GEOGRAPHIÆ BLAVIANÆ

VOLVMEN QVINTVM,

QVO

ANGLIA,

QVÆ EST

EVROPÆ

LIBER UNDECIMVS,

CONTINETVR.

AMSTELÆDAMI,

Labore & Sumptibus

IOANNIS BLAEV,

MDCLXII.

H: L:
C: A: C:

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE.
BRITANNVS.
ROMANVS.
SAXO.
ANGLIA,
QVÆ EST
EUROPÆ
LIBER XI.
DANVS.
NORMANNVS.
Amsterdami,
Apud IOHANNEM BLAEV.
cIↃ IↃc LXII.

IOANNES BLAEV
LECTORI
S. P. D.

EN tibi, Lector Benevole, illam Geographiæ nostræ partem, quæ continet Angliam; in qua delineanda secuti sumus accuratissimas illius regni tabulas, à Ioanne Spead antehac in lucem editas: his descriptiones Guilielmi Cambdeni, viri antiquitates Britannicas solide docti, adjecimus; ut omni ex parte absolutum foret hoc volumen. Nec tamen alias dedimus, quam quæ Angliæ regnum spectarent. Scotiæ enim, Hiberniæque, in sequentem partem rejecimus. His fruere, laboribusque nostris fave, & vale. Amstelædami ex Typographejo meo ipsis Kal. Ianuariis anno MDCLXII.

L E C T O R I,

GVILIELMVS CAMBDENVS.

QVæ in prima hujus Libri editione ante annos viginti præfatus eram, eadem & iisdem verbis, pauculis adjunctis, in hac postrema editione benevolo Lectori nunc denuo præfari haudquaquam dispudet. Eximius veteris Geographiæ restaurator Abrahamus Ortelius *ante annum tricesimum mecum pluribus egit, ut* BRITANNIAM *nostram, antiquam illam illustrarem: hoc est, ut Britanniæ antiquitatem, & suæ antiquitati Britanniam restituerem, ut vetustis novitatem, obscuris lucem, dubiis fidem adderem; & ut veritatem in rebus nostris, quam vel scriptorum securitas, vel vulgi credulitas proscripserant, quoad fieri posset, postliminio revocarem. Opus sane arduum, & plusquam difficile, in quo quantopere sit sudandum ut nemo fere sentit; sic nemo plane credit, nisi qui ipse aliquando periculum fecit. A proposito tamen quantum rei difficultas me deterruit, tantum ad id ipsum aggrediendum charissimæ patriæ gloria excitavit. Ita dum simul onus subire metui, & patriæ gloriæ, quantum in me sit, deesse nolui, res diversissimas, timiditatem & audaciam, quæ nunquam in eundem hominem cadere posse putavi, nescio quo pacto, in me conjuncta animadverti. Verumenimvero* DEO *auspice, comite* INDVSTRIA *rem aggressus omni animo, cogitatione, opera, & assidua meditatione in eandem succisivis horis totus incubui. In Britanniæ* ETYMON *& primos incolas timide inquisivi, nec in re dubia quicquam asseveranter affirmavi. Gentium enim origines vetustate nimia, velut quæ magno loci intervallo vix cernuntur, esse obscuras, imo incertas certo novi; perinde ac magnorum fluminum noti sunt decursus, nota diverticula, noti confluentes, nota ostia, fontes autem ipsi plerunque latent ignoti. Britanniæ divisiones antiquas pervestigavi, florentissimique Regni Angliæ, Ordines & Tribunalia compendio memoravi. In singulis horum regionibus qui sunt limites, (non tamen exiliter ad decempedam) quæ terræ dotes, quæ antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites, qui Barones, & quæ familiæ vetustiores & splendidiores (nec sane singulas, quis enim poterit?) paucis percensui. Quid præstiterim dicant qui recte judicare norunt, nec illi quidem facile dijudicent. Tempus autem testis incorruptus edocebit, cum invidia quæ vivos sectatur, conticescat. Hoc tamen dicam, quæ ad latentem antiquitatis veritatem eruendam inprimis faciant, à me neutiquam fuisse neglecta; subsidio mihi antiquissimæ linguæ Britannicæ, & Anglo-Saxonicæ notitiam qualemcunque comparavi; Angliam fere omnem peragravi; versatissimum quemque in sua regione consului. Scriptores patrios, Græcos, Latinos qui vel semel Britanniæ meminerunt, studiose evolvi. Publica regni Commentaria, sacra scrinia, & archiva, Bibliothecas plures, urbium & Ecclesiarum Tabularia, monumenta, & veteres schedas excussi; eaque quasi testimonia de cœlo omni exceptione majora advocavi, & certe ipsissimis quibus loquuntur verbis licet barbarie infuscatis, ut* Veritati *suus integer constet honos, in medium, cum res postulare videretur, produxi.*

Næ tamen ego parum prudens, & minus modestus videar, qui ex infimo Antiquariorum subsellio, cum bene latere potuerim, in eruditissimi hujus seculi theatrum, inter varios ingeniorum, & judiciorum gustus scriptor prodierim. Sed ut quod res est, libere ac ingenue dicam, patriæ charitas, quæ omnes omnium charitates complectitur, Britannici nominis gloria, amicorum consilium modestiam meam expugnarunt, & velim nolim etiam adversus judicium

cium meum me hoc onus cui impar ſum, ſubire impulerunt, & in publicum protruſerunt. Iudicia enim, præjudicia, cenſuras, obtrectationes, reprehenſiones confertim quaſi ſub ſignis in procinctu undique me circumſidere proſpicio. Alii ſunt qui totum hoc rei antiquariæ ſtudium ut curioſam in præteritum diligentiam omnino aſpernantur, & rejiciunt. Quorum authoritatem ut non penitus totam contemno, ita ſane prudentiam non valde admiror. Nec mihi rationes deſunt, quibus bonis & cordatis hominibus, qui patriam illuſtratam cupiunt, hoc inſtitutum facile probare, & in his ſtudiis ſuaviſſimam animorum oblectationem, & libero homine non indignam docere poſſim. Si qui vero ſint, qui in urbe ſua hoſpites, in patria ſua peregrini, & cognitione ſemper pueri eſſe velint, ſibi per me placeant, ſibi dormiant, non ego illis hæc conſcripſi, non illis vigilavi. Sunt alii qui mihi tenue dicendi filum, & horridulam, ac incomptam orationem objicient. Agnoſco ſane, nec enim aurificis ſtatera (quod jubet Varro) verbum unumquodque appendi, nec orationis omnes undique floſculos carpere decrevi. At quid hæc objicient, cum ipſe eloquentiæ parens Cicero hoc argumenti genus ΑΝΘΗΡΟΓΡΑΦΕΙΣΘΑΙ *poſſe neget, &, ut inquit Pomponius,* Facundiæ minime ſit capax?

Complures etiam vel eo nomine forſitan inſultabunt, quod conjecturis ſubinde antiquorum nominum origines venari, & indagare auſim. Qui ſi conjecturas omnino pergent porro excludere, vereor ne magna politioris literaturæ, atque adeo humanæ cognitionis pars pulſa tandem exulet. Mentis enim noſtræ acies ita plerumque eſt hebes, ut multa in omnibus artibus conjecturis perſequi & explicare cogamur. In re Medica ΣΗΜΕΙΑ, ΤΕΚΜΗΡΙΑ, ΕΙΚΟΤΑ, *quæ nihil fere aliud ſunt quam conjecturæ, locum obtinent. In Rhetorica, Iure civili, & aliis artibus conjecturæ ſuam ſedem habent, eamque tuentur. Cum autem conjecturæ rei latentis ſint indicia, & (ut inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter antlias quibus* TEMPUS VERITATEM *in Democriti puteo demerſam haurire, & ſubducere ſolet, ego ſemper numerandas exiſtimavi. Quod ſi animum inducant aliquem conjecturis locum tribuere, ut mihi etiam veniam tribuant, non dubito, quin modeſtia & moderatio mea in his tractandis facile impetraverit. Plato in Cratylo jubet ut nominum origines ad Barbaricas linguas, utique antiquiores revocemus: ego ad Britannicam ſive* Wallicam *(ut jam vocant) linguam, qua primævi & antiquiſſimi hujus regionis incolæ uſi ſunt, in Etymis, & conjecturis ſemper recurro. Jubet ille ut rei nomen, nomini res conſonet: ſi diſſonet, ego minime admitto. In rebus, inquit ille, eſt* ΦΩΝΗ, ΣΧΗΜΑ, ΧΡΩΜΑ: *ſi hæc nomine non exprimantur, cum contemptu ubique rejicio. Etymologias obſcuriores, duriuſculas, ægre detortas, & quæ in varias partes duci poſſint, hiſce noſtris commentariolis intexere non ſum dignatus. Denique in conjecturis adeo parcus, & provide cautus fui, ut (niſi me fallam) æquo Lectori ſi non* ΕΥΤΟΛΜΟΣ, *certe* ΤΟΛΜΗΡΟΣ *videri non potuero. Licet vero ſemel atque iterum in hac ſuavi ingeniorum proluſione, unam & alteram conjecturam in una eademque re attulerim;* VNITATEM *tamen* VERITATI *conſecratam eſſe interim non obliviſcor.*

Erunt fortaſſe qui faſtidioſe & ambitioſe ſuccenſeant quod hanc vel illam familiam tacitus prætererim, cum inſtituti minime fuerit mei familias niſi illuſtriores meminiſſe, neque eas quidem omnes, (volumina enim complerent) ſed quæ mihi pro ſuſcepti operis methodo ſe obtulerunt, & alius Deo favente de Nobilitate Britannica bene merendi dabitur locus. Verum qui hoc nomine maxime ſuccenſent, ex eorum fortaſſe numero ſunt quorum in patriam merita ſunt minima, & nobilitas nupera.

Iidem illi fortaſſe quod nonnullos ſuperſtites laudibus aſperſi me reum poſtulabunt; at hoc breviter modiceque factum, idque ex veritatis fiducia, ex conſentiente bene judicantium de virtute ſuffragio, & mente nullius adulationis conſcia. Ex modicis tamen quas aſperſi lau-

dibus, ipſi laudati admoneantur, ut ſe iiſdem non indignos præſtent, ut partam gloriam tueantur, indieſque adaugeant. Suum enim cuique decus quicquid Scriptores chartis illinunt, ſera rependet poſteritas; in quam ego intentus, & non in hoc præſens ævum. Interim meminerint, laudare bonos, eſt poſteris velut è ſpecula lumen, quod ſequantur, oſtendere. Verum etenim illud eſt Symmachi: Ornamentis bonorum incitatur imitatio, & virtus æmula alitur exemplo honoris alieni. *Si quis unius & alterius mentioni & laudi me dicet locum quæſiſſe, confitentem habet reum. Neque juſtus ſine mendacio candor apud bonos crimini vertendus, & amicorum virtuti aliquid tribuendum. Quomodocunque* Virtus *&* Gloria *ſemper aliquos infenſos habet, & homines præſentia invidiâ, præterita veneratione proſequantur: abſit ut adeo iniqui ſimus rerum & hominum æſtimatores, ut noſtra tempora ſub laudatiſſimis Principibus, viris laude dignis effœta eſſe cenſeamus. Sed qui bonorum laudibus invident, metuo ne illi ipſi male conſcii, etiam malorum vituperationes ob morum ſimilitudinem ſibi objectari conquerantur.*

Non deerunt qui me hoc vel illud Oppidulum aut Caſtrum omiſiſſe ſubaccuſent; quaſi ego alia quàm celeberrima, & ab antiquis memorata vel nominare inſtituerim: nec operæ pretium quidem nominaſſe, cum nihil præter nuda nomina memoriâ dignum occurrat. Hoc enim mihi inprimis propoſitum ſuſceptumque fuit conſilium, ut loca illa quorum Cæſar, Tacitus, Ptolemæus, Antoninus Aug. Provinciarum Notitia, aliique vetuſti Scriptores meminerunt, & Tempus *cæca quadam caligine nominibus extinctis, mutatis, aut corruptis jam circumfudit, indagarem & è tenebris eruerem. In his indagandis, ut minus comperta aſſeveratione non affirmo, ita quæ probabilia haudquaquam ſubticeo. Quod vero ſingula non eruerim, etſi operoſo & impendioſo labore inveſtigaverim, non mihi ſit fraudi; ut nec Metallico qui dum grandiores metalli venas invenerit, minutiſſimas & latentes fibras non vidit: vel ut illud è Columella uſurpem:* Sicut in magna ſylva boni venatoris eſt feras quamplurimas indaganter capere, nec cuiquam culpæ fuit non omnes cepiſſe; *ita & mihi: Aliqua aliorum diligentiæ ſunt relinquenda: Nec bene docet, inquit vir magnus, qui omnia docet, & nihil aliis inveniendum relinquit. Alia ætas, alii homines alia in lucem indies proferent. Mihi ſatis ſuperque incepiſſe, & in lucro ponam me alios in hanc arenam provocaſſe, ſive denuo ſcribant, ſive mea emendent.*

Sunt ut audio qui Monaſteria & eorum fundatores à me memorari indignantur; dolenter audio, ſed cum bona illorum gratia dixerim: Iidem indignentur, imo fortaſſe oblivisci velint, & majores noſtros Chriſtianos fuiſſe, & nos eſſe. Cum non alia Chriſtianæ eorum pietatis, & in Deum devotionis certiora & illuſtriora uſpiam extiterint monumenta; nec alia fuere plantaria, unde Chriſtiana religio & bonæ literæ apud nos propagata; utcunque ſeculo corrupto averruncanda filix in illis plus nimio ſuccreverit.

At inſimulabunt jam Mathematici, & in crimen vocabunt quaſi in Geographicis Longitudinis, & Latitudinis dimenſionibus toto cælo aberraverim. Audi quæſo, Tabulas Aſtronomicas, novas, antiquas, manuſcriptas, Oxonienſes, Cantabrigenſes, Regis Henrici Quinti diligenter contuli. In Latitudine à Ptolemæo plurimum diſcrepant, inter ſe fere conſpirant: nec tamen terram è ſuo centro dimotam eſſe cum Stadio exiſtimo. His igitur uſus ſum. In Longitudine autem nullus conſenſus; concentus nullus. Quid igitur facerem? cùm recentiores perpendiculum in navigatoria pyxide magnete illitum inter Aſores *inſulas rectà Polum Borealem reſpicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi, quam nec ubique* λεπτομερῶς *permenſus ſum.*

Ob-

L E C T O R I.

Obscuritatis, fabularum, aut vagæ narrationis culpam, non est, ut spero, cur deprecer. Ab obscuritate nullum est periculum, nisi illis, qui literas antiquas, & historias nostras primoribus labris non gustarunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui, & ne digressionibus hinc inde vagarer, titulum (quod monet Plinius) sæpius legi, & identidem me interrogavi quid scribere inceperim.

Sed ne nimis in proœmio excurrat oratio: Ad hoc opus elimandum omne industriæ meæ curriculum hos aliquot annos pertinaci veritatis studio, & fide syncerè antiquâ ad Patriam illustrandam elaboratum est. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam læsi, nullius in nomen lusi; nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem Monumethensis, cujus historia (quam maximopere confirmare velim) inter eruditos habetur sane suspectior; nec aliquam scientiæ persuasionem mihi indui, nisi quod scire velim. Nescire igitur, & in plurimis me errare posse libens lubensque fateor, nec erroribus indulgebo. Quis totam diem jaculans semper collineet? multa sunt in his studiis, ut inquit ille, cineri suppôsta doloso. *Errata possint esse multa à memoria. Quis enim in memoriæ thesauro omnia simul sic complectitur, ut pro arbitratu suo possit expromere? Errata possint esse plura ab imperitia. Quis enim tam peritus, ut cæco hoc Antiquitatis mari cum* Tempore *colluctatus, scopulis non allidatur? Fieri etiam potest, ut ex Scriptorum authoritate & aliorum quos fide dignissimos existimavi, erraverim. Nec quidem, ut habet Plinius,* alius pronior fidei lapsus, quam ubi rei falsæ gravis author extitit. *Locorum peculiaria alii qui incolunt accuratius observent, si monuerint in quo erraverim, cum gratia corrigam; quod imprudens omiserim, adjiciam; quod minus explicaverim, edoctus plenius edocebo; modo sine livore & contentionis studio, quæ candidis & veritatis studiosis sunt indignissima, hoc fiat. Hæc tamen interea à te, humanissime Lector, tua humanitas, mea industria, patriæ communis charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, ut quid mei sit judicii, sine aliorum præjudicio libere proferam, ut eadem via qua alii in his studiis solent, insistam, & ut erratis, si ego agnoscam, tu ignoscas. Quæ ut ab æquis, & bonis magis speranda, quam petenda sentio: ita iniquos & malos, qui omnes in conviviis rodunt, in circulis vellicant, invident, calumniantur, obtrectant, nihil moror. Obtrectationem enim stultorum esse thesaurum, quem in linguis gerunt, è Comico didici; &* Invidiam *(dicam* Invidia *adstante) non in alio, quam degeneri, minuto, & jejuno animo domicilium sibi collocare, explorate cognovi. Candida & proba ingenia ut invidiam facile contemnunt, ita ne norunt quidem invidere. Me autem & mea scripta omnia piorum & doctorum judicio in singulis, ea qua par est reverentia, demississime submitto & subjicio: quibus professione pietatis in patriam hic labor, si non approbetur, certe, ut spero, excusetur. Vale, fave, & fruere.*

ALPHABETVM ANGLO-SAXONICVM

hîc apponendum curavimus, ut Saxonica nomina quæ passim in libro occurrunt, facilius legantur.

A	*a*	h	*h*	ꞃ	*r*	ẏ	*y*
b	*b*	i	*i*	ꞅ	*S*	Æ	*Æ*
c	*c*	l	*l*	r	*ſ*	Æ	*æ*
ꝺ	*d*	m	*m*	ꞇ	*t*	Ð	*Th*
Є	*E*	n	*n*	u	*u*	ð	*th*
e	*e*	o	*o*	ƿ	*w*	þ	*th*
ꝼ	*f*	p	*p*	X	X	⁊	*and*
ᵹ	*g*	q	*q*	x	*x*	ꝥ	*that*

BRI-

B R I T A N N I A.

SI jactare licet magnorum munera divûm,
Sibique veris fas placere dotibus;
Cur mihi non videar fortunatissima tellus?
Digna est malis, bona quæ parum novit sua.
Vltima lanigeris animosa est India lucis,
Suis superbus est Arabs odoribus.
Thuriferis gaudet Panchaïa dives arenis;
Ibera flumen terra jactat aureum.
Ægypto faciunt animos septem ostia Nili:
Laudata Rheni vina tollunt accolas.
Læta nec uberibus sibi displicet Africa glebis;
Hæc portubus superbit, illa mercibus:
At mihi nec fontes, nec ditia flumina desunt,
Sulcive pingues, prata nec ridentia.
Fœta viris, fœcunda feris, fœcunda metallis;
Ne glorier, quod ambiens largas opes
Porrigit Oceanus, neu quod nec amicius ullâ
Cœlum, nec aura dulcius spirat plagâ.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur undas,
Sororque noctes blanda ducit lucidas.
Possem ego laudati contemnere vellera Bætis.
Vbi villus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi.
Verum illa major, justiorque gloria,
Quod Latiis, quod sum celebrata BRITANNIA Grajis,
Orbem Vetustas quod vocarit alterum.

SERIES
REGVM ANGLIÆ,
Ex HENRICO SAVILLO, & IOANNE SPEEDO.

POstquam Anglo-Saxones nobilissimam Britanniæ partem invaserant, totam Angliam, ut postea dici cœpit, excepta Wallia, in septem regna diviserunt; in quibus multis annis separatim à variis regnatum fuit, donec tandem omnia regna ad unum devenerunt.

Cantii regnum complectebatur Cantium; in quo sequentes regnarunt:

	an. à C. N.	an. reg.
Hengistus.	455.	ann. 31.
Eska Hengisti fil.	488.	ann. 24.
Octa Eskæ fil.	512.	ann. 20.
Ymericus Eskæ fil.	532.	ann. 29.
Ethelbertus Ymerici fil.	561.	ann. 56.
Hic Christianam religionem amplectitur.		
Eabaldus Ethelberti fil.	617.	ann. 24.
Ercombertus Eabaldi fil.	641.	ann. 24.
Egbertus Ercomberti fil.	665.	ann. 9.
Lotherus Egberti frater.	673.	ann. 11.
Edricus Egberti fil.	686.	ann. 6.
Withredus Edrici frat.	693.	ann. 33.
Edbertus Withredi fil.	726.	ann. 23.
Edelbertus Withredi fil.	749.	ann. 11.
Alricus Withredi fil.	760.	ann. 34.
Ethelbertus Vsurpator,	794.	ann. 3.
Cuthredus Vsurpator,	797.	ann. 8.
Baldredus Vsurpator,	805.	ann. 18.

Regnatum in Cantio annis 372.

Australium Saxonum regnum complectebatur Sussexiam & Surreyam; in quo sequentes regnarunt:

	an. à C. N.	an. reg.
Ella,	488.	ann. 32.
Cissa Ellæ fil.	514.	ann. 75.
Ethelwolfus Christianus,	595.	ann. 25.

Occidentalium Saxonum regnum complectebatur Cornubiam, Devoniam, Dorsettiam, Somersettiam, Wiltoniam, Hantoniam, Berkeriam; in quo regnarunt

	an. à C. N.	an. reg.
Cherdicus,	519.	ann. 33.
Kenricus Cherdici fil.	534.	ann. 26.
Cheaulinus Kenrici fil.	561.	ann. 33.
Cearlicus Cuthwolfi fil.	592.	ann. 5.
Chelwolfus Kenrici nep.	598.	ann. 14.
Kingil Christianus,	612.	ann. 31.
Kenwaldus Kingilis fil.	643.	ann. 31.
Eskwinus,	675.	ann. 2.
Kenwinus Kenwaldi frat.	677.	ann. 9.
Ceadwalla Kenrici abnep.	686.	ann. 2.
Ina Kenrici pronepos,	688.	ann. 37.
Ethelardus,	726.	ann. 14.
Cuthredus Ethelardi frat.	740.	ann. 14.
Sigebertus, obscuræ famæ,	754.	annum unum & dimidium.
Kenwulfus,	755.	ann. 29.
Brithricus,	784.	ann. 16.
Egbertus,	802.	ann. 19.

Hic postquam annos 19 in Occidentali Saxonia regnasset, primus factus est Anglorum monarcha absolutus.

Orientalium Saxonum Regnum complectebatur Essexiam & Middelsexiam; in illo regnarunt

	an. à C. N.	an. reg.
Erchenwinus,	527.	ann.
Sledda,	587.	ann. 9.
Sebert. Sleddæ fil. Christian.	596.	ann. 13.
Sexred. Seward. Sigebert.	616.	ann. 6.
Sigebertus Parvus,	623.	ann. 13.
Sigebertus Bonus,	646.	ann. 16.
Switelmus Sigeberti frat.	661.	ann. 3.
Sigerus & Sebba fratres,	664.	ann. 30.
Sigehard. & Senfrid. frat.	694.	ann. 7.
Offa Sigeri fil.	701.	ann. 8.
Selredus Sigeberti Boni fil.	709.	ann. 38.
Swithredus,	747.	ann.

Northumbrorum Regnum complectebatur Eboracensem Provinciam, Dunelmensem, Lancastrensem, Westmorlandiam, Cumbriam & Northumbriam: in illo regnarunt

	an. à C. N.	an. reg.
Ida,	547.	ann. 12.
Ella, vel Alla,	559.	ann. 30.
Edelricus Idæ fil.	589.	ann. 4.
Athelfridus Edelrici fil.	593.	ann. 24.
Edwinus Ellæ fil. Christian.	617.	ann. 17.
Oswaldus Ethelfridi fil.	634.	ann. 9.
Oswius nothus,	643.	ann. 28.
Egfridus Oswii fil.	671.	ann. 15.
Alfridus Oswii nothus,	686.	ann. 19.
Osredus Alfridi fil.	705.	ann. 11.
Kenredus,	716.	ann. 2.
Osricus,	718.	ann. 11.
Ceolulfus Kenredi frat.	729.	ann. 8.
Egbertus Kenredi cognat.	738.	ann. 20.
Osulfus Egberti fil.	758.	ann. 1.
Ethelwaldus seu Mollo,	759.	ann. 6.
Alredus Invasor,	765.	ann. 9.
Ethelredus Mollon. fil.	774.	ann. 4.
Alfwoldus Alredi frat.	778.	ann. 11.
Osredus Alredi fil.	789.	ann. 1.
Ethelredus iterum,	790.	ann. 4.

Ethelredo interfecto finem accepit regnum Northumbrorum, quod post interregnum 33 annor. occupavit Egbertus West-Saxo, ann. 827. nominantur tamen quidam Reguli Northumbrorum Danicis temporibus.

Merciæ regnum complectebatur Huntingdoniam, Rutlandiam, Lincolniam, Northamtoniam, Licestriam, Darbiam, Nottingamiam, Oxonium, Cestriam, Salopiam, Glocestriam, Worcestriam, Staffordiam, Warwicum, Buckin-

gamiam, Bedfordiam, Hartfordiam: in eo regnarunt

	an. à C. N.	an. reg.
Crida,	582.	ann. 10.
Wibba Cridæ fil.	593.	ann. 20.
Ceorl, nepos Wibbæ,	614.	ann. 10.
Penda Wib. fil.	626.	ann. 30.
Peada Pendæ fil. Christian.	656.	ann. 13.
Wulfherus Peadæ frat.	659.	ann. 16.
Athelredus Pend. fil.	675.	ann. 29.
Kenredus Wulfh. fil.	704.	ann. 4.
Ceolredus Ethelredi fil.	708.	ann. 8.
Ethelbaldus,	716.	ann. 41.
Offa,	758.	ann. 38.
Egfridus Offæ fil.	796.	annum dimidium.
Kenulphus cognatus,	797.	ann. 22.
Kenelmus Kenulphi fil.	819.	mens. 5.
Ceolulfus Kenulphi frat.	820.	ann. 1.
Bernulfus invasor,	822.	ann. 3.
Ludecanus electus,	824.	ann. 2.
Witlafus,	826.	ann. 13.
Bertwulfus,	839.	ann. 13.
Burkredus,	852.	ann. 22.

Tres posteriores West-Saxones tributarii fere fuerunt.

Orientalium Anglorum regnum complectebatur Suffoxiam, Norfoxiam, Cantabrigiam, & Eliensem provincias; in illo regnarunt

	an. à C. N.	an. reg.
Vffa,	575.	ann. 7.
Tityllus Vffæ fil.	583.	ann. 10.
Redwaldus Titylli fil.	593.	ann. 31.
Eorpwaldus Redwaldi fil.	624.	ann. 12.
Sigebertus,	636.	ann. 3.
Egricus,	638.	ann. 4.
Anna Eorpwaldi nep.	642.	ann. 13.
Æthelherus Annæ frat.	654.	ann. 2.
Edelwaldus Æthelheri fr.	656.	ann. 9.
Aldulfus Æthelheri fil.	664.	ann. 19.
Elwoldus Æthelheri fil.	683.	ann. 7.
Beorna Æthelheri fil.	690.	ann. 24.
Ethelredus,	714.	ann. 35.
Ethelbrigtus Ethelr. fil.	749.	ann. 45.

Hoc occiso ab Offa regnum Orientalium Anglorum unitum est regno Merciorum: vel, ut alii, maxima sui parte possessum à Danis: donec cum cæteris ad Egbertum West-Saxoniæ R. devolveretur.

Licet autem in superiorem modum septem regna distincta in Anglia fuerint, tamen inde à primo Anglorum & Saxonum ingressu, fere semper unus aliquis Regum inter cæteros dignitate & auctoritate eminuit, ita ut parum à Monarchæ conditione abesset. Ii à Speedo recensentur hoc ordine:

Hengistus, Cantii Rex.
Ella, Australium Saxonum R.
Cherdicus, West-Saxonum R.
Kenricus, West-Sax. R.
Ceolinus, West-Sax. R.
Ethelbertus, Cantii R.
Redwaldus, Orientalium Angl. R.
Edwinus, Northumbrorum R.
Oswaldus, Northumbrorum R.
Oswyus, eorumdem R.
Vlferus, Merciorum R.
Ethelredus, Merciorum R.
Kenredus, Merciorum R.
Chelredus, eorumdem R.
Ethelbaldus, eorumdem R.
Offa, eorumdem R.
Egfridus, eorumdem R.
Kenwolfus, eorumdem R.

Post hos imperium absolute ad unum pervenit, cæteris regulis superatis. Eorum autem qui toti Angliæ ex Anglo-Saxonum sanguine præfuerunt, series ita se habet:

	an. à C. N.	an. reg.
Egbertus,	800.	ann. 37.
Ethelwulfus Egberti fil.	837.	ann. 20.
Ethelbaldus Ethelwulfi fil.	857.	ann. 5.
Ethelbertus Ethelwulfi fil.	862.	ann. 5.
Ethelredus Ethelwulfi fil.	867.	ann. 5.
Alfredus Ethelwulfi fil.	872.	ann. 29.
Eduard. Senior, Alfr. fil.	901.	ann. 23.
Ethelstanus Eduard. fil.	924.	ann. 16.
Edmundus Eduardi fil.	940.	ann. 6.
Edredus Eduardi fil.	946.	ann. 9
Edwius Edmundi fil.	955.	ann. 4.
Eadgarus Edwii frater,	959.	ann. 16.
Eduardus martyr, Edg. fil.	975.	ann. 4.
Ethelredus Edgari fil.	979.	ann. 37.
Edmundus ferreum latus,	1016.	ann. 1.

Post hunc Dani in Anglia regnarunt:

	an. à C. N.	an. reg.
Canutus,	1017.	ann. 19.
Heraldus Canuti fil.	1036.	ann. 4.
Hardicnutus Canuti fil.	1040.	ann. 2.

Et rursus ex Anglo-Saxonum genere,

Eduardus Confessor,	1042.	ann. 24.
Haroldus vix anno uno.		

Sequuntur jam Reges è Normannica stirpe.

Wilhelmus I, Conquestor, antea Dux Normanniæ, regnum in Anglia auspicatus fuit anno à C. N. 1066. & tenuit annis 20, mens. 10, dieb. 26, obiit anno 1087, mense Septemb.

Wilhelmus II, dictus Rufus, tertiogenitus Wilhelmi Conquestoris, regnum auspicatus est ann. à C. N. 1087. & tenuit annis 12, mensib. 10, diebus 22. & fortuito ictus à suis discessit annum 1100.

Henricus I, Wilhelmi Conquestoris filius postremogenitus, regnum adiit anno à C. N. 1100; tenuitque annis 35, mens. 3. obiit anno 1135. Hic duxit in uxorem Mathildem filiam Regis Scotiæ & Margaretæ sororis Edgari Atheling è regio sanguine Anglo-Saxonum. Et Ducatum Normanniæ, superato & excæcato fratre Roberto, Coronæ Angliæ adjunxit. Wallos quoque subjugavit.

Stephanus, ex Adelicia filia Guillielmi Conquestoris, Henrici cognatus, regnum invasit, exclusa Mathilde Henrici I filia & Imp ratoris vidua, anno à C. N. 1135; & tenuit annis 18, mens. 9, dieb. 17. obiit anno 1154.

Henricus II, filius Mathildis Imperatricis, & Hen-

Henrici I nepos, regnum adiit ann. à C. N. 1154; tenuitque annis 34, menſ. 8, dieb. 12. obiitque anno 1189. Hic poſſedit præterea Normanniam, Aquitaniam, Andegavenſem, Cænomanenſem & Turonenſem provincias in Gallia; duxerat quippe in uxorem Helionoram Ducis Aquitaniæ hæredem unicam. Idem & Hiberniam domuit.

Richardus I, dictus Cor Leonis, Henrici II filius tertiogenitus, regnum adiit anno à C. N. 1189. tenuitque ann. 9, menſ. 9. obiit anno 1199, ſagitta ictus in obſidione caſtelli in Lemovicibus.

Iohannes, filius Henrici II ſextogenitus, & ab illo Dominus Hiberniæ conſtitutus, regnum Angliæ & cætera dominia in Gallia adiit anno à C. N. 1199; tenuitque annis 17, menſ. 7. obiitque anno 1216, intoxicatus à monacho, uti creditur.

Henricus III, Ioannis filius decennis, regnum adiit anno à C. N. 1216; tenuitque annis 56, menſ. 0, dieb. 27. obiitque anno 1272. Princeps toto vitæ tempore inteſtinis bellis & Magnatum ſuorum factionibus & rebellionibus exercitus.

Eduardus I, Henrici III filius, regnum adiit anno à C. N. 1272; tenuitque annis 35, menſib. 7, dieb. 21. obiitque anno 1308. Hic primùm Walliam perdomuit, cæſo Leolino Principe. Iudæos ex Anglia emiſit. Scotiam graviter afflixit, & obtinuit quamdiu vixit.

Eduardus II, Eduardi I filius, regnum adiit anno à C. N. 1308; tenuitque annis 19, menſ. 6. dieb. 15. anno 1327 à ſuis deſtitutus, & in carcerem conditus, filio ſuo regnum reſignavit; & paulo poſt inſigni parricidio fuit interemptus. Princeps mollis, & degener à virtutibus paternis; quare & Scotia excidit, ingenti prælio à Scotis victus.

Eduardus III, Eduardi II filius, regnum adiit anno à C. N. 1327; tenuitque annis 50, menſ. 4, dieb. 15. obiitque anno 1377. Hic ingenti clade afflixit Scotos: Galliæ Regnum, ut jure hereditario ſibi debitum, armis invaſit, & Gallos ingentibus cladibus terra marique afflixit; cepit Caletum, unoque tempore captivos habuit Reges Franciæ & Scotiæ. Princeps omnibus numeris abſolutus.

Richardus II, Eduardi III è filio primogenito Eduardo nepos, undecim annorum puer regnum adiit ann. 1377; tenuitque annis 22, menſib. 2. regnoque ſe abdicare coactus, anno 1399 miſere periit, fame, uti quidam tradunt, enectus.

Henricus IV, Eduardi III è filio Ioanne Lancaſtriæ Duce nepos, regnum adiit ann. 1399; tenuitque annis 13, menſ. 5, dieb. 21. obiitque anno 1412.

Henricus V, Henrici IV filius, regnum adiit anno 1413, tenuitque annis 9, menſ. 4, dieb. 11. obiitque anno 1422. Hic ingenti clade percuſſit Gallos; Rotomagum & plura Normanniæ oppida recepit, poſtquam jam 215 annis in poteſtate hoſtium fuerant. Dein ducta in uxorem Catharina Caroli VI Franciæ R. filia, & Delphino à parente exhæredato, Coronæ Franciæ ſucceſſor eſt declaratus; ſed obiit antequam illius plene compos fieret.

Henricus VI, Henrici V filius, patri ſucceſſit anno à C. N. 1422, octo menſium puer; tenuitque varia fortuna annis 38, menſ. 6. Nam puer publico præconio Francorum Rex denunciatus, & totius pene Galliæ compos, annoque 1431 Pariſiis in Regem Franciæ fuit inunctus. Sed Burgundo ab ipſo deficiente, & Bedfordiæ Duce ipſius patruo decedente, res in Gallia ſenſim peſſum ivere: domi autem res turbatæ à Richardo Duce Eboracenſi: anno 1449 Normannia; ſequentibus Aquitania amiſſa: In Anglia miſera rerum facies, Nobiliſſimo quôque vario fato extincto, & popularium ſeditione ægre compoſita: Eboracenſis graviores turbas orditur; Dux Sommerſettenſis cæſus, ipſe Rex captus & ad varia atque indigna coactus; tandem Eboracenſis aperte regnum affectat; ſed illo in prælio occiſo anno 1460, filius illius Eduardus, redintegrato bello, Regem in boreales partes Angliæ concedere coëgit anno 1461. In quo anno Henrici VI regnum deſiiſſe creditur. nam eodem anno Parlamentaria authoritate regno fuit abdicatus: &, cum anno 1463 clam in Angliam veniſſet, captus & in turrem Londinenſem concluſus; ſed Duce Clarencio & Warwicenſi ab Eduardo deficientibus, Henricus poſtliminio fuit reſtitutus 1470, poſtquam pene decennium in carcere fuiſſet detentus. Eduardus profugit ex Anglia, & paulo poſt reverſus aliquot præliis Henricum ſuperat, & rurſus turri Londinenſi includit; ubi à Richardo Gibboſo miſere fuit occiſus.

Eduardus IV, Richardi Eboracenſis filius, regnum adiit anno à C. N. 1460; tenuitque varia fortuna annis 22, menſe uno, obiitque anno 1483.

Eduardus V, Eduardi IV filius, duodecim annorum puer, regnum adiit 1483: ſed vix menſibus duobus & paucis diebus tenuit, ab avunculo Richardo inſigni parricidio obtruncatus.

Richardus III, Richardi Ducis Eboracenſis filius, regnum accepit anno à C. N. 1483; tenuitque annis 2, menſe uno; in prælio occiſus anno 1485.

Henricus VII regnum Angliæ adiit anno à C. N. 1485; ductaque in uxorem Eliſabetha, Eduardi IV filia, diſſidia inter Lancaſtrenſem & Eboracenſem familiam compoſuit; & feliciter regnavit annis 23, menſ. 7. Princeps felix & numeris omnibus abſolutus.

Henricus VIII, Henrici VII filius, regnum adiit anno à C. N. 1509; tenuitque annis 37, menſib. 7. obiitque anno 1546.

Eduardus VI, Henrici VIII filius, regnare cœpit anno à C. N. 1546; regnavitque annis 6, menſ. 5. obiitque anno 1553, ſeptemdecim annos natus.

Maria Henrici VIII filia, regnum adiit anno à C. N. 1553; tenuitque annis 5, menſib. 4. obiit anno 1558.

Eliſabetha, altera Henrici VIII filia, regnum adiit anno 1558; tenuitque prudentiſſime ac feliciſſime annis 44, menſib. 4. obiit anno 1602.

Iacobus I, Angliæ, Scotiæ Rex VI, Mariæ Stuartæ filius, anno 1567 natus, Regum ſui temporis doctiſſimus utique & ſapientiſſimus, juvenis admodum, multosque ante matris ſuæ ex hac vita

de-

deceſſum, annos,regni habenas moderari occœpit. Anno 1589, Annam, Frederici II, Daniæ Regis filiam, auſpicatò uxorem ſibi duxit; ex qua filios ſuſcepit, in Scotia natos, Henricum, Strivelingæ luci datum, 1594, ſummæ ſpei Principem, & anno 1612 ereptum: Carolum, 1600 natum, in regno deinceps ſucceſſorem: tres præterea filias, Margaretam, Mariam, pridem extinctas; Eliſabetham, Frederico V, Comiti Palatino Rheni, Sacri Imperii Septemviro, Londini,Febr. 13, 1613, nuptam; ubi etiam vitæ ſatura, laborum dolorumque finem deſideratiſſimum, morte placidiſſima, conſecuta eſt anno 1662, Febr. 12. ſub nomine & titulo Reginæ Bohemiæ, & adverſitatibus ſuis *mente immota* ſtrenueque latis,toti mundo decantatiſſima. Anno demum 1603 Angliæ Regina, Eliſabetha, vixdum defuncta, Iacobus in Angliæ Regem, ſub hoc nomine I, ab ejus regni Ordinibus,unanimi conſenſu, actutum deſtinatus, proclamatusque ſucceſſit: Pacem cum omnibus orbis Chriſtiani Regibus, Principibusque & Ordinibus ſanctiſſime coluit: unde & Pacifici nomen indeptus fuit: ſubditorum ſuorum animos conſtrinxit, feliciterque coadunavit: Regna etiam Angliæ & Scotiæ ſub uno Magnæ Britanniæ nomine ac titulo connexit, compoſuitque; unde ejus ſymbola: *Faciam unam Gentem, & unum populum.* Et, *Henricus Roſas, regna Iacobus*, ſcilicet conjunxit, copulavit. Conjugi amatiſſimæ, regiiſque liberis, Maritus, Paterque benevolentiſſimus; miniſtris Dominus Deſpotesque optimus, & populis ſuis Princeps benigniſſimus, Martii 27,anni 1625, placida morte exſpiravit, ætat. 59, Anglici, Hibernicique regni anno 22; cum antea Scotiam, regia & abſoluta poteſtate, complures annos, integerrima felicitate adminiſtraſſet.

Carolus, Regis Iacobi filius tum unicus, Patri in regno ſucceſſit. Primam hujus lucis uſuram cepit menſe Novembri 1600, in Scotiâ quidem Albaniæ, in Anglia vero Eboraci Dux, fratre etiam Henrico defuncto, Walliæ Princeps renunciatus eſt. Parente adhuc ſuperſtite, Principem illuſtriſſimam, Henricam-Mariam, Henrici IV, Galliæ & Navarræ Regis filiam, deſponſari ſibi quidem fecit; at demum, à Parentis morte, domum duxit. Ex hac filios genuit, Carolum, ſucceſſorem; Iacobum, Eboracenſem,& Henricum,Gloceſtriæ, Duces; quorum ultimus, Londini 1660, Septembris 23, obiit: filias, Mariam-Auguſtam, Guilielmo II Naſſovio, Arauſionenſium Principi, 1641, menſe Majo enuptam; Londini etiam, 24 Decemb. 1660 defunctam: Eliſabetham, in inſula Vecta, 1650, Septembris 16, fato raptam; & natu minimam, Henricam, Philippo, Duci Aurelianenſi, Ludovici XIV Regis Gall. fratri unico, anno 1661 vinculo conjugali auſpicatiſſime ſociatam. Rex adeo Carolus primis quindecim regni ſui annis, divina benedictione affatim cumulatus, regia ſobole feliciſſime auctus, amore affectuque populi indubio beatiſſimus, regnorum denique ſuorum concordia & unione florentiſſimus, ex omnibus fere Monarchis habitus & celebratus fuit. Cum, en infeliciſſimarum Erynnidum diſcordiarumque Lerna teterrima, per inteſtina diſſidia, & pluſquam civilia bella, ſubditorum ſuorum fuſo ſanguine reſtagnantia tota pene Britanniæ flumina videre, & horrere dedit. Vnde horribile, omnibusque ſeculis deteſtabile Parricidium, in ſacratiſſimum caput, ſceleſtiſſima carnificis manu, indigniſſime perpetratum, ſubſecutum eſt. Quod quidem ſcelus uti noſtro ævo perſpectiſſimum, atque famigeratiſſimum, doctorum, fideque digniſſimorum ingeniorum monumentis perennaturis, ſeris Nepotum ſeculis indubitatiſſimum transmittendum: ſcilicet, Regem Religioſiſſimum, juſtiſſimum, continentiſſimum, & omni virtutum genere longe inſtructiſſimum, deploratiſſimorum Capitum furori victimam innocentiſſimam immolatum, miſerabilem prorſus in modum; dum Ianuarii 30, 1649, ætat. 49, regni ſui 24, Londini, loco publico Rex Carolus, Fidei Defenſor ſacratiſſimus, Auguſtiſſimam cervicem ſecuri præcidendam, nefando plane carnificum contaminatiſſimorum auſu, præbuit, ut vita ſanctus, ſic morte ipſa, licet indigniſſima, martyr conſtantiſſimus.

Carolus II, Regnorum patriorum hæres, natus eſt Maji 29,1630. Ejus educatio Comiti Neocaſtrenſi commiſſa, donec, ætatis anno 16, in Hollandiam transfretaret, ubi quidem de Parentis ſui cæde deploratiſſima infeliciſſimum accepit nuncium: ſed necdum hîc res ſtetit: quin novæ, eæque aſperrimæ difficultates afflictiſſimum optimumque excepere Principem: ut cui hæreditate regni legitima, & debita, interdictum ab iis,qui ex Parlamento plurimum perfideque ipſi adverſabantur. Scotiæ quidem Proceres Parlamentarii tantam hæredi Regio factam injuriam tulerunt ægerrime, quem ipſis Calendis Ianuarii,anni 1650, in Scotiæ regem coronarunt, inaugurantque. quo ipſo anno, Regiæ copiæ ab Anglis, ductante Præfecto ſummo Cromwellio, acciſæ ſunt, plurimi neci dati, multi intercepti: ipſe rex in præſentiſſimum vitæ diſcrimen incidiſſet, niſi, poſt auxiliatrices dexteræ Omnipotentis operas, quercum concavam nactus, in ea aliquot dies delituiſſet; unde feliciter emergens Gallias petiit; tandemque poſt annorum 14 triſtiſſimum ac miſerabile exilium, gratiæ & auræ faventioris radii illuſtres, regique ſalutares illuxere: quando ſupremus Militiæ Præfectus,Georgius Monck, hodie Albemarliæ Dux, ſanioris mentis ac judicii Optimatum omnium conſenſu unanimi, Regiæ Majeſtati humillime ſupplicarunt, ut regnorum ſuorum adminiſtrationem ſuſcepturus, tandem patriæ, per abſentiam ſuam turbatiſſimæ, reducem ſe ſiſteret: cui fini, claſſem navalem inſtructiſſimam transmiſere: qua conſcenſa, Rex Carolus, anno 1660, Iunii die ſecundo ab ora Hollandica ſolvens, quarto ejuſdem, ex bonorum omnium voto, cumque ſuorum applauſu non vulgari, in Angliam appulit: tandemque 1661, Maji tertio, regni ſui anno 13, in Angliæ Regem coronatur. Anno vero 1662, Maji etiam tertio, Catharinam, Ioannis IV, Luſitaniæ Regis filiam, auſpicato matrimonio ſibi conjunxit. Faxit æternum Numen, ut tot tandem ſuperatis difficultatibus, à ſuis amatus, intus & extus Pacificus, quam diutiſſime,& quam feliciſſime regat Princeps laudatiſſimus.

BRITANNIA.

BRitannia, quæ & ALBION, Græcis ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΗ, ΠΡΕΤΑΝΙΣ, ΑΛΒΙΩΝ, ΑΛΟΥΙΩΝ, Insula totius orbis longe celeberrima, interfuso Oceano ab Europæ continente discreta, Germaniæ & Galliæ figura triquetra objacet, tribus nimirum in diversa procurrentibus promontoriis: BELERIO, quod solem occidentem, CANTIO, quod orientem, TARVISIO, sive ORCADE, quod Septentriones prospectat. Ab Occasu, quà Hibernia sita est, Verginius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vastissimo & apertissimo Hyperboreo mari pulsatur, ab Ortu, quà Germaniæ prætenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico urgetur. A circumvicinis illis regionibus commodo undique intervallo disjuncta, patentibus gremiis universi orbis commercio opportuna, & tanquam ad juvandos mortales avide in mare omni ex parte se projiciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum se evehit, & adeo in arctum mare agitur, ut perfossas ibi terras antea exclusa admisisse maria opinentur nonnulli, opinionisque suæ assertores adferunt Virgilium in illo versu,

Vide in Cantio infra.

Et penitus toto divisos orbe Britannos:

Quia, inquit Serviu sHonoratus, *olim juncta erat continenti Britannia*; & Claudianum, qui illum imitatus cecinit:

Nostro diducta Britannia mundo.

Orbis sane terrarum faciem diluvii undis & aliis de causis fuisse immutatam, montes nonnullos fuisse exaggeratos, plura loca celsiora in plana, & convalles subsedisse, aquosa exaruisse, arida stagnasse, insulasque aliquas à continenti fuisse abruptas verisimile est. An tamen omnino verum, & fuerintne insulæ ante diluvium, non est in animo hîc disputare, nec de divinis operibus sententiam supine ferre libet. Divinam providentiam diversas res ad unum finem disposuisse norunt omnes: & sane sparsas in æquore terras, non minus ad Vniversi ornatum facere, quam lacus in terra diffusos, & montes sublime extructos, & Theologi & Philologi semper existimaverunt.

Livius & Fabius Rusticus oblongæ scutulæ, sive bipenni hujus formam assimulaverunt. & ea certe facies est ad Austrum. (ut habet Tacitus) unde vulgo tota Britannia scutulæ, seu bipenni assimilatur. Sed ad Arctum enorme spatium projectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam tamque immensam circuitu crediderunt veteres, ut Cæsar ille, qui eam primus Romanorum aperuit, Alium se orbem terrarum scripserit reperisse, tantæ magnitudinis arbitratus, ut non circumfusa Oceano, sed complexa Oceanum videretur. Iulius Solinus Polyhistor sua amplitudine pene alterius orbis nomen mereri prodidit. Nostra autem ætas ex multis multorum itineribus certam quasi totius insulæ jam tandem deprehendit dimensionem. A Tarvisio enim circumactis curvatisque littoribus per Occasum ad Belerium plus minus DCCCXII mill. pass. numerantur. inde conversa in Austrum littoris fronte ad Cantium CCCXX mill. pass. hinc secundùm Germanicum mare angulosis recessibus per DCCIIII mill. pass. ad Tarvisium protenditur: ut hac ratione totius insulæ ambitus MDCCCXXXVI mill. colligat. Quæ mensura, ut Plinii multo, sic etiam Cæsaris aliquanto minor. Schitinium autem Chium non est cur memorem, qui, cum apud Apollonium in Mirabilibus fabulatus fuerit, fructus sine nucleis, uvasque sine acino in Britannia nasci; ejus circuitum CCCC tantum stadiis definierit. Multo vero melius Dionysius Afer in sua orbis descriptione de Britannicis insulis, id est Britannia & Hibernia:

Panegyricus Constantio dictus & falso Maximiano inscriptus.

* Τάων τοι μέγεθος περιώσιον; οὐδέ τις ἄλλη
Νήσοις ἐν πάσῃσι Βρεταννίσιν ἰσοφαρίζει.

** Harum sane magnitudo præcipua: neque ulla alia Insulas inter omnes Britannicis æquipollet.*

Et una cum illo Aristides & alii Græci qui Britanniam καθ' ἐξοχὴν ob magnitudinem * Μεγάλην νῆσον, id est, Insulam Magnam verè dixerunt.

Qui vero cœli spacia terræ tractibus accuratius compararunt, Britanniam octavo climati subjecerunt, parallelis decimo octavo, & vicesimo sexto incluserunt. Diem maximum horarum æquinoctialium XVIII cum semisse putant. At Belerium in convexo terræ situ ab ultimo Occidente XVI temporibus. Cantium XIX temporibus secundum longitudinem describunt. Latitudinem in australi ora L grad. X scrupulis. Tarvisium LIX grad. XL scrupulis metiuntur: usque adeo ut hic situs Britanniam definiat cœlo, & solo juxta fœlicissimo, & mitissimo. Cœlum ita mite, & temperatum est, ut æstates minus fervidæ sint: calores enim mitigant perennes auræ, quæ cum terræ nascentia recreant, tum homini pecorique saluberrime, & jucundissime adblandiuntur: & hyemes sint clementissimæ, frigoris etenim vim (ut taceam aërem crassiusculum) frequentes & sedatæ pluviæ sic dissolvunt, mareque circumfusum ita moderato tepore terram fovet, ut multo remissius sit apud nos frigus quam in nonnullis Galliæ, & Italiæ regionibus. Vnde Minutius Fœlix, cum docet divinum numen sua providentia non solum Vniversitati, sed & partibus consulere: *Britannia*, inquit, *sole deficitur, sed circumfluentis maris tepore recreatur.* Nec mireris quod de maris tepore loquitur. *Maria*, inquit Cicero, *agitata ventis ita tepescunt, ut intelligi facilè possit, in tantis illis humoribus inclusum esse calorem.* Ad temperiem etiam hujus insulæ spectasse videtur Cescenius Getulicus poëta inprimis vetustus, cum de Britannia cecinerit.

De natur. Deor lib. 2.

Non illic Aries verno ferit aëra cornu,
Gnosia nec Gemini præcedunt cornua Tauri,
Sicca Lycaonius resupinat plaustra Bootes.

Probus in Virgilii Georg.

Cæsar etiam, *Loca sunt in Britannia temperatiora quam in Gallia, remissioribus frigoribus.* Cor. item Tacitus,

MAGNÆ BRITANNIÆ et HIBERNIÆ TABVLA
Oceanus Deucaledonius
Hebrides
Insulæ
OCEANVS
GERMANICVS
De Noordt Zee.
OCEANVS
OCCIDENTALIS
MARE
HIBERNICVM.
Mare Britannicum.
Orcades
Insulæ
Pomonia
Stranavern
Zeelandt
Vlaenderen
Artoys
Hainault
Milliaria Anglica communia.
Milliaria Anglica parva.
Milliaria Germanica communia.
AMSTELODAMI,
Guilhelmus Blaeuw excudit.

1.

Asperitas frigorum abest. Addit etiam, *Solum præter oleam vitemque & cætera calidioribus terris oriri sueta, patiens frugum, fœcundum, tardè mitescunt, cito proveniunt, eadem utriusque rei caussa, multus humor terrarum, cœlique.* Aër enim (ut habet Strabo) imbribus magis est quàm nivibus obnoxius. Ab omni tamen frugum genere ita beatum, ut Cereris sedem fuisse dixerit Orpheus. Nam de hac nostra insula intelligendum illud est:

* — *ἰδ' εὐρέα δώματ' ἀνάσσης*
Δήμητρος

** Cereris regalia sunt hîc ampla Deæ.*

Zosimus. Eunapius περὶ πρεσβέων.

Et occidentalis imperii quasi horreum, & cella penuaria fuerit, unde DCCC navibus, quæ lembis majores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alendos quotannis exportaverint Romani. Sed ne in patriæ laudes effusior lascivire videar, audi pro me veterem oratorem ejus laudes pleno ore celebrantem. *O fortunata & omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidisti: meritò te omnibus cœli, ac soli bonis natura donavit, in quâ nec rigor est nimius hyemis, nec ardor æstatis, in qua segetum tanta fœcunditas, ut muneribus utrisque sufficiat, & Cereris & Liberi: in qua nemora sine immanibus bestiis, terra sine serpentibus noxiis. Contrà pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte distenta & onusta velleribus: certè, quod propter vitam diligitur, longissimi dies, & nullæ sine aliqua luce noctes, tum illa littorum extrema planities non attollit umbras, noctisque metam cœli, & syderum transit aspectus, ut Sol ipse qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire.*

Panegyricus Constantino dictus.

Alium item si placet, Constantium Constantini Magni patrem sic alloquentem audi. *Et sanè non sicut Britanniæ nomen unum, ita mediocris jacturæ erat Reipub. terra, tanto frugum ubere, tanto læta numero pascuorum, tot metallorum fluens rivis, tot vectigalibus quæstuosa, tot accincta portubus, tanto immensa circuitu.*

Panegyricus Constantio dictus.

Singularem etiam & maternam naturæ benevolentiam in hanc insulam sic expressit Poëta satis antiquus, Britanniam hoc epigrammate affatus, quod luce non indignum quidam judicarunt:

Tu nimio nec stricta gelu, nec sydere fervens,
Clementi cœlo, temperieque places.
Cum pareret natura parens, varioque favore
Divideret dotes omnibus una locis,
Seposuit potiora tibi, matremque professa,
Insula sis fœlix, plenaque pacis, ait.
Quicquid amat luxus, quicquid desiderat usus,
Ex te proveniet, vel aliunde tibi.

Insulæ Fortunatæ.

Opulenta hæc Britanniæ ubertas, & beata amœnitas fidem fecit nonnullis Fortunatas illas, sive Beatorum insulas, in quibus omnia perpetuo vere ridere scribunt Poëtæ, apud nos fuisse. Hoc enim Isacius Tzetzes non minimi inter Græcos nominis affirmat, majoresque nostri ac veritatem credidisse videntur. Cùm enim, ut est apud Robertum Avesburiensem, Clemens VI, Pontifex Romanus Lodovicum de Hispania Fortunatarum Insularum Principem designasset, & in ejus subsidium delectus in Gallia & Italia haberet, persuasissimum nostris erat illum Britanniæ principem designatum fuisse, & in Britanniam, quasi unam de Fortunatis, ut inquit ille, omnem istum apparatum fieri. Ipsique viri prudentissimi, nostri apud Pontificem legati, ita hanc opinionem imbiberunt, ut statim se Roma subduxerint, & in Angliam, ut suos certiores facerent, advolarint. Nec aliud nunc judicarit, qui fortunatas & beatas Britanniæ dotes penitius noverit: est enim naturæ gaudentis opus, quam quasi alterum orbem, extra orbem ad delicias humani generis constituisse, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem, & universi ornatum egregiè depinxisse videatur. Ea varietate gemmea, & descriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodissimis moribus, mitissimis ingeniis, & maximis animis, quorum virtus rebus domique bellique gestis est universo terrarum orbi testatissima.

In comm. ad Lycophronem.

1344.

Primi Incolæ, & nominis ratio.

Qui verò vetustissimi, adeoque primævi insulæ hujus incolæ fuerint, quæ item Britanniæ nominis originatio, variæ subinde enatæ sunt opiniones, & multos (ut inquit ille) incertos certare hanc rem vidimus. Nec quicquam certi nos hac in re magis sperare possumus, quàm reliquæ gentes quæ (præter eas quibus suas origines asserunt sacræ literæ) perinde ac nos, quod ad originem spectat, in magnis tenebris, erroribus, & inscitia versantur. Nec aliter sane fieri potest, cùm veritas tot labentium seculorum revolutionibus non poterat non profundè occultari. Primos etenim regionum incolas aliæ curæ cogitationesque anxerunt quàm suas origines ad posteros transmittendi. Quod etiamsi maximè voluissent, minime poterant, cùm eorum vita esset inculta, horrida, bellorum plena, & ideo sine literarum præsidio, quæ vitæ civilis, pacis, otiique comites, solummodò rerum memoriam conservare & seræ posteritati transmittere possunt. Præterea Druidæ qui olim Britannorum & Gallorum Sacerdotes, præterita tenuisse credebantur, Bardique rerum strenue gestarum decantatores non fas existimarunt quicquam literis librisque mandare. Sin autem quid mandassent, tanto tempore, tot tantisque rerum conversionibus & eversionibus proculdubio intercidisset, cum saxa, pyramides, obelisci, aliaque monumenta quæ ad memoriam conservandam ære perenniora videbantur, diuturni temporis iniquitati jam olim cesserint. Subsequentibus tamen seculis apud plures nationes non defuerunt, qui hæc supplere gestierunt, cumque verum docere non potuissent, saltem ut delectarent, narrationes jucunda quadam varietate ad voluptatem comparatas, & opiniones pro suo quisque captu de gentium originibus nominibusque parturierunt. Quibus multi neglecta veri inquisitione statim conniverunt, plerique fingentis dulcedine deliniti prone crediderunt.

Galfredus. Ap. Arthur.

Verum cæteris omissis, inter nos (quem hujus suspicionis affinem non dixerim) Galfredus quidam Arthurius Monumethensis, regnante Henrico Secundo, Historiam Britannicam, è lingua Britannica, ut ipse ait, edidit: in qua prodit Brutum quendam origine Trojanum filium Silvii, nepotem Ascanii, pronepotem Æneæ illius Magni, cui genus à Iove summo (Dea enim Venus fuit genitrix) qui matrem partu, patrem forte fortuna inter venandum interemit (quod Magi prædixerant) patria profugum Græciam petiisse,

ibi

ibi progeniem Heleni filii Priami è servitute vindicasse, Pandrasum Regem debellasse, ejus filiam duxisse, cum reliquiis Trojanorum se mari commisisse, in Insulam Leogetiam delatum Dianæ oraculo admonitum ut hanc occiduam Insulam adiret; Inde per Herculis columnas ubi Sirenas evasit, & postea per Tyrrhenum mare, in Aquitaniam pervenisse, Golfarium Pictum Aquitaniæ Regem cum duodecim Galliæ Principibus collatis signis profligasse, urbeque Turonum, Homero teste, constructa, & Gallia deprædata in hanc insulam à Gigantibus habitatam transmisisse, quibus cum Gogmagog eorum vastissimo devictis, à suo nomine Britanniæ nomen indidisse anno mundi 2855, ante Olympiadem primam 334, ante Christum natum 1108. hæc Galfredus.

Brutius Anno mundi 2855, ante Christum natum 1108.

Alii tamen aliunde Britanniæ nomen accersunt. Thomas Eliotta vir equestris dignitatis & singularis eruditionis à Græco fonte πρυτανεῖα scilicet, qua dictione suos redditus publicos vocarunt Athenienses repetit. Humfredus Lhuyddus qui in antiquitatis cognitione familiam quodammodo inter nostros ducit, ad Britannicam dictionem PRIDCAIN, id est, *Forma candida*, confidentius refert. Pomponius Lætus Gallo-Britones ex Armorica nomen dedisse prodit: Goropius Becanus Danos hic sedes quæsivisse & BRIDANIVM, id est *liberam Daniam*, denominasse contendit. Alii à PRVTENIA Germaniæ regione. Bodinus à BRETTA Hispanorum dictione, quæ terram significaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à BRITHIN, quo, ut est apud Athenæum, pro potu usi sunt Græci. Alii à BRVTIIS Italiæ, quos Βρεττίους Græci dixerunt, deducunt. Facessant autem Grammaticastri qui à brutis moribus Britanniam dictam blaterant.

Hæ sunt omnes (quod sciam) quæ de Britanniæ nomine invaluere opinationes. Sed ut in hac re exterorum commenta non possumus non risu excipere, ita nostratium non omnes comprobant. Et facilius sane est in hisce & hujusmodi falsa arguere, quam verum adstruere. Nam præterquam quod absurdum sit hujus nominis rationem ex aliena lingua petere; Lætum conspirans omnium meliorum historicorum consensus refellit, qui docent illos Galliæ Britones hinc demigrasse & nomen secum detulisse. Britannia item hoc nomine multis seculis floruit, ante Daniæ & Pruteniæ nomina enata. Quid autem Britanniæ cum Hispanorum *Bretta*? quod dubito an sit Hispanicum, & cur magis hæc insula sic dicatur, quam quævis alia terra? *Brithin* in usu nostris fuisse vix doceri possit, & genti nostræ à Græcorum potu nomen facere ridiculum. Brutios vero Italiæ, qui Βρέττιοι dicti erant à Lucanis, teste Strabone, quasi transfugæ, in Britanniam transfugisse nunquam probari poterit. Quod ad nostratium vero conjecturas attinet: Eliottæ πρυτανεῖα haud probabile videtur, cum illud fuerit peculiare Atheniensium vocabulum, & Græci hanc insulam Βρεττανίαν non πρυτανείαν dixerint. Lhuiddi *Prid-Cain* pro Britannia, tum altius repetita, tum duriuscule deducta videtur, ut taceam *Cain* illud ex Latinorum *Candido* in provincialem Britannorum linguam subrepsisse.

Illa autem de Bruto si vera, certa, & explorata essent, non est cur quis ulterius studium & operam in Britannorum origine indaganda insumeret. Res confecta est & antiquitatis studiosi labore molesto & operoso liberantur. Quod ad me, historiolam illam ad quam (veritatem testor) suffulciendam omnes ingenii nervulos subinde intendi, convellere certe consilii non est mei. Illud enim esset χρόνῳ πολεμεῖν, & opinioni jam diu vulgo receptæ obluctari. Egone tantillus de re tanta cognoscere & statuere ausim? Rem integram ad Antiquitatis Senatum refero. Suum cuique liberum esto per me judicium, quicquid existimarit lector haud equidem in magno ponam discrimine.

Video tamen (quod mihi veritatis indagatori præmonere liceat) homines summo judicio & præstanti eruditione conari narrationis hujus fidem varie elevare, & in me quoties defendo, hujusmodi argumentis irruere. Primum ex tempore, Fabulosa esse clamitant quæcunque (sacra historica excepta) scribuntur facta fuisse ante Olympiadem primam, annum scilicet ante Christum natum DCCLXX uti hæc quæ de Bruto traduntur sunt trecentis & amplius annis priora. Idque ex Varronis Romanorum doctissimi authoritate qui uti tempus primum ab homine condito ad diluvium ἄδηλον, id est, incertum propter ignorantiam, ita secundum à diluvio ad Olympiadem primam μυθικὸν, id est, fabulosum, nominavit, quia in eo pleraque fabulosa referuntur, etiam apud Græcos & Latinos gentes eruditas; multo magis apud barbaras, & literarum luce destitutas, quales tunc temporis in hoc tractu fuerunt singulæ. Deinde quod authoritas scriptorum idoneorum quæ ad rerum præteritarum scientiam instar omnium, ad hoc confirmandum omnino deficiat. Idoneos scriptores vocant, quorum ut vetustas & eruditio major, ita fides potior; quibus omnibus uti ipsis priscis Britannis Bruti nomen plane ignotum fuisse contendunt.

Censorinus.

Tempus fabulosum.

Cæsar, inquiunt, *ante annos mille sexcentos*, *ipso testante, nihil percontationibus reperit, quam interiorem Britanniæ partem ab ipsis incoli quos natos in insula dixerunt, maritimas partes, ab iis qui ex Belgio transierunt.* Tacitus ante annos mille quadringentos qui in hæc inquisivit, scripsit, *Qui mortales Britanniam initio coluerunt, indigenæ an advecti, ut inter barbaros parum compertum.* Gildas sapiens & ipse Britannus qui ante mille annos vixit de Bruto isto ne verbum quidem, dubitatque an veteres Britanni aliqua monumenta, vel scripta habuerint, quibus ipsorum originem & historiam ad posteros transmitterent, cum profiteatur se scribere ex transmarina relatione, *non ex scriptis patriæ, scriptorumve monumentis, quæ vel si qua fuerint, aut ignibus hostium exusta, aut civium exulum classe longius deportata non compareant.* Ninius etiam Eluodugi discipulus ante octingentos annos Chronicon scripturus conqueritur *quod Britanniæ doctores nullam peritiam habuerunt, neque ullam commemorationem posuerunt, & fatetur quod ipse excerpsit quæ scripsit ex Annalibus & ex Chronicis Sanctorum patrum.* His etiam adjungunt Bedam: Guil. Malmesburiensem, & quotquot ante annum MCLX scripserunt, qui Bruti nomen ne fando audivisse videantur, adeo altum de eo in ipsorum scriptis silentium.

Hinc adnotarunt Bruti illius nomen non prius mundo auditum, quam barbaro seculo, inter densissimas ignorantiæ nubes, Hunibaldus ineptus scriptor Francionem Trojanum Priami regis filium Franciæ gentis fuisse conditorem fabulatus esset. Hinc colligunt cum nostri Francos vicinos à Trojanis genus ducere accepissent, deforme existimarunt ab iis origine superari, quos virtute æquarent. Galfredus itaque ille Arturius Monumethensis Brutum istum diis genitum, origine etiam Trojanum quasi Britannicæ gentis authorem, ante annos quadringentos, Britannis nostris primus, ut isti sentiunt, progenuit. Antea vero homo plane nemo de Bruto illo, ut ajunt, meminerit.

Addunt præterea sub id quoque tempus Scoticos Scriptores, Scotam Pharonis Ægyptii filiam suæ nationis conditricem ementitos fuisse. Tunc etiam quosdam ingenio & otio abutentes, vimque veritati afferentes Hibernis suum Hiberum, Danis suum Danum, Brabantis suum Brabonem, Gothis suum Gothum, Saxonibus suum Saxonem, quasi gentium authores affinxisse. Cum autem nostra ætate quæ à fatalibus illis ignorantiæ tenebris emersit, Franci suo Francioni tanquam ementito patri renunciaverint; *Quod Franci*, inquit literatissimus Turnebus; *se stirpe Trojanorum satos prædicant, id æmulatione Romanorum faciunt, quos cum eo stemmate, & ea nobilitate insolescere viderint, idem decus sibi voluerunt arrogare;* Cumque Scoti sanioris judicii suam Scotam rejecerint, Hiberum etiam, Danum, Brabonem, & ejus farinæ cæteros umbratiles heroas veritas ipsa fugaverit: cur Britanni suo Bruto ut insulæ denominatori, & Trojanæ origini tantopere adhærescant, demirantur, quasi ante Trojanum excidium quod anno à Diluvio plus minus millesimo accidit, Britanni hic non fuissent, & ante Agamemnona multi fortes non vixissent.

Adhæc asserunt plurimos è Senatu literatorum, videlicet Boccatium, Vivem, Hadr. Iunium, Polydorum, Buchananum, Vignierum, Genebrardum, Molinæum, Bodinum, & alios magno judicio viros conjunctis sententiis hunc Brutum in rerum natura extitisse negare, ex nostratibus etiam quamplurimos eruditos, ut suppositium non agnoscere. Inter quos primum producunt Ioannem de *Wheathamsted*, Abbatem S. Albani virum summo judicio, qui olim hac de re in suo Granario sic scripsit: *Iuxta historias alias quibus quorundam judicio, major adhibenda est fides, totus processus de Bruto isto poëticus est, potius quam historicus, opinativusque magis propter causas varias, quam realis, tum primo quia nec de interfectione patris, nec de generatione, aut de abdicatione prolis fit alicubi mentio in historiis apud Romanos: tum secundo, quia Ascanius juxta varios, nullum talem filium genuit, qui Silvius proprio nomine dictus erat. Solum enim secundum illos filium genuit unicum, videlicet Iulum, à quo posterius familia Iulia sumpsit suum ortum,* &c. *Tertioque Silvius Posthumus, de quo forsan intelligit Galfredus, Æneæ ex uxore Lavinia filius fuerat, filiumque Æneam generans in anno sui regiminis* 38 *morte naturali vitæ stadium consummabat. Non igitur ut volunt varii, ex Bruto filio Silvii regnum quod jam vocatur Anglia, dudum dicta erat Britannia. Est igitur secundum illos, opus vanitatis, & satis plenum ridiculi vendicare dignitatem sanguinis, & carere vendicationis probabili fundamento. Sola enim virtus facit gentem nobilem, solusque est animus, & ratio perfecta quæ reddunt hominem generosum. Quare è Platone scribit Seneca in suis Epistolis: Neminem regem non ex servis oriundum, neminem non servum ex regibus. Sufficiat igitur Britannis pro nobilitatis suæ origine, quod sint fortes, & potentes in prœliis, quodque undique debellent adversarios, nullumque penitus patiantur jugum servitutis.* Secundo loco collocant Guilielmum Newbrigensem multo antiquiorem, qui Galfredum Britannicæ historiæ scriptorem simul atque prodierit, asperius hisce verbis falsitatis coarguit. *Quidam nostris temporibus scriptor emersit ridicula de Britannis figmenta contexens, eosque longe supra virtutem Macedonum & Romanorum impudenti vanitate attollens. Galfredus hic dictus est agnomen habens Arturii: pro eo quod fabulas de Arturo ex priscis Britonum figmentis sumptas, & ex proprio auctas per superductum Latini sermonis colorem honesto historiæ nomine palliavit. Qui etiam majori ausu cujusdam Merlini divinationes fallacissimas, quibus utique de proprio plurimum adjecit dum eas in Latinum transfunderet, tanquam autenticas, & immobili veritate subnixas prophetias vulgavit.* Et paulo post, *Preterea in libro suo quem Britonum historiam vocat, quam petulanter & impudenter fere omnia mentiatur, nemo nisi veterum historiarum ignarus cum in librum illum incidit ambigere sinitur. Nam qui rerum veritatem non didicit, fabularum vanitatem indiscrete admittit. Omitto quanta de gestis Britonum ante Iulii Cæsaris imperium & adventum homo ille confinxerit, vel ab aliis conficta tanquam autentica scripserit.* Vsque adeo ut Giraldus Cambrensis qui eadem ætate vixit & scripsit, Fabulosam Galfredi historiam vocari non dubitaverit. Alii Galfredi hujus ineptam Topographiam in hac narratione & Homerum falso testem adhibitum rident, totamque ex absonis & absurdis consarcinatam persuadere volunt. Notant insuper illius scripta ab Ecclesia Romana, una cum ipsius Merlino inter prohibitos libros interdici. Alii observant quomodo isti qui Brutum maxime admirantur, de suo Bruto æstuant, & fluctuant. Ille, inquiunt, qui Gildæ nomen, & personam induit, & glossulas Ninio assuit, primum Brutum hunc fuisse Consulem Romanum, inde Silvii, & demum Hessicionis cujusdam filium comminiscitur. Nec deest (ut audivi) Comes quidam Palatinus qui hunc nostrum Brutum Brotum appellandum contendit, quia scilicet matri partu mortifer erat, quasi βροτὸς idem Græce sonet. Aliorum judicio magis probabilem, & minus humilem Britannorum originem reliquissent, si vel à Britone Centauro, cujus meminit Higinus, genus ementiti fuissent; vel à Bretano illo, ex cujus filia Celtice, Parthenius Nicæus author inprimis antiquus Herculem, Celtum Celtarum patrem suscepisse prodit, & à quo Britanniam deducit Hesychius.

Floruit 1440.

Epistola 44.

Descript. Cambria. c. 7.

Bretanus.

Ex his aliorum observationibus & sententiis quas retuli, nemo mihi ingenuo veritatis cultori litem intendat, quod ego illam de Bruto historiam impugnaverim, quandoquidem cuique, ut spero, & sentire quæ velit, & referre quæ alii senserint, in hujusmodi rebus semper licuerit. Quod ad me, habeatur Brutus gentis Britannicæ pater & fundator, mihi contra non videbitur, stet Britannis sua à Trojanis origo (in quam se vere

in-

inserere possunt, ut postea docebo) non contra ibo. Haud me latet vetustioribus seculis gentes originem suam ad Herculem, posterioribus ad Trojanos retulisse. Detur hæc venia Antiquitati ut miscendo vera falsis, humana divinis primordia gentium & urbium splendidiora & augustiora faciat, cum ut habet Plinius, vel mentiri clarorum imagines sit aliquis virtutum amor. *Ego cum Varrone Romanorum doctissimo hujusmodi à Diis repetitas origines utiles esse lubens agnosco, ut viri fortes, etiamsi falsum sit, se ex Diis genitos esse credant, ut eo modo animus humanus veluti divinæ stirpis fiduciam gerens res magnas aggrediendas præsumat audacius, agat vehementius, & ob hæc impleat ipsa securitate fœlicius.* Ex quibus tamen verbis colligit B. Augustinus doctissimum illum Varronem hæc falsa esse quamvis nec audenter, nec fidenter, pene tamen confiteri.

Livius.

Augustinus de Civitate Dei, lib. 3. c. 4.

Quandoquidem igitur de nominis Britanniæ notione & primis incolis non sit una eademque omnium sententia, & male metuo haud quisquam veritatem tot seculorum anfractibus tam profunde demersam eruat: ignoscat etiam mihi inter alios candida lectoris humanitas, si ego modeste sine cujuspiam præjudicio conjecturam etiam interponam meam, non altercandi animo (procul absit) sed veritatis indagandæ studio, quod me totum occupavit; eoque perduxit, ut malim hac in re culpam (si qua sit) deprecari, quam omnino culpa vacare. Ut tamen facilius & fœcilius nominis ratio, si fieri possit, elucescat, primum qui fuerint primi insulæ incolæ quoad potero investigare conabor. Qanquam illi in ultimo Antiquitatis recessu, tanquam in sylva plusquam densissima, ubi nullæ semitæ, ita delitescunt, ut spes sit nulla vel perquam exigua, nostram sedulitatem posse retrahere, quæ à majoribus tanto tempore subduxit oblivio.

Ut vero altius rem repetamus, & Cæsarem cum Diodoro & aliis omittamus, qui Britannos Αὐτόχθονας, & Aborigines, id est, non aliunde advectos fuisse voluerunt, hominesque blittarum, & fungorum instar è terra in principio germinasse suspicati sunt; Ex sacra Mosis historia docemur, à diluvio tres Noe filios, Sem, Cham, & Iaphet numerosiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, ubi arca hæserat, in diversos terræ cardines secessisse, & per orbis vastitatem gentes propagasse. Ad nostram etiam insulam, disseminatis paulatim familiis, ex eorum posteris quosdam pervenisse cum ipsa ratio, tum Theophili Antiocheni autoritas comprobat. *Cum*, inquit ille, *priscis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldæa, post linguarum divisionem aucti & multiplicati paulatim sunt: hinc quidam abierunt versus Orientem, quidam concessere ad partes majoris continentis, alii porro profecti sunt ad Septentrionem sedes quæsituri, nec prius desierant terram ubique occupare, quam etiam ad Britannias in Arctois climatibus accesserint.* Nec minus diserte hoc docet ipse Moses, cum scribat à Iapheti posteris insulas gentium in regionibus suis divisas fuisse. Insulæ gentium Theologis vocantur, quæ sunt remotissimæ, & Wolphgangus Musculus non infimi ordinis Theologus existimat gentes & familias, quæ à Iapheto profluxerunt, primum occupasse insulas Europæ, quales sunt, inquit ille, Anglia, Sicilia, &c. Iapheto autem huic & ejus proli Europam cessisse præter Theologos, etiam Iosephus aliique meminerunt. Isidorus enim ex antiquo scriptore, *Gentes de stirpe Iaphet, quæ à Tauro monte ad aquilonem mediam partem Asiæ, & omnem Europam usque ad Oceanum Britannicum possident, nomina & locis, & gentibus relinquentes, de quibus postea immutata sunt plurima, cætera permanent ut fuerunt.* In Europæis etiam illam Noe benedictionem, *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus ejus*, adimpletam vidimus. Europa enim victoris omnium gentium populi, ut iuquit Plinius, altrix, de reliquis orbis partibus, quæ Semo & Chamo obtigerunt, non semel triumphavit, & Iapheti prosapia in hac parte longe lateque se diffudit. Ejus etenim filii *Magog* Massagetas, *Iavan* Iones, *Thubal* Hispanos, *Mesech* Moschos procreavit. *Gomerus* vero filius natu maximus *Gomeris*, qui postea *Cimbri* & *Cimerii* dicti, in his ultimis Europæ finibus & originem dedit, & nomen imposuit. *Cimbrorum* enim sive *Cimeriorum* nomen hanc orbis partem quodammodo opplevit, nec solum in Germania, sed etiam in Gallia latissime patuit. Qui nunc sunt Galli, ut habet Iosephus, & Zonaras, *Gomari, Gomeræi, & Gomeritæ à Gomero vocabantur.* Ab his Galliæ Gomaris, sive Gomeris Britannos nostros originem deduxisse, & nomen in originis argumentum detulisse semper existimavi; ipsumque proprium, & peculiare Britannorum nomen idem persuasit. Ipse enim se *Kumero*, *Cymro*, & *Kumeri*, mulierem Britannicam *Kumeraes*, & linguam *Kumeraeg* appellitant. Nec alia agnoscunt illi nomina, licet ex his scioli quidam *Cambros*, & *Cambriam* superiori seculo procuderint. Immo Grammaticus ille quem in suis Catalectis Virgil. perstringit & Thucididem Britannum vocat, Quintilianus Cimbrum fuisse dicit. Et unde quæso hæc nomina profluxisse existimemus, quam à Gomero illo, & *Gomeris* in proxima Gallia? quæ priscorum Gomerorum sedes. Germanos ab Aschenaz, Turcas à Togorma Gomeri filiis prognatos credunt eruditi, quod hi *Togormath*, illi *Aschenas* hodie Iudæis vocentur. *Thraces, Iones, Riphæos, Moschos*, &c. à Thirax, Iavan, Riphat, & Moschi oriundos nemo inficiatur, propterea quod nomina non discrepent: *Æthiopas* item à Chus, *Ægyptios* à Misraim Chami filiis proseminatos fuisse, quod iisdem nominibus, sua ipsorum lingua dicantur, nemo non fatetur. Cur ergo non fateamur Britannos, sive Cumeros nostros ipsissimos esse Gomeri posteros, & à Gomero nominatos? Nomen enim optime consonat, & in confesso est illos extremos Europæ fines insedisse. Quod etiam ipsum Gomeri nomen non temere, sed divinitus datum innuit. *Gomer* etenim lingua sancta *Finiens* interpretatur. Nec quis detrahendi studio nostris Cumeris, sive Cimbris objiciat quod Cimbros lingua Gallica latrones dici Sextus Pompejus scripserit. Licet enim Cimbri, inter quos, etiam nostros Cumeros fuisse probabile est, in illa θυμικῇ mundi ætate, qua fortitudo bellica excelluit, ab his Europæ finibus errabundi, ut author est Possidonius, ad Paludem usque Mœotidem latrocinando militiam agitarint: non tamen *Cimber*, magis latronem significat, quam Ægyptius superstitiosum,

Orig. lib. 9. cap. 2.

Genes. 9.

Gomeri, Cimerii, Cumeri, &c.

Lib. 8. c. 3.

Phil. Melanct.

sum, Chaldæus Astrologum, & Sibarita delicatulum. Sed quia tales fuerunt illæ nationes, de earum nomine, qui tales sunt vocantur: & in hoc juxta mecum sentit eruditionis lumen Iosephus Scaliger. Nec quis miretur quod Berosum hic in partem non vocem, unde tantum instrumenti scriptores hodie habent. Certe (ut semel dicam) acies authoritatis Berosi illius qui circumfertur, ita apud me hebescit, ut nihil aliud, quam tenebrionis, & impostoris alicujus ridiculum commentum, cum eruditissimis nostri seculi hominibus Volaterrano, Vive, Antonio Augustino, Melchiore Cano, & in primis cum Gaspare Varrerio existimem: qui in sua de Beroso Censura Romæ impressa, insitum illum de hoc scriptore errorem facile ex lectorum animis evellere potest.

Ad Sextum Pompejum. Berosus. Censura de Beroso.

Hæc mea est de Britannorum ortu opinio, sive potius conjectura: in rebus enim tam antiquis conjecturis facilius est persequi, quam certa ratione in alteram partem pronuntiare. Atque hic ortus à Gomero, & è Gallia, quam à Bruto, & Troja gravior, antiquior, & verior videtur. Imo ad veritatem propendere, nostrosque Britannos veram esse Gallorum propaginem, è nomine, situ, religione, moribus, & lingua comprobare posse videor, quibus omnibus antiquissimi Galli, & Britanni quasi communione quadam conjuncti fuerunt. Hoc ut faciam, liceat mihi quæso, cum bona lectoris gratia liberius paulisper exspatiari.

Nomen.

De nomine vero, cum superius dictum sit, hoc solummodo repetam, quod, ut prisci Galli *Gomeræi*, *Gomeritæ*, & contracte *Cimbri*, sic etiam Britanni nostri *Cumeri*, & *Kimbri* dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuisse Iosephus & Zonaras, ut dixi, comprobant, Cimbros etiam appellatos fuisse è Cicerone & Appiano colligi possit; Barbaros quos Marius oppressit, Cicero planè Gallos vocat; *C. Marius*, inquit, *influentes in Italiam Gallorum copias repressit*. At historici omnes Cimbros fuisse contestantur, loricaque BELEI regis illorum ad Aquas Sextias, ubi Marius illos fudit, effossa hoc docuit, peregrinis enim literis inscripta erat BELEOS CIMBROS. Qui Delphos item Græciæ, duce Brenno diripuerunt, Gallos fuisse una voce & mente scriptores consentiunt omnes; hos tamen Cimbros vocatos fuisse testatur in Illyricis Appianus. *Celtæ, sive Galli*, inquit, *quos Cimbros vocant*. Neque hic in partem vocabo Lucanum, qui percussorem ad Marii cædem immissum *Cimbrum* vocat, quem Livius & alii *Gallum* fuisse asserunt, nec Plutarchum, qui Cimbros *GalloScythas* appellat, nec Reinerum Reineccium historicum eximium adducam, qui ex Plutarchi Sertorio Gallos & Cimbros eadem lingua usos fuisse constanter affirmat. Nec unicum illud quod superest apud authores Cimbrorum vocabulum urgebo, & è Philemone protulit Plinius: *Morimarusa*, id est, *Mare mortuum*, licet mere sit Britannicum. *Mor* enim Britannis *Mare*, & *Marw* mortuum significat.

De Proconsul.

Forcatulus ex Gal. annal. 1235.

Morimarusa.

Situs.

Cum igitur antiquissimo nomine hæ gentes convenerint, unde hoc nomen in hanc insulam enavigavit, nisi cum primis incolis è vicinâ Galliâ exiguo divortio separata? Non enim simul, & semel orbis cultus, sed regiones, quæ Armeniæ montibus (ubi arca post diluvium requievit, & unde genus humanum propagatum) propiores sunt, prius habitatas fuisse fatendum est; utpote Asiam minorem, & Græciam prius quam Italiam, Italiam quam Galliam, & Galliam quam Britanniam. Quâ in re suavissima est consideratio, summum conditorem ita regiones conjunxisse, & insulas sparsisse, ut inter nullas tantum interjectum sit intervallum, quin, quæ maxime distat è vicina aliqua conspici possit, & quasi oculis signari. Nec alio consilio hoc factum, nisi ut gentes cum exundarent, cernerent, quo se exonerent; donec orbis terrarum universitas incolis ubique ad conditoris gloriam compleretur. Par igitur est ut credamus *Gomeros* antiquos, vel ab aliis insequentibus protrusos, vel multitudinis minuendæ causa ejectos, vel ulteriora visendi innato mortalibus studio incensos in hanc insulam sibi proximam quam è continente dispicere poterant, primum transmisisse. Ratio etiam dictat, unamquamque regionem primos incolas potius è vicinis, quam disjunctissimis locis accepisse. Quis non existimet Cyprum è proxima Asia, Cretam & Siciliam ex vicina Græcia, Corsicam, ex vicina Italia, &, ne longius abeam, Zelandiam è proxima Germania, Islandiam è Norwegia primos incolas potius habuisse, quam à remotis Tartariæ vel Mauritaniæ tractibus? Itidem cur non existimemus Britanniam nostram potius à vicinis Gallis, quam vel à Trojanis, Italis, Albanis, & Brutiis tanto intervallo semotis, primo fuisse occupatam? Nec aliunde quam è vicina Gallia Britannorum incunabula accersunt scriptores. *Britanniæ pars interior*, inquit Cæsar, *ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoriæ proditum dicunt, maritima pars ab iis qui belli inferendi causa ex Belgio Galliæ transierant, qui omnes fere ex nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eò pervenerunt, & bello illato ibi remanserunt*. Fuerunt enim in Britannia sicut & in Gallia Belgæ, Atrebatii, Parisi, Cenomanni, &c. Tacitus item, *In universum* (inquit) *æstimanti Gallos vicinum Britanniæ solum occupasse credibile est*. Beda etiam inter omnes nostros scriptores veritatis amicus, *Inprimis*, inquit, *hæc insula Britones solum, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armoricano, ut fertur, Britanniam advecti, australes sibi partes illius vendicarunt*. Armoricanum tractum vocat ille maritimas Galliæ regiones insulæ nostræ oppositas. In rem etiam præsentem facere videtur, quod Cæsar memorat suo tempore Divitiacum Gallum, cum magnam partem Galliæ, tum etiam Britanniæ imperium obtinuisse; & quod maximum est inter maritimos Galliæ populos ex opposito Britanniæ juxta Bononiensem Comitatum * *Britannos* numeravit Plinius, quique illo antiquior Dionysius Afer his versibus,

Erasmus Michaelus de Re nautica.

Britanni in Gallia.

** Britanni tamen in nonnullis Plinii exemplaribus.*

Τῆς ἤτοι πυμάτην μὲν ὑπὸ γλωχῖνα νέμονται
Ἀγχοῦ στηλάων μεγαθύμων ἔθνος Ἰβέρων,
Μῆκος ἐπ' ἠπείροιο τετραμμένον, ἧχι Βορείου
Ὠκεανοῦ ψυχρὸς κέχυται ῥόος, ἔνθα Βρεταννοὶ,
Λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανέων Γερμανῶν.

Ad verbum.

**Hujus videlicet extremum quidem sub angulum degunt*
Prope columnas magnanimorum gens Iberûm.

** Europæ.*

Secun-

Secundum longitudinem ad continentem versa, ubi
Septentrionalis
Oceani frigidus fusus est fluxus: ubi Britanni
Candidæque gentes habitant Martiorum Germanorum.

Illud enim ἔνθα Βρεττανοὶ respicere videtur μῆκος ἐπ' ἠπείροιο, & de Britannis in Gallia intelligit qui in hunc Commentarios edidit Eustathius, τῶν δὲ Βρεττανῶν τούτων παρώνυμοι αἱ ἀντίπεραν Βρεττανίδες νῆσοι inquit. Contra tamen sentiunt Avienus, & in suis urbibus Stephanus.

Religio.

Eadem etiam religio utrique genti colebatur. *Apud Britannos*, inquit Tacitus, *Gallorum sacra deprehendas superstionum persuasione. Galli detestabili sacrorum ritu*, inquit Solinus, *non ad honorem, sed potius injuriam religionis, humanis litabant sacris.* Idem Britannos fecisse præter alios, author est in Nerone Dio Cassius. Vtramque etiam gentem suos Druidas habuisse Cæsar & Tacitus authores sunt locupletissimi. De quibus integrum è Cæsare locum percurrere ne pigeat: *Druidæ rebus divinis intersunt, sacrificia publica ac privata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrit, magnoque ii sunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controversiis publicis privatisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si cædes facta, si de hæreditate, de finibus controversia est, iidem discernunt, præmia pœnasque constituunt. Si quis aut privatus aut populus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos est gravissima. Quibus ita est interdictum ii numero impiorum & sceleratorum habentur, ab iis omnes decedunt, aditum eorum sermonemque diffugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: Neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur. His autem omnibus Druidibus præest unus qui summam inter eos habet authoritatem. Hoc mortuo, si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit: at si sunt plures pares, suffragio Druidum adlegitur. Nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, considunt in loco consecrato. Huc omnes undique qui controversias habent, conveniunt, eorumque judiciis decretisque parent. Disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse existimatur: & nunc qui diligentius eam rem cognoscere volunt, plerumque illo discendi causa proficiscuntur. Druides à bello abesse consueverunt, neque tributa unà cum reliquis pendunt, militiæ vacationem, omniumque rerum habent immunitatem. Tantis exciti præmiis, & sua sponte multi in disciplinam conveniunt, & à propinquis, parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque nonnullos annos in disciplina permanent, neque fas esse existimant, ea literis mandare, cum in rebus fere reliquis publicis privatisque rationibus Græcis literis utantur. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgus disciplinam efferri velint, neque eos qui discunt, literis confisos, minus memoriæ studere: quod fere plerisque accidit ut præsidio literarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. Inprimis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios, atque hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto. Multa præterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputant, & juventuti tradunt.* Vnde eos sic affatur Lucanus,

Druidæ.

Druidum disciplina in Britannia reperta.

Et vos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.
Solis nosse deos, & cœli sydera vobis,
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis; vobis autoribus, umbræ
Non tacitas Erebi sedes, Ditisque profundi
Pallida regna petunt; regit idem spiritus artus
Orbe alio: longæ, canitis si cognita, vitæ
Mors media est. certe populi, quos despicit Arctos
Fœlices errorore suo, quos ille timorum
Maximus haud urget lethi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: & ignavum est rediture parcere vitæ.

Quocunque nomine hi suis Celtis, & Britannis innotuerint, hoc Druidum nomen à Græco fonte scilicet Δρῦς, id est *Robur* sive *Quercus*, profluxisse videtur, non solum quod visco è robore nihil illis fuerit sacratius, unde Ovidius,

Robur etiam Britannicè Derw.

At viscum Druidæ, Druidæ clamare solebant.

utique qui roborum lucos incolerent, nec ulla sacra sine ea fronde conficerent. Sed hoc Plinius suis verbis fusius explicabit. *Nihil habent Druidæ, ita Galli suos appellant magos, visco, & arbore qua gignatur (si modo sit robur) sacratius. Iam per se roborum eligunt lucos, nec ulla sacra sine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Græca possint Druidæ videri. Enimvero quicquid adnascatur illis è cælo missum putant, signumque esse electæ ab ipso Deo arboris: Est autem id rarum admodum inventu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia sexta luna, quæ principia mensium annorumque his facit, & seculi post tricesimum annum, quia jam virium abunde habeat, nec sit sui dimidia, omnia sanantem appellantes suo vocabulo. Sacrificio epulisque rite sub arbore præparatis duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tum primum vinciantur. Sacerdos candida veste cultus arborem scandit, falce aurea demetit. Candido id excipitur sago. Tunc demum victimas immolant, precantes ut suum donum deus prosperum faciat his quibus dederint. Fœcunditatem eo poto dari cuicunque animali sterili arbitrantur, contraque venena omnia esse remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerumque religio est.*

Lib. 16, Cap. 44.

Huc etiam accedit, quod Diodorus Siculus hos Gallorum sacerdotes eodem sensu Σαρωνίδας vocarit, quod vocabulum quercus, sive robora sonare sciunt omnes, qui Græcè sciunt. Maximusque Tyrius prodat *Celtas*, id est *Gallos*, Iovem colere, cujus signum altissima quercus. Cæterum ab his Druidibus videatur, quod Saxones nostri, ut apud Africum legimus, Magum Drý sua lingua vocarint. De his si plura velis, Melam, Lactantium, Eusebium de Præparatione Euangelica, & Pseudo-Plauti Aulularium accedas.

Saronidæ.

Dry.

Bardos item inter suos religiosos habuerunt Galli, qui fortia virorum illustrium facta versibus composita lyræ modulis cantitarunt. Vnde ad eos idem ipse Lucanus,

Bardi.

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas,
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis Carmina Bardi.

Eosdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni nostri habent; *Bard* enim indigitant, qui præterquam quod eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogiis operam inprimis studiose navant. An verò Britanni, ut Galli, se à Dite patre prognatos crediderint proditum non est. Quod eam ob causam, spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finierint

Galli, ut noctem dies subsequatur: idem plane observarunt nostri Britanni. Quod enim Latini septimam, & duas septimanas, dicunt; Illi *Withnos*, id est, octo noctes, & *Pymthec-nos*, id est, quindecim noctes appellant.

Respublica. Reipub. formam etiam eandem utraque gens sibi descripsisse videtur. Non enim unius imperio regebantur, sed ut Gallia, sic quoque Britannia plures reges habuit. Vtque Galli in rebus difficilioribus publicum gentis concilium egerunt, & unum imperatorem designarunt: idem Britannos præstitisse ex his Cæsaris verbis elici possit, *Summa imperii bellique administrandi communi consilio permissa est* * *Cassivellauno.*

** Cassibellinus.*

Mores. Nec dissimiles moribus, & institutis hæ gentes fuerant, nam, ut taceam utranque gentem bellicosissimam fuisse, cædis avidissimam, ad conserenda prælia, deposcendaque pericula eadem audacia, uti ex Strabone, Tacito, Dione, Herodiano; & aliis constat. *Moribus*, inquit Strabo, *partim Gallis similes sunt Britanni*; & statim subjungit, *instar Gallorum quorundam in bellis gerendis sunt ut plurimum immanes.* Tacitusque cum eo, *Britanni, qui à Romanis non devicti manent quales Galli fuerunt.* Et alio loco, *Proximi Gallis, & similes sunt Britanni.*

Britannos dimicasse Gallice armatos prodit Mela.

Ad bella essedorum multitudine utuntur Britanni, ut quidam Gallorum, scribit Strabo.

In more fuit utrique genti, in bello ita aciem per nationes struere, ut discreta virtus clarius elucesceret. Hoc Gallos fecisse his verbis testatur Cæsar, *Galli distributi in civitates vada obtinebant.* Quod de Britannis sic confirmat Tacitus in prœlio Carataci, *Catervæ nationum pro munimentis consisterant.*

Galli, inquit Strabo, *ingenio docili, & ad doctrinam prompto fuere, nec minus Britanni, quorum ingenia studiis Gallorum anteferebat apud Tacitum Agricola, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent.*

Mente candida & simplici fuisse Gallos tradit Strabo, quod Tacitus de Britannis innuere videtur, cum scribat illos delectum, tributa, & injuncta imperii munera impigre obire, si injuriæ absint.

Mobilitate & animi levitate novis imperiis studuisse Gallos refert Cæsar; Britanni similiter factionibus, & studiis trahebantur, inquit Tacitus.

Ex hac Gallorum mobilitate, quam infirmitatem honestius Cæsar vocat; credulitas tanta in eorum animos irrepsit, ut Gallica credulitas in proverbium cesserit, & Poëta cecinerit:

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Necdum in ea Britanni nostri degenerarunt, qui, vel Milesiis fabulis avidam aurem admovent, & ineptissimis vaticiniis superstitiosa vel spe, vel sollicitudine statim credunt.

Gallos propinquis, quos violatos viderint, maximè indoluisse legitur apud Strabonem. Eandem sympathiam nostris Britannis præ cæteris gentibus inesse, notius est quàm dici possit, & vulgo cantitatum.

Ambacti. *Galli*, ut est apud Cæsarem, *uti quisque genere, copiisque amplissimis, ita plurimos circum se Ambactos, id est servos & clientes habuerunt: hanc unam gratiam, potentiamque noverunt.* Nec aliam hodie nobiles nostri Britanni gratiam noverunt, à quibus, ut existimatur, Angli tanta assectantium famulorum agmina secum trahere didicerunt; qua in re Europæis omnibus longè nuper antecelluerunt.

Britannorum ædificia Gallicis fuisse consimilia, & sylvis circumdata docet cum Cæsare Strabo.

Galli, ut testis est Strabo, aureos torques collo gesserunt, & *Bunduica Britanna* (inquit Xiphilinus) *aureum torquem tulit, induta tunica variis coloribus distincta.* Nec alibi hodie illud ornamentum magis est in usu, quam in hac insula, & apud nostros Britannos. Britannos & Gallos in re medio digito usos fuisse annulo author est Plinius. Gallos comas aluisse, memorat idem Strabo, & Britannos promisso fuisse capillo testatur Cæsar. Apud plures extat authores Gallos vestimentis quibusdam usos fuisse, quæ Brachas patrio sermone dixerunt: hæc & nostris Britannis communia fuisse docet Martialis versiculus, *Bracha.*

Quam veteres Brachæ Britonis pauperis.

Omitto quod de Gallis scribit Silius Italicus,

Quin etiam ingenio fluxi. sed prima feroces,
Vaniloquum Celtæ genus, ac mutabile mentis:

quia hæc plurimis gentibus sunt communia. Alia attexerem quibus hæ gentes inter se convenerunt, sed male metuo ne in calumniam à malevolis raperentur. Illudque mihi perplacet, Omnia modice & intra modum; & infirmius forsitan videatur, quod hinc ducitur argumentum.

Linguæ. Nunc ad linguam ventum est, in qua maximum est hujus disputationis firmamentum, & certissimum originis gentium argumentum. Qui enim linguæ societate conjuncti sunt, originis etiam communione fuisse conjunctos homo opinor nemo inficiabitur. Quod si omnes omnium historiæ intercidissent, & nemo literis prodidisset nos Anglos è Germanis, genuinos Schotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à nostris Britannis prognatos fuisse: ipsarum linguarum communitas hoc facilè evinceret, imo facilius, quam vel gravissimorum historicorum authoritas. Si igitur priscos Gallos, & nostros Britannos eadem usos fuisse lingua docuero, ejusdem etiam originis fuisse, ut fateamur, ipsa vis veritatis extorquebit. Nec moror quod ipsos Gallos lingua discretos scripserit Cæsar. Dialecto tantum discrepasse docet Strabo. *Eadem*, inquit, *non usque quaque lingua omnes, sed paululum variata.* Cæterum veterum Gallorum linguam eandem cum Britannica fuisse (nisi fortè Dialecti varietate) docet ipse Cæsar, qui scribit moris fuisse, ut Galli qui Druidum disciplinam diligentius cognoscere vellent, in Britanniam ad nostros Druidas proficiscerentur. Cum autem illi libris nullis uterentur, consentaneum est eos eodem, quo Galli, usos fuisse in docendo sermone. Quod Cornelius Tacitus disertius affirmat. *Britannorum*, inquit ille, *& Gallorum sermo haud multum diversus.* Vnde in hanc opinionem concesserunt Beatus Rhenanus, Gesnerus, Hottomannus, Petrus Daniel, Picardus, & omnes qui venerandæ antiquitati litarunt, præter pauculos qui Gallos Germanice loquutos volunt, & contendunt. Sed ne quis hac in re nobis pulverem ob oculos spargat, ex authori-

Vt sumus in his dictionibus Britannico Glossario Guil. Salisburii, & alio veteri M. S.

thoribus quæ possumus, veterum Gallorum verba, tanquam tabulas è naufragio (cum ea lingua oblivionis fluctibus jam submergatur) colligamus, & conferamus. Plurima enim non ægrè, & violenter, sed facillimè, & nulla fere conversione, cum nostris Britannicis & sono & sensu consonare videbimus.

Divona.

Divona Deorum fontem Gallica lingua significasse author est Ausonius in illo versu, de fonte apud Burdigalam;

Divona Celtarum lingua fons addite Divis.

Deum vero *Dyw* & fontem *Vonan* vocant Britanni nostri, ex quibus coalescit *Divonan*, & Latina analogia metri gratia *Divona*.

Taranis.

Iovem, qui à tonitru Græcis Βρονταῖος, & Latinis Tonans, sub *Taranis* nomine Gallis cultum fuisse non pauci scriptores memorantur. *Taran* autem Britannis tonitru denotat, qua etiam significatione Germani Iovem *Thonder* dixisse videntur. Diem enim Iovis *Thonderdach*, id est Tonantis diem vocant.

Hesus.

Deum alium habuerunt Galli *Hesum* Lucano, *Heum* Lactantio dictum, Anubim latrantem author Queroli vocavit, quod canina forma pingeretur, & *Huad* canem Britannis nostris significat.

Teutates.

Mercurium sub *Teutatis* nomine Gallos ut artium inventorem, & itinerum ducem coluisse certissimum est, & *Diw Taith*, itineris Deum Britannicè sonat. Quodque Mercurius Platoni in Phædro & Philebo *Theut* appellatur, non me latet. Scio tamen esse qui Teutatem eundem esse qui Tacito Germanorum Tuisco, Martemque volunt, & nos Germanorum sobolem diem Martis inde *Tuesday* nominare. De his tribus Gallorum Diis, tres habe, si placet, Lucani versiculos:

Tewsday. Lib. 1.

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrensque feris altaribus Hesus,
Et Taranis Scythicæ non mitior ara Dianæ.

Dusii.

Dæmonas incubos à Gallis *Dusios* nuncupatos fuisse quia assiduè immunditiam illam peragant, authores sunt Divus Augustinus, & Isidorus: quod verò assiduum & diurnum *Dyth* Britannis etiamnum dicitur.

Scribit Pomponius Mela, *Antistites cujusdam Gallici numinis perpetua virginitate sanctas Galli Senas vocant. Lenas*, ego si ausim, legere malim. Virgines enim sacras, quas Moniales, & sanctimoniales nunc dicunt, Britanni (ut est in antiquo Glossario) *Leanes* vocarunt, unde vetustissimum inter Britannos Monialium monasterium *Lean-minister*, nunc *Lemster* dictum nomen traxit.

Lenæ.

Gæsata.

Galli, inquit Polybius, milites conductitios *Gæsatas* suâ linguâ nominarunt: servos verò conductitios *Guessin* Britanni nunc apellant.

Gessi.

Viri fortes, scribit Servius, Gallis *Gessi* nominabantur, & *Guassdewr* idem Britannis sonat, quod Latinis vir fortis & strenuus.

Gessum.

Huc etiam referri potest *Gesum* quod proprium fuit telum Gallorum, ut pilum Romanorum, & framea Germanorum. Sed de hoc statim.

Caterva.

Vt Phalanx Macedonum, sic *Caterva* propriè Gallorum legio erat, uti videre est apud Vegetium. Nec hoc Britannis exolevit, qui turmam *Caturfa*, & bellum *Kad*, & belli robur quod in legione positum *Kaderne* vocitant, & *Caterna* in nonnullis Vegetii exemplaribus concipitur.

Cateja.

Ad hoc *Kad* etiam *Cateja* quod teli bellici apud Gallos genus erat, ut habet Isidorus, non incommodè referri potest.

Gessa.

Gessa telum Gallicum, hastam virilem interpretatur Servius, cui affine Britannum *Cethilou* videtur, quod sudes præustas, & semen bellicosum interpretatur Ninnius.

Trimarcia.

Galli, quos Brennus in Græciam duxit, equestris pugnæ institutionem quæ ex tribus equis constabat, *Patriâ voce*, inquit Pausanias, *Trimarciam nominarunt, equum enim Marcam appellarunt*: quod purum putum Britannicum est eadem significatione. *Tri* enim tres & *March* equum significat.

Thireos.

Eodem libro prodit Pausanias, Gallos scuta patria *Thireos* vocasse, quæ hodie etiam *Tarian* Britanni nominant.

Cetos.

Cæsar in Ephemeridibus suis scripsit, ut est apud Servium, Cum ab hoste in Gallia raptus equo ejus portaretur armatus, occurit quidam de hostibus qui eum nosset, & insultans ait, *Cetos Cæsar*, quod Gallorum lingua dimitte significat, & *Geduch* idem Britannicè denotat.

Rheda.

Rheda Gallorum vocabulum, inquit Quintilianus, ejusdem est significationis, cujus apud Latinos Caruca, id est, *Currus*. Hoc Britannica lingua nunc non agnoscit, in usu tamen Britannis fuisse *Rhediad* pro cursu, *Rhedec* currere, & *Rhedecfa* curriculum demonstrant, quæ ex eadem esse traduce, non est cur quispiam dubitet. Nec absurdum erit *Eporediam* Salassorum civitatem hinc deducere, quam sic dictam ab equorum domitoribus scribit Plinius.

Eporedia

Covinus.

Aliud vehiculi genus utrique genti in usu fuit, quod uno vocabulo *Covinum*, ejusque aurigam *Covinarium* dixerunt. Licet vero hoc nomen cum ipso vehiculo evanuerit, ejus tamen primitivum, ut ita loquar, apud Britannos remanet, quibus *Kowain*, in vehiculo vehere significat.

Essedum.

Essedum item Gallicum erat vehiculum vel potius currus bello accommodatus, quem Propertius etiam cum Cæsare Britannis tribuit.

Esseda cælatis siste Britanna jugis.

Circius.

Circius, ventus est nomine notissimus, cui Divus Augustus templum in Gallia & vovit, & fecit. Vocem autem esse Gallicam Phavorinus natione Gallus apud Agellium ostendit. *Nostri*, inquit, *Galli ventum ex sua terra flantem, quem sævissimum patiuntur, Circium appellant à turbine, opinor, ejus & vertigine.* Hunc omnium ventorum impetuosissimum & violentissimum esse constat: *Cyrch* autem impetum & violentiam Britannis significat, ut ex eorum Litania videre est.

Penninus.

Alpibus Penninis, quæ Cæsari summæ sunt Alpes, nomen inditum scribit Livius, non ab Annibale Pœno, sed ab eo quem summo sacratum vertice *Penninum* montani Galli nominarunt; *Pen* vero summitates montium etiamnum Britannis vocantur, unde *Pen-mon maur*, *Pendle*, *Pen*, *Pencoh-cloud*, & *Pennigent* montes apud nos editissimi nomen invenerunt, nec aliunde nomen est Appennino Italiæ.

Appenninus.

Armorica.

Civitates Galliæ quæ Oceanum attingunt, *Aremoricas* Gallorum consuetudine appellari scribit Cæsar, quibuscum Britanni eadem voce eadem in re conspirant; *Ar-mor* enim ad mare, vel su-

supra mare illis significat, & eodem plane sensu Græce Ἀπωκεανίδας vocat Strabo.

Bachaudæ. Diocletiano imperante, tumultum rusticani in Gallia concitarunt, factionique suæ *Baucadarum* nomen imposuerunt, & *Beichiad* Britannis subulci, rusticique nominantur.

Varga. L. 4. Ep. 6. Indigenas latrunculos *Vargarum* nomine Galli inquit Sidonius nuncuparunt, & latrones Britannice *Veriad* olim dictos fuisse in Glossario Ecclesiæ Landavensis inveni.

Allobroges. *Ideo dicti sunt Allobrogæ*, inquit vetus ille & egregius Iuvenalis Scholiastes, *quoniam Brogæ Galli agrum dicunt, Alla autem aliud. Dicti igitur quia ex alio loco translati.* At *Bro* regio, & *Allan* extra, vel externum est Britannis, ut Etymologia in utraque lingua optime constet.

Glastum. Simile Plantagini Glastum in Gallia vocatur, inquit *Plinius*, quo Britannos se infecisse testantur scriptores. *Woad.* Hæc herba est quam *Woad* dicimus, & cæruleum efficit colorem, qui color hodie Britannis *Glas* appellatur, *Isatis.* *Isatis* hæc fuit Græcis, ut Plinius, & infectoribus *Vitrum*, ut author est Oribasius. *Vitrum herba Luteum Cæsari. Pompon. Mela emendatus.* Vnde Pomponius Mela facile emendetur si Vitro reponas pro Vltro, ubi ille Britanni incertum ob decorem, an ob quid aliud Vltro corpora infecti.

Gallathæ quibus eadem lingua cum Gallis veteribus (teste Beato Hieronymo) fruticem parvum habuerunt *Coccum*, *Coccus.* ex quo coccineus ille rubens color efficiebatur, & hunc ipsum colorem *Coch* vocitant Britanni.

Brachæ. Brachas communes fuisse Gallorum & Britannorum vestes ante docuimus, vestes intonsas variique coloris Diodorus Siculus vocat: vestes autem squallidas & laceras *Brati* nunc Britanni apellant.

Lainæ. Si *Laina* vox fuit Gallica, quod indicare videtur Strabo cum scribit, *Ex lana densa saga texunt Galli, quas Lainas vocant:* non longe ab ea abierunt Britanni, qui Lanam sua lingua *Glawn* apellant.

Bardus. Bardum Gallice Cantorem significare author est Festus Pompejus, & hoc purum est Britannicum.

Bardocucullus. *Bardocucullum* Bardorum Gallicorum fuisse ex Martiale, & aliis docemur: ut vero *Bard*, sic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium *Cucul* dicitur.

Galliæ, inquit Plinius, *suum genus farris dedere, quod illi Brance vocant, apud nos sandalum nitidissimi generis.* *Brance.* Apud Britannos item candidissimi grani far, Guineth vranc nominatur, & in Norfolcia apud nos *Brank*.

Pempedula. Quæ Græcis *Pentaphyllon* à quinque foliis, *Pempedulam* Gallis dictam docet Apulejus. *Pymp* autem Britannis, quinque, & *Deilen* folium denotat.

Petoritum. Vt *Pymp*, quinque, sic *Petor* quatuor, Gallis designasse è Festo dicimus, qui *Petoritum* Gallicum fuisse vehiculum à quatuor rotis sic dictum tradit, & vox *Pedwar* Britannis quatuor significat.

Inter instrumenta lignaria Canterium quod Anglis *A Leaver*, *Guviam* Gallice dictum scribit Isidorus, & nunc *Gwif* Britannice dicitur. *Guvia.*

Betulla. *Betullam* quam nos *Birch* vocamus, Gallicam arborem vocat Plinius. Britannicam etiam jam vocaret: in Britannia enim lætissime provenit, & *Bedw* Britannice nominatur.

Merum cui aqua affusa, ut est apud Athenæum, *Dercoma* nuncuparunt Galli, & *Dwr* Britannis aquam denotat. *Dercoma.*

Sic, ne omnia consecter, apud Dioscoridem, quæ Latinis Filix, Gallis priscis *Ratis*, Britannis *Redin*. *Ratis.* Quæ Latinis Sambucus, Gallis *Scovies*, Britannis *Iscaw*. *Scovies.* Quæ Italis *Serratula*, Gallis *Vetonica*, Britannis & nobis *Betany*. *Vetonica.* Quæ apud Plinium Latinis terræ adeps, Gallis *Marga*, Britannis *Marle*. *Marga.* Quæ Latinis candida Marga, Gallis *Gliscomarga*, Britannis *Gluysmarl* dici potuit. *Gliscomarga.* *Gluys* enim illis splendidum sonat. Quæ Latinis Sellula tripes, Gallis *Tripetia* apud Sulpitium Severum, Britannis *Tribet*. *Tripetia.* Quod Latinis centum pedes, Gallis *Candetum* apud Columellam, Britannis *Cantroed*. *Candetum.* Quod Latinis avis rostrum, Gallis apud Suetonium *Becco*, Britannis *Pic*. *Becco.*

Nec Goropii insaniam insanirem, si revocarem *Galbam* Suetonii pro præpingui, ad *Galluus* Britannicum, quod prægrandem significat. *Galba.* *Bulgam* Verrii Flacci pro sacco scorteo, ad *Butsiet* Britannicum, *Bulga.* *Soldurios* Cæsaris pro devotis hominibus ad *Sowdiwr*. *Soldurii.* *Planarat* Plinii, pro aratro ad *Arat*, quod aratrum significat. *Planarat.* *Taxeam* Isidori pro lardo ad *Tew*. *Taxea.* *Zithum* Diodori Siculi ad *Sider*. *Zithum.* *Cervisiam* ad *Keirch*, id est, avenam, è qua potum illum Britanni multis in locis conficiunt, vel potius ad *Cwrwf*, id est, quam *Alam* dicimus. *Cervisia.* *Ala potus.*

Hæc omnia Gallorum veterum fuisse verba, ex authoribus illis constat, & vides quam apposite & sono, & sensu cum nostris Britannicis conveniant, & quasi concinant.

Nominum locorum terminationes. Huc accedit, quod cum locorum nomina antiqua apud utramque gentem eadem terminatione clauderentur, scilicet in *Duno*, *Briva*, *Rito*, *Duro*, *Mago*, *&c.* has gentes minime diversas fuisse colligi possit. Equidem vel hinc argumentum non leve arripi potest nos Anglos à Germanis ortos esse, quod recentiora opidorum nomina desinant in *Burrow*, *Berry*, *Ham*, *Sted*, *Ford*, *Thorp*, & *Wich*, quæ Germanorum terminationibus *Burg*, *Berg*, *Heim*, *Stadt*, *Furdt*, *Dorpe*, *Wic*, pariter æqualiterque respondent.

Vicissim nominum quorundam Gallicorum ratio ita commode possit ex Britannica nostra lingua reddi, consentiente rei natura, ut vel à Britannis imposita, vel Britannos Gallice loquutos fuisse necessario fateamur. Sed sufficiat unum & alterum in medium adferre.

Celtæ. *Tertiam Galliæ partem incolunt*, inquit Cæsar, *qui ipsorum lingua Celtæ, nostra Galli appellantur, à Græcis vero Gallathæ.* Vnde autem Celtæ & Gallathæ dicti fuerint eruditissimi Galli nondum dixerint, sed viderint an non à Britannica dictione *Gualt* quæ Britannis etiamnum comam denotat, & *Gualtoc* Comata, unde *Celtica* & Gallathæ & Galli varia elatione emollita videatur. Celtas vero Comatos dictos fuisse à promissis comis quas studiose aluerunt, in confesso est apud omnes eruditos; & C. K. Q. G. à vi & soni indole quomodo discrimines? *Lipsius p. 66 de pronunciatione.*

Garumna. Nobilissimum Galliæ flumen *Garumnam* torrentius, & quasi exasperatis undis ferri notissimum est, unde Poëtis *Validus* Garumna, *Æquoreus*, *Rapidus*; & hoc *Garw* Britannice designat.

Arar. Flumen *Arar* incredibili lenitate fluit, ita ut oculis

oculis in utram partem fluat, judicari non possit; hinc apud Poëtas Araris *Tardior*, & *lentus* Arar; *Ara* vero Britannis lentum, & tardum significat.

Rhodanus. *Rhodanus*, cui Arar se infert, præerapida celeritate decurrit, unde *incitus*, *celer* & *præceps* dicitur, quod à *Rhedec*, quæ celeriter currendi significationem habet, non multum absonat.

Gebennæ. *Gebennas montes* perpetuo dorso longe in Gallia procurrere memorat Srabo cum aliis: *Keven* vero montis dorsum Britannis nostris sonare ex Lexico Britannico constat, & productum montis dorsum juxta *Otteley* in Eboracensi Comitatu vidi, quod accolis *The Kevin* appellatur.

Leuca. Cum lapides, ad viarum intervalla singulis 1500 passibus in Gallia olim erigerentur, atque *Leuca Gallica* (ut habet Iornandes) tot passus contineat, & *Leach* lapidem Britannice significat, dixerint eruditi Galli si *Leuca* non inde nomen invenerit.

Campi lapidei. Ad littus Galliæ Narbonensis, ubi Herculem, & Albionem concertasse fabulantur, lapides adeo multi passim & late jacent, ut lapides pluisse credas; unde *Littus lapideum*, & *Campus lapideus* ab authoribus nuncupatur, Gallis hodie *le Craux* dicitur. Nominis tamen rationem nesciunt, at lapides *Craig* Britannica lingua nominantur.

Morini. Qui maritimam Galliæ regionem nobis proximam olim insederunt, *Morini* sua lingua dicebantur: & mare *Mor* Britannice vocatur, unde illud profluxisse videtur. Maritimos enim *Morinwyr* appellant, ut *Aremorica* olim Gallice, & nunc Britannice ad mare denotat.

Arelate. Sic Arelate celeberrima Galliæ urbs quæ solo uliginoso & humido posita, ab ipso situ nomen sumsisse videatur, *Ar* enim Britannis super, & *Laith* humida significat.

Vxellodunum. *Dunum.* Vxellodunum, inquit Cæsar, opidum erat undique præruptum & in monte eminenti situm, *Vchell* vero Britannis excelsum significat, & *Dunum* veteribus Gallis eminentem locum vel collem denotare nos docuit ex Clitiphone Plutarchus in libello de Fluminibus, & idem in usu fuit priscis Britannis.

Cytharistes. Cytharisten promontorium in Gallia prope Massiliam ubi nunc *Tolon* opidum cernitur ponit Plinius; si vero Britannos nostros interroges, quid sit in illorum lingua Cythara, statim *Telen* audies.

Rursus, ut nullus in hac re scrupulus relinquatur, cum constet recentem linguam Gallicam Latinæ & Germanicæ ita esse propaginem, ut in ea tamen plurima è veteri Gallica superfint: accepi ab illis qui utriusque linguæ periti sunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originem referri possint, & proinde ex antiqua Gallica videantur arctissima affinitate Britannica attingere: exempli gratia, Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro sanare, Galli *Guaine*, Britanni *Gwain*, pro vagina, Galli *Derechef*, Britanni *Derchefu*, pro denuo, Galli *Cambre*, Britanni *Cam*, pro incurvo, Galli *Bateau*, Britanni *Bad* pro cimba, Galli *Gourmand* pro nimium edace, Britanni *Gormod*, pro nimis, vel supra modum, Galli *Baston*, Britanni *Pastwn*, pro baculo, Galli *Accabler*, Britanni *Cablu*, pro opprimere, Galli *Havre*, Britanni *Aber* pro portu usurpant: & *Comb* utrique genti adhuc in usu pro convalle. Sunt & id genus plurima alia, quæ lectori fortasse minus sapiant, licet ad hanc rem imprimis faciant.

Quod vero Tacitus scribit *Æstiorum gentibus in Germania, ritus habitusque esse Suevorum, linguam autem Britannicæ propiorem*: assertioni nostræ non adversatur. Linguæ enim remotissimæ in nonnullis conveniunt. Et nuper Augerius Busbequius Cæsaris ad Imperatorem Turcicum legatus plurima Germanica & Anglica in Taurica Chersoneso observavit. *Epist. 4.*

Hinc concludi possit Gallos veteres & Britannos eadem usos fuisse lingua, & ex necessaria consecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim est Galliam, ut jam diximus, prius habitatam, utpote Armeniæ propiorem, utque frugum feracem, sic teste Strabone, hominum feraciorem. Cumque in Italiam, Hispaniam, Germaniam, Thraciam, & Asiam Galli colonias diffuderint, multo magis in Britanniam tam vicinam, nec minus fœcundam, par est ut existimemus. Nec honori non summo Britannis esse possit, à priscis illis Gallis originem duxisse, qui bellica fortitudine imprimis excelluerunt, quibuscum Romani non de gloria, sed de salute plurimos annos decertarunt, quique, ut Poëtæ potius, quam meis verbis utar,

Per omnem
Invecti Europam, quasi grando Aquilone, vel Austro
Importata, gravi passim sonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeja videtis
Arx attollentem caput illo in monte superbum,
Pannones, Æmathii norunt, scit Delphica rupes.

Et paulo post:

Intravere Asiæ fines: prope littora Ponti
In gentem crevere novam, quæ tenditur usque
Ad juga Hamphilum, Garamantica sydera contra,
Inter Cappadoces posita, & Bythinica regna.

Nec silentio hic prætermittenda quæ alii ad probandam Britannorum originem à Gallis adduxerunt. Georgius Buc non minus majoribus quam bonis studiis clarus notat ex Mekerco *Wallon* Gallum dici Germanis. Cumque Germani Saxones huc venissent, & Britannos Gallice loqui audirent, eos *Wallos*, id est, Gallos appellasse. Buchananus adjicit *Walch* non simpliciter Germanis peregrinum, sed potiore intellectu Gallum significare: simulque innuit Gallos hodie regionem illam, quam nos *Walles*, *Galles* appellare, & veteres Scotos divisisse omnes Britannicas nationes in *Gaol*, & *Galle*, id est, (ut ipse interpretatur) in Gallæcos, & Gallos.

Sin autem Britanni nostri, velit nolit veritas, origine Trojani esse velint, me sane repugnantem non habebunt, per Gallos tamen se commodissime, ut mihi videtur, Trojanis imputabunt. Ajunt enim quidam, ut est apud Ammianum, *paucos post excidium Trojæ fugitantes Galliam tunc vacuam occupasse.* In hac vero linguarum consideratione non possumus non maxime admirari, & prædicare divinam summi Creatoris benignitatem in nostros Britannos antiqui Gomeri posteros, qui quamvis à Romanis, Saxonibus, & Normannis devicti & triumphati fuerint, avitum tamen nomen, & primigeniam linguam sartam *Lingua Britannica.*

Lingua Britannica. tectam hactenus conservarunt; quanquam etiam latis legibus abolere studuerunt Normanni. Vt non ab re respondisse videatur nobilis senex Britannus, qui ab Henrico secundo Anglorum rege interrogatus, quid sibi videretur de viribus Britannorum, & regio ejus in eos apparatu, *Gravari*, inquit, *plurimaque ex parte destrui, vel debilitari vestris,* *Giraldus in Topographia Walliæ.* *Rex, aliorumque viribus, nunc ut olim, & pluries gens ista valebit. Ad plenum autem propter hominis iram, nisi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, ut arbitror, gens quam Cambrica,* id est, Britannica, *nec alia lingua pro parte majori in die districti examinis coram supremo Iudice, quicquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo respondebit.*

BRITANNIÆ NOMEN.

At inquies, si *Cumero* sit primævum incolarum nomen, unde *Albion*, unde *Britannia*? quæ ita invaluit, ut illi quodammodo tenebras offuderit. Audi quæso, quod mihi persuasissimum quia verissimum. Et res eædem variis possunt circumstantiis considerari, variisque adeo nominibus designari, ut docet in Cratylo Plato; & si recentia, & antiqua percurras singula, observabis singulas gentes, diversis ac ipsi usi sint nominibus, ab aliis denominari. Sic, qui patria lingua Israëlitæ vocabantur, Græcis *Hebræi*, & *Iudæi*, atque Ægyptiis *Huesi* (teste Manethone) nominabantur, quod reges pastores habuerint: sic Græci eos *Syros*, qui se (ut author est Iosephus) *Aramæos* dixerunt; Qui se *Chusios*, Græci ab atro vultu *Æthiopes* vocarunt. Qui sibi sua lingua *Celtæ*, Græcis *Gallatæ* dicti, à lacteo candore, ut aliqui volunt, vel à comis promissis, ut modo dixi. Sic qui seipsos sua lingua *Teutsch*, *Numidas*, & *Hellenas* nuncuparunt, à Romanis *Germani*, *Mauri*, *Græci*, appellantur. Sic hodie, ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate *Muselmanni*, *Magier*, *Czechi*, *Besermanni* dicuntur, ab Europæis omnibus *Turcæ*, *Hungari*, *Bohæmi*, & *Tartari* nuncupantur. Et nos ipsi Angli, qui nobis nostra lingua *Englishem* vocamur, Britannis, Hibernicis, & sylvestribus Scotis *Sasson*, id est, Saxones appellamur. Eadem ratione judicandum est, majores nostros, qui se *Cumero* dixerunt, alia de causa, vel à se, vel ab aliis *Britones* dictos fuisse, unde Græci Βρεττανίαν conflarunt, & quasi per manus Romanis tradiderunt. Hoc posito, in insulæ nostræ nomina nunc inquiramus.

Albion. De nomine *Albion* non multum laboro, quod huic insulæ imposuerunt Græci ad differentiam, cum circumvicinæ insulæ omnes Britannicæ & Britanniæ vocarentur. *Britannia insula*, inquit Plinius, *clara Græcis nostrisque monumentis, inter Septentrionem & occidentem jacet Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ multo maximis Europæ partibus magno intervallo adversa. Albion ipsi nomen, cum Britanniæ vocarentur omnes.* Vnde in Cæsarem Catullus, *Hunc Galliæ timent, timent Britanniæ.* *Britanniæ.* Qui in eodem etiam carmine vocat hanc ultimam occidentis insulam. A Græcorum vanitate, fabulositate & desultoria illa in fingendis nominibus levitate, quam ipsi ἄσχετον εὑρεσιλογίαν dixerunt, hoc nomen *Albion* enatum videatur. Cum enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliam à Polyphemi filio Gallatiam, &c. fabulose dixerint: non possum non credere, quin hanc insulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulose denominarint, quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Nisi quis malit ab Ἄλφον deducere, quod teste Festo, album Græcis sonat, unde & Alpes appellatæ. Albicantibus enim rupibus, quas *mirificas moles* Cicero vocat, coronatur, unde in Antonini Pii, & Severi nummis Britannia muliebri habitu rupibus insidens figuratur, & ipsis Britannis Poëtis *Inis Wen*, id est, *Insula alba* indigitatur: *Britanniæ figura. Inis Wen.* ut taceam Orpheum in Argonauticis (si modo sint Orphei) insulam proxime Hiberniam sive Iernin, quæ necessario sit hæc nostra, λευκαῖον χέρσον, id est, albicantem terram dixisse, quam ante pauculos versus Νῆσον πευκήεσσαν pro λευκήεσσαν vocasse videatur. Fracastorius etiam *Lib. 1 de morbis contagiosis.* dum pestilentem illam Ephemeram Britannicam (quam Sudorem Britannicum vulgo dicimus) soli ratione quasi gypseum esset, contingere scribit, à gypseo solo insulam hanc *Albion* appellatam fuisse suspicatur. Fabellam illam, quod ALBION sit dicta ab Albina una è triginta filiabus Dioclesiani Regis Syriæ, quæ in ipsis nuptiis maritos occiderunt, & nave sine remige huc delatæ, insulam primum occuparunt, dæmonumque compressu prolem Giganteam propagarunt, ut improbi hominis impudentissimum mendacium sine stomacho quis audiat? Nec est cur anxie inquiram qua de causa Britannia *Insula Cæruli* in Parodia illa antiqua contra Ventidium *Insula Cæruli.* Bassum dicatur, cum circumfusa sit Oceano, qui *Cærulus*, & *Cærulum* Poëtis vocatur; unde de Britannia Claudianus:

> *— cujus vestigia verrit*
> *Cærulus —*

Omitto quod Aristidi Magna & ultima insula appellata fuerit. Quod ROMANIA etiam dicta, *Romania.* innuit quodammodo Gildas, qui scribit *à Romanis ita subactam fuisse, ut solo nomen Romanæ servitutis hæreret;* statimque, *Ita ut non Britannia sed Romania censeretur;* & post unam & alteram paginam de eadem, *Insula Romanum nomen, non tamen morem & legem tenens.* Prosperque Aquitanus expresse Insulam Romanam dixit. Huc etiam referri possit quod cum statuæ Imperatorum Taciti & Floriani fulmine essent dejectæ, responderint aruspices, *ex eorum familia Imperatorem futurum qui inter cætera Taprobanæ præsides imponeret, & ad Romanam insulam Proconsulem mitteret.* *Vopiscus in Floriano.* Quod de nostra Britannia intelligunt eruditi, quæ Præsidialis, nunquam Proconsularis fuit Provincia, ut postea dicemus. SAMOTHEAM vero aliquando nominatam fuisse à Samothe sexto Iapheti *Samothea.* filio per me credat qui velit. E cujus officina hoc prodit, non me latet; ex Annii scilicet Viterbiensis, qui specioso titulo more subdolorum institorum sua commenta sub Berosi nomine in lucem credulis obtrusit.

Sed de Britanniæ nomine & originatione valde dubia pro hominum ingeniis fluctuat veritas. Qua in re, ut mihi meam interponere liceat sententiam, Britannis nostris præfabor, ut linguis animisque faveant, ut dum cognoscere cupiant, ignoscere velint, & non mihi intercludant eam viam qua Elliotta, Lelandus, Lhuiddus, & alii institerunt. Si enim Humfredo Lhuiddo eruditissimo Britanno, sine præjudicio Bruti fas fuerit, imo laudi vertitur aliunde quam à Bruto Britanniæ nomen deducere, non sit mihi piaculo qui Bruti historiam oppugnare nolo, aliunde si potero, paucis repetere. Nimirum ex ipsa Britannica lingua, quæ ut minime permista, & longe vetustissima, ita huic negotio multum instrumenti allatura videtur. Linguæ enim antiquæ ad origines perscrutandas imprimis necessariæ censentur, & prima nomina longo temporis situ obsoleta, in Barbaris linguis ut antiquioribus, conservari docet Plato. Quanquam vero his rebus à memoria propter vetustatem remotis tanta offusa sit caligo, ut vota potius facienda, quam veritas speranda videatur; elaborabo tamen veritatem limare, & quod mei judicii sit, quam possum brevissime, proferam, nemini quicquam præjudicati allaturus, sed si quis probabilius attulerit, libentissimo animo exosculaturus. Non enim in meipso, magis quam alio veritatem amo, complectarque in quocunque videro.

In Cratylo.

Primum, hoc mihi pro concesso & probato cum bona lectoris venia sumam, vetustos populos principio sua nomina habuisse, & ex illis postea in analogiam deflexis Græcos, & Latinos nomina regionibus indidisse, id est, ut planius dicam, populos ante regiones & loca nominibus suis fuisse notos, & à populis regiones denominatas. Quis neget Iudæorum, Medorum, Persarum, Scytharum, Alamannorum, Gallorum, Getulorum, Saxonum, Anglorum, Scotorum, &c. appellationes prius extitisse, quam Iudæa, Media, Persia, Scythia, Alamannia, Gallia, Getulia, Saxonia, Anglia, Scotia, &c. Et hæc vocabula ex illis superioribus enata quis non videt? A Samnitibus, Insubribus, & Belgis, Livium & Cæsarem ipsas regiones *Samnitium*, *Insubrium*, & *Belgium* primum nominasse legimus. A Francis, Constantini Maximi temporibus, ut in ejus nummis videre est, eorum sedes FRANCIA primum dicta est, & à Burgundis *Burgundiam* primus efformavit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione necessario credamus hanc nostram insulam Britanniam ab incolis vel vicinis Gallis denominatam esse, quos *Brit*, vel *Brith* barbare dictos fuisse persuadent nonnulla; Inprimis ille qui Sibyllæ nomine circumfertur versiculus.

Brit.

* Ἔσσεται ἐν Βρύτεσσι καὶ ἐν Γάλλοις πολυχρύσοις
Ὠκεανὸς κελαδῶν, πληρούμενος αἵματι πολλῷ.

** In Gallis auro locupletibus, atque Britannis, Oceanus multo resonabit sanguine plenus.*

Præterea Martialis, Iuvenalis, Ausoniique authoritas. Procopius etiam cui insula hæc BRITIA appellatur; Inscriptiones item veteres ab ipsis Britannis positæ, in quibus leguntur *Brito*, *Britones*, *Brittus*. COH. BRITON. ORDINIS BRITTON, & Romæ ad S. Mariam Rotundam, NATIONE BRITTO. & in hac quæ cernitur Amerbachii in Germania, quam subjungam cum meminerit Triputii ignoti in Britannia loci.

NYMPHISO
NO BRITTON
TRIPVTIENO
SVB CVRA
MO VLPI
MALCHI
*7. LEG. XXII.
PO PO FO.

** Centurionis.*

Ipsi etiam Saxones, Britones Bꞃitꞇ sua lingua dixerunt & Witichindus Saxo pro Britannis ubique *Britas* concipit, ut proculdubio BRIT sit πρωτότυπον, unde *Brito* deducitur, & unde lumen huic nomini Britanniæ exoriatur.

Brit.

Quum vero gentes nomina ex eo invenerint, quo reliquis vel præstarent, vel à reliquis internoscerentur; sive pro primi conditoris dignitate, ut *Iones* à Iavan, *Israëlitæ* ab Israële, *Chananæi* à Chanan filio Chami; sive pro naturæ, morum, & studiorum ratione, ut *Iberi* Hebraica origine, quod fossores, *Heneti* quod vagabundi, *Nomades* quod rei pecuariæ studerent, *Germani* quod viri strenui censerentur, *Franci* quod liberi, *Pannones*, quod manicatis è panno, ut placet Dioni, uterentur tunicis, *Æthiopes* quod atri essent, *Albani* quod albo crine nascerentur; Vnde, quod animadvertas, inquit *Solinus*, Capillorum color genti nomen dedit; Cumque nostrates, qui communi cum vicinis nomine, *Cimbri* & *Cumeri* dicerentur, nullam notam habuerint, qua internosci & secerni à finitimis melius poterant, quam ritu illo corpora sua pingendi: Britannos enim se glasto (*Glaß* cæruleum etiamnum illis significat) depinxisse gravissimi quique authores Cæsar, Mela, Plinius, &c. doceant: quid si à depictis corporibus Britones dictos fuisse conjectarim? Quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria & antiqua lingua appellant. Nec est cur quis hanc duriusculam aut absurdam esse Britanum etymologiam existimet, cum quæ in etymis maxime requiruntur, & voces consonent, & nomen, tanquam rei imago, rem ipsam exprimat. *Brith* etenim & *Brit* optime consonant, & *Brith* illud Britonibus denotat, quod Britones re ipsa erant, id est, picti, depicti, infecti, colorati, ut Latinis Poëtis dicuntur, & Αἰολόνωτοι, id est, variegatum tergum habentes, ut Oppiano nominantur.

Glaß.

Britones unde dicti.

Brith quid.

Lib. 1 Cunegetic.

Nec alienum erit, quantulumcunque sit, hic adnotare quod observavi, in vetustissimorum Britannorum fere omnium nominibus aliquam coloris significationem apparere, quæ ab hac pingendi ratione proculdubio sit enata: Ruber color Britannis *Coch* & *Goch* dicitur, quod in his nominibus meo judicio subest, *Cogidunus*, *Argentocoxus*, *Segonax*. Iisdem ater color *Dû* vocatur, quod se quodammodo ostendit in *Mandubratius*, *Cartimandua*, *Togodumnus*, *Bunduica*, *Cogidunus*. Albus color *Gwyn* appellatur, cujus nominis expressa quasi vestigia videre videor in *Venutius* & *Immanuentius*. *Gwelw* illis est quod Latinis color aqueus, & hoc in nominibus *Vellocati* & *Carvillii* & *Suellæ* se ostendit. *Glas* cæruleus Britannice nominatur, quod *Cuniglasi* regis nomine cernitur; Gildas enim *fulvum*, vel ut alia exemplaria habent, *furvum lanionem* interpretatur. *Aure* quod aureum colorem sonat in *Cungetorix*, *Arviragus* sese prodit. Color floridus illis *Teg* appellatur, quod in *Prasutagus*

Veterum Britannorum nomina à coloribus facta.

tagus & *Carattacus* se subindicat. Si vero mistorum colorum nomina cum ipsis coloribus Britannos desumpsisse à Romanis credamus; certum enim est illos *Werith* pro viridi, & *Melin* pro melino colore à Romanis hausisse; Prasini coloris in *Prasutago*, Minii coloris in *Adiminio* regis Cunobelini filio notationem latere, si puto, nemo ut spero, adversabitur. Rufina etiam Britanna eruditissima à rufo colore nomen retulit, uti Albanus primus Britanniæ Martyr ab albo. Si reliqua Britannorum nomina, quæ sunt tantum quatuor vel quinque apud veteres, quispiam ejus linguæ veteris peritus excutiat, suspicari licet illum in pauculis illis nominibus aliquam coloris significationem inventurum. Nec omittendum vulgatissima hodie Britannorum nomina, *Gwyn*, *Du*, *Goch*, *Lluid*, ab albedine, nigredine, rubedine, & ravo colore esse imposita. Vt minus mirum videatur gentem ipsam à pingendi ratione nomen traxisse, utique quæ se pinxerit, & incolæ ipsi, cum olim tum nostro tempore, à coloribus sibi nomina imposuerint. Sed ad rem, si hæc præter rem.

In serm. Pentecost.

Certum etiam est Britonem *Brithon* Britannice in historiis dici. Aspirationis notam nihil moror, cum Britanni, quibus, ut inquit Chrysostomus, lingua erat sibila, aspirationibus gaudeant, quas Latini studiose vitarunt. Iam ut à *Brith* Brito, sic etiam Britannia, ut mihi videtur promanavit. *Britannia*, inquit Isidorus, *à vocabulo suæ gentis cognominata est.* Cum enim Græci vetustissimi (hi namque primi hujus insulæ nomen sic conceperunt) vel piraticam, vel mercaturam exercentes, disjunctissimas regiones, littora legendo, ut ait Eratosthenes, adierint, & hanc gentem vel ab ipsis incolis, vel à Gallis quibus una eademque lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepissent, illi ad BRITH, TANIA addiderunt. Quod ut est in Glossariis, regionem Græce significat; unde Βριτανία, id est, *Britonum regio*, conflarunt, pro qua Βρεττανία perperam scripserunt, sed rectius Lucretius & Cæsar *Britannia*, qui primi Latinorum ejus meminerunt. Hanc rem ita se habere firmius credo, quod in spatiosissimo orbis terrarum theatro tria tantum præter nostram Britanniam, majorum regionum nomina reperias, quæ in TANIA terminantur, & illæ quidem in Occidua hac orbis plaga, MAVRITANIA videlicet, LVSITANIA, & AQVITANIA, quæ nomina Græcos fecisse, & Latinis tradidisse minime dubito, utpote qui has terras primi perlustraverunt. A Mauris enim *Mauritaniam* quasi Maurorum regionem fecerunt, quam indigenæ, teste Strabone, Numidiam vocarunt, à Luso Liberi filio *Lusitaniam* quasi Lusi regionem, & *Aquitaniam* forsitan, ut Ivoni Carnotensi videtur, ab aquis, quasi ad aquas regionem, quo sensu, ut habet Plinius, prius *Armorica*, id est, *ad mare* dicebatur. Turditania vero & Bastitania minorum regionum nomina huc possunt revocari, quæ in hoc etiam tractu occidentali fuerunt, scilicet in Hispania, & Turdorum Bastorumque regiones significare videantur. Nec novum est, vocabulum aliquod ex peregrino & Græco componi: *Componuntur*, inquit Quintilianus, *nomina aut ex nostro & peregrino, ut Biclinium, contra Epitogium, Anticato; aut ex duobus peregrinis, ut Epirrhedium.* Et receptissima est hæc compositionis ratio in regionum nominibus. Nonne *Ireland* ex Hibernica *Erin*, & Anglica *Land*, nonne *Angleterre* ex Anglica dictione, & Gallica, nonne *Francland* (sic enim Saxones nostri Franciam vocarunt) è Francia, & Saxonica, nonne *Poleland*, è polonica quæ planitiem illis denotat, & Germanica, nonne *Danmarch*, è Danica & Germanica *March* quæ limitem significat, compositione coaluit? Sed in re tam perspicua non pluribus utar. Nec est cur Græcam hanc adjectionem TANIA miremur, cum per omnia Europæ littora, & insulas usque ad hanc nostram Græcos fuisse accolas ex antiquissimis authoribus doceat Beatus Hieronymus in Quæstionibus ad Genesim. *Legamus*, inquit, *Varronis de antiquitatibus libros, & Sisinnii Capitonis, & Græcum Phlegonta, cæterosque eruditissimos viros, & videbimus pene omnes insulas, & totius orbis littora, terrasque mari vicinas, Græcis accolis occupatas: qui ut suprà diximus, ab Amano & Tauro montibus omnia maritima loca usque ad Oceanum possedere Britannicum.*

Tania. Sic hodie Germani Landt, regionem nominibus adjungunt.

Lib. 1.

Græcos Britanniam adiisse.

Græcos sane ad nostram hanc regionem appulisse, & situm ejus naturamque explorasse, extra dubium ponetur; si observemus quæ Athenæus scripsit de Philea Taurominite (de quo statim) qui fuit in Britannia centesimo sexagesimo ante Cæsaris adventum anno; si aram Græcis literis Vlyssi inscriptam in memoriam revocemus, si quæ Pytheas ante Romanorum tempora, de distantia Thules à Britannia tradidit notemus. Quis enim Græcis Britanniam, Thulen, Belgicas regiones, earumque inprimis littora aperuisset, nisi Græcorum naves Oceanum Britannicum & Germanicum intrassent, & ejus descriptionem ad suos Geographos retulissent? An vero Pytheas navigationem sex dierum ultra Britanniam novisset, nisi Græcorum quisquam eam indicasset? Quis eos docuit, Scandiam, Bergos & Nerigon ex qua in Thulen navigetur? quæ nomina Græcis vetustissimis notiora videntur fuisse, quam vel Plinio vel ulli Romanorum. Vnde Mela *Grajis carminibus Thulen celebratam fuisse* testatur, & Plinius *Britannia insula, clara Græcis nostrisque monumentis.* Hac ergo ratione, tam multa Græcorum vocabula in linguam Britannicam & Gallicam irrepserunt, simul & Belgicam. Quod si Lazarus Bayfius, & Budæus glorientur suos Gallos ab antiquo φιλέλλῃνας fuisse, argumento paucarum vocum ejus idiomatis, quæ Græcæ linguæ vestigia conservent, nec minus gaudio gestit Hadrianus Iunius quod in Belgicis vocabulis Græca ἔτυμα lateant: etiam Britannis gloriari licet, in quorum lingua plurima sunt nomina à Græcis derivata. Hoc tamen Thomas Smythus Eques auratus Elizabethæ Reginæ à Secretis, vir undiquaque doctissimus inde evenisse credit, quod reliqua Europa bello exagitata, Græcorum plurimi huc tanquam in asylum confluxerunt.

Græca verba in lingua Britannica. Libro Orthographiæ Anglicæ.

Hæc mea est de Britannorum originatione, & Britanniæ nomine, sive error, sive conjectura, cui, si à vero aliena sit, utinam veritas ipsa intercedat. In tortuoso hoc & cæco antiquitatis studio laudi ducitur nonnihil errare, & meminerimus interea quod quæ parum cogitantibus falsa, diu multumque contemplantibus vera sæpe videantur. Si quis me pro veritatis tribunali sisteret, non

aliud

aliud est quod respondeam. Britannos autem nostros doctiores, vel precibus omnibus oro, & obtestor, omnem operam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in hac disquisitione tantisper figant: ut veritas tandem aliquando inventa omnes conjecturarum nebulas sua luce discutiat.

BRITANNORVM MORES.

QVid verò Britanni primis temporibus gesserint, quam Reipublicæ formam habuerint, quibus institutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatissimus D. Daniel Rogersius optimè de me meritus suis scriptis nos docere promisit, sed cum morte immatura præreptus nihil præstiterit, de antiquis ipsorum moribus hæc paucula ipsis antiquorum verbis habeto.

Britannorum mores.

Cæsar. *Vtuntur Britanni nummo æreo, aut* annulis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo: leporem, & gallinam & anserem gustare fas non putant: hæc tamen alunt, animi, voluptatisque causa. Ex his omnibus longè sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quæ regio est maritima omnis, neque multum à Gallica differunt consuetudine: interiores plerique frumenta non serunt; sed lacte & carne vivunt: pellibusque sunt vestiti: omnes vero se Britanni luteo inficiunt: quod cæruleum effecit colorem, atque hoc horribiliore in pugna aspectu, capilloque sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput, & labrum superius: uxores habent deni, duodenique inter se communes, & maxime fratres cum fratribus, & parentes cum liberis: sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, à quibus primum virgines quæque ductæ sunt. In prœliis plerumque uti consuerunt essedariis. Primo per omnes partes perequitant, & tela conjiciunt, atque ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & cum se inter equitum turmas insinuavere, ex essedis desiliunt & pedites prœliantur. Aurigæ interim paulum è prœlio excedunt, atque ita se collocant, ut si illi à multitudine hostium premantur, expeditum receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in prœliis præstant, ac tantum usu quotidiano & exercitatione efficiunt, ut in declivi ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & brevi moderari, ac flectere, & per temonem percurrere, & in jugo insistere, & inde se in currus citissime recipere consueverint. Illi etiam consulto plerumque cedunt, & cum paululum à legionibus nostros removissent, ex essedis desiliunt, & pedibus dispari prœlio contendunt. Equestris autem prœlii ratio & cedentibus, & insequentibus par atque idem periculum inferebat. Accedebant huc ut nunquam conferti, sed rari, magnisque intervallis prœliarentur: stationesque dispositas haberent, atque alii alios deinceps exciperent, & recentes defatigatis succederent.*

** Alii legunt Laminis.*

Luteum.

Essedarii.

Pugna essedaria.

Strabo. *Britanni Gallos proceritate superant, minusque flavos habent crines: laxioribus autem sunt corporibus. Magnitudinis argumentum esto, quod nos ipsi adolescentes Romæ vidimus, qui etiam semisse pedis superarent altissimos homines: erant autem pedibus male suffulti, & reliqua corporis lineamenta constitutionem non elegantem referebant. Ingenio Gallorum partim similes sunt, partim simpliciores, & magis barbari, adeo ut quidam eorum ob imperitiam caseos nullos conficiant, cum tamen lacte abundent: alii hortos colendi, & aliarum partium agriculturæ ignari sunt. Complures apud eos sunt dominationes. Ad bella essedorum utuntur multitudine, ut & quidam Gallorum. Vrbium loco ipsis sunt nemora. Arboribus enim dejectis ubi amplum circulum sepserunt, ipsi casas ibidem sibi ponunt, & pecori stabula condunt, ad usum quidem non longi temporis.*

Cæsar item: *Opidum Britanni vocant cum sylvas impeditas fossa, valloque munierint, quo incursionis hominum vitandæ caussa convenire consueverunt.*

Diodorus Siculus: *Britanni priscorum more vitam degunt, utuntur in pugna curribus velut antiquos Græcorum heroas usos in bello Trojano ferunt. Domos ex calamis vel lignis, ut plurimum, habent compactas, frumenta cum aristis sub tecta reponunt, inde quod satis in diem sit usui terentes. Moribus simplices integrique sunt, longe à nostrorum hominum astutia & versutia remoti, cibo simplici victuque vitam degunt, atque à divitum delitiis alieno. Multitudinis hominum insula plena est.*

Pomponius Mela. *Fert Britannia populos regesque populorum, sed sunt inculti omnes, atque ut longius à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, * ultro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter invicem infestant, maxime imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modo, aut pedite, verum & bigis & curribus, Gallice armatis, Covinos vocant, quorum falcatis axibus utuntur.*

Glasto vel vitro. vide pag. 11 & 15.

Cornelius Tacitus. *Proximi Gallis, & similes sunt Britanni, seu durante originis vi; seu procurrentibus in diversa terris, positio cœli corporibus habitum dedit. In universum tamen æstimanti, Gallos vicinum solum occupasse credibile est. Gallorum sacra deprehendas, superstitionum persuasione. Sermo haud multum diversus, in deposcendis periculis eadem audacia; & ubi advenere, in detrectandis eadem formido, plus tamen ferociæ Britanni præferunt, ut quos nondum longa pax emollierit: nam Gallos quoque in bellis floruisse accepimus, mox segnitia cum otio intravit, amissa virtute pariter ac libertate: quod Britannorum olim evictis evenit, cæteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quædam nationes & curru prœliantur: honestior auriga, clientes propugnant: olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studiis trahuntur: nec aliud adversus validissimas gentes pro Romanis utilius, quam quod in commune non consulunt. Rarus duabus tribusque civitatibus ad propulsandum commune periculum conventus: ita dum singuli pugnant, universi vincuntur.*

Alibi. *Solitum Britannis sibris Deos consulere, fœminarum ductu bellare. Neque sexum in imperiis discernunt.* Vnde viri docti existimant Aristotelem de Britannis loqui, ubi bellicosas gentes ultra Celtas muliebri imperio subesse scribit.

Polit. 2. c. 7.

Dio Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali insulæ parte: *Agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibusque arborum vivunt: nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant. Degunt in tentoriis nudi & sine calceis: utuntur communibus uxoribus, liberosque omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet, latrocinantur libentissime: militant de curribus: equos*

habent parvos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmißimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta brevis, in cujus inferiore parte pomum ex ære, ut, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoque habent: sed inprimis famem, frigusque, ac labores omnes perferunt. Nam mersi in paludibus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in sylvis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est unius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent.

Herodianus. *Vestis usum non cognoscunt, sed ventrem atque cervicem ferro incingunt, ornamentum id esse, ac divitiarum argumentum existimantes, perinde ut aurum cæteri barbari. Quin ipsa notant corpora pictura varia, & omnifariam formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicosißima gens, atque avidißima cædis, tantum scuto angusto, lanceaque contenti, præterea gladio nudis corporibus dependente, loricæ ac galeæ penitus ignorant usum, impedimentum id esse transgrediendis paludibus arbitrantes, quarum vaporibus, æstuque cœlum ibi semper caliginosum.*

Magia Britannorum.

Reliqua, quæ paucula sunt hinc inde carpam & delibabo. Plinius de Magia. *Sed quid ego hæc commemorem in arte Oceanum quoque transgressa, & ad naturæ inane provecta? Britannia hodieque eam attonite celebrat tantis ceremoniis, ut dedisse Persis videri poßit.*

Glastum.

Idem. *Simile plantagini glastum in Gallia vocatur, quo Britannorum conjuges nurusque toto corpore oblitæ, quibusdam in sacris & nudæ incedunt Æthiopicum colorem imitantes. Lautiores epulas non novit Britannia quam*

Chenerotes.

Chenerotes fero ansere minores. Annulos in medio digito gestarunt Britanni, Marga terras Britanni stercorarunt.

Pingendi ratio.

Certis notis se inurere, quas Britonum stigmata vocat Tertullianus, docet Solinus. *Regionem,* inquit, *partim tenent Barbari: quibus per artifices plagarum figuras, jam inde à pueris variæ animalium effigies incorporantur, inscriptisque visceribus, hominis incremento pigmenti notæ crescunt: nec quicquam magis patientiæ loco nationes feræ ducunt, quam ut per memores cicatrices, plurimum fuci artus bibant.*

Andates.

Dio. *Andatem,* id est Victoriam, *& Adrasten Deas colebant.*

Navigatio Britannorum.

Cæsar, & Lucanus. *Naves habebant quarum carinæ ac statumina ex levi fiebant materia: reliquum contextum coriis integebatur.* Solinus. *Quantocunque tempore cursus tenebat, navigantes esu abstinebant.* Potu ex hordeo utebantur, & nos hodie utimur, ut habet Dioscorides, qui *Curmi* perperam vocat pro *Kwrw*, sic enim Britannis quod nobis *Ale* dicitur. *Plurimi unam tantum uxorem habuere,* ut author est Eusebius Præparat. 6. *Centenos & vicenos vixisse annos, quod obrigefacta loca calorem introrsus arceant,* prodit Plutarchus.

Curmi.

Tyranni Britanniæ.

Qui fuerint illi vetusti immanium tyrannorum anni, de quibus Gildas, me latet, nisi illos innuat, qui in hac regione imperium sibi contra Romanos arripuerunt, eoque tempore Tyranni vocabantur. Subjungit enim ille ex Hieronymo: *Porphyrius rabidus orientalis adversus ecclesiam canis dementiæ suæ, ac vanitatis stylo hoc etiam adnexuit. Britannia, inquiens, fertilis provincia tyrannorum.* Nec de prisca eorum religione verba faciam, quæ ne religio quidem, sed tristissimum superstitionum chaos. Cum enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demersisset, *Britanniæ portenta erant,* inquit ille Gildas, *ipsa Diabolica, pene numero Ægyptiaca vincentia, quorum nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deserta mœnia, solito more rigentia torvis vultibus intuemur.*

Religio Britannorum.

Quod vero Britannos una cum Hercule in Hesiones raptu adfuisse colligatur ex his Cornelii, ut existimant, Nepotis versibus, dum nuptias Telamonis & Hesiones describit,

——— *& in aurea pocula fusi*
Invitant sese pateris plebs mixta, Britanni, &c.

Plane Poëticum est, & illius authorem non fuisse Cornelium Nepotem, ut Germani volunt, sed Iosephum Iscanum, sive Exoniensem dilucide & quasi obsignatis tabulis probare possum. Vtique qui Henrici nostri Secundi & Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi meminerit.

Brodæus lib. 3. cap. 4. Miscel.
Vlysses nunquam in Britannia.

An Vlysses huc penetrarit, quem in Caledonia appulsum ara Græcis literis inscripta, ut habet Solinus, manifestavit, dubitat Brodæus: & potius in Vlyssis honorem, quam ab Vlysse positam judicarim: etiamsi Vlyssem illum Elizzam Iapheti nepotem fuisse contendant. Ex historiis enim liquet, & jam diximus, Græcos antiquissimos peregrinationes longinquas terra marique suscepisse: unde mirum videri non debet, si nomina quædam & monumenta eorum variis locis reperiantur. Sæpe autem ea nomina, non tam de suis derivarunt, quam de heroum nomenclaturis, quorum apud eos vel par, vel major erat reverentia, quam apud Christianos aut Confessorum aut Martyrum. Sicut igitur à S. Iohanne, à S. Dominico, à S. Francisco, & aliis innumeris Divis nomina regionibus recens inventis imponuntur; ita quoque olim apud Græcos contigisse, quis volet negare? At quis inter omnes heroas pelagi erroribus, aut pluribus, aut diuturnioribus fuit exercitus quam Vlysses? Non igitur mirum frequentissimum navigantes illi votum nuncupasse, & locis quibus appellebant nomina votiva ab illo accepta consecrasse; Hinc Vlyssippo super Tagi fl. ostiis. Hinc alibi, alia Vlyssis, Laertæ, & sociorum monumenta, quæ non ad Vlyssem, ut conditorem sunt referenda, sed existimandum à Græcis peregrinas oras explorantibus, honori Herois, qui plurima inter omnes perlustrasset, dedicata fuisse.

Quod Ioannes Tzetzes in variis historiis scripserit Reges nostros Britannicos Catonem illum majorem, qui cum Populi Romani moribus bellum gessit, muneribus virtutis ergo affecisse, longe antequam Britanniæ nomen Romanis innotuerit: fidem ipse suam liberet, quam fabulosus sit scriptor, norunt eruditi.

Alexander Magnus nunquam in Britannia.

Nec credas Alexandrum Magnum ex India Orientali ad Gades & Britanniam pervenisse, quamvis scribat Cedrenus refragantibus Historicis. Ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἄφασιν καὶ Γάδειρα, καὶ τὰ Βρεττανήσια ἔθνη ἀφιγμένος, χιλίας ὁλκάδας κατασκευασάμενος. Ejusdem est farinæ quod ex Hunibaldo Trithemius refert Bassanum regem filiam Orcadum regis repudiasse anno ante Christum natum 284. eumque regis Britannorum auxiliis bellum Bassano intulisse.

Hannibal nunquam in Britannia.

Nec quis putet Hannibalem in Britannia militasse, quod apud Polybium undecimi libri eclogis legatur, τούτου δὲ ἐστιν ἐν ὀλίγῳ συγκλειομένους τῆς Βρεττανίας

εἰς

εἰς πάνυ βραχεῖς τόπους ἀννῖβου. Mendoſus etenim eſt locus, & pro Βρεττανίας Βρεττιανῆς legendum, ut etiam apud Dionem lib. 42. Agitur enim utrobique de Brutiis in Italia : Græcos tamen circa hæc tempora inſulam noſtram adiiſſe non diffitear. Dum enim Athenæus navem illam Hieronis, cujus magnitudo & artificium cunctis miraculo fuit, è Moſchione vetuſtiſſimo authore deſcripſit, præcipuum ejus navis malum difficulter in Britanniæ montibus à ſubulco inventum, & à Philea Tauromenite mechanico in Siciliam deductum prodit. Sed vereor ne Critici etiam Βρεττιανῆς hîc pro Βρεττανίας legendum cenſeant & ad montes Brutiorum in Italia itidem referant.

Navis Hieronis.

Britannos autem cum Cimbris & Gallis permiſtos fuiſſe in expeditionibus illis In Italiam & Græciam videtur. Nam præter nomen commune, in Britannico Triadum libro vetuſtiſſimo, ubi tres maximi exercitus, qui è Britannis conſcripti erant, memorantur, proditum eſt, exterum quendam ducem longe maximum exercitum hinc contraxiſſe, qui, populata magna Europæ parte, tandem ad Græcum mare (forſitan Gallatiam innuit) conſederit. Brennumque illum Græcis & Latinis ſcriptoribus Regem celeberrimum Britannum fuiſſe facile ſunt qui credunt ſe poſſe comprobare. Ego hoc tantum ſcio quod nomen illud necdum apud Britannos exolevit qui ſua lingua regem *Brennin* appellitant.

Britones in expeditionibus cum Cimbris. Triadum liber.

Brennus.

Britomarum certè ducem inter illos militarem, cujus meminit Florus & Appianus, Britonem fuiſſe nomen evincit, quod *Britonem Magnum* ſignificat. Nec torquebo illud Strabonis, qui Brennum natione Prauſum fuiſſe ſcribit, ut natione Britonem faciam. Nec quod Ottho Friſingenſis tradit ad Dravi ſcaturiginem Cimbrorum prolem *Briones* ſediſſe, in Britones convertere auſim, etſi quid non audeant temporis noſtri Critici?

Britomarus Brito.

Lib. 2. cap. 13.

Verum enimvero, ut ſemel dicam, quod ſentio. Vt Romani qui in eam potentiam emicuerunt, nec Herodoto nec Græcis antiquioribus innotuerunt, Gallique & Iberi diu priſcis Hiſtoricis planè fuerint ignotiſſimi : ſic Britannorum nomen ſerius Græcis & Romanis auditum fuiſſe ſemper exiſtimavi. Libellus enim ille de Mundo qui Ariſtotelis nomine circumfertur, meminitque Britanniarum, Albionis, & Hiernæ, non eſt ab ævo Ariſtotelis, ſed multò recentior, ut erudititiſſimi judicarunt. Polybio certe hiſtorico illi maximo qui magni Scipionis ſocius magnam Europæ partem circa annum ante Chriſtum natum 370 perluſtravit, hæc orbis terrarum plaga minime innotuit. *Quod* inquit ille, *inter Tanaiam atque Narbonem ad ſeptentrionem vergit uſque in præſentem diem ignoratur, ſomniantque ſi qui de eo vel loquuntur aliquid, vel ſcribunt.* Vt illi hodie ſomniare videantur qui Himilconem à Carthaginenſibus juſſum occidua Europæ littora explorare, hanc inſulam pluribus antè annis aperuiſſe fide prodiga crediderunt, cum nihil de hac navigatione in literas relatum præter unum & alterum apud Feſtum Avienum verſiculum. Quod vero Britannia ſerius innotuerit, in cauſſa videatur cum disjunctior inſulæ ſitus, tum quod veteres illi Britanni tunc barbari, ut reliquæ in hoc tractu gentes, ſibique viventes non magna commercia cum aliis gentibus habuerint. Et hac quidem in re Dio juxta ſentit. *Primis Græcorum*, inquit, *Romanorumque ne eſſe quidem Britanniam compertum fuit, poſteriores in controverſiam adduxerunt, Continens ne ea terra, an vero inſula eſſet, multaque de utraque opinione conſcripta ſunt ab iis qui certi quidem nihil noverant, (quippe qui nec vidiſſent, nec ab indigenis qualis eſſet, accepiſſent) ſed conjecturis tantum, quantum vel ocii vel ſtudii ſingulis aderat, niterentur.* Latinorum autem primus, quod ſciam, Britanniæ meminit Lucretius his verſiculis de aëris differentiis.

Britannia ſerius Græcis & Romanis cognita.

Nam quid Britannum cœlum differre putamus,
Et quod in Ægypto eſt, qua mundi claudicat axis.

Lucretium autem Cæſare paulo antiquiorem fuiſſe in confeſſo eſt, quo tempore Divitiacum Sueſſionum Regem totius Galliæ potentiſſimum Britanniæ imperium obtinuiſſe ab ipſo Cæſare edocemur. Sed hoc de ora maritima intelligendum. Cæſar enim ipſe atteſtatur nihil Britanniæ præter oram maritimam, atque eas regiones quæ ſunt contra Galliam, Gallis notum fuiſſe. Diodorus tamen Siculus ſcribit, *Britanniam nullius advenæ imperium expertam, neque enim Dionyſium, neque Herculem, neque heroa aut Deum quempiam accepimus eos bello tentaſſe. Nunc C. Cæſar qui propter res geſtas Divus eſt appellatus, primus omnium Britannis ſubactis certum eos dare tributum coëgit.*

Hinc noſtro hiſtorico futuro principia ducenda, & non altius repetenda, ſi cum judicio perpenderit quod Varro ille doctiſſimus olim tradidit & jam anteà innui. Tria nimirum eſſe temporum diſcrimina, primum ab hominum principio ad Cataclyſmum ſive diluvium, quod propter ignorantiam vocatur ΑΔΗΛΟΝ: ſecundum à diluvio ad Olympiadem primam; annum ſcilicet mundi 3189. quod quia multa in eo fabuloſa referuntur, ΜΥΘΙΚΟΝ nominatur; tertium à prima Olympiade ad nos, quod dicitur ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ, quia res in eo geſtæ veris hiſtoriis continentur. Me tamen minimè latet, quamvis eruditæ gentes præter Hebræos nihil altius compertum habeant, hiſtoriam Britannicam Galfredi tercentum triginta annis ante primam Olympiadem ſæculo illo in his partibus rudi & ignaro quod fabuloſum ille vocavit exordiri. Hinc, ne male ponam initia, & ſic cætera ſequerentur, quia & locus exigere videtur, & ſequenti narrationi lux maxima inde exoriatur, liceat mihi Romanorum in Britannia hiſtoriam non è fabellis quas vani eſſet ſcribere, & imperiti credere; ſed ex incorruptis priſcæ antiquitatis monumentis ſummatim, & carptim perſtringere; nec ego gloriæ ſegetem illis præcidam, qui hoc argumentum plenius molientur.

Cenſorinus de Die natali.

Tria tempora.

Ignotum.

Fabuloſum.

Hiſtoricum.

ROMANI IN BRITANNIA.

Iul. Cæsar.

Pomponius Sabinus ex Seneca.

CVm Virtus & Fortuna ita convenissent, aut potius divinum statuisset consilium, ut Roma jugum omnibus terris imponeret; Cajus Iulius Cæsar Gallias jam victoriis emensus, ut quas natura diremerat, victoriis committeret, terra marique captis, Oceanum respexit, quasi orbis Romanis non sufficeret: annoque ante Christum natum quinquagesimo quarto in Britanniam proficisci contendit. Vel quod in omnibus Gallicis bellis inde auxilia subministrata fuissent, vel quod Bellovacos profugos suscepissent Britanni, vel ut Suetonius scribit, Margaritarum Britannicarum spe illectus, quarum magnitudinem & pondus manu exigere solebat, vel potius gloriæ cupiditate flagrans, quod facillime credamus, cum rejecerit legatos Britannorum, qui cognito ejus consilio eum adierunt, obsidesque dare & populi Romani imperio obtemperare promiserunt.

Sed ipsius ingressum suis ipsius verbis compendio proponam, Cum Britanniæ loca, portus, aditus Cæsari minus essent cognita, C. Volusenum cum navi longa præmittit, qui exploratis omnibus quæ quinque diebus poterat, revertitur. Britanni perlato per mercatores Cæsaris consilio, plures civitates ad eum legatos in Galliam mittunt, qui polliciti & se obsides daturos, & imperio P. R. obtemperaturos. Hos hortatus ut in sententia permanerent, domum remittit una cum Como Atrebatensi, cujus authoritas his regionibus magna erat, (Atrebates enim jam antea è Gallis profecti hic sedes posuerant) ut civitatibus fidem populi Romani sequi persuaderet. Verum illum è navi egressum in vincula conjecerunt Britanni. Contractis interim navibus circiter LXXX onerariis ad duas legiones transportandas, aliisque XVIII quas equitibus distribuit, è Morinis tertia vigilia solvit, & hora circiter diei quarta Britanniam attigit, loco ad egrediendum minus idoneo: montibus enim angustis ita mare continebatur, ut è superioribus locis telum in littus adigi posset. Ventum itaque & æstum uno tempore nactus, sublatis anchoris circiter mill. pass. VIII progressus, aperto ac plano littore naves constituit. At Britanni consilio Romanorum cognito, præmisso equitatu & essedariis, eos navibus egredi prohibebant. Hic summa erat Romanis difficultas, nam magnitudo navium mari minus alto constitui non poterat, & milites ignotis locis onere pressi de altis illis navibus necessario desilirent, simulque in fluctibus consisterent, & cum hostibus pugnarent. Contra Britanni notissimis locis, omnibus membris expediti ex arido aut paululum in aquam progressi pugnarent. Hinc Romani perterriti non eadem qua antea utebantur alacritate. Verum cum Cæsar longas naves ab onerariis removeri, remis incitari, & ad apertum Britannorum latus constitui jussisset; & inde fundis, tormentis, sagittis emissis; Britanni & navium figura, & remorum motu & inusitato tormentorum genere permoti pedem retulerunt. Tunc decimæ legionis Aquilifer contestatus Deos ut ea res fœliciter Legioni eveniret. Desilite, inquit, commilitones nisi vultis Aquilam hostibus prodere, ego certe, meum Reipublicæ atque Imperatori officium præstitero, & protinus se ex navi projecit & in hostes Aquilam ferre cœpit, illumque universi sunt subsecuti (sed si Iuliano credimus, ipse Cæsar primus è navi descendit) Pugnatum ab utrisque acriter, sed Romani armis impediti, undis jactati, parum firmiter consistentes, & confusi magnopere perturbabantur, donec Cæsar speculatoria navigia scaphasque militibus complesset & laborantibus subsidia submisisset. Simul atque in arido constiterunt Romani, in Britannos impetum fecerunt, in fugam dederunt; prosequi autem non potuerunt, quod equites nondum ad insulam appulissent. Britanni prœlio victi statim legatos de pace, & cum illis Comium Atrebatensem, quem in vinculis detinuerant, mittunt, culpam in multitudinem & imprudentiam conjiciunt. Cæsar facile ignovit, obsidesque imperavit, quorum partem dederunt, partem se daturos dixerunt. Hæc pax post diem quartam quam in Britanniam ventum est, firmata erat.

In Cæsaribus.

Eodem tempore naves illæ XVIII quæ equites ferebant, cum jam in conspectu essent, tempestate in occasum abreptæ ægre continentem Galliæ recuperarunt. Eademque nocte Luna jam plena longas naves in aridum subductas æstus complebat, & onerarias ad anchoras tempestas ita affictabat, ut ad navigandum omnino inutiles essent. Hinc Britanniæ principes cum jam equites, naves, frumentum Romanis deesse intelligerent, rebellione facta eos frumento prohibere statuunt. Cæsar suspicatus id quod accidit, frumentum ex agris in castra quotidie conferebat, & naves ex materia duodecim illarum quæ gravissime afflictæ, reficiebat. Dum hæc geruntur, Legionem Septimam frumentatum missam, in metendo occupatam Britanni subito adorti equitatu & essedis simul circumdederant. Genus hoc ex essedis pugnæ; uti paulo supra dictum, primo per omnes partes perequitant, & tela conjiciunt: atque ipso terrore equorum, & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant, & cum se inter equitum turmas insinuaverint, ex essedis desiliunt & pedites prœliantur. Aurigæ interim paulatim è prœlio excedunt, atque ita currus collocant, ut si illi multitudine hostium premantur, expeditum ad suos receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in prœliis præstant: ac tantum usu quotidiano & exercitatione efficiunt, ut in declivi ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & brevi moderari ac flectere, & per temonem percurrere, & in jugo insistere, & inde se in currus citissime recipere consueverint. Sed Cæsare peropportune adveniente Romani ex timore se receperunt, Britannique constiterunt, qui se liberandi

Essedarii.

berandi in perpetuum spe concepta ex paucitate militum Rom. & frumenti inter eos inopia, magnam multitudinem coegerunt, & ad castra venerunt, sed pro castris prœlio Cæsar excepit, in fugam conjecit, complures occidit, atque ædificia longe lateque incendit. Eodem die legati Britannorum ad Cæsarem de pace veniunt & impetrant, obsidum numero duplicato, quos in Galliam adduci jubet. Statimque proxima jam æquinoctii die ex Britannia naves solvit, quæ incolumes in continentem pervenerunt. Quo duæ omnino civitates ex Britannia obsides miserunt, reliquæ neglexerunt. His gestis ex litteris Cæsaris dierum XX, supplicatio à Senatu decreta est. Quanquam nihil sibi neque Romæ, præter gloriam susceptæ expeditionis adeptus fuerit.

Dio lib. 39.

Anno insequente comparata magna classe, cum annotinis enim privatisque quas quisque sui commodi causa fecerat, amplius octingentæ erant naves, & in illis quinque legiones & equitum millia duo ex Itio portu solvit, exercitumque ea insulæ parte, qua superiore æstate, exposuit. Neque hostis eo loci visus, quamvis enim magnæ Britannorum manus eo ante convenerant, multitudine navium perterritæ se in superiora loca subduxerant. Castra hic loco idoneo posuit, inque iis cohortes decem & equites trecentos navibus præsidio reliquit. Ipse noctu millia XII profectus Britannos conspexit, qui ad flumen progressi prœlium committere cœperunt, sed repulsi ab equitatu in sylvas se abdiderunt, locum nacti natura & opere munitum. At Romani testudine facta, & aggere ad munitiones adjecto locum ceperunt, & eos ex sylvis expulerunt, nec longius prosequuti sunt, quod ibidem castra erant munienda.

Postridie suos ad Btitannos persequendos tripartito misit Cæsar, statimque revocavit, quod ex nuntiis cognoverat naves nocte superiori tempestate afflictas, collisas, & in littus ejectas esse. Ipse ad naves reversus decem dierum labore omnes naves subduxit, & cum castris una munitione conjunxit, atque unde redierat, proficiscitur. Quo etiam majores Britannorum copiæ convenerant sub Cassivellauno seu Cassibelino, cui summa imperii bellique administrandi communi Britannorum consilio permissa, quorum equites & essedarii cum Romanis in itinere conflixerunt, compluribus utrinque interfectis. At Britanni intermisso spatio, Romanis castrorum munitione occupatis, in eos qui erant pro castris in statione acriter impetum faciunt, quibus cum duas cohortes cum primis duarum legionum subsidio misisset Cæsar, per medios audacissime perruperunt, seque inde incolumes receperunt. Postero die rari se ex collibus ostenderunt Britanni, meridie autem in tres legiones, omnemque equitatum ad pabulandum missos advolaverunt. Sed repulsi sunt magno eorum numero interfecto. Iam quæ convenerant auxilia descesserunt, nec summis postea copiis cum Romanis contenderunt. Cæsar ad fl. Tamisim in fines Cassivellauni exercitum ducit, cujus altera ripa, & sub aquis acutas sudes defixerant Britanni, & magnas copias instruxerant. Sed eo impetu Romani cum capite solo ex aqua extarent, transvadarunt, ut illi ripas dimitterent, & sibi fuga consulerent, non terrore turrigeri Elephantis, ut habet Polyænus.

Cassibellinus:

Tamisis fl.

Cassivellaunus jam spe contentionis deposita quatuor millibus essedariorum retentis itinera Romanorum servabat, & quoties eorum equitatus se liberius prædandi caussa in agros effunderet, essedarios emittebat, latiusque vagari prohibebat. Interim Trinobantes sese Cæsari dedunt, petuntque ut Mandubratium (Androgorium ex amissis Suetonii, Eutropius & Beda, Androgeum Britanni nostri vocant) ab injuria Cassivellauni defendat, & ad eos, ut præsit, mittat. His Cæsar imperat obsides quadraginta, frumentum exercitui Mandubratiumque mittit. Trinobantum exemplo Cenimagni, Segontiaci, Ancalites, Bibroci, Cassii se Cæsari dedunt, à quibus cognoscit Cassivellauni opidum non longe abesse sylvis paludibusque munitum, quod cum duabus ex partibus oppugnaret, Britanni ex alia parte se ejecerunt, multique in fuga comprehensi atque interfecti.

Trinobantes.
Mandubratius qui & Androgeus dictus.

Interea ex Cassivellauni mandato quatuor reguli qui Cantio præerant, Cingetorix, Carvilius, Taximagulus, Segonax castra navalia Romanorum adorti, eruptione facta repelluntur, Cingentorige regulo capto. Cassivellaunus tot detrimentis acceptis, maxime permotus defectione civitatum, legatos per Comium Atrebatem de deditione ad Cæsarem mittit. Ille cum in continente hyemare statuisset, obsides imperat, quid in annos singulos vectigalis Populo Romano Britannia penderet, constituit, Cassivellauno imperat ne Mandubratio, neu Trinobantibus noceat, & cum magno captivorum numero duobus commeatibus exercitum reportat. Hæc Cæsar de suo in Britannia bello. Addit ex amissis Suetonii monumentis Eutropius: *Scæva miles Cæsaris cum quatuor commilitonibus navicula ante transvectus est ad scopulum insulæ propinquum, atque interea recessu Oceani destitutus est. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: cæteri tamen qui perrari comites ipsius fuerant, navigio redeunt: Scæva imperteritus manet, undique telis obrutus: ac primo pilo restitit, postremo gladio rem gerit solus in plures. Cumque fessus, vulneratusque esset, & galeam ac scutum ictibus perdidisset, cum duabus loricis natavit ad castra Cæsaris, & poposcit ab imperatore veniam pro temeritate, quam Cæsar Centurionatus honore subvexit.*

Cum hanc insulam adiret Cæsar, ut Cotas qui tunc secundum in castris obtinebat locum in Commentario suo Græco de Rom. Repub. prodidit, ea fuit temperantia, & à nostri seculi pompa adeo alienus, ut tres solummodo domesticos in famulatu haberet. *Cum Britanniam peragraret*, inquit Seneca, *nec Oceano fœlicitatem suam continere posset, audivit decessisse filiam publica secum fata ducentem: sed tam cito dolorem vicit, quam omnia solebat.* E Britannia victor reversus, thoracem ex Britannicis margaritis factum, Veneri Genetrici in ejus templo dicavit. Captivosque nonnullos Britannicos ad officia Theatralia, Aulæaque etiam in quibus suas victorias Britannicas depinxerat, destinavit. Quæ cum Britanni, qui in ipsis picti erant, tollere solebant, cecinit Virgilius,

Athenæus.

Plinius.

Servius Honoratus.

Purpureaque intexti tollant aulæa Britanni.

In hortis Cardinalis Carpentis.

Nec ad theatralia tantum officia deſtinati Britanni, ſed etiam (obiter adnoto) ad Lecticam Imperatoris, ut conſtat ex Inſcriptione antiqua hujus ævi, in qua Decurio Lecticariorum Britannicorum memoratur. De hac Cæſaris victoria antiquus cecinit Poëta:

Vis invicta viri reparata claſſe Britannos
Vicit, & hoſtiles Rheni compeſcuit undas.

Huc etiam referri poteſt illud Claudiani de virtute Romana:

Nec ſtetit Oceano, remiſque ingreſſa profundum,
Vincendos alio quæſivit in orbe Britannos.

Cicero præterea in poemate amiſſo quod Quadrigas inſcripſit, Cæſarem ob res Britannicas per medias laudes Poëticis quadrigis vexit, ut nobis perſuadet Ferrerius Pedemontanus: ſcribit enim ipſe: *Pingam Britanniam coloribus tuis, penecillo autem meo.* Veruntamen aliorum judicio Britannos tantum proſpera pugna terruit ille, vel ut Lucanus cecinit, qui Cæſarum familiæ iniquior,

Territa quæſitis oſtendit terga Britannis.

Graviſſimuſque ſcriptor Tacitus ſcribit illum Britanniam tantum oſtendiſſe, non tradidiſſe Romanis: Horatius haud tetigiſſe innuit cum Auguſto adblandiens Britannum dicit *intactum*,

Intactus aut Britannus ut deſcenderet
Sacra catenatus via.

Et Propertius,

Te manet invictus Romano Marte Britannus.

Tantum abeſt ut verum ſit illud quod Aulicus ille Hiſtoricus Vellejus Paterculus ſcripſerit. *Bis penetrata Britannia à Cæſare, cum vix ab illo intrata fuerit.* Annos enim plures ab hoc Cæſaris ingreſſu hæc inſula, ſuis regibus conceſſa, & ſuis legibus eſt uſa.

Dio.

Auguſtus.

Auguſtus conſulto Britanniam neglexiſſe videtur, cum *concilium* id vocaret, ut inquit Tacitus, fortaſſe quia conſultiſſimum videbatur imperium Romanum intra terminos coerceri, Oceanum ſcilicet, Iſtrum, & Euphratem limites à Natura datos, ut adamantinum eſſet imperium (ſic enim ipſe Auguſtus apud Iulianum loquitur,) ne ut navigium quod modum excedit, regi non poſſet, ſed mole laborans ſua ſtatim ſubſideret & corrueret, quod magnis accidere ſolet: vel, ut Straboni placet, ſprevit cum videret, neque ullum metum à Britannis eſſe, neque multum utilitatis, nec parum incommodi videbatur ab aliis inſulam circum jacentibus oblatum iri. Quæcunque vero cauſa fuit, certe poſt Iulium, & verſa in ipſam Rempublicam Romanorum arma, longa erat Britanniæ oblivio, etiam in pace. Tandem tamen ab urbe profectus eſt Auguſtus ut in Britanniam bellum transferret. Quo tempore ad Fortunam Antianam Horatius,

In Cæſaribus.

Serves iturum Cæſarem in ultimos
Orbis Britannos.

Verum poſtquam in Galliam venit, Britanni ad eum pacem petitum miſerunt, & reguli quidem Britannici legationibus & officiis amicitiam ejus conſecuti donaria in Capitolio dedicarunt, *Familiaremque Romanis totam pene inſulam redegerunt ut vectigalia tollerent jam non difficilia è rebus quæ è Gallia & Britannia ultro citroque vehuntur: ſunt autem eburnea, fræna, & torques, & electrina atque vitrea vaſa, aliæque id genus viles ac promiſcuæ merces. Itaque nullo ad eam inſulam opus eſt præſidio. Requireretur enim ad minimum una Legio & aliquid equitatus, ſi tributa inde eſſent auferenda, atqui tributum æquarent ſumptus in præſidium faciendi; neceſſario enim vectigalia impoſito tributo minuerentur, & vi facta, aliquid impenderet periculorum.* Anno itidem ſequente alteram in hanc inſulam expeditionem animo agitavit Auguſtus, quia de pacto non convenit, ſed Cantabri, aliique in Hiſpania nova molientes impedierunt. Nec eſt cur quiſpiam Landino, aut Servio, aut Philargyro credat, qui Auguſtum de Britannis triumphaſſe ex his Maronis carminibus prodiderunt,

Strabo.

Et duo rapta manu diverſo ex hoſte trophæa,
Biſque triumphatas utroque à littore gentes.

Ob deditionem ſane illam cecinit Horatius,

Cœlo tonantem credidimus Iovem
Regnare: præſens divus habebitur
Auguſtus, adjectis Britannis
Imperio, gravibuſque Perſis.

Tiberius.

Tiberius immoderata dominandi cupiditate minime abreptus Auguſti conſilio acquieviſſe videtur, librum enim protulit ipſius Auguſti manu perſcriptum, in quo *opes publicæ continebantur, quantum civium ſociorumque in armis, quot claſſes, regna, provinciæ, tributa, aut vectigalia, additumque conſilium coercendi intra terminos imperii*, Quod ipſi præcipue (ut habet Tacitus) adeo placuit, ut nihil in Britannia tentaverit, nec aliquid præſidii habuerit. Vbi enim Tacitus percenſet numerum legionum, & quas oras hoc tempore tutarentur, Britanniæ nullam omnino facit mentionem. Romanorum tamen amicitiam Britanni coluiſſe videntur, cum enim hoc tempore Germanicus Oceanum navigaſſet, quidam in hanc inſulam vi tempeſtatis rapti, à Regulis fuerunt remiſſi.

C. Caligula.

Agitaſſe Cajum Cæſarem de hac inſula intranda ſatis conſtat, ni velox ingenio, & mobilis pœnitentia, & ingentes adverſus Germaniam conatus fruſtra fuiſſent. Vt enim Britanniam & Germaniam quibus imminebat alicujus immenſi operis fama territaret, Bajarum medium intervallum, & Puteolanas moles trium millium & ſexcentorum paſſuum ponte conjunxit. *Nihil autem amplius præſtitit quam Adminio Cinobellini Britannorum Regis filio, qui pulſus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto; quaſi univerſa tradita inſula, magnificas Romam literas miſit, monitis ſæpe latoribus, ut vehiculo ad forum uſque, & curiam pertenderent, nec niſi in æde Martis, ac frequente Senatu, Conſulibus traderent. Poſtea ad Oceanum profectus, tanquam in Britanniam bellum tranſlaturus, in acie omnes milites ſuos propter littus collocavit, ipſe triremi conſcenſa, paululum à terra avectus rediit, ac deinde alto in ſuggeſto conſidens, ſignum pugnæ militibus dedit, claſſicumque canere juſſit, ac ſubito mandavit, ut conchylia legerent. His partis ſpoliis (nimirum exuviis hoſtium ad trophæum indigens) animum ſuſtulit, quaſi ipſum Oceanum ſubegiſſet, donatiſque militibus, conchylia hæc Romam attulit, ut ibi quoque prædam ſuam oſtentaret. Et in indicium victoriæ altiſſimam turrem excitavit, ex qua, ut ex Pharo, noctibus ad regendos navium curſus, ignes emicarent.* Cujus ruinæ conſpiciuntur aliquando recedente æſtu in Hollandiæ littore, & *Brittenhuis* accolis nominatur, qui inſcriptos lapides ſæpe reperiunt, ex quibus unus habuit has literas C. C. P. F. quas interpretantur

Suetonius in Caligula.

Adminius.

Dio.

Pharus.

pretantur neſcio quam vere, Cajus Caligula Pharum Fecit. Sed nos de hac fuſius in inſulis Britannicis.

Claudius.

Iam inde interior Britannia magis civilibus bellis, & partium ſtudiis, quam Romanorum viribus attrita, poſt varias clades ultro citroque illatas, in Romanorum poteſtatem paulatim conceſſit. Dum enim ſinguli pugnabant, univerſi ſunt victi, ſic in mutuam perniciem ruentes, ut non niſi oppreſſi ſenſerint omnibus perire, quod ſinguli amiſerunt. Eo uſque etiam plures falſos fieri ſubegit ambitio, ut nonnulli transfugerint, Romanorum fidem ſequuti, & omnibus modis Romanis ſecuribus patriam ſubjicere machinati. Inter hos præcipuus Bericus, qui author fuit Claudio ut Britanniam nulli poſt I. Cæſarem tentatam & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas aggrederetur. *Ille autem Aulum Plautium tunc Prætorem exercitum in Britanniam ducere juſſit, qui difficulter exercitum è Gallia abduxit, indigne ferentem, quod extra orbem terrarum bellum eſſet gerendum, multumque temporis cunctando extrahentem. Aſt ubi Narciſſus à Claudio miſſus tribunal Plautii aſcendere, & exercitum alloqui inſtituit, tum majori iudignatione milites accenſi, conclamavere confeſtim tritum illud, Io Saturnalia, (mos enim eſt Saturnalibus, ut id feſtum habitu dominorum ſervi celebrent) ſtatimque volentes Plautium ſecuti ſunt. Copiis in tres partes diſtractis, ne uno loco appellentes prohiberi littore poſſent, retro acti à vento in tranſmiſſione nonnihil moleſtiæ ſenſerunt: animo tamen recepto, quia fax ab ortu ſolis ad occidentem, qua navigabant, diſcurriſſet, inſulam advecti ſunt, nemine prohibente. Britanni enim cum ob ea quæ narravi, eos non adventuros crediidiſſent, non convenerant: ideoque non congreſſi, in paludes ſe ac ſylvas abdiderunt, ſpe Romanos mora extrahendi, ut re infecta diſcedere cogerentur, ſicut Iulio Cæſari acciderat. Proinde Plautius iis indagandis multum laboris exhauſit. Poſtquam invenit, (erant autem non liberi, ſed regibus diverſis ſubjecti) primo Cataratacum, poſt Togodumnum Cynobellini filios vicit. Patre autem mortuo fugientibus his, partem Bodunnorum in fidem accepit, qui Catuellanis parebant: præſidioque ibi relicto, ad fluvium quendam progreſſus eſt: quem quia ſine ponte non poſſe à Romanis tranſiri Barbari credebant, ſocordius in altera ejus parte caſtra habebant. Igitur Plautius Germanos miſit, ſolitos etiam rapidiſſima flumina facile in armis tranare. Hi hoſtem inopinatum invadentes, neminem virum ſauciarunt, equis tantum qui currus traherent, vulneratis, quibus turbatis ne ſeſſores quidem conſtare valebant. Tum Flavium Veſpaſianum (qui ſummo poſt Imperio potitus eſt) hujuſque fratrem Sabinum legatum miſit, qui ipſi etiam trajecto amne, permultos Barbaros improviſo interfecerunt. Neque vero reliqui fugæ ſe dederunt, ſed poſtero die prælium incerta victoria conſeruerunt, donec C. Sidius Geta cum prope in hoſtium poteſtatem veniſſet, ita eos vicit, ut ei propterea honores triumphales, quanquam Conſul non fuiſſet, dati ſint. Inde ſe barbari ad fluvium Tamiſin, qua is in Oceanum ſe exonerat, eoque affluente ſtagnat, receperunt, eumque facile tranſierunt, locorum quæ firma & pervia eſſent gnari: eos Romani inſequentes periclitati ſunt, mox cum Germani iterum tranaviſſent, ac ſuperiori loco per pontem quidam tranſgreſſi eſſent, undique Barbaris circumfuſi magnam ſtragem ediderunt, reliquos vero inconſultius conſectantes, in paludes invias inciderunt, multoſque ſuorum amiſerunt. His de cauſis, & quia Togodumni interitu non modo nihil remiſerant Britanni, ſed acrius ad vindicandam ejus cladem bellum parabant, veritus Plautius ultra non proceſſit, ſed cuſtodia eorum quæ tenuiſſet poſita, Claudium accerſit: juſſus id facere, ſi quid violentius eveniret: ad quam expeditionem cum multa parata erant, tum elephanti contracti. Claudius accepto nuncio res urbanas, ac milites etiam Vitellio collegæ ſuo, (cui Conſulatum itidem uti ſibi, ad ſex menſes dederat) mandavit, ipſe ab Vrbe Oſtiam devectus navigio inde Maſſiliam, reliquoque itinere partim terra, partim mari facto, ad Oceanum venit tranſmiſitque in Britanniam, & ad copias ad Tamiſin ſe expectantes perrexit. Quibus ad ſe receptis, tranſgreſſus fluvium, cum Barbaris, qui ad ejus adventum convenerant, ſignis collatis dimicavit, victoriaque potitus eſt, & Camalodunum Cunobellini regiam cepit, multoſque inde vi, alios deditione in ſuam poteſtatem accepit. Ob hæc aliquoties Imperator dictus eſt, contra inſtitutum Romanorum: neque enim ſæpius quam ſemel licet uno de bello id nomen adſumere. Porro Britannis Claudius arma ademit, Plautioque eos regendos, ſubigendoſque reliquos mandavit, ipſe Romam contendit, generis ſuis Pompejo & Silano cum nuntio victoriæ præmiſſis.* Sic Dio. Veruntamen Suetonius ſine ullo prœlio, aut ſanguine partem inſulæ in deditionem accepiſſe tradit. Sedecim plus minus diebus ipſe in Britannia manſit. Quo tempore bonorum publicationem primoribus Britannorum remiſit, pro quo beneficio ejus templum coluerunt, & ut Deum orarunt. Sextoque quam profectus erat menſe, Romam rediit.

Bericus.

A. Plautius.

Dio.

Elephanti.

Tantum erat vel tantillam Britanniæ partem debellaſſe, ut hinc Claudio annuos ludos, arcus triumphales & in Vrbe, & Geſſoriaci Galliæ, ſplendidiſſimumque triumphum decreverit Senatus, ad cujus ſpectaculum etiam provinciarum præſidibus, & quibuſdam exulibus in urbem commeare permiſſum. Navalis corona faſtigio Palatinæ Domus, quaſi Britannici maris domiti inſigne, fixa, Coronas aureas contulerint provinciæ. Gallia Comata unam IX pondo, Hiſpania citerior alteram VII pondo. Per gradus in Capitolium genibus adſcendit, levantibus eum utrinque generis. Mare Adriaticum prægrandi domo verius quam nave triumphans intravit. Meſſalinæ uxori primus in conſeſſu locus, & ut carpento veheretur decreta fuerunt à Senatu. Deinde ludos triumphales edidit, accepta ad id Conſulis poteſtate. Hi ludi in duobus ſimul theatris exhibiti ſunt, ac ſæpius ipſo à ſpectaculis digreſſo, alii ea curarunt. Equorum certamina tot promiſit, quot dies illi admitterent, plura tamen quam decem non fuere, nam inter equorum curſum urſæ cædebantur, athletæ certabant, pueri ex Aſia evocati pyrrhicam ſaltabant. Valerio etiam Aſiatico, Iulio Silano, Sidio Getæ & aliis ob hanc victoriam ornamenta triumphalia congeſſit. Licinio Craſſo Frugi equo phalerato, & veſte palmata ipſum triumphantem ſequi permiſit, Poſidio Spadoni haſtam puram, C. Gavio torques, armillas, phaleras, coronamque auream, ut in antiquo marmore Taurini videre eſt, donavit.

Plinius.

Interim belli reliquias tam ſecundis prœliis proſequutus eſt Aulus Plautius, ut illi ovationem decreverit Claudius, ingreſſoque urbem obviam progreſſus, & in Capitolium eunti, & inde rurſus revertenti latus texerit, id eſt lævus inceſſerit.

Vespasianus.

rit. Monstratus etiam jam fatis Vespasianus qui in partem hujus Britannici belli à Claudio assumptus, partim ipsius Claudii, partim Plautii ductu tricies cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, superque xx opida, & insulam Vectem in deditionem redegit. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio brevi duplex sacerdotium, præterea Consulatum, quem gessit per duos novissimos anni menses, accepit. Titus etiam hic Tribunus sub patre meruit, summæ industriæ & fortitudinis (patrem enim obsessum fortiter liberavit) nec minore modestiæ fama, ut ex imaginum ejus multitudine, ac titulis per Germaniam & Britanniam apparuit. Cætera quæ in Britannia deinceps acciderunt usque ad suprema Domitiani tempora suis verbis qui optime poterit enarrabit Tacitus. *In Britannia P. Ostorium Proprætorem turbidæ res excepere effusis in agrum sociorum hostibus, eo violentius quod novum ducem ignoto exercitu & cœpta hieme iturum obviam non rebantur. Ille gnarus primis eventibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit: & cæsis qui restiterunt, disjectos consectatus ne rursus conglobarentur, infensaque & infida pax non duci, non militi requiem permitteret, detrahere arma suspectis, cinctosque castris Antonam & Sabrinam cohibere parat. Quod primi Iceni abnuere, valida gens, nec prœliis concussa, quia societatem nostram volentes accesserant. Hisque auctoribus circumjectæ nationes locum pugnæ deligere septum agresti aggere & aditu angusto, ne pervius equiti foret. Ea munimenta dux Romanus, quanquam sine robore legionum sociales copias ducebat, perrumpere aggreditur, & distributis cohortibus, turmas quoque equitum ad munia accingit. Tunc dato signo perfringunt aggerem, suisque claustris impeditos turbant. Atque illi conscientia rebellionis & obseptis effugiis, multa & clara facinora fecere. Qua pugna filius legati, M. Ostorius servati civis decus meruit.*

Suet. in Vespas. cap. 4.

Suet. Tito c. 4.

P. Ostorius Proprætor.

Iceni.

Cæterum clade Icenorum compositi qui bellum inter & pacem dubitabant, & ductus in Cangos exercitus. Vastati agri, prædæ passim actæ, non ausis aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. Iam ventum haud procul mari, quod Hiberniam insulam aspectat, cum ortæ apud Brigantes discordiæ retraxere ducem, destinationis certum, ne nova moliretur, nisi prioribus firmatis. Et Brigantes quidem paucis qui arma cœptabant interfectis, in reliquos data venia resedere. Silurum gens non atrocitate, non clementia mutabatur, quin bellum exerceret, castrisque legionis premenda foret. Id quo promtius veniret, colonia Camalodunum valida veteranorum manu deducitur in agros captivos, subsidium adversus rebelles, & imbuendis sociis ad officia legum. Quædam civitates Cogiduno Regi donatæ veteri populi Romani consuetudine, ut haberent instrumenta servitutis & Reges.

Cangi.

Brigantes.

Camalodunum Colonia.

*Itum inde in Siluras super propriam ferociam Caractaci viribus confisos, quem multa ambigua, multa prospera extulerant, ut cæteros Britannorum imperatores præmineret. Sed astu, tum locorum fraude prior, vi militum inferior, transfert bellum in Ordovicas, additisque qui pacem nostram metuebant, novissimum casum experitur, sumto ad prœlium loco, ut aditus, abscessus, cuncta nobis importuna, & suis in melius essent. Tunc montibus arduis, & si qua clementer accedi poterant, in modum valli saxa præstruit: & præfluebat amnis vado incerto, catervæque * majorum pro munimentis consliterant. Adhoc gentium ductores circumire, hortari, firmare animos, minuendo metu, accendenda spe, aliisque belli incitamentis. Enimvero Caractacus huc illuc volitans, illum diem, illam aciem testabatur, aut recuperandæ libertatis, aut servitutis æternæ initium fore: vocabatque nomina majorum, qui dictatorem Cæsarem pepulissent: quorum virtute vacui à securibus & tributis, intemerata conjugum & liberorum corpora retinerent. Hæc atque talia dicenti adstrepere vulgus, gentili quisque religione obstringi, non telis, non vulneribus cessuros. Opstupefecit ea alacritas ducem Romanum, simul objectus amnis, additum vallum, imminentia juga, nihil nisi atrox & propugnatoribus frequens terrebat. Sed miles prœlium poscere, cuncta virtute expugnabilia clamitare, præfectique ac tribuni paria disserentes, ardorem exercitus intendebant. Tum Ostorius circumspectis quæ impenetrabilia, quæque pervia, ducit infensos, amnemque haud difficulter evadit. Vbi ventum ad aggerem, dum missilibus certabatur, plus vulnerum in nos, & pleræque cædes oriebantur. Postea quam facta testudine, rudes & informes saxorum compages distractæ, parque cominus acies, decedere Barbari in juga montium. Sed eo quoque irrupere ferentarius gravisque miles, illi telis assultantes, hi conferto gradu, turbatis contra à Britannorum ordinibus, apud quos nulla loricarum galearumve tegmina: & si auxiliaribus resisterent, gladiis ac pilis legionariorum, si huc verterent, spatis & hastis auxiliarium sternebantur. clara ea victoria fuit, captaque uxore & filia Caractaci, fratres quoque in deditionem accepti. Ipse, ut ferme intuta sunt adversa, cum fidem Cartismanduæ reginæ Brigantum petivisset, vinctus ac victoribus traditus est, nono post anno quam bellum in Britannia cœptum. Vnde fama ejus evecta insulas, & proximas provincias pervagata, per Italiam quoque celebrabatur, avebantque visere, quis ille tot per annos opes nostras sprevisset. Ne Romæ quidem ignobile Caractaci nomen erat. Et Cæsar dum suum decus extollit, addidit gloriam victo. Vocatus quippe ut ad insigne spectaculum populus. Stetere in armis prætoriæ cohortes campo qui castra præjacet. Tunc incedentibus regiis clientulis, phaleræ torquesque, quæque externis bellis quæsierat, traducta, mox fratres & conjux & filia: postremo ipse ostentatus. Cæterorum preces degeneres fuere ex metu. At non Caractacus aut vultu demisso, aut verbis misericordiam requirens, ubi tribunali astitit, in hunc modum locutus est.*

Caratacus.

Ordovices.

** nationum.*

Si quanta nobilitas & fortuna mihi fuit, tanta rerum prosperarum moderatio fuisset, amicus potius in hanc urbem, quam captus venissem: neque dedignatus esses claris majoribus ortum, pluribus gentibus imperantem fœdere pacis accipere. Præsens sors mea ut mihi informis, sic tibi magnifica est: habui equos, viros, arma, opes; quid mirum si hæc invitus amisi? Nam si vos omnibus imperitare vultis, sequitur ut omnes servitutem accipiant. Si statim deditus traderer, neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruisset, & supplicium mei oblivio sequeretur. At si incolumem servaveris, æternum exemplar clementiæ ero.

Ad ea Cæsar veniam ipsique & conjugi, & fratribus tribuit. Atque illi vinculis exsoluti, Agrippinam quoque haud procul alio suggestu conspicuam, iisdem quibus principem laudibus gradibusque venerati sunt. Novum sane, & moribus veterum insolitum, feminam signis Romanis præsidere. Ipsa semet parti à majoribus suis imperii sociam ferebat. Vocati posthac patres multa & magnifica super captivitate Caractaci disseruere. Neque minus id clarum quam cum Siphacem P. Scipio: Persem L. Paulus, & si qui alii victos reges populo Ro. ostendere. Censentur Ostorio triumphi insignia.

Has de Britannis victorias inter præclarissima monumenta, & testimonia Romanæ virtutis habue-

bnerunt ſcriptores. Vnde Seneca, *Primus Claudius deVeciſſe Britannos gloriari potuit, Iulius enim Cæſar oſtendit eos Romanis tantum.* Et alibi de eodem.

Ille Britannos
Vltra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
Scuta Brigantes
Dare Romuleis
Colla Cathenis
Iuſſit, & ipſum
NoVa Romana
Iura ſecuris
Tremere Oceanum.

Et in Octavia cecinit Seneca Tragicus de Claudio:

Cuique Britanni
Terga dedere, ducibus noſtris
Ante ignoti, juriſque ſui.

Et ibidem quod Tamiſin tranſmiſerat.

En qui oræ Tamiſis primus poſuit jugum,
Ignota tantis claſſibus texit freta,
Interque gentes barbaras tutus fuit,
Et ſæVa maria, conjugis ſcelere occidit.

Ægiſippus item de Claudio, *Teſtis eſt Britannia extra orbem poſita, Romanorum Virtute in orbem redacta, quos ætas ſuperior ignoraVit, didicit Romanorum Victoria, ſerViunt & ipſi, qui, quid eſſet ſerVitus ignorabant, ſoli ſibi nati, & ſemper ſibi liberi, quia à ſuperiorum potentia interfuſo Oceano ſecreti metuere non poterant, quos neſciebant. Plus itaque tranſiſſe ad Britannos, quam triumphaſſe de Britannis.* Et alibi, *Britanniam quoque inter undas adhuc latentem Romano imperio armis acquiſiVerat, cujus triumpho opibus Roma ditior, Claudius conſultior, Nero fortunatior & æſtimabantur.* Alioque loco, quid digniſſimus apponi, *In Romanorum nomen elementa etiam tranſierunt in quos etiam tranſiVit orbis terrarum, qui Romano imperio clauditur & definitur: denique à pleriſque Orbis Romanus appellatur. Nam ſi Verum quæramus, terra ipſa infra Romanorum imperium eſt, ſuper quam progreſſa Romana Virtus ultra Oceanum, alterum ſibi orbem quæſiVit, & in Britannia remota à confinio terrarum noVam ſibi inVenit poſſeſſionem. Denique quibus jus non ſolum ciVitatis Romanæ, ſed etiam ipſius prope humanæ conVerſationis negatur, illo diriguntur, ut illic habitent, quaſi mundi exules. Ceſſit Oceanus finibus ſuis, noVit Romanus interiora ejus petere ſecreta.* Ioſephus etiam in perſona Titi ad Iudæos, *Quis major Oceano murus, atque obſtaculum? quo ſepti Britanni Romanorum tamen arma adorant.*

Doctiſſimi prætereà ſed incerti Poëtæ hac de re carmina nobiliſſimus Ioſephus Scaliger in ſuis Catalectis è ſitu vindicavit, quæ cum non paſſim occurrant, ſubtexere non pigebit, ſunt enim quantivis pretii. Diverſa autem eſſe Epigrammata, & ideo diſtinguenda eruditiſſimus adoleſcens I. Obſopæus Germanus ex antiquis membranis me nuperrime docuit.

Antonius Delrio, alias legit alicubi, igitur varias lectiones adpoſui.

Auſoniis nunquam tellus Violata triumphis,
Icta tuo, Cæſar, fulmine procubuit.
*Oceanuſque tuas ultra ſe * reſpicit aras,*
*Qui finis mundo eſt, * non erit imperio.*

* *Proſpicit.* * *Nunc erit.*

Victa prius nulli, jamjam ſpectata triumpho,
Illibata tuos gens jacet in titulos.
Fabula Viſa diu, medioque recondita ponto
Libera Victori jam modo colla dedit.

*Euphrates Ortus, Rhenus * incluſerit Arctos,*
Oceanus medium Venit in imperium.

* *Recluſerat.*

Libera non hoſtem, non paſſa Britannia Regem,
Æternum noſtro quæ procul orbe jacet.
Fœlix adVerſis, & ſorte oppreſſa ſecunda,
Communis nobis, & tibi, Cæſar, erit.

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna:
Hic tibi finis erat, religioſe Numa.
Et tua, DiVe, tuum ſacrata potentia cœlo
Extremum citra conſtitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars eſt imperii, terminus ante fuit.

Mars pater, & noſtræ gentis tutela Quirine,
Et magno poſitus Cæſar uterque Polo,
Cernitis ignotos Latiâ ſub lege Britannos,
Sol citra noſtrum flectitur imperium.
Vltima ceſſerunt adoperto clauſtra Profundo,
*Et jam Romano * cingimur Oceano.*

* *cingitur.*

Opponis fruſtra rapidum Germania Rhenum;
Euphrates prodeſt nil tibi, Parthe, fugax.
Oceanus jam terga dedit, nec perVius ulli,
Cæſareos faſces, imperiumque tulit.

Illa procul noſtro ſemota, excluſaque cœlo,
Alluitur noſtra Victa Britannis aqua,
* *Semota, & Vaſto disjuncta Britannia ponto,*
Cinctaque inacceſſis horrida littoribus:
Quam pater inVictis Nereus Vallaverat undis,
Quam fallax æſtu circuit Oceanus.
*Brumalem ſortita * plagam: qua frigida ſemper*
Præfulget ſtellis Arctos inocciduis.
ConſpectuQue tuo deVicta Britannia, Cæſar,
Subdidit inſueto colla premenda jugo.
Aſpice, confundit populos imperVia tellus,
Conjunctum eſt, quod adhuc orbis, & orbis erat.

* *Semota.* * *Polum.*

Iam pergat Tacitus. *Ad hoc tempus proſperis Oſtorii rebus mox ambiguis, ſiVe quod amoto Caractaco, quaſi debellatum foret, minus intenta apud Romanos militia fuit, ſiVe hoſtes miſeratione tanti Regis acrius ad ultionem exarſere, Præfectum caſtrorum, & legionarias cohortes extruendis apud Siluras præſidiis relictas, circumfundunt. Ac ni citò Vicis & caſtellis proximis ſubVentum foret, copiæ tum occidione occubuiſſent. Præfectus tamen & octo centuriones, ac promtiſſimus quiſque manipulus cecidere. nec multo poſt pabulantes noſtros, ipſaſque miſſas ad ſubſidium turmas profligant. Tum Oſtorius cohortes expeditas expoſuit, nec ideo fugam ſiſtebat, ni legiones prœlium excepiſſent. Earum robore æquata pugna, dein nobis pro meliore fuit. Effugere hoſtes tenui damno, quia inclinabat dies. Crebra hinc prœlia, & ſæpius in modum latrocinii: per ſaltus, per paludes, ut cuique ſors, aut Virtus temere proViſa; ob iram, ob prædam; juſſu & aliquando ignaris ducibus, ac præcipua Silurum perVicacia, quos accendebat Vulgata imperatoris Ro. Vox. ut quondam Sugambri exciſi, & in Gallias trajecti forent, ita Silurum nomen penitus extinguendum. Igitur duas auxiliares cohortes aVaritia præfectorum incautius populantes intercepere. Spoliaque & captiVos largiendo, ceteras quoque nationes ad defectionem trahebant, cum tædio curarum feſſus Oſtorius conceſſit Vita, lætis hoſtibus, tanquam ducem haud ſpernendum; & ſi non prœlium, at certe bellum abſumſiſſet.*

At Cæſar cognita morte legati, ne proVincia ſine rectore foret, A. Didium ſuffecit. Is propere Vectus, non tamen inte-

Didius Avitus Gallus Proprætor.

Britannia. *gras*

gras res invenit, adversa interim legionis pugna, cui Manlius Valens præerat. Auctaque & apud hostes ejus rei fama, quo venientem ducem exterrerent: atque illo augente audita, ut major laus compositi, vel si duravissent, venia justior tribueretur. Silures id quoque damnum intulerant, lateque persultabant, donec accursu Didii pellerentur.

Nero.

*Circa hæc tempora Claudius diem obiit, Neroque successit qui nihil omnino in re militari ausus est, exercitumque è Britannia deducere cogitavit, nec nisi verecundia ne obtrectare Claudii gloriæ videretur, destitit. Post captum Caractacum, præcipuus scientia rei militaris Venutius è * Iugantum civitate, fidusque diu, & Romanis armis defensus, cum Cartismanduam reginam matrimonio teneret, mox orto dissidio, & statim bello, etiam adversus nos hostilia induerat. Sed primo tantum inter ipsos certabatur, callidisque Cartismandua artibus, fratrem ac propinquos Venutii intercepit. Inde accensi hostes, stimulante ignominia, ne fœminæ imperio subderentur, valida & lecta armis juventus regnum ejus invadunt: quod nobis prævisum, & missæ auxilio cohortes acre prœlium fecere, cujus initio ambiguo finis lætior fuit. Neque dispari eventu pugnatum à legione cui Cesius Nasica præerat. Nam Didius senectute gravis, & multa copia honorum, per ministros agere & arcere hostem satis habebat. Parta enim à prioribus continuit, paucis admodum castellis in ulteriora promotis, per quæ fama aucti officii quæreretur. Hæc, quanquam à duobus Ostorio, Didioque Proprætoribus plures per annos gesta, conjunxi, ne divisa haud perinde ad memoriam sui valerent.*

Venutius.
** Brigantium forte.*

Didium Avitum Verannius excepit, qui modicis excursibus Siluras populatus, quin ultra bellum proferret, morte prohibitus est, magna dum vixit severitatis fama, supremis testamenti verbis ambitionis manifestus. Quippe multa in Neronem adulatione addidit, subjecturum ei provincias fuisse, si biennio proximo vixisset.

Verannius Proprætor.

*Sed tum Paullinus Suetonius obtinebat Britannos, scientia militiæ & rumore populi, qui neminem sine æmulo sinit, Corbulonis concertator, receptæque Armeniæ decus æquare domitis perduellibus cupiens. Igitur Monam insulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, navesque fabricatur plano alveo adversus breve & incertum littus. Sic pedites: equites vado secuti, aut altiores inter undas adnantes equos transmisere. Stabat pro littore diversa acies, densa armis virisque intercursantibus fœminis: quæ in modum Furiarum, veste ferali, crinibus dejectis, faces præferebant. Druidæque circum, preces diras sublatis ad cœlum manibus fundentes, novitate aspectus perculere militem, ut quasi hærentibus membris immobile corpus vulneribus præberent. Dein cohortationibus ducis & se ipsi stimulantes ne muliebre & fanaticum agmen pavescerent, inferunt signa, sternuntque obvios, & igni suo involvunt. Præsidium posthac impositum * vicis, excisique luci, sævis superstitionibus sacri. Nam cruore captivo adolere aras, & hominum fibris consulere deos fas habebant.*

Paullinus Suetonius. Proprætor.
Mona insula.
Druidæ.
** victis.*

*Hæc agenti Suetonio, repentina defectio provinciæ nuntiatur. Rex Icenorum Prasutagus, longe opulentia clarus, Cæsarem hæredem duasque filias scripserat, tali obsequio ratus regnum & domum suam procul injuria fore. Quod contra vertit, adeo ut regnum per Centuriones, domus per servos, velut capta vastarentur. Iam primum uxor * Boodicia verberibus affecta, & filiæ stupro violatæ sunt. Præcipui quique Icenorm, quasi cunctam regionem muneri accepissent, avitis bonis exuuntur, & propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua contumelia & metu graviorum, quando in formam provinciæ cesserant, Britanni agitare inter se mala servitutis, conferre injurias, & interpretando accendere. Nihil profici patientia nisi ut graviora tanquam ex facili tolerantibus imperentur. Singulos sibi olim reges fuisse, nunc binos imponi, è quibus Legatus in sanguinem, Procurator in bona sæviret, æque discordiam præpositorum, æque concordiam subjectis exitiosam; alterum manus, centuriones, alterum vim & contumelias miscere: nihil jam cupiditati, nihil libidini exceptum. In prœlio fortiorem esse qui spoliet, nunc ab ignavis plerunque & imbellibus eripi domos, abstrahi liberos, injungi dilectus, tanquam mori tantum pro patria nescientibus. Quantum enim transisse militum, si sese Britanni numerent? sic Germanias excussisse jugum, & flumine non Oceano defendi: sibi patriam, conjuges, parentes: illis avaritiam & luxuriam caussas belli esse, recessuros ut Divus Iulius recessisset, modo virtutes majorum suorum æmularentur: neve prœlii unius aut alterius eventu pavescerent; plus impetus, majorem constantiam penes miseros esse. Iam Britannorum etiam deos misereri, qui Romanum ducem absentem, qui Legatum in alia insula exercitum detinerent: jam ipsos, quod difficillimum fuerit, deliberare, porro in ejusmodi consiliis periculosius esse deprehendi, quam audere.*

Prasutagus.
** Boodicia, quæ Boudicca & Voadica.*

*His atque talibus invicem instincti, Boodicia generis regii fœmina duce (neque enim sexum in imperiis discernunt) rapiunt arma, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alii nondum servitio assuefacti, resumere libertatem occultis conjurationibus pepigerant, acerrimo in veteranos odio. Quippe in coloniam Camalodunum recens deducti, pellebant domibus, exturbabant agris, captivos, servos appellando, foventibus impotentiam veteranorum militibus, similitudine vitæ, & spe ejusdem licentiæ. Ad hæc templum Divo Claudio constitutum, quasi ara æternæ dominationis aspiciebatur: dilectique sacerdotes specie religionis, omnes fortunas effundebant. Nec arduum videbatur exscindere coloniam nullis munimentis septam; quod ducibus nostris parum provisum erat, dum amœnitati prius quam usui consulitur. Inter quæ nulla palam caussa delapsum Camaloduni simulacrum Victoriæ, ac retro conversum, quasi cederet hostibus. Et fœminæ in furore turbatæ, adesse exitium canebant. Externosque fremitus in curia eorum auditos, consonuisse ululatibus theatrum, visamque speciem in æstuario * notam esse subversæ coloniæ. Iam Oceanum cruento aspectu, dilabente æstu, humanorum corporum effigies relictas, ut Britanni ad spem, ita veterani ad metum trahebant. Sed quia procul Suetonius aberat, petivere à Cato Deciano procuratore auxilium. Ille haud amplius quam ducentos sine justis armis misit: & inerat modica militum manus, tutela templi freti. Et impedientibus qui occultæ rebellionis conscii consilia turbabant, neque fossam aut vallum præduxerunt, neque motis senibus & fœminis, juventus sola restitit: quasi media pace incauti, multitudine barbarorum circumveniuntur. Et cætera quidem impetu direpta aut incensa sunt. Templum in quo se miles conglobaverat, biduo obsessum expugnatumque. Et victor Britannus Pætilio Ceriali legato legionis nonæ in subsidium adventanti obvius, fudit legionem, & quot peditum interfecit. Cerialis cum equitibus evasit in castra, & munimentis defensus est. Qua clade & odiis provinciæ, quam avaritia in bellum egerat, trepidus procurator Catus in Galliam transit.*

Camalodunum Colonia.
Vide Xiphilinum in Nerone.
Tamesa forsitan.
Pætilius Cerealis.

*At Suetonius mira constantia medius inter hostes Londinium perrexit, cognomento quidem coloniæ non insigne, sed copia negotiatorum & * commeatu maxime celebre: ibi ambiguus an illam sedem bello diligeret, circumspecta infrequentia*

** Commeatuum.*

quentia militis, satisque magnis documentis temeritatem Petilii coërcitam, unius opidi damno servare universa statuit. Neque fletu & lacrymis auxilium ejus orantium flexus est, quin daret profectionis signum, & comitantes in partem agminis acciperet. Si quos imbellis sexus, aut fessa ætas, vel loci dulcedo attinuerat, ab hoste oppressi sunt. Eadem clades municipio Verulamio fuit, quia barbari omissis castellis præsidiisque * militarium, quod uberrimum spoliant, * & deferentes in tutum, læti præda & aliorum * insignes petebant. Ad septuaginta millia civium & sociorum iis quæ memoravi locis occidisse constitit. Neque enim capere aut venundare, aliudve quod belli commercium; sed cædes, patibula, ignes, cruces, tanquam redditur supplicium, ac præcepta interim ultione festinabant.

Verulamium. ** Militaribus.* ** Et defendentibus in tutum.*

Iam Suetonio quartadecima legio cum vexillariis vicesimariis, & è proximis auxiliares, decem ferme millia armatorum erant, cum omittere contationem, & congredi acie parat, diligitque locum artis faucibus, & à tergo silva clausum, satis cognito, nihil hostium nisi in fronte, & apertam planiciem esse sine metu insidiarum. Igitur legionarius frequens ordinibus, levi circum armatura conglobatus, pro cornibus eques astitit. At Britannorum copiæ passim per catervas & turmas exsultabant, quanta non alias multitudo, & animo adeo fero, ut conjuges quoque testes victoriæ secum traherent, plaustrisque imponerent, quæ super extremum ambitum campi posuerant. Boodicia curru filias præ se vehens, ut quamque nationem accesserat, (solitum quidem Britannis fœminarum ductu bellare) testabatur se tunc non ut tantis majoribus ortam regnum & opes, verum ut unam è vulgo, libertatem amissam, confectum verberibus corpus, contrectatam filiarum pudicitiam ulcisci. Eo provectas Romanorum cupidines, ut non corpora, nec senectam quidem, aut virginitatem impollutam relinquant. Adesse tamen deos justæ vindictæ. Cecidisse legionem, quæ prœlium ausa sit: cæteros castris occultari, aut fugam circumspicere. Ne strepitum quidem & clamorem tot millium, nedum impetus & manus perlaturos. Si copias armatorum, si caussas belli secum expenderent, vincendum illa acie, vel cadendum esse. Id mulieri destinatum; viverent viri, & servirent.

Camalodunum Colonia.

Vide Xiphilinum in Nerone.

Ne Suetonius quidem in tanto discrimine silebat, qui quanquam confideret virtuti, tamen exhortationes & preces miscebat. Vt spernerent sonoras Barbarorum & inanes minas. plus illic fœminarum quam juventis aspici. imbelles, inermes cessuros statim, ubi ferrum virtutemque vincentium, toties fusi agnovissent. etiam in multis legionibus paucos esse qui prœlia profligarent. gloriæque eorum accessurum, quod modica manu universi exercitus famam adipiscerentur. Conferti tantum, & pilis emissis, post umbonibus & gladiis stragem cædemque continuarent, prædæ immemores. parta victoria cuncta ipsis cessura. Is ardor verba ducis sequebatur, ita se ad intorquenda pila expedierat vetus miles & multa prœliorum experientia, ut certus eventus Suetonius, daret pugnæ signum. Ac primum legio gradu immota, & angustias loci pro munimento retinens, postquam propius suggressus hostis certo jactu tela exhauserat, velut cuneis erupit. Idem auxiliarium impetus, & eques protentis hastis perfringit quod obvium & validum erat. Cæteri terga præbuere difficili effugio, quia circumjecta vehicula sepserant abitus. Et miles ne mulierum quidem neci temperabat. confixaque telis etiam jumenta, corporum cumulum auxerant. Clara & antiquis victoriis par ea die laus parta. quippe sunt qui paulo minus quam octoginta millia Britannorum cecidisse tradant, militum quadringentis ferme interfectis, nec multo amplius vulneratis. Boudicia vitam veneno finivit. Et Pœnius Posthumus præfectus castrorum secundæ legionis, cognitis quartadecimanorum vicesimanorumque prosperis rebus, quia pari gloria legionem suam fraudaverat, abnueratque contra ritum militiæ jussa ducis, seipsum gladio transegit.

** Sonores.* *Tamesa forsitan.* *Pætilius Cerealis.* ** Commeatuum.*

Contractus deinde omnis exercitus sub pellibus habitus est, ad reliqua belli perpetranda. Auxitque copias Cæsar, missis è Germania duobus legionariorum millibus, octo auxiliariorum cohortibus, ac mille equitibus: quorum adventu, nonani legionario milite suppleti sunt. Cohortes aliæque novis hibernaculis locatæ, quodque nationum ambiguum aut adversum fuerat, igni atque ferro vastatur. Sed nihil æque quam fames affligebat serendis frugibus incuriosos, & omni ætate ad bellum versandum nostros commeatus sibi destinant, gentesque præferoces tardius ad pacem inclinant, quia Iulius Classicianus successor Cato missus, & Suetonio discors, bonum publicum privatis simultatibus impediebat, disperseratque, novum legatum opperiendum esse, sine hostili ira & superbia victoris clementer deditis consulturum. Simul in urbem mandabat, nullum prœlio finem exspectarent, nisi succederetur Suetonio: cujus adversa pravitati ipsius, prospera ad fortunam Reip. referebat.

I. Classicianus.

Igitur ad spectandum Britanniæ statum missus est ex libertis Polycletus, magna Neronis spe, posse auctoritate ejus, non modo inter legatum procuratoremque concordiam gigni, sed & rebelles Barbarorum animos pace componi. Nec defuit Polycletus, quo minus ingenti agmine Italiæ Galliæque gravis postquam Oceanum transmiserat, militibus quoque nostris terribilis incederet. Sed hostibus irrisui fuit, apud quos flagrante etiam tum libertate, nondum cognita libertorum potentia erat, mirabanturque quod dux & exercitus tanti belli confector servitiis obedirent. Cuncta tamen ad imperatorem in mollius relata. Detentusque rebus gerundis Suetonius, quod post naves in littore, remigiumque in iis amiserat, tanquam durante bello tradere exercitum Petronio Turpiliano, qui jam consulatu abierat, jubetur, tanquam exorabiliori, & delictis hostium novo eoque pœnitentiæ mitiori. Qui non irritato hoste neque lacessitus honestum pacis nomen segni otio imponens, compositis prioribus nihil ultra ausus Trebellio Maximo provinciam tradidit.

Petronius Turpilianus Propræt. *Trebellius Maximus Proprætor.*

Ille autem segnior & nullis castrorum experimentis comitate quadam curandi provinciam tenuit. Didicere jam Barbari quoque ignoscere vitiis blandientibus & interventus civilium armorum præbuit justam segnitiæ excusationem; sed discordia laboratum: cum assuetus expeditionibus miles otio lasciviret. Et ille per avaritiam ac sordes contemptus exercitui, invisusque. Accendebat odium ejus Roscius Cœlius legatus vicesimæ legionis olim discors, sed occasiones civilium armorum atrocius proruperant. Trebellius seditionem & confusum ordinem disciplinæ Cœlio, spoliatas & inopes legiones Cœlius Trebellio objectabat, cum interim fœdis legatorum certaminibus, modestia exercitus corrupta. Eoque discordiæ ventum, ut auxiliarium quoque militum conviciis proturbantibus & aggregantibus se Cœlio cohortibus, alisque desertus Trebellius ad Vitellium profugerit. Quies provinciæ, quanquam remoto cousulari, mansit. Rexere legati legionum, pares jure, Cœlius audendo potentior.

Flagrante civili inter Galbam, Othonem, & Vitellium bello, missus est à Vitellio in locum ejus Vectius Bolanus. Nec ille agitavit Britanniam disciplina, eadem inertia erga hostes, similis petulantia castrorum: nisi quod innocens Bolanus & nullis delictis invisus, charitatem paraverat loco authoritatis: & quanquam Vitellius auxilia è Britannia accersivit, contabatur tamen Bolanus, nunquam satis

Vectius Bolanus Proprætor.

satis quieta Britannia. Verum statim Britanniam in Vespasiani partes inclitus erga eum provinciæ favor traxit, eo quod illic secundæ legioni à Claudio præpositus, & bello clarus egerat, non sine motu adjunxit cæterarum, in quibus plerique Centuriones ac milites à Vitellio provecti expertum jam principem anxii mutabant. Et quartadecimani, Britanniæ domitores dicti, hinc à Nerone exciti ad bella Caspia, & pro Othone stantes victi, à Vitellio in Britanniam remissi, à Mutiano per literas denuo sunt revocati.

Hoc civili motu in Britannico exercitu nihil irarum. Non sane aliæ legiones per omnes civilium bellorum motus innocentius egerunt, seu quia procul & Oceano divisæ, seu crebris expeditionibus doctæ potius hostem odisse. Ex illis tamen discordiis, & crebris belli civilis rumoribus, Britanni sustulere animos auctore Venusio, qui super insitam ferociam, & Romani nominis odium propriis in uxorem Carthismanduam reginam stimulis accendebatur.

Carthismandua.

Carthismandua Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate, & auxerat potentiam, postquam capto per dolum rege Caractaco instruxisse triumphum Claudii Cæsaris (insigne scilicet illud spectaculum instar triumphi in quo Caractacus ostentatus) videbatur. Inde opes & rerum secundarum luxus spreto Venusio marito, ejusque cognatis interceptis, mariti armigerum Vellocatum in matrimonium regnumque accepit; concussa statim flagitio domus, pro marito studia civitatis, pro adultero libido reginæ & sævitiæ. Igitur Venusius, accitis auxiliis, simul ipsorum Brigantum defectione in extremum discrimen Carthismanduam adduxit. Tum petita à Romanis præsidia, & cohortes alæque nostræ variis prœliis exemere periculo reginam, regnum tamen Venusio, bellum nobis relictum.

Vespasianus Imp.
Julius Agricola Leg. xx Legion.

Cum jam Mutianus pro Vespasiano urbem regeret, Iulium Agricolam in Vespasiani partes transgressum integreque ac strenue versatum vicesimæ legioni in Britannia tarde ad sacramentum transgressæ præposuit, ubi decessor seditiose agere narrabatur. Quippe legatis quoque consularibus nimia ac formidolosa erat. Nec legatus prætorius ad cohibendum potens, incertum suo an militum ingenio, ita successor simul & ultor electus rarissima moderatione maluit videri invenisse bonos quam fecisse. Et quanquam Vectius Bolanus Britanniæ tunc præfuit, placidius quam feroci provincia dignum est, temperavit Agricola vim suam, ardoremque compescuit, ne incresceret, peritus obsequi, eruditusque utilia honestis miscere.

Petilius Cerealis Proprætor.

Sed ubi cum cætero orbe Vespasianus & Britanniam recuperavit, magni duces, egregii exercitus, minuta hostium spes: & terrorem statim intulit Petilius Cerialis Brigantum civitatem, quæ numerosissima provinciæ totius perhibetur, aggressus, multa prœlia, & aliquando non incruenta: magnamque Brigantum partem aut victoria amplexus, aut bello.

Julius Frontinus Proprætor.

Et cum Cerialis quidem alterius successoris curam famamque obruisset, sustinuit quoque molem Iulius Frontinus vir magnus quantum licebat, validamque & pugnacem Silurum gentem armis subegit, super virtutem hostium locorum quoque difficultates eluctatus.

Julius Agricola Proprætor.

Hunc Britanniæ statum, has bellorum vices media jam æstate transgressus Agricola invenit, cum & milites velut omissa expeditione ad securitatem, & hostes ad occasionem verterentur. Ordovicum civitas haud multo ante adventum ejus, alam in finibus suis agentem, prope universam obtriverat: eoque initio erecta provincia, ut quibus bellum volentibus erat, probare exemplum, aut recentis legati animum opperiri.

Tum Agricola, quanquam transacta æstas, sparsi per provinciam numeri, præsumta apud militem illius anni quies tarda & contraria bellum inchoaturo, & plerisque custodiri suspecta potius videbatur, ire obviam discrimini statuit: contractisque legionum vexillis & modica auxiliorum manu, quia in æquum digredi Ordovices non audebant, ipse ante agmen, quo cæteris par animus simili periculo esset, erexit aciem: Cæsaque prope universa gente non ignarus instandum famæ, ac prout prima cessissent fore universa, Monam insulam, cujus possessione revocatum Paullinum rebellione totius Britanniæ supra memoravi, redigere in potestatem animo intendit.

Mona insula.

Sed ut in dubiis consiliis, naves deerant, ratio & constantia ducis transvexit: depositis omnibus sarcinis, lectissimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi usus, quo simul seque & arma & equos regunt, ita repente immisit, ut obstupefacti hostes, qui classem, qui naves, qui mare expectabant, nihil arduum, aut invictum crediderint sic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita insula, clarus ac magnus haberi Agricola: quippe cui ingredienti provinciam, quod tempus alii per ostentationem aut officiorum ambitum transigunt, labor & periculum placuisset.

Nec Agricola prosperitate rerum in vanitatem usus, expeditionem aut victoriam vocabat, victos continuisse: ne laureatis quidem gesta prosecutus est, sed ipsa dissimulatione famæ famam auxit, æstimantibus quanta futuri spe tam magna tacuisset. Cæterum animorum provinciæ prudens, simulque doctus per aliena experimenta parum profici armis, si injuriæ sequerentur, caussas bellorum statuit exscindere, à se suisque orsus primam domum suam coërcuit, quod plerisque haud minus arduum est, quam provinciam regere: nihil per libertos servosque publicæ rei, non studiis privatis, nec ex commendatione aut precibus Centurionum milites ascire, sed optimum quenque fidelissimum putare: omnia scire, non omnia exsequi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentus esse: * officiis & administrationibus potius non peccaturos, quam damnare cum peccassent præficere. Frumenti & tributorum auctionem æqualitate munerum mollire, circumcisis quæ in quæstum reperta, ipso tributo gravius tolerabantur. Namque per ludibrium assidere clausis horreis, & emere ultro frumenta, ac vendere pretio cogebantur. Divortia itinerum & longinquitas regionum indicebatur, ut civitates à proximis hibernis in remota & avia deferrent, donec quod omnibus in promtu erat, paucis lucrosum fieret. Hæc primo statim anno comprimendo egregiam famam paci circundedit, quæ vel incuria vel tolerantia priorum haud minus quam bellum timebatur.

Hoc tempore obiit Vespasianus, quem ob has ducum victorias, & suam ipsius sub Claudio virtutem sic præfatur Valerius Flaccus,

> *Tuque ô pelagi qui major aperti*
> *Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit*
> *Oceanus, Phrygios prius indignatus Iülos.*

Titus Imp.

Cum vero Titus ille Orbis amor patri succederet, Agricola ubi æstas advenit contracto exercitu, militum in agmine laudare modestiam, disjectos coercere: loca castris ipse capere, æstuaria ac silvas ipse prætentare: & nihil interim apud hostes quietum pati, quo minus subitis excursibus popularetur: atque ubi satis terruerat, parcendo rursus irritamenta pacis ostentare. Quibus rebus multæ civitates quæ in illum diem ex æquo egerant, datis obsidibus iram posuere, & præsidiis castellisque circundatæ, tanta ratione curaque ut nulla ante Britanniæ nova pars illacessita transierit.

Sequens hiems saluberrimis consiliis absumta. Namque ut homines dispersi ac rudes, eoque bello faciles, quieti & otio per voluptates assuescerent, hortari privatim, adjuvare

vare publice, ut templa, fora, domus exstruerent, laudando promptos, & castigando segnes. Ita honoris æmulatio, pro necessitate erat. Iam vero principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum studiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent. inde etiam habitus nostri honor, & frequens toga. paulatimque discessum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conviviorum elegantiam. idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars servitutis esset.

Taus æstuarium.

Tertius expeditionum annus novas gentes aperuit, vastatis usque ad Taum, *æstuario nomen est, nationibus. qua formidine territi hostes quanquam conflictatum sævis tempestatibus exercitum, lacessere non ausi. ponendisque insuper castellis spatium fuit. Adnotabant periti, non alium ducem opportunitates locorum sapientius legisse, nullum ab Agricola positum castellum aut vi hostium expugnatum, aut pactione ac fuga desertum. crebræ eruptiones. nam adversus moras obsidionis annuis copiis firmabantur. ita intrepida ibi hiems, & sibi quisque præsidio, irritis hostibus, eoque desperantibus, quia soliti plerumque damna æstatis hibernis eventibus pensare, tum æstate atque hieme juxta pellebantur. Nec Agricola unquam per alios gesta avidus intercepit, seu centurio, seu præfectus, incorruptum facti testem habebat. Apud quosdam acerbior in conviciis narrabatur, ut bonis comis, ita adversus malos injucundus. cæterum ex iracundia nihil supererat. secretum & silentium ejus non timeres. honestius putabat offendere, quam odisse.*

Quarta æstas obtinendis quæ percurrerat insumpta, ac si virtus exercituum & Romani nominis gloria pateretur, inventus in ipsa Britannia terminus. Nam Glota & Bodotria diversi maris æstus per immensum revecti, angusto terrarum spatio dirimuntur, quod tum præsidiis firmabatur: atque omnis propior sinus tenebatur, summotis velut in aliam insulam hostibus. Quinto expeditionum anno nave prima transgressus ignotas ad id tempus gentes crebris simul ac prosperis prœliis domuit: eamque partem Britanniæ quæ Hiberniam aspicit, copiis instruxit, in spem magis quam ob formidinem. siquidem Hibernia medio inter Britanniam atque Hispaniam sita, & Gallico quoque mari opportuna, valentissimam imperii partem magnis invicem usibus miscuerit. Spatium ejus si Britanniæ comparetur angustius, nostri maris insulas superat. Solum, cælumque & ingenia, cultusque hominum haud multum à Britannia differunt. Melius aditus portusque per commercia & negotiatores cogniti. Agricola expulsum seditione domestica unum ex regulis gentis exceperat, ac specie amicitiæ in occasionem retinebat. sæpe ex eo audivi, legione una & modicis auxiliis debellari, obtinerique Hiberniam posse. Idque etiam adversus Britanniam profuturum, si Romana ubique arma, & velut è conspectu libertas tolleretur.

Hibernia.

Sub hoc tempus moritur Titus, qui ob has res fortiter ab Agricola gestas Imperator XV appellatus, quod Xiphilinus scribit & nummus antiquus contestatur. *Sub Domitiano Agricola æstate qua sextum officiis annum inchoabat, * ampla civitate trans Bodotriam sita, quia motus universarum ultra gentium, & infesta hostili exercitu itinera timebantur, portus classe exploravit: quæ ab Agricola primum assumta in partem virium, sequebatur egregia specie, cum simul terra simul mari bellum impelleretur: ac sæpe iisdem castris pedes equesque & nauticus miles mixti copiis & lætitia sua quisque facta, suos casus attollerent: ac modo sylvarum & montium profunda, modo tempestatum ac fluctuum adversa, hinc terra & hostis, hinc auctus Oceanus militari jactantia compararentur. Britannos quoque ut ex captivis audiebatur, visa classis obstupefaciebat, tanquam aperto maris sui secreto ultimum victis perfugium clauderetur. Ad manus & arma conversi Caledoniam incolentes populi paratu magno, majore fama, uti mos est de ignotis, oppugnasse ultro * castella adorti, metum ut provocantes addiderant: regrediendumque citra Bodotriam, & excedendum potius quam pellerentur, specie prudentium ignavi admonebant; cum interim cognoscit, hostes pluribus agminibus irrupturos. Ac ne superante numero, & peritia locorum circumirentur, diviso & ipse in tres partes exercitu incessit. Quod ubi cognitum hosti, mutato repente consilio universi nonam legionem ut maxime invalidam, nocte aggressi inter somnum ac trepidationem cæsis vigilibus irrupere. Iamque in ipsis castris pugnabant, cum Agricola iter hostium ab exploratoribus edoctus, & vestigiis insecutus, velocissimos equitum peditumque assultare tergis pugnantium jubet, mox ab universis adjici clamorem & propinqua luce fulsere signa. Ita ancipiti malo territi Britanni: & Romanis redit animus, ac securi pro salute, de gloria certabant. Vltro quinetiam irrupere. Et fuit atrox in ipsis portarum angustiis prœlium, donec pulsi hostes, utroque exercitu certante, his ut tulisse opem, illis ne eguisse auxilio viderentur. Quod nisi paludes & sylvæ fugientes texissent, debellatum illa victoria foret. Cujus constantia ac fama ferox exercitus: nihil virtuti suæ invium, penetrandum Caledoniam, inveniendumque tandem Britanniæ terminum continuo prœliorum cursu fremebant: atque illi modo cauti ac sapientes, promti post eventum ac magniloqui erant. Iniquissima hæc bellorum conditio est; prospera omnes sibi vindicant, adversa uni imputantur. At Britanni non virtute sed occasione & arte ducis * rati, nihil ex arrogantia remittere, quo minus juventutem armarent, conjuges ac liberos in loca tuta transferrent, cœtibus ac sacrificiis conspirationem civitatum sancirent. Atque ita irritatis utrinque animis discessum.*

** amplas civitates.*

Eadem æstate cohors Vsipiorum per Germanias conscripta, in Britanniam transmissa, magnum ac memorabile facinus ausa est. Occiso Centurione ac militibus, qui ad tradendam disciplinam immixti manipulis exemplum & rectores habebantur, tres liburnicas adactis per vim gubernatoribus ascendere: & uno remigante, suspectis duobus eoque interfectis, nondum vulgato rumore ut miraculum provehebantur: mox hac atque illa rapti, & cum plerisque Britannorum sua defensantium prœlio congressi, ac sæpe victores, aliquando pulsi, eo ad extremum inopiæ venere, ut infirmissimos suorum, mox sorte ductos vescerentur. Atque ita circumvecti Britanniam, amissis per inscitiam regendi navibus, pro prædonibus habiti, primum à Suevis, mox à Frisiis intercepti sunt. Ac fuere quos per commercia venundatos, & in nostram usque ripam, mutatione ementium adductos, indicium tanti casus illustravit.

Britannia circumnavigata.

Initio æstatis Agricola domestico vulnere ictus, anno ante natum filium amisit. Quem casum neque ut plerique fortium virorum ambitiose, neque per lamenta rursus ac mœrorem muliebriter tulit. Et in luctu bellum inter remedia erat. Igitur præmissa classe quæ pluribus locis prædata, magnum & incertum terrorem faceret, expedito exercitu cui ex Britannis fortissimos & longa pace exploratos addiderat, ad montem Grampium pervenit, quem jam hostes insederant. Nam Britanni nihil fracti pugnæ prioris eventu, & ultionem aut servitium exspectantes, tandemque docti commune periculum concordia propulsandum, legationibus & fœderibus omnium civitatum vires exciverant. Iamque super triginta millia armatorum aspiciebantur, & adhuc affluebat omnis juventus, & quibus cruda ac viridis senectus,

ctus, clari bello, ac sua quisque decora gestantes, cum inter plures duces virtute & genere præstans nomine Galgacus, apud contractam multitudinem prœlium poscentem, in hunc modum locutus fertur.

Galgacus.

Quotiens caussas belli & necessitatem nostram intueor, magnus mihi animus est, hodiernum diem, consensumque vestrum, initium libertatis totius Britanniæ fore. Nam & universi servitutis expertes: & nulla ultra terræ, ac ne mare quidem securum imminente nobis classe Romana. Ita prœlium atque arma quæ fortibus honesta, eadem etiam ignavis tutissima sunt. Priores pugnæ quibus adversus Romanos varia fortuna certatum est, spem ac subsidium in nostris manibus habebant: quia nobilissimi totius Britanniæ, eoque in ipsis penetralibus siti, nec servientium litora aspicientes, oculos quoque à contactu dominationis inviolatos habebamus. Nos terrarum ac libertatis extremos, recessus ipse ac sinus famæ in hunc diem defendit. Nunc terminus Britanniæ patet. Atque omne ignotum pro magnifico est. Sed nulla jam ultra gens, nihil nisi fluctus & saxa; & * interiores Romani. Quorum superbiam frustra per obsequium & modestiam effugeris, raptores orbis, postquam cuncta vastantibus defuere terræ, & mare scrutantur: si locuples hostis est, avari: si pauper, ambitiosi, quos non Oriens, non Occidens, satiaverit: soli omnium opes atque inopiam pari affectu concupiscunt: auferre, trucidare, rapere falsis nominibus imperium; atque ubi solitudinem faciunt, pacem appellant. Liberos cuique ac propinquos suos natura carissimos esse voluit; hi per dilectus alibi servituri auferuntur. Conjuges sororesque & si hostilem libidinem effugiant, nomine amicorum atque hospitum polluuntur. Bona fortunasque in tributum egerunt, in annonam frumentum; corpora ipsa ac manus, silvis ac paludibus emuniendis verbera inter ac contumelias conterunt. Nata servituti mancipia semel veneunt atque ultro à dominis aluntur. Britannia servitutem suam cotidie emit, cotidie pascit. At sicut in familia recentissimus quisque servorum & conservis ludibrio est; sic in hoc orbis terrarum vetere famulatu, novi nos & viles in excidium petimur. Neque enim arva nobis, aut metalla, aut portus sunt, quibus exercendis reservemur. Virtus porro ac ferocia subjectorum ingrata imperantibus. Et longinquitas ac secretum ipsum, quo tutius, eo suspectius. Ita sublata spe veniæ, tandem sumite animum, tam quibus salus, quam quibus gloria carissima est. Trinobantes, fœmina duce, exurere coloniam; expugnare castra; ac nisi felicitas in socordiam vertisset, exuere jugum potuere; nos integri & indomiti & libertatem non in præsentia laturi, primo statim congressu * unde ostendamus quos sibi Caledonia viros seposuerit. An eandem Romanis in bello virtutem, quam in pace lasciviam adesse creditis? Nostris illi discessionibus ac discordiis clari, vitia hostium in gloriam exercitus sui vertunt: quem contractum ex diversissimis gentibus ut secundæ res tenent, ita adversæ dissolvent: nisi si Gallos, & Germanos, & pudet dictu, Britannorum plerosque dominationi alienæ sanguinem commodantes, diutius tamen hostes quam servos, fide & affectu teneri putatis: metus & terror est, infirma vincula caritatis: quæ ubi removeris, qui timere desierint odisse incipient. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis sunt: nullæ Romanos conjuges accendunt: nulli parentes fugam exprobraturi sunt: aut nulla plerisque patria, aut alia est. Paucos numero circum trepidos ignorantia, cœlum ipsum ac mare & sylvas ignota omnia circumspectantes, clausos quodammodo ac victos dii nobis tradiderunt. Ne terreat vanus aspectus, & auri fulgor atque argenti, quod neque tegit neque vulnerat. In ipsa hostium acie inveniemus nostras manus. Agnoscent Britanni suam caussam. Recordabuntur Galli priorem libertatem, deserent illos cæteri Germani, tanquam nuper Usipii reliquerunt. Nec quicquam ultra formidinis, vacua castella senum * coloniæ; inter male parentes & injuste imperantes ægra municipia & discordantia. Hic dux, hic exercitus. Ibi tributa & metalla & cæteræ servientium pœnæ, quas in æternum proferre, aut statim ulcisci, in hoc campo est. Proinde ituri in aciem & majoreis vestros & posteros cogitate.

* infestiores vel interea.

Trinobantes.

* abunde.

* colonia.

Excepere orationem alacres, & barbari moris cantu & fremitu clamoribusque dissonis. Iamque agmina, & armorum fulgores audentissimi cujusque procursu, simul instruebantur acies, cum Agricola quanquam lætum & vix monitis coërcitum militem * adhuc ratus, ita disseruit.

Octavus annus est, commilitones, ex quo virtute & auspiciis imperii Rom. fide atque opera vestra Britanniam vicistis, tot expeditionibus, tot prœliis seu fortitudine adversus hostes, seu patientia ac labore pene adversus ipsam rerum naturam opus fuit. Neque me militum, neque vos ducis pœnituit. Ergo egressi, ego veterum legatorum, vos priorum exercituum terminos, finem Britanniæ non fama nec rumore, sed castris & armis tenemus. Inventa Britannia & subacta. Equidem in agmine cum vos paludes montesve & flumina fatigarent, fortissimi cujusque vocem audiebam, quando dabitur hostis, quando acies? Veniunt à latebris suis extrusi: & vota virtusque in aperto, omniaque prona victoribus, atque eadem victis adversa. Nam ut superasse tantum itineris, sylvas evasisse, transisse æstuaria, pulchrum ac decorum in frontem; ita fugientibus periculosissima quæ hodie prosperrima sunt. Neque enim nobis aut locorum eadem notitia, aut commeatuum eadem abundantia: sed manus, & arma, & in his omnia. Quod ad me attinet, jampridem mihi decretum est, neque exercitus neque ducis terga tuta esse; Proinde & honesta mors turpi vita potior, & incolumitas, ac decus eodem loco sita sunt. Nec inglorium fuerit, in ipso terrarum ac naturæ fine cecidisse. Si novæ gentes atque ignota acies constitisset, aliorum exercituum exemplis vos hortarer: nunc vestra decora recensete, vestros oculos interrogate. Ii sunt quos proximo anno unam legionem furto noctis aggressos, clamore debellastis: ii cæterorum Britannorum fugacissimi, ideoque tamdiu superstites. Quomodo silvas saltusque penetrantibus fortissimum quodque animal robore, pavida & inertia ipso agminis sono pelluntur; sic acerrimi Britannorum jam pridem ceciderunt; reliquus est numerus ignavorum & metuentium. Quos quod tandem invenistis, non restiterunt, sed deprehensi sunt novissimi, & extremo metu corpora defixere in his vestigiis, in quibus pulchram & spectabilem victoriam ederetis. Transigite cum expeditionibus, imponite quinquaginta annis magnum diem; approbate Reip. nunquam exercitui imputari potuisse aut moras belli, aut caussas debellandi.

Et alloquente adhuc Agricola militum ardor eminebat, & finem orationis ingens alacritas consecuta est, statimque ad arma discursum; instinctos ruentesque ita disposuit, ut peditum auxilia quæ octo millia erant, mediam aciem firmarent; equitum tria millia, cornibus affunderentur. Legiones pro vallo stetere, ingens victoriæ decus citra Romanum sanguinem bellanti, & auxilium si pellerentur. Britannorum acies in speciem simul ac terrorem editioribus locis constiterant. Ita ut primum agmen æquo, cæteri per acclive jugum connexi velut insurgerent; media campi covinarius & eques strepitu ac discursu complebat. Tum Agricola superante hostium multitudine veritus, ne simul in frontem, simul & latera suorum pugnaretur, diductis ordinibus, quanquam porrectior acies futura erat, & arces-

sendas

sendas plerique legiones admonebant, promtior in spem, & firmus adversis, dimisso equo pedes ante vexilla constitit.

Ac primo congressu eminus certabatur. simul constantia, simul arte Britanni ingentibus gladiis & brevibus cetris missilia nostrorum vitare, vel excutere, atque ipsi magnam vim telorum superfundere: donec Agricola tres Batavorum cohortes ac Tungrorum duas cohortatus est, ut rem ad mucrones ac manus adducerent. Quod & ipsis vetustate militiæ exercitatum, & hostibus inhabile parva scuta & enormes gladios gerentibus. nam Britannorum gladii sine mucrone complexum armorum, & in aperto pugnam non tolerabant. Igitur ut Batavi miscere ictus, ferire umbonibus, ora fœdare, & tractis qui in æquo obstiterant, erigere in colles aciem cœpere, cæteræ cohortes æmulatione & impetu commistæ proximos quosque cædere: ac plerique semineces aut integri festinatione victoriæ relinquebantur. Interim equitum turmæ fugere, covinarii peditum se prœlio miscuere: & quanquam recentem terrorem intulerant, densis tamen hostium agminibus & inæqualibus locis hærebant: minimeque equestris ea pugnæ facies erat, cum in gradu stantes simul equorum corporibus impellerentur. ac sæpe vagi currus, exterriti sine rectoribus equi, ut quemque formido tulerat, transversos, aut obvios incursabant. Et Britanni qui adhuc pugnæ expertes summa collium insederant, & paucitatem nostrorum vacui spernebant, digredi paullatim & circumire terga vincentium cœperant: ni idipsum veritus Agricola quatuor equitum alas ad subita belli retentas, venientibus opposuisset; quantoque ferocius accurrerant, tanto acrius pulsos in fugam disjecisset. Ita consilium Britannorum in ipsos versum, transvectæque præcepto ducis à fronte pugnantium alæ, aversam hostium aciem invasere. Tum vero patentibus locis grande & atrox spectaculum: sequi, vulnerare, capere, atque eosdem oblatis aliis trucidare. Iam hostium, prout cuique ingenium erat, catervæ armatorum paucioribus terga præstare, quidam inermes ultro ruere, ac se morti offerre. Passim arma, & corpora, & laceri artus, & cruenta humus. & aliquando etiam victis ira virtusque: postquam silvis appropinquarunt, collecti, primos sequentium incautos & locorum ignaros circumveniebant. Quod ni frequens ubique Agricola validas & expeditas cohortes indaginis modo, & sicubi artiora erant, partem equitum dimissis equis, simul rariores silvas equitem persultare jussisset, acceptum aliquod vulnus per nimiam fiduciam foret. Cæterum ubi compositos firmis ordinibus sequi rursus videre, in fugam versi, non agminibus ut prius vel alius alium respectantes, rari, & vitabundi invicem, longinqua atque avia petiere. finis sequendi nox & satietas fuit. cæsa hostium ad decem millia. nostrorum trecenti quadraginta cecidere, in queîs Aulus Atticus præfectus cohortis juvenili ardore & ferocia equi hostibus illatus. Et nox quidem gaudio prædaque læta victoribus: Britanni palantes mixtoque virorum mulierumque ploratu, trahere vulneratos, vocare integros, deserere domos, ac per iram ultro incendere: eligere latebras, & statim relinquere: miscere invicem consilia aliqua, dein sperare: aliquando frangi aspectu pignorum suorum, sæpius concitari. satisque constabat sævisse quosdam in conjuges ac liberos, tanquam misererentur. Proximus dies faciem victoriæ latius aperuit. vastum ubiquè silentium, secreti colles, fumantia procul tecta, nemo exploratoribus obvius. quibus in omnem partem dimissis, ubi incerta fugæ vestigia, neque usquam conglobari hostes compertum, & exacta jam æstate spargi bellum nequibat, in fines Horestorum exercitum deducit. Ibi acceptis obsidibus, præfecto classis circumvehi Britanniam præcepit. datæ ad id vires, & præcesserat terror. Ipse peditem atque equites lento itinere, quo novarum gentium animi ipsa transitus mora terrerentur, in hibernis locavit. Et simul classis secunda tempestate ac fama Trutulensem portum tenuit, unde proximo latere Britanniæ lecto omni redierat. ac oram novissimi maris tunc primum circumvecta insulam esse Britanniam affirmavit, ac simul nomine tantum cognitas ad id tempus insulas Orcadas invenit & domuit. Quod falso Claudio adscribit Orosius & qui illum secuti.

Britanniam insulam esse certo affirmatur. Orcades insulæ. Rhampensem legit B. Rhananus. * Littore.

Hunc rerum cursum, quanquam nulla verborum jactantia, epistolis Agricolæ actum, ut Domitiano moris erat, fronte lætus, pectore anxius excepit. Inerat conscientia, derisui fuisse nuper falsum è Germania triumphum, emtis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum speciem formarentur: at nunc veram magnamque victoriam, tot millibus hostium cæsis, ingenti fama celebrari. Id sibi maxime formidolosum, privati hominis nomen supra principis attolli: frustra studia fori & civilium artium decus in silentium acta, si militarem gloriam alius occuparet: & cætera utcunque facilius dissimulari, ducis boni imperatoriam virtutem esse. Talibus curis exercitus, quodque sævæ cogitationis indicium erat, secreto suo satiatus, optimum in præsentia statuit reponere odium, donec impetus famæ & favor exercitus languesceret. nam etiam tum Agricola Britanniam obtinebat. Igitur triumphalia ornamenta, & illustris statuæ honorem, & quidquid pro triumpho datur, multo verborum honore cumulata, decerni in senatu jubet: addique insuper opinionem, Syriam provinciam Agricolæ destinari, vacuam tum morte Atilii Rufi consularis, & majoribus reservatam. Credidere plerique libertum ex secretioribus ministeriis missum ad Agricolam, codicillos quibus ei Syria dabatur tulisse, cum præcepto, ut si in Britannia foret, traderentur: eumque libertum in ipso freto Oceani obvium Agricolæ, ne appellato quidem eo ad Domitianum remeasse; sive verum istud, sive ex ingenio principis fictum ac compositum est. Tradiderat interim Agricola successori suo provinciam quietam tutamque. Ac ne notabilis celebritate & frequentia occurrentium introitus esset, vitato amicorum officio, noctu in urbem, noctu in palatium, ita ut præceptum erat, venit: exceptusque brevi osculo & nullo sermone, turbæ servientium immixtus est.

Agricola successorem habuit, ut aliis placet, Cn. Trebellium, ut mihi videtur, Salustium Lucullum, quem Domitianus statim quod lanceas nova forma Luculleas appellari passus sit, occidit. Qua etiam tempestate Arviragus in hac insula floruit, non Claudii tempore, ut fabulatur Galfridus Monumethensis. De Domitiano enim Iuvenalis ille versus intelligendus:

Salustius Lucullus Legatus Britanniæ. Arviragus Britannus.

Omen habes, inquit, *magni, clarique triumphi,*
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
*Excidit * Arviragus.*

* Arbila. dicitur Scholiastæ antiquo Iuvenalis.

Floruit etiam Romæ Claudia Rufina fœmina Britanna, eruditissima juxta ac formosissima, quam Martialis his versibus laudat:

Rufina Britanna.

Claudia cæruleis cum sit Rufina Britannis
Edita, cur Latiæ pectora plebis habet?
Quale decus formæ? Romanam credere matres
Italides possunt, Atthides esse suam.

Hanc illam fuisse cujus meminit Divus Paulus in posteriori ad Timotheum epistola produnt I. Balæus, & Matth. Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, nec omnino refragatur temporis ratio, quamvis alii contra sentiunt.

Ita imperante Domitiano, ulteriori illa parte,

Britannia Provincia.

ut aspera & infrugifera, Barbaris relicta, hæc citerior plane & plene in provinciam fuit redacta. Quæ nec *Consularis* nec *Proconsularis*, sed *Præsidialis*, & Cæsarum censebatur. Vtpote quæ Romano imperio post divisionem Provinciarum ab Augusto factam, accessit, & suos Proprætores habuit. Postea cum novam Reipub. formam descripsisset Constantinus Maximus, sub præfecto Prætorio Galliarum, Vicarius præficiebatur, & cum illo in rebus bellicis Comes Britanniarum, Comes littoris Saxonici per Britanniam, & Dux Britanniarum, præter Præsides, Rationales, &c.

Britanniæ Præsidialis provincia.

Quæ legiones in Britannia. Dio. 55.

Tribus etiam legionibus è XXIX, quas Romani per imperium constituerant, coercebatur: Legione Secunda Augusta, Legione Sexta Victrice, & Vicesima Victrice. Sed hoc de Severi tempore capiendum, antea enim & alias, & plures fuisse ex authoribus discimus. Quamvis enim scribat Strabo ad Britanniam continendam non plus uno ordine militum opus fuisse: sub Claudio tamen locatæ hic fuerunt Legio II Augusta, Legio IX Hispaniensis, & Legio XIIII Gemina Martia Victrix, imo sub ipsa Vespasiani tempora, quatuor Legiones in hac insula militasse docet Iosephus: *Britannia*, inquit, *circumdatur Oceano, & pene non minor quam noster orbis est, habitantes Romani redegerunt in ditionem suam, quatuorque legiones tantæ multitudinis insulam tuentur.* Et proculdubio stationes, & prætenturæ Legionum & Romanorum militum fuerunt sæpenumero quasi geniture urbium & oppidorum cum in aliis provinciis, tum in hac nostra Britannia.

** Vrbium origo.*

Romanum jugum.

Sic Britannis jugum impositum primum præsidio militum qui semper cum terrore impenderant incolis, inde tributo & vectigali, eoque nomine Publicanos habere cogebantur, id est, Harpyiæ & hirudines qui eorum sanguinem exugerunt, bona publicarunt, & mortuorum nomine tributa exegerunt: nec legibus suis patriis uti permissi sunt, sed magistratus à populo Romano, cum imperio & securibus missi, qui jus dicerent. Habebant enim provinciæ Proprætores, Legatos, Præsides, Prætores, & Proconsules, singulæ etiam civitates habebant municipales magistratus. prætor conventum singulis annis indicebat, & majores lites dirimebat: excelso in suggestu superba jura reddebat stipatus lictoribus, virgæ populi tergo, secures cervicibus intentabantur, & quotannis alium atque alium dominum sortiri cogebantur. Nec hoc satis, discordias inter eos alebant, & quosdam indulgentius fovebant, ut ipsos suæ servitutis instrumenta haberent.

Rowardus in Protribunalibus.

Hoc Romanorum jugum quamvis grave, tamen salutare fuit. Salutare enim IESV CHRISTI lumen Britannis una affulsit, de quo postea, & clarissime illius imperii lux barbariem à Britannorum perinde ac reliquorum quos devicerat, animis fugavit. ROMA, enim, ut inquit Rutilius,

> — *legiferis mundum complexa triumphis*
> *Fœdere communi vivere cuncta facit.*

Et alibi ad eandem Romam elegantissime & verissime:

> *Fecisti patriam diversis gentibus unam;*
> *Profuit injustis te dominante capi.*
> *Dumque offers victis proprii consortia juris;*
> *Vrbem fecisti quod prius orbis erat.*

Vt reliquas enim provincias taceam, Romani traductis huc coloniis & convocatis in civilis vitæ societatem indigenis, artes liberales edocendo & ad jura Romanorum ediscenda in Galliam mittendo, (unde Iuvenalis, *Gallia causidicos docuit facunda* Britannos,) ita legibus temperarunt, & moribus excoluerunt, ut victu, cultuque cæteris provinciis non concederet: ita ædificiis & magnificis operibus instruxerunt, ut eorum reliquiæ & rudera maximam jam intuentibus admirationem commoveant, & vulgus nostrum opera Romanorum, Gigantum fuisse dicant, quos sua lingua in Septentrionali plaga *Eatons*, pro *Heathens* quasi *Ethnicos* (ni fallor) vocitant.

Romanorum in Britannia opera.

** Vallum sive Murus Picticus. Viæ militares Romanorum.*

Summæ certe sunt admirationis & magnificentiæ, inprimis vero *Murus Picticus*, de quo suo loco, & viæ illæ admirando opere per omnem regionem, alicubi desiccatis paludibus, alibi aggeratis vallibus munitæ & constratæ, ea latitudine, ut occurrentia sibi invicem vehicula libere exciperent. Cujusmodi hæ fuerint, te doceat Galenus: *Vias Trajanus refecit, quæ quidem earum humidæ ac lutosæ erant partes lapidibus sternens, aut editis egestionibus exaltans; quæ senticosæ & asperæ erant, eas expurgans, ac flumina quæ transiri non poterant pontibus jungens; ubi longior quam opus via videbatur aliam breviorem excindens: sicubi vero propter arduum collem difficilis erat per mitiora loca deflectens: jam si obsessa feris, vel deserta erat, ab illa transferens, ac per habitata ducens, tum aspera complanans.* Verum hæ nostræ nunc alicubi interscissæ, rusticis inde glaream effodientibus, vix apparent, alibi per avia & pascua ducentes alto aggere sunt conspicuæ.

Galenus lib. 9. cap. 8 Methodi.

His illi *Vias Consulares, Regias, Prætorias, Militares, Publicas, Cursus publicos, & Actus* vocarunt, ut videre est apud Vlpianum, & Iulium Frontinum. Ammianus Marcellinus *Aggeres itinerarios & publicos*, Sidonius Apollinaris, *Aggeres, Tellures inaggeratas*, Beda & recentiores *Stratas* dixerunt. Historici nostri, in hoc proculdubio falsi, quatuor tantum hujusmodi vias fuisse volunt, quarum prima *Watlingstreat* à Vitelliano nescio quo qui illas curavit. (Vitellianum *Guetalin* sua lingua nominarunt Britanni:) & *Werlamstreat*, quod per Verolamium duxerit, quæ etiam alibi *High dike*, *High ridge*, *Fortie foote way*, & *Ridge way* ab accolis nominatur. Alteram *Ikenildstreat*, quod ab Icenis initium habuerit, tertiam *Fossæ*, quod fossa, ut putant, utrinque munita fuerit, & quartam *Erminstreat* Germanico vocabulo appellitant, à Mercurio (ut author est mihi vir eruditissimus I. Obsopæus) quem sub nomen *Irmunsul*, id est *Mercurii columna*, Germani majores nostri coluerunt. Illum autem viis præfuisse ἐνόδιος nomen apud Græcos satis innuat, ejusque statuæ quadratæ, Hermæ dictæ olim, ubique per vias dispositæ fuerunt. Creditum est Mulmutium, nescio quem, multis ante Christum natum sæculis, has fecisse; sed tantum abest, ut ego fidem adhibeam, ut confidenter dixerim Romanos paulatim substruxisse. *Dum Britanniæ præesset Agricola*, inquit Tacitus, *Divortia itinerum, & longinquitas regionum indicebatur, ut civitates à proximis hibernis, in remota & avia deferrent, & conquesti sunt Britanni, ut habet idem, quod Romani ipsorum corpora & manus sylvis ac paludibus emuniendis verbera inter & contumelias contriverint.*

In

In Schidis etiam antiquis legimus: *Diebus Honorii & Arcadii facti sunt in Britannia aliqui calles à mari ad mare.* Romanorumque opus fuisse docet ipse Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallum* (quod Severum trans insulam fecisse commemoravimus) *ad plagam meridianam, quod civitates, fana, pontes, & stratæ ibidem factæ usque hodie testantur. Hujusmodi viis struendis Romani soliti sunt milites, & multitudinem exercere, ne otiosi novis rebus studerent. Stratas*, scribit Isidorus, *Romani per omnem pene orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa*, & ad hujusmodi viarum munitiones rei sæpe damnati fuerunt, ut ex Suetonio in Cajo colligere licet. Videnturque in Hispania via Salamantica, sive Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. constratæ, ut taceam viam Appiam, Pompejam, Valeriam & alias in Italia.

Lib. cap. 11.

Cap. 27.

Per has Augustus primo juvenes modicis intervallis, postea vehicula disposuit, ut celerius, ac sub manum annuntiaretur quid ubique gereretur. Ad has locatæ fuerunt Civitates, item *Mansiones*, quæ manendi & quiescendi caussa hospitia necessariis ad vitæ usum instructa habuerunt, & *Mutationes*. Sic enim vocavit illa ætas, ubi veredos, jumenta, aut vehicula mutarunt peregrinantes. Qui ad has igitur vias loca in Antonini Itinerario memorata non quærit, à vero & à via proculdubio aberrabit.

Suetonius in Octavio.

Mansio.

Mutatio.

Nec pigeat hic notare, ad unum quodque milliare per has vias columellas ab Imperatoribus fuisse erectas cum notis numerorum incisis ad milliaria denotanda. unde Sidonius Apollinaris,

> *Antiquus tibi nec teratur agger,*
> *Cujus per spatium satis vetustis,*
> *Nomen Cæsareum viret columnis.*

Iuxta has etiam sepulcra utrinque posita & clarorum virorum memoriæ inscripta, ut prætereuntes admonerentur & se esse, & illos fuisse mortales. Ad harum etiam reparationem leges (ut videre est in Codice *Theodosiano* De itinere muniendo) *certatim studia cunctorum festinare conducibili devotione voluerunt.* Et custodes aggerum publicorum constituti fuerunt. In legibus etiam nostris antiquis *de pace quatuor Cheminorum*, id est, viarum sub majori indicio mentio habetur.

Varro Lib. de Lingua Latina.

Leges S. Edwardi.

Sub Nerva, Britanniæ mentionem intermiserunt scriptores. Sub Trajano, defecisse videantur Britanni, & subactos fuisse ex Spartiano constat. Imperante autem Adriano, Iulius Severus Insulæ præerat, qui cum contra Iudæos tunc tumultuantes evocatus esset, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adiisset, qui cum tertium Consul esset anno Christi 124, virtute exercitus hostes fudisse videtur. Vidimus enim in nummo ejus Imperatorem cum tribus militibus quos tres Britanniæ Legiones repræsentare judico cum inscriptione EXER. BRITANNICVS, & alium inscriptum RESTITVTOR BRITANNIÆ. Hic per insulam multa correxit, murumque per LXXX pass. primus inter Barbaros Romanosque duxit. *Stipitibus magnis in modum muralis sepis funditus jactis atque connexis.* Ob quam expeditionem Florus Poëta in illum sic lusit:

Nerva. Trajanus. Adrianus Imp. I. Severus Proprætor.

Spartianus.

> *Ego nolo Cæsar esse,*
> *Ambulare per Britannos,*
> *Scythicas pati pruinas.*

Cui Adrianus rescripsit

> *Ego nolo Florus esse,*
> *Ambulare per tabernas,*
> *Latitare per popinas,*
> *Culices pati rotundos.*

Hoc tempore M. F. CL. PRISCVS LICINIVS Proprætor fuit Britanniæ, qui fuit in expeditione Iudaica cum Hadriano, ut apparet ex hac Inscriptione antiqua in mutilo marmore.

Cl. Priscus Licinius Proprætor Brit.

M. F. CL. PRISCO.
ICINIO. ITALICO. LEGATO. AVGVSTORVM
PR. PR. PROV. CAPPADOCIÆ
PR. PR. PROV. BRITANNIÆ LEG. AVG.
- - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - - -
LEG. IIII. GALLICIÆ. PRÆF. COH. IIII.
LINGONVM. VEXILLO. MIL.
ORNATO. A. DIVO. HADRIANO IN EXPEDITIONE IVDAIC.
Q. CASSIVS. DOMITIVS. PALVMBVS.

Sub Antonio Pio (cujus constitutione qui in orbe erant Romano cives Romani fuerunt effecti) hoc bellum denuo exarsit, quod per Lollicum Vrbicum legatum barbaris submotis, alioque muro cespititio ducto ita restinxit, ut BRITANNICVS diceretur, laudemque meruit singularem quod Brigantes qui Genouniam provinciam vicinam sub fide Romanorum infestassent, agri parte mulctaverat. Et hoc tempore ut ex Iaboleno colligimus, Sejus Saturnius Archigubernus erat ex classe Britannica. An vero fuerit classis Præfectus, vel primarius gubernator, aut Nauarcha dixerint Iuris-periti.

Antoninus Pius. Imp. Lollicus Vrbicus Proprætor. Capitolinus Pausanias in Arcadicis. Digest. lib. 36. Archigubernus.

Britanni bellum ex bello serentes; res sub Antonino Philosopho movere cœperunt. ad quas componendas missus est Calphurnius Agricola, & fœlici exitu confecisse videtur: *Quam Fronto Romanæ eloquentiæ non secundum, sed alterum decus, belli hujus confecti laudem Antonino principi dederit. quamvis ille in ipso Vrbis palatio residens gerendi ejus mandasset auspicium, attamen veluti longæ navis gubernaculis præsidentem totius velificationis & cursus gloriam meruisse testatus est. Militavitque tunc in Britannia Helvius Pertinax huc ex bello Parthico translatus & retentus.*

Antoninus Philosophus Imp. Calphurnius Agricola Proprætor. Eumenius. Capitolinus.

Commodo imperante omnia bellorum, seditionumque per Britanniam plenissima erant, Barbari enim Britanni murum transgressi multa vastarunt, Romanum ducem, & milites obtruncarunt, ad quos reprimendos missus est Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeo fœliciter contudit, ut ejus virtutem jam invidia laceraret, & revocatus esset. *Hic Dux omnium vigilantissimus: cumque vellet cæteros qui cum ipso erant vigilantes esse, duodecim tabulas, quales ex tilia fieri solent, quotidie perscribebat vesperi, mandabatque uni ex suis, ut alias aliis atque aliis horis perferret ad diversos milites, quo Imperatorem suum vigilare semper rati, ipsi minus dormirent.* De cujus etiam temperantia hoc adjungitur, *Et quanquam somno alioqui resisteret natura, tamen quo magis id facere posset, inedia perfecerat. Nam ut ne pane repleretur, eum Roma ad se jubebat exportari, ne paulo plus quam esset necesse, propter vetustatem comedere posset.* Verum illo revocato, petulantia in castra irrupit, & laxata militari disciplina, Commodi imperium Britannici exercitus

Commodus Imp.

Vlpius Marcellus Propræt. Xiphilinus è Dione.

citus recusarunt,quamvis BRITANNICVS ab adulatoribus sit appellatus. Miserunt etiam qui in Britannia militabant,mille quingentos sui ordinis in Italiam contra Perennem,qui non solum speciem, sed etiam vim maximam in Principis amicitia habuit,accusantes illum militibus equestris loci viros præfecisse amotis senatoribus, simulque Imperatoris vitæ insidiatum esse. Credidit Commodus, virumque illis tradidit, qui indigne cæsus verberibus, obtruncatus, & hostis patriæ declaratus. Has tamen seditiones Helvius Pertinax compescuit, nec sine ingenti periculo, ipse pene occisus, certe inter occisos relictus.

Helvius Pertinax Proprætor.

Pacatam jam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus,Cæsarcumque nomen postea ob res in Britannia præclare gestas: verum statim, quod Cæsarum imperium liberius concione exagitasset, Iunius Severus datus est successor.

Clodius Albinus Proprætor. Capitolinus Iun. Severus Propr. Religio Christiana in Britannia.

Hoc tempore densa superstitionum caligine discussa (non sub M. Aurelio & L. Vero Imperatoribus, ut Beda scripsit, sed sub Commodo, cum Eleutherus Romæ sederet) divinus Christianæ lucis fulgor huic insulæ Lucii Regis opera illuxit. Qui, ut in antiquis Martyrologiis in ecclesia legi solitis habetur, Christianorum integritatem & sanctitatem admiratus petiit ab Eleuthero P. P. per Eluanum & Meduanum Britannos,ut ipse & subditi Christiana religione imbuerentur.Statimque ille huc misit viros sanctos Fugatium & Donatianum cum literis quæ adhuc extant fide quam plurimis minime suspecta,datis L. Aurelio Commodo II, & Vespronio Coss. qui Regem & alios Christianis mysteriis instituerunt. Vnde de hoc Rege Ninnius. *Lucius Rex agnomine Lever Maur, dicitur, id est, magni splendoris, propter fidem quæ in ejus tempore venit.* Qui hæc de Lucio Rege in quæstionem vocant (ut hodie plures) quasi nullus tunc temporis Rex in Britannia, quam opinantur jam anteà plene in provinciam cessisse, in memoriam revocent velim, Romanos in provinciis reges ut servitutis instrumenta veteri instituto habuisse, Britannos tunc temporis recusasse parere Commodo, ipsosque insulæ partes ultra murum libere tenuisse, ibidem suos reges habuisse, & ante paucos annos Antoninum Pium, *confecto bello regna Regibus, provincias Comitibus suis regendas permisisse.* Vt nihil prohibeat quin Lucius hac in parte qua Romana arma nunquam pertigerant, Rex esse potuisset. Illa certe Tertulliani, qui sub hoc tempus scripsit,ad hanc Britannorum ad Christum conversionem, apposite, si verba & tempus perpendamus, referantur. *Britannorum inaccessa Romanis loca Christo sunt subdita.* Et inferius: *Britanniæ intra Oceani ambitum conclusæ sunt, Maurorum gens & Getulorum barbaries à Rom. obsidentur, ne regionum suarum fines excedant. Quid de Romanis dicam, qui legionum suarum præsidiis imperium muniunt? nec trans ipsas gentes porrigere regni sui vires possunt. Christi autem regnum & nomen porrigitur, ubique creditur, ab omnibus gentibus supra memoratis colitur,* &c.

Lucius Rex.

Capitolinus.

Adversus Iudæos, c. 7

Sed ante hæc tempora Britanniam in ipso primo Ecclesiæ diluculo Christianam religionem imbibisse, ex antiquæ fidei authoribus Ecclesiastici nostri scriptores, qui ad hanc rem considerandam & tempus & diligentiam adhibuerunt, docere satagunt: scilicet Iosephum ab Arimathæa nobilem Decurionem è Gallia in Britanniam navigasse *, & Claudiam Rufinam Auli Pudentis uxorem, quam, ut creditur, D. Paulus in posteriori ad Timotheum memorat, & Martialis Poëta tantopere laudat, fuisse natione Britannam. Dorotheum, qui Episcopi Tyri nomine circumfertur, testem etiam producunt, qui in sua Synopsi Simonem Zelotem Mauritania peragrata, in Britannia tandem occisum & sepultum: nec non Aristobulum, cujus meminit Paulus in Epistola ad Romanos, Britanniæ Episcopum factum fuisse prodidit: (cui Nicephorus adstipulatur) cum tamen ille de * Britiana non de Britannia loquitur. Ex fide etiam Symeonis Metaphrastæ,& Græcorum Menologio referunt quod Petrus huc penetraverit,& divini verbi lumen diffuderit, necnon è Sophronio & Theodoreto, quod Paulus post secundam Romæ incarcerationem hanc nostram regionem adierit. Vnde de illo fide Poëtica, nisi de doctrina loquatur, Venantuis Fortunatus,

Balæus. M. Parkerus. I. Foxus.

** Brutii in Italia.*

Heraclianus Prop. D. lib 28. Tit. 6. Virius Lupus Prop.

Transiit Oceanum, & quà facit Insula portum,
Quasque Britannus habet terras,quasque ultima Thule.

Sed huc inprimis facit quod è Tertulliano modo protuli,quodque prodit Origines,Britannos in fidem consensisse, & ad Deum per Druidas viam sibi munivisse, qui unum esse Deum semper inculcarunt. Magnique sane apud me momenti est quod Gildas, cum de Boudiceæ rebellione innuisset, & de eadem vindicata egissent, *Interea*, inquit, *glaciali frigore rigenti insulæ, & velut longiore terrarum secessu Soli visibili non proximæ verus ille non de firmamento Sol temporali, sed de summa etiam cælorum arce tempora cuncta excedente, universo orbi præfulgidum sui coruscum ostendens tempore, (ut scimus) summo Tiberii Cæsaris, radios primum indulget, id est, sua præcepta Christus.* Chrysostomus item de Christiana in hac insula religione, ut obiter adnotem, *Britannicæ Insulæ extra hoc mare sitæ, & quæ in ipso Oceano sunt, virtutem verbi senserunt (sunt enim etiam illic fundatæ ecclesiæ & erecta altaria) illius inquam verbi, quod & in omnium animabus, nunc omnium labiis plantatur.* Idemque, *Quoties in Britannia humanis vescebatur carnibus? nunc jejuniis reficiunt animam.* Beatus etiam Hieronymus, *Divisus ab orbe nostro Britannus si in religione processerit, occiduo Sole demisso quærit Hierosolymas, fama sibi tantum & relatione scripturarum notas.* Sed jam ab Ecclesia ad Imperium.

4 ad Ezechielem.

Sub Nerone.

In Serm. de Pentecoste.

Epitaph. Marcellæ Viduæ.

Commodo interfecto, Pertinax in imperium assumitur, qui protinus in Britanniam Albinum remisit. Sed Pertinace post diem octingentesimum secundum sublato, Didius Iulianus qui mox itidem occisus, Romæ, Pescennius Niger in Syria, Clodius Albinus in Britannia, & Septimius Severus in Pannonia imperium simul semelque arripiunt. Severus qui Italiæ proximus Romam primus advolat consensuque militum & Senatus Imperator appellatus, statim ne post tergum hostem relinqueret, Albinum qui Britanniæ & Galliæ exercitibus præerat, Cæsarem subdole creat, pecuniaque ejus imagine percussa, statuis erectis, Consularique honore collato hominem provide demulcet. Deinde in Orientem contra Ni-

Pertinax Imp.

Severus Imp.

Albinus Imp.

Nigrum movet, quem conserta pugna vicit & interfecit, Byzantium triennali obsidi one expugnavit, Adiabenos, Arabas, & alios in potestatem redegit. Rebus jam secundis elatus consortis impatiens in Albinum percussores submisit, verum cum insidiæ non procederent, hostem publice declarat, & quanta poterat celeritate in Galliam contra eum contendit, ubi Albinus prope Lugdunum cum delecto Britannici exercitus robore se objecit. Pugnatum est ab Albinianis acerrime, adeo ut ipse Severus projecta purpura, cum suis fugam capesseret. At cum Britannici in fugatos hostes laxatis ordinibus, quasi jam victoria in manibus, irruerent, Letus ex Severi ducibus qui cum suis turmis recentibus & integris hactenus exitum belli præstolatus (audito Severum cecidisse) de imperio jam sibi capessendo animo agitans, eos adortus in fugam vertit. Severusque jam suis revocatis resumpta purpura pertinacius eos insequutus, occiso cum plurimis Albino prœlium fecit secundissimum. Summum hinc orbis terrarum fastigium Severus solus consequutus ad Britanniam obtinendam primum Heraclianum, deinde Virium Lupum Proprætorem & Legatum (Britanniæ Præses ab Vlpiano Iurisconsulto nominatur) misit, qui plura castra, ut suo loco dicemus, restauravit: coactus tamen tandem fuit à Mæatis magna vi pecuniarum pacem redimere, pauculis receptis captivis, cum Caledonii promissis non starent, qui Mæatas cohibere polliciti erant. Cumque ille repentinos hostium insultus post plurimas illatas calamitates reprimere minime potuisset, necessario ipsum Severum accersit. Qui arrepta gratanter occasione ut filios luxu diffluentes ab urbis deliciis abstraheret, ac BRITANNICI agnomine suos titulos adaugeret, Britanniam licet sexagenario major & podagricus cum filiis Bassiano quem Antoninum & Augustum appellarat, Geta Cæsare, & legionibus cogitat. Legatos Britanni statim de pace mittunt, quos consulto satis diu detentos, dumque bello usui essent parasset, re infecta demisit: filioque Geta quem Augustum cum in Britannia appulisset creavit, in citeriori insulæ parte quæ Romanis parebat, relicto, ut juri-dicundo, rebusque administrandis præesset: ipse cum Antonino in ulteriores partes profectus sylvis cædendis, & pontibus faciendis, paludibus exsiccandis occupatus nullum prœlium gessit, nihilominus quinquaginta millia ex insidiis & vi morbi amisit. Sic Dio. Herodianus tamen levioribus quibusdam velitationibus ipsum victorem prodidit, cum barbari palustria, & densissimas silvas, in quas se receperunt, haberent, & ex quibus tutius Romanos lacesserent. Eos tamen ad fœdus faciendum ea conditione tandem adegit ut non parva regionis parte cederent. Quodque maximum ejus imperii decus est, muro per transversam insulam ducto utrinque ad Oceanum communivit. Ob has victorias nummos cum VICTORIA BRITANNICA signavit, BRITANNICI MAXIMI agnomen assumpsit: filiusque Geta BRITANNICVS dictus fuit, ut ex ejus nummis apparet. Novas tamen postea res Britanni violato fœdere moliri cœperunt, in quos ita erupit stomachus, ut pro concione militibus omnes ad unum occidere his Homericis versibus mandaret,

Heraclianus Prop. D. lib 28. Tit. 6. Virius Lupus Prop.

Nemo manus fugiat vestras cædemque cruentam,
Non fœtus gravida mater quem gestat in alvo
Horrendam effugiat cædem.

Hos rebelles cum utcunque per suos compescuisset, non tam corporis morbo, quam animi mœrore ex perditis Antonini filii moribus, qui sua manu semel atque iterum eum occidere tentavit, Eboraci expiravit in hæc verba; *Turbatam Rempublicam ubique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo.* Corpus ejus hic militari more à militibus elatum, impositumque in rogum honestatum militum & filiorum ipsius decursione. Vanitatis fortasse arguar si prodigia quæ mortem ejus præcesserunt, hic memorem scilicet: de furvis hostiis, de corona è funesta cupresso quam scurra dicax illi cum his verbis obtulit, *Omnia fuisti, nunc Deus esto.* Quomodo tamen Deus sit factus non pigebit adscribere, cum & lectorem juvet cognoscere.

Apotheosis Imp.

Herodianus.

Mos est, Romanis consecrare Imperatores, qui superstitibus filiis, vel successoribus moriuntur. Quique eo sunt honore affecti, relati dicuntur inter Divos. Est autem tota urbe quasi luctus quidam festæ celebritati promiscuus. Quippe functum vita corpus, ritu hominum, sumptuoso funere sepeliunt. Sed certam imaginem defuncto quam simillimam fingunt, eamque in regio vestibulo proponunt supra eburneum lectum maximum atque sublimem, vestibus instratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recumbit. Circa lectum vero utrinque magnam partem diei sedent, à læva quidem Senatus omnis vestibus atris amictus; à dextera vero matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honestat. Harumque nulla vel aurum gestans, vel ornata monilibus conspicitur, sed vestibus albis exilibus indutæ mœrentium speciem præbent. Hæc ita per septem dies continuos faciunt, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inspectumque velut ægrum deterius se habere subinde pronunciantibus. Dein ubi jam visus obiisse diem, lectum humeris attollunt Equestris Senatoriique ordinis nobilissimi ac lectissimi juvenes, perque viam Sacram in vetus Forum deferunt, ubi magistratus Romani deponere imperium consueverant. Vtrinque autem gradus quidam sunt ad scalarum similitudinem exstructi, in quibus altera ex parte puerorum chorus est è nobilissimis atque patriciis; altera fœminarum illustrium, hymnos in defunctum, peanasque canentium verendo ac lamentabile carmine emodulatos. Quibus peractis, tollunt iterum lectum, atque extra urbem perferunt in Campum Martium: ubi qua latissime campus patet, suggestus quidam specie quadrangula lateribus æquis assurgit, nulla præterquam lignorum ingentium materia compactus in tabernaculi formam. Id quidem interius totum est aridis fomitibus oppletum: extra autem intextis auro stragulis atque eboreis signis, variisque picturis exornatum. Infra vero alterum minusculum quidem positum est, sed forma & ornatu persimile, portis januisque patentibus. Tertiumque item & quartum semper superiore contractius ac deinceps alia, donec ad extremum, quod est omnium brevissimum, perveniatur. Possis ejus ædificii formam comparare turribus his, quæ portubus imminentes, noctu igne prælato, naves in tutas stationes dirigunt, Pharos vulgo appellant. Igitur lecto in secundum tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus, herbas, succosque omnes odoratos conquirunt, atque acervatim effundunt. Quippe neque gens est, neque civitas, neque qui honore ullo aut dignitate præcellat, quin certatim pro se quisque supre-

ma illa munera Principis honori deferat. Vbi vero ingens aromatum acervus aggeſtus eſt, ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud adequitant, univerſis equeſtris ordinis certa quadam lege ac recurſu, motu Pyrrhichio, numeroque in orbem decurrentibus. Currus item circumaguntur inſeßi purpuratis rectoribus, qui perſonas ferant ducum omnium Romanorum, Principumque illuſtrium. Quæ ubi celebrata ſunt, facem capit Imperii ſucceſſor, eamque tabernaculo admovit: tum cæteri omnes undique ignem ſubjiciunt, cunctaque illico fomitibus illis aridis odoramentiſque referta igni valido corripiuntur. Mox ab extremo minimoque tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam, ſimul cum ſubjecto igni aquila dimittitur, quæ in cælum creditur ipſam principis animam deferre. Ac jam ex illo una cum cæteris numinibus Imperator colitur. Hæc extra callem: nunc redeamus.

Antoninus Caracalla.

Severi filius Antoninus Caracalla belli reliquias per duces aliquantiſper in Britannia eſt perſequutus, ſed ſtatim pacem fecit, agris caſtelliſque hoſti ceſſit. BRITANNICI tamen, imo BRITANNICI MAXIMI nomen ſibi ambitioſus arrogavit, fraterque ejus Geta BRITANNICI etiam titulo uſus eſt. Vidimus enim ejus nummos inſcriptos IMP. CÆS. P. SEPT. GETA PIVS. AVG. BRIT. PONTIF. TRI. P. III. COS. II. P P.

Nonius Philippus Proprætor.

Iam inde res Britannicas longo ſilentio prætervecti ſunt ſcriptores, nec enim Alexander Severus in Sicilia Britanniæ vico, ut aliqui volunt, ſed in Gallia erat occiſus. Tantum ex antiquo ſaxo conſtat Nonium Philippum ſub Gordiano Iuniore hic fuiſſe Proprætorem.

Gallienus Imp.

Panegyricus Conſtantio dictus.

Triginta Tyranni.

Bonoſus.

Gallieno in omnem luxum diffluente, ſive incuria rerum, ſive inclinatione quadam fatorum, omnibus fere membris truncata jacuit res Romana. *triſteque fuit hujus provinciæ à Romano duce diſcidium.* Triginta enim Tyranni imperium ſibi diverſis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Poſthumus, Tetrici, Mariuſque in hac inſula, rerum (ut opinor) potiti ſunt, eorum enim nummi quotidie hic magna copia eruuntur. Sub Aureliano, Bonoſus ille bibaciſſimus, origine Britannus, imperium cum Proculo invaſit, omneſque Britannias, Hiſpaniam, & Braccatam Galliam (quibus Florianus duos menſes præfuerat) ſibi vindicavit, ſed longo gravique certamine à Probo ſuperatus laqueo vitam finivit, jocuſque extitit, Amphoram, non hominem pendêre.

Probus Imp.

Zoſimus.

Probum tamen novæ in Britannia turbæ exceperunt. Quidam enim defectionem meditatus erat, quem ipſe Probus Victorini Mauri familiaris ſui commendatione adductus ad magiſtratum evexerat, unde cum Victorino expoſtulavit; qui impetrata ad illum abeundi poteſtate, ſe Imperatorem fugere ſimulans, amanter à Tyranno ſuſceptus noctu illum occidit, ad Probum rediit, ſimulque provincia ex hac turba emerſit. Quis hic Tyrannus fuit nemo dixit, videatur autem ille Cl. Corn. Lælianus, cujus nummi in hac inſula, & non alibi reperiuntur. Probus etiam Burgundos Vandaloſque quos in poteſtatem redegerat huc miſit, & ſedes conceſſit, quotieſque deinde ſeditionem aliquis moliretur, utiles Romanis fuerunt. Quod vero Vopiſcus ſcribit Probum permiſiſſe Britannis ut vites haberent, veretur vir doctiſſimus, ne incogitanter hoc ſcripſerit, quaſi hæc terra ad vineta parum ſit apta, cum tamen vites habeat, & plurimas habuiſſe conſtet. Ob emergentes hoc tempore in hac provincia tot Tyrannos exclamavit Porphyrius qui hoc ſæculo vixit, *Britannia fertilis provincia Tyrannorum.*

Lælianus Imp.

Burgundi & Vandali in Britannia.

Hieronymus.

Carus et Carinus Imp.

Carus Auguſtus deinde Carino filio hanc regionem cum Galliis, Hiſpaniis, & Illyrico decrevit. Illum bella hic geſſiſſe quidam ex his Nemeſiani verſibus, exiliter ſane, neſcio quam vere, colligunt.

> *Nec taceam quæ nuper bella ſub Arcto,*
> *Fœlici Carine manu confeceris, ipſo*
> *Pene prior genitore Deo.*

Diocleſianus & Maximianus Imp.

Carauſius Imp.

** Legio Thebana.*

** Auguſtorum.*

Sub Diocleſiano Carauſius è Menapia civitate, genere infimus, conſilio & manu promptus, ob virtutem in navalibus bellis famam egregiam conſequutus propulſandis Saxonibus & Francis mare infeſtantibus apud Bononiam Galliæ præfectus erat. Qui cum primum multos Barbaros ſubinde cepiſſet, nec prædam omnem in Imperatorum ærarium referret, nec provincialibus reſtitueret: poſtea cum parum multos opprimeret, ſuſpicio vehemens exorta eſt conſulto ab eo admitti Barbaros, ut tranſeuntes cum præda exciperet, ſeque hac occaſione ditaret; unde juſſit Maximianus Auguſtus ut occideretur. Quod cum certo compererat, Britanniam aſſumptis Imperatoriis inſignibus occupavit, claſſemque quæ Gallias tuebatur abduxit, naves plurimas in Romanum modum ædificavit, Legionem Romanam ſibi adjunxit, peregrinorum militum cuneos intercluſit, mercatores Gallicanos ad delectum contraxit, Bononiam præſidio firmavit, Britanniæ & Bataviæ redditus intervertit; non mediocres Barbarorum copias per ſpolia provinciarum in ſocietatem illexit, Francos præcipue, quos ad munia nautica erudivit, & omnia circumquaque littora infeſta habuit. Ad hunc debellandum cum numeroſo exercitu è quibus * nonnulli in ipſa expeditione glorioſam pro Chriſto mortem ſubierunt, movit Maximianus, ſed cum ad oram maritimam perveniſſet, claſſiariorum inopia, & Oceani Britannici inclementia deterritus ſubſtitit, paceque ſimulata cum Carauſio inita, ipſi inſulæ imperium remiſit cum juſſu & munimento incolarum contra gentes bellicoſas opportunior ſit habitus. Hinc eſt quod in Carauſii nummis argenteis vidimus duos Imperatores manus jungentes cum circumſcriptione CONCORDIA * AVGG. Maximianus vero copias convertit in Francos qui tum Bataviam inſederunt, opemque Carauſio ſubminiſtraverant, quos adventu inopino eò adegit, ut ſe ſubmitterent. Interim integra authoritate & ſumma pace Britanniam adminiſtravit Carauſius, *contra Barbaros murum inter Cludæ & Caruni oſtia reædificavit*, ut ſcribit Ninnius Elvodugi diſcipulus, *& ſeptem caſtellis munivit: domumque rotundam politis lapidibus ſuper ripam fluminis Carun, quia ſuo nomine nomen accepit, fornicem triumphalem in victoriæ memoriam erigens conſtruxit.* Quem tamen Termini fuiſſe templum credit Buchananus, ut in Scotia dicemus.

Cum Diocleſianus & Maximianus tum ad parta tuenda, tum ad amiſſa recuperanda, Conſtantium Chlorum, & Maximianum Galerium Cæ-

ſares

sares sibi adscivissent: Constantius conscripto exercitu omnium opinione citius Bononiam in Gallia (quæ & Gessoriacum dicta) quam firmo præsidio munierat Carausius, advolat, obsidione incingit; defixis in aditu trabibus ingestisque saxis mare excludendo portum adimit quasi vallo, quod impetus Oceani sua mole multis diebus insurgens non convulsit, verum deditione facta, primus qui insiluit æstus ita irrupit, ut prorsus fuerit solutum, & abruptum. Dumque ad Britanniam recuperandam classem hic & alibi apparat, Bataviam à Francis occupatam omni hoste purgavit, eorumque plurimos ad desertos agros colendos in Romanas transtulit nationes.

Eumenii Panegyricus.

C. Allectus Imp.

Interea temporis Carausium familiaris ejus Allectus qui sub eo summæ rei præfuit, dolo interemit & purpuram ipse induit. Quo audito, Constantius armatis diversis classibus Allectum ita incertum, consiliique inopem reddidit, ut tunc demum senserit quod non munitus esset Oceano, sed inclusus. Velaque faciens cœlo & mari turbidis, per nebulam quæ mari incubuit, hostilem classem in speculis atque insidiis ad insulam Vectam collocatam ignorantibus omnino hostibus præteriit, & statim atque Britanniæ littus attigit exercitus, universis navibus injecit ignes, ut nullum fugæ superesset præsidium. Allectus autem ut vela Constantii imminentia conspexit, à littore quod tenebat abscessit, fugiensque incidit in Asclepiodotum Præfectum Prætorio, adeoque trepidus & in modum amentis properavit ad mortem, ut nec aciem explicarit, nec turmas quas trahebat, instruxerit, sed cum barbaris mercenariis irruerit, purpura ne agnosceretur abjecta, ceciditque tumultuaria pugna, vix unius indicio repertus inter cadavera barbarorum quæ passim campos & colles intexerunt. Franci vero & alii barbari qui prœlio superfuerunt, Londinum diripere, & fugam capescere cogitaverunt, cum ex improviso milites Constantii qui nebuloso cœlo abjuncti fuerunt, commodum Londinum pervenerunt, eosque passim tota urbe confecerunt, & non solum civibus in cæde hostium dederunt salutem, sed etiam in spectaculo voluptatem. Hac victoria postquam provincia septem plus minus annos sub Carausio, & tres sub Alecto occupata fuisset, recuperata est. Vnde Eumenius ad Constantium. *O victoria, multijuga & multiplicium triumphorum, qua Britanniæ restitutæ, qua gentes Francorum penitus excisæ, qua multis præterea gentibus in conjuratione illius sceleris deprehensis imposita est necessitas obsequendi. Denique ad perpetuam quietem maria sunt purgata. Gloriare vero tu Cæsar invicte alium te orbem terrarum reperisse, & Romanæ potentiæ gloriam restituendo navalem, addidisse imperio terris omnibus majus elementum.* Et paulo post ad eundem. *Ita Britannia recuperata est, ut illæ quoque nationes terminis ejusdem insulæ cohærentes vestris nutibus obsequantur.*

Persecutio in Britannia.

S. Albanus.

Postremis Dioclesiani & Maximiani annis cum Orientalis ecclesia Martyrum sanguine jam plures annos cruentata fuisset, huc etiam in Occidentem furentis illius persecutionis impetus pervasit, multique qui Christo nomina dederant, martyrio sunt affecti: inter quos præcipui Albanus Verolamiensis, Iulius, & Aaron ex Isca urbe Legionum, &c. De quibus suo loco. *Tunc enim, triumpho longe maximo & fœlicissimo, vicit ecclesia, cum decem annorum stragibus vinci non poterat.*

Constantius Chlorus Imp.

Cum Dioclesianus & Maximianus se imperio abdicarent, Constantium illum Chlorum qui hactenus Cæsaris titulo Rempub: administraverat, Augustum designarunt, illique obtigerunt Italia, Africa, Hispania, Gallia, & Britannia: verum Italia & Africa Galerio cessit, cæteris contentus. Hic cum sub Aureliano in Britannia stipendia faceret, Helenam Cœli vel Cœlii Britannici Reguli filiam in uxorem duxit, ex qua Constantinum illum Maximum in Britannnia genuit. Ita enim cum magno illo Baronio communis & conspirans omnium scriptorum testatur sententia, præter unum & alterum nuperum Græculum inter se dissidentes, & virum longe eruditissimum ex depravato I. Firmici loco. A Maximiano tamen illam repudiare coactus est ut Theodoram ejus filiam acciperet. Hæc illa Helena est quæ in antiquis Inscriptionibus VENERABILIS, & PIISSIMA AVGVSTA dicta, & ob Christianam pietatem, Hierosolymam idolis purgatam, Basilicam in loco Dominicæ passionis extructam, & salutarem Christi crucem inventam tantopere ab ecclesiasticis scriptoribus celebrata. Quam tamen Iudæi & Gentiles stabulariam ignominiose appellarunt, quod pientissima princeps præsepe in quo Christus natus quæsivit, & ubi stabulum fuit, Ecclesiam fundavit. Hinc Sanctus Ambrosius: *Stabulariam hanc primo fuisse asserunt, &c. Bona stabularia Helena Hierosolymam festinavit & scrutata est locum Dominicæ passionis, tamque diligenter præsepe Domini requisivit. Bona stabularia, quæ stabularium non ignoravit illum, qui vulnera curavit hominis à latronibus vulnerati. Bona stabularia quæ maluit existimari stercoraria, ut Christum lucrifaceret.* *Nec minori sane laude maritus ejus Constantius ob pietatem, & moderationem effertur. Vir, qui repudiata penitus impiorum in variis diis colendis superstitione, Deum unum omnium rerum moderatorem ultro agnovit.* Vnde ut Aulicorum suorum in Deum fidem experiretur optionem illis dedit liberam, vel ut diis sacrificantes apud se manerent, vel recusantes abirent: Verum qui abire potius quam fidem in Deum deserere maluerunt, apud se retinuit, abjectis aliis quos sibi futuros infidos putavit, qui fidem in verum Deum abjecerant. Obiit hic optimus Imperator suprema in Britannia contra Caledonios, aliosque Pictos expeditione, Eboraci, filio Constantino Imperatore successore & Cæsare designato.

Baronius in Hist. Ecclesi.

Helenæ.

De obitu Theodosii.

Eusebius.

Vide Suidam quare dictus Pauper.

Constantinus Maximus Imp.

Paucis ante Constantii mortem diebus Constantinus ejus filius per dispositos equos Roma Eboracum advolavit: cæteros quos alebat Respublica toto itinere ne quis persequeretur, mutilavit: ibique patris spiritum excepit. Vnde ad eum antiquus Orator. *Sacrum istud Palatium non candidatus imperii sed designatus intrasti: confestimque te illi paterni Lares successorem videre legitimum. Neque enim erat dubium quin ei competeret hæreditas quem primum Imperatori filium Fata tribuissent.* Nihil-ominus à militibus quasi coactus sed præcipue Eroci Alamanorum regis opera, qui illum auxilii gratia comitabatur, in Imperatorem evectus est. *Purpuram milites, utilitati publicæ, potius quam affectibus servientes, illi injecerunt lachrimanti, equumque cal-*

Panegyricus Constantino M. dictus.

caribus incitanti ut deposcentis exercitus fugeret conatum, &c. *sed modestiam ejus vicit Reip. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat : *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Iam oriens Cæsar belli reliquias quod pater in Caledonios aliosque Pictos susceperat primum persequutus, Britannos illos remotiores, & insularum quæ illuc sunt incolas, occasus, ut inquit ille, Solis testes aggressus, alios vi & armis subegit, alios (Romam enim & altiora ille spirabat,) in societatem stipendiis oblatis pellexit, nonnullos ex hostibus amicos, ex veteribus inimicis familiares reddidit. Inde Francis in Batavia devictis tanta gloria, ut nummos cuderit aureos (quorum & unum vidi) cum effigie muliebri sub trophæo sedente altera manu balistæ innixa : subscripta FRANCIA; & GAVDIVM ROMANORVM circumscripto: aliisque Barbaris in Germania profligatis, Germanicis & Gallicis nationibus sibi conciliatis, coactis è Britannia, Gallia, & Germania militibus qui omnes erant ad 90000 peditum & 80000 equitum in Italiam movit, Maxcentiumque qui Romæ sibi imperium vindicarat, vicit, Italiaque potitus securæ libertatis munera devicto tyranno orbi reddidit. Vtque in antiqua habetur inscriptione, INSTINCTV DIVINITATIS, MENTIS MAGNITVDINE, CVM EXERCITV SVO TAM DE TYRANNO, QVAM DE OMNI EIVS FACTIONE, VNO TEMPORE IVSTIS REMPVBLICAM VLTVS EST ARMIS.

Gelasius Cizicenus L. 1. Act. Conc. Nicen. c. 3.

Rediisse tamen in Britanniam innuit Eusebius. *Constantinus*, inquit, *tandem trajecit ad Britannos Oceani littoribus undique conclusos, quos cum vicisset alias mundi partes animo complecti cœpit, ut his qui ope indigerent subsidio mature veniret.* Et alibi : *Cum mansuetis & modestis pietatis præceptis exercitum munivisset in Britanniam, ut eos qui fluctibus Oceani Solis occasum suis quasi oris terminantis undique circumdati habitant, invasit.* Et de Britannia intelligendi sunt hi versus Optatiani Porphyrii ad Constantinum :

Omnis ab Arctois plaga finibus horrida Cauro
Pacis amat cana & comperta perennia jura,
Et tibi fida tuis semper bene militat armis,
Resque gerit virtute tuas, populosque feroces
Propellit, ceditque lubens tibi debita rata,
Et tua victores sors accipit hinc tibi fortes,
Teque duce invictæ attollunt signata cohortes.

Pacatianus Vicarius Britanniæ anno 13 Constantini M.

Sub hoc tempore, ut ex Codice Theodosiano constat, Pacatianus fuit Britanniæ Vicarius, nam Proprætorem & Legatum Britannia jam desiit habere, & ejus loco Vicarius substitutus.

A plurimis laudibus fœlicissimus hic fuit imperator, & sane meritissime; etenim non solum Romanum imperium in libertatem asseruit, verumetiam spissa superstitionum nube dissipata, veram Christi lucem intulit, cum templa Deo vero aperuerit, & Diis falsis occluserit. *Iam enim ubi turbo persecutionis quievit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis sylvis ac desertis abditisque speluncis occultaverant, renovant ecclesias ad solum usque destructas, basilicas sanctorum Martyrum fundant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde atque ore conficiunt.* Vnde hisce titulis celebratur : IMPERATOR FORTISSIMVS AC BEATISSIMVS. PIISSIMVS. FOELIX. VRBIS LIBERATOR. QVIETIS FVNDATOR. REIPVBLICÆ INSTAVRATOR. PVBLICÆ LIBERTATIS AVCTOR. RESTITVTOR VRBIS ROMÆ ATQVE ORBIS. MAGNVS. MAXIMVS. INVICTVS. INVICTISSIMVS. PERPETVVS. SEMPER AVGVSTVS. RERVM HVMANARVM OPTIMVS PRINCEPS. VIRTVTE FORTISSIMVS, ET PIETATE CLEMENTISSIMVS. Et in legibus, QVI VENERANDA CHRISTIANORVM FIDE ROMANVM MVNIVIT IMPERIVM. DIVVS. DIVÆ MEMORIÆ. DIVINÆ MEMORIÆ, &c. primusque Imperatorum qui in numismatibus & publicis operibus inscriptis DOMINVS NOSTER, quantum ego hactenus observaverim. Etsi me non lateat Dioclesianum primum omnium post Caligulam Dominum se dici palam passum.

Gildas.

Cæterum in hoc tanto Imperatore desideratur ejus prudentia, quod barbaris viam in Britanniam, Germaniam, & Galliam aperuit. Cum enim gentes boreales ita contudisset, ut jam nihil ab illis timeret, atque ad Persarum opes, qui Romano imperio in oriente imminebant, frangendas novam urbem Constantinopolim condidisset : legiones quæ limites tuebantur partim in orientem transtulit, & eorum loco castella, & munitiones condidit, partim in urbes remotiores à limitibus deduxit, adeo ut statim post ejus obitum, barbari opida & castella expugnantes in provincias irruerint : Atque hoc nomine pessime apud Zozimum audit, ut Imperii florentissimi maximus, & primus subversor.

Politia Romana in Britannnia sub posterioribus imperatoribus.

Cum vero Constantinus formulam Romani imperii immutarit, non alienum erit hic summatim adnotare quomodo sub eo & succedentibus annis Britannia fuerit administrata. Quatuor constituit præfectos Prætorio, scilicet Orientis, Illyrici, Italiæ, & Galliarum, & duos militum magistros, alterum peditum, alterum equitum Occidentis, quos *Præsentales* dixerunt.

Vicarius Britanniæ.

Quoad civilem administrationem præfuit Britanniæ Præfectus Prætorio Galliarum, & sub eo Vicarius Britanniæ qui ejus vices agebat, *Spectabilis* titulo honoratus. Cui parebant pro numero Provinciarum duo consulares, & tres præsides, qui caussas civiles & criminales audiebant.

Quoad rem militarem imperavit Magister peditum Occidentis, sub cujus dispositione erant Comes Britanniarum, Comes Littoris Saxonici per Britanniam, Dux Britanniarum : Singuli Spectabiles.

Comes Britanniarum.

Comes Britanniarum interioribus insulæ partibus præfuisse videtur, qui secum habuit septem Numeros peditum, & novem vexillationes Equitum.

Comes littoris Saxonici.

Comes littoris Saxonici qui littora contra Saxones tuebatur, & Comes tractus maritimi ab Ammiano dicitur, ad tuendam oram maritimam habuit septem Numeros peditum, duas vexillationes Equitum, Legionem secundam, & cohortem unam.

Dux Britanniarum.

Dux Britanniarum qui limites contra barbaros tuebatur, imperavit XXXVIII præsidiis in quibus stationes egerunt 14000 Pedites, & 900 Equites. Ita ut eo seculo, si Pancirolus recte rationes

tiones subduxerit, aluerit Britannia 19200 pedites, & 1700 Equites plus minus ordinarios.

Comes sacrarum largitionum.

Præter hæc Comes sacrarum largitionum, qui donorum & liberalitatis Imperatoris curam gerebat habuit sub se in Britannia Rationalem summarum Britanniæ, Præpositum Thesaurorum Augustensium in Britannia & Procuratorem Gynegii in Britannia, in quo Principis, militumque vestes texebantur. Comes etiam rerum privatarum suum etiam habuit rei privatæ Rationalem in Britannia, ut taceam Procuratorem Ludi gladiatorii per Britanniam, cujus meminit vetus Inscriptio, & alios subsellii inferioris.

Constantinus Imp. Constans Imp.

Constantino defuncto obtigit Britannia filio ejus Constantino, qui cum dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à fratre Constante interfectus. Qua victoria ille tumidior Britanniam & reliquas provincias occupavit, & huc accessit cum fratre Constantio. Vnde Iulius Firmicus, non ille paganus Astrologus, sed Christianus sic eos affatur: *Hieme* (quod nec factum est aliquando, nec fiet) *tumentes, & sævientes undas calcastis Oceani Britannici, sub remis vestris. Incogniti jam nobis pene maris unda contremuit, & insperatam Imperatoris faciem Britannus expavit. Quid amplius vultis? virtutibus vestris victa elementa cesserunt.* Constans autem hic Sardicam contra Arrianos indixit concilium quo convenerunt Episcopi trecenti & inter eos Britanniarum Episcopi, qui hæreticis damnatis, Nicænaque fide confirmata, Athanasii innocentiam suis calculis comprobarunt. Sed juvenis hic Princeps imperii cura abjecta voluptatibus delibutus; & inde provincialibus gravis, & militibus parum gratus, à Magnentio Comite Ioviorum & Herculiorum inter venandum in vico Helenæ circumventus, & obtruncatus, vaticinio adimpleto in aviæ gremio fata completurus, à cujus nomine vicus ille nomen sumpserat. Hic Magnentius patre Britanno apud Lætos in Gallia natus, occiso jam Constante, imperatorium habitum in Gallia induit, Britanniamque in suas partes pellexit, atque per triennium acrioribus prœliis à Constantio exagitatus sibi manus intulit, Fortunatus, si quis alius princeps, cœli temperie, fructuum proventu, & nulla à barbaris formidine, quæ apud vulgus Principum gloriæ inprimis ducuntur. Cur vero Magnentius iste Taporus dicatur in antiquo lapide Romæ jampridem effosso, inquirant alii. Sic enim legitur de Obelisco, in Circo erecto loquens.

Athanasius in Apolog. 2.
Magnentius, qui & Taporus dictus.

Interea Taporo Romam vastante tyranno
Augusti jacuit, donum studiumque locandi.

Angelus Rocha.

Hoc tempore præfuit rei castrensi per Britanniam Gratianus cognomine *Funarius*, qui pater Valentiniani Augusti. *Funarius autem ille dictus, quod non adultus venalem circumferens funem, quinque militibus eum rapere studio magno conatis nequaquam cessit: hic cum ad larem revertisset sacramento solutus, bonorum mulctatione à Constantio afflictus est, quod Magnentium hospitio suscepisse dicebatur.*

Gratianus Funarius. A. Marcellinus.

Magnentio sublato Britannia se Constantio submisit, & protenus huc missus est Paulus notarius ortus in Hispania, glabro quidem sub vultu latens odorandi vias periculorum occultas perquam sagax. Vt militares quosdam perduceret ausos conspirasse Magnentio, cum reniti non possent, his licentius supergressus fluminis modo fortunis complurium sese repentinus infudit. Et ferebatur per strages multiplices ac ruinas, vinculis membra ingenuorum adfligens & quosdam obterens manicis, crimina scilicet multa consarcinando à veritate longe discreta. Vnde admissum est facinus impium, quod Constantii temporibus notam inusserat sempiternam. Martinus regens illas provincias pro præfecto, ærumnas innocentium graviter gemens, sæpeque obsecrans ut ab omni culpa immunibus parceretur, cum non impetraret, minabatur se discessurum: ut saltem id metuens perquisitor malevolus, tandem desineret quieti coalitos homines in aperta pericula prolectare. Per hoc minui studium suum existimans Paulus, ut erat in complicandis negotiis artifex dirus, unde & Catena inditum est cognomentum, Vicarium ipsum eos quibus parserat adhuc defensantem, ad sortem periculorum communium traxit. Et instabat ut eum quoque cum tribunis & aliis pluribus ad comitatum imperatoris vinctum perduceret. Quo percitus ille exitio urgente, abrepto ferro eundem adoritur Paulum. Et quia languente dextra letaliter ferire non potuit, jam districtum mucronem in proprium latus impegit: Hocque deformi genere mortis excessit è vita justissimus, remora ausus miserabiles casus levare multorum. Quibus ita sceleste patratis, Paulus cruore perfusus, reversus est ad principis castra, multos coopertos pene catenis adducens, in squalorem dejectos atque mœstitiam: quorum adventu intendebantur aculei, uncosque parabat carnifex & tormenta; & ex iis proscripti sunt plures, actique in exilium alii, nonnullos gladii consumpsere pœnales. Ipseque tandem sub Iuliano vivus exustus Deo ultore efferatæ crudelitatis pœnas persolvit meritissimas.

Constantius Paulus Catena.
Ammian. Marcellinus lib. 14.
Martinus Vicarius Britanniæ.

Deinde (Ammianum Marcellinum legis) *in Britanniis cum Scotorum Pictorumque gentium ferarum excursu, rupta quiete, condicta loca limitibus vicina vastarentur, & implicaret formido provincias præteritarum cladium congerie fessas, hyemem agens apud Parisios Iulianus (quem Cæsarem & collegam in imperio renunciarat Constantius) distractusque in solicitudines varias, verebatur ire subsidio transmarinis, ut retulimus ante fecisse Constantium, ne rectore vacuas relinqueret Gallias, Alamannis ad sævitiam etiam tum incitatis & bella. Mittere igitur ad hæc loca ad rationes componendas Lupicinum placuit, ea tempestate magistrum armorum, bellicosum sane, & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem ut cornua, & de tragico, quod ajunt, cothurno strepentem, super quo diu ambigebatur, avarus esset potius, an crudelis. Moto ergo velitari auxilio, Herulis scilicet & Batavis, numerisque Mæsicorum pluribus, adulta hyeme dux antedictus Bononiam venit: quæsitisque navigiis, & omni imposito milite, observato flatu secundo ventorum, ad Rutupias sitas ex adverso defertur, petitque Londinum: ut exinde suscepto pro rei qualitate consilio, festinaret ocius ad procinctum.*

Lupicinus.
Rhutupiæ. Londinum.

Sub hoc Constantio, qui Arianis impense favebat, eorum hæresis in Britanniam proserpsit, in qua à primis Constantini Max. annis Christi capitis & membrorum consonantia suavis manserat, donec Ariana illa perfidia atrox, *seu anguis transmarina nobis evomens venena fratres in unum habitantes exitiabiliter faceret sejungi, ac sic quasi via facta trans Oceanum omnes omnino bestiæ feræ mortiferum cujuslibet hæresis virus horrido ore vibrantes letalia dentium vulnera patriæ novi semper aliquid audire volenti, & nihil certe stabiliter obtinenti infigebant.* In horum Arianorum gratiam accivit Constantius episcopos quadringentos Occidentales Ariminum, quibus omnibus annonas & cellaria dare Imperator præceperat.

Ariana hæresis. Gildas.

rat. *Sed id Aquitanis, Gallis, ac Britannis indecens visum, repudiatis fiscalibus, propriis sumptibus vivere maluerunt. Tres tantum ex Britannia, inopia proprii publico usi sunt, cum oblatam à cæteris collationem respuissent: sanctius putantes fiscum gravare, quam singulos.*

Constantio postea defuncto, Iulianus ille Apostata, qui Augusti nomen contra Constantium assumpserat, Palladium primum ex magistro officiorum in Britanniam exterminavit, Alipiumque, qui Britanniam pro Præfecto curaverat, ad Hierosolymas instaurandas misit, sed metuendi flammarum globi prope fundamenta erumpentes ab incepto deterruerunt, multaque millia Iudæorum ruinis sunt oppressa, qui frustra contra Dei decretum reluctati sunt. Discinctus hic Augustus, & barbam tenus philosophus, veritus est (ut modo dictum) Britannis afflictis auxilio venire, cum tamen ad Germanicos exercitus alendos magnam frumenti vim hinc quotannis ille exportaverit.

Valentinianus Imp.

Cum Valentinianus Augustus ad Romani imperii gubernacula sederet, bellicum per universum orbem canentibus buccinis, Picti, Saxones, Scoti, & Attacotti Britannos ærumnis vexavere continuis. Fraomarius Rex Alamannorum huc translatus, Tribunique potestate præfectus Alamannorum numero, qui multitudine, viribusque ea tempestate inprimis floruit, ad barbarorum istorum incursiones cohibendas.

Am. Marcellinus lib. 27. & 28.

*Nihilominus Britannia barbarica conspiratione ad ultimam vexata inopiam, Nectaridus Comes maritimi tractus occisus, Bulchobaudes Dux hostilibus insidiis circumventus. Quibus magno cum horrore compertis, Imperator Severum etiam tum domesticorum Comitem misit si sors casum dedisset optatum, correcturum secius gesta: quo paulo postea revocato, Iovinus eadem in loca profectus, * Proventusidem celeri gradu remisit, adminicula petiturus exercitus validi. Id enim instantes necessitates flagitare firmabant. Postremo ob multa & metuenda, quæ super eadem insula rumores assidui perferebant, electus Theodosius illuc properare disponitur, officiis Martiis felicissime cognitus, ascitaque animosa legionum & cohortium pube, tendebat præeunte fiducia speciosa. Eo tempore Picti in duas gentes divisi Dicalidonas & Vecturiones, itidemque Attacotti bellicosa hominum natio, & Scoti, per diversa vagantes multa populabantur. Gallicanos vero tractus Franci & Saxones iisdem confines, quo quisque erumpere potuit terra vel mari, prædis acerbis incendiisque & captivorum funeribus hominum violabant. Ad hæc prohibenda si copiam dedisset fortuna prosperior, orbis extrema dux efficacissimus petens, cum venisset ad Bononiæ littus, quod à spatio controverso terrarum angustiis reciproci distinguitur maris, attolli horrendis æstibus adsueti, rursusque sine ulla navigantium noxa in speciem complanari camporum. Exinde transmeato lentius freto defertur. Rutupias stationem ex adverso tranquillam, unde cum consecuti Batavi venissent, & Heruli, Ioviique & Victores fidentes viribus numeri egressus, tendensque ad Lundinum vetus opidum quod Augustam posteritas appellavit, divisis plurifariam globis, adortus est vagantes hostium vastatorias manus, graves onere sarcinarum. Et propere fusis qui vinctos homines agebant & pecora, prædam excussit, quam tributarii perdidere miserrimi. Denique restituta omni præter partem exiguam impensam militibus fessis, mersam difficultatibus suis ante hac civitatem, sed subito qua salus sperari potuit, recreatam in ovantis speciem lætissimus introiit, ubi ad audenda majora prospero successu elatus, tutaque scrutando consilia, futuri morabatur ambiguus, diffusam variarum gentium plebem & ferocientem immaniter non nisi per dolos occultiores & improvisos excursus superari posse, captivorum confessionibus & transfugarum indiciis doctus. Denique edictis propositis impunitateque promissa, desertores ad procinctum vocabat, & multos per diversa libero commeatu dispersos. Quo monitu ut rediere plerique, incentivo percitus, retentusque anxiis curis, Civilem nomine recturum Britannias pro præfectis ad se poposcerat mitti, virum acrioris ingenii sed justi tenacem & recti: itidemque Dulcitium, ducem scientia rei militaris insignem. Postea animi vigore collecto ab Augusta profectus quam veteres appellavere Lundinum, cum milite industria comparato solerti, versis turbatisque Britannorum fortunis opem maximam tulit: opportuna ubique ad insidiandum barbaris præveniens loca, nihilque gregariis imperans cujus non ipse primitias alacri capesceret mente. Hocque genere cum strenui militis munia & præclari ducis curas expleret, fusis variis gentibus & fugatis, quas insolentia nutrienti securitate adgredi Romanas res inflammabat, in integrum restituit civitates & castra multiplicibus quidem damnis affectas, quiete temporis longi fundata. Evenerat autem eodem hæc agente facinus dirum, erupturum in periculum grave, ni inter ipsa conatus principia fuisset extinctum. Valentinus quidam è Valeria Pannonia, superbi spiritus homo, Maximini illius exitialis vicarii postea præfecti conjugis frater, ob grave crimen actus in Britannias exul, quietis impatiens malefica bestia ad res perniciosas consurgebat, & novas in Theodosium tumore quodam, quem solum resistere posse nefandis cogitationibus advertebat. Multa tamen clam palam circumspiciens crescente flatu cupiditatis immensæ exules sollicitabat & milites, pro temporis captu ausorum illecebras pollicendo mercedem. Iamque propinquante tentatorum effectu, doctus hæc dux alacrior ad audendum, & corde celso ad vindictam compertorum erectus, Valentinum quidem cum paucis arcta societate junctissimis letali pœna plectendos Dulcitio dediderat duci: militari vero scientia qua superabat præsentes futura conjiciens, de conjuratis quæstiones agitari prohibuit, ne formidine sparsa per multos, reviviscerent provinciarum turbines compositi. Hinc ad corrigenda plura conversus & necessaria, periculo penitus dempto, cum aperte constaret nulla ejus cœpta propitiam deseruisse fortunam, instaurabat urbes & præsidiaria, ut diximus, castra, limitesque vigiliis tuebatur & prætenturis: recuperatamque provinciam quæ in ditionem concesserat hostium, ita reddiderat statui pristino: ut eodem referente & rectorem haberet legitimum, &* VALENTIA *deinde vocaretur arbitrio principis. Areanos genus hominum à veteribus institutum, super quibus aliqua paulatim prolapsos in vitia à stationibus suis removit: aperte convictos acceptorum promissorumque magnitudine præmiorum allectos, quæ apud nos agebantur aliquotiens barbaris prodidisse. Id enim illis erat officium, ut ultro citroque per longa spatia discurrentes vicinarum gentium strepitus nostris ducibus intimarent. Ita spectatissime antedictis rebus, aliisque administratis similibus, ad comitatum accitus, tripudiantesque relinquens provincias, ut Furius Camillus, vel Cursor Papyrius victoriis crebris & salutaribus erat insignis. Et favore omnium adusque fretum deductus, leni vento transgressus venit ad commilitium principis, cumque gaudio susceptus & laudibus.* Ob has res tam præclare gestas Equestris statuæ honore decoratus, ut docet nos Symachus ad ejus filium Theodosium Augustum, *Familiæ, inquit, vestræ & stirpis authorem, Africanum quendam & Britannicum ducem, statuis equestribus inter prisca nomina consecravit*

** Locus forte corruptus.*

Theodosius.

Picti. Scoti. Attacotti.

Londinum Augusta.

Civilis.

Dulcitius.

Valentinus seditiose agit in Britannia.

Valentia. Areani.

vit ordo amplissimus. Et Claudianus in ejus laudem poëtica effusus,

Ille Caledoniis posuit qui castra pruinis,
Qui medio Libyæ sub casside pertulit æstus,
Terribilis Mauro, debellatorque Britanni
Littoris, ac pariter Boreæ vastator, & Austri.
Quid rigor æternus? cœli quid sydera prosunt?
Ignotumque fretum? maduerunt Saxone fuso
Orcades, incaluit Pictorum sanguine Thule,
Scotorum cumulos flevit glacialis Hiberne.

Alibi etiam de eodem,

Quem littus adustæ
Horrescit Libyæ, ratibusque impervia Thule,
Ille leves Mauros, nec falso nomine Pictos
Edomuit, Scotumque vago mucrone sequutus
Fregit Hyperboreas remis audacibus undas;
Et geminis fulgens utroque sub axe tropheis,
Tethyos alternæ refluas calcavit arenas.

Et de eo Pacatus Drepanus: *Quid redactum ad paludes suas Scotum loquar, Saxo consumptus bellis navalibus,*&c. Gratianus deinde imperium suscepit, qui etiam Theodosium, Theodosii de quo dixi filium, Augustum declaravit. Quod ita ægre tulit Maximus ejus æmulus ex Hispania oriundus & Constantini Maximi stirpe prognatus, qui Britannico exercitui jam præerat, ut purpuram sibi arripuerit, vel ut Orosius tradit, invitus à militibus Imperator salutatus, vir strenuus, probus, atque Augusto dignus nisi contra fidem per tyrannidem emersisset. *Qui primum incursantes Pictos, & Scotos strenue superavit*, inde ad ostia Rheni cum omni fere Britanniæ juventute & robore appulit, omnesque Germanicos exercitus sibi conciliavit, Treveris imperii sedem statuit (unde *Trevericus Imperator* dictus) alamque, ut inquit Gildas, alteram ad Hispaniam, alteram ad Italiam extendens ab immanissimis Germanorum gentibus tributa ac stipendia solo terrore nominis exegit. In quem cum Gratianus exercitum duxisset, post quinque dierum velitationes à suis desertus & in fugam conjectus, Beatum Ambrosium legatum de pace misit, quam consequutus est, sed insidiarum plenissimam. Andragathium enim lectica operta vectum submisit Maximus, rumore sparso Gratiani uxorem ex Britannia in ea advehi; ad quam cum Gratianus uxoris amore accessisset & aperuisset, exiluit Andragathius cum suis, illumque protinus occidit. Cujus ad corpus repetendum iterum missus Ambrosius, qui tamen non admissus, quod cum Episcopis qui à Maximo stabant communicare recusaverit. His rebus ad vota fluentibus Maximus elatus filium suum Victorem Cæsarem designavit, in Gratiani duces sæviit resque Gallicas composuit. Theodosius Augustus qui Orienti præfuit, ex postulatis, sive potius mandatis legatorum ejus, ipsum Imperatorem agnovit, & imaginem ejus Alexandrinis conspiciendam exhibuit. Iam per omnium fortunas grassatus publica paupertate cupiditatem satiavit. Tyrannidi defensionem religionis catholicæ prætendit, Priscillianum & quosdam ex ejus sectatoribus hæreticæ pravitatis Synodo Burdigalensi convictos, & ad ipsum provocantes capitis damnavit. Licet Martinus sanctissimus ille Turonensis Episcopus submississime oraret, ut infelicium sanguine abstineret,

Gratianus Imp. — *Maximus. Tyrannus. Zosimus. Orosius.* — *Prosper Tyro.* — *Gregorius Turonensis.* — *Cedrenus.* — *Zosimus.* — *Priscillianistæ. Sulpitius Severus.*

satis superque sufficere ut Episcopali sententia hæretici judicati ecclesiis pellerentur: novum & inauditum esse nefas, ut caussam ecclesiæ judex seculi judicaret. Et hi primi qui pessimo exemplo ob hæresim civili gladio percussi. Tanto deinde terrore Italiam ingreditur, ut Valentinianus cum matre ad Theodosium confugerit, Italiæ urbes illum admiserint, omnique honore sint prosecutæ, interque alios Bonnonienses, apud quos extat adhuc Inscriptio,

DD. NN MAG .C. MAXIMO, ET FL. VICTORI, PIIS, FELICIBVS, SEMPER AVGVSTIS * B. R. NATIS.

Interim Francos incursionibus Gallias vexantes Nannius & Quintinus militares magistri, quibus filii infantiam, & Galliarum custodiam commiserat Maximus, magna strage repellunt, ad obsides dandos & authores belli tradendos adigunt. Theodosium Valentinianus obnixe orat ut sibi imperio per tyrannum spoliato subveniret, à quo nihil aliud responsi aliquandiu tulit, quam, *Minime mirum esse si servus seditiosus sit eo domino superior, qui verum Dominum repudiat.* Arianismo erat enim depravatus Valentinianus. Precibus tamen tandem fatigatus signa in Maximum promovet, qui Apuleiæ tunc securus agebat, præmunierat enim montium angustias præsidiis, portus navigiis, alacerque & fiduciæ plenus Theodosium primum prœlio apud Sisciam in Pannonia, deinde altero sub ductu Marcelli fratris fortissime excepit, sed utroque adeo adverso, ut se in Aquileiam fuga subduxerit, ubi à militibus suis dum pecuniam distribuit, captus, & Imperatoriis insignibus nudatus ad Theodosium perducitur, qui carnifici statim tradidit, cum quinque jam annos purpuram gessisset. Vnde in Aquileiæ laudem Ausonius,

Non erat iste locus: merito tamen aucta recenti,
Nona inter claras Aquileja cieberis urbes
Itala ad Illyricos objecta colonia montes,
Mœnibus & portu celeberrima sed magis illud
Eminet, extremo quod te sub tempore legit,
Solverat exacto cui justa piacula lustro
Maximus, armigeri quondam sub nomine lixæ:
Fœlix quæ tanti spectatrix læta triumphi,
Punisti Ausonio Rutupinum Marte latronem.

Andragathius cum jam ejus spes esset deploratissima è navi se in mare præcipitavit. Victor Maximi filius in Gallia superatus, captus & occisus. Britanni vero qui Maximi partes sequebantur (ut aliqui tradunt) in Armorica Gallia sibi sedes viribus acquisiverunt. Theodosius statim à victoria, Romam cum filio Honorio triumphans ingressus, sic edixit: *Nullus sibi honorem audeat vendicare, quem tyrannica concessit audacia, sed ad pristinum statum damnata præsumptio revocetur.* Et Valentinianus: *Omne judicium, quod Maximus infandissimus Tyrannorum credidit promulgandum, damnamus.* Ambrosius vero in funere Theodosii exclamat: *Maximum & Eugenium miserabili exemplo apud inferos testari quam durum sit principibus suis arma irrogare.* Vt semel dicam, hæc victoria adeo magna & memorabilis visa, ut Romani deinceps illum diem quotannis festum agitarint.

Theodosio successit in Occidentali imperio filius Honorius decennis, cui tutor datus Flavius

** Bono Reipub.* — *Sulpitius Alexander.* — *Zonaras.* — *Zosimus.* — *Procopius.* — *Honorius Imp.*

Stilicho, vir diu illuſtriſſimus, qui Theodoſio in omnibus bellis & victoriis Comes, & per gradus militiæ ad ſummam authoritatem & regiam affinitatem evectus, tandem rebus ſecundis fatigatus & ambitione abreptus miſere periit. Hic provide ſane per aliquot annos rebus imperii proſpexit, Britanniamque contra Pictos, Scotos & Saxones communivit. Vnde Britannia de ſe apud Claudianum,

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Munivit Stilico, totam quum Scotus Hybernem
Movit, & infeſto ſpumavit remige Thetis.
Illius effectum curis, ne bella timerem
Scotica, nec Pictum tremerem, ne littore toto
Proſpicerem dubiis venientem Saxona ventis.

Satiſque tuta ab hoſtibus Britannia tunc videbatur. Alibi enim canit ille,

——— *domito quod Saxona Thetis*
Mitior, aut fracto ſecura Britannia Picto.

Cumque Alaricus Gothorum Rex Romæ immineret, legio quæ ad limitem contra barbaros ſtationem habuit, hinc evocata, ut innuit Claudianus, cum auxilia undique accerſita memorat,

Venit & extremis legio prætenta Britannis,
Quæ Picto dat frena truci, ferroque notatas
Perlegit exanimes Picto moriente figuras.

Faſtidius. Genadius. Chryſanthus. Niceph.

His temporibus Faſtidius Britanniarum Epiſcopus floruit, libroſque doctrina Deo ſane digna, ſcripſit. Chryſanthus quoque Epiſcopi Martiani filius, qui cum conſularis Italiæ ſub Theodoſio fuiſſet, Vicarius Britanniæ factus, in Reipublicæ adminiſtratione eam admirationem & laudem meritus, ut invitus factus fuerit Epiſcopus Novatianorum Conſtantinopoli, qui ſchiſmate in illa Eccleſia facto, ſe * Catharos vocantes, ſuos ſeorſim Epiſcopos, & ſectatores habuerunt, perſtrenue ſed impiè negantes poſt baptiſmum acceptum relapſos in peccatum ad ſalutem redire poſſe. Hic ille eſt Epiſcopus qui, ut legitur, ex redditibus eccleſiaſticis nihil niſi die Dominico duos panes ſibi capere ſolitus.

* *i.* Puri.

Hiſtoria tripartita.

Re jam Romana in occaſum divergente, & barbaris gentibus undique provincias in continente dilacerantibus, Britannici exercitus veriti ne vicini incendii flamma eos etiam involveret, & exiſtimantes ſtrenuo aliquo Imperatore opus eſſe ad barbaros expellendos, ſe ad Imperatores eligendos converterunt. Primum Marcum in Regio ſolio collocarunt, eique tanquam rerum in his locis potienti paruerunt. Eo deinde necato, veluti moribus illorum non reſpondente; Gratianum municipem in medium producunt, purpuraque & corona cinctum, ut principem obſervantes comitantur. verum & huic neglecto poſt quatuor menſes imperium abrogant, vitam eripiunt, & Conſtantino cuidam ex infima militia auſpicati nominis omine rerum ſummam tradiderunt. Spem enim certam conceperunt illum ex fauſto Conſtantini nomine conſtanter & fœliciter imperium adminiſtraturum & barbaros profligaturum, ut Conſtantinus ille Maximus, qui in Britannia ad imperium aſſumptus. Hic Conſtantinus è Britannia ſolvens, Bononiam Galliæ appulit, omneſque Romanorum exercitus ad Alpes uſque in belli ſocietatem facile allexit. Valentiam Gallia ſtrenue contra Honorii

Marcus Imp. Gratianus Imp. Conſtantinus Imp.

Auguſti copias propugnavit, Rhenum jampridem neglectum præſidio munivit. Ad Alpes Cottias, Pœninas, & maritimas, qua via patuit, munimenta conſtruxit. In Hiſpania auſpiciis filii Conſtantis, quem ex monacho Auguſtum declaraverat, res fœlicitergeſſit, litteriſque poſtea ad Honorium datis, culpam deprecatus, quod ſibi purpuram vi à militibus injici paſſus fuerit, ab eo Imperatoriam veſtem dono accepit. Vnde elatior, Alpibus ſuperatis Romam cogitat, ſed accepta Alarici Gothi morte, qui ſuis partibus ſtuduerat, Arelatem receſſit, ubi imperii ſedem fixit, *Conſtantinamque urbem* vocari, & in ea ſeptem Provinciarum conventus agi juſſit. Conſtantem filium ex Hiſpania accerſit, quo de ſumma rerum conſultarent præſentes. Ille inſtrumento aulæ & conjuge ſua Cæſarauguſtæ dimiſſis, Gerontio intra Hiſpanias omnibus demandatis, ad patrem continuato itinere decurrit. Qui ubi convenerint, interjectis diebus plurimis, nullo ex Italia metu, Conſtantinus gulæ & ventri deditus, redire ad Hiſpanias filium monet. Qui præmiſſis agminibus, dum cum patre reſideret, ab Hiſpania nuncii veniunt à Gerontio Maximum, unum è clientibus ſuis, ad imperium fuiſſe evectum, atque comitatu gentium Barbararum accinctum in ipſos parare. Quo exterriti, Edobecco ad Germanas gentes præmiſſo, Conſtans, & Præfectus jam Decimius Ruſticus ex officiorum magiſtro, petunt Gallias cum Francis & Alamannis, omnique militum manu, ad Conſtantinum jamjamque redituri. Sed Conſtantem Viennæ Galliæ intercepit & peremit Gerontius: Conſtantinum ipſum Arelati obſidione incinxit; ad quem oppugnandum, cum Conſtantius quidam ab Honorio miſſus infeſto agmine properaret, Gerontius timide terga dedit, unde milites ejus ira perciti domum ejus circumvallant, ipſumque eo adigunt, ut primum Alano fidiſſimo amico caput amputaverit, deinde Nunnichiæ uxori cum marito perire flagitanti, & poſtremo ſibi manus intulerit. Conſtantinus graviſſima obſidione preſſus & infœlici Edobecci pugna animum deſpondens, poſt quartum obſidionis menſem, & quartum itidem imperii annum, depoſita purpura, & fortunæ ſuæ mole, Eccleſiam ingreſſus Preſbyteri ſuſcepit ordinem, ſtatimque Arelate dedita in Italiam ductus, capite plectitur una cum Iuliano filio, quem *Nobiliſſimum* dixerat, & fratre Sebaſtiano. Ex eo tempore Britannia ad Honorii imperium reverſa, & recreata parumper prudentia & fortitudine Victorini qui provinciam tunc rexit, & Pictorum Scotorumque excurſus repreſſit. In cujus laudem, apud Rutilium Claudium hi extant digni authore verſiculi,

Nicephor. Calliſtus.

Victorinus Rector Britanniæ.

Conſcius Oceanus virtutem, conſcia Thule
Et quæcunque ferox arva Britannus arat.
Quæ præfectorum vicibus frenata poteſtas
Perpetuum magni fœnus amoris habet.
Extremum pars illa quidem diſceſſit in orbem;
Sed tanquam medio rector in orbe fuit.
Plus palmæ eſt illos inter voluiſſe placere,
Inter quos minor eſt diſplicuiſſe pudor.

Roma ab Alarico capta Victorinum cum exercitu revocat Honorius, ſtatimque Britanni ſump-

ptis

ptis armis, & pro salute sua periclitati civitates suas à barbaris imminentibus liberarunt. Itidem totius ille tractus Armoricus, cæteræque Gallorum provinciæ Britannos imitatæ consimili se modo liberarunt, ejectis Romanis præsidibus & propria quadam republica ex arbitratu suo constituta. Hæc Britanniæ Celticarumque gentium rebellio, quo tempore Constantinus iste regnum usurpabat, accidit, quum ipsius in imperando socordia moti barbari libere provincias persultarint. Paulo tamen post auxilium ab Honorio eflagitarunt Britanniæ civitates, quas ille nullo auxilio submisso, ut sibi caverent & consulerent, literis admonuit. Britanni acceptis Honorii Augusti literis excitati arma sumpserunt, ut urbes suas tuerentur, verum cum barbaris undique superinfusis pares non essent, obnixe ab Honorio petunt, & impetrant, ut legio in subsidium mittatur, quæ huc provecta magnam hostium multitudinem prostravit, cæteros è provinciæ finibus depulit, murumque cespititium, inter Fretum Edenburgense, & Cluidam ducendum curavit, qui nulli fere fuit usui. Nam revocata ad Galliam tutandam legione, illi reversi terminos facile rumpunt, & immani crudelitate omnia undique ferunt, rapiunt, lacerant. Iterum mittuntur queruli legati scissis vestibus opertisque sablone capitibus (notate morem) opem à Romanis petituri, quibus jussu Valentiani III, militares destinantur manus sub Gallione Ravennate quæ fortissime barbaros profligarunt, afflictam perditamque provinciam quodommodo erexerunt. *Murumque è saxis non ut alterum sumptu publico privatoque adjunctis secum miserabilibus indigenis solito structuræ more, tramite à mari usque ad mare inter urbes quæ ibidem forte ob metum hostium collocatæ fuerunt, directo librarunt, fortia formidoloso populo monita tradiderunt, exemplaria instituendorum armorum reliquerunt. In littore quoque Oceani ad meridianam plagam, qua naves eorum habebantur (quia & inde barbaricæ feræ bestiæ timebantur) turres per intervalla ad prospectum maris collocarunt, & sic Romani valedicunt ultra non reversuri.*

Zosimus.

Historia Miscella.

Gallio Ravennas.

Gildas.

Inter ostia Tynæ & Edeni.

Nicephor. Callistus.

Miserrima jam & luctuosissima erat ubique rerum facies, Imperium quasi ætate extrema plane mancum & omnibus membris captum jacuit, & Ecclesia ab hæreticis (qui inter bellorum incendia sua venena latissime diffundunt,) gravissime oppugnata. E quibus Pelagius hinc oriundus, in gratiam Dei iniquior solidam justitiam operibus nostris parari in hac insula docuit. Et Timotheus quidam contra divinam & humanam in Christo naturam impie inter Britannos disputavit.

Sigeb. Gembl. Anno 428.

Victorinus Rector Britanniæ.

Confecta nunc erat in Britannia Romanorum imperii periodus, quadringentesimus septuagesimus sextus, nimirum à Cæsaris ingressu annus, cum Valentiniano III, imperante, Romani transvectis à Gallione ad Galliam defendendam copiis, & defossis thesauris, Britanniam sua juventute crebris delectibus exhaustam, omnique præsidio nudatam Pictorum & Scotorum immanitati reliquerunt. Vnde Prosper Aquitanus vere scripsit: *Hac tempestate præ invaletudine Romanorum vires funditus attenuatæ Britanniæ.* Et noster Malmesburiensis historicus: *Cum Tyranni nullum in agris præter semibarbaros, nullum in urbibus præter ventri deditos reliquissent: Britannia omni patrocinio juvenilis vigoris viduata, omni exercitio artium exinanita, conterminarum gentium inhiationi diu obnoxia fuit. Siquidem à vestigio Scotorum & Pictorum incursione multi mortales cæsi, villæ incensæ, urbes subrutæ, prorsus omnia ferro incendioque vastata. Turbati insulani qui omnia tutiora putarunt, quàm prælio decernere: partim pedibus salutem quærentes fuga in montana contendunt, partim sepultis thesauris, quorum plerique in hac ætate defodiuntur, Romam ad petendas suppetias ire intendunt.* Sed ut Nicephorus verè scripsit, *Valentinianus III non solum Britanniam, Hispaniam, & Gallias quæ ejus imperio avulsæ fuerant, recuperare non potuit, sed Africam etiam perdidit.* Non sine causa igitur hoc seculo exclamavit Gildas: *Britannia omni armato militaribus copiis, rectoribus licet immanibus, ingenti juventute spoliata.* Nam præter eos quos Maximus ille, & ultimus Constantinus abduxerunt, ex Inscriptionibus antiquis, & Notitia Provinciarum constat quòd hi subscripti militabant Romanis dispersi per provincias, qui continuò ex Britannia suppleti.

Chronico Anglo-Saxonicum.

Ala Britannica Milliaria.
Ala IV Britonum in Ægypto.
Cohors Prima Ælia Britonum.
Cohors III Britonum.
Cohors VII Britonum.
Cohors XXVI Britonum in Armenia.
Britanniciani sub Magistro peditum.
Invicti juniores Britanniciani } inter auxilia
Exculcatores jun. Britan. } Palatina.
Britones cum Magistro Equitum Galliarum,
Invicti Iuniores Britones intra Hispanias.
Britones Seniores in Illyrico.

Hinc minimè mirum si Britannia delectibus tot & tantis indies exhausta, barbaris fuerit exposita; & verum illud Taciti probatur. *Nihil validum in Romanis exercitibus nisi externum.*

Hæc dum ego de Romanorum in Britannia imperio quod ad quadringentesimum septuagesimum sextum plus minùs annum, ut modò dixi, pertigit, commentor, & subinde mecum repeto, quot tanto tempore Romanorum coloniæ huc deductæ, quot milites huc Româ in præsidia continuò transmissi, quot ad res suas vel imperii agendas huc submissi, qui cum Britannis connubiis conjuncti hîc & sedes fixerunt, & sobolem susceperunt: *ubicunque*, inquit Seneca, *vicit Romanus, habitat.* Sæpenumerò animum subiit quòd Britanni per hos Romanos qui à Trojanis proculdubio prognati, se in stirpem Trojanam veriùs inserant, quàm vel Arverni qui *sanguine ab Iliaco* Romanorum se fratres dixere, vel Mamertini, Hedui, & cæteri qui fabulosa origine se Trojanis imputavere. Communis illa mater enim, ut inquit ille, ROMA, cives vocavit,

Britanni quomodo ex Trojana origine.

Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.

Et par est credamus Britannos & Romanos tot seculis in unam gentem quasi læta insitione coaluisse, cùm Vbii in Germania anno vicesimo octavo post Coloniam deductam de Romanis colonis responderint. *Deductis olim & nobiscum per connubium sociatis, quique mox provenere, hæc patria est. Nec vos adeò iniquos existimemus, ut interfici à nobis parentes, fratres, liberos nostros velitis.* Si Vbii, & Romani tantillo tempore inter se parentes, fratres, & liberi fuerunt, quid censeamus de Britannis &

Tacitus lib. 4. histor.

L 2 Roma-

Amm. Marcell. lib. 28.

Romanis tot annis inter se consociatis? Quid etiam de Burgundis dicamus, qui quòd sanguinem cum Romanis miscuissent dum Romanorum provincias paulisper insedissent, se sobolem Romanam appellarunt, ut non denuò repetam quod supra dixi, insulam hanc *Romaniam*, & *Insulam Romanam* fuisse appellatam.

Hæc ego carptim & compendiò, explosis figmentis, ex antiquorum monumentis de Romanorum in Britannia imperio, eorum Legatis, Proprætoribus, Præsidibus, Vicariis, & Rectoribus, accuratius autem & pleniùs, si Ausonius quod promiserat præstitisset, & ad nos pervenisset. Qui dixit se memoraturum illos qui,

Aut Italûm populos, Aquilonigenasque Britannos
Præfecturarum titulo tenuere secundo.

Cùm verò inter omnes doctos in confesso sit plurimum lucis ad historias antiquas illustrandas ex antiquis nummis exoriri, placuit numismata quædam cùm Britannorum qui primùm Romanum jugum subiere, tùm etiam Romanorum Imperatorum, præcipuè quæ ad Britanniam faciant, lectori hic exhibere ex thesauro clarissimi Roberti Cottoni de *Connington* Equitis aurati, qui hæc studiose undique conquisivit, & nobis pro sua humanitate libens lubensque communicavit.

AD BRITANNORVM
Numismata suspiciones.

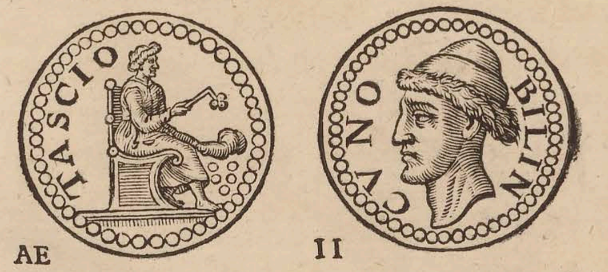
AD Britannorum numismata, quorum ectypa hic exhibui, ut notulas etiam apponam forsan expectas. At quid apponam in rebus quibus tot jam transacta secula tenebras omninò obduxerunt, plane profiteor me minimè videre, & tu cùm has tenues suspiciones legeris, me in multa & caliginosa nocte versari affirmabis.

Priscos Britannos nummo æreo, aut annulis, sive laminis ferreis ad certum pondus examinatis usos fuisse jam antè ex Cæsare dixi, & sunt qui ex his se aliquot in urnulis repertos vidisse asserunt. Præter hos reperiuntur in hac insula subinde numismata aurea, argentea, & ærea, varia forma, varioque pondere, pleraque omnia ex altera parte concava, alia sine literis, alia literis graphicè inscripta, cujusmodi non alibi effossa fuisse hactenus audivi, priusquam nuperrimè nobilissimus è Provincia Galliæ juvenis, & in re nummorum antiquaria longè doctissimus & perspicacissimus Nicolaus Faber Petrascius ejusmodi in Gallia reperta mihi ostenderat. Sed de nostris quæ hic proposui:

AE I

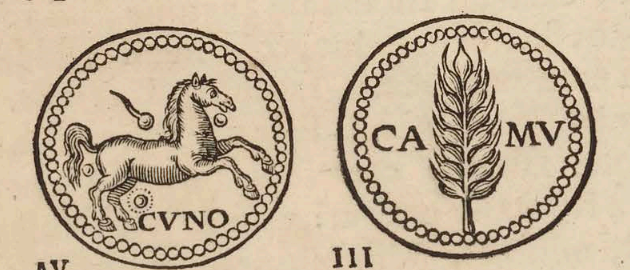
Primum est Cunobelini qui sub Augusto & Tiberio floruit, in quo, nisi me fallo, Iani bifrontis capita insculpuntur, fortasse quòd tunc temporis Britannia barbariem exuere incepit. Ianum enim barbaros mores in civiles mutasse primùm traditur, ideoque bifrontem depictum tanquam alteram ex altera forma reddiderit.

AE II

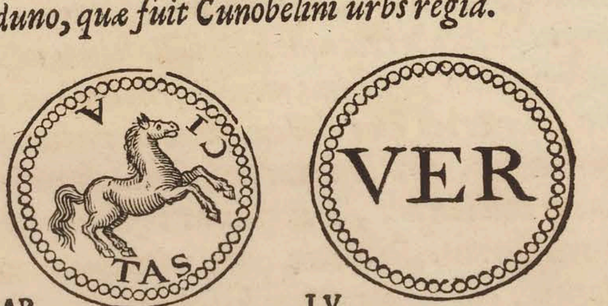
Tascia.

Secundum etiam Cunobelini cum ejus facie & inscriptione, monetario in altera parte, addito verbo TASCIA. *quod Tributi denarium significare apud Britannos author mihi D. David Powel Britannicæ linguæ callentissimus, forte à Latinorum* Taxatione, *nam literam* X *Britanni non agnoscunt. Similique ratione* MONETA *in Rom. nummis sæpe inscribitur.*

AV III

Ejusdem Cunobelini est itidem tertium cum equo & CVNO, *cumque Spica &* CAMV. *ut videtur, pro Camaloduno, quæ fuit Cunobelini urbs regia.*

AR IV

Quartum cum VER. *Verulamiensium videatur.*

AR V

Quintum rursus est Cunobelini.

AR VI

Sextum cùm sine literarum luce mihi omninò ignotum.

VII AR

Septimum Cunobelini inscriptum TASC NOVANEI, *cum capite muliebri, an innuit fuisse Tributum Trino-*

Trinovantum quibus ille præfuit, non dixero. Apollo cum lyra in altera parte, & CVNOBELIN, in mentem revocant, quod alibi de Belino Deo observarim; scilicet, Gallos priscos Apollinem sub Belini nomine coluisse: idque Dioscoridem comprobare, cùm Herbam Appollinarem qua Galli sagittas inungere soliti, Gallica lingua Belinuntiam *appellari disertè scribat. Vt quodammodo hinc ausim conjectare nomen Cunobelini, uti & Caßibelini ex Apollinis cultu deductum, perinde ac Phœbitii & Delphidii. Si non potius, ut Apollo ob capillos flavos Græcis* ξανθὸς, *Latinis* Flavus *dictus, sic &* Belin *Britannis & Gallis. Qui enim flavus Britannicè in orationis contextu* Melin, Belin, *&* Felin *dicitur, & eadem de caussa Belinus ille Priscus, Cunobelinus, & Cassibelinus, qui etiam Caßivelaunus; quasi principes flavi videantur appellati.* Cuno *enim nomen esse dignitatis fatentur Britanni, quodque præcipuum, & principale* Cynoc *hodiè dicunt. Certè nomen fuisse honorarium,* Cungetorix, Cunobelinus, Cuneglasus, Cuneda, *&* Cunedagius, *principum nomina apud Britannos, uti* Cyngetorix Convictolitanus, Conetodunus, *apud priscos Gallos quodammodo comprobant. Nec me latet Gildam Cuneglasum,* Lanionem fulvum, *vel* furvum *Latinè convertisse, quem alii* Principem cæruleum, *sive* vitrei coloris, *ut* Cuneda *Principem Bonum sunt interpretati. Germanorum* König/ *& nostrum* Kinge *pro Rege à* Cuno *profluxisse nondum ausim suspicari. Sit satis hæc variè conjectando lusisse ne aliorum irrisione etiam ipse ludar.*

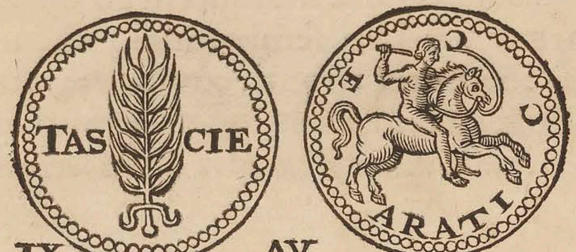
Belinus Deus.

Cuno.

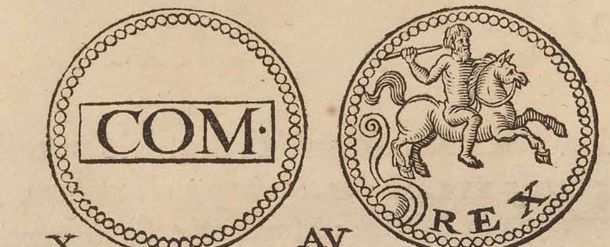
VIII AR

Octavum cum equo Essedario rota subjecta, & BODVO *in altera parte, gentis Bodunorum videatur, vel Bodiciæ Reginæ, quæ Voadicia, & Bunduica variè vocatur.*

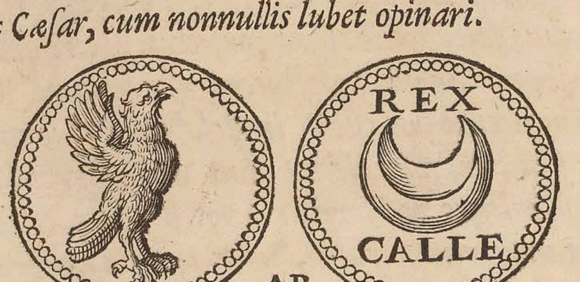
IX AV

Nonum in quo Equestris figura cum hasta & clypeo, & dispersis literis CÆRATIC. *bellicosi illius Carataci, cujus laudes prædicat Tacitus, judicarim.*

X AV

Decimum, cujus altera parte sub Equite inscribitur REX, *in altera* COM. *Comii fuisse Atrebatensis cujus meminit Cæsar, cum nonnullis lubet opinari.*

XI AR

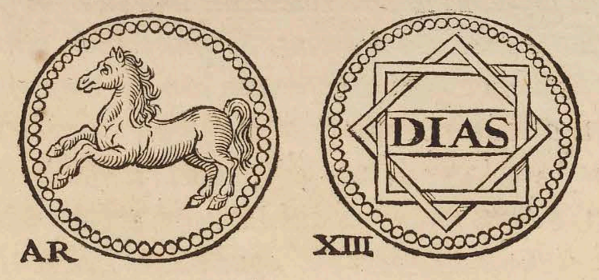
Vndecimum quod præ se fert semilunulam cum REX CALLE, *à* CALLENÆ *celeberrimæ urbis nomine non abludit.*

XII AR

Duodecimum Caput habet alatum cum dictione ATEVLA, *in parte aversa Leonem, & inscriptionem* VLATOS. *Quid sibi velint hæ dictiones frustra quæro. Hac eadem autem effigie Romanorum nummis Deam Victoriam expressam vidi. Victoriam tamen* ATEVLA *Britannicè dici nondum comperi,* ANDATEM *verò illos victoriam vocasse ex Dione jam dixi, quæ an fuerit* ANDARTA *à Vocontiis in Gallia culta, alius dixerit.*

Victoriæ, Andate.

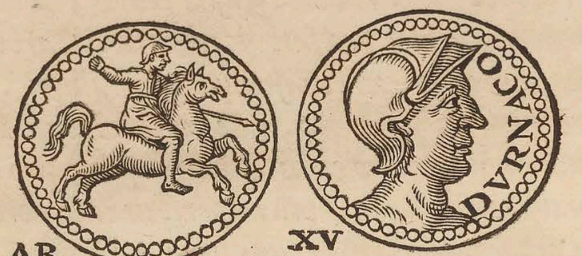
AR XIII

Spectes hic etiam XIII *cum dictione* DIAS *in pentagono & Equo in adverso.*

AR XIIII

XIIII *cum porco inscriptum* VANOC *& Deæ capite, fortè Veneris vel Venutii, de quo Tacitus.*

AR XV

XV *cum capite galeato, &* DVRNACO; *qui nescio an fuerit Dumnacus Andium Princeps cujus Cæsar meminit.*

AR XVI

XVI *Cum equo &* ORCETI.

AR XVII

XVII *cum effigie Augusti, &* TASCIA, *tauro cornupeta, in aversa.*

XVIII *Cum* CVNO *intra coronam laureatam, & in aversa parte Equum cum* TASCE.

Vidimus præterea alium cum Pegaso & CAMV. *In cujus aversa figura galeata cum clypeo inter segetes &* CVNO, *alium cum equo malè efformato &* EISV, *forte* ISVRII, *& in aversa, spica: alium cum milite hastato, & in aversa inter torquem* SOLIDV. *Solidum nummum fuisse non credo, cùm ille semper eo ævo aureus, & hic argenteus. Probabilius ad Solidurios referatur. Sic enim Galli prisci vocarunt viros devotos, quorum hæc erat conditio, ut omnibus in vita commodis unà cum his fruantur, quorum se amicitiæ dederint. Si quid iis per vim accidat, aut eundem casum unà ferant, aut sibi mortem consciscant; nec ex his repertus erat quisquam, qui eo interfecto cujus se amicitiæ devovisset, mori recusarit. An ex his nomen obvenit militibus qui Principi vel Reipub. alicui devoti, stipendia faciunt, & apud plures Europæ nationes eodem fere nomine, sc.* Soldiers, Soldats, Soldados, *&c. appellantur, malim alios cogitare, quàm me dicere; licèt ego in eam potiùs irem sententiam Solidarios recentiori ævo eos fuisse dictos, ad differentiam eorum qui ratione feudorum sine solidis militarunt.*

Solidurii.

Cæsar Com.

Soldiers.

An hoc genus nummorum in promiscuo fuerint monetæ, & commerciorum usu, an alicui seorsim usui principio signatum, inter eruditos controvertitur. Conjecturam verò (si modo interponere liceat) paucis habe meam. Cùm Cæsar quid in annos singulos vectigalis Britanni pensitarent constituisset, & sub Augusto vectigalia Portoria illa in evehendo aut invehendo tolerarent, sensim etiam Tributa alia fuerunt imposita, scilicet pro sativis, plantariis, arboretis, pastionibus minorum, & majorum animalium, cùm jam domiti essent ut parerent, non ut servirent. In eum usum hos nummos primùm cusos opinatus sum, pro majoribus animalibus cum equo, pro minoribus cum porco, pro sylvis cum arbore, pro sativis cum spica, ut in illo Verulamiensium qui inscribitur VERV. *Illi autem cum capite humano, signati videantur pro tributo* Capitationis *quod personale erat, & capiti cujusque sive personæ imponebatur, fœminis ab anno ætatis duodecimo, masculis à decimo quarto. Quod Bunduica sive Bodicia Britannorum Regina conqueritur hisce verbis apud suos,* Et pascitis & aratis Romanis, corporum etiam annuum tributum reddentes. *Ad hoc olim percussum certum genus nummi putavi, cùm in sacris literis* Nomisma census *disertè appellatur, & Hesychius* κένσος, εἶδος νομίσματος ἐπικεφαλαίου *interpretetur.* Firmiusque *hoc credo quòd in nonnullis Monetarius pecuniam signans exprimitur cum* TASCIA, *quod apud Britannos Denarium tributi significat: in promiscuo tamen usu hæc posteà fuisse non diffiteor. Nec ea adhuc sum sententia, qua illi qui volunt Porcum, Equum, Spicam, Ianum &c. insignia fuisse gentium, aut principum peculiaria, cùm unum eundemque principem & gentem varia usurpasse insignia in his videre licet, ut Cunobilinum, porcum, equum & spicam &c. & alia suis nummis insculpsit.*

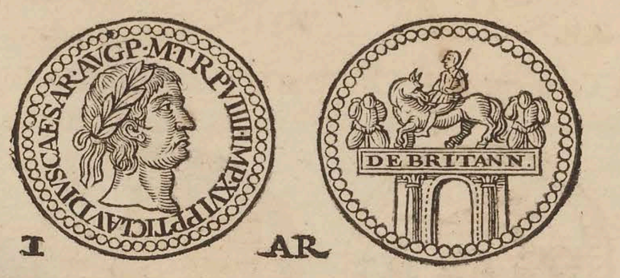
Strabo.

Appianus.

Numisma census.

An verò hæc numismata census cusa fuerint à Romanis, an à provincialibus, vel eorum Regibus, cùm orbis terrarum ab Augusto censeretur, non facilè dixero. A Britannicis Regibus signata fuisse suspicari lubet cùm Britannia à Iulii Cæsaris tempore usque ad Claudii suis legibus sit usa, & suis Regibus (ut author est Dio) permissa, cumque effigies & titulos Britannicorum Principum præ se ferant. Habuerunt enim Romani recepta consuetudine Reges in provinciis ut servitutis instrumenta; qui jam quasi socii Romanorum in illorum mores paulatim (quod victis usuvenit) abiere, &, ut videtur, Romano more & pondere pecuniam signare, nomenque nummis inscribere cœperunt. At contra in Iudæa, ut ex Christi responso colligatur, Cæsaris facie & inscriptione signabantur, & ut probabile est, ab ipsis Romanis. Quod Cæsar Baronius Cardinalis historicus Ecclesiæ præstantissimus hisce verbis docet: Moris fuit apud Romanos ut numismata pro ratione tributi, vel census ab Imperatoribus cuderentur, nec uno semper modo eadem permanerent; sed secundum incrementa & decrementa tributorum à cæteris usualis pecuniæ nummis in eo differrent, quòd istorum pretium semper idem est, numismata verò census vel tributi, cùm mutaretur tributi qualitas, eadem ad rationem tributi formarentur. *Sed eruditi nonnulli hac in re Baronio minimè suffragantur.*

NOTÆ AD ROMANORVM Numismata.

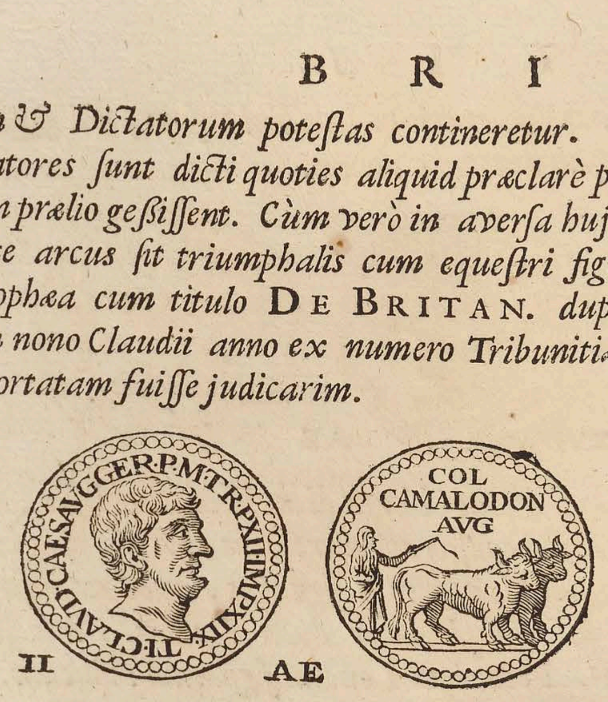

PRIMVS *Romanorum post Cæsarem Claudius seriò Britanniam cogitavit, transmissoque exercitu australem partem in provinciæ formam redegit: Quo tempore signatus hic primus nummus videatur qui compendiò inscribitur,* TI. CLAVD. CÆS. AVG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. *id est,* Tiberius Claudius Cæsar Augustus, Pontifex Maximus, Tribunitia potestate IX. Imperator XVI. *Vt hos titulos semel explicem. Post Iulium Cæsarem qui Romanæ Monarchiæ fundamenta jecit, omnes successores in ejus honorem dici voluerunt Cæsares & Augusti, quasi hominum naturam excederent, quæ enim sacrosancta Augusta dicuntur; Pontifices Maximi, quòd omnibus saterdotiis essent consecrati, sacrisque præessent; Tribunitiamque potestatem usurparunt (Tribuni enim dici noluerunt) ut essent inviolabiles. Hac enim authoritate si quis eis malediceret, aut vim afferret, indemnatus ut sacrilegus occideretur, potestatemque Tribunitiam quotannis renovarunt, unde summa annorum imperii concipi solebat. Postremò* Imperatores *sunt dicti, quòd amplissimum esset eorum imperium, eoque nomine*

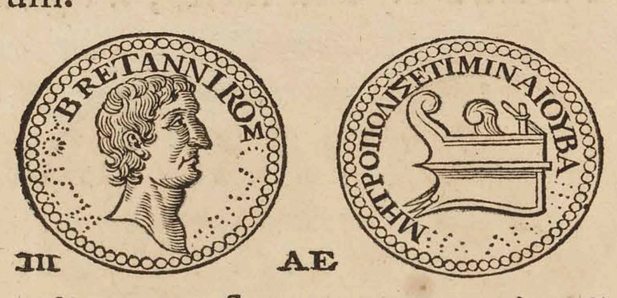
Dio Cassius.

Regum

Regum & Dictatorum potestas contineretur. Totiesque Imperatores sunt dicti quoties aliquid præclarè per se aut duces in prælio gessissent. Cùm verò in aversa hujus nummi parte arcus sit triumphalis cum equestri figura inter duo trophæa cum titulo DE BRITAN. *duplicem victoriam nono Claudii anno ex numero Tribunitiæ potestatis, reportatam fuisse judicarim.*

In secundo numismate quod etiam Claudii Augusti, ex hac inscriptione, TI. CLAVD. CÆS. AVG. GER. TR. P. XII. IMP. XIIX. *docemur illum duodecimo imperii anno, re bene in Britannia gesta decimo-octavo Imperatorem fuisse acclamatum, & Coloniam Camalodunum eo tempore deductam, quod innuit expressus colonus cum vacca & tauro.* Romani, *inquit Servius*, condituri civitates, taurum in dextra, vaccam intrinsecus jungebant cincti ritu Gabino, id est togæ parte caput velati, parte succincti, tenebant stivam incurvam, ut glebæ omnes intrinsecus caderent. Et ita sulco ducto, loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum.

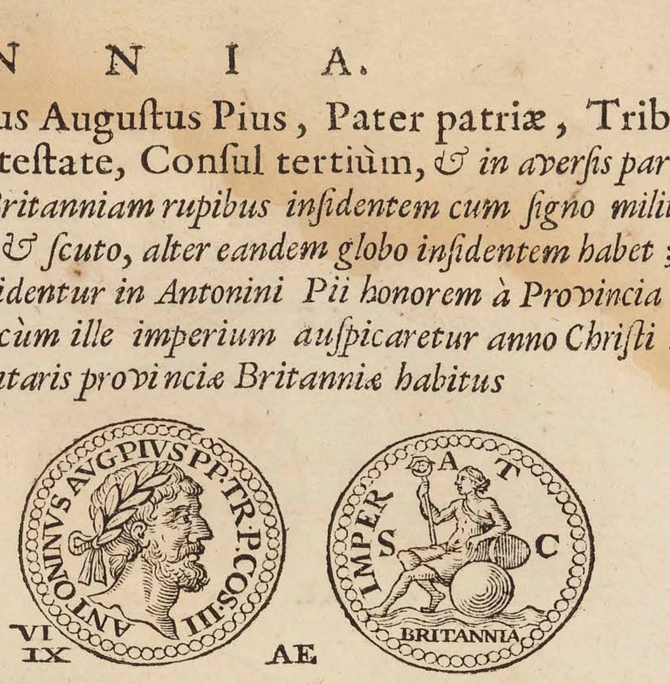
Claudii filius cujus est tertius nummus charactere Græco ob res à patre fœliciter gestas BRITANNICI *cognomine quo quasi proprio uteretur Senatus-consulto ornatus erat. Cui precatus est Seneca,* ut Germaniam pacet, Britanniam aperiat, & patris triumphos ducat, & novos. *Quid verò velit dimidiata in illo navis cum inscriptione Metropolis Etiminii Regis? Sane mihi non liquet quis ille Etiminius, nisi lubeat suspicari illum ipsum fuisse Adiminium Regis Cunobilini filium, quem ad C. Caligulam transfugisse memorat Suetonius.*

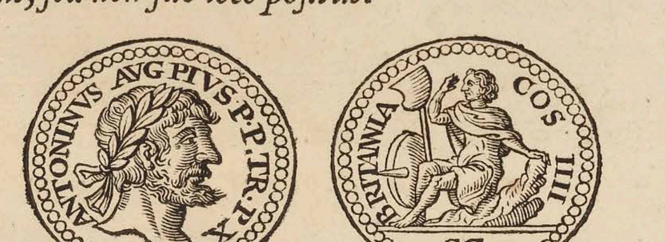
Qui ordine quartus est Hadriani nummus cum scriptura HADRIANVS AVG: CONSVL III, PATER PATRIÆ. *Et in altera parte* EXERCITVS BRITANNICVS *per tres milites repræsentatus, judicarim denotare tres legiones anno Christi 120. (tunc ille* III *Consul) in Britannia egisse, scilicet Secundam Augustam, Sextam Victricem, & Vicesimam Victricem.*

Quintus & sextus qui sunt Antonini pii, inscripti Antoninus Augustus Pius, Pater patriæ, Tribunitia potestate, Consul tertiùm, *& in aversis partibus alter Britanniam rupibus insidentem cum signo militari, hasta, & scuto, alter eandem globo insidentem habet; signati videntur in Antonini Pii honorem à Provincia Britannia cùm ille imperium auspicaretur anno Christi 140. Ille militaris provinciæ Britanniæ habitus*

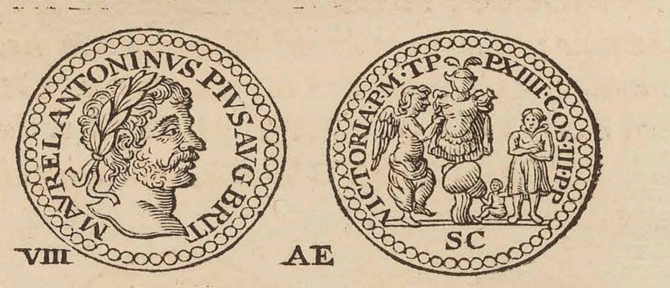

denotat Britanniam tunc temporis militari gloria floruisse; ut quem Italia in ejus honorem eo tempore percusit, habet figuram insidentem globo cum Cornucopiæ, ad omnium rerum copiam; quem Sicilia, habet figuram cum spicis, ad fœcunditatem; quem Mauritania, figuram hastilia tenentem cum equo, ad equestrem ejus provinciæ gloriam denotandam. Huc etiam referendus est nonus qui ejusdem est Antonini, sed non suo loco positus.

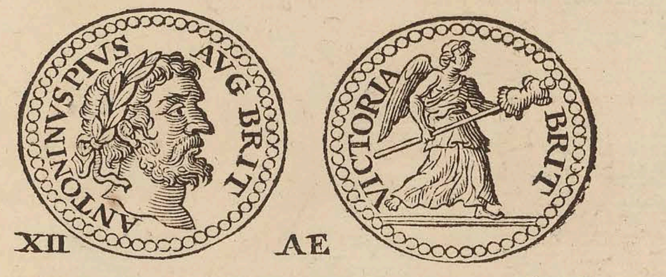

Septimus nummus qui Commodi, tantùm docet illum ob victoriam contra Britannos BRITANNICI *nomen sibi assumpsisse: in altera enim parte victoria cum palma scutum tenens, & devictorum Britannorum scutis insidens cum* VICTORIA BRITANNICA *cernitur.*

Octavus qui est Caracallæ & non suo loco hic ponitur, signatiùs ostendit ex numeris illum devicisse hostes in Britannia anno salutis 214. & ex trophæo, quod melius quàm sculptor, depinxit his versibus Virgilius:

Ingentem quercum decisis undique ramis
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezentî ducis exuvias, tibi magne trophæum
Bellipotens: aptat roranteis sanguine cristas,
Telaque trunca viri.

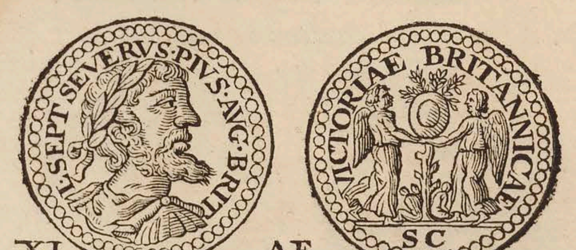

Idem sentiendum est de duodecimo, qui est ejusdem Caracallæ.

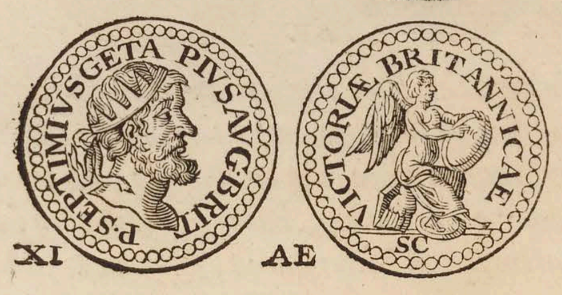
M 2 In

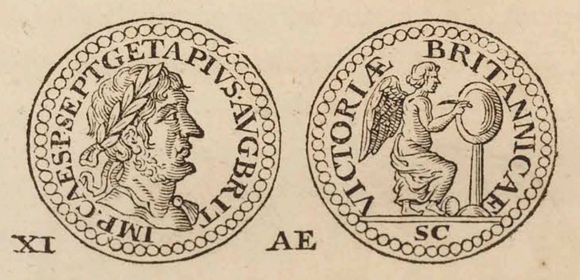
X AE

XI AE

XI AE

XI AE

In illis verò Severi, & Getæ nihil est obscuritatis.

XIII AE

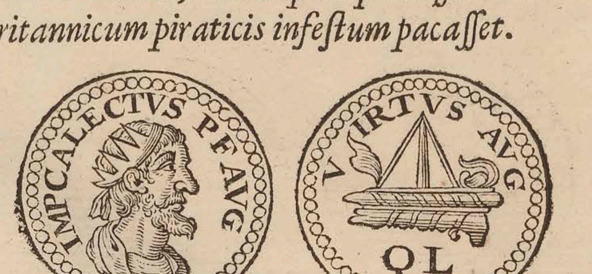
Ælianus quis hic fuerit nondum constat. A. Pomponium Ælianum inter XXX *tyrannos aliqui enumerant. Cl. Ælianum, alii inter sex tyrannos sub Diocletiano statuunt. Sunt etiam qui opinantur hunc illum ipsum fuisse tyrannum in Britannia sub Probo Imperatore, cujus suppresso nomine meminit Zosimus, & de quo suprà. Certè quocunque fuerit tempore, in Britannia Augustum appellatum existimamus; cum ejus nummi solummodo in hac insula reperiantur qui inscribuntur* IMPERATOR CL. ÆLIANVS PIVS FOELIX AVGVSTVS. *In altera parte* VICTORIA AVGVSTI, *quod innuit illum barbaros aliquos devicisse.*

Aliis Lælianus legitur.

XIIII AE

Carausii nummus cum inscriptione Imperator Cajus Carausius Pius Fœlix Augustus, *& in altera parte* PAX AVGVSTI, *eo tempore percussus videtur, cùm mare Britannicum piraticis infestum pacasset.*

XV AE

Cùm Allectus qui Carausium è medio sustulit, purpuram induisset, & viriliter se contra barbaros gessisset, hunc nummum cum VIRTVS AVGVSTI *percussit, literæ* Q. L. *alii Quartarium Londini cusum, alii Quæstorem Londinensem denotare volunt.*

XVI AE

Cùm Constantius Chlorus diem Eboraci obiisset, & jam in divos solenni consecratione relatus esset; in ejus honorem & memoriam hic nummus signatus, quod ex inscriptione constat, & templo inter duas Aquilas. Notæ subjectæ P. LON. *Pecuniam Londini signatam evincunt.*

XVII AE

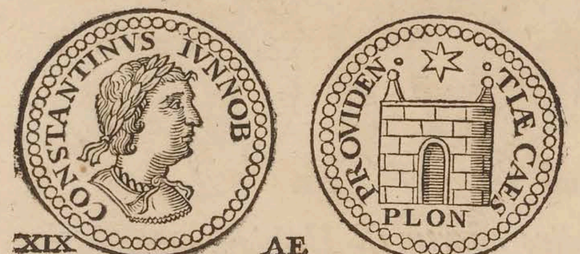
Vxor ejus Flavia Helena natione Britanna, ut tradunt historiæ nostræ, & confirmat maximus ille historicus Baronius, cùm filius Constantinus Maximus Tyrannum Maxentium fudisset, & titulum Fundatoris Quietis, & Liberatoris orbis *accepisset, parta Reipublicæ securitate, hanc in ejus honorem signatam habuit pecuniam Treveris, ut ex literis* S. TR. *constat, i. Signata Treveris.*

XVIII AE

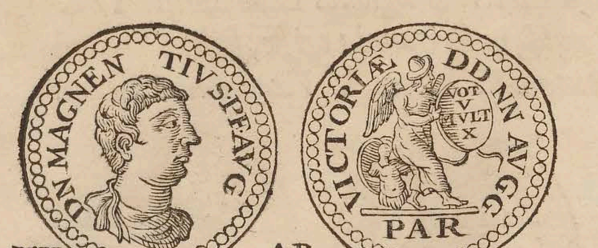
Fl. Constantinus Maximus Augustus magnum Britanniæ ornamentum, hunc cum GLORIA EXERCITVS *ad milites deliniendos, penes quos, non imperatorem, eo seculo fuit imperium, percusit Constantinopoli, ut ex literis subjectis* CONS. *docemur.*

Constantinus Iunior filius Constantini Maximi, cui cum aliis regionibus obtigit Britannia, hunc nummum signavit patre superstite, Nobilis enim Cæsar tantùm dicitur, quod nomen designatis imperii successoribus tribui solitum. Ex ædificio & PROVIDENTIÆ CÆS.

XIX AE

illum cum fratre aliquod opus publicum extruxisse, uti ex P. LON. *percussum fuisse Londini hunc nummum intelligimus.*

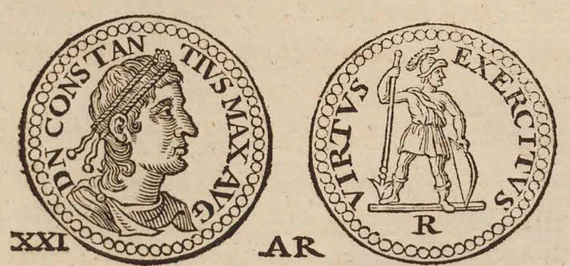

XX AR

A Magnentio qui patre Britanno natus, hoc percussum videatur numisma, quod inscriptum, Dominus noster Magnentius Pius Fœlix Augustus, *& ad ineundam*

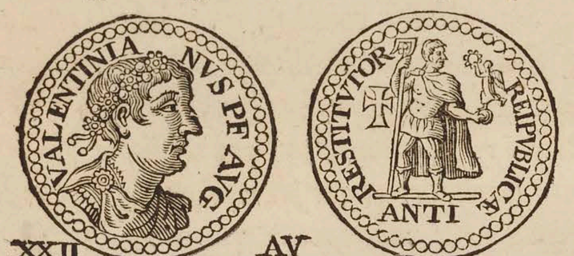
gratiam

gratiam cum Constantio videatur postquam publicum aliquem hostem profligasset. Notæ enim DD. NN. AVGG. *i. Domini nostri Augusti, duos tunc innuit fuisse Augustos. Illud* VOTIS. V. MVLTIS X. *denotat quod populus vota tunc nuncupabat, ut* V. *annos floreret Imperator, & numero multiplicato multa decennia faustis acclamationibus comprecabantur. Huc facit illud in Nazari Panegyrico.* Quinquennalia beatissimorum Cæsarum occupatos in gaudiis habent, sed in destinatis decenniis jam vota properantia & spes volucres constiterunt. *Literæ* P. AR. *Arelati hunc denarium signatum denotant.*

XXI AR

Constantius Magnentio fuso, & Britannia recuperata, in honorem Exercitus hunc signandum curavit, R *in basi forsitan notat esse ex officina monetaria quæ erat Romæ.*

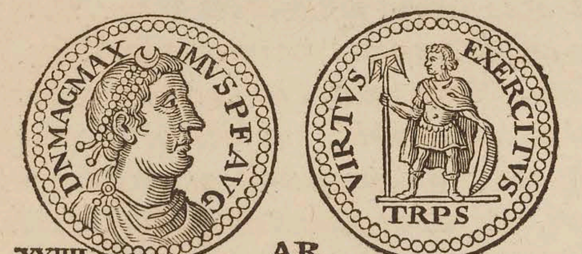
XXII AV

In Valentiniani honorem cùm Britanniam collabentem restituerit, & recuperatam partem de suo nomine VALENTIAM *dixerit, hic Antiochiæ percussus ut ex literulis subjectis colligatur.*

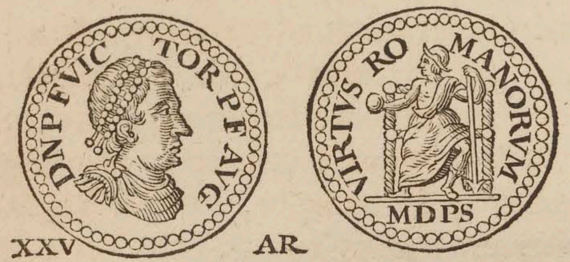

XXIII AR

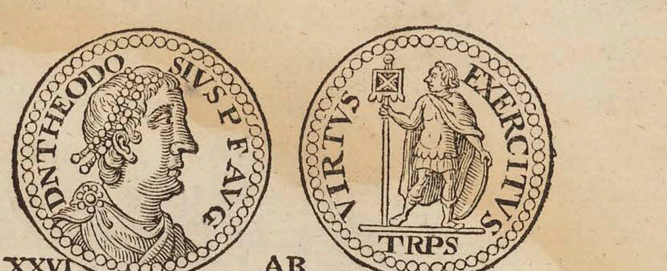
Ad Gratiani nummum nihil occurrit quod adjiciam, nisi quod ad Magnentii modò dixi.

XXIIII AR

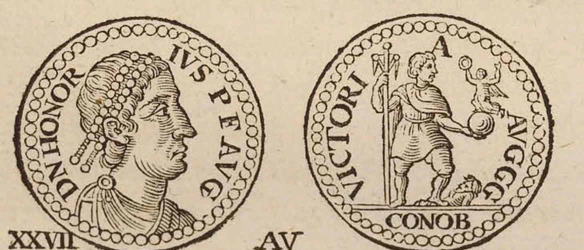

XXV AR

XXVI AR

Cùm Magnus Maximus ab exercitu Britannico creatus esset Augustus, ejusque itidem filius Flavius Victor: in militum gratiam & gloriam hi nummi fuerunt cusi, Theodosiusque cum illos sustulisset, eadem de causa illum cum VIRTVTE EXERCITVS *signavit.*

XXVII AV

In illo aureo Honorii nihil est quod adnotem, nisi ex illo AVGGG. *tres fuisse ea tempestate Augustos, scilicet post annum salutis* 420, *cùm Honorius in Occidente, Theodosius Iunior in Oriente, & cum illis Constantius qui Constantinum nostrum spe nominis electum vicerat, ab Honorio Augustus nominatus, imperarent.* CONOB *verò illud denotat Obrizum esse aurum Constantinopoli signatum. Nusquam enim nisi in aureis legitur illud* CONOB. *quantum hactenus observavi.*

Nummos Romanorum longè plures adjicere poteram, vis enim eorum infinita passim apud nos reperitur in urbium subversarum ruinis, in thesauris sive flavissis illo ævo reconditis, urnisque funeralibus. Vnde autem tanta illorum superesset copia valde demirabar, donec Principum constitutionibus legissem nummos antiquos conflare fuisse interdictum.

L. 1. c. de auri pub. Prosecut. L. 12. 13. C. Th. de suscept. præpos.

Antiquos hos tùm Britannorum, tùm Romanorum nummos, cùm jam suis typis dederimus, Lectoris etiam interesse putamus Chorographicam Britanniæ tabellam (cum fuerat Romanorum provincia) priscis nominibus hoc in loco interserere, non quidem illam accuratam. Quis enim præstabit? sed è qua si nihil aliud hoc tamen ediscas, quotidie aliquid in hoc orbe mutari, nova urbium fundamenta jaci, nova gentium nomina extinctis nominibus prioribus exoriri; & quod ait ille,

Non indignemur mortalia corpora solvi,
Cernimus exemplis oppida posse mori.

BRITANNIÆ EXCIDIVM.

CVm jam derelicta esset à Romanis præsidiis Britannia, confusissima erant omnia, & calamitatibus miserrima, hinc barbaris incursantibus, illinc civibus tumultuantibus, dum quisque imperii summam sibi arripit, *Sub metu*, ut habet Ninnius, *quadraginta plus minus annos fuerunt. Vortigernus enim qui regnavit urgebatur à metu Pictorum & Scotorum, à Romanorum, qui hic manserunt, impetu, nec non à timore Ambrosii Aurelii, vel Aureliani, qui tantæ tempestatis collisione occisis in eadem parentibus purpura indutis superfuerat.* Hinc Saxones à Vortigerno in auxilium è Germania evocati exitiabile bellum in

Britannia.

Gildas.

Saxones in Britanniam evocati.

in hoſpites conflarunt, miſelloſque Britannos poſt ancipites bellorum eventus uberiori Inſulæ parte, & avitis ſedibus exuerunt.

Verum luctuoſiſſimum hoc Britanniæ excidium tibi Gildas Britannus totus lachrymis opletus, qui paulo poſt vixit, lamentabili ſuo ſtylo depinget, vel potius deplanget. Romanis ad ſua remeantibus emergunt certatim de * carucis quibus ſunt trans Sciticam vallem evecti, quaſi in alto Titane, incaleſcenteque caumate, de arctiſſimis foraminum caverniculis fuſci vermiculorum cunei, tetri Scotorum, Pictorumque greges, moribus ex parte diſſidentes: & una eademque ſanguinis fundendi aviditate concordes. Cognitaque condebitorum reverſione & reditus denegatione ſolito confidentiores omnem Aquilonalem, extremamque terræ partem pro indigenis muro tenus capeſſunt. Statuitur ad hæc in edito arcis acies ſegnis ad pugnam, inhabilis ad pugnam, trementibus præcordiis inepta, quæ diebus ac noctibus ſtupido ſedili marcebat. Interea non ceſſant uncinata nudorum tela quibus miſerrimi cives de muris tracti ſolo allidebantur. Hoc ſcilicet eis proficiebat immaturæ mortis ſupplicium qui tali funere rapiebantur, quo fratrum pignorumque ſuorum miſerandas imminentes pœnas cito excitu devitabant. Quid plura? Relictis civitatibus, muroque celſo, iterum illis fugæ, iterum diſperſiones ſolito deſperabiliores. Item ab hoſte inſectationes: item ſtrages accelerantur crudeliores, & ſicut agni à lanionibus, ita deflendi cives ab inimicis diſcerpuntur, ut commoratio eorum ferarum aſſimilaretur agreſtium. Nam & ipſis mutuo nec pro exigui victus brevi ſuſtentaculo miſerrimi cives latrocinando temperabant, & augebantur externæ clades domeſticis motibus, quod huiuſcemodi tam crebris direptionibus vacuaretur omnis regio totius cibi baculo, excepto venatoriæ artis ſolatio. Igitur rurſum miſeræ mittentes epiſtolas reliquiæ ad Ætium Romanæ poteſtatis virum hoc modo loquentes:

* Carroghes. Scitica vallis. Gildas hic in MS. exemplaribus Galliæ Querulus dicitur, ut mihi retulit V. C. Barnab. Briſoniſn.

ÆTIO III COS

GEMITVS BRITANNORVM.

Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter hæc duo genera funerum aut jugulamur aut mergimur.

In aliis exempl. Agitio, in aliis Equitio Cos. ſine ullo numero.

Nec pro iis quicquam adjutorii habent. Interea fames dira ac famoſiſſima vagis ac nutabundis hæret, quæ multos eorum cruentis compulſi prædonibus ſine dilatione victas dare manus, ut pauxillum ad refocillandam animam cibi caperent, alios vero nunquam, quin potius de ipſis montibus, ſpeluncis, ac ſaltibus dumis conſertis continue rebellabant. Et tum primum inimicis per multos annos prædas in terra agentibus ſtrages dabant, non fidentes in homine, ſed in Deo, ſecundum illud Philonis, Neceſſe eſt adeſſe divinum, ubi humanum ceſſat auxilium. Quievit parumper inimicorum audacia, nec tamen noſtrorum malitia. Receſſerant hoſtes à civibus, nec cives à ſuis ſceleribus. Moris namque continui erat genti (ſicut & nunc eſt) ut infirma eſſet ad retundenda hoſtium tela, & fortis eſſet ad civilia bella, & peccatorum onera ſuſtinenda, &c. Revertuntur ergo impudentes graſſatores Hyberni domum, poſt non longum temporis reverſuri, Picti in extrema parte * inſulæ tunc primum & deinceps requieverunt prædas & contritiones nonnunquam facientes. In talibus itaque induciis deſolato populo ſæva cicatrix obducitur famis, alia virulentiore tacite pullulante. Quieſcente autem vaſtitate, tantis abundantiarum copiis inſula affluebat, ut nulla habere tales retro ætas meminiſſet, cum quibus omnimodis & luxuria creſcit. Crevit etenim germine præpollenti ita ut competenter eodem tempore diceretur: Omnino talis auditur fornicatio, qualis nec inter Gentes. Non ſolum vero hoc vitium, ſed & omnia quæ humanæ naturæ accidere ſolent, & præcipue (quod & nunc quoque in ea totius boni evertit ſtatum) odium veritatis cum aſſertoribus, amorque mendacii cum ſuis fabricatoribus, ſuſceptio mali pro bono, veneratio nequitiæ pro benignitate, cupido tenebrarum pro ſole, acceptio Satanæ pro Angelo lucis. Vngebantur reges non per Deum, ſed qui cæteris crudeliores extarent: & paulo poſt ab unctoribus non pro veri examinatione trucidabantur, aliis electis trucioribus. Si quis vero eorum mitior, & veritati aliquatenus propior videretur, in hunc quaſi Britanniæ ſubverſorem omnium odia telaque ſine reſpectu contorquebantur, & omnia quæ diſplicuerint æquali ſaltem lance pendebantur, ſi non gratiora fuiſſent diſplicentia: ita ut merito patriæ illud propheticum, quod veteri illi populo denunciatum eſt, potuerit aptari. Filii (inquiens) ſine lege dereliquiſtis Deum, & ad iracundiam provocaſtis Sanctum Iſraël. Quid adhuc percutiemini apponentes iniquitatem? omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Sic agebant cuncta, quæ ſaluti contraria fuerint, ac ſi nihil mundo medicinæ à vero omnium medico largiretur. Et non ſolum hæc ſeculares viri, ſed & ipſe grex Domini ejuſque paſtores, qui exemplo eſſe omni plebi debuerint: Ebrietate quam plurimi quaſi vino madidi torpebant reſoluti, & animoſitatum tumore, jurgiorum contentione, invidiæ capacibus ungulis, indiſcreto boni malique judicio carpebantur: ita ut perſpicue ſicut & nunc eſt, effundi videretur contemptio ſuper principes, ſeduci vanis eorum, & errore in invio & non in via. Interea volente Deo purgare familiam ſuam, & tanta malorum labe infectam auditu tantum tribulationis emendare, non ignoti rumoris penniger ceu volatus arrectas omnium penetrat aures: jamjamque adventus veterum hoſtium volentium penitus delere, & inhabitare ſolito more à fine uſque ad terminum regionem. Nequaquam tamen ob hoc proficiunt, ſed comparati jumentis inſipientibus, ſtrictis (ut dicitur) morſibus rationis frænum obfirmantes per latam diverſorum vitiorum ad mortem proclive ducentem (relicto ſalutari licet arcto itinere) diſcurrebant viam. Dum ergo (ut Salomon ait) ſervus durus non emendatur verbis, flagellatur ſtultus, & non ſentit. Peſtifera namque lues feraliter inſipienti populo incumbit, quæ in brevi tantam ejus multitudinem remoto mucrone ſternit, quantam ne poſſent vivi humare. Sed ne hac quidem emendatur, ut illud Eſaiæ Prophetæ in eo quoque impleretur, dicentis: Et vocavit Deus ad planctum & ad calvitium & ad cingulum ſacci: ecce vitulos occidere & jugulare arietes, ecce manducare & bibere & dicere: Manducemus & bibamus; cras enim moriemur. Appropinquabat ſiquidem tempus, quo ejus iniquitates, ut olim Amorræorum, complerentur. Initur namque conſilium quid optimum, quidve ſaluberrimum ad refellendas tam ferales & tam crebras ſupradictarum gentium irruptiones, prædaſque decerni deberet. Tum omnes conſiliarii una cum ſuperbo tyranno cæcantur, adinvenientes tale præſidium, imo excidium patriæ, ut ferociſſimi illi nefandi nominis Saxones Deo hominibuſque inviſi, quaſi in caulas lupi, in inſulam ad retundendas Aquilonales gentes intromitterentur. Quo utique nihil ei uſquam pernicioſius, nihilque amarius factum eſt. O altiſſimam ſenſus caliginem, ô deſperabilem crudamque mentis hebetudinem! Quos propenſius morte cum abeſſent tremebant, ſponte (ut ita dicam) ſub unius tecti culmine invitabant ſtulti Princi-

Provinciæ.

Reges uncti.

Peſtis.

Saxones in Britanniam admiſſi.

pes

pes (*ut dictum est*) *Taneos*, *dantes Pharaoni consilium insipiens.*

Tum erumpens grex catulorum de * *cubili leænæ barbariæ tribus* (*ut lingua ejus exprimitur*) *Cyulis*, *nostra longis navibus*, *secundis velis*, *omine*, *auguriisque quibus vaticinabatur certo apud eum præsagio*, *quod ter centum annis patriam cui proras librabat*, *insideret. Centum vero quinquaginta*, *hoc est dimidio temporis*, *sæpius vastaret. Evectus primum in Orientali parte insulæ jubente infausto tyranno*, *terribiles infixit ungues*; *quasi pro patria pugnaturus*, *sed eam certius impugnaturus* : *cui supradicta genitrix* (*comperiens primo agmini fuisse prosperatum*) *item mittit satellitum canumque prolixorem catastam*, *quæ ratibus advecta adunatur cum manipularibus spuriis. Inde germen iniquitatis*, *radix amaritudinis*, *virulenta plantatio nostris condigna meritis in nostro cespite ferocibus palmitibus pampinisque pullulat. Igitur intromissi in insulam barbari*, *veluti militibus*, & *magna* (*ut mentiebantur*) *discrimina pro bonis hospitibus subituris*, *impetrant sibi annonas dari. Quæ multo tempore impertitæ clauserunt* (*ut dicitur*) *canis faucem. Item queruntur non affluenter sibi* * *epimenia contribui*, *occasiones de industria colorantes*, & *ni profusior eis munificentia cumularetur*, *testantur cuncta insulæ rupto fœdere depopulaturos. Nec mora*, *minas effectibus prosequuntur* (*confovebatur namque ultionis justæ præcedentium scelerum causa*) *de mari usque ad mare ignis Orientali sacrilegorum manu exaggeratus*, & *finitimas quasque civitates agrosque populans non quievit accensus*, *donec cunctam pene exurens insulæ superficiem rubra occidentalem trucique Oceanum lingua delamberet. In hoc ergo impetu*, *Assyrio olim in Iudam comparando*, *completur quoque in nobis secundum historiam*, *quod Propheta deplorans ait* : Incenderunt igni sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. *Et iterum* : Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam: coinquinaverunt templum sanctum tuum, &c. *Ita ut cunctæ coloniæ crebris arietibus*, *omnesque coloni cum præpositis Ecclesiæ*, *cum Sacerdotibus ac populo mucronibus undique micantibus*, *ac flammis crepitantibus simul solo sternerentur*, & *miserabili visu in medio platearum una turrium edito cardine avulsarum*, *murorumque celsorum saxa*, *sacra altaria*, *cadaverum frusta*, *crustis*, *ac sigillantibus purpurei cruoris tecta velut in quodam horrendo torculari mixta viderentur*, & *nulla esset omnimodis præter domorum ruinas*, *bestiarum volucrumque ventres in medio sepultura.*

* Germania Ciulæ.

* Stipendia menstrua.

Hæc cum legerimus non bono Gildæ succenseamus, quod in suorum Britannorum vitia, in immanem Pictorum, & Scotorum feritatem, & nostrorum Saxonum insatiabilem crudelitatem tam aspere invehatur. Sed cum insitione vel commixtione quadam per tot sæcula, jam cuncti gens una simus, religione bonisque artibus emolliti, cogitemus, quales & illi fuerint, & quales nos esse debeamus: ne pro nostris itidem vitiis summus rerum moderator alias huc gentes, vel nobis excisis transferat, vel devictis inserat.

BRITANNI ARMORICI.

Gildas.

Hac funestissima & deploratissima tempestate nonnulli miserarum reliquiarum Britannorum in montibus deprehensi acervatim jugulabantur, *alii fame confecti accidentes manus hostibus dabant in ævum servituri*, *si tamen non continuo trucidarentur*, *quod altissimæ gratiæ stabat loco*: *alii transmarinas petebant regiones*, *cum ululatu magno ceu celeusmatis vice hoc modo sub velorum sinubus cantantes*: Dedisti nos tanquam oves escarum, & in gentibus dispersisti nos: *alii montanis collibus*, *minacibus præruptis*, *vallatis*, & *densissimis saltibus*, *marinisque rupibus vitam suspecta semper mente credentes in patria licet trepidi perstabant.* Ex his qui transmarinas petierunt regiones illi proculdubio fuere qui saluti suæ consulentes magno numero in Armoricam Galliæ se contulerunt, & ab Armoricanis gratanter admissi fuerunt. Quod præter linguæ communitatem quæ eadem fere cum nostris Britannis sive Wallis, comprobat, ut alios taceam qui in hoc consentiunt, author proximus ab illo ævo, & in ipsa Armorica oriundus, qui scripsit vitam S. Wingualosi Confessoris. *Britannorum soboles*, inquit, *ratibus ad istam devecta est citra mare Britannicum terram*, *tempore quo gens barbara dudum aspera in armis*, *moribus indiscreta Saxonum maternum possedit cespitem. Tunc se chara soboles in istum conclusit sinum: quo loco*, *magnis laboribus fessa ad horam consedit sine bello quieta.* Produnt tamen nostri multo ante Britannos nostros in hac ora consedisse. Malmesburiensis enim, *Constantinus Max. ab exercitu Imperator consalutatus*, *expeditione in superiores terras indicta*, *magnam manum militum Britannorum abduxit*, *per quorum industriam*, *triumphis ad vota fluentibus brevi rerum potitus*, *emeritos & laboribus functos*, *in quadam parte Galliæ ad occidentem super littus Oceani collocavit*; *ubi hodie posteri eorum manentes immane quantum coaluere*, *moribus linguaque non-nihil à nostris Britonibus degeneres. Præcepit sane Constantinus*, *Veterani juxta nostrum præceptum vacantes terras accipiant*, *easque perpetuo habeant immunes.* Ninnius item, *Maximus Imperator qui occidit Gratianum*, *noluit demittere domum milites qui perrexerant cum eo ex Britannia*, *sed dedit illis multas regiones à Stagno quod est super Montem Iovis usque ad civitatem quæ vocatur Cantguic*, & *usque ad cumulum occidentalem*, *id est*, *Cruc-occhidient.* Adjungit fabulose, qui notulas Ninnio addidit, *Britones Armorici qui ultra mare sunt*, *cum maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes*, *quum redire nequierunt*, *occidentales partes Galliæ solo tenus vastaverunt*, *acceptisque eorum uxoribus & filiabus in conjugium*, *omnes earum linguas amputaverunt*, *ne eorum successio maternam linguam disceret*, *unde & nos illos vocamus in nostra lingua Lhet Vydion*, *id est*, *semitacentes*, *quoniam confuse loquuntur.* Horum authoritati refragari minime possum, imo opinor veteranorum illorum liberos, hos è patria profugos Britannos postea libenter suscepisse. Britannorum tamen nomen in hoc tractu apud ejus ævi scriptores non occurrit, antequam Saxones in nostram Britanniam advenerint, nisi illorum quos in Picardia Plinius locare videtur, & Britanni in nonnullis exemplaribus vocantur. Nam si quis ex 4 Strabonis existimet cum Volaterrano Britanniam urbem fuisse Galliæ, codicem Græcum vel inspiciat, & se facile docebit illum de Britannia insula, non de urbe lo-

Cod. Theod. lib. 7. Tit. 20.

loquutum fuisse. Illum autem Dionysii Afri versiculum quem supra attuli malunt nonnulli cum Stephano de nostris, quam cum Eustathio de Armoricanis intelligere, maxime cum Festus Avienus vetustus sane scriptor ita reddiderit,

*Cauris nimium vicina * Britannis:*
Flavaque cæsariem Germania porrigit ora.

** id est, Britannia.*

Nec quis existimet *Britannicianos* in notitia memoratos hinc fuisse, qui tantum fuere militum cohortes è Britannia nostra conscripti.

Britanniciani.

Ante Britannorum nostrorum adventum, hæc regio primum Armorica dicta erat, id est, *Ad mare sita*, deinde eodem sensu Britannice *Lydaw*, id est, *Littoralis*, Latine *Letavia* apud nostros mediæ ætatis scriptores. Vnde Letos fuisse suspicor quos in Gallia nominat Zosimus, cum innuit Magnentium Tyrannum apud Lætos natum in Gallia, patre Britanno. Hi Armorici cum Constantinus ille nominis favore electus rerum potiretur, & barbari Gallias undique persultarent, ejectis Romanorum præsidiis, rempublicam inter se constituerunt: sed Valentinianus Iunior opera Ætii, & intercessione S. Germani in ordinem redegit. Quo tempore Exuperantius eos rexisse videatur. De quo Claudius Rutilius,

Armorica.

Lexovii Plinio. forte. Zonaras. Arborici Procopio dicti, & alteri ipsa regio Cornu Galliæ.

Cujus Aremoricas pater Exuperantius oras
Nunc post liminium pacis amore docet.
Leges restituit, libertatemque reducit,
Et servos famulis non sinit esse suis.

Ex quibus versibus nescio an Ægidius Maserius collegerit, cum scripserit Britannos fuisse servulos Armoricanis, & libertatem in eos erexisse. Prima mentio Britannorum in Armorica, quod scio, fuit anno salutis 461 circa annum tricesimum ab Anglo-Saxonibus in Britanniam nostram evocatis. Tunc enim Mansuetus Britannorum Episcopus inter Galliæ & Aremoricæ Episcopos Concilio Turonensi primo subscripsit. Nono post anno hi novi Galliæ incolæ cum viderent Visigothos sibi fœcundissimos Andium & Pictonum agros occupare, in eos irruerunt, & obstaculo fuerunt quo minus Gothi Galliam totam occuparent. Ab Anthemii enim Romani Imperatoris partibus steterunt contra Gothos, usque adeo ut Aruandus majestatis damnatus fuerit, quod literis ad Gothorum regem datis, Britannos supra Ligerim oppugnandos, & Gallias inter Gothos & Burgundos dividenda suasisset. *Britanni hi genus erat hominum argutum, armatum, tumultuosum, virtute, numero, & contubernio contumax.* ut Sidonius Appollinaris de illis conqueritur ad Riothimum suum, ut ipse appellat, (Britannorum Regem vocat Iornandes) qui postea ab Anthemio accersitus venit cum XII millibus hominum subsidio Romanis, sed antequam illis jungerentur, aperto Marte à Gothis cum suis superatus ad Burgundiones Romanis confederatos confugit. Iam inde Armoricis paulatim devictis Britannorum nomen his novis sedibus ita invaluit ut universi incolæ in Britannorum nomen paulatim coalescerent, & hic tractus *Britannia Armorica* & Francis *Britannia Cismarina* diceretur. Vnde I. Scaliger,

Sid. Apollinar.

Anno 470.

Vicit Aremoricas animosa Britannia gentes,
Et dedit imposito nomina prisca jugo.

Arma enim in hospites qui eos admiserunt, converterunt, ut constat cum alias, tum ex his Regalis Episcopi Venetensis verbis de se & suis: *Nos in captivitate Britannorum positi gravi jugo subditi sumus.* Temporibus autem subsequentibus seque suaque animose primo sub Regulis, postea sub Comitibus, & Ducibus contra Francos propugnabant, licet ut habet Glaber Rodolphus, *sola illis divitiæ fuere libertas fisci publici, & lactis copia:* & hinc ante quingentos annos de illis scripsit Gulielmus Malmesburiensis: *Est genus hominum egens in patria, aliasque externo ære laboriosæ vitæ mercatur stipendia. Si dederis, nec civilia sine respectu juris & cognationis detrectans prœlia, sed pro quantitate nummorum ad quascunque voles partes obnoxium.*

Gregor. Turon. Lib. 10. c. 9.

BRITANNI WALLENSES, ET CORNWALLENSES.

Reliqui Britannorum qui patriam in patria miserrimi quæsiverunt, tantis conflictati sunt calamitatibus, quantas pro rerum atrocitate nemo satis explicare queat: Non solum à Saxonibus, Pictis, & Scotis bello tetro longe lateque disperso exagitati, sed impotenti nefariorum tyrannorum dominatu ubique oppressi. Qui & quales autem illi fuerint tyranni circa annum salutis quingentesimum, habe paucis ex Gilda qui tum vixit & vidit. *Constantinus inter Damnonios licet conceptis verbis coram Deo & sanctorum choris se boni principis officium præstiturum jurasset, in duabus ecclesiis duos regios pueros, eorumque nutritores duos viros fortissimos sub Abbatis amphibalo, id est, * sacra veste utrinque villosa, obtruncavit, multisque ante annis uxore legitima depulsa, crebris adulteriorum fœtoribus fœdatus.*

Constantinus.

** Glossarium vetus.*

Aurelius Conanus in parricidiorum & adulteriorum cœno volutatus, pacem patriæ exosus, solus relictus ac si arbor in campo arescens, cujus patrem, fratresque supervacua phantasia abripuit, & mors immatura oppressit.

Aurelius Conanus, qui & Caninus v. c.

Vortiporius Dimetarum tyrannus, boni patris nequam filius, pardo similis moribus, & nequitiis discolor, canescente jam capite, sedens in throno dolis pleno, parricidiis & adulteriis constuprato, conjugem amovit, ejusdemque filiam imprudentem stupravit & è medio sustulit.

Vortiporius.

Cuneglasus, Romana lingua lanio fulvus, ursus multorum sessor, auriga currus receptaculi ursi, Dei contemptor, Cleri depressor, in Deum sceleribus, in hominem armis belligerans, uxorem repulit, sanctos crebris injuriis instigavit, superbe sapiens, & in incerto divitiarum sperans.

Cuneglasus.

Maglocunus insularis Draco, multorum tyrannorum depulsor tam regno quam vita, primus in malo, multis potentia simulque malitia major, largior dando, profusior peccatis, fortior armis, cunctis Britanniæ Ducibus tam regno, quam status lineamento editior, adolescens avunculum Regem cum fortissimis militibus ense & igni oppressit.

Maglocunus.

Post-

Postquam ex voto violenti regni phantasia cessit, remordente peccatorum conscientia se Monachum vovit. Sed statim ad vomitum reversus, monachi voto irrito primas nuptias sprevit, uxorem filii fratris sui viventis adamavit, filium illum fratris, uxoremque aliquandiu à se habitam occidit, adamatam illam filii fratris uxorem connubio adscivit. Verum hæc historicis relinquenda, qui hactenus falso hos sibi invicem successisse prodiderunt, cum semel simulque (ut ex Gilda videre licet qui singulos alloquitur) in diversis insulæ partibus tyrannidem arripuissent.

Illæ autem Britannorum superstites reliquiæ in occiduos insulæ tractus naturæ munimentis, montibus, & æstuariis obseptos, scilicet in *Walliam*, quam nunc dicimus, & *Cornwalliam* se subduxerunt. Hujus incolas Saxo Bριtpealeſ illius Coſnpealeſ, ut Gallos *Galweales* nuncupavit. Quod enim exterum & peregrinum, *Walsh* illis dicitur, unde etiam *Wallones* in Belgica, & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi Britowalli bellicosissima gens multis seculis libertatem sub suis regulis tutati sunt, licetque fossa admirandi operis, quam Offa Rex perduxit, ab Anglo-Saxonibus fuerint disclusi, eorum tamen urbes ferro, flammaque subinde vastarunt, itidemque ab illis gravissima quæque pertulerunt. Tandem Edwardo Primo regnante, ut ipse de se scribit, *Divina providentia quæ in sui dispositione non fallitur, inter alia suæ dispensationis munera, quibus nos & regnum nostrum Angliæ decorari dignata est, terram Walliæ cum incolis suis prius nobis jure feudali subjectam, jam sui gratiam proprietatis nostræ dominium, obstaculis quibuscunque cessantibus, totaliter & cum integritate convertit, & coronæ regni prædicti, tanquam partem corporis ejusdem annexuit, & univit.* Subsequenti tamen ætate nullo modo induci potuerunt, ut servitutis jugum subirent, nec ulla ratione res componi, & funestissimum inter gentes odium restingui potuit, donec HENRICVS VII, ab illis oriundus salutarem manum jacentibus Britannis porrexerit, & HENRICVS VIII in parem juris libertatisque conditionem, atque nos ipsi Angli sumus, acceperit. Ex quo tempore, & non paucis ante annis immobilem eorum fidem, obsequiumque Angliæ reges sunt experti. Illi vero *Cornwalli* licet vires omnes ad patriæ salutem tuendam animose contulerint, cito tamen in Saxonum potestatem concesserunt, utpote nec numero valuerunt, nec regio satis à natura munita eos tutari poterat.

Cornwalis. Britweales. Walsh. Walli.

Statutum Walliæ.

Hæc de Britannis & Romanis dicta sufficiant. Sed cum de incolis agatur non hic tacendum est, etiamsi jam ante diximus, quod Zosimus tradit, Probum Imperatorem *Vandalos & Burgundos*, quos devicerat, in Britanniam misisse, qui sedes hic nacti utilem operam Romanis præstiterunt, quoties aliquis seditionem moliretur. Vbi vero sederint nisi in agro Cantabrigiensi nescio. Gervasius enim Tilburiensis meminit antiqui valli in illo agro, quod *Vandelsburg* vocat, Vandalorumque opus fuisse dicit.

Lib. 1. Vandali & Burgundi in Britannia.

Nec suspicetur quispiam Constantii temporibus Pœnos hic sedes habuisse ex his Eumenii Rhetoris verbis, *Nisi forte non gravior Britanniam ruina depresserat, quam si persusa tegeretur Oceano, quæ profundissimo Pœnorum gurgite liberata ad conspectum Romanæ lucis emersit.* Vetustus enim codex, qui fuerat Humfredi Ducis Glocestrensis, postea honoratissimi Baronis Burghlæi summi Angliæ Thesaurarii, *pœnarum gurgitibus* legit. De calamitatibus enim & pœnis loqui videtur, quibus sub Carausio fuit affecta.

Quod Agathias in historiarum secundo habet, *Hunnica natio Britones sunt*, ne quis inde Britannos in calumniam trahat, vel Hunnos existimet. Βίττοɣες etenim Græco codice, non Britones legi, testatus est mihi jampridem vir eruditissimus Franciscus Pithæus, & nunc prodidit I. Lewenclaius de re historica meritissimus.

PICTI.

Picti.

AD alios Britanniæ incolas nunc accedamus, & primum ad Pictos, quibus primas in antiquitate post Britannos detulerunt Historici. Hos *Hector Boetius* ab *Agathyrsis*, *Pomponius Lætus*, *Aventinus*, & alii à Germanis, nunulli à Pictonibus *Galliæ*, Beda à *Scythis* deducit. *Contigit*, inquit, *gentem Pictorum de Scythia* (*ut perhibent*) *longis navibus non multis in Hiberniam pervenisse*, à *Scotis* quos ibi invenerunt, sedes frustra petiisse, eorum suasu Britanniam adiisse, & per Septentrionales ejus partes habitasse, idque circa annum reparatæ salutis, ut multi volunt, septuagesimum octavum.

Ego in tanta varietate quid sequar non video, ut tamen quod res sit dicam, & sententiam meam proferam, Nisi hac in re venerabilis Bedæ authoritas omnibus omnium ocnjecturis præponderaret, Pictos non aliunde advectos, sed ipsissimos fuisse Britannos, veram priscorum Britannorum sobolem existimarem. Illos nimirum Britannos dico, qui ante Romanorum adventum Borealem insulæ partem insederunt, quique ad hos, servitutis jugum repellentes (ut est natio servitutis impatientissima,) postea confluxerunt. Quemadmodum incursante Saxone, Britanni qui sua libertate se abdicare nollent, in occiduas insulæ regiones, montibus asperas, *Walliam* & *Cornwalliam* se subduxerunt: sic proculdubio, Romano ardente bello, Britanni ne servitutem, omnium malorum extremum subirent, in has Boreales partes, quæ cœli inclementia rigent, confragosis locis horrent, & Oceani alluvionibus paludibusque stagnant, se receperunt. Vbi non tam suis telis, quam suo cœlo, & sydere armati, cum indigenis, quos ibi offenderunt, in numerosam gentem succreverunt. Author enim est Tacitus Romanorum hostes in hanc partem veluti aliam insulam à socero suo Agricola submotos fuisse, & nemini dubium quin Britanni fuerint, qui has remotissimas insulæ partes incoluerunt. Quid, omnes ne illos Britannos Romanorum hostes, qui triginta millia armatorum contra Agricolam eduxerunt, qui tantis cladibus Severum affecerunt, ut una expeditione septuaginta millia Romanorum, & sociorum desiderarit,

derarit, ad internecionem deletos & nullos in semen relictos somniabimus? ut advenis è Scythia, aut Thracia locum præberent. Tantum abest, ut ego hoc credam, licet Beda ex aliorum relatione scripserit; ut potius affirmarim, illos ita auctos fuisse, ut solum neque alere, neque capere potuisset, & proinde coactos Romanam provinciam inundare, & quasi obruere, quod postea, cum Scoti advenissent, factum novimus. Sed quia Beda scripsit, ut alii illo tempore *perhibuerunt*, nonnullos è Scandia, quæ olim ut universa septentrionalis plaga Scythia dicta, per insulas continua serie cohærentes ad Britannos illos Septentrionales accessisse facile adducar ut credam.

Ne quis tamen probabili mendacio me fidem accommodare opinetur: quod Picti ipsi Britanni fuerint, videor probare posse ex Pictorum moribus, nomine, & sermone, quibus optime cum Britannis convenisse videbimus.

Mores. Vt vero inter alia omittam, quod nec Picti, ut prodit Beda, nec Britanni, ut scribit Tacitus, sexum in imperiis discreverint, aut fœminas à sceptris excluserint: ritus ille pingendi, & coloribus se oblinendi utrique genti communis erat. De Britannis jam antea docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus, qui canit,

> *Nec falso nomine Pictos*
> *Edomuit.* Et alibi. *ferroque notatas*
> *Perlegit exanimes Picto moriente figuras.*

Nomen. Nec minus diserte Isidorus: *Non abest genti Pictorum nomen à corpore, quod minutis opifex acus punctis, expressos nativi graminis succos includit, ut has ad sui specimen cicatrices ferat pictis artubus maculosa nobilitas.* Iam existimabimusne hos Pictos, Germanos fuisse, qui hoc pingendi more nunquam sunt usi, aut Agathyrsos Thraciæ tanto spatio dissitos? vel potius ipsos Britannos, cum in eadem ipsi fuerint insula, & eundem pingendi morem retinuerint.

Nec alio nomine quam Britanni antiquis scriptoribus, Dioni, Herodiano, Vopisco, &c. vocantur barbari illi, qui tamdiu tantis incursibus ex sylva Caledonia, & ultima illa Septentrionali ora Romanos exercuerunt. Tacitus item qui bella soceri sui Agricolæ in hac extrema Britanniæ parte plene describit, incolas non alio nomine quam *Britannos*, & è *Caledonia Britannos* appellat, cum tamen Pictos novos advenas decem ante annos huc advenisse scriptores recentiores nostri prodiderint, (quod notes velim) quandoquidem Tacitus illo ævo hos plane ignoraverit. Nec Imperatores illi Romani qui res fœliciter contra eos gesserunt, Commodus scilicet, Severus, Bassianus & Geta ejus filii BRITANNICI agnomen sibi assumpsissent, cum hos devicissent, nisi Britanni fuissent. Certe si Romani quibus omne ignotum pro magnifico fuit, diversam aliquam à Britannis gentem & prius ignotam debellassent, sive illi Picti, sive Scoti dicti fuissent, PICTICI vel SCOTICI titulos in nummis & inscriptionibus proculdubio præ se tulissent. Tacitus ex rutilis comis, & magnis artubus eorum originem è Germania conjectat, statim tamen verius ad cœli positionem quæ corporibus dat habitum refert. Vnde & Vitruvius. *Sub Septentrionibus nutriuntur gentes immanibus corporibus, colore fusco, directo capillo & ruso.* Caledones, item qui sine controversia erant Britanni, eandem cum Pictis fuisse gentem quodammodo innuit Panegyricus, cum scribit, *Caledonum, aliorumque Pictorum sylvas*, &c. quasi etiam Caledones non alii, quam Picti fuissent. Illosque Caledonios fuisse natione Britannos Martialis innuit in illo versu.

> *Quinte Caledonios Ovidi visure Britannos,*

Ausonius item, simulque eos depictos docet, dum viridi musco glarea distincto eorum colorem sic assimilat:

> ——*viridem distinguit glarea muscum;*
> *Tota Caledoniis talis pictura Britannis.*

Cæterum ut hi longo jam tempore, non alio quam Britannorum nomine innotuerunt, idque à depictis corporibus: sic postea circa tempora Maximiani & Dioclesiani (nec antea Pictorum nomen apud scriptores occurrit) cum Britannia tam diu provincia fuisset, ut incolæ provincialem Latinam imbibissent, PICTI, ut videtur, dici cœperunt, ad distinctionem eorum, qui socii Romanorum erant, Britannique dicebantur. Et unde Picti dicerentur? nisi quod se depingerent. Si quis vero sit, qui non credat Britannos nostros linguam Latinam provincialem usurpasse, ne ille noverit, quantopere Romani laborarint, ut Provinciæ loquerentur Latine, nec viderit quanta vis Latinarum dictionum in Britannicam linguam irrepserit, ut Taciti authoritatem non urgeam, qui scribit Britannos Domitiani tempore, Latinæ linguæ eloquentiam concupiisse. Quantum vero ad Pictorum nomen attinet, hunc scrupulum Flavii Vegetii authoritas facile eximat, qui quodammodo demonstrat Britannos hoc vocabulo *Pictæ* eodem plane sensu, quo Latini, pro re colorata usos fuisse. Britannos enim scribit vocasse scaphas illas exploratorias, PICTAS, quarum vela & funes Veneto colore erant intincta, & quarum nautæ, & milites Venetam vestem induti erant. Certe si naves ob vela Veneto colore infecta PICTAS vocarint Britanni, quid impedit, quo minus populum variis coloribus depictum & inprimis Veneto (is enim glastinus est è glasto) PICTOS appellaverint. *Lib. 4. c. 37.*

Huc etiam facit quod Picti boreales, quos verbo & exemplo ad Christum perduxit S. Columbanus, in vetustis Anglorum annalibus Bꝛiꞇꞇaꞅ Peohꞇaꞅ, quasi *Britanni Picti*, nominantur.

Lingua Pictorum. Ex lingua quo minus pluribus argumentemur in causa est, quod Picticæ linguæ vix verbulum ex authoribus colligi possit: eandem tamen cum Britannica fuisse videtur. Beda scripsit, vallum incipere in loco, qui Pictorum sermone *Penuahel* appellatur, & *Pengwal* Britannis *Caput*, sive *Principium valli* expresse significat. Toto etiam illo insulæ tractu, quem Picti diutissime tenuerunt (erat ea pars Scotiæ Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam sapiunt, ut *Morria, Marnia*, quod regiones sint maritimæ, à *Mor* Britannico. *Aberden, Aberlothnet, Aberdore, Aberneith*, id est *Ostium Deni, Lothnetti, Dori, Neithi*; ab *Aber* quod Britannis fluminis ostium denotat. *Strathbolgy, Strathdee, Strathearn*, id est *Vallis Bolgy, Dee, & Earne*, à *Strath*, quod Britannice vallis est.

Ipsa

Ipsa etiam primaria Pictorum sedes non aliam, quam Britannicam originationem agnoscit, Edenburgum dico, quam CASTRVM ALATVM vocat Ptol. *Aden* enim ala Britannice dicitur. Nec in argumenti locum arripiam, quod nonnulli Pictorum reguli *Bridii* sint dicti, id est Britannice, ut sæpius diximus, depicti. Ex his utique linguam Pictorum à Britannica non diversam fuisse, & proinde gentes non diversas non absurde concludatur; Licet Beda de Britannorum & Pictorum linguis quasi discretis loquatur, quo loco pro dialectis linguas dixisse videatur.

Nec est cur quis miretur, quod Picti gentilibus suis Britannis tantas clades intulerint, cum videamus hodie in Hibernia illos qui Anglico parent imperio, nullos adeo infestos hostes habere, quam gentiles suos sylvestres Hibernicos. Quemadmodum enim, ut Paulus Diaconus habet, *Gothi, Hyppogothi, Gepidi, & Vandali*, nomen tantum mutantes, una eademque lingua usi, infestis signis sæpe inter se concurrerunt; sic etiam Picti, & Britanni, maxime cum hi jam essent Romanorum socii. Hæc erant, qualiacunque sunt, quæ mihi manum quasi injecerunt, & animum fere induxerunt, ut Pictos Britannorum reliquias judicarim: sed hæc forsitan elevat Bedæ authoritas, & vincat valeatque præ his conjecturis (si placet) tanti viri ex aliorum relatu traditio.

Deucaledonii. Vecturiones. Pictos hos in DICALIDONIOS & VECTVRIONES dividit Ammianus Marcellinus, *Deucalidonios* legerim ego, & occiduam Scotiæ oram, qua Deucalidonius Oceanus irrumpit insedisse existimo. Quanquam hos sic dictos, quasi nigros Calidonios opinatus fuerim (*Dee* enim nigrum Britannis significat) quemadmodum Hiberni hodie ejus tractus Scotos, *Duf Allibawn*, id est *Nigros Scotos* vocant, & Britanni prædones ex hac ora mare infestantes, *Yllu du*, id est *Exercitus ater*, dixerunt. A situ tamen nomen traxisse conjectare licet. Etenim *Deheu Caledonii*, Caledonios dextrorsum habitantes, id est ad occasum notat. Vt Picti alii qui sinistrorsum tenuerunt, id est ad ortum, (quem sinistralem plagam vocat Ninnius) *Vecturiones* dicti fuerant, deflexo fortasse à *Chwithic* vocabulo, quod sinistram Britannis significat, quos VERNICONES corrupte apud Ptolemæum dici suspicantur nonnulli. Antiquum fragmentum Saxonicum Peʒꝺeoꝛn vocare videtur, sic enim inimicam Britannis gentem nominat, cum ipsos Pictos *Pehits & Peohtas* veteres Angli appellarint. Vnde apud Whitkindum *Pehiti*, pro Picti passim legitur.

Pictorum mores. Pagina 18, &c. Mores horum priscorum, & barbarorum Britannorum qui postea in Pictorum nomen abierunt, è Dione, & Herodiano jam antea descripsimus. Nunc superest, ut attexam, Cum inclinato imperio, Romani parum providi è Barbaris cohortes conscriberent, quosdam ex his Pictis ab Honorio, pacatis ubique rebus, in militiam Romanam allectos, & *Honoriacos* dictos fuisse. Qui

Blondus. Honoriaci.

sub Constantino Tyranno illo ob spem nominis electo, Pirænei claustris patefactis, barbaros in Hispaniam immiserunt. Demumque cum primum per se, postea cum Scotis fœderatis hanc Romanorum provinciam afflixissent, serius mitescere cœperunt: Australes à Ninia sive Niniano Britanno viro sanctissimo ad Christum conversi circa annum Salutis 430. Septentrionales vero qui arduis atque horrentibus montium jugis erant ab Australibus seclusi, à Columbano ex Hibernia Scoto eximiæ etiam sanctitatis monacho anno DLXV, qui illos undecunque hauserat, Pascha à Luna decimaquarta Martii ad vicesimam sed semper die Dominica celebrare, & alia forma tonsuræ quam Romani, sc. quæ coronæ speciem imperfectam præ se ferret, uti docuit. De quibus diu in hac insula acriter disceptatum, donec Naitanus Rex Pictorum suos ad catholicam observantiam ægre perduxit. Quo seculo Sanctorum limina Picti plurimi, ut tunc ferebant tempora, devoti adierunt, & inter alios qui in S. Petri Basilicæ antiquitatibus his verbis memoratur, (ASTERIVS COMES PICTORVM, ET SYRA CVM SVIS VOTVM SOLVERE) Demum à Scotis ex Hibernia influentibus ita fuerunt obtriti, ut circa annum salutis DCCXL, prœlio funestissimo debellati, aut penitus extincti, aut paulatim in eorum nomen, & nationem concesserint. Quod idem accidit potentissimæ Gallorum nationi, qui à Francis devicti in Francorum nomen sensim quasi commigrarunt.

Beda.

Asterius Comes Pictorum.

Quod Panegyricus innuit ante Cæsaris tempora Britanniam, *Pictis & Hibernis hostibus seminudis assuetam fuisse*, more sui temporis loqui videtur, certe Picti nomine, eo tempore in Britannia non erant.

Quod etiam Sidonius Apollinaris in Panegyrico ad socerum cecinerit,

Victricia Cæsar
Signa Caledonios transvexit adusque Britannos,
Fuderit & quanquam Scotum, & cum Saxone Pictum:

Non possum non exclamare cum altero Poëta,

Sit nulla fides augentibus omnia Musis.

Hæc Cæsar effuse in suis ipsius laudibus prodigus nunquam reticuisset, si modo præstitisset. Sed hi non dissimiles videntur bonis illis, & doctis hac ætate scriptoribus, qui dum Cæsaris historiam consarcinant, illum Francos in Gallia, & Anglos in Britannia devicisse scribunt, cum illo tempore, nec in hac Anglorum, nec in illa Francorum nomen vel fando auditum fuisset, utpote qui multis post sæculis in has regiones devenerunt.

Pictones. *Pictones* Galliæ eandem cum nostris Pictis fuisse gentem, cum Ioanne Picardo credere non ausim, cum Pictonum nomen in Gallia etiam Cæsaris ætate fuerit celeberrimum, & nostri nusquam Pictones dicantur: uno tantum Panegyrici loco *Pictonum* pro *Pictorum* librariorum incuria subrepsisse scio.

Lingua Pictorum. *Lib. 4. c. 37.*

O 2 SCOTI.

SCOTI.

PRoximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes SCOTI suo jure sibi vendicant, de quibus priusquam dixero, ne malevoli & morosi in calumniam rapiant, quæ ingenue & simpliciter ex antiquis scriptoribus de Scotis hic protulero, præmonendus est lector, singula ad veteres, veros, & genuinos Scotos referenda esse. Quorum soboles sunt illi Hibernice loquentes, qui longe lateque occiduam regni Scotiæ quod nunc dicunt partem, insulasque adjacentes incolunt, & *Highland-men* vulgo vocantur. Reliqui enim moribus cultiores qui orientalem ejus partem insident, licet in nomen Scotorum transierint, nihil minus sunt quam Scoti, sed ex eadem qua nos Angli Germanica origine. Quod ipsi non possunt non confiteri, & nos non agnoscere, cum à superioribus illis *Sassones* perinde ac nos appellentur; & eadem qua nos lingua, certissimo ejusdem originis argumento, scilicet Anglo-Saxonica, dialecto tantum variata utantur. Quo nomine tantum abest, ut aliquam illis maculam aspergam, ut potius semper quasi ejusdem sanguinis & stirpis amaverim, & coluerim etiam tum cum divisa regna, & nunc multo magis cum Deo optimo Maximo authore, sub uno augustissimo imperii capite Angli & Scoti (quod bonum, fœlix, faustum, salutareque sit utrique genti) coalescimus.

Origo & ἔτυμον gentis Scoticæ, ut circumvicinarum gentium ita caligine circumfusa latent, ut ipse perspicacissimus Buchananus, vel parum viderit, vel sibi viderit: omnium enim exspectationem hac in re fefellit. Hinc ego diu me sustinui ne in hanc arenam descenderem, & cum aliis fabulas admirando, suaviter ineptirem. Ad Deos enim æque probabiliter Scotorum origo referatur, quam ad illam Scotam Pharonis Ægyptii ementitam filiolam Gaithelo Cecropis conditoris Athenarum filio enuptam. Sed ut hæc opinio ex imperitia antiquitatis enata etiam à candidioribus Scotis rejicitur; ita altera illa recentior à Græco fonte insulse deducta, quod Scoti dicantur quasi σκότιοι, id est obscuri, ut in gentis clarissimæ & fortissimæ contumeliam ab invidis excogitata, mihi prorsus exploditur. Nec Florilegi nostri omnibus arridet, Scotos nimirum appellari, quod ex confusa gentium colluvione prognati fuerint. Non possum tamen non mirari unde habuit Isidorus, *Scoti propria lingua nomen habent à picto corpore, eo quod aculeis ferreis cum atramento variarum figurarum stigmate annotantur.* Quod etiam Rabanus Maurus iisdem verbis contestatur, in sua ad Lodovicum Pium Imperatorem Geographia, quæ extat in Bibliotheca Collegii Trinitatis Oxonii.

Scota Pharaonis filia.

L. 9. c. 2.

Sed cum suos habeat Scotia alumnos, qui originem ex intima antiquitate depromere possint, & suæ, patriæque gloriæ optime consulant, si in hanc rem totam curam, omnemque animum tantisper ponerent; intendam ego tantum digitum ad fontes, unde fortasse veritatem hauriant, proponamque nonnulla, quæ illos diligentius perpendere velim. Nam ego in hac re Scepticus. Et primum de origine, postea de loco unde in Hiberniam transmigrarint. Constat enim illos ex Hibernia insula à Britannis antiquitus culta, ut suo loco docebitur, in Britanniam transmisisse, & cum primum scriptoribus hoc nomine innotuerint, in Hibernia sedes habuisse. Cecinit enim Claudianus de eorum in Britanniam irruptionibus,

Hibernia Scotorum patria.

> *totam cum Scotus Hibernem*
> *Movit, & infesto spumavit remige Thetis.*

Alibi etiam,

> *Scotorum cumulos flevit glacialis Hiberne.*

Orosius item scribit, *A Scotorum gentibus colitur Hibernia.* Cum eo Isidorus, *Scotia eadem & Hibernia: Scotia autem quod à Scotorum gentibus colitur, appellata.* Gildas Scotos *Hibernos grassatores* appellat. Beda etiam, *Scoti qui Hiberniam insulam Britanniæ proximam incolunt.* Et alibi. Carolique Magni ætate Eginhardus *Hiberniam Scotorum insulam* diserte appellat, Giraldus etiam Cambrensis. *Gentem Scoticam ex Hibernia fuisse propagatam tam linguæ quam cultus, tam armorum quam morum usque in hodiernum probat affinitas.* Sed ad ea quæ Scotos perpendere velim.

Cum qui veri & genuini sint Scoti, hoc Scotorum nomen non agnoscant, sed alias se *Gaoithel, Gael, & Albin* indigitent, cumque populi plurimi aliis ac ipsi utuntur, à vicinis insigniantur nominibus, quibus gentium origines sæpe subindicantur: ut Pannoniæ inferioris incolæ qui se *Magier* dicunt, *Hungari* Germanice vocantur, quod origine sint Hunni, Sylvæ Hercyniæ accolæ, qui sibi *Czechi* nominantur, aliis *Bohæmi* appellantur, quod à Boiis Gallis sint orti, Africæ incolæ qui & suum sibi nomen habent, *Alarbes* Hispanis dicuntur, quod sint Arabes, Hiberni qui sibi *Erinach*, Britannis nostris *Gwidhill* & ipsi Hiberni & Britanni nos Anglos non alio vocant nomine, quam *Sassons*, quod à Saxonibus originem ducamus; velim ut Scoti primum perpendant, num sic dicti fuerint à vicinis quasi Scythæ. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & Scotos uno nomine *Scutten* appellant; sic Britannos nostros utrosque *Y-Scot* dixisse è Britannis scriptoribus observatum est. Ninius etiam Britannos Hiberniæ incolas expresse Scythas vocat, fretumque per quod ex Hibernia in Britanniam trajecerunt, *Vallem Scythicam* Gildas nominat. Sic enim habet Parisiensis editio, ubi alii nullo sensu *Styticham vallem* legunt. Alfredus etiam Rex qui ante septingentos annos Orosii historiam in Anglicam linguam transtulit, Scotos per *Scyttan* convertit, nostrique qui proxime Scotiam habitant non Scotos, sed *Scyttes* & *Scetts* appellitant. *Vti enim* (authore Walsinghamio) *iidem dicuntur Getæ, Getici, Gothi, Gothici; sic ab eadem origine appellantur Scythæ, Scitici, Scoti, Scotici.*

Gaiothel sive Gaithel, & Gael.

Vallis Scythica.

In Hypodigmate.

Vtrum vero hoc nomen à vicinis huic genti fuerit inditum ob mores Scythicos, vel quod è Scythia devenerit, hic cogitent. Britannos sane primævos Hiberniæ incolas quæ vera Scotorum patria, cum Scythis feritate & Diodorus Siculus,

Lib. 6. Strabo lib. 4.

culus, & Strabo nominatim comparant. Præterea cruorem è vulneribus interemptorum ebibunt, fœdus mutui ſanguinis hauſtu ſanciunt, & de numero cædium honorem creſcere arbitrantur ſylveſtres Hiberni, & qui vere Scoti, ut olim Scythæ. Huc accedit quod his Scotis, perinde ut Scythis arcus & ſagittæ præcipue erant arma. Scythas enim τοξοφόρους vocat Orpheus, ut Ælianus, & Iulius Pollux *Sagittarios;* unde à Sagittandi peritia hoc nomen utrique genti factum ſuſpicantur viri eruditi. Nec novum videri poſſit diverſos populos ab iiſdem moribus eodem nomine fuiſſe inſignitos, ut qui Indiam occidentalem perluſtrarunt, omnes viros fortes arcu & ſagittis infeſtos per univerſam Indiam, ejuſque inſulas *Caribes* uno nomine, licet diverſæ ſint gentes, appellari ſcribunt.

Caribes. Benzo lib. 2

Verum quod è Scythia devenerint, produnt ipſi Hibernicorum hiſtorici, Nemethum enim Scytham, & longo poſt tempore Delam è Nemethi progenie, id eſt, Scythica, inter primos Hiberniæ habitatores connumerant. Ninnius item Eluodugi diſcipulus plane ſcripſit, *In quarta mundi ætate* (hoc eſt, intervallo illo quod interfuit inter Templi ædificationem, & captivitatem Babylonicam) *Scythæ Hiberniam obtinuerunt.* Accedit huc recentiorum authoritas, Ciſneri in Præfatione ad Crantzium, & Reineri Reineccii, qui ſcribit, *Supereſt à Scythis gens Scotorum in Britannia,* &c. Dubito tamen omnino etſi Getæ natio fuerit Scythica, num Hibernos noſtros Propertius innuat dum canit,

Tomo. 1. pag. 37.

Hibernique Getæ, Pictoque Britannia curru.

Vnde Scoti in Hiberniam venerunt.

At Scotis ſuus honor conſtare non poſſit, niſi ex Hiſpania in Hiberniam deducantur, hoc enim & ipſi, & eorum hiſtorici vehementer tanquam pro aris & focis contendunt, & jure ſane. Opera itaque luditur, ſi Scythæ in Hiſpania non inveniantur. Scythas autem in Hiſpania fuiſſe (ut taceam Scythicum in Cantabris promontorium Hiberniæ proximum, & quod Strabo ſcribit, Cantabros cum Scythis moribus & feritate conveniſſe) Silius Italicus ex Hiſpania oriundus apertiſſime docet. CONCANOS enim Cantabriæ gentem è Maſſagetis, id eſt, Scythis procreatos hoc verſu oſtendit,

Scythæ in Hiſpania.

Concani.

Lib. 3.

Et quæ Maſſagetem monſtrans feritate parentem,
Cornipedis fuſa ſatiaris Concane venâ.

Pauculis interjectis verſibus, Sarmatas, quos Scythas fuiſſe fatentur omnes, Suſanam Hiſpaniæ urbem conſtruxiſſe docet, cum canit,

Sarmaticos attollens Suſana muros.

Luceni.

Ab his Sarmatis, ſive Scythis, *Luceni,* quos in Hibernia locat Oroſius, prognati videntur (cum Suſanam inter Lucenſios Hiſpaniæ reponunt ipſi Hiſpani) uti à Concanis illis *Gangani* Hiberniæ. Lucenſii enim & Concani inter Cantabros erant vicini, ut Luceni & Gangani in illa Hiberniæ ora, quæ Hiſpaniam proſpectat. Si quis roget quinam illi Scythæ fuerint, qui in Hiſpaniam devenerint, plane neſcio, niſi Germanos exiſtimes, & velim ut ipſi Scoti altius conſiderent. Germanos vero jam olim in Hiſpaniam penetraviſſe, præter Plinium, qui *Oretanos* Hiſpaniæ, *Germanos* vocat, Seneca natione Hiſpanus docebit. *Pyrenæus,* inquit, *Germanorum tranſitus non inhibuit, per invia, per incognita verſavit ſe humana levitas.* Germanos autem Scythas dictos fuiſſe non ſolum ex Ephoro & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocarunt, ſed etiam ex Plinio. *Scytharum,* inquit, *nomen uſque quaque tranſit in Sarmatas, atque Germanos.* Teſtiſque eſt Aventinus Germanos ab Hungaris *Scythas, & Scythulas* denominari. A Scythica vero origine genus ducere probro neutiquam eſſe poteſt, cum Scythæ ut vetuſtiſſimi ita plurimarum gentium victores, ipſi perpetuo invicti, & ab alieno imperio intacti. Nec hic omittendum Caucos & Menapios qui inter celeberrimas fuere Germaniæ gentes, iiſdem nominibus & eadem vicinitate in Hibernia à Ptolemæo collocari, ut probabile ſit ab iiſdem Germanis cum nomine etiam originem deduxiſſe.

Germani in Hiſpania.

De conſolatione ad Albinum. Lib. 4. cap. 12.

Vaſſæus.

Si non ab his exorti ſint Scoti, velim ſecum perpendant, num è Barbaris illis fuerint quos ex Gallæcia Hiſpaniæ Conſtantinum Maximum expuliſſe Regis Alphonſi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam ſe demigraſſe volunt. Si quærant, qui fuerint illi Barbari, non dubito quin juxta mecum ſentiant Germanos fuiſſe: Gallieno enim imperante, *Germani ulteriores,* inquit Oroſius, *abraſa potiti ſunt Hiſpania;* & Germani ulteriores qui fuerint niſi Scythæ? At Aurelius Victor quem Andreas Schottus edidit, Germanos illos Francos vocat. Qandoquidem vero Franci illi, & ulteriores Germani è Germania ſolventes, longiſſime in Oceanum furoris æſtu eveherentur, & ut inquit Nazarius ad Conſtantinum, Hiſpanorum etiam oras armis infeſtas, per hæc noſtra maria, haberent: quis credat illos Hiberniam uberrimam inſulam, & ad Hiſpaniam infeſtandam opportunam exucco Cantabriæ ſolo poſthabuiſſe? Verumenimvero, ut Norwegi Caroli Magni ætate, & poſtea, è Scandia ſæpe Hiberniam aggreſſi ſunt, ſedeſque ſibi fixerunt: ita Francos idem antea feciſſe opinari liceat, ſatiſque probabiliter, & hinc in Hiſpaniam tranſmiſiſſe, indeque à Conſtantino Magno exturbatos in Hiberniam receſſiſſe. Credibile item eſt plures eò poſtea confluxiſſe, tum cum Vandali, & Gothi omnia in Hiſpania in fumum & cinerem verterent, atque barbari inter ſe bella gererent & ſtrages agerent; nec non cum Saracenorum procella Hiſpanos percelleret, & in Gallitiam & Cantabriam plurimos conjiceret. Sed hæc viderint alii, ſit mihi ſatis vel voluiſſe hanc nubem ſubmovere.

Oroſius lib. 7.

Qui fit quæſo perpendant hic Scoti, quod Hiberni Scotorum atavi & ipſi Scoti ſe *Gael,* & *Gajothel* dici, linguamque ſuam *Gajothlac* eſſe glorientur, & eam Britanniæ partem quam primo occuparunt *Argathel* nominarint: unde hæc nomina promanaſſe dicant, à Gallæcis Hiſpaniæ, à quibus quamplures proculdubio in Hiberniam tranſmigrarunt, & quorum origo à Gallatis, ſive Gallis repetitur? an à Gothis, ut nonnulli recentiores opinantur, qui hoc *Gajothel* à Gothis profluxiſſe volunt, perinde ac *Cathalonia* in Hiſpania. Argumenta hic à linguæ Gothicæ cum Hibernica affinitate illi peterent, quæ tamen cum aliis Europæ linguis, niſi cum Britannica & Germanica affinitatem, quoad ego deprehendi, plane

habet nullam. Quam vere scribit Huntingdonensis: *Scoti ex Hispania in Hiberniam quarta mundi ætate venerunt, pars eorum quæ adhuc remansit eadem utitur lingua, & Navarri vocantur*, quam vere inquam ille dixerit, alii dixerint *Davidem* vero *Chambres* Scotum hic omitto, qui à Iesuitis accepit Scotorum linguam in India orientali usurpari. Vereor ne disjunctissima regio non mentiendi, sed mendacium dicendi libertatem viro credulo fecerit.

Gothorum & Sylvestrium Scotorum idem habitus. Sin ex cultu argumenta hac in re depromi possint, idem hodie sylvestribus Scotis cultus & vestitus, qui olim Gothis, ex Sidonio statim deprehenditur, qui dum Gothum describit, plane Scotum Sylvestrem depingit. *Flammei sunt*, inquit, *croco, pedes perone setoso talos ad usque vinciuntur. Genua, crura, suræque sunt sine tegmine, vestis alta, stricta, versicolor, vix appropinquans poplitibus exertis. Manicæ sola brachiorum principia velantes. Viridantia saga limbis marginata puniceis. Penduli ex humero balthei. Aurium legulæ crinium super jacentium flagellis operiuntur.* (Sic enim multifidos & discriminatos Scotorum & Hibernorum crines recte flagella dixeris) *Lanceis etiam uncatis* (uncinata tela vocat Gildas) *securibusque missilibus utuntur. Strictasque tunicas*, ut inquit Prophyrio, *Pectoribus suis aptatas sine cingulis gestabant.* *in Horatium de Arte Poet.* Si hic non sit ipsissimus Hiberno-Scotorum cultus, ipsorum judicium esto. Simul velim considerent hæc Giraldi Cambrensis verba ex libro primo de Institutione Principis. *Cum Maximus de Britannia in Galliam cum robore virorum, & virium, nec non & armorum insulæ toto, ad occupandum imperium transvectus fuerat, Gratianus & Valentinianus fratres, & consortes imperii gentem hanc Gothicam rebus in bellicis fortem, ac strenuam, sibi quoque vel confœderatam, vel subjectam, & imperialibus beneficiis obstrictam à Scythiæ finibus in aquilonares Britanniæ partes ad Britones infestandum, & tyrannum cum juventute revocandum navigio transmiserunt. Illi vero tum quoniam pro innata Gothorum bellicositate prævalidi fuerunt, tum quoniam insulam viris, ac viribus vacuam invenerunt; Boreales ejusdem partes ac provincias non modicas ex prædonibus accolæ facti sibi usurpatas occupaverunt.* Qui vero fuerint hi Gothi, si non Scoti indicarint alii, & fortasse ex Procopio lucem aliquam habeant, apud quem Belisarius Gothis expostulantibus, quod Siciliam Romanis concessissent, in hæc verba respondet. *Lib. 2 de bello Gothorum.* *Et nos item Britanniam Gothos habere sibi permittimus Sicilia longe præstantiorem, Romanorum quondam ditionis effectam. Par enim est, ut qui priores beneficia contulere, vel gratiam parem ut referant, vel benefactorum vicissitudinem.* Huc etiam referenda videntur, quod Fergusium Scotum Alarico Gotho in direptione Romæ comitem fuisse scribunt Scoti, *Lib. 6. cap 25.* quod Gensricum Vandalorum regem in Scotiam, & Britanniam transisse tradit Irenicus, quodque Cambrensis nescio unde, prodit *Gaidelos*, id est, *Scotos*, ut stirpem, sic nomen à Vandalis traxisse, quos eosdem cum Gothis fuisse docet P. Diaconus. Nec fraudi Scotico nomini esse potest se Gothorum prolem agnoscere, cum potentissimi Hispaniarum reges hinc stemma ducere glorientur, & apud Italos nobilissimi quique à Gothis vel genus ducunt, vel ementiuntur. *Levinus Lemnius.* Ipseque Imperator Carolus Quintus è Scandia, & Gothorum stirpe, totius Europæ nobilitatem exortam fuisse serio dictitare solebat. Verum hæc non tanti apud me sunt, ut hinc Scotos Gothorum fuisse propaginem existimare ausim.

Diodorus Siculus. Nunc, ut verbo dicam, literatos Scotos perpendere velim, num ex antiquissimis Britannis Hiberniæ incolis fuerint, (nam Britannos olim Hiberniam incoluisse certum) & Scythæ, vel Scoti dicti quod cum Scythis moribus convenerint, vel Scythæ qui è Scandia, aut Scythia devenerint, ad quos Gallæci, Franci, sive Germani ex Hispania exturbati, & Gothi sive Vandali accesserint, cum Hispania funestissimis bellis ureretur; vel colluvies populorum quæ in Hiberniam confluxerat, & inde nomen apud vicinos invenerit. *Ad Annum Christi 77.* *Lingua*, inquit Giraldus, *Hibernicorum Gaidelach quasi ex omnibus linguis collecta dicitur.* Et Florilegus undecunque collegit, *Ex Pictis & Hibernensibus Scoti originem habuerunt, quasi ex diversis nationibus compositi. Scot enim illud dicitur quod ex diversis rebus in unum acervum congregatur.* *Scot.* Vti Alemanni (Asinio Quadrato teste) nomine præ se tulerunt, quod ex varia fuerint hominum colluvie. *Alemanni. Agathias lib. 1.* Nec mirum cuiquam videri possit tot gentes in Hiberniam olim confluxisse, cum illa insula medio inter Britanniam atque Hispaniam sita sit, Gallico quoque mari opportuna; & inter octingentos annos proxime elapsos certissimum sit ex Annalium fide, Norwegos, ac Oustmannos è Germania, Anglos, Wallos, & Scotos ex Britannia ibi sedes sibi defixisse. Hæc sunt quæ Scotos hac in re perpendere velim. Interim meminerint me nihil asseverasse, sed tantum quædam subindicasse, quæ ad rem facere quodammodo videantur. Ex quibus si Scotorum origini lux nulla affulgeat, alibi exquirant, ego enim hac in re plane cæcutio, & veritatem fugientem vana indagine sum insequutus, hac tamen circumspectione, ut neminem, uti spero, suboffenderim.

Quando Scoti in Britanniam advenerint. G. Buchananus. De tempore, quo Scotorum nomen primum innotuit, nonnulla est quæstio, litemque Humfredo Lhuido Antiquario optimo Buchananus Poëta optimus intendit. Quod Scotorum nomen nusquam ex authoribus erui posse ante Constantini Magni tempora Lhuidus asserit, in hominem irruit, jugulum petit, duobusque misellis argumentis transfodere conatur, uno ex Panegyrico, ex conjectura altero. *H. Lhuidus.* Quod Panegyricus vetustus habet, Britanniam Cæsaris tempore Hibernis assuetam fuisse hostibus. Ideo si diis placet Scoti eo tempore in Britannia sedes habuerunt, sed nec Hibernos illos sedes tunc habuisse, nedum Scotos fuisse quispiam ante dixit. Panegyricus proculdubio more scriptorum recepto ad sua, non ad Cæsaris tempora respexit. Conjectura autem non sua est, sed literatissimi illius Iosephi Scaligeri. Ille enim in Notis ad Propertium dum obiter carmen illud è Senecæ ludo emendaret,

> *Ille Britannos Vltra noti Littora ponti,*
> *Et cærulos Scuta Brigantes Dare Romuleis*
> *Colla cathenis, Iussit, &c.*

Scotobrigantes legit, & statim exclamat, Scotos sibi jam originem debere suam, sed ego invitus huic opinioni minime acclamo, qui illum in multis cum eruditionis admiratione semper suspexi. Non enim è libris, sed ex ingenio est hæc con-

conjectura, & sensus ferat, vel *cæruleos scuta Brigantes* ut libri omnes habent, vel *Cæruleos cute Brigantes*, ut legit doctiss. Hadr. Iunius. Buchananus tamen, qui maluit cum suo, & alterius acumine suaviter ludere, quam cum recepta lectione recte sentire, huic conjecturæ mirifice applaudit. Primum quod authores non produnt Britannos scuta pinxisse. Inde quod differentiæ grata *Scoto-Brigantes* dixit, ut distingueret à Brigantibus Hispaniæ, & Hiberniæ. Postremo quod Britannos, & Brigantes hoc carmine separat, velut nationes diversas. Sed si quis hæc excutiat, quid impedit quo minus scuta pingerent, qui se, & currus pinxerint? Cur ad differentiam novum verbum *Scoto-Brigantes* procuderet? Cum cæruleos appellat, & à Claudio subactos ait, non ab aliis Brigantibus satis distinguit? Sed illa observatio de Britannis, & Brigantibus, quasi diversis nationibus, vix Poëtam sapit, quem Poëtica illa loquendi forma καθ᾽ ὅλον καὶ μέρη latere non potuit. Quare cum hæc causæ nihil prosint, Egesippum (qui vulgo vetustus admodum creditur) quasi succenturiatum Buchananus à me habebit. Scribit enim ille ubi de Romanorum magnitudine agit. *Tremit hos * Scotia quæ terris nihil debet, tremit Saxonia inaccessa paludibus.* Sed audi, hic post principia stabit, post Constantini enim tempora vixit, ut ex ipso videre est; nec ex hoc magis probari possit Scotos in Britannia habitasse, quam ex illo Sidonii versu quem modo attulit. Ac illud certe gravius quod clariss. & doctiss. I. Cragius subtilissima inquisitione deprehendit apud Iosephum Ben-Gorion de excidio Hierosolymarum, Scotos in Hebraico codice expresse nominari, ubi Munsterus in Latina conversione perperam *Britannos* pro *Scotis* substituerit. Sed quo ævo Ben Gorion ille vixerit mihi parum compertum. Quod serius Flavio Iosepho certum, cum etiam Francorum meminerit.

* *id est Hibernia. Lib 5. cap 15.*

Verumenimvero si hac in re me inter tantos interponere liceat: Quantum ego observarim, Aureliano imperante, prima gentis Scoticæ apud authores occurrit mentio. Porphyrius enim qui tunc contra Christianos scripsit, hisce verbis, ut nos docet B. Hieronymus, eorum meminit. *Neque Britannia fertilis provincia tyrannorum, & Scoticæ gentes, omnesque usque ad Oceanum per circuitum barbaræ nationes Mosem, prophetasque cognoverunt.* Quo quidem tempore, vel paulo ante potentissimarum gentium Francorum, & Alamannorum nomina sub Gallieno primum audita fuisse rerum veterum periti adnotarunt.

Contra Pelagianos ad Ctesiphontem.

Non certa itaque fide traditur quod quidam scribunt, Scotorum nomen, & regnum plurimis ante Christum natum seculis in Britannia floruisse. Sed tempus illud ex Giraldo habe: *Nello magno*, inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, sex filii Muredi Regis Vltoniæ, Boreales Britanniæ partes occuparunt. Vnde ab his gens propagata, & specificato vocabulo Scotia vocata, usque in hodiernum, angulum illum inhabitat.* Hoc vero accidisse eo tempore, quo Romana res aperte nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniam venit Patricius Apostolus Hibernicorum, cum annus à Christo nato quadringentesimus tricesimus plus minus ageretur. Vt circa Honorii Augusti tempora hoc incidisse videatur. Tunc enim, cum antea per incerta vagantes, ut habet Ammianus, diu Britanniam, & *condicta limitibus loca* divexassent, sedes in Britannia posuisse videntur. Ipsi vero tunc se ex Hibernia rediisse volunt, quo ante à Romanis, & Britannis profligati se subduxerant, & illud Gildæ de hoc tempore intelligunt, *Revertuntur grassatores Hiberni domum, post non longum tempus reversuri.* Sub hoc tempus Reudam, cujus meminit Beda, sibi sedes in hac insula ad septentrionalem Cluidi fluminis sinum ferro, aut amicitia occupasse credunt nonnulli. *A quo duce*, inquit ille, *usque hodie Dalreudini vocantur: nam lingua eorum Dal partem significat*, & ab hoc Reuda esse existimant alii, quod nobis *Redshanks* vocati fuerint. Illum etiam Simonem Brechum, quem suæ gentis conditorem asserunt Scoti, his temporibus floruisse opinio est. *Sinbrech* verum hominis erat, id est, *Sin* lentiginosus, ut apud Fordonum legitur; Fortean Brichus ille fuit qui circa Patricii ætatem cum Thuibaio, Macleio, Auspaco Scotis Britanniam vexavit, ut in S. Carantoci vita legimus.

Liber Pasletentis hunc reditum in annum 404 conjicit.

Beda lib. 1. cap. 1.

Cur autem Scoti qui in Britannia agitant, regionem illam quam insident *Alban & Albin*, & ipsi Hibernici *Allabany* nuncupant, haud illiberalis erat disquisitio, an hoc *Allabany* aliquid antiqui nominis Albionis in se vestigium habeat, an ab albedine profluxerit, quam *Ban* illi vocant, ut sit quasi *Ellan Ban*, id est, Insula alba Scotis; vel ex Hibernia devenerit, quæ *Banno* suis Poëtis appellatur, ut *Allabany* sit vel *Altera Hibernia*, vel *secunda Hibernia.* Hiberniam enim *Scotiam majorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem*, appellarunt historici. Ad hæc cum hi Scoti sua se lingua nominent *Albin*, unde Blondus Scotos Albienses, vel Albinenses, & Buchananus Albinos dixit, viderint Critici, an apud B. Hieronymum, ubi in Pelagianum quendam natione Scotum invehitur, non etiam legendum sit *Albinum* pro *Alpinum*, cum illum vocet Alpinum *canem grandem & corpulentum, & qui calcibus magis possit sævire, quam dentibus*: habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia. Quemque *Scotorum pultibus prægravatum* alibi dixit. Nec de Alpinis canibus me legere memini, verum Scoticos canes Romæ tunc temporis celebres fuisse Symmachus docet. *Septem*, inquit, *Scoticos canes prælusionis die ita Roma mirata est, ut ferreis caveis putaret advectos.*

Alban & Albin.

Albin. Albinus.

Canis Albinus. S. Albinus etiam Alpinus in Martyrologio xv Sept. dicitur. Scotici canes L. 2. Epist. 76.

Cæterum cum Scoti ad Pictos in Britanniam accessissent, quamvis Britannos prœliis, & prædationibus continenter lacesserent, non tamen res Scotica statim adolevit, sed in eo, quo appulerunt angulo, diu egerunt: nec, ut Beda docet, per annos plus minus centum viginti septem contra Nordanhumbrorum regulos signa extulerunt. Donec uno eodemque tempore Pictos fere ad internecionem delevissent, & Northumbriæ regnum intestinis malis, Danorumque incursionibus confectum corruisset. Tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen concessit, una cum citeriori illa regione citra Cluidam, & *Edenburgh frith.* Illam enim regni Northumbriæ partem fuisse, & à Saxonibus possessam nemo repugnat; & hinc est quod omnes qui orientalem Scotiæ partem tenent, &

Lib. 1. cap. ult.

Beda.

Lawlandmen, id est, *Inferiores* vocantur, sint origine Anglo-Saxones, & Anglice loquantur. Qui vero Occidentalem oram incolunt, *Highlandmen* dicti, id est, *Superiores*, sint Scoti, & Hibernice loquantur, ut supra diximus, infestissimique sint illis inferioribus, qui Anglico idiomate utuntur.

Attacotti. L. 2 contra Iovianum.

Vna cum Scotis ATTACOTTOS bellicosam hominum nationem Britanniam exagitasse author est Ammianus Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuisse conjectat H. Lhuidus, quam vere nescio. Beatus Hieronymus gentem Britannicam fuisse expresse docet. Qui scribit se adolescentulum, imperante, ut videtur, Iuliano, in Galliis vidisse *Attacottos gentem Britannicam humanis vesci carnibus, & cum per sylvas porcorum greges, & armentorum pecudumque reperirent, pastorum nates, fœminarumque papillas abscindere solitos, & eas solas delitias arbitrari.* Sic enim ex fide manuscriptorum codicum isto loco *Attacotti*, & non *Scoti*, cum Erasmo qui locum corruptum agnoscit, legendum. Quanquam non possum non fateri in quodam manuscripto exemplari *Attigotti*, & in alio *Catacotti*, in alio *Cattiti* legi. Nec ullo modo de Scotis cum vulgo intelligi possit, cum Hieronymus de diversis diversarum gentium institutis eo loco agens, proxime sequentem sententiam sic exordiatur. *Scotorum natio uxores proprias non habet,* &c. Alibi etiam, ubi Attacottorum meminit Hieronymus *Azotorum* substituit Erasmus. Hi, ut ex Notitiarum libro constat, sub Romanis in ipso imperii occasu stipendia fecerunt. Commemorantur enim inter Auxilia Palatina intra Galliam, *Attecotti* juniores Gallicani, & *Attecotti Honoriani* seniores, & intra Italiam *Attecotti Honoriani* juniores. Ex hac adjectione *Honoriani*, ex barbaris illis fuisse videntur quos Honorius Imp. in fœdus recepit, & in militiam magno imperii detrimento adscripsit.

Vincentius in speculo Attigotti *legit. Cattigauci leguntur in Æthici Geographia.*

Ambrones.

Inter has etiam gentes, quæ Britanniam incursarunt, AMBRONES reponit Ioannes Cajus vir optimis curis exercitatus, & de Repub. literaria optime meritus, quod apud Gildam legerit, ubi de Pictis & Scotis agit. *Illi priores inimici, ac si Ambrones lupi, profunda fame rabidi, siccis faucibus ovile transilientes, non comparente pastore, alis remorum, remigumque brachiis, ac velis vento juvatis vecti terminos rumpunt, cæduntque omnia.* Obversabatur bono seni, quod apud Festum legerat, Ambrones cum Cimbris in Italiam se effudisse. Et excidit illi aliud agenti *Ambronem*, ut notat Isidorus, devoratorem significare. Nec alio sensu verbum illud usurpat Gildas, nec Monumethensis, qui etiam Saxones *Ambrones* vocavit. Necdum ego ex antiquis scriptoribus *Ambrones* alios Britanniam invasisse didici.

ANGLO-SAXONES.

Anglo-Saxones.

Cum jam Romanum imperium sub Valentiniano Iuniore plusquam divergeret, & Britannia juventute per crebros delectus exhausta, Romanique militis præsidio nudata, Pictorum Scotorumqe impetus diutius sustinere non posset: * Vortigernus, cui rerum summam Britanni detulerant, vel qui, ut aliis placet, sibi arripuerat, ut imperium firmaret, & rem proclinatam adjuvaret: (*urgebatur*, inquit Ninnius, *à metu Pictorum & Scotorum, à Romano impetu, nec non à timore Aurelii Ambrosii*) Saxones è Germania in subsidium evocavit. Hi statim Hengisto & Horsa ducibus, *Ciulis* suis (sic pandos Myoparones vocarunt) Britanniam appellunt; uno & altero prælio prospero eventu contra Pictos, & Scotos defuncti, magnam sibi gloriam addunt, majores è Germania copias, acquiescentibus in eorum virtute Britannis evocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo bello hostes affligerent. *Guortigernus*, (scribit Ninnius) *suadente Hengisto, in auxilium accersivit Octham, & Ebissam, qui cum quadraginta Ciulis navigantes circa Pictos, vastarunt Orcades insulas, & occuparunt plurimas insulas, & regiones trans * mare Fresicum, usque ad confinia Pictorum.* Demum vero cum Britanniæ agros, cultus, & copias adamare cœpissent, incolarum imbecillitate freti, stipendia non numerata, & commeatum non subministratum causati, icto cum Pictis fœdere, in hospites Britannos bellum longe funestissimum movent, consternatos ubique obtruncant, agros depopulantur, urbes excindunt, & post ancipites bellorum eventus, contra duo illa propugnacula belli, Aurelium Ambrosium, qui purpuram hîc sibi assumpsit, in qua occisi parentes, & bellicosum Arturium, Britannos uberiori insulæ parte, avitisque sedibus exuunt. Quo tempore, ut uno verbo dicam, passi sunt miserrimi incolæ quicquid aut victor auderet, vel victus timeret. Auxiliares enim copiæ indies è Germania confluxerunt, qui in defessos Britannos bellum subinde redintegrarent, SAXONES nimirum, IVTÆ (sic enim legendum non *Vitæ*) & ANGLI, qui propriis his nominibus discreti erant, quamvis in commune Angli, & Saxones vocarentur. Sed de his seorsim, & summatim agamus, ut si fieri possit, gentis nostræ incunabula videamus.

** Qui etiam Guortigernus.*

** The Frith.*

Aurelius Ambrosius. Ambrosium Aurelianum vocat Gildas.

Quod tamen de Saxonum ingressu Witichindus, & ipse natione Saxo, & scriptor vetustus retulit prius attexam. *Britannia à Vespasiano principe jam olim inter provincias redacta, & sub clientela Rom. multo tempore utiliter degens à vicinis nationibus impugnatur: eo quod auxilio Romanorum destituta videretur. Populus namque Romanus * Martiali imperatore à militibus interfecto, externis bellis graviter fatigatus, non sufficiebat solita auxilia administrare amicis: extructo tamen ingenti opere ad munimen regionis, inter confinia à mari usque ad mare, ubi impetus hostium videbatur fore, relinquebant regionem Romani. Sed hosti acriori, & ad bellandum prompto, ubi gens mollis, & pigra belli resistit: nulla difficultas in destruendo opere fuit. Igitur fama prodente de rebus Saxonicis prosperè gestis, supplicem mittunt legationem ad eorum postulanda auxilia, & procedentes legati,* Optimi, *inquiunt*, Saxones, miseri Bretti crebris hostium incursionibus fatigati, & admodum contriti, auditis victoriis à vobis magnifice patratis, miserunt nos ad vos supplicantes, ut ab eis vestra auxilia non subtrahatis. Terram latam, & spa-

** Martiano forte.*

Bretti pro Britanni.

& spatiosam, & omnium rerum copia refertam vestræ mandant ditioni parere. Sub Romanorum hactenus clientela, ac tutela liberaliter viximus: post Romanos vobis meliores ignoramus: ideo sub vestræ virtutis alas fugere quærimus. Vestra virtute, vestris armis hostibus tantum superiores inveniamur, & quicquid imponitis servitii libenter sustinemus. *Patres ad hæc pauca respondent*, certos amicos Brettis Saxones sciatis, & eorum necessitatibus, atque commodis æque semper affuturos. *Legati læti redierunt in patriam, exoptato nuntio socios lætiores reddentes. Deinde promissus in Britanniam mittitur exercitus, & gratanter ab amicis susceptus, in brevi liberat regionem à latronibus, restituens patriam incolis. Neque enim in id agendo multum laboris fuit: quippe qui jam olim audita fama Saxonum perculsi terrebantur, dummodo præsentia eorum procul pelluntur. Erant enim hæ gentes Brettis adversæ, Scoti, * Pehiti: adversus quos militantes Saxones accipiebant à Brettis omnia ad usum necessaria. Manserunt itaque in illa regione aliquanto tempore, vicaria Brettorum bene usi amicitia. Vt autem viderunt principes exercitus terram latam, ac fertilem, & incolarum manus ad bellandum pigras, se vero ac maximam partem Saxonum sine certis sedibus, mittunt ad vocandum majorem exercitum, & pace cum Scotis, & Pehitis firmata, in commune contra Brettos consurgunt, eosque regione propellunt, suæ ditioni regionem distribuunt.* Hæc Witichindus.

* *Picti.*

SAXONVM, & aliarum gentium, originem, & etymon non solum monachi eruditæ antiquitatis ignari, verum etiam recentiores limatuli judicii homines commentitiis fabellis involverunt, Alii à Saxone Negnonis filio, & Vandali fratre, alii à saxea natura, alii à Macedonici exercitus reliquiis, alii à cultellis, unde rhythmus est apud Engelhusium,

Quippe brevis gladius apud illos Saxa *vocatur,*
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.

Crantzius autem à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio à Phrygibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Hujusmodi enim opinionum commenta non ego convellam. Amplectenda tamen, ut potior, videatur illa Germanorum eruditissimorum qui Saxones à Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi *Sacasones*, id est *Sacarum filii*, & è Scythia, sive Sarmatia Asiatica, cum Getis, Suevis, Dacis, & aliis paulatim se in Europam effudisse opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio quæ Saxones ex Asia deducit, in qua ortum, & multiplicatum genus humanum. Nam præterquam quod Strabo scripsit, *Sacas* illos, ut antea Cimerii, longinquas invasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Sacacenam* dixisse: etiam Sassones, Suevos, Massagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus, & observat Cisnerus, has gentes eandem prope in Europa conservasse vicinitatem, quæ ipsis olim inter se in Asia fuerat.

Saxones à Sacis Asiæ.

Lib. II *Melan-cthon. Cisnerus.*

Nec minus probabile est, Saxones nostros ab his vel Sacis, vel Sassonibus Asiæ venisse, quam Germanos à Germanis Persiæ, quorum meminit Herodotus, quod ipsi tamen ex linguæ affinitate quodammodo asseverant, Nam *Fader*, *Muder*, *Brader*, *Tutchter*, *Band*, & similia in Persica lingua hodie reperiri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, docet singulari eruditione Iosephus Scaliger. Cæterum cum Saxones primum orbi innotuerunt, in Cimbrica Chersoneso, quæ nunc *Denmarke*, agitarunt, ubi Ptolemæus illos statuit, qui primus eorum mentionem fecit. Nec Saxones, ut habent nonnulli libri, sed Axones apud Lucanum verius legitur in illo versu,

Michael Neander.

Axones Galliæ populi.

Longisque leves Axônes in armis.

Ex hac Cimbrica Chersoneso, Dioclesiani tempore cum vicinis suis Francis littora nostra infesta habuerunt, illisque propulsandis Carausium præfecerunt Romani. Postea Albim fluvium transvecti, partim in Suevorum sedes paulatim concesserunt, ubi nunc Saxoniæ Ducatus, partim in Frisiam & Bataviam jam à Francis derelictam se receperunt. Franci enim qui prius penitissimas illas Frisiæ paludes (quarum nonnullæ eluvionibus in mare illud quod *Zuider-see*, hodie appellant, abierunt) insederant, & Bataviam occuparant, sub Constantio Chloro, Constantino Maximo, ejusque filiis in leges recepti, & ad deserta Galliarum colenda translati, vel ferro sibi in uberiores regiones viam aperientes, vel, ut Zosimus tradit, à Saxonibus pulsi Batavia cessérunt. Iam inde omnes accolæ oræ illius maritimæ in Germania qui Piraticam exercuerunt, ut antea in Francorum, ita nunc in SAXONVM nomen coaluerunt. Illi scilicet populi qui Iutiam, Sleswicum, Holsatiam, Ditmarsiam, Episcopatum Bremensem, Comitatum Oldenburgensem, Frisiam utramque & Hollandiam inhabitarunt. Gens enim Saxonum, ut scribit Fabius Quæstor Ethelwerdus & ipse ex Saxonum stirpe regia, *in toto erat maritima à Rheno flumine usque ad Doniam urbem quæ nunc vulgo Dane-marc nuncupatur.* Quem authorem, ut agnoscam per quem profeci V. Cl. Thomas Allen Oxoniensis plurimis & optimis artibus ornatissimus primus eruit, & mihi cum multis aliis pro sua humanitate impertivit.

Zosimus.

Ethelwerdus Abnepos Adulfi Regis floruit circa 950.

Ex hac ora Saxones crebris Romanorum funeribus pasti, sæpenumero in Romanorum provincias irruperunt, & hanc insulam diu infestarunt, donec ipse Hengistus adveniret. Quem ex Batavia, sive Hollandia in Britanniam solvisse, & arcem illam Lugduni Batavorum, sive Leidæ construxisse testantur Batavorum annales, & nobilis ille illustri ingenio, & doctrina Ianus Dousa, qui canit, de Burgo, sive arce illa:

Oda secunda Lugdunensis.

Quem circinato mœnium ut ambitu,
Sic arcuatis fornicibus novum
Putatur Hengistus Britanno
Orbe redux posuisse victor.

IVTAS, quos à Gutis, Getis, sive Gothis dictos multi arbitrantur (*Geatum* enim in M. S. codice legitur) superiorum Cimbricæ Chersonesi partem incoluisse certum est, quæ etiamnum Danis *Iutland* dicitur, à *Guttis*, quos in Scandia collocavit Ptolemæus, forte prognati, quorum sedes hodie *Gothlandia* dicta. Quam tamen cave putes cum Iornande fuisse patriam Gothorum qui Europam victoriis sunt permensi; illos enim ultra Istrum ad pontum Euxinum incoluisse, Getasque prius dictos fuisse vetustissimi & fide dignissimi quique scriptores prodiderunt.

Iutæ.

Spartianus Trebellius Pollio Capitolinus, &c.

Quas vero sedes *Angli* habuerunt, controversum est, nec una sunt omnes opinione. Plurimi in Westphalia ponunt, ubi *Engern* visitur, & *Suevi-*

Angli.

BRITANNIA
prout divisa fuit temporibus
ANGLO-SAXONVM,
præsertim durante illorum
HEPTARCHIA.
OCEANVS
GERMANICVS;
THE
GERMAN
SEA.
MARE
HIBERNICVM,
THE
IRISH
SEA.
HIBERNIÆ
PARS,
Vulgo
PART OF
IRELAND.
MARE BRITANNICVM.
GALLIA.
KINGDOME OF THE SCOTS
KINGDOM OF THE PICTS
WALES
MERCIA

Angli à Tacito & Ptolemæo memorati consederunt, quibus lubens credo, si de Taciti ætate loquamur, sed inde ad maritimos tractus descendisse suspicor. Alii in Pomerania, ubi *Angloen* opidum floret, quærunt. Sed quum hi in secretiora Germaniæ longius à mari porrigantur, alia nostrorum Anglorum sedes quærenda, quam ut inter Saxones, & Iutas quærerem jussit Beda. *Angli*, inquit, *de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore usque manere deserta inter provincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cum autem inter Iuitlandiam & Holsatiam antiquam Saxonum regionem, provinciola sit in Daniæ regno, quæ *Angel* hodie dicitur, sub *Flensburg* civitate, quam in epistolis Lindebergius *Parvam Angliam* vocat, me tandem avitam nostram sedem invenisse, & inde Anglos in hanc insulam demigrasse, affirmare ausim. Vtque asseverantius affirmem, jam jussit vetusti illius scriptoris Ethelwerdi authoritas, cujus hæc sunt verba: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos habens oppidum capitale, quod sermone Saxonico Slesvic, secundum vero Danos, Haithby.* Quo in loco Saxones statuere Ptolemæus videtur, ut non falso cecinerit ille medii temporis Poëta,

—— Saxonia protulit Anglos,
Hoc patet in lingua, niveoque colore.

Lib. 1. cap 15. Sic legit MS. non Vitarum.

Angel *in Dania Anglorum sedes.*

Horum Anglorum pars nonnulla in interiores Germaniæ tractus profecti, Longobardis & Suevis permixti in Italiam penetrarunt, & sui nominis vestigia in *Engelheim* Caroli Magni patria, *Ingolstadio*, *Engelburg*, *Englerute* Germaniæ & *Angleria* Italiæ reliquisse creduntur. Quæ autem nominis sit ratio pronunciare non ausim. Facessat Angulus filius Humbli, & Angela regina, quos nostræ gentis fuisse conditores, blaterant inepti. Nec ab angulo nomen inditum arbitramur, quod orbis sit angulus, ut trito illo versu astruitur,

Anglia terra ferax, & fertilis angulus orbis,
Insula prædives quæ toto vix eget orbe.

Nec Goropii conjectura fidem, sed potius risum meretur, qui *Anglos*, ab *Angle*, id est *arundine*, vel *hamo piscatorio* deducit, quod, ut inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, ut nos loquimur, *Good Anglers*, id est *Boni hamatores.* Sed qui Engelberti, Engelhardi & ejusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, fortasse etiam Anglorum notationem viderit. Frisones etiam in Britanniam una pervenisse ex Procopio videri possint. Locum vero integrum cum liber non extet, hic proponere non gravabor, uti mihi descripsit è regia Bibliotheca Lutetiæ Franciscus Pithæus, vir optimus & totius antiquitatis longe peritissimus: Βριττίαν τὴν νῆσον ἔθνη τρία πολυανθρωπότατα ἔχουσι. βασιλεύς τε εἷς αὐτῶν ἑκάστῳ ἐφέστηκε, καὶ ὀνόματα κεῖται τοῖς ἔθνεσι τούτοις, Ἀγγίλοι, καὶ Φρίσσονες, τε οἱ νήσῳ ὁμώνυμοι Βρίττονες. Τοσαύτη δὲ ἡ τῶν ἐθνῶν πολυανθρωπία φαίνεται οὖσα, ὥστε ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ πολλοὺς ἐνθένδε μετανιστάμενοι ξὺν γυναιξὶ, καὶ παισὶν εἰς Φράγγους χωροῦσιν: οἱ δὲ αὐτοὺς ἐνοικίζουσι ἐς γῆς τῆς σφετέρας τὴν ἐρημοτέραν δοκοῦσαν εἶναι. καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν νῆσον προσποιεῖσθαι φασίν. ὥστε ἀμέλει οὐ πολλῷ πρότερον ὁ Φράγγων βασιλεὺς ἐπὶ πρεσβείᾳ τῶν οἱ ἐπιτηδείων τινὰς παρὰ βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἐς Βυζάντιον στείλας ἄνδρας, αὐτοῖς ἐκ τῶν Ἀγγίλων ξυνέπεμπε φιλοτιμούμενος, ὡς καὶ ἡ νῆσος ἥδε πρὸς αὐτοῦ ἄρχεται. id est, ut crassius convertam. Britanniam insulam tres numerosissimæ gentes incolunt, quorum unicuique suus rex imperat, nominantur hæ gentes Angili, Frisones, & qui ejusdem sunt cum insula cognominis Britones. Tanta vero hominum multitudino esse videtur, ut singulis annis inde magno numero cum uxoribus & liberis ad Francos emigrent, illi autem in eorum terram quæ maxime deserta videtur, excipiunt, unde insulam sibi vendicare ferunt: utique non ita pridem, cum Francorum rex quosdam è suis Constantinopolim ad Iustinianum legaret, Anglos etiam misit ambitiosius venditans, quasi hæc insula suo subesset imperio.

De bello Gothico lib. 4.

Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occuparunt, quos unam gentem fuisse communique nomine nunc Saxones, nunc Anglos, & Anglo-Saxones ad differentiam eorum in Germania, vocatos ex Gilda, Beda, Bonifacio, Paulo Diacono, & aliis verissime colligatur: sed frequentissime *Gens Anglorum* Latine, & sua ipsorum lingua, quod idem valet, *Engla-theod* dicta.

Saxones, Angli & Iutæ una gens.

De tempore quo in Britanniam intromissi fuerint à Vortigerno, variant scriptores, sed omissis aliis, Beda & qui eum sequuti sunt, confusissimorum horum temporum hanc ineunt rationem.

Anglo Saxones quando in Britanniam venerint.

Anno Theodosii junioris vicesimo tertio, Christi 430, Britanni à Pictis & Scotis oppressi, ab Aëtio III Consule auxilium frustra implorant.

Sub Valentiniano III S. Germanus semel atque iterum in Britanniam contra Pelagianos advenit, fusisque ad Deum precibus Britannos contra Pictos & Saxones ducens, pro iis victoriam reportat.

Anno Martiani primo, Christi autem 449, Anglo-Saxonum gens Britanniam advehitur.

Cum tamen ex fastis Consularibus constat, tertium Aëtii consulatum in XXXIX Theodosii illius, & Christi 446 annum incidisse, & ex probatissimis authoribus Germanum obiisse anno salutis 435: non immerito suspicari licet numeros apud Bedam fuisse corruptos, Saxonesque huc intromissos fuisse ante annum salutis 449. Aliter qui fieri potuit ut S. Germanus, qui obiit 435, duceret Britannos in Saxones, cum nondum advenissent? Ninnius etiam scribit *Beatum Germanum reversum esse è Britannia in patriam* post mortem Vortigerni, qui Saxones in Britanniam suscepit, ut necessario eorum adventus præcesserit annum 435, qui S. Germano fuit vitæ ultimus. Itidem ad annum secundum postquam Leo Magnus Pontifex creatus, qui fuit Christi 443, Prosper Tiro, qui tunc vixit, scribit *Britannias post varias clades in Saxonum potestatem fuisse redactas*, ut proculdubio ante tempus illud, annum scilicet Christi 449, advenerint. Sed omnes hac in re scrupulos tollat hæc una supputationis notula adjuncta nonnullis Ninii exemplaribus, quæ mihi instar omnium.

Baronius.

*A duobus Geminis * Ruso & Rubellio usque ad Stiliconem Consulem 373 anni.*

** Lege Fusio.*

Item à Stilicone usque ad Valentinianum filium Placidiæ, & regnum Vortigerni 28 anni.

A regno Guortigerni usque ad discordiam Guitolini & Ambrosii anni sunt 12. quod est Guoloppum, id est Cathguoloph.

Vortigernus autem tenuit imperium in Britannia Theodosio, & Valentiniano Coss. & in quarto anno regni sui Saxo-

Saxones Britanniam venerunt, & à Vortigerno suscepti sunt Fœlice & Tauro Consulibus.

Ab anno quo Saxones venerunt in Britanniam, & à Vortigerni suscepti sunt, usque ad * *Decium Valerianum anni sunt 69.*

* Alibi Decius Paulinus.

Ratione igitur ita subducta adventus Anglo-Saxonum in Britanniam fuit anno Theodosii junioris 21. quod proxime ad Bedæ calculum accedit, salutis nostræ 428. tunc enim Fœlix & Taurus consulatum gesserunt, & omnia personis & temporibus undique cohærent. Hoc etiam admonere libet, sed Criticum non agam, in Gildæ exemplaribus plurimis, unde Beda illud de Aëtio desumpsit, legi *Agitio* III *Consule*, aliis sine numeri adjectione. *Aegitio*, & in uno *Aequitio Cos.* sed ad hoc tempus nullum ego nomine Consulem in Fastis video, nisi Consulem extraordinarium fuisse opinemur.

Quocunque sane tempore venerint, singularem animi altitudinem cum prudentia conjunctam ostenderunt. Brevi enim tempore eorum res civibus, moribus, agris ita adolevit, ut prosperrima atque pollentissima fuerit, eorumque victoria quodammodo plena & absoluta. Victi etenim omnes ingentem, leges, nomen, linguamque vincentium, præter pauculos quos locorum asperitas in occiduo tractu tutata est, concesserunt. Nam præte Angliam pars longe maxima Scotiæ ab Anglo-Saxonibus occupata (*Sassones* enim sylvestribus & veris Scotis etiamnum vocantur) eadem qua nos lingua, dialecto parum variata, utitur. Quam nos cum illis annos jam 1150 quodammodo illibatam, simulque regionis possessionem conservavimus. Vt vanum falsumque comprobetur (ut id genus alia) quod Saxonum vates cecinerunt, cum in hanc insulam vela panderent, eos tantum tercentum annos insessuros, centum vero & quingentis eorum sæpius vastaturos. Res & locus nunc postulare videntur ut de priscis Saxonum majorum nostrorum moribus aliquid attexatur, & attexam sane quæ observavi.

Saxonum victoria. *Gildas.*

Natio hæc omnis Saxonica erat bellicosissima, animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantia, Germanorum fortissimi habiti, ut inquit Zosimus. *Romanis maxime formidati, quia repentini*, ut habet Marcellinus. *Virtute & agilitate terribiles*, ut inquit Orosius. *Saxonia inaccessa paludibus, & inviis septa regionibus. Quæ licet belli curam videatur augere, & ipsa frequenter accessit Romanis triumphis captiva; validissimum genus hominum perhibetur, præstans cæteris in piraticis, tamen myoparonibus non viribus nititur, fugæ potius, quam bello parata.* Vt prodit Egesippus. Quem Isidorus sequutus. *Saxonum gens in Oceani maris littoribus & paludibus inviis sita, virtute atque agilitate habilis. Vnde & appellata, quod sit durum & validissimum genus hominum, & præstans cæteris piraticis.* Homines statura procera, membrorum compositione, & lineamentorum conformatione conspicui. Vnde Witichindus Monachus de his Saxonibus: *Mirati sunt Franci præstantes corpore & animo viros, & novum habitum, arma quoque & diffusas scapulas cæsarie, & supra omnia ingentem animi constantiam. Vestiti erant sagis & armati longis lanceis, & subnixi stabant parvis scutis, & cultellos magnos ad renes habebant.* Antea tamen capillos ad cutem tondere nisi circa verticem, & lamina caput incingere solebant, quod his versibus docet Sidonius Apollinaris:

Saxonum mores. *Lib. 9, cap. 2 Originum.*

Istic Saxona cærulum videmus
Adsuetum ante salo solum timere,
Cujus verticis extimas per oras
Non contenta suos tenere morsus
Altat lamina marginem comarum.
Et sic crinibus ad cutem recisis,
Decrescit caput, additurque vultus.

Quod ad vestimenta attinet, ex his Pauli Diaconi de Longobardis intelligas, *Vestimenta erant laxa, & maxime linea, qualia Anglo-Saxones habere solent, ornata institis latioribus vario colore contextis.*

Rei maritimæ peritissimi erant, qui diu ita piraticam fecerunt, ut assueti salo, solum, uti ait ille, timerent: & ita maritima Britanniæ, & Galliæ usque ad Hispaniam afflixerunt, ut dispositi fuerint per utriusque regionis littora duces & milites ad eorum deprædationes coërcendas, qui inde *Comites littoris Saxonici per Britanniam, & Galliam*, dicti fuerint. Illi nihilominus sæpissime has oras vitilibus suis myoparonibus deprædati sunt. Quo spectant illi Sidonii Apollinaris versus,

Littora Saxonica.

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
* *Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum*
Ludus, & assuto glaucum mare findere lembo.

* *id est Timebat.*

Imo in Gallia juxta Armoricam in Bajocassis regionem occuparunt, diuque tenuerunt, ut videre est apud Gregorium Turonensem, qui eos Saxones Bajocassinos, ut vulgus *Sesnes Bessins* nuncupavit.

Saxones Bajocassini.

Quanta immanitate per hæc littora grassati sunt, audi, si placet, ipsum Sidonium. *Nuncius*, inquit, *cum quo dum tui obtentu aliquid sermocinanter extraximus, constanter asseveravit nuper vos classicum in classe cecinisse, atque inter officia nunc nautæ, modo militis, littoribus Oceani curvis inerrare contra Saxonum* * *pandos myoparones. Quorum quot remiges videris, totidem te cernere putes archipiratas: ita simul omnes imperant, parent, docent, discunt latrocinari, ut nunc etiam, ut quamplurimum caveas, causa subsit maxima monendi. Hostis est omni hoste truculentior. Improvisus aggreditur, provisus elabitur, spernit objectos, spernit incautos; si sequatur, intercipit, si fugiat, evadit. Ad hoc exercent illum naufragia, non terrent. Est eis quædam cum discriminibus pelagi non notitia solum, sed familiaritas. Namque ipsa si qua tempestas est, hinc securos efficit occupandos, hinc prospici vetat occupaturos. In medio fluctuum scopulorumque confragosorum, spe superventus læti periclitantur. Præterea priusquam de continenti in patriam vela laxantes, hostico mordaces anchoras vado vellant, mos est remeaturis, decimum quemque captorum per æquales, & cruciarias pœnas, plus ab hoc tristi, quod superstitioso ritu necare, subque collectam turbam periturorum, mortis iniquitate sortis æquitatem dispergere. Talibus se ligant votis, victimis solvunt, & per hujusmodi non tam sacrificia purgati, quam sacrilegia polluti, religiosum putant cædis infaustæ perpetratores de capite captivo magis exigere tormenta, quam pretia.* Huc & illud ex antiquæ historiæ apud Isidorum fragmento referri possit. *Gens Saxonum myoparonibus, non viribus nituntur, fugæ potius, quam bello parati.* Et hoc Salviani, qui tunc vixit, de barbaris gentibus, *Alanorum gens impudica, sed minus perfida, Franci mendaces, sed hospitales, Saxones crudelitate efferi, sed castitate venerandi.* Ea vero animi firmitate

Lib. 8 Epist. ad Namantium.

* *Ciuli.*

mitate erant (si fas sit ita vocare) ut sibi mortem potius inferre, & vitam projicere, quam ludibrio esse maluerint. Vnde cum Symmachus horum numerum in spectacula publica paravisset; eo die, quo in theatrum educi debuerant, faucibus fractis spem exhibendarum voluptatum præripuerunt. De quibus ille ipse Symmachus, Saxonum numerus morte contractus. *Nam quando non prohibuisset privata custodia disperatæ gentis impias manus, viginti & novem fractas sine laqueo fauces primus ludi gladiatorii dies viderit.*

L. 2. Epist. 46.

Superstitionibus etiam admodum dedita fuit hæc Saxonum natio, atque eam ob causam cum de rebus gravioribus consulerent, præter aruspicinam, equorum hinnitus tanquam præsagia inprimis observabant, unde fortasse sit, quod equum olim in insignibus gesserint Saxoniæ duces. At cur Hengistus, & Horsa nostri ab equo nomen duxerint (utriusque enim nomen Saxonicè equum significat) plane me latet, nisi in bellicæ virtutis omen, juxta illud Maronis, *Bello armantur equi, bella hæc armenta minantur.* Sortibus etiam ducendis multi erant, virgam enim fructiferæ arbori decisam, in surculos amputabant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem fortuito spargebant. Mox si publica fuerit consultatio, sacerdos populi, si privata, paterfamilias precatus Deos, cœlumque suspiciens per singulos tulit, sublatos secundam impressam ante notam interpretabantur. Vt bellorum eventum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captivum cum electo popularium suorum, patriis quemque armis committere solebant, & ex victore, quæ gens victoriam reportaret, conjectare. Deum Mercurium maxime coluerunt, quem *Wooden* vocarunt, cui humanis hostiis litarunt, & quartam hebdomadæ feriam consecrarunt, unde *Wednesday* nobis hodie appellatur, ut sextam Veneri, quam *Frea* & *Frico* dixerunt, unde dies Veneris nobis *Friday* nominatur, uti *Tuesday* à Tuiscone Germanicæ gentis conditore. *Eoster* etiam Deam habuerunt cui mense Aprili sacrificarunt, unde Aprilem, inquit Beda, *Eoster Monath* vocarunt, & nos Paschatis festum etiamnum *Eoster* vocamus. *In Commune*, ut inquit Tacitus, *Angli & aliæ vicinæ gentes Herthum, id est terram matrem coluerunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrati sunt.* Nobisque hodie illa ipsa dictio in usu est pro terra, Germanis vero inusitata, qui *Arden* pro terra usurpant. De his superstitionibus Ethelwerdus ille de suo tempore scribit, *In tanta seductione oppreßi sunt Aquilonares increduli, ut Woodan sicut Dominum colunt in hodiernum diem Dani, Normanni, & Suevi*: & alibi, *Woodan barbari ut Deum honorarunt, sacrificiumque obtulerunt pagani victoriæ caussa, sive virtutis.*

Equus insigne Saxonum.

Hæc Adamus Bremensis Saxonibus adscribit, quæ Tacitus Suevis.

Dii Saxonum.

Wednesday.

Fryday.
Tuesday.
Eoster dea.

De temporibus.

Herthus Dea.

Earth.

Sed hæc plenius Adam Bremensis, *In templo* (Vbsola patrio sermone vocato) *quod totum ex auro paratum est, statuas trium deorum veneratur populus: ita ut potentißimus eorum Thor in medio solum habeat triclinium, hinc & inde locum poßident Wodan & Fricco. Quorum significationes ejusmodi sunt, Thor, inquiunt, præsidet in aere qui tonitrus & fulmina, ventos, imbresque, serena, & fruges gubernat: alter Wodan, id est fortior, bella gerit, hominumque ministrat virtutem contra inimicos. Tertius est Fricco pacem voluptatemque largiens mortalibus, cujus etiam simulachrum fingunt ingenti Priapo. Wodan vero sculpunt armatum sicut nostri Martem sculpere solent. Thor autem cum sceptro Iovis exprimere videntur.* Sed hos errores fugavit tandem Christianæ religionis veritas.

Thursday.

Postquam hi jam in Britanniæ possessione pedem firmassent, in septem regna distribuerunt, Heptarchiamque constituerunt, in qua tamen qui plurimum poterat, *Rex gentis Anglorum*, ut est apud Bedam, dicebatur, ut Monarchia in ipsa Heptarchia semper fuisse videatur. Deinde Augustinus, quem vulgo Anglorum Apostolum dicunt, huc missus à Gregorio Magno, sublatis Ethnicæ impietatis portentis, fœlicissimo successu Christum in ipsorum animis inserendo ad Christianam fidem convertit. Qua ex caussa tam sedulam erga salutem gentis Anglorum curam gesserit Gregorius, ex traditione majorum, Venerabilis Beda his verbis retulit: *Dicunt quod die quadam cum advenientibus nuper mercatoribus multa venalia in forum fuissent collata, multique ad emendum confluxissent, & ipsum Gregorium inter alios advenisse, ac vidisse inter alia pueros venales positos, candidi corporis, ac venusti vultus, capillorum quoque forma egregia. Quos cum aspiceret, interrogavit (ut ajunt) de qua regione vel terra essent allati? dictumque est quod de Britannia insula, cujus incolæ tali essent aspectu. Rursus interrogavit, utrum iidem insulani Christiani, an paganis adhuc erroribus essent implicati? Dictumque est quod essent Pagani. At ille intimo ex corde longa trahens suspiria*, Heu, proh dolor, *inquit*, quod tam lucidi vultus homines tenebrarum auctor possidet, tantaque gratia frontis conspicui mentem ab interna gratia vacuam gestant. *Rursus ergo interrogavit, quod esset vocabulum gentis illius? Responsum est, quod Angli vocarentur. At ille*, bene, *inquit. Nam & angelicam habent faciem, & tales angelorum in cœlis decet cohæredes. Quod (ait) habet nomen ipsa provincia, de qua isti sunt allati? Responsum est, quod* DEIRI *vocarentur iidem provinciales. At ille inquit*, DEIRI, *de ira eruti, & ad misericordiam Christi vocati. Rex provinciæ illius quomodo vocatur? Responsum est, quod* AELLE *diceretur. At ille alludens ad nomen, ait, Alleluia in laudem Dei creatoris illis in partibus oportet cantari. Accedensque ad Pontificem Romanæ & Apostolicæ sedis (nondum enim erat ipse pontifex factus) rogavit ut genti Anglorum in Britanniam aliquos verbi ministros, per quos ad Christum converteretur, mitteret, seipsum paratum esse in hoc opus, Domino cooperante, perficiendum, si tamen Apostolico Papæ, hoc ut fieret, placeret.*

Monarchia semper in Anglorum Heptarchia. Lib. 2. cap. 5.

596 Augustinus Anglorum Apostolus.

Angli ad fidem conversi

Lib. 2. cap. 1.

Hol Deirness.

De hac conversione Gregorius ille Magnus, *Ecce pene cunctarum jam gentium corda penetravit. Ecce in una fide Orientis limitem Occidentisque conjunxit. Ecce lingua Britannica quæ nil aliud noverat quam barbarum frendere, jamdudum in divinis laudibus Hebræum cœpit Halleluia resonare.* Et in epistola ad ipsum Augustinum: *Quis narrare hic sufficiat, quanta lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum operante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris sanctæ fidei luce perfusa est, quod devotione integerrima jam calcat idola, quibus prius vesano timore subjacebat.* In antiquo etiam fragmento ejus ætatis legitur: *Augustinus in una Dominicæ nativitatis die quæ universa Anglorum gloria perpetuo celebratur, plus quam decem millia virorum præter innumerabilem multitudinem fœminarum ac parvulorum vitali*

li

li baptismate regeneravit. Quæ vero sacerdotum, aliorumve sacrorum ordinum copia ad tantum populum abluendum sufficerit? benedicto itaque fluvio Anglice Swala nuncupato, jubet summus pontifex per præcones & magistros omnes binos & binos confidenter ingredi, & in trino Deitatis nomine alium ab alio vicissim baptizari. Sicque omnes renati non minori miraculo quam quondam populus Israel divisum mare itemque Iordanem retro conversum transierat in alteram ripam, sic transpositi in tam profundo gurgite, in tanto tamque diverso sexus & ætatis examine, (nemo putabit) nemo læditur. Magnum hoc erat miraculum, sed hoc magnum majori eminentia superatur, cum omnis debilitas & infirmitas in illo amne deponitur, omnis languidus & deformatus sanus & reformatus egreditur. O festivum spectaculum Angelorum & hominum, cum tot millia candidatæ gentis ex unius fluminis alveo, velut ex unius genitricis alvo prodirent, & de uno stagno tanta progenies in supernam civitatem nasceretur Olympo! Hinc serenissimus papa Gregorius cum omnibus supernorum contuberniis erumpens in gaudia, non tulit hoc reticere, Sancto Patriarchæ Alexandriæ Eulogio scripsit gratissime congratulaturo, de tanto exercitu in una natalis domini die baptizato.

Swala fl. in Comitatu Eboracensi. De Paulino Archiepiscopo Eboracensi, non de Augustino hæc refert [B]*eda.*

Religio Anglorum.

Statim ac Christi nomen annuntiatum est, adeo flagranti studio se Christo consecrarunt Angli, ut incredibilem diligentiam Christi nomine propagando adhibuerint Christianæ pietatis muniis obeundis, ædibus sacris extruendis, iisdemque locupletandis; adeo ut nec alia Christiani orbis regio plura numerarit opulente ditata monasteria. Reges etiam nonnulli sua sceptra religiosæ vitæ postposuerunt. Totque sanctos viros protulit, qui ob firmissimam Christianæ religionis professionem, solidissimam in eadem constantiam, synceramque pietatem in sanctorum numerum relati fuerunt, ut non alteri inter Christianos provinciæ hac in parte cederet: utque Britannia prophano illi Porphyrio dicta fuerit *ferax tyrannorum provincia*, in Anglia merito diceretur *Insula sanctorum fœcundissima*.

Ad meliores etiam artes instaurandas animum adjunxerunt, & divini verbi, nec non literarum semina per Germaniam opera Winifridi, Willebrodi, & aliorum proseminarunt, quod Germanus Poeta his versibus docet,

Doctrina Anglorum.

Hæc tamen Arctois laus est æterna Britannis,
Quod post Pannonicis vastatum incursibus orbem,
Illa bonas artes, & Grajæ munera linguæ,
Stellarumque vias, & magni sydera cœli
Observans, iterum turbatis intulit oris.
Quin se relligio, multum debere Britannis
Servata, & late circum dispersa fatetur.
Quis nomen Winfride tuum, quis munera nescit?
Te duce, Germanis pietas se vera, fidesque
Insinuans, cœpit ritus abolere profanos.
Quid non Alcuino facunda Lutetia debes?
Instaurare bonas ibi qui fœliciter artes,
Barbariemque procul solus depellere cœpit.
Quid? tibi divinumque Bedam, doctissimus olim
Tam varias unus bene qui cognoverat artes
Debemus.

Britannia bis Galliæ magistra.

Additque P. Ramus Britanniam bis Galliæ fuisse magistram, per Druidas innuens, & Alcuinum, cujus inprimis opera usus est Carolus Magnus in Parisiensi Academia instituenda.

Nec minus arma, quam literas, & religionem in Germaniam intulerunt; & quod mireris, Saxonibus illis qui Ducatum Saxoniæ incolunt, originem dederunt, si his Eginhardi verbis credamus. *Saxonum gens, sicut tradidit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis egressa, per Oceanum navigans, Germaniæ littoribus, studio & necessitate quærendarum sedium, appulsa est in loco qui vocatur Haduloha. Eo tempore, quo Theodericus Rex Francorum contra Hirminfridum Ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter vastavit ferro & igne. Et quum jam duobus præliis ancipiti pugna, incertaque Victoria miserabili cæde suorum decertassent, Theodericus spe vincendi frustratus, misit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & ut audivit caussam adventus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit in adjutorium. Quibus secum quasi jam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, superavit adversarios, vastatisque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum juxta pollicitationem suam, victoribus delegavit. Qui eam sorte dividentes, cum multi ex eis in bello cecidissent, & pro raritate eorum, tota ab eis occupari non potuit, partem illius, maxime eam quæ respicit orientem, colonis tradebant, singulis pro sua sorte, sub tributo exercendam; cætera vero loca ipsi possederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hostilis turbo non contigit, alveoque fluminis Vnstrote dirimuntur; A Septentrione vero Normannos gentes ferocissimas; ab Ortu solis Obotritos; ab Occasu Frisos, à quibus sine intermissione, vel fœdere vel concertatione necessaria finium suorum spacia tuebantur.* Sed ad nostros jam revertamur.

Anglo-Saxonum in Germaniam remigratio.

Diu florentissima res erat Saxonica sub illa Heptarchia, donec regna illa intestinis bellis collisa in Occiduorum Saxonum potestatem tandem concesserint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cum reliqua etiam duo spe devorasset, ut quæ in unius imperium devenissent, in unum item nomen coirent, & suæ gentis memoriam conservaret, Heptarchiam, quam occuparunt Saxones, promulgato edicto Englelond vocari jussit, id est *Anglorum terra*. Vnde Latine ANGLIA dicta ab Anglis facta appellatione, qui ex tribus his populis erant numerosissimi, & fortissimi. Illi enim Northumbriam & Merciam amplissimas regiones, cum Orientali Anglia occuparunt, quum Iutarum progenies solummodo Cantium, & Vectam insulam, & Saxones Saxoniam Orientalem, Australem, & Occidentalem tenuerint; exiguam sane portionem, si ad amplas illas Anglorum regiones conferatur. A quibus longo jam antea tempore in universum Angli, & sua lingua *Englatheod*, *Anglcynne*, *Englcynne*, *Englisemon* dicti fuerunt, licet quodlibet in ea regnum suo seorsim gaudebat nomine. Hoc vero cum ex aliis, tum ex Beda constat, qui historiam suam *Gentis Anglorum historiam* incripsit. Atque in Heptarchia, illi Principes qui cæteris dominabantur, *Gentis Anglorum Reges* fuerunt appellati. Tunc temporis Britanniæ nomen obliteratum inter hujus insulæ incolas jacuit, & tantum in libris, non vulgari usu superfuit; unde hæc nostra patria à Bonifacio Episcopo Moguntinensi, qui hinc oriundus, *Transmarina Saxonia* appellatur. Eadredus tamen Rex circa annum 948 *Magnæ Britanniæ Regis*, ut Eadgarus circa annum 970, etiam

England.

Circa annum 800.

Theod. *id est Natio.*

Epist. ad Zachariam PP.

R 2 Totius

Totius Albionis Monarchæ nomine & titulo in quibusdam Diplomatibus sunt usi.

Iam cum Anglia diceretur, ad summum res Anglorum pervenerat, & ideo, ut circulus est mortalium, ad exitum properabat. *Dani* etenim complures annos littora nostra continuo infestantes, tandem miserrimè hanc regionem dilaniare cœperunt.

ANGLO-SAXONVM NOMINA.

IN animo erat hic seriem & successionem Regum Anglo-Saxonum cum in Heptarchia, tum in Monarchia subjunxisse, verum cum hujus loci non videantur, & nuda nominum congeries minus grata videretur: gratius fortasse erit si quod de vi, ratione, & significatione nominum ipsorum multa legendo præcipue in Alfrico nostro Grammatico observarim, pauculis attexerem. Non ut singula interpreter, hoc multi esset laboris, & in aliam linguam non facile transfundi possunt barbara ejusmodi nomina, quibus inest magna emphasis, succincta brevitas, & nonnihil ambiguitatis. Verum cum pleraque illorum sunt composita, & ex paucis quidem simplicibus: simplicia illa explicabo, ut compositorum significationes quæ omnia fausta, votiva, & boni erant ominis, magis elucescant, & eam esse quam Plato dixit Orthototem nominum, apud nationes universas pervideamus.

Porphyrius de Theolog. Phœnicum.

Ael. AEL. EAL. & AL. in compositis nominibus, uti πᾶν in Græcorum compositis Omne vel Omnino significat. Hinc *Aelwin*, omnino victor, *Albert*, Omnino illustris, *Aldred*, Omnino reverendus, *Alfred*, Omnino pacificus. Quibus quodammodo respondent Pammachius, Pancratius, Pamphilius, &c.

Aelf. Vlf. &c. AELF quod pro dialectorum varietate effertur *Vlf, Wolph, Hulph, Hilph, Helfe*, & hodie *Helpe*; auxilii habet significationem, ut *AElfwin*, Auxilium victoriosum, *Aelfwold* Auxiliaris Gubernator. *Aelfgiua* Auxilii datrix: quibus consona sunt Boëtius, Symmachus, Epicurus, &c.

Ard. ARD Indolem significat, ut *Godard*, Divina indoles, *Reinard*, Syncera indoles, *Giffard*, Larga & liberalis indoles, *Bernard*, Filialis indoles, &c.

Athel & Ethel. ATHEL, *Adel*, & *Ethel*, Nobilis. sic *Ethelred*, Nobilis consilio, *Ethelard*, Nobilis indoles, *Ethelbert*, Nobilis illustris, *Ethelward*, Nobilis conservator.

Bert. BERT, idem quod nobis hodie *Bright* Latinis Illustris, & clarus: sic *Echert*, Æternum illustris, *Sigbert*, Victor illustris, ut quæ Bertha Germanis, Eudoxia Græcis, (Luitprando teste) appellata fuit. Et hujus sortis erant illa Phædrus, Epiphanius, Photius, Lampridius, Fulgentius, Illustrius.

Bald. BALD Septentrionalibus gentibus idem esse quod Latinis *Audax* docet Iornandes, & adhuc non exolevit. Sic *Baldwin*, & inversè *Winbald*, Audax victor, *Ethelbald*, Nobilis audax, *Eadbald*, Fœliciter audax: quibus consonant Thraseas, Thrasimachus, Thrasibulus, &c.

Ken, & Kin. KEN, & *Kin*, Cognatos denotat, ut *Kinulph*, Cognatis auxilium, *Kinhelm*, Cognatis defensor, *Kinburg*, Cognatis munimen, *Kinric*, Cognatis potens.

Cuth. CVTH Scientiæ & peritiæ habet significationem: sic *Cuthwin*, Peritus victor, *Cuthred*, Peritus Consiliarius, *Cuthbert*, Ob peritiam illustris, quibus adsonant Sophocles, Sophianus, &c.

Ead. EAD in compositis, & in simplicibus *Eadig*, fœlicitatem & beatitudinem denotat. Sic *Eadward*, Fœlix conservator, *Eadulph*, Fœlix auxilium, *Eadgar*, Fœlix potestas, *Eadwin*, Fœlix victor, quibus non abludunt Macarius, Eupolemus, Faustus, Fortunatus, Fœlicianus, &c.

Fred. FRED idem quod Pax sonat, ut Asyla dicta fuerunt majoribus *Fredstole*, id est, Pacis cathedræ. ita *Frederic*, Pace potens, vel opulentus, *Winfred*, Victoriosa Pax, *Rainfred*, Syncera Pax.

Gisle. GISLE Anglo-Saxonibus obses fuit appellatus, ut *Fredgisle* Pacis obses, *Gislebert*, illustris obses. uti apud Græcos Homerus.

Hold. HOLD in antiquis Glossariis perinde ut *Wold*, interpretatur Gubernator, & summus præfectus, etiam alibi Amor, ut *Holdlic* Amabilis.

Helm. HELM Defensionem sonat, ut *Eadhelm*, Fœlix defensio, *Sighelm*, Victrix defensio, *Berthlem*, Illustris defensio; juxta ac illa Græcorum, Amyntas, Boëtius, &c.

Hare & Here. HARE, & *Here* varie elata & Exercitum, & Dominum denotaverunt, sic *Harhold*, Exercitus præfectus, *Hareman*, Primarius in exercitu, *Herebert*, Exercitu præclarus, *Herwin*, Exercitus victor; non dissimilia Græcis illis, Stratocles, Polemarchus, Hegesistratus, &c.

Hild. Wiga. HILD in Alfrici Grammatica Heros & Heroina exponitur; sic *Hildebert*, Heros illustris, *Mathild*, virgo Heroina; & *Wiga*, eodem sensu reperitur.

Leod. LEOD, id est populus. sic *Leodgar*, Potens apud populum.

Leof. LEOF, Amorem significat, sic *Leofwin*, Amoris conciliator, *Leofstan* charissimus; uti illa Agapetus, Erasmus, Erastus, Philo, Amandus.

Mund. MVND, Pax, unde Iurisconsultis nostris *Wundbrech*, Pacis infractio. sic *Eadmund*, Fœlix Pax, *Acthelmund*, Nobilis Pax, *Aelmund*, Totus pacificus: quibus fere æquipollent Irenæus, Hesychius, Lenis, Pacatus, Sedatus, Tranquillus, &c.

Rad, Red & Rod. RAD, *Red* & *Rod*, pro varietate dialectorum designant Consilium; ut *Conrad*, Potens, vel peritus consilio, *Ethelred*, Nobilis consilarius, *Rodbert*, Illustris consilio, & non dissimili sensu Eubulus, Thrasibulus, &c.

Ric. RIC, Potentem, opulentum, fortem denotare Fortunatus his versibus docuit:

Hilperice potens, si interpres barbarus adsit
Adjutor fortis hoc quoque nomen habet.

Alfric. Vti *Alfric*, Omnino fortis, *Athelric*, Nobilis fortis, aut potens, quibus adludunt Polycrates, Crato, Plutarchus, Opimius.

Sig. SIG in usu illis erat pro victoria, unde *Sigbert*, ex victoria clarus, *Sigward*, Victoriosus conservator, *Sigard*, Victrix indoles, & eodem fere sensu, Nicocles, Nicomachus, Nicander, Victor, Victorinus, Vincentius, &c.

Stan. STAN, antiquis illis fuit superlativi gradus terminatio, sic *Athelstan*, Nobilissimus, *Betstan*, Opti-

Optimus, *Leefstan*, Chariſſimus, *Wiſtan*, Prudentiſſimus, *Dunſtan*, Celſiſſimus.

Wi. Wi, Sacer, ſic *Wimund*, Sacra pax, *VVibert*, Sanctitate clarus, *Alwi*, Omnino ſanctus: ut Hierocles, Hieronymus, Hoſius, &c.

Willi. Willi, & *Vili* Angloſaxonibus, ut *Billi* hodie Germanis plurium habuit ſignificationem: ſic *Willielmus*, Pluribus defenſor, *Wildred*, Plurimis verendus, *VVilfred*, Plurimis pax: quibus ſenſu & ſignificatione accedunt Polymachus, Polycrates, Polyphilus, &c.

Wold. Wold, & *Wald* præfectum, ſive gubernatorem illis denotavit, unde *Bertwold*, Illuſtris gubernator, *Ethelwold*, Nobilis gubernator, *Herwald*, & inverſe *Waldher*, Exercitus præfectus.

Sed manum jam de hac tabula, cum aliis non minus ac mihi hæc in re levicula ſint plus nimio.

Britanni nomen revocatum. Gravius fortaſſe erit, ſi poſteris (modo hæ chartæ victuræ ſint) prodam quod nos vidimus, ſcilicet ut Egbertus hanc citeriorem & ſuam Britanniæ partem Angliam juſſit nominari; ita jam annis 800 plus minus tranſactis: dum hæc recognoſcimus, R. Iacobus totius inſulæ Monarchiam propitio numinis favore, & hæreditario jure, bonis omnibus applaudentibus, adeptus, ut hæc inſula quæ in ſe una exiſtit, uno Oceani ambitu circumconſcripta, in una ejus perſona ſub uno diademate, una linguæ, regilionis, legum, & juris formularum communitate; ad perennis fœlicitatis incrementum, & priſtinæ inimicitiæ oblivionem uno etiam eſſet nomine: nomen, titulum, & ſtylum Regis Magnæ Britanniæ ſibi in omnibus, præterquam in juris formulis, anno regni ſecundo, edicto per regna publicato aſſumpſit.

DANI.

Daci ſæpe à noſtris ſcriptoribus falſo vocantur.

Qvæ Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipſis ſatis conſtat, Danvm enim illum Gigantem Humbli filium & Goropium qui à Gallo gallinaceo deducit, ex antiquitatis ſchola ipſa veritas jampridem exploſit. Andreas Vellejus Danus, vir literatiſſimus à Dahis Scythiæ populo, & à *Marc*, quæ non limitem ſed regionem ſignificet, repetit; Ethelwerdus noſter à *Donia* urbe nomen factum credidit. A Dancionibus, quos in Scandia ſtatuit Ptolemæus & Dauciones, literula mutata in nonnullis exemplaribus dicuntur, ortos fuiſſe, & inde in deſertas Anglorum ſedes, in Cimbricam ſcilicet Cherſoneſum ſe exoneraſſe ego ſemper exiſtimavi, donec eruditiſſimus, & cum judicio in Antiquitatis ſtudio verſatiſſimus Ionas Iacobus Venuſinus nominis Danorum veſtigia expreſſa in ſinu *Codano, & Codanonia*, quorum meminit hoc in tractu Pomponius Mela, ſolerti indagine deprehendiſſet. Quæ nomina à Septentrionalibus craſſius elata *Cdan*, & *Cdanonum* Mela in *Codanum*, & *Codanoniam* Latina incude efformavit, ut poſteritas ex *Gdanum, Dansk*, ex *Clodoveo Lodovic*, ex *Knuto Canutum* mollius procuderunt. Nec tamen ante Iuſtiniani Imper. tempora, circa annum ſalutis noſtræ ſeptuageſimum ſupra quingenteſimum, eorum nomen orbi innotuit. Tunc enim Galliam vaſtare cœperant, & rerum Anglicarum Latinis hiſtoricis *Wiccingi* dicti ſunt, quod piraticam exercuerint: *Wiccinga* enim Saxonica lingua, teſte Alfrico, Piratam denotat; & *Pagani*, quod nondum Chriſto nomina dediſſent: ſed ipſi Angli ſua lingua *Deniſcan*, & ſæpe *Heathon-mon* quaſi Ethnicos vocarunt. De his audi Dudonem de S. Quintino, authorem ſatis vetuſtum è I. Stobæi ſtudioſiſſimi urbis Londinenſis antiquarii bibliotheca, quæ mihi ſemper patuit. Dani è *Scanza*, id eſt Scandia, *velut examen apum è caniſtro, & gladius è vagina, diverſitate multimoda, conſuetudine barbarica proſiluerunt, cum petulanti luxu exardeſcentes ſoboles innumeras generaviſſent. Qui poſtquam adoleverunt, de rerum poſſeſſionibus contra patres, avoſque aut ſæpius inter ſe ferociter objurgati, exuberantes, & terram quam incolunt habitare non ſufficientes: collecta ſorte multitudinis pubeſcentium, veterrimo ritu, in externa regna extruduntur nationum, ut adquirant ſibi prœliando regna, quibus vivere poſſint. Cæterum in expletione ſuarum expulſionum atque exercituum ſacrificabant olim venerantes* * Thvr *dominum ſuum, cui non aliquid pecudum atque pecorum, ſed ſanguinem mactabant hominum. Holocauſtorum omnium putantes pretioſiſſimum, eo quod ſacerdote ſortilego prædeſtinante, juga boum una vice diriter icebantur in capite, colliſoque unicuique ſingulari ictu ſorte electo cerebro, ſternebatur in tellurem, perquirebaturque lævorſum fibra cordis, ſcilicet vena, cujus exhauſto ſanguine ex more ſuo, ſuorum capita linentes, librant celeriter navium carbaſa ventis, deoſque tali negotio putantes placare, velociter navium inſurgunt remis. Aliam etiam Deorum placandi rationem, vel potius contaminatiſſimam ſuperſtitionem, qua Dani uſi ſunt*, Ditmarus Epiſcopus, qui Dudone paulo antiquior, his verbis deſcribit: *Sed quia ego de hoſtiis Northmannorum & Danorum antiquis mira audivi, hæc indiſcuſſa præterire nolo. Eſt unus in his partibus locus caput iſtius regni, Lederun nomine, in pago qui Selon dicitur, ubi poſt novem annos menſe Ianuarii, poſt hoc tempus, quo nos Theophaniam Domini celebramus, omnes conveniunt, & ibi diis ſuis* LXXXX *& novem homines, & totidem equos, cum canibus & gallis pro accipitribus oblatis immolant, pro certo, ut prædixi, putantes hos eiſdem placaturos.*

Da-hen. — *Theſibus, de fabula quæ pro hiſtoria ſe venditat.* — *Wiccinga.* — *Danorum religio.* — * *Hinc dies Iovis nobis fortaſſe* Thursday *dictus.* — *Lib. 1.*

Danica vaſtatio. Circa Egberti tempora, anno Chriſti 800, noſtra littora primum infeſtarunt, poſtea mare cœlo miſcentes, multos annos per Angliam graſſati, urbibus excifis, templis ſuccenſis, & agris vaſtatis, omnia barbara immanitate egerunt, rapuerunt, verterunt. Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occuparunt. *Dangelt.* Tributumque *Dangelt* dictum miſello populo ad horum latrocinia reprimenda impoſitum, quod, ut cujuſmodi fuerat intelligas, hæc paucula legas velim è legibus noſtris antiquis deſcripta. *Danigeldi redditio propter piratas primitus ſtatuta eſt. Patriam enim infeſtantes, vaſtationi ejus pro poſſe ſuo inſiſtebant. Ad eorum quidem inſolentiam reprimendam ſtatutum eſt* Danigeldum annuatim reddi, *ſcilicet* 12 *denarios ex unaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni reſiſtendo obviarent. De hoc quoque Danigeldo libera & quieta erat omnis eccleſia, & etiam omnis*

terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat, ubicunque jacebat, nihil prorsus in tali redditione persolvens, quia magis in ecclesiæ confidebant orationibus, quam in armorum defensionibus.

Verum cum Ælfredum Occidentalium Saxonum regem jam aggrederentur, ille nunc cedendo, nunc insistendo victricibus armis non solum à suis repulit, sed etiam Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia fere tota expulit, filiusque ejus Edwardus Senior patris victorias persecutus, Orientalem Angliam profligatis Danis sibi subjecit, uti Adelstanus ejus filius nothus pleno ad victorias gradu multa Danorum cæde Northumbriam debellavit, Danisque tanto terrore institit, ut vel è regno excesserint, vel se dediderint. Horum principum virtute è calamitatum gurgite emersit Anglia, annosque quinquaginta à sanguinolento illo bello conquievit. Cum autem Etheldredus vir languido animo regnaret, Dani ejus ignavia freti classicum denuo cecinerunt, regionemque populati, Anglos magna quotannis pecunia pacem redimere coëgerunt, adeoque insolenter se gesserunt, ut Angli conjuratione inita, una nocte Danos omnes per Angliam ad unum occidione occiderint, rati hac sanguinis effusione se Danicum incendium restincturos, quod tamen in magis exitialem flammam exarsit. Sueno enim rex Danorum hac suorum cæde irritatus numeroso exercitu Angliam invasit, immaniterque efferato animo grassatus Ethelredum fugavit, totumque regnum sibi subdidit, filioque Canuto reliquit, qui sævis asperisque bellis varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio ejus Edmundo, cognomine *Ferreum latus*, conflictatus, duos filios successores habuit, Haraldum scilicet nothum, & Canutum Audacem, quibus mortuis, Danorum jugo excusso, ad Anglos denuo recidit imperium. Edwardus enim ob sanctitatem cognomento *Confessor*, Ethelredi ex secunda uxore filius regiam recuperavit dignitatem. Iam Anglia respirare cœpit, sed protinus, ut inquit ille, *mores rebus cessere secundis.* Sacerdotes erant inertes, somni pleni & imperiti, populus luxu solutiori, otio torpescebat, disciplina intermortua jacebat, innumeris vitiis Respub. quasi ægra intabescebat, superbia autem, cujus pedissequa exitium, maxime invalescebat. Et ut de illo tempore loquitur Gervasius Dorobernensis, *Sic ad mala perpetranda festinatur, ut nescire crimina, crimen esse videretur.* Quæ omnia planissime excidium præcinuerunt. Erant tunc temporis Angli, ut scribit Guil. Malmesburiensis, *vestibus ad medium genu expediti, crines tonsi, barbas rasi, sed superiori labro pilis incessanter fruticantibus intonso, armillis aureis brachiis onerati, picturatis stigmatibus cutem picturitati, Clerici literatura tumultuaria contenti, vix Sacramentorum verba balbutiebant,* &c.

1012.

Cnut. *in nummis. Dani 200 annos Angliam afflixerunt, regnarunt annos plus minus 20. Edwardus Confessor.*

NORMANNI.

Quemadmodum antiquioribus seculis ex Orientali illa, quoad nos, Germaniæ ora quæ ad Septentriones vergit primum Franci, deinde Saxones Galliam, Britanniamque deprædationibus infestas habuerunt, & tandem hi Britanniam, illi Galliam occuparunt; Ita posterioribus temporibus primum Dani, & deinceps Normanni in eorum locum succedentes, ex eadem ora itidem factitarunt. Quasi oræ illi in fatis esset, divino ita disponente numine ut gentes ad Galliam, Britanniamque affligendam, & nova regna in iisdem instituenda conciperet, & è suo sinu sæpius effunderet.

Hi à Septentrionali plaga, unde devenerunt, sic dicti, nam *Nordmanni* nihil aliud significat, quam *Viri Septentrionales,* quo etiam sensu, *Nordleudi* id est *Populus Septentrionalis,* appellantur, (commisti enim erant ex Norvegorum Sueonum, & Danorum fortissimis.) Caroli Magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam piraticam tanta atrocitate exercuerunt, ut cum Carolus ille Magnus vidisset prædatorias eorum naves in mari Mediterraneo effusis lachrymis ingemuerit & dixerit, *Contristor quod me vivente ausi sunt hoc littus attingere. Prævideo quanta mala meis posteris sunt facturi:* & etiam in publicis Ecclesiarum supplicationibus sive Litaniis fuerit postea adjectum, *A furore Normannorum, libera nos Domine.* Eoque Francos adegerunt, ut Carolus Calvus Hastingo Normanno Archipiratæ Carnutum Comitatum ad hominem deliniendum dederit, Carolus Crassus Godfredo Normanno partem Neustriæ cum filia in matrimonium concesserit. Deinde vero vi & armis juxta Sequanæ ostium sibi sedes posuerunt in regione quæ prius *Neustria* corrupte dicta erat, quod pars fuerat Westrasiæ, sic enim mediæ ætatis scriptores dixerunt, quod Germani *Westenrijch,* id est, *Occidentale regnum* vocitarunt, comprehenditque quicquid inter Ligerim, & Sequanam ad Oceanum interjacet. Quod postea ab illis *Normannia,* quasi *Septentrionalium virorum regio* appellata, cum Carolus Simplex Rolloni eorum principi è sacro baptismatis fonte suscepto confirmasset clientelari jure tenendum, filiamque in uxorem dedisset. Quo tempore, ut legitur in veteri manuscripto Monasterii Andegavensis, *Carolus Stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia Gisla, hic non est dignatus pedem Caroli osculari, cumque comites illum admonerent pedem regis acceptatione tanti beneficii oscularetur, lingua Anglica respondit,* **Ne se by God** / *Quod interpretantur,* Non per Deum: *Rex vero & sui illum deridentes, & sermonem ejus corrupte referentes, illum vocaverunt Bigod, unde Normanni adhuc vocantur Bigodi.* Et hinc fortasse est quod hypocritas, & superstitiosos Galli etiamnum *Bigod* appellitent.

Rollonem hunc qui è sacro fonte susceptus Roberti nomen accepit, alii simulate, alii deliberate & serio Christo nomen dedisse tradunt, divinitusque somnio admonitum addunt, quod liceat mihi, nec somniis tamen credulo, absque vanitatis suspicione ex fide scriptorum ejus ævi referre. Ferunt illum navigantem per quietem vidisse semetipsum elephantiasi fœdatum, sed nitidissi-

Nordmanni Nord-Leudi. Helmoldus.

Liber Sangallensis de Gestis Caroli Magni.

Neustria.

Bigod.

tidissimo fonte ad radices excelsi montis ablutum convaluisse, & mox verticem montis conscendisse: Quod ipsi enarranti captivus Christianæ professionis in illa navi sic interpretatus est, Elephantiasin esse impium illum deorum cultum quo laboravit, fontem esse sacrum regenerationis lavacrum, quo purgatus, montem ascenderet, id est, ad suum honorem & cœlum perveniret.

Normanniæ Duces.

Ex hoc Rollone natus est Guilielmus cognomento *Longa Spata*, à longo quem gestavit ense. Guilielmo Richardus ejus nominis primus, cui filius, & ex filio nepos eodem nomine successere: sed Richardo III sine sobole defuncto Robertus frater suffectus, qui ex amasia Guilielmum illum progenuit, quem *Conquæstorem* & *Bastardum* vulgo vocamus; qui singuli rebus domi belliqque gestis principes illustrissimi. Dum Guilielmus iste jam ætate maturus Normanniæ præesset, Edwardus Sanctus, cognomento CONFESSOR, Rex Angliæ è Saxonica stirpe ultimus, in cœlestem patriam cum summo suorum desiderio emigravit, qui ex Guilielmi cognata Emma, filia Richardi ejus nominis primi ducis Normanniæ natus, in Normannia exul eum successorem sibi fore promiserat. Verum Haroldus Godwini filius, domus Regiæ Major regnum occupavit, quem ut exturbarent hinc Tosto frater, illinc Normanni omnem moverunt lapidem. Verum cum ille Tostonem fratrem & Haraldum Norwegiæ Regem, quem in belli societatem Tosto sibi adjunxerat, justo prœlio, non incruenta victoria prope *Stamfordbrig* in Eboracensi agro peremisset: ecce vix novem interjectis diebus,

Normanni. 1066.

GVILIELMVS (cognomento *Bastardus*) Normanniæ Dux, Edwardi modo defuncti promissis, adoptione, & affinitate fretus, magno conscripto exercitu, in Anglia inter Australes Saxones appulit. In quem signa statim convertit Haroldus, lassato licet milite, rebusque superiori bello omnino accisis. Haud procul ab *Hastings* concurritur, ubi Haroldus in medium prœlium se inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto, difficile est ad fidem summas exacto numero concipere. GVILIELMVS victor protinus infesto agmine per Wallingfordiam Londinum petit, admissusque Rex inauguratur, utpote cui, ut ipse ait, *Regnum Dei providentia destinatum, & beneficio concessionis Domini, & cognati gloriosi Regis Edwardi concessum*, & pauculis interpositis lineis subjungit, *Benignissimum Regem Edwardum illum in regnum Angliæ adoptivum hæredem instituisse.*

Charta Guil. Conquæstoris.

Historia Monasterii S. Stephani Cadomi in Normannia.

Quanquam si historiæ S. Stephani Cadomensis credere libet, extremum spiritum in hæc verba emisit: *Diadema regale quod nullus antecessorum meorum gessit, adeptus sum, quod divina solummodo gratia, non jus contulit hæreditarium.* Et paulo post, *Neminem Anglici regni constituo hæredem, sed æterno Conditori, cujus sum, & in cujus manu sunt omnia, illud commendo. Non enim tantum decus hæreditario jure possedi, sed diro inflictu, & multa effusione sanguinis humani perjuro regi Haroldo abstuli, & interfectis vel fugatis fautoribus ejus dominantui meo subegi.*

Sed quid ego hanc maximam Britannici imperii conversionem tam paucis percurro? en tibi, si non pigeat legere, quæ ego minus accurate, minusque fortasse cogitate, ad historiæ tamen fidem tum scripsi, cum imprudens juvenis tantoque oneri impar, res nostras Latinis literis illustrare cogitarem.

Normannica victoria.

EDwardo Confessore jam sine sobole defuncto, ancipiti cura de novo rege substituendo proceres populusque distrahebantur. Edgarus qui dictus Ætheling, Edmundi Ferrei Lateris è filio abnepos solus è virili Saxonicorum regum stirpe supererat, cui jure hæreditario regnum debebatur. Verum cum ille ætate minori videretur, quam ut reipublicæ gerendæ par esset, & ingenium peregrinis moribus immiscuisset, utique in Pannonia ex Agatha filia Henrici III, Imperatoris natus, qui terrarum situ disjunctior erat, quam ut adolescentem auxilio aut consilio juvaret, Anglis minus erat gratus, quibus nihil antiquius erat quam regem sibi è suo quasi corpore creari: Haroldum igitur Godwini filium belli pacisque artibus & gloria florentem plerique omnes respexerunt. Quanquam enim ille una tantum imagine nobilis erat, & pater proditione, & rapinis æternam ignominiæ infamiam subierat; benigno tamen alloquio, comitate, liberalitate, & militari virtute maximam à populo inivit gratiam. Nec enim alter erat in quo plus fuit audaciæ ad pericula capescenda, aut plus consilii inter ipsa pericula. Virtusque ejus & fortuna in Wallico bello quod jampridem fœlicissime confecerat ita emicuit, ut plane omnibus imperatoriis artibus instructissimus, & ad imperium Anglicum instaurandum natus videretur. Danos etiam qui solummodo huic regioni terrori erant, illi æquiores fore sperabatur, quod è Gytha Suenonis Regis Danici sorore natus erat. Si qua alia vis sive externa sive domestica adoriretur, civium benevolentia & nobilium cognatione & affinitate satis munitus videbatur. Sororem Morcari & Edwini fratrum qui longe potentissimi erant in uxorem habuit, & Edricus Sylvaticus vir animo excelso & authoritate summa, arctissimo propinquitatis vinculo erat conjunctus. Percommode etiam accidit, ut eodem tempore Sueno Danus Suecico bello implicaretur, & Guilielmo Normanno male cum Philippo Francorum rege conveniret, Guilielmo enim illi regnum conceptis verbis, si sine prole obiret, promiserat Edwardus Confessor dum in Normannia exularet, & ad illud promissum præstandum se sacramenti religione quasi sponsor obligavit Haroldus (cum captivus in Normannia detineretur) addita etiam hac conditione ut Normanni filiam in matrimonium acciperet. Vnde consultissimum plurimis videbatur Normanno regnum deferre, tum ut fidem liberando bellum quod imminere prospiciebant, & exitium quod semper perjurii pœna averteretur, tum Normanniam Angliæ adjungendo regnum sub tanto principe firmaretur & respublica plurimum augeretur. Cæterum Haroldus omnes omnium deliberationes incidit, qui nihil sibi cunctandum ratus, eo ipso die quo Edwardus sepulturæ traditus, imperium præter plurimorum expectationem arripuit, & diadema sine inaugurationis cæremoniis præsentibus applaudentibus, Regemque acclamantibus ipse sibi imposuit. Quo facto Ecclesiasticam hominum nationem quasi religionis violator plus nimio irritavit. Ille autem non ignarus quam difficile sit principi novo imperium sine pietatis & virtutis opinione tueri, ut offensam illam obliteraret, & sceptrum confirmaret ad rem ecclesiasticam promovendam, & monasteria ornanda nihil non fecit. Edgarum Ætheling, Oxoniæ Comitem reliquosque nobiles omni benevolentia complexus est, populum magna tributorum parte sublevavit: vim magnam pecuniarum in tenues effudit, denique alloquendi comitate, audiendi lenitate, decernendi æqualitate charitatem una cum authoritate comparavit sibi singularem. Vbi primum hæc

*certis nuntiis accepisset Guilielmus Normannus: Edwardi mortem gravissime dolere præ se tulit, cum interim animo discruciaretur, Angliam quam jam spe devoraverat, è faucibus sibi fuisse præreptam. Protinus igitur ex suorum consilio legatos ad Haroldum mittit, qui promissorum & sponsionis admonerent, simulque regnum repeterent. Ille re deliberata respondet, Quod ad Edwardi promissa pertinet Anglicum imperium promissis deferri non posse, nec se ejus promissis teneri, cum electione, non jure hæreditario regnum sibi obvenerit. Quod ad suam sponsionem, ab homine capto vi, dolo, & perpetui carceris metu in Reipub. Anglicæ damnum & ordinum præjudicium extortam, & proinde irritam esse, quam nec præstare si poterat debuisset, nec si vellet potuisset, cum rege nesciente & populo non adsentiente facta fuisset. Illud vero admodum iniquum videbatur postulare, ut Normanno peregrinæ stirpis principi regno cederet: quod tanto omnium ordinum consensu susceperat. Hoc responsum parum æquis auribus accepit Normannus, Haroldumque latebras perjurio quærere existimavit: alios igitur protinus eadem de causa legavit, qui commonefacerent qua jurisjurandi religione obstrictus teneretur, & perjuros exitium apud Deum, & dedecus inter homines manere. Verum quum jam Guilielmi filia Haroldo in pactis desponsa, quæ quasi firmamentum suæ sponsionis erat, fato erepta fuisset, minori cum humanitate tractati sunt, nec aliud quam antea responsum tulerunt. Ad bellum apertum jam omnia spectare cœperant. Haroldus classem instruit, milites conscribit, præsidia per littora locis opportunis disponit, & ad vim Normannicam propulsandam, quæ usui videntur omnia parat. Prima tamen belli tempestas à Tostone Germano Haroldi fratre præter omnium opinionem exorta est. Ille, vir animo elato & effero magna cum authoritate aliquandiu Nordanhumbris præfuit, verum cum crudelitate in inferiores, superbia in principem, & odio in fratres grassaretur, ab Edwardo Confessore proscriptus in Galliam secessit, jamque authore Baldwino Flandriæ Comite, & suasore Guilielmo Normanno, ut probabile videtur (Tosto enim & Guilielmus duas Baldwini Flandrensis filias in matrimonio habuerunt) fratrem quem diu capitali odio, nunc aperto bello exercere incipit. E Flandria sexaginta piraticarum navium classe solvit, Vectam insulam populatur, Cantii oram maritimam infestat, sed regiæ classis adventu territus, sublatis velis, ad remotiores Angliæ partes delatus in Licolniensi agro terram prædabundus conscendit, ubi ab Edwino & Morcaro prœlio exceptus & fugatus Scotiam petiit, ut inde bellum redintegraret. Duplici jam belli expectatione hinc è Scotia, inde è Normannia omnium animi suspensi erant, eoque magis quod in festo Paschatis Cometes tristi admodum specie septem plus minus diebus effulsit, qui anxias hominum mentes (ut turbulento fit tempore) ad infaustas præsensiones convertit. Haroldus vero intentis oculis omnes regni partes intuebatur, australe littus præsidiis firmabat. A Scotia & Tostone minus sibi timuit, cum * Mil-Columbus Rex Scotorum intestinis malis conflictaretur. Guilielmus interim multa animo de Anglia agitat, rem cum ducibus subinde communicat, quos alacres & gestiente spe plenos vidit: pecuniæ autem in tantum bellum conflandæ ratio difficilior videbatur. Nam cum in publico ordinum Normanniæ conventu de pecuniario subsidio proponeretur, responsum est opes superiori contra Gallos bello ita accisas fuisse, ut si novum ingrueret bellum vix sua defendere potuerint; sua potius tuenda quam aliena invadenda, bellum illud etsi justum, minus tamen necessarium & inprimis periculosum videri: præterea Normannos neutiquam teneri peregre in militiam proficisci. Nec ulla ratione ad pecuniam conficiendam adduci potuerunt, Quanquam Guilielmus * Fitz-osbert vir summa apud Ducem & populum gratia omni ratione obnixe id ageret, & ut alios pertraheret, quadraginta naves suis impensis in hoc bellum promitteret. Dux quod publico conventu non poterat, alia ratione aggreditur: opulentissimum quemque seorsim ad se accersit, blande alloquitur, ut aliquantulum in hoc bellum conferant petit, illi quasi jam certamen esset juvandi principis prolixe promittunt, promissisque statim in tabula relatis, vis pecuniæ omnium opinione major cito coacta fuit. His rebus confectis opem & auxilium à vicinis principibus, Andium scilicet, Pictonum, Cenomanorum & Boloniæ Comitibus petit, quibus latifundia in Anglia promittit. Philippum etiam Gallorum Regem adit, illique modo opem ferret, pro Anglia fidelitatis jusjurandum ut beneficiarium præstiturum spondet. Verum cum minime è re Gallorum videretur, ut vicinus Normannus qui jam minus Gallo obaudiret, Angliæ accessione adaugeretur (vicinorum enim potentia principibus semper suspectior) tantum aberat ut opem deferret, ut etiam ab invadenda Anglia deterreret. At ille nullo modo ab incepto abduci poterat, sed multo erat jam alacrior, & erectior Alexandri Pontificis Romani authoritate munitus (ille enim jam primum in principes authoritatem sibi usurpare incepit) qui causa probata, sacratum vexillum in victoriæ & regni omen miserat, atque anathemate percusserat quicunque se opponerent. Copias igitur quas potuit maximas collegit, & classem numerosam ad S. Valerici opidulum (quod est ad Somæ fluminis ostium) cogit, ubi diutius hæsit, ventum secundum expectans, quem ut eliceret, S. Valericum loci præsidem votis fatigavit & donariis oneravit. Haroldus qui jamdiu ejus adventum cum suis frustra præstolatus erat, exercitum dissolvere, classem subducere, & littus relinquere constituit, tum rei frumentariæ inopia coactus, tum quod Flandriæ Comes ad illum scripserat, Guilielmum nihil hoc anno moturum: cui facile credidit, qui anni tempore navigationem præclusam existimaret, quod Æquinoctium jam suberat. Dum hæc animo agitat, novi ex improviso belli necessitate exercitum revocare adactus est. Haroldus enim cognomento Durus & Harfages, Rex Norwegiæ (qui piraticam per Septentrionales Britanniæ partes exercuerat, & Orcadas insulas jam subegerat) à Tostone in spem regni Anglici evocatus Tinam cum quingentis plus minus myoparonibus intrat, ubi suam etiam classem adjunxit Tosto. Cum hic aliquandiu agros populati essent: sublatis anchoris, Eboracensis agri littus legentes in Humbrum delati omni belli rabie circumquaque grassari cœperunt. Ad quos reprimendos Edwinus & Morcarus Comites tumultuariam militum manum educunt, verum illi Norwegorum impetum non tulerunt, sed effusa fuga plurimi una cum Comitibus sibi consuluerunt, plures autem in Ousam flumen ruentes fluctibus sunt hausti. Norwegi tum obsidionem urbi Eboraco inferre parant, quam statim deditione, obsidibus utrinque datis, recipiunt. Pauculis interpositis diebus Haroldus omnibus undique contractis copiis Eboracum contendit, & inde in Norwegos movet, qui castris positis loco tutissimo consederant, à tergo enim Oceano, à sinistra Humbro æstuario, in quo eorum classis constitit, à dextra vero, & à fronte Derventione flumine quodammodo muniti. In eos tamen Haroldus animose invehitur, primun ad * pontem quo Derventio fl. jungitur, acriter decertatur, in quo Norwegum quendam aliquandiu universum Anglorum exercitum sustinuisse fertur, donec telo transfixus caderet: deinde æqua virtute fortunaque in ipsis castris aliquandiu pugnatur. Norwegi tamen demum dissipati, & in medio Haroldus ipse Norwegorum Rex, & Tosto cum maxima exercitus parte*

te

Cometes.

** Malcolnus.*

** filius Oserti.*

** Stanforde bridge prope Eboracum.*

te interfecti. Victori Haroldo præda admodum opima obvenit, vis auri & argenti magna, classisque illa numerosa, præter viginti naviculas quas Paulo Orcadum Comiti, & Olavo Haroldi interfecti filio ad saucios avehendos concessit, jurejurando prius dato ipsos nihil in Angliam jam inde molituros. Hæc victoria Haroldo animum erexit, jamque se terrori Normannis fore existimavit, cum suis odio esse cœperit, quod prædam militi non distribuerit. Ille tamen in Republica ordinanda, quæ misere in hoc tractu convulsa jacuit, totus erat. Interea vero Guilielmus Normannus idoneam nactus tempestatem, sub finem Septembris naves solvit & leni vento provectus omnibus navibus ad Pevensey in Suthsexia accessit, nudoque potitus jam littore, ut spem fugæ suis præcideret, navibus ignem injecit, munimentoque ibi posito quod suis receptui esset, ad Hastings progreditur, ubi etiam alterum excitavit propugnaculum, præsidiumque imposuit. Causas belli jam divulgat, scilicet ut ulcisceretur mortem Alfredi cognati sui, quem una cum plurimis Normannis Godwinus Haroldi pater sustulit, ut persequeretur injurias Haroldi, qui cum Robertum Archiepiscopum Cantuariensem in exilium ejecerat, tum regnum Angliæ sibi delatum conculcata sacramenti religione occuparat; suos autem ne hostiliter Anglis depopulationem inferrent edicto vetuit. Celeriter hæc fama ad Haroldum perferuntur, qui omnibus consiliis antevertendum ratus, ut primo quoque tempore Normannum exciperet, dimittit quaqua versus nuncios, suos obtestatur ut in fide maneant, omnes undique copias contrahit, magnisque itineribus Londinum properat, ubi illum legatus à Guilielmo adit, qui cum regnum pluribus repeteret, parum abfuit quin Haroldus præcipiti ira percitus legato vim intulerit. Difficile enim erat superbiam & spem bonam victori detrahere. Protinus suos ad Guilielmum legat qui insolentius comminarentur, nisi quamprimum in Normanniam se reciperet. Hos tamen facile responso magnaque humanitate ille dimisit. Delectum interim Londini Haroldus habet, resque suas superiori contra Norwegos prœlio admodum attenuatas comperit, exercitum tamen magnum ex nobilibus & aliis quos patriæ charitas ad commune periculum propulsandum evocarat, conflavit. Iam in Suthsexiam, matre nequicquam remorante, ducit, & animo non infracto vix septem mill. pass. à Normanno castris in planitie positis consedit. Quo etiam statim exercitum suum admovit Normannus. Primum exploratores utrinque submissi, qui ab Anglis erant, omnia sive veri ignorantia, sive mentiendi libidine, Normannorum multitudinem, apparatum & disciplinam supra fidem extulerunt: adeo ut Gythus Haroldi frater minor natu bellicis operibus clarus de rerum summa non uno prœlio decertandum ratus, regem admonuerit, dubios esse Martis eventus, victorias sæpius esse à fortuna quam virtute, cunctationem maturam maximam esse disciplinæ militaris partem: si modo fidem de regno Guilielmo dedisset, ut ipsum subduceret admonuit, utique nullis copiis contra conscientiam muniri posse, Deum de violata fide pœnas expetiturum: nec quicquam magis terrori Normannis fore, quam si novum conscriberet exercitum, quo novis denuo prœliis exciperentur. Ad hæc pro se spondet, si ejus prœlii fortunam sibi committeret, nec boni fratris, nec fortis ducis officio defuturum, utpote qui bonæ mentis conscientia fretus, aut facilius hostes profligaret, aut fœlicius patriæ vitam profunderet. Non æquis auribus Rex hæc accepit quæ cum suo dedecore conjuncta videbantur, ut enim belli eventum æquo animo, ita timiditatis contumeliam nullo modo perferre potuit. Normannorum itaque laudes obtrivit, nec è sua dignitate, aut pristina virtute existimavit, cum jam quasi ad ultimum periculi pervenisset, instar meticulosi pedem referre, æternamque ignominiæ labem subire. Ita quos subvertere numen divinum instituit, consilii expertes primum reddit. Dum hæc aguntur, Guilielmns ut pio affectu reipublicæ Christianæ sit prospectum & à sanguine Christiano temperatum, monachum internuncium mittit, qui Haroldo conditionem proposuit vel regno prorsus cederet, vel sub Normanno clientelari jure se jam inde regnare agnosceret, vel singulari certamine cum Guilielmo decertaret, saltem, ut Pontificis Rom. judicio de Anglico imperio se sisteret. Ille autem quasi sui impotens nullam conditionem amplexus ad divinum tribunal universam causæ disceptationem rejecit, & postero die qui 2 Id. Octob. erat, pugnandi copiam se facturum respondit, quem credulo errore sibi faustum fore persuaserat, eo quod natalis esset. Insequentem noctem Angli solutiori luxu, comessationibus, & vociferationibus, Normanni autem susceptis pro exercitus salute, & victoria votis, produxerunt. Prima luce acies utrinque instruunt, Haroldus in primo agmine Cantianos (quibus veteri instituto exercitus frons debetur) cum bipennibus constituit, altero agmine ipse cum fratre, mediterraneis Anglis, & Londinensibus constitit. Primam Normannorum aciem ducebant Rogerus Montegomericus, & Guil. Fitz-osberne ea constabat ex equitibus Andegavensib. Perticensib. Cenomannis, Britonibus, quorum plurimi Fergento Britoni militabant. Mediam quæ è Pictonibus Germanisque constabat Galfridus Martell, & stipendiarius Germanus regebant. extremum agmen dux ipse claudebat, cum robore Normannorum, & suæ nobilitatis flore. Sagittariorum vero cohortes ubique erant immistæ. Normanni non * incondito sublato clamore, bellicum canentes, agmina moverunt, primumque sagittarum grandinem undique emittunt, quod genus pugnæ ut Anglis novum, ita omnino terribile erat, adeo enim dense recidebant, ut in mediis copiis hostem habere viderentur. Deinde in primum Anglorum agmen præcipiti impetu incursant; hi autem qui locum quem ceperant corporibus tegere, potius quam cedere obfirmato animo destinarant, omnes connixi fortiter hostem magna cum clade averterunt: illi autem denuo irruunt, horrendoque strepitu utrinque acies impellitur. Iam collato pede quasi vir viro congrederetur, acriter aliquandiu pugnatum est: Angli autem conferti, & quasi cohærentes impetum sustinent, adeo ut multis vulneribus acceptis jam regressuri essent, nisi Guilielmus non ducis magis, quam militis munere fungens sua authoritate inhibuisset. Hæret itaque pugna, & equites Normannici quam concitatissime immittuntur, & superne vi sagittarum Angli quasi obruuntur, agmen tamen non perrumpitur. Haroldus enim intrepidi ducis munia obiens suis ubique præsto erat; nec minus parte alia Guilielmus, qui cum uno, & altero equo suffosso, vera virtute vincere non potuit, ad artem se convertit, suis imperat ut receptui canant & gradum, servatis tamen ordinibus, referant. Angli jam terga dedisse rati, & victoriam præ manibus esse, ordines laxant suos, incompositique hostibus instant, quasi certa jam & explorata victoria, cum illi, reductis, ex improviso agminibus, ex integro signa inferunt, & palantes Anglos adorti, & circumfusi stragem maximam edunt, plurimi inter fugæ, pugnæque consilium oppressi, plures autem æditiorem locum occupantes, conglobati, & mutua adhortatione firmati præsentibus animis diu restiterunt, quasi locum laudabili morti elegissent; donec Haroldus sagitta caput transverberatus, una cum Githo & Leofwino fratribus ciderit. Tum Edwinus, Morcarusque & pauculi, qui cædi superfuerant fuga elapsi, cesserunt Deo, cesserunt

* Cantus Rollandi.

tempori, cum ab hora diei 7 ad crepusculum usque continenter pugnatum esset. Desiderati sunt hoc prælio Normannorum plus minus 6000, Anglorum vero longe plures. Guil. victor omnibus lætitiis exultans supplicatione decreta honorem Deo Opt. Max. habuit, positoque inter medias strages tentorio, noctem traduxit. Postero die cum suos inhumasset, Anglisque idem permisisset, ipse Hastingas regressus est, ut de persequenda victoria consilium iniret, & lassatum militem tantisper reficeret. Quamprimum autem hujus cladis fama nuntiis trepidis Londinum, & in alias Angliæ urbes perlata esset, universa regio perculsa, & quasi prostrata est. Githa regis mater lamentis muliebriter ita se dedidit, ut nullam admitteret consolationem, infimisque precibus filiorum cadavera à victore obtinuit, quæ sepulturæ in monasterio Walthamiæ tradit. Edwinus Algitham sororem reginam in remotiores regni partes mittit, Regni tamen proceres, populum ne animum desponderent, admonent, consiliaque de repub. conferunt. Archiepiscopus Ebo-rac. cives Londinenses, & clasiarii (quos Boтeгcaрleг vocarunt) Eadgarum in regem consecrandum, bellumque cum Guilielmo redintegrandum censuerunt, Edwinus & Morcarus de regno sibi occupando clandestina consilia struxerunt, Episcopis vero, præsulibus, & aliis qui Romani Anathematis fulmine perterriti erant, optimum videbatur deditionem facere, & non efferatum victoris animum ancipiti Marte proritare, nec Deo reluctandum, qui jam Angliam, peccatis ita exigentibus, quasi in manus Normanno tradiderat. Guilielmus interim Hastingas præsidio firmans infesto agmine Londinum petere constituit, verum ut latius sui terrorem inferret, & à tergo omnia secura redderet, partitis copiis per Cantii partem, Suthsexiam, Suthreiam, Suthantonensem agrum, & Bercheriensem pervagatur, vicos & ædificia incendit, prædasque agit, ad Wallengfordiam Tamisim transmittit, & terrore omnia complet. Proceres tamen in incerto habuerunt, quidnam consilii caperent, nec adduci poterant, ut positis simultatibus communi animo Reipub. prospicerent. Vt enim Ecceſiasticis ab execrationibus, & censuris Pontificis Romani (quibus ille jam & in animos hominum, & in regna authoritatem exercebat) absolverentur, cum res jam non accisæ, sed plane perditæ essent, in sententia ita de deditione perstiterunt, ut multi saluti consulentes se ex urbe subduxerint. Alfredus vero Archiepiscopus Eboracensis, Wolstanus Episcopus Wigorniensis, præsulesque alii una cum Eadgaro Etheling, Edwino, Morcaro, victori Normanno multa & magna pollicenti apud Berckhamsted occurrunt, obsidibusque datis in fidem, & deditionem se permittunt. Ille autem protinus Londinum advolat, magna lætitia, & festis acclamationibus exceptus Rex salutatur, ad inaugurationis apparatum, quam in Natalem Christi indixerat, omnia parat & ad regnum constituendum totus animo & cogitatione instat.

Botescarles.

Iam confecta erat Saxonici in Britannia imperii periodus, quæ sexcentis septem annis definita erat, & conversio in Angliæ regno facta est insignis, quam alii in magistratuum sordes, & præsulum superstitiosam ignaviam, alii in Cometem illum, & vim syderum, alii in Deum qui regna judiciis occultis, sed nunquam injustis distribuit, rejecerunt. Alii autem, qui in propinquiores causas inspexerunt, prudentiam in Edwardo Rege desiderarunt, quod dum specioso religiosæ castitatis prætextu suscipiendæ prolis curam abjiceret, regnum ambitiosissimis hominibus dilacerandum objiceret.

QVam insolens & crudelis hæc fuerit victoria, scriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandum, quin in hac victoria, ut alias, alacris exultarit improbitas. Victor Guilielmus in Victoriæ quasi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ consuetudines induxit, causasque Gallice disceptari jussit: exclusis hæreditate avita Anglis, agros & prædia militibus suis assignavit, ita tamen ut dominium directum sibi reservaret, obsequiumque clientelari jure sibi & successoribus devinciret, id est, ut omnes in *Feudo*, sive fide tenerent, & nulli præter Regem essent vere Domini, sed potius fiduciarii Domini, & possessores. Sigillumque sibi aptavit in cujus altera parte inscribitur, *Hoc Normannorum Guilielmum nosce patronum.* In altera vero, *Hoc Anglis signo Regem fatearis eundem. Quinetiam* (ut habet Guiliel. Malmesburiensis) *Cæsarianum secutus ingenium, qui Germanos in Ardenna maxima sylva abditos, & inde crebris eruptionibus exercitum suum affligentes, non per Romanos, suos, sed per Gallos fœderatos expulit: ut dum alienigenæ alterutros transfoderent, ipse sine sanguine triumphum duceret, idem inquam, Guilielmus in Anglos egit. Nam contra quosdam qui post primam infelicis hominis pugnam in Danemarchiam & Hiberniam profugerant, & valida congregata manu tertio anno redierant, Angligenam exercitum & ducem objecit; Normannos feriari permittens. Ingens sibi levamen providens utrilibet vincerent. Nec eum cogitatio lusit. Nam utrinque Angli aliquandiu digladiati inter se, palmam otioso Regi refudere.* Et alibi, *Laicorum potentia subruta, stabili firmavit edicto ut nullum Anglicæ gentis monachum vel clericum ad aliquam dignitatem conari pateretur, à Cnutonis Regis quondam facilitate abhorrens, qui victis honores integros exhibuit. Vnde factum est ut eo defuncto, indigenæ advenas leviter expellerent, sibique antiquum jus vindicarent.*

Sigillum Guilielmi Conquæstoris.

Angli dignitatibus exclusi.

Hæc ubi fecisset, nihil prius habuit, quam Danici belli tempestatem, quæ impendit, avertere, & sibi quietem vel pecunia redimere, qua in re usus est Adalberti Hamburgensis Archiepiscopi opera. Scribit enim Adam Bremensis, *Inter Suen, & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licet noster Pontifex muneribus Guilielmi persuasus, inter reges pacem firmare voluerit.* Quæ etiam firmata videatur, jam inde enim Anglia nihil sibi à Danis metuit. Atque ille ad imperium tuendum, & Rempub. optimis legibus temperandam se totum contulit. Scribit enim Gervasius Tilburiensis, *Cum insignis subactor Angliæ Rex Wilhelmus ulteriores insulæ fines suo subjugasset imperio, & rebellium mentes terribilibus perdomuisset exemplis: ne libera de cætero daretur erroris facultas, decrevit subjectum sibi populum juri scripto, legibusque subjicere. Propositis igitur legibus Anglicanis, secundum tripartitam earum distinctionem, hoc est, Merchenlage, Denelage, Westsexenlage, quasdam reprobavit, quasdam autem approbans transmarinas Neustriæ leges, quæ ad regni pacem tuendam efficacissimæ videbanturr adjecit.* Deinde ut author est qui eo tempore floruit, Ingulphus, *Hominium sibi facere, & contra omnes homines fidelitatem jurare omnem Angliæ incolam imperavit, totam terram descripsit. nec erat Hida in tota Anglia, quin valorem ejus, & possessorem scivit, nec lacus, nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit descriptus, ac ejus redditus, ac proventus, ipsa possessio, & ejus possessor regiæ notitiæ manifestatus, juxta taxtatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium describebant. Iste Rotulus vocatus est Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro sua generalitate quod omnia tenementa totius terræ integre continuit, Domesday cognominatur.* Hujus libri libentius

Domesday booke. Liber Iudiciarius Gervasio Tilburiensi. Iurey de 12. Sigillum Gulielmi Conquæstoris. Duodecim viri.

tius meminerim, quod ejus subinde memoria usurpanda sit, quemque librum *Guil. Librum Censualem, Angliæ Notitiam, Angliæ commentarios Censuales, Acta publica & Angliæ lustrum* nominare placet.

Quod vero Polydorus Virgilius scribit Gulielmum illum Victorem Duodecim virorum judicium primum induxisse, nihil à vero alienius. Multis enim ante annis in usu fuisse certissimum est ex legibus Ethelredi. Nec est cur terribile judicium vocaret. E populo enim XII viri liberi & *legales* è vicinia rite evocantur, hi jurejurando obligantur vere de facto sententiam dicere, advocatos coram tribunali utrinque differentes, & testes audiunt; inde acceptis utriusque partis instrumentis concluduntur, sine cibo, potu & igne detinentur (nisi forte periculum sit ne ex illis quispiam moriatur) donec de facto inter se convenerint, quod ubi coram judice pronunciaverint, ille de jure sententiam profert. Hanc enim rationem prudentissimi majores nostri optimam esse ad veritatem eliciendam, tum ad corruptelas evitandas, & affectus intercludendos existimarunt.

Normannorum bellica virtus. Angli dignitatibus exclusi.

Quantum vero virtute bellica præstiterunt Normanni, alii dixerint, satis mihi sit dixisse, quod inter bellicosissimas gentes positi, non obsequiis, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia constituerint. Tancredus enim Richardi Ducis Normanniæ ejus nominis secundi nepos, ejusque posteri res præclaras in Italia gesserunt, profligatis è Sicilia Saracenis regnum constituerunt; Vnde Siculus historicus ingenue agnoscit Siculos Normannis acceptum referre quod in solo patrio permanent, quod libere vivunt, & quod sint Christiani. In terra etiam Sancta eorum bellica virtus singulari cum laude inclaruit. Vnde Rogerus Hovedenus, *Audax Francia Normannorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiva succubuit, dives Apulia sortita refloruit, Hierosolyma famosa, & insignis Antiochia se utraque supposuit.* Iam inde Anglia non minus belli gloria, quam humanitatis cultu inter florentissimas orbis Christiani gentes inprimis floruit. Adeo ut ad custodiam corporis Constantinopolitanorum Imperatorum evocati fuerint Angli, Ioannes enim Alexii Comeni filius, ut refert noster Malmesburiensis, *eorum fidem suspiciens præcipue familiaritati suæ applicabat, amorem eorum filio transcribens*, & jam inde longo tempore fuerint Imperatorum illorum satellites, *Inglini Bipenniferi*, Nicetæ Choniatæ, *Barangi* Curopalatæ dicti. *Qui ubique Imperatorem prosequebantur ferentes humeris secures quas tollebant cum Imperator ex Oratorio spectandum se exhibebat, Anglice vitam diuturnam secures suas collidentes ut sonitum ederent, comprecabantur.* Maculam vero quam Chalcondilas nostræ genti de uxoribus communibus aspersit, ipsa veritas eluit, & effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, uti inquit eruditissimus & optimus mihi amicus Ortelius in hac ipsa re, semper vera sunt, quæ à quolibet de quibusvis narrantur. Hi sunt qui Britanniam insederunt populi, è quibus supersunt Britanni, Saxones sive Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti, unde duo in Insula regna, ANGLIA nimirum, & SCOTIA, diu divisa, nunc sub uno imperiali diademate in Iacobo potentissimo Principe auspicatissime conjuncta.

Th. Fazellus lib. 6. Decadis posterioris. Angli satellites Imperatorum Constantinopolis. Barangi Chalcondilas

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrarunt, & sedes in Wallia regum permissu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus, *Hinc manifestum nihil eodem loco mansisse quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidie aliquid in tam magno orbe mutatur. Nova urbium fundamenta jaciuntur. Nova gentium nomina extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conversis, oriuntur.* Cumque omnes hæ gentes quæ in Britanniam irruperunt Septentrionales fuerint, ut reliquæ quæ sub idem tempus Europam universam occuparunt, & postea Asiam, verissime & è sacrarum literarum authoritate scripsit Nicephorus, *Vt terrores de cœlo sæpe hominibus à Deo incutiuntur, ut fulmina, incendia & imbres procellosi: sæpe à terra, ut telluris hiatus, & quassationes: sæpe ex aëre, ut typhones & nimbi: ita hi à Deo asservantur Septentrionales ac Hyperborei terrores ut pœna quadam, quando, & quibus providentiæ divinæ visum fuerit, immittantur.*

In Pembrochiæ Comitatu. De consolatione ad Albinam. Nicephorus.

BRITANNIÆ DIVISIO.

Quomodo regiones dividuntur.

AD Britanniæ divisionem jam accingamur. Dividuntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς secundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς secundum gentium habitationes, vel πολιτικῶς, & πολιτικῶς, id est, varie & politice, juxta principum voluntates, & jurisdictiones. Quum autem de primo & secundo hujus divisionis genere sparsim per librum tractabitur, tertia illa politica hujus loci propria videtur: quæ tanta tamen superiorum temporum iniquitate circumfusa est caligine, ut multo facilius sit in hac re falsa convincere, quam vera invenire.

Historici nostri antiquissimam Britanniæ divisionem fuisse contendunt, qua in *Loegriam*, *Cambriam*, & *Albaniam* partiuntur, id est, ut explicatius dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem esse crediderim, tum quod triplex sit; à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui postremo insulam inter se diviserunt, enata videtur: tum quod ejusmodi partitio nusquam in classicis authoribus appareat ante nostrum Galfredum Monumethensem. Fabula enim, ut Critici nostri seculi existimant, constare non poterat, nisi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuisset, eo quod hic totidem, cum ille vixerit, florerent gentes: ut antea Brutum creasset, eo quod hæc insula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreasse, si plures diversæ gentes eo tempore in Britannia extitissent.

Vetustissima Britanniæ divisio illa pluribus eruditis videtur, quæ est apud Ptolemæum in

 Mathe-

Cap. 6. *Britannia Magna, & Parva.*

Mathematicæ Constructionis libro secundo, ubi de Parallelis agit, in Britanniam MAGNAM & PARVAM. Verum pace tantorum virorum, illo loco hanc nostram Insulam, Britanniam MAGNAM & Hiberniam PARVAM vocare ipsis videbitur, si accuratius distantiæ rationem ab Æquatore ibidem perpendant, & cum ejus Geographicis conferre placeat. Recentiores tamen quidam citeriorem hujus Insulæ partem ad Meridiem *Magnam* vocarunt, & ulteriorem illam ad Septentriones *Parvam*: cujus incolæ olim in MAIATAS & CALEDONIOS distincti erant, id est, in campestres, & montanos, ut nunc Scoti in *Hechlandmen*, & *Lawlandmen*. cum autem ulteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, ut inquit Appianus, *illis utilis esse non poterat, nec ferax*: termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem in Provinciam jam redactam primum duplicem fecerunt, INFERIOREM scilicet, & SVPERIOREM ut ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, ulteriorem & Septentrionalem INFERIOREM vocat. Quod ipsæ Legionum sedes apud Dionem comprobant. *Legionem secundam Augustam, quæ* ad *Caerleon* in Wallia, & *victricem vicesimam*, quæ ad *Chester*, sive Devæ egit, in Britannia superiori locat: *Legionem* autem *Sextam victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruisse scribit. Hanc divisionem à Severo Imperatore factam fuisse existimarem, quod Herodianus prodat, illum, devicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occuparat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Provinciæ administrationem inter duos præfectos bifariam divisisse.

Britannia Inferior & Superior. *Lib. 55.* *Isca, Caerleonar Vik.*

Britannia triplex. *Dist. 80 c. 1.*

Postea in tres partes Britanniæ provinciam descripserunt Romani, ut ex Sexti Rufi manuscripto videre est, videlicet in MAXIMAM CÆSARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM, & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Episcopis, & diœcesibus antiquis forsitan deprehendi. Lucius Pontifex Rom. apud Gratianum innuit ecclesiasticas Christianorum ditiones Romanorum Magistratuum ditiones imitatas esse, illisque in urbibus Archiepiscopos consedisse, quibus olim præsides Romani. *Vrbes & loca*, ait, *quibus Primates præsidere debent, non à modernis sed etiam multis ante adventum Christi sunt statutæ temporibus: quarum Primates etiam gentiles pro majoribus etiam negotiis appellabant. In ipsis vero urbibus post Christi adventum Apostoli & successores eorum Patriarchas vel Primates posuerunt, ad quos Episcoporum negotia & majores caussæ sunt referendæ.* Cum autem tres Archiepiscopos olim habuerit Britannia, Londinensem scilicet, Eboracensem, & urbis Legionum: provinciam quam nunc vocant Cantuariensem (eo enim Londinensis sedes translata erat) BRITANNIAM PRIMAM constituisse: Walliam quæ Episcopo urbis Legionum paruit BRITANNIAM fuisse SECVNDAM: provinciam vero Eboracensem, quæ tum ad limitem pertinuit fuisse MAXIMAM CÆSARIENSEM existimo.

Subsequente ætate, cum Imperii Romani formula indies immutaretur, vel ambitione, ut plures ad honores pertingerent, vel Imperatorum cautione, ut nimia Præsidum potentia accideretur, Britanniam quinquepartitam fecerunt, BRITANNIAM nimirum PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CÆSARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM CÆSARIENSEM. VALENTIA pars Septentrionalis fuisse videtur Maximæ Cæsariensis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodosius Valentis Imp. Dux recuperavit, & *Valentiam* in ejus honorem nominavit, quod his verbis planius ostendit Marcellinus. *Recuperatam provinciam, quæ in ditionem concesserat hostium, ita reddiderat statui pristino: ut eodem referente, & rectorem haberet legitimum, &* VALENTIA *deinde vocaretur arbitrio principis.* Hujus Theodosii filium, (qui Augustus creatus, Flavius Theodosius dictus fuit, & plurima in imperio immutavit,) Flaviam addidisse conjicere licebit, quod ante hujus Flavii tempora, Britannia Flavia nusquam legatur. Vt igitur summatim rem expediam: BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Australis, quæ hinc Mare Britannicum, illinc Tamisin & Sabrinianum fretum interjacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CÆSARIENSIS, à Tamisi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CÆSARIENSIS ab Humbro ad Tinam fl. sive Vallum Severi; VALENTIA à Tina ad vallum juxta Edenburgum, quam Scoti *Gramesdike* vocant, ubi Romani imperii limes ultimus.

Britannia quinquepartita. *Notitia Provinciarum.*

Lib. 28.

Britannia prima. *Britannia secunda.* *Flavia Cæsariensis.* *Maxima Cæsariensis.* *Valentia.*

Non possum hic non requirere quorundam eruditissimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alii Maximam Cæsariensem, alii Britanniam Secundam fuisse volunt. Quasi vero Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hic tantum provincias illas enumerarint, quas per Consulares & Præsides administrarunt. Maxima enim Cæsariensis, & Valentia à Consularibus, reliquæ tres, Britannia Prima, Secunda, & Flavia à Præsidibus administrabantur.

Si quis me roget, quam hujus partitionis meæ rationem habeam, & finium male regundorum insimulet: quid me in hanc sententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum observarim Romanos eas Provincias, semper *Primas* vocasse, quæ Romæ fuerant proximiores, ut *Germania Prima*, *Belgica Prima*, *Lugdunensis Prima*, *Aquitania Prima*, *Pannonia Prima*, quæ omnes Romæ propiores erant, quam quæ *Secundæ* nominantur; & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores*; *Secundas*, inferiores dictas fuisse: Australem nostræ insulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuisse statui. Eadem ratione cum *Secundæ provinciæ*, quas vocant, à Roma disjunctiores essent, Walliam *Britanniam Secundam* putavi. Cum etiam inclinante imperio, illas provincias solummodo *Consulares* magistratus habuisse notaverim, quæ hostibus objacebant, ut videre est apud librum Notitiarum, non solum in Gallia, sed etiam in Africa; & apud nos *Valentia* cum *Maxima Cæsariensi* in eo libro *Consulares* censeantur: eas Scotis & Pictis proximas expositasque in illis, quos dixi, locis judicavi. *Flaviam* autem *Cæsariensem* hic omnibus intermediam fuisse, & in Angliæ meditullio non possum non conjectare, & eo confidentius, quod idem mecum sentit antiquus ille scriptor Giraldus Cambrensis. Hæ fuerunt sub Romanis Britanniæ divisiones.

Postea,

Postea, barbaris undique insultantibus, & civili bello inter Britannos indies ingravescente, sanguine & succo exhausta aliquandiu jacuit, sine ullo imperii simulachro. Demum vero ea pars, quæ ad Arctos vergit, in duo regna, *Scotorum* scilicet & *Pictorum* concessit, & Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Provinciam enim Romanorum universam, præter Walliam, quam Britannorum reliquiæ occuparunt, in septem regna descripserunt, *Cantium* scilicet, *Southsexiam*, *East-Angliam*, *Westsexiam*, *Northumbriam*, *Eastsexiam*, & *Merciam*.

Sed quæ fuit hæc Anglo-Saxonum Heptarchia, & quæ locorum nomina eo seculo, in hac Tabella Chorographica adjuncta, si libet, intuearis.

BRITANNIÆ DIVISIO.

Quas regiones sive Comitatus hæc regna complexa fuerint, cum in Tabella Chorographica propter angustias commode designari non possent, hac altera tabella, potius quam verborum congerie, ut simul & semel intueatur lector, proponere libet.

Heptarchia Saxonica	1 CANTII regnũ continebat	Comitatum	*Cantii.*
	2 SUSSEXIÆ, sive Australium Sax. regnum continebat	Comitatus	*Suthsexiæ.* *Suthreiæ.*
	3 EASTANGLIÆ, sive Orientalium Anglorum regnum continebat	Comitatus	*Norfolciæ.* *Suthfolciæ.* *Cantabrigiæ*, cum Insula *Ely.*
	4 WESTSEXIÆ, sive Occiduorum Saxon. continebat	Comitatus	*Cornwalliæ.* *Devoniæ.* *Dorsetiæ.* *Somersetiæ.* *VViltoniæ.* *Southantoniæ.* *Bercheriæ.*
	5 NORTHUMBRIÆ regnum continebat	Comitatus	*Lancasthiæ.* *Eboracæ.* *Dunelmiæ.* *Cumbriæ.* *Westmorlandiæ.* *Northumbriæ*, & regiones Scotiæ usque ad Edenburgi fretum.
	6 ESTSEXIÆ, sive Orientalium Sax. regnum continebat	Comitatus	*Essexiæ.* *Middlesexiæ.* *Hertfordiæque* partem.
	7 MERCIÆ regnum continebat	Comitatus	*Glocestriæ.* *Herefordiæ.* *VVigorniæ.* *VVarwici.* *Leicestriæ.* *Rotelandiæ.* *Northantoniæ.* *Lincolniæ.* *Huntingdoniæ.* *Bedfordiæ.* *Buchinghamiæ.* *Oxenfordiæ.* *Staffordiæ.* *Derbiæ.* *Salopiæ.* *Nottinghamiæ.* *Cestriæ.* *Hertfordiæque* partem alteram.

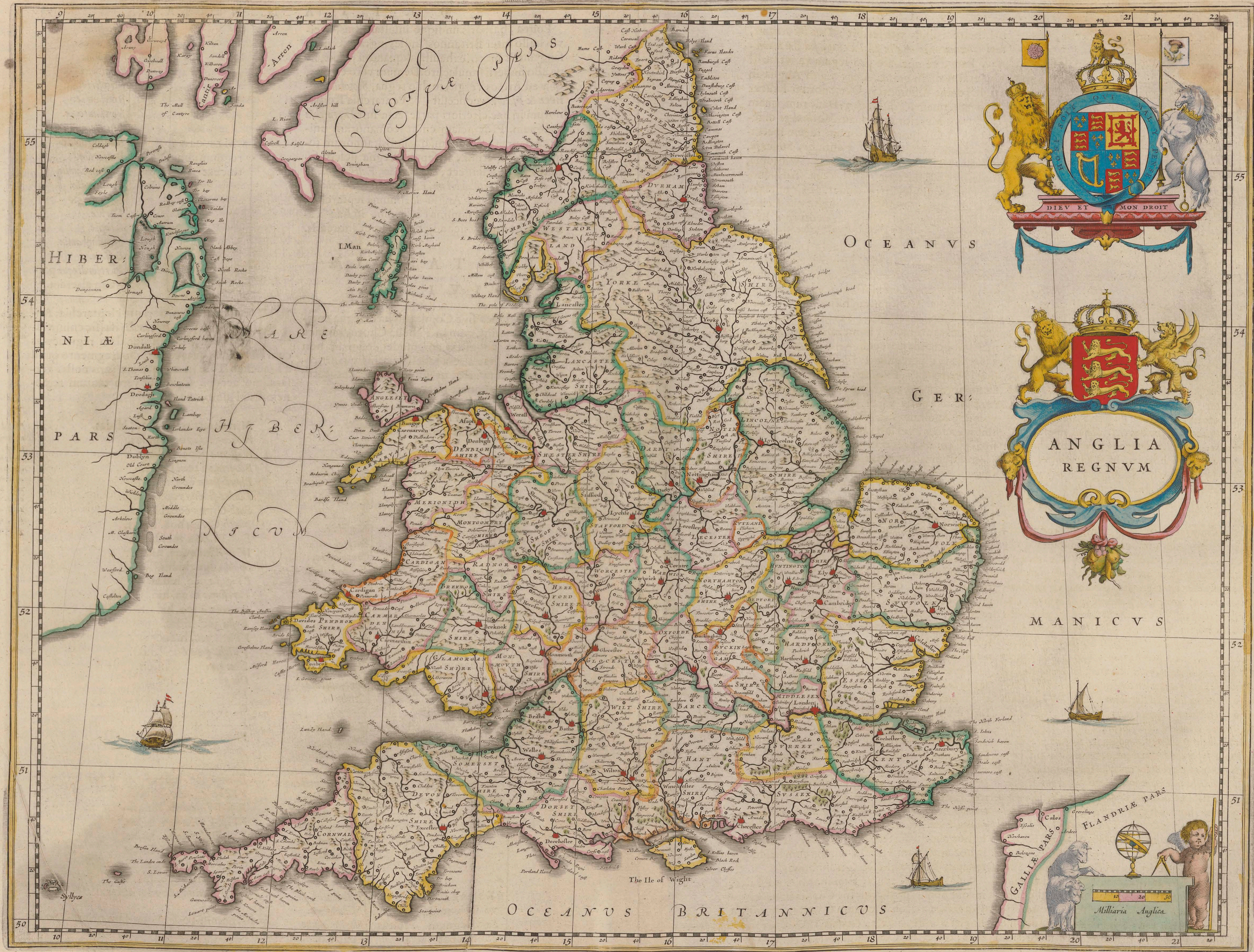
Anglia in Comitatus divisa.

Nec dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus divisa (sic enim vulgo vocant) sed in quasdam regiunculas cum suis Hidis, quas ex antiquo fragmento quod à Francisco Tate in antiquitate juris nostri versatissimo accepi. Continet vero tantum regionem Cis-Humbranam.

Myrcna continet 30000. * Hidas.
Woken-setna 7000. hidas.
Westerna 7000. hidas.
Pec-setna 1200. hidas.
Elmed-setna 600. hidas.
Lindes-farona 7000. hidas.
Suth-Gyrwa 600. hidas.
North-Gyrwa 600. hidas.
East-VVixna 300. hidas.
West-Wixna 600. hidas.
Spalda 600. hidas.
VVigesta 900. hidas.
Herefinna 1200. hidas.
Sweordora 300. hidas.
Eysla 300. hidas.
VVicca 300. hidas.
VVight-gora 600. hidas.
Nox gaga 5000. hidas.
Oht gaga 2000. hidas.
Hwynca 7000. hidas.
Ciltern-setna 4000. hidas.
Hendrica 3000. hidas.
Vnecung-ga 1200. hidas.
Aroseatna 600. hidas.
Fearfinga 300. hidas.
Belmiga 600. hidas.
VVitherigga 600. hidas.
East-VVilla 600. hidas.
VVest-VVilla 600. hidas.
East-Engle 30000. hidas.
East-Sexena 7000. hidas.
Cant-VVarena 15000. hidas.
Suth-Sexena 7000. hidas.
VVest-Sexena 100000. hidas.

** Hida est, ut nonnullis placet, tantum terræ, quantum aratrum uno anno colere potest. ut aliis, 4 virgatæ terræ.*

Ex his nominibus etsi quædam prima facie intuenti innotescant, alia tamen diu multumque cogitanti haud facile eruantur, conjectoremque

ANGLIA
REGNVM
DIEV ET MON DROIT
SCOTIÆ PARS
HIBER-
NIÆ
PARS
MARE
HIBER-
NICVM
OCEANVS
GER-
MANICVS
OCEANVS BRITANNICVS
The Ile of Wight
GALLIÆ PARS
FLANDRIÆ PARS
Milliaria Anglica

3

multo acutiorem, quam me profiteor, requirunt.

Ælfred in nummis dicitur.

Postea cum solus Ælfredus rerum potiretur, ut Germani majores nostri, teste Tacito, jura per pagos, vicosque reddebant, & Centeni ex plebe comites ad rem administrandam adjungebantur; sic ille (ut Ingulphi Croulandensis verbis utar) *primus Angliam in Comitatus divisit, quod indigenæ rapinas committebant, exemplo, & colore Danorum: Comitatus porro in Centurias, id est, Hundreds, & Decimas, id est, Tithings, distribui fecit, præcepitque ut omnis indigena, in aliqua esset Centuria, & Decima. Præfectos etiam Provinciarum, qui antea Vicedomini vocabantur, in duo officia divisit, videlicet, Iudices, nunc Iustitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & industria tanta pax brevi per totam provinciam effloruit; ut si viator quantamcumque summam pecuniæ in campis, vel publicis compitis vesperi demisisset, mane vel post mensem rediens integram, & intactam videret.* Quod fusius tibi explicabit Malmesburiensis historicus. *Occasione,* inquit, *barbarorum, sz. Danorum, etiam indigenæ in rapinas anhelaverunt, adeo ut nulli tutus commeatus esset, sine armorum præsidiis, Centurias, quas Hundreds dicunt, & Decimas, quas Tithings vocant, instituit Aluredus, ut omnis Anglus legaliter duntaxat vivens, haberet, & Centuriam, & Decimam. Quod si quis delicti alicujus insimularetur, statim ex Centuria & decima exhiberet, qui eum vadarentur; qui vero istiusmodi vadem non reperiret, severitatem legum horreret. Si quis vero reus ante vadationem, vel post transfugeret, omnes ex Centuria & Decima, regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Provinciæ, ut per publicos aggeres, ubi semitæ per quadrivium finduntur, armillas aureas juberet suspendi, qui viantium aviditatem riderent, dum non esset, qui eas abriperet.*

Centuriæ.

Wappentaches, Tithings, and Lathes.

Cæterum hæ Centuriæ in nonnullis regni partibus *VVappentaches* nominantur; causam si quæris ex Edwardi Confessoris legibus dicam. *Cum quis accipiebat præfecturam VVapentachii, die statuto in loco ubi consueverant congregari, omnes majores natu contra eum conveniebant, & descendente eo de equo suo, omnes assurgebant ei. Ipse vero erecta lancea sua ab omnibus secundum morem fœdus accipiebat: Omnes enim quotquot venissent cum lanceis suis ipsius hastam tangebant, & ita se confirmabant per contactum armorum, pace palam concessa. Anglice enim arma vocantur* ƿæpun ⁊ *&* Taccare *confirmare, quasi armorum confirmatio, vel ut magis expresse secundum linguam Anglicam dicamus,* Wepentac, *armorum tactus est.* Ƿepun *enim arma sonat,* tac *tactus est. Erant etiam & aliæ potestates super Wapentachia quas vocabant* Ðrihingas, *quod erat tertia pars provinciæ. Qui vero super eas dominabantur, vocabantur* Ðrihinge-refas ⁊ *ad hos deferebantur causæ quæ non poterant definiri in Wapentachiis. Sicque quod Angli vocabant Hundredam, isti VVapentachium, & quod Anglice vocabant tres vel quatuor Hundredas, isti vocabant* Ðrihinge. *In quibusdam vero provinciis Anglice vocabantur* Leþ *quod isti dicunt Tribing, quod autem in* Ðrihinge *definiri non poterat, ferebatur in Schyram.*

Shyres.

Hos Comitatus (quos vel *Conventus*, vel *Pagos* proprie, & Latine voces) nos peculiari vocabulo *Shyres* appellamus, à Scyre Saxonica dictione, quæ *partiri* & *dividere* significat: primaque divisione tantum XXXII numerabantur; anno enim à Christo nato 1016, Ethelredo regnante, non plures fuisse Malmesburiensis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita scribit: *Dani hoc tempore, cum numerantur in Anglia pagi* XXXII, *sedecim invaserunt.* Eaque tempestate pro legum varietate hi Comitatus divisi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduorum scilicet Saxonum, quam *VVestsaxenlage*, Danorum, quam *Denelage*, & Merciorum, quam *Merchenlage* dixerunt. Ad Occiduorum Saxonum legem spectarunt novem Comitatus, vz. Cantium, Sussexia, Suthria, Bercheria, Southantonia, Wintonia, Somersettia, Dorsettia, & Devonia. Ad Danorum legem quindecim pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracensis, Derbia, Nothinghamia, Leicestria, Lincolnia, Northantonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Essexia, Midlesexia, Nortfolcia, Southfolcia, Cantabrigia, Huntingdonia. Reliqui octo Merciorum legem sequebantur, hi erant, Glocestria, Wigornia, Herefordia, Warewicus, Oxenfordia, Cestria, Salopia, & Staffordia. Cum autem hujus regni censum egerit Guilielmus primus, XXXVI Comitatus, ut habet Polychronicon, numerabantur. Acta tamen publica, in quæ censum ille retulit, duntaxat XXXIIII percensent, Dunelmia enim, *Lancastria*, *Northumbria*, *VVestmorlandia*, & *Cumbria* non eo numero habebantur, quod hæ tres posteriores tunc temporis paruerint Scotis, ut quidam volunt, & alteræ illæ vel pensitationibus fuerint immunes, vel sub Eboracensi agro comprehensæ. Verum postea in numerum additæ XXXIX Comitatuum numerum compleverunt, quem hodie habemus. Quibus accedunt XIII plures in Wallia, quorum sex fuerunt tempore Edwardi Primi, reliquos Parlamentaria authoritate instituit Henricus octavus.

Angliæ divisio pro ratione legum.

Liber M. S. Sancti Edmundi.

Domesday booke.

Wallia in Comitatus divisa.

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Præfectus Regius*, quem *Lieutenant* vocant, ne quid detrimenti Respub. caperet, constituitur. Hujus prima institutio ab Ælfredo Rege repetenda videatur, qui custodes regni singulis Comitatibus constituit. Quos postea Henricus III restituit, *Capitaneosque* dixit. Ille enim anno regni quinquagesimo *tenuit Parlamentum*, ut habet Iohannes Londinensis, *in quo fuerat salubriter ordinatum quod in quolibet Comitatu sumptibus regiis unus fiat Capitaneus, qui cum auxilio Vice-comitis arceret prædonum rabiem truculentam à rapinis: ergo multi terrore perterriti cessaverunt, & cœpit potestas regia respirare.* Provide hi quidem, sed an prudentius Canutus Danus, qui in Monarchia Tetrarchiam instituit, differant nostri Politici. Ille enim, ut author est Hermandus Archidiaconus, *per omnia solers sollicitudinem regni quadrifariam partiens Tetrarchas stabilivit quos fidelis voti repererat. VVestsaxiæ sibi ipsi majorem, Edrico cuidam* * *Mircham secundam portionem, Yrto tertiam Northumbre vocitatam, Turkillo Comiti Est-Angliæ quartam, quæ redundabat copia aureo cornu plena.* Et hoc acceptum fero diligentiæ Fr. Thinni qui in hoc antiquitatis studio summa cum laude desudavit, & hæc mihi seorsim annotavit.

897. Mat. Westm.

Floruit 1070.

* *Mercia.*

Singulis vero annis, ex minoribus nobilibus incolis aliquis præficitur his Comitatibus, quem *Vicecomitem*, quasi Vicarium Comitis, & nostra lingua *Shiriffe*, id est, *Comitatus præpositum* vocamus, qui etiam Comitatus vel provinciæ Quæstor recte dici potest. Ejus enim est publicas pecunias

Shiriffe of the shire.

cunias Provinciæ ſuæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre: Iudicibus præſto adeſſe, & eorum mandata exequi, Duodecim viros cogere, qui in cauſſis de facto cognoſcunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos juris ſolum, non facti ſunt Iudices) condemnatos ad ſupplicium ducere, & in minoribus litibus cognoſcere. Conſtituuntur etiam in ſingulis Comitatibus quidam Eirenarchæ, ſive *Pacis Iuſticiarii* inſtituto Regis Edwardi Tertii, qui de *murdris*, *feloniis*, *tranſgreſſionibus*, ut vocant, & multis aliis delictis cognoſcunt. Adhæc Rex quotannis duos ex Iuſtitiariis Angliæ in quemlibet Comitatum emittit, ut de incarceratis ſententiam ferant, & *Gaolam*, ut Iuridico verbo utar, *deliberent*. De quibus poſtea in Tribunalibus.

Duodecim-viri.

Iuſtitiarii Pacis.

Iuſtitiarii ad Aſſiſas.

Quod ad Eccleſiaſticam juriſdictionem attinet; Cum Romani Pontifices Eccleſias ſingulas ſingulis presbyteris aſſignaſſent, & parochias eis diviſiſſent, Honorius Archiepiſcopus Cantuarienſis circa annum à ſalute reparata 636, Angliam primus in Parochias, ut legitur in hiſtoria Cantuarienſi, diſtribuere cœpit.

Anglia in Parochias diviſa.

Duas autem nunc habet Anglia provincias, Archiepiſcopos item duos, Cantuarienſem nimirum, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracenſem. Quibus ſubſunt XXV Epiſcopi: Cantuarienſi XXII, Eboracenſi tres reliqui. Qui vero ſunt hi Epiſcopatus, cum Comitatibus, ſive Diœceſibus, quas nunc obtinent, optimus ille & reverendiſſimus pater Matthæus Parkerus Archiepiſcopus Cantuarienſis, optimarum literarum patronus, & antiquitatis ſumme ſtudioſus his ſuis verbis oſtendit.

Epiſcopi.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

Cantuarienſis cum Roffenſi ipſum Cantium Comitatum continet. Londinenſis Eſſexiam, Middleſexiam, partemque Hertfordenſis Comitatus. Ciceſtrenſis Southſexiam. VVintonienſis Southamtonenſem, Surriam, & Vectam Inſulam; Gernſeiam, & Ierſeiam inſulas Normanniæ objacentes. Saliſburienſis VVilcheriam, & Bercheriam. Exonienſis Devoniam, & Cornubiam. Bathonienſis & VVellenſis ſimul junctæ Somerſetum. Gloceſtrenſis Gloceſtrenſem. VVigornienſis VVigornienſem, & partem VVarwicenſis. Herefordenſis Herefordenſem, & partem Salopienſis. Coventrenſis, & Lichfieldenſis una copulatæ, Staffordenſem, Derbienſem, & reliquam partem VVarwicenſis, nec non Salopienſis partem eam, quæ ad Repillum fluvium ſpectat. Tum Lincolnienſem omnium maximum ſex terminant Comitatus, Lincolnienſis, Leiceſtrenſis, Huntingdona, Bedfordienſis, Buckinghamienſis, & reliqua pars Hertfordienſis. Elienſem Cantabrigia, ipſaque Elie inſula. Nordovicenſem Norfolcia, atque Suffolcia. Oxfordienſem Oxfordienſis. Petroburgenſem Northamptona, & Rutelandia. Briſtolienſemque Dorceſtria. Quibus XVIII *in Anglia Diœceſibus addendæ ſunt VValliæ, ſive Cambriæ Diœceſes, quæ & Archiepiſcopatu proprio privatæ, & numero extenuatæ ſunt, ſeptem vix in quatuor abeuntibus, quæ ſunt Menevenſis, quæ ad Fanum S. Davidis ſedet, Landavenſis, Banchorenſis, & Aſſaphenſis, ſive Elwenſis.*

IN PROVINCIA EBORACENSI.

Eboracenſis ipſe comprehendit agrum Eboracenſem, & Nottinghamienſem. Ceſtrenſis Ceſtriam Comitatum, Richmondiam, & Lancaſtriam, partemque Cumbriæ, Flintæ, & Denbyghæ, continet. Dunelmenſis autem ipſum Dunelmenſem, atque Northumbriam. Carliolenſis Cumbriæ partem, VVeſtmoriamque Comitatus cingit. His Sodorenſem in inſula Mona, quæ vulgo Man dicitur, adjungas.

Inter hos primum locum habet Archiepiſcopus Cantuarienſis, ſecundum Eboracenſis, tertium Epiſcopus Londinenſis, quartum Dunelmenſis, quintum Wintonienſis: reliqui ut conſecratione priores, ita loco potiores. Si quis autem ex aliis Epiſcopis fuerit Regi Secretarius locum quintum ſuo jure ſibi vendicat. Sunt præterea in Anglia Decanatus XXVI, è quibus XIII in majoribus eccleſiis, monachis exturbatis, ab Henrico Octavo fuerunt inſtituti. Archidiaconatus LX, Dignitates, & Præbendæ DXLIIII.

Numerantur etiam Parochiales eccleſiæ ſub Epiſcopis 9284. è quibus 3845 ſunt *Appropriatæ*, ut habetur in Catalogo Regi Iacobo exhibito, quem hic ſubjunxi. Eccleſiæ vero *Appropiatæ* dicuntur, quæ papali intercedente authoritate, cum Regis, & Epiſcopi Diœceſios conſenſu, Monaſteriis, Epiſcopatibus, Collegiis, & hoſpitalibus exiliter dotatis, vel quod in eorum prædiis fuerint conſtructæ, vel à prædiorum dominis conceſſæ, certis conditionibus colligatæ; vel ut formularii loquuntur, *unitæ, annexæ*, & *incorporatæ in perpetuum*: quæ poſtea ſubverſis monaſteriis, magno Eccleſiæ damno *Feuda* facta fuerunt *Laicalia*.

	DIOECESES	*Eccleſiæ Parochiales.*	*Eccleſiæ Appropriatæ.*
In Provincia Cantuarienſi	*Cantuarienſis*	257	140
	Londinenſis	623	189
	Wintonienſis	362	131
	Coventrenſis & Lichfeld	557	250
	Sarisburienſis	248	109
	Bath, & Wellenſis	388	160
	Lincolnienſis	1255	577
	Petroburgenſis	293	91
	Exonienſis	604	239
	Gloceſtrenſis	267	125
	Herefordenſis	313	166
	Norwicenſis	1121	385
	Elyenſis	141	75
	Roffenſis	98	36
	Ciceſtrenſis	250	112
	Oxonienſis	195	88
	Wigornienſis	241	76
	Briſtollienſis	236	64
	Menevenſis	308	120
	Bangorenſis	107	36
	Lhandaffenſis	177	98
	Aſaphenſis	121	19
	Peculiares in Provincia Cantuar.	57	14
	Summa Provinciæ Cantuarienſis	8219	3303
In Provinca Eboracenſi	*Eboracenſis*	581	336
	Dunelmenſis	135	87
	Ceſtrenſis	256	101
	Carleoleenſis	93	18
		1065	592
	Summa totalis in utraq; Provincia.	9284	3845

In libro tamen Thomæ Wolsæi Cardinalis descripto 1520 per Comitatus numerantur ecclesiæ 9407. Vnde hæc varietas non dixerim, nisi quod superiori seculo nonnullæ fuerint dirutæ, & Capellæ quæ sunt Parochiales omittantur, & aliæ quæ non sunt nisi Capellæ in Parochialium Ecclesiarum numerum referantur. Ex hoc tamen Wolsæi libro ego numerum Ecclesiarum singulis Comitatibus subjunxi.

Monasteria.

Centum Prioratus monachorum alienigenarum Henricus Quintus ante dissolverat.

Fuerunt etiam regnante Henrico octavo (fas sit meminisse) avitæ pietatis monumenta ad Dei honorem, fidei Christianæ, bonarumque literarum propagationem, & pauperum sustentationem Domus religiosæ, scilicet Monasteria, sive Abbatiæ, & Prioratus numero 645. è quibus cum P P. Clem. 7. permissu 40. fuerint suppressæ in gratiam Cardinalis Wolsæi qui tunc duo Collegia, alterum Oxoniæ, alterum Ipswichi inchoaverat: statim circa annum 36. Henrici VIII in rempublicam Angliæ ecclesiasticam quasi torrens rupto aggere irruit, qui gentis ecclesiasticæ partem maximam, orbe stupente, & Anglia ingemente, cum pulcherrimis ædificiis funditus prostravit. Nam quod Papa Cardinali, Rex sibi cum Parliamenti assensu permisit. Vnde anno 1536. singulæ religiosæ ædes cum facultatibus omnibus, quæ in reditibus annuis ducentas libras, vel minus habuerunt, numeroque erant 376. Regi fuerunt concessæ. Et anno insequenti spetioso eruendæ superstitionis obtentu reliquæ, cum Collegiis, Cantariis, & Hospitalibus, Regis arbitrio fuerunt permissæ; Quo tempore censitæ, sive taxatæ fuerunt Religiosæ ædes superstites 605. Collegia præter eas in Academiis 96. Hospitalia 110. Cantariæ, & liberæ Capellæ 2374. Quæ pleraque omnia brevi post tempore passim diruta, reditus distracti, & opes quas Christiana Anglorum pietas, ex quo primum Christo nomen dedisset, Deo consecraverat, quasi momento dispersæ, &, absit verbo invidia, profanatæ.

ORDINES ANGLIÆ.

QVod ad reipublicæ nostræ divisionem attinet, constat ex Rege, sive Monarcha, Nobilibus, Civibus, Ingenuis, quos *Yeomen* vocamus, & Opificibus.

Rex.

Rex, quem majores nostri Coninȝ, & Cyninȝ (in quo nomine & potentiæ & scientiæ inest significatio) nos contractius *King* appellamus, supremam potestatem, & merum imperium apud nos habet, nec in imperii clientela est, nec investituram ab alio accipit, nec præter Deum superiorem agnoscit; & ut ille dixit, *Omnis quidem sub eo, & ipse sub nullo, nisi tantum sub Deo.* Majestatisque jura sua habet longe plurima (*Sacra Sacrorum, & Individua,* quia se jungi non possunt, Iurisprudentes eruditi, *Prærogativas Regias* vulgus appellat) & floribus quæ Corona regia insunt designari ajunt. Horum aliis lege scripta, aliis consuetudinis jure, quod tacita omnium voluntate sine lege vetustas comprobavit, *Rex gaudet meritissime, cum omnium domos illius vigilia, omnium otia illius labor, omnium delicias illius industria, omnium vacationem illius occupatio tueatur.* Sed hæc sublimioris sunt loci, & non hujus argumenti.

Bractonus lib. 1. c. 8.

Seneca.

Princeps.

Secundus à Rege est filius ejus primogenitus, qui uti apud Romanos imperii designatus successor, primum *Princeps Iuventutis*, inde gliscente adulatione, *Cæsar*, *Nobilis Cæsar*, & *Cæsar Nobilissimus* dictus: ita apud majores nostros Anglo-Saxones sua lingua *Ætheling* id est *Nobilis*, & Latine *Clyto*, à Græco κλυτὸς, id est *Inclytus* (Græcæ linguæ affectatrix fuit illa ætas) erat appellatus. Vnde de Eadgaro postremo Anglici imperii hærede masculo versatur adhuc in ore vulgi diverbium. Eaδgaɲ Eδelinȝ Englanoɼ δeaɲlinȝ. Et in antiquis Regum Latinis diplomatibus sæpenumero legitur. *Ego E. vel AE. Clyto Regis filius:* verum nomen *Clyto* etiam omnibus regum liberis impertitum observavi. Post Normannicam victoriam nullus certus, nec alius, quod sciam, illi assignatus erat titulus honorarius, quam singulariter *Filius Regis*, & *Primogenitus Regis Angliæ*, donec Edwardus Primus filium Edwardum nomine Principis Walliæ, & Comitis Cestriæ, (cui postea Aquitaniæ Ducatum etiam concessit) ad Comitia Parlamentaria evocaverit: uti idem cum jam Rex esset Edwardus Secundus, Edwardum filiolum vix decennem titulo Comitis Cestriæ, & *Flint*, ad Parlamentum accersivit. Verum Edwardus ille jam regno potitus Edwardum filium bellica gloria florentissimum Cornubiæ Ducem creavit. Ex quo tempore Regis filius primogenitus Cornubiæ Dux natus censetur. Pauloque post eundem Principis Walliæ titulo solemni investitura adornavit. Walliæque Principatus his verbis delatus *Tenendus sibi & hæredibus Regibus Angliæ.* Vtque destinati Romani imperii successores, quod modo dixi, *Cæsares*, Græci *Despotæ*, Gallici regni *Delphini*, Hispanici *Infantes* dicti: ita Anglici, *Principes Walliæ* jam inde nuncupati fuerunt; permansitque hic titulus ad Henrici VIII tempora, cum Wallia regno Angliæ fuerit plene adunata. Postquam vero divisa olim Britanniæ regna in unum auspiciis Iacobi regis potentissimi coaluerunt, filius Regis primogenitus, PRINCEPS BRITANNIÆ MAGNÆ appellatur.

Ætheling. Clyto.

Princeps Walliæ.

Nobiles vero nostri dividuntur in Majores & Minores. Nobiles majores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario jure his titulis gaudent, vel iisdem virtutis ergo à Rege exornantur.

Dux.

Dvx primus est post Principem dignitatis titulus. Hoc primum nomen erat officii, & non honoris. Circa Ælii Veri tempora qui limitibus præerant, Duces sunt primum dicti, eratque hic gradus Constantini ætate Comitibus inferior. Deleto Romano imperio hic titulus etiam ut officii nomen remansit, quique apud nos in antiquis chartis Saxonico seculo tanto numero *Duces* dicuntur, Anglica lingua tantum *Ealdormem* vocabantur, iidemque qui *Duces* etiam *Comites*

sunt

ſunt appellati, ut Guilielmum illum Angliæ Victorem quem plerique omnes *Normanniæ Ducem* dicunt, Guil. Malmesburienſis *Normanniæ Comitem* vocat. Sed cum Ducem, tum Comitem nomen fuiſſe officii, ex hac formula creandi Ducis vel Comitis apud Marculphum antiquum ſcriptorem conſtat. *Præcipue regalis in hoc perfecte collaudatur clementia ut inter populum cunctum bonitas & vigilantia requiratur perſonarum: nec facile cuilibet judiciariam convenit committere dignitatem niſi prius fides & ſtrenuitas videatur probata. Ergo cum & fidem & utilitatem tuam videmur habere compertam, actionem Comitatus, Ducatus, vel Patriciatus in pago illo quem anteceſſor tuus uſque nunc viſus eſt egiſſe, tibi in agendum regendumque commiſimus: ita ut ſemper erga regimen noſtrum fidem illibatam cuſtodias, & omnes populi ibidem commanentes, ſub tuo regimine & gubernatione degant & moderentur, & eos recto tramite ſecundum legem & conſuetudines eorum regas: Viduis & pupillis maximus defenſor appareas: latronum & malefactorum ſcelera à te ſeveriſſime puniantur, ut populi bene viventes ſub tuo regimine gaudentes debeant conſiſtere quieti: & quicquid de ipſa actione in fiſci dicationibus ſperatur, per temetipſum annis ſingulis noſtris ærariis inferatur.* Honorarius titulus eſſe cœpit ſub Othone Magno circa annum 970. Ille enim ut ſibi arctius viros bellicoſos & prudentes aſtringeret, *Regalibus* quæ dixit inſignivit: *Regalia* hæc erant dignitates, vel prædia in feudo. Dignitates erant *Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valuaſores, Valuaſini.* Hæreditarius titulus ſerius eſſe cœpit in Gallia, nec antequam Philippus III Rex Galliæ conceſſit, ut Britanniæ Duces jam inde vocarentur, qui & Duces & Comites antea promiſcue nominati. In Anglia vero Normannico tempore, cum ipſi Normannici Reges, Normanniæ Duces eſſent, longo tempore neminem eo honore ornarunt, donec Edwardus III Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creaverit, *per ſertum in capite, annulum in digito, & * virgam argenteam*; ut Normanniæ Duces olim per enſem & vexillum traditum, poſtea per cincturam gladii Ducatus, & circulum aureum aureis roſulis in ſummitate exornatum. Idemque Rex Edwardus III in Parlamento filios ſuos Leonellum Ducem Clarentiæ, & Ioannem Ducem Lancaſtriæ *per cincturam gladii, impoſito capitibus pellito pileo, cum circulo ex auro & margaritis, & Charta tradita. Creavit jam inde plures. erant hæreditarii apud nos Duces ſubinde creati cum ejuſmodi verbis in Charta, Nomen, titulum, ſtatum, ſtilum, locum, ſedem, præeminentiam, honorem, authoritatem, dignitatem Ducis N. damus, & concedimus, atque per gladii cincturam, cappæ & circuli aurei impoſitionem in capite, & traditionem virgæ aureæ realiter inveſtimus.*

Marculphi formulæ.

Sigonius lib. 5. Regni Italici.

Poſtea virga aurea fuit in uſu.

* *Matth. Paris de Ioanne creato Duce Normanniæ.*

MARCHIO, id eſt, ſi verbum ſpectes, *Præfectus limitaneus*, ſecundum à duce honoris locum habet. Hic titulus ſerius ad nos pervenit, nec ante Richardi ſecundi tempora cuiquam delatus. Ille enim Robertum *Vere* Oxoniæ Comitem, delicias ſuas, Marchionem Dubliniæ deſignavit, merumque erat honoris nomen. Nam qui antea limitibus præfuerant, *Lord Marchers* vulgo vocabantur, & non *Marqueſſes*, ut nos vocamus. A Rege vero creantur, *per cincturam gladii, ac cappæ honoris & dignitatis impoſitionem, Chartamque traditam.* Nec pigebit hic referre, quod in Parlamentarios Rotulos relatum invenitur. Cum Ioannes de *Beaufort* ex Comite Somerſetti à Richardo ſecundo Dorſettiæ Marchio creatus, & eo titulo ab Henrico IV exutus eſſet, Communitaſque Angliæ in Parlamento à Rege ſupplex peteret, ut illi amiſſum Marchionis nomen reſtitueret; ille ipſe ſe oppoſuit, palamque dixit hanc eſſe novam dignitatem, penituſque majoribus ignotam, & ideo ſe neutiquam expetere, & plane nolle habere.

Marchiones.

4. H. 4.

COMITES, qui tertium locum tenent, à majoribus noſtris Germanis habuiſſe videamur. Illis enim olim, ut author eſt Tacitus, *Comites erant qui Principibus conſilium, & authoritas ſemper adeſſent.* A Romanis tamen ad nos, uti etiam ad Francos, deveniſſe exiſtimant alii. Imperatores enim adulto jam Imperio, domeſticum quendam ſenatum circa ſe habere inceperunt, qui Cæſaris Comitatus appellatus, & ipſi quorum conſilio in bello & pace utebantur, *Comites* dicti, unde in Inſcriptionibus antiquis frequens eſt, COMITI IMPP. Pauciſque annis ita invaluit, ut *Comitis* nomen omnibus magiſtratibus datum, qui ſacrum Comitatum obſervarunt, vel qui ex eo prodirent: & inde nomen poſtea porrectum ſit ad omnes qui alicui negotio præpoſiti erant, Suidæque definitur Comes ὁ λαοῦ ἄρχων, ut Cuiacius nos docuit. Ex quo etiam docemur ante Conſtantinum Magnum Comitis nomen, ut dignitatem denotaret, in uſu non fuiſſe. Hic autem cum imperii Romani formam novis diſtinctionibus mutaret, & quam plurimos beneficio ſuo devincire, atque honore cumulare niteretur, Comitis titulum honorarium ſine adminiſtratione primum inſtituit: eratque Comitiva facultas quædam, & privilegium, Principem non ſolum prodeuntem, ſed in Palatio quoque & locis ſecretioribus comitandi; poſſe illius epulis, privatiſque ſermonibus intereſſe. Vnde apud Epiphanium legitur, ὃς καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἀξιώματος Κομήτων ἔτυχε. id eſt, *Qui etiam Comitum dignitatem à Rege conſecutus.* Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitates cum functione conceſſit, & viciſſim, qui in magiſtratu & Reipub. adminiſtratione eſſent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen dignitatem, atque præfecturam, ab eo tempore ſignificavit, initio temporariam, poſtea vitæ æqualem. Deinceps vero cum res Romana in plura regna diſtraheretur, hic etiam titulus retentus, & Saxones noſtri, quos ſua lingua ealdopman. Latine *Comites* & *Conſules* dixerunt: eoſdemque *Eorlas* id eſt *honoratos*, ſua lingua Dani vocarunt, ut author eſt Ethelwerdus, quo nomine emollito *Earles* hodie nobis appellantur. Diuque ſane & ſimpliciter hoc nomine nuncupati ſunt, tandem loci etiam adjectione, cui cum authoritate præerant. Necdum hæreditaria erat hæc dignitas. Primi vero hæreditarii Comites in Gallia erant, ut obiter adnotem, Comites Britanniæ. Verum cum Guilielmus Normannus jam victor ſummam rerum in hoc regno adminiſtraret, Comites cœperunt eſſe feudales, hæreditarii, & patrimoniales, qui etiam, ut ex Cenſuali Angliæ libro conſtat, ſine ulla omnino adjectione Comites appellati, ut *Comes Hugo, Comes Alanus, Comes Rogerus,* &c. Poſtea, ut in antiquis Chartis videre eſt, loci nomine adjuncto creati erant Comites, & tertius Comitatus dena-

Comites.

In Paratitlis ad Cod.

Eorles *hodie Earles. P. Pitheus in Memorab. Campaniæ.*

denarius illis assignatus. Exempli gratia, Matildis Imperatrix Regis Henrici Primi filia & hæres his verbis Comitem creavit, ut in ipsa Charta quam habeo apparet. *Ego Matildis filia Regis Henrici & Anglorum Domina do & concedo Gaufredo de Magnavilla pro servitio suo, & hæredibus suis post eum hæreditabiliter, ut sit Comes de Essexia, & habeat tertium denarium Vicecomitatus de placitis, sicut Comes habere debet in Comitatum suum in omnibus rebus.* Et hæc antiquissima est quam hactenus vidi Creationis Charta. Similiter Henricus II, Rex Angliæ his verbis Comitem creavit. *Sciatis nos fecisse Hugonem Bigod Comitem de Norfolc, scilicet de tertio denario de Norwic, & Norfolc, sicut aliquis Comes Angliæ liberius Comitatum suum tenet.* Quod sic exponit liber vetustus Monasterii de Bello. *Consuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitus inoleverat Comites provinciarum tertium denarium sibi obtinere, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus plenius. *Comitatus à Comite dicitur, aut vice versa. Comes autem est, quia tertiam portionem eorum quæ de placitis proveniunt, in quolibet Comitatu percipit, sed non omnes Comites ista percipiunt, sed hi quibus Rex hæreditario, aut personaliter concessit.* Vnde vere pro more ævi nostri Polydorus Virgilius. *Anglis mos est, ut Comitatuum tituli arbitratu principis dentur, etiam sine possessione locorum, è quibus ipsi tituli petantur. Quare Rex solet iis qui nihil in eo Comitatu habeant, ex suis vectigalibus dare quotannis aliquam pecuniæ summam in possessionis loco.*

Creabantur olim nulla adhibita ceremonia, sed tantum Charta tradita. Sub Stephano qui regnum invasit flagrante civili bello, plures etiam Comitum titulos invaserunt quos Historia Ecclesiæ Waverleiæ *Pseudocomites*, & *Comites imaginarios* vocat, dum memorat Henricum Secundum eos deposuisse. Ioannes autem Rex, quantum ego observavi, gladii cincturam primus adhibuit. *Gladii cinctura.* Scribit enim Rogerus de Hoveden, *Die Coronationis suæ Ioannes Rex accinxit Guilielmum Mareschallum gladio Comitatus* * *Striguliæ, & Gaufredum filium Petri gladio Comitatus Essexiæ, qui licet antea vocati essent Comites, & administrationem Comitatuum suorum habuissent, non tamen erant accincti gladio Comitatus: & ipsi illa die servierunt ad mensam regis accincti gladiis.* Seculo subsequenti accessit impositio pilei, cum circulo aureo qui nunc in coronam radiatam mutatur & trabea honoraria. Quæ tria, vz. gladius cum cingulo, pileum cum corona, & trabea honoraria hodie præferuntur à singulis Comitibus illi qui Comes creandus, & inter duos Comites trabeis etiam honorariis indutos ad Regem in solio sedentem introducitur in supertunica, ubi in genua nixus dum codicilli Creationis leguntur; ad hæc verba, *Ipsum. T. in ComitemS. erigimus, creamus, insignimus, præficimus, & ordinamus, ac nomen, titulum, statum, stylum, honorem, authoritatem, & dignitatem Comitis. S. damus, concedimus, & per gladii cincturam realiter investimus*; trabea à principe superinducitur, gladius ad collum appenditur, pileum cum corona capiti imponitur, & Creationis codicilli cum prælecti fuerint, in manum traduntur. Sed hæc hujus non instituti. Quod autem inolevit ut qui Comes sit creandus, si Baro antea non fuerit, in Baronem prius erigatur, novum & nuperum est, & ab Henrici VIII temporibus usurpatum. Verum inter Comites longe

* Penbrochiæ, alibi.

honoratissimi erant illi qui Comites Palatini sunt dicti, ut enim *Palatinus* commune erat nomen omnibus qui officiis in Regis palatio fungebantur, ita Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus ei qui fuit ante Palatinus, cum regali quadam authoritate judicandi in suo territorio. *Comes Palatinus. P. Pithæus.*

Post Comites VICECOMITES ordine sequuntur, *Vicounts* nos vocamus. Hæc vetus officii, sed nova dignitatis appellatio, & Henrici VI tempore apud nos primum audita. *Vicecomites.*

Inter Nobiles majores, locum proximum obtinent BARONES. *Barones.* Etsi autem non me latet, quid de hujus nominis apud Ciceronem significatione scribunt eruditi: Isidori tamen, & veteris Grammatici opinionem libens amplectar, qui *Barones* mercenarios milites esse volunt. Hoc enim notissimus ille apud Hirtium de bello Alexandrino locus evincere videtur. Qui sic se habet, *Concurritur ad Cassium defendendum, Semper enim Barones, compluresque evocatos cum telis secum habere consueverat, à quibus cæteri intercluduntur.* Nec dissentit vetus Glossarium Latino-Græcum quod vertit Baro per Ἀνὴρ. Vbique etiam in Longobardorum legibus Baro pro *Vir* usurpatur. Nominis vero Etymologiæ, quas nonnulli procuderunt, mihi parum arrident. Fæciales Gallici deducunt Barones à Gallica lingua quasi *Par-hommes*, id est *æquali dignitate*: Iurisperiti Anglici quasi *robora belli*: Germani nonnulli quasi *Banner-heirs*, id est *Vexilliferi*: Isidorus quasi Βαρεῖς. id est graves. Alciatus à Beronibus, gente antiqua Hispanica, quos olim mercenarios milites fuisse tradit. *In Parergis. Vide Goldastum p. 414.* Sed illa è Germanica lingua potior, qua *Bar* liberum & sui juris significat. Quo tempore hæc appellatio in hanc insulam devenerit non mihi compertum. Britanni pro suo non agnoscunt. In Anglo-Saxonicis legibus nusquam comparet, nec in Alfrici Glossario Saxonico inter dignitatum vocabula habetur, ubi *Dominus* vertitur *Laford* quod nos in *Lord* contraximus. *Lordes.* Danis vero liberi Domini, cujusmodi hodie Barones hi sunt, *Thani* dicebantur, & adhuc (teste Andrea Velleio) dicuntur. * In Burgundia tamen valde antiquus est nominis usus, scribit enim Gregorius Turonensis, *Burgundiæ Barones tam Episcopi, quam cæteri Leudes*, &c. *Circa annum 580.* In fragmento legum Canuti Regis Anglorum & Danorum prima apud nos est Baronis mentio, quantum ego observavi. In quo tamen pro exemplarium varietate *Vironis, Baronis*, & *Thani* legitur. Sed Barones innuisse certum est è legibus Guilielmi Conquæstoris, in quas illa Canuti Normannice transferuntur sub nomine Baronis: ecce ipsissima verba: * *Exercitualia vero ita sint moderata, ut tolerabilia sint. Comitis sicut decet, quæ sunt 8 equi, quatuor sellati, & quatuor non sellati, quatuor galeæ & quatuor loricæ, octo lanceæ & totidem scuta, quatuor gladii nec non ducentæ* * *mancæ auri. Vironis sive Baronis vero regis qui est proximus ei quatuor equi, duo cum sellis & duo sine sellis, duo gladii, quatuor lanceæ, & totidem scuta, galea una, & lorica una, nec non & L mancæ auri.*

* *Heriota sive Relevium.*

* *Mancusæ fortè id est 30 denarii.*

Primis etiam Normannorum temporibus Valvasores, & Thani proximi à Comitibus & Baronibus in dignitate censebantur, & Valvasores majores (si illis qui de Feudis scribunt, credimus) iidem fuerunt qui nunc Barones. *Thani multi in Anglia tempore Conquæstoris.* Vt Baro ex illis nominibus videatur, quæ tempus paulatim

tim meliora & molliora reddidit. Nec dum magni honoris erat, illis enim temporibus Comites nonnulli ſuos ſub ſe Barones habuerunt, meminique me legere in antiquis Francorum Conſtitutionibus decem fuiſſe Barones ſub Comite, & totidem Capitaneos ſub Barone. Nec non Chartas antiquas extare certum eſt in quibus Comites ab ingreſſu Normannorum, ſcribebant, *Omnibus Baronibus meis tam Francis quam Anglis ſalutem*, &c. Etiam melioris notæ cives *Barones* vocabantur, cives enim Warwicenſes in libro Angliæ Cenſuali Barones, item cives Londinenſes, & quinque portuum incolæ eodem nomine gaudebant. Paucis deinceps interjectis annis, ut Romæ olim Senatores è cenſu eligebantur, ſic Barones apud nos habiti fuerunt qui per integram Baroniam terras ſuas tenebant, ſive XIII feoda militaria & tertiam partem unius feodi militaris *quolibet feodo*, ut habet vetuſtus liber, *computato ad* XX *libras quæ faciunt* 400 *Marcas. Ea enim erat valentia unius Baroniæ integræ, & qui terras & reditus ad hanc valentiam habuerunt, ad Parlamenta ſummoneri ſolebant.* Dignitaſque eſſe videbatur cum juriſdictione, quod Curiæ Baronum, quas vocant, quodammodo probant. Ipſaque Baronum multitudo perſuadet tales fuiſſe Dominos qui jus in ſua ditione dicere poſſent, cujuſmodi apud Germanos *Free-heirs* dicuntur, maxime vero ſi caſtra ſua habuerant. Tunc enim Baldi celeberrimi illius Iuriſconſulti definitioni reſpondebant, qui eum Baronem definit, quicunque *habuit merum miſtumque imperium in aliquo caſtro conceſſione Principis*. Omneſque, ut aliqui volunt, qui Baronias tenebant, hunc ſibi honorem arrogaſſe videntur: utque nonnullis jure noſtro eruditis placet Baro, & Baronia, Comes & Comitatus, Dux & Ducatus, ut Rex & Regnum quaſi conjugata fuerunt. Certè illa ætate centum quinquaginta Baronias in Anglia numeravit Henricus Tertius. Et hinc eſt quod in Chartis & hiſtoriis ejus ſeculi omnes fere nobiles dicantur *Barones*, plenaque honoris illa appellatio ſane tunc erat, & nomine *Baronagii Angliæ* omnes ſuperiores quodammodo regni ordines, ſcilicet Duces, Marchiones, Comites & Barones continebantur. Sed ad ſummum honorem pervenit, ex quo Rex Henricus III ex tanta multitudine quæ ſeditioſa & turbulenta fuit, optimos quoſque reſcripto ad Comitia Parlamentaria evocaverit. *Ille enim* (ex ſatis antiquo ſcriptore loquor) *poſt magnas perturbationes, & enormes vexationes inter ipſum Regem, Simonem de Monteforti, & alios Barones motas & ſopitas, ſtatuit & ordinavit, quod omnes illi Comites, & Barones regni Angliæ quibus ipſe Rex dignatus eſt Brevia ſummonitionis dirigere, venirent ad Parlamentum ſuum, & non alii: niſi forte Dominus Rex alia illa Brevia eis dirigere voluiſſet.* Sed quod ille paulo ante obitum incepit, Edwardus primus, ejuſque ſucceſſores conſtanter obſervarunt. Inde illi ſoli regni Barones cenſebantur, quos ejuſmodi *ſummonitionum*, ut vocant, reſcriptis reges ad Comitia evocaverant; donec Richardus Secundus Ioannem de *Beauchamp* de *Holt* Baronem de *Kiderminſter* diplomate dato X Octobr. anno Regni XI creaverit. Iam inde Reges diplomatibus, vel potius honorariis literis, & trabea honoraria impoſita

Court Barones.

Mat. Paris pag. 1262.

Baronagium Angliæ.

Somons to Parlament.

hunc honorem ſæpe detulerunt. Hodieque hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per reſcripta *Summonitionis* ſunt in uſu, in quibus tamen non nomine Baronis, ſed *Chevalier* ſalutantur. Et qui ſic creati, vocantur *Barones Parlamenti*, *Barones regni*, & *Barones honorarii*, ad differentiam eorum qui adhuc ex veteri illa Baronum formula vulgo *Barones* vocantur, ut illi de *Burford*, de *Walton*, & qui Barones fuerunt Comitibus Palatinis Ceſtriæ, & Penbrochiæ, qui feudales erant & per *tenuram* Barones.

Hi Parlamentarii Barones non nudo tantum nomine, ut illi Galliæ, & Germaniæ gaudent, ſed omnes ſunt Regni Angliæ Pares, Proceres, Magnates, & Conſiliarii nati; evocanturque à Rege his verbis *ad tractandum de arduis regni negotiis, & conſilium de iis impendendum.* Suaſque habent immunitates & privilegia, ſcilicet, ut non niſi Parium judicio in criminalibus ſiſtantur, ut ad jusjurandum non adigantur, ſed ſufficiat, ut *pro honore* proteſtentur, ad inquirendum *de facto* inter duodecim-viros non vocentur, ut *Brevibus* illis, *Supplicavit*, *Capias*, *Eſſoinis* non ſubjiciantur, & alia plurima quæ Iuriſconſultis relinquo, quibus hæc & hujuſmodi ſunt tractanda.

Præter hos duo Archiepiſcopi, & omnes Angliæ Epiſcopi Barones etiam ſunt Regni ſive Parlamentarii, ut avorum memoria, hi etiam è Cœnobiarchis.

Epiſcopi Barones.

Abbates Barones Parlamentarii.

Abbas { Glaſconiæ. / S. Auguſtini Cantuarienſis. / S. Petri Weſtmonaſterienſis. / S. Albani. / S. Edmundi de Bury. / S. Petri de Burgo. / S. Ioannis Coleceſtriæ. / Eveshamiæ. / Winchelcombiæ. / Croulandiæ. / Belli, ſive *Battaile*. / Redingiæ. / Abindoniæ.

Abbas { Walthamiæ. S. Crucis. / Salopiæ. / Cirenceſtriæ. / S. Petri Gloceſtriæ. / Bardeneiæ. / S. Benedicti de Hulmo. / Thorneiæ. / Ramſeiæ. / Hydæ. / Malmesburiæ. / S. Mariæ Eboracenſis. / Selbeiæ.

Prior { Coventriæ. / Ordinis S. Ioannis Hieroſolymis, qui vulgo *Magiſter Militum Ioannitarum*, & primus Angliæ Baro haberi voluit.

Ad quos (ut etiamnum ad Epiſcopos) *quibuſcunque Parlamentis*, ex Actis publicis loquor, *ut Pares regni cum cæteris Paribus perſonaliter intereſſe, conſulere, tractare, ordinare, ſtatuere, definire ratione Baroniarum*

quas de Rege tenebant, de jure & conſuetudine ſpectavit. Rex enim Guilielmus primus (quod ejus ævi conquerebantur Eccleſiaſtici, verum ſuccedentis honori duxerunt maximo) *Epiſcopatus & Abbatias quæ Baronias tenebant in pura & perpetua eleemoſyna, & eatenus ab omni ſervitute ſeculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, irrotulans ſingulos Epiſcopatus & Abbatias pro voluntate ſua, quot milites ſibi & ſucceſſoribus hoſtilitatis tempore à ſingulis voluit exhibere.* Iam inde Eccleſiaſtici illi omnibus quibus cæteri regni Barones gaviſi ſunt immunitatibus, niſi quod à Paribus non judicentur. Cum enim illis juxta Canones Eccleſiæ cauſſis ſanguinis intereſſe non liceret, in iiſdem cauſſis XII viris juratis quoad factum judicandi relinquuntur. Sed an hoc ſit juris explorati dixerint ipſi Iuriſperiti.

Matth. Paris.

Vavaſores.

Vavaſores, ſive *Valvaſores* proximum poſt Barones locum olim tenuerunt, quos à Valvis Iuridici deducunt. Hæc dignitas à Francis ad nos promanaſſe videtur. Cum enim illi rerum in Italia potirentur, *Valvaſores* illos dixerunt, qui à Duce, Marchione, Comite, aut Capitaneo plebem, plebiſque partem acceperant, & ut Butelerius Iuriſconſultus inquit, *ſummæ coërcitionis, ſed non nundinarum & mercatus* jus habuerunt. Rara hæc fuit apud nos dignitas, & ſiqua fuit, jam olim paulatim deſiit. Chauceri enim ſeculo non magna, cum ille de ſuo *Frankelino*, ſive ingenuo colono,

Sigonius.

A Sheriffe had he beene, and à contour
Was no where ſoch à worthy Vavaſour.

Nobiles minores.

Nobiles minores ſunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgo *Generoſi* & *Gentlemen* dicuntur.

* *Equites ſive Milites.*

Equites aurati, qui & *Milites* Latine Anglis Iuriſconſultis, apud omnes fere gentes ab equis nomen invenerunt, *Cavellieri* enim Italis, *Chevalier* Gallis, *Reuter* Germanis, *Margogh* Cambrobritannis ab equitando dicuntur. Anglis ſolummodo *Knightes* vocantur, vocabulo quod antiqua Anglorum, uti Germanorum lingua miniſtrum ſive ſervientem & juvenem promiſcue ſignificat. Hinc in Euangeliis antiquis, lingua Anglica pro Chriſti Diſcipulis *Leornung Cnyhts*, alibi pro Cliente, *Incnyht* legimus, & *Radcnyhtes* memorat Bractonus noſter Iuriſperitus antiquus, id eſt, *Miniſtri Equites*, qui tenebant ea lege terras ſuas, ut Domino equis inſervirent, unde truncato nomine, ut contractius loqui gaudemus, *Knights* nobis remanſiſſe olim exiſtimavi.

Cur Knights *Milites Latine dicti.*

Vnde autem illi apud noſtrates in legibus, & omnibus à Normannica victoria ſcriptis *Milites* Latine dicti fuerint vix video. Nec me tamen latet, quod dilabente Romano imperio, Militum appellatio tranſlata fuerit ad eos qui circa latus principis agentes munera majora in Comitatu principis geſſerunt. Sed ſi quid hac in re video; illi ſic primo apud nos appellati fuerunt, qui prædia beneficiaria ſive *Feuda* tenuerint ut militarent. Feuda enim illa *Militaria* dicta fuerunt, & qui alibi *Feudatarii*, hic Milites dicebantur, ut *Milites Regis*, *Archiepiſcopi* Cantuarienſis, Comitis Rogeri, Comitis Hugonis, &c. quod ea lege prædia ab illis accepiſſent, ut illis militarent, fidemque & *hominium* præſtarent; cum alii qui pro ſolidis militarent, *Solidarii* & *Servientes* appellarentur. Cæterum hi, ſive Milites, ſive Equites appellare libet, quadruplici ſunt apud nos diſcrimine, honoratiſſimi autem habentur illi ordinis *Georgiani Garterii* ſive Periſcelidis, ſecundi *Banneretti*, tertii *Balnei*, & quarti qui ſimpliciter noſtra lingua *Knightes*, Latine *Equites aurati*, ſive *Milites* ſine additione dicuntur. De Georgiani ordinis militibus ſuo loco cum ad Windeſoram pervenerimus. De reliquis nunc paucula.

Solidarii.

Baneretti.

Baneretti qui aliis *Baroneti* falſo dicti, nomen habent à vexillo, conceſſum enim illis erat militaris virtutis ergo quadrato vexillo, perinde ac Barones uti, unde & *Equites Vexillarii* vere à nonnullis vocantur, & Germanis *Banner-heires.* Horum antiquitas ultra Edwardi Tertii tempora cum Angli bellicis laudibus abundarent, repetere non poſſum: ut tunc primum excogitatum hunc titulum honorarium in bellicæ virtutis præmium, donec dies certiora docuerit, crediderim. In actis publicis ejus ævi fit mentio inter titulos militares *Banerettorum*, *Hominum ad vexillum*, qui iidem videantur, & *Hominum ad arma.* Legique Chartam Regis Edwardi tertii, qua Iohannem Coupland in Baneretti ſtatum quod Davidem ſecundum Scotorum Regem in prælio apud Dunelmiam cepiſſet his verbis erexit: *Volentes ipſum Ioannem, qui Davidem de Bruis cepit, & gratanter nobis liberavit, propter ipſius probitatis & ſtrenuitatis merita taliter præmiare, quod alii per hoc exemplum capiant nobis temporibus futuris fideliter obſequendi, eundem Ioannem in ſtatum Baneretti poſuerimus; & pro eodem ſtatu manutenendo conceſſerimus pro nobis & hæredibus noſtris eidem Ioanni quingentas libras percipiendas ſibi & hæredibus ſingulis annis*, &c. Memoria dignum eſt hic formulam adnotare ex Froſſardo, qua Ioannes Chandos vir ſuo tempore militari laude florens factus ſit Banerettus. Cum jam Edwardus Walliæ Princeps belli aleam experturus erat pro Petro Caſtellæ rege contra Henricum nothum & Gallos, Ioannes Chandos Principem acceſſit, vexillumque ſuum complicatum illi in manus tradidit, ſic affatus: Domine mi, hoc meum eſt vexillum, placeat vobis explicare ut hodie efferam. Sunt enim mihi favente Deo, ad hoc proventus ſatis magni. Princeps vero & Petrus Rex Caſtellæ qui adſtitit, acceperunt in manus vexillum, & illi reddiderunt explicatum cum hujuſmodi verbis: Domine Ioannes quod fœlix fauſtumque tibi ſit, & in gloriam cedat, viriliter agas, & oſtendas qui vir ſis. Ille accepto vexillo, alacris ad ſuos ſe contulit, & attollens, Comilitones inquit, ecce vexillum meum & veſtrum, ſi ut veſtrum animoſe propugnetis. Poſterioribus temporibus qui ad hunc honorem evehendus, vel ante prælium ut animi excitarentur, vel poſt prælium, ut virtuti ſuus conſtaret honos, geſtans ſignum oblongum, *Pennon* vocant, in quo ſua depinguntur inſignia, inter duos ſeniores Equites præeuntibus Tubicinibus, & Heraldis coram Rege, vel Prorege adducuntur, qui bene ominatus jubet ſigni extremitatem abſcindi, ut ex oblongo vexillum fiat quadratum.

Pars 2. Pat. 15. E. 3. m. 22. & 23.

* *Milites Balnei.*

* De *Militibus* ſive *Equitibus* Balnei nihil antiquius mihi legenti hactenus occurrit, quam in uſu fuiſſe apud veteres Francos, & Henricum Quartum Angliæ Regem ea die qua inauguratus in Arce Londinenſi quadraginta ſex Armigeros,

qui

qui præcedente nocte vigilassent, & balneo usi essent Equites creasse, singulis tunicas virides ad talos demissas cum manicis strictis, & *Mineveria* pellitas donasse, eosque gestasse ad humerum sinistrum duplicem funiculum ex albo serico cum * torulis dependentibus. Hi superiori seculo ex flore nobilitatis qui nondum gradum equestrem accepissent, seligi in Regum & Reginarum inauguratione, nuptiis, aliquando etiam cum eorum filii in Principes Walliæ vel Duces investirentur, aut Militari baltheo cingerentur, plurimis adhibitis cæremoniis, quæ jam maximam partem exoluerunt, creari solebant. Nostris autem temporibus qui ad hunc ordinem suscipiendum à Rege evocantur, (nec hanc rem exquisite persequar) pridie quam creantur, heremiticam vestem cineritiam cum cucullo, pileolo lineo & ocreas induti sacra devoti accedunt, ut militiam suam quasi Deo inprimis militaturi auspicentur: una cœnant, singulisque ministrant duo Armigeri, & puer assecla. A cœna in cubiculum se recipiunt, ubi paratur singulis lectulus cum velariis rubris, Armisque suis gentilitiis affixis & juxta vas balneatorium linteis opertum, in quo cum se Deo commendaverint se abluunt, ut deinceps corpore, animoque mundo esse admoneantur. Postridie bene mane instrumentorum Musicorum sono excitantur, easdemque vestes induunt. Tunc Angliæ Constabularius, Marescallus, & alii quos Rex constituit eos accedunt, nominatim suo ordine evocant, & jusjurandum proponunt, scilicet, ut Deum ante omnia colant, Ecclesiam defendant, Regem honorent, ejus jura propugnent, viduas, virgines, orphanos tueantur, & injuriam quantum poterunt, propulsent. Hæc cum tactis Euangeliis juraverint, ad sacra matutina Regiis musicis, & Heraldis præeuntibus deducuntur, atque ab iisdem in cubicula reducuntur, ubi heremiticas vestes exuti, chlamydem holosericam rutilo Martis fulgore relucentem, & galerum candidum candidis plumis super pileum lineum induunt, chirothecas candidas funiculo chlamydis colligant. Equos sella & ephippiis scorteis nigris albo interstinctis, & cruce fronti præfixa instructos conscendunt. Ante singulos suus assecla eques gestat gladium capulo inaurato, ad quem dependent aurata calcaria, utrinque Armigeri obequitant. Hac pompa tubis ante clangentibus ad Aulam Regiam itur, ubi cum ad Regis præsentiam à duobus senioribus Militibus deducuntur; Regis Camerario assecla balteum cum gladio dependenti tradit, ille summa cum reverentia Regi, qui *Militem* transversim eo cingit, jubetque duos seniores equites calcaria imponere, qui olim creandi militis genua bene precantes exosculari soliti. Iamque *Milites* creati, olim regiæ mensæ fercula inferebant, inde omnes una prandent, ad idem mensæ latus assidentes sub suo cujusque Clypeo gentilitio affixo. Ad preces vespertinas sacellum adeunt, gladios ad altare offerunt, datoque pretio redimunt. Redeuntes vero primarius regis Coquus ostenso cultro, ut se probos & fideles præstent Milites, admonet, alioquin se calcaria ignominiose abscissurum. Die autem Coronationis in pompa suo loco Regem comitantur gladio accincti, calcaribus induti, Chlamyde cærulea, Iovis scilicet æqui colore amicti, & nodo ex albo serico in formam crucis efformato cum capitio ad humerum sinistrum. Sed de his quæ sigillatim persequi non institui, hæc satis superque videantur.

* Tassells.

Nunc de Militibus illis qui simpliciter sine ulla adjectione * *Knights* appellantur, & licet ordine postremi, institutione tamen sunt primi & antiquissimi. Ut enim Romani gens togata virilem ætatem ingredientibus virilem & puram togam donaverunt: ita majores nostri Germani suis juvenibus quos armis tractandis idoneos judicarunt, arma donaverunt. Quod suis verbis docebit Cornelius Tacitus. *Arma sumere non ante cuiquam moris, quam civitas suffecturum probaverit. Tum in ipso concilio vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus scuto frameaque juvenem ornant. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honos: ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ.*

* Knights.

De moribus Germanorum.

Cum autem hujusmodi juvenes militares sua lingua, ut nos nostra, *Knechts* vocarint, hinc & nominis, & institutionis originem repetendam censeo. Hæc prima & simplicissima creandi Militis ratio, hac Longobardi, hac Franci, hac nostri, qui omnes è Germania profecti, olim usi sunt. Prodit Paulus Diaconus apud Longobardos, *consuetudo est ut regis filius cum patre non prandeat nisi prius à rege gentis exteræ arma suscipiat.* Memorant Francorum Annales Reges Francorum filiis suis, & aliis arma donasse, gladioque cinxisse, atque teste Malmesburiensi, Ælfredus noster Æthelstanum nepotem magnæ spei puerum Militem fecit donatum chlamyde coccinea, gemmato baltheo, ense Saxonico cum vagina aurea. Postea cum religio ita animos hominum occupasset, ut nihil bene & auspicate factum, quod à viris religiosis non profectum censerent, ab illis gladium majores nostri paulo ante Normannorum adventum acceperunt. Quod his verbis, qui tum vixit, ostendit Ingulphus. *Qui militiæ legitimæ consecrandus esset, vespere præcedente, ad Episcopum, Abbatem, Monachum, vel sacerdotem contritus de peccatis confessionem faceret, & absolutus orationibus deditus in ecclesia pernoctaret, in crastinum rem sacram auditurus, gladium super altare offerret, & post Euangelium sacerdos benedictum gladium Militis collo cum benedictione imponeret, & communicatus sacris Christi mysteriis denuo legitimus miles permaneret.* Nec statim sub Normannis exolevit, scribit enim in Polycratio Ioannes Sarisburiensis. *Inolevit consuetudo solennis, ut ea ipsa die, qua quisque militari cingulo decoratur, ecclesiam solemniter adeat, gladioque super altare posito, & oblato, quasi celebri professione facta, seipsum obsequio altaris devoveat, & gladii, id est, officii sui jugem domino spondeat famulatum.* Petrus etiam Blesensis. *Hodie tyrones enses suos recipiunt de altari, ut profiteantur se filios ecclesiæ, atque ad honorem sacerdotii, ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum, & patriæ liberationem gladium accepisse: Porro res in contrarium versa est, nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in Christos Domini, & desæviunt in patrimonium Crucifixi.* Atque hoc quod gladio cingi voluerunt, deductum proculdubio à militari Romanorum disciplina videatur, quia ut illi priusquam sacramento militari gladio stricto obligati fuerant, pugnare cum hosti-

Lib. 1. C. 22.

Epist. 94.

Cicero lib. 1 Offic. de Catonis filio.

hostibus nefas existimarunt: ita nostri non sibi legitime militare licere opinati sunt, priusquam hac ceremonia legitimæ militiæ consecrarentur, qua Guil. Rufum Angliæ Regem à Lanfranco Archiepiscopo Militem factum legimus. Sed hæc consuetudo paulatim in desuetudinem abiit, ex quo Normanni, ut habet Ingulphus, irriserint & exploserint, ac Synodo habita Westmonasterii anno 1102, sancitum fuerit *Ne Abbates faciant Milites*: Quod nonnulli tamen exponunt; Ne Ecclesiæ prædia *militari feudo* tenenda Abbates concederent.

Postea ad Principes vicinos Reges filios mittere solebant ut equestrem ab illis dignitatem acciperent: sic Henricus noster secundus missus ad Davidem Regem Scotorum, & Malcolmus Rex Scotorum ad Henricum nostrum secundum, & Edwardus noster primus ad Regem Castillæ, ut acciperent ab iis *Arma militaria*, sive *virilia*, his enim loquendi formulis pro creatione Equitis eo seculo usi sunt. Tunc etiam ad ornamentum præter gladium, & cingulum, calcaria aurata etiam accesserunt, unde *Milites & Equites aurati* hodie vocantur. Ius etiam sigilli additum, antequam enim baltheo militari cincti erant, ut colligo ex Abendonensi libro, sigillo uti non licuerat. *Quod descriptum* (inquit) *Richardus Comes Cestrensis sigillo matris Ermentrudis signare constituit, cum* (*nondum enim militari baltheo cinctus erat*) *literæ quælibet ab eo directæ materno sigillo includebantur.* Subsequenti ætate ex censu (ut colligitur) facti fuerunt Milites, qui enim feodum magnum militare, id est, (si antiquis schedis sit ulla fides) * 680 acras terræ habebant, ordinis militaris ornamenta suo quasi jure postularunt. Imo sub Henrico tertio quodammodo coacti fuerunt Milites fieri quotquot libras quindecim ex annuis terrarum reditibus collegerunt. ut jam titulus potius oneris, quam honoris videretur. *Anno* 1256, *exiit edictum regium, præceptumque est, & acclamatum per totum regnum, ut qui haberet* * xv *libratas terræ, & supra, armis redimitus tyrocinio donaretur, ut Anglia sicut Italia militia roboraretur: & qui nollent, vel qui non possent honorem status Militaris sustinere, pecunia se redimerent.* Vnde in Archivis regni toties occurrit. *Pro respectu Militiæ A. de N. I. H.* &c. & hujusmodi præsentationes à Iuratoribus. *R. de Sancto Laurentio tenet integrum feodum, & est plenæ ætatis, & nondum factus Miles, ideo in misericordia.* Huc usque & ulterius nisi me mea fallit observatio, in formulis Iuris nostri ubi duodecim-viri sive juratores nominantur apud quos facti sit probatio, illi milites dicti erant, quibus erat feodum integrum, illique *Milites gladio cincti*, qui à Rege baltheo cincti militari. Quo tempore cum Rex milites crearet, ut habet idem Matthæus Paris, *veste deaurata ex pretiosissimo baudekino & coronula aurea redimitus gloriose in solio sedit, singulisque militibus* 100 *Solidos pro harnesiamentis præstitit.* Nec solum Rex, verumetiam Comites eo seculo crearunt Milites. Meminit enim idem author quomodo Comes Glocestriæ Wilhelmum fratrem suum proclamato Torneamento, & Simon de *Monteforti* Comes Leicestriæ Gilbertum de *Clara* baltheo cinxit militari. Vt in Gallia, quod ex formula literarum nobilitationis constat, qui nobilitatis ejusmodi literas obtinuit, à quocunque milite voluerit, valeat militiæ cingulo decorari. Verum jam inde nemo creatus fuit apud nos Miles nisi vel ab ipso Rege, vel Regis primogenito, accepta prius à patre authoritate, vel à Regis Locum-tenente sive præfecto in exercitu, idque vel ob res fortiter gestas vel gerendas, aut togatam prudentiam. Et hoc sane à Regibus nostris prudentissime institutum cum *feuda* jam non sibi essent quæ donarent. Nihil sane valentius ad excitandos viros strenuos, atque astringendos sibi optimos beneque meritos qui claro loco nati, & à re instructi, quam illos hoc titulo Militum honorario (qui ante honoratæ tantum functionis nomen erat) benigne & benevole exornare. Qui cum à Principe consulto, meritoque deferebatur, ampli sane præmii, beneficiique loco, & inter insignia honoris habebatur. In hoc enim virtutis mercedem, familiæ laudem, generis memoriam, & nominis gloriam collocatam qui sic Milites facti existimarunt. Adeo ut juris nostri consulti scripserint, quod *Miles* sit nomen dignitatis, non item *Baro*. Olim enim Baro, si non ex hoc ordine esset Equestri, simpliciter suo prænomine & nomine sine aliquo adjuncto, nisi *Domini* (quod etiam Militibus competit) scribebatur. Militis autem nomen honorarium videatur adjunctum, cum Reges, Duces, Marchiones, Comites, & Barones dignitatem una cum nomine expetierint. Iuvat hic interserere quæ de creatione Militum tempore Edwardi primi scripsit Matthæus Florilegus. *Ad augmentandam profectionem suam in Scotiam fecit Rex per Angliam publice proclamari, ut quotquot tenerentur fieri Milites successione paterna, & qui haberent unde militarent, adessent apud Westmonasterium in festo Pentecostes, admissuri singuli omnem ornatum militarem, præter equitaturam, de regia Garderoba. Confluentibus itaque trecentis juvenibus filiis Comitum, Baronum, & Militum, distribuebantur purpura, byssinæ sindones, cyclades auro textæ affluentissime, prout cuique competebat. Et quia Palatium regale, etsi amplum, tamen ad tot occurrentium turbam angustum fuit, apud novum Templum Londini succisis lignis pomiferis, prostratis muris, erexerunt papiliones, & tentoria, in quibus tyrones deauratis vestibus se singuli decorarent; ipsa quoque nocte in Templo prædicti tyrones, quotquot poterat capere locus ille suas vigilias faciebant. Sed princeps Walliæ, præcepto regis patris sui, cum præcelsis tyronibus fecit vigilias suas in Ecclesia Westmonasterii. Ibi autem tantus clangor tubarum, & tibicinum, & exaltatio vocum præ gaudio extiterat clamantium, quod conventus de choro ad chorum non audiretur jubilatio. Die autem crastina cinxit rex filium suum baltheo militari in palatio suo, & dedit ei Ducatum Aquitaniæ. Princeps ergo factus Miles perrexit in Ecclesiam Westmonasterii ut consocios suos militari gloria pariter venustaret. Porro tanta erat ibi pressura gentium ante magnum altare, quod duo Milites morerentur, quam plures syncopizarent, etiam cum quilibet ad minus tres mlites ad se ducendum & tuendum haberet. Princeps autem propter turbam comprimentem, non secus, sed super magnum altare divisa turba per dextrarios bellicosos, socios suos cinxit.* Nostris vero temporibus qui Militarem dignitatem suscipit, flexis genibus, educto gladio leviter in humero à principe percutitur, qui his verbis Gallice affatur: *Sois Chevalier au nom de Dieu*, id est, *Sis eques in nomine Dei.* & postea addit, *Avancez Chevalier*, id est *Surge* eques

* 800 *aliis.*

Historia minor Matthæi Paris.

* *Integrum feodum Militis.*

Miles nomen dignitatis.

1306.

eques. Cætera quæ ad hunc ordinem ſpectant, quam præclarus, glorioſus, & quam ſplendidum præmium altiſſimis animis gloriæ, honoriſque cupidis equeſtris hic ordo apud majores noſtros habitus fuerit, quam ſtudioſe fidem & veritatem coluerint, cum ſatis fuerit, ſi ut fideles Equites, vel Equeſtri fide aliquid ſponderent, quam alieni à ſordido quæſtu; cujuſmodi etiam penſitatio feodis Militaribus indici ſolita, cum Princeps primogenitus Regis filius hoc honore ornaretur, ſcribant alii. Vti etiam cum ita deliquiſſent, ut capitali ſupplicio afficiendi, ſuis inſignibus fuerint exuti, baltheo militari diſcincti, gladio adempto, abſciſſis ſecuri calcaribus, chirothecis ablatis, & clypeo gentilitio inverſo: perinde ac in regradandis cœleſtis militiæ militibus, eccleſiaſtica ornamenta, liber, calix, & ſimilia auferuntur.

Degradatio Militum.

Inquirant etiam illi an hi milites recte à nonnullis *Knights Bacchallers* vocati fuerunt, & quaſi tyrones electi medii inter hos & Armigeros. In Archivis enim leguntur, *Nomina Militum, Baccalaureorum, & Valectorum Comitis Gloceſtriæ.* Vnde ſunt qui *Bachallers* quaſi *Bas-Chevalers* dictos volunt, licet alii à Gallico *Battailer*, quod depugnare ſignificat, deducunt. Simul perpendant ſi hæ dignitates equeſtres quæ olim tam fuerint glorioſæ, dum rariores, & quaſi præmia virtuti conſtitutæ, non evileſcant cum ſint effuſiores & cujuſlibet ambitioni proſtitutæ jaceant. Quod in re ſimili olim conqueſtus erat apud Romanos Æmilius Probus.

In Dorſo Pat. 51. H. 3.

His Militibus proximi fuere *Armigeri*, qui & *Scutiferi, Homineſque ad arma*, Gothis *Schilpor* à ſcuto ferendo, ut olim Scutarii Romanis dicti, qui vel à clypeis gentilitiis, quæ in nobilitatis inſignia geſtant, vel quia principibus & majoribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Olim enim ex his duo unicuique Militi inſerviebant, galeam, clypeumque geſtabant, ut individui comites adhærebant, eo quod à Milite domino ſuo terras aliquas in *ſcutagio* tenebant, ut ipſe Miles à rege in *feodo* militari. Quintuplex nunc eſt horum diſcrimen, nam quos dixi, jam non ſunt amplius in uſu. Armigeri primarii hodie cenſentur qui ſunt pro Principis corpore ſelecti, ſecundo Equitum Auratorum filii natu maximi, & eorum itidem filii maximi ſucceſſive. Tertio in loco habentur filii natu maximi minorum filiorum Baronum, & aliorum ſuperioris ordinis; quando autem primogeniti maſculi deficiunt, deficit una cum illis titulus. Quarto ordine ſunt quibus rex ipſe cum titulo inſignia donat, aut Armigeros creat, collum torque S. S. vel ſigmatico argenteo & candidis, & argentatis calcaribus exornans, unde hodie in Occidentalibus regni partibus vocantur *VVhiteſpurres*, ad diſcrimen Militum, ſive Equitum auratorum qui auratis calcaribus uti ſolent; horumque primogenitis titulus ſolummodo competit. Quinto loco Armigeri habentur quicunque aliquo ſuperiori publico in Rep. munere funguntur, vel principi honeſtiori conditione famulantur. Sed hoc *Armigeri* nomen quod olim officii tantum fuit, inter dignitatis titulos, quantum obſervavi, regnante Richardo Secundo, primum irrepſit.

Armigeri.

Generoſi, vel promiſcue nobiles ſunt, qui natalibus clari, aut quos Virtus aut Fortuna è fæce hominum extulit. *Cives*, ſive *Burgeſſes*, qui in ſua quilibet urbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentariis noſtris Comitiis locum electione habent.

Generoſi. *Cives.*

Plebeii, ſive *Yeomen* ſunt, quos alii *Ingenuos*, lex noſtra *homines legales* dicit, & ex agris, quos optimo jure tenent, quadraginta ad minimum ſolidos quotannis colligunt.

Yeomen. gemen Saxonice, id eſt, plebs.

Opifices autem ſunt, qui mercede operam locant, ſedentarii, mechanici, fabri, &c. qui capite cenſi, & proletarii Romanis dicebantur.

TRIBVNALIA ANGLIÆ.

QUod ad Angliæ tribunalia, Curias, ſive Iuris fora attinet, in triplici ſunt apud nos differentia, alia enim ſunt Eccleſiaſtica, alia Temporalia, & unum mixtum, quod maximum, & longe ampliſſimum, non ita vetuſto nomine è Gallia mutuato *Parlamentum* dicitur. Majores noſtri Anglo-Saxones Wittenaᵹe-mott, id eſt *Prudentum Conventus*, & ᵹe-rædnyrr. id eſt *Concilium*, & micil ſynoð (à Græca dictione Synodus) id eſt *Magnus conventus*: Latini ejus & ſubſequentis ævi ſcriptores, *Commune concilium, Curiam altiſſimam, Generale Placitum, Curiam Magnam, Magnatum Conventum, Præſentiam Regis, Prælatorum, Procerumque collectorum, Commune totius regni concilium*, &c. vocarunt. Vtque uuiverſum Ætoliæ concilium PANETOLIVM Livio nominatur, ita PANANGLIVM recte dici poſſit. Ex Rege enim, Clero, Nobilibus majoribus, Equitibus & Burgenſibus electis; ſive ut ſignificantius dicam *ſtylo forenſi, ex Rege, Dominis Spiritualibus, & Temporalibus, atque ex Communitate conſtat*, qui univerſæ Angliæ corpus repræſentant. Statis autem temporibus non habetur, ſed à Rege pro arbitrio indicitur, quoties de rebus arduis, & urgentibus, ne quid detrimenti reſpublica capiat, conſultandum, ejuſdemque ſolius arbitrio diſſolvitur. Summam autem, & ſacroſanctam authoritatem habet in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, proſcriptis in integrum reſtituendis, litibus inter privatos difficilioribus decidendis, & ut ſemel dicam, in omnibus quæ ad Reipublicæ ſalutem, vel etiam privatum quemcunque ſpectare poſſint.

Parliamentum.

Proximum ab hoc forum primis poſt Normannorum adventum temporibus, & aliquandiu antea, fuit *Curia ipſius Regis*, quæ in Aula Regia, vel Palatio tenebatur, & Regem, quocunque ſe recepit, concomitabatur. In Aula enim Regia locus erat Cancellario & ſcribis, qui circa reſcripta, & Sigillum verſabantur, Iudicibus etiam qui tam lites, ſive quæ *Placita* vocant, ad coronam Regis ſpectantes, quam ſubditorum

Curia Regis.

inter ſe invicem, tractabant. Ibi etiam *Scaccarium* erat, ubi Theſaurarius, & Rationales ſedebant qui fiſcum Regis curabant. Hi ſinguli pars Regiæ familiæ habiti, victumque, & veſtitum à Rege acceperunt. Vnde *Palatii Cauſidici* Gotzelino in vita S. Edwardi, & *Curiales* Ioanni Sarisburienſi vocantur. Sed præter hos, & ſuper hos, juri adminiſtrando unus præficiebatur, qui *Iuſtitia Angliæ, Prima Iuſtitia, Iuſtitiarius Angliæ, & Iuſtitiarius Angliæ Capitalis nominatus, qui hujuſmodi codicillis cum annua mille Marcarum penſione conſtitutus erat: Rex Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, Vicecomitibus, Foreſtariis, & omnibus aliis fidelibus regni Angliæ, ſalutem. Cum pro conſervatione noſtra, & tranquillitatis regni noſtri, & ad juſtitiam univerſis & ſingulis de regno noſtro exhibendam conſtituerimus dilectum & fidelem noſtrum Philippum Baſſet Iuſtitiarium Angliæ, quam diu nobis placuerit, Capitalem; vobis mandamus in fide qua nobis tenemini, firmiter injungentes, quatenus in omnibus quæ ad officium Iuſtitiariæ prædictæ, nec non ad conſervationem pacis noſtræ, & regni noſtri pertinent, eidem dum in officio prædicto ſteterit, plenius ſitis intendentes. Teſte Rege,* &c.

Iuſtitia, ſive Iuſtitiarius Angliæ.

Cum autem regnante Henrico III ſancitum erat quod Communia ſubditorum Placita non ſequerentur curiam Regiam, ſed certo aliquo in loco tenerentur, paulo poſt Cancellaria, & Curia Placitorum Coronæ una cum Scaccario ab aula Regis tranſlata, & ſeorſim certis in locis fuerunt ſtabilita, ut nonnulli, quam vere neſcio, prodiderunt.

Hæc præfatus paucula de his & aliis, quæ ex his exorta ſunt tribunalibus, ut nunc ſe habent, ſubtexam. *Cumque alia ſint juris, ſz. Bancus Regius, Bancus Communis, Scaccarium, Aßiſæ, Camera Stellata, Curia VVardorum, & Admirallii: alia æqui videlicet, Cancellaria, Curia Requiſitionum, ſive Requeſtarum, Concilia in limitibus VValliæ, & parte Boreali.* De ſingulis ſuo ordine, quæ ab aliis accepi, habe paucula.

Bancus Regius.

Bancus Regius, ſic dictus, quod in eo Reges ipſi præſidere ſoliti, *Coronæ Placita*, aliaque multa quæ ad Regem & bonum publicum ſpectant, tractat; erroreſque *Banci Communis* excutit. Iudices ſunt præter Regem ipſum cum intereſſe voluerit, *Capitalis Angliæ Iuſticiarius*, & alii quatuor, aut plures, prout Regi viſum fuerit.

Bancus Communis.

Bancus Communis, quia *Communia placita*, inter ſubditos ex jure noſtro, quod *Commune* vocant, in hoc diſceptantur, nomen habet. In hoc judicant *Capitalis Banci Communis Iuſticiarius, Iuſtitiarii* aſſeſſores quatuor vel plures. Officiarii ſunt, *Cuſtos Brevium, Protonotarii tres*, miniſtriq; inferiores quam plures.

Scaccarium. Exchequer. *Fiſcus Regius.*

Scaccarium à tabula ad quam aſſidebant nomen traxit. Sic enim ſcribit Gervaſius Tilburienſis qui vixit 1160, *Scaccarium tabula eſt quadrangula quæ longitudine quaſi decem pedum, & quinque latitudine ad modum menſæ circumſedentibus appoſita; undique habet limbum latitudinis quaſi quatuor digitorum, ſuperponitur Scaccario agnus in termino Paſchæ emptus, non quilibet, ſed niger virgis diſtinctus, diſtantibus à ſe virgis vel pedis, vel palmæ extentæ ſpatio.* Et paulo poſt, *Ab ipſa regni Conquiſitione per Regem Guilielmum facta hæc Curia cœpiſſe dicitur, ſumpta tamen ejus ratione à Scaccario tranſmarino.* In hac omnes cauſæ audiuntur quæ ad Fiſcum pertinent. *Iudices ſunt Dominus Theſaurarius Angliæ, Cancellarius Scaccarii, Capitalis Baro, Barones alii tres, vel quatuor. Miniſtri ſunt, Memoriæ Regis Miniſter, Memoriæ Theſaurarii Miniſter, Clericus Pipæ, Contrarotulator Pipæ, Auditores veteris Reventionis quinque, Forinſecarum oppoſitor, Clericus extractorum, Clericus Placitorum, Mareſcallus, Clericus ſummonitionum, Deputati Camerarii. Secundarii in officio memoriæ Regis duo, Secundarii in officio Memoriæ Theſaurarii duo, Secundarii Pipæ duo, Clerici in diverſis officiis quatuor,* &c. *In altera Scaccarii parte, quæ Recepta dicitur, hi ſunt Officiarii: Camerarii duo, Vice-Theſaurarius, Clericus Talliarum, Clericus Pellis, Numeratores quatuor, Iunctores Talliarum duo, Deputati Camerarii duo, Clericus pro Talliis, Cuſtos Theſaurariæ, Tabellarii ordinarii quatuor, Scribæ duo,* &c. *Officiarii item Decimarum & Primitiarum huc ſpectant.* Cum enim Papæ authoritas profligata eſſet, lege cautum erat ut Eccleſiaſticorum beneficiorum *Decimæ & Primitiæ* Regi perſolverentur, hi inſtituti.

Iuſtitiarii itinerantes.

Præter hæc tria Regia Iuris fora ad moras amputandas, & ſubditorum labores, ſumptuſq; ſublevandos, ex his Iudicibus, & aliis Rex Henricus II aliquos in ſingulos Regni Comitatus quotannis miſit, qui *Iuſticiarii Itinerantes*, & vulgo *Iuſtices in Eyre* vocati. Hi tam de *Placitis Coronæ*, quam de *Communibus Placitis* infra Comitatus illos quibus aſſignabantur, dijudicabant. Nam Rex ille, ut inquit Matthæus Pariſienſis, *concilio filii ſui, & Epiſcoporum conſtituit Iuſtitiarios per ſex partes Regni, in qualibet parte tres, qui jurarent, quod cuilibet jus ſuum conſervarent illæſum.* Sed hoc inſtitutum tandem ſub Rege Edwardo III evanuit; authoritate tamen Parlamentorum paulo poſt quodammodo revixit. Comitatibus enim in quoſdam (quos *Circuitus* vocamus) diviſis, bini Iuſticiarii Regis bis quolibet anno *Circuitus* ſuos obeunt ad ſententiam de incarceratis ibidem ferendam, & *Gaolas*, ut dicimus, ſive *Priſonas liberandas*, ſive evacuandas. Vnde Iuridicorum noſtrorum Latinitate *Iuſticiarii Gaolæ deliberandæ* nuncupantur. Nec non ad *Recognitiones Aßiſarum nou ædeſſeiſinæ*, & quorundam aliorum in eiſdem capiendas; unde *Iuſticiarii Aßiſarum*, &c. ad lites conteſtatas in prædictis tribus Regis Curiis præcipuis inter litigantes per *Pares* ſuos (uti mos eſt) expediendas; unde *Iuſticiarii de Niſi prius*, quod à Brevibus, quæ hæc duo vocabula continent, Vicecomiti miſſis nomen cepit, vulgo appellantur.

Camera Stellata. *Starre-Chamber.*

Camera Stellata, ſive potius *Curia Conſilii Regii*, in qua tractantur criminalia, perjuria, impoſturæ, dolus malus, *exceßus*, &c. Hæc ſi vetuſtatem ſpectemus, eſt antiquiſſima, ſi dignitatem, honoratiſſima. Ex quo enim ad Reges provocaverint ſubditi, conſiliumque regium inſtitutum fuerit, antiquitatem repetere poſſe videtur. Iudices vero ſunt viri longe honoratiſſimi, & ſpectatiſſimi, utique Conſiliarii Regii. *Cameræ* vero *Stellatæ* nomen accepit, ex quo in Camera ſtellis ornata Weſtmonaſterii hoc conſilium fuerit conſtitutum, quod jam olim factum. Legitur enim in actis publicis Edwardi Tertii, *Counſeil en la Chambre des Eſtoielles, pres de la Receipte al Weſtminſter.* Verum hujus authoritatem prudentiſſimus Princeps Henricus Septimus ita Parlamentaria authoritate adauxit, & conſtabilivit, ut nonnulli primum inſtituiſſe falſo opinentur. Iudices hic ſunt *Dominus Cancellarius Angliæ, D. Theſaurarius Angliæ, D. Præſes Conſilii Regii, D. Cuſtos privati ſigilli, &*

omnes

omnes Conſiliarii ſtatus, tam Eccleſiaſtici, quam Laici; & ex Parliamenti Baronibus illi quos Princeps advocabit; *Duo Capitales Bancorum Iuſtitiarii*, vel ipſis abſentibus, alii duo *Iuſtitiarii*. Officiarii autem ſunt, *Clericus Conſilii, Clericus Brevium, & proceſſus conſilii in Camera Stellata*, &c. Cauſæque hic non per *Pares* ſecundum legem noſtram *Communem*, ſed ad formulam Iuris Civilis ventilantur.

Curia Wardorum.

Curiam Wardorum & Liberationum, quæ à pupillis, quorum cauſas tractat, nomen habet, Henricus Octavus primus inſtituit: cum ſuperioribus temporibus eorum cauſæ in *Cancellaria*, & *Scaccario* audirentur. Veteri enim inſtituto è Normannia deducto, & non ab Henrico Tertio, (ut aliqui ſcribunt,) cum quis defunctus ſit, qui poſſeſſiones à Rege in *Capite per ſervitium Militare tenet*, tam hæres, quam ejus patrimonium, redituſque in Regis poteſtate, & tutela ſunt, donec alterum & vigeſimum ætatis annum compleverit, & tunc ei per reſcriptum Regis redhibentur. In hac *Magiſter Generalis* judicat. Subſunt autem *Supervisor Liberationum, Attornatus Generalis, Receptor Generalis, Auditor, Clericus Liberationum, Clericus Curiæ, Feodarii quadraginta, & Tabellarius*.

Enatæ ſunt etiam poſteris temporibus duæ aliæ Curiæ, vz. *Errorum corrigendorum*, quarum prima pro *Erroribus in Curia Scaccarii*, alia pro *Erroribus in Curia Banci Regis* commiſſis emendandis. Illius ſunt Iudices *Cancellarius, & Theſaurarius Angliæ*, adſcitis ſibi aliis quos velint Regis Iuſtitiariis; iſtius vero *Iuſticiarii communis Banci, & Barones Scaccarii*.

Admirallii Curia.

Admirallii Curia res maritimas tractat. In hac numerantur *Admiralius Angliæ, Locum-tenens, & Iudex, Scribæ duo, Serviens Curiæ, Viceadmiralii Angliæ*. Nunc ad fora æquitatis.

Cancellaria.

Cancellaria à Cancellario nomen traxit, quod nomen ſub priſcis Imperatoribus non adeo magnæ dignitatis fuiſſe ex Vopiſco docemur. Nunc autem honoris eſt maximi, & in ſummum togatæ dignitatis faſtigium evecti ſunt Cancellarii. Quorum nomen Caſſiodorus à Cancellis repetit, quod intra ſecreta cancellorum ſeptis clauſa, cauſſas examinarunt. *Reſpice*, inquit ille, *quo nomine nuncuperis, Latere non poteſt quod intra cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas januas*. Vnde plane conſtat Cancellarium intra Cancellos undique conſpicuum ſediſſe, ut inde nomen accepiſſe videatur. Verum cum ejus eſſet qui Principis quaſi os, oculus, auriſque erat, reſcripta & decreta contra jus, vel Rempub. impetrata tranſverſis lineis cancellatim inducere, quod non improprie *Cancellare* dixerunt, ab hac *Cancellatione* nonnulli Cancellarii nomen deductũ opinantur, & in recentiori Gloſſario legitur. *Cancellarius eſt qui habet officium ſcripta reſponſaque Imperatoris, atque mandata inſpicere, male ſcripta cancellare, & bene ſcripta ſignare*. Nec verum eſt quod Polydorus Virgilius tradit, Guilielmum *Conquæſtorem* inſtituiſſe ſcribarum collegium qui diplomata ſcriberent, & ejus Collegii Magiſtrum Cancellarium nominaſſe, cum Cancellarios fuiſſe in Anglia ante Normannorum victoriam planum ſit & perſpicuum. Quanta hodie Cancellarii ſit dignitas, & authoritas, notius eſt quam ut ego explicem, quanta olim fuerit libet uno & altero verbo ex

Secretum id eſt locus judicii.
Epiſtola 6. lib. 11.

* authore ſatis vetuſto hic adjicere. *Cancellarii Angliæ dignitas eſt ut ſecundus à Rege in regno habeatur, ut altera parte ſigilli regii quod & ad ejus pertinet cuſtodiam, propria ſignet mandata, ut capella Regis in ipſius ſit diſpoſitione & cura, ut vacantes Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias, & Baronias cadentes in manum Regis ipſe ſuſcipiat, & conſervet, ut omnibus regiis adſit conſiliis, etiam non vocatus accedat, ut omnia ſigilliferi Clerici regii ſui manu ſignentur, omnia Cancellarii conſilio diſponantur. Item ut ſuffragantibus ei per Dei gratiam vitæ meritis, non moriatur niſi Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, ſi voluerit; inde eſt quod Cancellaria emenda non eſt*. Forma Cancellarium conſtituendi (& hanc annotare lubet) regnante Henrico Secundo fuit appendendo magnum Angliæ ſigillum ad collum Cancellarii electi. Henrici autem Sexti tempore hujuſmodi erat, ut ex Archivis adnotem. *Cum Cancellarius Angliæ diem obierit, Tria magna ſigilla Regis unum ſcilicet de auro, ac alia duo de argento, quæ fuerunt in cuſtodia Cancellarii, ſtatim à morte in ciſtam ligneam ſerratam reponuntur, & ſigillis procerum qui præſentes fuerint conſignatam in Theſaurariam deferuntur. Inde ad Regem perferuntur, qui illa futuro Cancellario ſubeunti onera executionis officii Cancellariatus, capto ſacramento, de bene & fideliter exercendo, primum magnum ſigillum de Argento, deinde Aureum, & alterum Argenteum in manus tradit in frequenti nobilium præſentia, qui illa accipiens in ciſtam reponit, & ſuo ſigillo ſignatam domum ſuam defert, & in præſentia aliquot nobilium Patentes & Brevia Regis ſigillari facit. Cum Cancellarius exoneratur, tria illa ſigilla in præſentia procerum primum magnum ſigillum Aureum, aliud ſigillum Argenteum de magna forma, & aliud de minori Regi in manus tradit*. Hodie tamen unum ſolummodo Cancellario traditur ſigillum, nec niſi Henrico Sexto regnante, horum trium ſigillorum uſpiam fit mentio. Huic Cancellarii muneri temporis decurſu plurimum authoritatis, & dignitatis ex edictis Parlamentariis acceſſit, maxime ex quo cauſidici ſtricta ratione ita juris apicibus inhærerent, & verborum ponerent tendiculas ut forum æqui neceſſario fuerit inſtituendum, quod Cancellario commiſſum, qui ex æquo & bono judicaret & ſummum jus, quod ſumma crux videri ſoleat, temperaret. Hic vero præſidet *Dominus Cancellarius Angliæ*, aſſident *Magiſtri Cancellarii duodecim*, quorum primus eſt etiam Chartophylax ſive Cuſtos Rotulorum ejuſdem Curiæ, & inde *Magiſter Rotulorum* nuncupatur. Pertinentque ad hanc Curiam Officiarii permulti, quorum aliqui ſigillo Regis præcipue inſerviunt, ſcz. *Clericus Coronæ, Clericus Hanaperii, Sigillator, Ceræ miniſter, Contrarotulator, Hanaperii, Curſiſtæ viginti quatuor, Clericus ad Brevia de Sub pœna*: Alii querelis præcipue ibidem exhibitis, ſicut *Protonotarius, ſex Clerici, ſive Attornati Curiæ, Regiſtrarius. Sunt etiam ibidem Clerici parvæ Bagæ tres, Clericus Præſentationum, Clericus ad facultates, Clericus ad examinationem literarum Patentium, Clericus pro dimiſſionibus*, &c.

* *Robertus Fitzſtephan. vixit ſub Henrico ſecundo.*

Gualt. Maps.

Curia Requeſtarum.

Eſt & alia Curia è privato Regis conſilio enata, *Curia Requiſitionum, ſive Requeſtarum*, à libellis ſupplicum dicta, quæ cauſas audit ut in *Cancellaria* inter privatos, ſed quæ prius principi, vel ejus conſilio privato oblatæ & etiam alias. In hac ſunt *Magiſtri Requiſitionum*, ſive à ſupplicum libellis aliquot, & *Clericus*, ſive *Regiſtrarius*, & *Attornati*

duo,

duo, *veltres*. De consiliis autem illis in Marchiis Walliæ & parte Boreali suo loco, Deo favente, dicemus.

Ecclesiastica Fora: Ecclesiastica Fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Convocatio Cleri* dicitur, semperque simul cum Parlamento habetur: & *Synodi Provinciales*, in utraque Provincia.

Post hæc Archiepiscopi Cantuariensis Curiæ numerantur, vz. *Curia de Arcubus*, cui Iudex præest *Decanus de Arcubus*, à templo B. Mariæ Londini, cujus turris sacra arcuato opere insignis, ita appellatus, qui ad omnium in Cantuariensi Provincia appellationes rescribit. Advocati in hac sunt XVI, aut plures pro Archiepiscopi arbitrio, omnes Legum Doctores, Scribæ duo, & Procuratores decem.

Vide antiquitatem Ecclesiæ Britannicæ.

Curia de Arcubus.

Curia Audientiæ. *Curia Audientiæ*, quæ omnes Provincialium querelas, causas, & appellationes recipit.

Curia Prærogativæ. *Curia Prærogativæ*, in qua Commissarius de hæreditatibus ab intestato, seu testamento delatis jus dicit.

Curia Facultatum. *Curia Facultatum*, in qua Præfectus constituitur, qui desideria cognoscit eorum qui Ecclesiastici juris quandoque rigidi, atque stricti relaxationem petunt, & Registrarius, qui concessas dispensationes in scripta refert.

Curia Peculiarium. *Peculiarium Curiam*, quæ ad quasdam Parochias ab Episcopali jurisdictione in nonnullis Diœcesibus separatas, & Archiepiscopo Cantuariensi peculiares spectat, aliasque obscurioris notæ libens prætereo. Nec ego sane prudens qui hisce me immiscuerim, sed exemplo præivit in Belgica describenda Guicciardinus.

Hic instituteram paucula interseruisse in primis quæ ad antiquitatem spectent de summis Angliæ Magistratibus videlicet de *Cancellario* (de quo modo dictum) *Thesaurario*, *Præside Consilii*, *Custode privati Sigilli*, *Magno Camerario*, *Constabulario*, *Marescallo*, *Hospitii Regii Seneschallo*, &c. Sed cum acceperim alios hæc moliri, tantum abest ut ego prævertam, ut etiam quæcunque hac in parte observarim, illis lubentissime impertiam.

Cui signo Britannia subjecta. Expectat hic aliquis ut ex Astrologis attexam in cujus Signi, & Planetæ tutela sit nostra Britannia. Et attexam sane (nam & in doctis illis erroribus versatus sum) ut curiosis satisfaciam; quamvis tam diversæ sint de hac re Astrologorum conjecturæ, ut ipsa diversitas rem omnem infirmare, & veritatem excludere videatur. M. Manilius Poëta antiquus Capricornum præesse in illo versu subindicat,

Tu Capricorne regis quicquid sub Sole cadente
Expositum.

Ptolemæus, Albumazar, Cardanus Arietem præficiunt, Ioannes de *Muris* Saturnum, Frater Perscrutator, Esquidus, & Henricus Silen Lunam, eo quod in septimo, ut ajunt, sit Climate, Rogerus Herefordensis, Thomas Ravennas Philologus, & Hispalensis Pisces, demumque Schonerus & Pitatus, ut nullus sit consensus, nos non meliori ratione Geminis subjecerunt.

Ordo. Nunc quod bonum, fœlix, faustum, fortunatumque sit, (ut antiqui rebus agendis præfari solebant) Deo duce, Provincias, sive Comitatus obibo. In quibus singulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ confinia, quæ terræ bonitas, quæ loca cum antiquioris memoriæ, tum melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quam possum verissime, planissime & brevissime explicabo. In hac Comitum successione, ut ingenue fatear per quem profecerim, Thomam Talbottum in Chartophylacio actuarium diligentissimum, & antiquitatis nostræ scientissimum, mihi magnum lumen prætulisse libens merito hic agnosco.

Ab ultimo autem Occidente, id est, à Cornwallia auspicabor, & inde reliquas provincias suo ordine perlustrabo, imitatus in hoc Strabonem, Ptolemæum, & vetustissimos Geographos, qui ab Occiduis regionibus tanquam primis à primo Meridiano, descriptiones suas semper exordiuntur.

DANMO-

DANMONII.

Regionem illam, quæ secundum Geographos quasi prima totius Britanniæ magis magisque arctata longissime in Solis occasum projicitur, & à Septentrione mari Sabriniano, à meridie Britannico, ab Occidente Oceano Vergivio urgetur, insederunt antiquitus Britanni, qui Solino DVNMONII, *Ptolemæo* DAMNONII, *vel, ut rectius in aliis exemplaribus*, DANMONII *dicti. Quod nomen si ab inexhaustis hoc tractu stanni fodinis, quas* Moina *Britanni dicunt, non sit deductum: ab habitatione sub montibus factum videatur. Inferius enim, & convallibus passim per hanc regionem habitatur, quod* Dan-munith *Britannice dicitur: quo etiam sensu proxima provincia* Duffneint, *id est, Depressæ valles, à Britannis hodie vocatur. An vero* OSTIDAMNII, *qui &* OSTÆI, *&* OSTIONES, *quorum Strabo ex Pithæa Massiliensi meminit, sint nostri Danmonii, velim ut antiquitatis studiosi paulo diligentius secum perpendant.* (Ostidamnii.) *In Europæ enim remotissimis, ad Occidentalem Oceanum, è regione Hispaniæ, non procul ab Uxantissa insula, nunc* Ushant, *ut illi produnt, siti erant. Quæ singula huic Danmoniorum regioni optime & undique conveniunt. Cumque Artimedoro* Ostiones *illi* COSSINI *vocentur, (ut innuit in suis Urbibus Stephanus) velim etiam considerent, quandoquidem hæc gens* Corini *etiam dicatur, an pro* COSSINI, CORINI *non sint substituendi.* (Cossini.) Fusii *enim pro* Furii, *&* Valesii *pro* Valerii *leguntur. Quo loco hos* Ostidamnios *&* Cossinos *ad mare Occiduum Geographi statuant, ne per nebulam quidem vident, si hinc excludantur. Cæterum horum regio in duas hodie dividitur partes,* Cornwall *scilicet, &* Denshire, *de quibus suo ordine dicemus.*

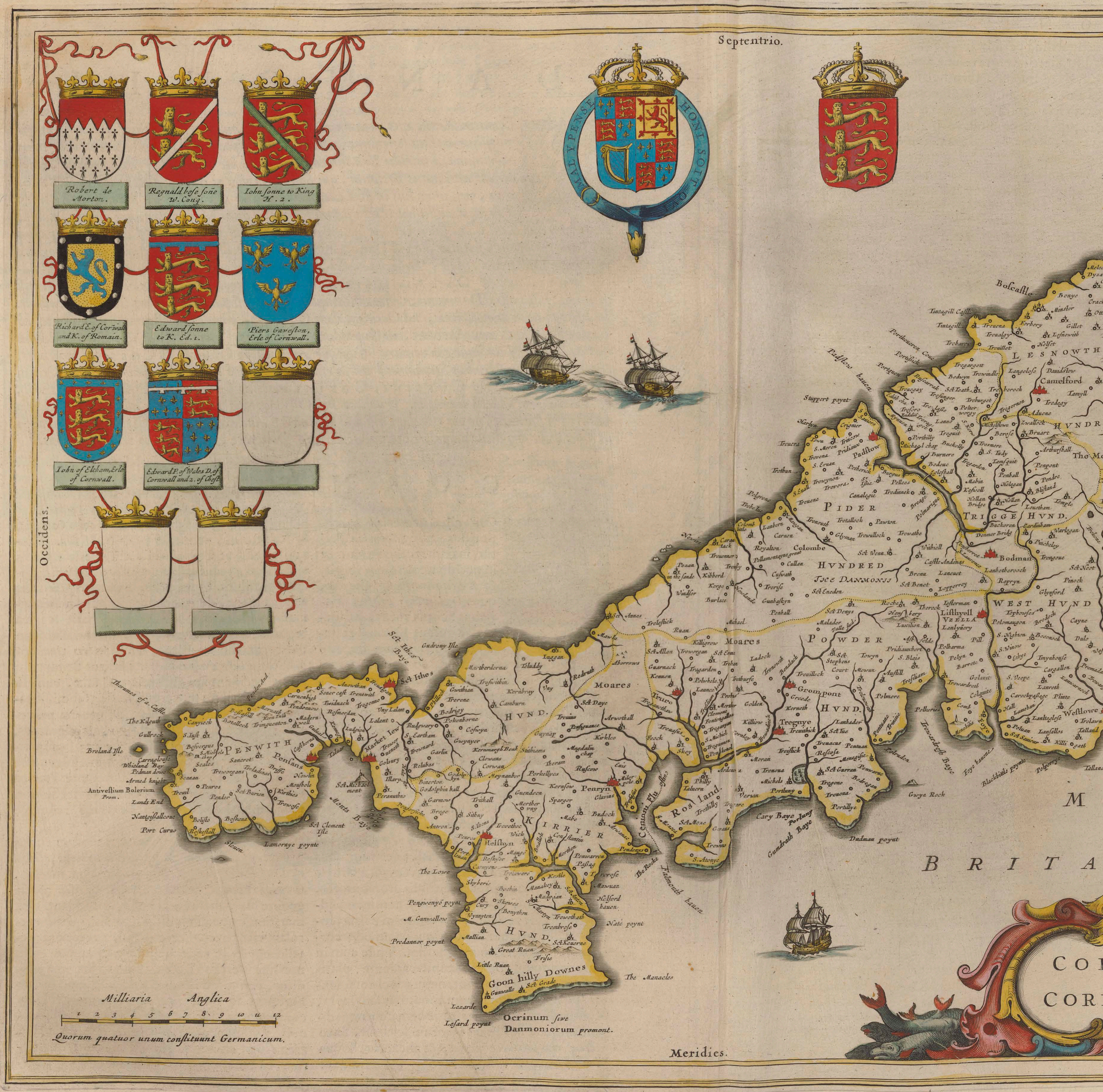
CORNWALL.

Cornwallia, quæ etiam recentioribus Latine *Cornubia* dicitur, maxime totius Britanniæ in occidentem Solem vergit, & à Britannorum reliquiis, quos *Occidentales Britones* Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus Britannica lingua (avitam enim linguam necdum omnino amiserunt) *Kernaw* dicitur, eo quod in cornu tenuatur, & in altum promontoriolis, quasi cornibus undiquaque excurrit. Cornu enim *Corn*, & Cornua *Kern*, multitudinis numero appellant Britanni: (Corn & Kern.) licet alii à Corineo nescio quo Bruti socio dictam velint *Cornwalliam*, *Coriniamque* nominent, juxta fabulosi Poëtæ carmen,

Pars Corinea datur Corinæo, de duce nomen
Patria, deque viro gens Corinensis habet.

Sed novum non est (si antiquitatem revolvas) locos plurimos ab hujusmodi situ nomina sortiri. In Creta, & Taurica Chersoneso Κριȣ̃ μέτωπα promontoria dicuntur, quod quasi arietis cornibus in mare procurrunt. Sic Cyprus *Cerastis* à Græcis olim dicta, quod procurrentibus promontoriis, veluti cornibus mari incumbit; ut minime mirum sit, hunc tractum, qui tanquam cornu, incurvus, & promontoriolis quodammodo cornutus, *Kernaw* & *Corn* appellatum. Unde cum in hanc regionem, bello Saxonico ardente, plurimi Britanni se recepissent, naturæ loci confidentes; pedestria enim itinera montibus satis invia, & æstuariis concisa, navigationem item impeditam propter inscitiam locorum sciebant, Saxo victor, qui exotica omnia, & alienos sua lingua Wealsh vocavit, hujus incolas Cornwealer & Westwealer nuncupavit. Hinc enata Latina appellatio *Cornwallia*, & recentiori sæculo *Cornubia*, & scriptoribus nonnullis, *Occidua Wallia*. Tantum abest, ut Cornwallia dicta fuerit à Gallis victoribus, quod quidam Gallico nomini blandientes volunt. Qui si perinde domi saperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à nostra denominari, & in ea regiunculam *Cornovaille*, quæ Cornwallensium nostrorum lingua utitur, à nostris eo transmigrantibus nomen sumpsisse. (Cornovaille in Britannia Armorica.) Nam ut Britanni hi nostri occidentales Armoricis Galliæ, cum in Cæsarem bellum moverent, auxilia subministrarunt, (Strabo.) unde bello Britannico ille causam prætexuit; posteaque (ut diximus) eo commigrantes, *Britanniam* mutato nomine dixerunt; sic superioribus seculis, Britannis popularibus suis contra Francos præsto aderant, & intonante Danica tempestate, huc etiam nonnulli concesserunt, recentiusque hoc nomen *Cornovaille* reliquisse existimantur.

Hæc regio, veluti pensante æquorum cursus natura, ut plurimum montibus attollitur, gleba in convallibus satis fertili, quam alga marina, *Orewood* dicta, & feraci quodam marinæ arenæ genere supra quam credi possit, fœcundant. (Orewood.) Ora maritima creberrimis nitet oppidis, quæ numerosam classem conficere possint: interiora metallorum dvite vena abundant. Stannum enim non sine uberrimo fructu, admiranda copia effoditur, (Stannum.) ex quo vasa domestica ducta apud omnes Europæos in mensarum usu argenteis fulgore comparantur. Incolæ passim nigros lapillos ex quibus stannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt. Horum autem stannariorum, sive metallicorum operum duo sunt genera. (Opera Stannaria.) Alterum *Lode-works*, alterum *Streame-works* vocant;

Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Oriens.
CORNVBIA. sive CORNWALLIA.
MARE BRITANNICVM.
DEVONIÆ COMITATVS PARS.
DEVON SHIRE.
STRATTON
LESNOWTH
TRIGGE HVND.
PIDER HVNDRED
POWDER HVND.
WEST HVND
EAST HVNDRED
PENWITH
KIRRIER HVND.
Goon hilly Downes
Milliaria Anglica
Quorum quatuor unum constituunt Germanicum.

4.

cant; hoc in locis inferioribus est, cum fossis agendis stanni venas sectantur, & fluviorum alveos subinde deflectunt; illud in locis editioribus, cum in montibus puteos, quos *Shafts* vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In utroque ingeniorum solertia admiranda, tam in aquarum derivationibus, & corrivationibus, quam in puteorum substructionibus, & suffulcimentis, ut contundendi, lavandi, discernendi, & excoquendi rationes, quibus nihil est solertius, tacitus prætermittam.

Lib. 6. c. 8. & 9.

Veteres Britannos stannariis his operibus elaborasse (ut Timæum historicum apud Plinium taceam, qui Britannos navigiis vitilibus corio circumsutis stannum ex Icta insula petiisse memorat,) certum est ex Diodoro Siculo, qui sub Augusto floruit. Prodit enim ille Britannos, qui hunc tractum incoluerunt, ex terra saxosa stannum effodisse, in Insulas quasdam adjacentes, æstu recedente, curribus deportasse; hinc mercatores in Galliam navibus transtulisse, & inde equis triginta diebus ad fontes Eridani, vel ad Narbonam urbem tanquam ad emporium subvexisse. Æthicus etiam, quisquis ille fuit, qui Hieronymi interpretis indigne nomen præ se fert, hoc idem innuit, dicitque se præcepta his metallicis tradidisse. Anglo-Saxones vero omnino neglexisse existimantur, vel Arabum sive Saracenorum opora usos fuisse. Desertas enim fodinas *Attal Sarisin*, id est, *Saracenorum reliquias* sua lingua vocant incolæ.

Post Normannorum ingressum magnas ex his opes Comites Cornubiæ congesserunt, inprimis Richardus Regis Henrici Tertii frater. Nec mirum, cum non aliunde tunc temporis Europa stannum acceperit, Hispaniæ enim fodinas Maurorum incursiones occluserant; & in Germania stanni venæ, quæ solummodo sunt in Misnia, & Bohemia, nondum cognitæ; nec illæ quidem apertæ ante annum à Christo nato 1240. *Tunc enim*, ut ejus ævi scriptor habet, *in Germania inventum est stannum metallum per quendam Cornubiensem hominem à solo natali pulsum, in magnam jacturam Richardi Comitis Cornwalliæ.* Ab Edmundo postea Comitis Richardi filio impetratum est diploma, concessæ libertates, & leges metallicæ latæ, quas sigillo suo munivit, & vectigal stanno impositum, quod Comitibus persolveretur.

Metallicorum Politia.

Has libertates, privilegia, & leges postea confirmavit, & adauxit Rex Edwardus III. Vniversam metallicorum rempublicam, quasi unum corpus in quatuor partes, sive regiones descripsit, quas à locis, *Foy-more, Blackmore, Trewarnaile, & Penwith* dicunt. Omnibus Guardianum sive Præsidem præfecit, qui tam ex æquo & bono, quam ex lege jus dicit, singulisque partibus suos Propræsides constituit, qui singulis mensibus, in sua quisque regione lites dijudicant, quæ judicia à stanno *Stannaria* vocantur, à quibus ad ipsum Præsidem nonnunquam provocatur. Et ne vectigalia subducerentur, & fraudi sit Cornwalliæ Ducibus, quibus pro singulis millenis stanni pondo 40 Solidi veteri instituto numerantur: lege cautum est, ut omne quod conflatur stannum ad alterum è quatuor designatis opidis deferatur, ubi bis anno dependitur, signatur, & vectigal illud persolvitur, nec antea venundare, & distrahere sine gravissima mulcta cuiquam liceat. Nec stannum vero hoc solum reperitur; sed una etiam aurum & argentum, adamantesque ab ipsa natura in angulos efformati, & lævigati, quorum nonnulli vel juglandem magnitudine adæquant, & orientalibus nigrore, & duritie tantum cedunt. Eringium autem lætissimo proventu per littora passim reperitur. Frugum quoque, quamvis non sine magno agricolæ labore, ita ferax, ut non solum sibi sufficiat, sed magnam vim frumenti Hispaniæ quotannis suppeditet. Vberrimus etiam quæstus existit è pisciculis illis quos *Pylchardes* vocant, qui magnis quasi examinibus littora à Iulio ad Novembrem circumfusi capiuntur, exenterantur, saliuntur, infumantur, conduntur, premuntur, & in Galliam, Hispaniam, Italiamque infinita multitudine exportantur, quibus sunt gratissimæ merces, & *Fumados* appellantur. Vnde Michaël Poëta Cornwallensis Rhythmicorum sui seculi princeps contra Henricum de Abrincis Regis Henrici tertii Archipoëtam, quod in Cornwallenses quasi extremos hominum lusisset, pro hac sua patria etiam ludens, quæ rideas, cecinit,

Adamantes. *Cornish Diamonds.* Eringium. Sea holme. *Pylchardes.* *Fumados,* qui fortasse Plinio Gerres.

Non opus est ut opes numerem quibus est opulenta,
Et per quas inopes sustentat non ope lenta:
Piscibus, & stanno nusquam tam fertilis ora.

Nec tamen solo, quam viris Cornwallia fœlicior, qui ut omni humanitate exculti, etiam priscis illis temporibus: *Mercatorum enim usu qui stanni gratia eo navigant*, ut habet Diodorus Siculus, *humaniores erga hospites erant:* ita fortes, strenui, statura satis procera, torosis membris, & qui palæstrica (ut illa virilia * pilam jactandi certamina taceam) ita excellunt ut eam laudem merito aliis gentibus, & arte, & virium firmitate præripiant. Poëta etiam ille Michaël cum in suorum laudem profusior, illis primos ictus in præliis Arthurum concessisse tinnulis versibus docuisset, animose concludit.

Palæstrica. * Hurling.

Quid nos deterret? si firmiter in pede stemus,
Fraus ni nos superet, nihil est quod non superemus.

Hinc fortasse est quod fama obtinet, Gigantes olim hanc regionem insedisse. Hauvillanus enim Poëta qui ante annos quadringentos vixit, cum Gigantes quosdam Britannicos describeret, sic de Britannia lusit,

Hauvillanus in Architrenio.

Titanibus illa
Sed paucis famulosa domus, quibus uda ferarum
Terga dabant vestes, cruor haustus, pocula trunci,
Antra lares, dumeta thoros, cœnacula rupes,
Præda cibos, raptus Venerem, spectacula cædes,
Imperium vires, animos furor, impetus arma,
Mortem pugna, sepulchra rubus, monstrisque gemebat
Monticolis tellus, sed eorum plurima tractus
Pars erat occidui, terror majorque premebat
Te furor, extremum Zephyri Cornubia limen.

Vtrum vero hæc Danmoniorum compacta firmitas, quæ ex calidi & humidi temperie profluit, ad genitalem mundi spiritum Favonium, & occidentalem situm referenda sit, ut in Germania Batavos, in Gallia Aquitanos, & Ruthenos, qui ad occasum extremi sunt, fortissimos videmus; an potius ad peculiarem aliquam cœli, & soli rationem, non est hujus loci curiose inquirere.

Occidui populi fortissimi.

Nunc

Promontoria. Nunc Promontoria, urbes, & flumina, quorum meminerunt antiqui (hoc enim inprimis instituti est nostri) persequamur: ab ipso extremo promontorio exorsi, primum australe, inde Septentrionale littus, & demum Tamaræ fluvii decursum, qui hunc agrum à Devoniensi secludit, perlustrantes. Extremum promontorium quod Oceano Vergivio incumbit, & XVII tantum temporibus in globosa terræ superficie à Fortunatis insulis, vel potius *Asoris* definitur, Ptolemæo BOLERIVM dicitur, Diodoro BELERIVM, fortasse à *Pell* Britannica dictione, quæ remotissimum significat, Ἀντιουέστιον, sive ANTIVESTÆVM idem etiam Ptolemæo dicitur, Britannis *Penrhinguaed*, id est, *Promontorium sanguinis*, sed tantum Bardis, sive Poëtis: historicis vero Britannis *Penwith*, id est, *Promontorium ad sinistram*, Saxonibus Penpiþ-ſteort. *Steort* enim illis projectam in mare terram denotat, & hinc Centuria illa tota *Penwith* hodie dicitur, accolis sua lingua *Pen von las*, id est, *finis terræ*, eodemque sensu Anglis *The lands end*, quod sit totius insulæ ad occidentem extremum. Quod si HELENVM hoc promontorium appellatum fuerit, ut Volaterranus, & recentiores habent, non ab Heleno Priami filio, sed à *Pen Elin* profluxit, quod cubitum Britannis sonat, ut *Ancon* Græcis. Cum vero à Græcis littora incurva *Ancones* dicerentur, quod de Ancona Italiæ Plinius testatur, neutiquam absurdum est hoc inflexum littus à Britannis *Pen-elin* eodem sensu nuncupatum, & inde Latinum illud *Helenum*. De Antivestæo autem subinde dubitare solebam an Græcam saperet originem. Cum enim vidissem solenne apud Græcos fuisse nomina locis imponere ex nominibus oppositorum, non solum in ipsa Græcia, ubi *Rhium*, & *Antirrhium* habent, sed etiam in sinu Arabico, ubi *Bacchium* & *Antibacchium*: & in Illyrico *Antibarrium*, quod *Barrium* Italiæ è regione prospiceret, sedulo perquisivi an locus aliquis *Vestæi* nomine insignitus Antivestæo nostro objiceretur; sed cum nihil tale invenerim, ad Britannicam linguam me retuli, nec tamen hic me expedire possum. Cæterum hoc promontorium longius se in occasum immisisse credunt incolæ, & ex ruderibus extractis affirmant nautæ. Terramque ibi infuso mari adopertam, *Lionesse*, ex nescio qua fabula, dictam fuisse accolæ asseverant.

Belerium, sive Antivestæum.

Steort quid significat.

Lionesse.

In extremis hujus promontorii scopulis, quum recedente æstu nudantur, Plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impositamque fuisse olim speculam, unde indicium navigantibus accenso igni factum referunt incolæ. Ad speculam proculdubio Hispaniæ: ut Orosius, *Brigantiæ Gallicia altissimam pharum inter pauca memorandi operis ad speculam Britanniæ erectam fuisse prodidit*, hoc est, vel in usum navigantium è Britannia Hispaniam versus, (si modo illum bene capio) vel ex opposito speculæ Britannicæ, nec enim alius hujus insulæ locus Hispaniam prospectat. Viculus nunc illi insidet, *Saint Buriens*, olim *Eglis Buriens*, id est, *Ecclesia Burienæ*, vel *Berianæ* dictus, Burienæ religiosæ mulieri Hibernicæ sacer (Sanctos enim Hibernicos, & indigites suos hæc gens, ut tutelares ita semper suspexit, ut omnia fere opida illis consecraverit.) Huic ut fama perhibet asyli jus concessit Rex Athelstanus, cum è Syllinis insulis hic victor appulisset. Certum est illum ecclesiam hic construxisse, & sub Guilielmo Conquæstore Canonicorum hic fuisse Collegium, & territorium adjacens ad eos spectasse. In hujus vicinia in loco quem *Biscaw Woune* dicunt, undeviginti lapides in orbem dispositi conspiciuntur; singuli XII quasi pedibus invicem distantes, & in centro cæteris omnibus multo major exsurgit. Hoc, ut conjectura probabile est, trophæum aliquod Romanorum fuit sub posterioribus Imperatoribus, vel Athelstani Saxonis cum Danmonios in potestatem suam redegisset.

S. Buriens.

Trophæum.

Hinc sensim in Austrum circumacto littore, sinus lunatus admittitur, *Mounts bay* vocant, in quo Oceanum avido meatu irruentem terras demersisse fama obtinet. Huic incumbit *Mousehole*, Britannice *Port Inis*, id est, *Insulæ portus* cui jus mercatus obtinuit ab Edwardo primo Henricus de *Tieis*, qui Baronis dignitate floruit, Dominusque fuit de *Alwerton*, & *Tiwernel* in hoc Comitatu. *Pensans* etiam, id est, *Caput sabuli*, emporiolum, unde parum abest notissimum saxum *Main-Amber*, quod cum maximæ sit magnitudinis, tamen digitulo moveas, sed à loco ne magna vis hominum dimovere poterit; & *Merkiu*, id est, *Forum Iovis*, quod ibi mercatus die Iovis habeatur, statio malefida huic sinui adsident. Et in ipso angulo qui nomen sinui fecit *Mons Michaëlis*, *Dinsol* olim, ut in libro Landavensi habetur, incolis *Careg Cowse*, id est, *Rupis cana*, Saxonice Mychel-ſtop, id est, *Michaëlis locus*, ut annotavit Laurentius Noëlus, vir rara doctrina insignis, & qui Saxonicam majorum nostrorum linguam desuetudine intermortuam, & oblivione sepultam primus nostra ætate resuscitavit. Scopulus hic est satis altus & confragosus, quoties ex alto se æstus incitat, aquis circumfluus; quoties recedit, terræ conjunctus. Vnde loci ingenio fretus Ioannes Oxoniensis Comes, non multis ante annis, in sedem belli contra Edwardum IIII regem elegit, fortiterque defendit, sed parum fœliciter. Ejus enim milites à Regiis tentati, statim se dediderunt. In ipso vero jugo intra propugnaculum sacellum erat Michaëli Archangelo sacrum, Cellam ibi Guilielmus Cornwalliæ, & Moritonii Comes, qui latifundia in hoc tractu Guil. Primi munificentia tenuit, monacho uni & alteri construxit, qui Michaëlem eo monte apparuisse prodiderunt, quod ad suum Garganum Itali, & ad suum Michaëlis montem in Normannia Galli certatim rapiunt. Ad hujus radices patrum memoria, dum stannum effoderetur, cuspides, secures, & gladii ænei lino involuta reperta erant, cujusmodi effossa fuerunt jam olim in Germaniæ Herciniis, nec ita pridem in Wallia. Constat enim ex antiquorum monumentis Græcos, Cimbros, & Britannos armis æneis fuisse usos, quamvis ex ære vulnera sint minus noxia, utique cui (ut ex Aristotele habet Macrobius) vis insit remedialis. Sed non erat illa ætas, perinde ac nostra in hominum perniciem ingeniosa. In subjectis rupibus, ut etiam passim per hæc littora, fœtificat Pyrrhocorax rostro & pedibus rubentibus cornix, non Alpibus peculiaris, ut existimavit Plinius. Quam incendiariam

Barones Ties.

Main Amber, id est, Ambrosii saxum.

S. Michaëls Mount. Michelstow. Laur. Noëlus.

Arma ænea.

Pyrrhocorax. Cornish Chough.

riam esse avem, & furunculam deprehenderunt indigenæ. Ignem enim clanculum ædibus sæpe subjicit, nummulosque sublegit, & abscondit.

Hoc in loco maxime contrahitur regio, quasi in Isthmum, vix enim quatuor milliaria hinc ad superum mare, sive Sabrinianum interjacent. Pauloque supra montem sinus satis latus patet *Mountsbay* à monte dictus, ubi tutissima navium statio est, sæviente Austro & Phœnicia, sex vel septem orgias medio maris recessu profunda. Magis ad Ortum surgit *Godolcan* collis stanni venis ferax & celebris (*Godolphin* nunc vocant) suis tamen dominis ejusdem cognominis multo est celebrior, qui generis vetustatem virtutibus adæquarunt. Nomen vero in Cornwallica lingua ab *Aquila alba* est factum, & Aquilam bicipitem albam expansam inter tria Lilia itidem alba in rubro scuto pro insignibus hæc familia jam olim usurpavit.

Mounts-bay.

Godo'phin hill. Godolphinorum familia.

Ad Austrum vero statim à Michaëlis Monte protruditur Chersonesus, ad cujus ingressum *Heilston* cernitur, patria lingua *Hellas* ob falsam aquam affusam, oppidum signandi stanni privilegio celebre. Sub quo plurimis aquis confluis stagnum 2 mill. pass. longitudine efficitur, *Loopoole* dicunt, tenui intercurrente pulvino à mari divisum, quod cum undarum violentia perrumpitur, admirandus aquarum latratus tota vicinia longe exauditur. Nec ita procul inde sepimentum militare visitur, (*Earth* vocant) è congestis sine cœmento saxis magno ambitu constructum, cujusmodi & alia hinc inde occurrunt, Danico bello, ut credimus, posita. Nec dissimile est munitionibus illis Britannorum, quas rudes & informes saxorum compages vocat Tacitus. Chersonesus autem ipsa quæ satis magna est, & viculis referta, *Meneg* appellatur, MENNA proculdubio illa, quam ex Cornelio, nescio an Tacito, annalium scriptore, Iornandes in Geticis describit, & *Memma* in nonnullis exemplaribus concipitur. *Est enim* (inquit ille) *in extrema Britanniæ parte, metallis plurimis copiosa, herbis frequens, & his feracior omnibus, quæ pecora magis, quam homines alant.* Quod tamen *metallis etiam plurimis copiosam esse* dixerit, nunc ita est indiga, ut jam olim exhausta videatur. Hæc nautis hodie *the Lisard* vocatur, Ptolemæo DANMONIORVM, PROMONTORIVM & OCRINVM, Æthico in sua portentosa Geographia OCRANVM Oceanique occidentalis montibus annumeratur. An ab *Ocra* quod ut Sextus Pompejus habet, confragosum montem sonat, non affirmarim: *Ocrea* tamen inter Alpes, *Ocriculum*, & *Interocrea*, à prærupto situ nomen traxerunt. Verum cum *Ochr* Britannice aciem sonat, quid si factam appellationem huic promontorio arbitrarer, quod acuminatum sit, & in conum desinat? Reducto ab hoc *Meneg* littore, sinus frequentibus, & angulosis recessibus portuosus occurrit *Vale* fluviolum recipiens, ad quem interius antiquum floruit oppidum VOLVBA, à Ptolemæo memoratum: sed jam olim vel intercidit, vel nomen amisit, quod tamen in *Volemouth*, sive *Falemouth* portu nunc superest. Portus hic est æque nobilis, ac ipsum Italiæ Brundusium, navium capacissimus, centum enim naves tortuosis sinubus ita seorsim stare possunt, ut ex nulla mali summitas in altera conspiciatur; & tutissimus à ventis utique altis crepidinibus undique incinctus. In ipso aditu rupis ardua & prærupta *Crage* ab incolis vocata, surgit. Fauces utrinque muniunt ad loci præsidium & hostium terrorem castella, hinc *S. Mauditi* ad Ortum & illinc *Pendinas* ad Occasum, ab Henrico VIII extructa. De quibus Poëta Antiquarius.

Loopoole.

Menna. *Meneg.*

Ocrinum. *The Lisard.*

Voluba.

Falemouth.

Pendinas.

> Pendinas *tenet asperi cacumen*
> *Celsum montis, & intonat frequenter.*
> Mauditi *quoque subsidet rotundum*
> *Castrum, & impetu fulminat furenti,*
> *Portus ostia qua patent Falensis.*

Portus vero ipse, CENIONIS ostium Ptolemæo nuncupatur, à *Geneu* proculdubio Britannica dictione, quæ ostium & ingressum notat, idque loquitur *Tregenie* oppidum adjunctum, hoc est, si interpreteris, *Oppidulum ad ostium.* Oppida interioribus hujus portus sinubus incumbunt nonnulla: *Peryn* celebris mercatus, ubi Walterus *Bronescome* Episcopus Oxoniensis anno 1288 Collegiatam Ecclesiam, *Glasnith* vocant, & duodecim Præbendarios instituit: *Arwenak* vetustæ & claræ familiæ Killegreworum sedes: *Truro* Cornwallice *Truru* à tribus plateis dictum duobus rivulis quasi incinctum, Majore, quem vocant, & privilegiis pro re metallica clarum, & *Grampound*, à portu disjunctissimum: Cui subjicitur ad mare *Roseland* territorium, ita dictum, ut aliis placet, quasi rosetum; ut aliis videtur, quod ericetum sit. Hoc enim *Ros* Britannice significat. Vnde *Rossiæ* in Scotia, & *Rossiæ* alteri in Cambria nomen, utpote qui tractus satis siticulosi & aridi, sed hic colonorum industria lætior, & feracior. Post hanc Rossiam statim Oceanus recedentes terras diffusiore sinu occupat, quem *Trueardraith bay* vocant, id est, si interpreteris, *Sinus Oppidi ad sabulum.*

Cenionis ostium.

Perin. Glasnith.

Arwenak. Truro.

Rossia.

Vix duobus hinc milliaribus, qua *Fawey* flumen mari illabitur, *Fowy* oppidum, *Foath* Britannice, crepidine porrectum jacet, bellis navalibus superiori ætate celebratissimum, quod & publica insignia testantur, quæ ex quinque portuum insignibus componuntur. Ad portum moles utrinque habet ab Edwardo IIII positas. Qui brevi post tempore Fawensibus istis subiratus, quod Gallico bello sopito prædabundi Gallicam oram infestassent, naves omnes, & apparatum nauticum ademit. E regione ad alteram ripam sedet *Hall* amœnissimo ambulacro in collis devexo notissima domus Guil. *Mohun* Equitis aurati antiqua & illustri nobilitate, qui à Mohunis Somersetti, & Courtneis Devoniæ Comitibus procreatus.

Foy.

Mohuni.

Interius ad eundem fluvium VZELLA Ptolemæi situm habet, quæ nomine non prorsus deperdito, *Lestuthiell* hodie dicitur, à situ nomen sortita: collem enim editum, ubi *Lestormin* est castrum antiquum, occupavit; nunc autem in convallem translata subsidet. *Vchel* vero Britannice idem sonat, quod altum & editum, unde & *Vxellodunum* Galliæ nomen habet, quod in monte situm, præruptum esset undique oppidum. *Pen-Vchelcoit*, id est, *Mons editus in sylva*, Britannica historia hæc vocatur, quam nonnulli Exoniam esse volunt. Verum situs apud Ptolemæum & nomen

Vzella. Britanni literam x non habent.

Vxellodunum Galliæ.

nomen superstes Vzellam hanc esse antiquam contestantur. Nostra ætate exiguũ est oppidum, minusque frequens, propterea quod *Fawey* fluvius, qui superiori ætate accedente mari augescere ad ipsum oppidum,& par navibus subvehendis esse solebat, jam arenis ex stanni fodinis alveum ita obstructum habet, (unde omnibus hujus provinciæ portubus obstructionis periculum,) ut vix minimis navigiolis sufficiat. Totius tamen Conventus, sive Comitatus primarium est, ubi Vicecomes (quem lex nostra Municipalis vocat) singulis mensibus caussas dijudicat, & Metallicorum præses suum carcerem habet. Signandi etiam stanni privilegio gaudet, beneficio, ut inquiunt ipsi, Edmundi Cornubiæ Comitis, qui ibidem olim Palatium suum habuit. Sed Vzellæ hujus luminibus inprimis officiunt duo oppida, *Leskerd* ad ortum editiori colli impositum, castro antiquo foroque celebre, & *Bodman* ad Septentrionem vix duorum milliarium diverticulo, *Bosuenna*, ni fallor, Britannice, & *Bodminiam*, in antiquis chartis. Hoc inter duos colles situ non ita salubri interpositum, ab ortu in occasum protensum, celebratissimum est forum, civibus frequens, & ædibus satis excultum, signandique stanni privilegio clarum. Sed clarius olim, dignitate Episcopali. Circa annum enim salutis 905. cum res Ecclesiastica in hoc tractu neglecta jaceret, ex decreto Papæ Formosi, Edwardus senior sedem hic Episcopalem constituit, concessitque Episcopo Cridiensi tres villas in hoc tractu, *Polton*, *Cæling*, & *Lanwitham*, *ut inde singulis annis visitaret gentem Cornubiensem ad exprimendos eorum errores, nam antea in quantum potuerunt, veritati resistebant, & non decretis Apostolicis obediebant.* Verum postea horrifico illo Danico bello exardente Episcopalis dignitas ad *S. Germans*, fuit translata. *Leskerdæ* adjacet quæ olim Ecclesia *S. Guerir*, id est, si interpreteris è Britannico *S. Medici*, ubi ut scribit Asserius, Rex Alfredus in oratione prostratus ex morbo convaluit. Cum autem Neotus vir eximia sanctitate & doctrina in eadem ecclesia postea conderetur, alterius lumini ita præluxit, ut inde *Neotestow*, id est, *Neothi locus*, nunc *S. Neoths* vocaretur, virique religiosi qui ibidem Deo famulabantur, *Clerici S. Neoti* dicerentur, satisque opimos reditus habuerunt, ut in libro Guil. *Conquæstoris* videre est. Iuxta, ut accepi, in Parochia S. Claræ cernuntur in loco dicto *Pennant*, id est, *Caput vallis*, duo cippi, quorum alter parte superiori in cathedræ formam excavatur, alter, qui *Other halfe stone*, vocatur, barbaris characteribus jam fugientibus inscribitur, ut columna sequenti videre poteris.

Vnde Portus in Cornwallia obstructi.

Leskerd.

Bodman.

Liber Monast. Winton.

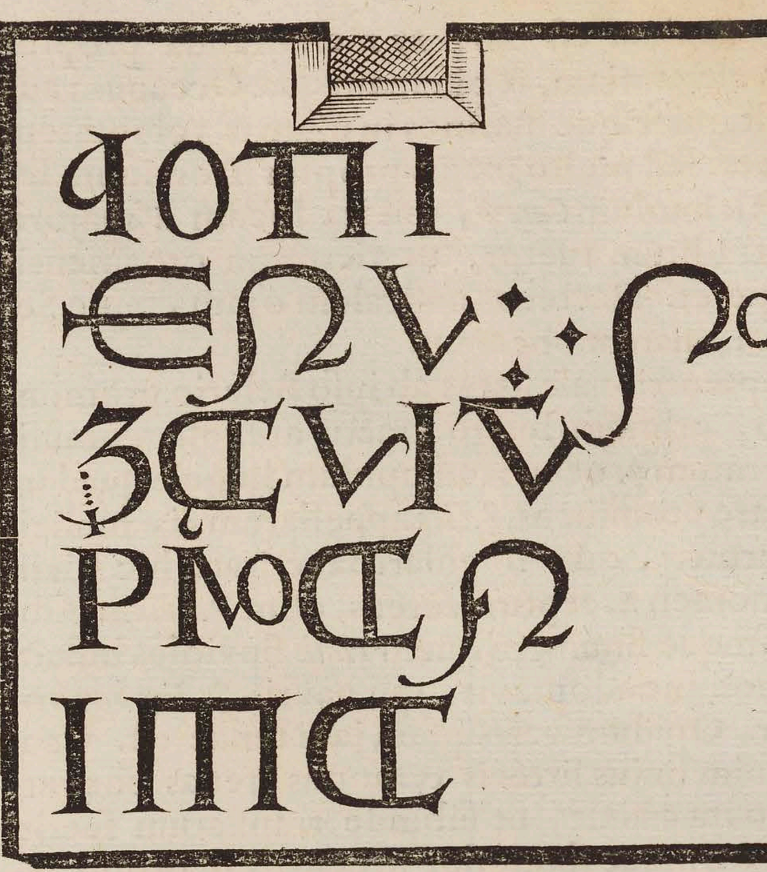
S.Neotes.

*

Quæ ego sic legenda censeo DONIERT: ROGAVIT PRO ANIMA. Nisi suspicari lubeat illa punctula: post *Doniert*, reliquias esse literæ E. & sic legere, *Doniert erogavit*, quasi ille terram illam religiosis pro anima erogaverat. *Doniert* autem non possum non existimare illum Cornwalliæ Regulum fuisse quem *Dungerth* Annales vocant, & submersum anno salutis 872 produnt.

In proxima cautium satis magnarum surgit congeries, quibus saxum subjicitur, ita in casei similitudinem à natura efformatum, ut instar casei premi videatur, unde nomen *Wring-cheese*.

Wring-cheese.

Saxa etiam plura quodammodo quadrata in adjuncta planitie conspiciuntur, è quibus septem vel octo æqua inter se distantia eriguntur. *Hurlers* vicini vocant, pio persuasi errore homines fuisse in saxa transformatos quod pila jactanda diem Dominicum profanassent. Alii in alicujus prælii memoriam quasi trophæum volunt, & nonnulli pro limite posita credunt, cum apud eos qui de limitibus scripserunt, saxa ab utrisque partibus collecta, & erecta pro limitibus fuisse legerint.

Hurlers.

Loo fluvius hoc in littore sibi viam in Oceanum aperit,& ad ostium duo oppidula suo nomini cooptat quæ ponte saxeo conjunguntur, occidentale quod recentius, maxime floret, orientali vero tempus suum florem detraxit, licet Majoris & Burgensium privilegia retineat. Hinc memorandum nihil occurrit donec ad *Liverum* fluviolum ostriferum perveneris qui subluit *S. Germans* viculum, ad quem in Danico turbine sedes Episcopales timor transtulit; ubi ædicula S. Germano Antisiodorensi sacra, qui Pelagianam hæresim in Britannia repullulantem extirpavit. In qua cum pauculi sedissent Episcopi, Levinus præsul Cridiensis qui gratia multum apud Canutum Danum valebat, regia authoritate intercedente, obtinuit, ut suæ sedi conjungeretur. Ex quo tempore unus Episcopus, & huic provinciæ & Devoniæ præfuit, qui nunc Exoniæ sedet, suffraganeoque suo hunc Germani viculum in sedem constituit. Nihil enim aliud hodie est, quam piscatorum casulæ, qui satis copiosam exercent piscaturam in Oceano, & vicinis fluminibus. Pauculis hinc milliaribus ad eundem fluvium *Trematon* castelli nomen semirutis mœnibus tuetur, ubi ut est in libro *Domesday* Guil. Comes Moritonensis *suum castrum & mercatum habuit*, caputque fuit Baroniæ, Comitum & Ducum Cornubiæ, ut in *Inquisitionibus* videre est. Quod cum *Liverus* præterfluxerit, prope *Saltashe*, olim *Esse*, familiæ * Valtortorum quondam habitationem, nunc mercatoribus satis frequens, & non paucis privilegiis munitum, in Tamarum, qui regionis terminus est, evolvitur, ubi *Mont-Edgcombe* sedes familiæ vetustæ Edgcomborum amœnissimo situ sinuosum portum subjectum prospicit.

Loo fl.

S. Germans.

Trematon.

* De Valletorta.

Edgcombe.

Anthony. Cui proxima est *Anthony* memoranda propter suam elegantiam, & piscinam quæ Oceanum admittit, piscesque marinos in usum & voluptatem præbet, sed multo magis propter Dominum suum Richardum *Carew*, qui ita locum à majoribus traditum tuetur, ut virtutum ornamentis exsuperet. Hactenus australem oram, nunc Septentrionalem obeamus.

Septentrionale littus ab ipso Belerio promontorio, primum longo tractu arenosis cumulis aggeratum procurrit ad opidum lingula quadam in mare prominens, *S. Ies* appellatum, liæ mulieri Hibernicæ, quæ singulari sanctitate hic vixit, hoc nomen acceptum ferens, olim *Pendinas*, subjectumque sinum, in quem *Haile* fluviolus influit, suo nomine adoptavit, qui nautis *S. Ies bay* vocatur. Opidum vero ipsum jam tenue est. Caurus enim hujus littoris tyrannus arenas converrendo ita afflixit, ut subinde translatum fuerit. Hinc utrinque spatiosior procurrit in ortum regio, & obliquiore flexu Septentrionale littus in Aquilonem tendit ad *Padstow* usque, nec aliud antiquæ notæ tota via habet, quam in sabulo positum S. Pirano sacellum, qui sanctus etiam Hibernicus hic requiescit, cujus sanctitati infantia vani scriptoris affinxit quod decem Hiberniæ reges, & eorum exercitus tribus vaccis suis octo diebus aluerit, & porcellos mortuos, nec non homines suscitaverit. Deinde longius à littore *S. Columbæ* opidulum mercatorium sedet, Columbæ piissimæ mulieris & Martyris, non Columbani Scoti, memoriæ consecratum, ut jam certo ex ejus vita sum edoctus. Iuxta quod propius ad mare *Lanheron* cernitur, sedes equestris familiæ Arondelliorum, qui ob fortunas quas habuerunt amplissimas, *Arondellii magni* non ita pridem dicti sunt. De *Hirundine* alicubi Latine scribuntur, nec male, (si quid ego judico) Hirundo enim Gallice *Arondell* dicitur, & in nigro clypeo sex argenteis hirundinibus pro insignibus utuntur. Familia sane antiqua & celebris, propinquitatis & affinitatis ramis longe diffusa, ad cujus nomen, & insignia allusit Guil. Brito, Poëta, cum virum bellicosum ex hac involantem in Gallum circa annum M C LXX, sic describit,

S, Ies. — S. Columbs. — Lhanheron. Arondelliorum familia. — Lib. 3 Philippidos Guil. Britonis, qui vixit 1170.

———hirundelæ velocior alite quæ dat
Hoc agnomen ei, fert cujus in ægide signum:
Se rapit agminibus mediis, clypeoque nitenti
Quem sibi Guilielmus læva prætenderat ulna,
Immergit validam præacutæ cuspidis hastam.

Castle Danis. Parumque hinc abest duplex vallum in collis vertice, aggerque ad illud ducens, quod *Castellan Danis*, id est, *Danorum castra*, eo quod Dani cum Angliæ littora deprædarentur, ibi, ut aliis hoc tractu locis, sua castra habuerint.

Nec procul hinc Alan fl. qui & *Camb-alan*, & *Camel* à tortuoso meatu; (hoc enim *Cam* illis denotat) placide in superum mare defluit, qui ad suum ostium *Padstow* emporiolum habet, contracte pro *Petrockstow* (ut in Sanctorum historiis legitur) à Petroco quodam Britannico in Sanctos relato, qui hic Deo vacavit, cum ante à *Loderic*, & *Laffenac* vocaretur. Situm vero ad negotiandum in Hibernia, in quam XXIIII horis facile navigatur, habet percommodum: magnoque sunt ornamento speciosæ ædes instar castelli adjunctæ, quas nuper N. *Prideaux*, antiqui nominis & nobilitatis in hoc occiduo tractu extruxit. Ad hujus Alani fontes, *Camelford*, alicubi *Gafselford*, viculus cernitur, *Kamblan* olim dictum judicat Lelandus, qui Arthurum Hectorem nostrum ibi cecidisse scribit. Fragmenta etenim (ut prodit ille) armorum, annuli, ænea equorum ornamenta, nonnunquam ab agricolis ibi eruuntur, famaque tot sæculis conservata insignem hoc loco stragem factam fuisse prædicat. Extant etiam versus, in nescio quo medii temporis Poëta de Cambula cruore effuso inundante, in prælio Arthuri contra Mordredum. Quos subjicere non pigebit, cum Musis non omnino invitis scripti videantur.

Padstow.

Naturam Cambala fontis
Mutatam stupet esse sui, transcendit inundans
Sanguineus torrens ripas, & volvit in æquor
Corpora cæsorum, plures natare videres,
Et petere auxilium, quos undis vita reliquit.

Certe (ut hoc de Arthuro non negem) apud Marianum, Britannos & Saxones, anno instauratæ salutis 820, funesto prælio hic concurrisse legi, ut Marti sacer locus videatur. Et si verum sit, Arthurum hic cecidisse, idem littus illi fuit fatale, quod natale. Ad littus enim proximum sedet *Tindagium*, Arthuri illius magni incunabula, partim in exerta quasi lingula, partim insula quæ ponte olim conjuncta. *Tindagel* hodie appellant, nunc tantum splendida ruina, olim castrum magnificum, de quo quidam recens cecinit,

Tindagel. Arthuri locus natalis.

Est locus Abrini sinuoso littore ponti,
Rupe situs media, refluus quem circuit æstus,
Fulminat hic late turrito vertice castrum,
Nomine Tindagium veteres dixere Corini.

Longum esset ex historia Galfredi hic declarare quomodo Vtherus *Pendragon* Rex Britanniæ uxorem Gorlois Principis Cornwalliæ in hoc castro deperierit, assumpta præstigiis magicis mariti specie, matronæ stuprum intulerit, & Arthurum illum susceperit. Satis sit si Ioannis nostri Havillani versibus utar,

Architrenius.

————facie dum falsus adulter
Tindagel irrupit, nec amoris Pendragon æstum
Vincit, & omnificas Merlini consulit artes
Mentiturque ducis habitus, & rege latente,
Induit absentis præsentia Gorlois ora.

Fuit Utherus *Pendragon* iste princeps in quo rei militaris studia viguerunt, quique labentem patriam contra Saxones fortiter suffulsit. An ab illo prodiit *regium illud apud Anglos vexillum Draconis habens cum capite aureo effigiem, quod vicinis expertum, & paganis sub Richardo primo in ultramarinis gentibus terribile fuit*, non affirmaverim. Acceptum potius à Romanis crediderim, qui diu Aquila usi sunt, postquam Marius lupi, Minotauri, Equi, &c. abdicasset signa, tandemque sub posterioribus Imperatoribus Draconem usurparunt. Vnde Claudianus, *Hi picta Draconum colla levant*, & Nemesianus, *Signa micant, sinuatque truces levis aura Dracones*. Regesque Occidentalium Saxonum Draconem in vexillis gestasse Hovedenus docet. De alio autem Saxonum vexillo quod Beda *Tufam* dixit, & *Reafan* Danorum nihil hic addam, ne longius à proposito abiisse videar.

Draco in vexillis Regum Angliæ. Gervasius Tilburiensis. vexilla. — Tufa vexillum.

In eadem deinde ora quæ minus fœcunda, & sylvis

Botereaux:

ſylvis nuda, mari objicitur, *Botereaux* caſtrum, corrupte *Boſcaſtell* vulgo, à Dominis *Botereaux* conditum, qui tres bufones nigricantes ſcuto argenteo geſtabant. Guilielmus *Botereaux* primus in hac familia emicuit, qui duxit Aliciam filiam Roberti *Corbet*, cujus ſoror amaſia fuit regis Henrici primi, è qua ille Reginaldum Cornwalliæ Comitem ſuſcepit. Ab hoc Guilielmo non interrupta ſerie undecim floruerunt. Vltimi vero unica filia Margareta Roberto Hungerfordo fuit enupta, per cujus poſteros ad Haſtingorum familiam devoluta eſt hæreditas, quæ aucta fuit & honorata nuptiis quas contraxerunt illi de *Botereaux* cum hæredibus nobilium familiarum de *Moeles*, *S. Laudo*, ſive *S. Lo*, & *Thweng*.

Orig. 48. E.3.R.12.

Hinc in altum evecta terra ita ad Boream prominet, ut XXIII milliaria hic in latitudine inter duo maria colligat regio, quæ hucuſque in anguſtias quodammodo coarctata proceſſit. In hac maxima latitudine *Stow* ad mare ſedet, antiqua habitatio familiæ Grenvilorum, quæ ſane generis antiquitate & claritate illuſtris: è qua Richardus regnante Guilielmo Rufo inter debellatores Glamorganiæ in Wallia ob fortitudinem eminuit, & nuper alter eodem prænomine Richardus ſupra generis claritatem animi altitudine inſignis, fortiſſime contra Hiſpanos ad *Azaros* inſulas dimicans vitam profudit. Huic adjacet *Stratton* hortis & ſuo allio non obſcurus mercatus, illique proximum *Lancells* nova habitatio antiquæ familiæ de *Calvo Monte*, ſive *Chaumond*.

Stow. Grenvilli: Stratton.

Tamara fl.

TAMARA flumen, nunc *Tamar*, haud procul à Septentrionalis littore fontes hic aperiens, celer & fremens ad meridiem curſum agit, multis rivulorum alveis auctus, per TAMARAM opidum à Ptolemæo memoratum, nunc *Tamerton*, & à ripa remotius *Lanſtuphadon*, id eſt, *Fanum Stephani*, vulgo *Launſton*, opidulum nitidum clivo ſurgenti adfixum, quod è duobus Burgis, *Dunevet*, & *Newport* quaſi coaluit. Primis Normannorum temporibus caſtrum hic poſuit Guilielmus Comes Moritonii, Collegiumque habuit Canonicorum, ut conſtat ex Cenſuali Angliæ libro, ubi *Lanſtaueton* dicitur, à Collegio illo proculdubio in S. Stephani honorem extructo, quod in monaſterium, circa annum 1150, convertit Reginaldus Comes Cornwalliæ. Cui operi Epiſcopi Exonienſes humano affectu plus nimis abducti & ſeducti, infenſius adverſabantur, dum ſuæ juriſdictioni anxie timerent, ne aliquando eſſet ſedes Epiſcopi. Hodie publico provinciæ carcere, & ſæpe *Aſſiſis*, quas vocamus, eſt notiſſimum.

Launſton.

Inde editum montem longe protentum ſuſpicit Tamara * Hengeſdoun Marianus vocat, *Hengiſtique montem* interpretatur, vulgo *Hengſton-hill* dicitur. Qui ſtanni venis ſatis olim fœcundus, locuſque ſolennis, ubi ſeptimo vel octavo quoque anno Cornwalliæ & Devoniæ Metallici frequentes convenire & ſuis de rebus conſilium inire ſoliti. Ad hunc anno ſalutis DCCCXXXI Britanni Danmonii qui adſcitis in auxilium Danis in Devoniam irrupturi, ut Anglos qui jam occuparant, exturbarent, miſeranda ſtrage ab Egberto Rege fere ad internecionem ſunt occiſi. Inferius juxta *Salt-eſſe* emporiolum in collis

Hengſton, id eſt, equorum collis.

Marianus Scotus. Salt-eſſe.

Britannia.

dejectu poſitum, quod ſuum habet Majorem, & privilegia, ut modo dixi, Liverum fluvium, ad quem illud S. Germani opidum, de quo antea, admittit Tamara. Iamque aquis diffuſior in Oceanum exit, portum efficiens *Tamerworth* in vita Indracti dictum: cum Cornubiam à Devonia diſterminaverit. Hunc enim Athelſtanus rex (qui primus Anglorum regum hanc regionem ſui juris plene fecit) limitem inter Britannos Cornubienſes, & ſuos Anglos ſtatuit, poſtquam è Devonia Britannos ſubmoviſſet, ut teſtatur Malmeſburienſis, qui *Tamaram* vocat. Unde Alexander Nechamus in Divinæ ſapientiæ laudibus,

Loegriæ Tamaris diviſor Cornubiæque
Indigenas ditat pinguibus iſiciis.

S. Vrſula & 11000 virgines.

Locus hic poſtulat ut de Vrſula ſumma ſanctitate virgine hinc oriunda, & XI millibus virginum Britannicarum aliquid attexam. Sed ſcriptorum varietas dum alii ſub Gratiano Imp. circa annum ſalutis 383, in Germaniæ littore ad Armoricam navigantes, alii ab Attila Hunno illo Dei flagello ad annum 450, Coloniæ ad Rhenum Roma redeuntes martyrio affectas tradunt, hiſtoriæ veritatem in fabulæ ſuſpicionem apud nonnullos attraxit. De Conſtantino autem illo, quem *immundæ Leænæ Danmoniæ tyrannicum catulum* vocat Gildas, & de hujus univerſi Comitatus *de-afforreſtatione* ſub Rege Ioanne, antea enim Foreſta cenſebatur, dicant hiſtorici, inſtituti enim non eſt mei.

Cornwalliæ Comites.

Ad Comites quod ſpectat, è Britannici ſanguinis Comitibus ſolum Candorus, aliis Cadocus, ultimus Cornwalliæ Comes à recentioribus memoratur, qui, ut Heraldicæ artis periti tradunt, clypeum nigrum XV globulis aureis inſperſum gerebat. E Normannico autem ſanguine Comes primus erat Robertus Moritonius Guilielmi Conquæſtoris ex Herlotta matre frater, cui ſucceſſit Guilielmus filius. Qui cum à Roberto Normanno contra Henricum primum Angliæ Regem ſtaret, in prælio captus & libertatem & honores amiſit, ſuffectuſque poſtea in ejus locum ab Henrico II, cum bellum in Stephanum pararet, Reginaldus Regis Henrici primi filius illegitimus (eam enim Rex ille dedit operam liberis, ut tredecim illegitimos progenuerit.) Cum Reginaldus ſine maſculis legitimis diem obiiſſet, Henricus II, aſſignatis filiabus ejus prædiis quibuſdam, Comitatum hunc ſibi retinuit in uſum Ioannis filioli ſui tunc novennis, cui frater Richardus Primus poſtea cum aliis Comitatibus contulit. Ioannes autem poſtea Angliæ Rex fuit inauguratus, filiuſque ejus ſecundo-genitus Richardus à fratre Rege Henrico III, hoc honore & Comitatu Pictavenſi fuit ornatus, Princeps ſane eo ſæculo potens, erga Deum religioſus, ad bella fortis, ad conſilia prudens, qui in Aquitania res fortiter & fœliciter geſſit, in terram ſanctam profectus Saracenos ad inducias compulit, Apuliæ regnum à Papa oblatum reſpuit, tumultus in Anglia ſubinde compoſuit, & in Regem Romanorum 1257, per nonnullos è Germaniæ Septemviris electus, atque Aquiſgrani coronatus. Vnde quaſi pecunia viam ſibi muniviſſet, pervulgatus verſiculus,

Rob. de Monte 1175.

Nummus ait pro me nubit Cornubia Romæ.

Antea enim ita bene nummatus fuit, ut quidam qui tunc vixit, prodiderit eum qualibet die per decennium centum Marcas expendere potuisse. Sed cum in Germania omnia intestinis bellis flagrarent, in Angliam cito rediit, ubi defunctus, & apud celebre monasterium de *Hales*, quod extruxerat, sepultus, paulo postquam primogenitus filius Henr. è bello sacro redux Viterbii in Italia, in æde sacra, dum sacris devotus interesset, à Guidone de *Monteforti* Simonis Comitis Leicestrensis filio, patris ulciscendi causa, nefarie fuit occisus. Successit igitur in Cornwalliæ Comitatu Edmundus filius secundogenitus, quo sine liberis demortuo, amplissima ejus hæreditas ad Regem Edwardum primum rediit, utique qui *proximus consanguineus & hæres* (ut juridici nostri loquuntur) *inventus*.

Arma Comitum Cornubiæ.

Cum autem Richardus ille, & filius Edmundus è stirpe regia Angliæ fuerint, & diversis tamen à Regiæ stirpis insignibus, sc. in Clypeo argenteo Leone rubro insurgente & coronato, intra limbum nigrum globulis, sive *Bizantinis* bullatum, usi sint, subinde cum aliis sum demiratus. Nec aliam sane rationem afferre possum, nisi quod illi regiam Gallorum familiam in hoc (à Gallis enim hæc insignium ratio ad nos promanavit) sint imitati. Filii enim Regum Galliæ natu minores ad hæc usque tempora, alia quam regia gestarunt insignia, ut in familia Veromandua, Druidensi, Courteneia videre est, atque ut Robertus Dux Burgundiæ, frater Henrici primi Regis Galliarum antiquum Burgundiæ Ducum Scutum assumpsit; ita hic Richardus cum Comitatum Pictonum ab Henrico III, fratre accepisset, Leonem illum rubrum coronatum assumsisse, quod priorum erat Pictonum Comitum, ut tradunt scriptores Galli, & limbum illum bullatum ex antiquo Comitum Cornubiæ clypeo addidisse existimare licet.

* Bande d'Or & d'Azur à la bordeure de Gueules. Memoriales d'Aquitain.

Quamprimum enim juniores Regum Franciæ filii Regia insignia cum quibusdam differentiis gestare cœperint, itidem apud nos factum est, & primum ab Edwardi Primi liberis. Sed quo ego mei immemor meo studio delectatus à proposito abripior? Cum in sacrum regni patrimonium recidisset Cornwallia, Edwardus Secundus, qui latifundia hic à patre acceperat, Comitis Cornwalliæ titulum Petro Gavestono Vasconi contulit, qui ejus adolescentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cum autem ille ob principem corruptum, & alia scelera capite à proceribus interceptus truncaretur; successit Ioannes de *Eltham*, Edwardi II filius natu minor, quo juvene, & etiam sine sobole mortuo, Edwardus III Cornwalliam in Ducatum erexit, Edwardumque filium suum bellicis laudibus principem cumulatissimum, anno Christi MCCCXXXVI, Ducem Cornwalliæ *per sertum in capite, annulum in digito, & virgam argenteam investivit*.

Duces Cornwalliæ.

Ex quo tempore, ut hoc ex publica fide adnotem, (Iurisperiti autem judicent) filius Regis Angliæ primogenitus, Dux natus Cornwalliæ habetur, & *ex speciali Actu superinde promulgato, primo nativitatis suæ die majoris & perfectæ præsumitur ætatis, sic quod liberationem dicti Ducatus eo die petere valeat, ac de jure obtinere debet, ac si* XXI *annorum ætatis plenæ fuisset*.

Orig. 35. H. 6.

Habetque sua jura Regalia in actionum quibusdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, portoriis, &c. variosque ministros ad hæc & hujusmodi assignatos. Sed hæc planius & plenius docuit Richardus Carew de *Anthonie*, non minus generis splendore, quam virtute & doctrina nobilis, qui hujus regionis descriptionem latiore specie, & non ad tenue elimavit, quemque mihi præluxisse non possum non agnoscere.

Sunt in hoc Comitatu parochiæ 161.

DEN

DENSHIRE.

Citerior, quam dixi, Danmoniorum regio, *Denshire* vulgo nunc vocatur, Britannis Cornwallensibus *Deunan*, Cambro-Britannis *Duffneynt*, id est, depressæ valles, quod inferius in convallibus passim habitatur, Anglo-Saxonibus Devenꝛcɦiꝛe, unde facta Latina appellatio *Devonia*, & contracta illa, qua vulgus hominum utitur, *Denshire*, & neutiquam à Danis, ut scioli quidam acerrime contendunt. Regio quæ ut majori latitudinis incremento utrinque quam Cornwallia excurrit, ita utrinque portubus accincta commodioribus, nec minus stanni venis dives, præsertim qua Occidentem spectat, pratis distincta lætioribus, sylvis vestita frequentioribus, ædificiis oppidisque refertissima: gleba autem alicubi perinde exili, quæ tamen benignius colono respondet, si rei rusticæ prudentiam, agendi voluntatem, & impendendi facultatem conferre possit. Nec alibi fere in Anglia majorem impensam terra exigit, plurimis enim locis quodammodo sterilescit, nisi arena è mari inspergatur, quæ ad fœcunditatem efficax, quasi animam glebis infundit, unde in locis à littore remotioribus carius emitur.

Arena fœcunda.

In hac describenda primum Occiduum latus, quod Tamara perstringit, inde Australe, quod Oceano incumbit, perlustrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorcestriam, & Somersettiam attingit, ad Septentrionale littus, quod Sabriniano freto urgetur, me recipiam.

Tamara, qui regiones has disterminat, primum ab hac parte *Lid* fluviolum ab ortu hospitio excipit, ad quem *Lidston*, emporiolum tenue, & *Lidford* nunc viculus, oppidum olim celebre Danico turbine, anno 997, gravissime concussum. Quod (ut in illo libro, quo Angliæ lustrum condidit Guil. Primus, scribitur) non alio tempore, nec alia ratione quam Londinum censeri solebat. *Lid* ille fluviolus hic ad pontem rupibus coarctatus se præcipitem in tantam profunditatem indies excavando agit, ut aqua non videatur, tantum murmur, non sine magna prætereuntium admiratione, inaudiatur.

Lidford.

Lid fl.

Inferius *Teavum* fluviolum recipit Tamara, ad quem *Teavistoke*, vulgo *Tavistoke* floret, cœnobio quondam celebre, quod Ordulphus filius Ordgari Comitis Devoniæ cælesti visione admonitus circa annum Servatoris Christi 961 extruxit. *Locus*, ut inquit Malmesburiensis, *amœnus opportunitate nemorum, copiosa piscium captura, Ecclesiæ congruente fabrica, fluvialibus ripis per officinas decurrentibus, qui suo impetu effusi quicquid invenerint superfluum deferunt. Rumonus ibi Sanctus prædicatur, & jacet Episcopus. Cernitur que in eodem monasterio sepulchrum Ordgari illius, spectaculoque ducitur enormitas Mausolæi filii ejus, Ordulfus is vocatus est, giganteæ molis, & immanis roboris*: utpote qui portarum repagula perfringere, & fluviolum decem pedes latum divaricatis pedibus continuare poterat, si fidem Guiliemo illi adhibere libeat. Sed tricesimus tertius ab hoc condito vix agebatur annus, cum Danica incensum tempestate deflagrarit. Refloruit tamen, laudabilique instituto, avitæ nostræ linguæ, Anglo-Saxonicam dico, quæ jam in desuetudinem abiit, lectiones in hoc usque ad patrum memoriam habebantur, ne quod nunc fere evenit, hujus linguæ cognitio intercideret. Recepto jam Teavo Tamara proxime suum ostium accedit, ubi *Plimus* fluvius se una in Oceanum evolvit, nomenque oppido incumbenti *Plimmouth* fecit, quod olim *Sutton* dictum, duplexque fuisse videtur, in Actis enim Parlamentariis legimus *Sutton Vautort*, & *Sutton Prior*, quod partim ad familiam de *Valletorta*, partim ad Priorem spectavit. Superiori seculo ex viculo piscatorio in oppidum amplum, civiumque frequentia urbis æmulum, quale nunc cernitur, excrevit: portusque commoditas hoc effecit, qui maxima navigia in sinum minime deductis velis admittit, tutissimamque stationem navibus quantumvis magnis, tam in Tamara, quam Plimo præbet: & ad vim hostilem arcendam satis est munitus. In medio enim ostio insula S. Michaëlis præjacet, quæ & suas munitiones habet. Ipse vero portus ad oppidum utraque ex parte munitur, & catena interposita, cum opus fuerit, clauditur, molesque ad Austrum objicitur, & in colle proximo castrum à *Valletortis*, ut creditur, positum. In quatuor tribus totum est descriptum, *Wardes*, id est, *Custodias*, nostra lingua vocamus, quibus omnibus *Major*, sive Prætor præficitur, ab Henrico Sexto constitutus, & sub eo singulis tribubus *Capitaneus* quondam præpositus erat, quorum quilibet, & suos pedaneos magistratus habuit. De fabulosa illa Corinæi cum *Gogmagog* Gigante, hoc in loco colluctatione, sat sit, unum & alterum ex Architrenio de Gigantibus nostris versiculum adjungere:

Tavistoke. Charta fundationis.

Prælectiones linguæ Saxonicæ.

Plimmouth 13. Hen. 4.

Gogmagog.

Hos avidum belli robur Corinæus Averno
Præcipites misit, cubitis ter quatuor altum
Gogmagog Herculea suspendit in aëra lucta;
Anthæumque suum scopulo detrusit in æquor.
Potavitque dato Thetis ebria sanguine fluctus,
Divisumque tulit mare corpus, Cerberus umbram.

Scopulus vero ille, è quo Gigantem detrusum ferunt, *The Haw* nunc dicitur, qui collis est inter oppidum, & Oceanum interjectus, in cujus summitate, quæ in amœnissimam planitiem sternitur, gratissimus undiquaque patet prospectus, & in navigantium usum Index nauticus, quem *Compassum* dicunt, longe pulcherrimus erigitur. Non magna est hujus amplitudo, maxima tamen nominis dignitas apud omnes gentes; nec tam ob portus commoditatem, quam incolarum virtutem. Hinc enim, ut alios taceam, erat Franciscus ille Dracus Eques auratus, in gloria navali nostræ memoriæ facile princeps. Qui primum ut damna quæ ab Hispanis pertulerat, resarciret, ut ex ipso audivi, Mexicanum sinum toto biennio victoriis quasi obsedit, Isthmumque illum Darienæ peragravit, unde cum Australe (quod vocant

Franciscus Drake.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
DEVONIA
Vulgo
DEVON-SHIRE.
Milliaria Anglica, quorum quatuor uni Germanico respondent.
SOMERSET
TEN-SIS
COMITAT.
PARS.
Somerset shire
MARE
BRITANNICVM.
HERCVLIS PROMONTOR.
PART OF CORN WALL
CORNVBIÆ PARS.
THE BRITISH SEA.
Richard Rivers E.
John Holland D.
Hugh Courtney E.
Thomas Beaufort D.
Humfrey Stafford E.
Henry Courtney M.
Charles Blount E.
Thomas Cecil E.
HARTLAND HVND.
SHEBBEARE HVND.
BLACK TORINGTON HUNDRED
BRANTON HVND.
SHERVELL HVND.
SOUTH MOULTON HVND.
WITHERIDGE HVND.
TAVTON HVND.
CREDITON HVND.
WEST BVDLEY HVND.
BAMPTON
TYVERTON HVND.
HALBERTON HVND.
HAYRVDGE HVND.
AXMISTER HVND.
CVLLITON HVND.
CLYFTON HVND.
EAST BVDLEY HVND.
OTERY
WOONFORD
LYFTON HVND.
TAVESTOKE HVND.
ROBOROVGH HVND.
Dart More
TINGBRIDGE HVND.
EXMISTER HVND.
HEYTOR HVND.
PLYMPTON HVND.
ARMINGTON HVND.
STANBOROVGH HVND.
COLRIDGE HVND.
Exceter
Plymouth
Tor Bay

vocant Hispani) mare prospexisset, ut Themistocles Miltiadis trophæis excitatus, sibi, patriæ, & suæ gloriæ deesse existimavit, nisi perlustraret, ita animo semper obversabatur. Anno igitur 1577 hinc solvens mare illud per Magellanicum fretum ingressus, orbem terrarum inter varias fortunæ vicissitudines biennio, & decem mensibus, Deo Duce, Virtute comite, à Magellano secundus circumnavigavit. Vnde quidam ad eum,

Drake, pererrati novit quem terminus orbis,
Quemque semel mundi vidit uterque polus;
Si taceant homines, facient te sydera notum,
Sol nescit comitis immemor esse sui.

Reliquas ejus res gestas & aliorum qui hinc orti navali gloria floruerunt, cum non hujus sint loci, scribant historici. Nec aliud est quod hic attexam, nisi regnante Guilielmo Rufo, Ealphegum Socerdotem eruditum, & conjugatum hic floruisse. Ante annum enim M. C. II. sacerdotibus uxores in Anglia interdictæ non fuerunt. Tunc Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis sacris literis, & naturæ vim intulit, ut conqueruntur ejus ævi scriptores nostri, & Henricus Huntingdonensis diserte de Anselmo, *Anglorum sacerdotibus uxores antea non prohibitas prohibuit. Quod quibusdam mundissimum visum, quibusdam periculosissimum; ne dum munditias viribus majores appeterent, in immunditias horribiles ad Christiani nominis summum dedecus inciderent.*

Vxores sacerdotibus in Anglia primum interdictæ.

Plimpton.

Interius non procul à Plimo flumine sedet *Plimpton* forum satis frequens, ubi reliquiæ, deformesque ruinæ castri se ostendunt, de quo plurimi quasi clientelari jure, vel ut Iurisperiti nostri loquuntur, *in Castle garde* tenuerunt. Vtpote sedes erat primaria *Redversiorum*, sive *Ripariorum* (utrunque enim legitur) qui Barones erant de *Plimpton*, & Devoniæ Comites. Huic proximum erat *Plimpton S. Mary*, cujus gloria tunc concidit cum non ita pridem Canonicorum collegium cecidit, quod Guilielmus *Warlewast* Episcopus Exoniensis jam olim condiderat. Magis ad ortum *Modbery* cernitur, oppidum exiguum, quod ad antiquam *Campernulphorum*, qui etiam de *Campo Arnulphi*, (*Champernouns* vulgus vocat,) familiam Equestri splendore claram spectare se agnoscit, quæ plurimum splendoris ex hærede de *Valletorta* accepit.

Modbery. Champernoun.

A Plimi ostio, unde littus australe hujus regionis incipit, spatiosa grandi fronte procedit regio usque ad * *Stert* promontorium (hoc enim significat Anglo-Saxonicum illud) sed quamprimum se reduxerit littus, *Dert* fluvius erumpit, qui ex interiori regionis parte scatens, per squallida montana, *Dertmore* inde dicta, in quibus magnetes nuper sunt inventi, dejectus ruit; arenasque ex fodinis, quæ sensim alveum opplent, devolvit per Forestam de *Dertmore*, ubi *David de Sciredun tenuit terras in Sciredun, & Siplegh, per servitium inveniendi duas sagittas, cum Dominus Rex venerit venari in illa foresta.* Inde per *Dertinton* Baroniam quondam *Martinorum*, qui Domini de *Keimes* in Wallia, usque ad *Totnes* decurrit. Quod vetustum oppidulum in declivi collis ab Occasu in Ortum propendens, magno olim honore floruit. *Non geldabat* (ut est in Censuali Angliæ libro) *nisi quando Exonia geldabat, & tunc reddit xld. & serviebat, si expeditio vadit vel per terram vel per mare; & Totenesia Barnestaple, & Lidford serviebat, quantum* Exonia reddebat. Ioannes Rex *Majoris* pro summo magistratu eligendi potestatem concessit, & Edwardus Primus variis libertatibus adauxit, posteaque fuit castro, ut credunt incolæ, à Zouchæis munitum. Possessio quondam erat Iudealis, qui de *Totenais* dictus, postea Guilielmi *Brewer* viri nobilissimi, per cujus filiarum alteram ad *Breosos*, & ab illis per filiam itidem ad Georgium de *Cantelupo* Dominum de *Abergeuenny*, cujus soror Melicenta Eudoni de *la Zouch* elocata suis nuptiis ad Barones Zouchæos transtulit, eorumque fuit, donec Ioanne Barone Zouchæo proscripto, quod Richardi Tertii partes fovisset, Petro *Edgecomb* viro nobili, & prudenti, ut accepi, elargiretur Henricus VII. Adjungitur huic oppido *Berie Pomery*, à *Pomeriorum* nobili inprimis hoc tractu familia, quæ paulo magis ad ortum suum castrum perelegans habuit à ripa remotius. Hi genus repetunt à Radulpho de *Pomery* qui Guilielmi Conquæstoris tempore tenuit *Wich*, *Dunwinesdon*, *Brawerdine*, *Pudeford*, *Horewood*, *Toriland*, *Helecom*, & hanc *Berie*, &c. Ab hoc *Totnes*, littus vicinum olim *Totonesium* dictum fuit, Brutumque illum Britannicæ gentis authorem ad hoc appulisse Britannica tradit historia, Havillanusque ut Poëta illam sequutus, cecinit,

* *Stert*, Cauda Germanis.

Testa Nevilli.

Totnes.

Pomery.

Inde dato cursu, Brutus comitatus Achate,
Gallorum spoliis cumulatis navibus æquor
Exarat, & superis, auraque faventibus usus,
Littora fœlices intrat Totonesia portus.

In Architrenio.

Sed ille *Dert*, quem dixi, fluvius, cum *Totonesii* pontem reliquerit, ad quem arenas è fodinis una devolutas exaggerat: nihil præter fertiles agros utrinque videt, donec fessus ad ostium devenerit, cui colle porrecto imminet *Dertmouth*, ex portus commoditate, quem castella duo defendunt, mercatoribus & instructissimis navibus frequens. Prætorem habet à rege Edwardo Tertio concessum. Zouchæos, Nicolaum de *Toukesbury*, *Brientiosque* pro temporum varietate dominos quondam agnovit, seque subinde contra Gallos strenue defendit. Anno enim Christi MCCCCIIII, Dominus *de Castell* Gallus, qui commercia hoc tractu latrociniis perclulerat, & *Plimmouth* succenderat, dum hunc locum invaderet, à rusticis, & mulierculis interceptus, atque cum suis interfectus. Neque hic silendum *Stoke-Fleming*, quod adjacet, & à nobili Flandrensi ejus quondam Domino ita denominatum, per Mohuni filiam ad *Carewos* devenit.

Dertmouht.

T Walsingham. Stoke Fleming.

Hinc refugientia ad Septentriones mare subsequitur littora, magnoque secessu sinus admittitur, qui x plus minus mill. pass. in circuitu colligit, *Torbay* hodie dicimus, qui navibus admodum secura statio, cum spiret Notolibycus, viculumque eodem nomine adpositum habet, Brueorum quondam sedem, qui Richardi Primi & Ioannis temporibus magni nominis fuerunt, & postea *Wakorum*. Iuxta est *Cokington*, ubi Cariorum familia, alia ab illa Careworum, jam diu magna claritate floruit, è qua Barones *Hunsdoniæ*, de quibus suo loco, profluxerunt. Paulo superius *Hacombe* cernitur quondam habitatio Iordanis

Torbay. Tormount.

Carye de Cockington. Hacombe.

nis *Fith-Stephens* Equitis aurati,hinc de *Hacombe* denominati, per cujus filiam Ceciliam in *Archidiaconorum* familiam devenit, à qua itidem per Hugonem *Courteney* ad Carewos decursu temporis devoluta est, quorum familia in his regionibus admodum clara & numerosa habetur. Iana enim filia Hugonis illius, & hæres matris Nicolao Baroni *Carew* nupta plures peperit liberos, quorum natu maximus Thomas, cum minus reverenter matrem haberet, transcripsit illa patrimonium admodum opulentum in tres filios minores natu, (è quibus tres illæ familiæ Careworum de *Hacombe*, *Anthony*, & *Bery* sunt ortæ) & Ioannem *Vere* è secundo marito filium, à quo Comites Oxoniæ.

Carewo-rum familia.

Inde *Teignemouth* viculus ad ostium *Teigni* flu. unde & nomen, occurrit, ad quod Dani, qui ad Britanniæ situm, & aditum explorandum præmissi erant, primum circa annum Salutis D CCC egressi, occisoque loci præfecto omen futuræ victoriæ ceperunt, quam postea per universam insulam summa cum immanitate exercuerunt. Interius prope *Teigni* scaturiginem sedet *Chegford*, ubi floruit quondam familia clara de *Prows*, inde *Chidley*, quod amplæ familiæ de *Chydley* suum nomen impertiit, & proxime ostium *Bishops Teignton*, sic appellatū quod ad Episcopos spectarit, in quo, quia erat asylum, Ioannes de *Grandisono* Burgundus Episcopus Exoniensis quasi præsagus futuri, pulcherrimas ædes extruxit, *ut haberent successores* (ex ejus testamento loquor) *ubi caput suum reclinarent, si forte in manum regis eorum Temporalia caperentur*. Verū tantū abfuit, ut consiliū ejus expleretur, ut successores, & his ædibus & aliis fere omnino jam exciderint.

Dani primum Britanniam ingressi. Chegford. Chidley. B. Teignton.

Ad sextum inde milliare ISCA fl. cujus meminit Ptolemæus, Britannis *Isc*, Anglo-Saxonibus *Ex* dictus, magno ostio in Oceanum se immitit. An hoc nomen accepit ab *Iscaw*, quæ Sambucos Britannis denotat, plane nescio. Sunt qui ab arundinibus, quas Britanni *Hesk* vocant, deducunt, & quarum tegulo Septentrionales populi, ut Britanni, tecta operiebant, & navium commissuras ferruminabant. Sed cum arundines hic non inveniantur, assensum cohibeo. Hic flu. fontes habet in *Exmore* squallenti & infœcundo juxta Sabrinianum fretum solo, quod magna ex parte Somersettensis censetur agri, & in quo nonnulla visuntur antiqui operis monumenta, videlicet saxa alibi in triangulum, alibi in orbem disposita, & inter ea unum Anglo-Saxonicis, vel potius Danicis literis inscriptum, ad dirigendum eos, ut videtur, qui illac iter haberent. *Ex*, sive ISCA illinc primum ad Austrum delabens per *Twifordton*, à vado duplici dictum, nunc *Teverton*, cui gloriæ & quæstui pannificium, campos satis lætos perstringit, duobusque præcipuis augetur fluviolis, *Credeno* ab Occidente, & *Columbo* ab Oriente. Ad *Credenum* in primitiva Anglorum Ecclesia sedes floruit Episcopalis in ejusdem cognominis oppido *Cridiantun*, nunc contracte *Kirton*, quod natale solum Winifridi illius, sive Bonifacii, qui Hessos, Thuringos, & Frisios Germaniæ ad Christum convertit: nunc tantum mercatu minus frequenti, & Exoniensis Episcopi ædibus notum; patrum autem memoria multo notius erat Collegio duodecim Præbendariorum, qui jam evanuerunt. *Columbus* fl. qui ab Oriente venit, *Columbton* oppidulum, quod suo nomini adoptavit, ab Alfredo Rege filio suo juniori olim testamento lega-

Isca fl.

Plinius.

Saxa antiqua.

Tiverton.

Winifridus Germanorum Apostolus.

Britannia.

tum alluit; & prope *Poltimore* sedem claræ & perantiquæ familiæ de *Bamfield* Iscæ aquis committur. Iamque Isca grandior, sed divortiis ludens magna cum molarum opportunitate, ISCAM urbem allabitur, cui nomen relinquit. Vnde Alexander Nechamus:

Poltimore.

> *Exoniæ fama celeberrimus Iscia nomen*
> *Præbuit.* ———

Urbs hæc ISCA Ptolemæo dicitur, Antonino ISCA DVNMONIORVM, pro DANMONIORVM, aliis falso *Augusta*, quasi legio Secunda Augusta ibi egisset, cum illam ISCÆ Silurum stationum egisse infra docebitur, Anglo-Saxonibus Exanceaster, atque *Monketon*, à Monachis, hodie *Excester*, Latinis *Exonia*, Britannis *Caerisk*, *Caeruth*, & *Pencaer*, id est *Vrbs primaria*. *Caer* enim, ut semel hoc admoneam, apud nostros Britannos urbem sonat, unde Hierosolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, Romam *Caer Ruffayne* appellitant. Sic Carthago Punica lingua, *Cartheia*, teste Solino, dicebatur, id est, *Nova civitas*. Syris itidem *Caer* urbem significasse accepimus, à quibus cum totum terrarum orbem incolis refertum fuisse in confesso sit, linguam quoque posteris reliquisse, tanquam futurarum matricem probabile videatur. *Vrbs ista*, ut inquit Malmesburiensis, *licet solum adjacens humidum, & squallidum vix steriles avenas, & plerumque inane folliculum sine grano producat, tamen sua magnificentia, incolarum opulentia, & convenarum frequentia, omne ita abundat commercium, ut nihil ibi frustra desideres, quod usui esse existimes.* Sedet autem ad Orientalem Iscæ ripam, molli & clementer edito colle ad Orientem, & Occidentem declivi, fossis & mœnibus fortissimis cincta, turribus frequenter interpositis, ambituque suo M. D. passus colligit, longe hinc inde procurrentibus suburbiis, ecclesiasque parochiales XV numerat, & in ipsa altissima parte prope portam Orientalem castrum habet *Rugemount* dictum, quondam Regum West-saxoniæ, postea Comitum Cornwalliæ sedem; nunc tantū antiquitate, & situ commendatum. Subjectæ enim urbi, & regioni undique minatur, perjucundoq; fruitur in mare prospectu. In Orientali urbis parte ecclesia primaria cernitur, speciosis ædibus circumsepta, ab Athelstano rege, ut privata loci historia testatur, Divo Petro fundata, monachisq; referta, quam demum, monachis Westmonasterium traductis, episcopali dignitate Edwardus Confessor ornavit, Cornubiensi, & Crediensi sedibus huc translatis; Leofricumque Britonem primum constituit Episcopum, cujus successores templū & ædificiis & reditibus adauxerunt, Guilielmusque *Bruier*, qui ab eo nonus, monachis emotis, Decanum, & XXIIII Præbendarios induxit. Quo seculo floruit qui hinc oriundus & cognominatus Iosephus Iscanus splendidissimo ingenio Poëta, cujus scripta ita probantur, ut ad veterum scriptorum laudem pervenerint. Ejus etenim de bello Trojano poëma Germani semel atque iterum sub Cornelii Nepotis nomine divulgarunt.

Isca Danmoniorum. Excester.

Caer quid significat.

224.

Iosephus Iscanus.

Corn. Nepos.

Quo tempore Isca in Romani imperii jus concessit, non certe constat, tantum enim abest, ut à Vespasiano expugnatam affirmarim, quod Galfr. Monumethensis asserit, cum sub Claudii Imperatoris auspiciis in Britannia, ut inquit Suetonius, satis monstraretur: ut vix dum fuisse conditam existimem: Antoninorum tamen temporibus satis celebris videatur, ad hanc enim, nec ulterius

Ee sua

ſua itinera hac in parte proſecutus eſt Antoninus. In Anglo-Saxonum poteſtatem, ante annum CCCCLXV ab eorum in Britanniam ingreſſu plene non devenit. Tunc enim temporis, Athelſtanus Britannos, qui æquo antea jure cum Saxonibus urbem incoluiſſent, tota civitate deturbavit, ultra Tamaram ſubmovit, urbemque vallo, muro ex quadrato lapide, & propugnaculis circumdedit. Ex quo tempore, plurimis beneficiis à regibus fuit affecta, & inter alia, ut in regis Guil. Victoris libro legimus: *Hæc civitas non geldabat, niſi quando Londinum, Eboracum, & VVintonia, hoc erat dimidium Marcæ argenti ad opus militis. Quando autem expeditio ibat per mare aut terram, ſerviebat quantum quinque hidæ.* Variis item afflictata fuit ſubinde ruinis, Danica dilacerata rabie, anno reparatæ ſalutis 875, ſed graviſſime à Suenone Dano, anno ſalutis 1003 perfidia Hugonis cujuſdam Normanni urbis præfecti, ab Orientali ad Occidentalem portam proſtrata: vixque reflorere cœperat, cum Guilielmus Conquæſtor arctiſſima obſidione incingeret, nec ſatis habuere cives eo tempore portas claudere, ſed procacibus etiam verbis in ipſum jaculati ſunt: verum decidente muri parte (quod divinitus obtigiſſe hiſtorici ejus ævi referunt) deditio ſtatim ſubſequuta. Qua tempeſtate (ut eſt in Cenſuali illo libro) *Rex habuit in hac civitate 300 domos, reddebat quindecim libras per annum. Quadraginta octo domus deſtructæ erant poſtquam Rex venit in Angliam.* Poſtea tribus obſidionibus preſſa fuit, quas tamen omnes facile eluſit. Prima ab Hugone Courtnæo Devoniæ Comite, bello illo inteſtino inter familiam Lancaſtrenſem & Eboracenſem: altera à Perkino Warbecco imaginario, & ſcenico principe, qui ultimæ ſortis juvenis Richardum Ducem Eboracenſem Regis Edwardi IV ſecundum filium ſe ementitus periculoſum bellum concitavit; tertia à ſeditioſis Cornwallenſibus, anno Chriſti M. D. XLIX cum cives omni rerum inopia graviſſime conflictati, in fide perſtiterunt, donec Ioannes Baro Ruſſellius illos obſidione exemerit.

Guil. Malm.

Sed ex his hoſtibus non tantum damni fecit ISCA, quantum ex molibus quibuſdam, (*VVeares* vocant) quas ISCÆ fluminis alveo Edwardus Courtenæus Comes Devoniæ civibus infenſior objecit, quæ omnem ad urbem aditum ita navibus præcludunt, ut merces jam inde à viculo *Topeſham* tribus ab urbe milliaribus terreſtri itinere deferantur; nec ſubmoventur illæ moles, licet Parlamentaria juſſerit authoritas. Hinc oppidulum adjacens *VVeare* dicitur cum antea *Henaton*, quæ olim poſſeſſio fuit Auguſtini de *Baa*, à quo hæreditario devenit ad Ioannem de *Holand*, qui in ſigillo, quod ipſe vidi, leonem ore obverſo inter lilia inſurgentem geſtavit. Politia hujus urbis eſt penes XXIIII, è quibus ſingulis annis Major eligitur, qui cum quatuor Ballivis Rempublicam hic adminiſtrat. Antiquæ Tabulæ Oxonienſes, quod ad Geographicam rationem ſpectat, hanc longitudine XIX graduum, XI ſcrupulorum: latitudine L gr. XL ſcrup. definierunt.

Weare.

Ch. 24. E 3.

Vrbs hæc, ne omittam, ſuos Duces habuit. Richardus enim Rex Angliæ ejus nominis Secundus Ioannem *Holand*, Huntingdoniæ Comitem, qui frater ſibi uterinus, primum Exoniæ Ducem creavit, quem Henricus IV de hoc gradu dejecit, nomenque Comitis Huntingdoniæ illi tantum reliquit, quod ſtatim ſecuri percuſſus una cum vita amiſit. Annis aliquot interjectis, in ejus locum Thomam de *Beaufort* Dorceſtriæ Comitem è familia Lancaſtrenſi bellicis laudibus affluentem ſuffecit Henricus Quintus. Eo ſine ſobole defuncto, Ioannes *Holand* Ioannis jam dicti filius (ut hæres Richardo fratri qui obiit ſine liberis, & patri) in integrum reſtitutus beneficio Henrici Sexti paternum recepit honorem, eundemque reliquit filio Henrico, qui dum res ſtetit Lancaſtrenſium ſummo honore floruit, poſtea cum Eboracenſes rerum potirentur, documento fuit quam male magnæ credatur fortunæ. Hic enim ille Henricus Exoniæ Dux, qui etſi Regis Edwardi Quarti ſororem duxerat, eo miſeriæ adactus, ut laceris veſtibus, nudiſque pedibus in Belgio victum quærere viſus fuerit. Demumque poſt prælium Barnettenſe in quo contra Edwardum IV ſtrenue pugnavit, non comparuit, donec cadaver ejus quaſi naufragi in littus Cantianum ejectum fuiſſet. Satis longo poſt tempore habuit ſuum Exonia Marchionem Henricum Courteneum ex Catharina filia Regis Edwardi Quarti natum, eo honore ab Henrico VIII exornatum. Sed huic Marchioni, ut primo Duci, magna fortuna magnam concitavit tempeſtatem, quæ illum rerum novarum ſtudio abreptum cito ſubvertit. Quia enim inter alia Reginaldum Polum (qui poſtea Cardinalis) ex Anglia transfugam apud Imperatorem, & Pontificem contra patriam & Regem, qui jam ab Eccleſia Romana defecerat, res novas molientem & re & conſilio juverat, in judicium tractus, & condemnatus cum nonnullis aliis capite luit. Nunc autem titulo Comitis Exoniæ beneficio Regis Iacobi gaudet Thomas Cecilius Baro *Burghley*, vir vere bonus & optimo patre non indignus filius, ſcilicet primogenitus Guilielmi Cecilii Baronis *Burghley* magni Angliæ Theſaurarii, cujus prudentia tranquillitatis Angliæ diu fuit propugnaculum.

Exoniæ Duces.

Ph. Cominæus Cap. 50.

Exoniæ Marchio.

Exoniæ Comes. 1605.

Hinc ad ipſum oſtium nihil eſt antiquæ memoriæ præter *Exminſter*, quondam *Exanminiſter*, ab Ælfredo Rege filio juniori legatum, & *Pouderham* caſtrum ab Iſabella de *Ripariis* conſtructum, prænobilis familiæ Equeſtris Courtenæorum jam diu ſedem, qui è ſtirpe Comitum Devoniæ prognati, & ampliſſimis familiis affinitate conjuncti etiamnum tantis majoribus digniſſimi efflorent. Ipſi autem oſtio ad alteram ripam quod ipſo nomine atteſtatur, adſidet *Exanmouth* non alia re notum quam ipſo nomine, & piſcatorum habitatione.

Pouderham.

Exmouth.

Magis ad ortum *Otterey*, id eſt, *Fluvius Lutrorum*, ſive *Canum fluviatilium*, quos *Otters* vocamus, ut è nominis ſignificatione videatur, in mare prolabitur, qui *Honnyton* itinerantibus in has partes non ignotum oppidum ſubluit, nomenque ſuum locis nonnullis communicat. Inter quæ celebriora ſunt ſupra *Honniton*, *Mohuns-Otterey*, olim Mohunarum à quibus ad Carewos jure conjugali devenit: infra *Honniton*, (prope *Holcombe* ubi incolit Equeſtris familia *Le Denis* quæ originem & nomen ad Danos refert) *S. Maries Ottery*, ſic appellatum à Collegio S. Mariæ quod Iohannes de *Grandi ſono* Epiſcopus Exonienſis ſtatuit, qui omnium Eccleſiaſticorum virorum in ſua Diœceſi facultates ad ſe converterat. Perſuaſerat enim ut teſtamentis in ipſum omnia ſua tranſcriberent, utpote qui in pios uſus conferret eccleſiis dotandis,

Otterey.

Honnyton.

Xenodochiis, Collegiiſque conſtruendis, quod ſane pie præſtitiſſe ferunt.

Ab *Otterey* oſtio anfractuoſe in eorum procurrit littus per *Budley, Sidmouth*, & *Seaton* portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congeſta ita obtenditur, ut hanc commoditatem pene omnino jam eripuerit. *Seaton* autem MORIDVNVM illud Antonini eſſe quod inter DVRNOVARIAM & ISCAM ponitur, (ſi modo liber non ſit mendoſus) RIDVNVMQVE nomine truncato in Tabula Peutegeriana dicitur, cum ex diſtantiæ ratione, tum ex nominis ſignificatione conjectarim, *Moridunum* enim Britannis idem plane eſt quod *Seaton* Anglis, ſcilicet *Oppidum in colle ad mare*. Huic adjacet *Wiſcombe* memorandum, quod ſibi incolam habuit Guilielmum Baronem *Bonevill*, cujus hæres Cecilia ſuis nuptiis titulos Domini *Bonevill*, & *Harrington* cum lauta in hoc tractu hæreditate ad Thomam Greium Marchionem Dorſettiæ attulit.

Moridunum.

Wiſcomb.

Vide in Comitatu Somerſet.

Sub his *Ax* fluvius tenui admodum alveo ſe exonerat, quum *Axanminſter* alluerit oppidum Saxonicorum Principum qui in prælio illo atroci ad *Brunaburg* cæſi & huc tranſlati, tumulis tantummodo in antiquis hiſtoriis celebre, & in ipſo provinciæ limite ſitum. Sub quo Reginaldus *Mohun* de *Dunſter*, cui Manerium de *Axminſter* hæreditario jure per quartam filiam Guilielmi de *Briewr* accidit, Abbatiam de *Newenham* anno ſalutis 1246 conſtruxit. Hinc enim Orientalis limes per ignobiles vicos oblique tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Axminſter.

Regiſtrum de Newenham.

Primum vero à Cornwallia littus, quod ſe in Sabrinianum fretum longe exporrigit HERCVLIS PROMONTORIVM Ptolemæo dicitur, nominisque tantillum conſervat *Hertypoint* hodie dictum: oppidulaque habet *Herton*, & *Hertlond* Nectani viri ſancti reliquiis olim clarum. In cujus honorem monaſteriolum hic erexit Githa Godwini Comitis uxor, quæ Nectanum inprimis coluit, eo quod ejus meritis maritum efferatam tempeſtatem evaſiſſe ſibi perſuaſerat. Poſtea tamen *Dinanti*, qui & *Dinham* dicti è Britannia Armorica oriundi quibus in feudum obtigit, fundatores ſunt habiti; è quibus oriundus Baro *Dinham* magnus Angliæ Theſaurarius ſub Henrico VII per cujus ſorores & hæredes diviſa eſt hæreditas inter Zouchæum, Fitzwarrinum, Carew, & Arundellium.

Herculis Promontorium.

Guil. Malm.

Dinham.

Hujus promontorii nomen fidem fabulæ admodum ſpecioſæ fecit, Herculem nimirum in Britanniam adveniſſe & neſcio quos Gigantes debellaſſe. At verum ſi ſit, quod Mythiologi aſſerunt, Herculem nullum fuiſſe, ſed per eum humanæ ſapientiæ vim denotari, qua ſuperbiam, libidinem, invidiam, & id genus monſtra ſuperamus: vel ſi per Herculem, Solem, ut Gentium Theologi, & duodecim illos labores ab Hercule exantlatos, XII notare ſigna Zodiaci volunt, quæ Sol annuo curſu permeat, viderint ipſi quid dixerint. Ego tamen Herculem fuiſſe libens credo, imo cum Varrone, vel XLIII concederem, quorum omnium geſta uni Alcmenæ filio adſcribunt; in animum tamen inducere non poſſum Herculem huc penetraſſe, niſi forte poculo illo Oceanum navigarit quod Nereus ſibi dederat, de quo Athenæus. At inquies, Franciſcus Philelphus in epiſtolis, & Lilius Giraldus in Hercule ſuo illud affirmavit. Ignoſce quæſo, ſcriptores illi recentiores me movere, ſed non demovere poſſunt, quum Diodorus Siculus ex ultima antiquitatis memoria Græcorum res perſecutus, diſertis verbis aſſerat, *nec Herculem, nec Liberum patrem unquam Britanniam adiiſſe*. Quare perſuaſiſſimum mihi eſt Herculis nomen huic loco inditum, vel à Græcorum vanitate, vel à Britannorum religione. Hi (gens belllicoſiſſima) fortes viros maxima cum admiratione ſuſpexerunt, & monſtrorum domitores ſummo loco habuerunt, illi autem quicquid ubiq; magnificum in Herculis claritatem retulerunt, & quonam ille multum peregrinatus eſt, qui peregrinabantur, illi ſacra facere ſoliti ſunt, eidemq; loca ad quæ appulerunt, conſecrare. Hinc apud Campanos *Herculis petra*, apud Ligures *Herculis portus*, apud Germanos *Herculis lucus*, apud Mauritanos, Galatas, & Britannos *Herculis promontoria*.

An Hercules Britanniam adierit.

Recedente ab hoc Herculis promontorio littore, uno oſtio, duo, quæ ſola ſunt in hac Septentrionali ora, flumina ſe effundunt, *Towridge* ſcilicet & *Taw*. *Towridge* non procul ab Herculis promontorio, quod dixi, ortus, in Orientem alveum agit, *Ockumque* recipiens qui *Ockhamptoniæ* mercatorio oppidulo nomen fecit, ubi Baldwinus Vicecomes ſuum caſtrum habuit tempore Guilielmi Conquæſtoris, ut conſtat ex Cenſuali Angliæ libro, ſubito flexus Septentriones petit per *Tourington*, cui nomen impertit, collis ſupercilio illi longo tractu imminens; & *Bediford* hominum frequentia, ponteque ſaxeo arcuato opere ſatis celebre, ſtatimque Tawo ſe inſinuat, qui è regionis meditullio profuſus per *Chimligh* mercatorium oppidulum non procul à *Chettelhampton* viculo ubi Hierytha inter Sanctas relata requievit, primum defertur. Indeque *Tawton* præterlapſus, ubi Werſtanus & Putta primi Devoniæ Epiſcopi, circa annum ſalutis 906 ſederunt, & *Tawſtoke* huic oppoſitum, nunc ſedem honoratiſſimi Comitis Bathoniæ, ad *Berſtaple* properat. Hæc antiquioris notæ habetur, & ob elegantiam ac frequentiam facile primas in hac ora tenet, ſemicirculi forma ad fluvium quaſi Diametrum inter colles adſidens. Qui ſingulis noviluniis & pleniluniis intumeſcente Oceano ita agris ſuperfunditur, ut ipſum oppidum peninſula videatur; cum vero, ut inquit ille, ſe æquor refundit in æquor, ita tenuis ut parvis navigiis ferendis fere impar ſit, inter arenas ſinuoſo curſu diffuſus. Ad Auſtrum pontem habet magnificum à *Stamfordo* cive Londinenſi conſtructum, ad Septentrionem qua *North Ewe* amniculus confluit, viſuntur caſtri reliquiæ, quod vulgo Athelſtanum Regem, alii Iudaëlem de *Totenais* poſuiſſe tradunt, ad quod defendendum prædia nonnulla circumvicina in *Caſtle-garde* jure feudi tenentur. Mœnibus autem incinctum erat, quorum vix tantilla ſuperſunt veſtigia. Iudaël ille de *Totenais* dono accepit clientelari jure à Rege Guilielmo primo, inde *Tracii* ſatis longo tempore tenuerunt, poſt *Martini*, deinde Rich. ſecundo regnante ad Ioannem Holland Huntingdoniæ Comitem devenit, qui poſtea Dux Exoniæ, & poſtremo in Regium patrimonium. Maria autem Regina *Manerium*, ut vocant juriſconſulti noſtri, Thomæ *Marrow* donavit, cujus filius divendidit. Regnante Guilielmo primo, ut eſt in Cenſuali Angliæ libro, *Quadraginta Burgenſes intra Burgum, & novem extra habuit*. Henricus primus multis privilegiis munivit, & Ioannes

Domeſday.

Bediford.

I. Hooker de Epiſcopis Exon.

Berſtaple.

Rex pluribus. Prætorem & duos Ballivos longo tempore habuit, Maria vero Regina Prætorem, duos *Aldermannos*, & Senatum ex viginti quatuor constituit. Incolæ sunt maximam partem mercatores, qui in Gallia & Hispania magnam mercaturam exercent. Nec tacendum est quod ex hujus schola duo doctissimi viri & nominatissimi Theologi, Ioannes Iewellus Episcopus Sarisburiensis, & Thomas Hardingus professor Lovaniensis, qui acerrime pro veritate religionis utrinque scriptis acutissimis sunt digladiati.

Ioan. Iewel. Th. Harding.

Hinc Tawus *Ralegh*, quæ olim nobiles sui nominis habuit Dominos, nunc claræ familiæ de *Chichester* cognominatæ possessionem salutans, & postea Towridgi aquis auctior Sabrinianum mare petit; sed *Kinuith* castrum cujus meminit Asserius non invenit. Ad hoc enim littus, ejus nominis castrum erat situ terrarum ab omni parte præterquam ob ortu tutissimum, ad quod, Anno Christi DCCCLXXIX Hubba Danus, qui multis cladibus Anglos fatigarat, confossus occubuit. Locus deinceps *Hubbestow* ab historicis nostris vocatur. Vexilloque Danorum, *Reafan* dicto, tunc potiti sunt Angli. Quod lubentius adnoto, quia ex fabella apud Asserium Menevensem, qui hæc prodidit, colligi potest, Danos corvo pro insignibus usos fuisse, quem invicto (ut putabant) omine, Lothbroci Danici filias in vexillo acu pinxisse tradiderunt.

Ralegh. Kinuith. Danorum vexillum.

Nihil deinceps in Septentrionali hoc littore visitur præter *Ilsarcomb*, quæ statio est navium satis fida, & huic contermina *Combmarton* sub qua veteres plumbi fodinæ non sine argenti venis nuper sunt apertæ, *Comb* vero, ut semel adnotem, quæ usitata est adjectio locorum nominibus in hoc tractu, situm depressiorem aut convallem denotat, deductumque videatur à *Kum* Britannorum, quod idem significat, & Galli adhuc eadem significatione sua lingua retinent.

Comb quid significat. Nicotius.

Hinc magis ad Euro-austrum proxime Somersettenses ostendit se *Bampton*, olim *Baentun* quæ sub Guilielmo Conquæstore obtigit Waltero de *Doway* sive Duacensi, cum amplissimis alibi latifundiis: è cujus posteris Iuliana hæres nupta Guilielmo Paganello vulgo *Paynell* peperit Fulconem de *Bampton*, ille suscepit Guilielmum, & Christianam uxorem *Cogani* ex Hibernia, cujus posteri successerunt, cum soboles Guilielmi sine liberis diem obiisset. A *Coganis* vero ad *Bourchieros* nunc Bathoniæ Comites, per *Hancfordum* & *Fitz-VVarinos* tandem possessio hæreditario descendit.

Bampton. Paganelli sive Paynell.

In prima Normannici imperii infantia (ut taceam Hugonem Normannum, quem Emma Regina huic regioni antea præfecerat) Rex Guilielmus Primus Baldwinum quendam hæreditarium Devoniæ Vicecomitem, Baronemque de *Okehampton* instituit, cui Vicecomitis honore Richardus filius successit, qui sine prole mascula obiit. Rex Henricus Primus deinde *Richardo de* Redueriis *primo Tiverton, ac postea honorem de Plimpton cum aliis locis ad eundem pertinentibus contulit, in Comitemque Devonium, tertium denarium annui exitus ejusdem Comitatus illi concedendo, eum consequenter creavit. Exitus autem Comitatus qui tunc ad Regem pertinebat ad* 30 *Marcas tantum se extendebat, de quibus dictus Comes* 10 *Marcas annuatim in partem suam assumebat. Post hæc insulam Vectæ à dicto rege obtinuit, unde Comes Devoniæ &* Dominus Insulæ *nuncupatus erat.* Ille autem procreavit Baldwinum, qui cum à Matilde Augusta contra Sthephanum staret, in exilium projectus. Richardus tamen filius paternum hunc honorem recuperavit, qui duos filios reliquit Baldwinum & Richardum, suo ordine Devoniæ Comites, & sine prole defunctos. Recidit ergo honor ad eorum patruum Guilielmum de *Vernon* dictum. Ille vero Baldwinum genuit, qui ante patrem obiit, cum tamen ex Margareta Gwarini *Fitz-geroldi* filia Baldwinum ejus nominis tertium, Devoniæ Comitem prius suscepisset. Hic duos habuit liberos Baldwinum ultimum ex hac familia Comitem sine sobole defunctum, (qui Gryphem prementem bestiolam quo in sigillo majores usi sunt, in aureum scutum cum leone cyaneo erecto mutavit,) & Isabellam, quæ enupta Guilielmo de *Fortibus* Comiti *Albemarlæ* filium Thomam, qui statim mortuus, & Avellinam peperit, quæ Edmundo Lancastrensi Comiti in uxorem data maritum magnis opibus ditavit. Sed cum illa statim sine liberis obiisset, Hugonem Courtenæum regio (ut scribunt) Francorum sanguine natum, cognationeque superioribus Comitibus connexum Rex Edwardus III missis literis, nulla adhibita cæremonia Devoniæ Comitem creavit; jussit enim ut hoc titulo uteretur. Illi successit Hugo filius, post quem Edwardus ejus è filio Edwardo nepos sequutus est, Hugonique filio moriens reliquit, ille itidem Thomæ filio qui obiit anno XXXVI Regis Henrici Sexti. Thomas ille tres filios suscepit, Thomam, Henricum, & Ioannem, quorum fortuna, flagrantibus inter Lancastrenses & Eboracenses funestis dissidiis, multum jactata fuit, dum à Lancastrensibus obfirmato animo starent. Thomas capite plexus est Eboraci, Henricus frater qui successit, septimo post anno eandem pœnam Sarisburiæ subivit. Et quamvis Rex Edwardus Quartus Humfredum *Stafford* Dominum *Stafford* de *Suthwick* in Devoniæ Comitem evexerit, qui eodem anno diem obiit, Ioannes tamen Courtenæus fratrum minimus natu hunc titulum, donec in prælio ad *Tewkesbury* ceciderit, mordicus tenuit. Iam inde satis longo tempore hæc familia quodammodo extincta jacuit; sub Henrico tamen Septimo refloruit, qui Edwardum Courtenæum proximum hæredem masculum ad avitos honores denuo evocavit. Hic genuit Guilielmum Devoniæ Comitem, qui Catharinam Regis Edwardi Quarti filiam in uxorem duxit, è qua suscepit Henricum Comitem Devoniæ, eundemque Marchionem Exoniæ capite sub Henrico Octavo truncatum, cujus filius Edwardus in integrum à Maria Regina restitutus, nobilissimus, & optimæ spei adolescens immatura morte Patavii in Italia obiit. Optimi enim quique (ut Quadrigarii verbo utar) minime diurnant. Anno vero ab ejus morte quadragresimo sexto Iacobus Rex Carolum *Blunt* Baronem *Montioye* Hiberniæ Proregem, ut antiqua nobilitate, ita Imperatoriis artibus, & literarum ornamentis clarissimum, ob Hiberniam recuperatam & in pristinum statum redditam, pulsis Hispanis & rebellibus profligatis, aut in pacem receptis, Devoniæ Comitem creavit, honoribus cumulavit; & pro regia munificentia affluenter locupletavit; verum honorum & opum usuram mors statim invidit.

Devoniæ Comites. Registrum Monasterii Fordensis. Claus. 9. Edw. III. m. 35. in dorso. 9. Edw. 4. 163.

Continentur in hoc agro Parochiales ecclesiæ 394.

DVRO-

DVROTRIGES.

PRoximos Danmoniis ad Solem orientem Ptolemæus in Geographicis Tabulis ΔΟΥΡΟΤΡΙΓΕΣ, *ut ille Græce ſcripſit, qui Latinis exemplaribus* DVROTRIGES *ſtatuit. Qui iidem Britannis, circa Annum Salutis* DCCCXC, Dwr-Gwyr, *ut author eſt, qui tunc temporis vixit, & ipſe natione Britannus, Aſſerius Menevenſis; Anglo-Saxonibus* Doꞅ-ſettan, *uti nobis eorum regio hodie* Dorſet, & Dorſet-ſhire. *Nomen illud antiquum, & mere Britannicum* DVROTRIGES, *à* Dour, *ſive* Dwr, *quod Britannis* Aquam, & Trig, *quod* Incolam *denotat, probabili ſane notatione deductum videatur, quaſi* Aquæ, *ſive* Maris accolæ. *Nec aliunde ſane quam ab aqua petenda ſunt illa in antiqua Gallia (quæ olim eadem quæ antiqua Britannica lingua) locorum nomina à* Dur, *ſive* Dour, *incipientia, aut in eadem terminantia ut,* DVROCASES, DVROCOTTORVM, DVRANIVS, DORDONIA, DVROLORVM, DOROMELLVM, DIVODVRVM, BREVIODVRVM, BATAVODVRVM, GANODVRVM, OCTODVRVM, *& id genus quamplurima in Gallia, perinde ac in Britannia. Anglo-Saxonicum vero illud* Doꞅ-ꞅetta *ex utraque lingua Britannica & Anglica conflatum, idem ſenſu & ſignificatione quod* DVROTRIGES *valet.* Setta *enim majoribus noſtris, ut cæteris Germanis,* incolere, & inſidere *ſonuit. Vnde Monticolas ſua lingua* Dunꞅettan, *Chilternicorum collium incolas* Cylteꝛn-ꞅettan: Arowi *fluminis accolas* Aꞅoꞅꞅettan: *uti Germani Nemorum incolas* Holtſatten *dixerunt, quod inter nemora habitarunt.* Nec *ab antiqui nominis ratione abierunt Britanni, Cum hos* DVROTRIGES, *de quibus agimus,* Dwr-Gweir, *id eſt,* viri maritimi, *appellaverint. Eorum enim regio longo tractu, ſcilicet per quinquaginta plus minus milliaria Mari Britannico obverſa ab occaſu in Ortum anfractuoſo littore protenſa jacet.*

Dwr quid.

Setta quid.

DORSET-SHIRE.

COmitatus Dorſettiæ à Septentrione, agro Somerſettenſi, & Wiltonienſi, ab occaſu, Devonienſi, ab Ortu, Southantonenſi terminatur, ab Auſtro, qua longiſſime procurrit, totus eſt maritimus: Oceano Britannico per quinquaginta plus minus milliaria, ut modo dixi, incumbens. Gleba vero eſt fertili, qua Septentriones ſpectat, ſylvæ & ſaltus diffunduntur, unde crebris & herbidis collibus, qui numeroſos ovium greges paſcunt, gratis paſcuis, & frugiferis convallibus ad littus uſque deſcendit, quod nunc deſcribendo legam, quum non alia commodior occurrit ratio.

Lime.

In ipſo ſtatim à Devonia limine *Lyme*, ab ejuſdem nominis fluviolo præterfluente ſic dictum, prærupto in colle oppidulum primum hoc littore ſe exhibet, quod vix portus nomen ſibi vendicet, licet piſcatoribus ſit frequens, naviumque ſtationem (*Cobbe* vocant) ſubjectam habeat ſcopulis, & proceris arboribus à vi ventorum ſatis tutam. In antiquis libris vix nomen occurrit, ſolummodo legi Kinwulſum Regem dediſſe his verbis anno Salutis DCCLXXIIII, *Vnius manſionis terram Scireburnenſi eccleſiæ, juxta Occidentalem ripam fl.* Lim, *haud procul à loco ubi meatus ſui curſum in mare mergit, quatenus illic præfatæ eccleſiæ ſal coqueretur, ad ſuſtentationem multiformis neceſſitatis.*

Carmouth.

Iuxta *Carrus* fluvius ſe evomit, ubi *Carmouth* viculus ſedet, ad quam prædatoria Danorum audacia belli navalis fortuna proſpere uſa, binas victorias ab Anglis reportavit: primum Ecberto Rege, anno Chriſti DCCCXXXI, & octavo poſt anno, Æthelwulſo ſuperato. Inde in agro optimæ cannabis feraci *Burtport*, vel rectius *Birtport*, duobus fluviolis confluentibus interponitur, in quo Edwardi Confeſſoris tempore centum viginti domus, ſub Guilielmo Primo (ut eſt in Cenſuali libro) centum tantummodo numerabantur. Funibus nauticis, & rudentibus ducendis jampridem ita celebre fuit, ut privata, ad præfinitum tempus, lege cautum fuerit, non alibi funes, quibus Anglica claſſis uteretur, contorqueri. Nec hoc portus nomen tueri poſſit, licet in fluminis, quo alluitur, oſtio collibus utrinque concluſo, natura quaſi conſulto portum molita ſit, & quodammodo efflagitet, ut ars, & opera adhibeatur.

Burtport. Cannabis optima.

Flexuoſo hinc meatu longe ſe immittit littus, aggerque *Cheſill* dictus, ex arenis agglomeratis, freto tenui interfuſo, per IX mill. paſſ. obductus prætenditur, quem Auſter, cum ingruit, plerumque interſcindit, & è contra Aquilo conſolidat. Hoc aggere *Portland* quondam inſula, nunc continenti adnectitur, cujus nominis ratio plane latet, niſi *Portland* ſit dicta, quod portui *Weymouth* objaceat; ſed à vero propius abeſt hoc nomen inditum fuiſſe à *Port* nobili Saxone, qui circa annum ſalutis DXXIII, hæc littora infeſtavit. Hæc *Portlandia* vergente Anglo-Saxonum impe-

Cheſill.

Portland.

Britannia.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Comitatus Dorcestria, sive Dorsettia; Vulgo Anglice Dorset Shire.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum constituunt Germanicum
Part of Somerseth-shire
Somersettensis Comitatus Pars.
Part of Wilt Shire
Part of Devonshire
Devon Shire
Mare Britanicum; Anglice The British Sea.
Sherborne
Shaftesbury
Blandeford
Dorchester
Warham
Poole
Weymouth
Lyme
Birdport
Cerne Abbey
Middleton
Bere
Craneborne
Portland Iland
Portland Castello
The Isle of Purbek
Rowbarrow Hund.
Hasler Hund.
Winfrith Hund.
Culliford Hund.
Vgskomb Hund.
Eggardon Hund.
George Hund.
Puddletown Hund.
Pimperne Hund.
Whitway Hund.
Buckland Hund.
Brownsel Hund.
Newton Hund.
Redlane Hund.
Upwimborn Hund.
Craneborne Chace
Knowlton Hund.
Badbury Hundred.
Cogdeane Hund.
Rushmore Hund.
Beer Hund.
Sherbor Hund.
Yeaminster Hund.
Bedhoave Hund.
Bemister Hund.
Goder Hund.
Whitchurch Hund.
Thorn Hund.
Tollerford Hund.
Marshwood vale
The vaile of whithart or Blakemore
Canford Lawndes
Winbornminster
Thomas E. Dorset
Joh. Beaufort Mar.
Thomas Grey
Thomas Sackuil E.
Honi soit qui mal y pense

rio (nec antea à ſcriptoribus memoratur) Danorum rabiem, ſi qua alia, ſubinde experta eſt. Sed Danico bello extincto, in Eccleſiæ Wintonienſis poſſeſſionem ceſſit. Cum enim Emma Edwardi Regis & Confeſſoris mater, cujus fama dubia, læſæ pudicitiæ cum Aldwino Wintonienſi Præſule inſimulata, in ſummo Wintoniæ templo novem ignitos vomeres nudis pedibus illæſa preſſiſſet (quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore uſitatum examinis genus erat) ſeque ita purgaſſet, ut clariorem apud poſteros tanto miraculo pudicitiam feciſſet: Illa in rei memoriam Wintonienſi Eccleſiæ novem prædia, & Edwardus filius pœnitentia ductus, quod matrem in tam iniquam quæſtionem poſtulaſſet, hanc inſulam cum aliis reditibus donavit. Vix VII milliaria ambitu colligit, margine ſcopulis celſior exſurgit, medio vero ſubſidet, ſparſim habitatur, frugum ſatis ferax, ovibus paſcendis commoda, ſylvis adeo indiga, ut fimo bubulo ſole exſiccato pro ignis fomite utatur. Incolæ ſaxis funda librandis omnium Anglorum peritiſſimi, interque algas Iſidis Plocamon ſæpius reperiunt, qui, ut author eſt è Iuba Plinius, frutex eſt marinus corallio non diſſimilis, ſine foliis, præciſus mutato colore in nigrum dureſcit, & cadens facile frangitur. Ad Ortum unicam habet Eccleſiam, pauculaſque contiguas domos; ad Septentrionem, caſtrum ab Henrico VIII extructum, quod etiam ingreſſum portus *Weymouth* defendit. Oppidulum illud eſt ad *Wey* tenuis fluvioli oſtium, cui è regione altera ripa adſidet *Melcomb Regis* cognominatum, portu tantum diviſum. Portus tamen privilegia abjudicata fuerunt ſententia Parlamentaria, poſtea tamen recuperata. Hæc quæ olim ſuis ſeorſum ſuperba privilegiis, æmula fuerunt, nunc, quod in utriuſque rem ſit, Parlamentaria authoritate coaluerunt, ponte nuper ſunt conjuncta, & ædificiis plurimum adaucta.

Hiſtoria Winton.

Ordalium examinis genus.

Iſidis Placomos.

Weymouth. Melcombe.

XI Henr. 6.

Inde recta littus porrigitur per *Purbecke* inſulam, quam vocant, magna ex parte ericetum, & ſaltuoſam, damis, cerviſque refertam, quæ & ſuas habet marmoris venas ſub terra ſparſas. In hujus medio caſtrum vetus *Corffe* diu cum vetuſtate colluctatum, jam victum tempori cedit, quod novercalis odii teſtis admodum inſignis. Ælfritha enim, ut filio ſuo Etheldredo ad regnum viam ſterneret, in privignum Edwardum Anglorum Regem, cum ipſam ex venatione hic inviſeret, percuſſores immiſit, ejuſque cæde ſceleratiſſima noverca oculos pavit. Quod mox ſera pœnitentia, ſanctimonialis habitu, & cœnobiorum extructione eluere mirum in modum poſtea ſategit. *Purbecke* hæc inſula vocatur, licet tantum ſit peninſula, quæ mari, niſi ab occaſu, circumfunditur; ad Ortum enim pelagus ripas inflectit, & anguſto admodum littorum divortio, cui inſula cum propugnaculo *Brenkſey* dicto interius objicitur, irrumpit, magnamque in latitudinem ſinum aperit. Ad cujus Boreale latus in Peninſula *Poole* urbecula impendet, eo ſitu ut aquis ſit circumfuſa, niſi à Septentrione, qua continenti jungitur, & portam habet unicam. Nomen factum exiſtimare licet, quod ſinus ille ſubjectus quaſi ſtagnum ſedentibus aquis videatur, cujuſmodi *Poole* noſtra lingua vocamus. Hæc ſuperiori ſæculo è carecto, & pauculis piſcatorum caſulis in frequens emporium, maximis opibus affatim opulentum, ædificiiſque exornatum pulchris emicuit. Henricus VI, ex conſenſu Parlamenti, portus privilegia, quæ Melcomba abſtulerat, huic conceſſit, *Majorique* permiſit, ut mœnibus includeret, quæ poſtea ad portum inchoavit Richardus ille Tertius, qui inter peſſimos viros, ſed optimos Reges ſuo merito connumerandus. Verum jam inde neſcio quo fato, vel potius qua incolarum ſocordia languit, adeo ut rarius habitata, ipſa ædificia hodie fatiſcant.

Purbecke.

Corffe.

Odium novercale.

In hujus ſinus Occidentalem angulum *Frome* nobile hujus tractus flumen evolvitur, ſic vulgus dicit, Anglo-Saxones vero, teſte Aſſerio, Fↄau dixerunt, unde fortaſſe cum ſinus iſte *Fraumouth* olim diceretur, crediderunt poſteri *Frome* eſſe flumini nomen. Fontes hoc habet ad *Evarshott*, prope occiduum hujus Comitatus limitem, unde in Ortum aquas agit per *Frompton*, cui nomen impertit, & rivulum à Septentrione admittit per *Cerne* monaſterium defluentem, quod ædificavit Auguſtinus ille Anglorum Apoſtolus, cum *Heil* Gentilium Anglo-Saxonum idolum ibi comminuiſſet, ſuperſtitionumque tenebras fugaſſet. Sub hoc aliquanto inferius *Frau* ſive *Frome* (utrum mavis accipe) inſulam ſpargit & vetuſtum inprimis oppidum inviſit, quod Antonini Itinerario DVRNOVARIA, id eſt, *Fluminis trajectus*, dicitur, Ptolemæo pro exemplarium varietate DVRNIVM, & DVNIVM falſo nominari videtur. Hoc primarium totius Comitatus cenſetur oppidum, nec magnum tamen, nec ſpecioſum, mœnibus Danorum jam olim furore nudatum, qui paſſim circa oppidum tumulos quoſdam aggeſſerunt. Vetuſtatis autem expreſſa veſtigia indies oſtendit, viæ ſcilicet militaris, ſive Prætoriæ aggerem, & Romanorum Imperatorum nummos æreos, & argenteos, *Dorni Regis denarios* vulgus hominum ibi vocat, quem oppidi conditorem fuiſſe ex nomine ſuaviſſime ſomniant. Et ad alterum milliare in colle vallum, & aggeres non parvo ambitu cernuntur, *Maiden-caſtle* vocant, quæ Romanorum fuiſſe æſtiva facile agnoſcas. Graviſſimum autem vulnus tunc accepit cum Sueno importuna crudelitate bellum Danicum redintegraſſet, & Hugo Normannus vir animo perfido, qui his regionibus præfuit, omnia agi, rapi pateretur. Qui tamen ſtatus ejus fuerit primis Normannorum temporibus, habe ſi placet, ex Cenſuali Angliæ deſcriptione: *In Dorcheſtre tempore Edwardi Regis erant centum ſeptuaginta domus, hæ pro omni ſervitio Regis ſe defendebant, & geldabant pro decem hidis, ſed ad opus Huſcarlium unam marcam argenti, exceptis conſuetudinibus, quæ pertinent ad firmam noctis. Ibi erant duo monetarii. Modo ſunt ibi octoginta duæ domus, & centum penitus deſtructæ à tempore Hugonis Vicecomitis.* Hæc ſi obſcuriora videantur, ut Sextus Cæcilius in re ſimili dixit, non culpæ ſcribentium, ſed inſcitiæ non aſſequentium aſſignentur.

Frome fl.

Cerne.

Hic Fromus *Woodford* allabitur, ubi olim Guido de *Brient* militari laude celebris ſuum habuit caſtellulum: quod poſtea fuit habitatio Humfredi Stafford de *Suthwick*, per cujus alteram hæredem ad *T. Strangwaies* (ut accepi) devenit, qui ex

Woodford.

Strangwaies.

ex Lancaſtrenſi agro oriundus opimam adivit hac in parte hæreditatem, & pulcherrimas ad *Milbery* ædes ejus proles extruxit. Inde præterfluit *Byndon*, Saxonice à Beanꝺun (quod & ſuum habuit monaſterium) ubi Kinegilſus, anno 614, ancipiti bello Britannos vicit. Iampridem Domini de *Marney* villa erat, nunc Vicecomitis titulum honorarium præbet Thomæ *Howard* Georgiani ordinis Equiti, cujus patrem Thomam, filium ſecundo-genitum Thomæ *Howard* ejus nominis ſecundi, Ducis Norfolciæ R. Elizabetha Vicecomitem *Howard* de *Bindon* creavit, cum ille ducta in uxorem filia & hærede Baronis *Marney* peramplam Newbourorum hæreditatem hic creviſſet. Hi qui de *Novoburgo* & vulgo *Newborough* nominati genus à filio minori Henrici Comitis Warwici primi è ſtirpe Normannica deduxerunt; & tenuerunt hic *VVinfrott* cum tota Centuria ex dono Regis Henr. Primi, *per ſervitium Camerarii* (ex libro Inquiſitionum loquor) *in capite de Domino Rege*. Sub Edwardo autem tertio legi *hoc teneri per Seriantiam, videlicet lavatorium tenendo ad lavationem Domini Regis in die Coronationis*. Radulphus etiam *Moien* tenuit Manerium proximum de *Owres per ſervitium Seriantiæ de Coquina*, dono itidem Regis Henrici Primi, & *R. de VVelles Manerium de VVelles adjunctum à Conquæſtu Angliæ per ſervitium piſtoris*. Sed hæc obiter.

* Bindon. Newborough. Grand Serianties.

Ubi *Fromus* in ſinum illum ad quem *Pole* aſſidet ſe exonerat, juxta ipſum oſtium *VVarham* imponitur, Saxonice Weaꞃeham, oppidum tutiſſimo undique ſitu, niſi ab Occaſu, ab aliis partibus fluminibus Trento, Fromo, & mari circumſeptum, Edwardi Confeſſoris tempore, ut eſt in Cenſuali illo libro, CXLVIII domos, & duos monetarios habuit; ſed Guilielmo victore regnante, ſeptuaginta tantum domos numeravit. Deinde tamen refloruit, & murorum ambitu, officina monetaria, civium frequentia, & caſtro munitiſſimo, quod Guilielmus ille primus conſtruxit, uſque ad Henrici Secundi tempora florentiſſimum erat. Iam inde bellis, fortuitis incendiis, marique paulatim portus commoditatem ſubducente, tantum non concidit, & allium copioſe in ipſo antiqui oppidi ſinu profundit. Hoc etiam oſtio una ſe ejicit *Trent* fluviolus Aſſerio dictus, nunc vero accolis *Piddle*, à cujus Septentrionali ripa vix ad tertium milliare parietinas vetuſti cœnobii *Middleton* vidimus, quod Athelſtanus rex fundavit, ut fratris Edwini manes expiaret, cui & regnum, & vitam præripuerat. Cum enim ſolicita illa regnandi cupiditas omnem juſtitiæ memoriam ex animo extirpaſſet, miſerum adoleſcentulum regni hæredem deſignatum cum ſervulo actuarialæ omnibus armamentis nudatæ commiſit, ut quod ipſe delinqueret, undis adſcriberet, qui dolore victus, & ſui impotens inde ſe præcipitem in mare immiſit. Sub hoc *Middleton* effunditur etiam rivulus alter qui *Bere* tenuem mercatum alluit, ubi longo tempore ſedem habuit antiqua illa & celebris familia *De Turbida-villa*, vulgo *Turbervill*.

Warham. Middleton. Beare. Turbervill.

Cæterum ut regrediamur ad Occiduam agri partem. Ad Fromi fontes, qua gleba eſt fœcundiſſima, *Blackmore* ſaltus olim arboribus denſus, nunc rarior, copioſam admodum præbet venationem. Hic vulgatiore nomine *The Forreſt of white hart* dicitur, id eſt, *Candidi cervi Forreſta*. Nominis rationem hanc à majoribus acceptam referunt incolæ, Regem Henricum Tertium huc venatum veniſſe, cum alias cepiſſet damas, cervo pulcherrimo peperciſſe, quem poſtea T. *de la-Lynde* hoc tractu nobilis cum ſuis cepit & occidit; verum quam periculoſum fuerit leonem vellicare, illi ſtatim ſenſerunt. Rex enim iram in illos acerbiorem concepit, ingenti pecuniæ ſumma mulctavit, & ipſa prædia quæ illi tenuerunt ad hanc uſque diem quotannis mulctæ nomine pecuniam in fiſcum regium perſolvunt, quæ *VVhite hart Sylver*, id eſt, *Candidi cervi argentum*, appellatur. Huic ſaltui adjunctum eſt oppidum *Shirburn*, quod & *Shirburn caſtrum* dicitur, olim ꞩcꞃeburn, hoc eſt, ſi interpreteris, *Fons limpidus*, vel ut alibi ſcribitur, *Fons clarus*, in collis devexo poſitum, *habitantium frequentia, & poſitionis gratia*, ut inquit Malmeſburienſis, *ſuave*; nunc vero totius hujus Comitatus frequentiſſimum eſt, & lanificio maximum quæſtum facit. Anno reparatæ ſalutis DCCIIII, ſedes hic Epiſcopalis conſtituta. Aldelmuſque primus conſecratus Epiſcopus, poſtea regnante Ethelredo Hermannus Epiſcopus Sunningenſis hunc Epiſcopatum conſequutus huc cathedram Epiſcopalem tranſtulit, & Epiſcopatum Sunningenſem huic conjunxit, quam ſub Guilielmo *Conquæſtore* Sariſburiam idem tranſtulit, Schirburnamque ſuis ſucceſſoribus, ad quos etiamnum ſpectat, in ſuceſſum reſervavit, è quibus Rogerus caſtellum munitum conſtruxit in Orientali ejus parte, cui palus ampla & multa piſcium vivaria olim ſubjecta, nunc oppleta in lætiſſimum pratum convertuntur. Eccleſia vero, quæ cathedram Epiſcopalem habuit ſtatim à tranſlatione ad cœnobium recidit, magnamque vetuſtatis ſpeciem præ ſe fert, quamvis non multis ante annis, tumultu inter cives & religioſos exorto deflagrarit, quod aduſtus in ſaxis color etiamnum planiſſime loquitur. Sub hoc *Ivell* fl. de quo alibi dicemus, crebriori flexu ſubinde curvatus, in occaſum prolabitur ad *Cliſton* quondam ſedem ſtirpis de *Maulbauch*, à qua hæreditario ad Equeſtrem Horſeiorum familiam deſcendit, ubi Somerſettenſem provinciam ſubintrat.

Forreſt of whit hart. White hart Sy ver. Shirburne. Cliſton

Magis ad Ortum *Stoure* flumen clariſſimum defertur, tincarum, & anguillarum inprimis fœcundum, è ſex fontibus in agro Wilton. exoriens ad *Stourton* ſedem Baronum de *Stourton*. Vbi primum hunc agrum intraverit; *Gillingham* ſaltum interfluit, in quo Edmundus cognomine *Ferreum latus* Danos memorabili prælio fudit. Et à tertio milliari *Shaftbury* ſalutat edito colli affixum, Britannis olim *Caer Paladur*, ut falſo putat vulgus, & *Septonia*, Saxonibus ꞩceaꝼteꞅbýꞃýᵹ, forſitan à Pyramide ſacra, quæ illis *Scheaft* dicebatur. Paulo ante Normannica tempora domos CIIII & tres monetarios habuit, ut in libro illo quem ſæpe dixi, legimus. Poſteaque magis monaſterio Sanctimonialiũ, quod mulier pientiſſima Elſgiva uxor Edmundi, qui fuit pronepos Regis Ælfredi, poſuerat, & decem plus minus eccleſ. paroch. floruit. VerumAquilæ vaticinantis de Britannici imperii converſione fabella hiſtoricis noſtris locus hic eſt notiſſimus. Nonnulli enim Aquilam avem, alii

Shafisbury. Aquilæ vaticinium.

virum Aquilam dictum, Britannicum imperium, poſt Saxones, & Normannos ad veteres Britannos denuo recaſurum hic prædixiſſe volunt, qui vel Saturno hoc eſſe vetuſtius contendunt, cum tamen ab Alfredo constructum fuiſſe ſit certo certius. Malmeſburienſis enim Hiſtoricus ſua ætate lapidem vetuſtum ex muri ruinis in Sanctimonialium Capitulum tranſlatum prodidit, ſic inſcriptum,

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS ÆLFREDVS REX FECIT HANC VRBEM DCCCLXXX. REGNI SVI VIII.

Hanc inſcriptionem lubentius ad veritatem aſſerendam adjunxi, quod in omnibus, quæ vidi, exemplaribus, deſideratur, præterquam uno ſolo Domini Burghlæi ſummi Angliæ Theſaurarii.

Baro Howard de *Marnhill*. Stourminſter.

Inde Stourus per *Marnhill*, unde Henricus *Howard* titulum *Baronis Howard de Marnhill*, priuſquam Comitis Northantoniæ illuſtraretur, accepit, *Stourminſter* petit, id eſt, *Monaſterium ad Stourum*. Exile oppidum humiliore ſitu, cui ponte ſaxeo conjungitur *Newton* caſtrum, ubi moles magno labore aggeſta eminet, ſed caſtri ne tantillum præter nomen ſupereſt. De his nihil antiquius occurrit quam quod Ælfredus Rex *Stourminſter* filio ſuo juniori legaverit. In proximo ad *Silleſton* duo ſatis magni ſurgunt colles, alter *Hameldon*, alter *Hodde* dictus, uterque triplici vallo firmatus. Nec longe, locum deſignare non poſſum, fuit *Okeford* caput Baroniæ Roberti filii *Pagani*, vulgo *Fitz-Payne*, qui filiam duxit Guidonis de *Brient*, qui etiam Baronis honore hoc occiduo tractu, ſub Rege Edwardo III, floruit, ſed deficientibus *Fitz-Painorum* maſculis ad *Poyningos* ea etiam ætate Barones, & per eorum filiam tandem, regnante Henrico VI, in *Perciis* Northumbriæ Comitibus hi tituli Baronum *Fitz-Payne*, *Brient*, & *Poynings* coaluerunt. Patrum tamen memoria, beneficio Henrici VIII, Baronis *Poynings* dignitas in Th. *Poynings* viro bellicoſo & illegitimæ prolis fœcundo refloruit, & ſtatim cum illo evanuit.

Barones. Fitz-Payn. Baro Brient. Barones *Poyninges.*

Hinc per *Brieſton*, id eſt, *Brientii oppidum*, ſedem antiquæ equeſtris familiæ Rogerſiorum, *Blandford* forum adit Stourus, quod ex quo noſtra memoria fortuito igne deflagravit, elegantius ſurrexit, & habitatoribus eſt frequentius. Inde per *Tarrent*, ubi virginibus ſacris Richardus Poërius Sariſburienſis Epiſcopus poſuit monaſteriolum, citato curſu ad antiquiſſimum oppidum VINDOGLADIAM, cujus meminit Antoninus, properat Stourus. Quod Saxonice ƿynbuꞃnham, vulgo *VVinburne*, & à monaſterio *VVinburnminſter*, exacteque hinc ad *Dorcheſter* XVI milliaria numerantur, quot inter VINDOGLADIAM, & DVRNOVARIAM interponit Antonini Itinerarium. Nomen vero à ſitu factum conjicio, quod inter duo flumina interſidet. *VVindugledy* enim Britannice inter duos gladios ſonat. Fluvios autem à Britannis gladios peculiari phraſi appellari, Milfordici portus nomen Britannicum *Aberduglediau* docet, id eſt, *Oſtium duorum gladiorum*, eo quod duo flumina *Clediau*, id eſt, *Gladii* dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus dictum videtur, *Win-burne* enim coaluit à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico *Burne*, quod illis rivum ſignificat, & ejus adjectione ſoliti ſunt Saxones loca ad flumina denominare. Oppidum ipſum ad collis ramentum ſedet, amplum & magna habitorum multitudine refertum. Saxonico ſæculo celeberrimum fuit, nec alia, credo, de cauſa, quam quod Romanæ majeſtatis tunc temporis præ ſe tulerit indicia. Anno DCCXIII, Cuthburgo Inæ Occidentalium Saxonum Regis ſoror, cum conjugii pertæſa viro ſuo Northumbriæ Regi repudium miſiſſet, Monaſterium virginibus hic poſuit; quod cum tempori ceſſiſſet, nova eo loci ſurrexit Eccleſia cum pulchra ſub choro crypta, & pyramide, præter turrem ſacram, excelſa, in quam introducti pro virginibus Præbendarii. Quibus patrum memoria præfuit Reginaldus Polus Decanus, qui poſtea Cardinalis, & Archiepiſcopus Cantuarienſis, ſupra familiæ ſplendorem (regio enim ſanguine natus erat) pietatis, prudentiæ, & eloquentiæ gloria inprimis floruit. Etheldredus Rex princeps longe optimus frater Alfredi in prælio ad *VVittingham* contra Danos cæſus, in hoc templo conditur, ad cujus tumulum, qui non ita pridem reſtauratus, hæc legitur inſcriptio,

Blandford

Vindogladia.

Winburne.

Burne quid Saxonibus.

Annales Anglo-Saxonici.

IN HOC LOCO QUIESCIT CORPUS S. ETHELDREDI REGIS WESTSAXONUM MARTYRIS, QUI ANNO DOMINI DCCCLXXII. XXIII. APRILIS PER MANUS DANORUM PAGANORUM OCCUBUIT.

Iuxta quem ſita eſt Gertrudis Marchioniſſa Exoniæ, mater Edwardi Courtenæi poſtremi ex ea familia Comitis Devoniæ; & ex altera parte chori Ioannes de *Beaufort* Dux Somerſetti cum uxore, cujus filia Margareta Comitiſſa Richmondiæ mater Henrici VII, princeps pientiſſima ſcholam hic erudiendæ juventuti inſtituit. Sed à templo ad oppidum ſtylum vertam. Cum Dani malis artibus Anglos inter ſe bello committere conarentur, & conjunctionem inter Regem Edwardum Seniorem, & Æthelwaldum ejus cognatum dirimerent; Æthelwaldus regnandi libidine percitus, & averſiſſimo à Principe ſuo animo, hoc quantis potuit operibus communivit. Sed ubi primum Edwardus cum ſuis acceſſit, & ad Baddan-byꞃiᵹ, quod nunc *Badbury*, caſtra poſuit; ille fuga ſe ad ſocios Danos proripuit. *Badbury* autem ille collis duobus vix milliaribus abeſt triplici vallo incinctus, caſtrumque, ut ferunt, olim habuit Regum Weſt-Saxonum ſedem. Quod tamen (ſi modo fuerit) ita ſuis ruderibus ſepultum jacet, ut ne veſtigium viderim.

Badbury.

In proximo autem vidimus villam *Kingſton*, Laceiorum dictam, quod ad Laceios Lincolniæ Comites una cum Winburna ſpectavit, ad quos tranſactione per Quincium Wintoniæ Comitem à Leiceſtriæ Comitibus devenit. Rex enim Henricus Primus Roberto Comiti Mellenti & Leiceſtriæ dederat: & à Laceis tandem utrumque ad Lancaſtrenſem familiam devenit, quam ſibi perbenignam, ut dixi, ſenſit *VVinburna*.

Kingſton Lacy.

A *VVinburna* Stourus *Alenum* amniculum admittit, cui incumbit *S. Giles VVinburn*, habitatio cla-

Aſtley Barones. Maltravers.

claræ & antiquæ equestris familiæ de *Asteley*, & *VVickhamton* patrimonium olim Baronum de *Maltravers*, quorum ultimus, regnante Edwardo III, duas solummodo reliquit filias, alteram enuptam Ioanni de *Arundell* avo Ioannis Comitis Arundeliæ, qui reliquit posteris titulum Baronum de *Maltravers*, alteram uxorem Roberti *Le-Rous*, & postea Ioannis *Keynes* Equitis aurati. Hinc Stourus *Canford* præterit, sub qua non ita pridem Iacobus Baro de *Montioy* res metallicæ admodum studiosus Chalcanthum, quod *Coperas* vocamus, conficere & alumen concoquere cœpit. E qua etiam olim Ioannes Comes Warrenniæ Aliciam *Lacy* Thomæ Comitis Lancastrensis uxorem, magno cum famæ dispendio, & Angliæ incommodo, (ut in nostris Annalibus videre est) quasi per vim rapuit, & abduxit. Iam Durotriges relinquit Stourus, & Hantonensis agri nonnihil permensus, in Oceano tandem hospitatur. Cum tamen primum susceperit rivulum qui ad *Cranborne* aquis irriguum profluit, ubi anno Salutis DCCCCXXX, vir nobilis Æilwardus cognomine *Meau* ob albedinem, monasteriolum posuit; quod Theokesburiam uno & altero monacho hic relicto, transtulit Robertus *Fitz-Haimon* Normannus, cui Ailwardi possessiones obtigerunt. A quo successionis serie per *Claros* Glocestriæ, & *Burgos* Ultoniæ Comites ad Leonellum Clarentiæ Ducem, & per eum in patrimonium Regium devenerunt. Nunc autem *Cranborn* Vicecomitem habet Robertum Cecilium, quem Rex Iacobus primum honore Baronis Cecilii de *Essendon*, & anno insequenti Vicecomitis de *Cranborn* ob spectatissimam prudentiam merito honoravit.

Canford. Chalcanthum. Alumen. Th. Walsing 1317.

Cranbora.

Vicecomes Cranborn. 1604.

Quod ad hujus regionis Comites & Marchiones spectat, Guilielmus Normannus, cum jam imperii in Anglia potitus esset, Osmundum, qui Sagiensis erat in Normannia Comes, tum Sarisburiensem Episcopum, tum primum Dorsettiæ Comitem Cancellariumque sibi constituit, piam hominis prudentiam & egregias artes admiratus. Longo post tempore Rex Richardus Secundus anno regni sui primo & vicesimo Ioannem de *Beaufort*, Ioannis Gandavensis filium Somersetti Comitem in Dorsettiæ Marchionem evexit, qua dignitate Rex Henricus Quartus, in odium Richardi II, illum exuit. Cumque in Comitiis Parlamentariis Communitas Angliæ, cui erat percharus, obnixe intercederet ut Marchionis dignitas illi restitueretur; ipse novum hunc, & ante illa tempora inauditum titulum aversatus, omnino abnuit. Fraterque ejus natu minor nomine Thomas de *Beaufort* Comes Dorsettiæ fuit creatus, qui postea ob virtutem bellicam ab Henrico Quinto titulo Ducis Exoniæ, & Comitatu *Harcourt*, adornatus; Harflevum enim Normanniæ fortiter contra Gallos propugnavit, & Comitem Armeniacum collatis signis animose fudit. Post ejus sine prole obitum, Henricus VI, Edmundum ex eadem Lancastrensi familia, primum Comitem, deinde Marchionem Dorsettiæ, tandemque Ducem Somersetti dixit, cujus filiis bello intestino sublatis, Edwardus IIII, cum jam Lancastrensis familia quasi prostrata, Thomam Greium ex familia Ruthiniensi, qui gener ejus (Grei enim matrem Rex duxerat) Dorsettiæ Marchionem creavit, cum amplissimam Bonvillorum hæreditatem jure uxorio in hoc agro & vicinis crevisset. Hunc sequuti sunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è Thoma nepos, qui etiam Dux Suffolciæ ab Edwardo Sexto creatus, cum Franciscam Caroli Brandoni Suffolciensis Ducis filiam, & Regis Henrici Octavi è sorore neptim duxisset. Hic sub Maria Regina ob læsam majestatem supplicio affectus sero didicit, quanti sit periculi in Regiam familiam nuptiis inseri, & in se aliisque spem fovere ambitiosam. Dorsettiæ titulus jam inde nulli delatus, donec Iacobus Rex primis regni auspiciis, ut vera virtus & susceptus pro Repub. labor honore & splendore decoraretur, Thomam *Sackvill* Baronem de *Buckhurst* summum Angliæ Thesaurarium, virum summa prudentia, & diligentia accuratissima, honore Comitis Dorsettiæ amplificaverit.

Dorsettiæ Comites, & Marchiones. Vita Osmundi m. s.

Vide Duces Somersetti.

1553.

Hic Comitatus Parœcias 248 numerat.

BELGÆ.

Belgæ è Belgis Galliæ.

Durotrigibus ad Septentriones & Ortum prætendebantur olim Belgæ, *quos à Belgis Galliæ populo in Britanniam demigrasse, & è nomine probabile, & auctoritate verisimile est. Belgæ enim è Germanis (ut Cæsar à Rhemis edoctus prodit) orti, Rhenum antiquitus traducti, propter loci fertilitatem ibi expulsis Gallis consederant, & inde (ut idem habet)* in Britanniam prædæ, ac inferendi belli causa transierunt, omnesque iis civitatum nominibus appellabantur, quibus orti ex civitatibus, eo pervenerunt; & bello illato ibi remanserunt, atque agros colere cœperunt. *Quo vero tempore huc commigrarunt, non liquet, nisi forte Divitiacus Suessionum Rex, qui ante Cæsarem floruit, huc Belgas traduxerit. Magnæ enim partis cum Galliarum, tum etiam Britanniæ imperium obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum sit nomen, non satis explicatum. Hubertus Tho. Leodius vir apprime eruditus opinatus est Belgas esse vocabulum Germanicum, ideo quod Germani Gallos, & Italos* Wallen, *& nonnulli* Welgen *appellitent. Ioannes Goropius Belga à Belgica dictione* Belke *duci contendit, quæ illis iram significat, quasi facilius, quam cæteri in bilem exardescant. Sed cum Belgarum nomen non ex illa lingua petendum videatur, qua hodie Belgio-Germani utuntur, & eadem fere est, cum nostra Anglo-Saxonica (à Saxonibus enim profluxit, quos in Brabantiam, & Flandriam Carolus Mag. traduxit) ego illis neutiquam fidem abrogare statui, qui ex antiqua Gallica lingua, quæ nostris Britannis fere incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à* Pel, *quod illis remotum significat. Totius enim Galliæ erant remotissimi, & ut à cultu, & humanitate provinciæ, sic etiam situ, & sede longissimè aberant: & Poëta Morinos Belgicæ populos remotissimos esse docuit, cum cecinit,* Extremique hominum Morini. *Sed ad Belgas nostros, qui longe lateque habitarunt per regionem Somersettensem, VViltoniensem, Hantoniensisque agri partem interiorem, accedamus.*

Belgæ unde dicti.

SOMERSET-SHIRE.

Somersettensis Comitatus, vulgo *Somerset-shire*, ampla sane & opulenta est regio, Sabriniano freto à Septentrione pulsata, ab occasu Devoniæ, ab austro Dorcestriæ, ab ortu Wiltoniæ, & partim Glocestriæ Comitatibus contermina. Soli admodum ditis, maximam partem ad fruges, aut pabula eximiè fertilis; incolis frequentissima, & portuum commoditate satis fœlix. Nonnulli nomen inditum credunt, quod aura sit ibi lenis, & quasi æstiva, eoque sensu *Glad arhaf* Britannis hodie dicitur, vocabulo è nostra lingua translato. Verumenimvero ut æstate verè æstiva regio, sic non immerito hyeme, hyberna dicatur, ita magna ex parte madescit, uliginosa, & palustris, non sine maxima itinerantium molestia. Veruntamen nomen proculdubio à *Somerton* totius conventus olim maxime celebrato oppido impositum credam ego, cum Asserius author inprimis antiquus hunc agrum *Somertunensem* passim vocaverit.

Ad Sabrinianum fretum (quia hic ager Danmoniis est confinis) primum occurrunt *Porlock*, Saxonice Portlocan, & *VVatchet*, olim *VVesedpoort*, navium stationes, quas anno DCCCLXXXVI Danica tempestas gravissime perculit. His interponitur *Dunstor* castrum, loco depressiori, & collibus, nisi qua mare prospicit, undique conclusum, à *Mojonis* sive *Mohunis* constructum, à quibus transactionibus tandem ad *Luterellos* devenit. Præclara & potens diu fuit hæc *Mohunorum* familia, floruitque ab ipsius Guilielmi Conquæstoris temporibus, sub quo castrum extructum, ad Richardi Secundi usque tempora. Duo ex hac Comites habiti fuerunt hujus provinciæ, Guilielmus, & Reginaldus, qui bello Baronico honore excidit. Posteri deinceps Barones censebantur, quorum ultimus Ioannes tres filias reliquit, Philippam uxorem Edwardi Ducis Eboracensis, Elizabetham Guil. de *Monte-acuto* Comitis Sarisburiæ, ejus nominis secundi, & Matildem Domini *Le-Strange de Knokyn*. Quarum mater, (ut fama obtinet) tantum terræ sub hoc oppido in agrum compascuum à marito in gratiam incolarum impetravit, quantum illa uno die nudis pedibus circumire potuit.

Dunstor castle.

Mohunorum, sive Mojonorum familia.

Commons.

Huic castro adjacent duo viculi duobus indigitibus sacri, *Caranton* alter vocatur à Carantoco Britanno, alter *S. Decombes* à Decumano, qui è Southwallia solvens huc appulit, *in vasta* (ut in antiquo Agonali legitur) *solitudine, frutetis, & vepribus obsita, densitate sylvarum in longum, & latum spaciose porrecta, montium eminentia educta, valliumque concavitate mirabiliter interrupta*; ubi mundi vanitati valedicens, à sicario transfossus divinum honorem apud populum consecutus est. *Stoke-Curcy* Baronia à suis dominis cognominata paulo remotius à mari sedet, Guilielmi de *Curcy* Dapiferi Regis Henrici primi habitatio: ex qua familia

S. Decumanus.

Curciorum familia.

Ioannes de Curcy. familia fuit Ioannes ille de *Curcy* Vltoniæ in Hibernia expugnator, quem ad animi magnitudinem, gravitatem, omnesque alias virtutes magnum hominem & excelsum finxit natura, cujusque spectatæ fortitudinis memoria ex annalium Hibernicorum vetustate est eruenda. Inde ad *Sterpoint* prominet sensim littus, ubi duo totius agri maxima flumina conflua uno ostio se evolvunt, VZELLA æstuarium Ptolemæo dicitur, *Vzella æstuarium.* ab *Iuell* flumine, quod jam antequam huc devenerit, nomen deposuit. Oritur vero inter Durotriges, & quamprimum Somersettensem agrum ingreditur, *Euell* forum frequens suo nomine donat, rivulumque recipit, ad quem *Camalet* mons acclivis, & ascensu difficilis, in cujus *Camalet.* vertice visuntur intermortui castri expressa vestigia, & egestæ terræ vallum triplex, quod suo ambitu xx jugera includit. Incolæ *Arthuri Palatium* dicunt: Romanorum autem opus fuisse, Romanorum numismata indies eruta docent. Quo autem nomine illis notum plane ignoro, nisi sit, quod Ninnii Catalogo *Caer Calemion*, pro *Camelion* transpositis literis appellatur. *Cadburye* *Cadbury.* viculus proximus conjectura satis probabili videatur fuisse illud *Cathbregion*, ubi Arthurus Saxones (ut author est Ninnius) memorabili prælio profligavit. Alterum hujus cognominis *North Cadbury* dedit Rex Henricus Tertius Nicolao de *Moeles*, qui duxerat Hawisiam, alteram hæredum *Moeles.* Iacobi de *Novo-mercatu*, cujus posteri diu summo honore claruerunt, donec Ioannes sub Edwardo Tertio moriens duas tantum reliquit filias, Murielam, & Isabellam; hanc Guilielmi *Botereaux*, illam Thomæ *Courteny* uxorem.

Ischalis. Iuelcester. Iuellus flumen hinc ISCHALIN à Ptolemæo memoratam petit, nunc *Iuelcester*, Ninnii catalogo, ni fallar *Pontauel Coit* pro *Pont Iuel Coit*, id est *Pons ad Iuell in sylva*, Florentio Wigorniensi *Giuelcester*. Foro, & antiquitate sua tantum hodie celebris, Romanorum enim Cæsarum numismata aurea, ærea, & argentea subinde hic effodiuntur. Olim amplam fuisse, & duplici mœnium ambitu circumdatam ex ruinis apparet: sub ingressum Normannorum frequens erat, septem enim supra centum Burgenses numerabat. Tuta etiam tunc temporis & munita, siquidem anno salutis MLXXXVIII, cum Angliæ optimates nefaria opprimendi Regis Guilielmi Rufi consilia iniissent, ut Robertum ejus fratrem Normanniæ Ducem in Regiam dignitatem eveherent, Robertus *Moubray* vir bellicosus, cum Bathoniam succendisset, acriter, verum frustra hanc oppugnavit; sed quod ille non poterat, tempus nunc tandem quodammodo expugnavit.

Paulo inferius *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes insulam amnicam moliuntur *Muchelney*, id est, *Insula magna*, dictam, in qua parietinæ visuntur veteris monasterii, quod Athelstanum Regem construxisse memorant scriptores. *Pedred* vulgo *Parret* in ipso Australi provinciæ limite promanat, obliquiori alveo per *Crockhernæ*, Saxonice Cpuecpne, & *Pedderton*, cui nomen fecit, olim *Pedridan*, *Michelney. Pedred fl. Pedderton.* Inæ regiam, quod nunc tantum foro, & nundinis celebre, quæ Henricus *Daubeny* à Rege Henrico VI impetravit, delatus, hic Iuello influit, nomenque eripit. Quum in decursu à III ad Ortum

Britannia.

milliari, *Montem Acutum* salutarit, quem Comes Moritonii frater Guilielmi Primi uterinus, qui *Montacute in Domesday Montagud. Annales Glaston.* castrum in ipso montis vertice, & cœnobium ad ipsius radicem posuit, sic dixit, eo quod sensim acuto apice attollitur; antea enim *Logoresburg* vocabatur, & *Bischopeston*. Castrum vero ante multos annos disparuit, saxis ad cœnobium, & ædificia alia instauranda asportatis. In ipso autem montis vertice positum erat postea Sacellum S. Michaëli sacrum, fornice & tecto ex solido saxo affabre constructum, in quod etiam per quingentos fere passus saxeis gradibus per montis circuitum ascendebatur. Nunc monasterio, & sacello diruto, maximo sunt ornamento ædes perquam speciosæ, quas Vir CL. Edwardus *Philips* Equestris ordinis, & Regius ad *Legem serviens* nuperrime ad montis radices construxit. Nomen ** Domini de Monte-acuto.* hic locus fecit honoratissimæ familiæ de *Monte-acuto*, quæ à Drogone *Iuvene* originem traxit. E qua quatuor Comites fuerunt Sarisburiæ, ultimus filiam unicam reliquit Aliciam, quæ ex Richardo *Nevill* suscepit Richardum Comitem illumWarwici celeberrimum, Angliæ turbinem, & Ioannem Marchionem de *Monte-acuto*, qui ambo ceciderunt in prælio Barnetensi MCCCCLXXII. Titulum autem Baronis de *Monte-acuto* Henrico Polo, qui natus ex Margareta filia Georgii Ducis Clarentiæ è filia Richardi illius *Nevill* Comitis Warwicensis, contulit Henricus Octavus, eundemque statim capite truncavit, & postea Maria Regina Antonium *Brown*, cujus avia fuit filia Ioannis *Nevill* Marchionis de *Monte-acuto*, nomine & honore Vicecomitis de *Monte-acuto* honoravit, quo nepos ejus è filio hodie gaudet.

Odcombe huic adjunctum licet tenue oppidulum *Odcombe.* non omittendum, cum Baronem suum habuerit Guilielmum de *Briewer* (sic enim ejus pater quia in * ericeto natus, denominatus) cui cum ** Heath. Briewri Barones.* aulica fortuna blandiretur, & Rex Richardus primus in deliciis haberet, amplexabantur & fovebant omnes, fortunas paravit amplissimas, filiæque (nam filius sine sobole obiit) suis nuptiis familias de *Breos*, *VVake*, *Mohun*, *La-fert*, & *Percy* magnis possessionibus auxerunt. *Stoke under Hamden* huic vicinum subsidet, ubi *Gornaii* *Gornaii.* suum castellum habuerunt, & Collegium construxerunt. Hæc familia de *Gornaico*, & vulgo *Gornay* dicta, inprimis antiqua & illustris erat, ex eadem stirpe qua Warrenni Surriæ Comites & Mortuomarii propagata; verum superiori sæculo defecit, & eorum hæredia nonnulla per Hamptonos in equestrem Newtonorum stirpem *Newtoni.* descenderunt, qui se è Wallia prognatos, & non ita pridem *Caradocos* dictos libenter agnoscunt. Nec tacendum Matthæum *Gournay* hic sepultum fuisse, virum bellicosissimum regnante Edwardo Tertio, qui 96 ætatis anno diem obivit, cum (ut ex inscriptione videre licuit) obsidioni *D'algizer* contra Saracenos, præliis Benamazin, Sclusensi, Cressiaco, Ingenos, Pictavensi, & Nazarano in Hispania dimicasset.

Irrigat deinde Pedredus *Martock* mercatorium oppidulum, quod olim Guilielmus Boloniensis Regis Stephani filius Faramusio de *Bolonia* dedit, *Faramusius de Bolonia. Fienes.* cujus unica hæres Sibylla Ingelramo de *Fienes* in matrimonium data fuit, à quo descenderunt *Fie-*

SOMERSETTENSIS COMITATVS.
Somerset shire.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
GLOCES TER.
WILTONIÆ PARS
DEVONIÆ PARS
DEVONIA
Milliar Angliæ quarum 4 unum conslit. Germanicum
Henry Fitz Roy Duke of Somerset.
Edward Somer Duke of Somerset.
Phillip Chandew Earle of Bath.
Henri Daubney

7

nes Barones de *Dacre*, & Barones de *Say* & *Zele*.

Pedredus hic limoſam planitiem perſecans in Septentriones contendit per *Langport* mercatum non infrequentem, & *Aulre* ex tuguriolis paucis viculum, qui melioris notæ oppidum fuiſſe videatur. Cum enim Alfredus Danos ita prælio fregiſſet, & obſeſſos ad deditionem ſubegiſſet, ut juraverint ſe quamprimum ex ſuis ditionibus ceſſuros, & *Godrus* eorum Rex Chriſtianitatem, ut inquit Aſſerius, ſubire promiſerit: illum hoc in loco magna pompa de ſacro regenerationis fonte levavit.

Aulre.

Hinc ab Occaſu *Thonum* fluvium recipit Pedredus, qui longe in occidua agri parte, proxime Devoniam exortus lætiſſimos perſtringit agros per *VVellington* defluens, quæ Edwardi ſenioris tempore *terra ſex erat Manentium*, quando ille una cum *Lediard*, *quæ duodecim erat Manentium* Shirburnenſi Epiſcopo concederet. Nunc mercatorium eſt oppidulum, cui maximo honori ejus eſt incola, vir honoratiſſimus (nec enim viri virtute illuſtres, & de patria optime meriti ſilentio involvendi) Ioannes *Popham*, ut antiqua generis nobilitate, ita & ſumma juſtitia & ſingulari induſtria. Qui ſummus in Regio Tribunali Iuſtitiarius tanta æquabilitate, & tam ſalutari ſeveritate juſtitiam adminiſtrat, ut tranquillitatem & ſecuritatem domeſticam illi magna ex parte jamdiu Anglia debuerit.

Wellington.

Lediard.

I. Popham.

Inde leni, modicoque lapſu *Thonton*, vulgo *Taunton* alluit, & nomine donat *Thonus*. Elegans certe oppidum, lætiſſimoque ſitu, & ut verbo dicam, hujus regionis alter ocellus: ubi Ina Rex Occidentalium Saxonum caſtrum conſtruxit, quod Deſburgia ejus uxor ſolo æquavit, cum Eadbricthum Auſtralium Saxonum Regem inde exturbaſſet, qui jam ſui juris fecerat, & tanquam fræno domitæ gentis uteretur. Cum Edwardus Confeſſor rerum potiretur, *geldabat*, (ut eſt in Angliæ commentario Cenſuali) *pro* LIIII *hidis, Burgenſes* LXIII *habuit, Epiſcopus Wintonienſis tenuit, ejuſque Placita ter in anno hic tenebantur. Iſtæ conſuetudines pertinent ad Taunton Burgheriſte, latrones, pacis infractio, hannifare, denarii de Hundret & denarii Sancti Petri circieti, ter in anno tenere placita Epiſcopi ſine admonitione, Profectio in exercitum cum hominibus Epiſcopi.* Hic circumquaque regio virentibus pratis jucunda, hortenſibus deliciis florens, & frequentibus villis ſpectantium oculis mirum in modum arridet. Inter villas autem nominatiſſima ſunt *Orchard*, quæ olim ejus nominis habuit Dominos, à quibus ad *Portmannos* ex Equeſtri ordine hæreditario deſcendit, *Hach-Beauchamp*, & *Cory-Mallet* à Dominis facta adjunctione. Hæc enim ſedes erat *Malletorum* è Normannico genere, à quibus brevi tempore per fœminam ad *Pointzios* devenit. E quibus regnante Edwardo Primo, Hugo inter Barones Parlamentarios cenſebatur, & ex ea familia nonnulli magno ſplendore & equeſtri dignitate ſuperſunt. *Beauchampi* autem illi ſive de *Belle-campo* magnis honoris ornamentis claruerunt à temporibus regis Henrici Secundi, præcipue ex quo Cecilia de *Fortibus* quæ à Comitibus de *Ferrariis*, & magno illo Angliæ Mareſcallo Guilielmo Comite Penbrochiæ genus duxit in hanc familiam enupta fuit. Verum regnante Edwardo tertio, per ſorores hæreditas inter Rog. de *S. Mauro*, ſive *Seimore*, & *I. Meriet*, qui viri veteris erant proſapiæ & multarum imaginum, diſpertita fuit. Hinc erat quod Henricus Octavus cum duxiſſet Ianam *Seimor* matrem Regis Edwardi VI, Edwardum *Seimor* ejus fratrem titulo Vicecomitis *Beauchamp* donaverit, quem Edwardus ſextus honore Ducis Somerſetti poſtea illuſtravit.

Taunton.

Mallet.

Pointzii.

Beauchampi Barones.

Vicecomes Beauchamp.

Inde qua Thonus Pedredo ſe inſinuat, inſulam amnicam efficit *Æthelingey* olim dictam, id eſt, *Nobilium inſula*, nunc vulgo *Athelney*, quæ non minus Alfredi regis latebris nobis nota, cum jam Danus omnia permiſceret, quam Italis Minturnenſium paludes Marii latibulo. Regi enim illi (ut Poëta antiquus de ipſo cecinit)

——— *Mixta dolori*
Gaudia ſemper erant, ſpes ſemper mixta timori.
Si modo victor erat, ad craſtina bella pavebat,
Si modo victus erat, ad craſtina bella parabat.
Cui veſtes ſudore jugi cui ſica cruore
Tincta jugi, quantum ſit onus regnare probarunt.

Et percommodum ſane erat hæc inſula latibulum. Stagnantibus utique aquis, & refuſionibus inacceſſa eſt (quas Latino Saxonico vocabulo *Gronnas* Aſſerius dixit) *Pontem olim habuit inter duas arces ab Ælfredo conſtructas, alnetum etiam permaximum capris & feris plenum, ſed ſolidam terram vix duobus jugeribus latam: cui impoſuit ille monaſteriolum: cujus* (Malmeſburienſem, non me audis) *machinam totam quatuor poſtes ſolo infixi ſuſpenderunt, quatuor cancellis opere ſphærico in circuitu ductis.* Non longe ab hac collectis aquis ſolitarius Pedredus pererravit, ſed alterum ab Ortu ſocium rivum accipit, qui *Somerton* præterfluit, olim primarium totius Comitatus oppidum, utpote quod nomen fecit. Caſtrum Regum Weſt-Saxoniæ habuit, quod perruptis muris Ethelbaldus Merciorum Rex occupavit; nunc vero vincentibus annis ita ceſſit, ut omnino diſparuerit, & oppidum vix nomen tueretur, niſi ex foro Boario, quod à Feſto Palmarum ad medium Iunium frequentiſſimum habet, vicini enim rei pecuariæ inprimis ſtudent.

Gronnæ.

Somerton.

Hoc ſuſcepto fluvio, Pedredus oppidum magnum, & incolis refertum petit, quod *Bridgewater* vulgo vocitamus, nomenque à ponte, & aqua inveniſſe creditur; ſed refragantur Chartæ antiquæ, in quibus ſemper *Burg Walteri* diſerte appellatur, & conjectura probabili, à Waltero de *Duaco*, qui Guilielmo Conquæſtori militavit, & multa prædia ab ipſo in hoc agro accepit. Nec alio nomine in donatione illa vocatur qua Fulco *Paynell* Dominus de *Bampton* loci poſſeſſionem Guilielmo de *Brivver* contulit, ad colligendā ejus gratiam, qui gratia plurimum apud Regem Richardum Primum valuit. Hujus Guilielmi filius eodem nomine, cum firmandi caſtri licentiam feciſſet Ioannes Rex, caſtellum hic poſuit jam tempore evictum; pontemque incepit, quem *Trivet* è Cornubia nobilis immenſis ſumptibus perfecit. Cum vero Guilielmus de *Brivver* junior ſine prole diem clauſiſſet, in familia herciſcunda obtigit Margaretæ ſorori, per cujus filiam ex Guilielmo *De La fert* in familiam de *Caducis*, ſive *Cavvorth* devenit, & ab ea hæreditario ad Duces

Bridgewater.

Lan-

Lancastrenses. Verum maximus honor huic accessit, quod Comitatus titulo ab Henrico Octavo exornatum fuerit, cum Henricum Daubeneium Comitem de *Bridgewater* creaverit, cujus soror & una hæredum Cecilia enupta fuit Ioanni *Bourchier* primo ex ea familia Bathoniæ Comiti.

Comes de Bridgewater.

Sub hoc, post pauca milliaria, vasto ostio in Sabrinianum fretum evolvitur Pedredus, quod, ut diximus, VZELLA æstuarium Ptolemæo dicitur, nonnullis etiam hodie *Evelmouth*, sed Anglis veteribus Peꝺpeðan muð, ubi, ut author est Marianus, palantem Danorum exercitum Ealstanus Episcopus Shirburnensis, circa annum Salutis DCCCXLV, profligavit. Eodem etiam æstuario aliud obvium occurrit flumen, *Brius* nonnullis dicitur, qui oritur è sylva illa amplissima, in Orientali hujus agri limite, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones *Selwood* dixerunt, id est, interprete Asserio, *Sylva magna*, non procul à *Pen* ignobili viculo, ubi in Britannici nominis exitium, & Danorum cladem Mars conspirasse videatur. Keniwalchus enim Westsaxo ita secundo prælio hic Britannos attrivit, ut vix postea pugnandi copiam Saxoni fecerint: & multis post sæculis, eodem loco, Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos memorabili prælio devicit, cum Danicum Canutum, qui regnum occuparat, undique agitaret. Hic fluvius primum *Bruiton* à se cognominatum invisit, *Mojonorum* tumulis celebre, qui ibi cœnobium construxerunt; longeque per viculos defluens, nonnullis rivulis auctior lætos gramine campos irrigat, cumque solum mollius invenerit, quodammodo stagnat, insulamque ambit *Avallon*, à pomis Britannice olim sic dictam, postea *Inis Witrin*, id est, *Vitrea insula*, & eadem significatione Glaꝼꞅn-ey, Latinisque *Glasconia*. De qua Poëta satis antiquus,

Vzella.

Selwood.

Insula pomorum quæ fortunata vocatur,
Ex re nomen habet, quia per se singula profert.
Non opus est illi sulcantibus arva colonis,
Omnis abest cultus, nisi quem natura ministrat,
Vltro fœcundas segetes producit, & herbas,
Nataque poma suis prætonso germine sylvis.

In hac floruit Monasterium *Glastenbury*, quod admodum antiquam repetit originem, à Iosepho scilicet Arimathensi illo, qui Christi corpus sepulchro mandarat, quemque Philippus Gallorum Apostolus in Britanniam misit, ut Christum prædicaret. Hoc enim & antiquissima hujus monasterii monumenta testantur, & Patricius Hiberniensium Apostolus, qui XXX annos vitam monasticam hic egit, in sua prodidit epistola. Vnde hic locus à majoribus nostris dictus, *Prima terra Dei. Prima Sanctorum terra in Anglia. Origo & fons totius religionis in Anglia. Tumulus Sanctorum, Mater Sanctorum, & ab ipsis Domini discipulis ædificata.* Nec est cur hac de re ambigamus, cum antea docuerim Christianam religionem in prima enascentis ecclesiæ infantia huic nostræ insulæ illuxisse, & Freculphus Lexoviensis scripserit, Philippum illum *barbaras gentes, vicinasque tenebris, & Oceano conjunctas ad scientiæ lucem fideique portum deduxisse.* Sed ad Monasterium, & ex Malmesburiensis hac de re libello. Cum antiqua illa ædicula à Iosepho posita vetustati tandem aliquando cederet, Devi Menevensis Episcopus novam eo loci construxit, quæ cum jam etiam ævo fatisceret, duodecim viri à Boreali Britanniæ parte profecti eam restaurarunt, tandemque Ina Rex, (qui scholam Romæ ad Anglicam juventutem erudiendam fundavit, & ad eam sustentandam eleemosynamque Romæ distribuendam, singulis regni sui ædibus denarium imposuit) hac demolita, magnificum admodum Christo, Petro, & Paulo construxit templum. In cujus suprema præcinctione hos versus describi curavit.

Guil. Malmesburiensis de Antiquitate Glasconiæ.

Vide Roman. in Britannia pag. 47. In Confirm. H. 2.

Anno 698.

Syderei montes, speciosa cacumina Sion,
A Libano geminæ, flore comante, cedri;
Cælorum portæ, lati duo lumina mundi,
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter Apostolicas radianti luce coronas,
Doctior hic monitis, celsior ille gradu.
Corda per hunc hominum reserantur, & astra per illum:
Quos docet iste stylo, suscipit ille polo.
Pandit iter cœli hic dogmate, clavibus alter,
Est via cui Paulus, janua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille Architectus habetur,
Surgit in his templum quo placet ara Deo.
Anglia plaude lubens, mittit tibi Roma salutem,
Fulgor Apostolicus Glasconiam irradiat.
A facie hostili duo propugnacula surgunt,
Quos fidei turreis urbs caput orbis habet.
Hæc pius egregio Rex Ina refertus amore,
Dona suo populo non moritura dedit.
Totus in affectu divæ pietatis inhærens,
Ecclesiæque juges amplificavit opes.
Melchisedech noster merito Rex, atque Sacerdos,
Complevit veræ relligionis opus.
Publica jura regens, & celsa palatia servans,
Vnica Pontificum gloria, norma fuit.
Hinc abiens, illinc meritorum fulget honore,
Hic quoque gestorum laude perennis erit.

Hi versus pauculis immutatis habentur in lib. 4 Poëmatum Venantii Fortunati, partim in laudem Ecclesiæ Parisiensis, partim Nanuetensis.

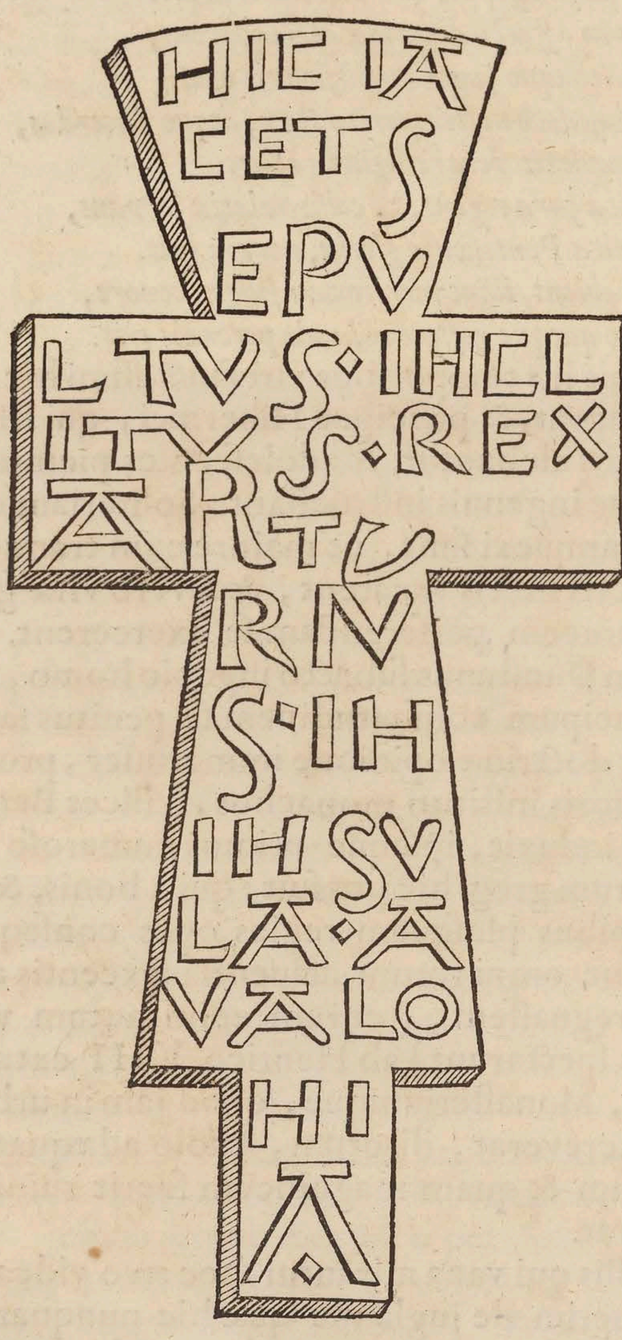
Primis his temporibus viri sanctissimi hic Deo invigilarunt, & præcipue Hibernici, qui stipendiis regiis alebantur, & adolescentes pietate, artibusque ingenuis instruebant. Solitariam enim vitam amplexi sunt, ut majore cum tranquillitate sacris literis vacarent, & severo vitæ genere ad crucem perferendam se exercerent. Sed tandem Dunstanus subacto ingenio homo, cum in principum consuetudinem se penitus sanctitatis & doctrinæ opinione immersisset, pro his, recentioris instituti monachos, scilicet Benedictinos induxit, ipseque primus numeroso Monachorum gregi hic præfuit: qui à bonis, & piis principibus plusquam regias opes consequuti. Cumque omni rerum affluentia sexcentis annis quasi regnassent, (eorum enim nutum vicini omnes spectarunt) ab Henrico VIII exturbati sunt, Monasteriumque, quod jam in urbeculam excreverat, dirutum, & solo adæquatum, quantum & quam magnificum fuerit ruinis demonstrat.

Ex illis qui vana mirantur hoc ævo videar, si meminerim de juglande quæ hic nunquam folia ante festum sancti Barnabæ profert, & ipso die festo foliis luxuriat; & de corno (si *Hawthorne* sic vocamus) quæ ipso Christi natali, perinde ac mense Majo, progerminat. Hæc tamen verissima (si qua fides) plurimi fide digni produnt. Antequam me hinc recipiam, accipe paucis, quod pluribus Giraldus Cambrensis oculatus testis, de sepulchro Arthuri in hujus cœmiterio retulit.

Cum Henricus Secundus Rex Angliæ ex Bardo-

Arthurus bellicosus.

Bardorum Britannicorum cantilenis accepiſſet Arthurum Britannorum nobiliſſimum heroem, qui Saxonum furores virtute ſæpe fregerat, Glaſconiæ inter duas Pyramides ſitum eſſe, corpus inveſtigari curavit: cumque vix ſeptem pedes in terram defodiſſent, cum inciderent in cippum, ſive lapidem, cujus adverſæ parti rudis crux plumbea, latiori forma, inſerta: quæ extracta inſcriptas literas oſtendit, & ſub eo ad novem fere pedum altitudinem, ſepulchrum inventum, ex quercu cavata, in qua oſſa inclyti illius Arthuri repoſita. Inſcriptionem autem ex Protypo, in Glaſconienſi cœnobio quondam deſcriptam, propter literarum antiquitatem ſubjungendam putavi. Barbarum quiddam, & quaſi Gothicum præ ſe ferunt literæ, & ejus ætatis barbariem plane loquuntur, quæ adeo fatalibus tenebris involuta erat, ut nemo fuerit, cujus ſcriptis Arthuri nomen celebraretur. Materies proculdubio doctiſſimi viri facultate, & copia digna, qui tantum principem celebrando propriam etiam ingenii laudem conſecutus fuiſſet. Fortiſſimus enim Britannici imperii propugnator hoc ſolo nomine vel infœliciſſimus videtur, quod ſuæ virtutis dignum præconem non invenerit. Sed ecce crucem illam & inſcriptionem.

Nec abs re erit, ſi quæ Ioſephus noſter Iſcanus non de populo Poëta, olim in ſua Antiocheide de Arthuro cecinit, hic adjungam,

Hinc celebri fato, fœlici claruit ortu
Flos regum Arthurus, cujus cum facta ſtupori,
Non micuere minus, totus quod in aure voluptas,
Et populo plaudente favus. Quemcumque priorum
Inſpice, Pelæum commendat fama tyrannum,
Pagina Cæſareos loquitur Romana triumphos,
Alcidem domitis attollit gloria monſtris.
Sed nec pinetum coryli, nec ſydera ſolem
Æquant: annales Latios, Grajoſque revolve,
Priſca parem neſcit, æqualem poſtera nullum
Exhibitura dies. Reges ſupereminet omnes,
Solus præteritis melior, majorque futuris.

Vocabatur vero hic heros, (ut obiter hoc etiam ex Ninnio notem, ſi notatu dignum) Mab-Uter, id eſt, *filius horribilis, quia à pueritia fuit crudelis,* & Artur, *quod Britannice ſonat urſum horribilem, vel malleum ferreum, quo confringuntur molæ leonum.*

Pyramides Glaſconiæ.

Alia etiam, ſi placet, etſi non longiſſimæ vetuſtatis monumenta, è Guilielmo illo Malmeſburienſi habe: *Illud quod clam plane omnibus eſt, libenter prædicarem, ſi veritatem exculpere poſſem: quid illæ pyramides ſibi velint, quæ aliquantis pedibus ab eccleſia vetuſta poſitæ cœmiterium monachorum prætexunt. Procerior ſane, & propinquior Eccleſiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti ſex pedum. Hæc præ nimia vetuſtate, etſi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla ſpectacula, quæ plane poſſunt legi, licet non poſſint plane intelligi. In ſuperiori enim tabulatu eſt imago pontificali ſchemate facta. In ſecundo, imago regiam prætendens pompam, & literæ,* HER. SEXI. & BLISWERH. *In tertio nihilominus nomina.* WEMCHESTE. BANTOMP. WINEWEGN. *In quarto* HATE. WULFREDE. & EANFLEDE. *In quinto, qui & inferior imago, & hæc ſcriptura* LOGWOR. WESLIELAS, & BREGDENE. SWELWES. HWINGENDES. BERNE. *Altera vero pyramis habet octodecim pedes, & quatuor tabulatus, in quibus hæc leguntur.* HEDDE *epiſcopus,* & BREGORRED, & BEORWALDE. *Quid hæc ſignificent non temere definio, ſed ex ſuſpicione colligo eorum interius in cavatis lapidibus contineri oſſa, quorum exterius leguntur nomina. Certe* LOGWOR *is pro certo aſſeritur eſſe, de cujus nomine quondam* LOGWERESBEORH *dicebatur, qui nunc* Mons Acutus *dicitur.* BEORWALDE *nihilominus Abbas poſt* HEMGISELUM.

Edgarus Pacificus.

Occidentalium Saxonum reges qui hic ſepulturæ traditi fuerunt, enumerare ſupervacaneum eſſet, Eadgarum tamen Pacificum, qui ſemper paci conſuluit, vel hoc nomine non poſſum non meminiſſe, & epitaphium illo ſeculo non indignum ſubjungere,

Auctor opum, vindex ſcelerum, largitor honorum,
Sceptriger Edgarus regna ſuperna petit.
Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis,
Quod caruit bellis, claruit inde magis.
Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agros,
Nequitiæ lapſum, juſtitiæque locum.
Novit enim regno verum perquirere falſo,
Immenſum modico, perpetuumque brevi.

Gedney Moore.

A Glaſconia, tria quæ ibi confluunt flumina paludem efficiunt, & uno emiſſa oſtiolo in Occaſum uno alveo Uzellæ æſtuarium petunt per *Gedney moore*, vel ut aliis placet, *Godney moore*, quam *Dei inſulam* ſignificare, & Ioſepho Arimathenſi conceſſam fuiſſe volunt, deinde per *VVeadmoore* Ælfredi villam, quam teſtamento Edwardo filio legarat, & paluſtrem illam regionem longe excurrentem *Brentmerſh*, quam *Paluſtrium ranarum regionem*, ut ejus oppidulum *Brentknol*, *Ranarum monticulum* interpretati ſunt Glaſconienſes Monachi.

Mendippe hilles.

Hinc ad ortum *Mendippi colles* ſe longe lateque expli-

explicant, *Minerarios* vocat Lelandus, & ad ſenſum recte opinor, cum *Muneduppe* in antiquis ſchidis dicantur; plumbi enim fodinis admodum opulenti, & paſcendis pecoribus apti. In his antrum eſt longo receſſu, in quo putei quidam, & rivuli cernuntur, *Ochiehole* dicunt, de quo non minora ſomnia fingunt accolæ, quam de ſuo Sibyllæ antro in Apennino comminiſcuntur Itali. Nomen proculdubio inditum ab *Ogo* Britannica dictione, quæ antrum ſonat, uti etiam à ſimili antro, ſimili vocabulo Eubæa Inſula olim OCHA dicta fuerit. Non procul ab hoc, regnante Henrico VIII, aratro eruta fuit oblonga plumbi lamina in trophæum olim erecta, & ſic inſcripta,

Ochy hole.

Strabo.

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M. TRIB. P. VIIII IMP. XVI. DE BRITAN.

Incidit hæc Claudii Tribunitia poteſtas IX in annum Urbis conditæ DCCCII, Antiſtio, & M. Suillio Coſſ. quo tempore P. Oſtorium Britanniæ Proprætorem turbidæ res exceperunt. Ex hoc tempore liceat mihi quæſo, bona cum venia ariolari. Hoc anno duo de Britannis Trophæa Claudium ſtatuiſſe nummus ipſius Claudii antiquus, rei certiſſimus teſtis demonſtrat, in cujus priore parte hæc concepta inſcriptio, TI. CLAUD. CÆSAR AUG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. PP. in parte vero altera, DE BRITAN. ibique expreſſus arcus triumphalis, cum equeſtri figura decurrente, & duobus trophæis. Qui vero fuerint hi Britanni devicti, Tacitus docet: Claudium enim Oſtorii auſpiciis duas Britannicas gentes hoc anno deviciſſe teſtatur, ICENOS ſcilicet & CANGOS. Sed cum Iceni alio quaſi ſub ſole jacent, quid ſi de Cangis minori inter Belgas noſtras popello conſtitutum hoc fuiſſe Trophæum, & CANGOS illos hic conſediſſe dixero? Non procul enim hinc eſt mare, quod Hiberniam aſpectat, quo ſitu ille Cangos locat, & Cangorum nominis umbra in nonnullis hoc tractu locis ſupereſſe videtur, in *Cannington* nimirum, & *Canings* regiunculis, ſive Centuriis, in *VVincaunton*, quod *Cangton* alibi dicitur, & *Kaingsham*, quaſi Cangorum *manſio*. Sed de his penes lectorem judicium, ego tantum, ut dixi, ariolor, dum Cangos veſtigiis inquiro, & alibi me reperturum confido.

Cangi Britanniæ populi.

Inter hos colles *Chuton* eſt, quæ (niſi me fallo) habitatio fuit Guilielmi *Bonvill*, quem ad Comitia Parlamentaria Henricus Sextus nomine *Guilielmi de Bonvill & Chuton*, inter Regni Barones evocavit, Equeſtris Georgiani honore ornavit, filiumque nuptiis unicæ filiolæ Baronis *Harrington* locupletavit. Sed cum ille male gratus ardente civili bello, in Eboracenſis familiæ caſtra tranſiſſet, (quaſi ultrice furia perſequente) filium illum unicum præmatura morte præreptum, & è filio nepotem Baronem *Harrington* in prælio ad *Wakefield* peremptum vidit; ſtatimque ne quid ad miſerrimam ſenectutem deeſſet, dum meliora anxie expectaret, in ſecundo ad S. Albanum prælio captus, & ætate jam prope decurſa, ſecuri percuſſus, relicta Cecilia pronepti & hærede tenella ætate, quæ poſtea Thomæ Greio Marchioni Dorſettiæ cum opima hæreditate in uxorem data. Memoria tamen ejus quaſi innocenti poſt mortem Parlamentaria authoritate reſtituta.

Chuton. Bonvill Baro.

1. Edw. 4.

Sub collibus *Mendipp*, ad Septentriones eſt *Congersburie* viculus, à Congaro quodam viro ſingularis ſanctitatis ſic dictus, (Conſtantinopolitani Imp. filium fuiſſe prodidit Capgravius) qui heremiticam vitam ibi duxit, & *Harpetre* olim caſtrum ejuſdem cognominis familiæ vetuſtæ, quod hæreditariò ad *Gornaios*, & ab illis ad *Ab-Adamos* deſcendit, qui (ut legi) Gornaiis reſtituerunt. Ad Auſtrum vero non procul ab illo antro, urbecula Epiſcopalis ſolo ſaxeo ad *Mendipp* montis radices ſubjicitur, olim ut habet, ſed unde neſcio, Lelandus, *Theodorodunum*, nunc *VVelles*, ita dicta à fontibus qui paſſim in ipſa ſcaturiunt, uti etiam *Suſa* Perſiæ, *Croia* Dalmatiæ, & *Pegaſe* Macedoniæ à fontibus nomina traxerunt: unde & *Fontanenſis Eccleſia* hæc vocatur. Primas in hac Provincia ſibi ſuo jure vendicat tum incolarum frequentia, tum ædificiorum magnificentia. Templum habet & Collegium ab Ina Rege in Andreæ honorem conditum, & à viris principibus opimis proventibus ſtatim ditatum: inter quos Kinewulphus Rex loca quam plurima adjacentia anno Domini 766 conceſſit; legimus enim in ejus Charta, *Ego Kinewulphus Occidentalium Saxonum Rex, aliquam terræ partem pro amore Dei, nec non (quod verbo delendum eſt) pro aliqua vexatione inimicorum noſtrorum Cornubiorum gentis, cum conſenſu Epiſcoporum, & Satraparum meorum, Dei Apoſtolo atque miniſtro ejus Andreæ humiliter aſcribendo donabo, hoc eſt Manentium* XI *prope flu. qui dicitur VVelve, ad augmentum Monaſterii quod ſitum eſt juxta fontem magnum, quem vocitant VVielea.* Hanc appoſui tum propter antiquitatem, tum quod ex hoc fluvio aliqui locum nomen adſumpſiſſe exiſtimarunt. Ipſum ſane Templum eſt admodum ſpecioſum, ſed ejus frontiſpicio ad occaſum nihil ſpecioſius, totum enim ſtatuis antiquo & exquiſito artificio è ſaxo cælatis ſurgit.

Harpetre.

Welles. Stephanus in urb. & Barletius.

Splendidum admodum Epiſcopi palatium, inſtar caſtri mœnibus & foſſa munitum ad auſtrum adjacet, & ex altera parte nitidæ Præbendariorum ædes. Præbendæ enim XXVII cum Præbendiolis XIX præter Decanum, Præcentorem, Cancellarium, & tres Archidiaconos, ad hanc ſpectant Eccleſiam. Edwardi Senioris tempore Epiſcopalis hic ſedes conſtituta. Cum enim Romanus Pontifex Edwardum illum ſacris interdixiſſet, quod Politia Eccleſiaſtica in occidua hac regni plaga aperte nutaret, ille qui ſe Eccleſiæ nutritium eſſe novit, tres novos erexit Epiſcopatus, Cridienſem ſcilicet, Cornubienſem, & hunc Wellenſem, cui Eadulphum primum præfecit Epiſcopum. Non multis poſt annis Giſo huic ſedi præfuit, quem Haraldus Weſt-ſaxonum, & Cantii Comes Eccleſiæ opibus inhians ita exagitavit, ut parum abfuerit, quin hanc dignitatem ſuſtulerit. Verum Guilielmus Primus, devicto Haraldo, Giſoni exulanti, & Eccleſiæ jacenti dextram porrexit, quo tempore, ut teſtatur Cenſualis Angliæ liber, Epiſcopus *ipſum oppidum tenuit, quod pro quinquaginta Hidis geldavit.* Regnante deinde Henrico Primo, Ioannes de *Villula* Gallus Turonenſis, cum Epiſcopus jam electus eſſet, ſedem Bathoniam tranſtulit, quæ duæ ſedes in unum coaleſcentes, ſuo utraque titulo Epiſcopum ornat, ut unus idemque Epiſcopus Bathonienſis, Wellenſiſque dicatur. Vnde Monachi

905. Historia Bathon.

nachi Bathonienses, & Canonici Wellenses quasi in aciem dimicationemque de Episcopis eligendis venerunt. Interimque Savanaricus Bathoniensis Episcopus, cum etiam Abbas esset Glasconiensis, Glasconiam cathedra translata, Glasconiensis dictus erat Episcopus, sed cum eo hic titulus extinctus; Monachosque & Canonicos in gratiam tandem reduxit Robertus ille, qui Ecclesiæ suæ patrimonium in Præbendas divisit, & Decanum, Subdecanum, &c. instituit, Iocelinus etiam Episcopus sub id tempus novis ædificiis templum instauravit, & avorum memoria Radulphus de *Shrowsbery* (ut aliqui vocant) elegans sane collegium Vicariis, & Cantoribus Boreali Ecclesiæ parti contiguum construxit, Episcopique Palatium muro circumdedit. Sed qua à Palatio in forum itur pulcherrimam portam erexit Th. *Bekington* Episcopus, qui etiam duodecim ædes è saxo pulcherrimas pari altitudine adjunxit in foro, in cujus medio peristylium cernitur septem columnis exterioribus, & pulchro fornice subnixum, quod Guilielmus *Knighte* Episcopus, & *VVollmanus* Decanus in usum confluentium ad mercatum posuerunt. Hæc vero in orientali parte, in occidentali vero vidimus Ecclesiam Parochialem S. Cuthberto sacram, cui proximum est Hospitale à Nicolao *Bubwith* Episcopo, XXIV pauperibus fundatum.

Vide in Decreta. lib. Ne sede vacante aliquid innovetur. 1193.

E montibus illis Minerariis *Frome* fl. oritur, qui in Ortum contendens per puteos carbonum illorum fossilium, quibus ad molliendum ferrum utuntur ferrifabri; cum non multum viæ confecerit, in Septentrionem conversus, limitis vice inter hunc, & Glocestrensem agrum fungitur, & *Farley* non ita pridem Hungerfordorum castrum rupi impositum, ubi olim Humfredus *Bohun* monachis construxit cœnobium, (non procul à *Philips Norton*, foro celebrato, cui templum S. Philippo dicatum appellationem fecit) irrigat.

Farley.

Philips Norton.

Inferius *Selwood* sylva, quam dudum dixi, longe lateque diffunditur, arboribus satis condensa, à qua circumvicina regio olim *Selwoodshire*, ut author est Ethelwerdus, vocabatur, oppidum vero adsitum etiamnum *Frome Selwood* dicitur, quod è lanificio maximum quæstum facit. A quo vix duobus ad occasum milliaribus exiguum, & non inelegans castrum cernitur, quod à *Dela-Maris* conditum & cognominatum *Nonney de la Mare*, ab ipsis hæreditario ad *Powlettos* devenit. Nec procul inde *VVitham*, ubi Monialibus ædem Rex Henricus Tertius erexit.

Selwood.

Nonney de la Mare.

Iam autem *Frome* nonnullis ex hac sylva rivulis plenior, tandem Avonæ nobili flumini se committit, qui obliquiorem ripam agens statim antiquam urbem invisit, quæ à thermis Ptolemæo ΥΔΑΤΑ ΘΕΡΜΑ, id est, *Aquæ calidæ* dicitur, Antonino AQVÆ SOLIS, Britannis *Yrennaint twymin*, & *Caer Badon*, Saxonibus Baþancester, þæt Baþan, & etiam à valetudinariorum concursu *Akmanchester*, id est, *Vrbs Valetudinariorum*, Stephano *Badiza*, nobis hodie *Bathe*, & vulgo Latinorum *Bathonia*. Subsidet in planitie haud ita magna, & ex omni parte collibus pari quasi altitudinis fastigio obvallata, è quibus perennium rivulorum scaturigines in urbem magno civium commodo descendunt. In ipsa urbe tres calidi fontes ebulliunt, cæruleo & marino colore tenues nebulas & quasi Mephitim exhalantes (sulphure enim & bitumine aqua percolatur.) Qui efficaci remedio salutares corporibus quæ pravis humoribus torpescunt; sudorem enim calore suo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. Non omni tamen hora sunt salutares, ab hora enim octava ante meridiem usque ad tertiam à meridie maxime fervent & exæstuant, & turbidi fœda quædam ex imo fundunt, quibus temporibus clauduntur; ne quisquam ingrediatur, donec per emissaria sua se sordibus illis liberarunt, & expurgarunt. Ex his tribus, qui *Crucis Balneum*, ob crucem olim in medio erectam vocatur, miti admodum, & temperato calore tepet: & 12 sedilia è saxo in margine habet, muroque includitur. Alter vero vix ducentis hinc pedibus, multo magis fervet, unde *VVhot bath*, id est, *Fervidus* dicitur. His contiguum est Nosocomium à Reginaldo Bathoniensi Episcopo positum, ut valetudinariorum inopiam sublevaret, & hi duo in medio sunt plateæ ad occiduam urbis partem. Tertius maximus in urbis quodammodo sinu est, & *Balneum Regium* appellatur, juxta ecclesiam Cathedralem, muro etiam circumdatur, & XXXII sedilibus arcuato opere adaptatur, in quibus viri & mulieres seorsim sedeant, qui lineis indusiis cum ingrediuntur, se superinduunt. Ubi jam Ecclesia Cathedralis, antiquitus templum Minervæ sacrum extitisse fama tenet. Certe Solinus Polyhistor de his procul dubio thermis loquens, *In Britannia* (inquit) *calidi sunt fontes opiparo exculti apparatu ad usus mortalium, quibus fontibus præsul est Minervæ numen, in cujus æde perpetui ignes nunquam canescunt in favillas, sed ubi ignis contabuit, vertitur in globos saxeos.* Athenæus tamen author est omnia lavacra calida, quæ è terræ visceribus naturaliter scatent, Herculi esse sacrata: & nescio quæ Herculis antiqua imago anguem manu constringentis, hic in mœnibus, inter alia vetusta monumenta temporis injuria jam plane deformata, cernitur. Sed ne de hoc contendatur, demus, si placet, cum Herculi, tum Minervæ balnea fuisse dicata. A Græcis enim proditum est, Palladem Herculi post labores exantlatos lavacra primum subministrasse. Satis erit si ex Solini authoritate evicero, cum his fontibus Minervam sive Palladem præfuisse prodat, hanc urbem esse, quam Britanni *Caer Palladur* sua lingua dixerunt, hoc est, *Vrbs Palladiæ aquæ*, si Latine interpreteris; apposite enim res, nomen, & significatio conspirant. Harum inventionem referunt fabulæ nostræ ad Britannorum Regem *Bleyden Cloyth*, id est, *Bleyden Magus*, quam probabiliter dixerint, alii. Magiam vero tantis cæremoniis Britannos olim celebrasse, author est Plinius, ut eam Persis dedisse viderentur; ad vim tamen Magicam has thermas referre non ausim. Nonnulli ex nostris, sed aliud agentes, Iulium Cæsarem inventorem fuisse tradunt. Verumenimvero serius ad Romanorum cognitionem pervenisse judico, cum Solinus primus sit qui de illis meminerit. Saxones autem circa annum XLIV ab adventu in Britanniam, rupto fœdere, bellum jam restinctum inflammantes, hanc urbem obsidione incinxerunt, sed cum Arthurus bellicosus supervenisset, ipsi *Montem Badonicum* occuparunt, ubi cum ab ultima spe, animis diu dimi-

Bathe. Aquæ Solis.

De urbibus.

Thermæ.

Minervæ templum.

Caer Palladur.

Britanni Magiæ dediti.

Mons Badonicus.

dimicassent, magno numero conciderunt. Hic mons ille ipse videtur, qui nunc *Bannesdowne* dictus, *Bathstone* viculo juxta hanc urbem impendet, suosque etiamnum aggeres, & vallum ostendit. Scio tamen esse qui in Eboracensi comitatu quærunt, sed Gildas ad hunc locum reducat: legitur enim in manuscripto exemplari Bibliothecæ Cantabrigiensis, ubi agitur de victoria Aurelii Ambrosii, *Usque ad annum obsessionis Montis Badonici, qui non procul ab ostio Sabrinæ habetur.* Sin hoc non persuadeat, sciant vallem quæ ad *Avon* fl. hic longe procurrit, Britannice *Nant Badon*, id est, *Vallis Bandonica* dici, & ubi quærendus *Mons Badonicus*, nisi ad *Vallem Badonicam* ego nondum video. Nec longo post tempore Saxones hanc urbem aggredi ausi, Britannis diu reliquerunt. Verum anno Christi DLXXVII, cum Occiduorum Saxonum Rex Cewalin Britannos ad *Deorham* profligasset, armis, & operibus oppugnata, se primo in Saxonis fidem permisit: paucisque annis refota novum nomen *Akmancester*, multumque splendoris accepit. Osbrichus enim anno DCLXXVI, virginibus sacris Monasterium, statimque cum in Merciorum potestatem venisset, Offa Rex alterum templum construxit, quæ ambo Danico turbine ciderunt. Ex horum ruinis novum postea effloruit Templum Divo Petro sacrum, in quo Eadgarus cognomento *Pacificus* in Regem inauguratus, urbi plurimas immunitates indulsit, cujus rei memoriam anniversariis ludis cives etiamnum celebrant. Edwardi Confessoris tempore, ut in Angliæ Notitia legitur, *geldabat pro viginti Hidis, quando Scyra geldabat, Ibi Rex habebat* LXIIII *Burgenses, &* XXX *Burgenses aliorum.* Sed non diuturna fuit hæc fœlicitas, statim enim ab ingressu Normannorum Robertus *Mowbray* nepos Episcopi Constantiensis, qui seditionem non levem in Regem Guilielmum Rufum concitarat, diripuit & succendit. Respiravit tamen brevi, opera Joannis de *Villula* è Turonibus Galliæ oriundi, qui cum Episcopus esset Wellensis, quingentis Marcis (ut habet Malmesburiensis) hanc urbem ab Henrico Primo mercatus, Episcopalem Cathedram huc transtulit, retento etiam Wellensis Episcopi nomine, novumque templum in suam sedem posuit. Quo non ita pridem ruinam minitante, Olivarius *King* Bathoniensis Episcopus aliud juxta vetustum illud, magno sane & pleno majestatis opere inchoavit, & ad fastigium fere perduxit. Si vero perfecisset, palmam plurimis Angliæ Ecclesiis Cathedralibus proculdubio præripuisset. Sed hanc gloriam immatura mors tanti Episcopi, iniquiora tempora, & avaritia quorundam, qui collectam per Angliam in hunc usum pecuniam interverterunt, ut fama perhibet, inviderunt. Iam inde vero floruit Bathonia tum lanificio, tum convenarum frequentia, mœnibusque se communivit, quibus antiquas quasdam imagines, Romanasque inscriptiones ad asserendam vetustatem inseruerunt, quæ ita jam lacunis præ vetustate laborant, ut vix legi possint. Et ne quid ad Bathoniæ dignitatem deesset, Comitis etiam titulo proceres nonnullos honoravit. Philebertum enim de *Chandew* è Britannia Armorica oriundum ab Henrico VII eo honore affectum legimus. Postea Rex Henricus Octavus Ioannem *Bourchier* Dominum *Fitz-Warin* anno regni XXVIII, Bathoniæ Comitem creavit, qui obiit anno regni ejusdem regis XXXI, cui successit Ioannes filius, qui obiit anno tertio Reginæ Elizabethæ. Qui Ioannem Dominum *Fitz-Warin* suscepit, ante patrem defunctum, è quo natus est Guilielmus Bathoniæ Comes qui nunc floret, & bonis studiis nobilitatem suam illustrare contendit. Longitudinem hujus urbis XX Temporibus, LVI scrupulis, Latitudinem vero LI Tempor. XXI scrupulis mensurant Geographi. Nunc pro corollario, habe si placet, qualescunque de his ex Bathonia Nechami, qui ante 400 annos floruit, versiculos,

Bathoniæ Comites. (margin)

Inquisit. 31. Henr. 8. (margin)

Bathoniæ thermas vix præfero Virgilianas,
Confecto prosunt balnea nostra seni.
Prosunt attritis, collisis, invalidisque,
Et quorum morbis frigida causa subest.
Prævenit humanum stabilis natura laborem;
Servit naturæ legibus artis opus.
Igne suo succensa quibus data balnea fervent,
Aenea subter aquas vasa latere putant.
Errorem figmenta solent inducere passim.
Sed quid? sulphureum novimus esse locum.

Ecce tibi etiam si legere lubeat, duas inscriptiones antiquas, nuperrime ad viam publicam sub urbem in campo *de Walcot* effossas, quas in hortos suos Robertus *Chambers* antiquitatis studiosus admirator transtulit, unde descripsi:

G. MVRRIVS. C. F. ARNIENSIS.
FORO. IVLI. MODESTVS. MIL.
LEG. II. * AD. P. F. IVLI. SECVND.
AN. XXV. STIPEND.
*H. S. E.

(margin: * Adjutricis, Piæ Fœlicis. * Hic situs est.)

DIS. MANIBVS.
M. VALERIVS. M.
POL. EATINVS. * C. EQ.
MILES. LEG. AVG. AN.
XXX. STIPEN. X.
H. S. E.

(margin: *Cohortis Equitum.)

Vidi etiam has antiquitates mœnibus interius infixas inter portam borealem & occidentalem; Herculem sublata sinistra cum clava in dextra. In fragmento saxi literis magnis & pulchris,

***DEC. COLONIÆ*GLEV.**
VIXIT AN. LXXXVI.

(margin: * Decurioni. * Glevi, id est Glocestriæ.)

Inde folia implicata, Herculem duos angues stringentem, & in sepulchrali tabula inter duas imagunculas, quarum altera tenet cornu Amalthæu, deteriori charactere qui non facile legitur,

D. M.
SVCC. PETRONIÆ VIXIT
ANN. IIII. * M. IIII.
*D. XV. EPO.
MVLVS ET VICTISIRANA
*FIL. KAR. FEC.

(margin: * Menses. * Dies. * Filiæ Karissimæ fecerunt.)

Paulo inferius in saxi fragmento grandioribus literis.

VRN. IOP.

Inter portam Occidentalem, & Australem Ophiuchum serpente implicatum, duo humana capita crispis capillis intra loricam mœnium, leporem currentem, & huic adnexum in saxo literis transversis

VLIA. ILIA.

Hominem nudum quasi manum militi injicientem etiam inter loricam mœnium, folia, duos jacentes basiantes & se amplexantes, peditem vibrato gladio & protenso clypeo, peditem cum hasta, in saxo literis transversis

III VSA
IS. VXSC.

Et caput Medusæ comis anguineis.

Serpentes saxei. Cainsham. Secundum eundem Avonam (qui hic limes est inter hunc & Glocestrensem agrum) in Occidentali ripa *Cainsham* cernitur, a Keina Britannica Virgine sanctissima denominata, quam serpentes in lapides mutasse superioris ævi credulitas multis persuasit, eo quod ejusmodi ludentis naturæ miracula ibi in Latomiis nonnunquam inveniantur. Vidimus enim lapidem hinc delatum serpentis in spiram revoluti effigie, cujus caput imperfectius in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante. Sed plerisque caput abest. Hic in vicinis agris, & etiam alibi *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror, & acrimonia percipitur, nunquam spithamæo adultior toto anno suapte sponte erumpit, sine caule flosculis herbaceis, quæ vehementer, & repente urinas ciet, & ex ea aqua stillatitia magno usu elicitur, ut P. Pæna in suis stirpium Adversariis annotavit. *Percepier.*

Bristow. Vix quinto hinc milliari Avona fl. *Bristoliam* mediam intersecat, Britannis *Caer Oder Nant Badon*, id est, *Vrbs Odera in valle Badonica.* Vrbium antiquarum Catalogo *Caer Brito*, Saxonice Bꞃıcȝꞅꞇoƿ, id est *Locus illustris.* Verum qui eam Ventam Belgarum dixerint, & sibi & nobis fucum fecerunt. Hæc urbs partim in Somersettensi posita agro, partim in Glocestrensi, neutrius censenda, cum suos habeat seorsim magistratus, & *Comitatus sit per se incorporatus.* Editiori situ inter Avonam & Fromum fluviolum intersidet, munitionibus & fluminibus satis tuta: duplici enim muro quondam circumdata. Ad aspectum vero ita pulchra, tum publicis, tum privatis ædificiis, ut nomini respondeat, cloacis, *Goutes* vocant, per subterraneos meatus ita constructis ad sordes evehendas, & abluendas, ut ad munditiem & sanitatem nihil desideres, unde nullus hic curruum usus. Et ad vitæ necessitatem ita instructa, civibusque frequens, ut inter Britanniæ urbes primas à Londino & Eboraco facile sibi vendicet. Multarum enim gentium commercium mutui usus, & portus commoditas eo traxit, qui in ipsum urbis sinum naves passis velis admittat. *Avona* etenim ita Oceani irruentis æstu intumescit quoties Luna à meridiano fastigio divergit, locumque oppositum prætermeat, ut naves in vado hærentes ad undecim, & duodecim ulnas extollat. Ipsique cives opulentam per Europam exercent mercaturam, & navigationes in disjunctissimas Americæ partes instituunt. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit non facile quis dixerit, recentior tamen videtur, cum in Danorum direptionibus nusquam apud historicos nostros de ea mentio habeatur: & certe inclinato Saxonum imperio, primum emersisse judico, cum nusquam nominetur ante annum Salutis CIƆLXIII, quo Haraldus (ut habet Florentinus Wigorniensis) è *Brytstowa* cum infesta classe in Walliam solvit. Primis Normannorum annis, *Berton* prædium adjacens, & hæc *Bristow reddebat regi*, (ut est in Censuali Angliæ Commentario) CX *marcas argenti, Burgensesque dixerunt Episcopum G. habere* XXXIII *marcas, & unam marcam auri.* Deinde Robertus Constantiensis Episcopus, cum res novas in Guil. Rufum moliretur, in belli sedem elegit, urbeculam munivit, interiori credo illo muro, qui etiamnum in parte superest. Sed paucis post annis, prolata sunt undique pomæria, ab Austro enim *Radcliff*, ubi suburbanæ erant ædiculæ, reliquæ urbi ponte saxeo utrinque ita ædibus consito, ut non pons sed platea videatur, conjungitur, mœnibusque includitur, & incolæ in civitatem ascripti sunt, hospitales domus ubique in usum pauperum, & ecclesiæ elegantes in Dei gloriam erectæ. Inter quas longe omnium pulcherrima est S. Mariæ de *Radcliff* extra mœnia, in quam magnifice pluribus gradibus ascenditur; adeo ampla, opere adeo venusto, testudine è saxo artificiose concamerata, turri eximia altitudine, ut omnibus Parochialibus Angliæ ecclesiis, quas hactenus vidi, meo judicio longe præcellat. In hoc fundator Guilielmus *Canninges* duos habet tumulos honorarios, alteri imago vestitu senatorio, quinquies enim erat Prætor hujus civitatis; alteri ejusdem imago habitu sacerdotali imponitur, sacris enim senex initiatus erat, & Decanus Collegii, quod ipse *VVestburiæ* instituit. In proximo est etiam altera ecclesia, *Temple* vocant, cujus turris sonante campana hac illac commovetur, adeo ut se à reliquo ædificio abruperit, & ita rimam egerit à summo ad imum, ut tres digitos transversos hiet, & se arctet dilatetq; cum campana pulsatur. Nec tacendum sane est templum S. Stephani, cujus turris sacra præcelsa magno sumptu & artificio *Shipwardus* civis & mercator avorum memoria construxit. Ab Ortu etiam & Septentrione quam plurimis etiam aucta erat ædificiis, eaque mœnibus incincta, Fromoque fl. defensa, qui cum mœnia alluerit placide in Avonam influit, & mollem præbet navibus stationem, crepidinemque mercibus exportandis & importandis idoneam, quam *the Kay* vocant. Sub qua inter Avonæ & Fromi confluentes campestris interponitur planities, quæ arboribus undique consita amœnum admodum ambulacrum civibus præbet. Ad Ortum hibernum qua flumina objecta non habet, Robertus Regis Henrici Primi filius naturalis, quem vulgo Robertum Rufum Glocestriæ Consulem vocant, quia Glocestriæ Comes erat, Castrum amplum & munitum ad urbis suæ defensionem extruxit, & pio affectu decimum quodque saxum ad sacellum extruendum prope Prioratum S. Iacobi, quem etiam sub urbem posuit, destinavit. Habuit ille in uxorem Mabiliam, filiam, & ex asse hæredem Roberti *Fitz-Hamonis*, qui hanc urbem clientelari jure à Guilielmo Normanno tenuit. Hoc quidem castrum vix constructum Stephanus Rex obsidione pressit, sed irrito conatu pedem referre coactus; paucis post annis in eodem captivus inclusus, quam incerta sit Martis alea documento fuit. Vltra Fromum fl. qui ponte consternitur ad *Frome* portam, in editiorem collem difficili clivo oblique ascenditur, unde gratissimus in subjectam urbem & portum patet prospectus. Hic in summitate statim in amplam & viridem planitiem

Guil. de Wircester.

The marshe.

tiem æquatur,quæ medio duplici arborum ordine obumbratur, inter quas pulpitum è saxo, & sacellum, in quo Iordanum socium Augustini Apostoli Anglorum conditum ferunt, nunc vero est schola publica: & utrinque, ut nitidas privatorum ædes taceam, publicis & magnificis ædificiis condecoratur. Hinc collegiata ecclesia (*Gaunts* dicunt) à constructore Henrico *Gaunt* Equite aurato, qui posthabitis terrenis hic Deo se consecravit, nunc vero ad orphanos alendos beneficentia T. *Carri* civis opulenti conversa; illinc è regione duo consurgunt templa S. Augustino dicata, alterum minus & parochiale, alterum maius Episcopi cathedra & VI Præbendariis à Rege Henrico VIII ornatum, cujus pars maxima jam diruta, ubi Collegii porta, quæ affabre extructa hanc prætendit inscriptionem.

REX HENRICVS II. ET DOMINVS ROBERTVS FILIVS HARDINGI, FILII REGIS DANIÆ, HVIVS MONASTERII PRIMI FVNDATORES EXTITERVNT.

Barones de Barkley. *Registr. Monasterii.*

Robertus hic filius Hardingi regio Danorum sanguine natus, Patricius fuit Bristoliensis, & Henrico Regi ita charus, ut ejus beneficio Mauritius ejus filius filiam Domini de *Barkley* in uxorem acceperit: unde illius posteri, qui summo honore floruerunt, Barones de *Barkley* etiamnum appellantur, quorum nonnulli hoc templo conditi fuerunt.

Adamantes Britannici.

Hinc qua decurrit Avona, præaltæ sunt utrinque rupes, quas veluti de industria admolita est natura. Harum altera, quæ ad ortum flumini imminet, *Sancti Vincentii* nomen habet, & Adamantum adeo fœcunda est, ut quis modios inde impleat. Existimationem vero copia apud nostrates invidit, nam præterquam quod colore transflucido Indicos provocant, ita duritie solummodo cedunt. Quod vero laterum sexangulo vel quadrangulo lævore à natura ipsa turbinati sint, magis admirandos puto. Altera vero rupes ad occiduam ripam etiam adamantum est ferax, quos cavi & rufescentes silices (rubet enim hic terra) ceu fœtu gravidi, in se mira naturæ solertia continent. Has rupes Avona prætergressus in Sabrinianum æstuarium tandem pleno alveo exoneratur.

Somersetti Comites & Duces.

Superest ut nunc hujus Somersettensis Provinciæ Comites, & Duces enumerem. Primus Somersetti Comes perhibetur Willielmus de *Mohun*, sive *Mojon*, qui idem ipse videatur quem Matildis Imperatrix in Charta, qua Guil. de *Mandevill* Essexiæ Comitem creavit, testem adhibet sub nomine *Comes VV. de Mojon.* Nec jam inde ulla satis explicata de Somersetti Comitibus occurrit mentio, nisi sit in hoc Henrici III, ad Petrum de *Mawley* rescripto, quod, ut aliorum judicium eliciam, subjungam;

Patentes Anno primo Hen. III.

Sciatis quod recepimus homagium dilecti avunculi nostri VVillielmi Comitis Sarum de omnibus terris suis quas de nobis tenet, & maxime de Comitatu Somerset; quem ei dedimus cum omnibus pertinentiis pro homagio & servitio, salvo regali nostro nobis: & ideo vobis mandamus quod ei plenam sesinam habere faciatis de prædicto Comitatu cum omnibus suis pertinentiis; nec in aliquo de cætero de prædicto Comitatu vos intromittatis &c. Et mandatum est omnibus Comitibus, Baronibus, Militibus & liberis tenentibus de Comitatu Somerset, quod eidem Comiti fidelitatem & homagium faciant, salva fide domino Regi, & ei de cætero sint intendentes & respondentes tanquam Domino suo. An ex his eum Somersetti Comitem fuisse, uti etiam Devoniæ, (nam de eodem Guilielmo iisdem verbis ad Robertum de *Courtney* item scripsit) aliorum esto judicium. Sub hoc Henrico III, ut habetur in libro Gallice scripto, qui pertinet ad Equestrem Mohunorum familiam, memoratur, quod Innocentius Papa in solenni festivitate instituerit Reginaldum *Mohun* Comitem de *Este*, id est, ut author interpretatur, *Somersetti*, tradita Rosa aurea & annua pensione persolvenda ad altare S. Pauli Londini. Ut hic videatur non proprie Comes, sed Comes *Apostolicus*; sic enim eo seculo appellabantur illi qui à Pontifice Romano creati, ut qui ab Imperatore Comites *Imperiales*, & facultatem habuerunt Notarios & tabelliones instituendi, spurios legitimandi &c. sub certis quibusdam conditionibus.

Comes Apostolicus.

Satis longo post tempore interjecto, Ioannes de *Beaufort*, Ioannis Gandavensis Ducis Lancastriæ ex Catharina *Swinford* filius naturalis, à Rege Richardo II, cum fratribus & sorore assensu Parlamenti factus legitimus, ad honorem Comitis Somersetti provectus erat, posteaque Marchio Dorsettiæ creatus, & eodem honore statim ab Henrico IIII spoliatus, titulo tantum Somersetti relicto. Huic tres nati filii, Henricus Comes Somersetti qui tenella obiit ætate, Ioannes à Rege Henrico V primus Dux Somersetti creatus, qui Margaretam unicam filiam genuit, matrem Regis Henrici VII, & Edmundus, qui fratri in Ducatu successit, & aliquandiu Galliæ *Regens*, domum revocatus, Normanniæ amissæ postulatus, graviaque à populo eo nomine passus; luctuoso illo bello inter Lancastrenses & Eboracenses in primo apud S. Albani prælio occubuit. Henricus ejus filius in ejus locum suffectus dum tempori inserviret, modo Eboracensium, mox Lancastrensium signa sequutus, in prælio apud *Hexham*, ab Eboracensibus interceptus levitatis pœnam capite luit. Ejusque in hoc honore successor Edmundus frater ultimus ex hac familia Somersetti Dux, profligato Lancastrensium apud *Tewkesbury* exercitu, ex ecclesia in quam cruore perfusus confugerat, extractus fuit, & obtruncatus. Sic extinctis ex hac familia masculis legitimis, primum Henricus Septimus Edmundum filiolum, qui statim expiravit, deinde Henricus Octavus filium suum naturalem Henricum, *Fitz-Roy* dictum hoc titulo insignivit. Cui cum liberi nulli, Edwardus Sextus Edwardum de *Sancto Mauro*, vulgo *Seimor* eodem investivit, qui honorum plenus & titulis onustus, scilicet *Dux Somersetti, Comes Hertfordiæ, Vicecomes de Bellocampo, Baro de S. Mauro, Avunculus Regis, Gubernator Regis, Protector Regnorum, Dominiorum & Subditorum ejus, Locum-tenens exercituum terra marique; Thesaurarius & Comes Marescallus Angliæ, Præfectus Insularum Gernsey & Iarsey,* &c. subito quasi fortunæ ludibrio obrutus, levi de crimine, eoque ab inimicis dolo composito, & honoribus & vita fuit spoliatus.

Vide Comites Dorsettiæ.

Numerantur in hoc Comitatu Parochiæ 385.

WILSHIRE.

VUlgo Latinorum *VViltonia* à primario olim oppido *VVilton* denominata, *VVilſhire*, (quæ etiam Belgarum fuit) Anglo-Saxonice Wilſætta, ut illud à *Willy* flumine, tota eſt mediterranea. Somerſettenſi enim agro ad occaſum, Bercheria & Southantonenſi ad Ortum, Glouceſtrenſi ad Septentriones, Dorceſtrenſi & partim Southantonenſi ad Auſtrum circumcluſa. Regio cum viris bellicoſis fœcunda, qui (ut inquit in Polycratico Ioannes Sariſburienſis) ſubſidiariam inter Anglos cohortem in præliis ſibi ob virtutem militarem, adjecta tamen Cornwallia, & Devonia, vendicabant: tum omnium rerum copia eximie fertilis, & ſua varietate admodum grata.

Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil ſurgit, diffuſis olim ſylvis, quæ jam rareſcunt, veſtita, & limpidis fluminibus irrigua. *Iſis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui poſtea *Tamiſis* nomen aſſumit, cum jam tenuis eſt, aliique minorum gentium fluvii, quos ſuis commemorabo locis, perfundunt. Auſtralis vero pars ampla, & herbida planitie innumeros ovium greges paſcit, ſuoſque habet fluvios, torrentes, & fontium perennium ſcaturigines. Mediam vero regionem, quæ maxima ex parte æqua etiam & plana, foſſa interſecat tranſverſa, admirando opere ab Ortu in Occaſum per plura mill. perducta, *VVanſdike* accolæ appellitant, quam pervulgato errore, à Cacodæmone die Mercurii ductam fabulantur. Wodeneſdic enim Saxonice dicitur, id eſt, *Woodeni*, ſive *Mercurii foſſa*, & à *VVoden* illo falſo credito Anglo-Saxonum Deo & patre, ut videatur. Ego autem à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna diſterminanda ſemper credidi. Hæc enim belli area fuit, dum illi de propagando imperio inter ſe decertarunt. Et *VVodenſburge* viculus, huic foſſæ adſidet, ad quem Ceaulinus Rex Occidentalium Saxonum bellicoſiſſimus, anno ſalutis DXC, dum imperii ſui fines tueretur, à Britannis & Anglis cruenta pugna ita fractus erat, ut ſolum neceſſario verterit, & exul miſerando etiam hoſtibus ſpectaculo, diem obierit. Et ad hanc, ut alia taceam, Ina Weſtſaxo, & Ceolredus Mercius æquo Marte ſigna contulerunt. Hujuſmodi foſſa erat illa, qua Britannos à ſuis Merciis ſubmovit Offa, *Offadike* etiamnum dicta, & aliæ etiam apud Orientales Anglos adhuc viſuntur, quibus ſe à Merciorum incurſibus præmunierunt, de quibus ſuis locis fuſius agetur.

Iſis fl.

Wanſdike.

Foſſæ limitaneæ.

In Septentrionali Wiltoniæ parte, qua Tamiſis affunditur, *Crecklade* eſt oppidum, aliis *Grekelade* à Græcis Philoſophis ut aliqui facile credunt, quos hiſtoria Oxonienſis ibi Academiam inſtituiſſe prodit, quæ poſtea Oxoniam tranſlata. Sub hoc *Lediard Tregoze* ſedes equeſtris familiæ de *S. Iohn*, quam Margareta de *Bello-campo*, ſive *Beauchamp*, quæ poſtea Duciſſa Somerſetti Olivero de *S. Ioanne*, filio ſecundo-genito dedit. Ad illam enim per *Patiſhull*, *Grandiſon*, & *Tregoze* clariſſima nomina hæreditario devenit. *VVotton Baſſet* huic finitimum, quod ad claram *Baſſettorum* familiam ſpectaſſe ipſum nomen comprobat. Superiori vero ſeculo habitatio fuit Ducis Eboracenſis, ut accepi, qui ampliſſimum ibi ad includendas feras vivarium ſtatuerunt. Hinc *Bredon* ſylva, nunc *Bredenforeſt* longe lateque pertinuit, ab Ethelwaldo Clitone, & auxiliaribus Danis anno D CCCC V, omni belli clade vaſtata. Ad cujus Occiduum latus *Avon* flu. (de quo ſupra) placide fertur, qui in Boreali quaſi limite hujus agri effuſus in Auſtrum decurrit, limeſque (ut Æthelwerdus notat) aliquando erat inter Occidentalium Saxonum, & Merciorum regna, ad quem magna ſubinde bella geſta fuerunt. Dum exilis eſt, *Malmeſbury* collem ſibi imminentem ſubſtringit, receptoque profluente, fere incingit. Oppidum ſane elegans, & pannis laneis conficiendis celebre, quod, ut in hiſtoriarum Eulogio legitur, Dunwallo Mulmutius Britannorum Rex, una cum *Lakock*, & *Tetbury* caſtris conſtruxit, & *Caer Bladon* nominavit; cumque illud tandem bellorum incendio concidiſſet, ex ejus ruderibus caſtrum emicuiſſe proditum eſt, quod majores noſtri ſua lingua Ingelborne dixerunt, quo tempore, Saxonici Reguli regiam ſuam ad *Caerdurburge* habuerunt, nunc *Brokenbridge* viculum, vix M. paſſ. diſtantem. Nec alio ſane nomine, quam *Ingelborne* longo tempore notum hoc erat, donec Maildulphus quidam Scoto-Hibernus, vir ſumma eruditione, & ſingulari vitæ ſanctitate, nemoris amœnitate captus, quod hic ſub colle ſuccrevit, heremiticam vitam ibi duceret: qui poſtea ludum aperiens, & cum auditoribus monaſticæ vitæ ſe devovens, cœnobiolum ædificavit. Hinc à Maildulpho illo oppidum *Maildulfeſburge* pro *Ingleborne* dici cœpit, Bedæ *Maildulphi urbs*, & poſtea contracte *Malmeſbury*: hiſtoricis etiam nonnullis, & in donationibus antiquis huic loco factis, *Meldunum*, *Maldubury*, & *Maldunſburg* nominatur. Inter Maidulphi diſcipulos floruit inprimis Aldelmus, qui ejus ſucceſſor deſignatus, ope Eleutherii Weſtſaxonum Epiſcopi, ad quem locus jure ſpectavit, longe pulcherrimum ibi monaſterium conſtruxit, eidemque primus præfuit, à quo etiam in manuſcripto quodam libro, hoc *Aldelmeſbirig* dicitur. Sed hoc nomen cito obliteratum, viri tamen memoria permanet, utpote qui in Sanctos relatus. Et in ejus feſto nundinæ hic ſunt frequentes, militumque cohors ſcribi ſolet, ne diſcordia inter tot convenas oriretur. Dignuſque ſane eſt cujus memoria in æternitatem vigeat non ſolum ſanctitatis, ſed etiam doctrinæ nomine, ut ea tempora ferebant. Primus enim erat ex Anglorum gente qui Latine ſcripſit, primuſque qui componendi carminis Latini rationem Anglos docuit, quod ipſe de ſe his verſibus promiſit, & præſtitit,

Primus ego in patriam mecum, modo vita ſuperſit,
Aonio rediens deducam vertice Muſas.

Hunc Aldelmum jam defunctum in tutelarem Sanctum ſibi aſcivit Athelſtanus ille Magnus, qui eo no-

Leidard.

Wotton Baſſet.

Breden Foreſt.

Malmeſbury.

Ingleborne.

Maidulphus Scotus.

Aldelmus.

eo nomine oppidū hoc maximis immunitatibus donavit, Monasterium amplissimis donariis ditavit, in eo sepulturam sibi delegit, ejusque monumentum etiamnum ostendunt incolæ. Ab Athelstano jam inde monasterium longa opulentia clarum floruit & inter alios magna eruditione viros produxit Guilielmum qui hinc *Malmesburiensis* dictus, cujus eruditæ industriæ & ecclesiastica, & politica Angliæ historia plurimum debet. Oppidum etiam monasterii ope quasi suffultum, & Rogeri Sarisburiensis Episcopi opera erat munitum, qui ingruente inter Henricum Andegavensem, & Stephanum Regem bello, mœnibus, & castro firmavit, quod semel ab Henrico secundo obsessum se defendit. Ædificiaque posuit magnificus ille Episcopus & hic, & Sarisburiæ *spatio diffusa, numero pecuniarum sumptuosa, specie formosissima: Ita juste composito ordine lapidum, ut junctura perstringat intuitum, & tota maceria unum mentiatur saxum.* Sed castrum non multis post annis, Ioannis Regis permissu in monachorum usum demolitum, ut inde monasterium augeretur, qui continenter & ædibus & proventibus accessionem adjunxerunt, donec fatalis ille dies Angliæ monasteriis intonaret. Tunc reditus & congestæ tot annos opes, quæ fuerunt, ut majores habuerunt *vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum*, dissipatæ. Communemque demolitionis sortem templum subiisset, nisi Stumpius Pannarius, cui abunde suppetebant opes, multis precibus, sed majori pretio suis civibus templum redemisset, à quibus in Parochialem, quam vocant Ecclesiam, conversum, magna ex parte hodie superest.

Guil. Malmesburiensis.

Concil. Aquisgran.

A Maildulphi urbe *Avona* defluens *Dantesey* adit, qui possessionibus nomen fecit, Equitibus in hoc tractu olim claris: à quibus per *Easterlingos* vulgo *Stradlings* ad familiam de *Danvers* devenit. E qua Henricus *Danvers* titulum & honorem Baronis *Danvers* de *Dantesey*, gratia regis Iacobi nuper cosequutus est. Ad VI hinc milliare Avona ab Ortu rivulum recipit, qui *Calne* vetustum oppidulum saxeo solo pulchra Ecclesia ornatum interfluit, ubi cum inter Monachos, & sacerdotes de Sacerdotum cœlibatu tumultuaretur, frequens coacta est Synodus anno nostræ salutis DCCCCLXXVII. Sed ecce in media disceptatione, conciliabulum in quo ordines considebant, contabulatione dissoluta, & trabibus diruptis subito decidit, unaque præsules, proceres, nobiles corruerunt, ruina attriti plurimi, plures interempti, solus Dunstanus, qui Synodo præsedit, & à monachis stetit, illæsus evasit. Quod miraculum (sic enim habuit ætas illa) monasticum institutum inprimis confirmasse creditur.

Dantesey. Baro *Danvers.*

Caln.

Synodus de Sacerdotum cœlibatu.

Hinc *Avona* auctior *Chippenham* petit, Saxonice Cyppanham, nunc tantum rerum venalium foro celebre, unde & nomen, *Cyppan* enim Saxonice *mercari* sonat, & *Cypman Mercator*, uti nobis *Cheppen*, & *Chappman*, & *Coppman* Germanis. Illo sæculo villa regia fuit, & ab Alfredo rege filiæ suæ natu minori testamento legata. Nihil jam ibi spectabile præter Ecclesiam quæ à Baronibus *Hungerfordis*, ut ubique ex insignibus apparet, extructa. Huic è regione, sed à ripa remotius *Cosham* objacet, nunc viculus, olim villa etiam Regia Ethelredi Regis, & Cornubiæ Comitum secessu insignis, unde *Castlecombe* vetus castrum prospectes, Dominis suis Walteris de *Dunstavill* quondam nobilitatum: è quorum familia genus ducunt Writhossæi Southantonienses Comites. Petronilla autem ultimi Walteri filia & ex asse hæres Roberto de *Monte-forti* nupsit, filiumque Guilielmum peperit, qui hoc castrum, prædiaque reliqua Bartholomæo *Badilsmer* vendidit, à quo (ut accepi) ad *Le-Scropos* venit, qui jam inde tenuerunt. Sed jam ad flumen regrediamur, cui adsident *Leckham* possessio claræ familiæ *Bainardorum*, ubi Romani nummi sæpe reperti, & *Lacock*, ubi pientissima mulier Ela Comitissa Sarisburiæ jam vidua monasterium (ut alterum etiam apud *Henton*) anno 1232, in honorem B. Virginis, & S. Bernardi extruxit, in quo ipsa & corpus & animum divino cultui devota sacravit.

Chippenham. *Cyppan* quid.

Cosham.

Castlecombe.

Leckham.

Lacock.

Avona hinc arboribus redimitus non longum iter per *Brumham* quondam Baronis de *Sancto Amando* sedem confecit, cum ab Ortu fluviolum in se admittat, qui prope castrum *De Vies*, *Devizes*, sive *The Vies*, caput aperit. *Divisio* Florentio Wigorniensi, *Divisæ* Neubrigensi appellatur. Castrum sane quondam magnificum, situ & opere munitissimum, nunc autem temporis injuria deformatum. Hoc, ut reliquis Angliæ castris omnem laudem præriperet, profusissimo sumptu construxit Rogerus Sarisburiensis Episcopus, quem è sacrificulo ad secundam à Rege dignitatem provexerat fortuna. Sed fortuna, ut inquit ille, neminem eo provexit, ut non tantum illi minetur, quantum permiserit. Stephanus enim Rex illi infensior hoc castrum & Shirburnense, una cum divitiis quas habuit amplissimas extorsit, miserumque senem ita fame, & calamitatibus in carcere fregit, ut inter mortis metum, & vitæ tormenta, & vivere noluerit, & mori nescierit. Quo tempore agitata fuit, immo vexata quæstio, an Episcopi secundum Canonum scita habeant Castella, aut si hoc per indulgentiam toleratur, an non temporibus suspectis Regi in manus tradere debeant.

The Vies. Devizes.

Fluviolo hoc socio recepto *Avona* se in occasum agit, statimque alter rivulus ab austro influit, qui ædibus impositis quas *Broke* dicimus, nomen impertiit: Ædes autem ipsæ sedem olim Ioanni *Paveley* qui fuit Dominus Centuriæ de *Westbury*, & postea Baronis titulum præbuerunt Roberto *VVilloughby* quia à *Paveley* per *Chencios* genus duxit, cum in Baronis dignitatem illum evexit Rex Henricus Septimus, cui longe charissimus erat, & paulisper classis præfectus, sive *Admiralius* (ut fertur) constitutus. Unde navis gubernaculo pro symbolo, ut prora Pompeius Romanæ olim classis præfectus in nummis, est usus. Verum hæc familia quasi in herba intermortua cito defecit. Filium enim reliquit Robertum Baronem *Brook*, qui progenuit ex priore conjuge Edwardum filium ante patrem defunctum, cui nata erat unica filia Fulconi *Grevill* Equiti aurato enupta, & ex altera conjuge duas filias, per quas ad Wintoniæ Marchionem, & Baronem de *Montioy* hæreditas opima translata fuit.

Barones Brooke.

Huic ad Ortum vicinum jacet *Edindon* olim *Eathandune* ubi Alfredus Rex nobili, si unquam

Edindon.

Septentrio
WILTONIA
sive
COMITATVS WILTONIENSIS; Anglis
WIL SHIRE.
Occidens
Oriens
Meridies
PART OF GLOCESTER SHIRE.
BÆRCHERIÆ PARS; Anglice PART OF BARKE SHIRE.
COMITATVS SOVTHANTONIENSIS PARS; Vulgo HAMSHIRE.
PART OF SOMERSET SHIRE.
PARS DORCESTRIÆ;
Part of Dorseth Shire
Will. Scrope
Iam. Butler
Iohn Stafford
Henry Lacye
The. Bollen
Wil. Montague
Will. Paulet
Ric. Nevill
George D. of Clarence
Robert Cicell
AVRELIVS AMBROSVS
VTERPENDRGON
CONSTANC KING
Milliaria Anglica quorum quatuor constituunt unum Germanicum.

alias, prælio grassantem Danorum audaciam fœlicissime contudit; eoque adegit ut conceptis verbis jurarint se protinus ex Anglia cessuros. Quo etiam in loco Guilielmus de *Edindon* Episcopus Wintoniensis, qui summa erat in gratia apud Regem Edwardum Tertium hinc oriundus, & nominatus Collegium *Bonis*, quos dixerunt, *hominibus* erexit. Sed ad rivulum, quem dixi, paulo superius colli insidet *Trubridge*, olim Tꞃuꞅabꞃiꝫ, id est, *Pons firmus & fidelis*. Sed qua tamen de causa hoc nomen inditum fuerit, minime constat, Lanificii gloria nunc inprimis floret, castrique reliquias ostendit, quod ad Ducatum Lancastrensem spectat. Hoc rivulo *Avona* auctus *Bradford*, olim *Bradenford*, à vado lato sic nominatum, declivi colli affixum & totum è saxo constructum respergit, ubi Kenilwachius Occidentalium Saxonum Rex civili bello gladium tinxit contra Cuthredum propinquum. Hic Wiltoniensibus valedicit, & Somersettensem Comitatum *Avona* subingreditur *Aquas Calidas* invisurus.

Trubridge.

Bradford. Anno 652.

Limes autem Occidentalis hujus Comitatus recta hinc in Austrum descendit per *Longleat*, ædes equestris familiæ *Thinnorum* (qui à *Bottevillis* oriundi) omni elegantia, & nitore perpolitas, licet semel, atque iterum deflagrarint. *Meyden Bradley* sic dictum ab altera hæredum Manasseris *Bisset* viri suo tempore nobilissimi, quæ ipsa virgo leprosa domum virginibus leprosis hic posuit, patrimonioque suo ditavit; ut pater antea eo loci *Prioratum* fundaverat. *Stourton* sedes Baronum de *Stourton*, quos ad hanc dignitatem evexit Henricus VI, cum opimi proventus accessissent ex nuptiis cum filia & hærede familiæ *Le Moigne*, sive *Monachi*, non *Mohun*, ut falso hactenus à nonnullis creditum, & hinc dimidiatus Monachus flagellifer clypeo superponitur. Nomen locus invenit à *Stour* flumine quod sub hoc è sex fontibus ebullit, quos in suum clypeum nigrum areola aurea transverse interjecta Stourtoni Domini loci transtulerunt.

Long Leat.

Mayden Bradley.

Stourton. Barones de Stourton 26. H 6.

Per *Mayden Bradley*, quam dixi, labitur *Deverill* fluviolus sic dictus quod perinde ut Anas apud Hispanos, & *Mole* apud nos in Suthreia, qui inde nomina acceperunt, se sub terram immergit, & post mille passus hic emergens ad VERLUCIONEM properat, antiquissimum oppidum, cujus Antoninus Imperator in suo Itinerario meminit, quod suo nomine non omnino deposito, *VVerminster* dicitur ex antiquo illo nomine, & Anglo-Saxonico Ƿinꞅteꞃ, quod Monasterium sonat, coalitum. Olim immunitates suas habuit, ut in libro enim Guilielmi Magni legitur, *nec geldavit*, *nec hidata fuit*, id est, tributum non conferebat. Nunc tantum foro frumentario celeberrimum, vix enim credas quanta vis frumenti singulis septimanis huc convehatur, & statim divendatur.

Diver.

Verlucio.

Werminster.

Hinc in Austrum, Septentriones, & Orientem Solem per mediam regionem, campi sunt adeo patentes, ut vix prospici possint, unde & nomen *The Plaines*, raris admodum incolis, & latrociniis quondam infames, quos ad Austrum duo placidissimi amnes subluunt, *VVilleybourn*, Asserio *Guilou*, & *Nadder*, vulgo *Adderbourn*. *VVilleybourn* ad Verlucionem exoriens per *Heitesbury* sive *Hegtredsbury*, sedem Baronum de *Hungerford* ad *VVilley* viculum delatus prospicit ex opposito sepimentum militare amplum admodum; & profunda, eaque duplici fossa munitum, quod *Yanesbury Castle* vocant vicini, Romanorum fuisse castra ex forma facile agnoscas. Sunt qui Vespasiani castra fuisse credant, cum legatus legionis xx sub Claudio duas gentes hoc in tractu Romano subjugavit imperio, nominisque Vespasiani reliquias in nomine *Yanesbury* superesse opinantur. *Nadderus* ex australi agri limite profusus sinuoso volumine, veluti angui (unde nomen inditum videatur) serpit non procul à *VVardour* eleganti castro, quod olim antiquæ fuit familiæ *de S. Martino* dictæ. Nunc, ut plures intermedios Dominos sileam, Ioannis *Arundell*, qui nuper à Rege Iacobo Baro *Arundell de VVardour* creatus, & cum laude memorandus, quod juvenis pio instituto in sacram militiam contra Turcas juratos Christiani nominis hostes perege profectus, ob singularem virtutem in expugnando Strigonio Hungariæ, honorariis literis ab Imperatore Rodolpho Secundo Cæsare Augusto Comes Imperii fieri meruit, hisce verbis, *Quod fortiter & strenue se gessisset in apertis prælis, & in civitatum, & castrorum oppugnationibus, & spectato fortitudinis exemplo in expugnatione oppidi Aquatici juxta Strigonium vexillum Turcis sua manu eripuerit, Ipsum, omnesque & singulos liberos, hæredes, & posteros, & descendentes legitimos utriusque sexus natos, æternaque serie nascituros veros sacri Imperii Comites & Comitissas creavimus, fecimus, & nominavimus, tituloque, honore, & dignitate Comitatus Imperialis auximus, & insignivimus, &c.* Huic è regione objacet *Hach* hodie parum celebris, sed quæ Edwardi primi tempore suum Baronem Eustachium de *Hache* inter regni proceres ad Parlamentaria Comitia evocatum habuit.

Sarisburie plaines.

Yanesburie.

Wardour castle.

Baro Arundell.

1595 Comes Imperii.

Hache. Baro de Hache.

Ubi vero hi amnes confluunt, *VVilley VVilton* oppidum aquis irriguum nomini adoptat, olim totius agri caput, cui & appellationem fecit, antiquitus *Ellandunum* dictum. Hoc enim docent membranæ antiquæ, quæ expresse habent *Weolsthanum Ellanduni Comitem, id est, VViltoniæ*; & alibi, *Ellanduni, id est, VViltoniæ monasteriolum posuisse.* Ex hoc nomine *Ellan* quodammodo inducor hunc fluvium ALANUM esse, quem Ptolemæus hoc tractu nominat. Ad hoc Egbertus Occidentalium Rex secundum prælium anno reparatæ salutis DCCCXXI, contra Beorwulfum Mercium fecit, sed utrique tam funestum, ut profluens ille sanguine cognato redundarit. Ad hoc etiam anno Salutis DCCCLXXI, Ælfredus cum Danis congressus primo victor, ancipiti Martis alea statim devictus signa retulit. Saxonico vero sæculo inprimis civium frequentia floruit, sacrarum virginum monasterio ornavit Rex Eadgarus (ut habent Annales) filiamque suam Editham præfecit. Verum ex antiqua ipsius Eadgari Charta data DCCCCLXXIIII, antiquius esse constat. sic enim in illa scribitur, *Cœnobium quod ab atavo meo Edwardo Rege in celebri loco, qui à solicolis noto VViltun vocatur nomine fundatum.* Et in vita S. Edwardi Confessoris legimus, *Dum S. Edwardus monasterium B. Petri VVestmonasterii molitur, Editha ejus uxor VViltoniæ, ubi educata fuit, regio opere lapideum monasterium pro lignea* ecclesia

Wilton.

Elandunum.

Alnus fl.

ecclesia inchoavit, *prosequuta affectum regis affectu suo.* Nec ita concidit hoc oppidum (licet Sueni Dani rabie gravissime dilaceratum fuerit) donec Episcopi Sarisburienses viam, qua prius hac in occiduas regiones itum erat, deflexerint. Tunc enim paulatim quasi contabuit, & nunc tantum tenuis quasi viculus, *Majore* tantummodo pro magistratu summo, & elegantissimis Comitis Penbrochiæ ædibus, quæ è diruto monasterio surrexerunt, gloriatur. Sed ejus luminibus SORBIODVNVM olim, & nunc ejus proles *Sarisbury* inprimis offecerunt. Sic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Anglo-Saxones postea Seaꞃýꞅbyꞃiᵹ dixerunt, & vulgus Latinorum *Sarum*, & *Sarisburia*. Itineraria enim ratio, & nominis vestigium, vel me tacente, hoc contestentur. Quis enim ambigat *Searisbirig* à Sorbioduno profluxisse, addito Saxonico Býꞃýᵹ, quod Burgum sonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli locis addiderunt, qui editiorem situm occupabant, uti hoc Sorbiodunum? Usque adeo ut quidam Britannicæ linguæ callentissimus mihi *Sorviodunum* collem siccum interpretatus fuerit, & probabiliore certe conjectura, quam qui à Sarone Berosi, aut à Severo Imperatore magno conatu deduxerunt, *Severiamque* dixerunt. Collem enim editiorem occupavit, &c, ut inquit Malmesburiensis, *In vice civitatis castellum erat, muro vallatum non exiguo, cæteris commeatibus utcunque valens, aquæ penuria laborans adeo, ut mirabili commercio aqua ibi vendatur.* Unde quidam, qui illo tempore vixit, de Sorbioduno antiquo,

Sorbiodunum.

Old Sarisbury.

Dunum quid Gallis & Britannis.

Est ibi defectus lymphæ, sed copia cretæ,
Sævit ibi ventus, sed philomela silet.

Et parietinis quæ jam supersunt, operibus, & munitionibus satis tutum fuisse videtur, & ambitu quasi quingentos passus collegisse. Kinricus Saxo cum fœlicissime contra Britannos pugnavisset, anno D LIII primus Saxonum expugnavit, Canutusque Danus circa annum M. III, injecto igni graviter afflixit. Revixit tamen cùm Synodali authoritate & Guilielmi Conquæstoris munificentia Hermannus Episcopus Shirburnensis & Sunningensis huc sedem transtulisset, cujus proximus successor Osmundus ecclesiam construxit Cathedralem. Et Guilielmus ille primus postquam Angliæ lustrum condidisset, huc omnes regni ordines convocavit, ut fidem interposito jurejurando adstringerent, quo tempore, ut est in Censuali libro, *pro quinquaginta Hidis geldabat. De tertio denario Salisbery habet Rex* XX *solidos ad pensum, de Cremento* L X *libras ad Pondus.* Quod ideo noto, quia ut apud veteres Romanos, ita apud nostros majores pecunia & appendi & numerari solebat. Nec ita multis post annis, regnante Richardo Primo, tum ob præsidiarii militis insolentiam, tum aquæ penuriam, paulatim demigrare cœperunt incolæ, & vix mille hinc passus ad Ortum hybernum, loco humiliori, ubi quasi conceptaculum est plurimorum rivulorum, ad Avenæ, & Nadderi confluentes consederunt. Hujus demigrationis meminit in suis epistolis Petrus Blesensis. Sic enim de antiquo Sorbioduno scripsit, *Erat locus ille ventis expositus, sterilis, aridus, desertus, erat ibi turris quasi in Siloem, quæ habitatores loci onere longæ servitutis oppressit.* Et postea, *Captiva erat in monte illo Sarisburiensis ecclesia. Descendamus ergo fœlici auspicio ad complana, ubi valles abundabunt frumento, & campi spe-*

Pecunia appensa, & numerata.

New Sarisbury.

Britannia.

ciosi pinguescunt. Et Poëta jam dictus de eadem lusit:

Quid Domini domus in castro? nisi fœderis arca
In templo Baalim; carcer uterque locus.

Locumq; illum in quẽ descenderat, sic describit,

Est in valle locus nemori venatibus apto
Contiguus, celeber fructibus, uber aquis.
Tale Creatoris matri natura creata
Hospitium toto quæsiit orbe diu.

Cum jam descendissent, ut ab ara Dei auspicarentur, Richardus *Poore* Episcopus, in loco amænissimo, prius *Merifield* vocato, augustissimum speciosa structura templum inchoavit. Quod cum præcelsa pyramide, & duplici utrinque transepto sacra quam hilaritate & majestate venerabile quadragesimo post anno, maximis sumptibus peractum, & dedicatum anno MCCLVIII, Rege Henrico tertio etiam præsente. De quo versificator ille vetustus non ineleganter,

Regis enim virtus templo spectabitur isto,
Præsulis affectus, artificumque fides.

Sed multo elegantius clarissimus, & eruditissimus Daniel Rogersius,

Mira canam, Soles quot continet annus in una
Tam numerosa, ferunt, æde, fenestra micat.
Marmoreasque capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet.
Totque patent portæ, quot mensibus annus abundat,
Res mira, at vera res celebrata fide.

Fenestras enim anni diebus, columnas & columellas anni integri horis, & portas duodecim mensibus numero respondere dicunt. Claustraque habet ex australi parte sua amplitudine, & elegantia nullis secunda, quibus adjungitur palatium Episcopi pulcherrimum: & ex altera parte seorsim à templo campanile excelsum & firmissimum. Opibus vero & proventibus ita brevi accrevit, ut Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, & Præbendarios triginta tres honestissimis stipendiis alat, è quibus *Residentes*, ut vocant, suas etiam pulcherrimas ædes templo adjunctas habent, & hæc omnia seorsim ab urbe suis mœnibus inclusa. Cives itidem, dum Episcopus Dei domum moliretur, certatim urbem statuerunt, Rempublicam stabilierunt, in singulos vicos rivulos derivarunt: fossam, qua perenni flumine non subluitur, duxerunt, cum licentiam muniendi à Simone Episcopo impetravissent. Paulatimque ex veteris Sorbioduni ruinis sic accrevit hæc nova Sarisburia, ut statim atque Regia authoritate, viam publicam quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint, facile fuerit omnium urbium in hoc tractu secunda, summe frequens, omnium rerum, præsertim piscium affatim copiosa, & amplissimo ornata foro, in qua domus civica est è ligno pulcherrima. Sed nihil est, quo perinde glorietur, ac Ioanne Iewell non ita pridem Episcopo, Theologiæ cognitione ad miraculum instructissimo, & reformatæ religionis propugnatore acerrimo. Vetus Sorbiodunum jam inde evanuit, regnanteque Henrico Septimo omnino desertum, ut vix hodie superfit unum & alterum propugnaculum castri, quod tamen longo tempore postquam incolæ demigrassent Sarisburiæ Comitum sedes fuit, & de quo lis regnante Edwardo III exorta est memorabilis. Robertus enim Episcopus Sarisburiensis Guilielmum de *Monte-*

29. Edward. 3. Term Hilarii. Duellum de Castro Sarum vel Shirburn ut alii volunt.

cuto Comitem Sarisburiæ ea formula juris (quod *Breve de Recto* appellant Iuridici nostri) in jus de hoc Castro vocavit; ille respondit se duello jus suum defensurum. Unde die constituto Episcopus pugilem produxit suum ad repagula albo vestimento ad mediam usque tibiam indutum. Cui superinductum sagum armis gentilitiis Episcopi depictum, quem subsequebatur Miles baculum, & servulus scutum gestans, statimque Comes suum simili vestitu manu induxit pugilem, quem comitabantur duo Milites bacula alba gestantes. Cum jam in arenam descensuri essent pugiles, jussi sunt secedere ut arma utrinque explorarentur. Ex improviso autem literæ Regis intervenerunt, ut ampliaretur causa, ne quid fraudi esset Regi. Interim vero convenit inter eos, ut Comes acceptis 2500 *Marcis*, de jure in castro Episcopo, & successori in perpetuum cederet.

Comites Sarisburiæ. Historia monasterii Lacock.

Comites suos Sarisburia hæc jam olim habuit, quorum stemma paulo altius & verius ex Lacokensi historiola deducam. Gualtero de *Evereux* Comiti de *Rosmar* in Normannia latifundia assignavit in hoc agro munificentia Guilielmi Conquæstoris, quæ Edwardo de *Sarisberia* dicto, filio juniori in Anglia nato reliquit, ut alias in Normannia terras cum titulo Comitis de *Rosmar* Gualtero filio natu maximo, cujus soboles paulo post defecit. Edwardus ille de *Sarisberia* floruit anno 20 Conquæstoris, sæpiusque memoratur sine Comitis titulo in libro Angliæ Iudiciario. Hujus filius Gualterus monasteriolum ad *Bradenstok* construxit, ibique Canonici habitum senex induit, cum Patricium, qui Comes Sarisburiæ primus, ex Sibylla de *Cadurcis*, sive *Chaworth* suscepisset. Hic Patricius Comes primus in reditu à S. Iacobo Compostellano MCLXIX, à Guidone de *Lusignian* interfectus, successorem habuit Guilielmum filium, qui obiit Lutetiæ tempore Regis Richardi Primi. Hujus filia unica Ela (favore illius Regis Richardi,) & titulo Comitis, & suo clypeo cæruleo sex leunculis aureis erectis ornato, Guilielmum de *Longa-spatha*, à longo quo usus est ense cognominatum, filium naturalem regis Henrici II suis nuptiis honaravit. Huic filius erat Guilielmus de *Longa-spatha* itidem dictus, cui Henricus III offensior, quod in bellum sacrum cruce signatus, non impetrata venia abierat, tum Comitis Sarisburiæ titulum, tum Sarisburiæ castrum abstulit. Ille tamen propositi tenax in Ægyptum cum S. Lodovico Galliarum Rege profectus juxta Damiatam, quam Christiani cœperant, excellenti animi magnitudine inter densissimos hostes dimicans gloriosa morte occubuit, paulo antequam sanctus ille Rex infœliciter caperetur. Hujus filius nomine itidem Guilielmus sine Comitis titulo vixit, & unicam filiam Margaretam progenuit, quæ tamen Sarisburiæ habita Comitissa, uxor fuit Henrici *Lacy* Comitis Lincolniæ, cui unicam peperit filiam Aliciam, conjugem Thomæ Comitis Lancastrensis. Quo proscripto, Rex Edwardus Secundus in possessiones, quas illa marito cõcesserat, & dimiserat, involavit, & ex quibus Rex Edwardus Tertius Guilielmo de *Monte-acuto* dedit *Trowbridg*, *Winterbourn*, *Ambresbury*, & alia hisce verbis, *adeo plene & integrè sicut ea progenitores Margaretæ Comitissæ Sarisburiæ aliquo tempore tenuerunt.* Quo tempore Guilielmum illum de *Monte-acuto in Comitem Sarisburiæ præfecit, ac per cincturam gladii de dicto Comitatu investivit sibi & hæredibus in perpetuum.* Hic Manniam insulam sui juris fecit, duosque suscepit filios, Guilielmum qui patri in honore successit, & sine prole obiit, Ioannemque Equitem auratum qui ante fratrem fatis concessit, cum reliquisset è Margareta filia & hærede Thomæ de *Monte Hermerii* Ioannem Sarisburiæ Comitem, qui cum temporario esset ingenio, & Regi Henrico quarto perniciem moliretur, anno MCCCC Cicestriæ interfectus erat, & majestatis postea damnatus. In integrum tamen restitutus est filius ejus Thomas, vir inter summos Duces numerandus, sive laborem in negotiis, sive industriam in agendo, sive celeritatem in conficiendo spectes, qui dum Aureliam in Gallia obsideret, pila è tormento majori vulneratus anno MCCCCXXVIII occubuit. Alicia filia ejus unica nupta Richardo *Nevill*, illum Comitis Sarisburiæ titulo adauxit, qui dum stetit à familia Eboracensi, in prælio apud *VVakefeild* captus & capite plexus filium Richardum successorem habuit Warwici, & Sarisburiæ Comitem, qui periculis lætus novo civilis belli incendio patriam involvit, quo ipse extinctus. Hujus filiarum altera Isabella nupsit Georgio Duci Clarentiæ Regis Edwardi Quarti fratri cui peperit Edwardum, qui puerulus, & innocens ab Henrico VII capite truncatus, uti soror ejus Margareta cui titulus Comitissæ Sarisburiæ restitutus, ab Henrico Octavo eadem pœna septuagenaria affecta. Nec insolens sane principibus, ut sibi & suis adsit securitas, sanguine proximos, causis facile nunquam non se suggerentibus, tollere, vel opprimere. Anna altera filia Richardi *Nevill* Comitis Warwici, quem Edw. IV Comitem Sarisburiæ dixit, uxor erat Regis Richardi Tertii, cui cum peperisset Edwardum Walliæ Principem teneris annis defunctum, non sine suspicione veneni obiit. Iam inde desiit hic titulus honorarius, donec anno MDCV Iacobus Rex potentissimus Robertum Cecilium Secundo-genitum Nestoris nostri Guilielmi Cecilii ob animum prudentia validum, & consilia patriæ principique salutaria eodem illustraverit, cui antea, ut dixi, pro maximis in Rempublicam laboribus & meritis honores Baronis Cecilii de *Essenden*, & Vicecomitis *Cranburn* detulerat. Hæc de Comitibus Sarisburiæ.

Insignia Comitis Sarum.

Matth. Paris pag. 973. & 1051.

Walsingham pag. 74.

Verbaliter. Patent.

Pat. 20. Hen. 6. 1461.

Inferius sub hac urbe ad Avonam *Duncton*, sive *Donketon* assidet *Burgus*, ut ferunt, antiquus, & Bogonis Southantoniensis ædibus clarus, qui inter heroum numerum ob celebratam versiculis fortitudinem à populo relatus.

Bogo vulgo *Beavois*.

Sarisburiam planities campestris undique incingit, nisi ad ortum, qua adjacet vivarium amplissimum *Clarindon*, conservandis, enutriendisque animantibus feris peropportunum, & regiis ædibus quondam exornatum. De quo & viginti lucis inclusis sic carmine lusit D. Mich. Mascheertus Legum Doctor,

Clarindon.

*Nobilis est lucus, cervis clusura, * Saronam*
Propter, & à claro vertice nomen habet,
Viginti hinc nemorum partito limite, boscis
Ambitus est passüs mille cuique suus.

* Hoc nomen ipse Poëtice excogitavit.

Septen-

Septentriones versus ad VI plus minus à Sarisburia milliaria, in illa planitie, insana (ut Ciceronis verbo utar) conspicitur substructio. Intra fossam enim ingentia, & rudia saxa, quorum nonnulla XXVIII pedes altitudine, VII latitudine colligunt, coronæ in modum triplici serie eriguntur, quibus alia quasi transversaria, sic innituntur, ut pensile videatur opus: unde *Stonehenge* nobis nuncupatur, uti antiquis historicis *Gigantum Chorea* à magnitudine. Ejus vero qualemcunque delineationem cum verbis satis commode exprimi non potest, inferius post Alexandri Nechami versus opera sculptoris subjungendam curavi.

Stone-henge.

Hoc in miraculorum numerum referunt nostrates. Unde vero ejusmodi saxa allata fuerint, cum tota regione finitima vix structiles lapides inveniantur, & quanam ratione subrecta, demirantur. De his non mihi subtilius disputandum, sed dolentius deplorandum obliteratos esse tanti monumenti authores. Attamen sunt qui existimant saxa illa non viva esse, id est, naturalia & excisa, sed factitia ex arena pura, & unctuoso aliquo coagmentata: quemadmodum illa trophæa quæ in Eboracensi agro vidimus. Et quid mirum? Nonne apud Plinium legimus, pulverem Puteolanum fluctibus mersum protinus fieri lapidem? & cisternas Romæ ex arena fossitia, & calce vehementissima ita constructas, ut lapides videantur; Statuasque è marmorum crustulis tanta firmitudine coagmentatas, ut ex solido marmore judicentur. Fama obtinet, Ambrosium Aurelianum, sive Utherum ejus fratrem in Britannorum memoriam qui ibi Saxonum dolo, in colloquio ceciderunt, illa Merlini Mathematici opera posuisse. Unde Alexander Nechamus medii temporis Poëta, poëtico œstro percitus, sed non Apolline plenus, ex Britannica Galfredi historia sic lusit,

Saxa factitia.

Nobilis est lapidum structura, Chorea Gigantum,
Ars experta suum posse, pergit opus.
Quod ne prodiret in lucem segnius, artem
Se, viresque suas consuluisse reor.
Hoc opus adscribit Merlino garrula fama,
Filia figmenti fabula vana refert.
Illa congerie fertur decorata fuisse
Tellus, quæ mittit tot Palamedis aves.
Hinc tantum munus suscepit Hibernia gaudens,
Nam virtus lapidi cuilibet ampla satis.
Nam respersus aquis magnam transfundit in illa
Vim, queis curari sæpius æger eget.
Vther Pendragon molem transvexit ad Ambri
Fines, devicto victor ab hoste means.
O quot nobilium, quot corpora sacra virorum,
Illic Hengisti proditione jacent!
Intercepta fuit gens inclyta, gens generosa
Intercepta, nimis credula, cauta minus.
Sed tunc enituit præclari Consulis Eldol
Virtus, qui letho septuaginta dedit.

Alii produnt Britannos hoc quasi magnificum sepulchrum eidem Ambrosio substruxisse eo loci, ubi hostili gladio ille periit, ut publicis operibus contectus esset, eaque exstructione, quæ fit

ad

ad æternitatis memoriam,quasi virrutis ara. Certe ossa humana hic sæpius effossa fuerunt, & pagus qui adjacet ad *Avenam*, *Ambresbury*, id est, *Ambrosii vicus* dicitur, ubi antiquos quosdam Reges sitos esse historia Britannica docet, & Eulogium ibi trecentorum monachorum cœnobium fuisse refert,quod nescio quis barbarus Gurmundus diripuit. Eo loci postea Alfritha Eadgari Regis uxor, ut facinus in perimendo privigno Edwardo Rege, pœnitentia, & pio aliquo opere expiaret, ædem superbam Monialibus construxit & dotavit,in quo Æleonora vidua Regis Henrici Tertii regia pompa renunciata, inter sacras virgines se Deo dicavit. Ambrosius Aurelianus, qui nomen loco fecit,Romano imperio jam prope confecto, purpuram,ut P. Diaconus testatur, in Britannia induit, patriæ labenti suppetias tulit, & bellicosi Arthuri opera hostium impetus repressit, exercitus maximos, ex animosis Germaniæ populis conflatos delevit; & tandem collatis in hac planitie signis, animam patriæ reddidit. Cum vero Gildas, & Beda hujus parentes, purpura indutos occisosque scribant, illum è Constantini illius genere fuisse, qui Theodosio Iuniore IIII Cos. in Britannia spe nominis Imperator designatus, & postea Arelati interemptus fuerat, cur non asseveranter affirmarim? Ab *Ambresbury* cis *Avenam* vix ad quartum lapidem est Leporarium vulgo *Everlie VVarren*, ubi maximus leporum proventus, quorum venatu nobiles vicini recreantur; sed non tantus, ut militare auxilium adversus eos petant accolæ, quod Balearicos fecisse apud Plinium legimus, licet messibus itidem sint infesti, vicinumque huic *Luthgershall*, ubi olim castrum Galfredi *Fitz-Petri* Iustitiarii Angliæ & Comitis Essexiæ opulentissimi. Non multo superius *VVolfhall* fuerunt ædes familiæ claræ *Seimor*, sive de *S. Mauro* qui amplam in hoc tractu hæreditatem *Esturmiorum* nuptiis adierunt. Hi in clypeo argenteo tres leones rubros dimidiatos gestarunt, & ab Henrici Secundi temporibus *Forrestæ de Savernac*, quæ adjacet copiosa venatione, & filice gratissimi odoris celebris, hæreditario jure *Ballivi*, & *Guardiani* erant. In cujus memoriam Cornu eorum venatorium, magnum illud quidem & argento ornatum à *Seimoris* etiamnum servatur.

Ambresbury. | *Ambrosius Aurelianus.* | *Leporarium.* | *Wolfhall.* | *Estormy sive Sturmy.* | *Savernac Forrest.*

Paulo magis ad Ortum Cunetio flumen Saxonice Cynevan,vulgo *Kennet* oritur juxta ejusdem nominis viculum,quem aliqui CUNETIONEM, ab Antonino memoratum volunt, sed distantia utrinque reclamat. Hic *Selbury* collis rotundus & in fastigium editus surgit, qui hominum labore aggestus cum ex ipsius forma, & terræ subsidentis facie videatur. Cujusmodi multi in hoc tractu rotundi & fastigiati cernuntur, & *Burrowes* & *Barrowes* vocant,in occisorum militum memoriam forte excitati. Ossa enim in illis reperiuntur, & legi in usu fuisse Septentrionalibus,ut singuli milites prælio superstites tantum terræ quantum casside capere poterant, in occisorum tumulos aggererent. Etsi hunc *Selbury* instar limitis potius positum opiner, si non à Romanis,certe à Saxonibus, perinde ac fossa illa *VVodensdik*, cum de limitibus inter Mercios & Saxones occiduos in hoc agro sæpius decertatum, & ejusmodi tumulos pro limitibus aggestos fuisse Boëtius, & Gromatici scriptores commemorarunt. Decurrit hic fluvius primo per campos è quibus saxa uti rupes passim eminent, unde viculus ibi *Rockley* dictus, inter quas emergit nonnunquam ex improviso aqua torrentis in modum,quæ quasi futuræ famis prænuncia *Hungerborn* rusticis vocatur. Inde Cunetio sui nominis urbem invisit, quæ CUNETIO Antonino dicitur, & ad xx à Verlucione milliare locatur. Ad quam distantiam huic flumini Cunetioni antiqua illa urbs novo nomine *Marleborow*, olim *Marlebeorge* in collis declivi ab ortu in occasum protenditur. An hoc recentius factum fuerit nomen à Marga, quam *Marle* nostra lingua dicimus, & ad agros stercorandos utimur, non facile dixerim. Certe subjacet colli ex calce albicanti, quam majores nostri antequam hoc nomen *Chalck*, à calce Latinorum sunt mutuati, *Marle* dixerunt. Risu vero excipienda est illa à Merlini tumulo ducta notatio, quam hoc disticho in suo de Divinæ sapientiæ libro procudit Alexander Nechamus,

Barrowes & Burrowes. Tumuli. | *In Geometria.* | *Rockley.* | *Hungerborn, id est famis rivulus.* | *Cunetio oppidum.* | *Marleborow.*

Merlini tumulus tibi Merlebrigia nomen
Fecit testis erit Anglica lingua mihi.

Cunetionis hujus, una cum nomine fatum,fortunaque cum antiquitatis memoria à Saxonum ingressu ad Normannicum usque seculum periit, interposito enim tempore ne nomen quidem usquam in nostris historiis occurrit. Insequenti vero sæculo legimus Ioannem cognomento *Sine terra*, qui postea Rex Angliæ,hic castrum habuisse, quod cum ille à fratre Richardo Primo defecisset, Hubertus Cantuariensis Archiepiscopus expugnavit. Quodque postea celebratissimum fuit, frequenti omnium totius Angliæ Ordinum conventu, qui conjunctis sententiis ad tumultus sedandos legem tulerunt,quæ Statutum de *Marleborow*, vulgo vocatur. Nunc autem tempore devictum, nihil aliud plane est, quam rudetum; paucula sane intra fossam supersunt mœnium reliquiæ, & diversorium adjunctum pro castro intersignium castris prætendit. Incolæ vero nihil magis ostentant quam in proxima Ecclesia ad *Preshut* Baptisterium, ex obsidiano, ut videtur, lapide, in quo nescio quos principes olim baptismo Christo renatos fuisse perhibent.Nec tacendum sane quod legi, quemlibet Burgensem hic admissum duos canes leporarios,duos capos candidos,taurumque candidum veteri instituto *Majori* exhibere solere.

Eidem flumini etiam eadem ripa adjacet *Ramesbury* pratorum amœnitate nunc tantum commendatus viculus, olim Episcoporum cathedra celebratus, qui huic agro præfuerunt, sed cathedra illa Shirburnensi ab Hermanno octavo Episcopo conjuncta, demum, ut dixi, Sarisburiam translata, omnem secum famam hinc una transtulit, *quoniam apud Ramesberiam nec Clericorum erat conventus, nec erat quo sustentaretur.* Ex altera ripa magis ad Ortum *Litlecot* cernitur,quæ memoranda ob suum Dominum Ioannem *Popham*,qui summus in tribunali Regio Iudex justitiæ officiis, summa cum laude fungitur, ut jam dixi.

Ramesbury. | *Guilielm. Malmes. de Episcopis.* | *Litlecot.*

Huc usque Wiltoniensem agrum perlustravimus, qui ut est in Angliæ Notitia (nec adnotare pigebit) *reddebat Regi decem libras pro accipitre, viginti solidos pro summario, pro fœno centum solidos, & oras quinque.* Quod vel quale numi genus *Ora* illa fuerit,

Ora quid.

rit, mihi plane ignotum; sed ex Registro Monasterii Burtoniensis xx *Oras* valere duas Argenti Marcas observavi.

Comites è variis familiis præter illos quos dixi, Sarisburiæ, paucos hæc Provincia numerat, nam ut Weolsthanum ante Normannicam victoriam omittam, nullum (quod sciam) ante Richardi II tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eo honoris extulit, sed hujus fœlicitas cum suo principe & stetit, & cecidit: quum enim ille regno exturbatus, hic capite mulctatus. Nec multis post annis successorem habuit Iacobum *Butlerum* Ormandiæ Comitem ab Henrico VI evectum. Inde cum Lancastrenses jacerent ille proscriptus, & hunc titulum *Ioannes Stafford* minor Humfredi Ducis Buckinghamiæ filius Beneficio Edwardi IIII accepit, cui successit filius Edwardus sine liberis defunctus. Eundem honorem postea contulit Henr. VIII Henrico *Stafford* ex eadem Buckinghamiensi familia, quo aliquandiu ille gavisus sine prole diem obiit. Demum ejusdem Regis gratia in Bolleniorum familiam intulit, Thomam enim *Bollen* Vicecomitem *Rochfort*, natum ex altera hærede Thomæ *Butler* Comitis Ormondiæ, Wiltoniæ Comitem creavit. Cujus filia Anna à Rege in matrimonium assumpta, fato sibi & fratri funesto, parentibus acerbo, sed Angliæ fausto. Reginam enim Elizabetham principem optimam, ob rempublicam prudentissime administratam, & suas virtutes supra sexum heroicas illustrissima laude celebrandam nobis peperit. Cæterum cum Thomas *Bollen* angore confectus ex infelici liberorum fato, sine prole mascula expirasset; jacuit hic titulus donec Edwardus VI Guilielmo *Powlet* Domino *S. Iohn de Basing* contulerit, quem mox Marchionem Wintoniæ, & summum Angliæ Quæstorem constituit, in cujus familia etiamnum permanet.

Elizabetha Regina.

Vide Basing in Hantshire.

Parœcias 304 continet hic Comitatus.

HANTSHIRE.

PRoxima est Wiltoniensibus, quæ quondam Saxonibus ꞃanꞇeꞅcẏꞃ, nunc vulgo *Hamshire* cujus partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum spectasse non est cur dubitemus. Ab occasu Dorsettiam, & Wiltoniam, ab Austro Oceanum, ab Ortu Sussexiam & Surreiam, & à Septentrione Bercheriam attingit. Provinciola est frugum proventu ferax, sylvarum densitate alicubi amœna, pascuorum fœcunditate læta, & à maritimis commoditatibus fœlicissima; utpote quæ crebris interscissa æstuariis mercaturis faciendis admodum opportuna. In Romanorum potestatem cum primis redactam fuisse creditur, Historiæ enim nostræ produnt Vespasianum debellasse, & in hac re ut credamus ratio satis probabilis postulat. Dio enim testatur Plautium & Vespasianum, cum sub Claudio Britanniam aggrederentur, copiis in tres partes distributis, ne uno loco appellentes littore prohiberi possint, insulam petiisse: & ex Suetonio docemur Vespasianum in ea expeditione tricies cum hoste pugnasse, Vectam insulam, quæ huic agro objacet, & duas validissimas gentes in deditionem redegisse. Ob quas Victorias, & Oceanum fœliciter permensum, ipsum Vespasianum, quasi Cæsare fœliciorem sic affatur Val. Flaccus,

Vespasianus.

O tu pelagi cui major aperti
Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Et de ipso cecinit Appollonius Collatius Novariensis,

Ille quidem nuper fœlici Marte Britannos
Fuderat.

Quomodo vero in hoc bello, Vespasianum à Britannis arctissime obsessum Titus filius periculo exemit, quomodo item anguis innoxius ipsum *Britannia*. tunc temporis complexus est, quod in Imperii omen arripuit, tibi dixerint Dio, & Forcatulus. Ego vero quod instituti mei est, ab Occidentali hujus provinciæ limine exorsus, primùm oram maritimam, & quæ effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Iuxta Occidentalem limitem alveum placide agit *Avena*, & ubi primum hunc agrum influit, Cerdici est vadum, olim *Cerdicks-ford*, postea *Cerdeford*, nunc contracto vocabulo *Chardford* à Cerdico bellicoso Saxone denominatum. Hic enim Cerdicus ille collatis cum Britannis signis ita eos fregit, ut non solum imperii sui fines protenderit, sed etiam facile bellum posteris tradiderit. Cum antea anno Salutis DVIII, magna belli contentione *Natanleod* potentissimum Britannorum Regem, qui *Nazaleod* etiam aliis vocatur, cum magno Britannorum numero hoc tractu superavisset. E cujus etiam nomine regiunculam usque ad hunc locum *Natanleod* appellatam fuisse in Anglo-Saxonum Annalibus legimus, quam curiosior investigavi, sed ne tenue ejus nominis vestigium hactenus inveni, nec quis ille fuerit *Natanleod*, ariolari possum. Verum illo eodē tempore Aurelium Ambrosium in hoc tractu, alternante fortuna prælia cum Saxonibus subinde conseruisse certissimum; cujus tamen Anglo-Saxonum illi Annales nusquam meminerunt, qui, quod observavi, prælia sibi secunda, nunquā adversa propenso nimis in se ipsos studio, tantum commemorarunt. Inde flumen delabitur per *Regnewood*, sive *Rinwood*, in libro Angliæ Censuali *Rincewed*. Quod REGNVM fuisse Regnorum oppidum, cujus meminit Antoninus, cum itineris ratio, tum nominis reliquiæ, & significatio fidem faciunt: *Ringwood* enim Saxonica adjectione, REGNORVM sylvam significare videtur. Magni nominis olim fuisse, Centuria quæ adjacet inde nominata persuadet, nunc tantum rerum venalium foro est celebre. Hinc digressus *Avena* hospitio

Avena fl. sive *Avona*

Cerdickes ford.

5091. Cerdici vadum.

Natanleod sive *Nazaleod*.

An *Natanleod* & Aurelius Ambrosius idem.

Regnum. Ringwood.

HANTONIA SIVE SOVTHANTONENSIS COMITATVS Vulgo HANTSHIRE.
BERCHERIA Vulgo BARK-SHIRE.
Septentrio PART OF BARK SHIRE.
SVRRIA Vulgo SVRREY.
SVSSEXIA.
PART OF SVS SEX.
WILTONIA. Anglice WIL SHIRE.
DORCESTRIA Vulgo DORSET SHIRE.
OCEANVS BRITANNICVS.
PART OF THE ISLE OF WIGHT
Meridies
Occidens
Oriens
Cliton a Saxon Earle of Wincester
Saer Quincy Earle of Wincester
Hugh Spencer Earle of Wincester
Lodowick Bruget Earle of Winchester
William Paulet Marques of Wincester
Bego or Beavous Earle of Southanton a famous warrior against y Normans.
William Fitz William created Earl of Southampton by Kinge Henry 8.
Tho Wriothesley created Earle of Southampton by Kinge Edward 6. Anno 1.
Mill. Angl. quorũ 4 uni Germanico æquip.

9

suo excipit *Stour* fl. à Durotrigibus descendentem, ubi ad confluentes intersidet emporiolum frequens, hodie ab æde Christo sacra *Christ-church*, olim quod inter amnes interpositum, *Twinamburne*, eodem plane sensu, quo Italiæ *Interamna*. Castello quondam firmatum, & antiqua Præbendariorum ecclesia ornatum, quæ Saxonico seculo constructa, à Radulpho *Flammard* Episcopo Dunelmensi (qui ibi Decanum egerat) regnante Guilielmo Rufo restaurata, & à Richardo de *Ripariis* Devoniæ Comite, cui Rex Henricus Primus hunc locum in *feodum* contulit, magnis reditibus locupletata, ad Regis Hen. VIII tempora, & summam illam monasteriorum horam fuit celeberrima. Sub hoc *Stourus*, & *Avena* uno conjuncti ostio in mare effunduntur, quod Ptolemæus ALAUNI fl. ostium dixit, & recte quidem. Nam *Avenam* proprium fuisse huic nomen minime mihi imperare possum ut credam, cum sit commune, & Britanni ea dictione omnia flumina designent. *Alaun* autem olim dictum existimarim, quod ejus nominis superstites sint reliquiæ in viculis assidentibus, utpote in *Allinton*, *Allingham*, &c.

Christ-church. *Twinham.* Registrum monasterii. Alaunus fl.

Ad hujus ripam Orientalem Guilielmus Normannus oppidis, villis, & sacris ædibus longe lateque excisis, miserisque incolis ejectis, omnia per triginta plus minus in ambitu milliaria, in ferarum lustra, & saltum redegit, quem nos *Newforest*, Angli illo seculo *Ytene* dixerunt. De quo Gualterus Mapæus, qui illi ævo proximus, *Conquæstor terram Deo & hominibus abstulit, ut eam dicaret feris, & canum lusibus, à qua triginta sex matrices ecclesias extirpavit, & populum earum dedit exterminio.* Hoc autem fecit vel ad tutiorem accessum in Angliam Normannis suis præstandum (Normanniæ enim objacet) si eum quasi bello perfunctum gravior in hac insula tempestas exciperet; vel ad voluptatem, quam ex venatione caperet vel ad pecuniam sibi undiquaque corradendam. Ille enim feris, quam hominibus æquior, pecuniariam mulctam, eamque gravissimam, & supplicia alia graviora constituit, si quis suas feras venaretur. Sed huic regis importuno facto divina vindicta non diu defuit. Richardus enim filius ejus secundo-genitus, & Guilielmus Rufus Rex Angliæ, alter etiam filius in hoc saltu perierunt; hic sagitta à Gualtero *Tirell* fortuito transfixus, ille pestilenti aura afflatus. Henricus item è Roberto filio natu maximo nepos, dum in hoc feras contentius insectaretur, ramusculis appensus animam efflavit, ut etiam nepotes parentum delicta luere doceamur. De hac *foresta* circumferuntur I. Whiti Episcopi Wintoniensis versiculi, quos, quamvis falso Rufum regem instituisse innuant, cum multis tamen placeant, mihi etiam hoc in loco subjungere non displiceat,

Newforest. Eulogium.

> *Templa adimit divis, fora civibus, arva colonis*
> *Rufus, & instituit Beaulensi in rure forestam;*
> *Rex cervum insequitur, Regem vindicta, Tirellus*
> *Non bene provisum transfixit acumine ferri.*

Beaulense Rus vocat, eo quod in proximo Ioannes Rex Monasteriolum posuit, à bello situ *Beaulieu* dictum, quod ad patrum usque memoriam celeberrimum: asylum utique intemeratum, & tutus perfugis receptus, unde homicidas quantumvis sceleratos, vel læsæ majestatis reos abripere nefas, & piaculum nostri quondam existimarunt. Adeo ut majores nostri, cum ejusmodi Asyla, sive *templa* (ut vocant) *misericordiæ*, passim per Angliam instituerint, Romulum sibi potius in exemplum proposuisse videantur, quam Mosem, qui consulti homicidii reos ab altari avelli jussit, ut moriantur. Illisque tantum asylum collocavit, qui fortuitum homicidium perpetrassent.

Beaulieu. Asyla. Exodi 21. Iosephus lib. Antiq. 4.

Verum ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hic saltus est, præsidio nudus, & hosti expositus jaceret, Henricus VIII munitionibus armare cœpit. In lingula enim longius prominente, unde brevissimus in Vectam insulam trajectus, *Hurst* castellum extruxit, quod mari circumquaque minatur. Magisque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitavit, *Calshot*, pro *Caldshore* vocant, ut Southantoniensis portus ingressum tueretur. Hic enim retractis magno recessu littoribus, & Vectæ insulæ objectu portus fit egregius, quem Ptolemæus TRISANTONIS fl. ostium vocat, ut mea quidem fert opinio, pro *Traith Anton*, id est, *æstuarium Anton.* Eodem enim fere nomine Ninnio antiquo authori *Trahannoni ostium* appellatur. Flumen autem influens, quod hodie *Test*, superiori ætate, ut est in Sanctorum vitis, *Terstan*; atque olim *Ant* vel *Anton*, dictum fuisse *Antport*, *Andover*, & *Hanton* oppida, quæ incumbunt, quodammodo loquuntur. Tantum abest, ut ab Hammone Romano ibi interfecto dictum credam: quod tamen fabulatur Monumethensis, & Poëta ejus assecla, qui de Hammone sic ludit,

Hurst-castle. Calshot-castle Trisantonis fl. ostium.

> *Ruit huc, illucque, ruentem*
> *Occupat Arviragus, ejusque in margine ripæ*
> *Amputat ense caput, nomen tenet inde perempti*
> *Hammonis Portus, longumque tenebit in ævum.*

Cæterum huic portui imponitur *South-hanton* urbecula, in cujus proximo ad Ortum æstivum, alia eodem nomine olim floruit, quæ CLAUSENTUM Antonini, tam ex distantia hinc à *Regno*, quam inde à *Venta* videatur: utque *Trisanton*, *Antoni æstuarium*, sic *Clausentum Portum Entum* Britannice significat, *Claudh* enim Britannis idem denotare accepi, quod χυτὸς λιμὴν Græcis, id est, portus effossa terra extructus. *Hanton* autem & *Henton* hunc locum dictum fuisse, non est cur quisquam dubitet, cum in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus Primus, totus ager expresse *Hantscyre*, & *Hentscyre* alibi dicatur, & ipsum oppidum ab australi situ *South-anton*. Cujusmodi fuerit non facile quis dixerit, sedem habuit eo loci, ubi campus est, quem nunc S. Mariæ vocant, ad portum usque pertigit, & alteram fluminis ripam occupasse videatur, nam paulo superius ex opposito ad *Bittern*, Franciscus *Mills* vir optimus, qui illic habitat, mihi ostendit rudera, parietinas, & fossas antiqui castri quod in ambitu quingentos passus colligit, & accedente æstu tribus ex partibus aquis late circumfunditur. Vetustatem vero ita probant antiqui Romanorum imperatorum nummi subinde effossi, ut si non fuerit castrum veteris Clausenti, facile judices ex illis munimentis fuisse, quæ Romani in littore Oceani ad meridianam plagam (ut habet Gildas) ad repri-

Southanton. Clausentum. Bittern.

primendas piraticas Saxonum deprædationes collocarunt. Cum omnia Danicis bellis fracta, & debilitata, eorum etiam direptioni *Hantona vetus* anno Domini DCCCLXXX relicta fuit, & Guilielmi illius Primi temporibus, ut ex ejus libro loquar, habuit Rex in eo tantum *octoginta homines in Dominio*. Sed ante ducentesimum annum, cum Edwardus Tertius Rex Angliæ, & Philippus Valesius de summa Imperii Gallici decertarent, à Gallis incensa deflagravit. E cujus statim cineribus, loco commodiore emicuit, quæ nunc cernitur urbecula duobus fluminibus interposita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris, civium fortunis, & mercatorum concursu opulenta, duplici fossa, mœnibus validis, crebris interpositis propugnaculis circumsepta, & ad portus tutelam castellum è quadrato saxo firmissimum aggesta in magnam altitudinem mole exurgit, à Richardo Secundo constructum. Memorabile est illud potentissimi Canuti Regis Angliæ, & Daniæ factum, quo assentatorem, qui omnia ad regis vultum, & nutum converti asserebat, hoc in loco repressit. *Sedile suum*, inquit Huntingdonensis, *in littore maris cum ascenderet, statui jussit. Dixit autem mari ascendenti, Tu meæ ditionis es, & terra in qua sedeo mea est, nec fuit qui impune meo resisteret imperio. Impero igitur tibi, ne in terram meam ascendas, nec vestes, nec membra dominatoris tui madefacias. Mare vero de more conscendens pedes Regis sine reverentia madefecit. Ille igitur resiliens, ait: Sciant omnes habitantes orbem, vanam & frivolam regum esse potentiam, nec regius qempiam nomine dignum præter eum, cujus nutui cœlum, terra, & mare legibus obediunt æternis: nec unquam postea coronam sibi imposuit*, &c.

Canuti χεία.

Fluminum illorum, quibus hæc urbecula interponitur occidentale, nunc *Test*, olim ut opinamur *Anton*, è *Chute* saltu exoriens primum *Andover* adit, Saxonice Andeafaran, id est, *Andi trajectus*, ubi anno salutis DCCCLXXXXIII Æthelredus Rex Angliæ, cum Dani ejus regnum undique raptarent, ut fessas regiones tuta, & tranquilla pace tandem refoveret, Aulafum Danum in suam familiam adoptione, quæ tamen statim irrita, inseruit; nec enim tantus honor barbari animum à rapinis avocare poterat. Inde haud procul à *Whorwell* defluit, ubi Ælfritha regina monasterium construxit, ut expiaret gravissimum illud scelus, quo tollendo Edwardum Regem privignum nefarie se astrinxit, & etiam cædem mariti sui prioris Athelwoldi Comitis nobilissimi elueret, quem Edgarus Rex huc venandi gratia evocatum transfixit, quod sibi in amatoriis consiliis illusisset & hanc ipsam Ælfritham forma ante omnes eo sæculo venustissima malis artibus sibi præripuisset. Postea admisso amniculo à *Wallop* vel rectius *VVell-hop*, id est, si ex avita nostra lingua interpretemur, *Fonticulus in latere collis*, unde insigni illi Equestri familiæ de *VVallop*, qui juxta habitat, nomen inditum; BRIGE, vel BRAGE, vetustum item oppidum ab Antonino ad IX à Sorbioduno lapidem collocatum Testus quærit, ad quam distantiam inter Sarisburiam, & Wintoniam *Broughton* viculum rusticum haud procul à sua ripa invenit, qui si BRAGE non fuerit, tunc eradicatum credimus, cum omnia hoc in loco complanaret Guilielmus Normannus, ut saltum,

Andover.

Aulafus ab Ethelredo adoptatus.

Wallop. Brige.

quem dixi, conficeret. *Rumsey* deinde, Saxonice Rumrez, ab Eadgaro Rege velatis virginibus, quarum templum adhuc superest, consecratum invisit hic fluvius, & mox in portum Antonensem fertur ad *Arundinis vadum*, quod Beda dixit, & *Redford* interpretatus est; nunc autem à ponte ubi vadum fuit, pro *Redford*, *Redbridge* dicitur, ad quod enascente Anglo-Saxonica Ecclesia monasterium floruit, cujus Abbas Cymberth Arvandi Vectæ Reguli duos fratres puerulos salutari, ut author est Beda, baptismatis aqua perfudit carnificis manum jam jam subituros. Hi enim, cum Cedwalla Saxo Vectam insulam oppugnaret, fuga sibi consulentes *Ad Lapidem* oppidulum delituerunt, donec proditi Cedwallæ jussu interficerentur. Quod fuerit hoc oppidulum ad *Lapidem*, si forte rogites, *Stoneham* dixero, proximum sc. à *Redbridge* viculum; quod pro me ipsa nominis significatio facillime probet. Alterum flumen quod ad Orientalem Southantonis partem effluit *Alre*, dictum videatur, *Alresford* enim, id est, *Alrei vadum*, mercatorium oppidum dicitur, ad ejus ripam non ita procul à lacu, è quo profluit. Hoc (ut Wintoniensis Regesti antiqui verbis utar) *Religiosus Rex Kinewalc à Birino Pontifice fidei Sacramentis imbutus in Christianæ religionis exordio* (hoc in tractu) *VVentanæ Dei Ecclesiæ magna animi largitus est devotione*. Anno salutis MCCXX Godfredus *Lucy* Episcopus Wintoniensis forum hic innovavit, appellavitque *Novum forum*, fortasse ratione veteris *Alresford*, quod adjacet. Hoc tamen novum nomen apud populum, penes quem vis est loquendi longe maxima, non diu invaluit. Huic *Tichborn* finitimum est, nec silendum quod claram & vetustam familiam suo nomine insigniverit.

Rumsey.

Redbridge.

Lib. Monast. Waverleiæ.

Tichborn.

Hujus fluminis ripæ Occidentali imponitur clarissima Britannicorum Belgarum civitas, Ptolemæo & Antonino VENTA BELGARUM, Britannis etiamnum *Caer Gwent*, Saxonibus olim Wintanceſter, vulgo Latinorum *Wintonia*, nobis hodie *VVintchester*. Non desunt tamen, qui hanc Simenorum Ventam asserunt, Bristoliamque Ventæ Belgarum nomine honestant; sed nullos fuisse in hac insula Simenos, cum ad Icenos devenero, docebo. Interea vero si oppida Ventæ apud Antoninum adjacentia, velut formicæ semitas alibi quærant, quo conjecturam suam confirment, nihil quicquam invenient.

Venta Belgarum.

Wintchester.

Ventæ hujus etymum alii à Vento, alii à Vino, alii à Wina Episcopo petunt, qui omnes Bonæ menti litarent. Potior mihi videtur Lelandi nostri opinio, qui à *Guin*, sive *Guen* Britannorum, id est, *albo* deduxit, ita ut *Caer Guin*, Albam urbem significet. Et quî non? cum ab albedine prisci Latini *Albam Longam*, & *Albam Regiam* civitates denominarint, Græci itidem *Leucam*, *Leucada*, & alia ab albedine loca nominata habuerint. Hæc etenim Venta, uti & aliæ duæ ejusdem cognominis, VENTA SILURUM, & VENTA ICENORUM, in solo ex creta, & argilla albicanti collocatur.

Urbs proculdubio Romanis seculis insignis, utpote in qua textrina, sua sacra Imperatores Romani habuisse videntur, cum inter Britanniæ VENTAS facile fuerit primaria, & Italiæ proxima. In Notitiarum enim libro, Procurator Cynegii in Britannis VENTENSIS, sive BEN-

Cynegium Roman. Imper. in Britannia.

TENSIS memoratur, ubi Iuriſconſultorum flos unicus Iacobus Cujacius Gynæcii legit, & ſacrum textrinum in ſuis ad Cod. Paratitlis interpretatur. Iuxtaque ſentit Guidus Pancirolus, ſcribitque illa Gynæcia conſtituta fuiſſe *texendis principis militumque veſtibus, navium velis, ſtragulis linteis, & aliis ad inſtruendas manſiones neceſſariis.* Procuratorem tamen illum canes Imperatoribus hic curaſſe exiſtimavit Wolphgangus Lacius. Et canes ſane noſtri primas inter Europæos omnes ferunt: uſque adeo ut, Strabone teſte, noſtri Canes milites eſſent, priſcique Galli etiam in bello uterentur, & Amphitheatralibus illis, aliiſque Romanorum venationibus expeterentur. Erant enim (authore Strabone) εὐφυεῖς πρὸς τὰς κυνηγεσίας, id eſt, *ad venationem naturali præſtantes facultate.* Vnde Nemeſianus:

Gynæcium.

Canes Britannici.

> *diviſa Britannia mittit*
> *Veloces, noſtrique orbis venatibus aptos.*

Gratius etiam de illorum pretio, & præſtantia,

> *Quod freta ſi Morinum dubio refluentia ponto*
> *Veneris, atque ipſos libeat penetrare Britannos.*
> *O quanta eſt merces, & quantum impendia ſupra.*

Ipſum quoque Agaſæum noſtrum, quem etiamnum *A Gaſehound* vocamus, norunt, & in precio habuerunt antiqui illi Græci. Quod Oppianus in primo Cynegeticorum tibi dicet,

A Gaſehound. Agaſæus canis Britannicus.

> Ἔστι δέ τι σκυλάκων γένος ἄλκιμον ἰχνευτήρων,
> Βαιὸν, ἀτὰρ μεγάλης ἀντάξιον ἔμμεν' ἀοιδῆς.
> Τοὺς τρέφεν ἄγρια φῦλα Βρετανῶν αἰολονώτων,
> Αὐτὰρ ἐπικλήδην σφὰς Ἀγασαίους ὀνόμηναν.
> Τῶν ἤτοι μέγεθος μὲν ὁμοίιον οὐτιδανοῖσι
> Λίχνοις οἰκιδίοισι τραπεζήεσσι κύνεσσι.

Quæ ſic Latine convertit Bodinus,

> *Eſt etiam catuli ſpecies indagine clara,*
> *Corpus huic breve, magnifico ſed corpore digna,*
> *Picta Britannorum gens illos effera bello*
> *Nutrit, Agaſæoſque vocat, viliſſima forma*
> *Corporis, ut credas paraſitos eſſe latrantes.*

Claudianus etiam de canibus noſtris villaticis,

Maſtives.

> *Magnaque taurorum fracturi colla Britanni.*

Sed hæc parerga ſunto.

In hac urbe, ut hiſtorici noſtri produnt, Romanis temporibus Conſtans ille Monachus fuit, quem primo Cæſarem, & poſtea Auguſtum deſignavit pater Conſtantinus, qui contra Honorium ſpe nominis purpuram induerat. *Iampridem enim*, ut habet Zoſimus, de illo tempore loquens, *tam urbibus, quam vicis populoſa collegia habuerunt monachi*, qui prius lucifugi ſparſim per montes, ſylvas & ſaltus ſolitarii egerunt, unde & nominati. Hujus autem Collegii parietinæ illæ antiquæ quæ tanta craſſitie & firmitate ad portam occiduam Cathedralis eccleſiæ cernuntur, reliquiæ eſſe videantur. Verum Cæſareus iſte Monachus hinc eductus paternæ ambitionis, & ſpretæ religionis cito pœnas morte dependit. Saxonica Heptarchia, licet ſemel atque iterum cladibus afflicta, revixit tamen, Occidentaliumque Saxonum Regia fuit, magnificis templis, epiſcopalique ſede exculta, & ſex officinis monetariis ab Æthelſtano Rege inſtructa. Normannicis etiam temporibus inclaruit, Archivumque, ſive publicorum monumentorum receptaculum hic conſtitutum. Diuque floruit, niſi quod uno & altero incendio fortuito deformata, & militari inſolentia, inteſtino bello inter Stephanum, & Matildem de imperio Anglico direpta. Vnde Nechamus noſter, qui illa ætate floruit,

Conſtans è Monacho Cæſar. Monaſteria in urbibus.

> *Guintoniam titulis claram, gaziſque repletam*
> *Noverunt veterum tempora priſca patrum.*
> *Sed jam ſacra fames auri, jam cæcus habendi,*
> *Vrbibus egregiis parcere neſcit amor.*

Hæc tamen ſolatus eſt damna Edwardus III, cum pannorum, & lanarum emporium, quod vulgo *the Staple* vocamus, in hac conſtituerit. Quæ urbis fuerit his ſuperioribus annis facies non facile quis dixerit. Quam, ut ille habet Nechamus,

The Staple.

> *Flammis toties gens aliena dedit.*
> *Hinc facies urbis toties mutata, dolorem*
> *Prætendit, caſus nuntia vera ſui.*

Noſtra ætate ſatis eſt frequens, fluminis divortiis irrigua, ab ortu in occaſum porrectior, mille quingentos plus minus paſſus ambitu intra mœnia colligit, quæ ſex portis patent, longioribus ad unam quamque procurrentibus ſuburbiis. Ad occiduæ portæ auſtralem partem caſtrum eminet vetuſtum, ſæpius obſidione cinctum, ſed tum graviſſime, cum Matildis Auguſta contra Stephanum regem propugnaret, & demum, divulgato ſe diem obiiſſe, loculo, quaſi mortua, elata hoſtes eluderet. De menſa illa circulari, ſive orbiculari muro, hic appenſa, quam vulgus hominum tanquam Arthurianam menſam ſuſpicit, nihil eſt quod dicam, niſi recentioris eſſe ætatis, ut intuenti facile appareat. Superioribus enim ſæculis, cum virtutis bellicæ exercendæ gratia, militares decurſiones (*Torneamenta* vocant) frequenter haberentur; hujuſmodi menſis uſi erant, ne quod diſcrimen inter nobiles ex ambitione exiſteret: & veteri ſane, ut videtur, inſtituto. Gallos enim antiquos circularibus menſis circumſediſſe, Armigeroſque eorum ſcuta ferentes à tergo adſtitiſſe, memorat Athenæus. In media fere urbe, ſed magis ad Auſtrum, Kenelwalchius Occidentalium Saxonum Rex, poſt dirutum illud Monachorum Romano ſæculo collegium, *Primum*, ut inquit Malmeſb. *Deo templum poſuit, per id temporis pulcherrimum, quo loco poſteritas in ſede epiſcopali fundanda, etſi anguſtiori primo, per eadem tamen cucurrit veſtigia.* Huic ſedi jam inde à Wina, quem Kenelwaichius ille primum inſtituit Epiſcopum, præfuerunt Epiſcopi non minus opulentia, & honore quam ſanctimonia clari, Archiepiſcopi ſcilicet Cantuarienſis peculiari quadam prærogativa Cancellarii, & Georgianis Equitibus jam diu à ſacris, qui ſubinde magnis impenſis hoc templum inſtaurarunt, ſcilicet *Edington* & *Walkelin*; ſed præcipue *VVickhamus*, qui occiduam eccleſiæ partem à choro, novo & eleganti ſane opere, immenſo ſumptu extruxit, in cujus medio ipſius inter duas columnas cernitur ſepulchrum. Noviſque ſubinde patronis præſules conſecrarunt, Amphibalo, Petro, Suithino, & demum S. Trinitati, quo nomine nunc innoteſcit. Saxonibus etiam, quibus ſummo in honore erat ob quorundam Regum ſepulturam, quorum oſſa collegit Richardus *Fox* Epiſcopus & ciſtulis inauratis in ſummitate parietis, qui ſuperiorem chori partem præcingit, cum ſuis inſcriptionibus diſpoſuit. Ealden mynſter, id eſt, *Vetus monaſterium*, hoc olim dictum erat, ratione alterius recentioris

Tabula rotunda.

Torneamenta.

Lib. 4 Deipnoſophiſt.

Epiſcopi Wintonienſ.

Nepan

Guilielm. Malmes.

Neꝩan ꝺẏnꞅꝺeꞃ, id est, *Novum monasterium*. Quod Ælfredus fundavit, *& ad construendum ejusdem officinas mercatus ab Episcopo terræ spatium, ad unum quemque pedem marcam pondere publico pensitavit.* Hoc vero, uti illud vetustius, conjugatis presbyteris positum erat, qui postea miraculo Crucis loquentis, & eorum institutum improbantis, à Dunstano Archiepiscopo Cantuariensi exturbati, & in eorum locum Monachi substituti. Hæc monasteria contiguis parietibus ita vicina erant, ut voces canentium in altero aliis obstreperent, unde cum simultates monachi invicem exercerent, quæ postea in inimicitias proruperunt; & aquarum magna vis collecta ab Occidentali porta per devexos vicos defluens ad novum hoc Monasterium stagnaret, aëremque insalubrem exhalaret, post ducentesimum ab ipso conditum annum, templum in Septentrionale urbis suburbium, quod *Hide* dicunt, translatum erat. Vbi Henrico Primo permittente, monasterium amplissimum & pulcherrimum construxerunt monachi, quod paucis interjectis annis, dolo Henrici Blesensis Episcopi Wintoniensis (ut privata loci hujus historiola testatur) misere deflagravit. Quo incendio crux, Danici Canuti donarium, in quod, (ut schidæ habent antiquæ) totius Angliæ annuum reditum contulerat, absumpta fuit, Monasterium nihilominus resuscitatum in miram amplitudinem, ut ipsæ ruinæ jam loquuntur, ad funestam usque monachorum periodum sensim excrevit. Tunc enim hoc demolitum, & in illud alterum S. Trinitatis, quod Cathedralis est Ecclesia, exturbatis monachis, Decanus, & Præbendarii duodecim sunt inducti. Ad Ecclesiæ Cathedralis orientalem partem, Episcoporum Palatium amplissimum, *Wolvesey* dictum, crebris turribus incinctum, rivuloque fere circumfusum, ad mœnia pertingit, & in Australi suburbio Collegium elegans è regione prospectat, quod Guilielmus *VVickham* hujus sedis Episcopus, maximus inter Anglos bonarum literarum pater & patronus, cujus laus omni seculorum memoria literarum monumentis inveterascet, in scholam construxit, & dicavit, è qua fœlicissimus est doctissimorum in Rempub. & ecclesiam proventus. In hoc enim *Guardianus*, Socii x, scholarchæ duo, & Scholastici 70, aliique nonnulli honestissime aluntur. Alia etiam eximia erant in hac urbe ædificia, (fuerunt enim plurima religioni consecrata) quæ cum tempus expugnarit, memorare non libet, Parthenonem tamen illam, sive virginum Monasterium quod Ælfwida Ælfredi Regis uxor posuit, præterire nolo, cum longe celeberrimum fuerit, ut reliquiæ jam ostendunt, & ex hoc Matildem Malcolmi Scotorum regis filiam sibi in uxorem acceperit Henricus Primus, per quam veterum Anglorum stirps regia Normannicæ coaluit, & ille à populo Anglico plurimum gratiæ inivit. Illa enim Regis Edmundi *Ferrei lateris* ex filio Edwardo *Exule* proneptis: mulier cum cæteris virtutibus, quæ quidem dignæ regina essent, ornata omnibus; tum veræ pietatis incredibili studio flagrans. Vnde in ejus laudem vetus est Tetrastichon,

Hide Abbatia.

Collegium Wichamicum. Guilielm. Wickhamus.

S. Mariæ Abbay.

Matildis uxor Henrici primi.

Prospera non lætam fecere, nec aspera tristem,
Aspera risus ei, prospera terror erant.
Non decor effecit fragilem, non sceptra superbam;
Sola potens humilis, sola pudica decens.

De Guidone Warwicensi fabellis decantato, qui singulari certamine Colbrandum illum Danicum Typhoëum hic devicit, de Waltheofo Huntingdoniæ Comite hic capite truncato, ubi postea Capella fuit S. Ægidii, & egregio illo sanctæ Crucis Hospitali adjuncto, ab Henrico Blesensi Regis Stephani fratre, hujus urbis Episcopo fundato, & Henrico de *Beaufort* Cardinale adaucto, non est cur aliquid dicam, cum ex historiis sint omnibus pervulgatissima.

Comites Wintoniæ. Insignia Quinciorum. * *A Lable of 7.* * Mascles voided.

Quod ad Wintoniæ Comites spectat, ut taceam Clitonem Saxonem à Normannis avito honore exturbatum, Ioannes Rex Saërum *Quincy* Wintoniæ Comitem dixit, qui usus est pro insignibus baltheo militari, *Fesse* vocant, cum * lemnisco septemplici, ut in sigillo vidimus. Illi successit Rogerus filius, qui septem * Rhombos aureos rubro in scuto gestavit. Sed in illo honor evanuit, cum sine liberis masculis diem obiisset. Duxit enim filiam natu maximam Alani Domini Gallovidiæ in Scotia ex uxore priore, & alteram hæredum, cujus jure fuit Constabularius Scotiæ. Sed ex illa tres tantum filiæ natæ; prima Guilielmo de *Ferrariis* Comiti Derbiæ, altera Alano de *la Zouch*, tertia Cominio Buchaniæ in Scotia Comiti enupta. Longo inde tempore interlabente, Hugo Le *Despencer* eo titulo à Rege Edwardo Secundo tantum ad vitam donatus, & ab eo unice dilectus, sero cum filio sensit, qualia sint præmia regiæ gratiæ: uterque enim à populo furente morte atrocissima mulctatus. Satis longo deinde intervallo Edwardi IIII beneficentia Ludovicus Brugensis Belga Baro de *Gruthuse* & Princeps *Steinhusii*, qui eum patria profugum in Belgio foverat, hunc titulum cum insignibus Rogeri *Quincii* non dissimilibus accepit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VII in manus reddidit. Nostra vero memoria Guilielmum *Powlett*, Angliæ Thesaurarium novo Marchionis Wintoniæ titulo honoravit Edwardus Sextus, quo etiam ejus posteri nunc fruuntur. Ventæ hujus longitudinem part. XXII, Latitudinem 51 grad. esse superioris ætatis observationes docuerunt.

Hamble.

Solente.

A Venta magis ad Ortum, *Homble* fluvius vasto ore in Oceanum profunditur, *Homelea* Bedæ dicitur, qui, ut habet ille, per terras Iutarum *Solente* intrat, sic enim illi vocatur fretum, quod Vectam insulam, & Britanniam interluit, in quo statis horis æstus reciprocatio utrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occursans, tantam admirationem antiquis illis fecit, ut in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. De quo en tibi ipsa Bedæ verba, *Bini æstus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali erumpunt, sibimet invicem quotidie compugnantes occurrunt, ultra ostium fluminis Homeleæ, finitoque conflictu in Oceanum refusi, unde venerant, redeunt.* In hoc fretum etiam evolvitur fluviolus qui prope *VVarnford* ortus transit inter *Forrestas* de *VValtham*, ubi ædes sunt amplæ Episcopi Wintoniensis, & de *Bere*, per *Tichfeld* quondam Monasteriolum à Petro de *Rupibus* Episcopo Wintoniensi positum, nunc primariam sedem Writheosleorum Southantoniæ Comitum. Inde flexuoso anfractu statim

Tichfield.

Portsey.

tim retrahitur littus, sinumque insula quæ *Portsey* dicitur, efficit, in cujus interiori recessu floruit olim *Port-Peris*, ad quem Vespasianum appulisse produnt, majores nostri novo nomine *Port-chester* dixerunt, non à Porta Saxone, sed à Portu: Ptolemæo enim Μέγας λιμὴν, id est, PORTUS MAGNUS, vocatur, à spacio, uti etiam ille *Portus magnus* in Africa, teste Plinio. Castrumque sane amplum superest, quod in subjectum portum longe lateque prospectat. Cum autem portus commoditatem Oceanus recedendo paulatim subtraheret, hinc demigratum est in *Portsey* insulam adjunctam. Quæ 14 plus minus milliaria ambitu colligit, salsis aquis intumescente æstu circumflua, ex quibus salem coquunt, & ponte, qui suum propugnaculum adjunctum habuit, continenti conjuncta. Hanc Athelfleda Eadgari Regis uxor *Novo monasterio* Wintoniæ dederat: & in ea ad ingredientis sinus fauces, sive ostium oppidum majores posuerunt, indeque *Portsmouth* dixerunt, id est, *Portus ostium*. Inardescente bello frequens est, alias infrequens, Martique potius & Neptuno quam Mercurio studet. Ecclesiam habet opere satis vetusto, & Hospitale (*Dei domum* vocant) à Petro de *Rupibus* Wintoniensi Episcopo fundatum. Muro ex trabibus multo aggere vestitis, mole quondam ad Ortum æstivum prope portam & duobus ad portus ingressum è vivo saxo propugnaculis communitum, quæ ab Edwardo Quarto inchoata, Henricum Septimum perfecisse, præsidioque oppidum firmasse referunt incolæ. Sed nostra memoria ELIZABETHA Regina magnis sumptibus, novis operibus ita quasi armavit, ut jam nihil desit, quod in loco munitissimo requiras. Et ex præsidiariis alii nocte dieque ad portas, alii in turre sacra stationes agunt, qui pulsu campanæ quot equites & pedites accedunt, & ex qua parte, ostenso vexillo, significant.

Portus Magnus.

Portesmouth.

Hinc à *Portes-bridge* circumacto littore vidimus *Havant* mercatorium oppidulum, & in proximo *VVarblington* speciosas ædes olim Sarisburiæ Comitum, nunc equestris familiæ Cottonorum. Quibus præjacent duæ insulæ, altera major *Haling* dicta, altera minor *Thorney*, à spinis, & utraque suam habet Ecclesiam parochialem. Pluribus per hoc littus locis, ex marinis aquis affusis sal conficitur colore subpallido & viridi, quem certo artificio in candidissimum excoquunt. Et de hoc marino sale, non de nostro fontano, intelligendus est S. Ambrosius, *Spectemus ea quæ sunt usitata multis, & plena gratiæ, quomodo aqua in salis vertatur soliditatem, ut ferro sæpe cædatur. Quod de Britannicis salibus nihil mirum, qui in speciem marmoris validi, ejusdem metalli niveo candore resplendent salubres corpori*, &c.

Meanvari.

Sal Britannicus.

Hexameron. lib. 5. cap. xi.

Interius à mari MEANVARI incolunt, quorum agrum cum Vecta insula Edilwalchius Australium Saxonum Rex ab Wlphero Merciorum Rege, qui illum è sacro baptismatis fonte suscepit, in signum adoptionis accepit. Horum sedes nomine vix immutato, hodie in tres Centurias divisa, *Meansborow*, *Eastmean*, *VVeastmean*, inter quas collis editus attollitur, amplo vallo in summitate circumductus, *Old VVinchester* dictus, ad quem urbem antiquitus fuisse perhibetur, sed nec vola, nec vestigium, ut ajunt, jam superest, ut tantum castra æstiva fuisse facile dijudices. Sub hoc *VVarnford* subsidet, ubi Adam de *Portu* vir magnarum in hoc tractu opum, Guilielmo Primo regnante, Ecclesiam renovavit, ut incultum Distichon parieti infixum docet.

Beda lib. 4 cap. 13.

Warnford.

Adæ hic Portu benedicat Solis ab Ortu Gens Deo dicata, per quem sic sum renovata.

His finitimi in interioribus SEGONTIACI illi, qui se Cæsari dediderunt, ad Septentrionalem hujus agri limitem in Centuria de *Holeshot* consederunt: in qua cernuntur *Aultun* forum, quod Ælfredus Rex custodi de *Leodre* testamento legavit, & *Basingstoke* forum non infrequens, quod Sacellum perpulchrum ostendit Spiritui sancto sacratum à Guilielmo primo Barone *Sandes*, qui ibidem sepultus. In cujus laquearibus historia sacra cum Prophetarum, Apostolorum, & Discipulorum Christi iconibus præcellenti artificio depicta spectatur. Sub hoc, *Basing* ad Ortum adjacet Dominis sui cognomine *S. Iohn*, *Poinings*, & *Powlettis* notissima. Cum enim Adam de *Portu* Dominus de *Basing* filiam & hæredem Rogeri de *Aurevall*, cujus uxor filia itidem & hæres fuit familiæ prænobilis de *S. Ioanne*, sibi junxisset, Guilielmus ejus filius honoris causa nomen *S. Ioannis* assumpsit, quique illi recta serie successerunt, retinuerunt. Verum cum Edmundus de *S. Ioanne* sine prole, tempore Edwardi Tertii, diem clausisset, Margareta ejus soror maritum suum Ioannem de *Sancto Philiberto* possessionibus Domini *S. Ioannis* locupletavit: illa autem sine sobole defuncta, Isabella altera soror Lucæ *Poinings* uxor Thomam Dominum de *Basing* peperit, cujus è filio Hugone neptis Constantia, cui pro hæreditaria portione hoc obtigit, enupta fuit in familiam Powlettorum, proaviaque fuit Guilielmi illius *Powlet*, qui Baro *Sainct Iohn de Basing* ab Henrico Octavo, Comes Wiltoniæ, Marchioque Wintoniæ ab Edwardo Sexto creatus, Angliæque summus Thesaurarius constitutus, maximis turbulento tempore decursis honoribus, naturam satietate vivendi, rara inter aulicos fœlicitate, explevit, cum ædes hic tum amplitudine tum elegantia ad miraculum magnificentissimas extruxisset, quæ ita mole laborarunt sua, ut posteri partem nonnullam demoliti fuerint.

Segontiaci.

Basingstok.

Basing. S. Iohn.

Ex Missali vetusto hujus familiæ.

Powlett.

Vixit annos 97.

Prope has *The Vine* visitur, Baronum de *Sandes* mansio nitidissima, à vitibus denominata, quas in Britannia ex Probi Imperatoris tempore umbraculi magis, quam fructus gratia habuimus. Britannis enim & aliis permisit ille ut vites haberent. Horum Baronum Primus erat Guilielmus *Sandes*, quem Rex Henricus VIII eo dignitatis evexit, cum sibi esset Camerarius, & rem nuptiis cum Margeria *Bray* filia & hærede Ioannis *Bray*, cognata Reginaldi *Bray* ordinis Georgiani, Banerettique clarissimi adauxisset, ex quo natus est Thomas Dominus *Sandes*, avus Guilielmi qui nunc superstes. Huic in Ortum brumalem vicina est *Odiam* regiis nunc ædibus superba, & Davidis II Scotorum Regis carcere nota, quondam Episcopi Wintoniensis municipium, cujus propugnaculum, regnante Ioanne, tredecim Angli quindecim diebus fortissime contra Ludovicum Francum, qui circumfuso exercitu acriter invasit, defenderunt.

Vites in Britannia. Vopiscus.

Barones de Sandes.

Odiam.

Mathæus Paris.

Superius inter hos Segontiacos ad septentrionalem

nalem agri limitem, locum habuit olim Segontiacorum civitas VINDONVM, quæ suo nomine exuto, gentis induit, ut Lutetia Parisiorum suorum nomen sibi assumpsit. *Caer Segonte* enim à Britannis vocabatur, id est, *Segontiacorum civitas*, sic enim Ninnius in urbium Catalogo dixit, nos hodie *Silcester* vocitamus, Higdenus à Britannis *Britenden* nominare videtur. *Vindonum* ut hanc appellem, distantiæ Vindoni à *Gallena* sive *Guallenford*, & à Venta, apud Antoninum persuaserunt, eoque magis quod inter hanc Vindonum, & Ventam, via Militaris etiamnum visitur. Hanc à Constantio Constantini Maximi filio extructam memorat Ninnius, & *Murimintum* aliquando dictam, fortasse pro *Muri-vindun*, id est, *Vindoni muri*. *Mure* enim ex lingua provinciali Britanni retinuerunt, & V consonans sæpe illis cum M in orationis contextu commutatur. *Ejusque pavimento* (Ninnii verbis loquor) *tria semina seminavit Constantius, ne ullus pauper in ea maneret unquam.* Quemadmodum Dinocrates, cum Alexandria Ægypti conderetur, omnes, ut habet Marcellinus, ambitus lineales farina respersit, quod urbem illam alimentorum uberi copia abundaturam fortuito monstravit indicio. Constantium etiam hic diem obiisse refert ille, & sepulchrum ejus ad portam, uti inscriptio docuit, monstrari. In his suam fidem liberet Ninnius, qui libellum illum mendaciunculis referfit plurimis. Hoc autem asseverare ausim, eo tempore, summo in honore floruisse, & ego ipse in plurimos ibidem Constantini Junioris Maximi illius filii nummos incidi, qui in aversa parte ædificium cum Epigraphe PROVIDENTIÆ CÆSS. habent. Constantium autem, quem urbis hujus conditorem facit, Mopsuestiæ in Cilicia defunctum, & majorum sepulchro Constantinopoli illatum in confesso est. Cenotaphium vero, sive tumulum honorarium illi hic excitatum non denegaverim: multis hujusmodi tumuli positi fuerint, circa quos milites quotannis solemni ritu in defuncti honorem decurrere solebant.

Vindonum. Silcester. Tumuli honorarii.

Cum res Romana jam in occasum divergeret, & barbaræ gentes undique provincias diriperent, Britannici exercitus veriti ne vicini incendii flamma eos etiam involveret, Augustos sibi levarunt, primo Marcum, deinde Gratianum, quos statim peremerunt, & postremo anno à Christo nato 407, Constantinum quendam spe nominis in hac civitate *Caer Segont* (ut Ninnius & Gervasius Dorobornensis testantur) velit nolit, purpura induerunt. Hic è Britannia solvens Boноniam Galliæ appulit, omnesque Romanorum exercitus ad Alpes usque in belli societatem pellexit. Valentiam Galliæ strenue contra Honorii Augusti copias propugnavit, Rhenum jampridem neglectum præsidio munivit. Ad Alpes, qua via patuit, munimenta construxit. In Hispania auspiciis Constantis filii, quem ex Monacho Augustum declararat, res fœliciter gessit, literisque postea ad Honorium datis, culpam deprecatus, quod sibi purpuram vi à militibus injici passus fuerit, ab ea Imperatoriam vestem dono accepit. Unde elatior, Alpibus superatis Romam cogitat, sed accepta Alarichi Gothi morte, qui suis partibus studuerat, Arelatem recessit, ubi imperii sedem fixit, *Constantinamque urbem* vocari, & in ea septem Provinciarum conventus agi jussit. Interim Gerontius milites in Dominum concitavit, cumque Constantem filium Viennæ Galliæ perfide sustulisset, Constantinum ipsum Arelati obsidione incinxit, ad quem oppugnandum, cum Constantius quidam ab Honorio missus infesto agmine properaret, Gerontius sibi vim attulit. Constantinus gravissima obsidione pressus, & infœlici suorum pugna animum despondens, deposita purpura, & fortunæ suæ mole, Ecclesiam ingressus, Presbyteri suscepit dignitatem, statimq; Arelate dedita, in Italiam ductus, capite plectitur cum Iuliano filio, quem *Nobilissimum* dixit, & Sebastiano fratre. Hæc quæ antea fusius, summatim ex Zosimo, Zosomeno, Nicephoro, Orosio, Olympiodoro, ut veritas contra illorum vanitatem triumphet, qui hanc historiam mendaciis è suo ingenio adsperserunt ridiculis, & vanissimis.

Constantinus Aug. qui spe nominis electus. Iulianus Nobilissimus.

Hac etiam urbe Arthurum nostrum bellicosum inauguratum produnt historici nostri, nec multo post diruta concidit, vel Saxonum bellis, vel cum Adelwolfus infenso in Edwardum Regem fratrem animo, prædatoriis Danorum globis adjutus hanc regionem ad *Basingstoke* usque depopularetur. Nihil jam superest præter mœnia, quæ pinnis, & loricis nudata, magnæ altitudinis fuisse videntur. Ita enim ex ruderibus accrevit terra, ut per angiportum, quem *Onions Hole* vocant, vix me prono corpore transmitterem. Mœnia hæc quodammodo integra permanent, nisi illis locis perrupta, ubi portæ fuerint, & ex ipsis mœnibus enatæ sunt tantæ magnitudinis quercus, & quasi saxis congenitæ, tam vasto radicum complexu, & tam diffusa ramorum dispersione, ut intuentibus vel admirationem commoveant. Ambitu colligunt duo plus minus Italica milliaria, unde ex magnitudine *Selcester* Saxones forsitan dixerunt, quasi urbem magnam *Sel* enim magnum illis sonuisse videatur, cum Asserius Saxonicam dictionem *Selwood*, sylvam magnam sit interpretatus, præjacetque mœnibus ad occasum qua planities, longo tractu agger in munimen eductus. Includit LXXX quasi terræ jugera, quæ subactum & purum solum in arva sunt divisa, cum nemusculo ad occasum, ad ortum vero juxta portam, prædium est, & Ecclesiola recentior, in qua dum antiquas inscriptiones perscutarer, nihil offendi, nisi in fenestris quædam insignia, videlicet in scuto nigro *Fusos* septem in *Benda* argenteos, in parma item nigra duos *Chevernos* (quos vocant) aureos cum areola item aurea interposita, & in clypeo aureo rubri coloris aquilam bicipitem expansam. Hanc *Blewettorum* esse accepi, quibus post Guiliemi Magni tempora hæc terra obvenit, istam vero nobilis familiæ *Bainard* de *Leckham*, illam autem primam *Cusantiorum*, per quos à *Blewettis* ad *Bainardos* hæreditario descendit. Sed Guilielmo Primo regnante, fuit possessio Guil. de *Ow* Normanni, qui in crimen læsæ majestatis vocatus, dum duello innocentiam tueri vellet, victus oculis erutis, & testiculis exsectis, Rege Guil. Rufo jubente, fuit mulctatus. Hoc diuturna observatione esse exploratum retulerunt mihi hujus loci incolæ, etsi solum satis fertile, & fœcundum sit, qui-

Sel quid. Insignia Blewettorum Bainardorum & Cusantiorum.

quibusdam tamen locis quasi areolis, quæ se intersecant, non perinde læte fruges provenire, sed multo quam alibi rarius: per quas, urbis olim plateas duxisse opinantur illi. Eruuntur hic quotidie lateres, quos Britannicos vocamus, & Romanorum numismatum vis ingens, *Onions Penies* appellitant, id est, *Onioni denarii*, quem Gigantem fuisse, & hanc urbem incoluisse somniant. Inscriptiones etiam sæpius effodiuntur, quas tamen nobis invidet rusticorum imperitia. Una tantum Londinum hinc translata in hortis Cecilianis honoratissimi Domini Guilielmi Cecilii Baronis de *Burghley*, & summi Angliæ Quæstoris extitit, videlicet.

MEMORIÆ
FL. VICTORI-
NÆ. T. TAM:
VICTOR CONIUX
POSUIT.

Quod hic tumulus positus sit Victorinæ, quæ *Mater castrorum* dicta fuit, quæque contra Gallienum Augustum Victorinos filium & nepotem, Posthumum, Lollianum, Marium, & Tetricum Cæsares in Gallia & Britannia excitavit, ego cum aliis non dixerim. Duos autem Victores in Britannia nostra, aliquo loco fuisse legi, eosque uno eodemque tempore: alterum maximi Aug. filium, alterum vero ejusdem Maximi Prætorio Præfectum, cujus Divus Ambrosius in epistolis meminit, sed neutrum horum hoc monumentum uxori posuisse affirmare ausim.

Ut via militaris Romanorum hinc ad Austrum Wintoniam recta duxit, ita altera in Occasum per *Pamber* saltum arboribus satis condensum, & per loca jam avia juxta *Litchfield*, id est, *Cadaverum campus*, ad *Forestam de Chute* umbrosa opacitate, & copiosa venatione gratam procurrit, in qua conspicuum ejus aggerem, sed subinde interruptum, lapidibus constratum demirantur venatores, & ipsi Forrestarii.

Kings-Clere. Sidmanton.

Magis ad Septentriones in ipso fere hujus Comitatus limite vidimus *Kings-Cleare* mercatum nunc satis frequentem, olim Saxonicorum Regum sedem, *Sidmanton* Equestris familiæ Kingsmillorum habitationem, & *Burgh-Cleare* colli edito subjectum in cujus summitate vallum militare (cujusmodi nostri *Burgh* vocitarunt) fossa magno ambitu circumducitur, unde cum in subjectas regiones longe hinc inde pateat prospectus, specula constituitur, ut accenso igne hostium adventus circumvicinis indicetur. Hujus generis speculas nostro sermone *Beacons* ab antiquo verbo Beacnian, id est *signo indicare*, vocamus: multisque jam seculis in creberrimo usu fuerunt apud nos, alibi strue lignorum, alibi doliolis pice repletis & malo affixis, in locis editissimis, ad quas noctu aliqui semper excubant, olimque equites plurimis locis dispositi erant, quos *Hobelers* majores dixerunt, qui interdiu hostium accessum significarent.

Beacons.

Hic ager, uti etiam cæteri quos hactenus percurrimus, ad Occidentalium Saxonum reges spectavit, cumque Sigebertum ob tyrannidem, & provinciam male habitam regno exuissent, illi, ut author est Marianus, ne omnino privatus videretur, assignatus erat. Quem tamen postea ob admissa scelera itidem expulerunt, tantumque abfuit, hanc afflictam Regis fortunam quenquam ad misericordiam allexisse, ut subulcus tandem in sylva Anderida latitantem interfecerit.

Comites admodum pauculos numerat, præter eos Wintoniæ quos memoravi, Primis Normannorum temporibus, Bogo sive Beavosius Anglus hoc titulo usus erat, qui in prælio ad *Cardiff* in Wallia contra Normannos pugnavit, vir bellica laude florentissimus, quem dum monachi fabellis fictis & commentitiis celebrare sudarunt, fortissima ejus facta crassis occultarunt, & circumfuderunt tenebris. Iam inde ad Henricum usque Octavum Southantoniensis Comes nullus legitur. Ille enim Guilielmum *Fitz-VVilliams* jam grandævum, Marchionis *Montisacuti* filia oriundum, & Southantonensem Comitem, & Angliæ Thalassiarcham designavit. Quo statim sine prole mortuo, Edwardus Sextus eundem honorem anno sui regni primo, Thomæ *Wriotheosley* Angliæ Cancellario detulit, cujus è filio Henrico nepos Henricus eodem hodie lætatur, qui in primo ætatis flore præsidio bonarum literarum, & rei militaris scientia nobilitatem communivit, ut uberiores fructus maturiori ætate patriæ, & principi profundat.

Habentur in hoc agro Parœciæ 253, & oppida mercatoria 18.

VECTA

VECTA INSVLA.
ISLE OF WIGHT.

AD hunc Southantonenſem Comitatum ſpectat inſula quæ ad auſtrum longe porrecta objacet, Romanis olim VECTA, VECTIS, VICTESIS, Ptolemæo ΟΥΙΚΤΗΣΙΣ, Britannis *Guith*, Anglo-Saxonibus Wuitland, & Wicþ-ea (inſulam enim ea vocarunt) nobis hodie *The iſle of VVight*, & *VVhight*. Tam modico autem interfluente Euripo *Solent* olim dicto, à Continente Britanniæ avulſa eſt, ut cohæſiſſe videatur, unde Britannicum illud nomen *Guith*, quod divortium denotat (ut Ninnius habet) factum videtur; quemadmodum etiam *Sicilia*, quum ab Italia abrupta, & ſecta fuerit, à Latino vocabulo *ſecando*, ut eruditiſſimo Iulio Scaligero placet, nomen invenit. Vnde (ſalvo ſemper Criticorum judicio) apud Senecam in VI Quæſt. Natural. *Ab Italia Sicilia reſecta* reponerem, ubi vulgo, *rejecta*, habetur. Ex hac ſitus vicinitate, & nominis affinitate VECTAM hanc ICTAM eſſe opinari licet, quæ (ut habet Diodorus Siculus) maris fluxu inſula videbatur, at cum refluxiſſet, exſiccato interjecto littore, Britanni priſci curribus eo ſtannum devehere ſolebant, quod in Galliam exportaretur. MICTIM tamen eſſe Plinii, quæ arcta item cognatione VECTAM attingit, non judicarim, cum in ea candidum plumbum proveniret, & in hac nulla ſit, quod ſciam, metalli vena.

Hæc inter Ortum & Occaſum lenticulari ſive ovali figura viginti mill. paſſ. longitudine exporrigitur, latitudine vero in media qua maxime patet XII mill. paſſ. expanditur, altero latere ad Boream altero ad Auſtrum converſo. Terra (ut mare piſcoſiſſimum taceam) eſt uberi gleba & colono admodum grata, adeo etiam ut fruges exportet, cuniculorum, leporum, perdicum & phaſianorum paſſim ferax; ſaltum etiam, & vivaria duo habet, damis ad venationis voluptatem referta. Per medium longo tractu procurrunt colles, qui ovibus pabula affatim profundunt. Quarum lanæ poſt vellus Lemſterianum, & Cotteſwoldianum optimæ habentur, & inprimis pannariis expetuntur, unde maximum ſurgit incolis lucrum & commodum. Pars Septentrionalis pratis, paſcuis, & ſylvis viret, auſtralis frumentariis quaſi tota jacet campis, ubique foſſis & ſepibus intercluſa. In extrema utrinque parte mare à Boreali plaga ita ſe inſinuat & penetrat, ut duas fere efficiat inſulas, & inſulæ ſane incolis vocantur, ſcilicet quæ ad occaſum proſpicit *Freshwater Iſle*, quæ ad ortum *Brinbridg Iſle*. Bedæ ætate mille ducentarum familiarum cenſebatur, nunc triginta ſex oppida, vicos, & caſtella numerat, quæ quod ad Eccleſiaſticam juriſdictionem ſpectat Epiſcopum Wintonienſem, quod ad civilem, Comitatum Hantonenſem reſpiciunt. Incolæ facete gloriari ſolebant, quaſi reliquis beatiores eſſent, quod cucullatos monachos, cauſidicos, & vulpes non habuerint.

Britannia.

Loca vero celebriora ſunt *Newport* primarium inſulæ emporium, olim *Medena*, & *Novus Burgus de Meden*, unde tota regio in *Eaſtmeden* & *VVeſtmeden* dividitur, ut hinc vel ortum vel occaſum reſpicit. *Caeres-brok* vetus caſtrum truncato nomine pro *VVhitgaresburg* in ipſo inſulæ umbilico, à Whitgaro Saxone, de quo poſtea, dictum; & nuper Capitanei opera magnifice inſtauratum, ad quod plurima *Feoda militaria* ſpectarunt & antiquitatis gloriam præter cætera habet. *Brading* alterum oppidum mercatorium, *Newton* & *Yarmouth*, quæ ſuos habent *Majores*, & *Burgenſes* ad Comitia Parlamentaria mittunt. *Yarmouth* hæc & *Sharpnore* caſtella habent, quæ cum *VVorſleys* propugnaculo littus ad Occaſum æſtivum defendunt. Quibus ex oppoſito vix duorum milliarium interſtitio objacet *Hurſt* lingulæ impoſitum, Hantonenſis Comitatus munimentum. *Quarre*, ubi virginibus velatis monaſteriolum anno MCXXXII poſitum, *Gods-hill*, ubi ad ingenia excolenda ſcholam inſtituit I. *VVorſley*, *VVeſt-Cowe*, & *Eaſt-Cowe* jam ruinoſum, quæ in faucibus *Neoportus* Henricus Octavus conſtruxit, de quibus Lelandus,

> *Cowæ fulmineæ duæ coruſcant*
> *Hæc caſum colit, illa Solis ortum,*
> *Vectam quà Neoportus intrat altam.*

Newport.

Caeres-brok.

Hurſt.

Et ad ortum æſtivum *Sandham* caſtrum tormentis majoribus, ut cætera inſtructa. Nec naturæ defendentis munimenta deſunt, rupibus enim abruptis continua quaſi ſerie præcingitur, ſubſuntque occulta ſaxa, & præjacent ubique ſcopuli navigantibus infeſti, ſed longè infeſtiſſimi ſunt *The Needles* ſcopuli acuti, unde nomen, & *The Shingles*, qui occiduo angulo, uti etiam *The Owers & Mixon*, qui orientali prætenduntur. Adhæc *The brambles*, quæ ſunt * brevia & naviganti-bus inſidioſa ad Aquilonem. Si quis verò locus ad exſcenſionem faciendam patere videtur, adactis palis veteri inſtituto præcluditur.

* *Shelves.*

Verum enimvero nec his rupibus, nec illis propugnaculis, ita armatur, ut ſuis incolis, qui natura bellicoſiſſimi & promptæ audaciæ, qui opera & cura Inſulæ Capitanei ita ad robur, & virtutem militarem aſſidua exercitatione confirmantur, ut quæcunque in bello evenire poſſunt accurate prænoſcant, ſcilicet certo ictu in deſtinata ſclopetis effulminare, ordines ſervare, compoſite incedere, agmen prout res fert conglobare, vel laxare, laborare, decurrere, ſolem pulveremque ferre, & quicquid ratio militaris exigit, plene præſtare. Hujuſmodi militum ipſa inſula quatuor millia ſub ſignis educere poteſt, & in omnia momenta tria millia exercitatiſſimorum ex Comitatu Hantonenſi, & duo millia ex Wiltonienſi, qui ſemper ſint præſto ad inſulam defendendam, ſunt aſſignati. Utque hoſtilis impetus fœlicius propulſetur, univerſa regio in undecim partes dividitur, quarum unaquæque ſuum habent *Centoner* quaſi Centurionem, *Vintons* quaſi Vicenarios, tormenta majora, excubitores, qui ad ſpeculas in editioribus locis poſitas

Incolæ.

VECTIS INSVLA.
Anglice
THE ISLE OF WIGHT.
Quatuor Milliaria Anglica seve unum milliare Germanicum.
Ioh. Blaeu excud.
Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Oriens.
HANTONIA
HANT SHIRE.
AN GLIA.
THE BRITISH OCEAN.
MARE BRITANNICUM.
Hampton water
Avington Forest
Newport
THE EAST MEDYNE
THE WEST MEDYNE
THE BELGÆ
Binbridge Ile

10.

sitas excubant, suosque veredarios sive cursores, quos obsoleto verbo *Hoblers* vocant, qui Insulæ præfecto statim omnia significent.

In Romanorum potestatem primus redegit Vespasianus, dum privatus sub Claudio meruit Scribit enim de illo Suetonius, *Claudio principe Narcissi gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus tricies cum hoste conflixit. Duas validissimas gentes, superque* xx *oppida, & insulam Vecten Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautii consularis legati, partim Claudii ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio brevi duplex sacerdotium accepit.* Ad hanc etiam insulam Alecti classis, cum pupuram in Britannia usurpasset, in speculis, & insidiis collocata Romanorum adventum præstolabatur, qui tamen nebulæ beneficio hostes prætervecti, littore potiti sunt, & navibus suis ignes injecerunt, ut nullæ fugæ præsidium reservaretur. Saxonum primus Cerdicius juris sui fecit, concessitque Stuffæ, & Whitgaro, qui Britannicos incolas (pauci enim superfuerant) ad internecionem sustulerunt in *VVhitgarabúrg*, ab eo sic dicto, nunc *Caresbrock* contracte vocatur. Inde Wolpherus Merciorum Rex Vectam in suam potestatem redegit, & Edelwalcho Australium Saxonum Regi, cum Menuarorum provincia attribuit, cum pro illo se sponsione in Baptismo obligaverit. Postea Cædwalla Occidentalium Saxonum Rex Edelwalcho illo occiso, & Aruando insulæ regulo sublato, suo imperio adjunxit, & tragica cæde indigenas omnes occidione fere occidit, quartamque partem, terram scilicet trecentarum familiarum Wilfrido Episcopo attribuit, qui incolas Christi sacramentis primus imbuit. Sed hæc suis verbis dicet Beda.

In Vespasiano. cap. 4.

Anno Domini 530.

Beda lib. 4. cap. 13.

Beda lib. 4. cap. 16.

Postquam ergo Ceadualla regno potitus est Gevissorum, cepit & insulam Vectam, quæ eatenus erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ provinciæ homines pro his substituere contendit; voto se obligans, quamvis nondum regeneratus (ut fertur) in Christo, quod si cepisset insulam, quartam partem ejus simul & prædæ Domino daret. Quod ita solvit, ut hanc VVilfrido Episcopo, qui tunc forte de gente sua superveniens aderat, utendam pro Domino offerret. Est autem mensura ejusdem insulæ juxta æstimationem Anglorum mille ducentarum familiarum. Vnde data est Episcopo possessio terræ trecentarum familiarum. At ipse partem quam accepit commendavit cuidam de clericis suis cui nomen Bernwini, & erat filius sororis ejus, dans illi presbyterum nomine Hildila, qui omnibus qui salvari vellent verbum ac lavacrum vitæ ministraret. Vbi silentio prætereundum non esse reor, quod in primitias eorum qui de eadem insula credendo salvati sunt, duo regii pueri fratres videlicet Aruandi regis insulæ speciali sunt Dei gratia coronati. Si quidem imminentibus insulæ hostibus fuga lapsi sunt de insula, & in proximam provinciam translati. Vbi cum delati in locum qui vocatur Ad lapidem occultandos se à facie regis victoris credidissent, proditi sunt, atque occidi jussi. Quod cum audisset Abbas quidam & presbyter vocabulo Cynbreth habens non longe ab inde monasterium in loco qui vocatur Reodford, id est vadum arundinis, venit ad regem qui tunc eisdem in partibus occultus curabatur à vulneribus, quæ ei inflicta fuerant præliantí in insula Vecta, postulavitque ab eo, ut si necesse esset pueros interfici, prius eos liceret fidei Christianæ sacramentis imbui. Concessit rex, & ipse instructos eos verbo veritatis, ac fonte salutaris ablutos, de ingressu regni æterni certos reddidit. Moxque illi instante carnifice mortem læti subiere temporalem, per quam se ad vitam animæ perpetuam non dubitabant esse transituros. Hoc ergo ordine postquam omnes Britanniarum provinciæ fidem Christi susceperant, suscepit & insula Vecta, in qua tamen ob ærumnam externæ subjectionis, nemo gradum ministerii ac sedis episcopalis ante Danielem, qui nunc Occidentalium Saxonum, & Gevissorum est Episcopus, accepit.

Iutarum. Vide pag. 192.

Diuturnum jam inde de Vecta apud authores silentium ad annum MLXVI, quo *Tostius* Regis Haraldi frater cum piraticis è Flandria navigiis in odium fratris invasit, & *postquam insulanos sibi tributum solvere coegerat, discessit.* Paucis post annis, ut in vetusto libro Prioratus *Caersbroke*, quem D. Rob. Gloverus *Somerset*, qui antiquitatis Genealogicæ quasi solem in manibus gestavit, mihi ostendit, legitur, *Quemadmodum Gulielmus Bastardus conquisivit Angliam, ita Guilielmus filius Osberni* (qui ejus Marescallus, & Comes Herefordiæ) *Vectam insulam conquisivit, primusque Vectæ Dominus erat.* Longo deinde interjecto tempore Galli anno MCCCLXXVII ex improviso delati invaserunt, & diripuerunt, iidemque anno MCCCCIII. frustra sunt adorti, & à littore fortiter repulsi, uti patrum memoria regnante Henrico Octavo, cum triremes Gallicæ unum & alterum tuguriolum incenderent.

Florentius Wigorniensis.

Quod ad Dominos attinet, postquam Guilielmus *Fitz-Osbern* statim bello Flandrico occisus, filiusque Rogerus proscriptus, & in exilium ejectus esset, in Regiam potestatem devenit, Henricusque Primus Rex Angliæ Richardo de *Riduers*, (qui *Reduers* etiam & de *Ripariis*) Devoniæ Comiti hanc insulam donavit, & simul *Feodum* villæ Ecclesiæ Christi. Ubi, uti apud *Caresbrooke*, castella Richardus ille construxit: verum filius ejus Baldwinus turbulentis Regis Stephani temporibus, cum tot erant in Anglia Tyranni, quot Castellorum domini, qui singuli sibi jus pecuniæ signandæ, & alia majestatis jura sibi vendicarunt: hinc à Stephano erat exturbatus. Posteri ejus tamen avitum jus recuperarunt, quorum seriem Genealogicam jam ante perteximus, ubi de Devoniæ Comitibus plene egimus. Tandem vero Isabella vidua Guilielmi de *Fortibus* Comitis Abelmarlæ, & Holdernesiæ, soror & hæres Baldwini ultimi Devoniæ Comitis ex hac familia, ægre exorata omne jus suum in Regem Edwardum Primum per *Chartam* transcripsit.

Domini insulæ Vectæ.

Christchurch.

Iam inde insulam tenuerunt Reges Angliæ, atque Henricus de *Bello-Campo* Comes Warwicensis, à Rege Henrico Sexto, cui charissimus erat, *coronatus est in regem de Wight, & postea nominatus primus Comes totius Angliæ.* Sed cum illo novus hic & insolitus titulus omnino evanuit. Postea Richardus *VVidevile* Comes de *Rivers* ab Edwardo Quarto dominus insulæ Vectæ salutatus, & Reginaldus *Bray* ab Henrico Septimo, cui in deliciis erat, in *firmam* (sic jurisconsulti loquuntur) pro trecentis marcis annuatim persolvendis, accepit. Nobilemque præter hos Dominos habuit familiam, quæ de *Insula* sive *Lisle* denominata, ex qua regnante Edwardo Secundo quidam evocatus erat ad Parlamentaria Comitia nomine Joannes *de Insula Vecta.*

Lib. Monast. Tewkesbury.

BARK-

ATTREBATII.

Belgis finitimi, uti in Gallia, ita in Britannia ATTREBATII, *quo nomine nunc antiquato, eorum sedes* Barkshire *vulgo appellatur. In confesso enim sit, cum è Gallica Belgica advenas maritima Britanniæ occupasse, regionumque suarum nomina retinuisse prodat Cæsar, hos nostros Attrebatios è Galliæ Attrebatibus huc demigrasse; qui Galliæ maritimam partem ad Sequanam, ut author est Ptolemæus, tenuerunt, regionem scilicet, quæ nostris Attrebatiis è regione quodammodo objacet. Non temere igitur erat, si Cæsar Comii Attrebatensis authoritatem his regionibus magnam fuisse scribat, utpote apud populares suos, & illum à Cæsare victum, huc fugisse, cum, ut habet Frontinus, navibus in sicco hærentibus, vela pandi jusserit, & Cæsarem insequentem frustratus sit; qui è longinquo vela tumentia spectans, ferentibus ventis avolare ratus, à persequendo destitit. Unde Attrebatii hi dicti controvertitur, nam quod ab* Attrech *quidam petunt, quod antiqua Gallorum lingua terram panis sonare volunt, vereor ut frustra sint. Satis sit nobis indicasse, unde in Britannia devenerint, in nominis rationem inquirant alii.*

Comius Attrebatensis.

In Strategematibus.

BARK-SHIRE.

Asserius.

AGer ille qui nobis *Barkshire*, Latinis *Bercheria*, Anglo-Saxonibus Beppocpcype quondam dicebatur. Quod nomen à quadam sylva *Berroc*, ubi buxus plurima, deducit Asserius Menevensis, alii à quercu nudata, hoc enim *Beroke* denotat, ad quam difficilioribus Reip. temporibus incolæ olim suis de rebus consulturi convenire solebant. Septentrionalem hujus partem *Isis*, qui postea *Tamisis*, flexuoso, sed amœno admodum blandus alveo perfundit, & primum ab Oxoniensibus, postea à Buchinghamiensibus secludit. Australem partem qua Southantoniam Comitatum prospectat, irrigat Cunetio flu. donec Tamisi se inferat. Ad occasum qua Wiltoniam attingit, & latior est, ut etiam in parte media, suarum opum satis prodiga, & frumenti ferax, præcipue, ubi in vallem subsidet, quam à nescio qua albi equi forma, in candicanti colle imaginata, *The Vale of VVichtehorse* vocant. Orientalem autem partem quæ Surreiæ confinis, plane sterilescit, vel certe gleba, minus fertili, saltus, & sylvæ longe lateque occupant.

Farendon.

Guil. Neubrigensis.

In Occidentali limite prope ab Iside, *Farendon* est superiori situ, nunc foro, quondam munitione quadam celebre, quam Robertus Glocestriæ Comes contra Stephanum construxit, qui tamen eam cruento labore expugnavit, & ita solo adæquavit, ut jam non appareat. Locum autem in quo situm erat (ut in Chronico Waverlensis cœnobii legitur) Ioannes Rex anno MCCII, *inspiratione divina præventus, concessit cum omnibus pertinentiis ad construendam Abbatiam de ordine Cistertiensium.*

Abbandune sive Abington.

Hic Isis magno in Septentriones flexu eluctatus minoris famæ viculis affunditur plurimis, donec reductus, & divortio ludens *Abbendoniam* pervenit, oppidum sane elegans, & frequens Sheovesham, primum Anglo-Saxonibus, inde *Abbandune* dictum, ab Abbatia proculdubio, potius quam ab Abbeno Hibernico nescio quo heremita, ut quidam scripserunt. *Locus erat* (ut habet vetustus liber Abbendonensis) *in planitie montis visu desiderabilis, paulisper ultra villam quæ nunc vocatur* Suniggewelle, *inter duos rivulos amœnissimos, qui locum ipsum quasi quendam sinum inter se concludentes gratum cernentibus præbent spectaculum & opportunum habitantibus subsidium.* Sheovesham *autem ipsa olim dicta civitas famosa, aspectu desiderabilis, divitiis plena, agris circundata uberrimis, vernantibus pratis, diffusis campis, & gregibus lactifluis. Hic sedes regia, huc, cum de regni præcipuis & arduis tractaretur negotiis, concursus fiebat populi.* Quamprimum autem Cissa Occidentalium Saxonum Rex monasterium, sive Abbatiam construxerat, deposito paulatim vetustiori nomine, *Abbandun*, & *Abbington*, id est, *Abbatiæ oppidum*, dici cœpit. Nec ita diu floruerat hoc monasterium, cum Danico turbine, quasi subito prosterneretur: revaluit tamen statim Eadgari Regis beneficentia, & postea Normannorum Abbatum opera in eam magnificentiam paulatim excrevit, ut inter Britanniæ monasteria cum opibus, tum amplitudine vix secundis acquiesceret, quod etiam rudera ejus nunc loquuntur. Oppidum vero etsi diu monasterio innixum fuerit, ab anno tamen Salutis MCCCCXV, quo Isidem pontibus conjunxerat Rex Henricus Quintus, ut attestatur versiculus in fenestra Ecclesiæ S. Helenæ ibidem: & regiam viam compendio huc deflexerat, ita frequentari cœpit: ut inter hujus agri oppida primaria censeatur, Majorem habeat, madefacto illo regerminanti hordeo quod *Byne* Græci, nos *Mault* vocamus, magnum quæstum faciat; Crucemque in medio foro ostendit singularis elegantiæ, quam ut ferunt, regnante Henrico Sexto *Fraternitas S. Crucis* ab ipso instituta erexit.

Mault.

Henricus Quintus quarto fundaverit anno, Rex pontem Burford, super undas atque Culhamford.

Ut Cissa hoc monasterium, ita *Cilla* (ex antiquo libro loquor) *soror Cedwallæ Regis monasterium monialibus construxit ad Helnestow juxta Tamisin, ubi virginibus ipsa præfuit, quæ postea translatæ fuerunt ad VVitham. Ardente bello inter Offam & Kinulphum, cum castellum ibi construeretur secesserunt virgines. Kinulpho enim victo omnia quæ jurisdictioni suæ subdita fuerant ab oppido VValling fordiæ in Australi parte ab Ichenildestreete usque ad Esseburiam, & in Aquilonari parte usque ad Tamisim Rex Offa sibi usurpavit.*

* Nunc *Ashbury*, prope *Whitehorse-hil.*

Septentrio
BERCHERIA
Vernacule
BARK SHIRE.
DIEU ET MON DROIT
Oriens
Occidens
Meridies
OXONIENSIS
COMITATVS
PARS. Vernacule
Oxford
Abbington
Wallingford
Henley
Redding
Windsor
Maden head
Colbrok
Stanes
Wantage
East Ilsley
Hungerford
Newberye
Okingham
Rainsburye
Hyworthe
Farington
Lachlad
THE VALE OF WHITHORSE
SHRIVENHAM HVND.
FARINGTON HVND.
GANFELD HVND.
HORMER HVND.
OKE HVND.
MORTON HVND.
WANTING HVND.
PART OF REDDING HVND.
COMPTON HVNDRED.
KENTBVRY HVND.
LAMBORNE HVND.
FAIRCROSSE HVND.
READING HVND.
THEAL HVND.
PART OF READING HVND.
THEAL HVNDR.
CHARLTON HVND.
SONNINGE
WARGROVE
BERNERSH HVNDRED
BRAYE HVND.
RIPLESMORE HVND.
COOKHAM HVNDRED.
Winsor Forest
Winsor parke
PART OF WILT SHIRE
PART OF OX: FORD.
BVCKINGHAMIÆ PARS.
MIDDLESEX
SVRRIÆ PARS.
WILTONIA Anglice WIL SHIRE.
HANTONIA Vernacule HAM SHIRE.
GLOCESTER
Millaria Anglica quorum quatuor unum Constituunt Germanicum.

Prope ad Circium jacet *Lee*, quæ per filiam viri Equeſtris dignitatis inde *De Lee* cognominati devenit ad familiam de *Beſiles*, unde *Beſiles-Lee* dici cœpit; & ab illa jure connubiali ad Richardum *Fetiplace*, cujus progenitor Thomas nonnihil ſplendoris poſteris ſuis attulit ex nuptiis cum Beatrice filia naturali Ioannis Primi Regis Luſitaniæ, è qua illi prognati. Sed regrediamur. Juxta Abendoniam *Ock* fluviolus, qui Auſtralem oppidi partem alluit, ponte à Ioanne de *S. Helena* Equite aurato olim conjunctus, in Iſidem placide infertur; qui in valle illa de *VVhite-horſe* exoritur vix uno & altero milliari à *Kingſton-Liſle*, quæ olim poſſeſſio Warini de *Inſula*, ſive *Liſle* Baronis inclyti. A quo cum Ioannes *Talbott* Ioannis bellicoſi Comitis Salopiæ filius junior, qui per matrem genus repetiit, conſtitutus erat primum *Baro Liſle* ſive *Inſulæ*, *ſicut Warinus de Inſula olim fuit* (ratione poſſeſſionis hujus loci quaſi dignitas loco adnexa fuiſſet,) & poſtea Vicecomes Inſulæ: continua quaſi ſerie propitia Regum gratia in ejus poſteris hic titulus effloruit. Etenim (ut ſummatim perſtringam) cum Thomas *Talbot* Ioannis illius filius ſine liberis è vita migraſſet, ore ſagitta transfixus in pugna pro poſſeſſionibus contra Baronem *Barkley*, Edwardus *Grey*, qui ejus ſororem duxerat, eundem à Rege Richardo III accepit, ut Carolus Brandonus, cui Edwardi ex Ioanne filio neptis tenella deſponſata fuit ab Henrico Octavo: verum cum illa ante nuptias defuncta, hic etiam titulus in illo unà defunctus. Poſtea Arthuro *Plantagenet* illegitimo Edwardi Quarti filio, qui Elizabetham Ioannis Grey Vicecomitis Inſulæ ſororem, viduam Edmundi *Dudley* duxerat, hunc honorem idem Henricus VIII contulit. Illo rurſus ſine maſculis demortuo, Ioannem *Dudley* Edmundi *Dudley* ex eadem Elizabetha Greia filium, qui poſtea Dux Northumbriæ, eodem honoravit. Quo proſcripto, Elizabetha Regina ejus filium Ambroſium natalibus reſtitutum, priuſquam Warwici Comitem creaverit, Baronem *Liſle* eodem die dixit. Ejuſque è ſorore nepotem Robertum *Sidney* tantis majoribus ortum, & ſuis virtutibus clariſſimum, quem Rex Iacobus Baronem *Sidney* de *Penſhers* creaverat, & chariſſimæ conjugi Reginæ Annæ Camerarium conſtituerat, etiam Vicecomitis *Liſle* nomine & honore CIↃDCV exornavit.

[Margin: Beſiles Lee. Fetiplace. — Vicecomites Inſulæ ſive *Liſle*.]

Ocke ille, quem dixi, deinde interlabitur inter *Puſey*, quod illi qui de *Puſey* nominati adhuc tenent per cornu à majoribus olim à Rege Canuto Danico donatum, & juxta unum & alterum *Dencheworth*, ubi duæ familiæ claræ & vetuſtæ diu floruerunt, de *Hida* ad auſtralius, & *Fetiplace* ad borealius, quæ ex eadem ſtirpe videantur progerminaſſe, cum uno eodemque clypeo gentilitio utantur. Rivulum inde anonymum *Ock* recipit qui ex eadem valle ad *VVantage*, promanat. Hæc vero *VVantage* Anglo-Saxonice Wanating villa erat olim regia, & Ælfredi Regis clariſſimi incunabula, quam moriens Alfritho legavit. Longo poſt tempore mercatorium factum erat oppidum opera Fulcocis *Fitzwarin* viri bellicoſiſſimi, cui Rogerus *Bigod* Angliæ Mareſcallus virtutis bellicæ ergo donaverat, hodieque *Bourchiere* Bathoniæ Comites è *Fitz-warinorum* ſtirpe oriundi Domini agnoſcuntur, è quorum familia nonnulli ſunt hic ſepulti.

[Margin: Puſey. Dench-worth. — *Wantage.* — Fitz-warin.]

Iſis Abbendonia digreſſus ſtatim ab Oxonienſibus Tamam recipit (de quo alias) & nunc *Tamiſis* compoſito vocabulo dictus, primum *Sinodun* collem editum, & foſſa profunda munitum inviſit, ubi olim Romanorum caſtrum fuiſſe certum eſt; proſciſſus enim nunc aratro Romanorum nummos vetuſtatis indicia aratoribus ſubinde effundit. Sub hoc ad *Bretwell* caſtrum fuit, ſi non in hoc colle, quod Henricus Secundus expugnavit, paulo antequam pacem cum Stephano iniret. Hinc Tamiſis primariam olim Attrebatiorum urbem petit, quæ Antonino GALLEVA Attrebatum, Ptolemæo GALEVA, ſed utrique perperam librariorum incuria pro GALLENA, qui itidem in Græcis exemplaribus Ναλκυα, pro *Gallena* literis tranſpoſitis nobis obtruſerunt. Sic etenim Britannice dictum arbitratus ſum, quaſi *Guall hen*, id eſt *Vallum antiquum*. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, *Forde* adjecto, Guallenȝaꞃoꝼꝺ & Wallenȝaꞃoꝼꝺ Angli olim vocarunt, & nos hodie contractius *VVallengford*. *Burgus* habebatur Edwardi Confeſſoris temporibus, & continebat (ut eſt in eo libro quo Angliæ luſtrum condebat Guilielmus Primus) CCLXXVI *hagas*, id eſt, domos, *reddentes* IX *libras de Gablo*, & *qui ibi manebant*, *faciebant ſervitium Regis cum equis*, *vel per aquam. De hagis octo pro Caſtello ſunt deſtructæ.* Mœnibus olim obvallatum erat, quæ ut ex eorum tractu videre eſt, mille paſſus ambitu collegerunt. Caſtrum ad flumen ſedet amplum ſane, & quondam adeo munitum, ut inexuperabilis munimenti ſpes quoſdam ferociores fecerit. Cum enim communi quaſi bellorum incendio deflagraverit Anglia, ſubinde inani obſidione à Stephano Rege incinctum legimus. Amplitudinem ejus & magnificentiam cum illic Oxonia pueri ſecederemus, demirabamur (eſt enim jam ſeceſſus ſtudioſis ex æde Chriſti Oxoniæ) duplici murorum ambitu, duplici item vallo circumdatur, in medio, moli in magnam altitudinem editæ arx imponitur, in cujus acclivi per gradus aſcenſu fontem immenſæ profunditatis vidimus. Incolæ conſtructum à Danis credunt, ego potius à Romanis aliquid hic poſitum, è Saxonibus poſtea & Danis excīſum judicarim, cum Sueno Danus hac populabundus vagaretur: demumque ſub Guilielmo Primo denuo revixiſſe ex Cenſuali libro pro comperto habemus, cum meminerit octo *hagas*, id eſt, domos pro caſtello fuiſſe deſtructas, ut modo adnotavi. Caſtri tamen non meminit Guilielmus Gemeticenſis, cum ſcribit Guilielmum Normannum, debellato Haroldo, ſtatim ad hanc urbem (ſic vocat) exercitum ductaſſe, tranſmeatoque Tamiſis vado, hic caſtrametatum fuiſſe, priuſquam Londinum adiret. Quo tempore Wigodum Anglum Dominum ſuum agnovit Wallengfordia, qui unicam filiam ſuſcepit Roberto *D'Oyley* in matrimonio datam, ex qua Matildem hæredem unicam ille progenuit, quæ primum Miloni Criſpino, eoque defuncto, Brientio *filio Comitis*, beneficio Regis Henrici Primi elocata fuit. Qui bellicis laudibus innutritus, & Matildis Auguſtæ partes ſequutus, hoc

[Margin: Tamiſis. — Sinodun. — *Bretwell.* Rob. Montenſis. — Gallena. *Walleng-ford.* — Domini Wallengfordiæ.]

hoc castrum contra Stephanum, cum ille ad *Craumesh*, è regione propugnaculum excitasset, fortissime defendit: donec pax omni Angliæ exoptatissima, hoc in loco confecta; & composita illa de regno inter Stephanum & Henricum II gravissima dissensio. Tunc enim Brientii & uxoris animum Dei amor ita subibat, ut caduca & fluxa rejecerint, Christo se devoverint, & in sacrum Regis patrimonium hic *Honor* Wallingfordiæ devenerit. Quod constat ex veteri Inquisitione in Scaccario hisce verbis,

De Honore de Wallengford in Testa. Nevilli in Scaccario.

Dominis suis dilectissimis Domini Regis Iustitiariis, & Baronibus Scaccarii Constabularius VValling ford Salutem. Sciatis me diligenter inquisitionem fecisse de mandato D. Regis per Vicecomitem ad me transmisso per Milites de Balliva mea, & hæc est inquisitionis factæ summa. VVigodus de VValling ford tenuit honorem de VValling ford tempore Regis Haroldi, & postea tempore Regis Willelmi Primi, & habuit ex uxore sua quandam filiam, quam dedit Roberto D' Oilly. Ipse Robertus habuit ex ea quandam filiam Matildem nomine quæ fuit hæres ejus. Milo Crispinus desponsavit eam, & habuit cum ea prædictum Honorem de Walling ford. Mortuo Milone dedit Dominus Rex Henricus Primus prædictam Matildem Brientio filio Comitis, &c. Postea tamen spectavit Henrici Tertii tempore ad Comites Cestriæ, & deinde ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubiæ Comitem, qui instauravit, ejusque filium Edmundum, qui in interiori area collegiatum sacellum fundavit, quo sine liberis sublato, in sacrum Coronæ patrimonium recidit, Cornubiæque Ducatui adnexum fuit, ex quo quodammodo contabuit. Et certe sub id tempus, cum illa pestis funestissima, quæ Saturni & Martis Synodum in Capricorno insequuta, per universam Europam pertinaciter anno Christi MCCCXLVIII grassaretur; hæc Gallena ita assiduis funeribus fuit exhausta, ut cum prius frequentissime habitaretur, & XII ædes sacras numeraret, nunc tantum unam & alteram ostendat. Sed hanc solitudinem referunt incolæ potius ad pontes Abbindoniæ, & Dorcestriæ constructos, quibus regia via fuit deflexa.

Pestis gravissima.

Hinc in Austrum inter lætissimos utrinque agros placidissime fertur Tamisis per *Moulesford*, quod Rex Henricus Primus dedit Giraldo filio Walteri, à quo profluxit inclyta familia de *Carew*. Cui plurimum splendoris accessit ex nuptiis cum clarissimis familiis Mohunorum, Dinhamorum, & aliis tam in Hibernia, quam in Anglia. Nec procul abest *Aldworth*, ubi sunt sepulchra & effigies justo majores impositæ, quas inde, ut Gigantum, vulgus imperitum demiratur, cum fuerint tantum Equitum familiæ *De la Beche*, quæ hic habuit castrum, & regnante Edwardo Tertio defecisse mascula prole creditur. Tandemque Tamisis Cunetionem obvium habet, qui Australem, ut modo dixi, Attrebatiorum partem irrigans, in primo aditu, cum Wiltonienses reliquerit, *Hungerford*, olim *Ingleford Charnam-street* dictam, subluit, oppidulum tenue, & humido situ, quod amplissimæ tamen familiæ Baronum de *Hungerford* & nomen, & titulum fecit, quam primum extulit Walterus *Hungerford*, qui sub rege Henrico Quinto aulæ regiæ Seneschallus ob virtutem bellicam ejusdem Regis munificentia castro & Baronia de *Homet* in Normania donatus, *sibi & heredibus masculis tenenda per homagium & servitium reddendi Regi & hæredibus suis apud castrum Rothomagi unam lanceam cum cauda vulpis dependente*, quod jocosum inter seria inseruisse lubet. Idem regnante Henrico Sexto, Summus Angliæ Thesaurarius, & Baro *Hungerford* creatus, cum prudentia singulari, tum nuptiis cum Catharina *Peverell* (quæ à *Moelis*, & *Courtenais* orta) rem familiarem multiplicavit. Ejusque filius Robertus, qui duxit filiam & hæredem Domini de *Botereaux*, plurimum locupletavit, Robertus itidem hujus filius, qui Æleonoram filiam & hæredem Guil. *Molines*, duxit (unde inter Barones regni, nomine Domini de *Molines* inclaruit) atque intestino bello inter Lancastrenses, & Eboracenses, apud *Newcastle* capite truncatus magnam fecit accessionem. Filius autem ejus Thomas occisus apud Sarisburiam patre vivente, unicam reliquit filiam Mariam, quam Edwardus Dominus *Hastings* in uxorem cum luculenta hæreditate accepit. Walterus vero Thomæ frater Edwardum *Hungerford* genuit, patrem illius Walteri quem Rex Henricus VIII Baronem *Hungerford de Heytesbury* creavit & postea infandi criminis condemnavit: liberos tamen ad omnia præter Baronis dignitatem R. Maria restituit.

Moulesford. Carew. Aldworth. Kenet fl. Hungerford.

1. pars dupl. Patent Norm. 6. H. 5. Barones Hungerford.

Hinc parum abest ad austrum *VVidehay*, quæ Baronum de *S. Amando* longo tempore sedes erat, quorum hæreditatem jure uxorio adiit Gerardus *Braybrok*, cujus è filio Gerardo neptis natu maxima Elizabetha suis nuptiis eandem ad Guilielmum de *Bellocampo* transtulit, qui ad Parlamentum accitus nomine Guilielmi *Beauchamp* de *S. Amando* inter Barones floruit, uti ejus filius Richardus, qui nullam legitimam progenuit prolem.

Widehay. Barones de S. Amando. Beauchamp de S. Amando.

Inde defluens Cunetio inter *Hemsted Marshall*, quod olim *per virgam Marescalliæ* tenebatur, & ad Marescallos Angliæ spectavit: ubi Thomas *Parry* Thesaurarius hospitii Reginæ Elizabethæ elegantes ædes extruxit, & *Benham Valence* ita dictam, quod ad Guilielmum de *Valentia* Comitem Penbrochiæ spectavit, SPINAS vetustum illud oppidum adit cujus Antoninus meminit. Quod hodie nomine superstite, *Spene* dicitur, verum nunc pro oppido viculus est minimus vix mill. pass. à *Newbury* celebri oppido, quod ex ejus ruinis originem reperit. *Newbury* enim *Novus Burgus* nobis sonat, ratione scilicet mansionis illius antiquioris *Spinarum*, quæ intercidit, nomenque etiam in ipsius Newburiæ parte reliquit, quæ *Spinhamlands* hactenus appellatur. Si vero nihil aliud, hoc sane probet *Newbury* è Spinis emicuisse, quod *Spene* viculum, ut matrem Neuburienses agnoscant, licet illud præ Spinis, ædificiis cultuque sit inprimis spectabile, & lanificio opulentum, situ percommodo in campestri planitie, & Cunetione sive Kenetto flumine interfusum. Obtigit hoc in Normannica Angliæ expugnatione Ernulpho de *Hesdin* Comiti Perticensi, cujus cum abnepos Thomas Perticensis in obsidione Lincolniæ cecidisset, Episcopus Cabillonensis, sive Chalonensis ejus hæres divendidit Guilielmo Marescallo Comiti Penbrochiæ, qui etiam *Manerium de Hempsted* vicinum, de quo dixi, tenuit, ejusque successores Angliæ Marescalli, donec Rogerus *Bigod* ob pervicaciam Marescalli hono-

Spine. Newbury. Liber Inquisitionum.

honore & poſſeſſionibus excidiſſet, quæ tamen ad vitam precario recepit.

Lamborn.

Hinc pergit Cunetio, & *Lamborn* rivulum recipit, qui ad fontes oppidulo mercatorio ſuum nomen impertit, quod olim Ælfredi Regis teſtamento ad Alfrithum ejus cognatum, inde ad *Fitzwarinos*, qui mercatus jus ab Henr. III impetrarunt, ſpectavit, nunc vero ad Equeſtrem familiam de Eſſex dictam, quæ genus refert ad Guil. de *Eſſex* Subtheſaurarium Angliæ ſub Edwar. IIII, & ad illos qui olim eodem cognomine ſummo honore in Eſſexia floruerunt. Inde ſubluit *Denington*, quod aliis *Dunnington* dicitur, caſtellum exiguum, ſed elegans nemoroſi collis ſupercilio proſpectu amœno poſitum, & quod interius omne fere lumen admittit. Conditum vero ferunt à Richardo de *Abberbury* Equite aurato, qui etiam ſub eo *Domum Dei* pauperculis fundavit. Poſtea fuit Chauceri, inde *De la Polorum*, & patrum memoria Caroli Brandoni Ducis Suffolciæ habitatio.

Denington caſtle.

Alterma-ſton.

Cunetio jam longo confecto curſu per *Aldermaſton*, quod Henr. I dedit Rob. *Achard*, à cujus poſteris per *De la-Mares* ad Equeſtrem *Foſterorum* familiam jure conjugii tandem devenit: in Tamiſim tandem illabitur, ſtatim ac *Readingi* magnam partem ſuis divergiis amplexus fuerit. *Reading* vero urbecula, ſive oppidum, Anglo-Saxonice Rheaðyge à *Rhea*, id eſt, *Flumine*, vel à Britannica dictione *Redin*, quod filices denotat, quæ affatim hic provenerunt, hodie platearum elegantia, ædium ſplendore, ſua opulentia, & lanei panni texendi gloria cæteris hujus agri oppidis præcellit, licet maxima ornamenta amiſerit; Templum ſcilicet ſpecioſum, & Caſtrum vetuſtiſſimum. Hoc enim Danos tenuiſſe prodit Aſſerius, cum vallum inter Cunetionem & Tamiſim ducerent, & in hoc ſe recepiſſe, cum ad *Inglefield* (viculus eſt vicinus qui nobili & antiquæ familiæ nomen fecit) ab Æthelwulfo Rege fugarentur. Sed Henricus Secundus ita illud excidit, quod Stephani militibus perfugium eſſet, ut nihil jam ſuperſit præter nudum nomen in platea proxima. In cujus vicina diruta virginum ſacrarum ædicula, quam ad expianda ſua ſcelera Alfritha regina olim poſuerat, templum magnificentiſſimum monachis conſtruxit, magniſque redditibus locupletavit Rex Henricus Primus. Qui, ut ex ipſa fundationis Charta loquar, *Quia tres Abbatiæ in regno Angliæ peccatis ſuis exigentibus olim deſtructæ fuerint*, Redingia *ſcilicet*, Chelſeia, & Leonminſtre *quas manus laica diu poſſedit, conſilio pontificum ædificavit novum apud* Redingiam *monaſterium, & donavit eidem* Redingiam, Chelſeiam & Leonminſtre. In hoc ſepultus erat ipſe conditor Henricus una cum filia Matilde, ut privata hujus loci teſtatur hiſtoria, etſi aliqui Becci in Normannia hanc conditam ferunt. Quæ perinde ac Lampido illa Lacedæmonia (cujus Plinius meminit) regis filia, regis uxor, regis mater fuit. Hujus ſcilicet Henrici Primi regis Angliæ filia, Henrici Quarti Germaniæ Imperatoris uxor, & Henrici Secundi regis Angliæ mater. Qua de re accipe diſtichon tumulo inſcriptum, & illud, meo ſane judicio, Muſis faventibus natum,

Reading.

Matildis Auguſta.

Magna ortu, majorque viro, ſed maxima partu,
Hic jacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Et partu quidem illa maxima, & longe fœliciſſima fuit. Henricus enim II ejus filius, ut ſcripſit qui tunc vixit, Ioannes Sariſburienſis, *Rex optimus apud Britannias, Normannorum, & Aquitanorum Dux fœliciſſimus, & primus tam amplitudine rerum, quam ſplendore virtutum. Quam ſtrenuus, quam magnificus, quam prudens, & modeſtus, ab ipſa ut dicam infantia fuerit, nec ipſe livor ſilere, nec diſſimulare poteſt: cum opera recentia, & manifeſta ſint, & à Britanniarum finibus ad Hiſpaniæ limites, virtutis ſuæ protenderit, & continuaverit titulos.* Et alibi de eodem, *Henricus II maximus Regum Britanniæ circa Garumnam fulminavit, Toloſam fœlici cingens obſidione non modo provinciales uſque ad Rhodanum, & Alpes territavit, ſed munitionibus dirutis, populiſque ſubactis, quaſi univerſis immineret, timore principes Hiſpanos concuſſit & Gallos.* Adjungam etiam, ſi placet, unum & alterum verbum de eodem ex Giraldo Cambrenſi, *A Pyreneis montibus uſque in occiduos, & extremos borealis Oceani fines hic Alexander noſter occidentalis brachium extendit. Quantum igitur noſtris in partibus natura terras, tantum & victorias extulit. Si excurſuum metæ quærantur, prius deerit orbis, quam aderit finis. Animoſo quippe pectori ceſſare poſſunt terræ, ceſſare neſciunt victoriæ, non deeſſe poterunt triumphi, ſed materia triumphandi. Qualiter titulis & triumphis ſuis Hibernicus orbis acceſſerit? Quanta, & quam laudabili virtute Oceani ſecreta, & occulta tranſpenetraverit?* Sed ecce veterum in ejus mortem verſiculum, qui uno verbo, & hæc omnia, & filii Regis Richardi Primi gloriam plene complectitur:

Henricus Secundus.

De nugis Curial. Lib. 6. cap. 18.

Mira cano, Sol occubuit, nox nulla ſequuta eſt.

Tantum enim abeſt, ut Richardus noctem intulerit, ut Angliam noſtram ſuis in Cypro, & Syria victoriis clariſſime illuſtraverit. Verum hæc extra callem. Ad loca à perſonis jam denuo regrediamur. Monaſterium hoc in quo Henricus ille Primus ſepultus, jam in regias ædes converſum eſt, quibus ἱπποςάσιον ſive equile pulcherrimum adjunctum, regiis, & generoſiſſimis equis refertum. Sed hoc de loco audi etiam Poëtam deſcribentem Tamiſim hic præterlabentem,

Richardus Primus.

Hinc videt exiguam Chawſey, *properatque videre*
Redingum *nitidum, texendis nobile pannis.*
Hoc docet Ælfredi noſtri victricia ſigna,
Beg ſcegi cædem, calcata cadavera Dani:
Vtque ſuperfuſo maduerunt ſanguine campi.
Principis hic Zephyro Cauroque parentibus orti
Cornipedes crebris implent hinnitibus auras,
Et gyros ducunt, greſſus glomerantque ſuperbos,
Dum cupiunt noſtri Martis ſervire lupatis.
Hæcine ſed pietas? heu dira piacula, primus
Neuſtrius Henricus ſitus hic, inglorius urna
Nunc jacet ejectus, tumulum novus advena quærit
Fruſtra; nam regi tenues invidit arenas
Auri ſacra fames, Regum metuenda ſepulchris.

Quingentis vix à Redingo paſſibus, inter florentiſſima prata Cunetio Tamiſi conſociatur, qui jam latior in Septentriones ſpaciatur per *Sunning* viculum, quem mireris octo Epiſcopis, qui huic, & Wiltonienſi agro præfuerunt, fuiſſe ſedem, (hoc tamen noſtræ produnt hiſtoriæ) quæ poſtea ab Hermano Shirburnam, & tandem Sariſburiam tranſlata, ad quam etiamnum locus iſte pertinet: unde parum abeſt Laurentii

Sunning.

VVal-

VValtham, ubi vetustæ arcis radices videre est, & Romanorum numismata sæpius effossa. Inde *Bistleham*, nunc contracte *Bisham* præterit Tamisis, primum Templariorum Militum, inde *Montacutorum*, qui monasteriolum extruxerunt, & postea patrimonium Domini Edwardi *Hobey* Equitis clarissimi, & mihi inprimis observandi, cujus magna in me beneficia cogitatio frequens ita exercebit, & renovabit, ut memoriæ nunquam subducantur meæ.

Bisham.

D. Edwardus Hobæus.

Bishamo jam relicto, se reducit Tamisis ad oppidulum superiori sæculo *Southealington* dictum, hodie *Maidenhead*, à cultu capitis nescio cujus virginis Britannicæ ex undecim illis millibus, quæ dum Vrsula duce, in patriam Roma redirent, juxta Coloniam Germaniæ ab Attila illo Dei flagello, martyrio affectæ fuerunt. Nec hoc vetustæ est memoriæ, nam proavorum ætate trajectus fuit loco paulo superiori ad *Babhams end*, sed postquam hic pontem construxissent sublicium, diversoriis florere cœpit, & matri suæ vicinæ *Bray* prælucere, quæ longe tamen antiquior, utpote quæ toti Centuriæ nomen fecit. Hanc BIBROCOS, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, tenuisse olim credidi, & quidni credam? Nominis reliquiæ supersunt planissime, BIBRACTE Galliæ etiam nunc in *Bray* contrahitur, & non procul hinc Cæsar Tamisim cum suis transmisit (ut suo loco docebimus) quo tempore popelli illi se Cæsari dediderunt. Certe si alibi Bibrocos vel plagis auritis venaris, vix credo invenias.

Maidenhead.

Bibroci.

Inter hos Bibrocos floret *VVindesore*, Saxonice (à flexuosa forsitan ripa) Wyndlesora, ut in Chartis Edwardi Confessoris concipitur, qui in hæc verba Westmonasterio concessit, *Ad laudem Dei omnipotentis posui in dotalitium, & in perpetuam hæreditatem ad usum Domino servientium, VVindle-shoram cum pertinentibus.* Nec enim aliud vetustius de Windlesora lego. Sed non diu tenuerant Monachi, cum permutatione facta, Guilielmus Normannus ad se retraxit. Sic enim habet ejus Charta, *Cum consensu, & favore venerabilis Abbatis VVestmonasterii, conventionem feci de Regia possessione VVindlesora, quod locus ille utilis, & commodus visus est propter contiguam aquam, & sylvam venatibus aptam, & alia plura quæ inibi sunt regibus commoda, imo regiæ perhendinationi aptus existit, pro qua* Wokendune, & Ferings *concessi.* Situm certe amœniorem sedes Regia vix habere possit. Clementer enim ex edito colle, jucundissimo in orbem fruitur prospectu. A fronte vallem despectat longe lateque procurrentem, arvis distinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde vestitam, & placidissimo Tamisi irriguam. A tergo colles passim exsurgunt, nec asperi, nec præalti saltibus coronati, & venationi à natura ipsa quasi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, sæpissime huc secedunt, & hic ad Galliam vincendam natus est Edwardus III Rex potentissimus, qui hic castrum quasi urbis æmulum fossis, & propugnaculis ex quadrato saxo munitissimum de integro construxit, statimque debellato Gallo, & Scoto, Ioannem Regem Galliæ, & Davidem Scotiæ in hoc captivos uno eodemque tempore tenuit. Dividitur hoc castrum in duas areas; interior, quæ ad Ortum spectat, aulam Regiam, qua ædificiorum descriptione nihil illustrius, nihil splendidius, complectitur. Ad cujus Borealem partem qua flumen despectat, Regina Elizabetha subdiale ambulacrum adjecit longe amœnissimum. Exterior area in ipso primo ingressu templum habet augustissimum B. Mariæ Virgini & Georgio Cappadoci ab Edwardo Tertio consecratum, sed ad eam qua nunc cernitur magnificentiam ab Edwardo IIII perductum. Hic Edwardus III, ut militarem virtutem honoribus, præmiis, atque splendore decoraret, nobilissimam conscripsit equitum auratorum societatem, quos (ut aliqui produnt) ob periscelidem suam in prælii, quod fœliciter cessit, tesseram datam, *Garterii* sive Periscelidis Equites nominavit, qui cærulea Periscelide aureis Gallice inscripta, HONI SOIT QVI MAL Y PENSE, sinistram tibiam paulo infra genu substringunt, & aurea fibula in concordiæ symbolum tanquam vinculo arctissimæ societatis connectunt, ut esset inter eos quasi quædam consociatio & communitas virtutum. Alii tamen ad periscelidem sive *Garterium* Reginæ, vel potius Ioannæ Comitissæ Sarisburiæ eximia pulchritudine fœmina referunt, quod ipsi choreas agitanti decidit, & Rex è terra sustulit, ridente nobilium multitudine adstante, & illo respondente, futurum ut brevi summus honor ejusmodi periscelidi haberetur: hæc vulgus perhibet, nec vilis sane hæc videatur origo, cum ut ait ille, *Nobilitas sub amore jacet.* Sunt etiam qui hujus ordinis inventionem multo antiquiorem faciunt, cum ad Regem Richardum primum referunt, Edwardumque tandem reduxisse credunt: quam vere nescio. In ipso enim institutionis libro, quem Guilielmus Dethicus principalis Armorum Rex, Garterii nomine notus, omnium quæ ad honorem & nobilitatis rationem spectant studiosissimus mihi ostendit, sic legitur, *Richardo cum contra Turcas & Agarenos, Cyprum & Aconem moveret, longiorisque moræ pertæsum esset, dum mira solicitudine traheretur obsidio, tandem illabente per divi Georgii, ut opinatum est, interventum, spiritu, venit in mentem ut quorundam electorum Militum cruribus coraceum subfibulum, quale ad manus tunc solum habebat, induceret, quo futuræ gloriæ memores ex condicto si vincerent, ad rem fortiter ac strenue gerendam expergefierent, ad Romanorum instar, apud quos illa coronarum varietas, quibus variis de causis donati sunt, & insigniti milites, ut his velut irritamentis excussa vecordia, virtus animi fortitudoque pectoris fervidior exsurgeret atque exiliret.* Cæterum in hanc societatem potentissimi quique orbis Christiani Principes cooptari instar maximi honoris duxerunt, & jam à prima institutione, in hunc ordinem, qui è XXVI Equitibus constat, Reges adscripti fuerunt plus minus XXII, præter Angliæ Reges, qui ejusdem Præsides sive (ut vocant) *Supremi* habentur, ut Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos. Eorum vero nomina qui primi in hunc ordinem adsciti, & vulgo *Fundatores Ordinis* dicuntur, adjungere libet; nec enim eorum fama obliteranda est, qui illa tempestate, & animo, & virtute militari in paucissimis erant, eoque nomine hoc honore amplificati.

Windsor.

1350.

Order of the Garter.
Equestris Periscelidis sive Garterii ordo.

* Soveraignes.

Fundatores ordinis.

EDWARDVS III *Rex Angliæ.*

Edwardus filius ejus natu maximus, Princeps Walliæ.

Hen-

Henricus Dux Lancastriæ.
T. Comes VVarwici.
Capdall de Buche.
Radulphus Comes Staffordiæ.
Guilielmus de Monteacuto Comes Sarisburiæ.
Rogerus de Mortuo-mari Comes Marchiæ.
Ioannes de Insula.
Bartholomæus Burgwash.
Ioannes de Bello-campo.
Ioannes de Mohun.
Hugo Courtnæus.
Thomas Hollandus.
Ioannes Grey.
Richardus Fitz-Simon.
Milo Stapleton.
Thomas VValle.
Hugo VVrothesley.
Nigellus Loring.
Ioannes Chandos.
Iacobus de Audley.
Otho Hollandus.
Henricus Eme.
Zanchettus Dabridgecourt.
VValterus Paveley.

Almes Knights. Equites Eleemosynarii.

A sinistra templi ædes sunt Custodis, sive Decani & Præbendariorum XII. A dextra est quasi Prytaneum, in quo aluntur emeritis stipendiis provectiori ætate milites duodecim, honestiori loco nati, qui quotidie rubra tunica ad talos demissa vestiti, cui lacerna purpurea inducitur, sacris interesse tenentur, precibusque pro hujus ordinis Equitibus apud Deum quotidie intercedere. Inter utramque aream intereminet moles, cui arx rotunda imponitur. Iuxta quam alia turris edita surgit *VVinchester Tower*, à Guilielmo *VVickham* Episcopo Wintoniensi, quem Edwardus III operi præfecit, appellata. Quidam perhibent Wickhamum extructa hac arce, in interiori quodam pariete, hæc verba, (quæ Latine tam apposite & facete exprimi nequeunt) insculpsisse, *This made VVickham*, id est, *Hoc fecit VVickhamus.* Quæ locutio in Anglicana lingua, quæ casibus raro discriminatur, tam ambigua est, ut incertum sit, utrum is hoc castrum an castrum eum effecisset. Hoc regi à calumniatoribus quibusdam in ejus invidiam ita delatum est, quasi Wichamus omnem extructi ædificii laudem sibi arroganter vindicarit. Quod cum Rex iniquo animo tulisset, eique probrose objecisset; non sibi tam magnifice regiæque structuræ laudes adscripsisse; sed structuræ huic suas dignitates acceptas se retulisse, respondit. Nec ego (inquit) hoc castrum, verum hoc castrum me effecit, & ab ima conditione ad regis gratiam, opes, atque dignitates evexit. Castro subjacet ad Occasum, & Austrum, oppidum satis magnum & frequens, quod ab Edwardi Tertii temporibus emicare, aliudque, quod disjunctius, & *Old VVindsore* nunc vocatur, sensim evanescere cœpit, in quo Guilielmi Primi temporibus, ut in ejus libro legimus, *centum hagæ fuerunt, è quibus XXII quietæ erant de gablo, de aliis exierunt triginta solidi.* Nihil aliud hic memoria dignum, nisi quod è regione Windesoræ trans Tamisin qui hic ponte ligneo conjungitur, *Æthona* cernitur, & in ea Collegium egregium, & humaniorum literarum gymnasium celebre, ab Henrico VI constructum, in quo præter Præfectum, Socios VIII & cantores, scholares sexaginta gratuito aluntur, Grammaticam docentur, & suo tempore ad Cantabrigiensem Academiam promoventur. Verum hoc Buckinghamiensis agri censetur. Nunc tantum superest, quod de Windesora attexam, inclytam esse Baronum familiam de *VVindsore* cognominatam, qui originem suam ad Gualterum filium Otheri Castellanum de *VVindsore* tempore Guilielmi Primi referunt, à quo etiam *Fitz-Giraldos* in Hibernia Kildariæ, & Desmoniæ Comites stemma duxisse probavit, qui artis Heraldicæ studiosissimus peritissimusque, & in fæcialium Collegio Somersetti titulum gessit, Robertus Gloverus. Nec pigeat percurrere hos de Windesora versiculos ex Tamæ & Isis Connubio ante aliquot annos conscripto. In quibus pater Tamisis cum loci dignitatem, tum incolæ Reginæ Elizabethæ majestatem celebrare conatur.

Wickhami Apophthegma.

Eaton.

Barones de Windsore.

Iam VVindesoræ surgunt in culmina ripæ
Turrigeræ, celso lambentes vertice cœlum.
Quas ubi conspexit doctæ gratatus Etonæ,*
Quæ fuit Orbiliis nimium subjecta plagosis;
Cæruleum caput ille levans, ita farier infit,
Aërias moles, gradibus surgentia templa,
Ferratos postes, pinnas, vivaria, vere
Perpetuo lætos campos, Zephyroque colono
Florentes hortos, regum cunabula, regum
Auratos thalamos, regum præclara sepulchra,
Et quæcunque refers; nunc VVindesora referre
Desine. Cappadocis quanquam sis clara GeorgI
Militia, procerumque cohors chlamydata nitenti
Cincta periscelidi suras, te lumine tanto
Illustret, tantis radiis perstringit & orbem;
Vt jam Phryxæum spernat Burgundia vellus,
Contemnat cochleis variatos Gallia torques,
Et cruce conspicuas pallas, Rhodus, Alcala, & Elba:
Solaque militiæ sit splendida gloria vestræ,
Desine mirari, lætari desine tandem.
Omnia concedunt uni, superatur in uno
Quicquid habes, tibi major honos, tibi gloria major,
Accola quod nostræ ripæ fiet incola vobis
Elisabetha. (simulque suo quasi poplite flexo
Tamisis en placide subsidet, & inde profatur,)
Elisabetha suis Diva & dea sola Britannis,
Cujus inexhaustas laudes si carmine nostro
Complecti cuperem Melibocco promptius Alpes
Imponam, numeremque meas numerosus arenas.
Si quasdam tacuisse velim, quamcunque tacebo,
Major erit; primos actus, veteresque labores
Prosequar? ad sese revocant præsentia mentem.
Iustitiam dicam? magis at clementia splendet.
Victrices referam vires? plus vicit inermis.
Quod pietas floret, quod non timet Anglia Martem,
Quod legi nemo, quod lex dominatur & omni,
Quod vicina truci non servit Scotia Gallo,
Exuit atque suos silvestris Hibernia mores,
Criniger Vltonius quod jam mitescere discit,
Laus sibi sola cadit, nil non debetur & illi.
Crimina quæ pellunt, tanta quæ Principe dignæ
Omnes templa suo posuerunt pectore Divæ;
Religio, superos sancte monet esse colendos,
Iustitia utilibus semper præponere justum
Edocet, ut præceps nil sit, Prudentia suadet,
Temperies ut casta velit, cupiatque pudica

* Tamisis.

Elizabetha Regina.

In-

Instruit, immotam mentem Constantia firmat.
Hinc EADEM SEMPER *recte sibi vendicat illa.*
Proferat undoso quis tantas carmine laudes?
Sola tenet laudum quicquid numerabitis omnes.
Sit fœlix, valeat, vivat, laudetur, ametur;
Dum mihi sunt fluctus, dum cursus, dum mihi ripæ,
Angligenûm fœlix princeps moderetur habenas;
Finiat una dies mihi cursus & sibi vitam.

Symbolum Elizabethæ Reginæ.

Windsor Forest.

Reliqua Attrebatiorum regio quæ ad Austrum à Windesora patet, saltuosis nemoribus opaca, *Foresta de VVindlesor* vulgo dicitur, villis rarior, quarum *Okingham* lanificio, & sua magnitudine est notissima, feris autem innumeris ubique refertissima. *Foresta* autem (quoniam de *Foresta* sæpe meminimus, & meminerimus) quid sit, & quod ejus Etymon si aves scire, nec riseris, habe tibi ex Nigro Scaccarii libro, *Foresta est tuta ferarum mansio, non quarumlibet, sed sylvaticarum, non quibuslibet in locis, sed certis & ad hoc idoneis, unde Foresta dicitur quasi,* Feresta, id est, *ferarum statio.* Incredibile autem est quantum terrarum Reges Angliæ passim incultum jacere permiserint, & feris inclusis dicaverint, vel, ut nostri loquuntur, *afforestaverint.* Nec enim aliam fuisse causam, quam insanum venandi studium existimare possum, * (quamvis aliqui in populi infrequentiam rejiciant) cum à Danicis usque temporibus, quotidie plura loca in saltus redegerint, ad eosque conservandos durissimas leges, & præfectum, quem *Protoforestarium* dixerunt, imposuerunt; qui saltuarias causas cognosceret, & vel morte, vel membri mutilatione plecteret, si quis feras in aliquo saltu confecisset. Sed hæc paucis tibi è Polycratico suis verbis dicet I. Sarisburiensis, *Quod magis mirere, pedicas parare avibus, laqueos texere, allicere nodis vel fistula, aut quibuscunque insidiis supplantare ex edicto sæpe fit criminis, & vel proscriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur, salutisque dispendio. Volucres cœli, & pisces maris communes esse audieras: sed hæ fisci sunt, quas venatica exigit ubicunque volant. Manum contine, abstine, ne & tu in pœnam læsæ majestatis, venantibus cedas in prædam. A novalibus suis arcentur agricolæ, dum feræ habeant vagandi libertatem, illis ut pascua augeantur, prædia subtrahuntur agricolis: sationalia insitiva colonis, cum pascua armentariis & gregariis, tum alvearia à floralibus excludunt, ipsis quoque apibus vix naturali libertate uti permissum est.* Quæ cum nimis inhumana viderentur, magnas nonnunquam turbas excitaverunt, donec Baronum secessione extorta sit ab Henrico III *Charta de Foresta*, in qua antiquatis legibus illis severioribus, æquiores tulit, quibus qui intra Forestarum limites incolunt, etiam hodie tenentur. Duoque deinceps ad has causas instituti sunt Iusticiarii, quorum alter omnibus *Forestis* cis Trentam fluvium, alter reliquis ultra Trentam ad Scotiam usque, magna cum authoritate præest. Per totam hanc provinciam, ut est in libro Censuali Angliæ, *Tainus vel Miles Regis Dominicus moriens pro relevamento dimittebat Regi omnia arma sua, & equum unicum cum sella, & alium sine sella. Quod si essent ei canes, vel accipitres præsentabantur Regi, ut si vellet, acciperet. Quando* Geld *dabatur tempore Edwardi Regis communiter per totam Berchescitam dabat hida iij. d. ob. ante natale Domini, & tantundem ad Pentecost.* Hæc de *Barkshire*, quæ hactenus Comitis honore insignivit neminem.

Saltus, sive Forresta quid, & unde dicta.

* Vel ad regiam familiam alendam.

Protoforestarius.

Iustitiarii Forestarum.

Miles Regis Dominicus.

In hujus Comitatus complexu sunt Parochiæ 140.

Occidentalium Saxonum regnum.

QUas hactenus peragravimus regiones, Danmoniorum scilicet, Durotrigum, Belgarum, & Atrebatiorum, cum Saxones jam rerum in Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum cesserunt, quod illi sua lingua Weaſt-ſeaxan-ric, & se Geƿuyſſ, ab avo Cerdici, qui hoc regnum primum instituit, dixerunt: unde *Gevissi*, aliis etiam *Visi-Saxones* vocantur: sed ab Occidentali situ, uti Occidui Gothi *Visigothi* sunt nominati. Hi tandem in virili Anglici imperii ætate, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegerunt, quæ tamen postea regum ignavia cito consenuit, facileque evanuit. Ut in his illud confirmetur, quod indies videmus, Fortissimorum virorum & clarissimarum familiarum sobolem, perinde ac stirpium suos habere natales, florescere, maturescere; demumque marcescere, & sensim emori.

R E G N I.

Roximè Attrebatios ad solem orientem REGNI, *Ptolemæo* ΡΗΓΝΟΙ, *regiones eas quæ nobis nunc* Surry, *&* Southsex *vulgo vocantur, cum parte Hantonensis agri maritima insederunt. In etymo, quæ animum subeunt, tacitus prætermittam, quia forsitan à veritate non fuerint; non minus, ac si* ΡΗΓΝΟΙ *Ptolemæo dictos existimarim, quod regnum esset & sub regio dominatu permanere permiserint Romani. In hoc enim tractu Cogiduno regi Britanno, ut habet Tacitus, quædam civitates vetere Pop. Romani consuetudine donatæ, ut haberet instrumenta servitutis & Reges. Sed cum hæc conjectura nec mihi probabilis, & aliis absurda videatur, prorsus rejicio. Saxonicamque recentiorum nominum originem libens amplectar, quam veritas ipsa persuadet.* Southsex, *videlicet ab Australibus Saxonibus, &* Suth-rey, *ab Australi ad flumen situ: hoc enim* Suth-rey, *denotare, nemo inficiari poterit, cum* Overrhey *ultra flumen in veteri Anglorum lingua significet.*

S V T H - R E Y.

Urria, Bedæ *Suthriona*, vulgo *Suthrey*, & *Surrey* Saxonibus ab australi ad flumen situ ꝺuð-ꞃea, ꝺuð enim Austrum, & ꞃea flumen illis significavit, ab Occidua mundi plaga partim Bercheriæ & Southantonensi provinciæ, ab Austro Sussexiæ, ab Ortu Cantio contigua, à Septentrione Tamisi flu. perfunditur, & à Midlesexia dirimitur. Regio est non admodum ampla, satis tamen opulenta, qua Tamisi incumbit, & qua campestris jacet planities, fruges mediocriter, & pabulum benigne producit, præsertim ad Austrum, ubi perpetua vallis in altitudinem depressa, *Holmesdale* olim à sylvis dicta, grata nemorum, arvorum, & pratorum varietate spectabilis decurrit. Colles hinc inde longo tractu surgunt, vivaria passim feris repleta, fluvii etiam piscosi, unde ad voluptatem jucunda venatio, & grata piscatura suppeditatur. Assimilatur vero à nonnullis Levidensæ vestimento, vel panno tenui & crasso textu, cum viridi prætexta, utique cujus interior pars sterilis, exterior sive limbus fertilior. In hac perambulanda Tamisin, & fluvios influentes, quasi duces itineris sequar, sic nihil memorandum omisero, cum his fluviis loca, quæ antiquioris sunt notæ, adsideant omnia.

Rhey.

Tamisis, ut ejus cursum secundo flumine sequamur, statim atque Bercheriæ valedixerit, *Chertsey* quam Beda *Ceroti insulam* dicit, nunc vix Peninsulam, nisi hibernis aquis, allabitur, in qua, tanquam in loco ab hominum commerciis secreto, Frithwaldus, ut ipse in fundationis Charta se vocat, *provinciæ Surreiannorum subregulus Regis VVulpheri Mercianorum*, & Erchenwaldus Londinensis Episcopus in primis surgentis Anglicæ Ecclesiæ temporibus monasteriolum posuerunt, quod aliquandiu tumulus fuit sanctissimi Regis Henrici VI, quem regno dejectum Eboracensis familia sustulit, ut sibi regnum secure confirmaret; & sine ullo honore hic sepulturæ tradidit. Verum illi postea Windlesoram translato, & in novum Mausoleum illato, justa regio more fecit Henricus VII, sanctasque ejus virtutes tantopere admiratus est (expressum enim erat Christianæ pietatis, & patientiæ exemplum) ut cum Iulio Pontifice Romano egerit de illo inter Divos referendo. Sed quo minus hoc fieret, in causa erat Pontificis avaritia, qui pro Regis Apotheosi, sive *Canonisatione* ut vocant, nimis magnam pecuniæ vim exegit, ut videretur non principis sanctitati, sed auro honores illos delaturus. Sub hoc *VVey* fluviolus Tamisi infunditur, qui ex Hantonensi agro effusus, ubi primum Suthreiam pervenerit, *Feornham* vulgo *Farnham*, à filiceto nominatum invisit, quod Æthelbaldus Occidentalium Saxonum Rex *Episcopo & Congregationi VVentanæ ecclesiæ* donavit. Hic circa annum DCCCXCIII Ælfredus Rex grassantes Danos parva manu fudit, & postea cum Stephanus Rex quibuslibet qui à se steterunt, castella condere permisisset, Henricus Blesensis Stephani frater, & Episcopus Wintoniensis castellum colle supra oppidum imminenti erexit: quod cum seditionis esset præsidium, Henricus Tertius deturbavit: Episcopi tamen Wintonienses, ad quos etiamnum spectat, denuo excitarunt. Nec procul hinc ad *VVaverley* Guilielmus *Giffart* Episcopus Wintoniensis monasteriolum Cisterciensis ordinis monachis posuit. Inde *VVey* per *Godelminge*, quod Ælfredus Rex Æthelwaldo è fratre nepoti legavit, haud procul à *Catteshull Manerio*, quod Hamo de *Gatton tenuit, ut esset Marescallus meretricum, cum Rex in illas terras veniret*, nec longe à *Loseley*, ubi venustas ædes familiæ Equestris *Mororum* intra roborarium vidimus: accedit *Guilford*, Saxonice Gulꝺe-ꝼoꞃꝺ, & nonnullis exemplaribus *Gegldford*, Forum nunc frequens, diversoriis nitidum, olim Anglo-Saxonum villa erat Regia, quam etiam Æthelwaldus ille à patruo legatam tenuit, Regiæque ibi sunt ædes quæ jam fatiscunt, & haud procul à flumine lacera mœnia antiqui castri satis ampli: in medio vero Ecclesia est, cujus pars orientalis concamerato ex saxo opere videtur admodum antiqua. Hic, ut in Guilielmi Primi libro videre est, *Rex* LXXV *Hagas*, id est *domos habuit in quibus manserunt* CLXXV *homines*. Nulla tamen re perinde celebris, ac Godwini Comitis Cantii perfidia, & immanitate, qui anno Christi 1036, cum Ælfredus Ethelredi regis filius, & regni Anglici hæres ad jus suum repetendum è Normannia venisset, fide data eum suscepit, contraque fidem statim tractavit:

Chertsey. *666.*

Henricus VI.

Hist. Cantuariensis.

Farnham.

Waverley.

Catteshull. *Guildford.*

Haga.

ctavit: Sexcentos enim Normannos qui juvenem Regium comitati, ex improviso intempesta nocte hoc in loco oppressos decimando, ut nostri scriptores habent, mulctavit. Nec enim decimum quemque sorte ductum antiquo militiæ more interfecit, verum novem interfectis, decimum quemque dimisit, decimosque reservatos, summa cum crudelitate redecimavit. Ælfredum vero ipsum Haroldo Danico in manus tradidit, qui illum, effossis oculis in vincula abripuit, & ad mortem usque carcere condidit.

Decimatio.

Longo hinc cursu in Septentriones *VVey* delatus, nihil memoria dignum, præter *Sutton* equestris familiæ *VVestonorum* sedem, *Woking* ædes regias, & *Pyriford*, ubi nostra memoria Edwardus Comes Lincolniæ, & Baro *Clinton* sibi domum extruxit, & in proximo *Ockham*, unde magnus ille Philosophus Nominalium pater Guilielmus de *Ockham* natus, & à loco denominatus.

Guil. Ockham.

Ubi vero in Tamisin duplici ostio exoneratur, *Otelandes* regiæ ædes satis elegantes in vivario conspiciuntur, juxta quas Cæsar Tamisin in fines Cassivellani transmisit. Hic unus enim omnino locus erat, quo Tamisis pedibus, atque hoc ægre transiri olim poterat, quod ipsi Britanni Cæsari quasi prodiderunt. Ad alteram enim fluminis ripam, magnæ Britannorum copiæ erant instructæ, ripa autem ipsa acutis sudibus præfixis munita, ejusdemque generis sub aqua defixæ flumine tegebantur. *Quarum vestigia*, inquit Beda, *usque hodie visuntur, & videntur inspectantibus, quod singulæ earum ad modum humani fœmoris grossæ, & circumfusa plumbo immobiliter hæreant in profundum fluminis infixæ.* Sed eo impetu Romani flumen ingressi sunt, cum capite solo ex aqua extarent, ut Britanni sustinere non possint, quin ripas demitterent, fugamque capesserent. Hac in re falsus esse non possum, cum hic vix sex pedes flumen sit altum, cum *Cowaystakes* à sudibus hodie locus dicatur, cumque Cassivellani fines à mari quod orientalem Cantii partem alluit, ubi ille terram conscendit, circiter mill. pass. LXXX faciat Cæsar, ubi trajectum statuit, & ad eandem est à mari distantiam hic noster trajectus, cujus memoriam fugitivam nunc primus, quod scio, retraxi.

Vbi Cæsar Tamisin transmisit.

Coway-staks.

Post pauca inde in Ortum milliaria in Tamisin properat *Molis* rivulus totam regionem ab Australi limite permensus, qui collium demum objectu impeditus subterraneum meatum, ut nobile illud Hispaniæ flumen Anas, quasi talpa sibi aperit, unde nomen impositum videatur, cum subterraneum illud animal *Mole* Anglice dicatur. Nihil tamen ad hunc fluvium præclarum, nisi quod remotius est à fontibus (& prope antiquam militarem Romanorum viam quam *Stanystreat* dicunt) oppidum *Aclea* vulgo *Ockley* à quercubus nominatum, ubi Æthelwolphus Egberti filius, qui sacris ordinibus initiatus, cum Pontificia authoritate solutus regnum paternum hæreditario suscepisset, collatis cum Dano signis, prospere conflixit, & eorum quemque fortissimum occidit; patriæ tamen, Danica illa hydra semper repullulante, minime profecit. Parum à fontibus hujus fluminis abest *Gatton* quæ jam vix viculus est, licet olim oppidum fuerit celebre. In antiquitatis argumentum Romanorum nummos effossos ostendit, & ad Parlamentum duos mittit Burgenses. Inferius sedet *Rhie-gat*, id est, si ex antiqua lingua nostra interpreteris, *Fluvioli decursus*, in convalle quæ longe in Ortum procurrit *Holmesdale* dicta; cujus incolæ, quod semel atque iterum grassantes Danos devicerint, in suam laudem cantitant,

Molis fl.

Anas fl. Hispaniæ.

Ockley.

* Gatton.

Rhie-gat.

Holmesdale.

The vale of Holmesdall
Neuer wonne, ne neuer shall.

Rhiegat hoc amplitudine, quam structura est speciosius, ad australe latus vivarium habet nemusculis condensum, in quo nobilissimus Carolus Comes Nottinghamiæ Baro de *Effingham* & summus Angliæ Thalassiarcha suas ædes habet, ubi olim Warreniæ & Suthreiæ Comites Cœnobiolum posuerant. Castrum ad Ortum eminet nunc neglectum & ævo caducum, ab iisdem Comitibus constructum, & *Holmescastle*, à valle in qua insidet, vulgo dictum: sub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cujusmodi ipse collis est, magno labore excavatum vidimus. Warrenniæ vero Comites (ut est in libro Inquisitionum) *tenuerunt in capite de Rege in Baronia sua de Conquæstu Angliæ.* Inde decurrit per *Bechwoorth* castrum, cui Nundinarum jus ab Henrico Sexto impetravit Thomas *Brown*. Sedes enim est equestris familiæ *Brownorum*, è qua avorum memoria, cum Antonius *Brown* Luciam Quartam Ioannis Nevilli Marchionis Montisacuti filiam cum dotali patrimonio satis amplo duxisset, ejus è filio nepotem Vicecomitis *Montisacuti* titulo Maria Regina exornavit. Pauculis hinc ad occasum milliaribus *Effingham* cernitur possessio jampridem Guilielmi Howardi (triumphatoris illius Scotorum Thomæ Ducis Norfolciæ filii,) qui à Maria Regina Baro *Howard* de *Effingham* creatus, & Angliæ Thalassiarcha factus fœlicissimæ memoriæ ELIZABETHÆ primum à cubiculo, & deinde sigilli privati custos; cujus filius Carolus nunc floret, magnus Angliæ Thalassiarcha, quem anno 1597, ob virtutem & operam egregie navatam, eadem Elizabetha Comitis Nottinghamiæ titulo condecoravit. Sed ad flumen regrediamur.

Effingham.

Molis jam cum ad candicantem collem *VVhite hill* pervenerit, in quo buxus lætissime provenit, ad ejus radices se condit vel potius absorbetur, unde *the Swallow* locus nominatur, & post unum & alterum plus minus milliare prope pontem *Letherhed* ebulliens gaudet renasci. Vt hujus tractus incolæ, non minus quam Hispani, jactent se pontem habere qui plures ovium greges pascat, Hoc enim tritissimo proverbio jactitant Hispani, de loco, quo Anas flu. (qui nunc *Guadiana* dicitur) se per decem milliaria abscondit. Sic Molis noster renatus ad Tamisin lente properat, & proxime *Molesey*, quod suo nomini adoptat, immergitur.

The Swallow.

Pons in quo greges ovium pascuntur.

Post *Molim* admissum Tamisis noster aquas recta in Septentrionem agit, perfunditque *Kingstone*, *Moreford* olim dictum, ut aliqui volunt, frequens inprimis emporiolum, & castro *Clarorum* Glocestriæ Comitum olim notum, quod ex ejusdem cognominis vetustiori oppidulo loco jacenti & inundationi obnoxio emicuit. In quo, cum An-

Kingston. Matth. Paris.

SVRRIA
Vernacule
SVRREY.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
BVCKINGHAMIÆ PARS.
PART OF MIDLESEX.
BERCHERIÆ PARS.
HANTONIÆ PARS.
Part of Hamshire.
PART OF KENT.
SVSSEXIÆ PARS.
Part of Sußex.
London
Kingston
Croydon
Guildford
Reygate
CHERTSEY
EMLEYBRIDGE HVNDRED
CROYDON HVND.
TANRIDGE HVNDRED
GODALMING HVNDRED
FERNHAM HVND.
WOKING HVND.
BRIXTON OR ALLINGTON HVNDRED
COPTHORNE OR EFFINGHAM HVND.
DARKINGE HVNDRED
BLACKHEAT OR WOTTON HVNDRED
Worth Forest
S. Leonards Forest
William Warren created Earle of Surrey by Wil. Rufe
Thomas Holland Duke of Surry created by K.R. 2
Thomas Beaufort Earle of Surry Created by K.H. 4
Thomas Howard Earle of Surrey created by K.R. 3
Milliaria Angl. quorum 4 æquip. 1 German.

12

Anglia Danicis bellis, suis fere sedibus convulsa esset, Athelstanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuerunt, unde à Regibus factum nomen *Kingston* id est, *Oppidum Regium*. In proximo etiam Reges sibi locum habitandi delegerunt, quem à splendore *Shene* dixerunt, nunc vero *Richmond* vocatur, in quo Edwardus Tertius Rex longe potentissimus, cum satis gloriæ, satisque naturæ vixisset, diem ex dolore obiit, quem in filii bellicosissimi morte hausit, qui ipsi & universæ Angliæ tantus erat, ut omnem consolationem vinceret. Et justus sane hoc tempore si unquam alias, Angliæ dolor. Intra unum enim annum solidam rei militaris, cumulatæque virtutis laudem amisit; uterque etenim victricia arma per Galliam circumferendo tantum terrorem incusserunt, ut pater cum Antiocho fulminis, filius cum Pyrrho Aquilæ nomen meritissime gereret. Hic etiam defuncta est Anna Regis Richardi II uxor, Wenzelai Imperatoris soror, filia Caroli IV Imp. quæ prima mulieres Anglicas, eam insidendi equi formam, quæ hodie in usu, docuit, cum antea, parum decore divaricate, perinde ac viri obequitarent. Cujus etiam mortem adeo acerbe, & impotenter tulit maritus, ut etiam ipsas ædes omnino negligeret, & aversaretur. Novis tamen ædificiis excoluit Henricus V, atque in *Shene* viculo proximo cœnobiolum Carthusianorum adjunxit, quod *Bethelem* dixit. Sed Henrico VII regnante, hæc regia sedes luctuoso incendio tota in favillas cecidit, verum ut Phœnix è suis cineribus, opera ejusdem Henrici, multo splendidior statim renata, novum nomen Richmondiæ à regione, cujus ille privatus Comitis titulum gesserat, accepit. Vixque supremam manum structuræ novæ imposuerat Henricus ille Septimus, cum extremum vitæ diem hic morte confecerit, cujus cura, vigiliis, consiliis, & prudentia longe in posterum provida Respub. Anglica hactenus stetit invicta. Hinc etiam ejus neptis Serenissima Regina Elizabetha nonagesimo quarto post anno, cum naturam vivendi satietate explesset, septuagenaria enim plus minus erat, in sacrum & cœlestem illum cœtum evocante Deo fuit recepta. Princeps supra sexum virilis animi, & consilii, quæ regios avi mores vere reddidit ut vultum, orbis amor, & Britanniæ deliciæ. Tantumque abfuit ut mulier à perenni contestataque majorum virtute degenerarit, ut eo si non superaverit, certe cumulate æquarit. Credat hoc olim sera posteritas, & fidem adhibeat tam gratiosam, (nec veritatis dignitatem blanditiis corumpo) virginem quadraginta quatuor annos ita sceptrum tractasse, ut subditi amarent, hostes metuerent, & singuli cum admiratione suspicerent, quod retroactis ante temporibus non habuit exemplum. Cujus obitu Anglia tota in lachrimas soluta inter voces interruptas & morientes inconsolabiliter in squallore jacuisset, nisi illico atque terris fuit exempta, Serenissimus Iacobus verus & indubitatus hæres ad regnum capessendum omnium mentibus oculisque designatus, augustissima luminis claritate illuxisset, & ad spem immortaliter gaudendi advocasset. Quem dum cernimus, illam excessisse minime credimus. Quanquam quid illam excessisse dicamus? cujus immortales virtutes vivunt, nominisque memoria in animis hominum & in æternitate temporum consecrata vivet æternum.

Richmond, locus ille & vicus ante Henrici VII tempora Shene dictus.

Edwardus III.

Shene.

Elizabethæ Reginæ obitus 1603.

Huc usque Tamisis exæstuantis maris accessu augescit, sexaginta plus minus ab ostio Italicis milliaribus. Nec aliud, quod scio, Europæ flumen tot milliaria urgentis & irruentis Oceani impetum aquis maximo accolarum commodo retroactis ac detentis sentit. An hoc fit ex eo quod hinc nullo fere flexu curvatus, rectiore alveo in Ortum delatus, altioribus plerumque ripis coercitus, & vastiore ostio quam cætera flumina se aperiens Oceano magis pateat, qui rapidissima orbium cœlestium ab ortu in occasum rotatione in eandem partem impellitur, ut olim opinatus sum; disquirant Philosophi, quibus & hæc & hujusmodi lubens relinquo. Paucula tamen his de locis, & hac de re carmina ex Tamæ & Isis Connubio, si palato faciant, habe,

Quo usque Tamisis maris æstu augetur. Tamisis cur tam longe refluit.

A dextra, nobis Richmondia, Shena vetustis
Celsa nitet, sapiens namque hanc Richmondia dici
Henricus voluit, sibi quod retulisset honorem
Et titulos Comitis Richmondia jure paterno:
Hectoris Edwardi sed deflet funera nostri;
Proh dolor hic illi regi mens libera cessit
Corpore contempto, sedes habitura supernas.
Quem si non subito rapuissent ferrea fata,
Aut te Valesiis rapuisset Gallia victor,
Aut tibi Valesios. Et paucis interpositis versibus.
Tamisis alternum sentit reditumque fugamque
Huc reflui pelagi, quoties vaga Cynthia pronos
Octava librat cœli statione jugales,
Aut tenet oppositam varianti lumine plagam,
Plenior increscit celeremque recurrit in æstum:
Atque superbus ait, concedant flumina nobis,
nulla per Europæ dotatas nomine terras
Flumina, tam longe sic certis legibus undas
Alternas renovant, nisi fratres Scaldis, & Albis.

Interius quatuor plus minus à Tamisi mill. pass. omnium circumquaque ædificiorum luminibus obstruit *Nonesuch* secessus regius, quem magnificentissimus Rex Henricus VIII in loco saluberrimo prius *Cuddington* dicto, deliciis & otio suo destinavit, tantaque magnificentia, & elegantia extruxit, ut ad ostentationis arcem aspiret, & omnem Architectonices peritiam in uno hoc opere coacervatam existimes. Tot sunt ubique spirantia signa, tot absolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, ut optimo jure hoc suum nomen habeat, & tueatur, quod Latine, *Nulla ejusmodi*, sonat, vel ut Lelandus cecinit,

None-such. Cuddington.

Hanc quia non habeant similem laudare Britanni
Sæpe solent, Nullique parem *cognomine dicunt.*

Ædes vero ipsas sic circumcingunt vivaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra sic arboribus obumbrata; ut non aliam sibi sedem ipsa Amœnitas, ubi cum Salubritate una cohabitet, delegisse videatur. Maria tamen Regina Henrico *Fitz-Alan* Arundeliæ Comiti pro aliis possessionibus addixit, illeque cum Bibliotheca instructissima, & novis operibus adauxisset, jus suum omne in Baronem de *Lumley* moriens transcripsit, qui nihil non fecit, ut suo nomini vere responderet,

ret, & à quo in regiam possessionem transactionibus jam recidit. Iuxta, nec memorare piget, vena est terræ figularis ad vascula illa conficienda quibus auro conflando utuntur aurifices laudata, & ideo carius divendita.

Vandalis fl. *Vandalis* rivulus limpidus, & trutarum optimarum admodum fœcundus haud procul hinc ad *Cashalton* ebullit, qui *Morden* præterfluens ad Occidentalem ripam loco feracissimo *Merton* subluit, Saxonice Meꞃeꝺune, olim Kenulphi West-saxonum Regis fato insigne, qui in meretriculæ, quam hic deperibat, tuguriolo à Kinehardo Clitone interfectus erat, ipseque Clito à Kenulphi amicis confossus, perfidiæ pœnas statim luit. Nunc monasterii quod Rex Henricus Primus procurante Gilberto Vicecomite Surriæ construxit rudera solummodo ostendit, quod Comitiis sub Henrico III fuit celeberrimum.

Morton. 1117.

Croydon. Deinde Vandalis augetur ab ortu fluviolo qui fontes habet ad *Croydon*, olim *Cradiden*, quod sub collibus situm Archiepiscoporū Cantuariensium palatio, ad quos longo jam tempore spectavit, & carbonibus, quorum mercaturam exercent incolæ, notissimum est. Referunt incolæ domum quondam fuisse Regiam in occidentali oppidi parte prope *Haling*, ubi rudera subinde à colonis eruuntur, quam postea Archiepiscopi dono à Rege acceptam transtulerunt ad suum propius rivulum palatium. Iuxta quod Reverendissimus in Christo pater D. Ioannes *VVhitgift* laudatissimæ memoriæ Archiepiscopus Cantuariensis Hospitale perpulchrum ad sublevandos pauperes,& scholam ad promovendas bonas literas pio animi affectu posuit, & dotavit. Torrentem vero illum quem hic nonnunquam exsurgere, nescio quo præsagio difficultatis annonæ, vel pestilentiæ perhibet vulgus, non operæ pretium videri possit vel verbo memorare, cum tamen non omnino fide caruerit. Hinc vicinum est *Beddington*, in quo ædes præcellenti ædificiorum elegantia, & amœnissima hortorum specie conspicuuntur, quas Franciscus *Carew* equestri dignitate clarus nuper construxit. Sedes enim antiqua est Careworum, qui à Nicolao Barone *Carew* de *Moulesford* oriundi (à quo etiam sunt *Carewi* Devonienses) longo tempore hoc in agro floruerunt: maxime vero ex quo I. *Carew* filiam, & hæredum alteram nobilissimi Baronis *Hoo* sibi matrimonio conjunxerit. *VVibbandune*, nunc vulgo *VVimbledon* ad alteram ripam fluminis Vandalis sedet, ubi cum nimia fœlicitas civiles furores inter Anglo-Saxones peperisset, Britannico bello jam sopito, Ethelbertus Rex Cantii in suos gentiles primum classicum civile cecinit: sed Ceaulinus Occidentalium Saxonum Rex, ingenti illum strage hoc in loco fœliciter fudit: interfectis ducibus Oslano & Cnebeno, à quo forte *Bensburie* pro *Cnebensburie* vallum illud militare dicitur, quod orbiculari forma hic vidimus. Nunc vero maximum huic loco ornamentum sunt ædes structura speciosæ, prospectu & hortis amœnissimæ, quas anno M D LXXXVIII cum Hispanica classis Angliæ immineret, Thomas Cecilius Eques auratus prudentissimi illius Baronis Burghlæi filius extruxit.

The Bourne. Beddington. *Wimbledon.* Primum bellum intestinum inter Anglos.

Woodcote. Duobus hinc ad Austrum milliaribus, in collis edito nemusculum est, *VVoodcote* hodie vocant, in quo modicæ urbis manifesta visuntur vestigia, & fontes plures è silicum fragmentis constructi, plurimaque de ejus frequentia, & opulentia, patriciorumque numero commemorant vicini. Hæc, ut mea fert opinio, urbs illa fuit, quæ Ptolemæo NOIOMAGUS, Antonino NOVIOMAGUS: nec aliunde argumentum petatur, quam à distantiæ ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII à Vagmiacis, ut annotat Itinerarium vetus, abest. Pluribus igitur parasangis aberrarunt illi, qui vel ad *Buckingham*, vel *Guildsford* Noviomagum statuerunt. REGNORUM hæc præcipua fuit civitas, Marinoque Tyrio vetustissimo Geographo nota, quem Ptolemæus, cum Censorem induisset, taxat, quod Noviomagum Britanniæ, Londino per climata Borealiorem, & per Itinerariam rationem Australiorem collocarit.

Noviomagus.

Ad Tamisim post Vandalis ostium, ubi oppidulum *VVandlesworth* inde denominatum sedet, *Batersey* est viculus, olim Saxonice Paꞇꞃẏkꞅ-ea & Latine *Patricii insula*: & quas nunc quærimus ædes Regiæ *Kennington* dictæ, quo Reges Angliæ olim secedere soliti, sed nunc nec nomen, nec rudera invenimus. Inde *Lambith* sive *Lomehith*, id est *statio sive portus luteus*, Canuti Fortis Anglorum regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animam eructavit. Ille enim totus in comessationibus & conviviis agendis *Prandia regalia*, ut habet Henr. Huntingdonensis, *quatuor in die vicibus omni Curiæ suæ fecit apponi: malens à vocatis opposita fercula dimitti, quam à non vocatis apponenda fercula reposci.* Nunc vero locus celebrior est Archiepiscoporum Cantuariensium palatio. Circa annum enim Christi 1183, Baldwinus Archiepiscopus Cantuariensis, facta cum Roffensi Episcopo permutatione, prædium hoc in loco acquisivit, in quo palatium sibi, & successoribus inchoavit, quod illi paulatim adauxerunt. Qui cum ecclesiolam collegiatam hic etiam molirentur, Deus bone, quot Romam à Cantuariensibus Monachis advolarunt appellationes, quot inde fulmina, minæ, & censuræ à Romano Pontifice in Archiepiscopos emissa? Male enim metuerunt illi Monachi ne fundi sui foret calamitas, & in Archiepiscoporum electionibus, illis præjudicaret. Nec sedatæ fuerunt hæ tempestates, donec inchoata ecclesiola instantibus Monachis, solo adæquaretur. Huic contiguum est celeberrimum hujus agri emporium, quod hodie vocant *The Bourrough of Southworke*, Saxonice ꞅuꝺꞅeꞃke, id est, *Opus sive ædificium australe*, quod è regione Londini ad austrum situm habeat, cujus quodammodo suburbium videatur: sed adeo amplum, & frequens, ut non multis Angliæ urbibus concedat, sui quasi juris, suos Ballivos patrum memoria habuit, sed Edwardo VI regnante civitati Londino adnexum, ejus quasi membrum hodie dignoscitur. Et proinde cum Londinum pervenerimus, de hoc plenius dicemus.

Kennington. *Lambith.* *Southworke.*

Sub hoc Tamisis Surriam relinquit, cujus orientalis limes hinc recta in austrum descendit prope *Lagham* quæ suos Barones Parlamentarios, dictos *S. Iohn de Lagham* regnante Edwardo Primo habuit, quorum hæreditas tandem ad *I. Leodiard* per filiam & hæredem devenit. Inferius

Barones *Sanct Iohn de Lagham.*

Sterborrow.

ſerius in ipſo fere angulo, qua Southſexiam & Cantium ſpectat, *Streborrow* caſtrũ cernitur, olim ſedes Dominorum de *Cobham*, qui hinc à *Sterborrow* dicti, & à Ioanne de *Cobham*, Domino de *Cobham*, & *Couling*, & Hugonis Nevilli filia procreati diu gloria & dignitate floruerunt. Reginaldus enim regnante Edwardo III in ordinem Georgianum adſcitus oræ maritimæ erat præfectus, à Tamiſis oſtio uſque partes Occidentales. Vltimus vero Thomas Annam Ducis Buckinghamiæ filiam uxorem habuit, è qua ſuſcepit Annam filiam unicam enuptam Edwardo *Burgh*, qui etiam à Perciis & Comitibus Atholiæ ſtemma repetiit, ejuſque filius Thomas Baro *Burgh* ab Henrico Octavo creatus, filium reliquit Guilielmum, qui genuit Thomam, bonarum literarum fautorem ſummum, Præfectumque Brielæ, quem Garterii Ordinis honore ornavit, Hiberniæque Proregem, ubi mortem oppetiit, conſtituit Regina Elizabetha. De Æleonora Cobham ex hac familia, Humfredi Ducis Gloceſtriæ conjuge, cujus exiſtimatio minus integra, ad Anglicam, ſi libet, accedas hiſtoriam.

Barones Borough, ſive Burgh.

Iam Comites ſunt enumerandi. Guilielmum de *Warrenna*, Guilielmus Rufus Rex Angliæ, cum Comitis honore Surriæ primum præfecit, cujus inſignia erant * ſcutum aureum cæruleo interſtinctum. In Charta enim illius qua fundavit *Prioratum de Lewis* ſic legitur, *Donavi &c. pro ſalute Domini mei VVillielmi Regis, qui me in Angliam adduxit, & pro ſalute Dominæ meæ Matildis Reginæ matris uxoris meæ, & pro ſalute Domini mei VVillielmi Regis filii ſui, poſt cujus adventum in Anglicam terram, hanc Chartam feci, & qui me Comitem Surregiæ fecit, &c.* Huic filius, & ex filio nepos eodem nomine ſucceſſerunt: verum ultimus iſte ſolam filiam ſuſcepit, quæ primo Guilielmum Stephani Regis filium, & poſtea Hamelinum Galfredi *Plantageneti* Comitis Andegavenſis nothum, maritos eodem titulo adornavit. Priore autem marito ſine prole defuncto, Hamelinus Guilielmum Surriæ Comitem ex ea genuit, cujus poſteri, aſcito *VVarrennorum* nomine eundem titulum geſſerunt. Guilielmus hic duxit primogenitam & cohæredem Guilielmi Mareſcalli Comitis Penbrochiæ viduam Hugonis *Bigod*, quæ illi peperit Ioannem, Ioannes vero ex Alicia filia Hugonis * *Le Brune* uterina ſorore Regis Henrici Tertii progenuit Guilielmum, qui obiit ante patrem, & ex Ioanna *Vere* filia Comitis Oxoniæ Ioannem poſthumum ultimum ex hac familia Comitem genuit, qui fuit (ut in ſigillo ejus vidi) *Comes Warrenniæ, Surriæ, Strathern iæ in Scotia, Dominus de Bromfeld & Yale Comeſque Palatii.* Verum cum ille ſine legitima prole diem anno XXI Edwardi Tertii obiiſſet, Alicia ejus ſoror & hæres enupta Edmundo Comiti Arundeliæ, hunc honorem in Arundeliorum ſtirpem matrimonio intulit, à qua per Mowbraios tandem ad Howardos devenit. Thomas enim Mowbraius in uxorem duxit ſororem natu maximam & cohæredem Thomæ *Fitz-Alan*, Comitis Arundeliæ, & Surriæ. Ducis tamen Surriæ titulum interea Thomæ Holando Cantii Comiti præbuit Richardus II, quo honore non diu uſus erat. Dum enim Richardum illum captivum in libertatem, regnumque reſtituere occultis conſpirationibus machinaretur, è latebris præter opinionem erupit conjuratio, & ille fugiens à populo Cirenceſtriæ interceptus, & ſecuri percuſſus. Thomas de *Beaufort* deinde, qui regis Cancellarius (ſi Thomæ Walſinghamo credamus) hanc dignitatem geſſit. Anno enim, ut habet ille, 1410, *Dominus Tho. Beaufort Comes Surrey conceſſit in fata.* In hoc fidem ſuam liberet Walſinghamus, nihil tale in Archivis Regis habetur, ſed quod Thomas *Beaufort*, circa ea tempora factus fuerit Cancellarius. Certum autem ex publicis regni actis quod Rex Henricus Sextus anno regni ſui XXIX Ioannem *Mowbray* filium Iohannis Ducis *Norfolciæ*, Comitem Warrennæ & Surriæ creaverit. Demumque Rex Richardus Tertius, cum regnum ſcelere occupaſſet, ut Howardorum familiam à *Mowbraiis* profectam ſibi beneficiis adſtringeret, uno eodemque die Ioannem Baronem *Howard* Norfolciæ Ducem, & Thomam ejus filium Surriæ Comitem creavit, in quorum poſteris hæc dignitas eluxit, & hodie elucet.

Comites Surriæ, qui etiam Comites *Warennæ* dicti. Inſignia Comitum Warennæ.

* Checky, or & Azur.

* Comes Marchiæ in Gallia.

Parochiales eccleſias 140 habet hic Comitatus.

SVSSEX.

SVth-reiæ ad Austrum longo tractu subtenditur, quæ etiam olim Regnorum sedes *Suth-sexia*, Saxonice Suð-sex, hodie *Sussex*, id est, *Australium Saxonum regio*, composito ab Australi situ, & Saxonibus vocabulo, qui in Heptarchia secundum regnum hic constituerunt. Oceano Britannico tota ad Meridiem longior, quam latior recto quasi littore incumbit, sed raris stationibus, quod mare sit brevibus atrox, ideoque fluctuosum, littusque ipsum scopulosum. Maritimus regionis tractus colles viridantes sublime elatos habet, *Downes* vocant, qui cum ex creta pingui constent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, pascuis, arvis, lucis distinctus admodum est spectabilis. Citerior, & Borealis sylvarum opacitate amœnissimus, uti olim universa hæc regio, quæ sylvis invia fuerat. *Andradswald* enim sylva, Britannice *Coid Andred*, ab urbe proximo Anderida nominata, hoc tractu CXX mill. pass. longitudine, XXX latitudine occupavit, Sigeberti Occidentalium Saxonum regis fato memorabilis, qui solio deturbatus à subulco in hac confossus occubuit. Fluviolos habet plurimos, sed qui è Septentrionali agri limite effusi, cum statim Oceanum petant, navigiis onerariis subvehendis sunt impares. Ferri venis passim fœcunda est, ad quod excoquendum undique fornaces, magna vis lignorum quotannis absumpta, torrentes multis in locis corrivati, & prata plurima in lacus, & aquas redacta, ut molas suo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diesque personant. Sed quod conflatur ferrum non ejusdem ubique bonitatis, in universum tamen minus tenax quam Hispanicum, sive id fit ex natura, sive tinctura: in commodum tamen Metallicis, qui magnam vim tormentorum majorum, & alia inde conficiunt, non parvum cedit; an vero Reipublicæ, in dubio est, verum insequens ætas certius dixerit. Nec vitriariorum officinæ desunt, sed vitrum itidem, sive sit ex materia, sive ex coctione, minus purum, & translucidum, & tantum plebejis in usu.

Downes.

Anderida sylva.

Ferrum.

Vitrum.

Dividitur hæc regio universa politica partitione in sex partes, quas peculiari vocabulo vocant *Rapos*, scilicet de *Chichester, Arundel, Brembre, Lewes, Pevensey, & Hastings*, quarum unaquæque (præter suas Centurias) suum habet castrum, flumen, & saltum. Verum cum harum limites, quibus circumscribuntur, mihi minus sint comperti, ego ab Occasu in Ortum littus legere constitui. Interiora enim viculis aspersa nihil fere memorabile habent. In ipso Southantoniensis agri & hujus confinio *Bosenham*, vulgo *Boseham* sedet, sylvis, & mari circundatum, *ubi*, ut inquit Beda, *Dicul Scotus monachus monasteriolum habuit permodicum, & quinque aut sex fratres paupere vita Domino famulantes*, quod longo post tempore in Haroldi Regis secessum fuit conversum. E quo ille, cum sui colligendi causa in Oceanum navicula excurreret, adverso vento in Galliam abreptus detinebatur, quousque Guilielmo Normanno Angliæ regnum jurejurando, post Edwardi Confessoris mortem firmavisset: quo facto & sibi exitium & Angliæ excidium illico attraxit. Quam subdola Amphibolia versutus ille syllabarum auceps Godwinus Cantii Comes Haroldi pater hunc locum aucupatus fuerit, & literarum tendiculis Archiepiscopum deluserit, Gualterus Mapæus, qui non multis post annis vixit, è suo de Nugis Curialium libro suis ipsius verbis tibi dicet, *Boseham sub Cecestria vidit Godwinus & affectavit, & multo stipatus agmine magnatum, subridens, & ludens Cantuariensi Archiepiscopo, cujus tunc erat vicus, ait, Domine da mihi * Boseam. Archiepiscopus autem admirans quid sibi quæstione petiit, ego, ait, do tibi Boseam. At ille continuo, cum illa manu militum ad ejus procidit, ut procuraverat, pedes, & deosculans eos, cum multa gratiarum actione recessit ad Boseham, & violenta dominatione retinuit, & cum testimonio suorum Donatorem laudavit Archiepiscopum coram Rege, possedit que pacifice.* Postea ut legimus in *Testa Nevilli* (quæ fuit Terrarum Inquisitio facta tempore Regis Ioannis) *VVillielmus Rex qui venit ad Conquæstum Angliæ, dedit hoc Guilielmo filio Aucheri & hæredibus suis ad feodum firmum, reddendo inde annuatim ad Scaccarium* 40 *libras argenti arsas & ponderatas, & postea Guilielmus Marescallus tenuit illud hæreditarie.*

Boseham.

Amphibolia Comitis Godwini.

* Ad Basium quod olim in homagiis præstandis adhibitum, forsitan allusum.

Chichester Britannice *Caercei*, Saxonice Cirran-ceaster, Latine *Cicestria*, interius ad eundem sinum campestri planitie jacet. Urbs ampla satis, & mœnibus circundata, à Cissa Saxone secundo hujus provinciæ Regulo constructa, & denominata. *Cissam-ceaster* enim nihil aliud est, quam *Vrbs Cissæ*, cujus pater Ælla primus Saxonum hic regnum constituit. Obscurioris tamen ante Normannicum imperium famæ, & tantum Monasterio S. Petri, & Sanctimonialium ædicula notum: Guilielmo autem Primo regnante, (ut in Angliæ Notitia legitur) *centum in hac fuerunt Hagæ, fuitque ista civitas in manu Comitis * Rogeri, & sunt in iisdem mansuris sexaginta domus plusquam antea fuerant: reddebat* XV *libras Regi, &* X *Comiti.* Postea cum regnante Guilielmo Primo sancitum fuisset, ut Episcopales sedes ex oppidulis in celebriora loca transferrentur, cathedra Episcopali, quæ in *Selsey* prius fuerat, nobilitata florere cœpit; paucisque interjectis annis Radulphus Episcopus ecclesiam construxit, nec dum supremam manum imposuerat, cum fortuito incendio deflagravit. Ejus tamen opera, & Regis Henrici Primi munificentia denuo surrexit, jamque præter Episcopum, etiam Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, duos Archidiaconos, & triginta Præbendarios habet. Eodemque tempore ipsa urbs florere cœpit, florentissimaque fuisset, nisi portus sit paulo remotior, & minus commodus, quem tamen novo fodiendo canali commodiorem efficere jam cives conantur. Forma vero orbiculari mœnibus inclusa, & ab omni parte nisi à Septentrione *Lavant* rivulo alluitur, portis patet quatuor ad quatuor mundi plagas, à quibus plateæ recta ducunt & se decussant in medio

* de Monte Gomerico.

SVTHSEXIA, Vernacule SVSSEX.
Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Oriens.
CANTII PARS, Vulgo PART OF KENT.
SVRRIÆ, Vernacule SVRREY.
PARS HANT SHIRE.
PART OF
MARE BRITANNICVM, Anglis THE BRITISH SEA.
CICHESTER RAPE.
ARONDELL RAPE.
BRAMBER RAPE.
LEWES RAPE.
PEVENSEY RAPE.
HASTINGS RAPE.
Chichester
Arondell
Petworth
Horsham
Lewes
East Grensted
Pevensey
Oxney Island
Rye
Selsey Peninsul
Woombrug Belgis.
Phillip Howard Earle of Arundell.
Roger Radcliffe Earle of Sussex.
Milliaria Anglica quorum quatuor constituunt unum Milliare Germanicum.

13

ubi forum celebratur, & Robertus *Read* Episcopus peristylium pulchrum è vivo saxo erexit. Castrum autem quod erat haud procul à boreali porta sedes olim fuit Comitum Arundeliæ, qui hinc se Cicestriæ Comites scripsere, postea in Franciscanorum ædes conversum. Quicquid interjacet portam occidentalem & australem Ecclesia Cathedralis, Episcopi palatium, Decani, & Præbendariorum ædes occupant. Quæ circa Regis Richardi Primi tempora iterum combusta. Seffridus secundus ejus nominis Episcopus singula restauravit. Ipsa sane Ecclesia non magna quidem, sed admodum nitida cum præcelsa è saxo pyramide surgit; & in australi ecclesiæ parte ex uno latere artifici manu depingitur historia fundationis Ecclesiæ, cum iconibus Regum Angliæ, ex altero icones omnium Episcoporum tam Selsiensium, quam Cicestrensium sumptu Roberti *Shirburn* Episc. qui admodum ornavit hanc Ecclesiam, & pro symbolo suo ubique adjunxit, CREDITE OPERIBUS &, DILEXI DECOREM DOMUS TUÆ DOMINE. Turris vero illa magna quæ prope occidentalem Ecclesiæ partem eminet, extructa fuit à R. Rimano, ut fertur, cum prohibitus erat castellum ad *Aplederham* habitationem suam in proximo erigere, è saxis quæ ad castellum antea paraverat.

Cicestriæ Comites.

Tem. H. 8.

Selsey illa, Saxonice Sealſ-ey, id est, ut Beda interpretatur, *Vitulorum marinorum, sive Phocarum insula* (hos enim nostra lingua *Seales* vocamus, qui semper insulas, & littus petunt, ut fœtum edant) paulo inferius est. *Locus*, ut ait Beda, *undique mari circumdatus præterquam ab occidente, unde habet ingressum amplitudinis quasi jactus fundæ.* Octoginta septem familiarum censebatur, cum Edilwalchius hujus provinciæ Rex Wilfrido Eboracensi antistiti exulanti dedit, qui huic populo Christum primus annuntiavit, *servosque ducentos & quinquaginta*, ut habet ille, *non solum baptisando à servitute dæmoniaca salvavit, sed etiam libertatem donando humanæ jugo servitutis liberavit.* Postea monasterium Cedwalla Rex, qui Edilwalchum devicit, hic fundavit, sedeque Episcopali illustravit, quæ à vicesimo secundo Episcopo Stigando ad Cicestriam traducta, nunc ibi floret, & Cedwallam fundatorem agnoscit. In hac Insula, antiquæ urbeculæ, in qua Episcopi illi sederunt, cadaver solummodo jacet, aquis intectum quoties ex alto maris æstus intumescit, cum vero residet, apertum, & conspicuum.

Selsey. Phocæ. Hic cochleæ laudatissimæ.

Servi.

Flumini deinde littus se aperit, quod è S. Leonardi saltu decurrit primum per *Amberley*, ubi castrum successoribus suis Guil. *Read* Episcopus Cicestrensis regnante Edwardo III extruxit, & deinde per *Arundell* situ declivi positum, quod fama quam re majus, nec illa tamen admodum antiqua, ante Ælfredi enim tempora, qui eam Athelmo è fratre nepoti legavit, ne nomen quidem legi. Nisi forte *Portum Adurni* existimem corrupte dici transpositis literis pro *Portus Arundi.* Causa nominis nec ab *Arundell* fabuloso Bevosii equo, nec à Charudo Cimbricæ Chersonesi promontorio, quod Goropius Becanus somniavit, sed à valle, qua ad *Arun* fl. sedet, si modo *Arun* sit flumini nomen, ut aliqui tradiderunt, qui *Aruntinam vallem* inde Latine dixerunt. Fama vero tota est ex castro quod Saxonico imperio floruit, & statim ab ingressu Normannorum Rogerum de *Monte Gomerico* restaurasse legimus, qui inde Arundeliæ Comes dictus. Est enim amplum situ & opere inprimis munitum. Sed hujus filius Robertus de *Belesmo*, qui successit Hugoni fratri, à Rege Henrico Primo proscriptus, eo, reliquisque honoribus excidit. In regem enim perfido animo bellum molitus, hoc castrum in belli sedem elegit, magnisque munitionibus locum firmavit, sed quo seditiosi successu solent. Milites namque regii ex omnibus partibus circumfusi tandem occuparunt. Roberto vero proscripto, & relegato, Rex hoc castrum, & alias ejus possessiones Adelizæ Godfredi Barbati Lovaniensis, Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ filiæ, quam sibi secundis nuptiis junxerat, in dotem dedit. In cujus laudem seculo illo indicto hos non indoctos versus Anglus quidam conscripsit,

Amberley.

Vide Comites Salopiæ.

Anglorum Regina tuos Adeliza decores
Ipsa referre parans, Musa stupore riget.
Quid diadema tibi, pulcherrima quid tibi gemma?
Pallet gemma tibi, nec diadema nitet.
Deme tibi cultus, cultum natura ministrat;
Non exornari forma beata potest.*
Ornamenta cave, nec quicquam luminis inde
Accipis, illa micant lumine clara tuo.
Non puduit modicas de magnis dicere laudes,
Nec pudeat dominam te precor esse meam.

Aliis exemplaribus, * meliorari.

Illa, Rege defuncto, Guilielmum de * *Albineio* in maritum assumpsit, qui cum Matildi Augustæ contra Stephanum Regem studeret, & hoc castrum contra illum propugnaret, in navatæ operæ præmium Arundeliæ Comitis titulum à Matilde Augusta *Anglorum Domina* (hoc enim usa est titulo) accepit: filiusque ejus Rex Henricus II dedit totum *Rapum* de *Arundel* Guilielmo illi *tenendum de eo per servitium* LXXXIIII *Militum, & dimid.* Ejusque filio Guilielmo Rex Richardus Primus *concessit* hujusmodi verbis *castellum de Arundel cum toto Honore de Arundell, & tertium denarium de Placitis de Sussex, unde Comes est.* Cumque post quintum hujus cognominis Comitem soboles mascula defecisset, altera sororum & hæredum Hugonis Comitis quinti nupsit Iohanni *Fitz-Alan* Domino de *Clun*, cujus pronepos Richardus *quod sesitus de Castro, Honore, & Dominio de Arundell in Dominico suo ut de feodo, ratione possessionis suæ eorundem Castri, Honoris, & Dominii, absque ulla alia ratione, vel creatione in Comitem, fuit Comes Arundell & nomen, statum, & honorem Comitis Arundell, &c. pacifice habuit*, ut constat ex sententia lata in Parlamento pro Ioanne *Fitz-Alan* vendicante Castrum & titulum Arundelliæ contra Ioannem *Mowbray Ducem Norfolciæ rectum per matrem hæredem arctissimo gradu.* Unde colligitur *nomen, statum, & dignitatem Comitis adnexam esse castro, Honori, & Dominio de Arundell*, ut videre est in Rotulis Parlamentariis Anni XXVII, Henrici Sexti, ex quibus hæc verbatim descripsi. Ex his *Fitz-Alanis* undecimum Comitem tempora nostra viderunt, cui sine mascula prole defuncto ejus ex filia nepos Philippus Howardus successit, qui cum injurias & difficultates exsorbere nesciret, invidorum artibus in plagas incidit, & in extremum salutis discrimen adductus, expiravit. Thomas autem filius juvenis honoratissi-

* Aliis de *Albineto.* & de *Albiniaco.*

Comites Arundeliæ, qui etiam Sussexiæ.

Anglorum Domina.

Vide Comites Sussexiæ.

Chartæ antiquæ x. m. 29.

Parl. 27. H. 6.

ratissimus à Iacobo Rege in integrum Parlamentaria authoritate restitutus, in quo mentis ardor ad virtutem & gloriam nobilitate sua dignissimus, & humanitate vera temperatus clarissime elucet, paternos honores recepit.

Præter castrum & Comites nihil memorabile habet Arundelia, nam Collegium quod ibi floruit à Comitibus extructum, distractis reditibus, jam fatiscit. In Ecclesia tamen nonnulli sunt Comitum tumuli, sed ille pulcherrimus ex alabastro, in quo, medio choro jacet Thomas Comes, & Beatrix uxor ejus filia Ioannis Regis Lusitaniæ. Nec omittenda est hæc pulchre inaurata inscriptio in honorem Henrici *Fitz-Alan* ultimi ex hac stirpe Comitis hic posita, cum nonnullis placeat.

VIRTVTI ET HONORI SACRVM.

MAGNANIMVS HEROS, CVIVS HIC CERNITVR EFFIGIES, CVIVSQVE HIC SVBTER SITA SVNT OSSA, HVIVS TERRITORII COMES FVIT: SVI GENERIS AB ALANI FILIO COGNOMINATVS, A MALATRAVERSO, CLVNENSI, ET OSWALDESTRENSI HONORIBVS EXIMIIS DOMINVS INSVPER AC BARO NVNCVPATVS: GARTERIANI ORDINIS EQVESTRIS SANE NOBILISSIMI SODALIS DVM VIXIT ANTIQVISSIMVS: ARVNDELIÆ COMITIS GVILIELMI FILIVS VNICVS ET SVCCESSOR, OMNIVMQVE VIRTVTVM PARTICEPS: QVI HENRICO OCTAVO: EDWARDO VI, MARIÆ ET ELIZABETHÆ ANGLIÆ REGIBVS, A SECRETIS CONSILIIS, VILLÆ QVOQVE CALESIÆ PRÆFECTVRAM GESSIT, ET CVM HENRICVS REX BOLONIAM IN MORINIS OBSIDIONE CINXERAT, EXERCITVS SVI MARESCALLVS PRIMARIVS, DEINDE REGIS FVIT CAMERARIVS: EIVSQVE FILIO EDWARDO DVM CORONARETVR MARESCALLI REGNI OFFICIVM GEREBAT: EIQVE SICVT ANTEA PATRI CAMERARIVS FACTVS. REGNANTE VERO MARIA REGINA, CORONATIONIS SOLEMNI TEMPORE SVMMVS CONSTITVITVR CONSTABVLARIVS, DOMVSQVE REGIÆ POSTMODVM PRÆFECTVS, AC CONSILII PRÆSES: SICVT ET ELIZABETHÆ REGINÆ, CVIVS SIMILITER HOSPITII SENESCALLVS FVIT.

ITA VIR ISTE GENERE CLARVS, PVBLICIS BENE FVNCTIS MAGISTRATIBVS CLARIOR, DOMI AC FORIS CLARISSIMVS: HONORE FLORENS, LABORE FRACTVS, ÆTATE CONFECTVS, POSTQVAM ÆTATIS SVÆ ANNVM LXVIII. ATTIGISSET, LONDINI XXV. DIE FEBRVARII, ANNO NOSTRÆ SALVTIS A CHRISTO M. D. LXXIX. PIE ET SVAVITER IN DOMINO OBDORMIVIT.

IOANNES LVMLEY BARO DE LVMLEY GENER PIENTISSIMVS, SVPREMÆ VOLVNTATIS SVÆ VINDEX, SOCERO SVAVISSIMO ET PATRONO OPTIMO MAGNIFICENTISSIME FVNERATO, NON MEMORIÆ, QVAM IMMORTALEM SIBI MVLTIFARIIS VIRTVTIBVS COMPARAVIT, SED CORPORIS MORTALIS ERGO, IN SPEM FOELICIS RESVRRECTIONIS RECONDITI: HANC ILLI EX PROPRIIS ARMATVRIS STATVAM EQVESTREM PRO MVNERE EXTREMO, VBERIBVS CVM LACHRYMIS DEVOTISSIME CONSECRAVIT.

Fluvius autem qui præterfluit è Septentrionali agri parte scatens, plurimis hinc inde rivulis increscit, inter quos præcipuus est qui præterlabitur *Cowdrey* Vicecomitis *Montis-acuti* ædes splendidissimas, & ad alteram ripam *Midherst*, quæ *Bohunos* Dominos suos jactat, qui pro insignibus crucem cæruleam in aureo clypeo gestarunt, & ab Ingelrico de *Bohun* sub Henrico Primo floruerunt ad Henrici VII usque tempora, qui filiam & hæredem Ioannis *Bohuni* Davidi *Owen* Equiti aurato filio naturali Oweni Theodori cum opima hæreditate in uxorem dedit. Fuerunt hi *Bohuni*, ut obiter adnotem, propter obsoletam verbi antiquitatem, aliquandiu *Spigurnelli Regis*, id est, *Sigillatores Brevium* jure hæreditario; quod officium una cum *Serientia Capellæ* Regiæ Edwardo Primo remisit Ioannes de *Bohun* filius Franconis, ut in Charta antiqua ea de re confecta legitur.

(Bohuni de Midherst. Insignia Bohunorum.)

(Spigurnelli quid.)

(Pettworth)

Pettworth inde cernitur, quam cum latifundiis Guilielmus de *Albineio* Comes Arundeliæ Ioscelino de *Lovanio* Brabanto Adelizæ reginæ fratri, filio juniori Godfridi Ducis Brabantiæ é stirpe Caroli Magni elargiebatur, cum Agnetem unicam filiam & hæredem Perciorum in uxorem duxisset. Ex quo tempore Ioscelini illius posteri (ascito sibi *Percii* nomine, ut alibi dicemus) tenuerunt. Familia sane antiqua & nobilissima, quæ multo minus interrupta majorum serie à Carolo Magno stemma ducit, quam qui tantopere ostentant Lotharingiæ Duces, & Guisii. Ioscellinus vero ille, ut in donatione ejus vidi, hoc usus est titulo, *Ioscelinus de Lovanio, frater Reginæ Adelizæ, Castellanus de Arundell.*

(Percii. Vide in fine Northumbriæ.)

Cedente ab *Aruni* ostio littore, juxta *Tering* sedet *Offingtons*, Guilielmi *VVest* Baronis *De-la-VVare* ædes. Hæc *VVestorum* nobilis & antiqua est familia, quæ nuptiis cum hæredibus *Cantelupi* de *Hempston*, & *Fitz-Reginald* filii Herberti aucta, etiam

(Westorum familia.)

Barones Laware. iam per hæredem Domini *De-la-VVare*, Baronis titulo fuit exornata. Iuxta vallum eſt militare, agreſti aggere incinctum, quo Cæſarem caſtra ſua vallaſſe ab incolis creditum: ſed *Ciſsbury* loci nomen Ciſſæ opus fuiſſe planiſſime loquitur. *Ciſsbury.* Qui ſecundus hujus regni ex Saxonico genere regulus, poſt Ællam patrem, cum Cimeno fratre, & non parva Saxonum manu hoc littore appulit ad *Cimenſhore* à Cimeno illo dictum, quod nunc nomen amiſit, ſed prope *VVittering* fuiſſe Charta donationis, quam Cedwalla Rex Eccleſiæ Selſienſi fecit, planiſſime convincit. *Cimenſhore.* Aliudque vallum ad duo à *Ciſsbury* milliaria, quod *Chenkbury* vocitant, ſpectatur.

Camoys. *Broodwater* inde prope mare adſidet Baronia Dominorum de *Camoys*, qui ab Edwardi Primi temporibus ad avorum uſque memoriam floruerunt, cum per filias hæreditas ad *Lewkenoros*, & *Radmildos* devenit. Ex hac familia, exemplo illo & noſtro ævo inaudito, Ioannes de *Camois* filius Domini Radulphi de *Camois* uxorem ſuam Margaretam filiam & hæredem Ioannis de *Gaideſden* Willelmo *Painell Militi ſpontanea voluntate* (ex ipſis tabulis Parlamentariis loquor) *dedit & demiſit, eidemque dedit, conceſſit, relaxavit, & quieta clamavit omnia bona & catalla quæ ipſa habet, vel de cætero habere poſsit, & etiam quicquid erat ſui de prædictæ Margaretæ bonis & catallis cum ſuis pertinentiis. Ita quod nec ipſe, nec aliquis alius nomine ſuo in prædicta Margareta, in bonis & catallis ipſius Margaretæ de cætero exigere, vel vendicare poterit, nec deberet in perpetuum.* Hoc eſt, quod veteres verbo dixerunt, ut *omnia ſua ſecum haberet.* Ex qua conceſſione cum illa dotem peteret in *Manerio de Torpull*, quod fuerat Ioannis de *Camois* primi mariti, lis mota eſt memorabilis; ſed in qua illa cauſa cecidit, ſententiaque prolata, *quod non debuit inde dotari.* Hæc ſane indignanter commemoro, ſed video non fruſtra fuiſſe quod Gregorius PP. olim Lanfraneo Archiepiſcopo Cantuarienſi ſcripſerit, ſe audiviſſe fuiſſe inter Scotos qui uxorem non ſolum deſeruerint, ſed etiam vendiderint, cum in Anglia dederint, & demiſerint.

Vxor data & conceſſa alteri.

Parl. 30. Ed. Primi.

Shoreham. Inferius in littore apparet *Shoreham*, olim Scope-ham, qui paulatim in viculum deſiit, & hodie *Olde Shoreham* dicitur, incrementumque præbuit ejuſdem cognominis alteri oppido, cujus etiam maxima pars oppreſſa & mari æquata diſparuit, portuſque commoditas ex aggeſtis ad oſtium fluminis arenis omnino ablata: cum ſuperioribus ſeculis ad *Brember* uſque, quæ à mari remotior eſt, naves plenis velis admittere ſoleret. Hoc caſtrum fuit olim *Breoſorum*, Guilielmo enim de *Breoſa* donavit Rex Guilielmus Primus, à quo *Breoſæ* illi ſunt oriundi, qui de *Gower* & Brechiniæ Domini; & ab illis etiam in hoc agro, Leiceſtrenſique equeſtres familiæ *Shirlæorum.* Sed nunc pro caſtro, nihil eſt niſi rudetum, ſub quo ſtatis diebus frequentiſſimum forum *Stening* ſubjacet, quod Ælfridi teſtamento, niſi me fallo, *Steningham* appellatur.

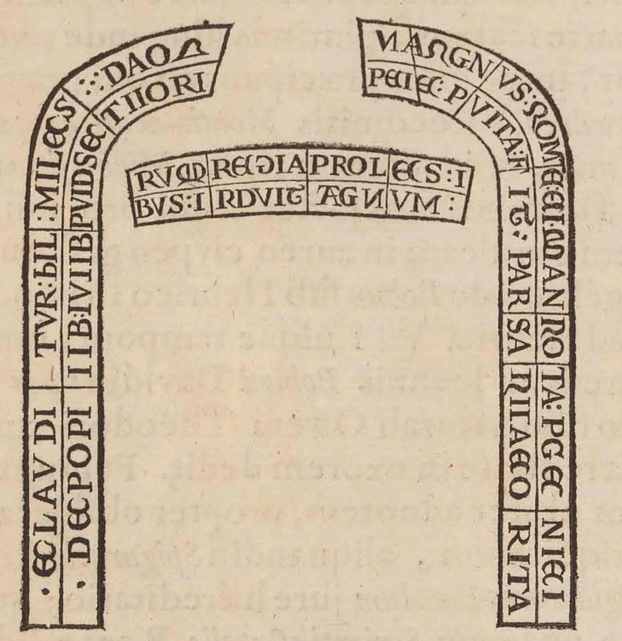
Brember caſtle.

Portus Adurni. Notitia Provinciarum. Antiquus etiam ille PORTVS ADVRNI ut videtur, ab hoc oſtio vix tribus milliaribus abeſt, ubi cum Saxones primo mare noſtrum infeſtum haberent, Numerus Exploratorum ſub Romanis Imperat. ſtationem habuit, ſed agglomeratis glareæ molibus nunc eſt obſtructus. Hunc enim fuiſſe *Ederington* modicum viculum quem Ælfredus ille filio ſuo juniori conceſſit, & nomen quaſi integrum, & caſulæ adjunctæ nunc *Portſlade* dictæ, iſt eſt, *Ad portam viæ*, quodammodo perſuadet; ut taceam quam facile hic exſcenſionem facerent, cum littus ſit apertum & planum. Eamque ob cauſam noſtri, regnante Henrico VIII, hic præcipue Gallorum triremes præſtolabantur, dum littori noſtro imminerent, & ad *Brighthelmſted*, quæ majoribus noſtris Bꝛighꝺhelmeſꝺun, (proxima ea ſtatio eſt) unum & alterum tuguriolum ex improviſo ſuccenderent.

Poſt pauca hinc milliaria in mare evolvitur flumen anonymon è *Foreſta S. Leonardi* effuſum prope *Slaugham* habitationem *Covertorum*, qui Henrici III temporibus in hoc tractu equeſtri dignitate floruerunt.

Lewes. Hinc paulo remotius à mare *Lewes* editiori ſitu adſidet, à paſcuis quæ Saxones Lerpa vocarunt, forſitan nominatum, frequentia & amplitudine ſua inter primaria hujus agri oppida. Regnante Edwardo Confeſſore, *Reddebat* VI *libras, & quatuor Solidos de gablo & Theloneo. Ibi Rex habebat* CXXVII *Burgenſes. Eorum conſuetudo erat, ſi Rex ad mare ſine ſe mittere ſuos voluiſſet, de omnibus, cujuſcunque terræ fuiſſent, colligebantur* XX *ſolidi, & hos habebant qui in navibus arma cuſtodiebant. Qui in Burgo vendit equum dat præpoſito nummum, & qui emit, alterum, de bove obolum, de homine* IIII *denarios quocunque loco emat infra Rapam. Sanguinem fundens emendat pro* VII *ſolidis, adulterium vel raptum faciens* VIII *ſol. &* IIII *denariis, & fœmina tantidem. Rex habet hominem adulterum, Archiepiſcopus fœminam. Cum moneta renovatur dat* XX *ſol. unuſquiſque monetarius. De his omnibus erant duæ partes Regis, & tertia Comitis.* Guil. de *VVarenna* Surreiæ Comes primus hic caſtrum poſuit, ſub quo Prioratum S. Pancratio ſacravit, & monachis Cluniacenſibus replevit, *Ob ſanctitatem, religionem, & charitatem quam in Cluniaco Burgundiæ monaſterio invenit* (ex ipſo fundationis autographo loquor) dum peregre religionis ergo cum uxore profectus ibi diverteret. Sed hoc jam in ædes Comitis Dorſettiæ eſt converſum. Sex tamen in oppido ſuperſunt eccleſiæ, inter quas haud procul à caſtro ſubeſt eccleſiola deſolata, & vepribus obſita, in cujus parietibus arcuato opere inſcri-

Domeſday Booke.

buntur rudes verſiculi obſoleto charactere, qui innuunt *Magnum* quendam è Danorum regio ſanguine oriundum, qui ſolitariam vitam amplexus, ibi

Magni Dani monumentum.

ibi conditum. Sed en ipsa carmina licet manca, & cum ipsis saxorum, ut ita dicam, disjunctis commissuris hiantia.

Quæ fortasse sic legenda,

Clauditur hic miles Danorum regia proles,
Magnus *nomen ei, magnæ nota progeniei,*
Deponens Magnum, prudentior induit agnum:
Perpete pro vita, fit parvulus Anachorita.

Saxonibus rerum potientibus, cum legem ferret Æthelstanus, ut extra oppida nummus non cuderetur, Monetarios hoc in loco duos instituit; Postea vero Normannicis regnantibus, funesto inter Henricum Tertium, & Barones prælio innotuit, in quo initia pugnæ prospera Regiis exitio fuere. Dum enim nonnullas Baronum turmas Edwardus Regis filius perrumpens, longius hostes, quasi victoria explorata, securus prosequeretur, Barones redintegratis viribus novo prælio ita Regios profligarunt, ut Regem pacis conditiones parum æquas proponere, & filium Edwardum cum aliis in manus tradere adegerint. Inde per amplum & piscosum lacum juxta *Furle* Gageorum habitationem, qui nuptiis cum altera hærede familiæ de *S. Claro* adaucti inclaruerunt, ad *Cuckmer* portum satis commodum pervenimus. Superatoque promontoriolo, quod à glarea *Beach* dicitur, *Pevensey* olim Peoꝛenꞅea, Normannis *Pevensel*, vulgo *Pemsey* occurrit, castrum quondam Roberti Comitis Moritonii, fratris uterini Guilielmi Conquæstoris, postea Guilielmi Regis Stephani filii, qui Henrico Secundo, à quo dono acceperat, in manus reddidit cum prædiis quæ fuerunt Richeri de *Aquila*, unde *Honoris de Aquila* nomen acceperunt. Diuque è patrimonio sacro fuit, donec Britannicis Richmondiæ Comitibus Rex Henricus III concessisset, à quibus denuo ad Reges devenit: nunc vero tantum castri parietinæ supersunt; *Honoris* vero *de Aquila* partem nonnullam *Pellhamorum* familiæ ob fidem & fortitudinem postea dono dedit Henricus Quartus. Iuxta hæc *Herst* inter sylvas adsidet, quod & nomen à sylvestri situ habet. Sylva enim antiquis Anglis Hẏꞃꞅꞇ vocabatur. Hoc statim à primo Normannorum in Angliam ingressu sedes fuit nobilium, qui à loco aliquandiu de *Herst* dicti sunt, donec Guilielmus filius Wallerani de *Herst* nomen *Monceaux* à loco forte natali (ut usu receptum erat illo seculo) sibi adscivit, unde & loco adhæsit, qui jam inde *Herst Monceaux* à domino denominatus. A cujus posteris ad *Fienos* devenit hæreditario; *Feneii* vero illi qui & *Fenis*, & *Fienles* dicti, ab Ingelramo de *Fienes*, qui Pharamusii de *Bolonia* hæredem duxerat, genus repetunt. E quibus Rich. *Fenis* Rex Henr. VI *acceptavit, declaravit, & reputavit* esse Baronem de *Dacre*. Eundemque titulum Rex Edward. Quartus honorarius arbiter inter ipsum & Humfredum *Dacre*, *dicto Richardo Fenis, & hæredibus legitime procreatis confirmavit*, eo quod in uxorem duxerat Ioannam *consanguineam & proximam hæredem* Thomæ Baronis *Dacre*. Ex quo tempore floruerunt ejus posteri dignitate Baronis *Dacre*, donec nuperrime Georgius *Fenis* Dominus *Dacre* diem sine sobole obierit. Cujus unicam sororem & hæredem Margaretam Sampson *Lennard* Armiger virtute & humanitate singulari in uxorem duxit.

[Margin: 1263. Prælium apud *Lewes*.]
[Margin: *Pevensey*. Florentius Wigorn. pag. 452. Rob. de monte 1158. Compos. inter H. & Steph. Honor de Aquila.]
[Margin: * Herst Monceaux. *Herst*, quid Registr. Mon. de Roberts. bridg.]
[Margin: Fienes familia.]
[Margin: Pat. 37. Henr. 6.]
[Margin: An. 13. Ed. 4. Lord Dacre *of the South*.]

Ad *Pevensey* vero (ut regrediamur) Guilielmus Normannus, (iterum quia locus postulat, paucis perstringam, quod fusius alibi dixerim) omnibus navibus in Britanniam accessit, exercitum exposuit, validaque pro castris munitione opposita navibus ignem injecit, ut spes in virtute, & salus in victoria sola esset: statimque ad planitiem juxta *Hastings* processit, ubi de Angliæ imperio jacta alea, & Anglo-Saxonica periodus suum finem habuit. Ibi enim Haroldus noster, licet viribus superiori cum Danis prælio extenuatis, & militibus ex longo itinere defatigatis, secundo Idus Octob. anno salutis CIↃ LXVI, in loco *Epiton* dicto se objecit. Cum Normanni bellicum cecinissent, primum sagittis utrinque emissis, aliquandiu certatum; inde collato pede, quasi vir viro congrederetur, diutius dimicatum: sed cum fortissime eorum impetus excepisset Anglus, Normanni equites acriter sunt invecti. Cum autem nec illi aciem perrumperent, ex composito, servatis tamen ordinibus, recesserunt. Angli vero fugisse rati, statim ordines laxarunt suos, & incompositi hostibus institerunt; quos subito illi reductis cohortibus confertissime undique de integro adorti, & circumfusi multa cum strage repulerunt, qui occupato loco editiori diu restiterunt, donec ipse Haroldus sagitta transverberatus occumberet, extemplo enim terga data, atque in fugam omnes effusi.

[Margin: 1066.]
[Margin: Pugna Haroldi cum Guil. Conquæstore.]

Normannus victoria elatus in confecti belli memoriam Monasterium S. Martino, quod *de bello* sive *Battell* dixit, eo loci consecravit, ubi Haroldum vulneribus confossum inter confertissimos hostes animus reliquit, ut foret quasi æternus Normannicæ victoriæ titulus. Monasterio postea accrevit eodem cognomine oppidum, vel ut privatæ historiæ verbis utar, *Crescente monasterio, mansiones* CXV, *circa ambitum Monasterii fabricatæ sunt è quibus villa de* Bello *ordinata est*. In qua locus est ob effusum sanguinem *Sangue-Lac* Gallico verbo nominatus, qui ex terræ natura post pluviam rubescere videtur, unde Guilielmus Neubrigensis scripsit, sed minus vere, *Locus ille ubi Anglorum pro patria dimicantium maxima strages facta est, si forte modico imbre maduerit, verum sanguinem, & quasi recentem exsudat: ac si aperte per ipsam rei evidentiam dicatur, quod adhuc vox tanti sanguinis Christiani clamet ad Dominum de terra.* Monasterio vero multa, & magna privilegia indulsit Guilielmus ille. Inter alia vero, utar ipsis Diplomatis verbis, *Siquis latro, vel homicida, vel aliquo crimine reus timore mortis fugiens ad hanc ecclesiam pervenerit, in nullo lædatur, sed liber omnino dimittatur. Abbati vero ipsius ecclesiæ, liceat ubique latronem, vel furem de suspendio liberare, si forte supervenerit.* Henricus etiam Primus, ut ex ejus Charta loquar, *Mercatum die Dominico liberum absque omni exactione instituit.* Verum mercatum hunc in alium diem commutari Parlamentaria authoritate nuper impetravit Antonius Vicecomes *Montis-acuti*, qui eo loci elegantes ædes non ita pridem extruxit. Asyli autem jura hic & passim Parlamentaria authoritate in indignioribus illis criminibus refiguntur. Videbant enim amoto supplicii metu, ferociam, & scelerate agendi libidinem increscere, & impunitatis spem, maximam esse peccandi illecebram. Nec quicquam aliud hic vel

[Margin: Battell.]
[Margin: Mercatus die Dominico.]

 in vi-

Ashburn-ham.

in vicinia memoratu dignum vidimus, quam *Esuburnham*, quæ familiæ sane si qua alia in hoc tractu vetustæ nomen impertiit suum.

Hastings.

Hastings illa, quam dixi, Saxonice Hastingaceaster dicta, eodem littore superius sedet. Sunt qui ridicule ab agilitate hoc nomen è nostra lingua deducunt, eo quod, ut scribit M. Parisiensis, *apud Hastings ligneum agiliter castrum statuit Guilielmus Conquæstor.* Videatur tamen potius ab Hastingo Danico pirata hoc novum nomen accepisse, qui ubi exscensionem prædabundus fecit, castella aliquando extruxit, ut apud Asserium Menevensem de *Beamflote* castro ab illo posito in Essexia, aliisque ad *Apledor*, & *Midleton* in Cantio legitur. Hæc regnante Athelstano suam habuit officinam Monetariam, & *Capitalis est Portus* in numero quinque portuum, qui cum suis membris *VVinchelsey*, *Rhy*, &c. naves XXI, ad bellum navale invenire tenebatur, si qua forma aves scire, & hic & cæteri pro immunitatibus quas habent amplissimas Regi bello navali militare obstricti fuerint, habe iisdem verbis quibus hoc in Scaccarium Regium olim relatum fuerit. *Hastings cum suis membris debet invenire ad summonitionem Regis* XXI *naves. Et in qualibet navi debent esse* XXI *homines fortes, apti, bene armati & apparati ad servitium Regis. Ita tamen quod summonitio inde fiat ex parte Regis per* XL *dies ante. Et cum prædictæ naves & homines in illis existentes ad locum illum venerint ad quem fuerint summoniti, morabuntur ibidem in servitio Regis per quindecim dies ad custus suos proprios. Et si Rex servitio illorum post prædictas quindecim dies indiguerit, seu ipsos ibidem amplius morari voluerit, erunt naves illæ cum hominibus in illis existentibus in servitio Regis morantes ad custus Regis quamdiu Regi placuerit. Videlicet Magister capiet sex denarios per diem, & Constabularius sex denarios per diem, & quilibet aliorum tres denarios per diem.*

Quinque Portus.

21.Edw.1

Comites Ew.

Totum *Rapum de Hastings & Honorem* tenuerunt Comites Aucenses vulgo de *Augi* sive *Ew* in Normannia dicti; à filio notho Richardi Primi Ducis Normanniæ oriundi, usque ad Aliciam quam regnante Henrico Tertio in uxorem duxit Radulphus de *Issoduno* in Gallia, posterique lauto patrimonio in Anglia exciderunt, quod ad *fidem* (ut jurisconsulti tunc loquebantur) *Regis Franciæ essent.* Cæterum ut primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Hastingi* & de *Hastings* dicti fuerunt, è quibus Matthæus de *Hastings* Manerium de *Grenocle* ea lege tenuit, ut *inveniret ad hunc portum remum quando Rex transfretaret:* ita nunc illustris Hastingorum familia, qui Huntingdoniæ sunt Comites, hoc titulo de *Hastings* lætatur. Edwardus enim IIII hunc cum quibusdam, ut vocant, *Regalibus* Guilielmo *Hastingo* Cubiculario suo contulit. Qui à Cominæo laudatur, quod cum à Lodovico XI Gallorum Rege annuam pensionem acceperit, induci non poterat, ut Gallo Apocham, sive Chirographum traderet. Vt meum, inquit Chirographum inter rationes Quæstorum ærarii Gallici conspiciatur, minime committam. Verum hic in Regum amicitiam se totum immergendo, prorsus seipsum demersit. Dum enim in privato consilio liberius cum tyranno Richardo Tertio loqueretur, inopinato abreptus, & indicta caussa actutum capite truncatus. Nec tacendum est Regem Henricum Sextum Thomam *Hoo* virum egregium quem in ordinem Georgianæ militiæ adsciverat, titulo Baronis de *Hoo* & *Hastings* exornasse, cujus filias & hæredes Galfredus *Bollen*, à quo materna origine Regina ELIZABETHA, Rogerus *Copley*, I. *Carew*, & Jo. *Devenish* in uxores duxerunt.

Inquisitio 5. Edw.1.

Guilielm. Dominus Hastings.

26.H.6. Barode, Hoo & Hastings.

Winchelsey.

Sinuoso inde recessu excavatur littus, cui imponitur *Winchelsey*, quod cum ejusdem nominis antiquius oppidum, Saxonice Wincelsea dictum, inhorrescente Oceano absorberetur anno MCCL (quo tempore facies terrarum hic & in vicina Cantii ora, valde immutata) regnante Edwardo Primo constructum erat. Situm ob oculos Th. Walsinghami verbis proponam, *Super montem sita est præruptæ altitudinis ex eo latere, quo vel mare respicit, vel imminet navium stationi, unde via quæ ab ea parte ad portum ducit, non in directum, ne nimia declivitate descendentes in præcipitium, vel ascendentes repere potius manibus, quam ambulare cogat, tenditur: sed obliquata in latus, nunc ad unam partem, nunc ad aliam sinuosis flexibus sæpe recurvatur.* Primum aggere cingebatur, postea mœnibus validis; vixque florere cœpit, cum à Gallis & Hispanis direpta, subducenteque se Oceano, subito quasi deflorescerct. Ex hujus occasu, & Oceani beneficio *Rhie* in proximo effloruit, sed potius refloruit, olim enim floruisse, & Guilielmum Iprensem Cantii Comitem munivisse, *Ipres tower*, id est, *Turris Iprensis*; & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, satis doceant. Sed vel ex Winchelseiæ vicinitate, vel maris recessu, superioribus sæculis diu jacuit; at cum illa jam elangueret, Edwardo Tertio regnante, respirare cœpit, qui mœnibus inclusit; patrumque memoria, Oceanus, ut injuriam, quam fecerat, cumulate resarciret, tempestate insolita concitatus ita irruit, & se insinuavit, ut portum perquam commodum effecerit, quem & alia nostra memoria tempestas non parum juvit. Ex quo tempore, incolis, ædificiis, piscatura, & re nautica non mediocriter refloruit, hodieque usitatus hinc est in Normanniam trajectus. An vero nomen habet à *Rive* Normannica dictione, quæ ripam significat, non facile dixerim. Cum tamen in actis publicis sæpissime *Ripa* Latine, & qui hinc pisces deferunt *Ripiers* dicantur, in hanc partem propendeo; magisque sane propenderem, si hanc vocem pro littore Galli, ut Plinius ripam, usurparint.

Rhie.

Rother fl. Burghersh Barones.

In hunc portum se effundit *Rother* sive *Rither* fluvius, qui ad *Ritheramfeld* (sic enim priscis Anglis vocabatur qui nobis *Rotherfeld*) emissus per *Burgwash*, olim *Burghersh*, quod suos eodem cognomine Dominos habuit, inter quos fuit Bartholomæus ille de *Burgwash* vir suo seculo magnus, qui gravissimis legationibus & Aquitanicis bellis spectatus prudentia & fortitudine promeruit ut Baro regni crearetur, in ordinem Georgianum in ipsa prima institutione inter fundatores cooptaretur, & castro Doverensi portubusque ut præficeretur. Nec filius eodem prænomine degener summo splendore vixit, sed unicam tantum reliquit filiam in familiam *Le Despencer* elocatam, à qua magnus superest nobilium proventus. Baronem etiam suum Guilielmum de Echingham tempore Edwardi Secundi habuit *Echingham* quod proximum est, cujus majores Seneschalli

Echingham Baro.

Roberts bridge sive Rother bridg.
Bodiham.

neschalli erant hujus *Rapi*; hæreditas autem tandem per hæredes fœmellas ad Barones de *VVindesor*, & ad *Tirwhitthos* devenit. Deinde *Hother* tripartitis aquis *Pontem Hoberti* subit, ubi Aluredus de *S. Martino*, regnante Henrico II, monasterium posuit, & prætervectus *Bodiam* Lewkneorum familiæ & claræ,& antiquæ castrum à *Dalegrigis* extructum,hic in Oceanum descendit. Maritimam Sussexiæ oram jam legi,in mediterraneis nihil est quod memorem, nisi sylvas & saltus longe lateque patentes,reliquias celeberrimæ sylvæ Anderidæ recenserem.Inter quas, ut ab occasu incipiam, notissimæ sunt *Foresta de Arundell*,*Foresta S. Leonardi*,*Word Foresta*,*Ashdown Foresta*,sub qua *Buckhurst* antiquæ familiæ Sacuilorum habitatio, (è qua Thomam Sacuilum virum prudentem juxta ac nobilem R.ELIZABETHA Baronem de *Buckhurst* in nostra memoria erexit, in sanctius consilium adscivit, in honoratissimum Georgianorum militum ordinem cooptavit, Angliæ Thesaurarium constituit, & jampridem Rex Iacobus Comitem Dorsettiæ creavit.) *Foresta* de *VVaterdown*, & illa de *Dallington* omnium minima.

Buckhurst Baro.

Sussexiæ Comites. Vide Comites Arundeliæ.

Comites habuit Sussexia quinque ex familia de *Albineio* ,qui itidem Arundeliæ Comites dicti fuerunt.Quorum primus Guilielmus de *Albineio* Guilielmi Pincernæ Regis Henrici Primi & Domini de *Buckenham* in Norfolcia filius ; qui pro insignibus usus est leone aureo erecto in clypeo rubro, dictusque aliquando Comes Arundeliæ,aliquando Comes Cicestriæ,quod in illis locis sedes præcipuas habuit.Hic ex Adeliza filia Godfredi Barbati Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ, vidua Regis Henrici Primi, progenuit Guilielmum Secundum Sussexiæ & Arundeliæ Comitem patrem Guilielmi Comitis Tertii, cui Mabilia soror & una hæredum ultimi Ranulphi Comitis Cestriæ peperit Guilielmum Comitem quartum, & Hugonem Comitem quintum , utrumque sine sobole defunctum , filiasque quatuor, quas duxerunt Robertus Dominus de *Tateshall*, Ioannes *Fitz-Alan*, Rogerus de *Somerey*,& Robertus de *Monte alto*. Arundeliæ titulus postea regerminavit, ut modo dixi , in *Fitz-Alanis* ; Sussexiæ vero quasi obliteratus jacuit ad nostra usque tempora, quæ viderunt quinque *Radcliffos* è nobilissima *Fitz-VValteri* familia (quæ à Claris stemma duxit) eo honore illustratos ; Robertum scilicet, Sussexiæ Comitem creatum ab Henrico VIII, qui duxit Elizabetham filiam Henrici Staffordiæ Ducis Buckinghamiæ, è qua genuit Henricum Comitem secundum, cui Elizabetha filia Thomæ Howardi Ducis Norfolciæ peperit Thomam, qui Reginæ Elizabethæ à cubiculis sine liberis obiit, Heros sane longe honoratissimus, in cujus animo & prudentiam civilem,& fortitudinem militarem una habitasse & Anglia & Hibernia agnovit. Huic frater Henricus, illique ejus unicus filius Robertus juvenis honoratissimus, qui nunc floret, successit.

21.Hen.8.

Parochias continet hæc Provincia 312.

Australium Saxonum regnum.

HActenus Sussexia, quæ cum Suthreia, Regnorum fuit sedes, postea Australium Saxonum regnum, Saxonice ꞅuð ꞅeaxan-ꞃic dictum , quod anno trigesimo altero à Saxonum adventu inchoatum ab Ælla, qui, ut habet Beda , *primus in gentis Anglorum regibus , cunctis australibus eorum provinciis qui Humbro fluvio , & contiguis ei terminis sequestrantur, imperavit.* Primus Rex Christianus erat Edilwalchus , Christo baptismo regeneratus, Wulphero Merciorum Rege præsente , qui illum à sacro fonte suscepit , & in adoptionis signum duas provincias donavit, Vectam scilicet Insulam, & Meanuarorum provinciam. Sed cum trecentesimus sextus ab hujus regni initio agebatur annus , Aldinio ultimo rege ab Ina occiso,in Occidentalium Saxonum potestatem omnino concessit.

C A N T I V M.

AD Cantium nunc perveni, quam regionem licet GVILIELMVS LAMBARDVS, *vir inſigni eruditione, & moribus ſanctiſsimis ornatiſsimus, adeo graphice juſto volumine deſcripſerit, ut curioſa ejus fœlicitas paucula aliis reliquerit; pro ſuſcepti tamen operis ratione, eam quoque percurram, & ne ſubleſta, ut inquit Comicus, fide me agere quis exiſtimet, eum mihi fundum & fontem fuiſſe libens merito hic agnoſco.*

Carion corrupte apud Diodorum Siculum.

Nomine antiquo nondum tempus hanc regionem ſpoliavit, ſed ut Cæſari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemæo, & reliquis CANTIVM *dictum fuerit, ſic Saxonibus, teſte Ninnio,* Can-ꝩuaꞃ-lanꝺ, *id eſt,* Regio virorum Cantium incolentium, *& nobis* Kent. *Hoc nomen à* Cainc, *quæ Britannis frondem ſonat, quia olim ſylvis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego vero (ſi conjecturam interponere liceat) cum ingenti angulo in ortum hic Britanniam excurrere viderim, obſervarimque ejuſmodi angulum in* Scotia Cantir *dici, incolas item alterius anguli, in ea parte inſulæ* Cantas *Ptolemæo vocari, Canganos etiam in VVallia alterum angulum tenuiſſe (ut taceam Cantabros, qui angulum etiam inter Celtiberos inſederunt) qui ut unius originis, unius ita linguæ, cum noſtris Britannis fuere; conjectarim à ſitu nomen inditum, eoque magis, tum quod Galli noſtri,* * Canton *pro angulo uſurparint, & à veteri (ut probabile eſt) Gallorum lingua; non enim è Germanica, vel Latina eſt, quæ cum illa vetuſta, hujus recentioris Gallici idiomatis ſunt matrices: tum quod* Angulus *hic ager à veteribus omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim angulo Galliam prſpectat, Tamiſis æſtuario, & Oceano omni ex parte circumfuſus, niſi qua ad occidentem Solem Surreiam conterminam habet, & Southſexiæ partem ad Meridiem.*

* Vnde *Canton* in arte Heraldica pro angulo, & Helvetiorum pagi *Cantones*, quaſi anguli à Gallis dicti.

K E N T.

HÆc regio quam nunc *Kent* vocamus eſt inæqualis, ad occaſum planior, & ſylvis umbroſa, ad ortum collibus molliter ſurgentibus excelſior. Incolæ, qua à Tamiſi ad Auſtrum patet, in tres areas, ſive portiones (Gradus vocant) diſtinguunt, quarum ſuperiorem ad Tamiſin ſalubrem, ſed minus opulentam eſſe ferunt, mediam, & ſalubrem, & opulentam: inferiorem vero opulentam, ſed inſalubrem, * utpote quæ magna ex parte eſt uliginoſa, ſed luxurianti gramine lætiſſima. Pratis tamen, paſcuis, arviſque ubique fere læta, pomis ad miraculum abundans, nec non ceraſis, quæ anno à Roma condita DCLXXX in Italiam è Ponto devecta, & viceſimo ſupra centeſimum poſt anno in Britanniam tranſlata, fœliciſſime hic proveniunt, multumque agri occupant, arboribus in quincuncem, jucundiſſimo ſpectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentiſſima, ſtationes ſatis tutas, ferri venas nonnullas, ſed aërem craſſiuſculum ob halitus ex aquis evaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæſar olim tribuit, etiamnum jure debetur; ut virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuiſſe Monachus quidam ſcripſerit, ut in procinctu, exercitus frons illis tanquam triariis, merito inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat in ſuo Polycratico Ioannes Sariſburienſis, *Ob egregiæ,* inquit *virtutis meritum, quam potenter, & patienter contra Danos exercuit Cantium noſtrum, primæ cohortis honorem, & primos congreſſus hoſtium uſque in hodiernum diem in omnibus prœliis obtinet.* Quorum etiam in laudem ſcripſit Malmesburienſis, *Gens ruſtica, & urbana Cantii, pluſquam cæteri Angli, antiquæ nobilitatis conſcientiam adhuc ſpirat, & ad honorificentiam, & hoſpitium cujuſlibet pronior, & ad pulſandas injurias ſerior.*

* Rumney Marſh.

Plin. lib. 15. c. 25. Ceraſa in Britanniam tranſlata circa annum Chriſti 48.

Militaris Cantianorum virtus.

Cæſar, (ut paucula præfari liceat priuſquam ad loca accedam) cum primum inſulam noſtram aggrederetur, in hac regione terram conſcendit, navibuſque egredi à Britannis Cantianis prohibitus, littore non ſine gravi pugna potitus eſt. Cum ſecundo etiam nos adiret, hic exercitum expoſuit, Britannique cum equitatu & eſſedis ad Sturum flumen animoſe exceperunt, ſed à Romanis cito repulſi ſe in ſylvas ſubduxerunt. Inde cum equitatu Romano acriter prælio in itinere conflixerunt, ita tamen ut Romani omnibus partibus ſuperiores fuerint, ac intermiſſo ſpatio rurſus in Rom. impetum fecerunt, per medios audaciſſime perruperunt, interfectoque Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes ſe receperunt, poſteroque die ad pabulatores advolarunt, &c. quæ ſuperius è Cæſare perſtrinxi. Quo tempore Cantio præfuerunt Cyngetorix, Carvilius, Taximagulus & Segonax, quos ille, ut reges deviciſſe videatur, Reges vocat, cum tantum reguli fuerint, vel melioris notæ nobiles. Conſtabilito Romanorum Imperio, ſub Præſide Britanniæ Primæ cenſebatur. Ora vero maritima, quam LITTVS SAXONICVM dixerunt, uti etiam littus oppoſitum à Rheno ad Xanctones, præfectum habuit à Diocleſiani tempore, quem Marcellinus *Tractus maritimi Comitem,* Notitiarum liber *Spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam* vocat, cujus munus erat, præſidiis ad littus per opportuna loca diſpoſitis, barbarorum, ſed inprimis Saxonum qui graviter Bri-

Iulius Cæſar.

Comes littoris Saxonici.

Liber Notitiarum.

Britanniam infestarunt, deprædationes cohibere. Sub dispositione autem erat illustris Magistri peditum quem Præsentalem dixerunt, qui præter præsidia ad portus, in omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos Iuniores, & Secundanos Iuniores,(hæc sunt cohortium nomina) illi assignavit. Officium autem habuit hoc modo, *Principem ex officio magistri præsentalium à parte peditum. Numerarios duos, Commentariensem, Cornicularium, Adjutorem, Subadjuvam, Regerendarium, Exceptores singulares, &c.* Nec dubito, quin majores nostri hoc Romanorum institutum imitati fuerint, cum præfectum sive Limenarcham huic oræ præfecerint, quem *Quinque portuum Guardianum* vulgo vocitant, quia, ut Comes littoris Saxonici novem, ita quinque portubus præsit.

Guardianus sive Custos v portuum.

Cum autem Romani è Britannia cessissent, Vortigernus qui maximæ Britanniæ parti cum imperio præfuit, Cantio *Guorongum* præfecit, id est, *Proregem*, sive *Libertum*, quo nesciente, hanc regionem (ut habent Ninnius, & Malmesburiensis) statim Hengisto Saxoni, in gratiam Rowennæ, ejus filiæ quam misere deperibat, gratis concessit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Christi CCCC LVI constitutum, illis Cantparapyc, id est, *Cantianorum virorum regnum* dictum, quod post annos CCCXX, Baldredo ultimo rege devicto, in occiduorum Saxonum potestatem devenit, quibus ad Normannorum usque imperium paruit. Tunc enim (si Thomæ Spotto Monacho credamus, vetustiorum enim nemo prodidit) Cantiani ad *Suanes-combe* (viculus est, ubi Suenum Danum olim castrametatum ferunt) ramos prætendentes ea lege Guilielmo Normanno se dediderunt, ut patrias consuetudines illæsas retinerent, illamque inprimis, quam *Gavelkind* nominant. Hac terræ, quæ eo nomine censentur, liberis masculis ex æquis partibus dividuntur, vel fœminis, si masculi non fuerint. Hac hæreditatem, cum xv annum attigerint, adeunt, & sine Domini consensu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filii parentibus furti damnatis in id genus fundis succedunt, &c. ut vere, quamvis minus pure, in antiquo libro sit scriptum, *Dicit Cantii Comitatus quod in Comitatu isto de jure debet de ejusmodi gravamine esse liber, quia dicit quod Comitatus iste, ut residuum Angliæ, nunquam fuit conquæstus, sed per pacem factam se reddidit Conquæstoris dominatui, salvis sibi omnibus libertatibus suis & liberis consuetudinibus primo habitis & usitatis.* Deinceps Guilielmus victor, ut Cantium, quæ tanquam Angliæ clavis habetur, sibi firmius retineret, Connestabilem Castro Doverensi, eundemque Limenarcham v portubus ex veteri Romanorum instituto præfecit, & Quinque portuum custodem nominavit. Hi sunt, *Hastings, Dover, Hith, Rumney,* & *Sandwich*, quibus *Wuinchelsey*, & *Rie*, ut præcipua, & alia oppidula ut membra adjunguntur. Quæ quia bello maritimo operam navare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; utique à *subsidiorum* pensitationibus, & lege pupillari quoad corpus sunt immunes, nec alibi quam in suis oppidis in jus vocantur; & ex incolis qui Baronum nomine gaudent, in Regum & Reginarum Angliæ inaugurationibus Conopæa super eos sustentant, & à dextra Regis suam eo die habent mensam instructam, &c. Ipseque Limenarcha, qui semper aliquis est è proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua jurisdictione Admiralli authoritatem in plurimis, aliaque jura habet. Sed jam ad loca.

Cantium Saxonibus traditum.

Gavelkind.

Lord warden of the five Ports.

Vid. pag. 178, in Suffexia.

Septentrionalem hujus regionis partem Tamisis Britannicorum fluminum præcipuus, ut jam dixi, alluit, qui Surreiam prætergressus statim sinuoso flexu fere in se reductus, primum *Depford* videt navale notissimum, ubi regiæ naves construuntur & quassæ reparantur; ibique armamentarium insigne & quasi * collegium in usum classis constitutum. Locus olim *VVest-Greenwich* vocabantur, & Gisleberto de *Mamignot* Normanno in Angliæ expugnatione obtigit, cujus è filio nepos Walkelinus castrum Doverense contra Stephanum Regem propugnavit, & filiam superstitem unicam reliquit, quæ fratre defuncto, suis nuptiis opulentam hæreditatem, dictam *Honorem de Mamignot* in Saiorum familiam intulit.

Depford. * *Holy Trinitie Horse.* Mamignot.

Hinc Tamisis *Grenovicum* adit, vulgo *Greenewich*, id est, *Sinus viridis*, (fluminis enim sinus *Wic* Germanicè dicitur) Danicæ classis statione, & Danica in Ealphegum Archiepiscopum Cantuariensem (quem anno Christi CIↃ XII exquisitis tormentis trucidarunt) immanitate olim notissimus. Cujus mortem cum caussa sic descripsit, qui sub id tempus vixit Ditmarus Mersepurgius Libro Chron. octavo, *Percepi à relatu Seuvaldi factum miserabile, ac idcirco memorabile, quod perfida Northmannorum manus, Duce adhuc Thurkilo, Cantuariæ civitatis egregium antistitem Ealphegum nomine, cum cæteris caperet, & vinculis & inedia ac ineffabili pœna, more suo nefando, constringeret. Hic humana motus fragilitate pecuniam eis promittit, & ad hanc impetrandam inducias posuit, ut si in his acceptabili redemptione mortem momentaneam evadere nequivisset, semetipsum gemitibus crebris interim purgaret, hostiam Domino vivam ad immolandum. Transactis tunc omnibus designatis temporibus, vorax piratarum Charybdis domini famulum evocat, & sibi promissum celeriter persolvi tributum minaciter postulat. Et ille, ut mitis agnus præsto sum, paratus ad omnia, quæ in me nunc præsumitis facere, Christi amore, ut suorum merear fieri exemplum servorum. Non sum hodie turbatus. Quod vobis mendax videar, non mea voluntas, sed dira effecit egestas. Corpus hoc meum, quod in hoc exilio supra modum dilexi, vobis culpabile offero, & quod de eo faciatis, in vestra esse potestate cognosco: animam autem peccatricem creatori omnium, vos non respicientem, supplex committo. Talia loquentem prophanorum agmen vallavit, & diversa hunc ad interficiendum arma congerit. Quod cum eorum dux Thurkil à longe vidisset, celeriter occurrens, ne quæso sic faciatis, infit, aurum & argentum & omne quod hic habeo, vel ullo modo acquirere possum, excepta navi sola, ne in christum Domini peccetis, libente animo vobis omnibus trado. Tam dulci affatu infrenata sociorum ira, ferro & saxis durior, non mollitur, sed effuso innocenti sanguine placatur, quem communiter capitibus boum & imbribus lapidum atque lignorum infusione protinus confundunt.* Nunc vero Regiis ædibus celeberrimus est locus, quas Humfredus Dux Glocestrensis ædificavit, *Placentiamque* dixit: Henricus VII magnifice adauxit, Fraterculorum Mendicantium ædiculam adjunxit, & perfecit turrim illam quam inchoavit ille Dux Humfredus in edito colle, unde

Greenewich.

Normanni iidem qui Dani.

CANTIVM
Vernacule
KENT.
Septentrio.
THE GERMAN OCEAN.
PARS ESSEXIÆ.
SVRRIA.
Occidens
Oriens
Meridies.
OCEANVS GERMANICVS.
THE LATHE OF SVTTON
THE LATHE OF AYLEFORD.
THE LATHE OF SAINCTE AVGVSTINE
THE LATHE OF SHEPWAY.
SCRAYE
Milliaria Anglica quorum quatuor unum constituunt Germanicum.

de in ſinuoſum flumen, & viridantia prata ſubjecta patet proſpectus perquam lætiſſimus. Quæque nunc auctior & ornatior plurimum novo ejus incolæ Henrico *Howard* Northamptoniæ Comiti ſe debere non poteſt non agnoſcere. Sed *Greenwico* huic longo maximum decus eſt noſtra ELIZABETHA, quæ hic fœliciſſimis auſpiciis in lucem edita, univerſæ Britanniæ, imo univerſo terrarum orbi tantam lucem regiæ virtutis ſplendore affudit, ut omni laude major ſatis celebrari non potuerit. Sed de *Grenovico* hæc etiam Lelandi Antiquarii carmina percurre:

Ecce ut jam niteat locus petitus
Tanquam ſyderea domus cathedra.
Quæ faſtigia picta? quæ feneſtræ?
Quæ turres vel ad aſtra ſe efferentes?
Quæ porro viridaria, ac perennes
Fontes? Flora ſinum occupat venuſta
Fundens delicias nitentis horti.
Rerum commodus æſtimator ille,
Ipſa qui variis modis amœna,
Nomen contulit eleganter aptum.

Nihil aliud habeo quod hic adnotem niſi (ut benemerentium memoria per me non intercidat) quod Guilielmus Lambardus, vir ut ſumma doctrina, ita ſingulari pietate, ad ſuſtentando pauperes hic ædes extruxit, quas *Collegium Pauperum Reginæ Elizabethæ* nominavit. Huic à tergo *Eltham* ſeceſſus item regius adjacet, vix trium milliarium hinc diverticulo, quam Antonius *Beccus* Dunelmenſis Epiſcopus, & Hieroſolymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi Primi uxori donavit, cum *Veſciorum* hæreditatem intervertiſſet, ad quos locus iſte prius ſpectavit. Epiſcopus enim ille, quem ultimus Baro de *Veſcy* fiduciarium hæredem ſibi ſcripſit, ut hæreditatem Guilielmo de *Veſcy* filiolo illegitimo traderet, vix bona fide cum pupillo egiſſe traditur.

Eltham.

Liber Dunelmenſis.

Infra *Grenwicum*, Tamiſis divulſis aggeribus quam plurima terræ jugera oppreſſit, quo cum annos jam plures, nonnulli immenſis ſumptibus luctati, vix molibus agendis, adjacentes agros contra irruentes undas tueri poſſunt. Provenit hic copioſe Cochlearia noſtris *Scuruygraſſe*, quam medicorum nonnulli Plinii Britannicam eſſe volunt, quo nomine ego illius jam memini, ſed audi Plinium: *In Germania trans Rhenum caſtris à Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ dulcis ſolus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compageſque in genibus ſolverentur. Stomacem medici vocabant, & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio eſt herba quæ vocatur Britannica, non nervis modo & oris malis ſalutaris, ſed contra anginas quoque & ſerpentes, &c. Friſii qua caſtra erant, noſtris demonſtravere illam. Miror que nominis cauſam, niſi forte confines Oceano Britanniæ velut propinquæ dicavere.* Aliam tamen & quidem probabiliorem nominis rationem adfert in ſuo Nomenclatore eruditiſſimus Hadrianus Iunius, quem ſi placeat adeas, *Britannicæ* enim vocabulum me à curſu hic deflexit.

The breach.

Scuruygraſſe.

Britannica herba.

Vide in Inſulis Britan. de Armamentario Britannico.

Tamiſis deinde ripis ſuis coarctatus *Darentum* flumen obvium habet, qui è Suthreia demiſſus leni alveo undas ducit haud procul à *Seven-oke* à ſeptem eximiæ magnitudinis quercubus, ut ferunt, denominatum, ad *Ottan-ford* nunc *Otford* Danicæ ſtragis anno MXVI conſciam, Regiiſque ædibus ſuperbam, quas Warhamus Archiepiſcopus Cantuarienſis tanta magnificentia ſibi, & ſuis ſucceſſoribus conſtruxit, ut ad amoliendam invidiam, cum Henrico Octavo commutare neceſſe habuerit Cranmerus ſucceſſor proximus *Lullingſton*, ubi caſtrum olim fuit ſedes familiæ nobilis ejuſdem nominis, inferius *Darento* apponitur, qui ad oſtium *Darenford*, vulgo *Dartford*, amplum & frequens forum ſuo nomini adſciſcit, ſub quo *Crecca* rivulus una commiſcetur; ad cujus vadum *Creccanford*, nunc *Creyford*, Hengiſtus Saxo octavo à Saxonum ingreſſu anno, ſigna cum Britannis contulit, cæſiſque ducibus, tanta ſtrage protrivit, ut ab illis nihil ſibi deinceps metuerit, & regnum in Cantio ſecurus conſtituerit.

Sevenok.

Otford.

Lullingſton.

Dartford.

A *Darento* ad *Medweagi* oſtium nihil ſuſcipit Tamiſis præter oppidula, quæ tacitus præterire, nullum famæ rerumve diſpendium. Inter ea primas tamen ferunt *Graves-end*, notum, ſi quod aliud Angliæ oppidum, utpote ſtatio inter Cantium & Londinum, ubi utramque ripam propugnaculis communivit Henricus Octavus. Huic à tergo paulo interius adjacet *Cobham*, ſedes jam diu Baronum de *Cobham*, è quibus ultimus Ioannes *Cobham* Collegium hic, & caſtrum ad *Couling* fundavit, filiamque reliquit unicam uxorem Ioannis de *La-Pole* Militis, quæ unicam etiam genuit filiam Ioannam pluribus enuptam. Peperit autem illa ſolummodo Reginaldo *Braybrok*. Maritus vero tertius Ioannes de *Oldcaſtle* dum rebus in religione innovandis ſtuderet, ſuſpendio & igne periit. Reginaldi vero *Braybrooke* unica filia Ioanna contraxit nuptias cum Thoma *Brooke* de Comitatu Somerſettenſi, à quo nunc Sextus erat Henricus *Brooke* Baro *Cobham*, qui, quod ſuis optatis fortuna in omnibus non reſponderit, impotentis animi effrænatione abreptus, fidem in principem clementiſſimum exuit, extremique ſupplicii ſententiam ſubiit: ſupereſt tamen regiæ clementiæ exemplar æternum.

Graves-end.

Barones de Cobham.

A *Graveſ-enda Ho* regiuncula quaſi Cherſoneſus inter Tamiſin & Medweagum flumina interſita hic longe in Ortum ſe emittit, ſitu minus ſalubri; in qua *Cliffe* oppidum ſatis amplum, à clivo cui inſidet ita nominatum. An tamen ſit illud *Clives at Ho* Synodo celebre in tenella eccleſiæ Anglicanæ ætate cum aliis affirmare non auſim, cum ratione ſitus ad Synodum habendam ſit locus parum commodus, & illud *Clives at Ho* in Merciorum regno fuiſſe videatur. *Medwege* fluvius, nunc *Medway* (Britannice, niſi me veritas fugit, *Vaga*, cui *Med* Saxones addiderunt) fontes habet in Anderida ſylva, quæ *VVealde*, id eſt, *Regio nemoroſa* dicta, & meridianam hujus agri partem late occupat. Primum dum tenuis eſt *Pens-hurſt* præterfluit antiquæ familiæ *Sidneiorum* ſedem, quæ à Guilielmo de *Sidney* Camerario Regis Henrici Secundi genus repetit. E qua fuit Henricus Sidneius celeberrimus ille Hiberniæ Prorex, qui ex filia Ioannis *Dudley* Ducis Northumbriæ Comitiſque Warwici Philippum & Robertum progenuit. Robertum primum titulo Baronis *Sidney de Pens-hurſt*, poſtea Vicecomitis *Inſulæ* honoratiſſimum reddidit Rex noſter Iacobus.

Ho.

1603. Ho.

Medwey.

Cliff.

Weald.

Penſherſt.

Sidney.

Vicecomes Inſulæ.

Vide in *Barkſhire.*

bus. Philippus autem mihi non ſine piaculo tacendus, qui magnun hujus familiæ ſydus, magna ſpes hominum, expreſſiſſimum virtutis exemplum, & literati orbis amor, acriter ad Zutphenum Geldriæ cum hoſte congreſſus fortiter occubuit. Hic ille Sydnæus eſt, quem ut Deus ideo natum voluit, ut priſcorum ſpecimen noſtro ſeculo oſtenderet; ita ex improviſo ad ſe ut cœlo quam terris digniorem revocavit, & nobis ſubduxit. Eripit utique ſe ex oculis ſubito perfecta virtus, & optimi neutiquam diurnant. Placide, ſi fas ſit loqui, Sydnæe quieſcas, nos te non lachrimis, ſed admiratione decorabimus. Quicquid in te(ut de optimo illo Britanniæ Præſide optimus ſcriptor loquitur) amavimus, quicquid mirati ſumus, manet, manſurumque eſt in animis hominum, in æternitate temporum, in fama rerum. Multos velut inglorios & ignobiles oblivio obruit, Sidneius poſteritati narratus ſuperſtes erit. Ἀρεταὶ enim, ut canit ille Græcus, Κρείσσονες εἰσὶ μόρου.

Philippus Sidney.

Tunbridg.

Hinc *Medway* fl. *Tunbridg* reſpergit, ubi vetus eſt caſtellum, quod Richardus de *Clare* conſtruxit, qui commutationis jure pro *Brionio* in Normannia accepit. Ejus enim avus Godfredus naturalis Richardi Primi Ducis Normanniæ filius, Aucenſis, & Brionii Comes erat. Cum etenim diu de Brionio diſceptatum fuiſſet, *Richardus*, ut ſcribit Guilielmus Gemiticenſis, *pro repetitione ejuſdem caſtri in Anglia accepit oppidum* Tunbrige. *Aſſerunt enim* * *Leucam Brionii cum funiculo circumcirca fuiſſe menſuratam & eodem fune in Angliam delato ad* Tunbrige *tantundem ſpatii in metiendo recepiſſe.* Veruntamen *Manerium*, ut vocant, de *Tunbrige* ejus ſucceſſores Gloceſtriæ Comites clientelari jure ab Archiepiſcopis Cantuarienſibus ea lege tenuerunt, ut Archiepiſcoporum in *inthroniſatione* Seneſcalli, & eorum liberi ipſis in tutela eſſent. Inde *Medway* delabitur non procul à *Mereworth*, ubi ædes inſtar caſtelluli, quæ ab Arundeliæ Comitibus ad *Nevillos* Abergevenniæ & *Le Deſpenſer* Dominos devenerunt, quorum hæres recta linea eſt Maria *Fane*, cui & hæredibus Iacobus Rex primo quod tenuit Parliamento *nomen, ſtylum, titulum, honorem, & dignitatem Baroniſſæ* Le Deſpencer *reſtituit, dedit, & conceſſit &c. quodque hæredes ſucceſſive ſint Barones Le Deſpenſer in perpetuum.*

* The Lowy of Tunbridg.

Mereworth.

Baroniſſa *Le Deſpenſer.* Ex literis patentibus.

Ad *Maidſton* jam properat *Medweagus*, quam cum Saxones *Medwegſton*, & Meꝺƿeaᵹeſꞇon dixerint, Vagniacas eſſe illas credo, quas Antoninus memorat, & Ninnius in ſuo urbium catalogo, *Caer Megwad* corrupte, pro *Medwag* vocat: nec ſane diſtantiæ ratio repugnat, hinc à Noviomago, inde à Durobrovi, de qua mox agemus. Sub poſterioribus Imperatoribus, ut in tabula Peutegeriana nuper à M. Velſero edita videre eſt, Madus dicitur. Sic ſenſim volventibus annis ſenſim immutantur nomina. Oppidum hoc eſt frequens & cultum, magnaque longitudine extentum. In medio Archiepiſcoporum Cantuarienſium palatium, à Ioanne *Vfford* Archiepiſcopo inchoatum, & à Simone *Iſlip* abſolutum habet; alter item publicus totius hujus agri carcer hic conſtituitur, immunitateſque plurimas Reginæ Elizabethæ fert acceptas, quæ *Majorem* ſummum magiſtratum inſtituit, pro *Portgrevio*, quem prius habuit; quod adnoto, quia antiquum hoc ſit Saxonicum vocabulum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, ut *Markgrave*, *Reingrave*, *Landtgrave*, &c.

Vagniacæ.

Madus.

Portgrevius.

Hic ſub Vagniacis, ab oriente Sole fluviolus Medwegæ cõſociatur, qui ab *Leneham* ſurgit, quæ Antonino, conjectura probabili, Durolenum eſt, perperam in nonnullis exemplaribus Durolevum. *Durolenum* enim *Lenum aquam* Britannis ſonat, & præter nominis reliquias, diſtantia etiam à Duroverno & Durobrovi, hoc eſſe Durolenum comprobat; ut taceam ſitum ad viam Conſularem Romanorum, quæ olim à Dover (ut author eſt Higdenus Ceſtrenſis) per medium Cantium duxit.

Durolenum. Leneham.

In vicinia ad *Bocton Malherb* jam diu habitavit nobilis familia *VVottonorum*, è qua noſtra memoria effloruit & Nicolaus *VVotton* Legum Doctor qui Henrico Octavo, Edwardo Sexto, Mariæ & Elizabethæ R R R R. à conſiliis ſanctioribus, novies ad exteros principes legatus, ter ad pacem inter Anglos, Gallos & Scotos delegatus longum vitæ ſtadium magna piæ prudentiæ laude decurrit, & Edwardus *VVotton* ejus è fratre pronepos, quem ob multiplicem rerum uſum Elizabetha Regina Aulæ Regiæ Cenſorem conſtituit, & Iacobus R. Baronem *VVotton de Merlay* creavit.

Bocton Malherb.

Wotton Baro.

Nec aliud oppoſitum habet hic fluvius quod memorem præter *Leedes* Caſtrum, quod fuit *Crevequerorum* nobilium opus, qui in antiquis Chartis de *Crevecuer* & *Crepito corde* nominantur. Poſtea Bartholomæi Baronis de *Badilſmer* inauſpicata erat ſedes, qui illud perfidiæ contra Edwardum Secundum, à quo dono acceperat, communivit; ſed poſtea meritas perfidiæ pœnas ſuſpendio ſolvit. Rem totam, ſi placet, legas ex hiſtoriola Thomæ *De-La-More* viri nobilis, qui eadem tempeſtate vixit, quamque nuper in lucem edidi. *Anno* CIↃ CCC XXI *venit Iſabella Regina ad caſtrum de* Leedes *circa feſtum Michaëlis, atque ibi pernoctare voluit, at vero non eſt permiſſa ingredi. Hac re Regis animo offenſo, ut in ſuum contemptum acta, convocatis vicinis ex Eſſexia & Londino nonnullis Caſtrum juſſit obſideri, Caſtrum tenuit Bartholomæus de* Badilſmer, *in quo relicta uxore & filiis, ipſe cum reliquis Baronibus ad res Hugonum De-ſpenſer evertendas profectus fuerat. Interim incluſis de ſalute deſperantibus, Barones cum ſuis* Kingſton *uſque pervenerunt rogantes per intermiſſos Epiſcopos Cantuarienſem, & Londinenſem, & Comitem Pembrochiæ, ut obſidionem Rex ſolveret, polliciti ſe poſt proximum Parlamentum Caſtrum Regi in manus tradituros. Rex vero perpendens non poſſe diu obſeſſos reſiſtere, exaſperatus eorum contumacia Baronum petitiones audire noluit: quibus in alias partes converſis, poſtea non modico labore Caſtro potitur, reliquis in eo repertis ſuſpenſis, uxorem cum filiis ad Turrem Londinenſem miſit.*

Leedes caſtle. Crevequer familia.

Sic *Leno* fluviolo recepto *Medweagus* per uberrima arva, & *Allington* caſtrum, ubi ſplendidas ædes reſtauravit Th. *VViat* ſenior, Eques auratus ſplendide doctus, decidens *Ailesford* pervenit, Saxonice Eaᵹleſꝼoꞃꝺ, Henrico Huntingdonenſi *Elſtre*, Ninnio *Epifford*, qui prodidit Britannice *Saiſſenaeg-haibail* etiam dictum à Saxonibus ibi devictis, uti *Anglesford* alii eodem ſenſu vocarunt. Guortimerus enim Britannus Guortigerni filius Hengiſtum & Anglo-Saxones hic aggreſſus eſt;

Ailesford.

quos incompositos, cum secundum impetum sustinere non possent, ita fugavit omnes, ut de illis actum fuisset; nisi Hengistus declinandi periculi gnarus, in Tanetum insulam se recepisset, donec invictus ille Britannorum impetus deferveret, & integra subsidia è Germania advenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horsa Saxo, quorum hic ad *Horsted* non procul hinc sepultus loco nomen reliquit: ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope *Ailesford*, ubi quatuor illa vasta saxa erecta, aliis transversariis superimpositis ad formam Britannici ejus monumenti, quod *Stongheng* dicitur. Hoc enim imperitum vulgus à Catigerno *Keit coty house* hodie vocat. Nec tacendum in proxima *Boxley*, ubi Monasterium anno CIↃ CXLV posuit Guilielmus de *Ipre* Flandrensis Comes, Cantii monachis eo à Claravalle Burgundiæ translatis: & haud procul ab altera è regione ripa *Birling* sedet, Baronia olim *Maminotorum* deinde *Saiorum*, quorum tandem hæreditas per fœminas ad familias de *Clinton*, *Fienes*, & *Aulton* devenit.

Horsted. Catigerni sepulchrum. *

Boxley.

Birling.

Orientali Medweagi ripæ (cum prætervectus sit *Halling*, ubi ædes successoribus suis posuit Hamo de *Heath* Episcopus Roffensis, paulo superius vetusta civitas apponitur, Antonino DVROBRVS, DVRO-BRIVÆ & alibi rectius, DVROPROVÆ, vel DVROBROVÆ, Bedæ *Durobrevis*, & inclinante Romano imperio, ita temporis progressus hoc nomen contraxit, ut ROIBIS nominaretur, unde addito Ceaster (quod à Latinorum *Castro* deflexum majoribus nostris civitatem, urbem, sive castrum significavit) Hroveceaster dicebatur, nobisque contractius nunc *Rochester*, & Latine *Roffa*, à *Rhoffo* quodam, ut conjectat Beda; sed pristini illius nominis *Durobrovis* aliquid in se retinere mihi videtur. Nec est cur quis dubitet de nomine, cum præter Itinerariam rationem, & Bedæ authoritatem, *Durobrovis* in Charta fundationis Ecclesiæ Cathedralis expresse vocetur. Hoc tamen admoneo, in impressis Bedæ libris *Darverum* legi, ubi in manuscriptis *Durobrovis* concipitur. In convalle sedet, muris male firmis ex parte cincta, *situ*, ut inquit Malmesburiensis, *nimium angusta*, unde olim Castellum potius quam urbs habebatur. *Castellum* enim *Cantuariorum* vocat Beda. Sed nunc ad occasum, orientem, & meridiem magnis tumet suburbiis. Casibus defuncta est non paucis. Anno Christi DCLXXVI ab Æthelredo Mercio prostrata, & deinde à Danis sæpius direpta. Templum magnificum erexit Æthelbertus Rex Cantii, quod & dignitate Episcopali illustravit; Iusto primo episcopo designato: verum cum hoc vetustati cederet, Gundulphus circa annum MLXXX restauravit, & presbyteris expulsis monachos induxit, quibus jam ejectis, Decanus, VI Præbendarii, & Scholastici sunt subrogati. Iuxta templum flumini impendet castrum opere, & situ satis munitum, quod Odonem Episcopum Bajocensem, & Cantii Comitem extruxisse fama refert. Verum Guilielmus Primus proculdubio construxit. Legitur enim in libro *Domesday*, *Episcopus de Rovecester tenet in Elesforde pro escambio terræ in quo castellum sedet.* Certum tamen est Odonem Episcopum, cum ex ancipiti rerum mutatione penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuisse, & tandem rerum necessariarum inopia coactum, non tantum castrum tradidisse, sed etiam de gradu dejectum solum vertisse. Verum de restauratione hujus castri habe ex *Textu Roffensi*, *Cum Rex Guilielmus Secundus confirmare noluisset donum Lanfranci de Manerio de* Hedenham *in Comitatu Buckingham, factum ecclesiæ Roffensi, nisi Lanfrancus & Gundulphus Episcopus Roffensis darent Regi* 100 *libras denariorum. Tandem interventu Roberti filii Hammonis, Henrici Comitis VVarwici Rex concessit quatenus pro pecunia, quam pro concessione Manerii exigebat, ut Episcopus Gundulphus quia in opere cæmentario plurimum sciens & efficax erat, Castrum Regi Roffense lapideum de suo construeret. Tandem ægre consentientibus episcopis coram Rege, Gundulphus Episcopus castrum de suo integro totum custamine fecit.* Pauloque post Rex Henricus Primus, *Ecclesiæ Cantuariensi, & Archiepiscopis ejus custodiam, & Constabulationem in posterum possidendam concessit*, ut habet Florentius Wigorniensis, *& in eodem turrem sibi construendi licentiam.* Ex quo tempore una, & altera obsidione fatigatum fuit, sed tum maxime, cum Barones armorum strepitu totam Angliam concuterent, & Simon de *Monteforti* acerrime, sed frustra oppugnaret, pontemque sublicium rescinderet. Pro quo saxeum arcuato opere spectatissimum è Gallorum manubiis substruxerunt postea Ioannes *Cobham*, & Robertus * *Knowles*, qui ab infimo gradu ad summum honoris fastigium bellica virtute conscendit. Sub hoc ponte *Medweagus* violentus, & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior navale se exhibet classi omnium quas Sol vidit bellico apparatu instructissimæ, & in omnia momenta paratissimæ, quam Serenissima nuper Regina Elizabetha ad suorum tutelam & hostium terrorem maximis impensis ædificavit, ad eamque defendendam propugnaculum in ripa apposuit.

* *Halling.* Durobrevis. In Tabula antiqua Welsero edita *Roibis.* *Rochester.* *Ceaster* quid.

* *Textus Roffensis* antiquus ejus ecclesiæ liber M. S.

* *Canolius* Gallis dicitur.

Classis Regia.

Nunc *Medweagus* lætior, & latior crispantibus undis spectatu amœnissimus fœcundos agros subluit, donec *Shepey* insulæ objectu divisus (quam Ptolemæi TOLIATIN esse suspicamur) duobus in Tamisis æstuarium ostiis infertur, quorum occidentale *VVest-swale*: orientale, quod Shepeiam à continenti abscidisse videtur *East-swale* dicitur, Bedæ autem *Genlad*, & *Yenlett*. Hæc ab ovibus, quarum greges numerosos pascit, *Shepey*, id est, *Ovium insula* à majoribus nostris dicta, frugum ubertate singulari, sed sylvis indiga, XXI milliaria in ambitu colligit. Ad littus Septentrionale Monasteriolum, *Minster* nunc vocant, habuit, à Sexburga Ercomberti Cantiani Regis uxore anno DCCX constructum, sub quo nuper Brabantus quidam è saxis littore repertis bitumen & calcanthum fornacibus excoquere cœpit. Castellum ad Occasum prætendit elegantissimum & munitissimum, quod Rex Edwardus Tertius posuit, ut ipse scribit, *situ amœno, ad terrorem hostium, & solatium populi*, cui *Burgum* adjunxit, & in honorem Philippæ Hannoniæ Reginæ *Queenborrough*, id est *Reginæ Burgus*, appellavit. Cui nunc Constabularius præest D. Edwardus *Hobeius* mihi observandus, qui illustre ingenio eruditis studiis inprimis excoluit. Ad Ortum *Shurland* sedet, olim

Vpnore.

Toliatis insula.

Shepey.

Minster

Queenborrough.

olim *Cheineiorum*, nunc Philippi Herberti filii secundogeniti Henrici Comitis Penbrochiæ, quem uno eodemque die Baronem *Herbert de Shurland*, & *Montis-Gomerici* Comitem Rex Iacobus creavit.

Shurland.

Pertinet hæc insula ad Centuriam de *Midleton*, à *Midleton* oppido denominatam, quod nunc *Milton*. Villa olim hæc Regia, & longe majoris quam hodie famæ, etsi Hastingus Danicus pirata ut officeret, castrum in proximo an. DCCCXCIII firmaverit. *Sittingburne* diversoriis refertum, & *Tong* castri reliquiæ in vicinia cernuntur, quæ sedes fuit antiqua Guncellini de *Badilsmer*, viri magnæ nobilitatis, cujus filius Bartholomæus Guncellinum genuit, qui ex hærede Radulphi *Fitz Bernard*, Domini de *Kingsdowne*, Bartholomæum procreavit illum seditiosum, de quo dixi, qui ex Margareta *Clara* suscepit Ægidium sine sobole demortuum, Margeriam Guilielmi *Roos* de *Hamlak*, Matildem Ioannis *Ver* Comitis Oxoniæ, Elizabetham Guil: *Bohun* Comitis Northantoniæ, posteaque Edmundi de *Mortuomari*, & Margaretam Ioannis *Tiptoft* conjuges, à quibus principum & procerum pulcherrima fuit propagatio.

Milton. Sitting-born. Tonge. Familia de *Badilsmer*.

Feversham inde vidimus situ percommodo, uberrima enim hujus regionis pars circumjacet, & sinum ad res invehendas & evehendas habet opportunum, unde inter vicina oppida hodie inprimis floret. Olim etiam floruisse videtur, cum hic prudentum regni conventum egerit Rex Æthelstanus, legesque condiderit anno reparatæ Salutis DCCCCIII, Stephanusque ille qui regnum Angliæ sibi usurpavit, Cluniacensibus monasterium posuerit, in quo ipse, uxor Matildis, & Eustachius filius fuere contumulati. Iuxta, ut alibi per hunc agrum, hinc inde putei magnæ profunditatis reperiuntur, qui ore angusto, sed inferius capaci spatio, distinctas habent quasi cameras, cum suis è creta columnis. De his variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner, habeo, nisi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad stercorandos agros effoderunt olim Britanni, ut docet Plinius. *In centenos* enim, ut inquit ille, *pedes puteos egerunt ore angustatos, sed intus spatiantes*, cujusmodi hi ipsi sunt quos dicimus; nec alibi sane quam in cretaceo solo inveniuntur. Nisi quis existimet, quod Anglo-Saxones in eundem usum, in quem Germani, à quibus orti sunt, ejusmodi specus defoderunt. Solebant enim illi, ut author est Tacitus, *subterraneos specus aperire, eosque insuper multo fimo onerare, suffugium hyemi & receptaculum frugibus, quia rigorem frigorum ejusmodi locis molliunt: & si quando hostis advenit, aperta populatur; abdita autem & defossa aut ignorantur, aut eo ipso fallunt quod quærenda sunt.*

Feversham.

Putei in Cantio cur facti.

Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum, ostreorumque frequens vivariis, *Reculuer* cernitur, Saxonice, Reaculf, sed Romanis olim & Britannis REGVLBIVM, ut Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis Primæ Vetasiorum in excubiis hic sub littoris Saxonici Comite (sic enim tunc temporis Maritima hoc tractu ora vocabatur) egisse memorat; & hanc sane suam antiquitatem effossis Imperat. Roman. nummis testatur. Æthelbertus Rex Cantii cum Cantuariam Monacho Augustino concessisset, in hac sibi palatium extruxit, *Basso* Saxo monasterio ornavit, è quo Brightwaldus octavus Cantuariensis ecclesiæ Archiepiscopus evocatus erat. Hinc *Raculf-minster* etiam à monasterio dictum fuit, cum Edredus Edmundi senioris frater ecclesiæ Christi Cantuariæ donaret. Hodie vero nihil aliud est, quam viculus rusticus, & si quid nominis habet, ex monasterio illo habet, cujus sacræ turres Pyramidales usui sunt navigantibus, ad tænias quasdam, & brevia in Tamisis ostio evitanda. Vt enim canit ille in Philippeide:

Reculuer. Regulbium.

Cernit oloriferum Tamisin sua Doridi amaræ
Flumina miscentem.

Nunc ad *Tanet* insulam devenimus, quam tenui intercurrente alveo, à continente disterminat *Stoure* fl. Bedæ *VVantsum*, qui duobus in sylvestri regione, quam *The VVeald* vocant, disparatis fluviolis coalescens, quam primum solidus fertur, *Ashford* & *VVy*, emporiola nota invisit. Quorum utrumque sua habuit sacerdotum Collegia, hoc à Ioanne *Kemp* Archiepiscopo Cantuariensi, qui hic natus; illud à R. *Foggo* Equite aurato constructum, & *VVie* etiam suum fontem habuit: in quem mirificam gratiam precibus cujusdam Normanni Monachi infudit Deus, si credamus Rogero de *Hoveden*, quem adeas si admiranda te delectant. Inde *Chilham*, sive ut alii vocant *Iulham*, ubi castri antiqui rudetum est, quod Fulbertus quidam de *Dover* construxisse memoratur, cujus stirps mascula cito desiit in fœmina hærede, quam in matrimonium cum hoc castro & latifundiis accepit Richardus Regis Ioannis filius naturalis, illique natæ duæ filiæ, Lora uxor Guilielmi *Marmion*, & Isabella uxor Davidis de *Strathbolgy* Comitis Atholiæ in Scotia, materque illius Ioannis Comitis Atholiæ qui majestatis sæpius læsæ damnatus, tandem ut tanto esset conspectior quanto genere nobilior, patibulo quinquaginta pedum alto Londini suspensus, semivivus capite truncatus, corporisque truncus immani nimis & raro apud nos supplicii genere in ignem projectus. Bonis autem in fiscum redactis, Rex Edwardus Primus hoc castrum cum *Centuria de Felebergh* Bartholomæo de *Badilsmer* munifice donavit, qui ab iisdem statim ob proditionem, ut modo memini, itidem excidit.

Stoure fl.

Pag. 457.

Chilham.

Fulbertus de Dover.

1306.

Constans fama apud incolas est, Iulium Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione hic castrametatum fuisse, & inde *Iulham*, id est, *Iulii statio*, vel *domus* dictum: & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas. Prodit enim Cæsar ipse, cum noctu à littore XII millia pass. confecisset, ad flumen primum cum Britannis conflixisse, ibique cum eos in sylvas conjecisset, castra munivisse: ubi crebris arboribus succisis locum egregie natura, & opera munitum habuerunt Britanni. Hic enim locus XII à littore mill. exacte abest, nec aliud est interpositum flumen, ut necesse fuerit, ad hunc castris primis pervenisse: in quibus decem etiam dies suos continuit, dum classem tempestate afflictam reficeret, & subduceret. Sub hoc oppido tumulus viridanti cespite vestitus ostenditur, quo conditum multis retro ante seculis *Iul-laber* ferunt, quem alii Gigantem, alii veneficam fuisse somniant. Ego vero, cum ali-

quid antiquæ memoriæ eo nomine latere existimarim, propemodum mihi persuaserim Laberium Durum Tribunum militum hic situm, quem interfecerunt Britanni in itinere ab illis, quæ dixi, castris, & inde *Iul-laber* tumulum dictum fuisse.

Laberius Durus Trib.

Durovernum.

Quinto hinc milliari *Stour* diviso alveo, DVROVERNVM primariam hujus provinciæ urbem rapide alluit, nomenque fecit. *Durwhern* enim fluvium rapidum Britannis denotat. Ptolemæo pro *Duroverno* DARVERNVM, Bedæ & aliis DOROBERNIA, Saxonibus Canƿ-ƿarabyriᵹ, id est, *Vrbs populi Cantiani*, Ninnio, & Britannis *Caer Kent*, id est, *Vrbs Cantii*, nobis *Canterbury*, Latinis *Cantuaria* dicitur. Vrbs pervetusta, Romanoque sæculo proculdubio illustris, *Nec adeo magna* (ut inquit Malmesburiensis) *nec exiliter parva, quæ & terræ positione, soli affinis maxima ubertate, & integro murorum ambitu, fluviis irrigua, nemorum opportunitate inclyta, præterea maris vicinitate piscium fœcunda.* Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantii caput, & sedes Regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam cum *jure Regali* Augustino & Archiepiscopo gentis Anglorum consecrato elargitus esset, qui habitationem sibi & successoribus hic constituit. Et licet Metropolitica dignitas cum pallii honore (indumentum erat illud Pontificum superhumerale ex pelle ovilla, in memoriam ejus qui oberrantem ovem quæsivit, & inventam humeris superposuit, crucibus intextum, & de corpore S. Petri desumptum) Londini à S. Gregorio PP. fuerit constituta; in Augustini tamen honorem huc fuit translata. Scribit enim ad Leonem PP. Kenulfus Rex Merciorum, *Quia beatæ memoriæ Augustinus qui verbum Dei Anglorum genti ministrabat, & gloriosissime præfuit Ecclesiis Saxoniæ in civitate Dorobernia diem obiit, & corpus illius in Basilica B. Petri Apostolorum principis (quam successor ejus Laurentius sacravit) conditum fuisset: visum est cunctis gentis nostræ sapientibus, quatenus, illi civitati Metropolitanus honor haberetur, ubi ejus corpus tumulo conditum est qui his partibus fidei veritatem inseruit.* Verum sive Archiepiscopalis sedes & Metropolitica dignitas gentis nostræ sapientum authoritate, id est, *Parlamentaria*, ut ad nostra tempora loquar; sive ab ipso Augustino dum in vivis erat, ut alii volunt, hic instituta fuerit; Pontifices Romani qui proxime sequuti sunt, ita stabilierunt, ut ab ea divelli nefas *anathemate & gehennali igne* luendum decreverint. Iam inde incredibile est, quantum floruit cum Archiepiscopali dignitate, tum meliorum literarum schola, quam Theodorus septimus Archiepiscopus instituit: & quamvis Danico bello conquassata, & fortuitis incendiis magna ex parte subinde absumpta, semper tamen renata est splendidior.

Canterbury.

Augustinus Anglorum Apostolus.

Pallium quid.

Anno 793.

A Normannorum ingressu, cum Guilielmus Rufus, ut est in Tabulariis Monasterii S. Augustini, *Dedisset civitatem Cantuariæ Episcopis ex solido, quam tenuissent antea ex beneficio,* religionis nomine, & præsulum benignitate, inprimis Simonis *Sudbury*, qui mœnia restauravit, non modo respiravit, sed eo splendoris quasi subito accrevit, ut privatorum ædificiorum pulchritudine omnes Britanniæ civitates adæquarit, sacrarum vero ædium magnifica structura, & frequentia celeberrimas quasque superarit. Inter has duæ maxime enituerunt, Christi scilicet, & S. Augustini, utrumque Benedictinis monachis oppletum: Christi autem templum in medio quasi urbis sinu, tanta majestate se in cœlum erigit, ut procul etiam intuentibus religionem incutiat. Augustinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fidelium opere, ut author est Beda, antiquitus factum recuperavit, Christo sacravit, sedesque successoribus fuit, in qua septuaginta tres jam perpetua serie sederunt Archiepiscopi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus *Corboyl* superiorem Ecclesiæ partem, & qui successerunt, inferiorem, quum illud vetustius opus incendio concidisset, ad eam qua nunc cernitur amplitudinem maximis impensis, quas superioribus sæculis pia superstitio suggessit, perduxerunt. Plurimi enim summi, medii, infimi confertim huc cum amplissimis donariis, ad visendum Thomæ Becketti Archiepiscopi tumulum confluxerunt. Qui ab aulicis hoc in templo trucidatus, quod se Regi pro libertate Ecclesiastica asserenda pervicaci animo opposuisset, à Pontifice Romano in Martyrum album relatus, divino honore colebatur, tantisque muneribus onerabatur, ut thecæ, in qua conditæ fuerunt ejus reliquiæ, vilissima pars aurum fuerit. *Gemmis raris*, ut inquit, qui vidit, Erasmus, *& prægrandibus collucebant, nitebant, fulgurabant omnia, templum etiam universum plusquam Regiis opibus undique luxuriavit*, Christique nomine quasi obliterato, in S. Thomæ transiit. Nec ulla alia re æque celebratum fuit, ac hujus memoria, ac sepultura; licet aliorum sepulchra non immerito jactet inprimis Edwardi Principis Walliæ cognomento *Nigri*, herois bellica laude ad miraculum præstantissimi, & Henrici IIII Regis Angliæ potentissimi. Verum tot seculis accumulatas opes Henricus Octavus dispersit, monachosque dispulit: pro quibus in hoc Christi templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarii XII, & verbi divini sex præcones sunt collocati, qui verbum divinum in circumvicinis locis disseminent. Alterum templum hujus pertinacissime æmulum sub urbem ad Orientem sedem habuit, S. Augustini nomine notum, quod ipse Augustinus, & Ethelbertus Rex ejus hortatu Petro & Paulo posuerunt, ut sepultura esset, tum Regum Cantii, tum etiam Archiepiscoporum, (nondum enim in urbe sepelire fas erat) maximisque opibus locupletarunt, concessa Abbati officina monetaria, cum jure pecuniam signandi. Nunc vero maxima parte suis ruinis involuta, reliqua in ædes regias conversa, quantum fuerit intuentibus facile ostendit. Ipse vero Augustinus in ejusdem porticu sepultus erat, cum hoc, ut testatur Thomas *Spot*, epitaphio:

S. Augustines, vulgo S. Austens.

Inclytus Anglorum præsul pius, & decus altum,
Hic Augustinus requiescit corpore sanctus.

Sed ut Beda habet, cui potior habenda fides, cum hac inscriptione multo vetustiori,

HIC REQVIESCIT DOMINVS AVGVSTINVS DOROVERNENSIS ARCHIEPISCOPVS PRIMVS, QVI OLIM HVC A BEATO GREGORIO ROMANÆ VRBIS PONTIFICE DIRECTVS, ET A DEO OPERATIONE MIRACVLO-

CVLORVM SVFFVLTVS, ET ETHELBERTHVM REGEM AC GENTEM ILLIVS AB IDOLORVM CVLTV AD FIDEM CHRISTI PERDVXIT, ET COMPLETIS IN PACE DIEBVS OFFICII SVI DEFVNCTVS EST SEPTIMO KALENDAS JVNIAS, EODEM REGE REGNANTE.

Unà cum illo in eadem porticu consepulti erant sex proxime succedentes Archiepiscopi, & in horum septem memoriam, scilicet Augustini, Laurentii, Melliti, Justi, Honorii, Deus-dedit, & Theodosii, hi versiculi marmore insculpti.

SEPTEM SVNT ANGLI PRIMATES ET PROTOPATRES,
SEPTEM RECTORES, SEPTEM COELOQVE TRIONES;
SEPTEM CISTERNÆ VITÆ, SEPTEMQVE LVCERNÆ;
ET SEPTEM PALMÆ REGNI, SEPTEMQVE CORONÆ,
SEPTEM SVNT STELLÆ, QVAS HÆC TENET AREA CELLÆ.

Nihil attinet de altera ecclesia, huic vicina, dicere, quæ, ut habet Beda, à Romanis condita fuit, Martinoque sacrata, in qua ante Augustini adventum Bertha è regia Francorum stirpe Ethelberti uxor Christianis sacris interesse solebat. De castro ad Australe urbis latus fatiscentibus nunc propugnaculis, cum non admodum magnam præ se ferat antiquitatem, nihil occurrit, quod memoria dignum, nisi à Normannis constructum fuisse. De sedis Cantuariensis dignitate, quæ olim longe amplissima fuit, nihil dicam, nisi ut superioribus seculis in Romana hierarchia, Archiepiscopi Cantuarienses totius Britanniæ Primates, Pontificis Romani Legati, & veluti alterius, ut dixit Urbanus II, orbis Patriarchæ erant: sic cum fugata esset Pontificum authoritas, in Synodo, anno CIↃ D XXXIIII, decretum, ut illo titulo deposito, *Primates, & Metropolitani totius Angliæ* dicerentur. Quam dignitatem nuper gessit Reverendissimus in Christo pater, D. Ioannes *VVhitgift*, qui & Deo vitam, & Ecclesiæ operam omnem sancte consecravit, maximoque bonorum omnium desiderio anno CIↃDCIIII, in Christo obdormivit, cui Richardus *Bancroft*, vir in Rep. Ecclesiastica constabilienda præstanti & animi, & consilii magnitudine datus successor. Cæterum Polus Borealis supra Cantuariæ Horizontem grad. LI, scrup. XVI attollitur, Longitudo vero XXIIII partib. LI scrup. definitur.

Primas & Metropolitanus totius Angliæ.

Stour jam aquis in unum collectis *Hackington* præterfluit, ubi Lora Leicestriæ Comitissa fœmina eo seculo longe honoratissima, animo à voluptatibus avocato se ab omni hominum cœtu reclusit, ut Deo soli vacaret. Quo tempore Baldwinus Cantuariensis Archiepiscopus Ecclesiam hic S. Stephano, & Thomæ Cantuariensi inchoavit; sed Romani Pontificis authoritate prohibitus, ne fraudi ea esset monachis Cantuariensibus, destitit. Loco tamen jam inde Stephani nomen permansit, Rogerusque *Manwood* Eques auratus *Baro Scaccarii* primarius, in municipali nostro jure, doctrinæ exquisitæ, cujus beneficentiæ egeni incolæ multum debent, maximo nuper fuit ornamento: nec minori hodie est filius ejus Petrus *Manwood* Eques Baltei auratus, de quo, cum virtutem colat, literas, literatosque foveat, nonpossum nisi cum honore meminisse. Deinde *Stour* per *Fordich* (qui parvus *Burgus de Forewich* Guilielmi Primi libro dicitur) laudatis trutis insignem ad *Sturemouth* fertur; ubi duo itinera dispensatis aquis sibi aperit, nomenque relinquens, *Wantsume* dicitur, Thanaton ab Occasu & Austro insulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus ATHANATON, & THANATON aliis exemplaribus dixit, Britanni *Inis Ruhin* (teste Asserio) fortasse pro *Rhutupin* ab urbe Rhutupina adjacente, Saxones Tanet, & Tanetland, nos *Tenet*. Terra tota est ex creta albicanti, frumentariis campis fœlix, & uberi gleba, octo mill. in longitudine extenditur, quatuor in latitudine patet, familiarumque olim sexcentarum habebatur, pro quo in Beda mendose legitur *milliarium sexcentorum*. Quod vero Solinus nullo serpi angue hanc insulam scribat, & terram hinc asportatam angues necare, jam falsum deprehenditur. Proinde Etymologia illa ἀπὸ τοῦ θανάτου, id est, à serpentium morte deducta plane labascit. Hic primam excensionem fecerunt Saxones, hic sedes permittente Vortigerno primum fixerunt, hic illis perfugium, hic magnas eorum strages edidit Guortimerus Britannus, cum ad *Lapidem tituli* (sic in Ninnio vocatur locus, quem *Stonar* eo fere sensu nunc vocamus, & portum fuisse constat) præcipitata fuga in myoparones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) jussit se sepeliri, ad compescendos, ut existimavit, Saxonum furores; quemadmodum Scipio Africanus, qui ita sibi sepulchrum statui præcepit, ut Africam prospectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futurum. Hic etiam ad *VVippedsfleete*, à Wippedo Saxone interfecto sic dictum, Britannos multis præliis attritos fudit Hengistus. Augustinus multis post annis in hanc terram conscendit, cujus benedictioni regionis fœcunditatem ascripserunt sacerdotes creduli, Monachusque Gotcelinus exclamavit, *Fœlix tellus* Tanet, *sua fœcunditate, sed fœlicißima tot deiferorum advenarum, imo tot civium supernorum hospitio.* Egbertus Rex Cantianorum tertius, ut Domnevam matronam, quam injuriis prius oneraverat, deliniret, latifundium hic concessit, in quo illa LXX virginibus velatis monasterium posuit, cui præfuit Mildreda ob sanctitatem inter sanctas relata, & Reges Cantii plurima contulerunt, sed inprimis Withredus, qui, ut morem ejus ævi adnotem ex ipsius Donatione, *ad cumulum confirmationis cespitem terræ*, quam donavit, *super sanctum altare posuit*. Postea Danorum direptionibus ita hæc insula fuit afflicta, qui hoc Domnevæ monasterium omni crudelitatis genere polluerunt, ut non ante pacata Normannici imperii tempora refloruerit.

Hackington.

S. Stephens.

Fordich.

Thanatos insula. Tenet.

Quæ Anglice *An Hide* & ex 100 consistit, ut creditur, *Acris*, Latine olim *Familia*, *Mansa* & *Manens* dicta fuit.

Lapis tituli.

596.

Minster.

Neque hic tacendum, quod in singularem incolarum laudem cedit, præcipue eorum qui juxta stationes *Margat*, *Ramsgate*, & *Brodstear* habitant. Sunt enim viri summe industrii, qui quasi amphibii, & mari & terra victum quærunt, cum utroque elemento rationem habent, & piscatores & aratores, & agricolæ & nautæ; quique stivam in agro sulcando, iidem clavum in navigando tenent. Pro ratione anni retia nectunt * asellos, haleces, scombros, &c. piscantur, navigant, merces exportant: iidem agros stercorant,

Diligentia singularis.

* Codde.

Britannia. Ddd

rant, arant, seminant, occant, fruges demetunt, & recondunt, in utrumque instructissimi, sic illis labor in orbem agitur. Cumque subinde hic naufragia fiant, objacent enim littori formidolosa illa navigantibus vada, & * pulvini, quæ *The Godwin*, (de quo suo loco in insulis) *The Brakes*, *The foure foote*, *The VVhitdick*, &c. vocitant; strenuam in mercibus recuperandis operam navare solent.

* *Shelves.*

Ad Australe *VVantsumi* ostium, quod alveum mutasse credunt, è regione insulæ apposita fuit urbs, quæ Ptolemæo RHVTVPIÆ, Tacito PORTVS TRVTVLENSIS, pro *Rhutupensis*, si B. Rhenanus nos non fallit, Antonino RHITVPIS PORTVS, Ammiano RHVTVPIÆ STATIO, Orosio RHVTVBI *portus & civitas*, Anglis, teste Beda, *Reptacester*, aliis *Ruptimuth*, Alfredo Beverlacensi *Richberge*, hodie *Richborow*; sic in uno eodemque nomen variando lusit tempus. Vnde hoc enatum nomen in confesso non est. Veruntamen cum à sabulo loca huic vicina *Sandwich*, & *Sandibay* denominentur: & *Rhyd Tufith* Britannice *Vadum sabulosum* sonet, inde, si auderem, libenter deducerem. In dejectu collis urbs exporrecta videbatur. Arx editiori loco Oceano imminebat, qui ita jam arenis invectis excluditur, ut à milliari vix eam salutet. Longe celeberrima fuit Romanis rerum potientibus. Hinc è Britannia in continentem frequens trajectus, ad hanc Romanæ classes appulerunt; Lupicinus à Constantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excursiones missus, Herulos, Batavos, & Mœsicorum numeros hic exposuit. Theodosius etiam Theodosii Augusti pater (cui statuas, testante Symmacho, equestres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decrevit) cum suis Herculiis, Ioviis, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant cohortes) huc delatus est. Postea cum Saxones piratæ sublatis commerciis maria bello intercluderent, & littora nostra crebris latrociniis infestarent, Legio Secunda Augusta, quæ à Claudio Imperatore è Germania traducta, plurimos annos Iscæ Silurum in Wallia consederat, huc translata, Præpositumque suum hic habuit sub Comite littoris Saxonici. Quam præposituram fortasse gessit Clemens ille Maximus, qui in Britannia à militibus Imperator salutatus Gratianum interfecit, & postea Aquileiæ à Theodosio occisus. Hunc enim Ausonius Rhutupinum latronem in his versiculis de Aquileia dixit,

Thutupiæ. Portus Trutulensis. *Richborrow.*

Clemens Maximus.

Maximus armigeri quondam sub nomine lixæ.
Fœlix quæ tanti spectatrix læta triumphi,
Fudisti Ausonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium etiam Rhutupiarum præsidem Flavium Sanctum ab oblivione in Parentalibus suis vindicavit idem Poëta, de quo cecinit,

Militiam nullo qui turbine sedulus egit,
Præside lætatus quo Rhutupinus ager.

Sunt qui Rutupini nomine Britanniam omnem intelligi volunt.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam fœnori inter Britannos occupatam, & usuris multiplicatam extraneis morte præreptus liquit, hic etiam situm funebri carmine prosequitur Ausonius,

Et patruos Elegeia meos reminiscere cantus,
Contentum, tellus quem Rhutupina tegit.

Post Saxonum adventum floruerunt etiam Rhutupiæ. Ethelberti enim Cantii regis Regiam fuisse memorant scriptores, Bedaque civitatis nomine insignivit. Iam inde deficere cœpit, nec nomen usquam legitur, nisi apud Alfredum Beverlacensem, qui Alcherum cum Cantuaritis Danos spoliis implicatos, ad hanc, *Richberge* tunc dictam, fudisse prodidit. Nunc vero vestigia ejus omnia tempus erasit, utque nos doceat Vrbium perinde ac hominum fata volvi, hodie arvum est, in quo platearum tractus cum seges succreverit, se intersecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rarescit seges) quas vulgo *S. Augustines crosse* appellant. Et semiruta quædam arcis mœnia solum supersunt, quadrata forma sabulo tenacissimo materiata. Ἀκρόπολιν esse dijudices, situ adeo sublimi uliginosam in Taneto planitiem despicit, quam Oceanus se paulatim subtrahendo destituit. Vrbis autem area nunc aratro proscissa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetustatis sua indicia sæpenumero egerit, prolemque suam paulo inferius ostendit, quam à sabulo Sonꝺƿíc dixerunt Saxones, nos vero *Sandwich*. Hoc è quinque portuum, quos vocant, numero, ad Septentriones & occasum mœnibus, alias aggere, flumine, & fossa munitum, olim Danorum furores, superiori ætate Gallorum ignes sensit; nunc incolis satis frequens, licet portus ex aggestis arenis, & magna nave oneraria Pauli IIII PP. in ipso alveo depressa, non sit majoribus navigiis ferendis justa altitudine.

Sandwich.

Sub Rhutupiis Ptolemæus CANTIVM promontorium, quasi extremum hujus anguli verticem statuit, quod corrupte nonnullis exemplaribus NVCANTIVM, & ACANTIVM, & Diodoro CARION, nobis hodie *The Foreland* dicitur. Verum omnia hæc circumquaque littora à Rhutupiis *Rhutupina littora* Poëtis dicuntur. Hinc Iuvenalis cum Curtium Montanum delicatulum ventriconem satyrice insectaretur, de ostreis ex hoc littore Romam delatis:

Cantium Prom.

The Foreland.

Rhutupina ostrea.

——— *nulli major fuit usus edendi*
Tempestate mea, Circæis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rhutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu.

Et Lucanus:

Aut vaga cum Thetis, Rhutupinaque littora fervent.

A Cantio promontorio in Austrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cum ad *Sandon*, id est, *tumulus arenarius*, & *Deale* castra vicina pervenerit, quæ Henricus VIII patrum memoria extruxit, subsidet, planumque & apertum mari objacet. Ad *Deale* illud, *Dole* Ninnius vocat (& vere opinor, jacentem enim & apertam ad mare, vel flumen, planitiem sic hodie appellant Britanni nostri) Cæsarem appulisse constans est fama, Ninniusque suffragatur, qui barbare scripsit: *Cæsar ad Dole bellum pugnavit:* Tabula item pensilis in Castro Doverensi, hoc idem comprobavit, fidemque etiam facit Cæsar ipse, qui aperto & plano littore se terram conscendisse, difficilique pugna à Britannis exceptum memorat. Vnde Lelandus noster in Cygnea Cantione:

Schandon. Deale.

Vbi Cæsar appulit.

Iactat Dela *novas celebris arces,*
Notus Cæsareis locus trophæis.

Ille

Cæſaris in Britanniã ingreſſus.

Ille enim (à curſu paulatim digredi liceat) omnibus, ut è Seneca habet Pomponius Sabinus, terra marique captis, Oceanum reſpexit, quaſi orbis Romanus non ſufficeret, alium cogitavit, claſſeque mille navium (ſic ex Cota ſcribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, ſumendæ, ut Strabo; vel Britannicarum Margaritarum ſpe, ut Suetonius; vel gloriæ cupiditate, ut alii tradunt, inflammatus, anno ante Chriſtum natum LIIII, & rurſus ſequenti, Britanniam ingreſſus eſt. Cum antea, non ut fabulatur Rogerus Bachonus, ſpeculis in ora Gallica diſpoſitis, & arte Catoptrica, quæ latentes ſpecies multiplicat, ſed per ſpeculatores, ut ipſe, & Suetonius conteſtantur, portus & navigationem exploraſſet. Quid hic geſſerit ipſe ſatis fuſe literis mandavit, & nos ſupra ſummatim ex illo, & ex amiſſis Suetonii monumentis de Scæva, cujus virtus in bello civili Dyrrachii clariſſime emicuit, quemque natione Britannum fuiſſe Poëta noſter Ioſephus in Antiocheide minus vere prodidit, in his de Britannia verſibus:

In libro de arte & natura.

Hinc & Scæva ſatus, pars non obſcura tumultus
Civilis, Magnum ſolus qui mole ſoluta
Obſedit, meliorque ſtetit pro Cæſare murus.

Verum Cæſaris in noſtra regione geſta ex ipſo & ex illis quæ ſupra ſcripta, petas. Nec enim ego grandævum illum Britannum conveni, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac inſula vidit, qui ſe fatebatur pugnæ interfuiſſe qua Cæſarem arma inferentem arcere littoribus aggreſſi ſunt, nec hiſtoriam jam conſcribere in animo habeo.

Pag. 26.

Thorax Veneris.

Huic littori ſatis longo tractu cumuli, velut aggeres, ſubſunt, quos ventos converriſſe nonnulli ſuſpicantur: ego vero munitionem, ſeu potius navalia caſtra eſſe exiſtimo, quæ Cæſar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermiſſis, confecit, ut in ea afflictas naves ſubduceret, contraque tempeſtates, & Britannos, qui eas fruſtra ſunt adorti, tutaretur. Audio enim ab accolis hunc aggerem *Romeſworke* vocari, quaſi Romanorum opus. Eoque magis credo Cæſarem hic appuliſſe, quod prodat ſeptimo hinc milliari (ſic enim legit antiquus liber à Fl. Conſtantino viro Conſulari emendatus) mare ita montibus anguſtis contineri uti telum ex locis ſuperioribus in littus adigi poſſit. Certe ſtatim à *Deale* cautium eminentia (*moles magnificas* vocat Cicero) Crythmo, quam *Sampetram* vocant, fœcunda per ſeptem plus minus milliaria ad *Dover* procurrit, ubi dehiſcit, & ſe tranſeuntibus aperit: eaque loci eſt natura, ut perinde ac Cæſar ſcribit, inter duos colles mare admiſerit, & continuerit. Hoc cautium divortio DVBRIS interjacet, cujus Antoninus meminit, Saxones Dofra dixerunt, nos *Dover*. Inditum nomen ſcribit ex Eadmero Darellus, quia clauſus & impeditus erat. *Cum enim*, inquit, *antiquis temporibus valde eo loco portuoſum mare ſe diffunderet, neceſſitate urgente, ſic effectum eſt, ut arctioribus quibuſdam limitibus conſtringerent.* Guilielmus Lambardus tamen nominis rationem à *Duſyrrha*, quod Britannice locum acclivem ſignificat probabilius deduxit. Oppidum quod inter cautes conſidet (ubi portus ipſe olim fuit, quum mare ſe inſinuaret, uti ex anchoris & navium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ jam fere nulla eſt, & in Galliam trajectu magis celebratur, quam ſua vel elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim eſt trajectus, cautumque olim lege erat, ut nemo qui religionis gratia peregre proficiſceretur, alibi trajiceret; & ex quinque portubus cenſetur, olimque tenebatur XXI naves ad bellum apparare eadem forma qua *Haſtings*, de qua diximus. Qua Oceanum jam glarea interjecta excluſum ſpectat, mœnibus præcinctum fuit, quorum pars aliqua ſupereſt. Templum habuit Martino ſacrum à Whitredo Cantii rege fundatum, Militum etiam Templariorum ædes, quæ jam diſparuerunt, ſedemque præbet Archiepiſcopi Cantuarienſis Suffraganeo, qui cum gravioribus Archiepiſcopus negotiis diſtrictus ſit, quæ ordinis ſunt, non quæ juriſdictionis epiſcopalis gerit. E colle, ſeu potius rupe, quæ à dextra, omni fere ex parte confragoſa in admirandam altitudinem, qua mare deſpectat, exurgit, caſtellum ampliſſimum inſtar urbeculæ, opere munitiſſimum, & turribus frequentiſſimum ſubjecto freto quodammodo minatur: *Clavem & repagulum Angliæ* vocat Matthæus Pariſienſis. Vulgus hominum à Iulio Cæſare conſtructum ſomniat: à Romanis primo conditum ex lateribus illis Britannicis in ſacello, quibus illi uſi ſunt in ſuis ſubſtructionibus, arbitror. Præcipitante in occaſum Romano Imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hic in præſidio collocarunt, è quorum apparatu ſagittæ illæ magnæ videntur, è baſiliſcis ſolitæ emitti, quas pro miraculis jam oſtendunt caſtellani. Ab Anglo-Saxonum ingreſſu, uſque ad confectum eorum imperium, nuſquam, ne verbulum de hoc caſtro, ſive oppido legerim, niſi in ſchidis quibuſdam ex tabula penſili hic aſſervata, deſcriptis, quæ memorant Cæſarem, cum ad *Deale* appuliſſet, & ad *Baramdowne*, (hæc equitabilis eſt planicies adjacens, & explicandis copiis opportuna) Britannos profligaſſet, Doverenſe caſtrum inchoaſſe, Arviragum poſtea contra Romanos muniviſſe, portumque obturaſſe. Arthurum deinde, & ejus milites, neſcio quos rebelles hic deviciſſe. Cæterum paulo ante Normannorum adventum unicum Angliæ munimentum habitum fuit, eoque nomine, Guilielmus Normannus Haroldum jurejurando adegit, ut hoc caſtrum cum puteo ſibi in manus traderet, cum regnum affectaret: compoſitiſque Londini rebus nihil prius habuit, quam hoc communire, nobilibuſque latifundia in Cantio aſſignare, ea lege, ut præſto cum certa militum manu ad hoc propugnandum forent, quod nunc tamen annua pecunia redimitur. Cum enim Hubertus de *Burgo* conſtitutus erat Conſtabularius hujus caſtri, verbis antiqui ſcriptoris utor, *Ille perpendens quod non eſſet tutum pro caſtro quolibet menſe habere novos cuſtodes ad VVardam, procurabat per aſſenſum Regis & omnium militum quod quilibet miles mitteret pro VVarda unius menſis decem ſolidos; & quod inde ſtipendiarentur certi homines electi & jurati, tam milites, quam pedites, ad caſtrum cuſtodiendum.* Fertur Philippum Auguſtum Galliæ regem dixiſſe, cum Lodovicus filius res novas

Navalia Cæſaris caſtra.

Darellus.

Sempetra.

Dubris.

Dover.

Suffraganeus Archiepiſcopi Cantuarienſis.

Numerus Tungricanorum.

Caſtlegard mutatum.

novas in Anglia moliretur, urbesque quasdam cepisset: *Ne in Anglia filius habet, ubi vel pedem ponat, si Doverense castrum in potestatem non redegerit*, utique quod totius Angliæ munitissimum & Gallo opportunissimum. In altera rupe, quæ est è regione, & æquato fere jugo, ædificii cujusdam perantiqui supersunt reliquiæ. Quidam, nescio qua persuasus ratione, *Cæsaris Aram* dixit; sed Ioannes Twinus Cantuariensis, senex eruditus, qui adolescens illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuisse mihi affirmavit, quæ nocturno navium cursui ignes ostenderet. Cujusmodi altera ex adverso ad Bononiam Galliæ extitit à Romanis posita, & longo post tempore à Carolo Magno restaurata, (ut testatur Regino, apud quem corrupte *Phanum* pro *Pharum* legitur) quæ nunc Gallis *Tour d' Order*, Anglis *The old man of Bullen*, vocatur. Sub hac rupe patrum memoria Henricus Octavus Rex potentissimus maximo labore, & infinitis impensis, defixis in ipso mari trabibus ingentibus, stilis colligatis, arborum, saxorumque cumulo injecto molem, seu pilam, nos *The Peere* vocamus, eduxit, qua tutius naves subsisterent. Sed optimi regis studium inhorrescentis Oceani furor cito devicit, operisque compages crebris fluctibus verberata se laxavit. Ad quam instaurandam Regina Elizabetha magnam pecuniæ vim erogavit, & Parlamentaria authoritas singulis Anglorum navibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in septennium imposuit.

Pharus.

Dover Peere.

Hæc ora maritima ab Europæ continente freto disjungitur, ubi maria terram perfodisse credunt nonnulli, Solinus *Fretum Gallicum* appellat, Tacitus & Ammianus *Fretum Oceani*, & *Oceanum fretalem*. Gratius Poëta *Freta Morinum dubio refluentia ponto*. Belgæ *De hoofden*, à duobus promontoriis. Nos, *The Strait of Calleis*. Galli *Pas de Callais*. Hic enim locus est, ut inquit nostri temporis Poëta,

The strait of Caleis, or Narrow seas.

———— gemini qua janua ponti
Faucibus angustis, lateque frementibus undis
Gallorum Anglorumque vetat concurrere terras.

Horrendis, ut vere inquit Marcellinus, *hoc fretum attollitur æstibus, rursusque in speciem complanatur camporum: bis inter duos Luna exortus affluens, bisque remeans*. Attollente enim se Luna ad Meridianum, & sub Horizonte in opposito jam demersa, supra modum hic intumescit Oceanus, & immensa aquarum moles tanto cum murmure in littora irruit, ut non sine causa ille dixerit, *Rhutupinaque littora fervent*. Et *Oceanum barbaris fluctibus frementem* dixerit D. Paulinus, ubi loquitur de terra Morinorum, quam *orbis extremam* vocat.

Epist. 2. ad Victricium.

Oboriatur hic disquisitio homine erudito qui ingenio & otio abundat, non indigna, an ubi hoc fretum jam Galliam & Britanniam interluit, isthmus fuerit, quæ olim regiones illas conjunxit, & postea vel diluvio universali, vel fluctibus irruentibus, vel terræ motu dirupta aquas pervias admiserit. Equidem orbis terrarum faciem tum diluvio, tum longo ævi vetustate, & aliis de causis fuisse variatam; utque insulas terræ motu, vel subducentibus se aquis terris adjunctas fuisse nemo dubitet: ita etiam terræ motu, & irruentibus undis à continenti insulas fuisse avulsas ex authoribus fide dignissimis certo est certius. Unde Pythagoras apud Ovidium:

An Britannia continenti olim juncta.

Vidi ego quod quondam fuerat solidissima tellus,
Esse fretum; vidi factas ex æquore terras.

Strabo enim ex rebus præteritis futuras conjiciens, isthmos & perfossas, & perfodiendas conclusit. *Vides*, inquit Seneca, *totas regiones à suis sedibus revelli, & trans mare jacere quod in confinio fuerat; vides & urbium fieri gentiumque discidium, cum pars naturæ concitata est de se, vel aliquod mare ingens spiritus impegit, quorum mira, ut ex toto, vis est. Quamvis enim parte sæviat, mundi tamen viribus sævit. Sic & Hispanias à contextu Africæ mare eripuit. Sic hac inundatione quam poëtarum maximi celebrarunt, ab Italia Sicilia* * *rejecta est*. Unde Virgilius:

Nat. quæst. 6.

* Rejecta.

Hæc loca vi quondam, & vasta convulsa ruina
(Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas)
Dissiluisse ferunt, cum protinus utraque tellus
Una foret, venit medio vi pontus & undis,
Hesperium Siculo latus abscidit, arvaque & urbes
Littore diductas angusto interluit æstu.

Plinius item docet Cyprum à Syria, Eubœam à Bœotia, Besbicum à Bithynia, cum partes essent Continentis, fuisse abruptas; at Britanniam ita à Continenti avulsam fuisse nemo veterum dixerit; innuunt tantum illi Virgilii & Claudiani versiculi cum Servii conjectura, quos in ipso hujus operis limine protulimus. Opinantur autem Dominicus Marius Niger, & Ioannes Twinus vir eruditissimus, & quisquis ille fuerit qui hos de Sicilia versus ad Britanniam distorsit,

Pag. 1.

———— Britannia quondam
Gallorum pars una fuit, sed pontus & æstus
Mutavere situm, rupit confinia Nereus
Victor: & abscissos interluit æquore montes.

Cum igitur hac in parte ex certa scriptorum authoritate firmamentum sit nullum, viri eruditi similitudines in ejusmodi fretis comparando ad veritatem indagandam, hæc & hujusmodi pensiculate perpendenda proponunt.

An eadem sit utroque in littore terræ natura. Quæ hic sane reperitur, utrumque enim littus rupibus eminentibus eadem quasi materia, & colore qua angustissimum est consurgit, ut perruptæ videantur.

Quanta sit freti latitudo. Certe ipsæ angustiæ non multo magis patent quam vel fretum Gaditanum aut Siculum: sc. XXIIII milliaria ut primo intuenti reciprocantibus utrinque fluctibus insanientis Oceani terras diremptas fuisse suspiceris. Nam terræ motibus subsedisse vix audeo suspicari, cum terræ-motibus hæc nostra Septentrionalis plaga admodum raris, nec illis unquam magnis conquassetur.

Quanta sit profunditas. Ut Siculum fretum LXXX passuum, ita hoc nostrum vix XXV orgiarum profunditatem excedit, cum utrinque mare sit multo profundius.

Cujusmodi sit fundus, arenosus, grumosus, limosus, & an arenarum pulvini in freto passim jaceant. Nullos autem jacere præter unum eundemque in medio canali à nautis accepi, qui decrescente æstu, vix tribus orgyiis altus.

Frowen Shoale.

Postremo, an aliquis in alterutro littore locus nomen habeat in antiqua lingua à diruptione, avulsione, separatione vel hujusmodi; ut Rhegium

gium ad fretum Siculum à Græco ῥήγνυμι, id est, *rumpo*, nomen habet, quod eo loci undarum impetu Sicilia ab Italia fuerit dirupta. Nullus autem mihi cogitanti occurrit, nisi *Vitsan* in littore Gallico nomen habere quis autumet à *Gwith*, quod divortium lingua Britannica significat.

Qui Britanniam Galliæ fuisse continentem post diluvium illud universale volunt, ex lupis qui apud nos olim, ut hodie in Scotia, & Hibernia frequentes, argumentantur.

Qui, inquiunt, in insulis esse poterant, cum cuncta quæ non erant in arca deleta fuerunt animalia, nisi longo post tempore terra fuisset pervia, & insulæ nullæ. Beatum Augustinum exercuit hæc quæstio, ad quam ille, *Lupi & cætera animalia possunt credi ad insulas natando transisse, sed proximas* (ut cervi quotannis ex Italia in Siciliam pabuli gratia) *Sunt autem quædam tam longe posita à continentibus terris, ut ad eas nulla videatur natare potuisse bestiarum. Quod si homines eas captas secum adduxerunt, à venandi studio fieri potuisse incredibile non est: quamvis jussu Dei, sive permissu etiam opere angelorum negandum non sit potuisse transferri. Si vero è terra exortæ sunt secundum originem primam, quando dixit Deus: Producat terra animam vivam: multo clarius apparet, non tam reparandorum animalium causa quam figurandarum variarum gentium propter ecclesiæ sacramentum in arca fuisse omnia genera, si in insulis quo transire non possunt, multa animalia terra produxit.* Hæc ille, nec aliquid perfectius politiusque hac in re quis proferre possit. Mihi proposuisse sufficiat, lector perpendat. Qui maxime perspiciat in hac re quid verissimum, mihi sane & sagax & perspicax habebitur.

De Civit. Dei. l. 16. c. 7.

Ex adverso in continente consederunt MORINI, sic antiqua Celtarum lingua dicti quasi maritimi, sive maris accolæ. Eorum regio nunc *Conté de Guines* & *Conté de Bolonois* dicitur, duosque olim nominatissimos habuit locos, GESSORIACVM, & ITIVM, unde Cæsar commodissimum è Gallia in Britanniam esse trajectum prodidit, plurimique fuisse credunt, quod nunc *Callais* vocant, sed magnus ille & eruditus Hospitalius Galliæ Cancellarius, rei antiquariæ peritissimus asserit Caletum minime vetustum esse, tantumque viculum fuisse, cujusmodi Galli *Burgados* vocant, priusquam Philippus Comes Bononiensis mœnibus incinxerit, non multis ante annis, quam Angli expugnaverint. Nec uspiam legas aliquos inde Britanniam solvisse ante illa tempora. Itium igitur alibi quærendum existimo, ad *Vitsan*, scil. inferius prope *Blacneß*, quod nos *Withsan* vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac insula transmisisse, & inde in eadem solvisse, ex historiis nostris observamus, usque adeo ut Ludovicus Iunior Rex Franciæ, cum Thomam Cantuariensem religiosa peregrinatione inviseret, apud Sanctum illum demisissime supplex intercessit, ut inter *Vitsan*, & *Dover* nemo naufragio periret: quasi hinc inde eo tempore commodissimus fuerit trajectus, nec alibi sane hoc fretum magis coarctatur. Quamvis existimandum sit, navigantes in transmittendo non navigationis compendium, sed portuum opportunitatem utroque in littore spectasse. Sic quamvis fretum angustissimum sit, inter *Blacneß* Galliæ, & *The Nesse* Anglia*Britannia*.

Morini.

Itius Portus.

Brevissimus inter Galliam & Britanniam trajectus.

gliæ: nunc tamen trajiciunt inter Dubrin, & Caletum, superioribus seculis priusquam obstrueretur Portus *Vitsan*, inter illum, & Dubrin, antea vero inter Rhutupias, & Gessoriacum, unde Claudius Imperator, & alii quos di[illegible] duces in Britanniam transmiserunt. GESSORIACVM hoc Plinius *Portum Morinorum Britannicum* vocare videtur, fortasse ob trajectum inde in Britanniam, Ptolemæus, apud quem in locum Itii prorepsit, *Gessoriacum navale*, qua etiam significatione, Britanni *Bowling Long* vocitant. Nam Gessoriacum fuisse maritimum illud oppidum, quod Ammianus BONONIAM, Galli *Bolongue*, Belgæ *Beunen*, nos *Bolen* vocamus, asseveranter contra Boethium Scoticum & Turnebum affirmarim; cum ex B. Rhenani authoritate, qui * tabulam militarem antiquam vidit, in qua scriptum *Gessoriacum, quod nunc Bononia*, tum itineraria ratione, quæ exacte respondet distantiæ, quam inter *Ambianos* & *Gessoriacum* interposuit Antoninus. Sed quod instar omnium est, piraticam Carausii factionem, quam * Gessoriacensibus muris inclusam, & captam retulit Panegyricus Constantio A. dictus: alter ad Constantinum Maximum ejus filium, ad * Bononiam fuisse devictam commemorat, ut Bononia, & Gessoriacum sit necessario unum idemque oppidum, vetustiusque nomen sub eo tempore exolevisse videatur. Nec enim judicandum est tantos authores ad tantos principes, in hujus loci notatione (recenti tum memoria) aberravisse. Sed quid mihi cum Gallia? Certe horum memoriam libentius usurpavi, quod majorum nostrorum virtus sæpissime hac in ora emicuit, qui Caletum, & Bononiam Gallis extorserunt, quorum hanc supplicanti Gallo post octennium pacta pecunia reddiderunt, illud vero, annos CCXII Gallo fremente, tenuerunt. Nunc ad Britanniam secundo æstu revehamur.

Gessoriacum.

Bononia Galliæ.

Tabula Peutegeriana nunc edita à M. Welsero.

Pag. 272. editione Basiliensi. & Pag. 251.

A Dubri cautes ex creta, veluti serie cohærentes, per V milliaria perpetuum habent dorsum usque ad *Folkstone*, quod olim floruisse Romanorum numismata quotidie inventa persuadent; quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuisse probabile est, quas Romani ad Saxones arcendos (Theodosio Iuniore regnante) *per intervalla* (ut inquit Gildas) *ad meridianam Britanniæ plagam in littore collocarunt*, Anglo-Saxonibus religionis nomine celebre fuit, à monasterio quod Eanswida Eadbaldi regis Cantii filia virginibus consecravit: nunc vero viculus est, ejusque partem maximam abrasit Oceanus. Baronia tamen fuit familiæ de *Abrincis*, à quibus ad Hamonem de *Crevequer*, & per ejus filiam ad Ioannem de *Sandewico*, cujus è Ioanne filio neptis Iuliana eandem Ioanni de *Segravio* in dotem attulit.

Folkstone.

Barones de Folkstone.

Conversa inde ad Occasum littorum fronte, prope *Saltwood* castrum Cantuariensium Episcoporum, quod Guilielmus Courtenæus Archiepiscopus Cantuariensis adauxit, & *Ostenhanger*, ubi Edwardus Baro *Poinings* prole illegitima fœcundus, splendida inchoavit ædificia; ad quartum milliare *Hith* sedet, è quinque portubus unus, unde & illud nomen assumpsit, quod Saxonibus portum sive stationem sonat; licet nunc vix illud nomen ob arenas accumulatas tueatur, quibus mare longius excluditur. Nec tamen ita

Saltwood.

Hith sive *Hide.*

diu est, ex quo primum emicuit, ex occasu scilicet *VVesthythi*. Oppidulum illud est ad Occasum vicinum, portusque fuit, donec hinc se mare proavorum memoria submoverit. Originem autem, uti & *Westhithum*, Limo debuit viculo adjacenti, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ, quas mare evomit, obstruxissent. Antoninus, & Notitiarum Liber PORTUM LEMANIS vocarunt, Ptolemæus Λιμὴν, quod cum apud Græcos significativum sit, Librarii ut viderentur defectum supplere, Καινὸς λιμὴν scripserunt, Latinique interpretes *Novum portum* converterunt: cum loci nomen *Limen*, vel *Lemam* fuerit, uti hodie *Lime*. Stationem hic sub Comite littoris Saxonici Præpositus numeri Turnacensium habuit. Viaque hinc Militaris saxis constrata ad Cantuariam pertingit, quam Romanorum fuisse opus facile dijudices, uti etiam castrum proxime vicinum (*Stutfall* vocant) quod in dejectu collis, decem quasi jugera inclusit, mœniumque reliquiæ supersunt Britannicis lateribus, silicibus, calceque cum arena & grumis intrita sic compactæ, ut nec dum vetustati cesserint. Nunc vero licet portus non sit, dignitatis tamen pristinæ umbram non tenuem retinet, *Guardianus* enim portuum hic ad *Shipway* solemne iniit jusjurandum, ubi primum magistratum init, & hic de caussis inter portuum incolas statis diebus agi solebat.

Portus Lemanis. Lime.

Stony-street.

Nonnulli existimarunt magnum flumen hoc in loco se exonerasse, quod unus & alter scriptor de *Lemano* fluvio, & *Lemanis ostio* meminerint, ad quod Danica classis anno salutis DCCCXCII appulsa fuerit. Sed falsos eos in loci descriptione opinor, tum quod nullus hic fluvius nisi tenuis admodum, qui statim despectus emoritur: tum quod Huntingdonensis Archidiaconus pressæ fidei author, illam classem ad *Lemanem portum* appulsam scribat, nec verbum de flumine habeat. Nisi quis sentiat (quocum ego sentire non ausim) *Rother* flu. qui sub *Rhie* Oceano commiscetur, hac defluxisse, cursumque paulatim immutasse, cum campestris illa planities *Rumney Marsh* terræ accresceret. Hæc enim campestris regiuncula, quæ à Lemani XIIII mill. in longitudine, VIII latitudine, occupat numeratq; oppida duo, paræcias XIX, jugera plus minus 44100, luxurianti viriditate saginandis pecoribus aptissima, maris beneficio terræ paulatim accrevit. Vnde maris donum appellare non immerito possim, perinde ac Ægyptum fluminis Nili donum vocarit Herodotus, & vir perquam eruditus Hollandiæ pascua, Boreæ & Rheni dona dixerit. Mare namque, ut paria faceret, quod alibi hac in ora hauserit, hic reddidit, vel recedendo, vel limum subinde apponendo; ut nonnulla loca quæ avorum memoria mari incubuerint, uno & altero milliari à mari jam disjungantur. Quanta sit soli ubertas, quam numerosa armenta pascat, quæ huc saginanda ex ultimis Angliæ partibus mittantur: quanta arte aggeribus contra Oceani insultus communiatur, non facile credat, qui non propius conspexerit. Vt melius etiam administretur Rex Edw. IIII constituit ut *corpus* esset *incorporatum* ex Balivo, juratis, & Communitate. Saxonico sæculo hujus incolæ * Ꝺeꞃꞅꞇaꞃe *Viri palustres* dicti erant, & nominis sane significatio cum loci natura optime convenit. Nec ego Æthelwerdum antiquum illum scriptorem capio, cum prodit *Cinulphum Merciorum regem vastasse Cantium, & regionem quæ Mersc-warum* dicitur. Et alibi, *Herbythum Ducem à Danis in loco Mersc-warum* truncatum fuisse, si hanc ipsam palustrem regiunculam non innuerit. *Rumney*, sive *Romney*, & olim *Romenal*, quod è nomine Romanorum opus fuisse conjectant nonnulli, hujus tractus præcipuum est oppidum, & è numero quinque portuum, cujus membra censentur *Vetus Romeny* & *Lid*, quæ junctim quinque naves bellicas, ea qua ante diximus forma, apparare tenentur. Sedet editiori tumulo è glarea & sabulo, portumque ad occasum habuit satis capacem, & ad plerosque ventos commodum, priusquam mare se subduxisset. Incolæ, ut est in Regis Guilielmi Primi libro, *fuerunt quieti pro servitio maris ab omni consuetudine, præter latrocinium, pacem fractam, & Foristell.* Floruitque tunc temporis inprimis, in custodias enim XII erat divisum, quinque habet eccclesias parochiales, Prioratum, & Nosocomium. Verum regnante Edwardo Primo, cum Oceanus ventorum violentia exasperatus hunc tractum operuisset, lateque hominum, pecorum, ædificiorumque stragem dedisset; & *Promhill* viculo frequenti pessundato, etiam *Rother*, qui hic prius se in Oceanum exoneravit, alveo emovit, ostiumque obstruxit, novo in mare aditu compendio per *Rhiam* aperto: ita ut sensim hoc oppidum deseruerit, quod jam inde decrevit, & pristinæ frequentiæ & dignitatis multum amisit.

Rumney Marsh

Petrus Nannius.

* *Marsh-men.*

795.

Rumney.

Anno 1287.

Sub hoc, terra in Ortum evecta longius procurrit, (*Nesse*, quasi nasum vocamus) cui insidet *Lid* satis frequens, quo incolæ de *Promhill* post illam inundationem commigrarunt. Et in ipso extremo promontorio quod *Denge-nesse* vocant, ubi nihil nisi glarea & scrupi, Ilices aculeatis suis foliis perpetuo virentibus in formam sylvæ humilis per mille passus & ultra lætissime proveniunt. Inter scrupos autem illos prope *Ston-end*, cumulus majorum lapidum conspicitur, quem vicini tumulum Sanctorum Crispini & Crispiniani esse volunt, quos in hoc littus naufragio ejectos; & in cœlestem patriam hic evocatos perhibent. Inde se reducens recta in occasum littus fertur pisorum inter scrupos ferax, quæ racematim numerosa congerie sua Sponte succrescunt, & parum à pisis campestribus sapore differunt, ad *Rotheri* usque ostium procurrit, quo alicubi à Southsexia Cantium disterminatur.

Lid.

Denge-nesse.

Hujus decursum à Southsexiæ parte superius paucis persequuti sumus. A Cantii parte, *Newenden* habet, quod fuisse portum illum diu quæsitum, quem Notitiarum liber ANDERIDAN, Britanni *Caer Andred*, Saxones Anꝺꞃeꝺceaꞅꞇeꞃ nuncuparunt, fere persuadeor: primum quod incolæ vetustissimum fuisse oppidum, & portum asseverant: deinde quod ad *Andredswald* sylvam, cui nomen fecit, situm habeat: postremo quod *Brittenden*, id est, *Britannorum vallem*, Saxones dixisse videantur, (uti etiam Segontium de quo antea) unde *Selbrittenden* toti Centuriæ adjacenti nomen. Romani, ut hanc oram contra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum Præfecto, hic statuerunt. Postea tamen Saxonum furore penitus deletum con-

Anderida. Andred-cester.

concidit. Hengistus enim, cum Britannos è Cantio omnino exturbare in animo haberet, maximique sua interesse existimaret, si majoribus copiis turmas adaugeret; Ællam è Germania cum magna Saxonum manu evocavit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni è sylva proxima insidiantes, ita eum exagitarunt, ut cum tandem post multas ultro, citroque illatas clades, partitis copiis, & Britannos in sylvis fudisset, eodemque tempore in oppidum irrupisset, ita ad vindictam barbari animus exarsit, ut occisis incolis funditus everterit. *Locus vero desolatus multis post sæculis transeuntibus*, (ut inquit Huntingdonensis) *ostendebatur*, donec sub Edwardo Primo fratres Carmelitæ è Carmelo Palestinæ recens profecti, qui solitaria quærebant loca, hic monasteriolum ex impensis Thom. Albugeri militis posuerint, oppidumque statim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, *Newenden*, id est, *Novum in valle oppidum*, dici cœpit. *Rother* flumen inferius dispertitis aquis insulam *Oxney* gramine luxuriantem amplectitur, & prope ostium *Apuldore* habet, ubi piratica Danorum & Normannorum colluvies quæ sub Hastingo Gallica littora infestaverat, prædis onusta terram conscendit, castrumque erexit, quos tamen Ælfredi Regis virtus ad pacis conditiones compulit.

Oxney. Apuldore.

Iuxta in sylvestri regione sunt *Cranbroke*, *Tenterden*, *Benenden*, & alia vicina oppida, in quibus lanificii, sive rei pannariæ laus inprimis floruit jam inde ab Edwardi III temporibus, qui propositis præmiis, & plurimis concessis immunitatibus Belgas in Angliam anno regni sui decimo evocavit, uti nostros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. nostræ columina merito numeratur.

Res pannaria primum in Anglia.

Nunc ut Cantii Comites suo ordine percenseam, omissis Saxonibus Godwino, & aliis, qui non hæreditarii, sed officiarii Comites erant) Odo uterinus Guilielmi Primi frater, primus habetur è Normannico sanguine Cantii Comes, simulque Bajocensis Episcopus, vir ingenio pravo, turbidoque, & rebus novandis semper intento, unde post gravissimam, quam concitarat seditionem, suis sedibus, & fortunis in Anglia à nepote Guilielmo Rufo ejectus. Deinde cum Stephanus Angliæ usufructuarius bellicosos homines beneficiis sibi astringeret, Guilielmum Iprensem Flandrum eo honore exornavit, qui *violentus Cantii incubator*, ut Fitz-Stephanus vocat, cum lachrimis emigrare ab Henrico Secundo coactus. Henrici etiam II filius, quem in Regem pater coronaverat, eadem de caussa Philippo Flandriæ Comiti, Cantii etiam titulum adjunxit, cum res novas in patrem moliretur, sed hic tantum titulo, & promisso tenus Cantii Comes erat. Ut enim habet Gervasius Dorobernensis: *Comes Flandriæ Philippus suum pro posse spopondit auxilium juveni Regi, faciens homagium cum juramento. Cui pro servitio suo promisit Rex cum toto Cantio, 1000 librarum reditus, Castellum quoque de Roffa, cum Castello de Dovoria.* Non longo post tempore Hubertus de *Burgo* optime de Repub. meritus, suo quasi merito eundem honorem ab Henrico III accepit, vir patriæ vere amans, & qui omnia officia, quæ à cive optimo patria exigere possit, inter medias adversantis fortunæ procellas cumulate præstitit; honore tamen exutus diem obiit: jacuitque hic titulus usque ad Edwardi II tempora. Ille enim fratri suo juniori Edmundo de *VVoodstock* contulit, qui nepotis sui Edwardi III tutor, falsæ & iniquæ invidiæ tempestatem subiit, securi percussus, quod in fratrem depositum, fraternum animum nunquam obscure tulerit, & illum jam è medio sublatum, (quod tamen illi omnino ignotum) è custodia liberare cogitaverit. Filii tamen duo Edmundus & Ioannes successerunt suo ordine, quibus sine sobole mortuis, hunc honorem eorum soror, ob venustatem dicta *The faire maide of Kent*, superstes, in equestrem *Holandorum* familiam transtulit: Thomas enim *Holand* ejus maritus dictus erat Cantii Comes, quem eo honore sequutus est Thomas ejus filius, qui obiit anno vicesimo Rich. Secundi, cui successerunt bini ejus filii, Thomas, qui Dux Surriæ creatus, statimque dum res novas in Regem Henricum Quartum moliretur, obtruncatus; & post eum Edmundus, qui Angliæ Archithalassus, dum *Fanum Brioci* in Britannia Armorica oppugnaret, accepto vulnere, anno salutis M CCCC VIII occubuit. In his cum hæc dignitas exacta periodo intercidisset, patrimonio inter sorores diviso, Rex Edwardus IIII, primùm Guilielmum *Nevill* Dominum de *Fauconberg*; eoque extincto, Edmundum *Grey* Dominum de *Hastinges*, *VVeisford*, & *Ruthyn* Cantiani Comitis titulo adauxit, qui Georgium filium successorem habuit. Ille ex Anna *VVidevile* conjuge prima Richardum Comitem Cantii progenuit, qui sine sobole diem clausit cum hæreditatem profudisset; ex secunda autem uxore Catharina filia Guilielmi Herberti Comitis Penbrochiæ Henricum *Grey* Equitem suscepit, cujus è filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem Cantii à Regina ELIZABETHA Anno M D LXXII erectus erat. Illique sine prole defuncto Henricus ejus frater successit, omnibus veræ nobilitatis ornamentis vir longe honoratissimus.

Comites Cantii.

Anno E.2. 15.

S. Brioc. Tho. Walsingham.

Habet hæc provincia parœcias 398.

DOBVNI.

Duffen Britannice profundum, sive depressum.

Bodo quid Britannis & Gallis.

Regiones, quæ hinc Oceanum Britannicum, illinc Sabrinianum fretum, & Tamisin fluvium interjacent, obambulavimus omnes. Nunc reliquas instituto ordine perlustremus, & transmisso flumine, ad Tamisis fontes, Sabrinæque æstuarium revecti, DOBVNOS *videamus, qui olim, ubi nunc* Glocestershire, *&* Oxfordshire, *habitarunt. Horum nomen factum à* Duffen *Britannica dictione credimus, quod maxima ex parte loca jacentia & depressa sub collibus insidebant, unde in universos nomen transiit, & ab ejusmodi sane situ* Bathieia *in Troade,* Catabathmos *in Africa,* Deep-dale *in Britannia nomina acceperunt. Hoc ut credam, facilius à me impetravi, cum videam Dionem hos populos eadem plane significatione* BODVNNOS *dixisse, si literæ non transponantur.* Bodo *enim vel* Bodun *profundum antiqua Gallorum lingua (quam eandem cum Britannica fuisse demonstravimus) significare author est Plinius, unde* Bodincomagus *urbs, ut habet ille, ubi maxima Padi altitudo,* Bodiontii *populi, qui vallem profundam, nunc* Val de Fontenay *ad Lemanum lacum incoluerunt, ut* Bodotriam *profundissimum in Britannia æstuarium tacitus prætermittam. De his Bodunis nihil è prisca memoria legendo erui, nisi A. Plautium Proprætorem in Britanniam à Claudio missum, horum partem in fidem accepisse, qui Cattuellanis parebant (finitimam enim illi regionem tenuerunt) præsidiumque circiter annum à Christo nato quintum & quadragesimum imposuisse, ut Dio prodidit.*

Wiccii.

Cæterum cum Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, pars horum & circumvicini novo Germanico nomine Wiccii *vocabantur, unde tamen (nisi cum bona lectoris venia) conjectare vix ausim. Si vero* Wic *Saxonibus fluminis sinum sonat, &* Vignones *Germaniæ populi sic dicantur, quod maris & fluviorum sinus accolerent, (hoc enim asseverat B. Rhenanus) minime absurdum erit, si inde* Wiccios *nostros deducerem, qui Sabrinæ ostium, quod admodum sinuosum, circumcoluere.*

GLOCESTER-SHIRE.

Glocestershire, Saxonice Gleauceſteꞃ-ſcyꞃe, quæ primaria Dobunorum sedes erat, ab Occasu Monumethensem & Herefordensem Comitatum, à Septentrione Wigorniensem, ab Ortu Oxoniensem & Warwicensem, à Meridie Wiltoniensem, nec non & Somersettensem spectat. Regio amœna & fertilis, ab Ortu æstivo in occasum brumalem porrecta. Orientalior pars collibus exsurgens *Cotteswold* vocatur. Media in fertilissimam subsidet planitiem, Sabrinaque nobilissimo flumine, quod glebis quasi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars trans Sabrinam tota sylvis obumbratur. Sed quid ego hæc? hunc mihi laborem sublevabit Guilielmus Malmesburiensis, qui pleno ore hanc regionem laudat, & describit. Ejus igitur verba ex libro de Pontificibus accipe, *A primaria civitate regio* Vallis Glocestriæ *dicitur, terra omnis frugum opima, fructuum ferax, hic sola naturæ gratia, illic culturæ solertia, ut quemvis tædiosum per socordiam provocet ad laboris illecebram, ubi centuplicato fœnore responsiva fit copia. Cernas tramites publicos vestitos pomiferis arboribus, non insitivæ manus industria, sed ipsius humi natura. Ipsa se terra sponte subrigit in fructus, eosque sapore, & specie plurimum cæteris præstantes, quorum plures ante annum marcescere nesciunt, ut dominis usque ad novos successores præstent officium. Regio plusquam alia Angliæ provincia vinearum frequentia densior, proventu uberior, sapore jucundior. Vina ipsa bibentium ora non tristi torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine. Villæ innumerabiles, ecclesiæ præstantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fl. Sabrina, quo nollus in hac terra alveo latior, gurgite rapacior, amne piscosior. In eo quotidianus aquarum furor, quem vel voraginem, vel vertiginem undarum dicam nescio, fundo ab imo verrens arenas, & conglobans in cumulum, cum impetu venit, nec ultra quam ad pontem pertendit. Nonnunquam etiam ripas transcendit, & magna parte circuita, terræ victor regreditur. Infœlix navis si quam à latere attigerit. Nautæ gnari cum vident illam* Higram, *(sic Anglice vocant) venire, navem obvertunt, & per medium secantes, violentiam ejus eludunt.*

Vites, & vinum.

Sabrina.

Higra.

Quod vero de centuplicato terræ fœnore dicit, à veritate multum abest: nec tamen ego cum querulis illis, & desidiosis agricolis quos perstringit Columella, solum nimia prioris ævi ubertate defatigatum, & effœtum existimarim. Hinc tamen, ut alia taceam, non est cur miremur, tot loca hac regione à vinetis *Vineyards* vocari, cum vinum protulerit, & certe ex incolarum potius socordia, quam cœli intemperie videatur, quod hodie nullum ferat. Cur vero alicubi in hoc Comitatu (ut in Statutis nostris legitur) privata consuetudine, quæ in legem invaluit, damnatorum patrimonia regi solummodo in annum, & diem cedant, eoque tempore exacto contra quam in reliqua fit Anglia, proximis hæredibus, viderint Politici, nec enim nostri instituti est inquirere. Nunc tres, quas dixi, partes, suo ordine perlustremus.

Forest of Deane.

Occidentalior pars trans Sabrinam (quam Silures

lures olim tenuerunt) ad Vagam sive *VVye* fl. Walliæ & Angliæ limitem, tota profundis sylvis occupatur. *Deane Forest* hodie nos vocamus, Latinorum alii *Sylvam Danicam*, à Danis, alii cum Giraldo, *Danubiæ Sylvam*. Ego vero, si à *Deane* oppidulo adjuncto hoc nomen factum non fuerit, truncato vocabulo, *Deane* ab *Arden* dictam suspicarer. Qua dictione & Galli, & Britanni pro sylva olim usi videantur, cum duæ longe maximæ sylvæ, altera in Gallia Belgica, altera apud nos in agro Warwicensi, uno eodemque nomine *Arden* appellentur. Saltus enim hic erat longe densissimus, & superioribus sæculis itinerum anfractibus, & umbrarum horrore ita opacus, & formidolosus, ut incolas ferociores, & ad latrocinandum audaciores reddiderit. Regnante enim Henrico VI ita Sabrinam latrociniis oppresserunt, ut ad eos coërcendos leges Parlamentaria authoritate latæ fuerint. Verum ex quo opulentæ ferri venæ hic fuerint repertæ, sylvæ illæ condensæ paulatim rarescere inceperunt. In hoc saltu, ad flumen satis antiquæ memoriæ fuerunt *Tudenham*, & *VVollaston*, quas Gualterus, & Rogerus fratres Giseberti de *Clare* circa annum MCLX Wallis extorserunt, & his contiguum *Lidney*, ubi Guilielnus *VVinter Vice-Admirallus* Angliæ, & Eques auatus celeberrimus ædes exstruxit elegantes. Sed antiquissimæ memoriæ est ABONE, sive AVONE ab Antonino memoratum, quod priscoillo nomine non omnino viduatum, *Aventon* hodie dicitur, viculus sane exiguus, sed qui exacte ad IX milliaria, ut ille notat, à VENTA SYLVRVM, sive *Caer VVent*, Sabrinæ adsidet. Cumque *Avon* flumen Britannis denotet, non absonum ert, si à flumine sic dictum putemus. Eadem enim plane significatione, ut alia omittam, nos *VVaterton*, *Bourne*, & *Riverton*, Latini *Aquinum*, & *Fluentium* habuerunt. Eoque magis hoc nomen à flumine inditum judico, quod ad hunc locum flumen trajicere solebant, unde oppidum è regione oppositum eidem Antonino TRAECTVS dicitur, sed corrupto proculdubio numero. Milliaria enim IX inter Trajectum & ABONE interponit, cum flumen vix II mill pateat. Intercidisse vero, vel potius in vicum abiisse tum videatur, vel cum inferius trajicere inciperent, vel cum Athelstanus Britannos Wallenses hinc exturbaret. Ille enim primus ultra Vagam sive *VVye* fl. (teste Malmesburiensi) eos submovit. Cumque ante ejus tempora Sabrina Anglos, & Wallos, sive Cambros disterminaret, ille Vagam limitem constituit, unde Nechamus noster,

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Haud procul à Vaga inter nemorosa avia *Breulais* castrum plusquam semirutum cernitur, Mahelis natu minimi filii Milonis comitis Herefordiæ fato insigne. Ibi enim avida ejus consilia efferam crudelitatem, & alieno imminentea avaritiam (his nominibus male apud scriptores audit) ultio divina assequuta est. Nam, ut Giraldus scripsit, à Gualtero de *Clifford* in hoc castro hospitio susceptus, ædibus deflagrantibus lapide à turre summa in caput impacto, animam exhalavit.

Ardena. Ferrum. Lidney. Abone. Aventon. Trajectus. Breulais.

Nec aliud est in hoc saltuoso loco quod adnotem, nisi Herbertum, qui sororem Mahelis illius Herefordiæ Comitis duxerat, uxorio jure Dominum de *Deane* dictum fuisse, à quo originem repetit inclyta illa Herbertorum familia, è qua Domini de *Blankeveny*, & recentiori ævo *Herberti* Huntingdoniæ & Penbrochiæ Comites, & alii. Unde etiam (si D. Powello in historia Cambrica credamus) oriundus est Antonius *Fitz-Herbert*, quem jurisconsultorum fuisse consultissimum, & *Placitorum* Tribunal, è quo aliquandiu jus dixit, & elaboratissimi de jure nostro municipali libri editi contestantur. Sed illum ex equestri *Fitz-Herbertorum* stirpe in Comitatu Derbiensi ortum esse alii, & quidem verius, si quid ego video, deduxerunt.

Sabrina flumen, HAFFREN Britanni vocant, cum longum iter angustiori alveo confecerit, ubi primum hunc agrum ingreditur, Avonam flumen, aliumque rivulum ab Oriente excipit, quibus intersidet *Tewkesbury*, Saxonice Theocrbury, aliis *Theoci Curia*, à Theoco, qui heremeticam ibi vitam duxit, denominatum. Amplum & elegans oppidum, tribus pontibus ad tria flumina pervium, laneis pannis conficiendis, & sinapi quod acrimonia plenum altissime penetrat, celebre: sed celeberrimum quondam monasterio antiquo, quod Odo & Dodo fratres fundaverunt anno DCCXV, ubi Aulam prius habuerunt, ut testati sunt hac inscriptione:

HANC AULAM REGIAM DODO DUX CONSECRARI FECIT IN ECCLESIAM.

Quod longo tempore & hostili furore evictum restauravit Robertus *Fitz-Haimon* Normannus, pio sane consilio, ut pro parte sua resarciret damnum quod Bajocensis in Normannica ecclesia tulerat, quam ejus liberandi caussa ignibus injectis absumpserat Rex Henricus Primus, pœnitentiaque ductus reædificavit. *Non facile*, inquit Malmesburiensis, *memoratu, quantum hoc Monasterium exaltavit Robertus Fitz-Haimon, ubi & ædificiorum decor rapuit advententium oculos, & monachorum charitas allexit animos.* In hoc ipse & successores ejus Glocestriæ Comites fuere sepulti, qui castrum suum de *Holmes* dictum in proximo habuerunt, quod nunc fere evanuit. Nec minus famæ accedit ex prælio Lancastrensi familiæ funesto, in quo anno MCCCCLXXI Lancastrensium plurimi cæsi, plures capti & obtruncati, eorum res ita accisa, spesque attenuata, sublato Edwardo Regis Henrici VI filiolo unico, cui indignissime cerebrum hic dispersum; ut jam inde contra Edwardum IV signa non extulerint. Vnde de hoc oppido I. Lelandus,

Ampla foro, & partis spoliis præclara Theoci
Curia, *Sabrinæ qua se committit Avona*,
Fulget, nobilium sacrisque recondit in antris
Multorum cineres, quondam inclyta corpora bello.

Inde *Deorhirst*, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori situ, unde magna damna perfert cum fl. ita insurgat, ut se non capiat. Monasteriolum olim habuit, quod à Danis dirutum, tandem revixit sub Edwardo Confessore, qui, ut in ejus testamen-

Vide in Com. Derby. Antonius Fitz Herbert Iurisconsultus. Severn. Tewkesbury. Sinapis. Fitz-Haimon.

Britannia. Fff

GLOCESTRIA DVCATVS; Vulgo GLOCESTER SHIRE.
Millar. Anglica quorum 4 uni Germ. aequa
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
WIGORNIENSIS COMITATVS PARS;
PART OF WORCHESTER SHIRE.
WARWICENSIS COMITATVS PARS;
WARWICK SHIRE.
PARS COMITATVS OXONIENSIS;
PART OF OXFORD SHIRE.
HEREFORDIÆ COMITATVS PARS;
HEREFORD SHIRE.
MONVMETHENSIS COMITATVS PARS;
MONMOVTH SHIRE.
WILTONIÆ PARS.
PART OF WILTSHIRE.
SOMERSET SHIRE.
Sabrina Flu.
Severne flu.
Tewkesbury
Cheltenham
Glocester
Stroud
Tetbury
Cirencester
Chepstow
Bristol
Thornbury
Chippingsodbury
Campden
Lechlade
Cricklade

ſtamento legimus, *Locum religioſum ad Deorhirſt, & ejus regimen S. Dionyſio prope Lutetiam aſsignavit.* Paulo tamen poſt, ut inquit Malmesb. *Antiquitatis inane ſimulachrum erat.* Huic mediamnis in Sabrina objacet, Oleneaȝ, & *Alney* Saxonice, nunc *The Eight*, id eſt, *Inſula.* Hinc celebris, quod cum aſſiduis prœliis & Angli, & Dani comminuti fuiſſent: miſſo in compendium bello, utriuſque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus commiſſa fuerint, qui ſingulari certamine de ſumma Imperii in hac inſula depugnarunt. Sed poſt ancipitem æquo Marte pugnam, pax convenit, & regnum inter eos diſpertitum: verum Edmundo ſtatim neque ſine ſuſpicione veneni ſublato, univerſam Angliam occupavit Danus.

Monomachia.

Sinuoſo volumine à *Deorhirſt* defluit Sabrina, & ſtatim ſe diffindens, ut amnicam inſulam viridantibus pratis lætiſſimam efficiat, primariam Comitatus præterfluit urbem, quam Antoninus CLEVVM, & GLEVVM dixit, Britanni *Caer Glovi*, Saxones Gleauceſteꞃ, nos *Gloceſter*, vulgus Latinorum *Gloverniam*, alii *Claudioceſtriam*, à Claudio Imperatore, ut fabulantur, qui ſic denominaret, quum Geniſſam filiam nuptiis hic Arvirago Britanno locaſſet. De quo Iuvenalis,

Gloceſter. Glevum.

> *Regem aliquem capies, vel de temone Britanno*
> *Excidet Arviragus.*

Quaſi alias ille filias quam Claudiam, Antoniam, & Octaviam ex tribus uxoribus tuliſſet, & Arviragus ea ætate innotuiſſet, cujus nomen Domitiani tempore vix primo exauditum. Sed valeant qui contabulatis mendaciis antiquitatem ſuperſtruunt. In Ninnii potius ſententiam irem, qui à Glouvo Vortigerni regis atavo denominatam ſcribit, niſi longo ante tempore *Glevum* ab Antonino dictum fuiſſet (quod & diſtantia à *Corinio*, & nomen comprobent.) Sed uti *Gleauceſter* Saxonum, à *Glevo* promanavit, ita *Glevum* analogice à Britannorum *Caer Glowi*, quod à dictione *Glow* profluxiſſe ſuſpicor, quæ Britannis *pulchrum* & *ſplendidum* ſonat, uti *Caer Glow* ſit idem, quod *urbs pulchra*, qua etiam ſignificatione Græci ſuam *Callipolim*, *Callidromon*, *Calliſtratian*, & Angli *Brightſtow*, atque in hoc ipſo agro *Faire-ford*, id eſt *Vadum pulchrum*, &c. habuerunt. Extructa fuit à Romanis, & Silurum quaſi cervicibus impoſita, Coloniaque eo deducta, quæ COLONIA GLEVVM dicta: vidimus enim fragmentum antiqui ſaxi in mœnibus Bathoniæ prope portam borealem ſic inſcriptum:

Gloceſtria Romanorum Colonia.

*DEC COLONIÆ GLEV
VIXIT ANN. LXXXVI.

*Decurio.

Vrbs Sabrinæ exporrecta imminet, qua flumine non alluitur, murus firmiſſimus alicubi opponitur, Templorum numero, & ædium deſcriptione ſane eſt elegans. In Auſtrali parte caſtrum è ſaxo quadrato conſurrexit, jam maxima ex parte pluſquam caducum. Guilielmi Primi temporibus extructum, ſedecimque domus eo loci (ut in Cenſuali Angliæ libro legimus) ad caſtrum conſtruendum demolitæ fuerunt. De quo litem Henrico Secundo Rogerum filium Milonis Conſtabularii Gloceſtriæ intentaſſe, fratremque ejus Gualterum omni jure quod in hanc urbem, & caſtrum habuit, excidiſſe Robertus de *Monte* ſcripſit. Ceaulinus Rex Occidentalium Saxonum primus Britannis circa annum reparatæ ſalutis DLXX vi & armis extorſit. In Merciorum poteſtatem poſtea ceſſit, ſub quibus magno cum honore floruit, monaſteriumque ampliſſimum Ethelredi Mercii permiſſu Oſricus Rex Northumbrorum virginibus poſuit, quibus Kineburga, Eadburga, & Eva Merciorum Reginæ ſucceſſive præfuerunt. Edelfleda etiam illa clariſſima Merciorum Domina templo, in quo ipſa ſita eſt, hanc urbem adornavit. Nec longo poſt tempore, cum Danicis deprædationibus univerſa regio exhauſta eſſet, virgines illæ ſacræ ſunt ejectæ, & *Dani* (ut habet Æthelwerdus author ille antiquus) *attegias fixerunt in oppido* Gleuu-ceſter *vario ictu.* Qua tempeſtate cum illa templa antiquiora ſubverſa fuiſſent, Aldredus Eboracenſis Archiepiſcopus, & Epiſcopus Wigornienſis, monachis aliud (quod nunc principem locum obtinet, & Decanum cum ſex præbendariis habet) conſtruxit. Verum illud ſuperioribus ſeculis novum decus accepit. I. enim *Hanley*, & T. *Farley* Abbates Capellam B. Virginis addiderunt, N. *Morwent* occidentale frontiſpicium, quod ſane pulcherrimum, è fundamentis erexit, G. *Horton* Abbas borealem partem tranſverſam, Abbas *Trowceſter* clauſtrum nitidiſſimum, & Abbas *Sebrok* campanile præcelſum adjunxit. Auſtrale vero latus ex oblationibus populi ad ſepulchrum Regis Edwardi Secundi reſtauratum etiam fuit, qui hic ſepultus monumento alabaſtrino: & non procul ab illo infelix Robertus *Curt-hoſe* Guilielmi Primi filius natu maximus Dux Normanniæ medio choro in tumulo ligneo. Supra chorum vero in fornice hujus eccleſiæ paries in ſemicirculum anguloſum eo artificio conſtruitur, ut ſi quis admodum ſubmiſſa voce ad unam ejus partem loquatur, & alter applicet aurem ad aliam partem ſatis longe diſtantem, facillime unamquamque ſyllabam exaudiat. Guilielmo Primo regnante, & antea, ferro conflando cives præcipue operam dediſſe videantur. Nec enim, ut eſt in libro Angliæ Cenſuali, aliud fere tributum, quam quaſdam ferri *Ioras*, baculoſque ferreos in uſum claſſis Regiæ, & pauculos mellis ſextarios reges imperarunt. A Normannorum ingreſſu calamitates nonnullas pertulit, ab Edwardo Henrici III filio, dum bello Baronico Anglia fumaret, direpta, & deinde fortuito igne pene abſumpta. Sed longa pace fovente, jam rediviva floret, duabuſque Centuriis adjunctis Comitatus factus, qui *Comitatus Civitatis Gloceſtriæ* nominatur. Epiſcopalique ſede patrum memoria adauxit Henricus VIII, qua olim dignitate præclaram fuiſſe aſſerit Galfredus Monumethenſis, & aſſerenti fidem non derogo, cum *Cluvienſis* Epiſcopus inter Britannorum præſules connumeretur, quod nomen à Clevo, vel *Glow* deductum conjecturæ meæ, hanc Glevum eſſe Antonini, quodammodo firmamentum ſubjungit.

878.

Sabrina cum jam Gloceſtriam reliquerit, diviſaſque aquas collegerit, alterno maris acceſſu, receſſuque plenior, more ſævientis pelagi exurgit, Oceanumque crebro ſinuoſus flexu petit. Nihil

hil vero in itinere visit quod memoria dignum, nisi qua *Cam* amniculum recipit, *Cambridge* rusticanum viculum, *cujus pontem quum ordine literato*, ut Æthelwerdus scribit, *Dani cum opimis spoliis transmeassent, exceperunt illos gravi prælio Occidentales Saxones, & Mercii in* Woodnesfeld, *ubi tres eorum reguli ceciderunt.* Heatfden Cinuill, & Inguar.

Cam-bridge.

Barkley. Vide *Bristow in Somersetshire.*

Eodem littore non multo inferius sedet *Barkley*, Saxonice Beoꝛkenlau, castro munitissimo *Majore* (qui summus est magistratus) & Dominis suis Baronibus de *Barkley* antiquæ nobilitatis notissimum; è quibus, regnante Henrico VII, Guilielmus Baro *Barkley* fuit Vicecomes *Barkley*, Marchio *Barkley*, Comes Nottinghamiæ, & Marescallus Angliæ; sed cum nullam ille progenuit prolem, hi tituli una cum illo evanuerunt. Qua arte Godwinus Cantii Comes vir ad faciendam injuriam instructissimus in hujus loci possessionem se miserit, si intelligere velis, paucula hæc ex Gualtero Mapæo, qui ante annos cccc floruit, legas, nec lectu sane indigna videantur. *Berkleia prope Sabrinam est villa 500 librarum. Monialium erat ibi monasterium, quibus Abbatissa præfuit nobilis & formosa. Godwinus Comes in dolo subtili satis non ipsam, sed sua cupiens, in transitu ei reliquit nepotem suum juvenem elegantissima forma, tanquam infirmum, donec reverteretur, instruxitque ipsum jacentem ne convalesceret, donec visitantes ipsum, & ipsam & quascunque posset moniales fecisset de honestis onustas; & ut plenam valeret ab iis assequi juvenis visitationis gratiam, anulos & zonulas ei dedit ipsis in fraude largienda. Is igitur voluptatis iter ultronium libenter ingressus, quod facilis descensus Averni facile docetur, & in id quod sibi sapit sapienter desipit. Penes ipsum resident omnia fatuis optanda virginibus pulchritudo, deliciæ, divitiæ, affabilitas, & solicitus est singulum locum habere. Diabolus Pallada igitur expulit, Venerem intulit, fecitque Salvatoris & Sanctorum Ecclesiam execrabile Pantheon, & delubrum lupanar, & sic agnas convertit in lupas. Tumentibus igitur multarum uteris, jam relanguens & victus voluptatis evictor evolat, Domino suo victrices aquilas mercede dignas iniquitatis illico refert. Ille regem impigre adit, Abbatissam, & suas prægnantes, & omnibus prostitutas edocet, exploratoribus missis omnia probat. Berkleiam ipsis petit ejectis, & à Domino suo accepit*, uxorique Guedæ reliquit, sed *quia de hoc Manerio*, sic habet liber* Censualis Angliæ, *pro destructione Abbatiæ ipsa aliquid comedere nolebat, emit pro illa* Vdecester *ut inde viveret, donec ad Berklay maneret.* Sic male parta mens bona semper aversatur. Quomodo Rex Edwardus Secundus uxoris artibus regno exutus, in hujus loci castro Adami Episcopi Herefordensis scelerata versutia sit sublatus, qui hæc verbula sine interpunctionibus ad ejus custodes scripsit: *Edwardum occidere nolite timere bonum est*, ut pro sensus varietate, & illi cædem patrarent, & ipse se commode excusaret, malim ab Historicis petatis, quam à me expectetis. Sub hoc *Aven* fluviolus mare subintrat, ad cujus fontes vix octo mill. pass. à littore in collibus prope *Alderley* viculum lapides cochlearem, & ostrearum specie enascuntur, quæ sive viva aliquando fuerint animantia, sive naturæ ludicra, quærant Philosophi naturæ venatores. Fracastorius vero Philosophorum ætate nostra Coryphæus, animantia fuisse minime dubitat in mari enata, & in montes undis delata. Montes enim à mari fuisse egestos affirmat, arena primum in tumulos conjecta, mareque inundasse ubi nunc montes exsurgunt, eodemque recedente insulas & montes fuisse detectos. Sed hæc extra curriculum.

Godwini fraus.

* *Domesday booke.*

Subdola Episcopi versutia. Edw. Secundi cædes.

Cochleæ lapideæ.

Trajectus.

TRAIECTVS cujus meminit Antoninus, è regione Abonis, ubi Sabrinæ æstuarium trajicere solebant, olim erat, ut conjicimus ex nomine apud *Oldbury*, id est, si interpreteris, *Vetus Burgus*, ut nos hodie ad *Aust* viculum paulo inferius. Hic *Anst-clive* olim vocabatur, clivus enim est confragosus & in magnam altitudinem editus. Memoria sane dignum est, quod hoc loco factum fuisse scribit Mapæus ille quem dixi. *Edwardus Senior*, inquit, *ad* Aust-clive, *Leolinus VValliæ regulus ad* Bethesley *egerunt, & cum ad colloquia Leolinus minime descenderet, nec Sabrinam trajiceret, Edwardus ad Leolinum transiit. Videns autem ipsum, & agnoscens Leolinus projecto pallio solenni, nam se foro paraverat, usque ad pectus ingressus est aquam, & cymbam amplectens ait, Sapientissime Rex, tua humilitas meam vicit superbiam, & sapientia triumphavit ineptiam, collum adscende, quod contra te fatuus erexi, & sic intrabis terram quam tibi hodie tuam fecit benignitas, acceptumque humeris super pallium suum sedere fecit, & junctis manibus sibi fecit * hominium.* In eodem etiam littore *Thornbury* jacet, ubi fundamenta magnifici ædificii educta visuntur, quod extructurus erat Edwardus Dux Buckinghamiæ ultimus, anno, ut testatur inscriptio, undecimo supra millesimum quingentesimum. Septem hinc milliaribus præfluenti Sabrinæ *Aven* infusus Glocestrenses & Somersettenses dividit, nec procul ab ejus ripa *Puclechurch* cernitur, olim villa Regia *Puclekerks* dicta, in qua Edmundus Angliæ Rex, dum litibus dirimendis inter Dapiferum suum, & *Leove* hominem profligatissimum, se interponeret, transfossus occubuit.

Austclive.

Superbia humilitate devicta.

* *homage.*

Thornbury.

Puclechurch.

Huic vicina sunt *VVinterbourne*, quæ suos Dominos habuit *Bradstonos* nomine, à quibus Vicecomites *Montis-acuti*, Barones de *VVentworth*, &c. genus deducunt. *Acton* quæ equestri familiæ de *Acton* nomen fecit, cujus hæres enupta Nicolao *Pointz* Equiti aurato tempore Edwardi Secundi, eandem posteris reliquit. *Derham* viculus, Saxonice Deoꝛham, ubi cruento admodum prælio Ceaulinus Saxo tres Britannorum regulos, *Commeail*, *Condidan*, & *Fariemeiol* cum aliis occidione occidit, & agri illius possessione Britannos omnino exuit. Amplissima valla castrorum munimenta, & hinc inde tanti belli monumenta expressissima etiamnum eo loci supersunt. Baronia hæc fuit Iacobi de *Novo Mercatu*, qui tres filias progenuit enuptas Nicolao de *Moëlis*, Ioanni de *Boteraux*, & Radulpho *Russell*, cujus posteri locupletati ex matrimonio cum hærede nobilis familiæ de *Gorges*, nomen *Gorges* sibi assumpserunt.

Bradestoni.

Acton Ireton.

Pointz.

Deorham.

Marianus.

Iacobus de Novo Mercatu.

Magis ad Septentriones *Duresley* conspicitur, antiqua *Barkleiorum* possessio, qui hinc de *Duresley* dicti, fundatores fuerunt Monasterii de *Kingeswood* Ordinis Cistertiensium in proximo: & haud ita procul ad Ortum *Beverston* castrum quondam *Gournaiorum*, & *Ab-Adamorum*, qui sub Edwardo Primo floruerunt, postea *Barkleiorum* ordinis equestris.

Beverston.

Ab-Adam.

Hactenus quæ trans Sabrinam, & ad Sabrinam sita sunt in hoc Comitatu cursim perstrinximus: nunc ad orientalem partem progrediamur, quam collibus attolli diximus, *Cotswold* scil. quæ à collibus & ovilibus sic dicta. Montes enim & colles *VVoulds* olim dixerunt Angli, unde Glossarium antiquum, Alpes Italiæ *The VVoulds of Italie* interpretatur. In his candidissimi ovium greges maximo numero pascuntur, cervice prolixa, & quadrato corpore propter situm gracilem, & collinum, ut vulgo creditur, quarum lanæ mollissimæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum collium latere antiquioris notæ quasi in una vicinia hæc celebriora loca cernuntur.

Cotswold. Wold quid Anglis.

Campden, vulgo *Camden*, mercatus satis celebris, ubi (ut author est Ioannes Castoreus) Saxonici generis Reges omnes anno Salutis DCLXXXIX convenerunt, & in commune de bello contra Britannos consuluerunt: quodque tempore Guilielmi *Conquestoris* possessio erat Hugonis Comitis Cestriæ, & ab ejus posteris ad Rogerum de *Somery* per Nicolaum de *Albeniaco* tandem devenit. Iuxta quod est *VVeston* non antiquæ memoriæ, sed jam ob speciosas ædes à Radulpho *Sheldon* sibi & posteris positas, quæ longe prælucent, memorandæ.

Campden.

Inquisitio 2 Edwardi I.

Hales Monasterium nuper florentissimum à Richardo Cornubiæ Comite & Romanorum Rege exædificatum, & alumno suo Alexandro de *Hales* in spinosa illa Scholasticorum Theologia coryphæo laudatum.

Hales.

Sudley, olim *Sudleagh* castrum elegantissimum, nuper sedes Ægidii *Bruges* Baronis de *Chandos*, cujus avum Joannem Maria Regina Baronem de *Chandos* creavit, quod ex antiqua familia de *Chandos* originem duxit, è qua effloruit regnante Edwardo Tertio Ioannes *Chandos* Vicecomes de *Sancto Salvatore* in Gallia ab omni rei militaris laude fœlicissimus. Olim vero nobiles qui hinc de *Sudley* nominati incoluerunt, ex antiquissima Anglica prosapia, scilicet Goda Æthelredi Regis filia prognati, cujus filius Radulphus Medantinus Herefordiæ Comes genuit Haraldum Dominum de *Sudley*, cujus soboles hic diu floruit, donec deficientibus masculis, hæres cum Guilielmo *Butler* ex familia de *VVem* nuptias contraxit, illique peperit Thomam, ille vero genuit Radulphum Thesaurarium Angliæ, ab Henrico Sexto creatum Baronem de *Sudley* qui hoc castrum novis ædificiis instauravit. Cujus sorores in familias de *Northbury* & *Belknape* enuptæ fuerunt, per quas brevi in varias familias possessiones sunt distractæ.

Sudley. Barones de Chandos.

Barones de Sudley.

Toddington etiam proxime est huic vicinum ubi *Tracii* generis vetustate clari diu floruerunt, qui sibi Barones de *Sudley* per-benignos olim senserunt. Quomodo autem in primo religionis dissidio in Guilielmum *Traci* hujus loci Dominum jam mortuum animadversum fuerit cadavere effosso, & publice cremato ob verbula in testamento quæ hæresim, ut ea tempora judicarunt, resipuerint. Quomodo etiam olim alter Guilielmus de *Traci* Thomæ Cantuar. Archiepiscopi cæde manus cruentaverit, Ecclesiastici fuse scripserunt, nec instituti est mei hujusmodi enarrare.

Toddington. Tracii.

VVinchelcombe hic etiam oppidum satis frequens, ubi Kenulphus Mercius monasterium erexit, & quo consecravit die, Edbricthum Cantii Regem quem captivum tenuerat, gratis ad suos demisit. Vix credas in quanta celebritate hoc Monasterium jampridem fuerat ob reliquias regis Kenelmi pueri septennis, quem soror, ut hæreditatem interverteret, clanculum è medio sustulit, & in Martyrum catalogum majores retulerunt. Territorium huic adjacens quondam per se Comitatus, sive Vicecomitatus censebatur, legimus enim in antiquo manuscripto codice ecclesiæ Wigorniensis, *Edric cognomento* Streona, *id est*, Adquisitor, *qui sub Rege primitus Æthelredo, & postea aliquandiu sub Cnut, sive Canuto omni Anglorum regno præerat, & quasi subregulus dominabatur, Vicecomitatum de VVinchelcombe, quæ per se tunc erat, Vicecomitatui Glocester adjunxit.* Inferius *Brimesfield* jacet, quæ suos olim Dominos habuit *Giffordos*, quibus uxorio jure lauta à *Cliffordis* obvenit hæreditas, & statim per hæredes fœminas, ad Dominos *Le Strange de Blackmer*, *Audleios*, & alios decidit.

Winchelcombe.

Brimesfield. Giffordi Barones.

Hæc inter colles; sub collibus vero juxta limitem Comitatus orientalem vidimus celebrem illam Roman. viam *Fosse* noto nomine dictam, quæ à Warwicensibus primum descendit per *Lemington*, ubi statio Romanorum videatur fuisse ex Romanis numismatis ibi sæpe erutis, quorum nonnulla mihi pro humanitate impertiit Edw. Palmerus antiquitatis sedulus cultor, cujus majores hic diu floruerunt, & deinde per *Stow on VVould* ventis ob sublimem situm nimis expositam & *Nort-Leach*, cognominem fluviolo alluenti, ad *Cirencester*, quam *Corinus* fluvius inter colles magna molarum opportunitate in austrum effusus allabitur, nominique adoptat suo. Vetustæ inprimis memoriæ hæc urbs est, Ptolemæo CORINIVM, Antonino DVROCORNOVIVM, id est, *Cornovium Aqua*, exacte ad XV à Glevo sive *Glocestria*, ut ille annotat, lapidem, Britanni *Caer Cori*, *Caer Ceri*, Anglo-Saxones Cyren-ceaster dixerunt, nos hodie *Circester*, & *Circiter*. Mœnium ruinæ peramplum fuisse declarant, quæ duo utique milliaria, ut ferunt, in ambitu collegerunt. Inclaruisse comprobant Romanorum nummi, pavimenta tessellata, & marmora inscripta subinde effossa, quæ cum in ignaros inciderint, non minimo antiquitatis damno comminuta perierunt, & viæ illæ Romanorum consulares quæ hic transverse se intersecarunt, quarum illa quæ ad GLEVVM sive *Glocester* duxit conspicuo aggere adhuc extat usque ad *Bridlip hill*, & diligenter intuenti saxis constrata videtur. Britannici annales hanc urbem à Gurmundo, nescio quo tyranno Africano, strategemate per passeres incensam deflagrasse produnt, unde *Passerem Vrbem* Giraldus vocat, & ex illis Nechamus,

Fosseway.

Isis fl. quod postea Tamisis.

Cirencester.

Corinium.

* *Fosseway.*

Via Romanorum militaris.

Vrbs vires experta tuas Gurmunde per annos
Septem.

Quis fuit hic Gurmundus plane ignoro. Incolæ sub urbem molem ostendunt, quam Gurmundum jecisse ferunt, *Grismundi* tamen *turrem* vocitant. Marianus antiquæ fidei historicus Ceaulinum hanc Britannis abstulisse memorat, quo tempore eorum exercitus ad *Deorham* fudisset, & Glevum in potestatem redegisset. Longo post tem-

tempore Occidentalibus Saxonibus paruit. Legimus enim Pendam Mercium à Cineglifo Saxonum Occidentalium Rege profligatum cum hanc ingentibus copiis circumsideret. In Merciorum tamen poteftatem cum univerfo agro tandem devenit, & ad Anglicam ufque monarchiam permanfit. Sub qua luctuofam, affligentibus Danis, fortunam fubiit, à Gurmone fortaffe illo Dano, qui & *Guthrus*, & *Gurmundus* ab hiftoricis vocatur. Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua funt agri compafcui, ruinæque cœnobii à Saxonibus, ut ferunt, primum extructi, & ab Henrico II reftaurati. In quo multos ex familia Baronum de *S. Amando* fepultos accepimus. Caftrum vero quod habuit regia authoritate anno primo Henrici III dejectum fuit. Lanificio maximum quæftum faciunt incolæ, & Richardi Primi fingularem in fe benignitatem prædicant, qui cœnobium locupletavit, & ipfos, ut afferunt, feptem adjacentibus Centuriis præfecit *ad tenendum ad feodi firmam*, ut caufas cognofcerent,& mulctas,aliaque ex caufis illis cognofcendis emolumenta fibi ipfi haberent. Rex etiam Henricus IV nonnulla indulfit privilegia ob operam ftrenue præftitam in Thoman *Holland* Comitem Cantii, Ioannem *Holland* Comitem Huntingdoniæ, Ioannem *Montacute* Comitem Sarifburiæ,Thomam *De-Spenfer* Comitem Glocestriæ, & alios qui ab eo fuis honoribus fpoliati in ejus caput confpirarunt, & hic ab oppidanis intercepti partim interfecti, partim capite obtruncati fuerunt.

Ifis fl. quod poftea Tamifis.

Corinio relicto, Corinus flu. Ifidi ad fextum milliare fe confociat. ISIS enim vulgo *Oufe*, ut Glocestrenfis origine effet, ex hujus agri auftrali limite, juxta *Torleton* viculum haud procul à via illa celebri *Foff-way* venis perennibus manat. Hic ille Ifis, qui poftea recepto Tama, *Tamifis*, compofito vocabulo dicitur, fluminum Britannicorum regnator, de quo non immerito dicere liceat, & ferere Britanniam, & rigare, quod de Euphrate in Oriente dixerunt veteres. Poëticam vero fontis defcriptionem ex Tamæ, & Ifis connubio fubjunxi, quam five admittas, five omittas minimi refert,

* *Foffeway.*

Lanigeros qua lata greges Cotfwaldia pafcit,
Crefcit & in colles faciles, vifura Dobunos,
Haud procul à Foffa longo fpelunca receffu
Cernitur, abrupti furgente crepidine clivi:
Cujus inauratis refplendent limina tophis,
Atria tegit ebur, tectumque Gagate Britanno
Emicat, alterno folidantur pumice poftes.
Materiam fed vincit opus, ceduntque labori
Artifici tophus, pumex, ebur, atque Gagates.
Pingitur hinc vitrei moderatrix Cynthia regni
Paffibus obliquis volventia fydera luftrans:
Oceano tellus conjuncta marita marito
Illinc cælatur, fraternaque flumina Ganges,
Nilus, Amazonius, tractufque binominis Iftri,
Vicini & Rheni: fed & his intermicat auro
Vellere Phryxæo dives, redimitaque fpicis
Clara triumphatis erecta BRITANNIA *Gallis, &c.*
Vndofo hic folio refidet regnator aquarum
ISIS, *fluminea qui majeftate verendus*
Cæruleo gremio refupinat prodigus urnam,
Intonfos crines ulvis & arundine cinctus.
Cornua cana liquent, fluitantia lumina lymphis
Difpergunt lucem, propexa in pectore barba
Tota madet, toto diftillant corpe guttæ:
Et falientis aquæ prorumpunt undique venæ.
Pifciculi liquidis penetralibus undique ludunt,
Plurimus & cygnus niveis argenteus alis
Pervolitat circum, &c.

Glocestriæ Comites.

Quod ad Glocestriæ Comites attinet, quidam Guilielmum *Fitz-Euftace*, tanquam primum Comitem nobis obtruferunt, quis hic fuit nondum legendo comperi, nec unquam natum fuiffe credo. Quod vero comperi, lectori non fubducam. Sub Normannorum ingreffum, Bithricum Saxonem Glocestriæ Dominum fuiffe legitur, quem Matildis Guilielmi Normanni uxor fpretæ injuria formæ exulcerata (ejus enim nuptias prius afpernatus erat) infeftiffime exagitavit, & cum in vincula tandem conjeciffet, ejus poffeffiones à victore Rege Robertus *filius Haimonis* Corbulenfis, vulgo *Fitz-Haimon* dictus accepit, qui in prælio *conto tempora ictus hebetatus ingenio, non pauco tempore quafi captus mente fupervixit.* Hujus filiam Mabiliam (quæ aliis Sibylla) Robertus Henrici Primi filius nothus in uxorem duxit, primufque Glocestriæ Comes factus, vulgo fcriptorum *Glocestriæ Conful* appellatur, vir fi quis alius eo feculo, excelfo atque invicto animo & qui nunquam rebus afperis de gradu dejectus pro forore Matilda contra Stephanum Angliam occupantem res magnas & arduas magna cum laude geffit. Ille hunc honorem Guilielmo filio reliquit, cujus tres filiæ in totidem familias hanc dignitatem intulerunt; maxima natu Ifabella Ioannem Regis Henrici Secundi filium hoc titulo ornavit, fed is poftea cum regni compos effet, illam repudiatam pro 20000 *Marcis* dedit Galfrido de *Magnavilla* filio Galfredi filii Petri Comitis Effexiæ, quem Comitem Glocestriæ dixit. Illo fine fobole mortuo, Almaricum * Ebroicenfem Glocestriæ Comitem inftituit, utpote filium Mabiliæ, quæ filia erat Guilielmi illius minima natu. Sed Almarico fine prole itidem defuncto, ad Amiciam filiam natu minorem devenit hæreditas, quæ Richardo de *Clare* Comiti Hertfordiæ elocata Gilbertum de *Clare* Glocestriæ Comitem peperit, cujus filius Richardus, nepos Gilbertus fecundus, & pronepos Gilbertus tertius, qui in prælio ad *Sterling* in Scotia cecidit, ordine fuccefferunt. Attamen dum hic Gilbertus tertius adolefceret, Radulphus de *Monte Hermerii*, qui clandeftinis nuptiis Gilberti fecundi viduam, Regis Edwardi Primi * filiam in uxorem duxerat, Comitis Glocestriæ titulū aliquandiu geffit, cumque Gilbertus annum ætatis XXI expleffet, eum exuit, & inter Barones accenfebatur. Poft Gilbertum tertium fine liberis demortuum Hugo *Defpenfer* vulgo *Spenfer* junior à fcriptoribus dictus eft Comes Glocestriæ, eo quod primogenitam ejus Gilberti tertii fororem duxerat. Verum illo à Regina & proceribus in odium Regis Edwardi Secundi, cui erat in deliciis, fufpenfo, hunc honorem Hugo de *Audeley*, qui alteram duxerat fororem gratia Edwardi III accepit. Poft ejus obitum in Ducatum hunc titulum erexit Rex Richardus Secundus, trefque Duces, unumque Comitem interpofitum habuit, quibus omnibus

Hift. Monaft. Tewkesbury.

Fitz-Haimon Guil. Malmef.

Pat. 15. Ioan. R. 4.
* *D'Evreux.*

Glocestriæ & Hertfordiæ Comites.

* *Ioanna D'Acres dicta quia Aconi nata.*
Tho De la Mare in vita E. 2.

equum se præbuit Sejanum. Thomam de *VVoodstocke* Comitem *Buckinghamiæ*, filium natu minimum Regis Edwardi III Glocestriæ Ducis titulo primum evexit, statimque detrusit Rex ille Richardus Secundus. Illum enim magna molientem Caletum ex improviso abreptum plumeo lecto injecto suffocari curavit, cum sub sua manu prius confessus fuisset (ut in Rotulis Parlamentariis habetur) se regiam authoritatem extorto à Rege diplomate sibi arrogasse, ad Regem armatum accessisse, opprobriis lacerasse, viros doctos de fide renuncianda consuluisse, atque de Rege deturbando cogitasse. Ob quæ, jam mortuus Parlamentaria authoritate læsæ Majestatis damnatus. Illo extincto, idem Rex Thomæ *Despenser* Comitis Glocestriæ titulum contulit, qui paulo post non meliori quam Hugo proavus fato, ab Henrico IV exturbatus, ignominiose degradatus, & Bristoliæ securi percussus. Secundum Glocestriæ Ducem creavit Humfredum fratrem Rex Henricus V, qui *Regum filius, frater, & patruus, Dux Glocestriæ, Comes Penbrochiæ, Magnus Angliæ Camerarius* (his enim titulis usus est) de Republica & literis optime meritus fraude muliebri apud *S. Edmundi Burgum* sublatus. Tertius & ultimus erat Richardus frater Regis Edwardi IV, tertius, qui postea Richardi III nomine regnum, sublatis scelere nepotibus, occupavit, & post biennium justo prælio cum vita amisit; sensitque quod scelere quæsita potentia non sit diuturna.

Glocestriæ Duces.

Richardus Tertius Rex Angliæ.

De hoc postremo Glocestriæ Duce, primisque ejus regni auspiciis liceat mihi Historici personam paulisper induere, quam & mox, quia satis tueri non possum, exuam. Cum ille regni *Protector* jam declaratus nepotes suos Edwardum V Regem Angliæ, & Richardum Ducem Eboraci tenellos in potestate haberet, regnum sibi aucupaturus benignitate in plurimos profusa, summa gravitate cum comitate singulari aspersa, solida prudentia, justitiæ æquabilitate, nec non subdolis artibus omnium omnino animos, præcipue autem juris-prudentum sibi conciliavit; & effecit ut nomine Ordinum regni supplex sibi exhiberetur libellus, quo maximopere contenderent, ut ad publicum Regni bonum & populi salutem regnum capesseret, patriam labentem exciperet, corruere non sineret, quæ (naturæ jure, & legum authoritate proculcatis) bellis intestinis, rapinis, homicidiis, & nullo non miseriarum genere conflictata contabuerat, ex quo Edwardus IV frater ejus matrimonium infaustum cum Elizabetha *Greii* vidua philtris pellectus, sine procerum assensu, sine matrimonii publicatione, clandestino, non in facie ecclesiæ, contra laudatissimam Ecclesiæ Anglicanæ consuetudinem contraxisset. Quodque gravius, cum jam antea ille sponsalia cum Domina Æleanora *Butler* Comitis Salopiæ filia præcontraxisset: unde illegitimas fuisse illas nuptias, & una liberos ex illis procreatos illegitimos esse, & regni minime capaces certo certius constaret. Adhæc cum Georgius dux Clarentiæ frater Secundus Edwardi IV Parlamentaria authoritate læsæ majestatis esset damnatus, ejusque liberi omni jure successionis inde exclusi, nemini non compertum esse, quod Richardus ipse solus & certus regni superesset hæres. Quem in Anglia natum Angliæ bono serio consulturum certo norunt, nec de ejus natalibus & *filiatione* dubitare possent: cujus etiam prudentiam, justitiam, animi magnitudinem, res belli fortissime pro Reipub. salute gestas, & regii generis splendorem, utique è regio Anglorum, Gallorum, & Hispanorum semine explorate perspicerent. Quare, his & hujusmodi, etiã atq; etiam diligenter perpensis, ipsum in Regem illo scripto, & uno omnium consensu libentes lubentesque elegerunt, precibusque & lachrymis prostrati ejus fidem implorantes obtestati sunt, ut regna Angliæ, Franciæ, & Hiberniam ipsi jure hæreditario, & ipsorum electione delata assumeret, & pro pietate patriæ jacenti salutarem dextram porrigeret. Omnem illi fidem, obsequium, studium prolixe polliciti, si faceret; sin minus, se ultima quæque experturos potius quam indignissimæ servitutis laqueos, quibus jam explicati erant, denuo subituros. Hic libellus supplex ipsi exhibitus priusquam regnum capesseret, postea etiam in publico ordinum regni conventu oblatus erat, & approbatus, & eorum authoritate scitum & declaratum (congerie verborum ut assolet) jure divino, jure naturali, Angliæ legibus, & nunquam satis laudata consuetudine Richard. legitima electione, consecratione, & coronatione fuisse & esse Regem Angliæ, &c. indubitatum, & ad liberos ex ejus corpore prognatos regnum Angliæ, &c. jure spectare. Vtque ex ipso autographo loquar, *authoritate Parlamenti pronuntiatum, decretum, & declaratum erat omnia & singula in prædicta Bulla contenta esse vera, & indubia, ac idem Dominus Rex de assensu trium Statuum regni, authoritate prædicta pro vero & indubio pronuntiat, decernit, & declarat.* Hæc paulo fusius exposui, ut intelligatur quid & quanta Principis potentia, simulata virtus, Iuridicorum strophæ, spes blanda, timor sollicitus, novarum rerum studium, & speciosi obtentus in prudentissimo Ordinum regni conventu contra fas & jus efficere potuerint. Cæterum hic Richardus non ut Galba capax imperii, nisi imperasset, habendus, qui omnium expectationem imperium nactus fefellit: sed dignissimus regno nisi malis artibus, & scelere ad regnum grassatus esset, adeo ut inter malos viros sed bonos principes prudentum consensu fuerit connumeratus. Sed ego Chorographus deposita jam persona hæc historicis relinquo.

Parœciæ 280 *in hoc Comitatu comprehenduntur.*

OXFORD-

OXFORD-SHIRE.

OXoniensis ager, Saxonice Oxenfordschyre, vulgo *Oxford-Shire*, quem etiam ad Dobunos spectasse diximus, Glocestrensi ad occasum conjungitur, ab Austro qua in maximam latitudinem excurrit, Iside flumine à *Barkshire* excluditur, ad Ortum Buckinghamiensi agro definitur, ad Septentriones, qua in conum quasi desinit, hinc Northantoniensi, illinc Warwicensi includitur. Regio fertilis est & opima, plana arvis & pratis sunt exculta: colles crebris sylvis obsessi, nec frugibus tantum, sed omni genere animantium, quæ venatu & aucupio ad cibum capi solent, ubique referta, fluviis etiam piscosis irrigua. ISIS enim, qui postea TAMISIS, longo decursu Australe latus subluit. *Cherwell* piscosus fluviolus cum Northantonienses ab Oxoniensibus aliquandiu sejunxerit, placide mediam regionem intermeat, & quasi in duas dispertit partes. Partemque Orientalem Tama suis aquis irrigat, feracemque reddit, donec ab Iside uterque cum influentibus rivulis excipiatur.

Rodcot bridge. Bablac.

Isis cum Wiltonienses perstrinxerit, statim atque Oxonienses adit, Rodcottano ponte coërcitus *Bablac* præterfluit, ubi Robertus Verus ille potentissimus Oxoniæ Comes, Dubliniæ Marchio, & Dux Hiberniæ, qui ut in summa fuit potentia apud Regem Richardum Secundum, ita summa invidia apud proceres; nullam potentiam, ut inquit ille, potentem esse nos docuit. Ibi enim levi prælio à proceribus devictus, in flumen se conjicere & tranare coactus, suæ fortunæ catastrophen exhibuit: solum enim statim vertit, & extorris obiit. De quo in Connubio Tamisis & Isis.

1387.

Aper symbolum familiæ Verorum.

Hic verus notissimus apro
Dum dare terga negat virtus, & tendere contra
Non sinit invictæ rectrix prudentia mentis;
Vndique dum resonat repetitis ictibus umbo,
Tinnituque strepit circum sua tempora cassis,
Se dedit in fluvium, fluvius lætatus & illo
Hospite, suscepit salvum, salvumque remisit.

Burford.

Iacentibus agris inde sæpius innatans Isis Windrusho fluviolo primum augetur, qui è *Cotteswoldia* profluens ad ripas *Burford* videt, Saxonice Beorford, ubi Cuthredus Occidentalium Saxonum Rex, tunc Merciorum beneficiarius, cum acerbissimas Æthelbaldi Mercii exactiones diutius ferre non posset, qui suorum succum & sanguinem exhaurire cœpit, signa contra eum extulit, & fugavit: vexillo ejus capto, in quo aureum draconem depictum fuisse memorant authores.

Barone Lovell.

Inde *Minster Lovell* prætervehitur, sedem olim Baronum Lovellorum de *Tichemersh*, qui à Lupello Normanno nobili exorti multis seculis floruerunt, & opulentis nuptiis cum hæredibus de *Tichemersh*, Dominorum *Holand*, *D'eyncourt*, & Vicecomitum de *Bellomonte* aucti. Desierunt vero in Francisco Vicecomite *Lovell* Camerario Richardi Tertii, à Rege Henrico VII proscripto, & in prælio ad *Stoke* pro Lamberto ementito principe occiso, cujus soror erat Frideswida Henrici primi Baronis *Norris* avia.

Whitney.

Hinc *VVhitney* perfundit Windrushus antiquum oppidum, & ante Normannica tempora Episcoporum Wintoniensium, cui adjacet *Coges* caput Baroniæ de *Arsic*, cujus domini è familia Comitum Oxoniæ prognati multos ante annos sunt extincti.

Barones de Arsic.

Iuxta quod *VVichewood* saltus late patet, qui quondam latius patuit. Nam *Rex Richardus Tertius deafforestavit magnum agrum de VVichewood inter VVoodstocke & Brighstow, quem Edwardus Quartus forestæ incorporavit*, ut testatur I. Rossus Warwicensis.

Einsham.

Windrusho recepto ad *Einsham* defertur Isis, Saxonice Eignesham, villam olim Regiam inter amœnissima prata consitam, quam Cuthwlfus Saxo devictis Britannis primus abstulit, Æthelmarus vir nobilis monasterio ornavit. Quod Æthelredus Rex Angliæ anno Salutis CIↃV confirmavit, & *libertatis privilegium* (ex ipso Autographo loquor) *cum signaculo sanctæ crucis confirmando consignavit*. Nunc autem in privatas ædes conversum Comitem Derbiensensem Dominum agnoscit. Sub hoc in Isidem *Evenlode* fluviolus emittitur è *Cotteswoldia* etiam prolapsus, qui in ipso agri limite, non longe à ripa antiquum monumentum relinquit, vasta scilicet saxa in orbem disposita, quæ *Rolle-rich stones* vulgus appellitat, hominesque olim fuisse qui in saxa stupenda metamorphosi riguerunt, somniat.

Rolle-rich stones.

Horum qualemcunque delineationem jam olim expressam pagina sequenti exhibemus. Informia enim sunt, inæqualia, longique temporis vetustate multum imminuta, & exesa. Omnium celsissimum quod extra coronam Ortum spectat *Regem* vocitant, quia Regem illum Angliæ fore, si modo *Long-Compton* (viculus eo nomine subjacet) semel vidisset, quem pauculis progressus passibus videas: aliaque quinque ex altera parte contigua *Equites*, reliquos *Exercitum* fuisse comminiscuntur.

Hæc victoriæ alicujus monumentum ego crediderim, & forte à Rollone Dano, qui postea rerum in Normannia potitus. Quo enim tempore ille cum suis Danis, & Normannis Angliam deprædationibus exagitaret, Danos cum Anglis prælium juxta ad *Hokenortum* conseruisse legimus, & postea iterum dimicasse ad *Scierstane* in *Huiccia*, quem etiam judicarim lapidem esse illum terminalem in proximo, qui quatuor Comitatus distinguit, hoc enim Saxonica illa dictio *Scierstane* planissime innuit.

Hochnorton.

Hochnorton vero ille de quo dixi, ob rusticitatem incolarum superiori seculo cessit in proverbium, ut inde natum dicerent, quasi Suillium, qui moribus sit agrestioribus. Nulla re olim magis innotuit quam miseranda Anglorum cæde in prælio contra Danos sub Edwardo Seniore.

Lib. Osniensis.

D'Oily.

Baronia fuit postea D'Oiliorum honoratæ & antiquæ familiæ Normannicæ, quorum in Angliam primus ingressus est Robertus *D'Oilye*, qui ob operam strenue præstitam, hunc vicum, plurimasque terras à Guilielmo *Conquæstore* accepit, nonnullasque dedit fratri suo jurato

OXONIVM Comitatus, Vulgo OXFORD SHIRE.
Regis Aelfridi Vniversit. Oxoniensis Fundat. Insignia.
Insignia Vniversit. Oxoni: ensis.
Septentrio.
Meridies
Occidens
Oriens.
WARWYCK.
GLOCESTER.
BVCKINGHAMSHIRE PARS.
BERCHERIÆ.
WILTONIA. Vulgo WILTSHIRE.
BARKSHIRE.
PART OF NORTHAMPTON SHIRE
PART OF BARKSHIRE.
PARS. Anglice BARKSHIRE.
Vere Comes Oxony.
Milliaria Anglica quorum quatuor uni Germanico respondent.
Ioh. Blaeu excud.
Vniversitie Coll. 872.
Merton Colledge 1274.
Oriall Colledge 1323.
New Colledge 1375.
All. Soules Coll. 1437.
Brasenose Coll. 1513.
Christus Church 1546.
Saint Iohns Coll. 1557.
Balliol Colledge 1264.
Exceter Colledge 1316.
Queenes Colledge 1340.
Lincolne Colledge 1420.
Magdalen Coll. 1459.
Corpus Christi Coll. 1516
Trinitie Colledge 1556.
Iesus Colledge.
OXFORDE
Banburye
Chippingnorton
Witney
Burford
Wodstoke
Abbington
Wallingford
Henley
Reding
Tame
Dorchester
Faringdon
Lachlade
High Wickham
Madenhead
Whichwood forest
Bernwood forest
Shotover Wood
CHADLINGTON
WOTTON
PLOVGH
HVNDRED
BYLLINGTON
BAMPTON
LEWKENOR
PIRTON
EWELME HVND.
LANGTREE HVNDRED.
BINFEILD HVND.
BLOXHAM

16

Baronia de *Sancto Valerico.*

Registr. Mon. de *Osney.*

Rogero Ivereio, quæ dictæ fuerunt Baronia de *S. Valerico.* Verum cum Robertus ille sine prole mascula diem obiisset, successit in hoc frater ejus Nigellus, cujus filius Robertus Secundus fuit fundator Monasterii *Osney.* Tandem vero hæres hujus familiæ *D'Oily* enupta fuit Henrico Comiti Warwicensi, cui peperit Thomam Comitem Warwici, sine prole defunctum, regnante Henrico Tertio, & Margaretam, quæ etiam sine sobole obiit, licet duos habuerit maritos, Ioannem Marescallum, & I. de *Plessetis* utrumque Warwici Comitem, Tunc vero (ex ipsa largitionis Charta loquar) Rex Henricus III *Hochnorton, & Cudlington concessit Ioanni de Pessetis, sive Plessy, quæ fuerunt quondam Henrici D'Oily, & quæ devenerunt in manum Regis post mortem Margaretæ quondam Com. VVarwici uxoris prædicti Ioannis, tanquam Eschaeta de terris Normannorum, habendum & tenendum donec terræ Angliæ & Normanniæ fuerint communes.* Ex hac tamen antiqua & celebri stirpe equestris D'Oliorum familia etiamnum in hoc Comitatu superest.

37.H.3.

Woodstocke.

Nihil aliud memorandum præterfluit *Evenlode*, sed cursu satis longo confecto amniculum admittit, ad quem sedet *VVoodstok* Saxonice ꝩuꝺeꞅꞇoc, id est, *Locus sylvestris*, ubi Ethelredus Rex olim ordinum conventum habuit, & leges tulit. Ædes hic sunt regiæ magnificentiæ plenæ ab Henrico Primo constructæ, qui etiam vivarium amplissimum saxeo muro incinctum adjunxit, quod primum fuisse in Anglia vivarium scribit Ioannes Rossus, licet *Parcus sylvestris bestiarum* semel atque iterum in Censuali Angliæ libro legatur. Verum jam inde in eum numerum excreverunt, ut plura fuerint in Anglia, quam in reliquo orbe Christiano habeantur, eo usque venandi studium majores nostros provexit. Referunt historici nostri Henricum II, cum Rosamundam Cliffordiam deperiret, quæ forma adeo eximia & liberali erat, ut ejus pulchritudo omnes ex principis animo deleret mulieres, & jam *Rosa mundi* vulgo diceretur: ad eam ab importuna Iunone sua occultandam, Labyrinthum in his ædibus multis ambagibus, occursu, recursuque inexplicabili inædificasse, qui tamen hodie nusquam apparet. Oppidum ipsum cum nihil habeat quod ostentet, Homerum nostrum Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum fuum fuisse gloriatur. De quo & nostris Poëtis Anglicis illud vere asseram, quod de Homero, & Græcis eruditus ille Italus dixit:

Vivarium in Anglia primum.

Labyrinthus.

Galfredus Chaucer.

Hic ille est cujus de gurgite sacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenii aleam positus, & Poëtastros nostros longo post se intervallo relinquens:

jam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.

Isis cum *Evenlodum* jam admiserit, diviso alveo in plurimas, & amœnissimas insulas distrahitur, ad quas *Godstow*, id est, *Dei locus*, virginum cœnobiolum erat, quod Ida vidua opulenta extruxit, & Ioannes Rex instauravit, annuoque censu dotavit, ut virgines illæ sacræ suis suffragiis (ea enim persuasio jam omnium animos occuparat,) Henrici II patris, & Rosamundæ animabus subvenirent. Illa enim ibi cum hoc Epitaphio Rhythmico sepulta:

Godstow.

Hac jacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Necdum in unum se colligit Isis, cum Cherwellum, qui agrum hunc quasi intermeat, è Narthantonensi provincia obvium habeat. Hic *Banbury* quondam Banesbyꞃiᵹ primum perfundit, ad quod Kinricus Visisaxo Britannos pro aris & focis fortiter dimicantes memorabili prælio olim fudit: & superiori seculo Richardus *Nevill* Comes Warwicensis, dum à Lancastrensium partibus staret, Eboracenses ita profligavit, ut statim etiam ipsum Edwardum IIII consilii inopem ceperit, & abduxerit. Nunc autem conficiendo caseo notissimum, castrum ostendit, quod Alexander Lincolniensis Episcopus (ad Lincolniensem enim cathedram spectat oppidum) constru-

Banbury.

xit, qui cum late potius, quam læte habitare voluit, plurima ſibi mala ex inſanis ſubſtructionibus accerſivit. Sub hoc, ut obiter notem, Romanorum Imperatorum numiſmata reperta, ut etiam alibi in vicinis agris, ad loci vetuſtatem aſſerendam faciunt.

Nec hic omittendum, quod proximum eſt *Broughton* ſedes Richardi *Fienes* ſive *Fenis*, cui & hæredibus de corpore Potentiſſimus Rex Iacobus anno regni ſui primo *recognovit & confirmavit nomen, ſtilum, titulum, gradum, dignitatem, & honorem Baronis de Say & Sele*; utique, qui à Iacobo *Fienes* Barone de *Say* & *Sele* & magno Angliæ Theſaurario tempore Regis Henrici Sexti, recta linea genus deduxit. Iam inde longo à *Banburia* decurſu nihil præter cultiſſimos agros & lætiſſima prata cernit Cherwellus. In quibus conſident *Iſlip* olim *Ghiſtlipe* Edwardi Regis illius, quem ob pietatem, & continentiam *Confeſſoris* nomine dignati ſunt majores, locus natalis, ut ipſe teſtatur in Autographo quo hoc ſuum Manerium Eccleſiæ Weſtmonaſterienſi dedit, & *Hedindon* quam in Baroniam Thomæ *Baſſet* Rex Ioannes donavit.

Iſlip.

Hedindon.

Cherwellum hic ab Ortu influit rivulus, qui *Burceſter*, Saxonice Bupenceaſτeρ, Bepnaceaſτeρ præterfluit, antiqui nominis oppidulum, ſed ubi nihil antiquum obſervavi, niſi Gilbertum *Baſſet*, & Egelinam de *Courteniaco* uxorem ejus, in honorem S. Eadburgæ, regnante Henrico Secundo, hic cœnobiolum conſtruxiſſe; & non ita pridem Barones *Le Strange de Knocking*, loci Dominos extitiſſe. Sed ad Occaſum adjacent deſertæ ſtationis antiquæ paucæ reliquiæ, *Alcheſter* vocant, fortaſſe quaſi *Aldcheſter*, id eſt, *vetus oppidum*, per quod via militaris à *VVellengfordia*, ut credunt vicini, ad *Banburiam* duxit, *Akemanſtreat wey* illis appellata, cujus agger in planitie de *Otmore*, quæ hibernis aquis ſæpe ſuperfuſa, per aliquot milliaria adhuc extat manifeſtiſſimus.

Burceſter.

Alcheſter.

Barhonia. olim dicta *Akemanceſter.*

Ubi vero cum Iſide confluit, & amœniſſimæ inſulæ aquarum divortiis ſparguntur, in campeſtri planitie eminet celeberrima Academia OXONIA, Saxonice Oxenfoρo, vulgo *Oxford*, Athenæ noſtræ nobiliſſimæ, Angliæ μουσεῖον, & ἔρεισμα, imo Sol, Oculus, & anima, literarum & ſapientiæ clariſſima ſcaturigo, unde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes uberrime diffunduntur. Vrbs egregia, & nitida ſive privatorum ædificiorum elegantiam, ſive publicorum dignitatem, ſive ſitus ſalubritatem, & amœnitatem ſpectes. Planitiem enim ita obvallant nemoroſi colles, ut hinc peſtilenti Auſtro, illinc tempeſtuoſo Zephyro excluſo, tantum ſerenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicem admittant, unde ab hoc ſitu *Belloſitum*, quondam dictum fuiſſe produnt ſcriptores. Nonnulli hanc *Caer Vortigern*, & *Caer Vember* Britannice appellatam, & neſcio quos Vortigernos, & Mempricios extruxiſſe opinantur. Quodcunque vero Britannicis temporibus fuerit, Saxones Oxenfoρo dixerunt, & ea plane ſignificatione, qua Græci ſuos *Boſphoros*, & Germani ſuam *Ochenfurd*, ad Oderam habent, à boum ſcilicet vado, quo etiam ſenſu Britannis noſtris hodie *Rhid-ychen*, nominatur. Lelandus tamen probabili conjectura ab *Ouſe* fluvio, qui Latine Iſis, nomen deducit, & *Ouſford* vocatum fuiſſe arbitratur, cum Inſulæ amnicæ, quas Iſis hic diſpergit, *Ouſney* dicantur.

Oxonia. *Oxford.*

Prudens antiquitas (ut in annalibus noſtris legitur) hanc urbem etiam Britannico ſæculo Muſis conſecravit, quas Græcolada, (quæ jam tenue in Comitatu Wiltoniæ oppidulum) huc tanquam in fœlicius plantarium tranſtulerunt. Scribit enim Alexander Necham: *Iuris civilis peritiam ſibi vendicat Italia: ſed cœleſtis ſcriptura & liberales artes civitatem Pariſienſem cæteris præferendam eſſe convincunt. Iuxta vaticinium etiam Marlini viguit ad Vada Boum ſapientia, tempore ſuo ad Hiberniæ partes tranſitura.* Verum cum inſequens ætas Saxonica urbium everſionibus continenter decurreret, communem temporum inclinatione ſortem ſubiit, & longo ſane tempore ſolummodo Frideſwide reliquis celebris fuit quæ in Sanctarum numerum ob vitæ integritatem, eo inprimis nomine relata, quod ſolennibus votis ſe Deo devoviſſet, & Algarus princeps, dum ejus nuptias ambiret, non ſine miraculo, oculis (ut ſcribunt) captus fuiſſet. *Hæc*, ut apud Guilielmum Malmeſburienſem legitur, *virginei triumphi compos hic ſtatuit monaſterium, in quod cum, tempore Ethelredi, Dani neci adjudicati confugiſſent, pariter cum domibus inſatiabili ira Anglorum abſumpti ſunt. Sed mox regis pœnitentia purgatum ſacrarium, reſtitutum monaſterium, veteres terræ redditæ, recentes poſſeſſiones additæ, tandemque locus datur à Rogero Sariſburienſi Epiſcopo excellentis literaturæ Canonico, qui multos ibi Canonicos regulariter victuros Deo exhibuit.* Sed his omiſſis ad Academiam redeamus. Danica utcunque ſedata tempeſtate pientiſſimus Rex Ælfredus Muſis jamdiu exulantibus ſua adyta reſtituit, tribus conſtructis Collegiis: Grammaticis uno, Philoſophis altero, & Theologis tertio. Verum hoc plenius intelligas ex his verbis veterum Annalium Novi Monaſterii Wintoniæ: *Anno Dominicæ incarnationis* MCCCVI, *anno ſecundo adventus ſancti Grimbaldi in Angliam, incepta eſt Vniverſitas Oxoniæ: primitus in eadem regentibus, ac in ſchola Theologica legentibus, ſancto Neotho Abbate, nec non in Theologia doctore egregio, & S. Grimbaldo ſacræ paginæ ſuaviſſimæ dulcedinis excellentiſſimo profeſſore, in Grammatica vero & Rhetorica regente Aſſerio Monacho, & in arte literatoria viro eruditiſſimo. In dialectica vero, & Muſica, & Arithmetica legente Iohanne monacho Mænevenſis eccleſiæ, in Geometria, & Aſtronomia Ioanne monacho & Collega S. Grimbaldi viro acutiſſimo Rege Ælfredo, cujus in omni ore, quaſi mel indulcabitur memoria.* Statim, ut legitur in optimo manuſcripto illius Aſſerii exemplari qui eodem tempore hic bonas literas profeſſus eſt, *Exorta eſt peſſima ac teterrima Oxoniæ diſcordia inter Grymboldum, doctiſſimoſque illos viros, quos ſecum illuc adduxit, & veteres illos ſcholaſticos quos ibidem inveniſſet: qui ejus adventu leges, modos, ac prælegendi formulas ab eodem Grymboldo inſtitutas, omni ex parte amplecti recuſabant. Per tres annos haud magna fuerat inter eos diſſenſio, occultum tamen fuit odium, quod ſumma cum atrocitate poſtea erupit, ipſa erat luce clarius. Quod ut ſedaret, rex ille invictiſſimus Ælfredus deſidio eo, nuntio & querimonia Grymboldi certior factus, Oxoniam ſe contulit, ut finem modumque huic controverſiæ imponeret, qui & ipſe ſummos labores hauſit, cauſas & querelas utrinque illatas audiendo. Caput autem hujus contentionis in hoc erat poſitum: Veteres illi ſcholaſtici contendebant antequam Grymboldus Oxoniam deveniſſet, literas illic*

Lib. 2. de natura rerum.

Frideſwida.

886.

passim floruisse, etiamsi scholares tunc temporis numero erant pauciores quam priscis temporibus, plerisque nimirum sævitia ac tyrannide paganorum expulsis. Quinetiam probabant & ostendebant, idque indubitato veterum Annalium testimonio, illius loci ordines ac instituta à nonnullis piis & eruditis hominibus fuisse sancita, ut à Divo Gilda, Melkino, Ninnio, Kentigerno, & aliis qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem fœlici pace & concordia administrantes, ac Divum quoque Germanum Oxoniam advenisse, annique dimidium illic esse moratum, quo tempore per Britanniam iter fecit adversus Pelagianorum hæreses concionaturus, ordines & instituta supra mirum in modum comprobavit. Rex ille inaudita humilitate utramque partem accuratissime exaudivit, eos piis ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, ut mutuam inter so conjunctionem, & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex utraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros sperans. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium VVintoniense ab Ælfredo recens fundatum proficiscebatur. Deinde tumbam VVintoniam transferri curavit, in qua proposuerat post hujus vitæ curriculum ossa sua reponenda, in testudine quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Divi Petri in Oxonia, quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento, de saxo summa cura perpolito.

Hanc redivivam fœlicitatem paucis post annis una, & altera calamitas excepit. Dani enim, regnante Etheldredo, prædatorio incendio eam involverunt, statimque Haraldus *Levipes* barbara immanitate ita in eam sæviit ob quosdam è suis tumultu interfectos, ut tristissimum studiosorum exilium subsequutum fuerit, & Academia luctuoso spectaculo quasi intermortua ad Guilielmi Normannici usque tempora jacuerit. Quem aliqui expugnasse falso scribunt, sed *Oxonia* pro *Exonia* in exemplaribus perperam concepta illis imposuit. Tunc tamen sedem fuisse studiorum ex his Ingulphi verbis, qui ea ætate floruit, intelligatur, *Ego Ingulphus constitutus primum VVestmonasterio, postmodum Oxoniensi Studio traditus, cum in Aristotele arripiendo supra multos coætaneos profecissem, &c.* Quæ enim nos Academias vocamus, illa ætas *Studia* dixit, ut mox docebimus. Verum hoc tempore ita exhausta fuit, ut cum intra & extra murum (ex Censuali Guilielmi Conquæst. libro loquor) ædes plus minus DCCL fuerint, præter XXIIII mansiones Murales, quingentæ ex illis censui solvendo non essent. Vtque ejus libri verbis loquar, *Hæc reddebat pro teloneo, & gablo, & aliis consuetudinibus, per annum Regi quidem viginti libras, & sex sextarios mellis, Comiti vero Algaro decem libras.* Paulo post Robertus de *Oili* nobilis Normannus (de quo supra diximus) cum in militiæ præmium latifundia in hoc agro à Guilielmo victore accepisset, castrum ad occiduam urbis partem magnis aggestis molibus extruxit, & in eo ecclesiam S. Georgii parochialem, in quam cum Stephano Rege arctissime obsidente Matildem Imperatricem in hoc castro, Parochianis ingressus non pateret, Capella S. Thomæ in vicinia extructa fuit. Mœnibus etiam novis, ut creditur, ipsam urbem incinxit, quæ nunc sensim expugnat vetustas. Robertusque ejus è fratre Nigello nepos Regis Henrici Primi à cubiculis *Oseney* cœnobium amplissimum (ut ex parietinis videre est) in mediamni sub castro, persuasione Edithæ filiæ Forni uxoris ejus, quæ prius fuerat amasia Regis Henrici Primi, fundavit.

1074. Regiſtr. Monaſt. de *Oſeney*.

Oſney.

1129.

Eodem tempore, ut legitur in Chronico illius cœnobii Osneiensis, *Robertus Pulenius scripturas divinas, quæ in Anglia obsoleverant apud Oxoniam legere cœpit. Qui postea cum ex doctrina ejus ecclesia tam Anglicana, quam Gallica plurimum profecisset, à P. P. Lucio Secundo vocatus & in Cancellarium S. Romanæ ecclesiæ promotus est.* In eandem etiam sententiam scribit Ioannes Rossus Warwicensis, *Procurante Rege Henrico Primo, lectura Theologiæ quæ diu cessaverat Oxoniæ reflorere cœpit, & novam Aulam ibi ædificavit, quam in conventum Carmelitarum Rex Edwardus Secundus tandem convertit.* Verum longe antea in hac Aula Regia in lucem editus erat ille vere * θυμολέων Richardus Primus Rex Angliæ, vulgo *Leoninus*, animi excelsi & erecti plenissimus, Reip. Christianæ, Anglorum gloriæ, & paganorum terrori natus. In cujus mortem Poëta eo seculo minime malus lusit,

Rich. *Cuer de Lion.*

Viscera Carceolum, corpus Fons servat Ebrardi,
Et cor Rothomagum, magne Richarde, tuum.
In tria dividitur unus, qui plus fuit uno,
Nec super est uno gloria tanta viro.

Hic Richarde jaces, sed mors si cederet armis,
Victa timore tui, cederet ipsa tuis.

Sic ædificiis recreata urbe, huc quasi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœperunt plurimi, & refloruerunt literæ, opera inprimis Roberti illius Pulenii viri ad Rempub. literariam promovendam nati, qui nihil non egit ut aridæ quasi urbis visceribus obstructos Musarum fontes denuo aperiret, favente inprimis Henrico I, Henrico II, & Richardo ejus filio, de quo modo dixi. Pulenii vero conatus adeo fœliciter cessit, ut regnante Ioanne, tria millia studiosorum in hac urbe fuerint, qui omnes ad unum hinc partim *Readingum*, partim *Cantabrigiam* demigrarunt; quod in studiosam hanc hominum nationem cives iniquiores viderentur; sed pacato tumultu, post breve tempus sunt reversi. Tunc autem, & subsequenti tempore, ut Deus urbem hanc Musis, ita optimos Principes, & Præsules huic urbi magno numero progenuit, qui ornandis, fovendisque literis melioribus liberalitatem impertiverunt maximam. Cum enim Henricus Tertius salutata Frideswida, quod piaculare antea creditum, superstitiosam formidinem exemisset, qua Principes, ne Oxoniam ingrederentur, superstitiosi quidam aliquantisper deterruissent, & frequentia hic Comitia ad componendas cum Baronibus controversias habuisset; superiorum regum privilegia confirmavit, & ipse nonnulla irrogavit. Tantaque jam erat eruditorum copia, ut longe plurimi divinis, humanisque artibus instructissimi, cum in ecclesiam, tum Rempublicam hinc fuerint propagati, Matthæusque Parisiensis *Vniversitatem Oxoniensem secundam à Lutetia ecclesiæ scholam, imo Ecclesiæ fundamentum* diserte appellarit. *Vniversitatis* enim nomine jam antea honorarant Pontifices Romani, quo titulo non aliam præter Parisiensem, hanc Oxoniensem,

ſem, Bononienſem, & Salamantinam in ſuis decretis eo tempore dignati ſunt. Et in Concilio Viennenſi ſancitum erat, *Scholas linguæ Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldaicæ in Pariensi, Oxonienſi, Bononienſi, & Salamantino Studiis* (utique celeberrimis) *erigendas, ut peritia linguarum poſſit per inſtructionis efficaciam obtineri. Viique Catholici ſufficientem habentes illarum linguarum peritiam, duo uniuſcujuſque linguæ periti eligerentur. Quibus quidem in Oxonienſi, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ & VValliæ Prælati, Monaſteria, Capitula, Conventus, Collegia exempta & non exempta, & Eccleſiarum rectores in ſtipendiis competentibus providerent.* Ex hiſce verbis obſervare quis poteſt, & Oxoniam Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ & Walliæ ſcholam fuiſſe præcipuam, & quæ nos hodie Academias & *Vniverſitates* vocamus, apposite olim *Studia* dicta fuiſſe, ut B. Hieronymus *Galliarum Studia florentiſſima* vocavit. *Vniverſitatis* autem nomen circa Henrici Tertii tempora pro Schola publica invaluit, & niſi me mea fallat obſervatio, non pro loco, ſed ipſa ſtudioſorum ſocietate. Sed hæc forſan extra callem.

Clementinarum Quinto. — *Studia. Vniverſitas.* — *Ad Ruſticum Monachum.*

Iam boni Mæcenates urbis interiora, & ſuburbana auguſtiſſimis Collegiis, Aulis, & Gymnaſiis, & ea rurſum reditibus opimis animare cœperunt, (maxima enim Academiæ pars erat antea in ſuburbiis extra portam Borealem) Regnante Henrico Tertio Ioannes *Balliol* de Caſtro Bernardi, qui obiit 1269, pater Ioannis *Balioli* Regis Scotorum, Collegium Balliolenſe fundavit, & denominavit, ſtatimqne Gualterus *Merton* Epiſcopus Roffenſis Collegium quod in agro Surrienſi poſuerat, anno 1274 Oxoniam tranſtulit, locupletavit, & Mertonenſe Collegium dixit; & Guilielmus Archidiaconus Dunelmenſis opus illud Ælfredi, quod *Vniverſitatis* nunc vocant Collegium, novis operibus reſtauravit. Quo tempore ſtudioſi, quod Ottonem Pontificis legatum, ſive potius hirudinem ad exſorbendum ſanguinem Anglicum emiſſum duriuſcule exceperint, ſacris erant interdicti, & indignis modis tractati. Iamque, ut ſcribit Armachanus, triginta millia ſtudioſorum hic cenſebantur. Sub Edwardo Secundo Gualterus *Stapledon* Epiſcopus Exonienſis Exonienſe Collegium, Aulamque Cervinam, & ipſe Rex eum imitatus Collegium Regium, vulgo *Orial*, & Aulam S. Mariæ poſuit. Quo tempore Hebraica lingua hic cœpit legi per Iudæum converſum, *cui pro ſtipendio quiſque ex clero Oxonienſi pro ſingulis* Marcis *ſacerdotii ſui unum contulit denarium.* Poſtea Philippa Regina Edwardi Tertii uxor Collegium Reginæ, ſive Reginale, ut vocant, & Simon *Iſlip* Archiepiſcopus Cantuarienſis Cantuarienſe extruxit Tunc ſtudioſi rebus ad vota fluentibus inſoleſcentes diviſis factionum nominibus, Septentrionales, & Auſtrales ad inteſtina, & inſana inter ſe arma conclamarunt; unde Septentrionales Stanfordiam ſeceſſerunt & ſcholas ibi aperire cœperunt. Sed pauculos poſt annos, cum Phœbus Muſis lætius illucens has Martis nebulas diſpuliſſet, redierunt, latæque leges, ne quis Oxonienſis Stanfordiæ profiteretur, quod huic urbi fraudi foret. Tunc temporis Guilielmus *VViccam* Epiſcopus Wintonienſis Collegium admodum magnificum, quod *Novum* dicunt, excitavit, in quod è ſuo Wintonienſi collegio optima ingenia quotannis transferuntur. Richardus etiam *Angervil* Epiſcopus Dunelmenſis *Philobiblos* dictus, Bibliothecam in publicum ſtudioſorum uſum inſtruxit. Ejuſque ſucceſſor Thomas de *Hatfield* Dunelmenſe Collegium monachis Dunelmenſibus, & Richardus *Fleming* Lincolnienſis Epiſcopus Lincolnienſe locavit. Benedictini etiam monachi id tempus Collegium Gloceſtrenſe collata pecunia condiderunt, in quo unus & alter monachus è ſingulis Benedictinorum Cœnobiis alebatur, qui poſtea apud ſuos bonas literas profiterentur. Iam ut Canonicos S. Frideſwidæ taceam, quatuor pulcherrima Fratrum cœnobia in ſuburbiis ſurrexerant, in quibus & multi non vulgariter eruditi floruerunt. Inſequente ſeculo cum regnaret Henricus Quintus, Henricus *Chicheley* Archiepiſcopus Cantuarienſis bina, & ea egregia ædificavit collegia, quorum alterum *Omnium animarum* memoriæ, alterum Divo Bernardo dedicavit. Nec longo interjecto tempore Guilielmus *Wainflet* Epiſcopus Wintonienſis Collegium Mariæ Magdalenæ opere eximium, ſitu percommodum, & ambulacris admodum amœnum erexit. Eodemque tempore Schola Theologica elegantia extructa eſt, ut illud Xeuxidis ei jure inſcribi poſſit, *Inviſurum facilius aliquem, quam imitaturum;* atque Bibliothecam in ejus ſuperiori parte inſtitutam centum viginti novem ſelectiſſimis libris, quos magnis impenſis ex Italia comparavit, exornavit Humfredus ille *Bonus* Dux Gloceſtriæ bonarum literarum ſummus admirator. Sed hos quorundam privata avaritia publico uſui jampridem invidit. Nunc vero, quod fœlix fauſtumque ſit, ex equeſtri ordine vir clariſſimus Thomas *Bodley* hujus Academiæ alumnus, magno ſumptu, & ſtudio nunquam ſatis laudato eodem in loco optimis libris undique conquiſitis novam inſtruit Bibliothecam, ut denuo habeat Academia publicum ſapientiæ armamentarium, & ipſe gloriam, quæ omnium ſeculorum memoria efflorescat. Cumque veteri prudentiſſimorum inſtituto ex auro, argento, aut ære in Bibliothecis illi dicati fuerint, quorum cura illæ inſtitutæ, & quorum immortales animæ in iiſdem loquuntur, ut ævi vetuſtas contra homines non valeret, & mortalium deſideria, quia omnes ſcire cupiunt qualis fuerit aliquis, lenirentur: Academiæ Cancellarius ut ſuæ ſimul memoriæ conſuleret, Thomæ illi *Bodleio* optime de Repub. literaria merito, imaginem cum hac inſcriptione ibidem dicavit:

Collegia — *Liber Mailros.* — *1318. Regiſtr. Mon. Hide.* — *Schola Theologica. Bibliothecæ.* — *Thomas. Bodley.* — *Plinius Lib. 35. cap. 2.*

THOMAS SACKVILLVS DORSETTIÆ COMES, SVMMVS ANGLIÆ THESAVRARIVS, ET HVIVS ACADEMIÆ CANCELLARIVS
THOMÆ BODLEIO EQVITI AVRATO, QVI BIBLIOTHECAM HANC INSTITVIT, HONORIS CAVSSA PIE POSVIT.

Henrico VII regnante, ut adhuc melius literarum honori conſuleretur, Guilielmus *Smith* Epiſcopus Lincolnienſis Collegium *Ænei naſi*, quod optimus ille & pius ſenex Dominus Alexander *Nowell* Sancti Pauli Londini Decanus proventibus auxit, & Richardus *Fox* Epiſcopus Wintonienſis Collegium Corpus Chriſti nominatum

exædificavit: illosque subsequutus Thomas *VVolsæus* Cardinalis Eboracensis (ubi Frideswidæ monasterium erat) omnium amplissimum & elegantissium inchoavit, quod Henricus VIII adjuncto Cantuariensi Collegio, magnis reditibus ditavit, & * *Ædem Christi* dixit. Potentissimusque idem princeps pecunia è suo ærario deprompta, ad urbis dignitatem Episcopum, & ad Academiæ ornamentum publicos professores instituit. Nostra itidem memoria, ut novis etiam beneficiis Musas complecterentur, Thomas *Pope* vir ordinis equestris Dunelmense collegium, & Thomas *VVhite* civis Senatorque Londiensis, & equestris item ordinis, Bernardi Collegium (quæ suis ruderibus sepulta jacuerunt) excitarunt, novis ædificiis instaurarunt, latifundiis locupletarunt, & novis nominibus exornarunt. Hoc enim S. Ioanni Baptistæ, illud sacrosanctæ Trinitati dicarunt. Maria etiam Regina publicas scholas à fundamentis ædificavit. Et nuperrime Hugo *Prise* Legum Doctor novi Collegii in honorem Iesu fundamenta fœlicibus auspiciis jecit. His Collegiis quæ numero sunt XVI, & Aulis præterea VIII, eleganti structura, opimis reditibus, & instructis bibliothecis ita floret Oxonia, ut reliquas orbis Christiani Academias superet omnes. Bibliothecis vero animatis (sic enim merito doctissimos cum Eunapio vocare licet) maximarum artium disciplinis, & reipublicæ literariæ Politia concedat nulli. Sed quid hæc? non ullius præconii indiga Oxonia, tanta ejus, ut Pliniano verbo utar, superfluit claritas; nec ego in altricis meæ laudes prodigus lascivire videbor. Sat sit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius, *Clarior est, quam ut indicari egeat.* Sed pro coronide habe initium historiæ Oxoniensis è Procuratorum libro, *Contestantibus plerisque Chronicis, multa loca per orbis climata variis temporibus variarum scientiarum studiis floruisse leguntur. Omnibus autem inter Latinos extantibus studiis Vniversitas Oxoniensis fundatione prior, quadam scientiarum pluralitate generalior, in veritatis Catholicæ professione firmior, & privilegiorum multiplicitate præstantior invenitur.* Mathematici Oxonienses hanc suam urbem XXII partibus à Fortunatis insulis abesse, Polum vero Borealem LI gradibus, L scrupulis sublimem attoli observarunt.

* Christ-Church.

Cum vero sub Oxonia *Isis* & *Chervellus* in unum alveum aquas consociarint, *Isis* solidus, & concitatior in Austrum fertur, ut quem diu quæsierat, *Tamam* inveniat. Nec multa emensus est milliaria, cum ecce *Tama* è Buckinghamiensi agro effusus occurrit, qui ubi primum hunc agrum subintrat, *Tamam* mercatorium oppidum nomini adoptat suo, quod inter flumina situ admodum grato intersidet. *Tama* enim partem Septentrionalem alluit, & duo influentes rivuli, alter ab Ortu, ab Occasu alter includunt: satisque floruit ex quo H. Episcopus Lincolniensis viam publicam quæ infra fuit, per medium oppidum regnante Henrico Tertio deduxit. Alexander ille munificus Lincolniensis Episcopus, qui loci Dominus erat, cum ejus in castris extruendis profusio ab omnibus subaccusaretur, ad eluendam maculam, ut innuit Neubrigensis, monasteriolum juxta extruxit, multisque post annis *Quatremanni*, qui superiori seculo magni erant in hoc tractu nominis, Xenodochium alendis pauperibus fundarunt. Verum utrumque jam evanuit, & pro his Ioannes *Gulielmiades*, sive *VVilliams* Miles (quem ad Baronis dignitatem titulo Baronis *VVilliams de Tame* Maria Regina evocavit) scholam pulcherrimam, & Xenodochium tenue instituit.

Tama fl. *Tame.*

Clauf. H. 3. 3.

Baro Williams. *Tame.*

Inde *Tama* prope *Ricot* ædes elegantes defertur, quæ olim ad *Quatremannos* illos spectarunt, quorum stirps mascula cum defecisset, venditionibus subinde alienatæ à *Fouleris* & *Heronis*, demum ad Dominum illum Gulielmiadem sunt devolutæ, & per ejus filiam ad Dominum Henricum Norrisium, quem Elizabetha Regina Baronem Norrisium de *Ricot* dixit, virum cum generis claritate conspicuum, à *Lovellis* enim (qui maximas Angliæ familias cognatione attigerunt) genus ducit, tum bellicosissima prole, quod Belgica, Lusitania, Britannia Armorica, & Hibernia contestentur, longe clarissimum. Demum *Tama Dorcestriam* adit, quæ nobis *Dorchester*, Bedæ *Civitas Dorcinia*, Lelando *Hydropolis*, sed nomine ex suo ingenio deprompto, satis tamen apposite, cum *Dour* aquam Britannis denotet. Hanc à Romanis olim habitatam fuisse eorum nummi sæpius eruti persuadent, & annales nostri Episcopali sede diu celebrem fuisse produnt, quam Birinus Occidentalium Saxonum Apostolus constituit. Cum enim Cinigilsum Occidentalium Saxonum Regulum baptismi fonte abluisset, quem Oswaldus Nordanhumbrorum Rex è sancto lavacro suscepit, *Donaverunt*, ut inquit Beda, *ambo reges eidem Episcopo hanc civitatem ad faciendam inibi sedem Episcopalem.* Brinus iste, ut apud Bedam etiam videre est, sanctitatis opinione ad miraculum eo tempore claruit, unde de illo Poëta satis vetustus qui ejus vitam carmine descripsit,

Ricot.

Baro Norris.

Dorchester.

> *Dignior attolli quam fit Tyrinthius heros,*
> *Quam fit Alexander Macedo, Tyrinthius hostes*
> *Britannia.*
> *Vicit Alexander mundum, Birinus utrumque.*
> *Nec tantum vicit mundum Birinus & hostem,*
> *Sed sese bello vincens, & victus eodem.*

Hanc sedem post CCCCLX annos, (ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica civitate Episcopi nomen vilesceret) Remigius, regnante Guilielmo Primo, Lincolniam transtulit. Quo tempore *Villa hæc Dorcestriæ*, (ut inquit Malmesburiensis qui tunc floruit) *exilis & infrequens erat, majestas tamen ecclesiarum magna, seu veteri opere, seu sedulitate nova.* Iam inde sensim deficere cœpit, & nuper via publica hinc deflexa, ita elanguit, ut quæ civitas fuerat, vix oppidi nomen tueatur: satisque jam habet, quod in adjacentibus campis rudera suæ magnitudinis indicia ostendere possit. Sub hoc *Tama*, & *Isis* confluentes, quasi in manus conveniunt, & connubio junguntur, utque undis, sic nomine coeunt, ut *Ior* & *Dan* in terra sancta, *Dor* & *Dan* in Gallia, unde *Iordan*, & *Dordan*. TAMISIS enim jam inde composito vocabulo nominatur. Quod primus observasse videtur ille, qui Historiarum Eulogium conscripsit. De Isis connubio hoc in loco en carmina ex Poëmate eodem titulo, quæ si placet, vel legas, vel negligas.

Tamæ, & Isis confluentes.

Hic

Hic vestit Zephyrus florentes gramine ripas,
FLORAQVE *nectareis redimit caput* ISIDIS *herbis,*
Seligit ambrosios pulcherrima GRATIA *flores,*
Contexit geminas CONCORDIA *læta corollas,*
Extollitque suas tædas Hymenæus in altum.
Najades ædificant thalamumque thorumque profundo,
Stamine gemmato textum, pictisque columnis
Vndique fulgentem. Qualem nec Lydia Regi
Extruxit Pelopi, nec tu Cleopatra marito.
Illic manubias cumulant, quas Brutus Achivis,
Quas Brennus Græcis, rigidus Gurmundus Hibernis,
Bundvica Romanis; claris Arthurius Anglis
Eripuit, quicquid Scotis victricibus armis
Abstulit Edwardus, virtusque Britannica Gallis.
Hauserat interea sperati conjugis ignes
TAMA *Catechlanûm delabens montibus, illa*
Impatiens nescire thorum, nupturaque gressus
Accelerat, longique dies sibi stare videntur,
Ambitiosa suum donec præponere nomen
Possit amatori. Quid non mortalia cogit
*Ambitio? notamque suo jam nomine * villam* (* Tame.)
Linquit, Norrisiis geminans salvete, valete.
Cernitur & tandem Dorcestria prisca petiti
Augurium latura thori, nunc TAMA *resurgit*
Nexa comam spicis, trabea succincta virenti,
Auroræ superans digitos, vultumque Diones,
Pestanæ non labra rosæ, non lumina gemmæ,
Lilia non æquant crines, non colla pruinæ.
Vtque fluit crines madidos in terga repellit,
Reddit & undanti legem formamque capillo,
En subito frontem placidis è fluctibus ISIS
Effert, & totis radios spargentia campis
Aurea stillanti resplendent lumina vultu,
Iungit & optatæ nunc oscula plurima TAMÆ,
Mutuaque explicitis innectunt colla lacertis,
Oscula mille sonant, connexu brachia pallent,
Labra ligant animos: tandem descenditur una
In thalamum, quo juncta FIDE CONCORDIA *sancta,*
Splendida conceptis sancit connubia verbis.
Vndique multifori strepitat nunc tibia buxi,
Flucticolæ Nymphæ, Dryades, Satyrique petulci
In numeros circum ludunt, ducuntque choreas,
Dum pede concutiunt alterno gramina læti.
Permulcent volucres sylvas modulamine passim,
Certatimque sonat lætum reparabilis ECHO.
Omnia nunc rident, campi lætantur, AMORES
Frænatis plaudunt avibus per inania vecti:
Personat & cythara quicquid videre priores
Pronuba victura lauro velata BRITONA
Hæc canit ut toto diducta BRITANNIA *mundo*
Cum victor rupes divulserit æquore Nereus,
Et cur Neptuni lapidosa grandine natum
Albionem vicit nostras delatus in oras
Hercules illimes libatus Thamisis undas,
Quas huc adveniens aras sacravit Vlysses;
Vtque Corinæo Brutus comitatus Achate
Occiduos adiit tractus, ut Cæsar anhelus
Territa quæsitis ostendit terga Britannis, &c.

Paucisque interjectis versiculis,

Dixerat, unito consurgit & unus amore
Lætior exultans nunc nomine TAMISIS *uno,*
Oceanumque patrem quærens jactantior undas
Promovet.

Benson. Hinc Tamisis *Benson*, olim *Bensington* adit, quam *Villam Regiam* vocat Marianus, proditque Ceaulinum eam Britannis anno salutis D LXXII abstulisse, Occidentalesque Saxones ad ducentesimum inde annum tenuisse. Tunc enim Offa Mercius in rem famamque suam arbitratus ut illi nihil cis flumen haberent, expugnavit, suique juris fecit. Hodie vero tantum viculus censetur, vicinasque habet regias ædes quondam elegantes, nunc vero nimio plus fatiscentes, utique minus salubres ob halitus stagni adjuncti. Has ab ulmis *Ewelme*, vulgo *New-elme* dictas, quas construxit Guilielmus *De la Pole* Suffolciæ Dux, qui accepta in uxorem Alicia unica Thomæ Chauceri filia, amplissimam hic hæreditatem crevit, & præter has ædes, ecclesiam etiam elegantem, in qua Alicia illa sepulta jacet & Xenodochium nitidum extruxit: verum Ioannes Lincolniæ Comes ejus è filio Ioanne nepos hujus familiæ fœlicitatem funditus quodammodo evertit. Dum enim res novas contra Henricum Septimum moliretur, proscriptus omnibus honoribus & his possessionibus excidit, quæ in patrimonium Regium transcriptæ, statimque ille in prælio occubuit. Postea Henricus Octavus has in *Honorem* instituit *Maneriis* quibusdam adjunctis, & inter alia *Wallengfordia*, quæ prius ad Cornubiæ Duces diu spectaverat. *Ewelme.*

Hinc magno circumducto ambitu Tamisis in se fere reflectitur, *Centuriam de Henley* amplexus collibus surgentem, & sylvis densiorem, quam ANCALITES tenuisse, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, suspicantur nonnulli. In hac sunt *Greies Rotherfield* ædes quas quondam Walterus *Grey* Archiepiscopus Eboracensis Guilielmo *Grey* nepoti dono dedit, cujus hæreditas per Baronem de *D'eincourt* ad *Lovellos* devoluta fuit. Nunc habitatio est Guilielmi *Knolles* Aulæ regiæ Thesaurarii, quem Rex noster Iacobus titulo & honore Baronis *Knolles* de *Rotherfeld* ob fidelem operam Reginæ Elizabethæ præstitam, & sibi præstandam exornavit. Iuxta *Henley*, olim *Hanleganz* ad Tamisim in ipso Comitatuum confinio se ostendit, cujus incolæ maximam partem navicularii subvehendo Londinum ligno, & distrahendo frumento quæstum præcipuum faciunt; nec antiquiora commemorat, quam quod *Molinios* Dominos olim habuit, à quibus per *Hungerfordos*, qui duarum Nundinarum jus oppido ab Henrico VI impetrarunt, ad illustrissimam *Hastingorum* familiam hæreditario devenit. Qua vero Tamisis sub hoc nunc sublicio ponte conjungitur, olim saxeum fuisse arcuato opere ferunt. An vero hic fuerit pons ille per quem Dio meminit Romanos transisse, cum Britannos hoc tractu insequerentur, qui inferius flumen tranavissent, non facile quis dixerit. *Ancalites.* *Grey de Rotherfield.* *Baro Knolles.* *Henley.* *Xiphilinus.*

Ab *Henley* colles *Chilternici* perpetuo dorso in Aquilonem procurrunt, & Oxoniensem hunc agrum à Buchingamiensi disterminant, ad quorum radices plura subsunt oppidula, inter quæ notissima sunt *VVatlington* Mercatus tenuis, olim Roberti *D'Oly*, & *Shirburne* quondam *Quatremanorum* castellulum, nunc vero *Chamberlanorum* sedes, è Tankervillæ Comitum familia, qui cum olim Normanniæ Camerarii fuissent, eorum posteri, prisco illo nomine *Tankervillorum* obliterato, *Chamberlani*, id est, *Camerarii*, ex munere quod majores obierunt, nominati fuerunt. *Shirburne.*

Oxoniæ Comites.

Oxonienſis Comitatus titulus diu floruit in familia de *Vere*, quæ genus à Guinarum Comitibus, cognomen à *Vere* Zelandiæ oppido repetit. Amplitudinis in Anglia initium ad Henricum Primum refert, qui Albericum de *Vere* ob eximiam prudentiam variis ornavit beneficiis; ut Angliæ *Cameraria*, & præfectura Civitatis Londini: filioque ejus Henricus *filius filiæ Regis Henrici rectus hæres Angliæ & Normanniæ*, (hoc enim uſus eſt titulo) ut à Stephano, qui regnum ſibi uſurpaverat diverteret, ſibique devinciret, conceſſit & reddidit *Camerariam*, quam inteſtino bello amiſerat, obtulitque quemlibet horum quatuor Comitatuum, Doceſtriæ, Wiltoniæ, Bercheriæ, & Oxoniæ titulum, tandemque & Matildis & Henricus filius jam regno potitus ſuis ſeorſim Chartis Oxoniæ Comitem crearunt. Inter poſteros, ne ſingulos ſua ſerie enumerem, maxime inclaruerunt Robertus de *Vere* qui maxima apud Richardum Secundum gratia, Marchionis Dubliniæ, & Ducis Hiberniæ novis & inauditis honoribus auctus, quibus, ut ait ille, nihil ſibi, ſed buſto titulos, & vulgo fabulam reliquit. Brevi etenim poſt tempore procerum invidia de gradu dejectus, extorris miſerrime vitam peregit. Ioannes qui magna in rebus bellicis ſcientia, & integerrima in Lancaſtrenſem familiam fide, contra Edwardum IV ſubinde in acie conflixit, *Montem S. Michaëlis* aliquandiu propugnavit, & Henrico VII in regno obtinendo inprimis adfuit. Ioannes item alter regnante Henrico VIII in omnibus vitæ partibus tam temperans, tam plenus religionis, & bonitatis, ut BONI cognomen reportaverit, qui proavus fuit Henrici jam Comitis ex hac ſtirpe XVIII, & avus Franciſci, & Horatii *Vere* fratrum, qui ſingulari rerum bellicarum ſcientia, & rebus fortiſſime & fœliciſſime in Belgio geſtis antiquæ nobilitati plurimum ſplendoris addiderunt.

Eccleſias Parochiales 280 complectitur hic Comitatus.

CAT.

CATTIEVCHLANI.

D*Obunis ad Ortum contermini ſunt, quos Ptolemæus pro exemplarium varietate* CATTIEVCHLANOS, CATTIDVDANOS, CATHICLVDANOS, *& Dio* CATTVVELLANOS *vocat. Ex his quod fuerit veriſſimum nomen haud facile dixerim. Liceat tamen quæſo, conjecturam, qua aliquandiu animus mihi gravidus hac de re fuerit, quaſi abortu hic effundere. Ego hos olim* CASSIOS *fuiſſe dictos exiſtimavi, ab his* Caſſiis *eorum principem Caſſivellaunum, ſive Caſſibelinum denominatum, & à Caſſivellauni nomine hunc ipſum populum* Cattuellanos, Cathuellanos, *&* Cattieuchlanos *à Græcis appellatum.* CASSII *enim inter Britanniæ gentes à Cæſare memorantur, quos certo certius eſt his in locis conſediſſe, & à quorum nomine regiuncula in hoc tractu non minima* Caiſhow *etiamnum appellatur. Cum autem Caſſivellaunus huic tractui cum imperio præfuerit, ut ex Cæſare videre eſt, & in ejus nomine Caſſiorum appellatio planiſſime ſe prodat: ſatis probabile videatur, Caſſivelaunum ſic dictum, quaſi Caſſiorum principem. Id ni eſſet, cur hunc Caſſivellaunum vocarit Dio* Suellan *pro* Vellan, *& Ninnius Britannus non Caſſibelinum, ſed Bellinum, quaſi illud eſſet proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec novum videatur, ſi principes olim à ſua gente nomina ſortiti fuerint. Catti in Germania ſuum* Cattimarum, Teutones *ſuum* Teutomarum, *&* Teutobochum, *Daci* Decebalum, *Gotti* Gottiſonem *habuerunt. Et quid impedit quo minus noſtri Caſſii ſuum* Caſſibelinum *haberent? Cum* Belinus *protritum fuerit in hac inſula nomen, & nonnulli putarint Cunobellinum qui inter Icenos regnavit, quaſi Icenorum Belinum fuiſſe nuncupatum. Ab hoc igitur Caſſivelauno ſi Græci ſcriptores* Cattwellanos, Cattieuchlanos, *&c. non detorſerint, ego in hac re me omnino cæcutire fateor.*

Caſſii.

Unde autem Caſſiorum *nomen hic populus induerit, mihi minime compertum, niſi forte à virtute bellica. Servius enim Honoratus viros bello ſtrenuos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua uſi erant) Geſſos dictos prodit, unde* Cethilou, *Britannicam dictionem bellicorum ſemen interpretatur Ninnius. Bellica autem laude hos floruiſſe manifeſtum eſt, continentia enim ante Cæſaris adventum cum vicinis bella geſſerant,* DOBVNORVM *partem in ſuam poteſtatem redegerant: Britanni horum principem bello contra Cæſarem univerſis copiis præfecerant, longe etiam lateque imperium & nomen protulerant. Vniformi etenim Caſſiorum, ſive Cattieuchlanorum appellatione inſigniti erant, qui nunc tres agros ſive Comitatus occupant: ſcilicet* Buckinghamſhire, Bedfordſhire, *&* Herfordſhire, *de quibus jam ordine, paucis, quia pluribus non poſſumus, dicendum.*

Bellin.

Dio.

BVCKING-HAMSHIRE.

B*Vckinghamſhire*, cum fagis ſit paſſim feraciſſimus, quas Anglo-Saxones *Bucken* vocant, à fagis primarium oppidum *Buckingham*, & inde totus ager denominatus videatur. Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatur, & apud nos oppidũ in Norfolcia *Buckenham* dictum, fagis circumſitum eſſe accepimus. Hic ager minori latitudine concluſus à Tamiſi ad Septentriones longitudine ſua procurrit. A Meridie Bercheriam Tamiſi flumine ſecluſam, ab Occaſu agrum Oxonienſem, à Septentrione Northantonenſem, ab Ortu primum Bedfordienſem: inde Hertfordenſem, & poſtea Medioſaxones proſpicit. Solo eſt paſſim uberi, incolis refertiſſimus, qui rei pecuariæ inprimis operam navant. In duas partes dividitur, quarum altera ad Meridiem & Ortum montana, ſeu potius collina *Chilterne*, Saxonice Cylꞇeꞃn; altera huic ſubjecta ad Septentriones *The Vale*, id eſt *Vallis* dicitur.

Chiltern.

Chiltern à creta, quam veteres Angli *Cylt*, ſive *Chilt* dixerunt, ex ſoli natura nomen invenit. Tota enim collibus ex argillacea creta albicantibus ſurgit, fageis lucis & ſylvis veſtita, arboribuſque olim plane invia, donec Leofſtanus Abbas *S. Albani* ſuccideret, eo quod latronibus eſſent perfugium. In hac qua collium radicibus Tamiſis flexuoſo meatu allabitur, *Marlow* ſedet, non contemnendum oppidulum, nomine à creta, *Marle* vulgo dicta, ſumpto, qua diſperſa per arva ſic laſſatis glebis vitam inter hos colles impertiunt, ut poſt annum agricolæ imperium nunquam recuſent, ſed cumulatiore menſura quod accipiunt, reddant. Prope hoc in Tamiſim editur fluviolus per jacentia loca ſibi iter aperiens, & qua flectitur, *High VVickham*, vel rectius *VVicombe*, oppidum ſibi impoſitum habet, & inde forſitan nominatum, cum Germani Saxones fluminis & maris flexum *VVick* vocent, plurimaque inde nominata loca in Anglia occurrunt. Hoc amplitudine ſua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro oppidis adæquandum; in eo vero quod *Majorem* pro ſummo magiſtratu habeat, pleriſque merito anteponendum. Sub ingreſſum Normannorum Wigodus de *VVallengfordia* Dominus erat tum *Burgi de VVicombe*, tum *villæ forinſecæ* (ex Inquiſitione

Wickham.

Septentrio
BEDFORDIENSIS COMITATVS, Anglis BEDFORD SHIRE
Ingelram Coucy Earle of Bedford
Iohn Russel Earle of Bedford
Iohn Plantagenet Duke of Bedford
George Nevill Duke of Bedford
Iasper of Hatfield D. of Bedford
HVNTINGDONIENSIS COMITATVS PARS
NORTHAMPTONIÆ PARS
CAMBRIDGE SHIRE
HARTFORDIÆ PARS
PART OF HARTFORD SHIRE
STODDEN HVND.
BARFORD HVND.
WILLY HVND.
REDBORNSTOKE HVND.
WIXAMTREE HVNDR.
BIGLESWAD HVND.
CLIFTON HVND.
MANSHEAD HVND.
FLITT HVND.
Bedford
VNION
Occidens
Oriens
Meridies

Septentrio
BVCKINGHAMIENSIS COMITATVS, Anglis BVCKINGHAM SHIRE
PART OF NORTHAMPTON SHIRE
BEDFORDIÆ PARS
BEDFORD SHIRE
Walter Gifford Earle
Richard Strangbowe
Thomas of Wodstoke
Humfer Stafforde D.
BVCKINGHAM HVND.
NEWPORT HVND.
COTTSLOWE HVND.
ASHENDEN HVND.
ALESBVRY HVND.
The Vale of Alesbury
DISBVROVG HVND.
BVRNHAM HVND.
STOKE HVND.
HARTFORDIÆ PARS
PART OF OXFORD SHIRE
OXONIENSIS COMITATVS PARS
BERCHERIÆ PARS; Anglice
PART OF BARK SHIRE
MIDDLESEXIÆ PARS
Milliaria Anglica quorum quatuor unum constituunt German.
Occidens
Oriens
Meridies

17.

17a

17b

ſitione antiqua loquor.) Poſt cujus mortem Rex Henricus Primus hanc regio patrimonio adſcripſit. Ioannes autem Rex tandem *villam forinſecam* diviſit inter Robertum de *Veteri Ponte*, & Alanum *Baſſet*.

Pen.

Wichcombiæ ad Boream editiſſimus hujus regionis locus eminet, unde *Pen* Britannicum nomen etiamnum retinet. Caput enim & eminentia illis *Pen* dicitur, unde Alpes Penninæ, & Apenninum, & plures apud nos montes nomen invenerunt.

Bradenham.

Huic vicina eſt *Bradenham* ſitu percommodo & ſalubri, quæ jam habitatio eſt primaria Baronum de *VVindeſor* (de quibus in *Barkſhire* jam diximus) ex quo patrum memoria Guilielmus Dominus *VVindſor* hic ſedem ſibi conſtituerit.

Vide *in Barkshire*. *Colbroke*. Pontes.

Fluviolo illo admiſſo, Tamiſis provolvitur per Ætonam bonarum literarum plantario celebrem, quod poſuit, ut jam ante dixi, optimus ille & pientiſſimus Princeps Henricus Sextus. Poſt pauca milliaria Tamiſin influit *Cole*, qui Buchinghamienſes & Medioſaxones hic intermeans oppidum *Colbroke* denominat, quod PONTES fuiſſe, quorum meminit Antoninus, utrinque diſtantia à * Gallena & Londino teſtatur.

* *Wallengford.*

Nec uſpiam alius eſt locus qua via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptius conveniat. *Cole* enim hic in quatuor alveos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem conjunguntur, à quibus nomen factum ipſa nominis notio edocet, uti à pontibus *Gephyræ* Boëtiæ, & *Pontes* Galliæ, unde *Ponthieu* Comitatus, nominantur.

Comitatus Pontivi.

Qui Comitatus (ut obiter adnotem) Regibus Angliæ jure Æleonoræ Edwardi Primi uxoris obvenit, quæ materno jure ex aſſe ejuſdem hæres fuerat. His divortiis *Cole* amœnas inſulas circumfundit, in quas Dani anno Chriſti DCCCXCIIII ſeſuga receperunt, cum Ælfredus illis inſtaret, locique ingenio ſe tutati ſunt, donec Anglus rei frumentariæ inopia coactus obſidionem reliquerit.

Euer.

Eure, ſive *Euer* viculus ad hæc divortia conſpicitur, quem cum Rex Ioannes Ioanni *filio Roberti* Domino de *Clavering* dediſſet, juniores ejus filii è loco nomen ſibi aſſumpſerunt, Hugo ſcilicet, unde Barones de *Eure*, & Robertus, à quo familia de *Eure* in *Axholme* eſt propagata.

Barones de *Euers* vulgo. Stoke Pogeis.

Interius duo ſunt loca quæ præterire non libet, *Stoke Pogeis* à ſuis olim Dominis dictis de *Pogeis* denominata, & ab illis hæreditario ad *Haſtingos* devoluta, è quibus Edwardus Baro *Haſtings* de *Loughborrough* ptochotrophium, ejuſque è fratre nepos Henricus Comes Huntingdoniæ perpulchras ædes hic poſuerunt.

Fernham Roiall.

Et *Fernham*, ſi me non fallo, illa ipſa quæ *Fernham Roiall* dicta, quam olim Barones *Furnivall tenuerunt per ſervitium inveniendi Domino Regi die Coronationis ſuæ ad manum ſuam dexteram unam chirothecam, & ad ſupportandum dexterum brachium Regis eodem die dummodo regalem virgam in manu ſua tenuerit.*

Liber Finium.

A *Furnivallis* per Thomæ *Nevilli* filiam ad *Talbottos* Salopiæ Comites devenit, qui etſi commutationis jure hoc *Manerio* Regi Henrico VIII ceſſerint, honorarium tamen hoc munus ſibi & poſteris reſervarunt.

Cole iſte alium etiam rivulum ſuperius ab Occaſu infuſum ſecum defert, ad quem primum *Miſſenden*, ubi Cœnobium quod *D'Oilios* fundatores, & nobiles cognomine de *Miſſenden* benefactores agnovit: & inde in convalle *Amersham*, Saxonice Aȝmundeſham vidimus, quæ nec ſtructura, nec frequentia, ſed Domino ſuo Franciſco *Ruſſellio* Bedfordiæ Comite ſuperbivit, qui expreſſum veræ pietatis & nobilitatis exemplum bonis omnibus chariſſimus vixit.

I. Roſſus. *Amerſham.*

Cheneys.

Verum Comitum Bedfordiæ ſedes præcipua *Cheyneis* dicitur, quæ magis eſt ad Ortum, ubi & Ioannes primus ex hac familia Comes, & Franciſcus ille ejus filius contumulantur.

Latimers.

Cui in proximo adjacet *Latimers*, à Dominis ſuis Baronibus *Latimeris* illis antiquioribus, prius *Iſel-hamſted* dicta, ubi Edwinus *Sandys* Miles, qui filiam unicam Baronis *Sandys* in uxorem accepit, ædes incolit elegantes.

Vix tertium hinc ad Septentriones milliare emenſi fuimus, cum ad Chilternicorum collium dorſum pervenimus, quod totam regionem ab Occaſu brumali in Ortum æſtivum tranſverſam interſecat per multos viculos, inter quos nominatiſſima eſt *Hamden*, quæ antiquæ & numeroſæ hoc in tractu familiæ nomen fecit.

Aſſheridge.

In ipſo vero collium ad Ortum angulo acclivem ſitum *Aſſheridge* ſeceſſus olim regius occupat, ubi Edmundus Cornubiæ Comes Richardi Romanorum Regis filius Cœnobium novi, tunc temporis, inſtituti religioſis, *Bonos homines* vocant, quos ille primus in Angliam induxit, excitavit, qui cæruleum ut fratres Eremitani induti.

The Vale.

Ex hoc collium dorſo longe lateq; patet proſpectus in ſubjectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota fere campeſtris eſt, ſolo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabuloſis pratis innumeros ovium greges paſcit, quarum mollia, & tenuiſſima vellera ab Aſiaticis uſque gentibus expetuntur. Sed ſylvis nuda niſi ad Occiduum latus, ubi præter alias *Bernewood*, circa quam anno à Chriſto nato DCCCCXIV Danorum furor impotentius ſævit, tumque forte concidit *Burgus* ille antiquus, ut Romani nummi inventi teſtantur, qui poſtea regia erat villa Edwardi Confeſſoris.

Brill.

Nunc autem pagus eſt ruſticus, & pro *Buri-hill*, *Brill* contractius appellant. In hac valle, licet oppidis & pagis ſit conſertiſſima, perpauca tamen ſunt quæ referre convenit, eaque aut ad *Tamam*, aut ad *Iſam* ſive *Vſam*.

Non procul à *Tama*, qui Meridionalem vallis partem irrigat, ſurgente colliculo inſidet emporiolum amplum, ſatis frequens, multiplici & amœniſſima pratorum & paſcuorum viriditate incinctum, vulgo *Aileſbury*, unde vallis univerſa *The vale of Aileſbury* nominatur.

Ailesbury.

Saxones Aeȝleſbunȝe dixerunt, cum Cuthwulfus Saxo illud ad annum Salutis DLXXII expugnaret: nomen enim Britannicum, quo prius innotuit, ævo diſperiit. Eaditha alumna ſua inprimis olim illuſtre fuit, quæ cum à Frewaldo patre impetraverat, ut hoc ſibi in dotem diceret, mundo, maritoque à religioſis perſuaſa ſtatim valedixit, & ſuſcepto velo, ſanctitatis opinione, in illo feraciſſimo Sanctorum ſæculo, ad miracula uſque, cum Eadburga ſorore claruit; è cujus nomine inter colles viculus eſt, qui *Edburton* adhuc appellatur. Guilielmi Primi temporibus *Manerium* erat *regium*; Et nonnullæ hic terræ *virgatæ* à Rege donabantur ea lege ut poſſeſſor (obſervate delicatuli) *literitium*, id eſt, *ſtramen*, *ſi Rex eo veniret*, ad

ad Regis lectum inveniret. Regnante Edwardo Primo Equites quidam de *Ailesbury* dicti, qui crucem argenteam in clypeo cyaneo pro insignibus gestabant, Dominos fuisse, nescio quam vere perhibeatur. Certum est eos fuisse eo ævo melioris notæ, & qui ex nuptiis cum hærede *Caihagnorum* (hi olim Domini de *Midleton Cahaignes*) opimam adierunt hæreditatem, quæ tandem per uxores ad *Chaworthos* sive de *Cadurcis*, & *Staffordos* devenit. Nunc autem maxima celebritas est è re pecuaria, Baldwinoq; Iusticiario plurimum debet, qui non solum publicis ædificiis ornavit, sed etiam viam pulcherrimam qua iter impeditius erat, per tria plus minus milliaria munivit. Hic circumquaque ovium greges velleribus onusti maximo numero, magno dominorum emolumento lætissime pascuntur, præcipue ad *Quarendon* Henrici *Lee* Georgiani ordinis Equitis longe clarissimi, *Eythorp* olim *Dinhamorum*, nunc Equestris familiæ *Dormerorum*, & *VVinchindon* Equestris itidem familiæ *Godwinorum*, &c.

Quarendon.

Inferius ad *Tamam* nihil aliud memorandum occurrit, nisi *Cheardesley* (quod multi putant) sit locus qui Saxonice *Cerdik-slega* dictus fuerit à Cerdicio Saxone, qui gravissimo prælio ibi cum Britannis concertavit. Cui vicinum est *Credendon*, nunc *Crendon*, quod caput fuit *Honoris de Giffard*, sic enim latifundia quæ obtigerunt Gualtero *Giffard* in expugnatione Angliæ dicebantur. Qui factus Comes Buckinghamiæ, ut creditur, *Notesley* monasterium construxit; cognatusque vero illius Hugo de *Bolebec*, à quo per fœminam Comites Oxoniæ sunt orti, de illo non parvas hic tenuit possessiones. Castrique de *Bolebec* ruinæ in parœcia de *VVhitchurch* in proximo cernuntur.

Crendon.

Notesley. Vicecomites Bolebec.

Vsa, sive *Ousa*, olim *Isa*, & *Isis* secundus, qui Septentrionalem agri partem lentus pererrat, in Comitatu Northamptonensi ortus statim à fontibus, ubi hunc agrum adhuc tenuis subintrat, præterfluit *Bitlesden*, quam loci Dominus Robertus de *Mapertshall* Osberto de *Clinton* Camerario Regis Henrici Primi aulico inprimis potenti ne ob canem Regis venaticum surreptum furti pœnam lueret, donavit. Ille autem eidem cum cognata sua in uxorem reddidit, qua tamen, flagrante sub Stephano Rege bello intestino excidit, accepitque Roberti Comitis Leicestriæ beneficio Ernaldus de *Bosco*, qui anno Christi MCXXVII monasteriolum Cistertiensibus ibidem fundavit. inde *Buckingham* totius Conventus caput invisit, quod, ut habet Marianus, vallo & turribus utraque ripa anno DCCCCXV Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communivit. Nec magni tamen nominis primis Normannorum temporibus videatur, cum regnante Edwardo Confessore, *se*, (ut est in Guilielmi Normanni libro) *pro una tantum hida defenderit, & viginti sex Burgenses* habuerit. Oppidum vero situ subsidet depressiori, sed magna molarum opportunitate incingit *Ousa*, nisi à Septentrione, Castrum in medio aggestis molibus nullis fere jam reliquiis quasi interdividit, major pars oppidi ad Septentrionem, in qua est domus civica, pars altera ad Meridiem minor, in qua cernitur Ecclesia, nec illa antiqua, in quo feretrum fuit Sancti

Bitlesden.

Regiftr. Monasterii.

Rumaldi, qui natus in *Kings Sutton* viculo vicino, inter divos à majoribus relatus.

Hinc *Ousa* in Aquilonem placide contendit, & magis ad Ortum à flumine juxta nemora cernitur *VVhaddon* olim *Giffordorum* habitatio, qui hæreditarii custodes erant *Chaceæ de VVaddon* sub Comite Vltoniæ, & à quibus ad *Pigottos* devenit, qui abalienarunt. Ædes ibi nunc sunt bellicosæ familiæ Baronum *Grey* de *VVilton*, qui *Manerium* vicinum *Æton* dictum *tenuerunt per servitium custodiendi unum Gerfalconem Domini Regis*, unde illa Greiorum familia Falconem chirothecæ insidentem pro symbolo usurpat. Parumque hinc abest *Saulden*, ubi ædes admodum venustas sibi & suis extruxit I. *Fortescue* Eques honoratissimus juxta ac eruditissimus, qui ob prudentiam Scaccarii Cancellarius & Reginæ Elizabethæ, Regisque Iacobi à secretioribus consiliis. Ab altera fluminis parte haud procul à ripa vicina sunt *Leckhamsted* habitatio *Tirellorum*, *Lillingstone* vetustæ familiæ *Dehairell* vulgo *Dairell*, & *Luffeld*, ubi monasterium olim à Roberto Comite Leicestriæ positum, sed monachis peste consumptis derelictum. Superius autem ad fluminis ripam australem celeberrimum est *Stony-Stratford*, à saxis, strata publica, & vado sic dictum, Ædificia enim è saxo structili surgunt, quod copiose in proximo ad *Caversham* effoditur, situm est ad stratam publicam *Watlingstreet* vulgo dictam, quæ militaris fuit Romanorum via, adhuc ultra oppidum suo aggere conspicua, vadumque habet sed jam vix vadosum. oppidum est satis magnum duasque ostendit ecclesias & in medio Crucem sed minus elegantem in memoriam Æleonoræ Hispanæ uxoris Edwardi Primi exornatam insignibus Angliæ, Castiliæ & Legionis, nec non Comitatus Pontivi, cujus illa hæres fuerat. Atque ubi vadum olim fuit saxeo ponte *Vsa* fl. continetur qui violentius in agros irruere solitus cum hibernis aquis excitetur. Verum ad alteram ripam quæ celsior surgit, oppidum olim sedisse ipsi incolæ ferunt, ubi in proximo est *Passham* locus à trajiciendo denominatus, ut olim trajectus fuisse videatur, quem contra deprædantes Danos tenuit Rex Edwardus Senior dum *Torcestriam* communiret, sed hic trajectus esse desiit postquam pons ad *Stony-Stratford* extructus fuisset. Ad hoc si LACTORODVM, quod Antoninus nominat, fuisse conjectarem: conjecturæ præter situm ad viam militarem, & distantiæ rationem, adstipulatur etiam è Britannica lingua, vetusti nonis LACTORODI petita significatio. Quæ cum recentiori hoc Anglico nomine optime convenit; utrumque enim à saxis, & à vado in utraque lingua erat impositum. *Vsa* hinc *Wolverton*, priscæ familiæ de *Longavilla* sedem, & *Newport Painell* allabitur, quod à Fulcodio *Paganello* ejus Domino denominatum, & ab eo ad Barones *Somerios* de *Dudley* qui suum hic castrum habuerunt, devolutum. Inde per *Terringham* quod & nomen & sedem clarissimæ vetustæque familiæ dedit, ad *Oulney* mercatum mediocrem defertur, & huc usque & paulo uberius per *Vsam* limitem pertingit Comitatus Buckinghamiæ.

Whaddon.

Barones Grey de Welton.

Stony-Stratford.

Lactorodum. *Leach* Britannice saxa, *Ri* & *Ryd* vadum sonat.

Wolverton. Newport Paynell.

Primus Buckinghamiæ Comes, quantum ego

hactenus observarim, fuit Gualterus cognomine *Giffard*, Osberni de *Bolebec* viri inter Normannos celeberrimi filius, qui in Charta Henrici Primi inter testes citatur nomine Comitis Buckinghamiæ. Hunc sequutus est ejus filius eodem nomine, qui in libro Monasterii Abbindonensis, Gualterus *Comes Iunior* dictus obiit anno MCLXIIII. Et regnante Henrico Secundo, Richardus ille *Strangbow* Comes Penbrochiæ, qui è sorore & hærede Gualteri *Giffard* Secundi genus duxit, hoc titulo in nonnullis publicis instrumentis est usus. Longo post tempore jacuit hic titulus quasi obsoletus, donec anno MCCC LXXVII Richardus Secundus hunc honorem patruo suo Thomæ de *Woodstocke*, de quo inter Duces Glocestriæ jam diximus, contulerit. Ex hujus filia enupta Edmundo Comiti Staffordiæ natus est Humfredus Staffordiæ Comes, quem Buckinghamiæ Ducem creavit Henricus Sextus, pro quo vitam animose in prælio ad *Northampton* profudit. Illi successit ex Humfredo filio nepos Henricus, qui Richardo Tertio tyranno viam ad regnum munivit, statimque eundem deturbare machinatus est, eo quod *Bohunorum* hæreditatem ad ipsum jure hæreditario spectantem restituere noluerit: sed interceptus capite luit, seroque sensit quod tyranni gradus per quos ascenderunt sæpissime amputant. Hujus filius Edwardus in integrum Henrici Septimi gratia restitutus pessimis artibus Wolsæi Cardinalis, Henrici VIII gratia excidit, & majestatis læsæ damnatus, quod inter alia ariolum de Successione regni consuluisset, summo cum bonorum desiderio securi fuit percussus. Quod cum Carolus Quintus Imperator audisset, dixisse fertur, pulcherrimum Angliæ damam à Lanii cane fuisse devoratum, utique Cardinalis ille lanii fuerat filius. Iam inde hujus familiæ dignitas attenuata ita defloruit, ut posteris tiulus Baronem de *Stafford* solummodo superfuerit.

Liber Prioraby *Markyat.*

Recensentur in hac regiuncula Parœciæ 185.

BEDFORD-SHIRE.

Bedfordiensis ager, vulgo *Bedfordshire*, alter est è tribus Comitatibus quos Cattieuchlanos occupasse diximus. Ab Ortu Meridieque Cantabrigiensi atque Hertfordiensi, ab Occasu Buchinghamiensi, à Septentrione, Northantonensi, & Huntingdonensi conjunctus, *Vsaque* interfluente in duas partes divisus. Qua Septentriones spectat fertilior est, & nemorosa: altera ad meridiem, quæ multo major, solo est tenuiori, sed non omnino ingrato: hordeum enim plenum, album, & crassum affatim profundit. In medio sylvis nonnihil densior, sed ad Ortum magis siticulosa, & arboribus nuda.

Barones *Mordaunt.*

Vsa, ubi hunc agrum ingreditur, primum *Turuy* invisit ædes Baronis *Mordant*, qui hanc dignitatem Regi Henrico VIII acceptam tulerunt. Ille enim Ioannem *Mordant* virum prudentem, qui duxerat filiam & alteram hæredem H. *Vere* de *Addington*, Baronem *Mordant* creavit. Deinde *Harewood* viculum olim *Harelefwood* præterlabitur, ubi Sampson cognomento *Fortis* Sanctimonialibus ædem sacram posuit, & ubi anno salutis reparatæ MCCC XCIX, paulo aute motus illos, & civiles turbas quibus Anglia diu divulsa fuit, hic fluvius restitit, & cedentibus utrinque aquis, iter in ipso alveo per tria milliaria non sine admiratione pervium fuit. Postea *Odill*, sive *VVoodhill*, olim *VVahull*, subluit, quæ suos etiam Barones de *VVahull*, antiqua nobilitate perillustres, & castrum, quod nunc hæreditario ad *Chettwoodos* devenit, habuit. Unde *Vsa* non minus tortuosus, quam ipse Mæander fertur per *Bletnesho*, vulgo *Bletso*, quæ sedes olim *Pateshulorum*, postea *Bellocamporum*, nunc illustris familiæ de *S. Iohn*, quæ olim sua virtute amplissimas in Wallia possessiones, & nostro tempore Elizabethæ fœlicissimæ memoriæ gratia Baronum dignitatem consecuta est. Ad quos devenit per Margaretam de *Beauchamp* hæredem, quæ primo nupta Olivero de *S. John*, à quo hi Barones stemma deducunt, & secundo Ioanni Duci Somersetti, cui illa peperit Margaretam Comitissam Richmondiæ, fœminam nunquam satis laudatam, à qua regia Anglorum familia.

Aqua divisa.

B'etsô. Barones. *St. John* de *B'etnesho.*

Bedford.

Hinc Bedfordiam, Saxonice Beðanforð primarium oppidum, unde & regioni nomen, adproperat & ita dissecat *Vsa*, ut duo viderentur oppida, nisi ponte saxeo committerentur. Situs amœnitate, & sua vetustate, magis quam elegantia aut amplitudine (licet quinque ecclesias numeret) prædicandum. LACTODORVM tamen Antonini fuisse cum aliis non audeo affirmare, cum ad viam militarem Romanorum non sedeat, quæ certissimus index ad stationes & mansiones ab Antonino memoratas reperiendas; nec Romanorum numismata hic unquam effossa. *Lisvidur* sive *Lettidur* Britannice dictum legi; verum ex Anglico nomine conversum videatur. *Lettuy* enim Britannis diversoria publica sonat, & *Lettidur* diversoria ad flumen, ut *Bedford* Anglis *lectos & diversoria ad vadum* sonat. Cuthwulfus Saxo circa salutis nostræ annum DLXXII sub hoc aperto Marte ita Britannos fregit, ut jam inde viribus impares plura sibi oppida dediderint. Nec Saxonibus neglectum fuisse videtur, cum Offa potentissimus Merciorum Rex hic sibi (uti legimus in Florilego) sepulturam delegerit, cujus tumulum *Vsa*, cum incitatior & sublimior ferretur, eluvione abripuit. Danicis postea bellis prostratum Edwardus Senior reparavit, urbeculamque ad australem ripam adjecit, quam *Mikesgate*, (ut optimum Hovedeni exemplar habet) illa ætas vocavit. Tempore Regis Edwardi Confessoris, ut est in libro illo quem Rex Guilielmus Primus scripsit, cum Angliæ lustrum conderet, *Pro dimidio Hundredæ se defendebat in expeditione, & navibus. Terra de hac villa nunquam fuit hidata.* Graviora deinde sub Normannis pertulit: cum enim Paganus de *Bellocampo* tertius dictus Baro de *Bedford* castrum construxisset, nulla intestini

ſtini belli coorta eſt tempeſtas, quæ in illud, dum ſteterit, non intonuit. Stephanus, cum violato jurejurando Angliæ regnum interciperet, primus ingenti cæde expugnavit, poſtea cum Barones arma in Ioannem Regem induiſſent, Guilielmus de *Bellocampo* ejus dominus, & ex partium ducibus, illis in manum tradidit: ſed uno & altero poſt anno, Falco de *Breaut* obſedit, ſtatimque à Baronibus deditione, & à Rege dono accepit. Ingratus tamen ille novam belli molem denuo in Henricum III excitavit, dirutis ſacris ædibus caſtrum firmavit, & vicinam regionem plurimis damnis affecit, quoad Rex obſideret, & poſt ſexageſimum diem, victa rebellium pertinacia, hanc ſeditionis nutriculam in poteſtatem redigeret.

Lectori minime ingratum fore ſpero, ſi rationem oppugnationis hujus caſtri, ex ſcriptore qui tunc vixit & vidit, adnotavero, ut intelligamus quibus operibus, & machinis ea ætas in hominum perniciem fere perinde ac noſtra, ingenioſa, uſa fuerit. *Ex parte*, inquit, *Orientali fuit una Petraria, & duo Mangonella, quæ quotidie turrim infeſtabant, & ex parte Occidentis duo* Mangonella, *quæ turrem veterem contriverunt, & unum* Mangonellum *ex parte Auſtrali, & unum ex parte Aquilonari, quæ in muris ſibi proximis duos introitus fecerunt. Præter hæc erant ibi duæ machinæ ligneæ arte fabrili ſupra eminentiam turris & caſtri erectæ ad opus baliſtariorum, & exploratorum. Erant etiam ibi pleræque machinæ in quibus baliſtarii, & fundibularii in inſidiis locabantur. Præterea erat ibi machina quæ vocabatur* Cattus, *ſub qua foſſores ſubterraneі ingreſſum & egreſſum habebant, dum muros turris & caſtri ſuffoderunt. Captum eſt autem caſtrum per quatuor inſultus. In primo capta eſt Barbicana, in ſecundo forinſeca Ballia, tertio inſultu cecidit murus juxta turrim veterem per mineatores, ubi per rimam magno cum periculo interiorem Balliam occuparunt. Ad quartum inſultum ignis per mineatores turri ſubjicitur, ita quod fumus prorupit, & fiſſa turris, ita quod rimæ in latum apparebant, & tunc hoſtes ſe dediderunt.* De his *Mangonellis, Petrariis, Trabuccis, Bricolis, Eſpringoldis*, & quod majores noſtri, *The Warrwolf* vocarunt, quibus ingentia ſaxa magna violentia, ante Bombardas excogitatas, ejaculati mœnia valida perruperunt: multa hic attexerentur, niſi à noſtro aliena eſſent propoſito. Sed pergit author meus, *Falco in excommunicatione manſit donec reſtitueret Regi caſtrum de Plumton & Stoke-Curcy, & vaſa aurea, & argentea & pecuniam quæ habebat, & inde Londinum ductus eſt. Interim juſſum eſt Vicecomiti turrim & Balliam exteriorem demoliri. Interior vero Ballia amotis propugnaculis & foſſatis undique complanatis, Guilielmo de Bellocampo ad inhabitandum remanſit, lapides conceſſi ſunt Canonicis de* Newenham *& Chaldwell, & Eccleſiæ S. Pauli Bedfordiæ.* Nec aliud tamen magis hic viſendum quam hujus veſtigia ad Orientale oppidi latus flumini impendentia.

Machinæ bellicæ.

Bedfordiæ utrinque ſubfuerunt elegantiſſima cœnobiola, ab Auſtro *Helenſtow*, nunc *Elſtow*, Helenæ Conſtantini Magni matri, & virginibus ſacris à Iuditha Waltheofi Comitis Huntingdoniæ uxore conſecratum: ab ortu *Newenham*, quod à fano Sancti Pauli intra Bedfordiam, Roiſia Pagani de *Bellocampo* uxor tranſtulit.

Non longum iter ab hoc confecit *Vſa*, cum veſtigia diruti caſtri apud *Eaton*, quæ ſedes fuit altera illius familiæ de *Bellocampo*, inviſerit, Bedfordienſibus valedicit, proxime *Biſſemed* ubi Hugo de *Bellocampo*, & Rogerius frater ejus monaſteriolum Canonicis S. Auguſtini, ut ex Bulla Pont. Romani conſtat, fundarunt. Hæc ultra *Vſam*, qui à meridie tamen prius anonymo * amniculo augetur, ad cujus confluxum *Temesford* Danorum ſtativis, & caſtro notum, quod tunc conſtruxerunt, cum ſuis Hybernis hanc regionem premerent, & propugnaculum Britannicum (uti creditur) everterent, cujus locus nunc *Cheſterfield* & *Salndy* dictus Romana numiſmata vetuſtatis ſuæ ſigna ſæpe exhibet. Nec dubito è ſitu, quin hæc fuerint SALENÆ illæ quas Cattieuchlanis adſcribit Ptolemæus, ſi *Salndy* ſit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt. *Potton* Mercatulum omitto, cum nihil de illo occurrit, quam quod *I. Kinaſton* Thomæ Comiti Lancaſtrenſi olim cum terris adjunctis dono contulerit. Nec eſt cur pluribus memorem quæ ad hunc amniculum aſſident, videlicet *Chickſand*, ubi Paganus de *Bellocampo* cœnobiolum extruxit, *Shelford* mercatum, *Bigleſwade* equorum nundinis, & ponte lapideo celebratum. Unde parum abeſt *Stratton* ſedes quondam Baronum *Latimer*, poſtea *Enderbeiorum*, & ab illis hæreditario *Pigottorum*.

Eaton.

* *Iuell* nonnullis dicitur.

Salenæ.

Potton.

Chickſand.

Stratton.

Ad quintum milliare ab hujus amniculi fontibus, in ipſo fere agri umbilico, colli apponitur *Amthill*, domus ampla, regia, & caſtri æmula, variis undique circumſita à Ioanne *Cornwale* Barone de *Fanhop*, regnante Henrico Sexto, è Gallorum manubiis conſtructa, cujus bona ut legi, cum Edwardus IV publicaſſet, quod à Lancaſtrenſi familia ſteterat; & ipſum ſeu potius, ut inquit ipſe *Fanhop*, has ædes læſæ majeſtatis egiſſet, protinus Edmundo *Grey* Domino de *Ruthin*, & poſtea Cantii Comiti conceſſæ fuerunt; à cujus nepote Richardo ad Henricum VIII Regem devenerunt, qui eas, ut loquuntur Cæſarei juris periti, ſacro patrimonio, ut noſtri juriſprudentes, Coronæ adjunxit, & latifundia adnexa *Honorem de Ampthill* dixit. Hinc magis ad Septentriones jacet *Haughton Conqueſt* à familia clara & vetuſta quæ diutiſſime incoluit ſic dicta. Ad occaſum *VVoburn*, ubi nunc Schola eſt tenuis à Fr. Bedfordiæ Comite poſita, olim monaſterium floruit inſigne ab H. de *Bolebec* extructum ſub quo ad *Aſpely Gowiz* terram eſſe quæ lignum in ſaxa convertit, perhibent, & in ejus argumentum ſcalam geſtatoriam ex ligno, in illa terra aliquandiu obrutam, totamque ſaxeam effoſſam in monaſterio illo ſpectatam audivimus. Magis ad Ortum *Tuddington* conſpicuas ædes oſtendit, quas H. Dominus *Cheney* nuper conſtruxit, ubi etiam olim Paulinus *Pever* aulicus, & Regis Henrici Tertii Dapifer, ut teſtatur M. Paris, *ædificium adeo palatio, capella, thalamis & aliis domibus lapideis, & plumbo coopertis, pomœriis & vivariis communivit, ut intuentibus admirationem parturiret.* Haud longe hinc progreſſi juxta *Hockley in the hole*, via lutoſa itinerantibus hiberno tempore admodum moleſta, inter agros optimis fabis redolentes, quæ ſua redolentia odoram illam canum vim non ſine venatorum indignatione prorſus hebetant, per albicantem collem in *Chiltern* adſcendimus;

Amthill.

Haughton Conqueſt.

Woburn.

Terra lignum in ſaxum convertens.

Mmm 2 ſtatim-

ſtatimque *Dunſtable* devenimus, quod in ſolo cretaceo ſitum, incolis ſatis frequens, & diverſoriis plenum, quatuor habet plateas ad quatuor mundi plagas, in quibus ſingulis, cum ſolum ſit ſiccisſimum, quatuor in publicum uſum ſunt lacunæ, quæ quamvis pluviali ſolummodo aqua alantur, nunquam deficiunt. Fontium vero venæ non inveniuntur, niſi puteos in viginti quatuor cubitorum altitudinem agant. In medio Crux ſive potius columna viſitur Angliæ, Caſtiliæ, & Pontivi inſignibus inſculpta & ſtatuis decorata, quam Rex Edwardus Primus in Æleonoræ conjugis memoriam ut alias nonnullas poſuit, quacunque ejus funus exequiali pompa Weſtmonaſterium deduxit. Hoc fuiſſe illam ſtationem quam Antoninus Imperator in ſuo Itinerario MAGIONINIUM, MAGIOVINIUM, & MAGINTUM, appellat, non eſt cur quiſpiam dubitet, aut alibi quærat. Nam præterquam quod ad viam militarem Romanorum adſidet, Cæſarum nummi in agris circumvicinis à ſubulcis ſubinde reperiuntur, quos *Madning monye* adhuc vocant, & parum abeſt ad ipſum Chilternicorum collium deſcenſum ſepimentum militare in orbem circumductum, eujuſmodi Britannorum oppida fuiſſe prodit Strabo, quod novem jugera continet, & *Madning-bowre* & *Madinbowre* appellitant; in quo nomine parum variato MAGINTUM ſe planiſſime oſtendit. Sed cum MAGINTUM, vel belli, vel ævi injuria cecidiſſet, Henricum primum hic oppidum reædificaſſe, ædeſque Regias ad *Kingsbury*, & coloniam ad latronum audaciam reprimendam, qui viam obſederant, collocaſſe, privata hiſtoria monaſterioli, quod ipſe ad coloniæ ſuæ ornamentum fundavit, plane conteſtatur. Sed habe ipſa verba ex hiſtoria illa privata, licet ejus ſeculi barbariem redoleant, *Nota quod area illa ubi via Watling & Ikening conveniunt, per Henricum Regem Angliæ Seniorem primitus ſartabatur ad malitiam cujuſdam famoſiſſimi latronis* Dun *nomine, & ſociorum ſuorum refrænandum. Et ab ipſo* Dun *dictus locus* Dunſtable *vocabatur. Dominus Rex ibidem Burgum* Dunſtable *condidit, fecitque ſibi juxta illum locum regiam manſionem. Burgenſes liberi erant per totum, ſicut cæteri Burgenſes regni Regis. Rex habuit in eadem villa nundinas & mercatum. Poſtea fundavit Eccleſiam, & authoritate Eugenii* III *Papæ poſuit ibi Canonicos Regulares, & dictos religioſos de toto Burgo feoſavit per Chartam, & eis plurimas contulit libertates.*

Magiovinium.

Nunc de Bedfordiæ Dominis, Ducibus & Comitibus. Primum fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bellocampo*, qui regibus Angliæ die inaugurationis jure hæreditario erant Eleemoſynarii. Quorum hæreditas cum jam per filias in *Mowbrajorum* nomen, *WVake* & *Fitz-Ottes*, &c. diſpertita fuiſſet, Edwardus III Engelramum de *Coucy* Sueſſionum in Gallia Comitem cui filiam elocarat, primum Bedfordiæ Comitem creavit. Poſtea Henricus Quintus Bedfordiam in Ducatus titulum evexit, treſque Duces habuit, primum Ioannem Henrici IIII filium tertium, qui Gallos navali prælio ad Sequanæ oſtium, & poſtea Franciæ *Regem* terreſtri ad Vernolium fortiſſime profligavit, Rothomagi ſepultus, & una cum illo bellica Anglorum in Gallia fœlicitas. Cujus monumentum cum Carolus Octavus Rex Galliæ inviſeret, nobili adſtanti qui demoliri ſuaſit, Requieſcat, inquit, jam mortuus in pace, quem vivum in bello Gallia pertimuit. Secundus Bedfordiæ Dux erat Georgius *Nevill* puerulus, filius Ioannis Marchionis *Montiſ-acuti*, quos eo honorum ſtatim atque evexiſſet, etiam dejecit Rex Edwardus Quartus, idque authoritate Parlamentaria; patrem ob perfidiam cum ab eo defeciſſet, filium in patris invidiam: prætexebatur tamen quod ad Ducis dignitatem tuendam ob inopiam impar eſſet; magnateſque ab opibus minus inſtructi vicinis ſemper ſint graves atque iniquiores. Tertius erat Iaſper de *Hatfield* Comes Penbrochiæ, à nepote Henrico Septimo, quem ex maximis periculis eripuiſſet, eo titulo exornatus, qui ſenex & cœlebs è vita migravit.

Bedfordiæ Duces, Comites, & Barones.

Patrum vero memoria in Comitatus titulum recidit, cum Rex Edwardus Sextus Ioannem *Ruſſell* Bedfordiæ Comitem creavit, cui ſucceſſit filius Franciſcus, vir ea pietate & nobili naturæ facilitate, ut nunquam magnifice quicquam in ejus dicam laudem, quin id ejus virtus longe ſuperaverit. Succeſſorem autem ille reliquit Edwardum è filio Franciſco nepotem, avitis laudibus ſuccreſcentem.

Habet hæc provinciola parœcias 116.

HERT-

HERTFORD-SHIRE.

AGro Bedfordiensi ab Ortu & partim à Meridie adjacet *Hertfordshire*, quem tertium ex illis diximus, qui ad Cattieuchlanos spectarunt. Occidentale latus claudunt Bedfordiensis, Buckinghamienses, Australe Mediosaxones, Orientale Saxones Orientales, & Septentrionale Cantabrigiensis. Frumentariis agris, pascuis, pratis, nemusculis, & limpidis fluviolis fœlix: veterum vero locorum claritate etiam cum vicinis de palma contendit, vix enim alius in Anglia Comitatus est qui plura vetustæ memoriæ ostendat.

Roiston. Chronica Dunstapliæ. * Aliis uxor Richardi de *Clara*.

In ipso Septentrionali limite qua Cantabrigiensem Comitatum attingit, sedet *Roiston* oppidum notum sed non antiquum. A Normannicis enim temporibus emicuit. Roisia namque mulier ea ætate celeberrima (* quam Norfolciæ Comitissam fuisse credunt nonnulli) Crucem ad viam regiam eo loci statuit, unde *Crux Roisiæ* diu dicta fuerit, donec Eustachius de *Marc* Cœnobiolum in honorem S. Thomæ adjunxerit: tunc enim diversoria sunt extructa, & paulatim oppidum surrexit, quod pro *Crux Roisiæ, Roiston*, id est, *Roisiæ oppidum* appellatum, cui nundinas statis temporibus, & forum venale concessit Rex Richardus Primus, quod nunc distrahendo Byni est celeberrimum, & frequentissimum. Vix enim credi possit quot frumentarii, propolæ, & etiam dardanarii statis mercatus diebus huc confluunt, & quot equis onerariis viæ undiquaque tum compleantur.

Tharfeld. *Berners.*

Roistoniæ ad Austrum inter collium summitates *Tharfeld* imminet, habitatio pervetustæ familiæ de *Berners*, quæ ab Hugone de *Berners* genus repetit, cui in præmium fortitudinis in Normannica victoria latifundia in *Eversdon* in Comitatu Cantabrigiæ à R. Guilielmo *Conquæstore* concessa. Tantaque dignitate ejus posteri floruerunt, ut Ioannes *Bourghier*, qui rectam familiæ hæredem in uxorem duxit, cum ad Baronis honorem ab Edwardo IIII promoveretur, de *Barners* fuerit cognominatus.

Nucelles. Familia de *Rossa.* Barones de *Scales.*

Nucelles huic sunt confines, olim familiæ *Rossarum* sive de *Rochester*, sed tota dignitas est ex suis postea incolis Baronibus de *Scales* è Norfolcia oriundis, sed *Rossæ* hæredibus. Etenim Roberto de *Scales* Rex Edw. I pro opera in Scotico bello strenue navata terras annui tunc *valoris* 300 Marcarum donavit, eumque ad Parlamenta inter Barones evocavit. Eorum scutum sanguineum sex conchiliis argenteis ornatum plurimis in locis vidimus. Floruerunt usque ad Regis Edwardi Quarti tempora, quando unica familiæ filia & hæres enupta Antonio *Widevile* Comiti de *Ripariis*, sive *Rivers*, quem virtutis gloria, & sororis cum Rege conjugium extulit, atque inimicorum invidia indignissime oppressum ad exitium depressit. Rex enim Richardus Tertius innocentem capite truncavit. Cum autem illa sine prole obiisset, hæredium tempore Regis Henrici Septimi inter Ioannem Comitem Oxoniæ, qui per *Howardos*, & Willielmum *Tindale* Militem, qui per *Bigodos de Felbrigge consanguinei proximi*, & cohæredes comperti, fuit dispertitum.

Ashwell.

Inferius ad Ortum est *Ashwell*, id est, *Fons inter fraxinos*, vicus rusticus, amplus, & ædificiis frequens, depressiori situ in Septentrionali agri confinio locatus, ubi celeberrima est fontium scaturigo è saxo abrupto, sive crepidine, quæ proceris fraxinis undique umbrosa, unde tanta vis aquarum perennibus venis emanat, ut statim intra ripas collecta rotandæ molæ sufficiat, & quasi subito in justum flumen convalescat. Ex his fontibus & fraxinis, ut certissimum est, Anglo-Saxones novum hoc nomen *Ashwell* indidisse: ita in ea fui quondam opinione, Britannos antiquos, qui teste Gilda, montes, fluvios, fontes, & lucos divinis cumularunt honoribus, ab eadem re, eodem sensu *Magioninium* nominasse, & fuisse illud quod Antoninus MAGIONINIVM vocavit. Sed dies certiora jam docuit, nec pudet opinionem hac in re immutare, cum me meus error minime delectet. Ad hujus tamen antiquitatem asserendam facit vallum amplum quadrata forma adjunctum, quod, Romanis nummis sæpius effossis, cujus fuerit opus ostendit, & in eo libro quo Angliæ lustrum ante quingentos annos Guilielmus Primus condidit, disertis verbis *Burgi* nomine insignitur. Magis ad austrum albicanti solo *Baldoke* forum vidimus, de quo, uti de vicino, *Hitching*, nihil antiquum legitur.

Grandserjeantie. Fitz Tecæ. Argentonii.

Inde in agro culto & florenti *VVimondley* sedet, antiquum & celebre prædium, quod honoratissimo apud nos jure, (*Grand Sergeantie* Iurisperiti nostri vocant) tenetur, nimirum ut possessor Regibus Angliæ quo die inaugurantur primum ministret scyphum, & sit quasi regius pocillator. Quem honorem ratione hujus prædii primis Normannorum temporibus nobiles, *Fitz-Tecæ* dicti, gesserunt, à quibus per filiam ad Argentonios devenit. Hi à Davide de *Argentonio* Normanno viro militari, qui sub Guilielmo Primo meruit, & nomen & stemma duxerunt, & in hujus rei memoriam tribus scyphis argenteis in clypeo rubro pro insignibus jam diu usi sunt. Verum deficiente tandem prole mascula Henrici Sexti tempore, Elizabetha *Argentin*, quæ solidam hæreditatem crevit, Guilielmo *Alington* Equiti marito amplissima hæredia cum hac dignitate attullit, à quo septimus est Ægidius Alingtonus hujus familiæ hæres, adolescens moribus suavissimis, & indole vere generosa, qui, ut spero, generis claritatem novo virtutum splendore illustrabit.

Alingtonii.

In proximo juxta viam publicam inter *Stevenhaugh*, & *Knebworth* sedem claræ familiæ *Littonorum*, quosdam tumulos satis magnos aggestos vidimus, ejusmodi peremptis militibus, Duce primum cespitem imponente, prisci Romani extruere soliti. Nisi quis ad limitum rationem pertinuisse malit: ejusmodi enim colliculi olim ad terminos designandos aggesti fuerunt, quibus cineres, carbones, calcem, testas contusas, &c.

HERTFORDIA COMITATVS.
Vernacule HERTFORDSHIRE
BEDFORDIENSIS COMITATVS PARS.
Part Septentrio of Cambridge Shire
PART OF ESSEX.
ESSEXIÆ PARS.
PART OF BEDFORD SHIRE
BUCKINGHAMIÆ PARS.
MIDDLESEX.
Occidens
Oriens
Meridies.
ODSEY HVND.
EDWINSTRE HVND.
HITCHING HVNDRED
BROADWATER HVND.
BRAGHING HVND.
HARTFORD HVND.
DACORVM HVNDRED.
CAISHO HVND.
THE CATEVCHLANI
THE TRINOBANTES
Hatfeild woode
Enfeilde Chace
Royston
Baldock
Hitching
Luton
Packeridg
Buntingford
Bishops Stortford
Ware
Hartford
Hodsdon
Bysshops Hatfeild
S. Albans
Watford
Barkhamsted
Tring
Hemsted
High Bernet
Waltham Abbey
Roger Erle of Clare and Hartford
Edward Seimour Earle of Hartford
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Germanicum.
1 2 3 4 5 6 7 8

In Comitatu *Northampton*.

subjecerunt, ut fusius alibi docebimus.

Whetthamsted.

Sub hoc magis in Meridiem *Lea* fl. olim majoribus nostris Ligean, fontes habet, qui leni aquarum ductu primum per *VVhetthamsted* frumento, unde nomen factum, feracem defertur, quem Ioannes de *Loco Frumentario* inde ortus & nominatus, vir sub Henrico VI celeberrimus, eruditionis merito honestavit. Inde *Brockett-hall* equestris familiæ *Brockettorum* sedem & *VVoodhall* habitationem Butlerorum, qui à Barone de *VVem* prognati *Gobionorum* hæreditatem nuptiis adierunt, præterfluens, *Bishops Hatfield* fere accedit in dejectu collis positum, in cujus superiori parte sunt ædes nunc regiæ, quondam Episcoporum Eliensium, quas Ioannes *Morton* Episcopus Eliensis pulcherrime instauravit. Quadraginta enim *hidas* in hoc loco Rex Eadgarus ecclesiæ Eliensi donavit. Postea *Hertfordiam* subluit, quæ in nonnullis Bedæ exemplaribus *Herudford* nuncupatur, ubi agitur de Synodo ibi celebrata anno Salutis DCLXX. Quod nomen alii *Rubrum Vadum*, alii *Cervorum Vadum* interpretantur. Hoc Regis Guilielmi Conquæstoris tempore, ut in Censuali Angliæ libro legitur, *pro decem hidis se defendit, ubique fuerunt viginti sex Burgenses.* Nunc autem est infrequens, & ex eo maxime celebratum, quod antiquum. Agro utpote universo nomen suum communicavit, & caput censetur Comitatus. Castrum habet ad *Leam* fl. ab Edwardo Seniore, ut creditur, constructum, primum à *Clarensi* familia ad quem spectavit, adauctum. Gislebertus enim de *Clare* circa Henrici Secundi tempora, *Herudfordiæ* hujus habitus erat Comes, & Robertus *Fitz-VValter*, qui ex eadem Clarensi familia, cum Stephanus Angliæ castra sibi undique raptaret, libere ipsi Stephano (ut in Matthæo Parisiensi legitur) hujus castri custodiam ad se antiquo jure spectasse affirmavit. Postea patrimonio regio accrevit, & Rex Edwardus III, Ioanni Gandavensi filio, tunc Richmondiæ Comiti, qui postea Lancastriæ Dux, hoc *castrum, villam, & Honorem de Hertford, concessit, ubi* (sic habent ipsa Donationis verba) *juxta status sui exigentiam hospitari, ac decenter morari posset.*

Woodhall

Bishops Hatfield.

Hertford.

Ware.

Hinc *Lea* ad *VVare* statim prolabitur, ab obice ad sistendas aquas, quas majores nostri *VVeare*, & *VVare* dixerunt, nominata. Hæc paulatim Hertfordiæ primum plurima damna intulit, & postea sua frequentia quasi obscuravit. Baronum enim bello contra Ioannem Regem exardescente, hæc domino suo Barone de *VVake* confisa, viam Regiam ad se deflexit, cum antea viculus esset * nec curribus illac transire liceret, extenta per pontem catena, cujus claves penes Hertfordiæ *Ballivum* erant. Quo fere tempore Gilbertus Marescallus Penbrochiæ Comes inter Angliæ proceres facile Princeps equestre ludicrum, quod Torneamentum vocant, sub *Fortunii* nomine Regiæ authoritati ludens, qua Torneamenta inhibita, hic indixit. Quo cum magna nobilium multitudo confluxisset, ipse forte fortuna dum decurreret, equo sternaci fracto fræno excussus, & conculcatus misere expiravit. Torneamenta hæc publicæ erant inter nobiles armorum exercitationes, & plusquam præludia, instituta, si Munstero credimus, anno salutis DCCCC XXXIIII, quæ & suas habuerunt leges, quas apud ipsum habeas; tantaque insania & nobilium cæde ubique, sed maxime in Anglia, ex quo Stephanus Rex induxerit, longo tempore habita, ut diversis ecclesiæ decretis fuerint interdicta, sub pœna, ut in iis occisi ecclesiastica carerent sepultura; & ab Henrico nostro Tertio de prudentum consilio lata lege ut transgressorum hæredes paterna hæreditate excluderentur. Contra legem tamen ita salutarem hæc prava & exitiosa consuetudo diu invaluit, nec ante Edwardi Tertii tempora omnino exolevit.

* Inspeximus Henrici VI.

1241.

Tornea-menta.

Newbrigensis lib. 5. cap. 4.

Matth. Paris anno 1248.

Inter hæc duo oppida *Hertfordiam* & *Waram*, quæ vix duobus milliaribus distant, duobus à Septentrione fluviolis augetur *Lea*; Asserius *Mineram & Benefician* vocat. *Benefician* esse conjectarim ad quem *Benington* adsidet, ubi nobilis familia de *Bensted* suum habuit olim castellulum; ut *Mimeram* illum alium ad quem *Pukerich*, quod forum mercatorium & nundinas Regis Edwardi Primi beneficio, & Guilielmi *Le Bland* opera habet. Cui à tergo se offert *Munden Furnivall*, vel ut hoc nomine memoretur, quod suum Dominum habuit Gerardum de *Furnivall* (à quo & nomen deportavit) filium natu minorem Gerardi *Furnivall* de *Sheffeld*. Sed ad *Leam* fl. & *Waram* redeamus, quo Danos myoparonibus suis delatos, propugnaculum excitasse prodit ille Asserius, quod cum Ælfredus Rex expugnare non potuisset, tribus effossis canalibus ita *Leæ* aquas divertit, ne illi navigia reducerent, ut jam inde accolis nulli pene usui fuerit, donec jampridem restituto alveo, ad merces, annonam, &c. devehenda factus sit commodior. A *VVara* non multum progressus est, cum rivulum (*Stort* vocant) ab Oriente in se recipiat, qui primum per *Bishops Strotford* decurrit, exiguum oppidum exiguo castro editiori mole aggesta in insula quondam munitum, quod Rex Guilielmus Primus Episcopis Londinensibus donavit, unde ab Episcopis denominatio facta, Rex autem Ioannes in odium W. Episcopi subvertit. Inde *Hunsdonam* prætervehitur, quæ Baronis titulum præbuit Henrico *Cary* gratia Elizabethæ Reginæ cui fuit à cubiculo, utique qui, præterquam quod è Regia Somersettensium Ducum familia fuerit oriundus, etiam ejusdem Reginæ ex matre Maria *Bolenia* fuit consobrinus. Hoc rivulo sic admisso, *Lea* jam lætior ad *Tamisim* properat, & quasi gratulabundus *Theobaldenses* ædes vulgo *Tibaulds*, salutat, quas si structuram spectes, ad omnem elegantiam, si hortos, & ambulacra lucis convestita, ad omnem amœnitatem construxit Nestor Britannicus honoratissimus Baro *Burghley* summus Angliæ Thesaurarius, cui inprimis hic fluvius se alveum restitutum debere libenter agnoscit.

Furnivall.

Bishops Storford.

Castle of Waymore.

Baro *Hunsdon.*

Theobalds.

Sed ad vetustiora & interiora regrediamur. Ab *Hertfordia* in Occasum ad XII milliare fuit VEROLANIVM, urbs olim celeberrima, Tacito VERVLAMIVM, Ptolemæo VROLANIVM, & VEROLAMIVM. Hæc satis hodie nota juxta fanum S. Albani in *Centuria Caisho* (quam CASSII, quorum meminit Cæsar, proculdubio tenuerunt.) Saxonibus Watlinga-ceaster à via Regina *VVatlingstreat*, & Werlamceaster. Nec dum vetustum illud nomen deposuit,

Verola-nium. *S. Albones.*

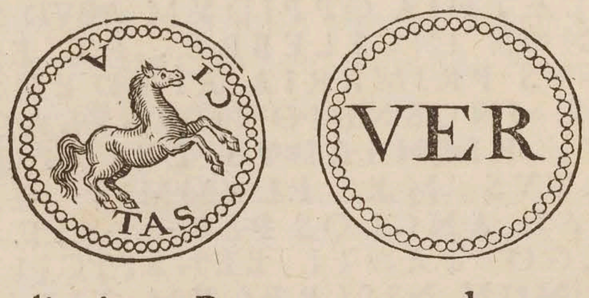
fuit, *Verulam* enim vulgo dicitur, licet præter mœnium rudera, tessellata pavimenta & Romana numismata subinde effossa nihil superſit. Colli molliter ad ortum declivi apposita fuit, mœnibus obsepta firmissimis, vallo duplici & fossis profundis ad Austrum, & ad Ortum rivulo rigata, qui olim in magnam paludem stagnavit, unde conjectura fuit hoc Cassibelini fuisse oppidum sylvis paludibusque munitum, quod Cæsar expugnavit, nec enim alia in hoc tractu palus, quod sciam, extitit. Neronis ætate MUNICIPIUM censebatur, unde in Ninnii urbium Catalogo *Caer-Municip* dicitur, ut non dubium sit quin hoc illud fuerit CAER MUNICIPIUM quod Hubertus Goltzius in veteri inscriptione reperit. Municipia autem erant oppida jure civium Romanorum donata, nomenque factum à muneribus capiendis, id est publicis in Repub. curationibus: habueruntque, quod ad ordines pertinet, Decuriones, Equites, & plebem, quod ad consilium publicum, Senatum & populum, quod ad magistratus & Sacerdotes, Duumviros, Triumviros Iuridicundo, Censores, Ædiles, Quæstores & Flamines. An tamen cum suffragio, vel sine suffragio hoc fuerit municipium, non facile quis dixerit. Municipium enim cum suffragio vocabant, cui capere honores licebat, ut illud alterum cui non licebat, sine suffragio. Sub eodem Nerone, cum Bunduica sive Boodicia Icenorum Regina acerrimo in Romanos odio bellum illis conflasset funestissimum, à Britannis, ut habet Tacitus, erat excisum. Hinc scripsit Suetonius, *Accessit tantis ex principe malis clades Britannica, qua * duo præcipua oppida, magna civium Romanorum, sociorumque cæde direpta.* Refloruit nihilominus, & ad summam celebritatem pervenit, nummosque antiquos hic, ut videtur, signatos vidimus cum inscriptione TASCIA, & altera parte VER. Quod eruditissimus venerandæ Antiquitatis indagator David Powelus Sacræ Theologiæ Doctor Tributum Verulamii interpretatur. *Tasc* enim, ut ille mihi author est, Tributum, *Tascia* Denarius Tributi, & *Tascyd* præcipuus Tributi collector, Britannice sonat. Sed ipsum nummum tu etiam vide, quem & jam antea exhibuimus.

Cassibelini oppidum.

Municipia.

*Verulam, & Maldon.

Tasc quid significat.

Hos aliqui ante Romanorum adventum cusos esse volunt, sed non ego credulus illis. Nummos enim Tributarios fuisse semper existimavi, qui in caput, & agros impositi quotannis à Romanis exigebantur, uti antea dixi. Antequam enim Romani advenerint, Britannos pecuniam signasse vix credam. Memini tamen, quod de illis scribit *Cæsar, Vtuntur autem nummo æreo, aut* annulis ferreis, ad certum pondus examinatis, ubi antiqui libri *Lanceis ferreis* habent, pro quo substituunt Critici *Laminis ferreis.* Sed ad institutum se recipiat oratio. Eandem telam hic retexere non est animus. Nulla autem re æque celebre Verolamium erat, quam quod civem sanctitate & fide *Britannia.*

Britannorum nummi.
Alii annulis.

in Christum singulari protulerit Albanum, qui, cum Dioclesianus Christianam religionem exquisitis suppliciis ex hominum memoria delere moliretur, invicta animi constantia mortem pro Christo primus in Britannia oppetiit. Vnde Stephanus noster, & Britanniæ Protomartyr appellatur, Fortunatusque Presbyter cecinit,

Albanus Martyr.

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Et Hiericus Gallus, qui ante septingentos annos floruit, de eodem, & percussore ejus non sine miraculo, excæcato:

Millia pœnarum Christi pro nomine passus,
Quem tandem rapuit capitis sententia cæsi.
Sed non lictori cessit res tuta superbo,
Vtque caput Sancto, ceciderunt lumina sævo.

In vita S. Germani.

In hujus opprobrium, & Christianorum terrorem, ut in antiquo ejus Agone habetur, Verolamienses ejus martyrium marmori inscripserunt, mœnibusque inseruerunt: sed postea cum tyrannorum immanitatem Martyrum sanguis vicisset, Christiani ecclesiam *mirandi*, ut inquit Beda, *operis* in ejus memoriam posuerunt, & tanta religionis opinio Verolamio accessit, ut hic Synodus anno mundi redempti CCCCXXIX haberetur, cum Pelagiana hæresis per Agricolam Severiani episcopi filium in hac insula repullulasset, Britannicasque ecclesias ita maculasset, ut ad veritatem asserendam Germanum Antisiodorensem, & Lupum Tricassinum è Gallia evocarent; qui refutata hæresi se venerabiles Britannis reddiderunt, inprimis Germanus, qui plurima per hanc insulam templa sibi sacrata habet, & juxta prostratæ hujus urbis mœnia, Germani sacellum etiamnum nomine etsi profano usu superest, quo loci ille pro suggestu verbum divinum effatus erat, ut antiquæ fani Albani membranulæ testantur. Qui (ut Constantius tunc temporis florens in ejus vita scribit) S. Albani sepulchrum aperiri jussit, *& in eo quasdam sanctorum reliquias recondit, ut quos unum receperat cœlum, sepulchri quoque unius teneret hospitium.* Quod ad ejus ævi mores considerandos obiter adnoto. Nec ita multo post in Saxonum potestatem devenit, sed gravi & diuturna obsidione Vther Britannus, cognomento *Pendragon* ob serpentinam prudentiam, recepit: quo sublato in eorum demum manus recidit. Ex Gildæ enim verbis, Saxones suo tempore hanc urbem tenuisse facile colligitur, *Deus*, inquit, *clarissimas sanctorum lampades nobis accendit, quorum nunc corporum sepulturæ, & passionum loca, si non lugubri barbarorum divortio quam plurima ob scelera nostra civibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem divinæ charitatis incuterent, Sanctum Albanum Verolamiensem, &c. dico.* His bellis cum Verolamium concidisset, Offa rex Merciorum potentissimus è regione ejus, circa annum Salutis DCCXCV in loco quem *Holmehurst* dixerunt, monasterium amplissimum in S. Albani memoriam, vel, ut in ipsius Charta legitur, *Domino nostro Iesu Christo, & S. Albano Martyri, cujus reliquias in spem prosperitatis præsentis & futuræ beatitudinis divina ostendit gratia*, construxit; statimque oppidum una surrexit, quod ab eo *S. Albans* vocant. Ipseque Offa, & qui successerunt Angliæ reges possessiones amplissimas assignaverunt, & privilegia à Pontificibus Romanis impetraverunt amplissima,

S. Germans Chappell.

plissima, quæ è Florilego nostro attexam, ut profusam principum in ecclesiam liberalitatem intuearis. Sic igitur ille scribit, *Dedit Offa rex potentissimus Protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti ferme milliaria à Verolamio distat, &* * Vneslaw *nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut usque hodie scripta regis testantur, quæ in præfata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate privilegiata refulget, ut ab Apostolica consuetudine, & reditu, qui* Rom-scot *dicitur, cum neque Rex, neque Archiepiscopus, vel Episcopus, Abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ Abbas vel Archidiaconus monachus sub ipso constitutus, jus pontificiale exercet: ita ut nulli Archiepiscopo, vel Episcopo, aut Legato, nisi summo Pontifici subjectionem impendat. Hoc quoque sciendum est, quod Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romanæ urbis pontifici reditum statutum, id est,* * Rom-scot, *de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetravit, ut ecclesia Beati Albani Anglorum Protomartyris, eundem* Rom-scot *ab omni Hertfordensi provincia, in qua sita est ecclesia sæpe dicta, fideliter colligeret, & collectum in usus proprios retineret. Vnde ut ipsa ecclesia, sicut à rege omnia jura regalia, ita habet Abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificialia ornamenta.* Hadrianus etiam IIII Pontifex Romanus in vicinia natus indulsit Abbatibus hujus monasterii, ut (ex ipso Privilegio loquor) *sicut Beatus Albanus Anglorum Protomartyr esse dignoscitur: ita Abbas monasterii ipsius inter Abbates Angliæ primus omni tempore dignitatis ordine habeatur.* Nec quicquam quod usui vel ornamento esse poterat, omiserunt Abbates, qui stagnum amplissimum sub Verulamio ingesta terra obstruxerunt. Loco tamen *Fishpole* nomen etiamnum hic in platea quadam oppidi remansit. Iuxta quam cum nostra memoria anchoræ fuerint effossæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamisim aliquando hac alveum egisse. Sed de hoc stagno, sive piscina habe quæ vetus scripsit historicus; *Alfricus Abbas piscinam magnam & profundam Ecclesiæ S. Albani nimis nocivam, ac vicinam, quæ Fish-pole dicebatur, magno pretio comparavit. Erat autem Regum piscaria, fueruntque regii ministri & piscatores molesti cœnobio, & oneri cœnobitis. E qua ille aquam aliquando derivavit, & in aridam redegit.*

* Wineslow forte.

* id est, de singulis ædibus denarius.

Anchoræ effossæ.

Si quanta Romanorum numismatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatæ, quot vasa, quot columnæ marmoreæ, quot epistylia, quotque antiqui operis miracula hic eruta fuerint, ex vulgi relatione percensere velim, omnem fidem superaret oratio. Ex antiqui tamen historici fide paucula accipe, *Ealredus Abbas, regnante Eadgaro, antiquas cryptas subterraneas Verolamii perscrutatus, evertit omnia, vias cum meatibus subterraneis solide per artificium arcuatis, quorum quidam subtus aquam erant, quæ quondam maxima ex parte civitati fuit circumflua, diruit, & obturavit. Erant enim latibula latronum & meretricum. Fossata civitatis, & quasdam speluncas, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanavit. Tegulas vero integras, & lapides quos invenit aptos ad ædificia seponens, juxta ripam asseres quernos cum clavis infixis pice navali delinitos invenerunt, nec non navalia armamenta, utpote anchoras rubigine semirosas & remos abiegnos.* Paulo post, *Eadmerus successor, operi quod Ealdredus incepit, institit, fossoresque ejus in media urbe antiqua palatii fundamenta diruerunt, & in muri concavo tanquam in armariolo, in libros inciderunt asseribus quernis & sericis ligaminibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannica descriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cum profundiora terræ aperuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas invenerunt, urceos item, amphoras fictili opere & tornatili compositas, vasa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamii reliquiis novum S. Albano monasterium extruxit Eadmerus.* Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe si placet, ad Verolamii laudem pro corollario Alexandri Nechami inde ante annos CCCC oriundi Hexastichon,

Circa annum Christi 960.

Vrbs insignis erat Verolamia, plus operosæ
Arti, naturæ debuit illa minus.
Pendragon Arthuri patris hæc obsessa laborem
Septennem sprevit cive superba suo.
Hic est martyrii roseo decoratus honore
Albanus, civis, inclyta Roma, tuus.

Et alibi,

Hic locus ætatis nostræ primordia novit
Annos fœlices, lætitiæque dies.
Hic locus ingenuus pueriles imbuit annos
Artibus, & nostræ laudis origo fuit.
Hic locus insignis, magnosque creavit alumnos,
Fœlix eximio Martyre, gente, situ.
Militat hic Christo noctéque dieque labori
Invigilans sancto religiosa cohors.

Hodie Verolamio in agros converso *Fanum S. Albani* ex ejus ruinis eductum floret oppidum elegans & amplum, templumque Monasterii illius superest, magnitudine, elegantia, & vetustate suspiciendum, quod, cum monachi deturbarentur, 400 libris monetæ nostræ ab oppidanis redemptum, ne solo æquaretur, in parochialem ædem fuit conversum: pulcherrimumque habet ex ære solido Baptisterium, in quo regum Scotorum liberi sacra aqua ablui solebant. Quod è Scotici belli manubiis Richardus *Leus* Eques Cuniculariorum Præfectus cum hac superba inscriptione consecravit:

S. Albans.

Baptisterium è manubiis Scoticis.

CVM LÆTHIA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBVRGVS PRIMARIA APVD EOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGRARENT, RICHARDVS LEVS EQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO TANTI BENEFICII MEMOR NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT. VALE, ANNO DOMINI. M. D. XLIII. ET ANNO REGNI HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed ad rem. Ut hunc locum in religionis aram consecravit vetustas, sic etiam Mars in belli aream statuisse videatur. Vt enim alia taceam, cum Anglia sub familia Lancastrensi, & Eboracensi quasi exhausta vitalibus, bello domestico rueret, bis in ipso oppido inter partium Duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. Primum Richardus Dux Eboracensis gravi clade Lancastrenses

1456.

ſtrenſes hic affecit, capto Henrico Sexto Rege, & melioris notæ plurimis interfectis. Quarto poſt anno Lancaſtrenſes, duce Margareta Regina, ſecundo prælio uſi, Eboracenſes hic profligarunt, regemque in libertatem vindicarunt.

Circa hoc oppidum (ut vallum quod *Oiſter-hils* vulgus vocitat, ego Oſtorii Prop. caſtra exiſtimo, omittam) erexerunt Abbates pio conſilio virginibus ſacris cœnobiolum ad *Sopwell*, leproſis *Hoſpitale S. Iuliani*, infirmis mulieribus alterum dictum *S. Mariæ de Preé*, id eſt, *de Prato*, prope quod prædium habuerunt opimum *Goramberi*, ubi Nicolaus Baconus Magni Sigilli Angliæ cuſtos ædes poſuit ſe dignas. Huic adjacet *Redborn*, id eſt, ſi interpreteris, *Aqua Rubra*, cum tamen aqua præterfluens non magis rubeat quam Mare Rubrum. Locus olim celebris reliquiis Amphibali Martyris, qui S. Albanum Chriſtiana fide imbuit, & Chriſti cauſſa mortem ſub Diocleſiano ſubiit, hic repertis. Hodie notus quod ad viam publicam & militarem, quam *VVatling ſtreat* dicimus, adſideat, & *VVenmer* rivulum in proximo habeat, qui nunquam ebullit & inſurgit ſine præſagio difficultatis annonæ vel difficillimi temporis, ut vulgo creditur. Pope hanc non ſine ratione opinemur fuiſſe DVRO-CO-BRIVAS ſtationem, cujus meminit Antoninus, quamvis diſtantia reclamet. Etenim uti *Redborn* noſtra lingua, ita *Dur-cho* Britannica unum idemque ſonat, ſcilicet *Aquam Rubram*. Et loca ſane antiqua ex inſcriptionibus, itinerum ductu, nominum ratione, & ſimilitudine, fluviis, & lacubus adjectis rectiſſime conjiciantur; quamvis Itinerarii numeris non exacte reſpondeant, qui facillime corrumpantur, & viarum compendia mutentur. Certe fieri non poteſt quin DVR-CO-BRIVÆ fuerint, ubi via illa Romana hanc aquam tranſierit, ſub *Flamſted* ſcilicet, ibi enim juxta viam ſcaturigo eſt ſatis magna ad ſeptimum à Verolamio milliare, pro quo XII librariorum incuria irrepſit, quæ ſtatim adhuc tenuis viam interſecat, & licet hic ſit ſine nomine, infra S. Albani oppidum *Col* nominatur. BRIVA autem illud quod plurimis locorum nominibus adjunctum eſt, *pontem*, vel *trajectum* Britannis priſcis & Gallis ſignificaſſe exiſtimo, cum ad flumina ſolummodo reperiatur. In hac inſula una & altera fuit *Durobriva*, id eſt, ſi me non fallo, *Aquæ* trajectus, in Gallia *Briva Iſaræ*, nunc *Pontoiſe*, ubi Iſaram, *Briva-Oderæ*, ubi Oderam, *Samarobriva* (hoc enim verum eſt nomen) ubi Somam fluvium olim trajecerunt.

Redborn.

Womer etiam dicitur.

Duro-Co-briva.

Briva quid.

Paulo ſupra *Flamſted* in colle cernitur, quam tempore Edwardi Sancti Leoſtanus Abbas S. Albani dedit tribus Militibus, Turnoto, Waldefo, & Turmano, ut regionem vicinam contra latrones defenderent. Sed Guilielmus Conquæſtor illis eripuit, deditque Rogero de *Todeneio*, ſive *Tony*, Normanno clariſſimo, cujus fuit *Baronia*, ſed per filiam ad *Beauchampos* Comites Warwicenſes tandem tranſlata fuit.

Flamſted.

Hinc deſcendi Auſtrum verſus ad *Hemſted* Mercatorium oppidulum *Hebanhamſted* dictum, (cum Offa Rex Monaſterio S. Albani donaret) inter colles ad fluviolum poſitum, qui ſtatim alteri confluit per *Berkhamſted* decurrenti. Vbi Angliæ proceres, qui jam de novo Normannorum jugo excutiendo, ſuaſore Fretherico Abbate S. Albani cogitarunt, convenerunt, & Guilielmus *Conquæſtor*, ut habetur in vita ejuſdem Fretherici, eos acceſſit cum ſibi timeret, *ne regnum quod tanti ſanguinis effuſione adquiſierat turpiter amitteret. Et poſt multas diſceptationes præſente Archiepiſcopo Lanfranco, Rex pro bono pacis juravit ſuper omnes reliquias Eccleſiæ S. Albani, tactiſque ſacroſanctis Euangeliis, miniſtrante juramenta Abbate Fretherico, bonas & approbatas antiquas regni leges, quas ſancti & pii Angliæ reges ejus anteceſſores & maxime Rex Edwardus ſtatuit, inviolabiliter obſervare.* Verum plurimos eorum procerum ille poſſeſſionibus ſtatim male mulctavit, & hoc oppidum Roberto Moritonii & Cornubiæ Comiti donavit, qui, ut ferunt, caſtellum hic duplici foſſa & vallo munivit, in quo Richardus Rex Romanorum & Comes Cornubiæ honorum & annorum plenus ad potiorem vitam migravit. Cujus prole deficiente, tandem Edwardus Tertius hoc caſtrum cum oppido in Edwardum filium primogenitum bellicoſiſſimum illum Principem, quem Cornubiæ Ducem creavit, tranſcripſit, unde etiamnum eſt Ducum Cornubiæ hæredium. Caſtrum autem nunc nihil aliud eſt, quam lacera mœnia, & ſtrages lapidum informis, ſuper quod in colle Edwardus *Cary* ordinis Equeſtris & Regi à pretioſis ex familia *Cariorum* in Comitatu Devoniæ ædes ſplendidas, & longe amœniſſimas nuper ſtruxit. In ipſo autem oppido nihil viſendum præter Scholam quam bonis literis *I. Incent* S. Pauli Londini Decanus hinc oriundus dicavit.

Hemſted.

Berkhamſted.

Magis ad Auſtrum *Kings Langley* ſedet domus olim Regia, in qua natus & inde denominatus Edmundus de *Langley* filius Regis Edwardi Tertii & Dux Eboracenſis, ubi cœnobiolum erat fratrum Prædicatorum, in quo miſellus Rex Richardus Secundus, qui ſcelerate regno & vita ſpoliatus, ſepulturæ primum datus, ſed paulo poſt Weſtmonaſterium tranſlatus, pro regno æreo tumulo compenſatus. E regione fere hujus alterum etiam eſt *Langley*, quod quia ad Abbates S. Albani ſpectavit *Abbots Langley* dictum. In quo natus eſt Nicolaus cognomine *Breakſpere*, poſtea Pontifex Romanus Hadrianus IIII dictus, qui Norwegos Chriſtianam fidem primus docuit, cives Romanos ad priſcam libertatem anhelantes repreſſit; cui etiam Fredericus Primus Imperator Romanorum ſtapiam de equo deſcendenti tenuit, & demum muſca in os involans ſpiritum præcluſit. *VVatford* & *Rickemanesworth* inferius vidi oppida mercatoria, de quibus nihil antiquius legi, quam quod Offa Rex S. Albano elargitus erat, uti etiam *Caishobery* Wattfordiæ proximum. Quo in loco Richardus Moriſonus Equeſtris ordinis vir apprime doctus, & legationibus ſub Henrico Octavo & Edwardo Sexto apud maximos principes functus ædes inchoavit, quas Carolus filius eleganter ad faſtigium perduxit.

Kings Langley.

Abbotts Langley.

Hadrianus IIII P. P.

Wattford.

Caishobery.

Magis ad Ortum recta duxit via militaris Romanorum à Londino Verolamium per *Hamſted-head*, *Edgeworth*, & *Elleſtre*, juxta quam, eadem diſtantia, qua Antoninus in ſuo Itinerario collocat SVLLONIACAS, ſcilicet mille paſſus, à Londino XII, à Verolamio IX, antiquæ ſtationis ſuperſunt veſtigia, & plurima rudera effodiuntur

Sulloniacæ.

in colle quem *Brockley-hill* hodie vocant. Cum autem Romani hic imperare desierint, barbarie paulatim irrepente, dum omnia Saxonico bello fumarent, hæc via, ut reliqua omnia, diu neglecta fuit, donec paulo ante Normannorum adventum Leofstanus Abbas S. Albani restituerit. Ille enim, ut in ejus vita scribitur, *opaca nemora quæ à limbo * Ciltriæ usque Londoniam, præcipue ubi strata regia, quæ VVatlingstrata dicitur, fecit resecari, salebras explanari, pontes fabricari, abrupta viarum in planitiem redigi tutiorem.* Sed ante annos trecentos hæc via quodammodo relicta fuit, alia Episcoporum Londinensium licentia per *High-gate* & *Bernet* aperta. Hoc foro pecuario nunc celebre esse incipit, sed celebrius prælio, cum bello inter Lancastrenses & Eboracenses Anglia in sua viscera auderet quicquid ambitiosa perfidia juberet. Signis enim infestis ad *Gledesmore* juxta ipso Paschatis die acerrime pugnatum est, & vario diu Marte, quod spississima nebula terris incubuit. Tandem vero, fœliciter victoria Regi Edwardo Quarto cessit: occiso Richardo *Nevill* Comite Warwicensi, quem ut fortunæ indulgentia præferocem & regibus infestum fecit, ita mors Angliam longa bellorum civilium formidine liberavit.

*Chiltern.

Bernet.

Comites habuit hic Hertfordensis ager ex familia de *Clara*, qui sæpius tamen à *Clara* in Suffolcia præcipua eorum sede Comites de *Clara* fuerunt nuncupati. Primus, quod scio, fuit Gilbertus, qui titulo Comitis Hertfordiæ in Charta Regis Stephani testis adhibetur. Rogerus item de *Clara* tempore Henrici Secundi Comes Hertfordiæ in *Libro rubro Scaccarii* nominatur, similiter ejus successores, quos suo loco videas. Verum cum jure hæreditario, & Principis gratia Comitatum Glocestriæ consequuti fuerint utroque titulo conjunctim usi sunt & ad Parlamenta nomine Comitum Glocestriæ & Hertfordiæ evocati. Richardusqe de *Clara*, qui anno MCCLXII obiit, diserte à Florilego Westmonasteriensi Glocestriæ & Hertfordiæ Comes appellatur, ubi hoc ejus Epitaphium memorat,

Comites Hertfordiæ.

Hic pudor Hippolyti, Paridis gena, sensus Vlyssis,
Æneæ pietas, Hectoris ira jacet.

Vide Comites Glocestriæ & in Suffolcia.

Patrum vero memoria Henricus VIII Edwardum de *Sancto Mauro* sive *Seymor* Comitis Hertfordiæ titulo exornavit, qui etiam postea Dux Somersetti. Illique successit in hoc Comitatu ejus eodem nomine filius, vir longe honoratissimus, & bonarum literarum amator singularis.

Parochias habet hic Comitatus 120.

TRI-

TRINOBANTES.

CAttieuchlanis adjuncti erant, qui Cæsari TRINOBANTES, Ptolemæo & Tacito TRINOANTES, in illis regionibus, quæ nunc mutato nomine Midlesex, & Essex vulgo appellantur. Vnde vetustum illud nomen, ne ariolari quidem ausim, nisi sit e Britannica Tre-nant, quæ oppida in valle sonat. In vallem enim ad Tamisim hæc regio quasi tota subsidet. Verum huic conjecturæ meæ non adblandior. Qui tamen Gallovidiam Scotiæ totam vallibus depressam insederunt, Britannice olim Noantes & Novantes dicti fuerunt, & ad Rheni vallem Gallice Le Vault, populus olim Nantuates appellati, & sedem & nomen habuerunt: ut hæc conjectura æque probabilis videatur, ac illa aliorum; qui Trinobantes, à Troja, quasi Trojam Novam ambitiose deduxerunt. Sed valeant illi, & sibi placeant. Hi Cæsaris ætate prope firmissima harum regionum civitas erat (Civitatem enim semper vocat ille populum eodem jure utentem) regnumque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cum à Cassibelino interficeretur, Mandubratius ejus filius fuga mortem vitans, ad Cæsarem in Galliam profectus, ejusque fidem sequutus, cum illo in Britanniam rediit. Quo tempore Trinobantes nostri per legatos Cæsarem petierunt, ut Mandubratium ab injuria Cassibelini defenderet, atque illum in civitatem mitteret, qui præesset, imperiumque obtineret: quod cum factum, obsidibus XL datis, se in ejus fidem primi Britannorum permiserunt. Mandubratius iste, ut hoc obiter notem, Eutropio, Bedæ & recentioribus semper Androgeus dicitur. Vnde vero nata hæc nominis diversitas me plane latet, nisi verum sit, quod à viro Britannicæ historiæ & linguæ bene perito accepi, scilicet hoc nomen Androgeus illi ob scelera, & proditionem impositum fuisse: sceleris enim significatio in eo se planissime exhibet, & inter tres Britanniæ proditores in Triadum libro sceleratissimus habetur, quod Ramanos in Britanniam primus vocarit, patriamque prodiderit. Post Mandubratium cum jam ardenti civili bello, Britannia Romanis neglecta esset, & suis Regibus, & legibus relicta, Cunobilinum hac in parte regnum administrasse certum est, cujus unum & alterum nummum hic tibi exhibemus, etsi ipsos & alios jam antea exhibuimus.

Vide pag. 50. de nummo signato TASC NOVANEI.

Civitas quid apud Cæsarem.

Androgeus.

Vide pag. 50.

Admimus hujus filius à patre pulsus cum exigua manu ad C. Caligulam transfugit, seque dedidit: quod juvenis imperatoris animum ita inflavit, ut quasi universa tradita insula, magnificas Romam literas miserit: monitis sæpe latoribus ut non nisi in æde Martis, & frequente Senatu Consulibus traderent. Cunobilino defuncto, Aulus Plautius Claudii Imperatoris auspiciis hanc regionem adortus est. Togodumnum alterum Cunobilini filium interfecit, alterum nomine Catacratum devicit, de quo etiam, ut est in Fastis Capitolinis, ovans triumphavit, tanto honore (auctore Suetonio) ut Claudius illi in Capitolium eunti, & redeunti latus texerit: statimque ipse legionibus huc transvectis, in provinciam paucis mensibus redegit. Iam inde à bellis conquieverunt Trinobantes, nisi quod imperante Nerone occultis conjurationibus cum Icenis ad Romanorum jugum excutiendum conspirarint: verum hanc seditionem multo cum Britannorum sanguine (ut habet Tacitus) cito restrinxit Suetonius Paulinus. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cum illum captivum detinerent, hanc regionem cum aliis tradidit, ut author est Ninnius, diuque suos Reges habuit, sed Cantiorum, vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus anno DCIII, Christo primus nomen dedit, & Suthredus ultimus ab Egberto devictus anno DCCCIIII, regnum Occiduis Saxonibus reliquit. Sed hæc alibi fusius: jam ipsas regiones videamus.

Suetonius.

MIDDLE-SEXIA.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum constituunt German.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
PART OF HARTFORD SHIRE
PART OF ESSEX
PART OF BUCKINGAM SHIRE
PART OF BERK SHIRE
EDMONTON HUNDRED
Enfeild Chace
GOARE HUNDRED
THE TRINOBANTES
ELTHORNE HUND.
FYNNESBURY
AND
WENLAXBARNE
LIBERTIES
ISTLEWORTH HUND.
SPELT HORNE HUNDRED
OSULSTON HUNDRED
LONDON
WESTMINSTER
Southwork
Waltham Abbey
Waltham Forest
Bushye Heath
Watford
High Bernet
Uxbridge
Colnebrok
Stanes
Windesore Parke
Otlandes
Kingston
Great Brentford
Richmont
Thamis flu.

MIDLE-SEX.

MIdlesex à mediis Saxonibus nomen habet, quod ejus incolæ inter Saxones Orientales, Occidentales, Australes, & quos illa ætas Mercios dixit, intermedii fuerint. A Buchinghamiensibus *Colo* fluviolo ad Occasum, ab Hertfordensibus ad Septentrionem noto limite, ab Essexia ad Ortum *Lea* flumine, à Surreia & Cantio ad Austrum Tamisi disterminatur. Angustioribus spatiis circumscripta, qua longissima, XX mill. qua arctissima XII mill. patet. Summa cœli temperie & soli indulgentia, ædibus & vicis magnificis undique nitida, plurimaque sunt ubique memoranda. Ad *Colum* flu. ubi primum hunc agrum influit, vidimus *Breakespear* vetustas ædes familiæ eodem cognomine, è qua Hadrianus IIII Pontifex Romanus fuit, de quo modo diximus, inde *Haresfeld*, olim *Herefelle*, Richardi filii Gisleberti tempore Guilielmi *Conquæstoris* possessio. Magis ad Austrum *Vxbridge* recentius oppidum, diversoriis frequens in longum protenditur. Inferius est *Draiton* à Baronibus *Pagett* instauratum, *Colham*, quæ à Baronibus *Le-Strange* ad Derbiæ Comites devenit, & *Stanwell* familiæ de *VVindesore* ab ipso Normannorum ingressu ad patrum usque memoriam habitatio. Nec magno hinc intervallo Tamisim duplici ostiolo *Colus*, postquam insulas sparserit, illabitur. Ad quem, ut nostræ ætatis Poëta Germanus lusit,

Break-speare.
Hadrianus 4 Papa.
Haresfe'd.
Vxbridge.

Tot campos, sylvas, tot regia tecta, tot hortos
Artifici dextra excultos, tot vidimus arces,
Vt nunc Ausonio Tamisis cum Tybride certet.

Stanes.

Stanes, Saxonice ꞅτana, in primo statim ad Occasum limine se offert, ubi ponte sublicio Tamisis conjungitur. Nomen vero accepit à saxo terminali, quod olim hic erectum erat, ad designandam jurisdictionem quam Civitas Londinum in flumine habet. Iuxta hoc saxum, pratum est celeberrimum *Runingmead*, vulgo *Renimed* in quo proceres Angliæ convenerunt frequentes anno M CC XV, ad exigendas libertates à Rege Ioanne. De quo in Connubio Tamæ & Isis, de Tamisi præterfluente:

Runing-mead.

Subluit hic pratum quod dixit Renimed *Anglus,*
Quo sedere duces armis, annisque verendi,
Regis Ioannis cuperent qui vertere sceptrum,
Edwardi sancti dum leges juraque vellent
Principe contempto tenebroso è carcere duci:
Hinc sonuere tubæ plusquam civilia bella,
Venit & hinc refugus nostras Lodovicus in oras.

Pag. 168.

Inde *Coway stakes* ad *Lalam* præterit, ubi Cæsarem Tamisim transmisisse diximus, Britannique ripam, & vadum sudibus, unde nomen, præstruxerunt. Hinc prolapsus *Harrow* monticulum hujus agri editissimum suspicit, cui ad austrum eximia fœcunditate agri longo tractu subjacent, præsertim circa *Heston* viculum, è cujus purissimo polline panes Regibus Angliæ in deliciis jam diu fuerunt. Vnde parum abest *Hanworth*, ubi regiæ ædiculæ, quas Henricus Octavus impense coluit, utique suis voluptatibus dedicatas. Postea *Hampton Court* allabitur Regiam, in veræ magnificentiæ admirationem à Thoma Wolsæo Cardinale ad opes ostentandas, cum, alioqui prudentissimus, præ insolentia sui impotens esset, extructam, & ab Henrico Octavo auctam & perfectam, quæ quinque peramplas areas cultissimis cinctas ædificiis opere admodum specioso includit. De qua Lelandus,

Harrow hill.
Hanworth.
Hampton Court.

Est locus insolito rerum splendore superbus,
Alluiturque vaga Tamisini fluminis unda,
Nomine ab antiquo jam tempore dictus Avona.
Hic Rex Henricus taleis Octavius ædes
Erexit, qualeis toto Sol aureus orbe
Non vidit.

Et in Tamæ Isisque Connubio.

Alluit Hamptonam celebrem, quæ laxior urbis
Mentitur formam spaciis; hanc condidit aulam
Purpureus pater ille gravis, gravis ille sacerdos
Wolsæus, fortuna favos cui felle repletos
Obtulit, heu tandem fortunæ dona dolores!

Magno jam flexu in Septentrionem cursum intendit fluvius per *Gistlewoorth*, sic enim olim vocabatur, quæ nunc *Thistlewoorth*, ubi olim Richardi Regis Romanorum & Comitis Cornubiæ fuit palatium, quod seditiosi cives Londinenses incenderunt.

Thistle-woorth.

Sion inde cœnobiolum cernitur à sanctissimo illo monte denominatum, quod Henricus Quintus cum monachos alienigenas expulisset, Brigidianis virginibus construxit, uti alterum in opposita fluminis ripa *Bethelem* dictum Carthusianis eodem tempore posuit. In hoc *Sione* ad gloriam Dei tot virgines, sacerdotes, & laicos fratres parietibus discretos constituit, quot Apostolorum, & discipulorum Christi numerum æquarent, quibus cum satis superque redituum contulisset, lege cavit, ut illis contenti nihil amplius à quoquam acciperent: quicquid autem ex annuo proventu superesset, pauperibus erogarent. Sed patrum memoria religiosis exturbatis in secessum Ducis Somersetti fuit conversum, qui diruta ecclesia novas ibi ædes inchoavit. *Brendford* huic contiguum est, cui *Brent* amniculus nomen fecit, ad quem M C XVI, Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos, quos à Londini obsidione gradum referre coegerat, ita adortus est, ut effusis habenis fugam non sine magna clade capesserent. Huc usque à *Stanes* quicquid viam publicam, quæ per *Hounslow* ducit, & Tamisim interjacet *Forresta*, *sive VVarrena de Stanes* dicta fuit, donec Henricus Tertius, ut in ejus Charta legitur, *deforestavit & de-warrenavit*. *Fulham* Anglo-Saxonice ꝼullonham, id est, *Volucrum domus*, inde cernitur, cui maximo honori sunt Londinensis Episcopi ædes suburbanæ. Et *Chelsey* à pulvino arenario in Tamisi flu. dictum, magnificiis ab Henrico Octavo, Guilielmo *Powlett* prima Marchione Wintoniæ & aliis exornatum.

Sion.
Shene.
Brentford.
Fulham.
Chelsey quasi Shelf-sey.

Verum inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicique imperii sedes, *Regumque Angliæ Camera* tantum eminet, quantum, ut ait

Londinum.

ut ait ille, inter viburna cupreſſus. Tacito, Ptolemæo, & Antonino LONDINVM, & LONGIDINIVM dicitur, Ammiano LVNDINVM, & AVGVSTA: Stephano in urbibus ΛΙΝΔΟΝΙΟΝ, Cambrobritannis noſtris *Lundayn*, Saxonibus priſcis Londen-ceaſter, Londenbyrig, Londen wic exteris *Londra* & *Londres*, incolis *London*, fabuloſis ſcriptoribus *Troja Nova*, *Dinas Belin*, id eſt, *Vrbs Belini*, & *Caer Lud*, à Luddo Rege, quem & inſtauraſſe, & denominaſſe volunt. Sed hæc recentia nomina & origines, una cum Eraſmi conjectura, qui à Lindo Rhodiorum deduxit, eorum admiratoribus libenter relinquimus. Ego vero, cum Cæſar & Strabo authores ſint, Britannos antiquos ſylvas, & nemora, quæ dejectis arboribus obſtruxerant, urbes, ſive oppida vocaviſſe, eoſque ejuſmodi nemora, Britannica lingua *Lhwn* appellari audiverim: in eam pene conceſſi opinionem, ut Londinum inde dictum exiſtimaverim, quaſi *Vrbs* per excellentiam, vel *Vrbs nemoroſa*. Sin veritas in hoc me fugit, liceat mihi bona cum venia conjicere (nec quis me inconſtantiæ hic inſimulet) quod unde celebritatem, inde & appellationem ſit conſequuta, à navibus ſcilicet, quas Britanni ſua lingua *Lhong* vocant, ita ut Londinium ſonet *Navale*, vel *Vrbs Navium*.

Britannorum oppida.

Dinas.

Vrbem enim *Dinas*, unde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc eſt quod alicubi LONGIDINIVM dicitur, & in Nænia antiquiſſimi Bardi Britannici *Lhongporth*, id eſt, *Naviumportus*, & hoc ipſo vocabulo, Bononia Galliæ, quæ Ptolemæo *Geſſoriacum Navale*, in Britannico Gloſſario *Boulung Long* vocatur. Vrbes enim plurimæ à navibus nomina tulerunt, uti *Naupactus*, *Nauſtathmos*, *Nauplia*, *Navalia Auguſti*, *&c.* Sed ex his nulla meliori jure Navalis nomen ſibi aſſumere poſſit, quam Londinum noſtrum. Ab utroque enim elemento urbs eſt fœliciſſima, ſolo læto, & affluenti omnium rerum copia, clivo molliter ſurgenti, Tamiſi adpoſita, qui placidiſſimus rerum in orbe naſcentium mercator, ſtatis horis Oceani æſtibus ſuperbus, alveo tuto, præalto, & navium quamlibet magnarum capaciſſimo, tantas Orientis & Occidentis opes quotidie invehit, ut cum orbis Chriſtiani Emporiis de ſecunda palma hodie contendat, ſtationemque præbeat navibus cum fidiſſimam, tum pulcherrimam, ſylvam interlucatam dicas, tot navium malis, veliſque undique obumbratur.

Quis primus fuerit conditor obduxit vetuſtas, & perpaucæ ſane ſunt urbes, quæ ſuos authores norunt, cum è parvo ſenſim excreverint. Verum uti aliæ, ita hæc noſtra, fabuloſa origine Trojanis ſe imputavit, Brutum illum Æneæ magni abnepotem conditorem credit. Quicunque autem condiderit, vitali genio conſtructam fuiſſe ipſius fartuna docuit, & antiquitate ſuſpiciendam eſſe innuit Ammianus Marcellinus, qui ſuo tempore, ante annos nimirum mille & ducentos, vetuſtum oppidum appellarit: & cum eo Cornelius Tacitus, qui Neronis tempore *copia negotiatorum*, *& commeatu maxime celebre* fuiſſe prodidit. Hoc ſolum, illo tempore, ejus gloriæ defuit, quod nec Municipii, nec Coloniæ nomine inſigniretur. Nec certe in rem Romanorum fuiſſet, ſi urbs mercimoniis florens Coloniæ, vel municipii jure frueretur. Præfecturam itaque, ut opinor, conſtituerunt. Sic enim vocabant oppida in quibus nundinæ agebantur, & jus dicebatur, ita tamen ut Magiſtratus ſuos non haberent, ſed præfecti quotannis in ea mitterentur, qui jus dicerent, quod in publicis negotiis, nempe cenſus, tributorum, vectigalium, militiæ &c. à Rom. Senatu peterent. Hinc eſt quod Londinum Tacito, Panegyriſtæ, & Marcellino oppidum ſolummodo vocetur. Quamvis autem non meliori fuerit conditione, fortuna tamen (ſi qua alia) ampla, opulenta, & ſecunda, perpetuo fere tenore ſub Romano, Saxonico, & Normannico imperio uſa eſt, vix unquam magnis calamitatibus conflictata. Nerone imperante, cum Britanni libertatem reſumere, duce Boodicia, conſpiraſſent, Londinenſes neque fletu, neque lachrymis Suetonium Paulinum retinere potuerunt, quin adſcitis in auxilium civibus, unde moveret, & urbem nudam hoſti relinqueret, qui ſtatim paucos oppreſſit, quos vel imbellis ſexus, vel feſſa ætas, vel loci dulcedo detinuerat. Nec minorem à Francis cladem pertuliſſet, ſi non præſto fuiſſet divinum ex improviſo auxilium. Cum enim C. Alectus, C. Carauſium Menapiæ civem dolo ſuſtuliſſet, qui maris noſtri inclementia, difficillimis Diocleſiani in Oriente bellis, & Francis, ſociiſque navalibus audaciſſimis fretus, Britanniæ, Bataviæque reditus interverterat, Auguſtique titulum (ut nummi ejus hic ſæpiſſime eruti demonſtrant) ſex annos geſſiſſet: Alectum itidem jam tertio anno purpuram in Britannia uſurpantem M. Aurelius Aſclepiodatus prælio deleſſet, Franci illi qui pugnæ ſuperfuerunt, Londinum convolantes, jamjam urbem prædaturi erant: niſi Tamiſis, qui nunquam Londinenſibus defuit, Romanos milites per errorem nebuloſi maris à claſſe abjunctos peropportune intuliſſet. Illi enim barbaros tota urbe confecerunt, & non ſolum civibus in cæde hoſtium dederunt ſalutem, ſed etiam in ſpectaculo voluptatem.

Præfecturæ.

C. Carauſius Panegyricus Conſtantio Cæſ. dictus, & falſo Maximiano inſcriptus.

Franci cæſi.

Tunc concidiſſe produnt Annales noſtri L. Gallum ad amniculum, qui urbem fere mediam interluebat, & ab eo *Nantgall* Britannice, *VValbroke* anglice dictum, quod nomen manet in platea, ſub qua cloacam eſſe ſubterraneam ad expurgandam ſordium colluviem accepimus, haud procul à ſaxo illo *Londonſtone*, quod *Miliarium*, fuiſſe cujuſmodi Romæ in foro erat, à quo omnium itinerum ſumebatur dimenſio, exiſtimamus, cum in media urbe ſit, qua in longum procurrit. Nec dum Londinum communitum fuiſſe credimus. Paulo poſt tamen Hiſtoriæ noſtræ Conſtantinum Maximum rogatu Helenæ matris primum mœnibus è lapide ſtructili, & latere Britannico obſepſiſſe tradunt, quæ ſuo ambitu tria plus minus milliaria colligunt: ita ut urbem forma fere quadrata, ſed non æquilatera includerent, cum ab Occaſu in Ortum longior ſit, ab Auſtro ad Septentriones contractior. Horum mœnium pars quæ Tamiſi prætendebatur perpetua fluminis alluvione penitus concidit, ejus reliquias Henrici Secundi tempore apparuiſſe ſcripſit, qui tunc vixit, *Fitz-Stephanus*. Reliqua pars ſupereſt, ad Septentriones firmior, quæ non multos ante annos opera Iotcelini *Majoris* inſtaurata repentinam quaſi induit juventutem.

Londonſtone.

Miliarium.

Helenæ nummi ſub mœnibus ſæpe reperti.

Mœnia.

1474.

ventutem. Ad Occasum vero & Ortum, licet olim ex Iudæorum demolitis ædibus renovarint in suis bellis Barones, tota tamen sunt lacera, & fatiscentia. Londinenses enim, uti veteres illi Lacedæmonii, præmunitas urbes, quasi muliercularum habitacula rident, urbemque suam satis munitam credunt, quæ viris non saxis præcingitur. Patent hæc mœnia septem portis, præcipuis (minores vero sciens omitto) quæ novatæ, nova etiam assumpserunt nomina. Ad Occasum duæ sunt, *Ludgate*, à Luddo Rege, sive *Fludgate*, Lelandi opinione, à fluviolo subjecto, (ut porta Fluentana Romæ) quæ nuper à fundamentis denuo extructa, & *Newgate* omnium pulcherrima à novitate prius *Chamber langate*, quæ publicus est carcer. Ad Septentriones quatuor, *Aldersgate* ab antiquitate, vel ab Aldricio Saxone, ut aliis placet, *Creplegate* à claudorum hospitio quondam adjuncto, *Moregate*, à palude vicina nunc in agrum & ambulacrum amœnum conversa, primum à Francerio Prætore anno MCCCCXIIII patefacta, *Bishopsgate* ab Episcopo, quam Germani Hanseaticæ societatis mercatores & instaurare, & difficilioribus temporibus propugnare ex pacto, ut accepimus, tenebantur. Ad Ortum una sola est *Aldgate* à vetustate dicta, vel *Elbegate*, ut alii volunt. Ad Tamisim duas etiam portas præter illam ad Pontem extitisse credunt, *Belings-gate*, nunc Cothon recipiendis navibus, & *Dowrgate*, id est, *Aquaria porta*, vulgo *Dowgate*.

Portæ.

1586.

Easterlings.

Qua murus etiam ad flumen desinit, munimenta fuerunt firmissima, quorum alterum ad Ortum superest, vulgo *Turris Londinensis*, Britannice ab albedine *Brin-gwin*, & *Tou-gwin*. Arx sane nobilissima, mœnibus late incincta, turribus excelsa, vallo latisque munita fossis, nobili etiam armamentario, & domibus aliquot ita instructa, ut oppidum æmuletur: meritoque putes duo illa castella, quæ ad hanc Orientalem urbis partem fuisse prodidit *Fitz-Stephanus*, in hanc unam coaluisse. Ad Occidentalem urbis partem alterum extitit munimentum, qua *Fleete* amniculus (unde *Fleetestreete*) nunc despectus, olim naviger (ut in *Chartis Parlamentariis* legi) Tamisi confluit. Hanc arcem Palatinam *Fitz-Stephanus* dixit, incendioque haustam Guilielmo Primo regnante produnt. E cujus ruinis tum magna pars templi Paulini extructa, tum in ipsius area cœnobium Fratribus Dominicanis (unde *Blackfriers* locum nominamus) fundavit Robertus *Kilwarby* Archiepiscopus Cantuariensis, unde magnitudinem facile conjectes. Exstiterunt eo tamen loco, sub Rege Henrico Secundo, *duo* (ut author est in Otiis Imperialibus Gervasius Tilburiensis) *Pergama, muris & aggeribus constructa castra, quorum alterum Bainardi alterum Baronum de* Montfitchett *ex jure erat successionis.* Verum nihil hodie ex iis reliquum est, suspicantur tamen nonnulli ædes Penbrochianas horum fuisse particulam, quas *Bainards Castell*, à nobili viro Guil. *Bainard* Domino de *Dunmow* olim possessore appellamus, cujus successores *Fitz-VValteri* hæreditario jure erant civitatis Londini Antesignani.

Turris.

Nec munita solum illo tempore fuit, sed etiam Flamine sublato, & Christiana religione sub optimo Imperatore confirmata, Episcopus in ejus locum substitutus. Concilio enim Arelatensi, quod anno Salutis CCCXIIII, sub Constantino M. celebratum erat, Londinensem Episcopum interfuisse constat. Subscripsit enim, ut videre est in Tomo primo Conciliorum, *Ex provincia Britannia, civitate Londinensi* RESTITVS *Episcopus*, quem cum successoribus ad S. Petri in *Cornehill* sedisse affirmant nonnulli. Inde vero ea dignitate floruit Londinum, ut AVGVSTA dici cœperit, eoque nomine sub Valentiniano Imperat. inclaruit. Ammianus enim Marcellinus libro XXVII, *Tendensque ad Londinium vetus oppidum, quod Augustam posteritas appellavit.* Et libro XXVIII, Ab *Augusta profectus, quam veteres appellavere Londinum.* Vnde cum à Constantini Maximi tempore officina monetaria in hac fuerit instituta, (legimus enim in ejus nummis, quos in honorem Constantii patris signavit, & aliis, P. LON. S. id est, *Pecunia Londini signata*) qui huic præfuit sub Comite sacrarum largitionum, in Notitiarum libro, *Præpositus Thesaurorum Augustensium in Britannia* vocatur. Hoc nomen AVGVSTA, plenum erat summa dignitate, plenum majestate nomen. Conditores enim & restauratores urbium cum urbes potentes, florentes & pollentes futuras aut sperarent, aut optarent, auspicata nomina indiderunt. Sed inter auspicatissima nullum magnificentius, nullum auspicatius quam AVGVSTA. Augusti enim nomen optimus ille & maximus Imperator Octavianus sibi non sine judicio doctissimorum ascivit. *Augustus*, inquit Dio, *quasi hominis natura amplior cognominatus est. Quæ enim honore dignissima ac sanctissima* AVGVTA *dicuntur.* Nec sine Romanorum Augustorum licentia summi honoris ergo hoc nomen habuit Londinum. Quam imponendi nominis licentiam concedendam annotat in illo versu Virgilius:

Episcopatus.

Vide Baronium de hoc Concilio.

Londinum Augusta dicta.

Offinina Monetaria.

Augusta nomen honoratissimum.

Lib. 54.

Vrbem appellabant, permisso nomine, Acestam.

Sed ut hoc honoratissimum nomen delevit dies, ita vetustius illud *Londinum* confirmavit. Dum hoc gauderet nomine, parum abfuit, quin à prædonibus seditiosis vastaretur, sed Theodosius Theodosii Aug. pater, illos spoliis implicatos trucidavit, *mersamque*, ut ait Marcellinus, *antea difficultatibus civitatem in ovantis speciem lætissimus introiit.* Indeque movens Britanniam gravissimis malis obsitam sua virtute ita evolvit, ut illum *Britannicum Ducem*, (teste Symmacho) *statua equestri, inter prisca nomina consecrarint Romani.* Non longo post tempore confecto Romanorum in Britannia imperio, publico insulæ fato in Saxonum potestatem devenit; quomodo vero, è scriptoribus non constat. Vortigernum captum, ut se redimeret, Hengisti Saxoni tradidisse opinor, cum ad Orientales Saxones spectaret, quorum regionem Hengisto ea lege Vortigernum addixisse meminerunt scriptores. Quo tempore Ecclesia etiam gravissima quæque pertulit, pastores aut necati, aut fugati, greges abacti, opibusque omnibus sacris & profanis direptis, Theonus ultimus è Britannis Londinensis Episcopus *Sanctorum reliquias*, ut inquit author meus, *ad memoriam, non ad superstitionem occultabat.* Quamvis autem ejusmodi fuerit ea Saxonum ætas, qua verissime Martem sua arma concussisse dicas, emporium nihilominus fuit Londinum teste Beda, *multorum populorum*

Londinum in Saxonum potestate.

Reliquiæ ad memoriam occultatæ.

lorum terra marique venientium. Postea autem cum pacis benignior aura huic defatigatæ insulæ aspirasset, Saxonesque Christianæ religioni inservire cœpissent, redivivo splendore reflorescere incœpit. Æthelbertus enim Rex Cantii (sub quo Sebertus quasi beneficiarius hoc tractu regnavit) templum hic Divo Paulo posuit, quod subinde restauratum in maximum & magnificentissimum excrevit, reditibusque opulentum, unde præter Episcopum, Decanus, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, Archidiaconi quinque, Præbendarii xxx & alii aluntur. Orientalem hujus templi partem, quæ recentior videtur, & operosa est, cryptoporticumque habet pulcherrimam, (quæ & ipsa est S. Fidei ædes sacra) ex ruinis arcis illius palatinæ quam dixi, circa annum M LXXXVI substruxit Mauritius Episcopus, cum antea miserabili incendio absumpta fuisset. De qua Malmesburiensis, *Tanta est decoris magnificentia, ut merito inter præclara numeretur ædificia. Tanta Cryptæ laxitas, tanta superioris ædis capacitas, ut cuilibet populi multidini videatur posse sufficere. Quia igitur Mauritius erat mentis immodicus, laboriosi operis impensam transmisit ad posteros. Denique cum Richardus successor ejus omnes reditus ad Episcopatum pertinentes ædificationi Basilicæ transcripsisset, aliunde se suosque sustentans, propemodum nihil efficere visus est, totumque censum ad hoc bene prodigus exhauriebat, & parum in effectum prodibat.* Occidentalis pars, uti transeptum, spatiosa est, sublimis columnis ingentibus, & concameratione è saxo pulcherrima conspicua. Qua vero hæ quatuor partes se decussant, ampla & excelsa surgit turris, cui imposita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanem altitudinem edita (à terra enim pedes DXXXIIII in altitudinem ascendit) quæ anno M LXXXVII ignem cœlestem provocavit, arsitque non sine magno totius urbis damno, sed restaurata nuperrime nobis pueris de cælo iterum tacta deflagravit, nec hactenus reædificata. Dimensionem etiam hujus tam magnificæ structuræ ex antiquo satis scriptore subjungam, ut legas si placeat. *Longitudo Ecclesiæ B. Pauli continet* 690 *pedes, latitudo ejusdem* 130 *pedes, altitudo occidentalis testudinis ab area* 102 *pedes, altitudo testudinis novæ fabricæ ab area* 88 *pedes, Altitudo fabricæ lapideæ Campanilis à plana terra* 260 *pedes, Altitudo fabricæ ligneæ ejusdem Campanilis* 274 *pedes, &c.*

610.

D. Pauli templum.

1561.

Templum Dianæ.

Dianæ templum olim hoc loco extitisse conjectarunt aliqui, & sunt quæ fidem eorum conjecturæ adjungunt. Antiquæ ædes adjacentes in ecclesiæ Archivis, *Dianæ Camera* vocantur, & in cœmeterio, regnante Edwardo Primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effossa fuit, ut est in nostris Annalibus, quæ tunc cum admiratione tanquam Gentilium sacrificia suspexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuisse celebrata norunt eruditi. Nos etiam ipsi pueri cervi caput pilo præfixum, quod Dianæ sacrificiis convenire videbatur, magna cum pompa, & Cornicinium boatu in ipso templo circumgestatum vidimus. Cervumque illum quem illi de *Baude* in Essexia pro terris quibusdam præstabant, ut accepimus, hujus ecclesiæ sacerdotes sacris vestibus induti, & capita corollis è floribus redimiti ad gradus Chori recipere soliti. An hoc in usu fuerit antequam *Baudi* cervum præstare tenerentur, nescio, certe Dianæ cultum, & gentilium errorem magis quam Christianam religionem hic ritus redolere videatur. Et ab illis sane nonnullos ritus peregrinos in Christianam religionem promanasse non est cur quis ambigat. Quos primi Christiani vel quia sequax superstitionis sit genus humanum admiserunt, vel ut Gentiles ad verum Dei cultum paulatim allectarent, in principio tolerarunt.

Cæterum ab hoc templo condito, sedes fuit Episcoporum Londinensium, primumque habuit Episcopum sub Saxonibus, (quinquagesimo anno post Theonum Britannici generis exturbatum) Melitum Romanum ab Augustino Cantuariensi illo consecratum, in cujus Augustini honorem, contra quam Gregorius Papa jusserat, Archiepiscopatus insignia, & Metropolitana sedes Londino Cantuariam translata fuerunt. Conduntur in hoc templo, (ut S. Erkenwaldum, & Episcopos taceam) Sebba Rex Orientalium Saxonum, qui regno se abdicavit, ut Christo vacaret, Ethelredus sive *Egelredus*, qui hoc regnum *potius oppressit, quam rexit, sævus in principio, miser in medio, turpis in exitu: ita parricidio, cui conniventiam adhibuit immanis, fuga & mollitie infamis, & morte miserabilis.* Henricus *Lacy* Comes Lincolniæ, Ioannes Gandavensis Dux Lancastriæ, Simon de *Burly* Eques clarissimus, I. de *Bellocampo Custos quinque Portuum*, I. Dominus *Latimer*, Ioannes *Mason* Eques, Guil. *Herbert* Comes Penbrochiæ, Nicolaus *Bacon* magni Angliæ sigilli custos, vir alto consilio, limatoque judicio, Philippus *Sidney*, Fr. *VValsingham* Equites clarissimi, &c. Et Christoph. *Hatton* magnus Angliæ Cancellarius, cujus sacræ perpetuæque memoriæ magnificum, & tanti viri amplitudine dignissimum monumentum Guiliel. *Hatton* nepos ex antiqua *Newportorum* familia, (quem in nomen & stirpem Hattonorum inseruit) officiose posuit.

Sepulti in templo Paulino. Circiter 680.

1016. Guilielm. Malmesb.

Præter hoc non aliud, quod sciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacem diu agitarunt, cum brevi Orientalium Saxonum opus frangerent Saxones Occidentales, Londinumque in Merciorum potestatem cederet. Vix sopitis intestinis bellis, nova ex Aquilone prorupit tempestas, Danica scilicet, quæ misere hanc regionem laceravit, urbemque conquassavit. In suam enim potestatem redegerunt Dani, sed recepit Ælfredus, instauratamque Æthelredo genero Merciorum Comiti tradidit. Vastatores tamen illi postea obsidione capere sæpius conati sunt, præcipue vero Canutus, qui effosso canali Tamisim avertere molitus: sed semper operam luserunt, civibus fortissime hostilem impetum propulsantibus. Terror nihilominus ab illis non parvus impendit, donec Guilielmum Normannorum, quem Deus ad Angliæ imperium natum voluit, gratanter acceperint, & Regem salutarint. Iam inde posuere venti, fugere nubes, & vere aurea sæcula illuxerunt; insignem nullam calamitatem subivit, Principum indulgentia immunitates consequuta est maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimoniisque ita refloruit, ut Guilielmus Malmesburiensis, qui eo fere tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, civium divitiis constipatam, negotiatorum ex omni terra venientium commerciis*

mercijs frequentatam dixerit; & *Fitz-Stephanus*, qui eo seculo vixit, eo tempore Londinum CXXII Ecclesias Parochiales, & XIII Conventales numerasse, & facta hominum armigerorum ostensione, quadraginta millia peditum, equitum viginti millia sub signis eduxisse prodiderit. Tunc surgentibus tectis undique accrevit, & exspatiantia ad portas longe se protulerunt suburbia, præcipue vero ad Occasum, qua frequentissima sunt, in quibus XII sunt ædificia, *Hospitia* vocant, jure nostro municipali consecrata: è quibus quatuor splendida admodum & ampla, ad forum sive *Curiam*, ut vocant, spectant: reliqua ad *Cancellariam*. In his nobiles adolescentes tanto numero juris studio sedulò vacant, ut nec Andegavis, nec Cadamo, nec ipsis Aureliis studiosorum frequentia concedat, ut I. *Fortescu* in suo de Angliæ legibus libello testatur. Quatuor illa primaria sunt, Templum interius, Templum medium, *Grajes Inne*, & *Lincolnes Inne*. Duo illa priora sita sunt eo loci ubi olim regnante Henrico secundo, Heraclius Patriarcha Hierosolymitanus ecclesiam *Militibus Templariis* consecravit, quam ad formam Templi juxta sepulchrum Domini Hierosolymis extruxerat. Habitarunt enim in parte Templi juxta sepulchrum, unde appellatio facta, voveruntque Christianam religionem, & peregrinos sepulchrum Domini invisentes contra Mahometanos tutati. Vnde illos gratissimis animis prosecuti sunt omnes, munificentia principum possessiones & facultates ubique longe maximas acquisiverunt, magna pietatis opinione floruerunt. Plurimique nobiles apud eos tumulati fuerunt, quorum imagines visuntur in hoc Templo tibiis in crucem transversis (sic enim sepulti fuerunt, quotquot illo sæculo, nomina bello sacro dedissent, vel qui ut tunc temporis sunt locuti, *Crucem suscepissent*.) E quibus fuerunt * Guilielmus pater, Guilielmus, & Gilbertus ejus filii, omnes Marescalli Angliæ, Comitesque Penbrochiæ. Verum anno Salutis MCCCXII hic ordo impietatis damnatus, & Pontificia authoritate omnino sublatus erat, possessiones vero *Hospitalariis Militibus S. Ioannis* Parlamentaria authoritate sunt assignatæ, ne in pios usus erogata contra donatorum voluntatem in alios usus distraherentur. Certum tamen est ex scriptis antiquis, hunc locum post exactos Templarios fuisse sedem Thomæ Comitis Lancastriæ, & *Spenserii*, qui Regi Edwardo secundo fuit in deliciis, postea Audomari de *Valentia* Comitis Penbrochiæ, demumque in duo Iurisconsultorum collegia conversum fuisse. De cæteris nihil mihi legenti occurrit: fama obtinet alterum Dominorum *Grejorum*, alterum Comitum Lincolniæ fuisse habitationem.

Municipalis Iuris Collegia.

Innes of the Courts.

Templum novum olim dictum. Templum vetus ubi nunc *Southampton house* in Holborne. Templarii.

In altero horum tumulo literis fugientibus legi, Comes Penbrochiæ, & in latere, Miles eram Martis, Mars multos viceram armis.

Statutum de terris Templariorum 17. Edwar. 2.

Iuxta hæc *Domum Conversorum* Rex Henricus Tertius, ad eos alendos qui à Iudaismo ad Christianam veritatem conversi fuerunt, inter novum & vetus Templum instituit, quam postea ad scrinia & archiva reponenda destinavit Rex Edwardus Tertius, unde *The Rowles* hodie dicitur.

The Rowles.

Hæc suburbia continuatis ædibus, & superbis secundum Tamisim procerum habitationibus ad Westmonasterium procurrunt. Ædificia vero celeberrima sunt *Fons Brigidæ*, ubi regiam ad Carolum Quintum Imperatorem excipiendum posuit Henricus Octavus, nunc ergastulum. Ædes *Buckhurstiæ* quondam Episcoporum Sarisburiæ, Carmelitarum, *Templa* quæ dixi, Ædes *Essexianæ* à Domino *Paget*, *Arondelliæ*, *Somersettenses* à Seimero Duce Somersettensi extructæ. Deinde ut alias omittam, *Sabaudia* à Petro Sabaudiæ Comite, qui incoluit, denominata, quam à fratribus *Montis-Iovis* Æleonora uxor Henrici Tertii emit, & filio Edmundo Lancastriæ donavit, cujus posteris diu fuit sedes, donec Henricus Septimus pauperibus sacraverit. *Dunelmenses* ab Antonio *Bek* Episcopo Dunelmensi, & Patriarcha Hierosolymitano conditæ, & Eboracenses ita nuper appellatæ, olim Bathonienses. Sed quid hæc nomino? εἰσὶ ὅλως ἐδενὸς, ἀλλὰ τύχης.

Nulli certa possessio, sed omnia fortunæ.

Westminster.

His suburbiis *Westmonasterium*, quondam plus mill. pass. abjunctum, Vrbi Londino ita adjungitur, ut ejus pars videatur, cum tamen ipsa per se civitas sit, & suis seorsim gaudeat magistratibus, & privilegiis. *Thorney* hæc olim à spinis, nunc *VVestminster* ab occiduo situ, & monasterio dicitur. Templo enim, foro judiciario, & Regia longe est celeberrima. Templum regum Angliæ inaugurationе, & sepultura inprimis est insigne, Apollinis delubrum eo loci olim extitisse author est Sulcardus, & Antonio Pio imperante, terræ motu corruisse, ex cujus reliquiis Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis dejectum renovavit, & pauculis monachis Dunstanus Episcopus concessit. Sed postea Edwardus Rex cognomento *Confessor* sibi in sepulturam, & Benedictinis monachis in monasterium ex decimis omnium suorum redituum de integro construxit, & patrimoniis tota Anglia dispersis ditavit. Sed audi qui tunc vixit historicum, *Intendit Deo devotus Rex locum illum cum vicinum famosæ & opulentæ urbi, tum satis apricum ex circumjacentibus fœcundis terris & viridantibus prædiis atque proximo decursu principalis fluvii ac toto orbe ferentis universarum venalium rerum copiosas merces subjectæ civitati. Potissimum autem ob amorem principalis Apostoli quem affectu colebat unico & speciali, elegit ibi habere sibi locum sepulchri, præcepit deinde ex decimis omnium redituum suorum initiari opus nobilis ædificii, quod deceret Apostolorum principem, quatenus propitium sibi pararet dominum post hujus vitæ cursum labilem, & pro gratia pietatis suæ, & pro oblatione prædiorum & ornamentorum quibus eundem locum disponit nobilitare. Ad Regis itaque præceptum opus nobiliter cœptum fœliciter apparatur, nec impensa sive impendenda pensantur: dummodo Deo & Beato Petro dignum & acceptum præbeatur.* Formam antiquæ illius structuræ, si placeat, ex antiquo manuscripto habe, *Principalis area domus altissimis erecta fornicibus quadrato opere, parique commissura circumvolvitur, ambitus autem ipsius ædis duplici lapidum arcu ex utroque latere hinc inde fortiter solidata operis compage clauditur. Porro crux templi quæ medium canentium Domino chorum ambiret, & sui gemina hinc inde sustentatione mediæ turris celsum apicem fulciret, humili primum & robusto fornice simpliciter surgit, deinde cochleis multipliciter ex arte adscendentibus plurimis intumescit, deinceps vero simplici muro usque ad tectum ligneum plumbo diligenter tectum pervenit.* Verum post annum CLX hanc Edwardi fabricam

cam subvertit Henricus Tertius, novamque Ecclesiam speciosa structura, multiplici marmorearum columnarum ordine, tecto laminis plumbeis convestito, quinquaginta annorum opere exædificavit, quam Abbates ad Occasum plurimum auxerunt, Henricusque Septimus in suam & suorum sepulturam, ad ortum, sacrarium admirandæ elegantiæ (*orbis miraculum* vocat Lelandus, omnem enim elegantiam in illo acervatam dicas) adjecit, in quo sepulchrum ejus splendidissimum & maximum ex ære solido cernitur. Expulsis postea monachis, ad varias subinde vices revoluta fuit, primum Decanum habuit & Præbendarios, mox Episcopum unicum Thomam *Thurlbey*, qui ecclesiæ patrimonio dilapidato cessit, & Decano reliquit. Statim monachi cum suo Abbate à Maria Regina reducti, quibus paulo post authoritate Parlamentaria ejectis, in Collegiatam Ecclesiam, imo Ecclesiæ plantarium convertit Serenissima Elizabetha, Præbendarios instituit duodecim, tot emeritos milites, scholasticos quadraginta (alumni Regii dicuntur) qui suo tempore ad Academias promoventur, & inde in Ecclesiam, & Rempublicam transferuntur, &c. Quibus omnibus Decanum præfecit, quam dignitatem nuper summa cum laude gessit D. G. *Goodman* vir optimus, & integerrimus, de me, & meis studiis optime meritus.

Principes sepulti in Ecclesia Westmonasteriensi.

Contumulantur in hoc templo (ut illos etiam pro dignitatis & temporis quo obierunt ratione adnotem) Sebertus Primus Rex Orientalium Saxonum, Haroldus Nothus filius Canuti Dani, Rex Angliæ, S. Edwardus Rex & *Confessor*, ejusque uxor Editha, Matildis uxor Henrici Primi, filia Malcolmi Regis Scotorum, Henricus Tertius, Edwardus Primus ejus filius. Æleonora filia Ferdinandi Tertii Regis Castellæ & Legionis, illius uxor. Rex Edwardus Tertius, & Philippa Hannonia ejus conjux, Richardus Secundus & Anna consors soror Wenzelai Imperatoris, Henricus Quintus cum conjuge Catharina filia Caroli Sexti Regis Galliæ, Anna uxor Regis Richardi Tertii, filia Richardi *Nevill* Comitis Warwici: Henricus Septimus cum uxore Elizabetha, & matre Margareta Richmondiæ Comitissa, Rex Edwardus Sextus, Anna Clivensis uxor quarta Henrici Octavi, Maria Regina: Et quæ non sine laude & lachrymis loquenda, Angliæ Amor, Divæ memoriæ Serenissima nuper Domina nostra ELIZABETHA, heroicis virtutibus, prudentia & animi magnitudine supra sexum, rerumque & linguarum scientia Princeps incomparabilis magnifico monumento, quod Rex Iacobus pie posuit, deposita. Sed Heroinæ tantæ quantulum illud est monumentum? quæ ipsa sibi monumentum quam magnificentissimum, amplissimum. Quanta enim illa, RELIGIO REFORMATA, PAX FUNDATA, MONETA AD SUUM VALOREM REDUCTA, CLASSIS INSTRUCTISSIMA APPARATA, GLORIA NAVALIS RESTITUTA, REBELLIO EXTINCTA, ANGLIA TOTOS XLIV ANNOS PRUDENTISSIME ADMINISTRATA, DITATA, ET MUNITA, SCOTIA A GALLIS LIBERATA, GALLIA SUBLEVATA, BELGICA SUSTENTATA, HISPANIA COERCITA, HIBERNIA PACATA, ORBISQUE TERRARUM SEMEL, ATQUE ITERUM CIRCUMNAVIGATUS seræ posteritati cum laude & admiratione contestentur.

* Elizabetha Regina.

Britannia.

Ex ducibus & Comitibus Edmundus Comes Lancastriæ filius minor Regis Henrici III Avelina de *Fortibus* Comitissa *Albemarliæ* ejus conjux, Guilielmus & Audomarus de *Valentia* è familia *Lusigniana* Comites Penbrochiæ, Alphonsus, Ioannes, & alii Edwardi Primi liberi, Ioannes de *Eltham* Comes Cornubiæ filius Edwardi Secundi, Thomas de *VVoodstock* Dux Glocestriæ, filius natu minimus Edwardi Tertii cum aliis ejus liberis, Æleonora filia & hæres Humfredi *Bohun* Comitis Herefordiæ & Essexiæ, uxor Th. de *VVoodstocke*, Filiolæ Edwardi Quarti, & Henrici Septimi, Henricus filiolus bimestris Henrici Octavi, Sophia Regis Iacobi filiola primo ætatis diluculo extincta, Philippa Ducissa Eboracensis, Lodovicus Vicecomes *Robsert* Hannonius, jure uxorio Dominus *Bourchier*, Anna filiola & hæres Ioannis *Moubray* Ducis Norfolciæ desponsata Richardo Duci Eboracensi filio minori Regis Edwardi Quarti, Ægidius *Daubeney* Camerarius Henrici Septimi, & consors ex familia *Arundellorum* in Cornubia, Vicecomes Wellensis, Francisca *Brandon* Ducissa Suffolciæ, Maria ejus filia, Margareta *Douglas* Comitissa Lennoxiæ avia Iacobi Regis Britanniæ, cum Carolo filio, Winefrida *Bruges* Marchionissa Wintoniæ, Anna *Stanhop* Ducissa Somersettensis & Iana filia, Anna Cecilia Comitissa Oxoniæ filia Baronis *Burghley* Summi Angliæ Thesaurarii cum matre Mildreda *Burgley*, Elizabetha *Berkley* Comitissa Ormondiæ, Francisca *Sidnæia* Comitissa Sussexiæ, Tho. *Butler* Vicecomes *Thurles* filius & hæres Comitis Ormondiæ. Præterea Humfredus *Bourchier* Dominus *Cromwell*, Humfredus *Bourchier* alter filius & hæres Domini *Berners*, qui ambo in prælio ad *Bernet* ceciderunt, Nicolaus Baro *Carew*, Baronissa Powisiæ, Thomas Baro *VVentworth*, Thomas Baro *VVharton*, Iohannes Dominus *Russel*, Thomas *Bromley* Cancellarius Angliæ, Douglasia *Howard* filia & hæres Vicecomitis *Bindon* uxor Arthuri *Gorge*, Elizabetha filia & hæres Edwardi Comitis Rutlandiæ uxor Guilielmi Cecilii, Ioannes *Puckering* custos magni sigilli Angliæ, Francisca *Howard* Comitissa Hertfordiæ, Henricus & Georgius *Cary* pater & filius, Barones de *Hunsdon* Reginæ Elizabethæ Camerarii. Corculum Annæ Sophiæ filiolæ Christophori Harlæi, Comitis Bellomonti Galliarum Regis in Anglia Legati, urnula aurea supra pyramidem reconditum, Carolus Comes Devoniæ Prorex Hiberniæ. Quique minime tacendus Poëtarum Anglorum princeps Galfredus *Chaucer*, & qui ad illum ingenii fœlicitate, & divite Poësis vena proxime inter Anglicos Poëtas accessit Edm. *Spenser*. Aliique Ecclesiastici ordinis & melioris notæ quamplurimi.

In proximo alterum etiam duodecim Canonicorum Collegium erat S. Stephano sacrum, quod regia sane magnificentia, & amplissimis possessionibus ita restauravit, ut construxisse videatur Edwardus Tertius, cum Galliam suis victoriis permensus esset, *reducens*, ut in fundationis

Charta legitur, *in devotæ considerationis examine profusa Christi beneficia, quibus ex sola miserationis suæ dulcedine in opportunitatibus nos prævenit, & variis nos licet immeritos liberando periculis & dextra suæ potentiæ contra nobis adversantium impetus, cum victoriosis successibus magnifice defendendo, ac aliis in tribulationibus & perplexitatibus quibus plurimum involuti fuimus, cum insperati superinfusione remedii consolando.* Huic adjunctum erat Palatium antiqua Regum Angliæ habitatio à tempore S. Edwardi Confessoris, quod regnante Henrico Octavo igni fortuito deflagravit. Amplum sane & magnificum fuit hoc Palatium, *ædificium eo ævo incomparabile cum antemurali & propugnaculis.* Ejus enim reliquiæ sunt Camera illa, in qua Rex, proceres, & magnates cum Comitia Parlamentaria habentur, conveniunt, & proxima, in qua Comitia inchoare soliti sunt majores, dicta *Camera depicta S. Edwardi.*

Fitz-Stephens.

Quod, & quam cruentum, tetrum, atrox, perniciosum, diis hominibusque invisum flagitium feræ quædam hominum forma indutæ, architecto Francisco *Catesby* suffossione, & subjecta his ædificiis pyrii pulveris vi magna, in Principem, patriam, & omnes regni ordines nefando religionis obtentu nuper molirentur, animus meminisse horret, attonitusque stupet vel cogitare, in quam ineluctabiles tenebras, & luctificas clades florentissimum regnum ex improviso conjecissent. Sed quod in re leviori antiquus Poëta, nos in hac dolenter efferamus,

Proditio Fr. *Catesby*.

Excidat illa dies ævo, ne postera credant
Secula, nos certe taceamus, & obruta multa
Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.

His contigua est *Aula Alba*, in qua hodie *Requestarum Curia*. Cui subjuncta est Aula omnium maxima, quod totius Angliæ Prætorium. In hoc fora judiciaria constituuntur, scilicet *Bancus Regius*, *Communia placita*, *Cancellaria*; atque in locis circumvicinis *Camera Stellata*, *Fiscus Regius*, *Curia pupillorum*, *Curia Ducatus Lancastriæ*, *&c.* In quibus statis temporibus (*Termes* vocamus) quotannis caussæ cognoscuntur. Cum ante Henrici Tertii tempora primæ justitiæ forum vagum esset, aulamque Regiam comitaretur. Verum ille in *Charta Magna* legem tulit, *Communia Placita non sequantur Curiam nostram, sed teneantur in aliquo certo loco.* Quod tamen sunt qui intelligunt, ut *Communia Placita* in suo seorsim foro jam inde & non in *Banko Regio*, ut prius, tractarentur. Hoc quod nunc habemus Prætorium Richardus Secundus extruxit, ut videre est ex ejus insignibus in saxo, & lacunaribus (cum Aulam vetustiorem quam Guilielmus *Rufus* eo loci construxerat, diruisset) suæque habitationi dicavit, tunc enim Reges ipsi caussas audire soliti. Sunt enim illi ΔΙΚΑΣΠΟΛΟΙ, *quorum os*, ut habet Regius Scriptor, *in judicio non errabit.* Verum hoc Palatium postquam deflagravit anno MDXII desertum jacuit, & Henricus Octavus paulo post sedem Regiam ad ædes vicinas non ita pridem Cardinalis Wolsæi transtulit, quas *VVhite Hall* vocant, id est, *Aula alba.* Domus hæc est vere Regia, hinc vivario, quod & alteram Regiam conjungit, *S. James* dictam ab Henrico VIII positam, illinc Tamisi conclusa. Hanc Poëta quidam *Leucæum* ab albedine dixit:

Westminsterhall.

Guil. Lambertus.

proverb. c. 16.

Regale subintrant
Leucæum reges (dederant memorabile quondam
Atria, quæ niveo candebant marmore, nomen)
Quod Tamisis, prima est cui gloria pascere cygnos
Lædeos, rauco pronus subterluit æstu.

In proximo prope *The Mues*, ita dictum, quod rei accipitrariæ olim dicatum, nunc Equile Regium est pulcherrimum, stat monumentum in memoriam pientissimæ Principis Æleonoræ ab Edwardo primo charissimo marito positum, stabitque ejus pietas sempiternis seculis consecranda. Illa enim filia Ferdinandi III Regis Castiliæ, Edw. I Angliæ Regi in uxorem data, cum illo in terram sanctam profecta, ubi cum ex insidiis, *à Mauro quodam gladio venenato ille percussus esset, & medicorum remediis non tam allevaretur, quam alligaretur, novam atque inauditam, sed amore & pietate plenam illa adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ ipsius veneni vi claudi non poterant, lingua dietim lingebat, sugebatque humorem venenosum, sibique liquorem dulcissimum. Cujus vigore, dicam verius fidei uxoriæ virtute, sic omnem materiam veneni attraxit, ut integratis vulnerum cicatricibus ille plene curatus, illa incolumis evaserit. Quid igitur hujus mulieris fide rarius audiri? quid mirabilius esse potest? ut uxoris lingua fide & dilectione maritali peruncta, venena à dilecto marito expulerit, quæ ab electo medico trahi non valuerunt: & quod plurima exquisitaque non effecerunt medicamenta, una uxoris pietas explevit.* Hæc de Westmonasterio conjunctim cum Londino, (etsi, ut dixi, per se sit Civitas & jurisdictione sejuncta) quod perpetuis ædificiis ita sit conjuncta, ut una eademque civitas videatur.

The Mues. Charing Crosse. Pietas conjugalis. Rodericus Toletanus libro primo.

Ad Occiduam etiam urbis partem alia pulchra ædificiorum serie procurrunt suburbia *Holborn*, sive potius *Oldborn*, in quibus sunt Iuris Municipalis studio collegia nonnulla dicata, & Episcoporum Eliensium habitatio Episcopis digna, quam Ioanni de *Hotham* Eliensi Episcopo sub Edwardo Tertio debent. Ad Septentriones item accreverunt suburbia in quibus Iordanus *Briset* vir pius & bene nummatus Domum *Militibus Hospitalis S. Ioannis Hierosolymis* construxit, quæ in magnam amplitudinem instar Palatii excrevit, Ecclesiamque habuit perpulchram, turrimque sacram tanta elegantia in altum extructam, ut urbi fuerit, dum stetit, ornamento singulari. Hi prima institutione tam fuerunt demissi, dum pauperes, ut eorum Præfectus diceretur, *Servus Servorum pauperum Hospitalis Hierosolymis*, uti *Templariorum*, qui paulo post exorti. *Humilis minister Pauperum Militum Templi.* Adeo tamen pietate & virtute militari res eorum per pios Principes & privatos ex hoc humili gradu surrexit, ut copiis circumfluxerint longe maximis. Habuerunt enim hi circa annum MCCXL. in Orbe Christiano novemdecim millia prædiorum sive Maneriorum, ut Templarii novem millia (quorum reditus in Anglia cesserunt postea etiam Hospitalariis) amplissimæque hæ fortunæ viam ad magnos honores ita munierunt, ut eorum *Prior* in Anglia Primus Baro censeretur, & omnium rerum abundantia honorifice circumflueret, donec Henricus VIII pravis usus consiliis horum latifundia sibi arripuerit, ut etiam monasteriorum, quæ piissimo instituto ad Dei gloriam consecrata, &

Holborne.

S. Iohns Hospitalarii.

Templarii.

Matthæus Paris.

Charter-house.

Barbacan. Galeottus Martius.

Pons.

Vide de *Southwork* pag. 171. in *Suthrey.*

S. Saviour. Suffolk-house S. Thomas Hospitall.

ta, & in sacerdotum eleemosynis, pauperum refectione, captivorum redemptione, & Ecclesiarum reparationibus per Ecclesiæ scita fuerunt expendenda. Iuxta ubi nunc splendida visitur ædificiorum corona, floruit opulenta Carthusianorum ædes à Gualtero *Many* Hannonio, qui summa cum laude sub Edwardo III bello Gallico meruit, posita, celeberrimumque fuit eo loco antea cœmeterium, in quo grassante peste anno MCCCXLIX Londini sepulta fuerunt plusquam quinquaginta hominum millia, quod inscriptione ibi in ære posteris fuit testatum.

Charterhouse.

Ad Circium magna itidem subsunt Londino suburbia, speculaque fuit olim, sive militaris prætentura, unde loco nomen ex Arabico vocabulo *Barbacam*, cessitque dono Edwardi III in sedem *Vffordorum*, à quibus per *VVilloughbeios* ad Peregrinum *Bertey*, Dominum *VVilloughby* de *Eresby*, virum omnibus modis generosissimum & verum Martis alumnum devenit. Nec minora ad Aquilonem, & Subsolanum procurrunt suburbia, in quorum campis dum hæc scriberemus, eruta sunt multa vasa sepulchralia, sigilla, & urnæ, in quibus Claudii, Neronis, Vespasiani, &c. nummuli. Phialæ etiam vitreæ, vascula fictilia, in quibus liquidum supererat, quod vel libamentum ex vino & lacte existimarem, quo in cremandis corporibus usi sunt prisci Romani, vel odoriferos illos liquores, quorum Statius meminit:

Barbacan. Galeottus Martius.

Vidæque liquores
Arsuram lavere comam.

Hunc locum cremandis, condendisque corporibus destinarunt Romani, qui ex lege XII Tabularum cadavera ex urbibus efferebant, & juxta vias publicas, & militares sepeliebant. Hæc qua urbs terram spectat.

Qua vero flumen labitur, ad ripam ejus australem amplum illum *Burgum de Southworke*, cujus meminimus, ponte etiam conjunxerunt cives, primum sublicio eo loco quo antea in trajiciendo, pontone, pro ponte utebantur. Postea, regnante Ioanne, è vivo saxo opere admirando novum pontem XIX fornicibus præter versatilem illum suspenderunt, elegantissimisque ædificiis ad instar plateæ ita continuarunt, ut inter Europæ pontes facile primas & magnitudine, & elegantia ferat.

Pons.

Vide de *Southwork* pag. 171. in *Suthrey*.

In hoc *Burgo de Soutworke*, quæ memoria digna, extiterunt nobile cœnobium monachorum instituti Benedictinorum *Bermondsey* dictum Salvatori nostro ab Aldwino *Child*, sive Londinensi olim sacratum, & ædes magnificæ à Carolo Brandono Suffolciæ Duce, ædificatæ, quæ breves Domino deliciæ, paulo post dirutæ. Extant adhuc Hospitale S. Thomæ ad infirmos alendos à civitate Londini restauratum, imo fundatum, Ecclesia Prioratus Beatæ Mariæ quia trans Tamisim fl. ratione urbis Londini *S. Mariæ Over Rhe* appellata, à Guilielmo *Ponte del Arche* Normanno Canonicis posita, ædes Episcoporum Wintonienſium à Guilielmo *Giffard* Episcopo circa annum CIƆ CVII successoribus extructæ. A qua secundum Tamisis ripam continua in Occasum domorum series procurrit, ubi patrum memoria fuerunt Lupanaria, sic enim Latini meretricum cellulas, in quibus earum turpitudo venalis prostituta fuit, appellant: quia illa ut lupæ sua rapacitate, ad se miseros raperent. Verum hæc interdicta fuerunt ab Henrico Octavo, quo tempore libidine & luxuria Anglia maxime laboravit, quæ apud alias gentes quæstus gratia sub specioso prætextu ut humanæ infirmitati consuleretur, passim exercentur. Nec ab his prostibulis locum hunc *The Stewes* nostra lingua vocatum opinor, sed à vivariis quæ hic sunt ad saginandos Lucios & Tincas, & ab olido palustrique nidore purgandos instituta. Luciorum ventres hic cultro apertos vidimus ad pinguedinem ostentandam, coeuntque protinus patentia vulnera tincarum contactu, & earum glutinosa illuvie solidantur. Inter hæc locus est instar theatri ad ursos & tauros à canibus agitandos, & canum catenariorum dispositæ caveæ, quibus tanta vis & pertinax mordacitas, ut tres ursum, quatuor leonem comprehendant, & vere ille olim cecinerit de nostris canibus, *Taurorum fracturi colla Britanni.* Vt ille, qui dixerit Arcadicis (qui ex leonibus, procreati creduntur) esse acriores.

S. Saviour. Suffolkhouse S. Thomas Hospitall.

Stewes.

Band-dogs or Mastives.

Quo tempore Burgus hic Londino ponte ita conjunctus, non solum amplificata urbs erat, sed etiam optima Reipub. forma descripta, cives in corpora, sive Collegia distributi. Vrbs ipsa in XXVI regiones divisa, conciliumque Reipub. penes totidem senes constitutum, qui ex ætate, nostra lingua *Aldermen*, id est, *Senatores* dicuntur, quorum singuli singulis regionibus præessent, & cum antiquitus pro summo magistratu *Portreue*, id est *Vrbis Præfectum* habuissent, duos *Ballivos* instituit Richardus Primus, pro quibus statim Ioannes Rex concessit, ut *Majorem* sive Prætorem annuum magistratum suis suffragiis è XII pimariis corporibus eligerent, duosque Vicecomites, *Shirifs* vocant, quorum alter Regius, Vrbanus alter dicitur, nominarent.

Civium Collegia. Tribus. Wardes.

Major, sive Prætor.

Hac reipub. forma constituta, incredibile est quantum publicis, privatisque operibus crevit, crescitque (reliquis Angliæ urbibus decrescentibus.) Nam, ut taceam domum Senatoriam *Guildhall* à Tho. *Knowles* Prætore pulcherrime constructam, *Leadenhall* amplum & nitidum opus à Simone *Eire* excitatum, ut publicum esset horreum ad annonam laxandam. Peristylium sive Ianum medium, *Bursam* vulgus, Regina Elizabetha *Excambium Regium* dixit, ad negotiatorum usum, & urbis ornamentum à Thoma *Gresham* cive equestris ordinis positum; magnificum illud quidem, sive ædificii structuram, sive gentium frequentiam, sive mercium copiam spectes. Qui etiam summus doctrinæ admirator ædes quas habuit in urbe spatiosissimas bonis studiis consecravit, institutis ibidem bonarum literarum sex professoribus, vz. Theologiæ, Iurisprudentiæ, Medicinæ, Astronomiæ, Geometriæ, & Musicæ cum liberalibus salariis, ut Londinum esset non tam mercium omnigenum, quam artium optimarum instructissima officina. Vt Hanseaticæ societatis domum omittam, & aquas subterraneis cuniculis, & syphonibus in omnes urbis regiones corrivatas, illisque recipiendis elegantissima castella, novum etiam aquæductum, quo Petri Mauritii Hydragogi Germani

1411. 1445. Burla 1567. *Royall Exchange.*

Greshames Colledge.

mani solers industria rota è Tamisi aquas in magnam urbis partem tubulis certo libramine dispositis nuper deduxit: Templis undique & ædibus sacris ita fulget, ut RELIGIO, & PIETAS sibi delubrum hic collocasse videantur. Ecclesias enim CXXI numerat, quot nec ipsa Roma ostendit, præter Nosocomia, & Xenodochia, alitque orphanos plus minus 600 in Paidotrophio, quod Christi Ædes dicitur, & pauperculos collata stipe circa MCCXL &c. Longum esset si sigillatim persequerer optimas leges, & instituta quibus temperatur, Senatorii ordinis dignitatem, in Principem obsequium & fidem, civium humanitatem, ædium nitorem, fœlicissimorum ingeniorum proventum, suburbanos hortos deliciis, & herbis exoticis refertissimos, classem numerosam, & instructissimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia una Antwerpia quotannis hinc accepit) & omnium quæ ad humanæ vitæ cultum, necessitatemque spectant, redundantem copiam. Vere enim ille H. Iunius in Philippeide,

tectis opibusque refertis
Londinum, & si fas, numeroso cive superbum,
Larga ubi fœcundo rerum undat copia cornu.

Et I. Scaliger in suis urbibus:

Vrbs animis, numeroque potens, & robore gentis.

Connubio Tamæ & Isis.

Alius hos quoque de Londino procudit versiculos, si legere non dedigneris,

LONDINVM *gemino procurrit littore longe*
Æmula maternæ tollens sua lumina Trojæ,
Clementer surgente jugo dum tendit in ortum:
Vrbs peramœna situ, cœloque soloque beata,
Vrbs pietate potens, numeroso cive superba,
Vrbsque Britannorum quæ digna BRITANNIA *dici.*
Hæc nova doctrinis Lutetia, mercibus Ormus,
Altera Roma viris, Chrysæa secunda metallis.

Hos etiam in Londini laudem Henricus Huntingdonensis regnante Stephano, lusit,

Ibis & in nostros dives Londonia versus
Quæ nos immemores non sinis esse tui,
Quando tuas arces, tua mœnia mente retracto
Quæ vidi, videor cuncta videre mihi.
Fama loquax & nata loqui, moritura silendo,
Laudibus erubuit fingere falsa tuis.

Alius item olim sic ludibundus cecinit,

Hæc urbs illa potens, cui tres tria dona ministrant,
Bacchus, Apollo, Ceres, pocula, carmen, ador.
Hæc urbs illa potens, quam Iuno, Minerva, Diana,
Mercibus, arce, feris, ditat, adornat, alit.

Gravius autem amicus noster V. Cl. Ioannes Ionstonus Aberdonensis, in Academia Regia Andreapolitana S. Theologiæ Professor,

VRBS AVGVSTA, *cui cœlumque, solumque, salumque,*
Cuique favent cunctis cuncta elementa bonis.
Mitius haud usquam cœlum est, uberrima Tellus
Fundit inexhausti germina læta soli,
Et Pater Oceanus Tamisino gurgite mistus
Convehit immensas totius orbis opes.
Regali cultu sedes clarissima Regum,
Gentis præsidium, cor, anima, atque oculus.
Gens antiqua, potens virtute & robore belli,
Artium & omnigenum nobilitata opibus.
Singula contemplare animo, attentusque tuere,
Aut Orbem aut Orbis dixeris esse caput.

Sed hæc & hujusmodi fusius & accuratius persequutus est Ioannes *Stowæus* civis Londinensis & Chronographus celebris in sua quam nuperrime edidit Londini perlustratione. Nunc charissimæ patriæ valedicam, si prius annotavero inclinationem cœli LI gradibus, XXXIIII scrupulis distantiam ab ultimo Occidente XXIII part. XXV scrup. definire. Fidiculam naturæ Veneris Mercuriique stellam esse Topicam, quæ Horizontem perstringit, nunquam subit: & Caput Draconis verticalem ab Astrologis censeri.

Radcliffe.

A Londino Tamisis *Redcliffe* à rubro clivo sic dictum, nitidum oppidulum, & nautarum habitationem rigans, fere in gyrum magno flexu se circumducens *Leam* flumen Comitatus hujus ad Orientem limitem admittit, cui nihil in hoc Comitatu memoria dignum adsidet. Nec enim *Ædelmton* præter nomen à nobilitate deductum, quicquam ostendit, nec *VValtham*, nisi crucem in funebrem Æleonoræ Reginæ Edwardi Primi uxoris pompam erectam, unde denominatur. Solum *Enfeld* ædes Regiæ hic visuntur, à Thoma *Lovell* Georgiani Ordinis Equite aurato, Henrico Septimo consiliis intimis, ut ex insignibus colligere licet, constructæ. Quibus viridissimo arborum vestitu, & ferarum venatione celebris saltus *Enfeld Chace* adjungitur, possessio olim Magnavillanorum Essexiæ Comitum, deinde Bohunorum qui illis successerunt, nunc vero ad Ducatum Lancastriæ spectat, ex quo Henricus Quartus Rex Angliæ Humfredi Bohuni ultimi alteram filiam & hæredem in uxorem duxerit. Visunturque adhuc in medio fere hoc saltu rudera antiquæ domus quam *Magnavillanorum* Essexiæ Comitum fuisse vulgus perhibet.

Edmorton.
Waltham Crosse.
Enfeld Chace.

Ad Septentrionalem Midlesexiæ limitem via Romanorum militaris vulgo *VVatling street* hunc agrum ingressa, à Verolamio antiquo Londinum per *Hamstedheath* (è quo pulcherrimæ urbis, & amœnissimi ruris facies despectatur admodum speciosa) recta duxit. Non qua nunc itur per *Highgate*, hæc enim via licentia Episcoporum Londinensium ante annos plus minus CCC, ut jam dictum, fuit aperta. Illa autem antiqua, ut ex antiquis S. Edwardi Confessoris Chartis constat, transiit prope *Edgeworth* memoriæ non admodum antiquæ, & *Hendon*, quod Dunstanus Archiepiscopatus ad rem monasticam promovendam natus pauculis *Bizantinis aureis* emptum Monachis S. Petri Westmonasterii donavit. Hi erant aurei Imperatorii nummi apud Bizantium, sive Constantinopolim à Græcis imperatoribus cusi, quo autem valore nescio. Fuerunt etiam argentei similiter *Bizantii*, & *Bizantini* simpliciter dicti, quos duos solidos valuisse in antiquis instrumentis subinde observavi. Verum hæc alii scrutentur, mihi incœptum iter persequendum.

Edgeworth.
Hendon.
Bizantini nummi.

Parœciæ 73 plus minus in hoc agro, extra urbem numerantur, in ube, libertatibus, & suburbiis 221.

ESSEX.

E S S E X.

PARS altera Trinobantum ab Orientali situ, & Saxonibus qui occuparunt, Anglo-Saxonice Eart-seaxa, & Eart-Sex-scipe, Normannice *Exssesa*, vulgo *Essex*, ampla, lata, frugifera, croci fœcunda, nemorosa, & opulenta inprimis est regio: hinc Oceano, inde fluminibus piscosis quasi coronata, quæ & sua commoda affatim suppeditant. Ad Septentriones *Stour* flumen à Southfolcia dividit, ad Ortum Oceanus se insinuat, ad Austrum Tamisis jam grandis à Cantio secludit, uti ad Occasum *Ley* fluviolus à Medio-Saxonibus, & qui in eum influit *Stort*, sive *Stour Minor*, ab Hertfordensibus. In hac autem describenda pro instituti ratione, primum quæ sunt ad *Ley*, & Tamisim celebriora, deinde quæ sunt interius, & ad oram maritimam memorabo.

Ad *Ley* Saxonice Lygean, satis longe lateque saltus expanditur venationi dicatus, feris, quibus primas ob magnitudinem,& pinguetudinem deferunt, refertus; olim *Forresta de Essex* ob excellentiam dictus, nunc *VValtham Forrest* ab oppido *VValtham*, quod Saxonice Wealdham, id est, *Sylvestris habitatio*. Sedet hoc ad *Ley*, qua insulas diviso alveo spargit, nec originem admodum vetustam repetit. Consenescente enim Saxonum imperio, Tovius quidam opibus, & authoritate pollens, & ut in privata loci historiola legitur, *Stallerus*, id est, *Vexillifer Regis propter abundantiam ferarum sylvestrium primus fundavit, & LXVI viris instituit.* Illo defuncto, Athelstanus filius fortunarum suarum statim naufragium fecit, Edwardusque *Confessor* Haroldo Comitis Godwini filio hanc villam donavit,& protinus monasterium excitatum est,quod Haroldi illius & opus, & tumulus. Cum enim ad Regium fastigium hominum errore, & sua ambitione obrepsisset, hoc in S. Crucis honorem posuit, in hoc vota pro victoria contra Normannos concepit, & statim ab illis occisus, à matre quæ infimis precibus à victore corpus impetraverat, in hoc tumulatus. Nunc autem Baronem suum habet Edward. *Deny* à R. Iacobo evocatum. Huic in surgenti colle impendent ædes *Copthall* & longe spectantium oculos pascunt,olim *Fitz-Aucheri*, nuper Thomæ Heneagi Equitis aurati habitatio, qui eas ad summam elegantiam perduxit. Ad hoc etiam flumen fuit sine dubio DVROLITVM vetustæ memoriæ oppidum,cujus meminit Antonius Augustus, sed quo in loco signate ostendere non possum. Vetusta etenim hujus Comitatus loca semel præmoneo, obscuritate ita involuta latent, ut ego qui alibi aliquid viderim, hic plane cæcutiam. Sin conjectare liceat, DVROLITVM existimarem fuisse quod antiquæ appellationis nota retenta *Leiton* hodie dicitur, id est, *oppidum ad Ley*, uti *Durolitum* Britannice *Aquam Ley* denotat: viculus est hodie sparsim habitatus, ad quintum à Londino lapidem, pro quo XV in Antoninum librariorum incuria irrepsit. Hic fluminis trajectum olim fuisse locus vicinus *Ouldford* dictus, id est, *Vadum antiquum*, fidem facit, in quo cum parum abfuisset quin Matildis Regina uxor Henrici Primi submersa esset,illa curavit ut paulo inferius fluvius ad *Stretford* pontibus conjungeretur. Vbi divortiis factis tripartitus fertur, & amœnissime viridantia prata circumluit, in quibus monasterioli reliquias vidimus, quod Guilielmus de *Monte-Fixo*, sive *Montfichet* magni inter Normannos nominis Baro anno MCXL construxit, statimque *Ley* in unum se recolligens in Tamisim placide exoneratur, unde *Leymouth* locus appellatur.

Waltham Forrest. *Waltham Abbey vel* Sanctæ Crucis.

Baro *Deny* *Copthall.*

DVROLITVM.

Britannia.

Tamisis vero, qui jam in immensum auctus multarum aquarum agmina hac secum rapit, solummodo quæ meminisse convenit, *Berking* videt, Bedæ *Berecing*, sacris virginibus ab Erkenwaldo Londinensi episcopo sacratum: ubi Tamisi confluit *Roding* fluviolus qui multis viculis affusus nomen impertit suum, ut *Heigh Roding*, *Eithrop Roding*, *Leaden Roding*, &c. ex quibus unum & alterum Ecclesiæ Eliensi dedit olim Leofwinus vir nobilis ad expiandum, quod summo cum scelere commiserat, matricidium; & inde *Angre* ubi prægalto in colle castri sunt indicia à Richardo *Lucy* summo Angliæ Iustitiario regnante Henrico Secundo conditi, cujus familiæ alteram ex hæredibus Ioannes Rex, Rich. de *Ripariis*, sive *Rivers* (qui habitavit ad *Stanford Rivers* in proximo) uxorem dedit.

Berking.

Roding fl. Liber Eliensis.

Chipping Angre.

Ab hujus *Rodingi* ostio per solum depressius, & plerisque locis subinde demersum, unde graves halitus vicinorum valetudine nimium sunt infesti, ad *Tilbury* Tamisis approperat, juxta quod specus quidam sunt in clivo cretaceo altitudinem X orgyiarum adacti ore satis angusto, & è saxo affabre constructo, introrsus spatiosi hac forma, quam qui subivit, sic mihi descripsit.

Marshes.

Specus excisi.

De quibus nihil mihi aliud occurrit nisi quod jam antea dixi. *Tilbury*, autem, Bedæ *Tilaburg*, ex pauculis ad Tamisim constat casis, antiquitus tamen Ceadæ Episcopi sedes erat, cum circa annum Salutis DCXXX Orientales Saxones Baptismum in Christi Ecclesiam insereret. Postea per loca alicubi jacentia, & minus salubria delatus fluvius reciprocanti aqua CONVENNON insulam, quæ etiam COVNOS (de qua Ptolemæus) à continente abscindit. Hæc nondum nomine abscessit suo, sed *Canuey* appellatur, Essexiæ littori à *Leegh* ad *Hole haven* per V mill. objecta jacet, cujus aliqua pars ad Collegiatam Westmonasteriensem Ecclesiam pertinet. Adeo vero humilis, ut sæpe universa inundetur præter editiores tumulos, in quibus tutus est ovibus receptus. Oves enim plus minus 4000 pascit, saporis admodum delicati, quas adolescentulos muliebri officio cum sellulis clunibus alligatis mulgere, & caseos ovillos conficere in casæariis illis tuguriolis, quæ ibi *Wiches* vocant, vidimus.

In Cantio pag. 186.
Tilbury.

Convennos insula. *Canuey.*

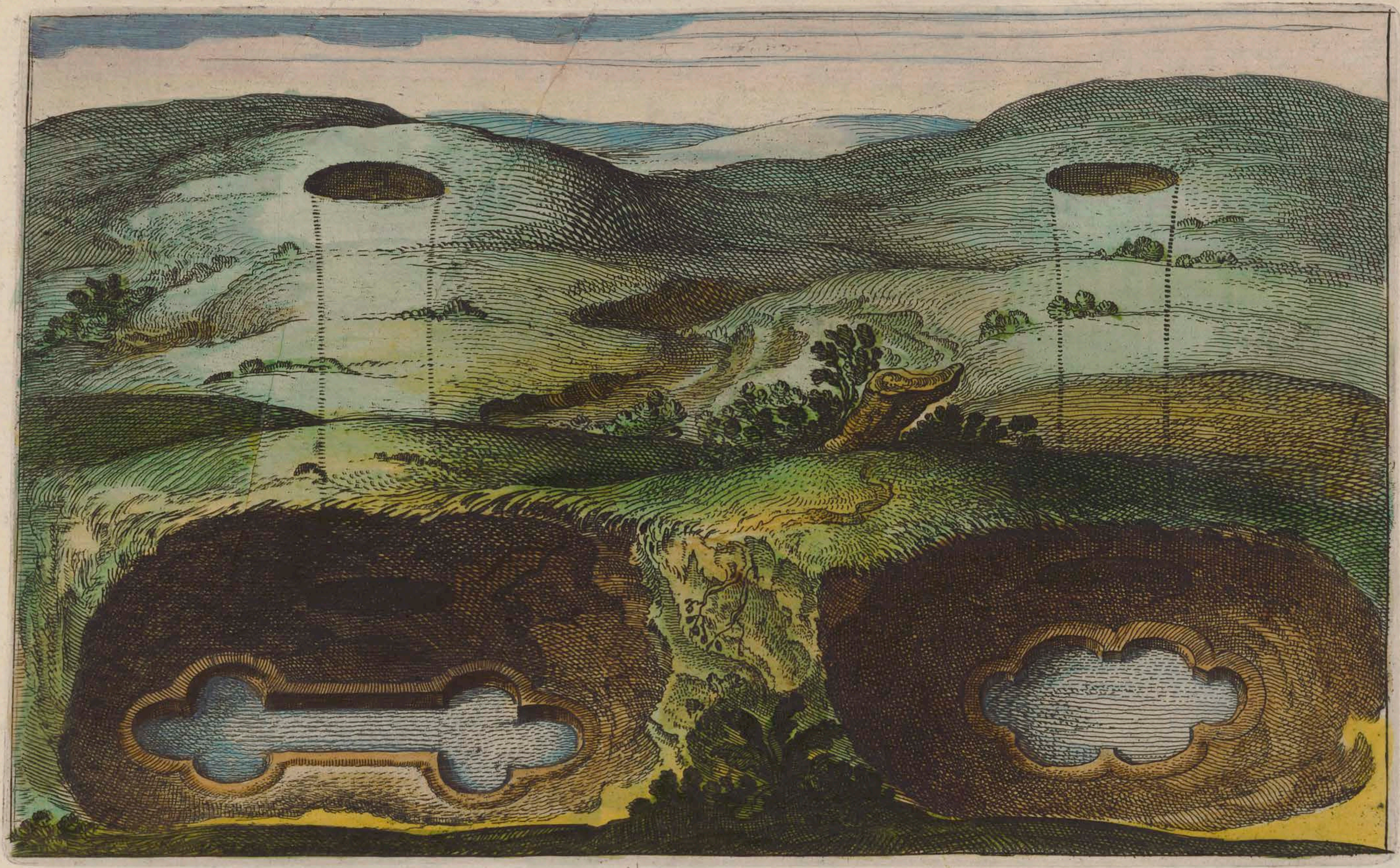
Huic insulæ adsident suo ordine primum *Beamfleot*, *fossatis altis & spaciosis*, ut inquit Florilegus, & castro ab Hastingo sive Hasteneio Dano

Beamfleet.

 munitum,

ESSEXIA COMITATVS.
Septentrio.
Meridies.
Oriens.
Occidens.
CANTABRIGIÆ PARS;
PART OF CAMBRIDGE SHIRE.
SVFFOLCIÆ PARS;
PART OF SVFFOLKE.
HARFORDIÆ COMITATVS PARS;
Part of Hartford shire.
MIDDLESEXIÆ PARS.
Surriæ pars.
CANTII PARS, Vulgo KENT.
OCEANVS GERMANICVS;
The German Sea.
Geffrey Mandevill.
Humfrey Bohun.
Thomas Weodstock.
Henry Bourchier.
Thomas Cromwell.
William Parr.
Walter d' Eureux.
Millaria Anglica quorum quatuor constituunt unum Germanicum.

munitum, quod Ælfredus Rex expugnavit. Inde *Hadleigh* quondam Huberti de *Burgo*, postea Thomæ Woodstochii castrum, ruinis jam deformatum, & demum *Leegh* oppidulum elegans, strenuisque nautis refertissimum, illique vicinum *Pritlewell*, ubi cellam monachis Sweno de *Essex* olim construxit. Vbi terra in promontorium se projicit, quod *Blacke-taile Poynt*, & *Shoberry-Nesse* dicitur à *Shobery* viculo imposito, quæ olim Vrbs fuit Sceobirig dicta. In veteribus enim Anglorum Annalibus legitur, *Dani à Beamfleot fugati urbem quæ lingua Anglorum Sceobirig in East-saxonia sitam adeunt, firmamque sibi munitionem ibi construunt.* Hic ripis utrinque deficientibus in Oceanum Tamisis vasto ostio evolvitur. Quod Ptolemæus TAMESÆ, & corrupte in aliis exemplaribus, IAMESÆ æstuarium, nos vulgo *The Temes mouth* appellamus.

Shobery.

Anno 894.

Introrsum autem *Rochford*, quæ huic Centuriæ nomen fecit, locum habet, nunc Baronum de *Rich*, olim vero Dominos suos antiquæ nobilitatis eodem cognomine habuit. Quorum hæreditas ad *Butler* Ormondiæ & Wiltoniæ Comitem tandem devenit, & ab illis ad Thomam *Bollen*, quem Vicecomitem *Rochford* & postea Wiltoniæ Comitem Henricus Octavus creavit, è cujus propagine serenissima Regina ELIZABETHA, & Barones Hunsdoniæ effloruerunt.

Roch-ford.

Domini Roch-ford.

A Tamisis ripa interius cernuntur suo ordine hæc loca celebriora ab Occasu in Ortum, *Havering* antiquus Regum secessus, ab annulo quem peregrinus Regi Edwardo Confessori à Divo Ioanne (ut scribunt) missum eo loci tradidit, denominatus, *Hornechurch*, quod *Cornutum Monasterium* olim dictum. Cornua enim plumbo efformata ad Orientalem Ecclesiæ partem prominent. *Rumford*, cui gloria à foro suario & ædibus adjunctis *Giddy-hall*, quæ fuerunt Thomæ illius *Coci* Prætoris Londinensis, cui magnæ congestæ opes periculum crearunt maximum. Innocens enim læsæ majestatis pro tribunali accusatus, & *Markhami* Iudicis æquitate iniquissimo tempore absolutus, gravissime tamen facultatibus fere omnibus direptis fuit mulctatus. *Brentwood* & *Engerston*, olim *Engheaston*, non nisi suis mercatibus & diversoriis nota.

Havering.

Rum-ford. Vide Annales 1467.

Brent-wood.

Hic hæreo, & an conjecturam quam mihi parturiit animus nunc quasi abortu effundam subdubito. Cum in hoc tractu urbs fuerit CÆSAROMAGVS, & illa proculdubio Romano ævo celebris, hoc enim vel nomen evincat, quod *Cæsaris urbem* significat, ut DRVSOMAGVS Drusi urbem. Quæ & in honorem Augusti constructa videatur. Scribit enim Suetonius *Reges amici atque socii singuli, quisque in suo regno* CÆSAREAS *urbes in honorem Augusti condiderunt.* Quid si dixero juxta hanc *Brentwood* CÆSAROMAGVM fuisse, non me lector ut aruspex aruspicem cum videat, rideat? certe conjecturæ meæ firmamentum ex distantiæ ratione habeo nullum, cum numeri apud Antoninum sint corruptissimi, qui tamen à COLONIA, & CANONIO satis conveniunt. Nec hic situm ad viam militarem Romanorum in argumentum vocare possum, cum illa nusquam in hoc Comitatu apparet: nec umbra quidem nominis CÆSAROMAGI nisi pertenuis hic superest in nomine Centuriæ quæ olim *Ceasford* nunc *Cheafford Hundred* dicitur. Sane ut veterum urbium nonnullis vetusta nomina parum variantur, aliis omnino immutantur, ita sunt quibus una & altera syllaba tantum remanet, sic CÆSARAVGVSTA Hispaniæ nunc variatur in *Saragosa*, CÆSAROMAGVS Galliæ nomine penitus amisso nunc *Beavois* dicitur, & CÆSAREA Normaniæ *Cherburg*, vix una syllaba superstite. Sed quid his ludens immoror? Si in hac vicinia non sit CÆSAROMAGVS, indagent alii, invenire certe ingenii non est mei, quamvis auritis & oculatis retibus acquisite indagaverim.

Cæsaromagus, qui in Tabula Itineratia BAROMAGVS

Sub his vidimus *South-Okindon* ubi habitavit familia

S. Okindon Bruin.

milia *Le Bruin*, ſiqua alia olim in hoc tractu celebris, è cujus duabus hæredibus fœmellis ſæpius enuptis Carolus *Brandon* Dux Suffolciæ, *Tirelli*, *Bernerii*, *Harleſtoni*, *Heveninghami*, & alii deſcenderunt. Maſculi autem ex illa familia adhuc in agro Southantonenſi ſuperſunt. *Thorndon*, ubi ædes ſpecioſas erexit Ioannes *Petre* Eques auratus, qui nunc Baro *Petre* de *VVrittle*. Habitatio quondam fuit claræ familiæ *Fitz-Lewis*, quorum ultimus, ſiqua fides vulgo, incenſis fortuito ædibus nuptiali feſtivitate miſere incendio periit. *Burghſted* contracte *Burſted*, id eſt *Burgi locus*, quo nomine plurima loca vetuſtiora inſignierunt majores. Hoc CÆSAROMAGVM fuiſſe ſuſpicatus ſum, quodcunque olim fuerit, hodie tantum ruſticorum eſt viculus juxta *Billiricay* forum ſatis frequens. Nec non *Aſhdown* olim *Aſſandum*, id eſt, interprete Mariano, *Mons Aſinorum*, ubi prælium funeſtum olim commiſſum erat, in quo Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos initio proſpera pugna contudit : ſed mox verſa fortuna proditione ita fuit ab illis profligatus, ut plurimos Angliæ proceres deſiderarit. In cujus prælii memoriam Canutum Danum poſtea eccleſiam eo loci inſtituiſſe legimus, cum ubicunque pugnaſſet, pœnitentia ob effuſum ſanguinem percitus ædiculas ſacras erigeret.

Thorndon Baro Petre.

Aſhdown.

Ab his *Ralegh* non multum abeſt, oppidulum non inelegans, *Raganeia* videtur in libro illo *Domeſday*, qui meminit caſtri quod hic Suenus conſtruxit. Vbi (etiam legitur) *unus eſt parcus & VI Arpenni vineæ, & reddit* XX *modios vini ſi bene procedit.* Quod adnoto tum propter Arpennen Gallicam dictionem, tum propter vinum in hac inſula confectum. Fuit hic Suenus vir magni nominis, & magnæ nobilitatis, filius Roberti filii *Wimaerc*, pater autem Roberti de *Eſſex*, ex quo natus erat Henricus ille de *Eſſexia*, qui jure hæreditario regis ſignifer, quique quod in velitatione contra Wallos animum, & ſignum ſimul abjecerat, proditionis inſimulatus, ſingulari certamine victus, & in clauſtrum contruſus, ampliſſimo patrimonio Regis Henrici Secundi fiſcum adauxit, Baronia vero jam inde diu erat in Regum poſſeſſione donec Hubertus de *Burgo* à Rege Ioanne obtinuerat.

Arpennis. Vinum. Radulphus de Dicero. Familia de *Eſſex*.

Inde ad Septentriones retroacta paulatim littora duo inſinuantis Oceani acceſſus admittunt: hunc *Crouch*, alterum *Blakewater* (qui olim *Pant*) accolæ vocant. In *Crouch* aquarum divortiis quatuor inſulæ diſperguntur, viriditate gratæ, ſed alluvionibus paludeſcunt; inter quas nominatiſſima ſunt *VVallot*, & *Foulneſſe*, id eſt *Auium Promontorium*, quod ſuam habet Eccleſiam, & cum mare maxime refluxerit equo adiri poſſit. Inter hæc interſidet Centuria *Dengy*, quondam *Dauncing*, gramine lætiſſima & re pecuaria dives, ſed ſolo & cœlo minus ſalubri, ubi caſeareis operibus omnia fervent, virique muliebri officio oves mulgent, unde caſei illi inuſitatæ magnitudinis conficiuntur, qui non modo per Angliam, ſed etiam per exteras regiones ad ſaturandos agreſtes, & opifices diſtrahuntur. *Dengy* primarium hujus eſt hodie oppidum à Danis ut incolæ credunt ſic dictum, quod nomen toti Centuriæ contulit, cui vicinum eſt *Tillingham* donatum ab Ethelberto primo Chriſtiano Anglo-Saxonum Rege Monanaſterio S. Pauli Londini: & ſuperius ad boreale littus floruit urbs priſcæ memoriæ quam *Ithanceſtre* majores noſtri dixerunt. Scribit enim ex Beda Radulphus Niger : *Ceada Epiſcopus baptiſavit Orientales Saxones juxta Maldoniam in civitate Ithanceſter, quæ erat in ripa Pant fluminis, quod currit juxta Maldoniam in Dengy provincia, ſed modo illa civitas ſubmerſa in fl. Pant.* Locum digito ſignare non poſſum, flumen tamen *Froſhwell* hodie dictum prius *Pante* fuiſſe nominatum minime dubito, cum alter ex ejus fontibus *Pantwell* nuncupetur & Monachi de *Coggeſhall*, ſic dixerunt. Sunt qui aſſerunt hanc *Ithanceſter* in extremo Centuriæ de *Dengy* Promontorio impoſitam fuiſſe, ubi hodie *S. Peters upon the wall*, id eſt, *ad aggerem*. Per hoc enim littus aggeribus contra Oceanum irruentem vix agros tuentur accolæ. Cæterum hanc *Ithanceſter* OTHONAM fuiſſe quodammodo credo ubi Numerus Fortenſium cum ſuo Præpoſito, inclinante Romano imperio, ſub Comite Littoris Saxonici contra piraticas Saxonum deprædationes ſtationem egit. Ab OTHONA enim ad ITHANA deflexio non eſt duriuſcula, & ſitus ad ſinum in quem plura flumina exonerantur, huic uſui erat percommodus. Hic etiam adjungere libet quod hujus Centuriæ cuſtodiam Edwardus Confeſſor Ranulpho *Peperking* conceſſit Charta brevi, quam libenter hic apponam, ut nos qui omnes juris apices excutimus, videamus quam candida & aperta illa ætas fuerit. Sic vero illa ſe habet è Regiis in *Scaccario* tabulariis, ſed ſæpius deſcribendo verba nonnulla facta ſunt molliora.

Foulneſſe.

Dengy Hundred. Eſſex cheeſe.

Brittannia.

Ithanceſter.

Othona.

* *Peuerell* Normanni vocarunt.

Iche Edward Koning
Haue yeuen of my Foreſt the keeping
Of the hundred of Chelmer and Dancing
To Randolf Peperking and to his kindling
VVith heorte, and hinde, doe, and bocke,
Hare, and foxe, catt, and brocke,
VVilde fowell with his flocke,
Partrich, feſant hen, and feſant cock:
VVith greene and wilde ſtob and ſtock.
To kepen and to yemen by all her might,
Both by day, and eke by night,
And hounds for to holde
Good and ſwift, and bolde:
Fower grebouns, and ſix racches,
For hare and fox and wild cattes.
And therefore ich made him my booke,
VVitnes the Biſhop VVolſton,
And booke ylered many on,
And SWeyne of Eſſex our brother,
And te ken him many other,
And our ſtiward Howelin
That byſought me for him.

Inter Record. de Ferm. S. Hilarii E. 2. 17. penes Theſ. & Camerarium Scaccarii.

Hæc candida erat illius ætatis fides & ſimplicitas, quæ in pauculis lineis & pauculis crucibus aureis omnia fidei firmamenta poſuerunt. *Ante Normannorum enim ingreſſum*, uti apud Ingulphum legitur, *Chirographa firma erant cum crucibus aureis, aliiſque ſignaculis: ſed Normanni cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub intitulatione trium vel quatuor teſtium conficere Chirographa inſtituerunt. Conferebantur antea multa prædia nudo verbo, abſque ſcripto vel charta, tantum cum Domini gladio, vel galea,*

Sigilla apud Anglos primum in uſu.

galea, cum cornu vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum strigili, cum arcu, & nonnulla cum sattagi.

In *Blackwater* sinum, quem Borealem hujus Centuriæ latus claudere dixi, & optimis ostreis scatet, quæ *VVallfleot* vocamus, confluunt duo flumina quæ magnam agri partem alluunt, *Chelmer* & *Froshwell. Chelmer* fl. ex interiori regione, quæ sylvis vestita effluens decurrit primum per *Thaxsted* mercatorium oppidulum in colle perquam amœne situm, & *Tiltey*, ubi cœnobiolum Mauritius filius *Gilberti* olim posuit, ad *Estannes*, ad *Turrim* nunc *Eston*, quam incoluerunt Domini de *Lovanio* dicti, utique Godfredo fratre Henrici ejus nominis Sexti Brabantiæ Ducis prognati, qui huc missi ad *Honorem de Eya conservandum*, ad sextam usque progeniem Barones habiti sunt. Sed sub Edwardo Tertio deficiente prole mascula, per filiam hæreditas & dignitas ad Guilielmum *Bourgchier* demigravit, cujus posteri brevi Comites fuerunt Essexiæ. Inde *Dunmow*, quod olim *Dunmawg*, in libro Angliæ censuali *Dunmaw* dictum, oppidum situ peramœno in colle modice prono prolabitur. Ubi Iuga quædam Monasterium Anno M C XI fundavit. *Sed Guilielmus Bainardus, de quo Iuga tenebat*, (sic scribitur in privata Monasterii illius historia) *villam de* Parva Dunmow, *per feloniam amisit Baroniam suam, & Rex Henricus Primus illam Roberto filio Richardi filii Gisleberti Comitis de* Clare, *& hæredibus suis cum Honore Castri Barnardi Londini dedit. Qui Robertus tunc fuit Dapifer Regis Henrici.* Hæc ipsissima sunt authoris verba, nec mihi fas existimo ea interpolare, quamvis in illis sit ἀνιχρονισμὸς, qui in optimis historicis aliquando occurrit. Nondum enim ex illa familia fuit Comes de *Clare.*

Thaxsted. Tiltey.

Domini de Lovanio.

Dunmow.

Nunc paulum utrinque à flumine paulisper digrediamur. Hinc haud procul *Plaisy* sedet, Gallice sic dicta à placendo, quondam *Estre*, quæ Constabulariorum Angliæ ultimis Saxonum annis, & postea (ut liber Eliensis testatur) habitatio. Ad quam duo magnæ authoritatis principes, Thomas de *VVoodstock* Dux Glocestriæ, Comesque Essexiæ, & Ioannes *Holand* Comes Huntingdoniæ, Regis Richardi Secundi frater uterinus, qui de honore Ducis Exoniæ deturbatus, cum inter abruptam contumaciam, & deforme obsequium modum tenere non potuerint, fata complerunt. Ille enim ob præcipitem contumaciam hinc inopinato Caletum abreptus & suffocatus: hic ab Henrico IV, ob seditionem hoc ipso loco securi percussus, ut ipsius Woostochii manibus pœnas dedisse videatur, cujus exitii author habebatur. Inde *Chelmer* non longe à *Leez* defluit cœnobiolo quondam à *Gernonis* condito, quod hodie sedes Baronum *Riche*; qui Richardo *Rich* viro prudentissimo Angliæ Cancellario sub Rege Edwardo Sexto hanc dignitatem acceptam ferunt. Pauloque inferius sedet *Hatfeld Peuerell* à possessore suo Ranulpho * *Peperello* sic dicta, qui in uxorem habuit illa ætate forma supra omnes venusta filiam Ingelrici viri inter Saxones prænobilis, quæ Collegium hic posuit, quod nunc quasi dirutum, & in fenestra ecclesiæ, cujus pars tantula adhuc superest, tumulatum jacet. Hæc marito peperit Guilielmum *Peuerell* Castellanum Doveriæ, Paganum *Peuerell* Dominum de *Brun* in Comitatu Cantabrigiæ, & Regi Guilielmo Conquæstori, cujus erat pellex, Guilielmum *Peuerell* Nottinghamiæ Dominum. Sed ad *Chelmerum* redeamus, qui jam *Chelmersfore*, vulgo *Chensford* petit (ubi ex distantia à CAMALODVNO antiquum CANONIVM fuisse videatur.) Hoc satis amplum est oppidum in ipso quasi Comitatus medio inter duo flumina quæ concordibus aquis se hic conjungunt intersitum, *Chelmerum* ab Ortu, & aliud ab Austro, cui si nomen *Can* (ut aliqui volunt) CANONIVM fuisse non est cur dubitemus. Patrum memoria monasteriolo à Malcolmo Rege Scotorum constructo fuit celebre, nunc tantum *Assisis*, (sic vocant fora in quibus caussæ totius agri bis quotannis coram Iudicibus ventilantur) insigne. Reflorere vero incœpit, cum Mauritius Episcopus Londinensis, ad quem spectavit, pontes hic construxerit regnante Henrico Primo, viamque deflexerit, quæ antea per *VVritle* amplitudine suæ parochiæ notissimum duxit, quod Rex Henricus Tertius Roberto *Brus* Domino Anandiæ in Scotia, cujus uxor ex hæredibus erat Ioannis ultimi Cestriæ Comitis, cum noluerit Cestriæ Comitatum inter colos muliebres distrahi, concessit: Edwardusque Secundus Humfredo de *Bohun* Comiti Herefordiæ & Essexiæ, cum *Brusii* posteri à fide defecissent, donavit. Nuperrime autem cum Iacobus Rex primis regni auspiciis honorem Baronum pluribus impertiret, Ioannem *Petre* Equitem clarissimum Baronem *Petre de Writle* creavit. Cui pater erat Guilielmus *Petre* vir perspectæ prudentiæ & exquisitæ doctrinæ, non tam memorandus ob munera quæ in Republica obivit amplissima, utique qui R. Henrico Octavo, Edwardo Sexto, Mariæ, & Elizabethæ à sacris fuit consiliis, & sæpius ad exteros Principes Legatus; quam quod bonis studiis innutritus de bonis literis in Academia Oxoniensi bene, & de egenis vicinis apud *Engerston* pie meruerit.

Barones *Rich.* Hatfield Peverell, alias Peperking. Liber S. Martini London.

Chensford.

CANONIVM.

Writle, olim *Estre.*

Froshwel fl. qui verius *Pant*, & demum *Blackwater* dictus, fonte exili prope *Radwinter*, quod fuit Baronum *Cobham*, emissus, cum longo decursu nihil viderit præter *Bocking* sacerdotium opimum, *Cogshall* à Stephano Rege Cluniacensibus positum, & *Hwittam* ab Edwardo Seniore rege D CCCC XIII ædificatam, quæ etiam Eustachii Comitis Boloniensis, (ut ferunt) *Honor* erat; *Chelmerum* obvium habet, qui solidus haud procul à *Danbury* in colle satis edito, quæ diu habitatio fuit insignis familiæ *Darciorum*, delatus, *Woodham-Walters* præterfluit, vetustam Dominorum *Fitz-VValters* sedem, quorum altissima cum antiquitate, conjuncta fuit nobilitas; à Roberto filio juniori Rich. filii Gisleberti Comitis repetita, sed superiori sæculo in *Ratclifforum* stirpem per filiam translata, qui ad Comitum Sussexiæ dignitatem provecti *New hall* ædes magnificas parum hinc dissitas jam incolunt. Hæ olim ad *Butleros* Ormondiæ Comites spectarunt, deinde ad Thomam *Bollen* Comitem Wiltoniæ, à quo permutatione facta Rex Henricus VIII accepit, maximis impensis adauxit, novoque nomine *Beau-Lieu* appellavit, quod nunquam tamen apud populum invaluit.

Woodham-Walters. Barones Fitz-Walters.

Newhall. Lelandus in Cygneam Cantionem.

Deinde *Chelmer* aliis confluentibus aquis insula amnica

Camalodunum.

amnica divisus, nomineque suo rejecto aliis *Blacke-water* aliis *Pante* dictus, vetustam illam Romanorum Coloniam CAMALODVNVM, quæ hoc littus illustravit, salutat, CAMVDOLANVM Ptolemæo, Antonino CAMVLODVNVM, & CAMOLVDVNVM dicitur: sed *Camoludunum* genuinum esse nomen, Plinius, Dio, & marmor antiquum persuadent. In hac urbe indaganda, Deus bone, quam lusciosi fuerint nonnulli, cum se suo nomine proderet, & cæcutientibus illis se perspicue exhiberet, nubemque submoveret? Plurimi in Occidentali Insulæ parte pervestigarunt, uti optimus ille, qui Antiquitatis Solem in manibus gestare sibi videbatur, alii in ultima Scotia, alii *Colchester*, in Lelandi verba jurati, esse affirmarunt, cum nomine vix mutilato pro *Camaloduno* hodie *Maldon* dicatur, Saxonice Maeldune, & Mealdune, maxima dictionis parte etiamnum integra, & superstite. Nec hoc solummodo expressum nominis vestigium persuasit; verum etiam distantia à Mona apud Plinium, & ipse situs in antiqua Tabula Itineraria, probationem præstant vel apertissimam. A Deo CAMVLO nomen huic CAMVLODVNO inditum fuisse vix suspicari ausim. Martem tamen sub hoc *Camuli* nomine fuisse cultum, & vetus saxum Romæ in ædibus Collotianis, & aræ repertæ CAMVLO DEO SANCTO ET FORTISSIMO inscriptæ comprobant, & in nummo antiquo Cunobellini, cujus hæc fuit Regia, ut jam meminimus, figuram galeatam cum hasta quæ Martis videatur, cum literis CAMV aspeximus. Verum cum nummus iste non jam sit ad manum, alios ejusdem Cunobellini tibi expressos exhibemus, qui ad hanc Camalodunum spectare videantur.

Maldon.

Camulus Deus.

Præfuit, imperante Tiberio, huic Orientali Insulæ parti, tresque suscepisse filios videtur, Adminum, Togodumnum, & Catacratum. Adminus à patre pulsus, & à Cajo Caligula receptus, cum ille ridicula ista expeditione in Bataviam venit, ut sui terror inde Britanniam afflaret: Togodumnum vero justo prælio devicit, & interfecit Aulus Plautius, & de Catacrato quem fugavit, ut dixi, ovans triumphavit. Hic ille Plautius est, qui C. Berico exule Britanno suasore, (nunquam non suggerentibus se belli caussis,) primus post Iul. Cæsarem Britanniam sub Claudio tentavit, quem Claudius ipse statim transmissis legionibus, cum omni Imperii mole, & elephantis, (quorum ossa inventa fucum quam plurimis fecerunt) subsequutus, transmisso Tamisi, Britannos qui in ripa advenientem exceperunt, in fugam conjecit, facileque hanc regiam Camalodunum cepit. Ob quæ BRITANNICI nomine filio imposito, sæpiusque ipse Imperator salutatus, sexto quam profectus erat mense, Romam rediit. Sed hæc supra fusius persequutus sum, nec libet hic repetere.

Vide pag. 50 & 52.

Claudius in Britannia.

Camaloduno sic in Romanorum potestatem redacta, Coloniam ibi valida veteranorum manu constituit Claudius, nummosque in rei memoriam signatos cum inscriptione COL. CAMALODVN. E quibus colligitur anno Imperii ejus XII, Anno scilicet à Christo nato quinquagesimo secundo. Et ob veteranos Legionis XIIII Geminæ Martiæ Victricis, quos Tacitus Britanniæ domitores vocat, in eam deductos, COLONIA VICTRICENSIS in antiqua Inscriptione appellatur, sed eccam.

Colonia Camaloduni.

CN. MVNATIVS. M. F.
PAL. AVRELIVS
BASSVS PROC.
AVG.
PRÆF. FABR. PRÆF. COH. III. SAGITTARIORVM, PRÆF. COH. ITERVM II. ASTVRVM, CENSITOR CIVIVM ROMANORVM COLONIÆ VICTRICENSIS QVÆ EST IN BRITANNIA CAMALODVNI, &c.

Colonia vero, si hoc scire interest, cœtus hominum qui universi deducti in locum certum ædificiis munitum quem certo jure obtinerent. Plerumque deducebantur veterani, tum ut ipsis esset prospectum, tum ut subsidio essent adversus rebelles, & imbuendis sociis ad officia legum. Magnaque erant coloniæ dignatione, cum urbis Romæ quasi parvæ essent effigies & simulachra. Suosque magistratus habuerunt, majores & minores, de quibus cum alii dixerint, non est cur ego hisce, aut hujusmodi immorer. In hac prima Romanorum in Britannia Colonia constitutum erat Divo Claudio templum, *Aram æternæ dominationis* vocat Tacitus, cujus in suo Ludo meminit Seneca. *Parum est*, inquit, *quod templum in Britannia Claudius habet, quod nunc barbari colunt, & tanquam Deum orant.* Delecti sunt etiam in ejus honorem sacerdotes, sodales nimirum Augustales, qui religionis specie Britannorum fortunas effundebant. Sed post decem annos versa fortuna, concidit hæc Colonia. Cum enim veterani in hos captivos agros deducti, impotentius in misellum populum sævirent, extincta bellorum incendia majore flamma eruperunt. Britanni, Bunduica, (quæ & Boodicia,) duce, Coloniam hanc nullis munimentis septam impetu diripuerunt & incenderunt, templum in quo se miles conglobaverat, biduo expugnarunt. Legionem Nonam in auxilium adventantem fuderunt, & ut semel dicam, septuaginta civium, & sociorum millia occiderunt. Hanc stragem varia prodigia prædixerunt. Victoriæ simulachrum in hac urbe retro conversum, & delapsum, in curia externi fremitus auditi, ululatibus insonuit theatrum, ædes sub Tamisis aqua visæ, cruentoque aspectu inundavit subjectum æstuarium, quod nunc (nescio quam ob caussam) *Blackwater* vocamus, de est,

Servius.

Tacitus de hac Colonia.

Ara, & templum Claudii.

80000 habet Dio.

Prodigia.

Idumanus. est, *Aqua nigra*, uti Ptolomæus IDUMANUM dixit, quo etiam nigredinis significatio subest, *Ydu* enim nigrum Britannis sonat. E favillis tamen excitarunt Romani, ejus enim meminit multos post annos Antoninus. Saxonico tamen imperio vix memoratur, tantum Edwardum Ælfredi filium *Maldunam* Danica rabie convulsam instaurasse, castroque firmasse tradidit Marianus. (914.) Guilielmus Normannus Angliæ devictor, ut in ejus Commentario legitur, *Centum octoginta domos in hac habuit, quas Burgenses tenuerunt, & octodecim mansuras vastatas.* Hodie vero populi opulentia & sua magnitudine inter primaria Essexiæ oppida merito censetur, *Burgusque de Maldon*, à Iurisperitis nostris nominatur, Statio satis commoda, incolis pro magnitudine satis frequens quæ una tantum est platea mille plus minus passus in longitudine protenta.

Ad Ansam. Coloniarum termini. Sex mill. pass. intervallo à CAMALODUNO statuit Antoninus locum, quem AD ANSAM dixit. Suspicatus sum hunc aliquem fuisse Coloniæ Camaloduno terminum, qui Ansæ similitudinem referret. Legeram enim apud Siculum Flaccum, *Agri Colonis adjacentes variis terminis definiebantur, in limitibus constituti erant pro terminis res aliæ, atque aliæ, alibi Hermulæ, alibi feriæ, alibi spatulæ, alibi Rhombi, & alibi secundum Vitalem, & Arcadium, termini erant Lagenares, vel orculares, id est, lagenæ & orculæ.* Cur igitur non & Ansa pro termino: cum *Ad Ansam*, non *Ansæ* suo more dixerit Antoninus? Quanta religione hi termini olim positi fuerint, ex eodem Siculo Flacco paululum digrediens, adscribam, *Cum enim terminos disponerent, ipsos quidem lapides in solidam terrram collocabant, proxime ea loca quibus fossis factis defixuri eos erant, unguento velaminibusque & coronis eos coronabant: in fossis autem quibus posituri eos erant, sacrificio facto, hostiaque immaculata cæsa, facibus ardentibus, in fossa coopertis sanguinem instillabant, eoque thura & fruges jactabant; favos quoque & vinum, aliaque quibus consuetudo est terminis sacrum fieri, in fossa adjiciebant, consumptisque omnibus dapibus igne, super calentes reliquias collocabant, atque ita diligenti cura confirmabant, adjectis etiam quibusdam saxorum fragminibus circumcalcabant quo firmius starent.* Ubicunque autem loci hæc AD ANSAM fuerit, ad priorem sententiam de verbi notione me refero. Nimirum *Ad Ansam* vel terminale signum fuisse, vel stationem tantum, aut diversorium aliquod ad viam sub ejusmodi intersignio, idque ex distantia prope *Coggeshall.* Nec alia quam signa terminalia, vel diversoria erant, quæ eadem loquendi formula Romano sæculo, *Ad Columnam, Ad fines, Ad tres Tabernas, Ad Rotam, Ad septem fratres, Ad Aquilam minorem, Ad Herculem, &c.* nominabantur: & proinde hanc accuratius quærere nihil aliud esset quam ventos venari.

Ostrea. Hinc reducta littora mare magno & amœnissimo sinu accipiunt, qui optimorum illorum ostreorum feracissimus, quæ nos *VValfleot* vocamus. Et ne littora nostra sua gloria fraudentur, hæc illa esse existimamus littora, quæ, ut habet Plinius, Romanis culinis serviebant, cum Britannicis ostreis tertium à Cizicenis locum tribuat Mutianus his suis ipsius verbis: *Cizicena majora Lucrinis, suaviora Britannicis.* Verum nec illo tempore, nec postea, cum Sergius Orata Lucrina nobilitaret, Britannica, ut inquit ille, *serviebant Romanis littora*; adeo ut primas Britannicis ostreis tribuisse videatur. Nec alia ab his ostrea esse puto, quæ *mira* Ausonius vocavit, in hoc ad Paulinum versiculo: (Lib. 9. cap. 54.)

Mira Caledonius nonnunquam detegit æstus.

Sed de his & horum vivariis hoc in littore scribant illi qui palato docti culinarum censuram peragere norunt.

In hunc sinum præter alia, *Coln* fl. se immittit, qui in Boreali agri parte è diversis fontibus coalescens, allabitur *Hedningham* sive *Hengham*, vulgo *Heningham* elegans olim castrum, & Oxoniæ Comitum antiquam habitationem. Cui ad alteram ripam oppositus est *Sibble Heningham*, locus natalis (ut accepi) Ioannis *Hawkwood* (Itali *Aucuthum* corrupte vocant) quem illi tantopere ob virtutem militarem suspexerunt, ut Senatus Florentinus propter insignia merita equestri statua, & tumuli honore, in eximiæ fortitudinis, fideique testimonium ornaverit. Res ejus gestas Itali pleno ore personant, & Paulus Iovius in Elogiis celebrat. Sat mihi sit Iulii Feroldi Tetrastichon adjicere,

Hawkwood Anglorum decus, & decus addite genti
Italicæ, Italico præsidiumque solo.
Vt tumuli quondam Florentia, sic simulachri
Virtutem Iovius donat honore tuam.

Hinc *Coln* fluvius per *Hawsted*, quæ fuit sedes familiæ *Bourgchierorum*, è qua Robertus *Bourgchier* fuit Angliæ Cancellarius tempore Edwardi Tertii, & ab eo honoratissima Comitum & Baronum effloruit propago; inde per *Earles Coln* à Comitum Oxoniæ sepultura sic dictam, ubi Albericus de *Vere* monasteriolum posuit, & religionem induit, COLONIAM (cujus meminit Antoninus, quam & aliam esse à Colonia Camaloduno facit) accedit. (Colonia.) An à Colonia huc deducta, vel à Colno flumine nomen sit factum, Phœbus dixerit: à flumine malim ego, cum viderim oppidula plura illi imposita, *Colne* dici, ut *Earles Colne, V Vakes Colne, Colne Engaine, Whites Colne*, à Dominis denominata. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones Colecearvep, nos *Colchester* vocamus. Vrbs est elegans, frequens, & amœna, collis supercilio ab Occasu in Ortum porrecta, muris incincta, Ecclesiis quindecim exornata, præter amplum illud templum quod Divo Ioanni Eudo *Dapifer* Henrici primi consecravit, nunc in ædes privatas conversum. (1105.) In media urbe castrum eminet vetustate collapsurum, quod Edwardum Ælfredi filium excitasse scribunt historici, cum *Colcestriam* bellis deformatam repararet. Floruisse vero hanc urbem vel maxime Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorum quotidie eruta planissime docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus, erant enim Tetricorum, Victorinorum, Posthumi, C. Carausii, Constantini, & qui subsequuti sunt, Imperatorum. Cives Fl. Iuliam Helenam Constantini magni matrem suam alumnam fuisse asserunt ex Cœlo rege natam: (Helena Constantini M. mater.) & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodosam inter quatuor coronas interpositam publico in digmate gerunt. Vnde de illa, & hac urbe Nechamus noster, etsi Apolline minus favente,

Effulsit

Effulsit sydus vitæ, Colcestria lumen
Septem climatibus lux radiosa dedit.
Sydus erat Constantinus, decus imperiale,
Serviit huic flexo poplite Roma potens.

Mulier illa sane fuit sanctissimis moribus, & infracta animi constantia in religione Christiana propaganda, unde in antiquis inscriptionibus PIISSIMA, & VENERABILIS AVGVSTA passim nominatur. Sub hoc, ubi *Coln* flu. mari immiscetur, S. Osithæ extat oppidulũ, cujus antiquum nomen *Chic* abolevit regia illa virgo Ositha, quæ tota Deo defixa, à Danicis piratis ibi confossa Sanctæ honores apud majores obtinuit, & in ejus memoriam ædem sacram posuit Richardus Episcopus Londinensis circa annum M C XX, quam Canonicis regularibus implevit. Nunc vero sedes est primaria honoratissimorum Dominorum *Darcy*, qui de *Chich* dicti, quos ad amplissimam Baronis dignitatem Rex Edwardus Sextus provexit.

S. Osithe. Chic.

Barones Darcy de Chiche.

Hinc vaste projectum littus ad *Nesse* promontorium, Anglo-Saxonice Eadulpher-nesse, protuberat. Quid hoc in loco repertum fuit, habe ex verbis & fide Radulphi de *Coggeshall*, qui ante annos CCC L scripsit, *Temporibus Regis Richardi, in littore maris, in villa quæ vocatur* Edulfinesse *inventi sunt duo dentes cujusdam Gigantis, tantæ magnitudinis, ut ducenti dentes quos nunc habent homines, ex his secari possent. Hos apud Cogshall & vidimus, & admirando contractavimus.* Et nescio quid aliud Giganteum primis R. Elizabethæ annis à nobili R. *Candish* juxta hunc locum effossum. Nec diffitebor ego quin fuerint homines qui ob molis magnitudinem & roboris firmitatem, miracula erant; quos Deus, ut habet B. Augustinus, extitisse voluit, ut doceret, tam pulchritudinem corporum, quam staturæ magnitudinem in bonis non esse numeranda, cum non minus piis, quam impiis sint communia. Suspicari tamẽ liceat quod Suetonius scripsit, prægrandia immanium belluarum membra & alibi, & hoc etiam in regno inventa, *Gigantum ossa* vulgo dicta & habita fuisse.

Nesse.

Gigantes. Gigantum ossa.

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus, ad Stouri ostium, anno D CCC LXXXIIII navali bello inter Anglos & Danos memorandum: ubi nunc *Harewich* tutissima statio, unde & nomen: nam hape-pic Saxonice *stationem vel sinum ubi exercitus agit*, denotat. Iste *Stourus* est qui Essexiam & Suffolciam pro limite intermeat, & ab hac parte præter opimos agros nihil alluit. Sed non procul ab ejus fonte est *Bumsted*, quem per *Baroniam tenebat* familia de *Helion*: & qua hæc regio Cantabrigienses spectat, *Barklow* quatuor jam tumulis aggestis notum ostenditur, cujusmodi, occisis militibus, quorum reliquiæ non faciles erant repertu, ut aliqui volunt, extruxit antiquitas. Verum cum quintus & sextus ex his jampridem defoderentur, tria, ut accepimus, è saxo sepulchra, & in illis confracta hominum ossa sunt inventa. Aggestos vero post prælium ibi contra Danos commissum rustici ferunt. Ebulum enim, quod sanguineis baccis hic circumquaq; copiose provenit, non alio nomine quam *Danes-bloud*, id est, *Danicum sanguinem*, etiamnum appellitant, ob multitudinem Danorum, qui ibidem ceciderunt.

Harewich.

Barklow.

Tumuli antiqui. Vide pag. 174.

Danes-bloud.

VValden à croco denominatum *Saffron VValden* emporium paulo est inferius inter agros blandissimo croco ridentes, præclarum olim *Magnavillanorum* castello, quod nunc fere disparuit, & monasteriolo adjacenti, in quo *Magnavillani* fundatores sepulti. Galfredus de *Magnavilla*, primus quasi vitam dedit huic loco. Matildis enim Imperatrix hisce verbis, ex ejus diplomate transcribo, dedit illi *Neuport* (hoc vicinum est oppidum haud exiguum) *pro tanto quantum reddere solebat die qua Rex H. pater meus fuit vivus & mortuus, & ad removendum Mercatum de Neuport in castellum suum de VValedena cum omnibus consuetudinibus quæ prius mercato illi melius pertinuerunt, in theloneo, passagio, & aliis consuetudinibus, & ut viæ de Neuport quæ sunt juxta littus aquæ dirigantur ex consuetudine ad VValedenam super foris facturam meam, & Mercatum de VValdena sit ad diem Dominicam, & ad diem Iovis, & ut feria habeatur apud VValedenam, & incipiat in vigilia Pentecostes, & duret per totam hebdomadam Pentecostes.* (Iam inde ab isto mercatu *Chepping VValden* diu est dicta. In libro etiam Waldenensis hujus monasterii) *VValdenam* ille *ut totius honoris sui & Comitatus caput & sedem sibi suisque constituit. Locus ubi monasterium construxit erat aquis irriguus, quæ ibi jugiter manantes oriuntur, nullo tempore deficientes. Solis orientis radios tardius recipit, occidentis vero citius amittit, montibus ex utraque parte objectis.* Nunc *Audley end* loco illi nomen est, à T. Audlæio Angliæ Cancellario, qui monasterium in suam habitationem commutavit. Hic Baro *Audley* de *VValden* ab Henrico Octavo creatus unicam reliquit filiam & hæredem Margaretam, uxorem secundam Thomæ *Howard* Ducis Norfolciæ, è qua Thomam, Guilielmum, Elizabetham, & Margaretam progenuit. Thomam vero illum rei navalis gloria celebrem Regina Elizabetha ad Comitia Parlamentaria anno MDLXXXVII inter regni Barones evocavit titulo *Domini Howard de VValden.* Nuperque Rex Iacobus gladio Comitatus Suffolciæ cinxit, & sibi Camerarium constituit. Prope cujus ædes ad *Chesterford*, multo vetustior urbecula erat, juxta *Icaldune*, in ipso agri termino, quam nunc ab Burgo antiquo, *Burrow banke* rustici vocitant, ubi intermortui oppidi solummodo supersunt vestigia, & ipsorum mœnium expressus tractus. VILLAM tamen FAVSTINI fuisse, quam Antoninus in hoc tractu locat, non dixero, & quanquam

Walden.

Mandevilles vulgo vocantur.

Baro Audley de Walden.

Burrow bank.

Ingrati leti spatia detinet campi,
Et rure vero, barbaroque lætatur:

Non tamen ausim vel somniare hanc esse illam *Faustini Villam*, quæ istis & aliis versibus à lepidissimo Martiale inter Epigrammata depingitur. Croco sativo hic, ut dixi, agri circumquaque sunt blandissimi, mense enim Iulio, 3 quoque anno, cum bulbi fuerint eruti, & post viginti dies, ingesta gleba reconditi, sub finem Septembr. florem cyaneum fundunt, è cujus medio tria flammea stamina croci (*Chives* nos vocamus) dependent, quæ bene mane ante solis exortum decerpuntur, & è flore extracta, lento igne siccantur. Tantusq; est proventus, ut è singulis jugeribus octoginta, vel centum plus minus croci, dum humidum est, pondo colligantur, quæ siccata ad viginti pondo conficiunt. Quodque magis mireris, solum quod tres continuos annos crocum protulit, hordeum sine stercoratione annos octodecim affatim profundet, denuoque crocum non recusabit.

Crocum.

Magis ad Austrum *Clavering* locum habet, quod Rex Henricus Secundus cum titulo Baroniæ dedit Roberto *Fitz-Roger*, (à quo familia de *Evers* stem-

Barones de Clavering.

ſtemma deducit.) Hujus poſteri cum longo jam tempore nomina è paterno prænomine accepiſſent, more illo antiquo, ut Ioannes *filius Roberti, Robertus filius Ioannis*, &c. Tandem jubente Rege Edwardo Primo, hinc nomen *Clavering* aſſumpſerunt. Sed de his in Northumbria.

Vide in Northumbria.

Stanſted Montfitchet hic etiam ſe exerit, quod tacitus non prætermittam cum habitatio ſive Baronia olim fuerit familiæ de *Montefixo*, vulgo *Montfitchet*, qui tres quos vocant *Chevernos* aureos ſcuto rubro geſtarunt, ſummæque cenſebantur nobilitatis.

Barones Montfitchet. Inſignia Montfitchettorum. Playzi.

Quinque autem ſolummodo recta linea floruerunt, demumque hæreditatem adierunt tres ſorores, Margareta uxor Hugonis de *Bolebec*, Avelina uxor Guilielmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, & Philippa uxor Hugonis *Playz*. Hujus poſteri ad avorum uſque memoriam floruerunt, & in filia deſierunt nupta Ioannni *Howard* Equiti aurato, à cujus filia per Georgium *Vere* Barones *Latimeri* & *VVingfeldii* profluxerunt.

Haſlingbury.

Parumque inferius *Haſlingbury* habitatio Baronum Morleiorum conſpicitur: de quibus plura in Norfolcia. Illique contiguum eſt vallum antiquum militare, inde *VValbery* nominatum, magiſque ad Ortum *Barrington hall*, ubi incolit clariſſima familia *Barringtonorum*, quam regnante Stephano, Barones de *Montefixo* poſſeſſionibus adauxerunt, & patrum memoria nuptiæ cum altera filia & hærede Henrici *Poli* Dom. *Montiſacuti*, filii & hæredis Margaretę Comitiſſæ Sariſburiæ ex ſanguine regio clariorem reddiderunt.

Barrington.

Comites Eſſexiæ.

A Normannnorum adventu Matildis Imperatrix Anglorum Domina (eo enim uſa eſt titulo) Galfredum de *Magnavilla*, vnlgo *Mandevill*, filium Guilielmi ex Margareta hærede Eudonis *Dapiferi* primum Eſſexiæ Comitem, ut ſibi hominem potentem & bellicoſum beneficiis obſtringeret, creavit. Qui in illa ſub Rege Stephano temporum confuſione turbulentam vitam pugnando profudit. Ille vero pro ſceleribus, ut eſt in antiquo ſcriptore, *publicam anathematis non immerito incurrit ſententiam, in qua apud oppidulum Burwell letaliter in capite vulneratus eſt. Illo autem in diſcrimine mortis ultimum trahente ſpiritum, quidam ſupervenere Templarii, qui religionis ſuæ habitum cruce rubra ſignatum ei impoſuerunt, ac deinde jam mortuum ſecum tollentes, & in pomœrio ſuo veteris ſcilicet Templi apud London, canali incluſum plumbeo in arbore ſuſpenderunt.* Hunc ſequuti ſunt duo filii Galfredus & Guilielmus ſine prole ſublati.

Regiſtr. Walden.

Poſtea Galfredum * *Filium Petri* de *Ludgerſhall*, Angliæ Iuſtitiarium virum prudentem & gravem accepta magna vi pecuniæ ad hunc honorem extulit Rex Ioannes.

* Fitz Pierz, ſive Fitz Petre.

Ille enim in uxorem duxerat Beatricem filiam natu maximam Guilielmi de *Say*, qui natus è ſorore Galfredi illius de *Magnavill* primi Comitis Eſſexiæ. *Vir*, ut ſcribit author vetuſtus, *nummoſus & locuples valde, qui Elienſem Epiſcopum Regis Iuſtitiarium precio maximo cum prece dato convenit, Comitatumque illum quem vice uxoris ſuæ, filiæ ſcilicet Willielmi fratris Galfredi de Say primogeniti hæreditario jure ſibi vendicabat, interpellando expoſtulavit. Qui illum in plenariam ſeſinam admiſit, pecuniam promiſſam exegit, quam in brevi integram plenariamque regiis theſauris inferendam ab eo recepit. Sic admiſſus, ſicque ſcriptis Regis confirmatus tenuit, poſſedit, & homagia Militum ſuſcepit.* Hujus Galfredi *Filii Petri* duo filii, Galfredus & Guilielmus aſcito ſibi nomine *Magnavill* ſive *Mandevill*, hoc honore gaviſi ſunt: ille in haſtiludio juvenis periit, hic à Ludovici Franci partibus contra Ioannem Regem ſtetit, & ſine prole è vita migravit.

Regiſtr. Mon. Walden.

Iſtis ſine prole defunctis ſubrogatus eſt Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Coneſtabularius. Sic enim ſcribit ex Waldenſi monaſterio Chronographus, *Anno* 1228 *ſexto Idus Ianuarii Guilielmus de Mandevill Comes Eſſex obiit, &c. Eodem anno Humfredus de Bohun Comes Hereford, & Conſtabularius Angliæ deſponſavit Matildem filiam Galfredi Comitis Eſſex, & ſic ſucceſſit.* Ex Archivis tamen Henricum de *Bohun* patrem hujus Humfredi hæredem illam duxiſſe certo conſtat. Sed error ſane facile ſubrepſit, cum in ejus ſeculi ſcriptis prænomina tantum majuſculis literis notentur, ut H. pro Henrico, vel Humfredo; G. pro Gilberto, vel Galfredo, &c. Ex hujus poſteris maſculis Comites Herefordiæ & Eſſexiæ multos annos ſucceſſerunt, quos inter Herefordiæ Comites memoravimus, cum ipſi ſe Herefordiæ & Eſſexiæ Comites ſcripſerint.

Vide Comites Herefordiæ.

Ultimi *Bohunorum* filio primogenita Æleonora Thomæ de *VVoodſtock* Duci Gloceſtriæ in uxorem cum Eſſexiæ titulo data Annam filiam peperit, quæ in primum maritum Edmundum Comitem *Staffordiæ*, à quo Duces Buckinghamiæ, in ſecundum Guilielmum *Bourchier*, cui Rex Henricus Quintus dedit Comitatum *Ew* in Normannia accepit. Hic Henricum *Bourchier* ex illa genuit, quem Rex Edwardus Quartus Comitatus Eſſexiæ honore inveſtivit. Ille alterum Henricum è filio nepotem ſucceſſorem habuit, qui equo ſternaci ſenex excuſſus expiravit, Anna filia unica relicta. Qua neglecta Henricus Octavus ſtatim Thomam *Cromwell*, quo adminiſtro in Pontificia authoritate profliganda uſus erat, ut majore cumularet honore, Eſſexiæ Comitem, Magnum Angliæ Camerarium, & Georgiani Ordinis Equitem auratum ſimul fecit, quem antea ob ſolertiam Præfectum Rotulorum, ſibi Secretarium, Baronem *Cromwell de Okeham*, *Vicarium Regis Generalem in Spiritualibus*, privatique Sigilli Cuſtodem conſtituerat; & hæc omnia quinque annorum curriculo. Sed quinto Comitatus menſe hanc fabulam vitæ cruento exitu, ut plerique maximarum rerum adminiſtri, capite plexus peregit. Idemque Rex Guilielmum *Parr*, cui Annam filiam unicam & hæredem Henrici *Bourghier* in uxorem dederat, etiam Comitis Eſſexiæ dignatus erat titulo. Demum vero *Parro* ſine liberis defuncto, Gualterus *D' Eureux* Vicecomes Herefordiæ, cujus proavia erat Cecilia *Bourgchier*, ſoror Henrici *Bourcgchier* quem modo dixi, Reginæ Elizabethæ gratia hanc Comitis Eſſexiæ dignitatem accepit, filioque Roberto reliquit, qui eximiis naturæ dotibus, ſũma optimæ Principis ſubnixus gratia ad honorem ita pleno gradu progreſſus eſt, ut univerſa Anglia illum maximis majorum laudibus cumulatiſſime æquaturum, imo ſuperaturum ſperaverit. Sed proh dolore, dum ipſe aura populari abreptus ſpes ſuas anteire properavit, in exitium ſe præcipitavit: ut multi qui ſpretis quæ tarda cum ſecuritate, præmatura cum pernicie maluerunt. Filiolum autem ejus Robertum in integrum, & paternum honorem authoritate Parlamentaria Iacobus noſter Rex ſereniſſimus regia benignitate reſtituit.

Computantur in hac regione Parochiales Eccleſiæ 415.

ICENI.

I C E N I.

REGIONEM *Trinobantibus proximam, quæ postea* Eastanglia *dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigiensemque agrum, cum Huntingdonensi complectitur, occuparunt olim* ICENI, *alibi perperam* TIGENI, *Ptolemæo corruptius* SIMENI: *quos etiam confuso vocabulo* SENIMAGNOS, *apud Cæsarem fuisse dictos jampridem existimavi: & ut ita existimarem, fecit ipsa arctissima affinitas, quæ inter hæc nomina* ICENI, *&* CENI-MAGNI *intercedit, fecitque Taciti & Cæsaris consensus. Ille enim Cenimagnos se Romanis dedidisse scribit, quod item Icenos fecisse his verbis memorat Tacitus:* Volentes amicitiam nostram accesserunt; *sed quod maximum est in libro M S. pro* CENI-MAGNI, CENI, AGNI *diviso vocabulo concipitur, pro quibus si non audaculus viderer,* ICENI, REGNI *substituerim ego. Nec alicubi certe Cenimagnos in Britannia comperias, si à Regnis & Icenis diversi fuerint. Cæterum Iceni nominis hoc in tractu reliqua sunt vestigia plurima, ut* Ikensworth, Ikenthorpe, Ikborrow, Iken, Iksning, Ichlingham, Eike, *&c. Consularisque illa via, quæ hinc duxit, superioris sæculi Chronographis* Ichenild-Streat, *quasi* Icenorum strata, *passim nominatur. Quæ nominis sit ratio, ita me veritas amet, ut conjectare non ausim, nisi quis à cuneata regionis forma deducat, & in modum Cunei Oceano incumbere dicat. Cuneum enim suo idiomate* Iken *vocant Britanni, eodem etenim nomine locus in VVallia ad* Lhintegid *lacum,* Lhan-yken, *ab illa forma dicitur, & eodem sensu regiuncula in Hispania* SPHEN, *id est,* Cuneus, *ut author est Strabo, vocatur, quæ minus tamen quam hæc nostra ad cunei similitudinem accedere videtur.*

Ichenild-Streat.

Sphen.

Gens hæc erat, ut inquit Tacitus, valida, & postquam se Romanorum in fidem permisisset, ad Claudii tempora præliis non concussa. Tunc enim cum Ostorius Proprætor flumina castris communiret, & Britannis arma detraheret, contractis copiis se opposuerunt: sed perrupto à Romanis aggere quo se obsepserant, non sine clade magna devicti. Qua pugna multa sane, & clara facinora fecere, & M. Ostorius legati filius servati civis decus meruit. Hoc bello sic sopito, vix XIII *agebatur annus, cum nova bellorum tempestas his initiis exorta. Prasutagus Rex Icenorum, ut calamitatem à sua gente, vel suis privatis incommodis redimeret, Neronem Imperatorem hæredem scripsit, tali obsequio (ut Tacitus pro me paucula loquatur) ratus regnum, & domum suam procul injuria fore, quod contra vertit: adeo ut Regnum per Centuriones, domus per servos velut capta, vastarentur. Iam primum uxor Boodicia, quæ etiam Bunduica dicitur, verberibus affecta, & filiæ stupro violatæ sunt. Præcipui quique Icenorum, quasi cunctam regionem muneri accepissent, avitis bonis exuti, & propinqui regis inter mancipia habiti. Qua contumelia, & metu graviorum (quando in formam provinciæ cesserant) arma rapiunt, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alii nondum servitio assuefacti, resumere libertatem occultis conjurationibus conspirant, acerrimo in veteranos odio incensi. Hinc funestissimum bellum exarsit, cui faces addidit Senecæ avaritia, qui sub id tempus quadringenties sestertium, (trecenta scilicet millia librarum nostratium) maximis usuris cumulatum acerbius exigebat. Hoc bello, ut summatim dicam, Boodicia illa, quam* Leænam dolosam *Gildas vocare videtur, Prasutagi uxor octoginta millia Romanorum & sociorum occidione occidit, Camalodunum Coloniam, & Verulamium municipium excidit. Legionem* IX *fudit, Catum Decianum procuratorem fugavit, sed tandem justo prælio à Paulino Suetonio fracta, invicta animi constantia, ut Tacitus scribit, hausto veneno, ut Dio, morbo diem obiit. Dum hoc bellum flagraret, scribit è Dione Xiphilinus Britannos* VICTORIAM *sub* ANDATIS *nomine, quam alibi Græcus codex* Andrasten *vocat, inprimis coluisse, & in ejus luco summa cum immanitate captivos immolasse, quod tamen hodie nomen pro Victoria non agnoscunt Britanni, nec ego quid velit, video, nisi ut Latini* Victoriam *à vincendo, Sabini* Vacunam *ab evacuando, & Græci* NIKHN ἀπὸ τοῦ μὴ εἴκειν, *id est,* non cedendo *nominarint, sic Britanni* Anarhaith *ab* evertendo *appellarint; hoc enim nomine exitiabilis eversio illis significatur. Sed hæc obiter & per transennam. Iam inde altum est de Icenis apud authores silentium, nec quicquam legendo erui potest, nisi quod Romani, præcipite jam eorum imperio, novum magistratum oræ maritimæ per has, & alias regiones ad Saxonum deprædationes cohibendas præfecerunt, quem Comitem littoris Saxonici per Britanniam vocarunt, ut jam ante diximus.*

Prasutagus.

Boodicia.

Senecæ in Britannia usura.

Dio.

Andates, sive Andrastes.

Victoria Dea.

In Cantio.

Cum autem Saxones jam suam in hac insula Heptarchiam confirmassent, in Orientalium Anglorum regnum cessit hæc provincia, quam ab Orientali situ, sua lingua Eaſt-anᵹle-ꞃic *dixerunt, id est,* Orientalis Angliæ regnum, *Vffamque primum regem habuit, unde* Vffkines *successores diu dicti, qui nunc Merciorum, nunc Cantianorum regum beneficiarii fuisse videntur. Quorum soboles cum in Edmundo Sancto defecisset, Dani regionem pervaserunt, & miserum in modum annos plus minus quinquaginta omni bellorum calamitate dilaniarunt, donec Edvvardus Senior, illis debellatis, suo occidentalium Saxonum imperio tandem adjunxerit. Deinceps vero suos Præsides habuit, quem ho-*

Eastangle.

Vffkines.

SVFFOLCIA.
Vernacule
SVFFOLKE.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Ducum et Comitum Clarenciæ Insignia.
Ducum et Comitum Suffolodæ Insignia.
George Brother to E. 4 Duke of Clarence
Thomas Lancaster Duke of Clarence
Gilbert de Clare Earle of Clare
Charles Brandon Duke of Suffolke
Henry Gray Duke of Suffolke
Thomas Howard Earle of Suffolke
NORDFOLCIÆ PARS
PART OF NORFOLKE
CANTABRIGIÆ PARS
Part of Cambridge shire
ESSEXIÆ PARS
MARE GERMANICVM
THE GERMAN SEA
Anglis
LACKFORD HVND.
BLACKBORNE HVND.
HERTESMERE HVND.
HOXON HVND.
WANGFORD HVND.
LOVINGLANDE HVND.
MVTFORD HVND.
BLITHING HVND.
THINGOW HVND.
THEDWARDSTRE HVND.
STOW HVND.
LOES HVND.
PLOMESGATE HVND.
RISBRVGE HVND.
BABER HVND.
COSFORD HVND.
BOSMERE ET CLEYDON
CARLEFORD HVND.
WILFORDE HVND.
COLNES HVND.
SAMFORDE HVND.
Ipswiche
Bury
Newmarket
Sudburye
Woodbridge
Aldebrough
Orforde
Dunwiche
Saxmundham
Halesworth
Bungay
Beckles
Lesloft
Thetforde
Brandon
Mildnall
Harwiche
Orwel hauen
Quatuor milliaria Anglica sive unum Milliare Germanicum

Radulphus Eastangliæ Præses.

norem primis Normannorum temporibus gessit Radulphus quidam è Britannia Armorica oriundus, homo infido ingenio, qui dum nuptias magno apparatu celebravit, nefaria opprimendi Guilielmi Normanni consilia cum multis inivit, sed frustra silentium & fides inter tot conscios sperabatur. Indicio enim facto, ille honore exutus, & proscriptus, aliique securi percussi. Sed hæc fusius ab historicis tractanda, nunc ipsa loca, quod est nostri instituti, adeamus. Cujusmodi horum fuit regio, ecce tibi Abbo Floriacensis, qui anno Christi DCCCCLXX *floruit, his verbis depinxit: Hæc pars quæ* Eastangle *vocatur, cum aliis, tum eo nobilis habetur, quod aquis pæne undique alluitur, quum à Subsolano & Euro cingitur Oceano, ab Aquilone vero immensarum paludum uligine, quæ exorientes propter æqualitatem terræ à meditullio ferme totius Britanniæ per centum & eo amplius millia cum maximis fluminibus descendunt in mare. Ab ea autem parte, qua Sol vergit in Occasum, ipsa provincia reliquæ insulæ est continua, & ob id pervia: sed ne crebra irruptione hostium incursetur, * aggere ad instar altioris muri, fossa humo præmunitur. Interius uberè satis gleba, admodum læta hortorum, nemorumque amœnitate, gratissima ferarum venatione, insignis pascuis, pecorum & jumentorum non mediocriter fertilis. De piscosis fluminibus reticemus, cum hinc eam, ut dictum est, lingua maris allambit, inde paludibus dilatatis stagnorum ad duo, vel tria millia spatiosorum innumerabilis multitudo præterfluit. Quæ paludes præbent pluribus Monachorum gregibus optatos solitariæ conversationis sinus, quibus inclusi non indigeant solitudine heremi.* Hæc Abbo.

In vita S. Edmundi.

* *Rec diche*, vel *Devels dike*.

SOVTH-FOLKE, sive SVFFOLKE.

Suffolcia, quæ primo dicenda, Saxonice Suðfolc, id est, *Populus Australis*, ratione Norfolciæ, ab Occasu habet Cantabrigienses, ab austro *Stour* fluvium, qui ab Essexia dividit, ab Ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluviolos, *Ouse minimum*, & *Waveney*, qui ex eodem quasi fonte in diversa fluentes, à Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, portuosa, solo nisi ad Orientem, admodum pingui, utpote ex argilla & marga composita, unde lætissima ubique arva, & uberrima saginando pecori pascua, caseique magno numero conficiuntur, qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, distrahuntur. Imo etiam in Germaniam, Galliam, & Hispaniam, ut author est Pantaleon Medicus, qui hos nostros cum Placentinis, & colore & sapore conferre non dubitavit, sed non erat ille ex Apicii schola delicatulus. Nec desunt sylvæ, & vivaria quam plura nobilium ædibus adjuncta feris repleta.

Casei.

Dividitur hæc politice in tres partes, quarum una *The Geldable*, quod ex ea tributum exigitur: Altera *Libertas S. Edmundi*, quia ad ejus monasterium spectavit: Tertia *Libertas S. Etheldredæ* dicitur, quia ad Eliense cœnobium pertinuit, cui concesserunt olim reges nostri quædam territoriola cum *Sacha*, & *Socha*, ut inquit liber Eliensis, *sine ulla exceptione Ecclesiasticæ aut secularis jurisdictionis*. Verum nos Chorographice hanc obeamus, & ab Occasu exorsi, potiora loca perlustremus.

Qua Occasum & Cantabrigienses spectat, in ipso limite *Ixning* sedet, majoris olim, quam hodie famæ. Etheldreda enim virgo regis Annæ filia in Divas relata suis natalibus, Radulphus hujus Eastangliæ Comes, sua in Guilielmum Normannum conspiratione, & Hervæus primus Episcopus Eliensis via, quam hinc ad *Ely* munivit, olim nobilitarunt. Nunc vero vicinitate *Novi fori*, quod *Newmarket* dicimus, quo certatim res venales undique comportantur, decrescere cœpit. Recentius hoc esse nomen ipsum innuit: ita vero positum est, ut Australis pars ad Cantabrigiensem, Septentrionalis ad Suffolciensem Comitatum spectet, & utraque suam habet ecclesiolam, quarum hæc *Ixning*, illa *Ditton* sive *Dichton* matrem agnoscit. De hoc vero nihil aliud mihi legenti occurrit, quam quod sub Henrico Tertio alteram hujus partem Robertus de *Insula* sive *L'isle in liberum maritagium* cum Cassandra filia Richardo de *Argentonio*, à quo *Alingtonii*, dederit.

New-market Novus mercatus.

Hic circumquaque longe patet planities *New-market heath* inde nominata, arenosa, & sterili, virenti tamen terra, in qua fossa illa admiranda videtur, quam quasi à Diabolo ductam *Devils dike* vulgus vocat, cum certum sit ex istis fuisse, quibus, ut prodit Abbo, contra hostiles irruptiones incolæ se præmunierunt, ut fusius cum ad Comitatum Cantabrigiensem pervenerimus, docebitur. Interim tamen monendus hic est lector, minimam omnium harum fossarum ad alterum hinc milliare conspici inter *Snail-well* & *Moulton* perductam.

New-market heath.

Divels Dike.

Interius oppidum est S. Edmundi celeberrimum, quod Saxonico sæculo Beðericſ-ȝueorð, & Britannico, ut videtur, VILLA FAVSTINI, cujus meminit Antoninus, sic enim exstimavit Talbottus vir antiquitatis bene peritus, & in hac Angliæ parte versatissimus: distantiæ etiam ratio tam ab *Icianis* quam à *Colonia* apud Antoninum satis convenit, utque *Villa* Latinis nobilis cujuspiam domum in fundo locatam significat, ita Gueorð idem Anglis denotavit. Abbo enim ille *Bedericsgweord*, *Bederici cortis*, id est, *villa* interpretatur. Præterea Angli vim verbi in suam linguam transfudisse videantur: etenim ut Faustinus Latine prosperitatis sensum in se habet, ita Germanice *Bederic*, ut scribit literatissimus ille Hadrianus Iunius, ubi Betoricis nomen, qui apud Strabonem Melonis Sicambri filius erat, fœlicitatis & favore plenum interpretatur. Sin diversi hi fuerint, libenter me nescire fateor, quis ille

S. Edmunds Bury. Villa Faustini.

Gueord sive *Worth*.

Fausti-

Faustinus, & quis hic Bedericus. *Faustini* illius *villam* quam Martialis libro Epigrammatum tertio depingit non fuisse certo scio. Et Berici ejus fuisse, qui è Britannia exturbatus, ut author est Dio, Claudio imperatori bellum in Britannos movere persuasit, si dicerem, ipse mihi neutiquam crederem. Quæcunque vero fuerit, si *Faustini villa* non sit, celebris tamen memoriæ fuisse videtur, quum enascente in hoc tractu religione Christiana Sigebertus Rex ædem sacram hic posuerit, & Abbo *Villam regiam* vocarit. Verum cum Edmundi Christianissimi Regis corpus, quem Dani exquisitis suppliciis trucidarunt, huc transtulisset populus, & in ejus honorem *permaximam miro ligneo tabulatu ecclesiam* construxisset: *Edmundi Burgus*, vulgo *S. Edmondsbury*, & contracte *Bury* dici cœpit, mirumque in modum floruit, præcipue vero ex quo Canutus Rex, ut patris Sueni sacrilegam in hanc ecclesiam impietatem expiaret, novo opere instauraverit, opibus referserit, coronam suam S. Martyri obtulerit, monachos cum suo Abbate induxerit, prædia multa & magna, & inter alia ipsum oppidum integrum donaverit. Cui ipsi Monachi per suum Seneschallum præfuerunt & jus dixerunt. Unde Ioscelinus de Brancklond hujus loci Monachus, *Homines tam extra Burgum, quam infra nostri sunt, & omnes infra* Bannam Leucam *eadem libertate fruuntur.* Postea Hervæus è Normannico genere Abbas muro, cujus pauculæ supersunt reliquiæ, cinxit. Pontifices Romani maximis immunitatibus dotarunt, & inter alia concesserunt, *Vt nulli Episcopo locus ille subderetur in aliquo, in legitimis Archiepiscopi nutum spectaret.* Quod adhuc observatur. Jamque monachi divitiis circumfluentes novum magnifica structura templum erexerunt, & indies novis ædificiis auxerunt, dumque, Edwardo Primo regnante, sacelli novi fundamenta ponerent; *Inventi sunt* (ut inquit Eversdenus hujus loci monachus) *muri veteris cujusdam ecclesiæ rotundæ ita constructæ, quod altare quasi in medio fuerit, & credimus* (inquit) *illam fuisse, quæ ad opus S. Edmundi primo fuit constructa.* Quale vero sit hoc oppidum & quantum fuerit Monasterium dum stetit, audi, qui vidit, Lelandum, *Sol non vidit urbem situ elegantiorem, sic molli delicata pendet in clivo, & rivulus ad Orientem defluit: aut cœnobium illustrius, sive quis dotationem, seu amplitudinem, aut magnificentiam incomparabilem æquis rationibus expendat. Diceres plane Cœnobium urbem esse: tot portæ, partim etiam æneæ, tot turres, & templum, quo nullum magnificentius, cui alia* * *tria egregio opere nitentia uno & eodem cœmeterio sita subserviunt.* Si quantæ fuerint opes requiras, non facile quis dixerit, quot donaria uni Edmundi Mausolæo appensa, & sexaginta supra mille quingentas libras quotannis ex reditibus & latifundiis collegit. Si tumultus inter cives & monachos (qui civibus per suum *Seneschallum* præfuerunt) subinde exortos, & quanta cum rabie ad mutuam internecionem concurrerint, sigillatim narrarem, omnem fidem superaret narratio. Verum huic operi tanto tempore surgenti, & opibus tot annos congestis finem attulit Henricus Octavus, cum Monasteria subrueret, ab iis persuasus, qui privatas rationes, & suam opulentiam Principis & patriæ, imo & Dei gloriæ specioso restaurandæ religionis obtentu prætulerunt. Pristinæ tamen vetustatis non deforme cadaver jacet, sed ruina sane splendida, quam quicunque intueatur, & admiretur, & simul commisereatur. Iacturam, ut hoc etiam obiter adnotem, si unquam alias in homine, hoc in loco fecit Anglia maximam. Verus enim ille pater patriæ Humfredus Dux Glocestriæ, justi pervicax, & qui illustre ingenium altioribus studiis excoluerat, cum regnum viginti quinque annis sub Henrico Sexto summa cum laude ita gubernasset, ut nec boni quod quererentur, nec mali quod calumniarentur haberent, hic è medio sublatus invidia Margaretæ Lotharingæ. Quæ cum regem Henricum Sextum maritum minuti & angusti animi videret, ut ad se rerum summam traheret, hoc nefarium facinus concepit; verum suo & hujus regni malo maximo. Normannia enim cum Aquitania statim amissa, & plusquam civilia in Anglia bella erant suscitata.

Bericus Britannus.

Malmesburiensis.

Eversdenus.

* Nunc tantum duo.

Humfr. Dux Glocestriæ.

Iuxta hunc *Edmundi Burgum* cernitur *Rushbrok* sedes claræ & equestris familiæ *Ierminorum*, nec longe *Ikesworth*, ubi Prioratus antiquus fuit à Gilberto *Blund* magnæ nobilitatis viro, Domino de *Ikesworth* fundatus, cujus stirps mascula recta linea defecit in Guilielmo qui cecidit in prælio ad *Lewes* tempore Henrici Tertii, duasque sorores Agnetam Guilielmi de *Creketot*, & Roisiam Roberti de *Valoniis* conjuges hæredes reliquit.

Ikesworth. Blund.

Magis ad Boream sedet *Fernham S. Genovesæ*, ideo memorandum quod ibi Richardus *Lucy* Iustitiarius Angliæ Robertum Leicestriæ Comitem hic grassantem justo prælio cepit, & plusquam decem millia Flandrorum quos in patriæ perniciem ille evocaverat, occidione occidit. Duas hic in proximo ædes admodum elegantes vidimus, alteras à *Kitsonis* equestris dignitatis ad *Hengrave* possessionem olim Edmundi de *Hengrave* Iurisconsulti sub Edwardo Primo celeberrimi, alteras ad *Culfurth* à Nicolao Bacon Equite nuper extructas, filio Nicolai illius *Bacon magni sigilli Angliæ Custodis*, qui ob singularem prudentiam & solidissimum judicium alter è destinis hujus regni suo tempore meritissime est habitus. Nec procul dissitus est *Lidgate* viculus, qui hoc nomine neutiquam tacendus, quod in lucem Ioannem *Lidgate* monachum ediderit, cujus ingenium ab ipsis Musis effictum videatur, ita omnes Veneres & elegantiæ in suis Anglicis carminibus renident. Hæc ad Occiduam Suffolciæ partem sunt memoriæ celebrioris.

Fernham. 1173.

Hengrave. Culfurth. N. Bacon. N. Bacon.

Lidgate. Ioannes Lidgate.

Ad Austrum, *Stour* fluvium statim à fonte in amplam paludem, *Stourmere* vocant, stagnare vidimus, sed mox intra ripas se colligens, primum *Clare* præterfluit, vicum nobilem, qui præter dirutam arcem, quam ostendit, *Clarorum* nomen honoratissimæ familiæ, quæ à Gisleberto Comite Normanno descendit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi Tertii filio impertivit, qui cum uxorem ex illa familia oriundam duxisset, Ducis Clarentiæ titulum à patre accepit. Ille enim ab hoc loco Clarentiæ Dux est dictus (ut prius Comitis Gisleberti posteri, Comites de *Clara*) qui ad Albam Pompeiam in Italia mortuus cum secundis nuptiis Galeacii Vicecomitis Mediolanensis filiam sibi junxisset: & in Collegiata

Stoke Clare.

Comites Claræ.

hic ecclesia inhumatur, uti etiam Ioanna de *Acres* filia regis Edwardi Primi, quæ Gilberto secundo de *Clara* Glocestriæ Comiti enupta. Expectet fortasse hic lector ut Comites qui de *Clara* dicti, & Clarentiæ Duces subjiciam, cum honoratissimo semper loco in hoc regno fuerint, & sane paucis subjiciam, ne quis desideret. Richardus filius Gisleberti Comitis * Aucensis in Normannia stipendia fecit Regi Guilielmo cum in Angliam ingrederetur, ab eoque donatus est villis de *Clare*, *& Tunbridge*. Hic genuit quatuor filios Gislebertum, Rogerum, Walterum, & Robertum, à quo *Fitz-Walteri* descenderunt. Gislebertus ex filia Comitis de *Claro monte* habuit Richardum qui ei successit, Gislebertum, à quo Richardus ille Comes Penbrochiæ & expugnator Hiberniæ, & Walterum. Richardus primogenitus à Wallis occisus reliquit duos filios, Gilbertum, & Rogerum: Gilbertus autem sub Stephano Rege fuit Comes Hertfordiæ, ille tamen & ejus successores sæpius Comites de *Clara* ab hac primaria eorum sede & vulgo dicti, & ipsi se scripserunt. Huic sine prole defuncto successit Rogerus frater, cujus filius Richardus Amiciam filiam & unam hæredum Guilielmi Comitis Glocestriæ sibi matrimonio junxit, cujus jure ejus posteri Glocestriæ erant Comites, quos suo loco vide. Verum mascula eorum prole tandem deficiente, Leonellus tertius Regis Edwardi Tertii filius (qui Elizabetham filiam & ex asse hæredem Guilielmi de *Burgo* Comitis Ultoniæ ex Elizabetha *Clara* prognati duxerat) à patre novo titulo Ducis Clarentiæ honoratur. Cum ille autem unicam tantum filiolam Philippam Edmundi de *Mortuomari* Comitis Marchiæ uxorem suscepisset, Rex Henricus Quartus Thomam filium minorem Clarentiæ Ducem instituit, qui Normanniæ præfectus Scotorum & Gallorum in se ruentium impetu in Andibus, nulla suscepta prole cecidit. Satis longo post tempore Edwardus Quartus hunc honorem Georgio fratri contulit, quem post graves inimicitias & acerba odia in gratiam receperat; tandemque tamen in carcere extinxit in dolio vini Cretici, (ut fama obtinet) immersum. Vtique hominibus natura insitum est ut quos timuerint, & quibuscum de vita contenderint, hos, licet sint fratres, semper oderint.

[Margin: Augy. — Guil. Gemiticensis lib. 7, c. 37. — Rob. Montensis. — Duces Clarentiæ. — 1421.]

A *Clara* per Long Melford Hospitale pulcherrimum ab optimo viro Guil. Cordallo ordinis Equestris, & ab Archivis nuper positum, ad *Sudbury*, id est, *Australis Burgus*, accedit Stourus, & fere circumlambit, quem hujus agri quondam præcipuum fuisse, & ratione Norwici, id est, *Vicus Septentrionalis*, hoc nomine signatum credunt. Nec dum vicinis inferior censeri æquo animo ferat. Est enim populosus, & pannis conficiendis opulentus, *Majoremque* pro summo magistratu habet qui singulis annis ex *Aldermannis* septem eligitur. Haud multum hinc abest *Edwardeston* non magni nunc nominis, sed quæ olim Dominos & incolas summi honoris habuit de *Monte Canisio*, vulgo *Mont-Chensy* dictos, è qua familia Guarinus duxit filiam & unam hæredum potentissimi illius Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ, atque ex illa suscepit Ioannam filiam, quæ maritum Guilielmum de *Valentia* è familia Lusigniana in Gallia Comitis Penbrochiæ titulo adauxit. Guarinus autem ille *Mont-Chensy*, ut vir erat honoribus amplissimis, ita fortunis maximis, adeo ut Angliæ Crassus eo seculo haberetur, *Testamentum enim ejus ad ducenta millia Marcarum transcendit.* Post pauca milliaria *Bretono* fluviolo augetur *Stour*, qui non longo decursu duo alluit antiqui nominis oppida. Ad fontes *Bretenham* cernitur, oppidulum exile, ubi vix ulla urbis facies videtur, quod tamen COMBRETONIVM esse, cujus hoc in tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum significatio persuadet. Vt enim *Bretenham* Anglis *domum vel mansionem ad Bretonum*: sic *Combretonium* Britannis *vallem*, aut depressiorem ad *Bretonum* locum denotat. Sed hæc perperam in Peutegerianis schedis COMVETRONVM, & AD COVECIN dicitur. Hinc parum ad Ortum *Nettlested* conspicitur, unde *VVentworthi* fuerunt, quos Baronum dignitate ornavit Rex Henricus Octavus: vicinumque est *Offton*, id est *Offæ* Regis Merciorum oppidum, ubi in colle argillaceo rudera jacent antiqui castri quod Offam posuisse ferunt, cum Æthelbertum Eastanglorum regem scelerate sustulisset, ejusque regnum occupasset. Infra hanc *Hadley*, Saxonice Ƕeaᵹleᵹe sedet, laneis pannis conficiendis hodie insigne. Ab historicis nostris olim memoratum, quod *Guthrum*, sive *Gormo* Danus hic sit sepultus. Cum enim Ælfredus illum eo adegisset, ut Christo nomen daret, & baptismum susciperet, has Orientalium Anglorum regiones illi assignavit, ut (authoris mei verbis utor) *sub fidelitate regis jure foveret hæreditario, quas pervaserat latrocinio.*

[Margin: Edwardeston. Barones de Montchensy. — Minor histor. Matth. Paris. — Combretonium. — Bretenham. — Barones Wentworth. — Hadley. Guthrum, sive Gormo Danus.]

Hinc *Bretonus* petit *Stour*, qui consociatis aquis non longe à *Bentley* ubi *Talmachi* generis claritate & vetustate insignes longo sane tempore effloruerunt, defluens post pauca milliaria, prope *Arwerton* olim claræ familiæ *Baconnorum*, nunc *Parkerorum* ædes, qui paternam originem à Baronibus *Morley*, maternam à *Calthropis* celebri inprimis familia genus deducunt, Oceanum subit; ipsoque ostio, *Orwell* sive *Gipping* fl. una evolvitur. Hic in ipso quasi agri umbilico exoritur: è duobus fontibus, altero prope *VVulpett*, altero ad *Gipping* viculum. *VVulpet* oppidum est mercatorium & Latine sonat *Luporum fossa*, si Neubrigensi credamus, qui non minus speciosam fabellam de hoc loco contexuit, quam sit ipsa Luciani vera narratio: nimirum duos pusiones colore viridi, ex Satyrorum genere, longo per subterraneos meatus itinere confecto, ex altero terrarum orbe, scilicet ab Antipodibus, & terra *S. Martini* hic emersisse. de quibus si plura velis, ipsum authorem adeas, qui tibi, ut inquit ille, omnibus risionibus ridenda propinabit. Nescio an hic memorem in quam vanam spem auri inveniendi ad *Norton* vicinum cupiditas credula Regem Henricum Octavum pellexit: sed suffossiones loquuntur. Inter *Gipping* vero & *VVulpett*, in edito colle supersunt vestigia antiqui castri *Hawghlee*, quod duo plus minus jugera complectitur. Hoc nonnulli Castrum *Hagoneth* dictum esse contendunt, quod fuit Radulphi de *Broc*, & M C L X X I I I à Roberto Comite Leicestrensi captum & subversum.

[Margin: Bentley. — Arwerton. — Wulpet. — Norton. — Hagoneth.]

Ad

Ad eundem fluvium cernuntur *Stow* & *Needham* mercatoria oppidula, nec procul à ripa *Hemingston*, in qua tenuit terras Baldwinus *Le Pettour* (notato mihi nomen) *per Seriantiam*, loquor ex antiquo libello, *pro qua debuit facere die natali Domini singulis annis coram Domino Rege Angliæ, unum saltum, unum sufflетum, & unum bumbulum*, vel ut alibi legitur, *per saltum, sufflum & pettum*, id est si intelligo, ut saltaret, buccas cum sonitu inflaret, & ventris crepitum ederet. Ea fuit illorum temporum aperta & læta hilaritas. Notaturque quod ad hoc *feodum Manerium* de *Langhall* spectavit.

Tenura lepida.

Propius ostium *Ipswich*, olim *Gippewich* urbeculam humiliori situ vidimus, quæ hujus Comitatus quasi ocellus, portu satis commodo, vallo & aggere olim præmunita, mercimoniis frequens, magna habitatorum multitudine referta, templis quatuordecim ornata, ædibus amplis & magnificis exculta. Quatuor religiosorum ædes, nunc eversas prætermitto, & collegium magnificum quod inchoavit Thomas Wolsæus Cardinalis hic ex lanio natus, cujus vastus animus nimis alta semper spiravit. Corpus Politicum (ut accepi) constat ex duodecim Burgensibus (*Portmen* vocant) è quibus pro summis magistratibus quotannis eliguntur duo *Ballivi*, totidemque *Iusticiarii*, ex XXIIII aliis. Quod ad antiquitatem attinet, quantum observare potui, nomen ante Danicam irruptionem, quam experta fuit, non auditum. Anno Salutis DCCCCLXXXXI Dani tanta immanitate hunc locum, & omnem maritimam regionem deprædati sunt, ut Siritio Archiepiscopo Cantuariensi, & Angliæ proceribus pacem ab illis decem librarum millibus redimere consultissimum videretur. Nihilominus vix nonus agebatur annus, cum hoc oppidum iterum diripuerint, statimque Angli prælio fortiter eos exceperint, sed unius (ut habet Huntingdonensis) Turkilli meticulosa fuga, (levibus enim momentis maximæ fiunt in bello inclinationes) nostris in fugam conjectis, victoria è manibus excidit. Edwardo Sancto regnante, ut est in Censuali Angliæ Commentario, *De hac Regina Edeva duas partes habuit, & Comes Guert tertiam partem, Burgensesque erant* DCCC, *reddentes consuetudinem Regi.* Cum vero Normanni Angliam occupassent, castrum hic erexerunt, quod contra Stephanum usufructuarium Angliæ regem Hugo *Bigod* aliquandiu propugnavit, sed demum dedidit: hoc nunc ita disparuit, ut rudera non supersint. Sunt qui volunt fuisse in parochia proxima de *VVestfeld*, ubi rudera castri cernuntur, & olim vetus *Gippwis*, ut ferunt, consedit. Demolitum tunc credimus, cum *VValeton* castellum vicinum solo complanaret Henricus Secundus. Hoc enim seditiosis perfugium erat, & ad hoc exposita tria millia Flandrorum, quos in illum evocaverant Angliæ proceres, cum Henricum filium immaturo consilio æquata potestate regem designasset; juvenisque, cui inter præcipitium & summum nihil medium erat, regnandi cupiditate furens, nefarium in patrem bellum indixisset. Quamvis hæc castra jam evanuerint, littus tamen hoc satis defenditur immani dorso (*Langerston* vocant) quod per duo plus minus milliaria, ut inquit ille, summo mari non sine magno navigantium periculo & terrore longe incumbit, usui tamen est piscatoribus ad pisces exsiccandos, & spatiosum portum *Orwell* quodammodo præmunit. Hæc ad Australem hujus agri partem.

Ipswich

Waleton.

Langerston.

Hinc incurvatum littus (hæc enim plaga Orientalis tota mari obversa est) in Septentriones procurrens, mox * *Debeno* fluviolo se aperit, qui fontes habet juxta *Mendlesham*, cui jus mercatus, & Nundinarum ab Edwardo Primo loci Dominus H. *Fitz-Otho*, sive *filius Othonis* sculptoris cuneorum acquisivit, per cujus hæredes non minima possessio ad Boutetorts Dominos de *VVily* in Wigorniensi Comitatu decidit, & ab illis denuo regnante Richardo Secundo ad *Freuill*, *Burnell*, & alios. Hic *Debenus* fl. primum affunditur & nomen facit *Debenhamiæ* mercatorio oppidulo, (quod *Depenham* alii rectius dici volunt) quod ex argillaceo & humidiori solo viæ circumquaque sunt profundiores & impeditiores. Inde defluit per *Vfford* Roberti de *Vfford*, Suffolciæ Comitis quondam sedem, & huic altera ripa oppositam *Rendelis-ham*, id est, interprete Beda, *Rendili mansio*, ubi Redwaldus Orientalium Anglorum Rex plurimum egit, qui primus ex sua Gente Baptismatis fonte Christo renatus erat: postea tamen ab uxore seductus *in eodem fano & altare*, ut inquit Beda, *ad Christi religionem, & arulam ad Dæmoniorum victimas habuit.* Swidelhmus etiam Rex Orientalium Anglorum à Cedda episcopo postea hoc loco sacro baptismi lavacro fuit ablutus.

* *Thredling* alii vocant.

Boutetort.

Rendelisham.

Hinc *Debenus* fl. ad *VVoodbrig* descendit, oppidulum nitidis ædificiis excultum, ubi statis temporibus Conventus pro libertate S. Etheldredæ habentur, & post pauca emensa milliaria ab Oceano ab *Bawdsey* portum suscipitur.

Iam littus sensim in ortum proreptans ad *Ori* fluminis ostium, quod juxta *Framlingham* quondam *Bigodorum* castrum profunditur, statimque ad occiduum ejus latus quasi in lacum diffunditur. Castrum hoc est pulcherrimum, aggere, fossa, & muro magnæ crassitudinis, in quo tredecim turres, firmatum, interiusque ædificiis in usum commodissimis instructum. Hinc anno Salutis MCLXXIII, cum seditiosus filius Regis Henrici Secundi in patrem arma caperet, Robertus Leicestriæ Comes cum mercenariis Flandris late regionem infestavit. Hinc etiam anno MDLIII Maria Regina regnum auspicata est frendente contra Henrici VIII filias Northumbriæ Duce Dudleio. *Parrham* oppidulum deinde flumen accedit, cujus Dominum Guilielmum *VVilloughby* Baronis dignitate ornavit Rex Edwardus Sextus, & postea *Glemham*, quæ vetustæ & celebri familiæ nomen imposuit, præterlapsus ad *Oreford*, cui nomen facit, in mare descendit. Amplum & frequens hoc fuit oppidum, castroque è ruffescente saxo munitum, quod olim ad *Valoinios*, & postea ad Willoughbæos pertinuit, sed de Oceani ingratitudine hodie conqueritur, qui sensim se subducit, & portus commoditatem invidere cœpit: nec aliud est quod de *Orefordia* dicam, nisi placeat hæc paucula Radulphi de *Coggeshall* vetusti scriptoris verba percurrere, *Tempore Henrici Regis, cum Bartholomæus de Glanvile custodiret castellum de Orefood, contigit ut piscatores hominem sylvestrem inter retia sua comprehenderent, qui speciem*

* *Winchell* alii dicitur. Framlingham.

Parrham. Barones Willoughby de Parrham. Oreford.

humanam omnibus membris prætendebat, capillos habebat, barbam prolixam, & pineatam, circa pectus nimium pilosus erat & hiſpidus, qui tandem clam aufugit ad mare & nuſquam comparuit. Vt verum ſit, quod vulgus dicit: Quicquid naſcatur in parte naturæ ulla, & in mari eſſe: & non omnino commentitium, quod de Tritone in Luſitaniæ littore, & marino homine in freto Gaditano ſcripſit Plinius.

Tritones. & monſtra marina.

Non multo ſuperius tuto & peramœno ſitu interjacet inter vallem *Slaughden*, qua mare ab Ortu diverberat, & flumen ab Occaſu, *Aldburgh*, id eſt ſi interpreteris, *Burgus antiquus*, vel ut alii volunt *Burgus ad Ald fl.* ſtatio nautis & piſcatoribus ſatis commoda, & inde ſatis frequens, Oceanum, qui aliis hac ora oppidis infeſtior, propitium agnoſcit. Iuxta cum ex cœli injuria ſegetum ſpicæ per Angliam anno M D LV ſuffocatæ eſſent, piſa nulla terra circumfuſa inter ſaxa, Autumno ineunte, non ſine miraculo enata, annonam laxaſſe ferunt incolæ. Prudentiores, legumina naufragiis in littus rejecta ſubinde illic renaſci ſolita eſſe referunt, ut nullus ſit miraculo locus. Verum hujuſmodi ſua ſponte quotannis inter ſcrupos in Cantii littore enaſci jam ante diximus.

Aldburg.

Piſa è rupibus enata.

Hinc littora legentes ad x milliare *Dunwich* offendimus, Anglo-Saxonice *Dunmoc*, cujus Beda meminit, ubi Fœlix Burgundus, qui Orientales Anglos à Chriſto deficientes ad fidem reduxit, anno Salutis D C XXX epiſcopalem ſedem fixit, ejuſque ſucceſſores non paucis annis univerſæ Orientali Angliæ præfuerunt. Sed Biſus à Fœlice quartus, cum ætate ingraveſcente, & adverſa valetudine, tantæ provinciæ minime par eſſet, in duas ſedes diviſit: altera vero in hac permanſit, alteram in *North Elmehom* oppidulo conſtituit. Rege Guilielmo Primo regnante, CC XXXVI *Burgenſes habuit, pauperes* 100. *valebat* 50 *libras, & ſexaginta* * *allectum de dono*: ſic in Cenſuali Angliæ tabula legitur. Superiori ſæculo fuit hæc civibus frequens, & officina monetaria celebris, & Henrico Secundo regnante, ut ſcribit Guilielmus Neubrigenſis, *vicus inſignis, variis opibus refertus.* Quo tempore, cum novis motibus arderet Anglia, ita munita erat, ut terrori fuerit Roberto Leiceſtrenſi Comiti, qui has partes late perſultabat. Nunc vero peculiari naturæ invidia, quæ ſine ullo fine maris aviditati indulget, fluctuum violentia maximam partem abrepta, & Epiſcopis multa ante ſecula ſedem ſuam alio transferentibus, in ſolitudinem quaſi redacta jacet. Paulo ſuperius *Blith* flumen ſe in mare exonerat, ad cujus ripam exiguum oppidulum *Blithborow* vidimus, quod non alio, quam ſepultura Annæ regis Chriſtiani nomen meruit, quem Penda Mercius juſto prælio interfecit. Eccleſia Canonicorum collegio illuſtrata fuit à Rege Henrico Primo, qui eandem S. Oſithæ Canonicis conceſſit. Mercatum habet beneficio Ioannis Domini *Clavering*, cui hoc jus cum nundinis Rex Edwardus Secundus dedit. Luculentum ſane ille patrimonium hoc in tractu habuit; utique genus à filia & hærede Guilielmi de *Caſineto*, ſive *Cheney* duxit, qui Baroniam de *Horsford* in Comitatu Norfolciæ tenuit, & Monaſteriolum ad *Sibton* erexit.

Dunwich.

* Halecum.

Blithborrow.

Regiſt. Mon. de Sibton.

Procurrit hic longius in Ortum projectum promontorium *Eaſton-neſſe*, quod totius Britanniæ maxime Orientale judicatur, Ptolemæo Ἐξοχὴ, ſive EXTENSIO dicitur. Et ne dubites hoc eſſe quod nos *Eaſton* vocamus, noveris *Eyſteney* idem eſſe Britannis, quod Græcis Ἐξοχὴ, & Latinis Extenſio, quamvis & hoc nomen æque probabiliter noſtra lingua à ſitu Orientali inditum videatur. In Auſtrali parte hujus promontorii *Southwold* in planitie, mari littore aperto objacet, oppidum non infrequens portus beneficio, quem *Blith* fl. ibi ſe exonerans præbet, & accedente æſtu ita undis circumfuſum ut inſula videatur & non eſſe ſuperfuſum mireris. Adeo ut illud Ciceronis in mentem mihi revocarit. *Quid æſtus maritimi Hiſpanienſis & Britannici, eorumque certis temporibus vel acceſſus, vel receſſus? ſine Deo fieri non poſſunt*, qui ſuos undis circumſcripſit limites. Interius *VVingfeild* cernitur, ubi ſemiruta mœnia caſtri cernuntur, quod familiæ in hoc tractu numeroſæ, & equeſtri gloria & antiqua nobilitate admodum inſigni nomen fecit, ſedeſque fuit: & *Dunnington* quæ ſuum Dominum Ioannem *Phelipps* oſtentat, patrem Guilielmi illius qui in uxorem duxit filiam & hæredem Baronis *Bardolph*, cujus itidem filiam & hæredem Ioannes Vicecomes *Beaumont* in conjugem accepit. Sed nunc veteris familiæ *Rouſſorum* eſt habitatio. Nec multum hinc abeſt *Huntingfeild*, qui Baronem eo nomine notum, Edwardo Tertio regnante, habuit, & huic vicinum *Heveningham* ſedes equeſtris familiæ de *Heveningham*, quæ admodum vetuſtam repetit originem, parumque abeſt *Haleſworth*, quondam *Healſworda* antiquum *Argentoniorum*, nunc *Alingtoniorum* oppidum, cui Richardus *Argenton* jus Mercaturæ à rege Henrico Tertio impetravit.

Extenſio Promontorium. Eaſton-neſſe.

Lib. 3. de natura Deorum.

Wingfeild

Phelipps.

Hunting-feld.

Henningham.

Haleſworth.

A Septentrione duos fluviolos, *Ouſe* ſcilicet minorem, & *VVaveney*, hanc provinciam à Norfolcia disjungere diximus, qui è paluſtri loco ad *Lophamford* fontibus parum inter ſe diſparatis emanantes, in diverſa per vadoſos ſinus curſus agunt. Ad *Ouſe*, qui in Occaſum fertur, nihil memoria dignum hac in parte ſe exhibet. Ad *VVaveney*, qui in Ortum tendit, primum *Hoxon*, olim *Hegilſdon* cernitur, martyrio Edmundi regis nobilitatum. Ibi enim Chriſtianiſſimum regem quod Chriſto non renuntiaret, immaniſſimi Dani (ut Abbonis verbis utar) *ad arborem religatum toto corpore ſagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbitatem cruciatus crebris telorum jactibus, quum vulnera vulneribus imprimebant, dum jacula jaculis locum dabant.* Atque ut medii temporis Poëta de illo cecinit,

Iam loca vulneribus deſunt, necdum furioſis
Tela, ſed hyberna grandine plura volant.

Hoxon. Edmundi Regis Martyrium.

Quo loco poſtea ædes erant Epiſcopi Norwicenſis admodum elegantes, donec illi pro monaſterio S. Benedicti non ita pridem commutarint. In proximo ad *Brome* longo jam tempore habitavit equeſtis familia *Cornwalleys*, ex quibus Ioannes fuit Seneſchallus familiæ Edwardi Sexti principis, & Thomas ejus filius, qui ob prudentiam & fidem fuit à conſiliis Mariæ Reginæ, ejuſque aulæ *Contrarotulator*. Inferius *Eay* ſedet, id eſt, *Inſula*, ſic dicta, quod ſit undique aquis irrigua, ubi monaſterii S. Petro ſacri, & vetuſti caſtri, quod ad Robertum *Mallet* Normannicum Baronem

Cornwalleys.

Eaye.

nem spectavit, rudera, ruinæ, & hinc inde fatiscentia mœnia ostenduntur. Cum autem ille sub Rege Henrico Primo dignitate excidisset, quod à Roberto Normanniæ Duce contra Regem steterit, Rex hunc *Honorem* Stephano Comiti Bononiensi donavit, qui postea Rex Angliæ usu fructuarius, filio Guilielmo *VVareniæ* Comiti reliquit. Cum autem ille in expeditione Tholosana periisset, Reges ipsi occuparunt, donec Rex Richardus Primus Henrico ejus nominis quinto Brabantiæ, Lotharingiæ Duci cum nepti Stephani Regis è filia (quæ Monialis fuerat) dederit. Longo post tempore cum jam ad Reges Angliæ recidisset, Edwardus Tertius Roberto de *Vfford* Suffolciæ Comiti (ut accepi) contulit. Nec tacendum *Bedingfeld* in proximo, quod claræ & vetustæ familiæ nomen indidit, quæ plurimum claritatis ab hærede familiæ de *Tudenham* accepit. Inde per *Flixton* pro *Felixton*, à Fœlice primo Episcopo, ut multa alia in hoc agro, denominatum; ad *Bungey* decurrit *VVaveney* fluvius, & quodammodo circumfundit, ubi castrum & arte, & natura firmavit Hugo *Bigod* cum seditionum quasi tempestate Angliam agitarent seditiosi Barones. De quo quasi inexpugnabili ille gloriari solitus,

VVere I in my Castle of Bungey
Vpon the river of Waveney,
I would ne care for the king of Cockeney.

Liber Inquisitionum. — Beding-feld. — Flixton. — Bungey.

Nihilominus postea, ne deleretur, grandi pecunia, & obsidibus datis ab Henrico Secundo redemit. Inde haud multum à ripa, *Mettingham* cernitur, ubi in planitie castrum quadratum, & in eo Collegium extruxit loci Dominus Ioannes cognomine de *Norwich*, cujus filiam & tandem familiæ hæredem Robertus ille de *Vfford* Suffolciæ Comes in matrimonium cum lauta hæreditate accepit.

Mettin-gham.

Iam *VVaveney* mare propius accedens, dum duplicem in Oceanum viam sibi frustra molitur, alteram cum Gariene fl. alteram per lacum *Luthing*, peninsulam effecit non exiguam, quam alii *Lovingland*, alii *Luthingland* verius vocant. A *Luthing* lacu longo & diffuso, qui à littore Oceani orsus in Garienem fl. emittitur. In cujus ingressu *Lestoffe* angustius oppidulū mari impendet, in exitu *Gorlston*, ubi diruti cœnobioli turrim vidimus, quæ alicubi est usui navigantibus. Introrsum ad Garienem sedet *Somerley*, habitatio olim, ut mihi retulerunt, *Fitz-Osberti*; à qua ad equestrem & claram familiam *Ierneganorum* devenit. Superius, ubi *Garienis* & *VVaveney* aquas commiscent suas, *Cnobersburg*, id est, (interprete Beda) *Cnoberi urbs* floruit, nos *Burghcastell* hodie vocamus. *Quod* (ut inquit Beda) *sylvarum & maris vicinitate amœnissimum erat castrum, in quo monasterium à Fursæo Scoto extructum*, cujus suasu Sigebertus Rex Orientalium Anglorum vitam monasticam amplexatus se regno abdicavit, qui postea ex hoc monasterio invitus extractus, ut suis animum in prælio contra Mercios adderet, una cum suis interiit. Nunc eo loci solummodo sunt lacera mœnia, quadrata quasi forma, è silice & lateribus Britannicis constructa, omniaque vepribus & dumis obsita, inter quæ Romanorum numismata subinde eruuntur: adeo ut ex munimentis illis videatur, quæ ad Saxonum piraticam propulsandam ad Garienem flumen statuerunt Romani: vel potius ipsum GARIANONVM, ubi Stablesiani Equites stationem habuerunt.

Luthing-land. — Lestoffe. — Somerley. — Cnoberi urbs.

Comites & Duces habuit Suffolcia variis familiis. Sunt recentiores qui *Glanvillos* hoc titulo olim inclaruisse produnt, sed cum nulla certa nitantur authoritate, quia error obvius, & in publicis regni tabulariis nihil de illis comperi, donec certius docuerint, ignoscant, si non credidero. Interim tamen *Glanvillorum* familiam in hoc tractu admodum insignem fuisse agnosco. Nec ante Regis Edwardi Tertii tempora aliquem titulo Comitis hujus provinciæ ornatum hactenus ex testibus fide dignis didici. Ille autem Robertum de *Vfford*, virum multa domi bellique gloria, filium Roberti Seneschalli Aulæ Regiæ sub Edwardo Secundo, è Cecilia de *Valoniis* Domina de *Orford*, Suffolciæ Comitem dixit. Huic successit filius Guilielmus, cujus cum quatuor filii præmatura morte ipsi superstiti prærepti essent, & ipse subitanea morte in Comitiis Parlamentariis dum sententiam *Communitatis regni* relaturus esset expirasset, Robertusque *VVilloughby*, Rogerus Dominus de *Scales*, & Henricus de *Ferrariis* de *Groby* propinquiores ejusdem hæredes hæreditatem divisissent: Richardus Secundus Michaëlem *De-la-Pole* è * mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarii Angliæ provexit. *Qui mercimoniis magis, utpote mercator mercatoris filius, quam militia occupatus*, ut habet Tho. Walsingham. Filius enim ille fuit Guil. *De-la-Pole* qui primus fuit Major *Kingstoni super Hull*, & ob opes *Baneretti* dignitate ab Edwardo III ornatus. Sed quum tot prosperis confluentibus hominis ingenium tantæ fortunæ minime capax esset, solum vertere coactus extorris obiit. Nec nobilitati hujus derogat mercatura, nobilium enim filios mercaturæ operam dedisse quis ignorat? Nec inficiabor illum quamvis mercatorem nobili genere fuisse ortum. Michaël ejus filius restitutus genuit Michaëlem prælio Agincortensi cæsum, & Guilielmum, quem Henricus Sextus ex Suffolciæ Comite, primum Suffolciæ Marchionem creavit, *sibi & hæredibus masculis de corpore suo. Et quod ipse & hæredes de corpore gestent auream virgam in sui summitate columbam habentem in die coronationis Regum Angliæ, & virgam ejusmodi eburneam in coronatione Reginarum Angliæ.* Postea eundem optime meritum ad honorem & titulum Ducis Suffolciæ evexit. Vir sane erat ille magnus, & eximius, cum pater enim & tres fratres vitam Gallico bello patriæ fortiter profudissent, ipse, ut habetur in Tabulis Parlamentariis XXVIII Henrici Sexti, in eodem bello totos triginta quatuor annos militavit, annos septemdecim continuos è militia domum non reversus, semel captus, cum adhuc tantum ex Equestri esset ordine, viginti millia librarum monetæ nostræ ad se redimendum dependit, Regi fuit à consiliis annos quindecim, & Garteriani Ordinis socius annos triginta. Hinc ut maxima apud principem gratia, ita ob id majori apud plebem flagravit invidia, & leviculis de causis, quæ parum liquebant, in exilium actus, dum Galliam peteret ab adversariis in mari interceptus, securique percussus. Filium reliquit ille Ioannem, qui Edwardi Quarti so-

Suffolciæ Duces & Comites. — Inq. 5. Rich. 2. — *Lelandus in Com. in Cygneam cantionem. — Walsinghamus pag. 358. Regist. Mon. de Melsa. Vide Hullum in Comitatu Ebor.

Britannia. Zzz

ti sororem in uxorem duxit, genuitque ex ea Ioannem Lincolniæ Comitem, qui cum regni hæres à Richardo Tertio declaratus fuisset, ambitio ejus se continere non potuit, quæ illico prorupit contra Henricum Septimum ad suam ipsius perniciem, qui bello intestino statim cecidit, ad patris interitum, qui dolore confectus animam edidit, & totius familiæ ruinam, quæ simul extincta concidit. Edmundus enim ejus frater, qui Suffolciæ Comes dictus, in Henricum Septimum, qui pœnitentia sæpius quam pœna contentus ipsi criminum gravissimorum gratiam fecerat, in Flandriam profugus res novas moliri cœpit, sed paulo post in manus Henrici, qui vitam sancte promisit, à Philippo Austriaco Burgundiæ Duce, contra jus hospitii (ut tunc clamitarunt) traditus, in carcerem conditus; & ab Henrico Octavo, qui patris promisso se teneri non existimavit, cum Galliam primum cogitaret, ne ipso absente aliquid domi turbaretur, morte affectus. Richardus tamen frater ejus junior in Gallia exul Ducis Suffolciæ titulum usurpavit, qui ultimus quod scio, ex hac stirpe masculus in Papiensi prælio, quo Rex Galliarum Franciscus Primus captus, MDXXIIII, strenue inter confertos hostes occubuit. Cui ob virtutem ipse hostis Dux Burbonius funus fecit apparatissimum, atratusque interfuit. Postea vero Henricus Octavus Carolum *Brandon*, cui Mariam ejus sororem Lodovici XII Galliarum regis viduam in uxorem dederat, Ducis Suffolciæ titulo ornavit, cui successit Henricus filiolus, & illi Carolus frater, quibus sudore Britannico anno MDLI extinctis, Henricum *Grey* Dorcestriæ Marchionem, qui Franciscam eorum sororem duxerat, Edwardus Sextus eo titulo adauxit, sed ille non diu usus, ob affectatum pro filia regnum sub Maria regina obtruncatus, Suffolciensium Ducum erat ultimus. Iam inde jacuit Suffolciæ titulus, donec nuperrime Iacobus Rex Thomam Baronem *Howard de Walden*, Thomæ *Howard* Ducis Norfolciæ filium secundogenitum quem sibi à cubiculo ob perspectam fidem & virtutem constituerat, Anno Regni sui primo Suffolciæ Comitem creaverit.

Habentur in hoc agro Parœciæ 575.

NORTH-

NORTH-FOLKE.

N*Orfolcia*, vulgo *Northfolke*, id est, si Latine interpreteris, *Borealis populus*, Suffolciæ ad Boream prætenditur, à qua duobus illis, quos dixi, fluviolis *Ousa* minimo, & *VVaveneio* in diversa fluentibus sejungitur, ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diverberat Oceanus Germanicus, qui admodum piscosus, à Zephyro *Ouse* major, flumen divortiis suis ludens à Cantabrigiensibus secludit. Regio est ampla, fere omnis campestris, nisi qua faciles assurgunt colles, admodum opulenta, ovium gregibus refertissima, cuniculisque inprimis ferax, & populosis pagis distincta plurimis (præter oppida enim mercatoria XXVII, villas, & pagos sexcentos viginti quinque exhibet) aquis irrigua, sylvis non omnino indiga. Solum pro locorum diversitate varium, alicubi pingue, luxurians, & succulentum, scilicet in *Mershland*, & *Flegg*; alibi, maxime qua Occasum spectat tenue, leve, & sabulosum, alibi argillosum, & cretaceum. Verum soli bonitatem vel ex eo colligas, unde Varro colligere jubet, quod incolæ optime niteant, ut taceam ingenia versutissima, & in jure nostro municipali acerrima; adeo ut fœcundissima Iurisconsultorum altrix & olim, & nunc habeatur, atque etiam ex infima plebe non pauci reperiantur, qui, ut ait ille, si nihil sit litium, lites tamen ex juris apicibus serere calleant. Sed ne dum brevis esse velim, digressionibus longior fiam; ab his ad loca stilum convertam, & ab Australi latere exorsus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad *Ouse* minimum, ubi *Thet* fluviolus è Suffolcia profusus confluit, loco inferiori apponitur vetusta illa quam memorat Antoninus Vrbs SITOMAGUS, corrupte in antiquæ Tabulæ fragmentis SIMOMAGUS, & SINOMAGUS, nunc *Thetford*, Saxonice Ðeotforð, manente prioris nominis parte cum Germanica adjectione, quæ *Vadum* sonat. Vt enim Sitomagus Britannice urbem ad *Sit* fl. qui nunc *Thet*, denotat (*Magum* etenim urbem significasse docet Plinius) sic *Thetford* Anglice vadum *Theti* denotat, nec multum absonant hæc nomina *Sit* & *Thet*. Raris nunc est habitatoribus, licet satis ampla, olim vero frequens & celebrata, & præter alia vetustatis indicia, molem ostendit in magnam altitudinem aggestam, duplicique vallo munitam, & mœnibus, ut ferunt, olim firmatam, quam Romanorum fuisse opus credunt nonnulli, vel potius Saxonicorum regum, ut volunt alii, sub quibus longo tempore fuit florentissimum. Sed Sueni Dani rabie, qui anno MIIII igni dedit, & VI post anno novo Danorum furore direptum dignitatem amisit omnem. Ad quam restituendam Arfastus Episcopus sedem Episcopalem *Elmhamo* huc transtulit, & qui huic subrogatus Guilielmus ad eam exornandam nihil non fecit, adeo ut sub Rege Edwardo *Confessore* Burgenses censerentur DCCCCXLVII, & Guilielmi *Conquestoris* tempore DCCXX *Mansuræ*, quarum CCXXIIII fuerunt vacuæ, summusque Magistratus *Consul* diceretur. Verum cum Herbertus cognomento *Losenga*, quoniam totus ex adulatione compositus, qui tertius malis artibus, & pretio in hunc honorem irrepsit, cathedram hinc *Norwicum* deportasset, quasi confecta, iterum elanguit: nec Cluniacensium cœnobio quod illius opera exstructum, Episcopi absentiam solari potuit. Cœnobium autem illud extruxit Hugo *Bigod*. Sic enim ille in fundationis autographo scribit, *Ego Hugo Bigod Dapifer Regis Henrici, ipso concedente, & consilio Herberti Episcopi Norwici constitui monachos Cluniacenses in Ecclesia S. Mariæ, quæ fuit sedes Episcopalis Thetford, quam eis dedi, & postea fundavi aliam magis idoneam ad usus ipsorum extra villam.* Tunc tamen maxima pars urbis, quæ in citeriori ripa fuerat, paulatim concidit, altera pars licet multum decreverit, ante unum tamen & alterum sæculum septem templis, præter tria monasteriola, effloruit, quorum alterum constructum ferunt in memoriam Anglorum & Danorum qui hic occubuerunt. In proximo enim historici nostri Edmundum illum sanctissimum Regem paulo ante interitum, horis amplius septem cum Danis non sine horrenda strage dimicasse produnt, & æquo Marte tandem discessisse: ita utrisque alternans belli fortuna omnem sensum excusserat.

Sitomagus. Thetford.

Magus.

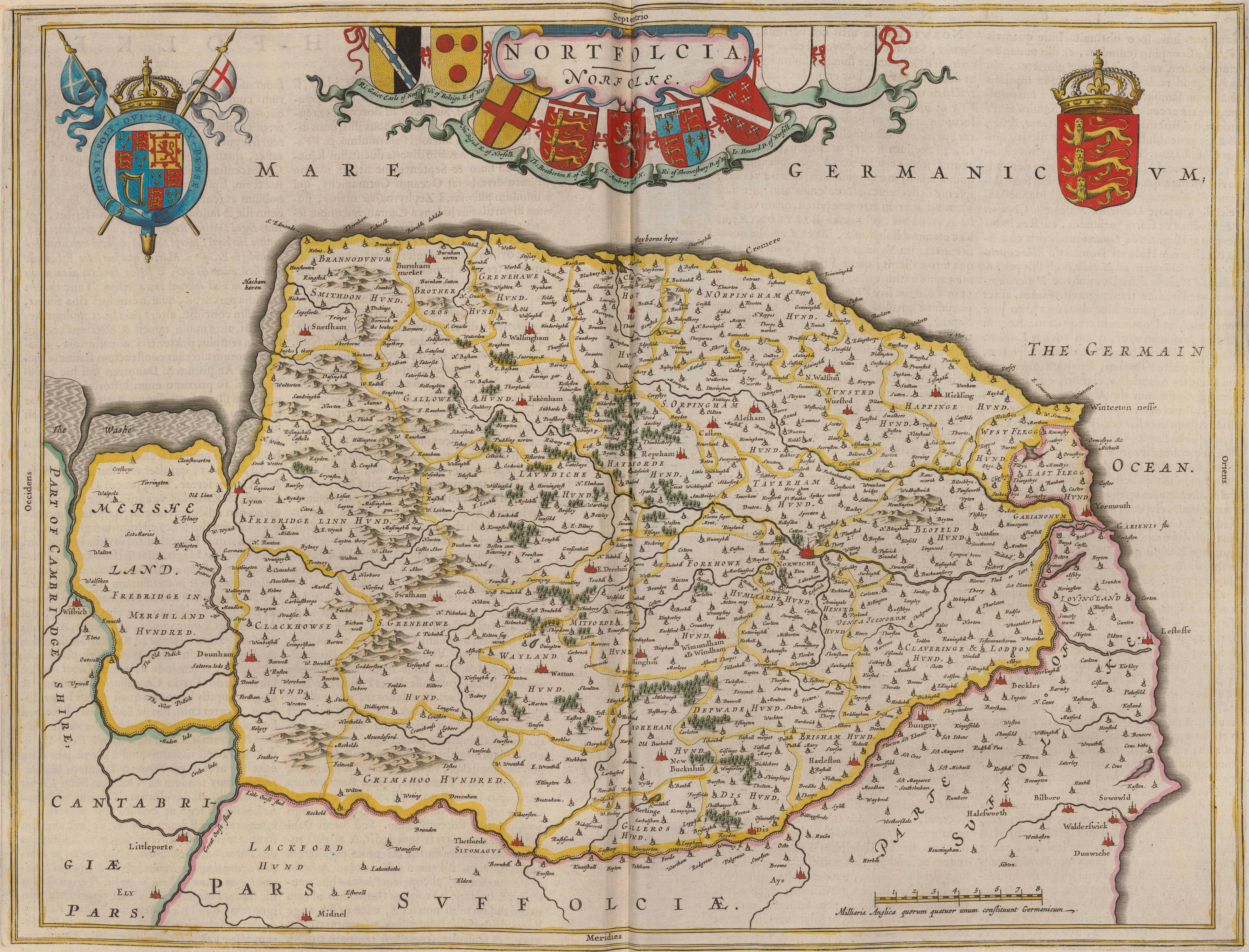
Ad *VVaveney*, qui alter est è fluviis limitaneis, & in Ortum fertur, haud procul à fontibus *Buckenham*, & *Keninghall* visuntur. Hoc, cui ab Icenis nomen relictum videatur, honoratissimæ *Howardorum* familiæ sedes est, quorum gloria major est, quam quæ à Bucchanani invidia infringatur. Illud vero, cui à fagis, quas *Bucken* Saxones vocarunt, nomen factum existimo, castrum est longe pulcherrimum & munitissimum, quod à Guilielmo D' *Aubigny* sive *Albineio* Normanno, cui *Conquæstor* dederat, conditum, per ejus posteros, qui Arundeliæ Comites erant, ad *Tatsallos*, & ab illis per *Caley*, atque *Clifftonos* ad *Knevettorum* familiam tandem descendit. *Knevettorum* hæc pervetusta est familia, & jam inde à Ioanne *Knevet* Angliæ sub Edwardo Tertio Cancellario clarissima, & magnis nuptiis honorata quasi ramos longe diffudit. Præter enim hos de *Buckenham*, hinc orti sunt clarissimi Equites Henricus *Knevet* de *Wiltshire*, & Thomas *Knevet* de *Ashellwell-Thorp*. Oppidulum illud est vicinum quod à *Thorpis* jam olim equestris ordinis per *Tilneios* & Dominos *Bourchieros* de *Berners* tandem ad Thomam illum *Knevet* hæreditario est devolutum. Tenetur vero *Buckenham* illa ea lege ut domini sint pincernæ in inauguratione Regum Angliæ. Vt (nec alienum sit notare) in *Carleton* viculo adjuncto Radulphus de *Carleton* & alius quispiam, *terras tenuerunt per servitium deferendi pastillos centum halecum de primis ad Dominum Regem ubicunque fuerit in Anglia.* Verum fluvius hic statim *Disce* nomen *Dis* subluit oppidulum non ignotum, quod Rex Henricus Primus Richardo de *Lucy* elargitus est, & ille statim in Walterum *Filium Roberti* transtulit cum filia, è cujus posteris Robertus *Fitz-VValter* ab Edwardo Primo

Keninghall, Buckenham.

Knevettorum familia.

Baro *Bourchier de Berners.*

Dis.

Septētrio
NORTFOLCIA,
NORFOLKE.
MARE
GERMANICVM,
THE GERMAIN
OCEAN.
Oriens
Occidens
Meridies
PART OF CAMBRIDGE SHIRE,
CANTABRIGIÆ PARS.
PARS SVFFOLCIÆ.
PARTE OF SVFFOLKE
MERSHE LAND.
FREBRIDGE IN MERSHLAND HVNDRED.
Lynn
Snetsham
Walsingham
Fakenham
Repeham
Alesham
N. Walsham
NORWICHE
Swafham
Watton
Windham
Thetforde
Dis
Bungay
Beckles
Yermouth
Winterton nesse
Lestoffe
Dunwiche
Walderswick
Halesworth
Littleporte
Ely
Midnel
LACKFORD HVND
GRIMSHOO HVNDRED.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum constituunt Germanicum

Mercatum huic loco obtinuit. Inde quamvis *VVaveney* sit oppidis redimitus, ex illis tamen ne unum quidem vetustatis nomine glorietur, nisi *Shelton* quod remotius est & antiquæ inprimis *Sheltonorum* familiæ nomen impertiit: sed priusquam mare accedat, GARIENI flumini se admiscet, qui Britannis *Guerne*, Anglis *Gerne*, & *Iere*, ab alnis proculdubio sic Britannice dictis, quibus obumbratur. E medio hujus regionis emergit, non procul à *Gernston* viculo, quem denominavit, vicinumque habet *Hengham*, qui suos Barones de *Rhia* etiam dictos habuit, à Ioanne Marescallo (nepote Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ ex fratre) oriundos, cui Rex Ioannes terras Hugonis de *Gornaco* proditoris cum filia & cohærede Huberti Domini de *Rhia* contulit. A *Marescallis* vero ad *Morleios*, & ab illis per *Lovellum* ad *Parkeros* nunc Dominos de *Morley* temporis vicissitudine transmigravit. *Skulton*, aliter *Burdos* dictum, parum hinc abest, quod eo jure tenebatur, ut Dominus in coronatione Regum Angliæ primarius esset, quem vocant *Lardiner*. Magisque ad Orientem *VVimundham* conspicitur, nunc contracte *VVindham*, sepultura *Albineiorum*, qui Comites Arundelliæ, clarum, quorum progenitor Guilielmus de *Albineio* Pincerna Regis Henrici Primi ecclesiam hic posuit, & Monasterio S. Albani in cellam dedit. In cujus sacra turri, quæ celsa surgit, Guilielmus *Kett*, altera fax Norfolciensium furorum, anno MDXLIX sublimi suspensus. Nec hic silendum, quod ad quintum milliare abest *Attilborrough* antiquæ familiæ *Mortumariorum* sedes, qui alii ab illis de *Wigmor*, aureum clypeum liliis nigris inspersum gesserunt, & Collegiatam ecclesiam hic fundarunt, quæ jam disparuit. Horum hæreditas per matrimonium *Ratcliffis* nunc Sussexiæ Comitibus, familiæ de *Fitz-Ranulph*, & Radulpho *Bigot* quondam accrevit. Sed ad flumen revertamur.

Shelton. *Garienis fl.* *Barones de Rhia, vel Hengham.* *Windham.* *Attilborough. Mortuomarii.*

Garienis autem ille non longum in Subsolanum cursum tenuit, cum *VVensum* rivulum (alii *VVentfar* vocant) ab Austro aquas suas infundat: ad quem prope fontes vallum est quadratum ad *Taiesborrough*, quod continet acras XXIV. Romanorum videatur castrametatio, si non sit illud quod in antiqua Tabula Chorographica à M. Welsero edita AD TAVM dicatur. Superius ad eundem VENTA ICENORVM florentissima hujus populi olim urbecula sedit, sed nunc vetusto nomine amisso, *Caster* appellatur. Nec mirum ex tribus Britanniæ *Ventis* hanc solum nomen amisisse, cum se penitus amiserit. Præter parietinas enim quæ suo ambitu quadrato XXX plus minus jugera complectuntur, & habitati soli indicia, pauculosque Romanorum nummos jubinde fossoribus se exhibentes, nihil superest. Verum ex hac posterioribus sæculis ortum habuit *Norwicus*, ad tertium hinc lapidem, prope *Garienis* & alterius fluvii anonymi (*Baridenum* alii vocant) confluentes, qui longo decursu recurrentibus sæpe ripis fluxuosus hac Garienem per *Attilbridge* petit, & ad Boream *Horsford* relinquit, ubi vebridus & dumis sepultum jacet castrum Guilielmi de *Casineto*, sive *Cheney*, qui regnante Henrico Secundo, inter Angliæ proceres inprimis floruit.

Venta Icenorum. Caster. *Horsford.*

NORWICVS ista urbs celeberrima, nobis *Norwich*, Saxonice Noꝛðƿyc, id est, *Sinus Aquilonaris*, si *VVic* Saxonice fluminis sinum significet, ut docet Rhenanus: hoc enim loco sinuoso anfractu devolvitur flumen: vel *Statio Aquilonaris*, si *VVic* ut contendit Hadrianus Iunius, stationem securam, ubi conjunctioribus ædificiis habitatur, denotet; vel castellum Septentrionale, si *VVic*, castellum sonet, ut Alfricus noster Saxo affirmavit. Si vero *Norwic* à Venta deflexum cum quibusdam opinarer, quid aliud quam à veritate ipse me deflecterem? Nec enim alio jure sibi VENTÆ nomen arrogare potest, quam vel *Basilea* AVGVSTÆ, vel *Baldach* BABYLONIÆ; ut hæc etenim è Babyloniæ, illa ex Augustæ occasu exorta: ita *Norwicus* noster è Venta illa antiqua sero emicuit; quod Britannicum ejus nomen apud authores *Caer Guntum* probat, in quo, ut in *VVentsum* sive *VVentfar* flu. *Ventæ* nomen se planissime prodit. Nec enim hoc vocabulum *Norwich*, ante bella Danica uspiam nostra legentibus sese offert. Tantum abest, ut vel Cæsar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quod fabulantur illi, qui omnia creduli amplectuntur, judicii trutina nihil pensant. Verumenimvero nunc suis opibus, frequentia, ædificiorum elegantia, templorum pulchritudine, & numero (Parœcias enim plus minus XXX complectitur) civium sedulitate, in principem fide, in exteros humanitate, inter celeberrimas Britanniæ urbes merito connumeranda. Ab Æquatore LII partibus, XL scrupulis, à Fortunatis insulis XXIIII partibus LV scrup. peramœno situ in collis dejectu sedet, forma oblongiori, à meridie in Septentrionem mille quingentos passus protenta, latitudine autem dimidio minore, ad Meridiem se sensim quasi in conum contrahente. Mœnibus validis (in quibus crebræ dispositæ turres, & undecim portæ) undique obsepta, nisi ad Ortum qua flumen (cum sinuoso flexu quatuor pontibus pervium Septentrionalem urbis partem interluerit) profundo alveo, & præcipitibus ripis defendit. In ipsa hujus urbis quasi infantia, cum Etheldredus vir mentis & consilii inops regnaret, Sueno Danus, qui Angliam magnis copiis pervasit, primum diripuit, & postea injecto igne succendit. Revixit tamen, & ut in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus Primus tempore Edwardi Confessoris, MCCCXX *Burgenses* in ea numerabantur. Quo tempore, ut ex eodem libro loquar, *reddebat* XX *libras Regi, & Comiti* X *libras, & præter hæc* XX *solidos, &* IIII *præbendarios, &* VI *sextarios mellis, & ursum, & sex canes ad ursum: modo vero reddit* LXX *libras pensas Regi, & centum solidos de Gersuma Reginæ, & asturconem, &* XX *libras blancas Comiti, &* XX *solidos de Gersuma ad numerum.* Regnante autem Guilielmo illo, funestæ seditionis flamma, quam Radulphus *Eastangliæ* Comes in regem accenderat, hic adhæsit. Cum enim ille fuga sibi consuluisset, uxor cum Britonibus Armoricanis hoc in loco gravissimam usque ad extremam famem obsidionem sustinuit, quæ tamen eo demum adacta, ut solum verteret, & ita accisa hæc urbs ut vix DLX *Burgenses* relinquerentur, ut in illo Censuali libro legimus. De hac deditione meminit in sua ad Guilielmum Regem

Norwich. *Wic quid Saxonibus significavit.* Augusta Rauracorum.

gem epiſtola Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis his verbis, *Regnum veſtrum purgatum eſt ſpurcitia Britonum, caſtrum* Norwich *redditum eſt, & Britones qui in eo erant, & terras in Anglica terra habebant, conceſſa eis vita cum membris, juraverunt quod infra quadraginta dies de regno veſtro exirent, & amplius ſine veſtra licentia in illud non intrarent.* Iam inde ex hoc calamitatum diluvio ſe paulatim recolligere cœpit, & Herbertus Epiſcopus, cujus fama ob Simoniacas ſordes ad metas hæſerat, Epiſcopalē ſedem *Thetfordia* huc tranſtulit, Eccleſiamque Cathedralem ad Orientalem, & inferiorem urbis partem, quam ſpecioſam exædificavit, in loco prius *Cowholme* dicto, (juxta caſtrum) cujus primum lapidem ipſe regnante Guilielmo *Rufo*, Anno à Chriſto nato MXCVI cum hac inſcriptione poſuit,

DOMINVS HERBERTVS POSVIT PRIMVM LAPIDEM IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI. AMEN.

Poſtea à Paſchali Papa procuravit *matricem Eccleſiam Norfolciæ & Suffolciæ ſtabiliri & confirmari*, prædiis munifice locupletavit quæ ſexaginta Monachis alendis ſufficerent, qui ſua habuerunt clauſtra elegantiſſima. Verum illis exturbatis Decanus, ſex Præbendarii, aliique ſubſtituti. Eccleſia ſic conſtructa & Epiſcopali ſede poſita, *Vicus jam*, ut inquit Malmesburienſis, *erat mercimoniis, & populi frequentia inſignis. Annoque decimo ſeptimo*, ut in antiquis membranis legimus, *Regis Stephani, Norwicus de novo fundata, ut villa populata, & Communitas facta*, Stephanumque Regem Guilielmo filio in *Appennagium*, ut vocant, ſive hæreditatem conceſſiſſe è tabulis publicis certiſſimum. A quo ſtatim Henricus Secundus extorſit, ſibique retinuit, quamvis Henricus ejus filius *Rex Iunior* dictus, cum regnum affectaret, Hugoni *Bigod* Norfolciæ Comiti, quem in ſuas partes pertraxerat, prolixe pollicitus fuiſſet. *Bigodus* tamen Regis juvenis ſigna ſequutus, qui regni ſpem oblatam intra juris & æqui terminos continere non poterat, hanc urbem graviſſime afflixit: caſtrumque illud excelſo colli juxta templum in ipſa urbe inſtauraſſe creditur quod foſſa immanis altitudinis incinctum, inexpugnabile ea ætate fuiſſe videbatur. Lodovicus tamen Francus, cujus in verba ſeditioſi Angliæ Barones contra Ioannem juraverant, facile deditione cepit. *Bigodum* vero hoc caſtrum reſtauraſſe credimus, quod Leones ſalientes eadem forma in ſaxo exſculptos vidimus, qua uſi ſunt olim in ſigillis *Bigodi*, è quibus etiam erat, qui cruce in ſigillo uſus fuit. Hæc in prima quaſi Norwici ætate.

Subſequente vero ſæculo maxima incrementa cepit, civibuſque opulentiſſimis floruit, qui ab Edwardo Primo libello ſupplice in Comitiis Parlamentariis contenderunt, ut urbem ſuam mœnibus communirent, quod poſtea ad ſummam urbis firmitatem & dignitatem præſtiterunt. Prætoremque pro Ballivis, quos prius habuerant, ut quotannis deligerent, anno MCCCCIII ab Henrico Quarto impetrarunt. Domum Civicam perpulchram in ipſa media urbe prope forum quod ſtatis diebus omnibus ad vitam neceſſariis refertiſſimum eſt, extruxerunt. Et certe nonnihil Belgis debet, qui tyrannidem Ducis Albani & ſanguinarium Inquiſitionis concilium pertæſi huc magno numero confluxerunt, & opificium levidenſium quorundam pannorum primi intulerunt. Sed quid ego his immorer, cum hæc omnia, Pontificum hiſtoriam, magiſtratuum ſeriem, & perditiſſimi rebellis *Ketti* in hanc rabiem Alexander Nevillus vir natalibus, & literis clariſſimus pulcherrime deſcripſerit? Hoc tantum adjiciam, quod anno MDLXXXIII aquas ex fluvio per tubulos inſtrumento Hydragogico in altiſſimas urbis partes ſubduxerunt cives. Dicam tamen hîc ſcribere poſſim tum Polydoro Virgilio Italo, tum Angelo Capello Gallo, ut pro tribunali venerandæ Antiquitatis reſpondeant, cur antiquos noſtros ORDOVICES alio quaſi ſub ſole jacentes, hanc *Norwicum* incoluiſſe affirmarint. Eandem etiam litem Cajo noſtro intenderem, niſi optimo & eruditiſſimo ſeni innatum patriæ amorem oculos hac in re perſtrinxiſſe certe noverim. Nec amplius habeo quod de Norwico adjungam, niſi placeat hos I. Ioannis Ionſtoni Scoto-Britanni verſus de eadem percurrere.

Vrbs ſpecioſa ſitu, nitidis pulcherrima tectis:
Grata peregrinis, delitioſa ſuis.
Bellorum ſedes, trepido turbante tumultu
Triſta Neuſtriaco ſub duce damna tulit.
Victis diſſidiis poſtquam caput ardua cœlo
Extulit, immenſis crevit opima opibus.
Cultus vincit opes, & cultum gratia rerum,
Quam bene, ſi luxus non comitetur opes.
Omnia ſic adeo ſola hæc ſibi ſufficit, ut ſi
Fors regno deſit, hæc caput eſſe queat.

A *Norwico*, Garienis in ſuum nomen aquis advenis adſcitis tortuoſe volvitur, *Ruffo* piſce admodum fœcundus, quo nomine cum Aſperum Anglice ſignificetur, Aſpredinem Ioannes Cajus Latine nominavit. Toto enim corpore aſper eſt, pinnis ſpinoſus, locis gaudet arenoſis, Percæ forma & magnitudine, colore per ſumma fuſcus, per ima cum pallore flavus: duplici per maxillas ſemicirculorum ordine notatus, oculo ex dimidio ſuperiori fuſcus, ex inferiori ſubaureus, pupilla niger: linea per dorſi longitudinem exporrecta, & veluti filio tranſverſo corpori affixa ſingularis: notis per caudam atque pinnas nigris maculoſus, quæ pinnæ, cum ira ſubeſt, inhorreſcunt: cum animi conquieſcunt, reſidunt. Caro Aſpredini quæ Percæ, & friabilitate laudata.

A. Ruffe.

De rariorum animalium hiſtoria.

Cum *Garienis Claxton*, ubi caſtrum in orbem conſtructum, quod Thomas *Gawdy Miles in communi banco Iuſtitiarius* nuper inſtauravit, prætererit, & jam mari proximus in Auſtrum deſcendit, ut marinis fluctibus mollius illabatur, lingulamque facit, quam hinc ipſe, inde mare allambit. In hac lingula littore apertiſſimo *Yarmouth* vidimus, Saxonice Gaꞃ-muð, & Ɩieꞃ-muð, id eſt *Garienis oſtium*, portum oppidumque elegantiſſimum, loci ingenio, & ſolerti opera permunitum. Qamvis enim aquis pene circumvalletur, ab Occaſu flumine, quod verſatili ponte inſternitur, ab aliis partibus Oceano, niſi ad Septentriones, qua continens eſt: mœnibus tamen ſatis firmis, quæ cum flumine formam quadrilaterem oblongiorem efficiunt, pulcherrime includitur; in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet,

Yarmouth. Garienis oſtium.

REGIONES INVNDATÆ
In finibus Comitatus
NORFOLCIÆ, SVFFOLCIÆ, CANTABRIGIÆ, HVNTINGTONIÆ, NORTHAMTONIÆ, et LINCOLNIÆ
A Scale of Miles
Milliaria Gallica communia
Milliaria Germanica communia
PART OF BEDFORD SHIRE.
PART OF HVNTINGTON SHIRE.
PART OF NORTHAMTON SHIRE.
PART OF LINCOLNE SHIRE.
LINCOLNIÆ
HOLLAND.
OCEANVS GERMANICVS.
THE GERMAIN OCEAN.
MERSHE LANDE.
NORFOLCIÆ COMITATVS PARS.
PART OF NORTFOLKE.
SVFFOLCIÆ PARS.
SVFFOLKE
CANTABRIGIÆ PARS.
PART OF CAMBRIDGE SHIRE.
PETERBOROVG
CAMBRIDGE
ELY
Newmarket
KINGSLINNE
Huntington
S. Neot
Boston
Spalding
Crouland
Wisbich
Mildenhal

unde tormentis majoribus in mare subjectum, quod vix quinquaginta passibus abest, longe lateque effulminatur. Templum vero unicum habet, & illud amplum, excelsaque pyramide conspicuum, juxta Septentrionalem portam ab Herberto Episcopo Norwicensi extructum, sub quo, ad illud ampliandum, educta visuntur egregii operis fundamenta. Hoc GARIANONVM illud vetus, ubi olim Equites Stablesiani contra barbaros excubarunt, haud affirmarim. Nec *Castor* viculum proximum (qui sedes quondam fuit Ioannis *Fastolf* Militis celeberrimi) antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum, licet *Garienem* fl. ostium alterum sub eo habuisse fama teneat. Sed ut GARIANONVM fuisse ad *Burgh castle* in Suffolcia quod in altera ripa vix duobus abest milliaribus, mihi persuasi: ita & *Yarmouth* ex ejus ruinis emersisse, & *Caster* illud fuisse ex Romanorum castris ad *Garienis* etiam ostium jam occlusum facile credo. Nam perinde ac Caurus in Bataviam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Rheni ostium obturavit: itidem Aquilo hanc oram affligit, & arenas converrens, hoc ostium obstruxisse videatur. Nec tamen fraudi erit, si *Yarmouth* nostrum Garianono antiquo adjunctum, *Garianonum* dixerim, cum Garienis, qui illi nomen fecit, nunc alveo mutato, sub hoc, quod etiam nomine signavit, Oceanum subintret. Non possum enim non fateri hoc nostrum *Yarmouth* recentioris esse memoriæ. Quum enim Garianonum illud vetus intercidisset, nec essent qui littus defenderent, Cerdicus bellicosus Saxo hic terram conscendit, (unde locus hodie incolis *Cerdiksand*, & historicis *Cerdickshore* dicitur) cumque Icenos gravissimo bello exercuisset, hinc in occiduas plagas solvit, ubi Occidentalium Saxonum regnum instituit. Nec longo post tempore pro Garianono, novum oppidum posuerunt Saxones in agro illo fluido, ad Occidentalem fluminis ripam, quod *Yarmouth* dixerunt: sed cum minus salubri esset situ, ad alteram ripam, tunc *Cerdiksand* ab eodem Cerdico dictam, demigrarunt, novum hoc oppidum condiderunt, in quo Edwardi Confessoris tempore septuaginta, ut est in Angliæ Notitia, floruerunt *Burgenses*. Mœnibus deinde circa annum reparatæ Salutis MCCCXL firmaverunt, brevique ita opibus & potentia valuerunt cives, ut navali bello *Lestoffenses* vicinos, & *Portuenses* (sic quinque portuum incolas dixerunt) sæpius non sine magna utrinque strage aggressi fuerint. Illis enim infensissimi fuerunt forsitan, quod quinque portuum numero, & privilegiis exclusi fuissent, quibus *Garianonum* vetus, & majores sui sub Comite Littoris Saxonici olim gaudebant. Sed hanc ferociam compressit tandē regia authoritas: vel, ut alii existimant, eorum animos contudit pestis illa tristissima, quæ hoc oppidulo VII CIↃ uno anno absumpserit, quod testatur Tabula Chronographica antiqua in templo appensa, ubi bella etiam cum *Portuensibus*, & *Lestoffensibus* notantur. Iam inde vero animus fractior fuit, nec ita ab opibus firmi rei mercatoriæ, & halecum (quas vulgo vocant, docti Chalcides, & Leucomænidas esse existimant) capturæ, quæ in hac ora totius orbis est uberrima, gnaviter incumbunt. Incredibile enim videatur, quantæ & quam frequentes nundinæ hic ad festum Michaëlis habeantur, & quanta vis halecum, aliorumque piscium distrahatur. Quo tempore *Portuenses* veteri instituto Ballivos suos *Commissionarios* constituunt, & huc mittunt, qui, ut ex ipsorum diplomate, sive *Commissione* loquar, cum oppidi magistratibus *tempore liberæ feriæ, Curiam, quantum ad Nundinas pertinet, regant, regalem justitiam faciant, & pacem Regis conservent.* Portus vero qui subest, & incolis & Norwicensibus percommodus est; sed ne obstruatur, non sine magnis sumptibus cum Oceano colluctantur. Qui ut paria secum faceret, & quod alibi hoc littore hausit, redderet, modicam insulam hic aggesta terra nuper effecit.

Gariano-num.

Cerdicus Saxo.

Cerdicks-sand.

Guil. Worce-ster.

Haleces.

Hoc etiam ostio alter fl. nonnullis *Thyrn* dictus una cum *Gariene* effunditur, qui effluens juxta *Holt* à nemore sic dictum, & mercatu notum, cum eo quinque plus minus milliaribus distans, longo decursu quasi gradum confert per *Blickling*, nunc sedem antiquæ & insignis familiæ de *Clere*, quæ olim ad *Ormesby* incoluit, & *Ailesham* forum non infrequens, ubi prædia habuit olim Comes *Atholiæ* in Scotia, & dirutum monasterium *Benedicti de Hulmo*, vulgo *S. Benet in the Holme*, id est, *in Insula amnica*, quod Canutus Danus construxit, & firmissimis mœnibus propugnaculisque Monachi postea ita armarunt, ut potius castrum quam claustrum videretur. Adeo, ut Guilielmus *Conquæstor* expugnare non potuerit, donec Monachus ea lege prodidisset, ut Abbas crearetur: quod factum, sed statim novus Abbas, quia proditor, regis jussu, ut ferunt incolæ, suspensus justas proditionis pœnas persolvit. Terra vero adeo palustris in hac insula, ut resectis fibris & radicibus arborum, & arbustorum innatorum, aquis innatet, & quovis trahentem sequatur. Suntque nonnulli qui ex cochleis subinde effossis mare eo irrupisse credunt. Inde delabitur hic fluvius per *Ludham* Episcoporum Norwicensium ædes, & *Clipsby*, quod antiquæ & claræ in hoc tractu familiæ nomen contulit, statimque *Garieni* aquas consociat suas.

Trin fl.

Blickling.

Ailesham.

S. Benets.

Ludham. Clipsby.

A *Garienis* ostio littus ad *VVinterton* notissimum nautis promontoriolum recta quasi in Boream tendit, cui nomen inditum à Brumali situ suspicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori objacet, qui contra aggeres oppositos violentius irruit. Ager tamen circumvicinus (multorum opinione) totius Angliæ & pinguissimus, & resolutissimus: utpote qui minimum laborem poscit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo (quod de Bizacio Africæ scribit Plinius) & à parte altera jugi, anu vomerem trahente facile proscinditur.

Ager pinguissimus.

A *VVinterton* statim conversa ora in Oceanum sine ulla fere prominentia recedit longo tractu & jacenti, usque ad *Eccles* ab Oceano fere absorptam. Inde celsiori littore per *Bronholme* quondam monasteriolum à *Glanvillis* locupletatum, fastigiato colli impositum, cujus Crux magna veneratione apud majores habita: haud procul à *Gimmingham*, quod cum aliis *Maneriis* Thomæ Comiti Lancastriæ, I. Comes Warenniæ & Surriæ olim dedit, & per *Cromer*, ubi Cothonem multis magnisque expensis, Oceano tyrannice impugnante,

Gimmingham.

Wenburne.

gnante, vicini frustra sunt moliti, procurrit ad *VVauburnehope* sinum non ita pridem munitum, à *VVauburne* oppidulo sic dictum, cui intercessione Olivarii de *Burdegalia* Mercatum & nundinas Rex Edwardus Secundus concessit. Huic proximum *Clay*, & è regione fluviolo divisa *Blakeney*, *Nigeria* nostro Balæo, Carmelitarum collegium superiori sæculo celebre, à Rob. de *Roos*, Rob. *Bacon*, & I. *Brett* conditum, è quo prodiit Ioannes *Baconthorp*, à loco natali (quæ nunc Equestris prosapiæ *Heydonorum* sedes est) nominatus, vir eo seculo eruditione tam varia & recondita, ut in summa admiratione apud Italos fuerit, & *Doctor Resolutus* vulgo vocaretur. Unde de eo Paulus Pansa, *Si Dei Opt. Max. penetralia adire suadeat animus, nemo accuratius essentiam ejus mandavit literis. Si rerum caussas, si naturæ effectus, si cœli varios motus, ac elementorum contrarias qualitates discere exoptet quisquam, hic se officinam offert. Christianæ religionis arma Vulcaniis munitiora contra Iudæos solus hic* Resolutus Doctor *ministranda tradidit, &c.* A *VVauborn* ora est depressior ad S. Edmundi promontoriolum crebris rivulis interscissa & distincta, à maris injuria tumulis arenariis, *Meales* vocitant, ægre defensa.

Blakeney. 1321.

Ioannes Baconthorp.

Doctor Resolutus.

Meales, vel Meeles.

Walsingham.

Interius *VValsingham* vix quatuor hinc milliaribus abest. Unde à maris vicinitate *Parathalassam* vocat Erasmus. Nunc optimi croci proventu, nuper peregrinatione ad Divam Mariam virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat viculus, quam qui superiori sæculo non inviserat, & dono salutaret, in Deos impius videbatur. Sed hanc suis ipsius verbis Erasmus qui vidit, tibi describet, *Haud procul à mari passuum fere quatuor millibus, vicus est vix alia re victitans, quam commeantium frequentia. Collegium est Canonicorum, sed quibus à Latinis Regulæ cognomen additur, medium genus inter Monachos & Canonicos, quos Seculares appellant. Collegium hoc vix alios habet proventus, quam ex liberalitate Virginis. Nam majora quædam donaria servantur: Cæterum si quid est nummorum aut levioris precii, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi Priorem vocant. Templum est nitidum & elegans, verum in eo non habitat virgo: sed illud honoris gratia cessit filio. Illa suum habet templum ut à dextra sit filio. Nec hic tamen habitat, nondum enim ædificium est absolutum, & locus est undique perflabilis patentibus ostiis, patentibus fenestris, & in propinquo est Oceanus ventorum pater. In eo templo, quod inabsolutum dixi, est sacellum angustum, ligneo tabulatu constructum ad utrumque latus per angustum ostiolum admittens salutatores. Lumen est exiguum, nec fere nisi ex cereis, fragrat odor naribus gratissimus. Imo si introspicias, dicas Divorum esse sedem, adeo gemmis, auro, argentoque nitent omnia.* Sed patrum memoria cum in ecclesiarum opes & possessiones Henricus Octavus oculos & mentem defixisset, hæc disparuerunt omnia. De *VValsinghamia* nihil aliud est quod attexam, nisi Equestrem Walsinghamiorum familiam (ut qui Genealogias rimantur volunt) hinc nomen & originem duxisse: è qua floruit clarissimus Eques Franciscus *VValsingham* Reginæ Elizabethæ à Secretis, vir in maximis regni negotiis ut prudentia eximia, ita industria singulari. In vicinia vero ad *Houghton* celebris quondam floruit *Neirfordorum* familia, qui nuptiis cum Petronilla de *Vallibus*, quæ circa *Holt*, *Cley* & alibi opimum habuit patrimonium, valde fuerant locupletati. Sed littus revisamus.

Regulares.

Houghton.

Neirford.

VValsinghamiæ ad Occasum in littore vicinum erat antiquum Illud BRANNODVNVM, ubi cum Saxones primum Britanniam infestarent, Equites Dalmatæ sub Comite Littoris Saxonici præsidium egerunt: nunc vero vicus est rusticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, vallumque (Castrum vicini vocant) quod octo plus minus jugera includit, ostendens, & *Brancaster* nominatur, ubi Romanorum nummi antiqui sæpius eruuntur. Percommode huic loco præsidium impositum fuit, ad *S. Edmundi* enim sacellum vicinum, & *Hunstanton* à S. Edmundo illo constructum, ora ad Austrum reflectitur, sinumque laxiorem admittit piratis expositum, in quem plura flumina se effundunt. Nec vel hoc nomine omittendum est *Hunstanton*, quod sedes fuerit inclytæ & equestris familiæ *Le-Strange*, ex quo, regnante Edwardo Secundo, Ioannes Baro *Le-Strange* de *Knockin*, Hamoni fratri natu minori eam donaverit.

Brannodunum.

Brancaster.

Hunstanton.

Le-Strange.

Capturam accipitrum, copiosam piscaturam, gagaten, & electrum in hoc littore sæpius repertum sciens omitto, cum & alibi hoc tractu hæc affatim suppetant. Memoria tamen haudquaque indignum est *Sharnborn* in hac ora, tum quod secundam hujus provinciæ Christianorum ecclesiam Fœlix Burgundus, qui Orientales Anglos ad fidem Christianam, & perpetuæ fœlicitatis dona perduxit, hoc in loco construxerit, (primam enim ad *Babingley*, ubi terram conscendit, posuisse perhibent) tum quod ex fide antiquarum schidarum creditur, Anglium Dominum hujus loci ante Normannorum adventum, ex sententia ab ipso Guiliel. *Conquæstore* pro tribunali lata hoc prædium contra Warrenium, cui *Conquæstor* donaverat, recuperasse. Quod urgent qui Guilielmum illum ex pacto & conventione, non jure belli Angliam occupasse volunt.

Sharborn.

Fœlix Episcopus.

Sinum illum nostri *The VVashes* vocant, Ptolemæus ÆSTVARIVM METARIS, forte *pro Maltraith* dixit, quo nomine hujusmodi æstuaria alibi Britanni nuncuparunt, nec aliud quam æstuarium incertum, quale hoc est, illis significat. Huic, qua *Ouse* flumen Oceano obnititur, assidet *Linne*, à diffusis forsitan aquis nominatum, hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Oppidum hoc est amplum, profunda fossa, mœnibus late magna ex parte cinctum, duobusque exiguis fluviolis divisum, qui pontibus plusminus xv conjunguntur: & quanquam recentius sit, & non ita pridem *Linum Episcopi* dictum, quod ad Episcopos Norwicenses usque ad Henrici Octavi tempora spectarit, (è ruinis enim vetustioris emersit, quæ è regione in *Marshland* hodie *Old Lynne*, & *Linum Regis* vocatur) portus tamen securitate qui aditu est facillimus, mercatorum frequentia, ædium pulchritudine, & civium opulentia, si Norwicum excipias, facile inter Icenos primas vendicat. Immunitatibus etiam gaudet amplissimis, quas sanguine suo à Ioanne Rege, dum ejus caussam tuerentur, emerunt, qui Prætorem constituit, & suum ipsius gladium præferendum tradidit, & scyphum argenteum inauratum, quod adhuc asservant, donavit. Libertates postea amissas

The Washes.

Metaris æstuarium.

Lynne.

amissas non sine sanguine etiam ab Henrico Tertio redemerunt, cum ejus signa sequuti infœlici prælio contra proscriptos Barones in Eliensi insula dimicarent, quod liber Eliensis, & Matthæus Parisiensis contestantur.

Mersh-land.

E regione *Lynni* trans flumen *Mershland* regiuncula palustris (quod nomen indicat) subjacet, fossis & elicibus ad eliciendas & corrivandas aquas ubique distincta, gleba admodum exuberanti, & pecorum læto proventu, adeo ut in loco quem *Tilney smeth* vocitant, plus minus triginta millia ovium pascantur: sed Oceanus allatrando, alluendo, inundando, & lacerando sæpissime gravissimeque ita exercet, ut vix aggeribus cohiberi possit.

Tilney smeth.

Walpole.

Celebriora hujus loca sunt *VValpole*, quod loci Dominus Eliensi olim ecclesiæ cum filio donavit, quem ibi Monachum instituit, *Wigenhall* possessio I. Howardi, regnante Edwardo Primo, cujus posteri in honoratissimam & illustrissimam familiam propagati. *Tilney*, de quo jam dixi, quæ veteri & Equestri stirpi *Tilneiorum* nomen fecit, & *S. Mariæ* antiquæ prosapiæ *Carviliorum* sedes.

Tilney.

S. Maries.

Oram nunc maritimam legimus omnem, introrsum vero, ad Occiduum agri latus oppida sunt etiam quam plurima, sed quia recentioris illa memoriæ, paucis percurram. Iuxta Linnum *Rising* castrum edito colli appositum, & arcis Norwicensis æmulum, olim *Albineiorum*, postea Roberti de *Monte alto*, qui Hugonis de *Albineio* Comitis Arundeliæ sororem & cohæredem duxit, demumque fuit *Mowbraiorum*, qui ex familia qua *Albineii* prognati, ut accepi, sedes; nunc vero vetustate prolapsum quasi animam efflavit.

Rising.

Castleacre.

Inferius *Castleacre*, ubi Comitum Warrenniæ quondam habitatio, in castro nunc semiruto ad fluviolum. Qui anonymus exoritur haud procul à *Godwicke* fausto nomine, ubi ædes sunt exiguæ, sed quibus magnum est ornamentum dominus, vir clarissimus ex Equestri dignitate Edwardus *Cooke* raris naturæ dotibus, & in jure Angliæ Municipali ut versatissimus, ita perspicacissimus. Quod Angliæ testatissimum, & cum Procuratorem Regium quam plures annos egerit solertissime, & nunc, cum è *Communium Placitorum* tribunali summus *Iusticiarius* jus dicit consultissime; nec minus certe ex editis de jure nostro Commentariis, quibus de suo, & de postero seculo præclare est meritus.

Godwicke.

Neirford.

Tenui lapsu hic fluviolus in Occidentem aquas ad *Lynnum* trahit, per *Neirford*, quæ inclytæ familiæ *Neirfordorum* nomen fecit, & *Neirborrough*, ubi prope ædes equestris familiæ *Spilmannorum* in editiori colle sepimentum militare munitissimum antiquo opere cernitur, situ ad agrum vicinum tuendum opportuno. *Penteney* inde eidem fluviolo adsidet cœnobiolum, quod commune sepulchrum olim erat hoc tractu nobilium.

Wormegay.

Huic vicinum adjacet *VVormegay* vulgo *VVrongey*, quod Reginaldus de *VVarrena* frater Guilielmi de *VVarrena* Comitis Surriæ Secundi habuit cum uxore, quæ *de donatione sive maritagio* (ut illo seculo loquebantur) Comitis illius erat, ut legi, per cujus è filio neptim ad *Bardolphos* statim translata fuit, qui summo in honore Barones admodum nobiles diu floruerunt, tribusque quinquefoliis aureis in parma cyanea usi sunt: quorum hæreditatis magna pars una cum titulo Guilielmo *Phellips* cessit, & per ejus filiam ad Vicecomitem de *Bello-monte* transivit.

Bardolphi Barones.

Swaffham. Ashele. L'office de Napparyre.

Magis ad Ortum apparent *Swaffham* forum celebratum, quondam Comitis Richmondiæ possessio, *Ashele Manerium*, cujus jure *Hastingi*, & *Greii* Domini Ruthuniæ mappis quæ mensis insternuntur, & linteis quæ in solenni regum Angliæ inauguratione adhibentur, olim præfuerunt. *North Elmeham*, ubi aliquandiu sederunt Episcopi, cum in duas diœceses divisa esset hæc provincia.

Dereham.

Dereham, in quo Withburga Regis Annæ filia sepulta, quæ quia à luxuria, & levitate remotissima, sanctissima virgo à majoribus inter sanctas relata. Cui proxima est *Gressenhall*, atque illi adjunctum *Elsing* olim *Folliotorum*, qui magna dignitate claruerunt, possessiones, quæ dotali jure per filiam Richardi *Folliot* ad Hugonem de *Hastings* è familia de *Abergevenny* devenerant, tandemq; per filias & hæredes Hugonis *Hasting* postremi, *Gressenhall* Hamoni *Le-Strange* de *Hunstanston*, & *Elsing* Guilielmo *Brown* fratri Antonii *Brown* primi Vicecomitis *Montisacuti* obvenerunt.

Gressenhall. Elsing. Folliot.

Ichborrouw. Iciani.

In hac etiam parte est *Ic-borough*, quod ICIANOS fuisse, quorum Antoninus memorat, opinatur Talbottus. Nec est cur de his plura verba faciam. Nihil mihi jam longius est quam enumeratis Norfolciæ Comitibus, & Ducibus, Cantabrigienses adire.

Norfolciæ Comites & Duces.

Radulphum quendam *East-Angliæ*, i d est, Norfolciæ, Suffolciæ & Comitatui Cantabrigiensi præfecit Guilielmus *Conquæstor*, qui statim rebus novandis, ut dixi, inhians, fuit ejectus. Post aliquot annos, regnante Stephano, Hugo *Bigod* Comes fuit Norfolciæ, nam cum pax inter Stephanum & Henricum Andegavensem (qui postea Rex Henricus II) convenit, diserte cautum erat ut Guilielmus Stephani filius totum Norfolciæ Comitatum haberet, excepto inter alia *tertio denario unde Hugo Bigod erat Comes.*

Composi. inter R. Steph. & He. Ducem Andegaviæ.

Robertus Montensis.

Quem tamen denuo Rex Henricus Secundus *Comitem fecit de tertio denario de Norfolc. & Norwic.* Cui anno Henrici Secundi XXVII defuncto successit filius Rogerus, qui nescio ob quam caussam à Rege Richardo Primo Chartam Creationis novam impetravit, illi Hugo filius, qui Matildem primogenitam Guilielmi *Marescalli* Comitis Penbrochiæ filiam, & ex hæredibus unam sibi matrimonio copulavit. E qua suscepit Rogerum Comitem Norfolciæ, Angliæque Marescallum, qui luxatis in hastiludio corporis articulis sine prole fatis concessit, & Hugonem *Bigod* Angliæ Iustitiarium, in prælio ad *Lewes* occisum, cujus filius Rogerus patruo in Norfolciæ Comitatu & Marescalli dignitate suffectus erat. Qui cum in Regis Edwardi Primi offensionem insolenti contumacia incurrisset, honores, & hæreditatem fere universam in Regem transcribere coactus est, in usum Thomæ de Brotherton Regis filii, quem ex Margareta sorore Philippi *Belli* Regis Franciæ susceperat. Sic enim refert historia ex Bibliotheca S. Augustini Cantuariensis, Anno MCCCI *Rogerus Bigod Comes Norfolciæ regem Edwardum constituit hæredem suum, & virgam Marescallatus ei tradidit hac conditione, quod si uxor ejus liberos pepererit, sine omni contradictione à parte Regis omnia ut prius recipiet, & habebit pacifice; & dedit ei Rex 1000 libras, & millia libratas*

terræ

terræ pro vita una cum Marescallatu & Comitatu. Cum autem ille sine prole fato functus esset, Rex Edwardus Secundus Thomam de *Brotherton* fratrem suum ex transcriptione quam dixi, titulis Marescalli & Comitis Norfolciæ honoravit. Ejus autem filiam Margaretam quæ dicta *Marescalla* & Norfolciæ Comitissa, enuptaque fuit Ioanni Domino *Segrave*, Norfolciæ Ducissam ad vitam, eodemque tempore Thomam *Mowbraium* Notinghamiæ Comitem Margaretæ è filia nepotem, primum Norfolciæ Ducem *sibi & hæredibus masculis creavit* Rex Richardus Secundus, cui Comitis Marescalli Angliæ *statum* & *stilum* antea concesserat. Hic ille est, qui Henricum Lancastrium Herefordiæ Ducem in crimen coram rege vocavit, quod aculeata quædam verbula in Regem effutierat. Cumque singulari certamine pugnaturi essent, ad ipsa repagula voce præconis regia authoritate pronuntiata erat sententia, ut uterque exularet, Lancastrius in decennium, *Mowbraius* in perpetuum, qui Venetiis postea obiit, filiis duobus in Anglia relictis. Quorum Thomam Comitem *Marescallum* & Nottinghamiæ, (nec alio ille titulo usus) nova molientem Henricus Lancastrius, qui regnum jam occuparat, Henrici Quarti nomine notus, securi percussit. Frater autem & hæres Ioannes favore Henrici Quinti excitatus, & annos jam inde aliquot tantum Comes *Marescallus*, & Nottinghamiæ itidem dictus, tandem primis auspiciis regni Henrici Sexti authoritate Parlamentaria vi diplomatis à Rege Richardo Secundo concessi, *ut filius Thomæ Ducis Norfolciæ patris sui, & hæres Thomæ fratris, declaratus* erat Dux Norfolciæ. Huic successit Ioannes filius, qui obiit anno primo Edwardi Quarti, & illi itidem Ioannes filius, qui patre superstite Surriæ & Warrenniæ Comes ab Henrico Sexto creatus erat. Cujus unicam filiam Annam Richardus Dux Eboraci Regis Edwardi Quarti filiolus duxit, & una titulos Norfolciæ, Comitis *Marescalli*, Warrenniæ, & Nottinghamiæ à patre accepit. Cum autem ille & uxor in teneris annis sublati essent, Richardus Tertius Rex Angliæ hunc titulum Ducis Norfolciæ, & Marescalli authoritatem Ioanni *Howard* contulit, qui *consanguineus & unus hæredum* Annæ Ducissæ Eboracensis, & Norfolciæ, quam modo dixi, compertus, utique cujus mater altera filia erat illius primi Thomæ *Mowbray* Ducis Norfolciæ, quemque Baronis honore Rex Edwardus Quartus dignatus erat. Ioannes iste in prælio ad *Bosworth* occubuit dum contra Henricum VII pro Richardo animose pugnaret. Hujus filius Thomas, qui ex creatione Richardi Tertii Surreiæ Comes, in paternum Norfolciæ titulum ab Henrico Octavo restitutus erat, cum Iacobo Quarto Scotorum rege occiso, Scoticam aciem ad *Flodden* profligasset. In cujus victoriæ monumentum *Howardorum* familiæ concessum est, ut in media area illa argentea transversa (*Bendam* vocant) quæ in ipsorum clypeo gentilitio cernitur, scutum aureum interponeret cum dimidiato Leone rubro, sagitta ora transfixo, intra ejusdem coloris limbum duplicem utrinque liliatum, quod proxime ad Scotorum Regum insignia accedit. Thomas filius huic successit, quem inter reciprocos fortunæ æstus jactatum tempora nostra viderunt, cujus è filio Henrico (qui summam nobilitatem primus inter Angliæ proceres literarum splendore illustravit) nepos Thomas, læsæ majestatis reus, quod nuptias cum Maria Scotorum Regina cogitaverit, Anno Salutis CIↃ DLXXII capite plexus, Norfolciæ Ducum erat postremus. Ex quo tempore stirps ejus aliquandiu fere intermortua jacuit, nunc autem vitali Regis Iacobi rore irrigata, rediviva effloreſcit.

Parliam. 21 Rich. 2.

Rot Paul. 3 H. 6.

Parlam. 17. Edw. 4.

Scutum honorarium in insignibus Hawardorum.

Vide in Adagiis Hadr. Iu. Achilleum votum.

Sunt in hac provincia Parochiales ecclesiæ plus minus 660.

CAMBRIDGE-SHIRE.

Ntrorsus ager Cantabrigiensis, Saxonice Grentbrigg-scýre, vulgo *Cambridge-shire*, longius in Aquilonem productus, Norfolciæ & Suffolciæ objacet, à meridie Orientalibus Saxonibus, & Hertfordensibus, ab Occasu Bedfordiensibus, & Huntingdonensibus, à Septentrione Lincolniensibus, & *Usa* flumine, qui ab Occasu in Ortum tranversum intersecat, in duas partes dispertitus.

Inferior & Australis, magis culta, magis consita, ideoque lætior, non perlibrata planitie, sed exigue plana, plurima, imo tota (nisi qua Crocum copiose progignit) frumentariis jacet campis, hordeumque laudatissimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, ligulisque enatis tosto, *Byne* maxima copia conficiunt (nos *Mault* vocamus) & ad cervisiam coquendam utimur: quo in vicinas regiones distrahendo maximum quæstum faciunt incolæ. Ulterior, & Septentrionalis pars, quod frequentibus fluminum alluvionibus paludescat, & in insulas dispergatur, *The Ile of Ely* dicitur, pascuis uberrimis perviridis & læta, cæterum aqua alicubi subeunte quodammodo suspensa, nonnunquam vero inundante, maximam partem adoperta.

Byne. Mault.

Inferioris partis Occiduum latus perstringit ex Consularibus Romanorum viis altera (*Ermingstreat* liber Eliensis vocat) quæ Huntingdoniam recta ducit, per *Roiston* in ipso agri limine, oppidum notum, sed tamen novum, de quo jam antea diximus, & *Caxton* quæ olim Baronia Stephani de *Eschallers*, à cujus posteris regnante Henrico Tertio, descendit ad *Frevillos*, & ab illis per *Burgoinos* ad *Ierminos*. Nec *Gamlinghay* procul hinc dissitum est, ubi habitarunt *Avenelli*, quorum hæreditas per nuptias devenit ad vetustam familiam de *S. Georgio*, ex qua plurimi equestri dignitate floruerunt à tempore Henrici Primi, ad *Hatley*, qui ab illis *Hatley S. George* denominatur.

Roiston. Vide in Hertfordiæ Comitatu. *Caxton.*

Hatley S. George.

Magis ad Occasum hanc partem mediam interluit fluviolus qui ex *Ashwell* demissus ab Austro in Boream, ut se *Usæ* committat, variis anfractibus contendit per *Shengay*, ubi lætissima hujus Comitatus prata, Templariorum Militum olim *Præceptoriam*, quam Sibylla Rogeri de *Monte-Gomerico* Comitis Salopiæ filia, & uxor I. de *Raines* illis anno MCXXX donavit, nec procul à *Burne* castro, quod olim *Picotti* Vicecomitis hujus agri, & *Peverellorum* Baronia, à quibus per filiam honor & possessiones ad Gilbertum *Peche* devenerunt, quorum ultimus cum secundæ uxoris filios promovisset, Edwardum Primum Angliæ Regem hæredē scripsit. Morem enim Romanorum sub Imperatoribus illo seculo Angliæ proceres revocarunt, scribendi scilicet principes hæredes, cum apud principes in offensa essent. Deflagravit vero hoc castrum bello Baronico sub Henrico Tertio à Ribaldo de *Insula* sive *L'isle* incensum; quo tempore Walterus de *Cottenham* vir magni honoris suspendio ob rebellionem periit. Quo nomine hunc fluvium appellent scriptores, controvertitur; alii *Grantam*, *Camum* alii nuncupant, quibus ego potius assentior, tum quod obliquior incedat; hoc enim Britannis *Cam* sonat, unde obliquior in Cornwallia fluvius *Camel* dicitur: tum etiam quod vetus illud oppidum CAMBORITUM, quod Antoninus in tertio Britanniarum Itinere memorat, huic adsedisse, ex distantia, nomine & Romanorum nummis hic prope pontem magna copia inventis mihi fere persuaserim. CAMBORITUM etenim *Vadum ad Camum*, vel *Vadum flexuosum* significat, nam *Rith* Vadum Britannis nostris significat, quod eo adnoto, ut Galli facilius videant, quid sit *Augustoritum*, *Darioritum*, *Rithomagus* &c. in Gallia. Sed *Camboritum* nostrum maluerunt Saxones Grant-ceaster, & Gront-ceaster vocare, quod nomen etiamnum retinet, sed unde factum fuerit, nondum video. A *Gron* Saxonica dictione, quæ locum palustrem significat, si deducerem, forsitan errarem: Asserius tamen loca palustria in agro Sommersettensi semel atque iterum *Gronnas paludosissimas* Saxonico-Latino vocabulo dixit, & urbem Frisiæ Occidentalis, quæ palustri loco sita, *Groneingen* dici notissimum est. Sed nominis hujus rationem venentur alii. Hæc circa annum Christi DCC *desolata civitatula fuit*, ut inquit Beda, dum memorat, *juxta muros inventum fuisse locellum de marmore albo pulcherrime factum*, *operculoque similis lapidis aptissime tectum*. Nunc autem viculus est, cujus partem Henricus *Laceius* Lincolniæ Comes Henrico filio notho ea lege donavit, ut ejus posteri (qui jampridem defecerunt) non aliud quam Henrici nomen usurparent: alteram partem Henricus Sextus Rex Angliæ è Lancastrensi familia oriundus, cui Comitis Laceii patrimonium obtigit, Collegio suo Regio in Cantabrigia sive *Cambridge* concessit. Quæ antiqui Camboriti vel pars, vel proles fuit, adeo & situ & nomine est confinis. Nec facile crediderim *Cam* à *Grant* deflexum, utpote duriuscula hæc videatur deflexio, in qua præter unam omnes literæ absorbentur: existimarim potius vulgum antiqui nominis *Camboriti*, vel *Cami* fl. vocabulum retinuisse, licet scriptores Saxonico nomine *Grantbridge* sæpius usi fuerint. Urbs hæc, quæ altera Angliæ Academia, alter oculus, & ἔρεισμα alterum, clarissimaque bonarum literarum & pietatis officina ad *Camum* sedet, qui cum Occidentale ejus latus insulis ludens perspersérit, ad Ortum conversus in partes dispertit duas, ponteque conjungitur, unde recentius hoc nomen *Cambridge* enatum. Ultra pontem Castellum cernitur amplum & vetustum, quod sua jam fata complesse videatur, & Collegium S. Magdalenæ sacrum. Cis pontem, ubi urbis pars longe maxima jacet, platearum descriptione, templorum frequentia, & XVI pulcherrimis Musarum sacrariis, sive Collegiis omnia nitent, in quibus eruditissimi viri magno numero aluntur, maximarumque artium scientia, & linguarum cognitio ita florent, ut literarum, religionis, & totius doctri-

Shengay. A Commanderye.

Burne. Barones de Burne. Historia Barnwellensis. Rex hæres privatorum.

Camboritum.

Rith quid Britannis, & Gallis significavit.

Grancester.

Gron quid.

Cambridge.

doctrinæ fontes jure optimo censeantur, qui Ecclesiæ & Reipub. hortos salutaribus aquis suavissime irrorant. Nec quicquam hic desideres, quod in florentissima Academia requiras, nisi quod è palustri situ aliqua est cœli gravitas. Fortasse autem, qui eo loci primum Academiam instituerunt, Platonis judicium approbarunt. Is enim cum corporis habitudine uteretur optima, Academiam insalubrem Atticæ locum studiis delegit, ut quod redundans esset, & animum gravaret, loci intemperie supprimeretur. Nihilominus majores nostri viri longe prudentissimi hanc urbem, nec sine Deo Duce, studiis dicaverunt, præclarisque operibus illustrarunt.

Collegia.

Et ne in optimos illos literarum patronos, imo (ut cum Eumenio loquar) liberorum nostrorum parentes pessime ingrati videamur, ipsos, & Collegia, quæ bonis literis consecrarunt, honoris caussa ex historia Cantabrigiensi summatim memoremus. Cantabrum Hispanum anno ante Christum natum CCCLXXV, Academiam hanc primum instituisse, & Sebertum Orientalium Anglorum regem anno post Christum DCXXX, restituisse perhibetur. Postea Danicis procellis subinde eversa diu neglecta jacuit, donec sub Normannico imperio omnia dilucescere incœperint. Iam inde literarum diversoria, Hospitia, & Aulæ studiosis excitata fuerunt, sed nullis possessionibus dotata. Primum vero Collegium (quod S. Petri Domus vocatur) Hugo *Balsham* Episcopus Eliensis, anno MCCLXXXIV extruxit & dotavit, quem sequuti & imitati Richardus *Badew* ab Elizabeta Clara Vltoniæ Comitissa adjutus anno MCCCXL, Aulam Clarensem; Maria de *S. Paulo* Penbrochiæ Comitissa anno MCCCXLVII, Aulam Penbrochiensem; Societas fratrum Corporis Christi MCCCXLVI, Collegium Corporis Christi, quod & S. Benedicti dicitur, Aulam Trinitatis Guilielmus *Bateman* Episcopus Norwicensis circa annum MCCCLIII, Edmundus *Govenile* anno MCCCXLVIII, & Ioannes *Cajus* Medicus nostro tempore Gonevilli, & Caji Collegium. Henricus Sextus Rex Angliæ Collegium Regium MCCCCXLI, (cui sacellum adjunxit, quod inter pulcherrima orbis ædificia suo jure sibi locum vendicat) Margareta Andegavensis ejus uxor anno MCCCCXLVIII, Collegium Reginale, Robertus *VVoodlark* MCCCCLIX, S. Catharinæ Aulam, Ioannes *Alcoke* Episcopus Eliensis Collegium Iesu, anno MCCCCXCVII, Margareta Richmondia Regis Henrici VII mater, Collegium Christi nec non S. Ioannis circiter annum MDVI, novis ædificiis nunc splendide adauctum, Thomas *Awdley* Angliæ Cancellarius Collegium Magdalenæ MDXLII construxit, quod Christophorus *VVrey* summus Angliæ Iusticiarius & ædificiis & possessionibus modo restauravit, potentissimusque Rex Henricus Octavus S. Trinitatis Collegium anno Salutis MDXLVI, ex tribus composuit, scilicet ex S. Michaelis Collegio, quod Hervæus de *Stanton* regnante Edwardo Secundo struxit, ex Aula Regia ab Edwardo Tertio fundata, & *Fishwici hospitio*. Quod, ut Musis operantes amœnius habitent, nunc reconcinnatum, imo de novo splendida magnificentia ita exædificatum, curante

Ioannes Cajus.

Brittannia.

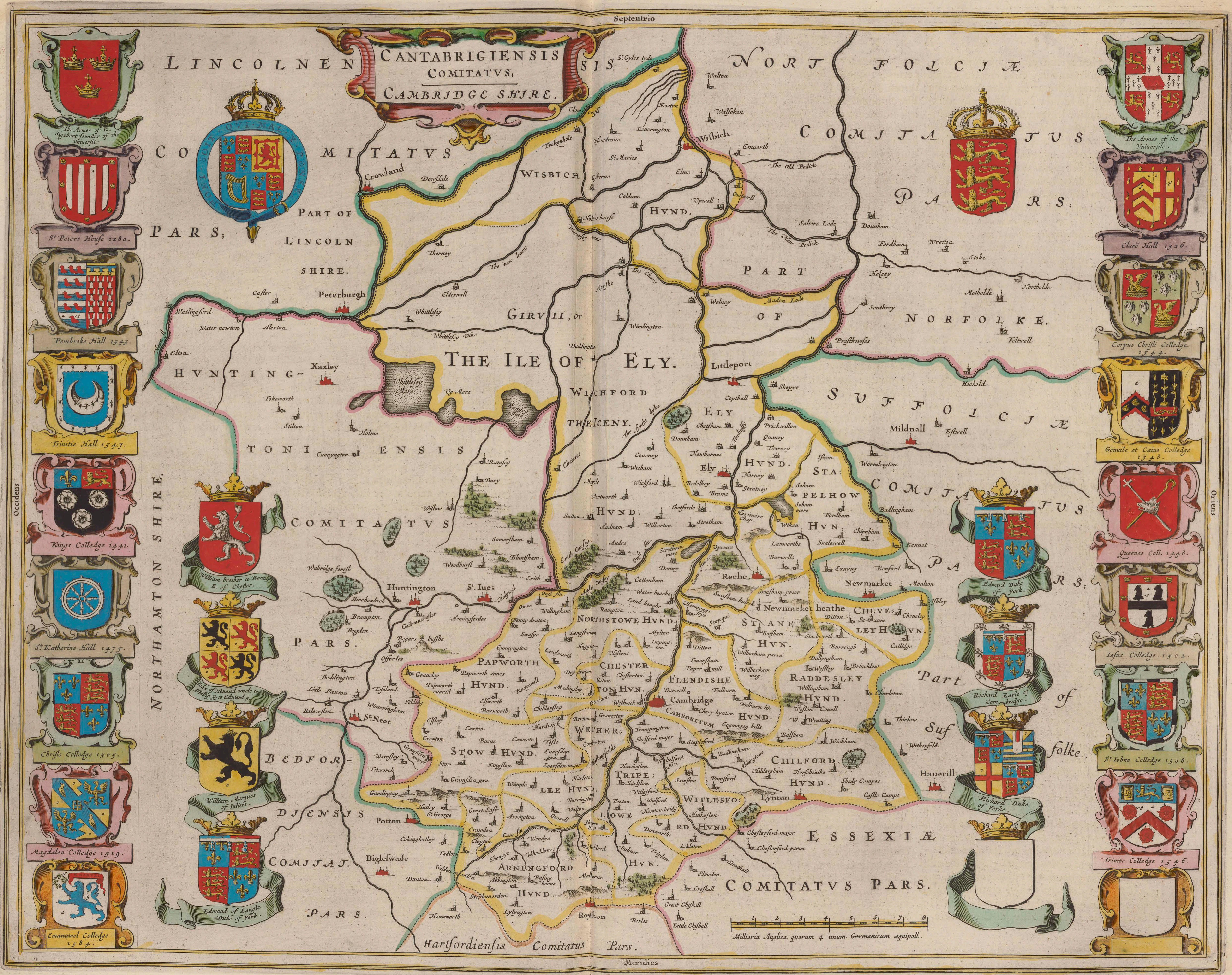
Thoma *Nevillo* ejusdem Collegii Magistro, & Ecclesiæ Cantuariensis Decano dignissimo: ut Collegium sua amplitudine, ædium descriptione & pulchritudine, vix alteri in orbe Christiano cedat, & ipse vere ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΗΣ, vel maximo Philosopho judice censendus, cum in publica non in privata tantos sumptus impenderit. Quodque bonis studiis, nostro sæculo, & nobis gratulor, honoratissimus & prudentissimus vir D. Gualterus *Midmay* Eques auratus, & Elizabethæ ab intimis consiliis novum Collegium in Emmanuelis honorem posuit, & Francisca *Sidney* Comitissa Sussexiæ quinque millia librarum ad Collegium extruendum, quod *Sidney-Sussex* diceretur, testamento legavit, quod jam absolutum.

Barnwell.

Cœnobiola, & fraterculorum ædes omitto, cum obscurioris erant notæ, præter *Barnwell*, quod Paganus *Peverell* vir bellica virtute insignis, & vexillifer Roberti Ducis Normanniæ in bello sacro, regnante Henrico Primo, à templo S. Ægidii, ubi *Picotus* Vicecomes Canonicos instituerat, ad hunc locum transtulit, & triginta monachos induxit, eo quod tunc temporis triginta erat annorum. Nominis rationem ex privata loci historia, si placet, legas, *Paganus* Peverell *impetravit ab Henrico Primo locum quendam extra Burgum Cantabrigiæ. De illius loci medio fonticuli satis puri, & vividi emanabant, Anglis Barnwell, id est, Fontes puerorum, eo tempore appellati, eo quod pueri & adolescentes semel in anno in vigilia nativitatis Sancti Ioannis illic convenientes more Anglorum luctamina, & alia ludicra exercebant puerilia, & cantilenis, musicisque instrumentis sibi invicem applaudebant. Vnde propter turbam puerorum & puellarum illuc concurrentium & ludentium, mos inolevit ut eodem die illic conveniret negotiandi gratia turba vendentium & ementium.*

Historia Barnwelensis.

Nec à Martis tamen furore, quamvis Musis sacrata, omnino libera fuit Cantabrigia. Cum enim Dani passim latrocinia agitarent, sæpius hic hibernarunt, & anno Salutis decimo supra millesimum, cum Sueno Danus omnia acerbissimo tyrannidis terrore oppримeret, nihil famæ, & Musis donarunt: quod tamen Sullam Athenis fecisse legimus, sed totam incendio misere deformarunt. Primis nihilominus Normannorum temporibus satis frequens erat, legimus enim in Guilielmi Primi Censuali libro. *Burgus de Grentbridge in decem custodias dividitur, &* CCCLXXXVII *mansiones habet. Sed pro Castro destructæ fuerunt domus octodecim*, cum Guilielmus ille Primus Anglos quos nuper vicerat castris tanquam frænis servitutis ubique coercere statuit. Bello postea Baronico proscripti ex insula Eliensi plurimum damni intulerunt, ad quorum direptiones cohibendas fossam altam ad Orientalem urbis partem duxit Henricus Tertius, quæ etiamnum *Kingsdich* dicitur. Vocat hic me tacita nonnullorum expectatio, ut de antiquitate hujus Academiæ opinionem proferam meam: sed nihil me interpono, nec enim animus est florentissimas nostras Academias συγκρίνειν, quibus pares non noverim. Vereor tamen ne Nephelococcygias nobis conciderint, qui hujus vetustatem longe supra veri fidem efferentes Cantabrum istum statim post Romam conditam, multos videlicet ante Christum natum annos hanc Academiam instituisse

Septentrio
CANTABRIGIENSIS COMITATUS, CAMBRIDGE SHIRE.
LINCOLNENSIS COMITATUS PARS;
PART OF LINCOLN SHIRE.
NORTFOLCIÆ COMITATUS PARS;
PART OF NORFOLKE.
THE ILE OF ELY.
HUNTINGTONIENSIS COMITATUS PARS.
NORTHAMTON SHIRE.
BEDFORDIENSIS COMITAT. PARS.
SUFFOLCIÆ COMITATUS PARS;
Part of Suffolke
ESSEXIÆ COMITATUS PARS.
Hartfordiensis Comitatus Pars.
Meridies
Occidens
Oriens
Cambridge
Newmarket
Huntington
Peterburgh
Wisbich
Ely
Royston
Milliaria Anglica quorum 4 unum Germanicum æquipell.
St. Peters House 1280.
Pembroke Hall 1343.
Trinitie Hall 1347.
Kings Colledge 1441.
St. Katherins Hall 1475.
Christs Colledge 1505.
Magdalen Colledge 1519.
Emanuel Colledge 1584.
Clare Hall 1326.
Corpus Christi Colledge
Gonvile et Caius Colledge 1348.
Queenes Coll. 1448.
Iesus Colledge 1502.
St. Iohns Colledge 1508.
Trinitie Colledge 1546.
William Marques of Iuliers.
Edmund of Langle Duke of York.
Edward Duke of York.
Richard Earle of Cambridge.
Richard Duke of Yorke.

tradiderunt. Hoc certum est, quocunque tempore primum instituta fuit, circa Henrici primi tempora, bonarum literarum sedes denuo esse cœpit: sic enim in vetusta Petri Blessensis ad Ingulphum appendice legitur, *Transmisit Abbas Ioffredus ad Manerium suum de Cotenham juxta Cantabrigiam Gislebertum commonachum & sacræ Theologiæ professorem cum aliis tribus monachis, qui sequuti eum in Angliam philosophicis theorematibus & aliis scientiis primitivis instructissimi, quotidie Cantabrigiam adeuntes, & conducto quodam horreo publico suas scientias palam profitentes in brevi temporis excursu grandem discipulorum numerum contraxerunt. Anno vero secundo adventus illorum, in tantum accrevit discipulorum numerus, tam ex tota patria, quam ex oppido, quod quælibet domus maxima, horreum, nec ulla ecclesia sufficeret eorum receptaculo. Vnde diversis in locis à se divisi & formam Aurelianensis Studii sequuti, summo mane frater Odo Grammaticus & Satyricus singularis pueris & junioribus sibi assignatis legebat Grammaticam juxta Prisciani doctrinam & Remigii in eundem. Ad horam vero primam Terricus acutissimus Sophista Logicam Aristotelis juxta Porphyrii, & Averrois Isagogas & commenta adolescentioribus tradebat. Ad horam vero tertiam frater VVilhelmus Rhetoricam Tullii, Quintilianique flores perorabat, magister vero Gislebertus omnibus Dominicis diebus & sanctorum festis verbum Dei ad populum prædicabat. Ex isto itaq; fonte parvo qui crevit in fluvium magnum videmus nunc lætificatam civitatem Dei, & totam Angliam factam frugiferam, per plurimos magistros doctoresque de Cantabrigia exeuntes ad similitudinem sancti Paradisi, &c.* Quo autem tempore facta sit *Vniversitas*, Robertus de *Remington* pro me dicet, *Regnante Edwardo Primo de studio Grantbridge facta est Vniversitas, sicut est Oxonium, per curiam Romanam.* Sed quid ego imprudens in hanc arenam pedem impono? In qua jampridem duo eruditissimi senes digladiati sunt, quibus ego sane arma libentissime submitto, & tantis nominibus honore quam possum maximo, in omnibus assurgo. Meridianus qui Cantabrigiæ vertici imminet, partibus XXIII, scrup. XXV, ab ultimo Occidente distat. Arcus vero ejusdem Meridiani inter Æquatorem & Verticalem punctum interjectus gradibus LII, scrupulis XI, commensuratur.

Ioffredus factus Abbas Croulandiæ 1109.

Proxime Cantabrigiam ad Ortum brumalem colles eminent editiores, *Gogmagoghils* studiosi vocant, Henricus Huntingdonensis *Amœnissima montana de Balsham* dixit à viculo subjecto, in quo, ut ille scripsit, Dani nihil sibi ad immanissimam crudelitatem reliquerunt. In horum summitate militare vallum vidimus amplum sane, triplici aggere firmatum, & plane eo tempore inexpugnabile munimentum, (ut quibusdam rei bellicæ non imperitis placet) nisi quod aqua longius absit: Æstiva vero fuisse Romanorum, vel Danorum nonnulli existimant. *Vandelbiriam* autem appellare videtur Gervasius Tilburiensis. *Sub Cantabrigia*, inquit, *locus erat* Vandelbiria *dictus, eo quod illic Vandali Britanniæ partes sæva Christianorum peremptione vastantes castrametati sunt: ubi ad monticuli apicem fixere tentoria, planities in rotundum vallata circumcluditur, unico ad instar portæ aditu patens ad ingressum.* De militari spectro hic obversante, quod subtexit, quia nugacissimum delirantis vulgi commentum videtur, tacitus prætermitto. Non enim nostri instituti est dulces, ut inquit ille, fabulas nectere, & aures oblectare.

Gogmagoghils.

Vallum militare.

Wandlesbury.

In valle sub his collibus *Salston* cernitur, quod à *Burghis de Burgh Green* per Walterum *De la Pole* & *Ingolthorp* ad Ioannem *Nevill* Marchionem *Montis-acuti*, & per ejus filiam & hæredum unam ad *Hudlestonos* qui hic claruerunt venit. Magis ad Ortum primum *Hildersham* occurrit, quondam *Bustlerorum*, nunc per nuptias *Parisiorum*, deinde juxta nemora *Horsheath* locum habet, cujus possessio ad antiquas & claras *Argentoniorum* & *Alingtoniorum* familias, de quibus alibi, longa serie spectasse dignoscitur, utique *Alingtoniorum* jam habitatio. *Castle Camps*, antiqua etiam *Verorum* Oxoniæ Comitum sedes contigua est, quæ ad Hugonem *Vere* pertinuit (sic habet vetus Inquisitio) *ut esset Regis Camerarius.* Cum tamen verissimum sit, Henricum Primum Angliæ Regem concessisse Alberico de *Vere* hoc munus hisce verbis: *magistram Camerariam totius Angliæ in feodo & hæreditate, cum omnibus dignitatibus, libertatibus, & honorificentiis ad eam pertinentibus, ita libere & honorifice sicut Robertus Mallet tenuit, &c.* Reges nihilominus alios atque alios ad hoc munus obeundum pro arbitrio designarunt. Nec procul fossæ illæ magnæ & longæ hinc inde cernuntur, quas Orientales Anglos duxisse certum est ad Mercios cohibendos qui repentinis incursionibus cuncta obvia immaniter populari solebant. Prima autem harum incipit ad *Hinkeston* & in Ortum per *Hildersham* versus *Horsheath* quinque plus minus milliaria procurrit. Huic vicina secunda *Brentdithch* dicitur, & à *Melborne* per *Fulmer* ducit. Sed hinc jam pedem retrahamus, de aliis hujusmodi prætenturis suo loco statim dicturi.

Salston.

Horsheath. Vide in *Hertfordshire.*

Castle-Camps.

Cameraria Angliæ. I. Great Chamberlan.

Flemsdeke, & alia.

Sub ipsam autem Cantabrigiam ad Ortum prope *Sturum* amniculum, nundinæ totius Angliæ celeberrimæ, sive convenarum multitudinem, sive mercium copiam spectes, quotannis mense Septembri habentur. In proximo qua iter erat impeditissimum, & itinerantibus molestissimum, pulcherrimam aggesto aggere viam non ita pridem per tria plus minus mill. pass. versus *Newmarket*, optimus & integerrimus vir D. G. Hervæus Legum Doctor, & Aulæ Trinitatis Cantabrigiæ Præpositus magnis impensis, sed pio, & laudabili sane instituto substruxit.

Sturbridge faire.

Vbi hic agger desinit apparet tertia fossa antiquitus ducta, quæ ab Orientali *Cami* fluminis ripa exorsa per *Fenn Ditton*, sive rectius *Dichton* ab ipsa fossa dicta recta ducit inter *VVilberham magnam* & *Fulburn* usque ad *Balsham*. Hæc hodie *Seaven Mile Dike*, vulgo vocatur, quia septem milliaribus à *Newmarkett* abest, olim *Fleam-dyck*, id est *Fugæ fossa*, à fuga aliqua memorabili, ut videtur. Ad *VVilberham* illam, olim *VVilburgham* incoluerunt olim Barones de *Insula*, sive *Lisle de Rubeomonte*, vetustæ nobilitatis, è quibus Ioannes ob virtutem bellicam inter primos Georgiani ordinis *Fundatores* ab Edwardo Tertio accensebatur; superestque ejus familiæ hæres masculus senectute venerandus, & prole fœcundus Edmundus *L'isle* qui etiamnum hujus loci Dominus.

Fossæ.

Fleam-dyke.

Hinc magis in Ortum ad quintum milliare introrsum quarta prætentura, sive fossa omnium maxima cum suo vallo cernitur, quam vulgus hominum quasi dæmonum, non hominum opus demi-

Divels-Dyck.

demirans *Divels-dyke* appellitat, alii *Rech-dyke* à *Rech* mercatorio oppidulo ubi incipit. Hæc procuIdubio illa eſt de qua Abbo Floriacenſis ubi Orientalis Angliæ ſitum deſcribit, *Ab ea parte qua Sol vergit in Occaſum ipſa provincia reliquæ inſulæ eſt contigua & ob id pervia, ſed ne crebra irruptione hoſtium incurſetur, aggere ad inſtar altioris muri, & foſſa humo præmunitur.* Per plura enim milliaria planitiem illam quæ *Newmarket-heath* dicitur, qua incurſionibus patuit, tranſverſim ſecat exorſa ad *Rech*, ſupra quam paluſtris eſt regio & invia, & deſinit juxta *Cowlidge*, qua via ſylvis impeditior. Limeſque fuit tum regni, tum Epiſcopatus Orientalium Anglorum. Quis tanti operis author incertum, recentiores ſcriptores ad Danicum Regem Canutum referunt. Cum tamen Abbo ille ejus meminerit, qui obiit antequam Canutus rerum in Anglia potiretur, & Chronicon Saxonicum, ubi agitur de rebellione Athelwolphi contra Regem Edwardum Seniorem *Dicum* ſimpliciter vocat. Edwardumque Regem quicquid inter *Dicum* & *Vſam* fl. interjacet uſque ad paludes Boreales vaſtaſſe docet, ac Æthelwoldum rebellem, & Eohric Danum tunc prælio ibidem cecidiſſe. Verum qui à Canuti tempore ſcripſerunt *Limitem S. Edmundi*, & *Foſſatum S. Edmundi* dixerunt, Canutumque Regem duxiſſe crediderunt, qui devotiſſimus S. Edmundi Martyris cultor maximas immunitates illius locis religioſis (ad expiandam ſceleratam patris Swani in eoſdem crudelitatem) uſque ad hanc foſſam conceſſit. Vnde Guil. Malmesburienſis in libro de Pontificibus: *Exactores vectigalium qui alias bacchantur fas nefaſque juxta metientes, ibi ſupplices citra Foſſatum S. Edmundi litigationes ſiſtunt.* Et has duas poſtremo nominatas *S. Emundi Foſſas* appellatas fuiſſe conſtat, nam Matthæus Florilegus bellum illud contra Æthelolphum inter duo *S. Edmundi Foſſata* confectum prodidit.

Obiit Abbo 1003. Sigebertus. Canutus regnare cœpit. 1018. Anno 905.

Burwell.

Iuxta *Rech* aſſidet *Burwell*; ubi olim caſtrum quod difficillimis illis Regis Stephani temporibus, Galfredus de *Magnavilla* Eſſexiæ Comes, qui in alienas poſſeſſiones irruendo, magnam famæ jacturam fecit, fortiter oppugnavit, donec ſagitta caput transfixus regiones illas longa formidine exſolvit. Vix uno & altero hinc milliari abeſt *Lanheath*, ubi multos jam annos *Cottoni* equeſtri ſplendore clari incoluerunt. A qua haud procul diſtat *Iſleham* olim *Bernardorum* hæreditas, quam per nuptias equeſtris *Peitanorum* familia adiit, qui è maſcula *Vffordorum* ſtirpe (è qua *Vffordi* Suffolciæ Comites) progerminarunt, ut inſignia gentilitia innuunt: licet à *Peiton* Suffolciæ oppidulo, ubi diu inſederunt, nomen pro more ejus ſeculi deſumpſerint.

Iſelham. Peitonii.

Kittling. Barones North. 977.

Ad eandem etiam foſſam *Kirtling*, quæ & *Catlidg* nominatur, ſitum habet, nunc celebris ædibus primariis Baronum *North*, quorum primum Edwardum *North* eo honore Maria Regina ob prudentiam decoravit. Olim vero Synodo frequenti notum, dum Eccleſiaſtici de Paſchate celebrando acriter inter ſe digladiarentur.

The Fennes and Iſle of Ely.

Superior & Septentrionalis hujus agri portio in inſulas amnicas tota diſpeſcitur, & intermeantibus crebris foſſis, canalibus & incilibus quaſi faſciis diſtincta, læta viriditate, æſtivis menſibus intuentium oculis arridet, hybernis autem tota fere aquis adoperta longius & latius quam oculorum acies metiatur, maris quodammodo ſpeciem mentitur.

Girvii.

Qui hanc & reliquam paluſtrem regionem quæ à Suffolciæ collimitio ad *Wainflet* in Comitatu Lincolnienſi per 68 milliaria & myriada jugerum comprehendit in quatuor Comitatibus, ſcilicet hoc Cantabrigienſi, Huntingdonenſi, Northamptonenſi & Lincolnienſi incoluerunt, Saxonico ſeculo *Girvii* dicebantur, id eſt, ut quidam interpretantur, *Paludicolæ*. Genus hominum pro loci ingenio aſperum, incultum, reliquis, quos *Vplandmen* vocant, invidum, qui grallis ſublime ut Gigantes ſpatiantes rei pecuariæ, piſcaturæ & aucupio omnes incumbunt. Ipſa regio, quæ brumali tempore, & aliquando maximam partem anni aquis *Vſæ*, *Grantæ*, *Neni*, *VVellandi*, *Gleni*, & *VVithamæ*, cum ſatis capaces meatus non habeant, diffuſis inundatur; cum aquæ ſe in ſuos alveos receperint, lætiſſimo gramine & fœno craſſiori (*Lid* vocant) ita luxuriat, ut cum ſatis ſuperque in uſum demeſſuerint injecto igne menſe Novembri, ut lætius proveniat, comburunt. Quo tempore uliginoſum hunc tractum flammis late vagantibus exardere videas, & admireris. Abundat præterea ceſpitibus & caricibus in ignis alimentum, arundinibus ad caſas contegendas, alnis etiam cæteriſque fruticibus aquaticis, præcipue ſalicibus eſt feraciſſima, tum ſoli naturâ, tum quod contra irrumpentium amnium impetus ſatæ, ſæpiuſque cæſæ, innumero hærede, ut Pliniano verbo utar, profuerunt. E quibus etiam & hic, & alibi corbes texuntur, quas cum Britanni *Baskades* vocent, ego, ut hoc obiter notem, Martialem non intelligo, niſi de his inter Apophoreta intellexerit in illo diſticho,

> *Barbara de pictis veni Baſcauda Britannis,*
> *Sed me jam mavult dicere Roma ſuam.*

Scordium.

Præterea Scordium, quod & Triſſago paluſtris dicitur, juxta foſſas copioſe profunditur. Verum paluſtres has inſulas Fœlix antiquæ memoriæ ſcriptor his verbis depinxit, *Eſt immenſæ* * *magnitudinis palus, quæ à Grontæ fluminis ripis incipiens, nunc carectis, interdum nigris fuſci vaporis laticibus, nec non inſularum nemoribus intervenientibus, & flexuoſis riparum anfractibus ab Auſtro in Aquilonem mare tenus, longiſſimo tractu protenditur.* Eandemque carmine Guilielmus Monachus Crowlandenſis in vita Guthlaci ſic deſcripſit,

*A Fenne.

> *Eſt apud Angligenas à Grontæ flumine, longo*
> *Orbe per anfractus ſtagnoſos, & fluviales,*
> *Circumfuſa palus, orientaliſque propinqua*
> *Littoribus Pelagi, ſeſe diſtendit ab Auſtro*
> *In longum verſus Aquilonem, gurgite tetro*
> *Morboſos piſces vegetans, & arundine denſa*
> *Ventorum ſtrepitus, quaſi quædam verba ſuſurrans.*

Adjunge his, ſi placet, ex Henrico Huntingdonenſi: *Paluſtris hæc regio lætiſſima eſt, & viſu decora, multis fluviis decurrentibus irrigata, multis lacubus magnis, & parvis depicta, multis etiam ſylvis, & inſulis florida.* Habe etiam in coronidem Guiliel. Malmesburienſis hæc paucula verba, *Piſcium hic tanta copia, ut ſit advenis miraculo, indigenis pro illorum admiratione ludibrio: nec minor aquaticarum volucrum vilitas, ut pro uno aſſe de utroque cibo quinque homines, & eo*

amplius non solum famem pellant, sed etiam ad satietatem se expleant.

De hac palustri regione exsiccanda quid sano & salutari consilio, vel specioso boni publici prætexu sæpius agitatum fuerit, etiam in consiliis Parlamentariis non libet referre. Verendum autem ne quod in Pontinis Italiæ paludibus exsiccandis sæpius accidit, ad pristinum statum redigatur. Adeo ut consultissimum nonnullis videatur quod in re simili monuit Apollinis oraculum, *Rebus divinitus constitutis manum non esse injiciendam.*

Pausanias in Corinth.

Hoc loci ingenio, & rerum affluentia freti seditiosi quidam, nec solum Angli contra Guilielmum *Conquestorem*: sed etiam Barones quotiescunque proscriberentur, hinc regibus negotium facesserunt: verum infœlici semper successu, quamvis ad *Eryth* & ad *Athered*, hodie *Audre*, ubi facillimus est in insulam transitus, subinde propugnacula posuerint. Et adhuc juxta *Audre* militare vallum spectatur mediocris altitudinis, sed spatiosius, quod *Belsars-hilles*, nescio à quo *Belisario* vocant.

Audre. Ely.

Pars hujus palustris regionis Australior & longe maxima, quæ hujus Comitatus censetur Anglo-Saxonice Eliȝ, nunc *The isle of Ely* à primaria insula nominatur. Quod nomen Beda ab anguillis deduxit, unde nonulli *Insulam Anguillariam* dixerunt. Polydorus Virgilius à Græco ἕλος, quod paludem denotat, repetit; alii ab *Helig* Britannico, quod salices significat, quibus præcipue abundat, cum aliarum arborum sit impatiens. Tombertum quendam Australium Girviorum principem partem hujus regionis Etheldredæ uxori in dotem dedisse legimus, quæ cum Egfridum Nordanhumbrorum Regem, cui secundo nupserat, reliquisset, ut Christo inserviret: in primaria harum insula, quæ proprie Elyȝ dicebatur, sexcentarumque familiarum tunc censebatur, devotis virginibus monasterium construxit, cui & ipsa prima præfuit. Quod tamen primum non fuit in hac palustri regione templum. Liber enim Eliensis Augustinum nostrum ad *Cradiden* Ecclesiam posuisse author est, quam Penda Mercius postea subvertit: & Malmesburiensis prodit Fœlicem Orientalium Anglorum Episcopum ad *Soham*, quæ Norwicensis adhuc juris est, primam sedem habuisse. *Soham*, inquit ille, *Villa est juxta stagnum quod volentibus ire in Ely, quondam periculosum navibus, nunc facta via per palustre arundinetum transitur pedibus. Sunt ibi adhuc indicia dirutæ à Danis Ecclesiæ, quæ habitatores pariter exustos cum ruinis operuit suis.* Quo etiam tempore illud Etheldredæ monasterium Danico furore corruit, sed restauravit Ethelwoldus Wintoniensis Episcopus, qui facta cum Rege conventione, insulam de integro emit, ejectisque sacerdotibus, monachis complevit, quibus Edgarus Rex, ut in ejus diplomate legitur, *concessit inter paludes caussas seculares duarum Centuriarum, & extra paludes quinque Centuriarum cum dimidia in VVichlaw, in provincia Orientalium Anglorum*, quæ *S. Etheldredæ Libertates* hodie dicuntur. Deinde amplissimis reditibus Reges, utrique Principes locupletarunt, inprimis *Brithnothus Comes jam bellum in Danos gesturus* DCCCCXCIX, *dedit Ecclesiæ de Ely Somersham, Spaldwic, Trumpinton, Ratindum, Heisbury, Fulburn, Tmerston, Tripleslow, Impetum*, (quod magnificè illum monachi excepissent) si modo occumberet illo bello. Occubuit vero ille ad *Maldun* quatuordecim diebus cum Danis congressus. Adeoq; ditatum fuit hoc Monasterium, ut Abbas (teste Malmesburiense) *mille quadringentas libras suo marsupio quotannis annumeraret.* Richardusque Abbas ultimus Comitis Gisleberti filius, hisce divitiis quasi ebrius, & Lincolniensi Episcopo subesse dedignatus, *auratis verbis*, ut scribunt monachi, & exquisita diligentia cum Rege egit, ut sedes Episcopalis hic constitueretur, quod morte præreptus non obtinuit. Statim Rex Henricus Primus, hoc à Papa consequutus, Hervæum Bangorensem præsulem à Wallis sede sua ejectum primum Episcopum instituit, cui & successoribus Cantabrigiensem agrum, qui ad Lincolniensem præsulem prius spectaverat, in diœcesim assignavit, & in his insulis jura quædam regalia confirmavit. Lincolniensibus autem Episcopis, quibus hanc insulam & Cantabrigiensem agrum subtraxerat, *Spaldwic manerium* ad damnum resarciendum concessit, vel ut Eliensis liber habet, *Datum est Manerium de Spaldwic Lincolniensi Ecclesiæ in jus perpetuum pro commutatione Episcopalis curæ super pagum Grantbrigensem.* Hervæus jam Episcopus constitutus nihil prius habuit, quam suæ Ecclesiæ dignitatem augere: *Vt esset ubique à telonio libera* (Eliensis libri verbis utor) *impetravit, de jugo servitutis, & custodia quam castello Norwici debebat, liberavit*: viam ab *Exning* ad *Ely* per paludes, VI plus minus mill. pass. substruxit, latifundia non pauca acquisivit. Successores autem acciso monachorum numero (è septuaginta enim solummodo quadraginta reliquerunt) rerum copia, divitiisque affatim ad patrum usque tempora affluxerunt, & dies festos & solennes tanto cum apparatu & pompa celebrarunt, ut reliquis Angliæ Monasteriis laudem omnem præripuerint. Vnde & Poëta illo sæculo non male cecinit,

S. Etheldreda, vulgo S. Andrye.

Cradiden.

Soham.

S. Etheldredæ Libertas.

Liber Eliensis.

Prævisis aliis, Eliensia festa videre,
Est, quasi prævisa nocte, videre diem.

Templum item, quod jam vetustate nutavit, paulatim extruxerunt, & in eam qua nunc cernitur amplitudinem perduxerunt: est enim amplum, excelsum, & elegans, sed procerum & Episcoporum tumulis, non sine summa indignitate comminutis nonnihil deformatum. Nunc autem pro numeroso illo monachorum grege substituti sunt Decanus, Præbendarii, Ludus Literarius, in quo viginti quatuor pueri erudiuntur, & aluntur. Quatuor ad hoc templum sunt à vulgo decantata, nimirum * Hypæthrum in ipso templi fastigio quod choro imminet octo columnis singulari arte à Ioanne de *Hothum* Episcopo suspensum. Sub templo ad Septentriones sacellum est Divæ Mariæ sacrum, eleganti sane opere à Simone de *Monte-acuto* Episcopo constructum. Ad Austrum magnæ altitudinis moles rotunda aggesta, *The Mont* vocant, cui mola alata imponitur, & vitis, ut ait ille, lætificata, quæ jam exaruit. Quæ hoc rhythmo olim complexus est hujus loci Monachus,

* *The Lantern.*

Hæc sunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque molendinum, nec non dans vinea vinum.

Ipsa vero *Ely* urbs est non exigua, nec sua sane elegan-

elegantia vel frequentia prædicanda, utpote ob uliginosum situm, cœlo parum salubri. In iisdem etiam paludibus alterum fuit ad Occasum æstivalem celebratissimum monasterium à dumorum condensitate & spinis *Thorney* dictum, olim ab Anachoretis *Ankerige*, ubi, ut est in libro Petroburgensi, Sexulfus vir inprimis religiosus *monasterium cum heremiticis cellulis construxit*. Quod postea à Danis subversum Æthelwoldus Wintoniensis Præsul ut rem monasticam promoveret, restauravit, Monachisque complevit, & arboribus undique circumsepsit. Locus, ut habet Malmesburiensis, *Paradisi simulchrum, quod amœnitate jam cœlos ipsos imaginetur, in ipsis paludibus arborum ferax, quæ enodi proceritate luctantur ad sydera, æquorea planities herbarum viridantibus comis oculos advocat, currentibus per capum nullus offensioni datur locus. Nulla ibi vel exigua terræ portio vacat, hic in pomiferas arbores terra se subrigit, hic prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per bajulos palos in celsum surgunt. Mutuum certamen naturæ & cultus, ut quod oblivíscitur illa, producat iste. Quid dicetur de ædificiorum decore, quæ solum mirabile quantum inter illas paludes solidum inconcussis fundamentis sustinet? Solitudo ingens ad quietem data monachis, ut eo tenacius hæreant superis, quo castigatius mortales conspiciantur. Fœmina ibi si visitur monstro habetur, maribus advenientibus quasi Angelis plauditur. Vere dixerim insulam illam castitatis diversorium, honestatis contubernium, divinorum philosophorum gymnasium.*

Thorney.

De *Wisbich* Episcoporum Eliensium castro ad tredecimum hinc milliare, quod inter paludes & flumina sedet, & nuper fuit carcer ad Pontificios coercendos constitutus, nihil habeo quod adjungam, nisi hoc oppidum una cum *VValepole*, monasterio Eliensi olim à possessore datum fuisse, cum Alwinum filiolum monasticæ vitæ ibi addiceret, Guilielmum Primum Castrum extruxisse, cum proscripti ex hac palustri regione excursiones facerent, & anno Salutis CIↃ CC XXXVI, cum Oceanus vi ventorum agitatus in hoc littus duos continuos dies incubuisset, latissimam terrarum hominumque stragem edidisse. Castrum vero lateritium quod nunc cernitur, avorum memoria construxit Ioannes *Morton* Episcopus Eliensis, qui etiam recta linea in palustri hac regione incile, quod *The New-leame* vocitant, duxit ad subvectationis commoditatem, ut frequentatione hoc suum oppidum uberiori quæstu increscceret; quod contra tamen vertit, nam non magno jam est usui, & conqueruntur vicini *Avonæ* sive *Neni* cursum in Oceanum per *Clowcrosse* omnino hinc esse impeditum.

Wisbich. *Walepole.* *New-leame.* *Clowcrosse.*

Primus Gantabrigiæ Comes habetur Guilielmus frater Ranulphi Comitis Cestriæ, ut legitur in diplomate Aleaxandri Episcopi Lincolniensis, dato M C XXXIX. Postea illi è regia Scotorum familia qui Comites fuerunt Huntingdoniæ, etiam Cantabrigiæ Comites fuisse existimare licet, cum ex Archivis regni constet, Davidem Huntingdoniæ Comitem *tertium denarium de Comitatu Cantabrigiæ accepisse*. Longo post tempore Ioanem Hannonium fratrem Guilielmi tertii Comitis Hollandiæ, & Hannoniæ, eo honoris evexit Rex Edwardus Tertius, in gratiam Reginæ Philippæ uxoris suæ, quæ Ioanni illi sanguine conjuncta. In cujus etiam gratiam, cum Ioannes ad Gallum defecisset, Guilielmum Marchionem Iuliacensem, qui ex Philippæ sorore natus, eodem titulo adauxit. His vero exteris defunctis, Edwardus Tertius hunc honorem in filium suum quintum Edmundum de *Langley* transtulit, quem cum *quatuor annos tenuisset* (ex authoritate veteris M S. libri loquor penes optimum Antiquarium Fr. Thinnum) *Comes Hannoniæ consanguineus D. Philippæ Reginæ ad Parlamentum veniens jus in eo vendicavit, & placatus recessit.* Edmundo de *Langley*, qui postea Dux Eboraci, nati sunt filii duo Edwardus Dux Eboraci, qui aliquandiu Comitatum Cantabrigiæ tenuit, & in Agincoutensi prælio cecidit, & Richardus, qui factus Comes Cantabrigiæ prona Henrici Quinti gratia, & cum consensu fratris Edwardi. Verum cum iste perfide & ambitiose ingratus exitium optimo ille Principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigiensium Comitum titulus una cum illo omnino evanuit, vel latuit inter titulos filii ejus Richardi, qui postea Dux Eboraci in integrum restitutus, *ut consanguineus sz. & hæres* patrui Edwardi Ducis Eboraci.

Comites Cantabrigiæ. 1399.

Parochiæ 163 in hoc Comitatu continentur.

HVNTINGDON-SHIRE.

Cantabrigienſes à dorſo contingit ager Huntingdonenſis, Saxonice Huntedunes cyre, vulgo *Huntingdonſhire*, eo ſitu locatus, ut ab Auſtro Bedfordienſes, ab Occaſu Northantonenſes, ut etiam à Septentrione, qua *Avona* fl. dirimitur, & ab Ortu Cantabrigienſes ſpectet. Regio ſementi ſatis apta, paſcendo pecori, ad Ortum qua paluſtris eſt, uberrima, alibi collium apricitate, & arborum opacitate amœna, totam enim ſylvis olim obſitam fuiſſe prædicant incolæ, & *Foreſtam* fuiſſe conſtat, donec Rex Henricus Secundus primis regni ſui temporibus *deforeſtaverit* univerſam, ut habetur in perambulatione veteri, *præter VVaybridge, Sapple & Herthei, qui fuerat boſci Dominici, & remanent Foreſtæ.*

Meridionalem partem *Vſa* fl. quem ſæpe dixi, alluit, & floribus veſtit. Ad quem inter alia obſcurioris famæ tria adſident notiſſima oppida, ubi relictis Bedfordienſibus, hunc agrum ſubintrârit. Primum inviſit *Sancti Neoti fanum*, vulgo *S. Needes*, à Neoto viro cum docto, tum ſancto, qui in propaganda Chriſti religione omne vitæ ſtudium conſumpſit, cujus corpus à *Neotſtock* in Cornwallia huc tranſlatum erat, & in ejus honorem Alfricus Elfridi Comitis Palatium in monaſterium convertit. Quod latifundiis plurimis Roiſia uxor Richardi Domini de *Clare* ſtatim à Normannorum adventu locupletavit. Antea vero hic locus ab Ainulpho viro etiam ſancto *Ainulphsbury* dicebatur, quod nomen in ejus parte etiam adhuc ſupereſt. Sub hoc ad *Hailweſton* viculum admodum tenuem duo ſunt fonticuli, alter dulcis, alter quodammodo ſalſus; hunc contra ſcabiem, & lepram; illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent vicini. Inde haud procul ſalutat *Vſa Bugden* elegantes Epiſcoporum Lincolnienſium ædes, & per *Hinchingbroke* quondam velatis virginibus ſacrũ, quas ab *Elteſley* in Comitatu Cantabrigienſi huc tranſtulit Rex Guilielmus *Conquæſtor*, & nunc Equeſtris familiæ *Cromwellorum* ſedem, *Huntingdoniam* accedit, Saxonice Huntantun Mariano, in ſigillo publico *Hunterſdune* id eſt *Mons venatorum*, vt interpretatur Henricus hujus Archidiaconus, qui ante annos CCCC floruit, unde venatorem in inſignibus geſtat, & novum vocabulum *Venantodunum* Lelandus noſter Latina incude nobis excudit. Præcipuum hoc eſt totius Comitatus oppidum, cui & nomen contulit, *tam ſitus fulgore*, ut inquit ille Archidiaconus, *quam ſui decore, tam paludum vicinitate; quam ferarum & piſcium fertilitate vicinis oppidis longe præeminens.* Edwardi Confeſſoris temporibus, ut ex Angliæ luſtro hoc adnotem, *fuerunt in hoc Burgo quatuor Ferlingi, in duobus fuerunt CXVI Burgenſes conſuetudinem, & geldum reddentes, & ſub iis C Bordarii: in aliis duobus Ferlingis CXI Burgenſes ad omnes conſuetudines, & geldum Regis.* Ad Septentrionalem *Vſæ* ripam editiori ſitu ſedet longius in Aquilonem productum, quatuor templis exornatum, monaſteriolumque habuit à Matilde Auguſta, & Euſtatio *Lovetoſt* fundatum, cujus parietinas ſub oppidum ad Ortum vidimus. Ad flumen prope pontem qui è ſaxo vivo ſpecioſus eſt, moles & area caſtri cernitur, quod anno reparatæ Salutis DCCCCXVII Edwardus Senior inſtauravit, David Scotus, cui, ut antiquus habet hiſtoricus, *Stephanus Rex Burgum Huntingdon in augmentum dederat*, multis operibus adauxit, Henricuſque Secundus demum, tum quod perfugium ſeditioſis fuiſſet, tum quod lites de eo ſæpius ſeruiſſent Scoti, & S. *Lizii*, ſolo ad lites præcidendas adæquavit, cum importuna illorum contentione irritatus juraſſet, quod nec illi de *S. Lizoo*, nec Scoti amplius de illo concertarent. Ex his caſtri molibus longe patente proſpectu, oculis ſubjicitur pratum (*Portſholme* vocant) *Vſa* flumine circumfuſum, ampliſſimum quidem, & omnium quæ Sol vidit floridiſſimum, de quo verno tempore vere illud uſurpari poteſt,

Ver pingit vario gemmantia prata colore.

Ea picturata amœnitate oculis blandiſſime arridet. Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ ſtat ejus quaſi mater, unde enata fuit, *Goodmancheſter* hodie dicta pro *Gormoncheſter*. Vicus maximus, & agricultura celebratiſſimus, campo patenti, ſoluto, & ad Solem reclivi poſitus. Nec eſt aliud in Anglia oppidum quod plures habeat ſtrenuos colonos, & plura exerceat aratra. Reges enim Angliæ hac itinerantes olim centum octoginta aratris ruſtica quadam pompa eductis, ſe excepiſſe gloriantur. Certe inter noſtrates, vitam ruſticam (quam ſapientiæ conſanguineam vocat Columella) ſtudioſiſſime colunt, ſive rei prudentiam, ſive impendendi facultatem, agendique voluntatem reſpicias: *Villam* ſuo tempore, *non inamabilem*, vocat Henricus ille Huntingdonenſis, *olimque nobilem fuiſſe urbem*, vere ſcribit. Nam ut Romanorum numiſmata ſæpe eruta, & itinerariam diſtantiam taceam; hanc urbem fuiſſe illam quæ apud Antoninum DVROLIPONTE perperam pro DVROSIPONTE dicitur, ipſa nominis ſignificatio probet; *Duroſiponte* enim (ignoſce quod unam literulam immutarim) idem ſonat Britannis quod *Pons ad flumen Oſe*. *Vſe* vero *Iſe*, *Oſe*, & *Ouſe*, hoc flumen promiſcue nominari in confeſſo eſt omnibus. Sed antiquato ſub Saxonibus nomine vetuſto, à Gormone Dano, cui has provincias cum pax conveniſſet, Ælfredus noſter conceſſit, *Gormonceſter* vocari cœpit, atteſtante vetere verſiculo:

Gormonis à caſtri nomine, nomen habet.

Hic ille eſt de quo I. Picus ſcriptor antiquus, ſic ſcribit, *Ælfredus Rex ſic Danos contudit, ut dabant ad libitum obſides, quod terra exirent, vel Chriſtianitatem reciperent. Quod & factum eſt: nam Rex eorum Guthrum (quem Gormondum vocant) cum triginta proceribus, & omni pene populo baptizatus, in filium ab Ælfredo ſuſceptus, impoſito ſibi nomine Athelſtano. Hic igitur manſit, dataque ſunt ſibi provinciæ Orientalium Anglorum, & Northanhumbrorum; ut eas ſub fidelitate regis foveret hæreditario quas pervaſerat latrocinio.* Nec prætereundum

S. Needs.

Ainsbury.

Fontes ſalutares.

Budgen.

Huntingdon.

Gormoncheſter.

Duroſiponte.

dum est quod aliqui etiam è priscis illis scriptoribus hanc urbem *Gumicester* & *Gumicastrum* vocarint, Machutumque hic Episcopum sedisse asseveranter affirmarint.

Hinc *Vsa* se proripiens, quum Cantabrigienses jam aditurus est, oppido satis nitido inter amœnissima prata affunditur, quod *Slepe* olim Anglo-Saxonice, nunc vero *S. Ives* dicitur ab Ivone Persa Episcopo, qui circa annum Chisti, ut scribunt, sexcentesimum Angliam magna sanctitatis opinione perlustravit, divinum verbum sedulo proseminavit, suumque nomen huic loco, in quo fatis concessit, reliquit. Vnde tamen brevi corpus ejus *Ramseiam* transtulerunt religiosi.

S. Ives.

Hinc vix trium milliarium diverticulo vidimus *Somersham* speciosam nuper Episcoporum Eliensium habitationem, quam Brithnotus Comes anno DCCCCXCI, Ecclesiæ Eliensi dedit, & Iacobus *Stanley* Episcopus ille in omnem luxum solutus novis ædificiis adauxit. Paulo superius erat *Ramsey* monasterium opulentissimum inter paludes positum, qua stagnant flumina, quum jam mollius solum ibi invenerint. Loci descriptionem, si placet, ex privata hujus monasterii historia, paucis habe, Ramsey, id est, *Arietis insula, à parte Occidentali, nam alias palustria loca humanis gressibus haud pervia longius protenduntur, à tellure solidiore duobus fere balistæ jactibus interjacentibus luteis salebris dirimitur. Qui locus olim segni tantummodo amne naves serena advectas aura placido jucundi marginis excipiens gremio; nunc gravi labore, & sumptu, lignorum, arenæ pariter & lapidum congerie lutosa obstructa abysso, calle solido in eadem parte pedibus aditur, duobus fere mill. pass. in longum extensa, latitudine paulo strictior habetur, quæ tam alneto quidem, quam arundineto cum virore calami, & junci pulchre in gyrum coronata: multo antequam inhabitaretur arborum genere, potissimum autem abundanti tota vestiebatur orno. Nunc vero longiore temporis tractu nemoribus ex parte demolitis, terra uberi gleba arabilis cernitur, & opima fructibus, frugibus jucunda, hortis consita, pascuis opulenta, & pratorum gratia verno tempore spectantibus arridente, veluti depicta floribus tota insula vario colore coloratur. Ambitur præterea paludibus anguillosis, & stagnis multimodi generis piscium, & avium natalium nutritivis. E quibus una est* Ramsey Mere *de nomine insulæ dicta, quæ cæteras adjacentes aquas pulchritudine, & fertilitate superexcellens, ab ea parte qua major insula sylva densior habetur, arenosam ipsius oram pulchre allambens delectabile videntibus spectaculum præbet, in cujus vastis gurgitibus laxatis tam sagenis, quam alterius generis retibus immissis, inescatis hamis, & cæteris artis piscatoriæ instrumentis admirandæ magnitudinis lucii, qui ab incolis* Hakeds *nuncupantur, persæpe extrahuntur, & indesinenter ubi laborat aquatilium industria venatorum, semper ibi multiplex aquatici generis capitur fœtus, semper tamen quod capiatur, abundat.* Deinde persequitur pluribus, quomodo Ailwinus vir regio sanguine natus, & ob authoritatem & gratiam qua apud Regem pollebat maximam, *Healf-Koning*, id est *Semirex*, agnominatus, piscatoris somnio admonitus extruxerit, Oswoldus Episcopus promoverit, Reges & alii reditibus ita adauxerint, ut septem millia librarum nostratium ad alendos sexaginta monachos annuo censu collegerit: sed cum jam dirutum sit, hæc plus satis nonnullis videantur. Adjungam tamen ex eodem authore inscriptionem tumuli Ailwini cum inusitatum dignitatis titulum præ se ferat.

Somersham.

Ramsey.

Ramsey Meere.

Hakeds.

HIC REQVIESCIT AILWINVS INCLITI REGIS EADGARI COGNATVS, TOTIVS ANGLIÆ ALDERMANNVS, ET HVIVS SACRI COENOBII MIRACVLOSVS FVNDATOR.

Hinc ad *Peterborrow*, quæ decem plus minus milliaribus abest, Canutus Rex, quia torrentibus & alluvionibus iter impeditius erat, viam, (*Kingsdelfe* historicis nostris vocatur) magnis operibus haud procul à *VVittlesmere* lacu magno constravit. Vtque hoc monasterium Occidentalem agri partem exornavit, sic mediam *Saltria* Cisterciensium quondam monasterium à secundo Simone de *Sancto Lizio* Huntingdoniæ Comite constructum. A quo parum abest *Cunnington*, quod de *Honore de Huntingdon* (ut municipalis juris periti loquuntur) tenetur, ubi intra fossam quadratam vestigia expressa cernuntur castri antiqui, quod fuit sedes, uti etiam *Saltria*, ex dono Canuti, Turkilli Dani illius qui hic inter Orientales Anglos egit, Suenumque Danorum regem ad Angliam diripiendam evocavit. Post cujus abitum Waldeofus Siwardi Northumbriæ Comitis filius Huntingdoniæ Comes, qui Iuditham Guilielmi *Victoris* ex uterina sorore neptim duxit, per cujus filiam natu maximam in Regiam Scotorum familiam devenit. Illa enim secundis nuptiis juncta fuit Davidi Huntingdoniæ Comiti, (qui postea regnum Scotiæ obtinuit) filio juniori Malcolmi *Can-mor* Regis Scotorum, & Margaretæ uxoris è regia Anglo-Saxonum prosapia: neptis enim fuit illa Regis Edmundi *Ferrei* lateris, è filio Eadgaro *Exule*. Davidi natus erat Henricus, Henrico David Comes Huntingdoniæ. Per cujus alteram filiam Isabellam descendit *Cunnington*, & alia latifundia jure conjugali ad Robertum *Brus*, à cujus primogenito filio Roberto, qui agnomine *Nobilis*, IACOBVS Rex Magnæ Britanniæ recta linea genus ducit, à Bernardo autem filio juniore, cui hoc *Cunnington* cum *Exton* obtigit, Robertus *Cotton* vir dignitate equestri, qui præter cæteras virtutes bonarum artium admirator & indagator summus, conquisitis undique monumentis venerandæ Antiquitatis hic instituit armarium, è quo mihi in his tenebris lumen pro singulari humanitate sæpenumero prætulit.

Kingsdelfe.

Sawtrey vulgo.

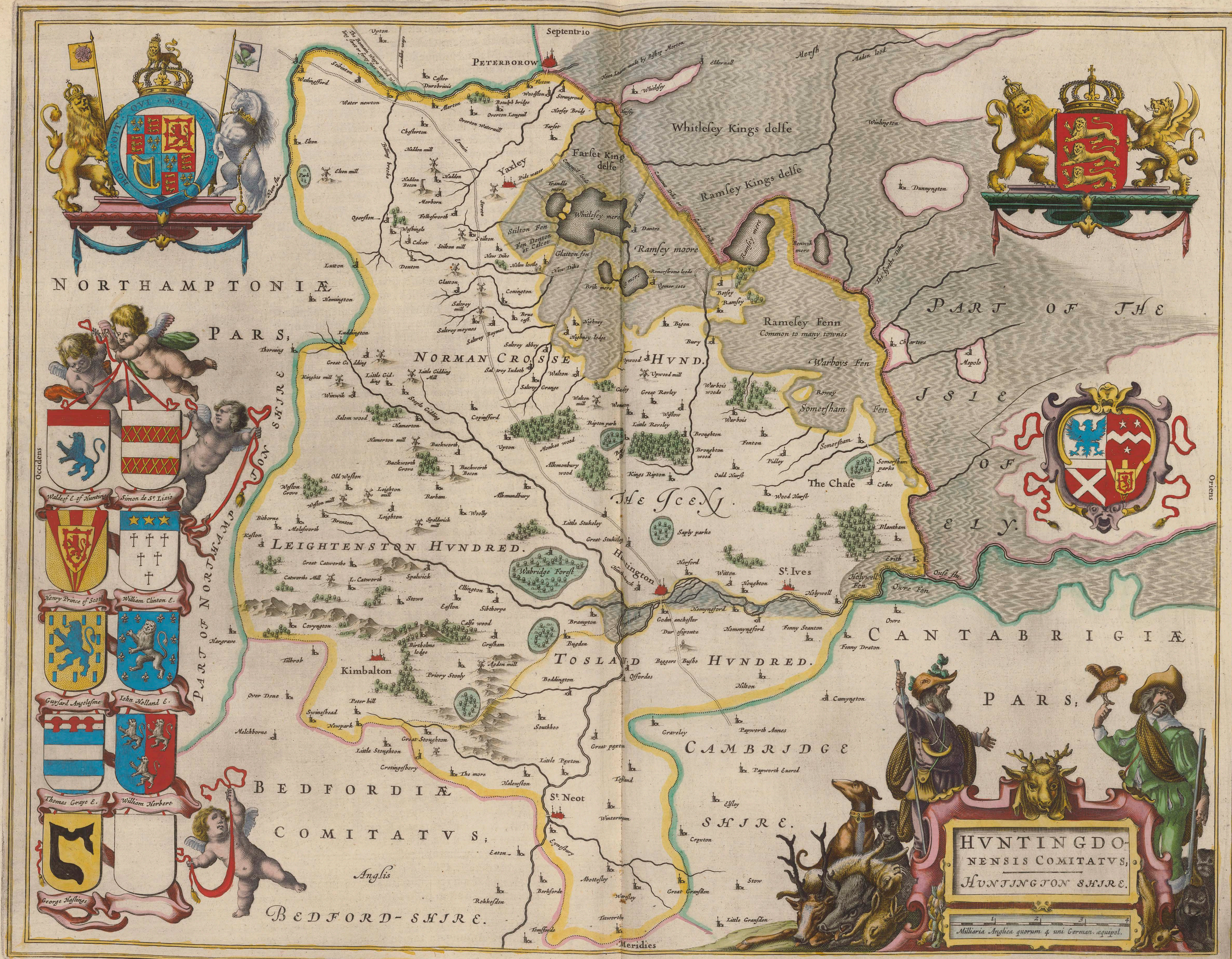
Cunnington.

Saltria.
Turkillus Danus.

Verum hæc loca solo depressiore & multos menses demerso, * alibi etiam quasi aquis sublato natante, à lacuum offensa, & palustri gravitate minime sunt libera. Hic sex mill. pass. longitudine, tres latitudine diffunditur limpidus & piscosus ille lacus *VVitlesmere* in regione admodum palustri, sed cœli gravitatem piscationis utilitas, pastionis ubertas, & cespitum copia in ignis alimentum facile, ut ajunt accolæ, compensant. Rex enim Canutus *singulis villis juxta Mariscum positis proprium Mariscum dividi jussit per Turkillum*, quem modo dixi, *Danum, qui ita divisit, ut unaquæque villa tantum de Marisco ipso ad usus proprios proprie haberet, quantum firma terra cujusque villæ Mariscum contra se positum tangeret. Sanxitque ut nulla villata in*

*Mosses.

Witlesmere lacus.

HVNTINGDONENSIS COMITATVS;
HVNTINGTON SHIRE.
Milliaria Anglica quorum 4 uni German. æquipol.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
NORTHAMPTONIÆ PARS;
PART OF NORTHAMPTON SHIRE
BEDFORDIÆ COMITATVS;
Anglis BEDFORD-SHIRE.
CANTABRIGIÆ PARS;
CAMBRIDGE SHIRE.
PART OF THE ISLE OF ELY.
NORMAN CROSSE HVND.
LEIGHTENSTON HVNDRED.
TOSLAND HVNDRED.
PETERBOROW
Whitlesey Kings delfe
Ramsey Kings delfe
Ramsey moore
Rameley Fenn
Common to many townes
Warboys Fen
Somersham
The Chase
St. Ives
Kimbalton
St. Neot
Yaxley
Wabridge Forest

25

alterius Marisco foderet vel falcaret sine licentia, & ut pastura iis omnibus esset communis, id est *cornu sub cornu, pro pace & concordia inter se tuenda*. Sed hæc obiter.

Historiola Eliensis.

Cum filii & famuli Canuti à *Petriburgo* ad *Ramseiam* evocati per illum lacum trajicerent, *Irruerunt nequissimi venti, tempestasque turbinosa illis alacriter navigantibus atque vocibus amœnis vociferantibus exorta ex omni eos parte circumquaque involvit, ita ut de vita illorum aut securitate vel cujuscunque spe adjutorii deposita funditus desperarent, sed omnipotentis Dei clementia eos omnino non deseruit, nec atrocissimam voraginem totaliter absorbere permisit: sed quosdam ab illis furentibus fretis ex sua dispensatione misericorditer liberavit, quosdam vero secundum justum suum occultum judicium, in illis undis ab hac luce caduca transire permisit. Et cum tanti fama discriminis ad Regis notitiam pervenisset, timor eum & tremor vehementer arripuerunt; sed procerum suorum & amicorum consilio relevatus, ad futura in posterum immanis belluæ infortunia præcavenda, quoddam fossatum in Mariscis inter Ramesyam, VVittlesyamque adjacentibus militibus atque famulis spathis & gladiis suis signari & postmodum mundari per operarios ordinavit, unde, ut ab antiquis prædecessoribus fide dignis accepimus, fossatum illud à nonnullis circumhabitantibus* Swerdesdelf *propter gladiorum consignationem nomen accepit, quidam illud* Cnouts-delf *secundum ejusdem regis vocabulum appellari statuerunt.* Vulgo tamen hodie *Steedsdike* vocant, limesque inter hunc Comitatum & Cantabrigiensem habetur.

Charta fundationis Saltriæ.

Swerdesdelfe, aliud à *Kingsdelf*.

Kimbolton.

Orientale hujus agri latus *Kinnibantum* castrum, nunc *Kimbolton*, olim *Magnavillanorum*, postea *Bohunorum* & *Staffordorum*, hodie *VVingfeldorum* habitatio condecorat. Sub quo *Stoneley* cœnobiolum erat à *Bigramis* fundatum. *Awkenbury* parum hinc abest, quam Rex Ioannes dedit Davidi Comiti Huntingdoniæ, & Ioannes Scotus ejus filius Stephano *Segrave*, cujus libentius memini, quod ille inter Aulicos fuit, qui docuit nullam potentiam esse potentem. Ægre etiam ad eminentem statum conscendit, anxie constitit, & repente decidit: *In juventute enim sua de clerico factus Miles, licet de humili genere oriundus, strenuitate sua ultimis diebus adeo ditatus & exaltatus est, ut inter primos Regni reputatus, pro Iustitiario Angliæ habitus est, & omnia fere Regni negotia pro libitu disposuit.* Tandem vero regis favore omnino excidit, delituitque ad mortem in monasterio, *& qui prius à clericatu ad militiam per arrogantiam confugerat, ad clericatus officium reversus coronam quam reliquerat, inconsulto Episcopo revocavit.* Parum hinc *Leighton* abest, ubi splendida ædificia Gervasius *Clifton* Eques auratus inchoavit, & *Spaldwicke* adjacet, quod Lincolniensi Ecclesiæ ad damnum resarciendum donavit Rex Henricus Primus, cum Eliensem Episcopatum ex Lincolniensi diœcesi abstractum instituerit.

Steph. Segrave.

Matth. Paris.

Leighton.

Elton.

Vbi vero fl. *Nen* hunc agrum subintrat, *Elton* alluit sedem celebris & antiquæ familiæ *Sapcottorum*, ubi privata Capella singularis elegantiæ cum vitreis fenestris artificiosissime depictis extructa ab Elizabetha *Dinhamia* vidua Baronis *Fitz-warin*, in hanc familiam enupta. Sed paulo superius his omnibus vetustior urbecula erat prope *VValmsford*, quam Henricus Huntingdonensis *Caer Dorm*, & *Dormeceaster* vocat ad *Nene* fl. & ante sua tempora penitus excisam memorat. DVROBRIVÆ proculdubio hæc fuit Antonino, id est, *fluminis trajectus*, & nunc eodem sensu *Dornford* dicitur juxta *Chesterton*, manifestaque urbis prostratæ indicia præter antiquos nummos exhibet. Ad hanc enim via militaris Romanorum ab *Huntingdonia* recta ducit, pauloque super *Stilton*, quod olim *Stichilton* dictum, celso aggere conspicitur, & *Erminstreat* antiqua Charta Saxonica vocatur. Hic vero per medium valli quadrati transit, cujus latus boreale mœnibus munitum videtur, reliquis lateribus tantum aggesta terra. Iuxta quod plures capuli è saxo sive sepulchra jampridem effossa fuerunt, in fundo *R. Beuill* ex veteri & clara in hoc agro familia. Vtramque ripam hanc urbem occupasse credunt nonnulli, viculumque *Caster* in altera ripa, ejus partem fuisse sunt qui opinantur, & opinioni sane fidem adjicit antiqua historia, quæ docet ad *Nene* locum fuisse *Dormundcaster*, in quo cum Kinneburga monasteriolum ædificasset, primum *Kinneburge-caster*, & postea contracte *Caster* vocari cœpit, Kinneburga illa Christianissima Pendæ pagani Regis filia, & Alfredi Nordanhumbrorum Regis uxor, *mutavit imperium in Christi ancillatum* (ut ex antiquo loquar authore) *& huic suo Monasterio tanquam mater sacrarum virginum præfuit.* Quod postea circa annum Salutis CIↃ X, Danico furore solo erat adæquatum. Vbi vero fl. jam relicturus est hunc Comitatum *Bottle-bridge* (ita contracte nunc vocatur pro *Botolph-bridge*) antiquas ædes allabitur, quas à R. *Gimels*, *Draitoni* & *Lovetti* ad *Shirleiorum* familiam hæreditaria serie transtulerunt. Illisque adjunctum est *Overton*, corrupte nunc *Orton*, quod fisco propter *Feloniam* addictum redemit à Rege Ioanne Nigellus *Lovetoft*, cujus soror & cohæres enupta Huberto vel Roberto de *Brounford* illi liberos suscepit qui *Lovetoft* sibi nomen assumpserunt.

Walmsford.

Durobrivæ.

Stilton, *Ermingstreat*.

Caster in Com. *Northampton*.

Bottlebridge.

Huntingdonensis hæc provincia inclinato jam Anglo-Saxonum imperio Comitem habuit officiarium Siwardum, (nec dum hæreditarii erant in Anglia Comites) verum provinciarum præfecti pro usu ejus seculi Comites dicebantur, adjectione Comitatus provinciæ cui præerant, uti hic Siwardus dum huic agro præesset, *Huntingdoniæ*, cum paulo post præficeretur Northumbriæ, *Northumbriæ Comes* dictus erat. Huic filius erat Waldeofus, qui titulo Comitis huic præfuit provinciæ gratia Guilielmi *Conquæstoris*, cujus è sorore uterina neptem Iuditham duxerat. *Primogenitam autem VValdeofi* (ut habet Guilielmus Gemiticensis) accepit *Simon Silvanectensis, sive de S. Lizio cum Comitatu Huntingdoniæ, genuitque filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, David frater sanctæ Matildis Reginæ Angliæ*, (qui postea Rex Scotorum) *duxit uxorem ejus, ex qua suscepit filium Henricum.* Variante vero deinde fortuna, & Regum favore, nunc Scoti, nunc *S. Lizii*, hunc certatim gesserunt honorem, scilicet Henricus Davidis filius, tum Simon *S. Lizius* Simonis primi filius, post hunc Malcolmus Rex Scotorum Henrici Comitis filius, eo defuncto, Simon *S. Lizius* tertius, qui cum sine prole obiisset, Guilielmus Rex Scotorum Malcolmi frater successit. Sic enim qui tunc floruit scripsit Radulphus de Diceto, *Anno* CIↃ CLXXXV, *cum Simon Comes filius Simonis Comitis sine liberis decessisset, Rex reddidit Comitatum Huntingdoniæ cum pertinentiis*

Huntingdoniæ Comites.

Vide Comites Northantoniæ.

Lib. ultimo cap. 16.

Ioannes Forden in Scotochronico lib. 8, c. 3. 6. & 39.

tiis Guilielmo Regi Scotorum. Inde David ejus frater, Davidisque filius Ioannes cognomento *Scotus* Cestriæ Comes, qui cum sine sobole fatis concessisset, & Alexander Secundus qui Regis nostri Henrici III filiam duxisset, aliquantisper hoc titulo usus esset, Scoti ingruentibus bellis eo honore & lautissimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus Tertius satis longo post tempore Guilielmum *Clinton* Huntingdoniæ Comitem creavit: illi suffectus à Richardo Secundo Guiscardus Angolismius, & eo mortuo, Ioannes *Holand*, cui Ioannes filius, & Henricus ejus filius successerunt, qui singuli fuerunt Exoniæ etiam Duces. Et hic ille Henricus Exoniæ Dux est, quem nudis pedibus mendicantem vidit (ut ipse testatur) Philippus Cominæus, dum constanter, à Lancastrensi familia staret, etsi sororem Regis Edwardi Quarti in uxorem duxerat. Inde Thomas *Grey*, qui postea Marchio Dorsettiæ, eo honore paulisper fuit auctus. Certum etiam est ex Archivis, quod Guilielmus *Herbert* Comes Penbrochiæ *restituit Chartam creatonis* qua Penbrochiæ Comes pater factus erat *in Cancellariam cancellandam*, quodque Edwardus Quartus anno regni sui XVII, ipsum in *Huntingdoniæ* Comitem creavit. Patrum vero memoria illum honorem Georgio *Hastings* contulit Henricus Octavus, cui successit Franciscus, illi itidem Henricus filius veræ nobilitatis, & pietatis laudibus vir longe honoratissimus, illique sine prole defuncto Georgius ejus frater, Georgio ejus è filio nepos Henricus, qui eodem titulo hodie lætatur.

Matth. Paris. 1243.

Vide Duces Exoniæ pag. 117. Cap. 50.

Numerantur in hac regiuncula Parœciæ 78.

CORITANI.

CORITANI *nunc adeundi, qui interius ab* ICENIS *longiſſime per mediterraneam Inſulæ partem diffuſi, ad Germanicum uſque Oceanum egerunt, in illis utpote regionibus, quæ nunc* Northamptonſhire, Leiceſterſhire, Rutlandſhire, Lincolnſhire, Nottinghamſhire, *&* Derbiſhire *vulgo vocantur. Ab horum Etymologia, ne incognita pro cognitis habere videar, manum abſtinebo. Licet enim longe lateque diffuſus fuerit hic populus, quod* Gur Tani *Britannis denotat,* CORITANOS *tamen hos ſi inde dictos aſſererem, nonne aleam luderem? Qui fœlicius hæc poterint, tutius conjectent. Ego interea ſingulos, quos dixi, Comitatus, pro meo inſtituto, ſuo ordine perluſtrabo.*

NORTHAMPTON-SHIRE.

AGer Northantonenſis, Saxonice Norþarendon-ſcẏre7 & *Northanton-ſhire*, vulgo *Northampton-ſhire*, in ipſo quaſi Angliæ meditullio poſitus, ab Occaſu brumali qua latior eſt, ſenſim ſe contrahendo in Ortum æſtivalem protenditur. Ab Ortu Bedfordienſes, & Huntingdonenſes, ab Auſtro Buchinghamienſes & Oxonienſes, ab Occaſu Warwicenſes, à Septentrione autem Leiceſtrenſes, Rotelandenſes, & Lincolnienſes *Avona* minori, & Wellando fluminibus diſcriminati ſedent. Orientalem partem ab *Vſa* ad *Dowbridge* militaris Romanorum via, quam *VVatling ſtreat* vocant, percurrit, mediam & Orientalem *Nen* fl. qui à ſcriptoribus etiam *Auſona* dictus placide interſecat. Campeſtris, habitatiſſima, & nobilium villis excultiſſima eſt regio, oppidis & eccleſiis refertiſſima, adeo ut nonnullis in locis xx, nonnullis xxx, plus minus ſacræ pyramides vel turres ſimul aſpectui ſe offerant. Soli admodum ditis, ſive arva, ſive paſcua reſpicias: ſylvis tamen niſi in ulteriori & citeriori parte minus læta. Vbique vero, ut etiam alibi in Anglia, ovibus oppleta & quaſi obſeſſa, quæ, ut Hythodæus ille dixit, *tam mites eſſe, tamque exiguo ali ſolebant, nunc, uti fertur, tam edaces, atque indomitæ eſſe cœperunt, ut homines devorent, ipſos agros, domos, oppida vaſtent, ac depopulentur.*

Oves.

Vtopia Th. Mori.

In Auſtrali limite, ubi *Vſa* fl. ſæpe jam dictus exoritur, molliter ſurgente loco, quo fontes aſfatim ſcaturiunt, *Brakley*, id eſt, *Filicetum*, inſigne olim lanarum emporium, quantum & quam opulentum fuerit, advenis ex ruinis & *Majore*, quem pro ſummo magiſtratu habet tantummodo oſtentat. *Zouchæi*, qui loci Domini collegium ibi poſuerunt, à quibus ad *Hollandos* & *Lovellos* quaſi dotalis poſſeſſio ſucceſſione pervenit, ſed *Lovello* tempore Henrici Septimi proſcripto, beneficio Regis acceperunt *Stanlei*. Collegium autem hodie lacerum ad Magdalenenſes Oxoniæ ſpectat, qui pro ſeceſſu habent. Nec minima huic loco apud majores fuit celebritas ex Rumbaldi infantuli memoria, qui (ut in ejus vita legitur) regis filius ubi primum in lucem hic editus, neſcio quæ ſancta loquutus, & ſe Chriſtianum profeſſus, ſtatimque baptiſatus expiravit.

Brakeley.

hinc ad Aquilonem VI mill. paſſ. nemoroſa via emenſi primum *Aſtwell*, ubi T. *Billing* Primarius olim in *Banco Regio Iuſtitiarius* celebris habitavit, à quo ad antiquam *Lovellorum* familiam hæreditario devenit: & inde *VVedon*, & *VVapiham* vidimus quas familia de *Pinkeney per Baroniam tenuerunt*, donec H. de *Pinkeny* Regem Edwardum Primum hæredem ſcripſiſſet. Quem optimum Principem multi mali hæredem ſcripſerunt, cum (ut inquit Tacitus) à bono patre non ſcribitur hæres niſi malus Princeps. Hinc ſtatim TRIPONTIVM, quod memorat ſed non ſuo loco Antoninus, pervenimus: nam hoc illud fuiſſe quod nunc *Torceſter* vocamus, opinor; nec languidæ fidei reſtant argumenta. Si *Trimontium* Thraciæ à tribus montibus: *Triturrita* Tuſciæ à tribus turribus: *Tripolis* à tribus urbibus nomina traxerint: à tribus pontibus hoc noſtrum TRIPONTIVM denominatum fuiſſe, non eſt cur dubitem. Ecce tibi in hac *Torceſtria*, via Prætoria ſive militaris Romanorum, quæ planiſſime inter hanc & *Stonyſtratford*, plurimis in locis ſe oſtendit, tribus præcipuis fluvioli diviſi alveis interſcinditur, quos olim, uti hodie, pontibus conjunctos fuiſſe neceſſitas perſuadet. Si vero Britannum conſulas quomodo tres pontes Britanni vocant, ſtatim *Tairponte* audies, & viri boni, à quibus hic nummos Romanos accepi, conſtanter aſſerunt *Torceſter* verum eſſe loci nomen, & à turribus dictum putant. *Toueceſter* tamen Marianus vocat, ſi liber non mendoſus, apud quem legimus, hoc anno Salutis DCCCCXVII, adeo munitum fuiſſe, ut Dani nullo modo expugnare potuerint, Edwardumque ſeniorem lapideo muro poſtea incinxiſſe: nos tamen quærendo mœnium veſtigia vidimus nulla. Sola moles aggeſta ſupereſt, *Berihill* vocant, in hortis privatis undique ceraſis conſita: & ipſum ita evicit tempus, ut ſitui, nomini, & antiquis nummis, qui ſubinde hic reperiuntur, debeat, quod vetuſtum cenſeatur. Nihil enim in eo memorandum præter eccleſiam quam habet unicam, amplam tamen & pulchram, in qua D. *Sponde* ejus olim Rector, quem de eccleſia & oppido benemeritum ferunt, in ſepulchro affabre extructo conditur. Sed in vicinia eminent apud *Elton* ſpecioſæ ædes Equeſtris familiæ *Farmerorum*.

Baronia Pinkeneiorum.

Tripontium.

Fl. præterlabentem *Toue* dictum aliqui volunt.

Fluvius, quo *Torceſtria* irrigatur, dum Vſam hinc

Grafton.

hinc petit, *Graftonam*, quæ nunc *Regis Honor* censetur, præterfluit, olim vero sedes fuit familiæ de *Widdevil*, è qua Richardus vir notissimæ virtutis, qui quod Iaquetam viduam Ioannis Ducis Bedfordiæ, filiam Petri Luxenburgici Comitis S. Pauli, sine Regis licentia duxerit, mulctatus fuit mille libris monetæ nostræ, ab Henr. VI. Qui postea tamen eundem honore Baronis *Widdevil* de *Rivers* extulit. Cum hujus filia Elizabetha clandestinas nuptias contraxit Edwardus Quartus, & sane primus regum nostrorum à *Conquæstu*, qui cum subdita matrimonium iniit. Sed inde sibi, & uxoris cognatis Iliadem malorum attraxit, ut in historiis nostris videre licet. Rich. ille *VViddevil* Dominus de *Rivers*, *Grafton* & *De La Mote*, ab Ed. IIII, jam genero erectus erat (ex ipsa Creationis charta loquar) *in Comitem de* Rivers *per cincturam gladii, habendum sibi & hæredibus masculis cum feodo viginti librarum per manus Vicecomitis Northampton*. Statimque Constabularius Angliæ cum summo honore constitutus *ad illud officium* (ex autographo loquar) *per se vel sufficientes Deputatos pro termino vitæ occupandum, gerendum & exercendum, percipiendo annis singulis* CC *libras è Scaccario cum plena potestate & authoritate ad cognoscendum & procedendum in causis de & super crimine læsæ majestatis, seu ipsius occasione, causasque & negotia prædicta cum omnibus & singulis suis emergentibus incidentibus, & connexis audiendum, examinandum, fine debito terminandum, etiam summarie & de plano sine strepitu, & figura judicii sola facti veritate inspecta, ac etiam manu regia si opportunum visum fuerit vices nostras, appellatione remota*. Verum ille his honoribus paulisper usus in prælio ad Edgcote pro genero victus & mox interceptus, fuit obtruncatus.

Widdevill, sive Wodvill.

Parl. 27. H. 6.

Comites Rivers.

7. Edw. 4. Constabularius Angliæ.

Quamvis autem in hujus filiis stirps quasi intermortua desiit cum Antoninus Comes *Rivers* capite à Richardo Tertio truncaretur, & Richardus, aliique ejus fratres sine sobole obirent: filiæ tamen pulcherrimas ex se propagines diffuderunt. Ex his enim stirps Regia Angliæ, Marchiones Dorsettiæ, Comites Essexiæ, Comites Arundeliæ, Comites Wigorniæ, Comites Derbiæ, & Barones Staffordiæ quasi progerminarunt.

Graftonæ à tergo objacet *Sacy Forresta* venationi dicata, magis ad Ortum viculis omnia sunt aspersa, inter quos nominatissimi sunt *Blisworth* sedes *Wakorum*, qui ex illustri illa prosapia Baronum de *VVake* & *Estotevile* enati, *Pateshull*, quæ clarissimæ quondam familiæ nomen fecit, *Greenes-Norton* à *Greenis* viris superiori seculo ob opes clarissimis denominata, antea, nisi me fallo, *Norton Dany*, quod *tenebatur in capite à Rege per servitium levandi manum dextram erga regem annuatim in die Natalis Domini, ubicunque fuit in Anglia*, *VVardon* Centuria, quæ suos habuit Dominos Guidone de *Reinbudcourt* Normanno prognatos, quorum hæreditas per *Folliottos* ad Guiscardum *Leddet* devenit, cujus filia Christiana peperit plures liberos Henrico de *Braaibrook* marito, maximus vero natu Guiscardus *Ledetti* nomen maternum assumpsit; sed brevi per fœminas inter Guilielmum & Ioannem *Latimeros* de *Corby* fratres divisa sunt ampla latifundia. Ab hoc *Griphini* in hoc Comitatu, ab illo *Latimeri* illi Barones antiquiores in agro Eboracensi genus traxerunt.

Sacy Forrest. Forresta de Salceto.

Inq. 44. Ed. 3.

Wardon.

Latimeri Barones.

Britannia.

Superius ad Boream fontes aperit *Ausona* fl. (Avon enim generali vocabulo omnia flumina Britannice appellantur) quod *Nen* accolis & ab Occiduo latere sæpius recurrentibus ripis per mediam quodammodo hujus provinciæ partem iter habet, perpetuoque beat officio. Flumen sane nobilissimum, & si quid video, à Romanis olim præsidiis munitum. Cum enim jam citerior Britanniæ pars sub Claudio imperatore in Romanorum potestatem ita cessisset, ut qui eam incolerent Romanorum socii dicerentur, & ulteriores Britanni sæpius in horum agrum effusi omnia violentius raperent: ipsique socii facilius Romanorum imperia, quam vitia ferentes, subinde cum ulterioribus illis conspirarent. P. Ostorius (inquit Tacitus) *cinctos castris* (*Antonam*, Aufonas si ausim, legerim) & *Sabrinam cohibere parat*. Hoc est, ni male capio, munimentis ad fluvios dispositis statuit coercere Britannos ulteriores, & provinciales, ne mutuas operas in Romanos traderent. Quis fluvius hic sit ANTONA, dixerit nemo. Lipsius nostræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam dispulit, aut nubes me sane obduxit. Ad *Northampton* digitum intendit ille, & ego *Antonam* pro *Ausona* ad quem sita *Northamptona*, in Tacitum subrepsisse, opinor. Iuxta enim Angliæ umbilicus, sive meditullium habetur, ubi ex uno colle tria enascuntur flumina in diversum abeuntia, *Cherwell* in Austrum, *Leame*, quem statim alter *Ausona* Sabrinam petens suscipit, in Occasum, & hic in Ortum. E quibus, hi duo *Ausonæ* ita insulā transversam secant, ut ex Borealibus insulæ partibus venientibus alter ex his sit necessario transeundus. Quare cum Ostorius Sabrinam, & hos *Ausonas* communivisset, non erat cur è Wallia, vel Septentrionali Britanniæ plaga suis Romanis, & sociis timeret, qui eo tempore proximam insulæ partem solummodo in provinciæ formam redegerant, ut alibi ipse testatur Tacitus.

Nen fl.

Antona Taciti.

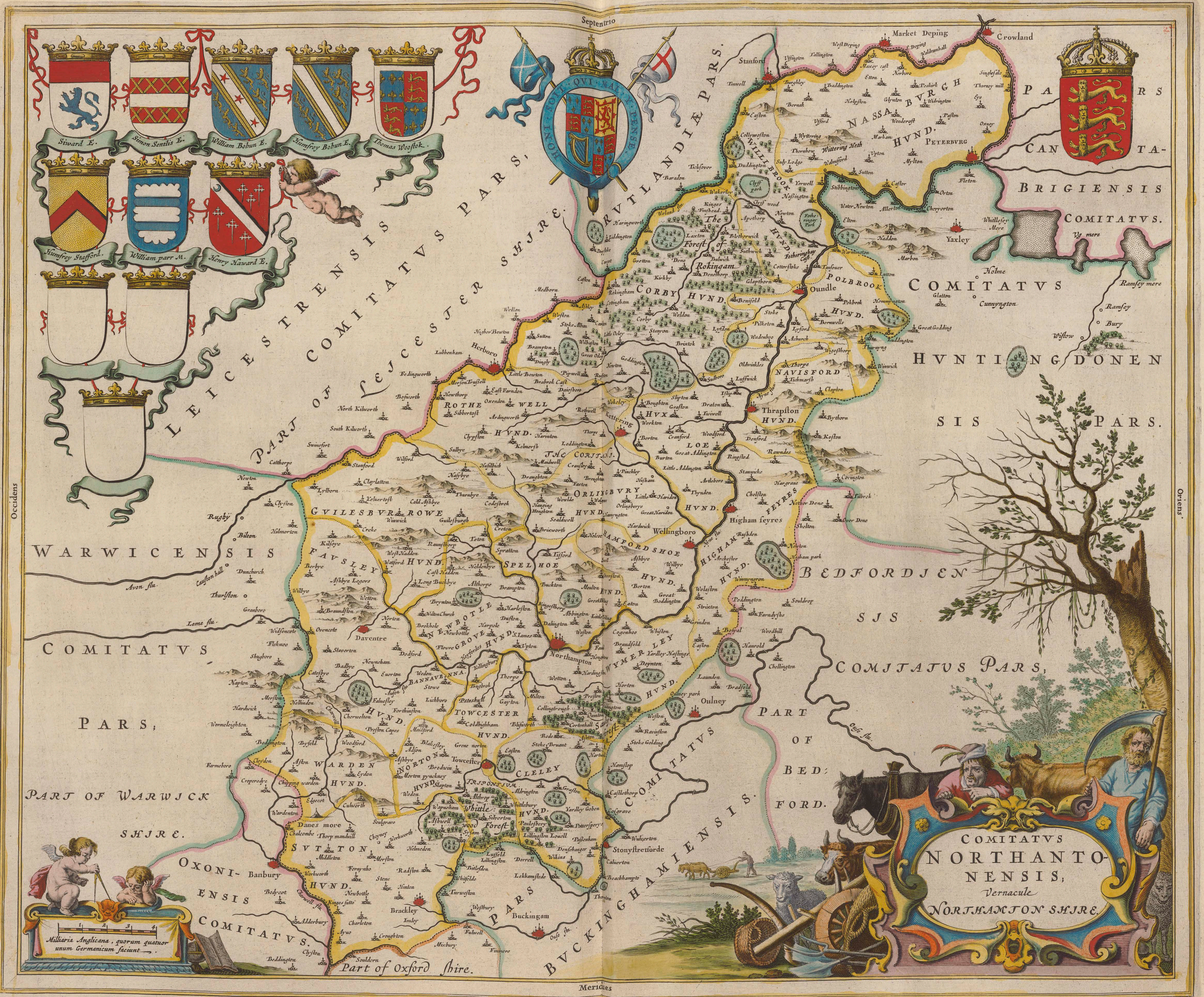
Cherwell. fl.

Ex his Ostorii castris magna illa munimenta & sepimenta militaria quæ hic cernuntur ad *Gildsborough*, & *Dantrey* inter duorum Ausonarum fontes, qui in diversa feruntur, & qua solum transitus in citeriorem Britanniæ partem sine fluminum objectu patet, videantur. Illud ad *Gildsborough* magnum & amplum, sed hoc ad *Dantrey* majus & amplius, forma enim quadrata in excelso colle unde subjecta regio longe lateque despici potest, & ad Ortum molem habens (*Spelwell* vocant) ducenta plus minus jugera aggesto vallo includit. Inter quod Romanorum Cæsarum nummos in vetustatis indicia subinde reperiunt rustici. Falsi igitur sunt qui Danorum opus, & in de subjectum oppidum *Dantrey* denominatum contendunt, quod hodie diversoriis notissimum fratrum Augustinensium ædem habuit, quam (ut perhibent) H. de *Fawesley* olim posuit.

Gildesborough. Dantrey.

Ad *Ausonæ* fontes, ut eo regrediamur, adsidet *Catesby*, quod nomen fecit vetustæ familiæ, verum damnatæ jam memoriæ, ob atrocissimum, teterrimum & omnibus seculis inauditum scelus, quod Robertus *Catesby* de *Ashby S. Leger* dedecus gentis, audacia nefarie furens, crudelitatem immaniter anhelans, perniciem patriæ & principi impie moliens specioso religionis obtentu nuperrime machinatus. De quo mutescant tempora,

Catesby.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Comitatus Northantonensis, Vernacule Northamton Shire.
Milliaria Anglicana, quorum quatuor unum Germanicum faciunt
Leicestrensis Comitatus Pars,
Part of Leicester shire
Rutlandiæ Pars.
Pars Cantabrigiensis Comitatus.
Huntingdonensis Comitatus Pars.
Bedfordiensis Comitatus Pars,
Part of Bedford.
Buckinghamiensis Comitatus
Oxoniensis Comitatus.
Part of Oxford shire.
Warwicensis Comitatus Pars;
Part of Warwick shire.
Steward E.
Simon Sentlis E.
William Bohun E.
Humfrey Bohun E.
Thomas Woodstock.
Humfrey Stafford.
William parr M.
Henry Haward E.
Northampton
Peterburg
Oundle
Wellingborow
Daventre
Towcester
Banbury
Buckingam
Stonystretforde
Market Deping
Crowland
Stanford
Rokingam
Kettering
Thrapston
Higham ferres
Brackley
Olney
Yaxley
Nassaburgh Hund.
Corby Hund.
Polbrook Hund.
Navisford Hund.
Huxloe Hund.
Orlingbury Hund.
Hamfordshoe Hund.
Highamferrers Hund.
Rothewell Hund.
Guilesburrowe
Fausley Hund.
Spelhoe
Nobotle Grove Hund.
Wymersley Hund.
Towcester Hund.
Cleley Hund.
Warden Hund.
Sutton Hund.
Norton Hund.
Whittlewood Forest
Salcey Forest
Rokingham Forest

pora, ne ejus commemoratione, seculi nostri labes posteris appareat, quam nos cum horrore non possumus non ingemiscere, cum & ipsa muta & inanimata tanta & tam indigna concepti sceleris atrocitate commoveri videantur. Iuxta est *Fawesley*, ubi diu incoluere *Knightlei* equestri dignitate clari, à *Knightleis* illis antiquioribus de *Knowshall* in Comitatu Staffordiensi oriundi. Magisque ad Ortum ad *Ausonam* jam pertenuem *VVedon* secundum viam Prætoriam, quæ Merciorum Regis Wolpheri erat Regia, in Monasterium ab ejus filia Werburga sanctissima virgine conversa, cujus miracula in fugandis hinc anseribus scriptores creduli decantarunt. Hanc vero esse quod in Antonini Itinerario BANAVENNA, BENNAVENNA, & BENNAVENTA dicitur, & semel corrupte ISANNAVENTA, etsi nulla supersint expressa nominis vestigia (vetustate longa omnia obruente, & immutante) nisi existimarem, veritati sane vereor ne illuderem; etiamsi antea contra senserim. Distantiæ enim ratio à proximis stationibus & mansionibus antiquis exacte convenit, & in ipso BANNAVENNÆ nomine nomen fluminis *Auson*, cujus prope sunt fontes, se quodammodo non obscure subindicat. Via item militaris hinc recta in Septentriones interrupto & extrito sæpe aggere, sed maxime ex adverso viculi *Creke*, ubi necessario pontibus conjungeretur, alibi autem eminenti aggere usque ad *Dowbridge* juxta *Lilborne*.

Fawesley.

Wedon on the street.

Bannavenna, quæ perperam Iannaventa, & Isanavatia.

Paulo magis ad Septentriones vidimus *Althorp* habitationem claræ & Equestris familiæ *Spenserorum*, quæ plurimis iisdemque clarissimis familiis cognatione conjuncta, & è qua nuperrime quintum non interrupta serie Equitem, Robertum virtutis & bonarum literarum cultorem eximium titulo & honore Baronis *Spenser* de *VVormeleighton* Rex noster serenissimus Iacobus exornavit. In proximo unicum magnificæ structuræ exemplum *Holdenby* ædes elucent, quas in hæredio proaviæ, quæ hæres antiquæ familiæ Holdenbeiorum (maximum & ultimum monumentum juventutis suæ, ut ipse postea solitus dicere) construxit Christophorus *Hatton* Elizabethæ Reginæ à consiliis sanctioribus, magnus Angliæ Cancellarius, & Georgiani ordinis Eques auratus, vir (nec aliquid dicam quod veritati negari possit) pietate in Deum singulari, fide in Rempub. spectata, æquitate incorrupta, eleemosynis vero erogandis longe omnium munificentissimus. Quique, quod non minime cedit laudi, dextram salutarem bonis literis libentissime porrexit. Verum ille ut pie vixit, pie in Christo obdormivit; laus tamen literarum lumine illustrata clarius elucebit, quam splendidissimo illo monumento tantoque viro dignissimo, quod ejus memoriæ maximis impensis in Templo Paulino Londini, Guilielmus *Hatton* Equestris ordinis filius adoptivus consecravit.

Althorp.

Baro Spenser.

Holdenby. Christoph. Hatton. Obiit. 1591.

Tenui lapsu infra hæc se promovet *Ausona*, statimque à Septentrione amniculo confluente augetur, ubi ad ipsos confluentes ita sedet urbs à flumine *Northafandon*, contracte *Northamton* dicta, ut hoc ab Occidente, illo à Meridie subluatur. Quam BANAVENTAM illam antiquam fuisse nuper facile conjectavi, sed erranti conjecturæ sit medicina confessio. Nomen vero factum videatur à situ ad Septentrionalem *Ausonæ* fl. ripam. Vrbs ipsa quæ tota è saxo constructa fuisse videtur, ædificiis sane est elegans, satis ampla, & mœnibus inclusa, è quibus spatiosa planities circumquaque oculis subjicitur. Ad Occasum castrum habet vetustum, cui & decori est ipsa vetustas, à Simone de *S. Licio*, qui vulgo *Senliz*, ejus nominis primo Northantoniæ Comite constructum, qui etiam speciosum templum Divo Andreæ sacrum sibi in sepulturam adjunxit, & oppidum (ut ferunt) instauravit, Simonque Iunior ejus filius monasterium *de Pratis* vulgo *De la Prey* Monialibus extra urbem posuit. Saxonica Heptarchia jacuisse videtur, nec ejus in Danicis deprædationibus uspiam meminerunt scriptores, nisi cum Swanus Danus impotenti, & efferato animo per Angliam immanissime sæviret. Tunc enim (ut prodit Henricus Huntingdonensis) injecto igne deflagravit. Edwardo Sancto regnante in hac urbe fuerunt, ut est in Angliæ Notitia, LX *Burgenses in Dominio Regis, habentes totidem mansiones*: *ex his* Guilielmi primi tempore, *quatuordecim vastæ, residuæ erant* XLVII. *præter hos fuerunt in novo Burgo* XL *Burgenses in Dominio Regis Guilielmi*. A Normannico imperio Baronum obsidionem fortiter elusit, cum illi omnia injuriis, & cædibus infestarent Ioanni Regi privatis de caussis infensiores, quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, ut se *Exercitum Dei & Ecclesiæ Sanctæ* appellaverint: quo tempore vallum illud in proximo, quod *Hunshill* dicunt, ductum ferunt, sed non pari successu Regi legitimo Henrico Tertio, quo seditiosis obsistebat. Cum enim Barones illi seditionibus innutriti, hinc classicum in illum canerent, perrupto muro facile expugnavit. Deinceps, ut etiam antea, Comitia Parlamentaria, quod in Angliæ quasi meditullio sedeat, hic subinde Reges habuerunt, & anno à Virginis partu MCCCLX, luctuosum vidit prælium, in quo, divulsa per seditionem Anglia, Richardus *Nevill* Warwicensis Comes plurimis proceribus cæsis miserrimum Regem Henricum Sextum jam secundo captum miserando spectaculo abduxit. Cæterum Longitudinem Northamptoniæ XXII gradibus, XXIX scrupulis, Latitudinem LII grad. XIII scrup. Mathematici nostri descripserunt.

Northanton.

1075. Registr. S. Andreæ.

Exercitus Dei.

Hinc festinat *Ausona* juxta *Castle Ashby*, ubi splendidas ædes inchoavit Henricus Baro *Compton*, quibus adjacet *Yardley Hastings*, ab Hastingis olim Penbrochiæ Comitibus, ad quos spectavit, denominatum, ad *VVellingborow* forum, olim *VVedlingborrough*, ubi ab Ortu invehitur fluviolus delapsus per *Rushton* & *Neuton* Treshamorum, *Geddinton*, ubi castrum fuit Regium, & superest crux in honorem Æleonoræ consortis Regis Edwardi Primi, *Boughton* familiæ Equestris de *Monte-acuto*, *Kettering* forum non infrequens, juxta quod *Rouwell* equorum nundinis celebre, per *Burton*, etiam Baroniam (si nomen non me fallit) Alani de *Dinant*. Baroniam enim illi eo nomine dedit Rex Henricus Primus in hoc Comitatu, quod in monomachia pugilem Regis Galliæ ad *Gizors* occiderat, & *Harronden*, cujus Dominum Nicolaum

Yardley.

Kettering. Lib. inquis. in Scaccario.

Baro. Vaulx. *Vaulx* præfectum Guinarum in Picardia Baronem creavit Rex Henricus Octavus.

Higham Ferrers. *Ausona* hinc adit *Higham Ferrariorum* quondam oppidum, à quibus *Higham Ferrers* est denominatum, qui & suum hic habuere castrum, cujus rudera prope ecclesiam cernuntur. Verum eximium hujus loci ornamentum erat Henricus *Chicheley* Archiepiscopus Cantuariensis, qui hic pulchrum Collegium, in quo clericos seculares, & Præbendarios collocavit, & simul hospitalem pauperibus domum extruxit. Inde *Addington* olim Verorum, & *Thorpston*, vulgo *Thrapston* alluit, huicque oppositum *Draiton* ædes superiori seculo H. *Green*, postea per filiam ejus Ioannis & Edwardi *Stafford* Comitum Wiltoniæ, nunc vero Baronis *Mordaunt*, ad quem à *Greenis* maximi nominis in hoc agro nobilibus hæreditario devenit. Inde oppidulum elegans fere circumluit, & denominat, *Oundale*, corrupte pro *Avondale* vocitant, ubi nihil visendum præter templum perpulchrum, & scholam pueritiæ informandæ, cum ptochotrophio à *VV. Laxton* Prætore quondam Londinensi positam. Huic vicinum est *Barnwell* castellulum, quod nunc novis ædificiis reconcinnavit Edward. de *Monteacuto* Eques clarissimus, qui ex antiqua *Monteacutorum*, ut ex insignibus apparet, genus repetit. Possessio olim erat Berengarii *Le Moigne*, id est *Monachi*, non ut aliqui autumant Berengarii Turonensis, cujus sententia de Eucharistia olim à P. R. Synodo convocata damnata. Postea *Fotheringhay* castrum amœnissimis pratis circumsitum salutat, quod Henrico Tertio regnante, cum munitissima loca nobiles ad defectionem invitarent, Guilielmus Comes Albemarliæ ex improviso occupavit, & agrum vicinum late devastavit, ut habet Matthæus Paris. Quo tempore ad Huntingdoniæ Comites spectasse videtur. Satis longo post intervallo Edwardus Tertius Edmundo de *Langley* filio Duci Eboracensi quasi in hæreditatem, sive Appennagium (ut vocant) assignavit, qui castrum reædificavit & editissimum munimentum quod vulgo *The Keepe* in castris vocant, ad instar pedicæ equestris, quæ erat symbolum familiæ Eboracensis, efformavit, Edwardus Dux Eboracensis ejus filius anno secundo Henrici Quinti & Christi MCCCCXV, ut ex barbaris versiculis ibi inscriptis apparet, perpulchram Ecclesiam Collegiatam fundavit, in qua ipse prælio Agincortensi cæsus, uti etiam Richardus Dux Eboracensis ejus è fratre nepos, qui apud *VVakeveld* occubuit, ejusque uxor Cecilia *Nevill* magnifica sepulchra habuerunt, quæ simul cum superiori parte ecclesiæ fuere subversa. In eorum tamen memoriam duo monumenta in inferiori parte ecclesiæ quæ superest R. Elizabetha erigi jussit. Quæ tamen (ea erat curatorum avaritia) tantis principibus qui Regibus nati, & à quibus Angliæ Reges prognati, parum digna censentur. Cecilia illa paucis annis quales ludos impotens fortuna (si ita loqui fas sit) ex potentium malis sibi facit, plane perspexit. Vidit enim Richardum maritum regnum jam spe devorantem, cum filio Rutlandiæ Comite, cruento prælio interfectum, paucosque post annos filium natu maximum Edwardum Quartum ad regiam dignitatem evectum, immaturaque morte abreptum, cum fratrem suum Georgium Clarentiæ Ducem prius sustulisset. Deinde alterum filium Richardum luctuosa nepotum cæde matrisque probro (matrem enim læsæ pudicitiæ publice insimulavit) ad rerum summam grassantem, sceptroque jam potitum, statim prælio trucidatum vidit: miseriæque ita erant concatenatæ, ut posterior dies semper priore acerbior illuxerit. Quod alteri potentissimæ Principi Mariæ Scotorum Reginæ hic accidit, malim silentio involvi, quam memorari: auferat oblivio, si potest, si non, utcunque silentium tegat. Sub optimis Principibus sunt qui semel authoritate armati privatis suis consiliis sacrosanctam religionem occultis artibus speciose obtendere norunt; sunt etiam qui religioni, Principis securitati, populique saluti (quæ lex suprema) vere & ex animo consulunt. Nec diffitendum est, ipsos optimos principes, ut navium gubernatores, turbida tempestate quo nolint, aliquando abripi invitos. Quæ autem illi quoad Reges, faciunt, Deo relinquenda, cujus solius in Reges imperium.

Mat. Parker. | Oundale. | Barnwell. | Fotheringhay. | Cecilia Eboracensis Ducissa. | Rex Richardus Tertius.

Iam Huntingdonenses *Ausona* attingens pontem pulcherrimum ad *VValmesford* subterfluens DVROBRIVAS urbem antiquissimam prætervehitur, quæ Anglo-Saxonice *Dormancester* appellata, ut antea diximus, utramque fluminis ripam in utroque Comitatu late occupavit. *Caster* enim viculus qui mill. pass. à flu. abest, ejus pars videatur ex tessellatis pavimentis ibi repertis, etsi ecclesiæ parieti hæc legitur recentior inscriptio,

Durobrivæ. | *Caster.*

XV. KL. MAII DEDICATIO HVIVS ECC LESIÆ MCXXIIII.

Et celebrioris proculdubio fuit notæ, tot enim in arvis adjunctis (quos *Normanton* pro *Dormanton feelds* vocant) Romanorum nummuli eruuntur, ut eorum sementem ibi factam facile quis existimet, duæque hinc militares viæ conspicuis adhuc aggeribus duxerunt, altera *Fortyfoote-way* à quadraginta pedum latitudine, ad *Stanfordiam*; altera *Longdich*, & *Highstreet* dicta per *Lollham-bridges* vetustos sane pontes, quorum undecim arcus ævo jam fatiscentes cernuntur, per *VVest-Depinge* in Comitatum Lincolniensem. In primo harum viarum divortio intersidet editiori situ *Vpton*, unde & nomen, ubi ædes nitidas cum amœnissimis ambulacris habet Robertus *VVingfeld* Eques auratus ex antiqua *VVingfeldorum* familia clarissimorum Equitum feracissima. A DVROBRIVIS *Ausona*, sive *Nen*, urbeculam *Petriburgum* in hujus agri angulo adit, ubi in flumine immensæ profunditatis fuisse voraginem *Medeswell* dictam, appositumque oppidum, inde *Medeswell-hamsted*, & *Medes-hampsted* appellatum tradunt scriptores. Quod, ut apud Rob. de *Swapham* legitur, *in optimo loco erat constructum, qui una ex parte, palude & aquis optimis, in alia sylvis, pratis, & pascuis plurimis honoratur, ex omni parte formosum, & per terram accessibile, præter quam ad Orientalem plagam. Nen fluvius ex Australi parte* Burgi *præterfluit. In hujus amnis medio locus est quasi vorago tam profundus & frigidus, ut in æstate nullus natantium ejus ima adire possit; nec tamen in hyeme unquam congelatur. Est enim ibi fons unde ebullit aqua. Hunc locum Meddeswell antiqui appellaverunt*, donec Wolpherus Rex Merciorum monasterium ibidem

Lollham bridges. | Vpton. | Petreborrough.

ibidem S. Petro consecravit. Cumque locus esset palustris, *immanißimos lapides* (ut scribit Robertus ille) *in fundamentis jecit, quales octo boum paria vix unum traherent, quod nos vidimus cum monasterium esset destructum.* Deinceps PETRIBURGUS, PETROPOLIS, *Peterborow*, & *Burgh* dici cœpit, monasteriumque fuit longe celebratissimum. Verum quibus initiis ac fundamentis extructum fuerit, operæ pretium existimavi è Roberto illo de *Swapham* authore satis vetusto paucis perstringere. Peada filius Pendæ, qui primus Christianus Merciorum Rex, anno Salutis DCLVI, ad propagandam Christianam religionem fundamenta monasterii ad *Medeshamsted* in Girviorum regione jecit, quod malis uxoris artibus sublatus perficere non poterat. Peadæ successit Wolpherus ejus frater, qui cum à Christiana religione aversissimus esset, Wolphaldum & Rufinum filios barbara immanitate trucidavit, eo quod Christo se addixissent, ipse autem paucis post annis Christianam religionem amplexus, ut hanc suam impietatem pio aliquo opere elueret, monasterio à fratre incœpto manum admovit, quod ope Etheldredi fratris, Kineburgæ & Kineswithæ sororum perfectum an. DCXXXIII S. Petro consecravit, (unde locus *Petriburgus* dici cœpit) amplissimis proventibus ditavit, Sexwulfumque virum admodum pium (qui præcipuus operis suasor erat) primum Abbatem instituit. Floruit deinceps hoc monasterium magna sanctitatis opinione annos plus minus CCXIIII ad gravissima illa Danicæ devastationis tempora, tunc enim monachi interfecti, & monasterium funditus eversum suis ruderibns annos CIX quasi inhumatum jacuit. Tandem circa annum DCCCCLX, Ethelwoldus Episcopus Wintoniensis, qui in re monastica promovenda totus erat, restaurare cœpit, auxilio inprimis Eadgari regis, & Adulphi regis Cancellarii, qui pœnitentia ductus, quod filiolus, quem unicum habuit, ab eo, & uxore in somno suffocatus esset, universas opes ad instaurationem hujus monasterii effudit, mundo valedixit, & instaurati monasterii factus est Abbas. Iam inde multis opibus, & magnis privilegiis celeberrimum fuit, licet regnante Guilielmo Normanno, Herwardus Anglus proscriptus ex Eliensi insula congestas opes deprædatus fuerit, contra quem *Mont-Turold* castrum, Turoldus Cœnobiarcha posuit: opulentissimum tamen usque ad patrum memoriam censebatur. Tunc enim ubique monachos exturbavit Henricus Octavus (caussatus quod à sanctorum illorum, & veterum monachorum curriculo, & spatio deflectentes, bona ecclesiæ quæ pauperum patrimonium erat, luxu absumerent (& episcopum qui huic agro, & vicinæ Rutlandiæ præesset, Decanumque & Præbendarios hic constituit. Ita ut è monasterio facta sit ecclesia Cathedralis, quæ, si structuram spectes, est ipsa antiquitate pulchra, frontispicium majestate plenum, claustra satis magna, in quorum vitreis fenestris historia Wolpheri fundatoris cum Abbatum successione exhibetur: Sacellum B. Mariæ amplum & operosum, chorusque speciosus, in quo duæ, si quæ aliæ, infœlicissimæ Reginæ Catharina Hispana, & Maria Scota sepultæ ærumnarum requiem invenerunt.

Mont-Turold.

Te Fhennes.

Sub Petriburgo *Ausona* sive *Nen*, qui à fontibus jam quadraginta quinque plus minus milliaribus dilapsus, & secum omnes rivulos & advenas ex imbribus aquas in suum alveum admissas devehit, varie distrahitur. Cumque viam non inveniat, plana regionis longe lateque superinfusis aquis hiberno tempore, & aliquando majorem anni partem ita supernatat, ut vasta æquorum planities cum pauculis extantibus insulis videatur. Caussam autem referunt accolæ, quod ex tribus alveis quibus tanta vis aquarum derivari solet, primus qui duxit in Oceanum per monasterium de *Thorney*, & inde seorsim per *Clowscrosse*, & *Crowland*, & alter per incile Mortoni Episcopi Eliensis *The New-leame* dictum, & *VVisbich*, jam diu fuerint neglecti, quodque tertius, qui per *Horsey-bridge*, *VVittlesmer*, *Ramsen-mere* & *Saltersload* descendit, tantarum aquarum sit minime capax, unde in adjacentia gravius erumpunt. Peccatumque æque ab illis conqueruntur qui alveos non purgarunt, & qui in privatos usus diverterunt, utque Reatini apud Tacitum, asserunt *optime rebus mortalium consuluisse naturam quæ sua ora fluminibus, suos cursus, utque originem, ita finem dederit.* Sed de his satis, superque.

Hoc in loco angustissima est regio, inter *Ausonam* enim & *VVellandum* fl. qui terminus est alter ad Septentrionem, vix quinque interjacent milliaria. Ad *VVellandum*, qui *VVeolod* Æthelwardo veteri scriptori dicitur, prope fontes *Braybrok* est castellum à Roberto *May* alias *de Braybrok*, qui Regi Ioanni intimus fuit, extructum, cujus filius Henricus cum Christianam *Ledet* magnarum opum hæredem duxisset, ejus filius natu major in *Ledettorum* nomen se adoptavit, à cujus è filio nepti altera, ut modo dixi, ad *Latimeros* & per illos ad *Griphinos*, quorum nunc est patrimonium, devenit. Iuxta inter nemora reliquias pauculas Monasterii olim *De Divisis* dicti, nunc *Pippwell* vidimus, quod Guilielmus *Buttevillein* Cistertiensibus regnante Henrico Secundo construxit. Inde *Rockingham* quondam Comitum Albemarliæ castrum visitur, à Rege Guilielmo *Conquæstore*, quo tempore fuit *Vasta*, ut in ipsius Commentario legitur, conditum; vallis, propugnaculis, duplicique pinnarum ordine munitum, collique affixo in nemoroso saltu, qui hinc *Rockingham Forrest* denominatur. Postea *Heringworth*, olim *Cantelupo-rum*, nunc Baronum *Zouch* sedem præterfluit, qui ab Eudone filio minore Alani *de la Zouch de Ashbye* prognati in amplissimam Baronum familiam succreverunt, quibus plurimum honoris accessit ex nuptiis cum una hæredum de *Cantelupo*, & altera Baronis de *Sancto Mauro*, qui etiam ab hærede Domini Zouchæi de *Ashbye*, *Lupellisque* Dominis de *Castel-Cary* in Comitatu Somersettensi stemma deduxit.

Braybrooke.

Domini de *Braybrooke.*

Pippwell.

Liber Domesday.

Barones de Zouch.

In hoc etiam saltu *Deane* vidimus, quondam *Deanorum*, postea *Tindalorum*, quæ vel eo nomine memoranda, quod *Brudenellorum* modo sit elegans habitatio, è quibus Edmundus *Brudenell* Eques auratus non ita pridem defunctus, venerandæ antiquitatis summus fuit cultor, & admirator. Familia etiam de *Engayne*, qui antiquæ & honoratæ nobilitatis, hic ad *Blatherwic* (ubi nunc *Staffordi* Equestris dignitatis incolunt, qui genus à Radul-

Deane.

Barones de Engayn.

Radulpho primo Staffordiæ Comite deducunt) ſedem habuit, Caſtrumque, quod *Hymell* vocabatur, in monaſterium *Finiſheved* dictum commutarunt. Stirps eorum maſcula ante ducentos annos defecit, filiarum vero prima Ioanni *Goldington*, altera Laurentio *Pabenham*, & tertia Guilielmo *Bernak* viris ex Equeſtri ordine clariſſimis fuit elocata.

Apthorpe.

Apthorp hic etiam cernitur ſedes Antonii *Mildemay* Equitis clariſſimi, cujus pater Walterus *Mildemay* nuper Elizabethæ Reginæ à conſiliis ob virtutem, prudentiam, pietatem, & in Rempub. literariam benignitatem extruendo Collegium Emmanuelis Cantabrigiæ vere promeruit, ut inter optimos hujus ſeculi connumeretur.

Thornhaugh.

Thornhaugh in proximo adjacet, olim familiæ de *Sancto Medardo*, nunc honoratiſſimi viri Guilielmi *Ruſſelli* filii Franciſci Comitis Bedfordiæ ex eadem familia oriundi, quem Rex Iacobus ob virtutes, & fidelem operam in Hibernia cui Prorex præfuerat, ad dignitatem Baronis *Ruſſell* de *Thornhaugh* evexit.

Thornhaugh. Welledon. Baſſetti de Welledon.

Nec *VVelledon* ſilendum eſt oppidulum, cum olim habita fuerit *Baronia*, quæ per Matildem filiam & hæredem Galfredi de *Ridell*, qui ſubmerſus erat cum filio Regis Henrici Primi, ad Richardum *Baſſet* filium Radulphi *Baſſet* Iuſticiarii Angliæ deſcendit, in cujus ſtirpe ad Henrici uſque Quarti tempora permanſit, tunc enim per fœminas, (maſculis deficientibus) *Knevetti* & *Alesbury* hæreditatem adierunt.

Ab *Heringworth* Wellandus *Colliweſton* inviſit, ubi Margareta Richmondia Regis Henrici Septimi mater ædes decore & elegantia conſpicuas extruxit.

Lapides tegulares.

Sub quo lapides tegulares ab omnibus vicinis in ædificiorum uſum magna copia effodiuntur. *VVittering heath* planities hinc longe in Ortum procurrit, in qua memorabili prælio olim fuſos fuiſſe Danos memorant incolæ.

Burghley.

Iam Wellandus *Burghley* accedit, ædes ſpecioſiſſimas, quæ conſultiſſimum & honoratiſſimum virum Guiljelmum *Cæcilium* magnum Britanniæ columen, ſummum Angliæ Quæſtorem, Elizabethæ Reginæ gratia Baronis titulo honoraverunt, & quas ille ſuis virtutibus ornavit, magnificentiſſimis ædificiis nuper condecoravit, & *Parcum* (hoc enim verbo utitur Varro) feris includendis muro è ſaxo magno ambitu circumdedit.

Baro Burghley.

Latomiæ, Berneck.

Latomiæ hic ſubſunt antiquæ ad *Berneck*, è quibus & Petroburgenſe, & Ramſienſe, monaſterium extructum, *Operoſa enim* (Ramſienſis hiſtoriæ verba legis) *latomorum vires hic frequenter exercentur, ſemperque ſupereſt, in quo alterna requie reparatæ exerceantur*. Legiturque in Charta Edwardi Confeſſoris, *Pro quatuor millibus anguillarum in Quadrageſima fratres de* Ramſey *habebunt, de territorio S. Petri, quantum ſibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud* Berneck, *&* *de petris muralibus apud* Burch.

Fortyfootway.

Sub *Berneck* publica illa Romanorum via quam *Forty footway* à latitudine vicini vocant, à *Caſter* ad *Stanford* hunc Comitatum interſecat, & alto aggere eminet, præcipue per ſylvulam de *Berneck*, ubi ſpeculam ipſo aggere impoſitam habet, & per murum *Parci de Burghley* longe procurrit.

Maxey. Peag-kirk. Ingulphus.

Poſt pauca hinc milliaria *VVellandus* defluens per *Maxey*, caſtrum quondam Baronum de *VVake*, & *Peag-kirke*, ubi in primitiva Anglorum eccleſia Pega fœmina ſancta, quæ nomen loco reliquit, S. Guthlaci ſoror cum ſacris virginibus pietatis & caſtitatis documenta vita & exemplo præbuit, paludes quas ſæpe dixi, accedit. Cumque agger ad auſtralem ejus ripam negligatur, adjunctis campis magno cum diſpendio incumbit, & ſuo canali emotus, qui per *Spalding* prius duxit, *Nen* ſive *Auſonam* ſubintrat & admodum onerat.

Avona vero *minor*, qui alter eſt, ut dixi, è limitibus hujus Comitatus ad Septentriones, ſed limitis vice tantum per quinque milliaria fungitur, proxime *Wellandi* fontes effuſus in Occaſum defertur per *Stanford, ſuper Avonam* dictum, habitationem familiæ *Cavorum*, è qua clara & numeroſa propagata eſt in adjacenti tractu ſoboles: & *Lilborne*, quondam *Canvillorum*.

Stanford. Cave.

Quam manſionem olim fuiſſe Romanorum perſuadent ſitus ad viam Militarem, antiqua valla, & monticulus in conum aggeſtus, in quem, cum ſpe antiquarum opum quidam nuper ſuffoſſione penetrarunt, pro auro carbones invenerunt. Cumque jam hic fluviolus *Dowbridge* pontum ſubierit, Northantonenſes deſerit Warwicenſes inviſurus.

Ex ſubfoſſis illis carbonibus, quid ſi opinor hunc collem pro termino aggeſtum fuiſſe? Cum Siculus Flaccus memoret aut cineres, aut carbones, aut teſtas, aut vitrea fracta, aut oſſa ſubcenſa, aut calcem, aut gypſum terminis ſubdi ſolere, & S. Auguſtinus ſcribat de carbonibus, *Nonne miranda res eſt, & tanta infirmitas, ut ictu leviſſimo frangantur, preſſu facillimo conterantur, nulla ætate vincantur, adeo ut eos ſubſternere ſoleant, qui limites figunt, ad convincendum litigatorem, quiſquis poſt quantalibet tempora extiterit, fixumque limitem non eſſe contenderit.*

Termini veterum.

Lib. de Civ. Dei 21, c. 4.

Eoque magis in hanc opinionem propendeo quod qui de limitibus ſcripſerunt, monticellos de terra, quos Botontinos vocarunt, in limitibus collocatos ſcribunt, adeo ut exiſtimem plurimos ex tumulis & rotundis monticellis, quos paſſim videmus, in hunc uſum fuiſſe erectos, & cineres, carbones, teſtas, &c. ſub iis inveniri poſſe, ſi terra altius effoderetur.

Hinc *Burtings* forte apud nos

Comitem habuit hic ager primum, quod ſciam, Waldeoſum Siwardi bellicoſi filium, qui etiam Huntingdoniæ Comes, perfidiæ in Guilielmum *Conquæſtorem* pœnas capite perſolvit duabus tantum filiabus relictis, quas illi Iuditha *Conquæſtoris* neptis ex ſorore uterina peperit.

Northantoniæ Comites.

Vita Waldeofi.

Matildem filiam primogenitam Simon de *S. Lizio*, ſive *Sylvanectenſis* à Iuditha matre, cujus nuptias ambivit, quia pedibus captus, ludibrio rejectus in uxorem accepit, qui Eccleſiam S. Andreæ, & caſtellum Northantoniæ conſtruxit. Huic ſucceſſit filius Simon Secundus, qui de maternis poſſeſſionibus cum Davide Scotorum Rege, cui mater ſecundo nupſerat, diu litigavit, & Stephani Regis partes ſequutus de vita anno CIↃ CLII deceſſit, cum hoc elogio: *Iuvenis plenus omnium quæ non licebant, omnium quæ non decebant.* Filius ejus Simon Tertius jus ſuum de Comitatu Huntingdoniæ lite & judicio contra Scotos perſequutus rem familiarem exhauſit, Regiſque Henrici Secundi beneficio filiam & hæredem Gilberti de *Gaut* Comitis Lincolniæ duxit, demumque recepto Huntingdoniæ Comitatu, Scotis ejectis, diem ſuum ſine liberis obiit anno CIↃ CLXXXV.

Multis post annis Guilielmum de *Bohun* virum spectatæ fortitudinis Northantoniæ Comitem creavit Edwardus Tertius, cumque frater ejus major natu Humfredus de *Bohun* Herefordiæ & Essexiæ Comes Angliæque Constabularius bellicoso illo ævo Constabularii oneri ferendo impar esset, Angliæ etiam Constabularium instituit. Huic in Comitatu Northantoniæ filius Humfredus, uti in Comitatibus Herefordiæ & Essexiæ patruo sine prole demortuo succedens duas progenuit filias, alteram Thomæ de *VVoodstocke* filio Edwardi Tertii minimo natu, alteram Henrico Lancastrensi Duci Herefordiæ, qui postea Regnum obtinuit, elocatam. Thomæ autem de *VVoodstocke* filia hunc avitum Northantoniæ titulum cum aliis in *Staffordorum* familiam suis nuptiis intulit. Cum autem illi honoribus posteà spoliati, Edwardus VI Guilielmum *Par* Essexiæ Comitem, aulicum omnibus numeris absolutum titulo Marchionis Northantoniæ honoravit, qui nostra memoria nulla suscepta prole diem supremum obiit. Dum autem hæc recognoscimus Sereniss. Rex Iacobus Henricum *Howard* postremi Ducis Norfolciæ fratrem, virum ingenio splendidissimo, eloquentia profluenti, optimis artibus ornatissimum, ad consilia prudentem, & in posterum providum ad *statum & stilum* Baronis *Howard de Marnehill*, & honorem Comitis Northantoniæ uno eodemque tempore Anno Salutis CIↃ DCIII evexit.

Pertinet ad hunc agrum Parochiæ 326.

LEI-

LEICESTER-SHIRE.

NOrthantonensi ad Septentrionem finitima est provincia Leicestrensis, in eo libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus Normannus *Ledecesterscyre* dicta, vulgo *Leicestershire*, tota itidem campestris, frugibus opima, sed sylvis maximam partem indiga. Ab Ortu Rutlandia, & agro Lincolniensi, à Septentrione Nottinghamiensi & Derbiensi, ab Occasu Warwicensi præcingitur, Occiduam enim partem via militaris Romanorum *VVatlingstreat* appellata perstringit, & à Warwicensibus sejungit, & ab Austro, ut modo innui, Northantonensis adjacet Comitatus. Mediam *Soarus* flumen Trentam petens alluit, Orientalem vero *VVrekus* fluviolus, qui *Soaro* demum commiscetur, placide pererrat.

Ad Austrum, qua hinc *Avona* minori, inde *VVellando* fluminibus disterminatur, nihil quod relatione dignum se offert, nisi ad *VVellandum* dum adhuc recens à fonte & tenuis, *Haverburg*, vulgo *Harborrow*, pecuariis nundinis celeberrimum, & quod hinc parum abest *Carleton*, id est, *Colonorum* oppidum, nescio an dignum sit relatu, in quo nati plerique omnes peculiari vel soli, vel aquæ, vel alia quapiam abdita naturæ vi absone & impedite loquuntur, verbaque asperrime ex imo gutture extrahentes, Rhotacismo quodam laborant. Via illa Romana, cujus agger alicubi extritus, alibi planissime hic se exhibet, recta quasi linea in Septentriones per Occiduum hujus provinciæ latus tendit. cujus tractum ego à Tamisi in Walliam ad priscæ memoriæ oppida investiganda (rideas fortasse hanc diligentiam vel impendiosam, vel certe impendio curiosam) sedulo sequutus sum; nec enim Ducem alterum ad ea invenienda fideliorem sperare potui. A *Dowbridge*, ubi relinquit Northantonenses, primum *Swifto* flumine hæc interrumpitur, lento quidem illo, etsi nomine veloci, cui tantum hibernis mensibus respondet. Pons, *Bransfordbridge*, & *Bensford* vocant, quo olim conjunctus hic fuit, longo tempore interscissus in caussa fuit, cur tam celebris via diu minus frequentaretur, nunc autem publico sumptu restauratur. Huic adjacent hinc ad Occasum *Cesterouer*, sed in Comitatu Warwicensi, vel nomine domini sui Fulconis *Grevill* Equitis cum primis clarissimi memoranda, etsi loci vetustati ipsum nomen attestetur (*Cester* enim non nisi vetustis urbibus aut castris majores nostri addiderunt) inde ad Occasum juxta Swiftum, hinc *Misterton* insignis & antiquæ familiæ *Poulteniorum*, inde *Lutterworth* cernitur emporiolum, possessio quondam, ut ferunt, *Verdonorum*, juxta quod fons est ea frigiditate ut stipulas & ligna brevi tempore in saxa convertat. Hujus ecclesiam rexit ille celeberrimus Ioannes *VVickliff*, vir ingenio subacto, & sacris literis versatissimus, qui cum calamum in Pontificiam authoritatem, & *Britannia.*

Carleton Curlew. Wharling. Watling-streat.

Cesterouer.

Fons lignum in saxa vertens. Ioan. Wickliff obiit 1387.

Romanam ecclesiam strinxisset, non solum gravissime exagitatus erat dum viveret; Sed etiam anno post mortem quadragesimo primo in corpus sævitum fuit, quod Senensis Concilii mandato exhumatum erat & exustum.

A ponte illo *Bensford* ascendit via antiqua ad *Highcrosse*, sic dictum, quod eo loci Crux in edito quondam extitit, pro qua nunc postis celsior cum suis sustentaculis erigitur. Retulerunt nobis vicini duas præcipuas Angliæ vias hic se transversim intersecasse, urbemque ibi florentissimam extitisse nomine *Cley-cester*, quæ suum Senatum habuit, cujusque pars *Cley-brook* ad mille fere passus fuerit, & utrinque ad viam magna è saxo quadrato fundamenta sulcis subesse, Romanorumque numismata sæpius aratris eruta, quamvis supra terram, ut ait Poëta, *Etiam ipsæ periere ruinæ.* Hæc cum distantia à *Banaventa*, sive *VVedon*, quæ ad amussim respondet, & pons ille *Bensford* dictus inducunt, ut hic BENNONES sive VENONES, mansionem quam proximam post BANNAVENTAM locat Antoninus, fuisse credam, maxime cum Antoninus viam hic in duas partes se diffidisse doceat, quod vulgo etiam perhibetur. Ad Ortum enim æstivum qua Lincolniam itur, *Fosseway* ad RATAS & VERNOMETVM, de quibus statim, & ad Occasum æstivum *VVatlingstreat* in Walliam per MANVESSEDVM recta ducit, de quo in Comitatu Warwicensi suo loco dicemus.

Cleycester. *Claybrooke.*

Bennones.

Hinckley, superius ad eandem adsidet viam, quæ suum habuit Dominum Hugonem *Grantmaisnill* magnum Angliæ Oeconomum, sive Seneschallum, cum Guilielmus Rufus & Henricus Primus rerum potirentur. Ille autem duas suscepit filias, Petronillam Roberto *Blanchemaines* à manuum candore dicto Comiti Leicestriæ cum *Seneschallia* Angliæ, & Aliciam Rogero Bigotto datam. Ad Orientalem sane partem templi, fossæ, & moles in eminentem altitudinem egesta cernuntur, quod Hugonis fuisse castrum ferunt incolæ. Ad tertium hinc milliare sedet *Bosworth* antiquus mercatus, utpote cui hoc jus una cum nundinis obtinuit à Rege Edwardo Primo Richardus *Harecourt.* Sub quo in extremam belli aleam avorum memoria cecidit regnum Anglicum. Henricus enim Richmondiæ Comes parva manu Richardum Tertium, qui per summum scelus regnum occuparat, ibi prælio excepit, & dum pro patriæ libertate fortius cum suis mori voluisset; fœlicius tyrannum vicit, & confecit, faustisque acclamationibus inter medias strages Rex salutatus Angliam tyranni dominatione sua fortitudine vindicavit, & discordiis civilibus irrequietam sua prudentia recreavit. Vnde Bernardus Andreas Tholosas Poëta qui tunc vixit, in Oda ad Henricum VII de Rosis quæ Henrici insignia erant, ludens,

Hinckeley.

Bosworth.

1485. Richard. III occisus.

Ecce nunc omnes posuere venti
Murmuris, præter Zephyrum tepentem,
Hic rosas nutrit, nitidosque flores
Veris amœni.

Kkkk Alia

Septentrio
LEICESTRENSIS
COMITATVS.
LEICESTER SHIRE.
DARBIENSIS COMITATVS PARS.
STAFFORDIÆ PARS.
NOTTINGHAMIÆ PARS.
Part of Nottingham Shire.
PART OF LINCOLN SHIRE.
PART OF RVTLAND SHIRE.
RVTLANDIÆ COMITAT: PARS.
PART OF NORTHAMPTON SHIRE.
NORTHAMTONIÆ COMITATVS PARS.
WARWICENSIS PARS
PART OF WARWIJKE SHIRE.
WEST GOSTCOATE
EAST GOSCOATE
FRAMLAND
HVNDRED.
SPARKENHOE HVNDRED.
GARTERY HVNDRED.
GVTHLAKESTON HVNDRED
Part of Darbyshire
Ashby de la Zouche
Tamworth
Bosworth
Hinckley
Nun Eaton
Lutterworth
Rugby
Harburgh
Hallaton
Leicester
Mountsorrell
Loughborow
Melton Mowbray
Waltham on the would
Kinge Richards feild
Charnwood
Occidens
Oriens
Meridies
Robert de Bellemonte 1102.
Simon de Monsfort
Ranulph E. of Chest. 1120
Simon de Monsfort
Edmond Crouchback
Will. de Bavar E. of Holl.
Iohn of Gaunt D. of Lanc.
Robert Dudley Anno 1.
Quatuor milliaria Anglica, sive, Unum milliare Germanicum.

27.

Afhby. Barones Zouch de Afhby.

Alia ad viam memoria digna non occurrunt, nisi remotius *Afhbye de la Zouche*, nunc Huntingdoniæ Comitum villa amœnissima, quondam Alani *de la Zouch* Baronis, cujus clypeus ruber decem globulis aureis respersus erat. Hic cum alteram hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ duxisset, opimam hæreditatem uxorio jure hoc in agro crevit. Verum cum Ioannem Comitem Warrenniæ in jus vocasset, qui rem ferro, non legibus decernere voluit, ab eo in aula regia Westmonasterii anno MCCLXXIX fuit trucidatus, & post paucos annos nepotis ejus filiæ & hæredes hanc hæreditatem suis nuptiis in familias de *Sancto Mauro*, & *Holandorum* transtulerunt. Hoc vero oppidum postea ad *Hastingos* devenit, qui suas ibi ædes satis splendidas habent, & è quibus Guilielmus jus Nundinarum ab Henrico Sexto impetravit. Nec silentio hic prætereundum *Cole-overton* sedes H. de Bellomonte ex celebri illa qua Vicecom. de *Bellomonte* familia. Prænomen vero locus invenit à carbonibus lapideis bituminis indurati natura, qui hic in domini emolumentum tanta copia effodiuntur, ut vicinis longe lateque ad extruendos focos abunde sufficiant.

Hollandi.

Colorton.

Carbones fossiles.

Soarus flu. medium agrum secare diximus, qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum rivulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapsus primariam totius agri urbem ab Occasu & Septentrione subluit, quæ *Lege-cestria*, *Leogora*, *Legeocester*, & *Leicester*, apud authores vocatur. Hæc magnam vetustatem, nec minorem venustatem præ se fert. Anno Salutis DCLXXX, cum Sexwulphus Merciorum regnum in Episcopatus jussu Ethelredi Regis describeret, in hoc Episcopalem sedem statuit, ipseque primus sedit Episcopus: sed paucos post annos, sede alio translata, hæc dedit dignitas, sensimque imminuta oppidi amplitudo, donec Edelfleda optima mulier, anno post Servatorem natum, DCCCCXIIII reparaverit, & novis mœnibus firmaverit, adeo ut Matthæus Parisiensis in Historia Minori scripserit, *Legecestria urbs opulentissima, ac munitissimo muro indissolubili, qui si fundamento roboraretur, nulli urbium secunda fuisset.* Sub Normannorum ingressum satis frequens erat, plurimosque habuit *Burgenses*, è quibus duodecim (ut in Guil. primi libro legimus) cum Rege mittere veteri instituto tenebantur, *quoties ad bellum iret. Si vero per mare in hostes ibat, mittebant quatuor equos usque Londoniam ad arma comportanda, vel alia quæ opus essent. Reddebat hæc civitas Regi per annum* XXX *libras ad numerum, & XX in ora, & XXV sextarios mellis.* Sed Henrici Secundi temporibus magna miseriarum mole depressa fuit, mœniaque diruta, cum Robertus cognomento *Bossu*, id est, *Gibbosus*, Leicestriæ Comes res novas in principem affectaret. Quod his verbis docet Matthæus Parisiensis, *Propter contumaciam Comitis Roberti contra regem recalcitrantis obsessa est, & per regem Henricum subversa nobilis civitas* Leicestria, *& murus qui videbatur indissolubilis, funditus in circuitu dirutus. Vrbs enim* (ut hoc è minori illa historia adjungam) *muris fundamento carentibus subfossis, & fulciminibus tandem combustis, mœnium fragmenta ceciderunt, quæ usque in hodiernum diem propter cœmenti indissolubilem tenacitatem scopulorum retinent cum integritate magnitudinem.* Misera etiam eo tempore civium mulctatio, & miserum exilium, qui cum data pecunia abeundi licentiam redemissent, in S. Albani, & S. Edmundi asyla trepidi convolarunt. Castrum quoque propugnaculis nudatum erat, quod sane amplum & firmum fuit. Sub quo pulcherrimum est Hospitale Collegiatum, sive Ptochodochium, in cujus Ecclesia Henricus Comes Lancastriæ, & Henricus Lancastrensis ejus filius, qui primus Lancastriæ dux fuerat, sepeliuntur. Dux enim ille cum jam annorum plenus esset, hoc pio studio alendis pauperibus construxit, & consecravit, de quo, in sua historia Henricus Knightonus Leicestrensis qui eo seculo vixit, *Henricus Dux Lancastriæ, primus Ecclesiam Collegiatam, & Hospitalem extra portam Australem Leicestriæ construxit, in qua constituit Decanum cum* XII *Canonicis Præbendariis, totidem vicariis, & aliis ministris, centum pauperibus debilibus, & decem fortibus mulieribus, quæ debilibus inservirent, dictamque Hospitalem sufficienter dotavit.* Ad alteram urbis partem inter lætissima prata, quæ Soarus irrigat, monasterium fuit, inde de *Pratis* dictum, de quo sic scripsit Knightonus ille, *Robertus le Bossu Leicestriæ Comes fundavit monasterium B. Mariæ de Pratis Leicestriæ, terris, possessionibus & reditibus luculenter dotavit; & ipse in eodem monasterio consensu Amiciæ uxoris Canonicus Regularis factus, quindecim annos in habitu Regulari Deo ibidem militavit, & Canonicus in Domino obdormivit.* Scilicet ut Canonicali habitu pœnitendo corrigeret, quod in principem hostili animo insurgendo deliquerat. Quod nomen Romanis temporibus gesserit Leicestria, minime compertum est. *Caer Lerion* in Ninnii Catalogo vocari existimo, sed Leirum fabulosum Regem construxisse, per me, credat qui velit. Antonini vero descriptioni ita exacte congruit situs, à BENNONIS, & VEROMETO, ad militarem viam *Foss* dictam, ut non possim non RATAS, quæ Ptolemæo RAGÆ vocantur, existimare, quamvis nec vola nec vestigium nominis RATARVM jam supersit, nisi forte in vallo militari quod *Rawdikes* vocant, passibus ab Australi Leicestriæ porta vix quingentis.

Leicester.

1173.

1330.

1143.

Ratæ.

Hic hæreo, & quam viam ut ducem ad antiqua oppida in vestiganda sequar, circumspicio. Ranulphus Cestrensis Monachus *stratam antiquam* hinc *per vasta* Lincolniam duxisse prodit, sed per quæ *vasta* non docet, vulgus perhibet in Septentriones per Nottinghamiensem agrum, Anton. Aug. si quid ego video, in Aquilonem per hunc agrum in Lincolniensem transisse innuere videtur. Et hac sane nonnulla antiquæ memoriæ loca suis se vestigiis ostendunt, quæ suo ordine dicemus, illac vero plane nulla mihi investiganti, nescio an aliis, hactenus occurrerunt.

Huic vicinum est *Grooby*, opimum & amplum hæredium, sive ut nostri vocant *Manerium*, quod ab Hugone *Grantnaismill*, quem magnis proventibus ditaverat Guilielmus Primus, per Leicestrenses Comites, & *Quincios* ad *Ferrariorum* familiam devenit, è qua Domini *Ferrarii* de *Grooby* Baronum honore diu floruerunt, demumque relicta unica filia Isabella in *Greiorum* nomen matrimonio intulit, à quo rursus proscriptione in patrimonium regium tandem recidit. Sed dum hæc revi-

Groby.

Ferrarii & Greii de *Groby*.

revisimus, Iacobus Dominus & Rex noster potentissimus in hunc avitum honorem clarissimum Equitem Henricum *Grey* restituit, cum ante inaugurationem illum Baronem *Grey* de *Groby* creaverit.

Iam ad *Soarum* flumen regrediamur, qui Leicestriam præterlapsus primum *Montsorell* sive potius *Mont-Soare-hill*, ex Normanica & Anglica compositione, nomen præbet, quod nunc tantum mercatu celebre est, olim vero celeberrimum castro in prærupto & confragoso colle flumini impendenti, quod prius Comitum Leicestriæ, postea ad Saherum de *Quincy* Wintoniæ Comitem bello Baronico spectavit, hodieque nihil est nisi rudetum. Anno enim CIↃ CC XVII post gravem obsidionem captum, *incolæ tanquam nidum diaboli, speluncam latronum & prædonum solo tenus* diruerunt. Superius ad alteram ripam est *Barrow*, ubi calx laudatissimæ firmitatis effoditur. Inde *Soarus* post pauca milliaria in *Trentam* flu. definit, parum infra *Loughborrough* mercatorium oppidum, quod unum regnante Maria Baronem Edwardum *Hastings* suo nomine exornavit. Verum cum illa, cui fuerat charissimus, in vivis esse desiit, ille rerum humanarum pertæsus mundo vivere noluit, sed ut totus Deo vacaret, in Ptochotrophium, quod apud *Stoke Pogeis* in Buckinghamiensi Comitatu erexerat, secessit, ubi cum pauperibus Deo vixit, & inter eos vitæ cursum pie in Christo confecit. Hanc *Loughborrough* Regiam villam Saxonice Leganbuрȝe dictam, quam Marianus Cuthulfum Britannis anno Christi DLXXII ademisse tradit, nominis affinitas quodammodo probet. Nunc vero secundum locum à Leicestria inter omnia hujus Comitatus oppida sibi suo jure vendicat, sive amplitudinem, sive structuram, sive etiam sylvarum amœnitatem spectes: sub ipso enim Saltus de *Charnwood*, sive *Charley* longe expanditur, in quo *Beaumannour* vivarium cernitur, quod Domini de *Bellomonte*, ut accepi, lapideo muro circumsepserunt. Hi ex familia Francica, (ut vulgo creditur) certe Ioanne Brennensi Rege Hierosolymitano orti, circa Edwardi Primi tempora in Angliam venerunt, & ex nuptiis cum filia Alexandri *Comyn* Comitis *Boghaniæ* in Scotia, cujus marer una erat hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ, amplissimam hæreditatem adierunt, & in magnam familiam sunt propagati. E qua regnante Edwardo Tertio Henricus per aliquot annos evocatus fuit ad Comitia Parlamentaria nomine Comitis *Boghaniæ*, & Ioannes regnante Henrico Sexto fuit Angliæ Constabularius ad tempus, & primns in Anglia (quod scio) qui Vicecomitis honorem à Rege accepit. Verum cum Guilielmus Vicecomes ultimus sine sobole obiisset, ejus soror Domino *Lovell* nupta est, & patrimonium postea copiosum ob læsam majestatem in fiscum redactum.

Mont-Sorehill. — Histor. Minor. — Loughborrouw. — Charnwood Forrest. — Vicounts Beaumont. — Primus Vicecomes honorarius in Anglia.

In hac Septentrionale parte nihil aliud memoratu dignum occurrit, nisi monasteriolum quod virginibus sacris Roisia de *Verdon* posuit, & *Grace-Dieu*, id est *Gratiam Dei*, nuncupavit, & qua *Trenta* allabitur, *Dunnington* castellum antiquum à primis Leicestriæ Comitibus extructum conspicitur, quod postea fuit Ioannis *Lacy* Comitis Lincolniæ, qui jus fori mercatoriis, & nundinarum ab Edwardo Primo huic obtinuit. Verum cum in Baronum proscriptione sub Edwardo Secundo possessiones proscriptæ varie distraherentur, Hugoni *le Despenser* juniori Rex hoc *Manerium* elargitus est.

Dunnington.

Orientalem agri partem, quæ collina est, & numerosos pascit ovium greges, exornarunt celebrioris notæ duo præcipua loca, VERNOMETVM, sive VEROMETVM, cujus meminit Antoninus, & *Burton Lazers* superioribus sæculis admodum celebre.

VERNOMETVM, nomine nunc deperdito, eo loci sedisse videtur, quem hodie *Burrouwhill* & *Erd-burrouw* vocitant. Inter VEROMETVM enim & RATAS XII interjacent apud Antoninum milliaria, totidemque fere inter *Leicestriam*, & hunc locum. Hodiernum etiam nomen *Burrow* à Buрȝh promanavit, quod Saxonibus loca munita denotavit. Sed quod maximum est, eo ipso loco collis undique præceps nisi ad Euroaustrum attollitur, in cujus summo, oppidi diruti manifesta sunt vestigia, duplex fossa & ipsorum mœnium tractus, quæ octodecim plus minus jugera incluserunt. Nunc autem ager est restibilis, & re nulla æque celebris, quam quod hic gymnica quotannis exerceat juventus circumvicina. Magnum aliquod Gentilium Deorum fanum extitisse eo loci ex nomine quis conjectet. VERNOMETVM enim antiqua Gallorum lingua, quæ eadem fuit cum antiqua Britannorum sonat *Fanum ingens*, ut plane docet de Vernometo Galliæ oppido his versibus Venantius Fortunatus Libro Carminum primo.

Vernometum. sive Verometum. — *Vernometum* antiqua Gallorum lingua quid.

> *Nomine Vernometum voluit vocitare vetustas,*
> *Quod quasi fanum ingens Gallica lingua sonat.*

Burton autem cognominatum *Lazers*, à Lazaretis (sic Elephantiacos, sive leprosos vocarunt) Nosocominm erat, sive Hospitium opulentum, cujus præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo suberant, ut ille præposito Lazaretorum Hierosolymis. Primis Normannorum temporibus collecta per Angliam stipe (*Mowbraiis* præcipuam opem ferentibus) constructum ferunt. Quo tempore lepra, quæ nonnullis Elephantiasis, gravissime vi contagionis per Angliam serpsit. Tunc enim creditum est morbum illum primum ex Ægypto in hanc insulam demigrasse, qui subinde se in Europam profudit, primum Pompeji Magni ætate, postea sub Heraclio, & alias, ut ex historiis videre liceat, sed nunquam, quod legerim, ante illa tempora, in hanc insulam irrepsit. Verum præter hæc celebriora loca, omittenda non est prope hanc *Burton*, *Melton*, *Mowbray* forum à *Mowbraiis* olim Dominis denominatum, ubi nihil magis conspiciendum quam templum speciosum, & remotius ad Austum *Skeffington*, quæ ut claræ familiæ nomen impertiit, ita vicissim ab illa claritatem accepit.

Burton Lazers. — Lepra in Anglia. — Melton. — Skeffington.

Comitibus suis viris longe clarissimis insignis semper erat hæc Leicestrensis provincia. Cumque hæreditarios habuerit Saxonico tempore Comites, eos sua serie primum enumerabo, ut Thomas *Talbot* rei antiquariæ peritissimus è regiis archivis mihi descripsit. Æthelbaldi Merciorum Regis tempore anno nostræ Salutis re-

Comites Leicestriæ.

ſtauratæ DCCXVI Leofricus Leiceſtriæ Comes erat, cui recta linea ſucceſſerunt Algarus primus, Algarus ſecundus, Leofricus ſecundus, Leofitanus, Leofricus tertius, qui Conventriæ ſepultus, Algarus tertius, cujus filii fuerunt Eadwinus Comes Marchiæ, Morkarus Comes Northumbriæ, & Lucia filia, quæ primo Iuoni *Talboys* Andegavenſi enupta, poſtea Rogero de *Romara*, unde Guilielmus de *Romara* Lincolnienſis Comes enatus eſt. Tunc deficiente hujus Saxonicæ familiæ ſtirpe maſcula, Saxonicoque nomine quaſi conculcato, Robertus de *Bellomonte* Normannus, Dominus de *Ponte Audomari*, & Comes *Mellenti* mortuo Simone Comite Leiceſtriæ, ejus Comitatum adeptus eſt anno Chriſti MCII, beneficio Regis Henrici Primi, *vir ſcientia clarus, eloquio blandus, aſtutia perſpicax, prudentia ſagax, ingenio verſipellis, qui cum in ſummo ſtatu gloriæ degeret, alius quiſpiam Comes ei conjugem abripuit. Vnde in ſenectute mente turbatus in tenebras mœroris incidit.* Huic ſucceſſerunt filius cognomento *Boſſu*, nepos cognomento *Blanchemaines*, & pronepos *Fitz-Parnell*, omnes prænomine Roberti. Quorum poſtremus iſte *Fitz-Parnell* à Petronilla ſive Parnella matre, ultimi Hugonis *Grantmaiſmill* filia, & cohærede cognominatus, ſine prole obiit. Paucis poſt interjectis annis Simon de *Monteforti* ex notho Roberti Regis Francorum oriundus, qui Roberti *Fitz-Parnell* ſororem duxerat, hunc honorem geſſit. Verum illo cum ſuis expulſo anno MCC hunc honorem conſequutus eſt Ranulphus Comes Ceſtriæ, non jure hæreditario, ſed Principis gratia. Poſtea tamen Simon de *Monteforti* filius Simonis prædicti hanc dignitatem adeptus eſt, cum Almaricus frater ejus primogenitus jure ſuo coram Henrico Tertio ceſſiſſet. In hunc tanta, & tam ſecunda erat Regis Henrici Tertii voluntas, ut illum exulantem è Galliis vocarit, opibus cumularit, Comitatu Leiceſtriæ, & ſororis nuptiis honorarit; ille autem cum beneficiis obrutus, nullam referendæ gratiæ facultatem haberet (quæ hominum improbitas eſt) odiſſe cœpit, Regem optime meritum peſſime divexavit, cumque ſeditioſis Baronibus horrendas inteſtini belli tempeſtates excitavit, in quibus ipſe tandem cecidit. Honores vero & poſſeſſiones Edmundus dictus *Gibboſus* Lancaſtriæ Comes Henrici Tertii filius minor à patre victore accepit. Deinceps vero inter Lancaſtrenſis familiæ titulos diu quaſi delituit hic honor, Matildiſque Henrici Ducis Lancaſtriæ filia Guilielmo Bavaro Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, &c. Comiti enupta, Leiceſtriæ etiam titulum adjunxit, diſerte enim in Charta anni XXXV Edwardi Tertii vocatur *Guil. Comes de Henhaud & Leiceſter*, & ut eſt in *Inquiſitione* XXXVI Edwardii Tertii illa nomine Duciſſæ Bavariæ *tenuit Caſtrum, Manerium, & honorem Leiceſtriæ*. Qua poſtea ſine prole defuncta, reverſus ille *Honor* ad Ioannem Gandavenſem Lancaſtriæ Ducem, qui Blanchiam alteram Matildis ſororem duxerat. Iam inde Lancaſtrenſi familiæ coaluit, donec noſtra memoria, in illo Roberto *Dudley* reſplenduit, quem Leiceſtrenſis Comitatus gladio, anno ſui regni ſexto cinxit Regina ELIZABETHA, Belgica diuturna bellorum tempeſtate jactata ad gubernacula tractanda communibus votis vocavit, pauloque poſt neglexit, quique MDLXXXVIII vitam cum morte commutavit.

Henrici Huntingdon. in Epiſt. de contemptu mundi verba.

Rotul. in Theſ. Scaccarii.

Matt. Paris.

Vide *Eveſham* in *Worceſterſhire.*

In Regiſtro magno Ducatus Lancaſtriæ.

Intra hunc agrum ſunt Parochiales Eccleſiæ 200.

RVTLAND-SHIRE.

RVtland, Saxonice Roteland, Leiceſtrenſi agro quaſi includitur, niſi à Meridie qua *VVellando* flu. incumbit, & ab Ortu qua Lincolnienſes attingit: non minori ſoli ubertate, & amœnitate, licet ſpatio ſit multo minori, utpote totius Angliæ provinciola minima. Forma enim fere circulari circumſcripta tantum circuitu colligit, quantum expeditus eques uno die conficere poſſit. Vnde fabulantur incolæ, Regem neſcio quem Rutto cuidam tantum terræ donaſſe, quantum uno die circumequitare poſſet: illum autem equitem hunc agrum præfinito tempore circumequitaſſe, & inde dono accepiſſe, ſuumque ipſius nomen impoſuiſſe. Sed faceſſant hujuſmodi fabulæ, nolumus fabulæ licentia veritatem vulnerari. Quum vero paſſim rubeat hæc terra, uſque adeo ut etiam ovium vellera rubedine inficiantur, rubrumque Saxonibus *Roet*, & *Rud* dictum fuerit, nonne *Rutland* quaſi *terra rubra*, nominatam ſuſpicemur? *Conveniunt rebus*, ut inquit Poëta, *nomina ſæpe ſuis.* Nomina autem locis ubique gentium à rubedine facta fuiſſe *Rutlan* caſtrum Walliæ in ruſeſcente littore extructum, *Rubrum promontorium*, *Mare Rubrum* inter Ægyptum & Arabiam, *Erythreia* Ioniæ, & ſexcenta alia ſatis ſuperque probent: ut non ſit cur deinceps fabulis hac in re fidem adhibeamus. Cæterum hæc provinciola ſerius in Comitatum inſtituta videatur. Nam Edwardi Confeſſoris tempore Northantonenſis agri pars cenſebatur, & hiſtorici noſtri qui ante trecentos annos ſcripſerunt, in Comitatuum numero non repoſuerunt.

Rutlandiæ unde nomen.

VVaſh, ſive *Gwaſh* fluviolus, qui hunc agrum ab Occaſu in Ortum quaſi medium intermeat, in duas diſpeſcit partes. In citeriori ſive Auſtrali *Vppingham* acclivi loco ſedet, unde & nomen inditum, non ob aliud memorandum, quam quod frequens habeatur mercatus, & ſcholam elegantem oſtendat, quam, uti etiam aliam *Okehamiæ*, ad puerorum ingenia bonis literis excolenda laudabili inſtituto R. *Ihonſon* verbi divini Miniſter ex collatitia ſtipe nuper poſuit. Sub hoc vero *Dry Stoke* ſubſidet, quod non reticendum, cum claræ, & antiquæ ſanè proſapiæ *Digbeiorum* habitatio antiqua fuerit. Sed cui ſempiternam infamiæ maculam jam inuſſit Everardus *Digby*, qui cum nefandiſſimis illis incendiariis ad principem, & patriam uno Tartarei fulminis ictu tollendum horrenda conſilia ſcelerate ſociavit.

Vppingham.

Digby. 1605.

In ulteriori parte trans fluvium inter colles amœna admodum & fœcunda vallis ſubſternitur, *The Vale of Catmoſe* hodie dicunt, à *Coet maes* forſitan, quod Britannice *Campum nemoroſum* ſonat. In hujus medio *Okeham* cernitur, quod pari etiam ratione à quercubus nomen aſſumpſiſſe videatur, ubi juxta templum fatiſcentia mænia vetuſti caſtri ſuperſunt, quod Walkelinum de *Ferrariis* primis Normannorum temporibus extruxiſſe fama obtinet. *Ferrariorum* autem fuiſſe habitationem præter famam, ferreæ equorum ſoleæ quibus pro inſignibus olim uſa erat illa familia, portæ, & in aula affixæ ſatis aperte comprobent. Poſtea ad Dominos de *Tatteſhall* ſpectavit, ſed cum Rex Richardus Secundus Edwardum Ducis Eboracenſis filium in Rutlandiæ Comitem evexerat, hoc etiam caſtrum eidem donavit. Patrum vero memoria obtigit Thomæ *Cromwell* in ſedem, ut legi, Baroniæ, quem ad altiſſimam dignitatem Henricus Octavus extulit, & ſtatim cum in invidiarum procellas multa moliendo ſe conjeciſſet, ex improviſo & vita, & honore ſpoliavit.

Okeham.

Cromwelli Barones.

Et regione ad Ortum valli belliſſimo ſitu impendent *Burly* nunc *Haringtoniorum* ædes magnificæ, qui ex nuptiis cum filia & hærede *Colpeperi*, hæreditatem adeo opulentam adierunt, ut his in locis jam inde fuerint florentiſſimi, quemadmodum antea *Colpeperi*, ad quos *Bruſæorum* opimum per N. *Green* patrimonium partim deſcenderat. *Bruſæi* vero è præcipua Angliæ nobilitate nuptiis in familiam regiam Scotiæ inſerti fuerunt, è quibus per Robertum fratrem natu maximum ſtirps regia Scotorum, per Bernardum autem fratrem minorem *Cottoni* de *Connington* in Comitatu Huntingdoniæ, de quibus egimus, & hi *Harringtonii* deſcenderunt. Quo nomine Ioannem *Harrington* Equitem clariſſimum titulo Baronis *Harrington* de *Exton* Iacobus Rex exornavit.

Burly.

Baro Harrington.

In Orientali autem parte ad *Guaſh* flu. ſunt *Brigcaſterton*, de quo poſtea, & *Riball*, ubi cum majores noſtros ita faſcinaſſet ſuperſtitio, ut Deorum multitudine Deum verum propemodum ſuſtuliſſet, Tibba minorum gentium Sancta, quaſi Diana ab aucupibus, utique rei accipitrariæ præſes, colebatur. Atque in proximo *Eſſenden*, cujus dominum Robertum *Cecilium* optimi patris qui Reip. noſtræ firmamentum fuit, optimum filium Baronem *Cecill de Eſſenden* Rex Iacobus nuper creavit.

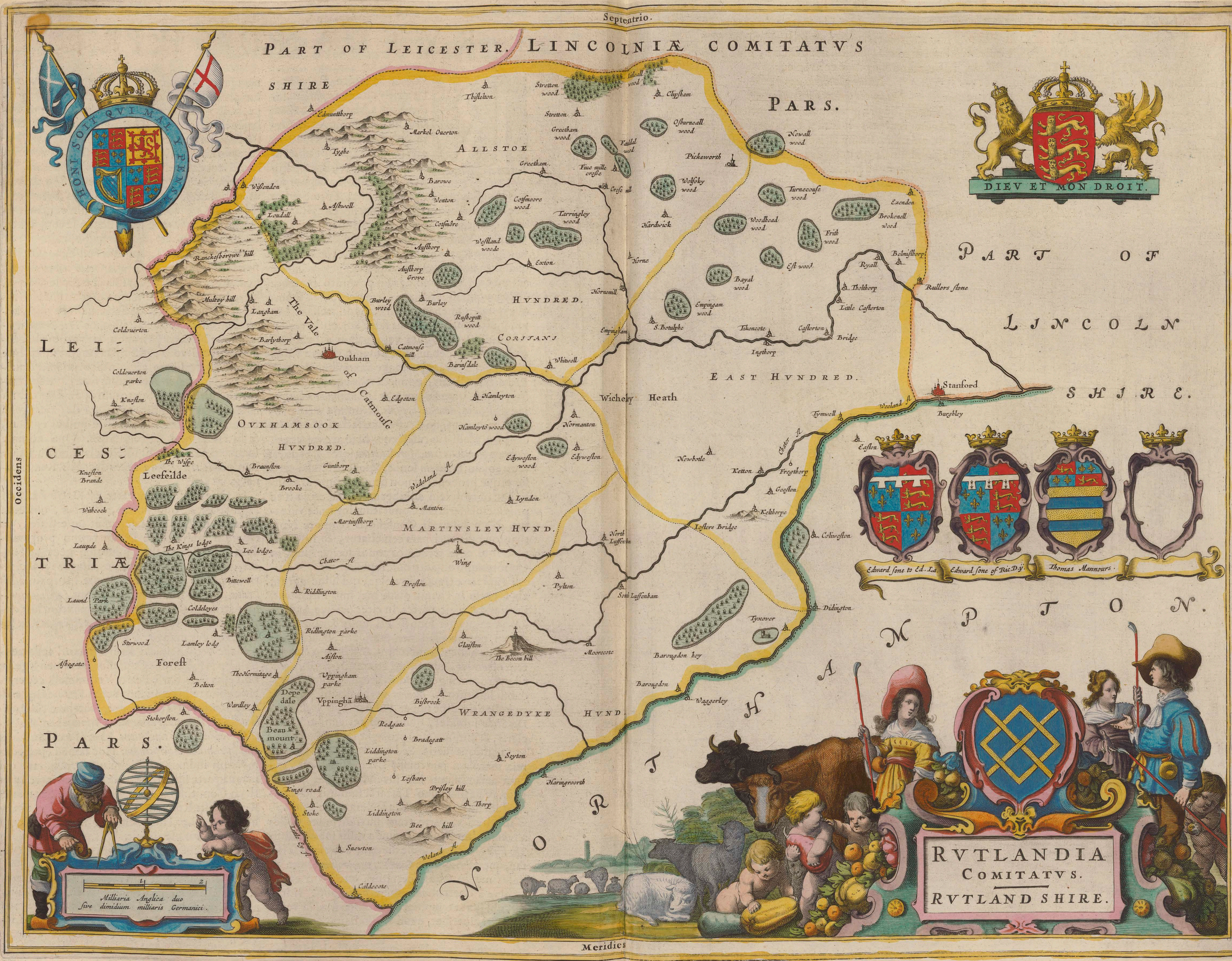
Aucupii Diva.

Baro Cecill de Eſſenden.

Hanc provinciolam Eadithæ uxori teſtamento legavit Edwardus Confeſſor, ea tamen lege, ut poſt ejus mortem S. Petro Weſtmonaſt. cederet. Hæc enim teſtamenti ſunt verba, *Volo quod poſt mortem Eadgithæ reginæ conjugis meæ,* Roteland *cum omnibus ad ſe pertinentibus detur monaſterio meo beatiſſimi Petri, & reddatur ſine tardatione Abbati & monachis ibidem Deo ſervientibus in perpetuum.* Hoc tamen ejus teſtamentum induxit Guilielmus Normannus, qui magna parte ſibi reſervata, reliquam inter Iuditham Comitiſſam, cujus filia Davidi Scotorum Regi nupſit, Robertum *Mallet*, Ogerium, Giſlebertum de *Gant*, Hugonem Comitem, Albericum *Clericum*, alioſque diviſit. Weſtmonaſterio vero primum decimas, poſtea ſolam Eccleſiam de *Okeham* cum appendicibus reliquit.

Comites numerat non multos hic Comitatus. Primus Rotelandiæ Comes erat Edw. filius primogenitus Edm. de *Langley* Ducis Eboracenſis propenſa Regis Richardi Secundi gratia ad vitam patris creatus, & ab eodem poſtea Rege Dux Albemarlæ declaratus. Ille ſcilicet qui

Rutlandiæ Comites.

Septentrio.
PART OF LEICESTER SHIRE
LINCOLNIÆ COMITATUS PARS.
PART OF LINCOLN SHIRE.
LEI CES TRIÆ PARS.
NORTHAMPTON.
Occidens
Oriens
Meridies
HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
DIEU ET MON DROIT.
ALLSTOE HUNDRED.
EAST HUNDRED.
OUKHAMSOOK HUNDRED.
MARTINSLEY HUND.
WRANGEDYKE HUND.
Oukham
Vppingham
Stanford
Wichely Heath
The Vale of Catmosse
Forest
Edward sone to Ed. La.
Edward sone of Ric. D.
Thomas Mannours
Milliaria Anglica duo sive dimidium milliaris Germanici.
RUTLANDIA COMITATUS.
RUTLAND SHIRE.

consilia nefaria de tollendo Rege Henrico Quarto non sine scelere decoxit, & illico pari cum levitate aperuit. Post patris autem obitum Dux Eboraci, inter densissimas hostium turmas in prælio Agincortensi animose occubuit. In hoc honore satis longo post tempore successit Edwardus Richardi Ducis Eboracensis filiolus, qui in prælio ad *VVakefield* bello intestino funestissime exardente, cum patre interemptus. Multis post annis Henricus Octavus Thomam *Mannours* in Rutlandiæ Comitem extulit, qui amplissimam Baronum *Roos* hæreditatem in circumvicinis regionibus jure Æleonoræ aviæ creaverat. Huic successit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, in quem, ut nihil aliud dicam, illud Poëtæ verissime & optime convenit,

Nomen virtutibus æquat,
Nec sinit ingenium nobilitate premi.

Verum ille præpropera morte in cœlestem regionem receptus Ioanni fratri honorem reliquit, qui etiam statim fato evocatus successorem habet filium Rogerum, qui avitæ nobilitatis jam specimen insigne præbet.

Ecclesiis Parochialibus 48 *ornatur hæc Provinciola.*

LIN-

LINCOLNE-SHIRE.

RUtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolnienſis, Saxonice Lincollycyꝑe, Normannis ſub primum ingreſſum literis tranſpoſitis. *Nicolſhire*, vulgo *Lincolnſhire*. Regio ampliſſima, per ſexaginta fere milliaria in longitudine jacet, Latitudinem alicubi ſuper triginta extendit, alendis frugibus, paſcendis pecoribus mitiſſima, frequentibus oppidis exculta, & crebris fluminibus rigata. Qua ſolem Orientem ſpectat, ſupercilio longe circumducto inflexa Oceano Germanico pulſatur, à Septentrione ad ABVM, ſive *Humber* æſtuarium pertinet, ab Occaſu Nottinghamienſes ſpectat, & à Meridie *VVellando* flumine à Northantonienſibus diſcluditur. Hæc omnis in tres dividitur partes, quarum unam *Holland*, alteram *Keſteven*, tertiam noſtra lingua appellamus *Lindſey*.

Hollandia.

Hollandia, Ingulpho *Hoilandia*, ad mare eſt, & perinde ut Hollandia Germaniæ, aquis ita plurimis in locis permadet, ut preſſa hauriat veſtigium, & pedum pulſu tentata quatiatur; unde nomen inditum videatur, niſi quis malit cum Ingulpho *Hoilandiam* verum eſſe nomen, & illud à fœno impoſitum. Hæc tota Æſtuario illi incumbit, quod Ptolemæo METARIS, pro *Maltraith*, dicitur, hodie *The VVaſhes*. Æſtuarium hoc eſt ampliſſimum & notiſſimum, intumeſcente æſtu aquis offertum, deferveſcente, iter ſed admodum periculoſum præbet, quod Ioannes Rex ſuo damno didicit. Dum enim bello Baronico hac iter faceret, ſubito irruentibus undis, ad *Foſſedyke* & *VVelſtreame* omnia impedimenta, & regium apparatum amiſit, ut author eſt Matthæus Weſtmonaſterienſis. Cæterum hæc regio quam ex aggeſtis arenis (*Silt* vocant) Oceanum donaſſe ferunt incolæ, hinc Oceano, illinc magna confluentium aquarum mole ex ſuperioribus regionibus ita oppugnatur, ut hibernis menſibus perpetuas agant excubias, & contra hos infeſtiſſimos hoſtes ſe objectis aggeribus ægre tueantur. Terra frugum parum ferax, gramine læta, piſcibus & aquaticis volatilibus uberrima; ſolum vero adeo molle, ut equis ſine ferreis ſoleis utantur, nec lapillum niſi aliunde advectum invenias, cum tamen pulcherrimas è ſaxo quadrato habeat eccleſias. Mare longius penetraſſe ex aggeribus contra irruentes fluctus jam duob. mill. paſſ. à littore diſtantibus, & ſalſis, quos vocant collibus prope *Sutterton* conſtat. Dulcium vero aquarum maximus ubique defectus, nec niſi ex pluvia in puteis habent, qui ſi fuerint profundiores ſtatim ſalſeſcunt, ſi minus profundi, ſtatim exareſcunt. Nec arenæ Syrticæ deſunt, quas attrahendi & conſtringendi vim admirandam habere & paſtores & oviculæ ſubinde ſuo cum periculo ſentiunt.

Metaris æſtuarium. The Waſhes.

Salt-hils.

Quick-ſands.

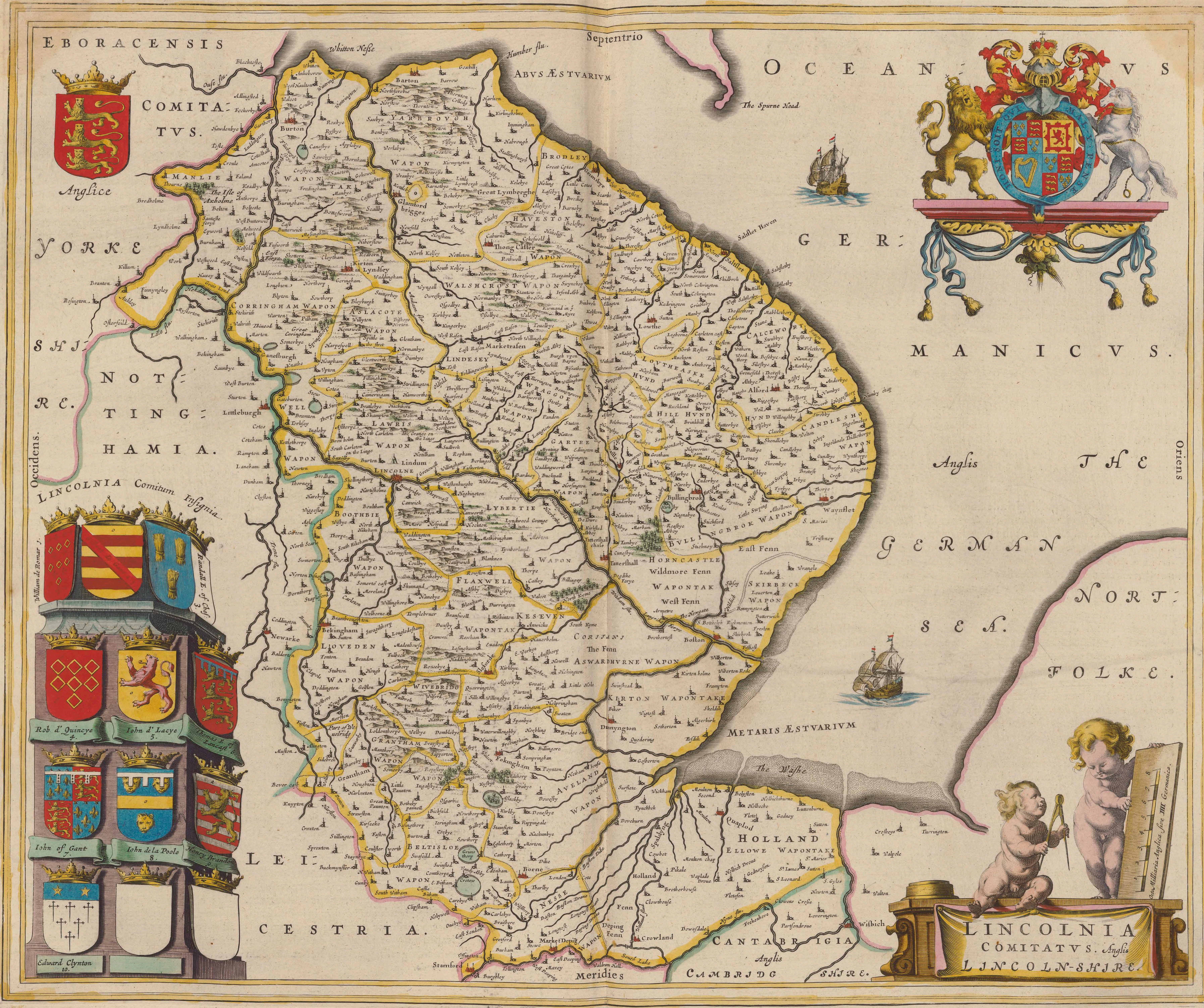
Bifariam dividitur hæc *Hoilandia*, in Inferiorem, & Superiorem: Inferior, quæ lutulentas voragines, & impeditiſſimas paludes, ne ipſis quidem incolis cum ſuis grallis pervias, habet. Et cum ſitu ſit depreſſior, hinc tam contra Oceanum, illinc contra aquas, quæ ſuperiorem Elienſis inſulæ partem opprimunt, oppoſitis aggerum molibus defenditur. E quibus celeberrimus eſt *Southy banke*, qui ne interrumpatur immenſa illa vi aquarum quæ ab auſtrali parte cum flumina intumeſcant, & immiſſo diluvio obruantur, ſollicito timore curant. Ad quas tamen exonerandas publico ſumptu alveum ad *Clows-croſſe* novum vicini anno CIↃDXCIX incœperunt. Iuxta hunc aggerem vidimus *Crowland*, quæ etiam *Croylandia* dicta, oppidum inter paludicolas celebre, cujus nomen ſonat, interprete Ingulpho hujus Abbate, *Cruda & cœnoſa terra*. Locus (ut ſcribunt) obverſantium neſcio quarum umbrarum terriculamentis olim infeſtus, priuſquam Guthlacus vir ſumma ſanctitate heremeticam vitam illuc duxiſſet, in cujus memoriam ad honorem Dei anno Salutis DCCXVI maximis impenſis monaſterium fundavit Rex Merciorum Æthelbaldus, religione & opibus admodum illuſtre. De quo Fœlicis Monachi ſatis antiqui verſiculos è Guthlaci vita, ſi placet habe.

Southy-dike, aliis. Crowland.

Nunc exercet ibi ſe munificentia regis,
Et magnum templum magno molimine condit.
At cum tam mollis, tam lubrica, tam male conſtans
Fundamenta palus non ferret ſaxea, palos
Præcipit infigi quercino robore cæſos,
Leucarumque novem ſpatio rate fertur arena;
Inque ſolum mutatur humus, ſuffultaque tali
Cella baſi, multo ſtat conſummata labore.

Si dæmonas Crowlandicos labiis pendentibus, ore ignivomo, vultu ſquamoſo, vertice groſſo, dente fero, mento peracuto, gutture rauco, pelle nigra, ſcapulis contractis, ventre capaci, lumbis ardentibus, uncis cruribus, clunibus caudatis, &c. qui his locis antea oberrabant, & plurimum moleſtiæ Guthlaco, & Monachis faceſſebant, ex illo tibi deſcriberem, tu certe ſuaviter rideres, aſt ego certe multo ſuavius inſanire viderer. Veruntamen pro admirando hujus loci ſitu & ingenio à cæteris Angliæ omnino diverſo, & pro celebritate monaſterii, libet his deſcribendis pauliſper immorari. Inter altiſſimas paludes & reſtagnantes ex cænoſa humo aquas ab omni aditu ita intercluſa & circumciſa *Crowlandia* jacet, ut inacceſſa ſit niſi à Septentrione, & Ortu, idque per anguſtos aggeres. Venetiarum, ſi parva magnis conferre liceat, ſitum aſſimilem habet, tribus conſtat plateis, quæ aquis intercurrentibus diviſæ, ſalicibus conſitæ, paliſque in profundum ſtagnum demiſſis extructæ, & conjunctæ ponte triangulari, admirando artificio, ſub quo ad confluentes aquas ſuſcipiendas puteum in magnam altitudinem adactum retulerunt incolæ. Vbi ultra pontem in ſolum, ut inquit ille, *mutatur humus*, ſedit olim Monaſterium illud celebre ſpatio ſane anguſtiori, circa quod niſi qua oppidum jacet, ita paludeſcit, ut contus ad triceſimun pedem adigatur, & nihil plane ſit circumquaque, niſi harundinetum; proximeque eccleſiam alnetum. Incolis tamen ſatis frequens, qui

Dæmones Crowlandici.

LINCOLNIA
COMITATVS. Anglis
LINCOLN-SHIRE.
Septentrio
Meridies
Occidens.
Oriens
EBORACENSIS COMITATVS.
Anglice
YORKE SHIRE.
NOTTINGHAMIA.
LEICESTRIA.
CANTABRIGIA Anglis CAMBRIDG SHIRE.
OCEANVS GERMANICVS.
Anglis THE GERMAN SEA.
NORTFOLKE.
ABVS ÆSTVARIVM
METARIS ÆSTVARIVM
The Spurne Nead
The Wasshe
Lincolnia Comitum Insignia.
Rob d' Quincye 4.
Iohn d' Lacye 5.
Iohn of Gant 7.
Iohn de La Poole 8.
Edward Clynton 10.
LINCOLNE
HOLLAND
HORNCASTLE
Stamford
Boston
Grantham

qui sua habent pecora remotius ab oppido, ad quæ emulgenda cymbulis, quæ tantum duobus ferendis pares (*Skerries* vocant) devehuntur, sed quæstum maximum faciunt ex piscium & avium aquatilium captura, quæ tanta est, ut mense Augusto in unum rete expansum semel simulque tria millia anatum cogant, & lacunas suas suos agros vocitent. Fruges enim intra quintum milliare non vident. Nomine autem hujus capturæ piscium & volatilium CCC libras singulis annis monetæ nostræ, ut nunc Regi, ita olim Abbati persolverunt.

Privatam hujus Monasterii historiolam retexere non libet, cum ex Ingulpho jam edito vulgo prostet. Iuvat tamen pauculis memorare quod Petrus Blesensis Regis Henrici Secundi Vicecancellarius olim pluribus de nova hujus monasterii constructione anno reparatæ Salut. MCXII retulit, ut ex uno discamus exemplo quibus rationibus & subsidiis tantæ & tam splendidæ sacrorum ædificiorum moles passim consurrexerint. Ioffridus Abbas ab Archiepiscopis & Episcopis Angliæ *Indulgentiam tertiæ partis pœnitentiæ pro commissis injunctæ cuilibet tam sancti operis adjutori* impetravit. Cum hac Monachos circumquaque dimisit qui pecuniam colligerent, à qua cum satis esset instructus, ut auspicato à faustis nominibus opus inchoaret, diem S.S. Perpetuæ & Fœlicitatis, quo fundamenta locaret, indixit. Ad quem proceres, & præsules cum plebeiis maximo numero confluxerunt. Re vero sacra peracta & antiphonis modulatis, primum lapidem angularem ad Orientem ipse posuit, deinde singuli proceres suo ordine lapides posuerunt, & super lapides alii pecuniam, alii Syngrapha imposuerunt, quibus prædia, titulos patronatus Ecclesiarum, decimas ovium suarum, decimas Ecclesiarum suarum, mensuras tritici, operarios sive lapicidas certo numero, Plebeiorum alii vero pecuniam, alii uno die singulis mensibus operas suas donec opus perficeretur, alii columnas integras, alii columnarum bases, alii murorum partes construere certatim alacri devotione offerebant. Laudataque pro concione eorum in tam sacrum opus propensa benignitate, Abbas singulis Monasterii sui fraternitatem, & *omnium spiritualium bonorum* in illa ecclesia communionem concessit, lautissimoque convivio exceptis benedixit, & hilares ad suos demisit. Sed non diutius his immorandum.

A Crowlandia agger salicibus convestitus inter *Wellandum* fl. & profundos mariscos in Septentriones ducit, in quo ad secundum à *Crowlandia* milliare fragmentum pyramidis vidimus cum hac inscriptione.

AIO HANC
PETRAM
GUTHLACUS
HABET SI-
BI METAM.

Spalding.

Superius ad eundem fluvium *Spalding* sedet rivulis & incilibus undique conclusum, oppidum sane elegantius quam hoc tractu inter aquosas restagnationes expectares, ubi Ivo *Talbois*, quem Comitem Andegavensem alibi vocat Ingulphus, cellam antiquam monachis Andegavensibus dedit. Hinc usque ad *Deping*, quæ decem milliaribus abest, Egelricus Crowlandiæ Abbas, qui postea Episcopus Dunelmensis, *per medium vastissimæ Forrestæ, & profundissimorum mariscorum*, ut inquit Ingulphus, *de lignis, & sabulo calcetum solidum viatoribus fecit, quod ex ejus nomine Elrich-road nominatum erat*. Quod tamen hodie non apparet.

In superiori *Hoilandia*, quæ magis ad Arctum vergit, primum *Kirk-ton* ab ecclesia quæ sane perpulchra ita nominata visitur, & deinde ubi *VVithama* fl. aggeribus utrinque conclusus pleno alveo in Oceanum exit, floret *Boston*, rectius *Botolphs towne*. A Botolpho enim Saxone sanctissimo, qui ad *Icanhoe*, teste Beda, monasterium habuit, nomen deportavit. Oppidum celebre utraque *VVithamæ* ripa positum, qui ligneo ponte, eoque sublimi sternitur, portus non incommodi beneficio satis frequens, forum amplum, & ecclesia sua venustate & magnitudine speciosa, cujus turris sacra in eximiam altitudinem edita itinerantes longe quasi salutat, & navigantes dirigit. In miserandam, regnante Edwardo Primo, hoc concidit ruinam. Serpentibus enim eo tempore per universam Angliam perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus hastiludium hic indicentes, ementito monachorum, & Canonicorum habitu accesserunt, ignem oppido plurimis in locis subjecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremaverunt, adeo ut nostri historici, auri argentique venas (quod de Corintho deleta scribunt antiqui) in commune tunc fluxisse scripserint. Horum antesignanus Robertus *Chamberlan* cum facinus commissum, & dedecus admissum confessus esset, suspendio periit: nec tamen, ut criminis consortes deferret, ullo modo adduci potuit. Sed meliora tempora Botolphi oppidum ex cineribus denuo excitarunt, & mercatus ille lanarum, &c. quem *VVollestaple* vocant, hic constitutus plurimum ditavit, Hanseaticæque societatis mercatores attraxit, qui hic suam *Gildam*, sive domum constituerunt. Hodie & ædificiis elegans, & commerciis dives est, incolæ enim tum mercaturæ, tum rei saginariæ strenue incumbunt. Huic vicina erat *Baronia de Croeun*, sive *Credonio*, è qua familia Alanus de *Croeun* Prioratum de *Freston* posuit, tandemque familiæ hæres Petronilla, quæ bis nupta, primum ad *Longocampos*, à quo *Pedwardini*, secundo ad I. de *Vallibus* à quo Barones de *Roos* sunt procreati, hæreditatem non exiguam transtulit. Vltra vix ad sex milliaria extenditur Hoilandia nostra, quam universam Guilielmi Primi largitione accepit Yvo *Talbois* Andegavensis, cujus insolentiam non ferens Herwardus Anglus vir spei bonæ, atque acris animi plenus, filius Leofrici Domini de *Brane*, sive *Burne*, cum sua, & suorum salus jam ageretur, baltheo militari à Branno Petroburgensi Abbate, cujus stomachus in Normannos etiam eruperat, cinctus, bellum in illum movit, sæpius fudit; demumque captivum abduxit, & ita redimi passus est, ut ipse in regis gratiam receptus in ejus fide, & clientela diem obierit. Hoc enim meruit virtus, quæ & in hoste laudatur. Filia autem ejus Hugoni *Enermuæ* Domino *Depingi* enupta ejus hæreditatem adiit, quæ postea, ut accepimus, ad Barones de *VVake* devoluta erat. *VVakorum* enim familia di-

Boston.

Prædones monachorum habitu.

Registr. de Freston.

Barones de Burton Croeune.

Herwardus Anglus.

Ingulphus Crowlandensis.

Barones de Wake.

tata possessionibus *Estotevillorum* hoc in tractu usque ad Edwardi Secundi tempora inprimis illustris erat: tunc etenim per fœminei sexus hæredem nuptiarum jure ad Cantii Comitem Edmundum de *VVoodstocke* filium Regis Edwardi Primi natu minimum eorum hæreditas devoluta est. E filiis autem junioribus antiqua & præclara familia *VVakorum* de *Blisworth* in Comitatu Northantoniensi, quæ adhuc superstes, est propagata.

Kesteven.

Altera pars hujus regionis vulgo *Kesteven*, Æthelwardo antiquo authori *Ceostesne sylva* vocatur, *Hoilandiæ* ab Occasu adjacens cælo multo salubriori, & solo non minus pingui. Major hæc est, & pluribus undique enitet oppidis. In limine ad *VVellandum* fluvium *Stanford* sedet, Saxonice ꞅꞇeanꝼoꞃꝺ, è saxo structili, unde & nomen, ædificatum. Oppidum frequens & variis immunitatibus ornatum, muroque firmatum, *Geldum*, ut est in libro Censuali, *pro duodecim Hundredis, & dimidio dedit in exercitu, navigio, & Danegeld, ibique fuerunt sex custodiæ.* Cum Edwardus Senior australes fluminum ripas contra Danos ex Aquilone irruentes communiret, è regione etiam hujus in australi ripa (quæ nunc *Stanford Baron* vocatur) firmissimam arcem construxisse, author est Marianus. Nusquam tamen hodie apparet, nam quod intestino bello Stephanus contra Henricum Andegavensem firmavit, in ipso oppido fuisse, & fama obtinet, & ipsius area etiamnum ostendit. Statim vero Henricus ille cum jam Rex esset Angliæ, dedit *totam villatam de Stanford quæ erat in dominico suo, exceptis feodis Baronum & Militum ejusdem villæ, Richardo de Humez sive* Humetz, *qui Constabularius erat D. Regis, pro homagio & servitio suo.* Eandemque postea *tenuit Gulielmus Comes Warrenæ per voluntatem Regis Ioannis.* Regnante Edwardo Tertio cœpta hic Academia, & bonarum literarum professio, quod suæ gloriæ inprimis ducunt cives. Cum enim Oxoniæ inter studiosos Boreales & Australes omnia litibus ferverent, magnus studiosorum numerus huc concessit, paulo tamen post Oxoniam reversi Academiæ huic orienti, ut initium, ita finem cito posuerunt: cautumque deinceps jurejurando, ne quis Oxoniensis publice Stanfordiæ profiteretur. Nihilominus illa mercimoniis floruit, donec ardente inter familiam Lancastrensem & Eboracensem civili bello, Boreales milites irrumpentes cædibus, & incendiis omnia miscuerint. Nec inde vero dignitatem pristinam plene recuperare potuit. Satisque tamen jam floret, Politia vero constat ex *Aldermano* & XXIIII *Comburgensibus*, ecclesiis parochialibus plus minus septem ornatur, & *Hospitale* ostendit vetus, idque pulcherrimum à Guil. *Brown* cive fundatum, præter illud novum cis pontem à Nestore Britanniæ Guil. Cecilio Barone Burghleio nuper extructum, cum magnificas illas ædes ad *Burghley*, de quibus jam dixi in Comitatu Northantonensi, poneret. Qui hic splendido sepulchro in Parochiali S. Georgii ecclesia conditur. Vir, ut nihil aliud dicam, qui satis naturæ, satis gloriæ, patriæ autem haud satis vixit.

Stanford.

Vide *Burghley* in Comitatu Northampt.

Liber Inq. in Scaccario.

Academia Stanfordiæ incœpta.

Licet nonnulla antiquitatis indicia hic supersint, trajectumque olim fuisse * via militaris Romanorum, quæ statim te ex oppido in Boream proficiscentem excipit, satis declaret: GAVSENNAS tamen, quas non procul hinc statuit Antoninus, fuisse, fidem non faciunt. Sed quum ad unum hinc milliare sit viculus *Brigcasterton*, quo vel nomine vetustatis nomen apparet, qua *Guash*, sive *VVash* fl. militarem viam transversam secat, affinitas nominis *Gwash* cum *Gausennis*, distantia non refragante, jussit ut illas *Brigcasterton* dici existimem, donec tempus veritatem in lucem extrahat. Si opiner *Stanfordiam* ex hujus ruinis emersisse, & hanc agri partem à GAVSENNIS *Kesteven* dici, ut altera pars *Lindsey* à *Lindo* civitate, sit quæso opinio mea, judicium vestrum. Has *Gausennas* corruisse creditur, cum (ut habet Henricus Archidiaconus Huntingdonensis) Picti & Scoti omnem regionem ad *Stanfordiam* usque diripuissent, ubi Hengistus noster cum suis Anglo-Saxonibus inde fessa vi, & eximia fortitudine furentibus barbaris ita iter occlusit, ut plurimis peremptis, pluribus captis, reliqui fugam undique capesserent. Sed ad reliqua pergamus.

* *High dike*, vulgo dicta. Gausennæ.

Bridgcasterton.

In Orientali Kestevenæ parte quæ ad *Hoilandiam* vergit, tendentibus in Boream ordine succedunt, primum *Deping*, id est, ut author est Ingulphus, Profundum pratum, *ubi Richardus de Rulos Guilielmi Conquæstoris Camerarius VVeilondum flumen fossato excludens, quod sæpe inundavit, & ædificans super fossatum plurima tenementa, magnam villam fecit.* Hoc *Deping*, sive profundum pratum apposite sane dictum, planities enim quæ subjacet, & plura milliaria ambitu colligit, totius palustris hujus regionis est profundissima, & conceptaculum plurimarum aquarum. Quodque mireris multo inferior alveo *Gleni* fl. qui suis aggeribus incinctus ab Occasu præterlabitur. Deinde *Burne* Edmundi Regis inauguratione & *VVakorum* castro notum, qui ab Edwardo Primo mercatus jura huic oppido obtinuerunt. Magis ad Ortum est *Irnham* Baronia olim Andreæ *Lutterell.* Postea *Sempringham*, nunc perpulchris ædibus, quas Edwardus, Baro *Clinton*, qui postea Comes Lincolniæ, extruxit, olim religioso ordine Gilbertinorum à Gilberto loci Domino instituto celebre, ille enim vir *plane mirabilis*, ut scribunt, *& in custodia mulierum gratia singularis*, anno à Christo nato MCXLVIII, contra Iustiniani constitutiones, quæ duplicia monasteria, id est, virorum simul & mulierum vetabant, verum Eugenii tertii Pontificis Romani authoritate munitus, ex viris & mulieribus sectam instituit, quæ ita exrcrevit, ut ipse tredecim cœnobiorum hujus ordinis fundamenta jecerit, & Gilbertinos fratres DCC, sorores MC in suis cœnobiis vivus habuerit, verum pudicitiæ dubiæ, si Nigello ejus ævi Satyrico credamus, qui de iis cecinit,

Deping. *Deping fenne.*

Burne.

Lutterell. *Sempringham.*

Gilbertini fratres & sorores. Scropus.

Harum sunt quædam steriles, quædam parientes,
Virgineoque tamen nomine cuncta tegunt.
Quæ pastoralis baculi dotatur honore,
Illa quidem melius, fertiliusque parit.
Vix etiam quævis sterilis reperitur in illis,
Donec eis ætas talia posse neget.

Inde *Folkingham*, quod nunc etiam *Clintonorum*, olim Baronia *Gauntorum*, qui à Gilberto de *Gandavo Gaunt*, nepote Baldwini Comitis Flandriæ sunt prognati, cui magni reditus munificentia

Domini de Folkingham.

Britannia. Oooo Guil-

Guilielmi *Conquæstoris* obtigerunt. *Memorandum,* sic enim legitur in veteri libro manuscripto, *quod cum Guilielmo* Conquæstore *venit quidam Gilbertus de* Gaunt, *cui dictus Guilielmus dedit* Manerium de Folkingham *cum suis pertinentiis & honore eidem pertinenti, & expulerunt quandam mulierem nomine Dunmoch. De dicto Gilberto venit quidam VValterus de Gaunt filius & hæres, & de dicto VValtero venit Gilbertus de Gaunt filius & hæres, & Robertus de Gaunt filius junior. Et de dicto Gilberto filio & hærede venit Alicia filia & hæres, quæ fuit desponsata Simoni Comiti, quæ dedit plura tenementa viris religiosis, & obiit sine hærede de se. Et hæreditas descendit Roberto de Gaunt prædicto avunculo suo, & de prædicto Roberto venit Gilbertus filius & hæres, & de prædicto venit alius Gilbertus filius & hæres, & de prædicto venit alius Gilbertus filius & hæres, qui dedit* Manerium de Folkingham *cum suis pertinentiis Edwardo filio Henrici Regis Angliæ.* Hic Gilbertus, ut est in *Placitis*, è quibus hæc Genealogia probatur, *petiit servitium versus VVill. de Scremby.* Demumque ex dono principis accepit Henricus de *Bellomonte*, illum enim regnante Edwardo Secundo tenuisse certissimum.

Pl. 27. H. 3. Rot. 13. Linc.

Inq. 4 E. 2. *Skrekingham.*

Huic vicinum est *Skrekingham* Alfrici secundi Leicestrensis Comitis fato signatum, quem Hubba Danus interfecit. De quo loco videtur Ingulphus loqui, cum scribit, *In Kesteven cæsi sunt tres reguli Danorum quos sepelierunt in villa quæ ante* Laundon, *nunc vero pro trium regum sepultura* Tre-kingham *appellatur.*

Bussy. *Sleford.*

Magisque ad Ortum *Hather*, hoc solum nomine memorandum quod *Bussei*, sive *Buslei* hic habitant, qui à Rogero de *Busley* tempore *Conquæstoris* genus deducunt. Deinde *Sleford* Lincolniensium Episcoporum castellum ab Alexandro Episc. extructum, ubi sibi etiam ædes extruxit I. *Hussy* primus & ultimus ejus nominis Baro, qui cum imprudens populari tumultui in primo Angliæ dissidio religionis caussa, MDXXXVII se immiscuisset, capite luit.

Hussy Baro.

Kime.

Paucis hinc milliaribus abest *Kime*, quæ nomen fecit nobili familiæ dictæ de *Kima*, loci vero possessio devenit tandem ad *Vnfranvillos*, è quibus tres evocati fuerunt ad Comitia Parlamentaria nomine Comitum *Angusiæ* in Scotia. Illorum autem primum prudentia juris nostri Municipalis Comitem agnoscere noluit, quod *Angusia* intra Regni Angliæ limites non contineretur, donec ille Regis rescriptum quo ad Parlamentaria Comitia titulo Comitis *Angusiæ* à Rege evocatus fuerat, in medium pro tribunali protulisset. Ab *Vmfravillis* devenit hæc ad familiam *Talbois*, è quibus Gilbertus creatus est ab Henrico Octavo Baro *Talbois*, cujus duobus filiis sine prole defunctis, per fœminas ad *Dimockos*, *Inglebeios*, & alios translata fuit hæreditas.

Angusiæ Comites.

Temple Bruer.

Magis ad Occasum *Temple Bruer* vidimus, id est, ut ego interpretor, *Temple in the heath.* Templariorum enim *Præceptoria* fuisse videtur, dirutæ enim Ecclesiæ ad formam *Novi Templi* Londini parietes semiruti ibi conspiciuntur. *Blankeney* huic adjacet, quondam Baronia *D'eincortorum*, qui longa serie à Normannorum ingressu ad Henrici Sexti tempora floruerunt; tunc enim horum mascula linea defecit in Guilielmo, qui sorores habuit duas sibi hæredes, alteram Guilielmo *Lovell*, alteram Rodulpho *Cromwell* enuptam. Hujus familiæ libentius memini, ut aliqua in parte desiderio Edmundi Baronis *D'eincourt* satisfacerem, qui olim anxie sollicitus de memoria nominis sui conservanda, cum prolem masculam non haberet, apud Regem Edwardum Secundum supplex egit, *quia conjecturabat ut cognomen suum & Arma post mortem suam è memoria delerentur, & corditer, affectabat ut post mortem ejus in memoria haberentur, ut de Maneriis & Armis suis feoffaret, quemcunq; voluerit.* Quod impetravit, & regio diplomate concessum, nihilominus cognomen hoc jam penitus, quod scio, desiit, & nisi lux literarum affulsisset, è memoria excidisset.

Barones D'eincourt.

Inq. 21. H. 6.

Patent. 10. Edw. 2.

In Occidentali parte Kestevenæ, in hujus, & Leicestrensis agri collimitio castrum *Belvior* sive *Beauvoir*, sic dictum à bello prospectu (quodcunque olim fuerit nomen) colli satis acclivi, & hominum opere, ut videtur, aggestæ imponitur. *Todeneium* Normannum hujus conditorem, ut etiam monasterioli adjuncti ferunt, à quo per *Albenios* Britones, & Barones *Roos* ad *Mannoros* Rutlandiæ Comites hæreditario devenit. Quorum primus Thomas, ut accepi, novis ædificiis excitavit, cum plures annos quasi ruinis suis sepultum jacuisset. In invidiam enim Thomæ Domini *Roos*, qui Henrici Sexti partes sequebatur, à Guiljelmo Domino *Hastings*, cui (proscripto Barone *Roos*) Edwardus IIII cum amplissimis prædiis donaverat, quodammodo dirutum erat. Sed Edmundus Baro *Roos* Thomæ filius avitam hanc hæreditatem denuo beneficio Henrici Septimi recuperavit. Sub hoc inveniuntur Astroites lapides, qui stellulas invicem connexas repræsentant, in quibus radii eminent singulis angulis quini, & singulis radiis cavitas media subsidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen invenit, quod, ut est apud Georgium Agricolam libro sexto Fossilium, putant illum qui gestaverit, caussam obtinere, & hostes vincere. An tamen hic noster, ut ille Germanicus, in aceto positus, se loco moveat, & in orbem nonnihil torqueat, mihi nondum experiri licuit. Vallis autem quæ huic castro subjacet, *The Vale of Belver*, inde vulgo vocatur, satis ampla est, & longe amœnissima frumentariis campis, & pascuis admodum læta, & in tribus Comitatibus Leicestrensi, Nottinghamiensi, & Lincolniensi expansa.

Belvior sive *Bever Castell.*

Astroites lapides.

The Vale of Belver.

Si non hoc ipso in loco, certe juxta MARGIDVNVM olim fuisse, quod proxime post VERNOMETVM memorat Antoninus, & nomen & distantia à VERNOMETO & PONTE oppido, sive *Paunton*, quibus apud Antoninum interponitur, satis dilucide doceant. A Marga & situ nomen illud antiquum mutuatum videatur. *Marga* enim Britannis genus est terræ qua agros aluerunt, & DVNVM quod collem denotavit, editioribus solummodo locis convenit. In hac tamen nominis notatione hæsito, cum Marga hoc in loco sit rarior (fortasse quia non quæritur) nisi Margæ nomine Gypsum vocarint Britanni, quod in vicinia effodi accepimus, cujus usum in albariis, sigillisque Romanis longe gratissimum fuisse in Naturali historia testatur Plinius.

Margidunum.

Marga. Dunum.

Hanc agri partem *VVithama* fl. luciis fœcundus, sed exilis perfundit, & à Septentrione circumscribit. Ad sui cognominis viculum ortum habet, non procul à ruinis castri *Bitham*, quod (ut in antiqua Genealogia habetur) Guilielmus

Witham fl.

Bitham.

Primus Stephano Comiti *Albemarlæ* & *Holdernessi* donavit, ut inde haberet, quo filium infantulum siligineo pane nutriret (cum *Holdernessius* avenaceo tunc tantum vesceretur) qui nunc tamen vix ibi in usu. Verum regnante Henrico Tertio, cum Guilielmus de *Fortibus* Albemarlæ Comes hoc seditiose propugnaret, & vicinum agrum depopularetur, solo fere adæquatum fuit. Postea sedes hæc erat, & quasi caput Baroniæ *Colvillorum*, qui diu summo honore floruerunt, defecerunt vero sub Edwardo Tertio, & hæreditatem uxorio jure adierunt *Gernonii*, & *Bassetti* illi de *Sapcot*.

Matth. Paris.

Colvill.

VVithama fl. statim à fontibus *Paunton* oppidum habet appositum, quod vetustatis nomine se venditat, & tessellata Romanorum pavimenta sæpe effodit, ponteque hic fluvius olim constratus erat; nam AD PONTEM hoc esse, quem septem milliaribus à MARGIDVNO sejunxit Antoninus, nomen *Paunton* cum distantia non solum à *Margiduno*, verum etiam à *Croco-calana* facile convincit. CROCO-CALANA enim Antonino dicebatur illud oppidum quod nobis *Ancaster*, & hodie nihil nisi platea longior est ad viam militarem, cujus una pars non ita pridem *Vescios*, altera *Cromwellos* Dominos agnovit. In ejus ab Austro ingressu, vallum vidimus, Castrumque superius fuisse constat, uti ex alia parte ad Occasum æstiva quædam Romanorum castra cernuntur. Britannicum illud nomen à situ assumpsisse videatur, sub colle enim subsidet: & *Cruc maur* Britannis *Collem magnum*, & *Cruc occhidient*, tumulum Occidentalem significasse apud Giraldum Cambrensem, & Ninnium legimus, sed quid velit illud *Colana*, viderint alii. Antiquitatis memoriam in hoc oppido propagant numismata Romanorum, hypogæa sæpius aperta, situs ad viam militarem & quatuordecim illa milliaria quæ inter hoc & Lincolniam interjacent per planitiem herbidam, quam *Ancaster-heath* vocamus, tot enim inter *Crococalanam*, & *Lindum* numerat Antoninus. Sed ad flumen.

Paunton.

Pontes.

Croco-calana. *Ancaster.*

Post *Paunton* visitur *Grantham*, oppidum non infrequens, schola à Richardo *Fox* Wintoniensi Episcopo, & templo specioso exornatum, cujus sacra pyramis magnam in altitudinem surgit, & fabulis est famigerata. Sub hoc juxta *Herlaxton* viculum, æneum vasculum patrum memoria, aratro erutum fuit, in quo cassis aurea antiquissimæ formæ gemmis distincta reperta, quæ dono data Catharinæ Hispanæ Henrici Octavi dotariæ. Hinc longo cursu *Withama* in Septentriones fertur, non procul à *Somerton* castro, quod Antonius *Beccus* Episcopus Dunelmensis construxit, Edwardoque Primo donavit, & paulo post dono accepit Guilielmus de *Bellomonte*, qui circa illa tempora in Angliam venit, & familiam Vicecomitum de *Bellomonte* propagavit, quæ superiori seculo quodammodo desiit, cum Vicecomitum ultimi soror & hæres nuberet Ioanni Domino *Lovell* de *Tichmersh*. Sed de hac familia antea in Leicestrensi Comitatu diximus. Paulatimque inde in Euroaustrum vergens fluvius per palustrem regionem infra *Boston*, in mare Germanicum se exonerat, cum *Kestevenam*, à Septentrione circumscripserit. Qui licet pronum habeat in mare descensum & amplum alveum, ex accrescentibus tamen hiberno tempore aquis, pa lustrem ad utramque ripam tractum non sine damno opprimit, quibus tamen verno tempore per emissaria (*Gotes* vocant) liberatur.

Grantham.

Cassis aurea.

Somertont Lib. Dunelm. Domini de Bellomonte.

Ad alteram *VVithamæ* ripam jacet pars hujus agri tertia *Lindsey*, Bedæ *Lindissi* ab urbe primaria nominata, quæ *Hoilandia*, & *Kestevena* major vasta fronte in Oceanum procumbit, quo ad Ortum, & Aquilonem diverberatur, ad Occasum *Trenta* flumine, ad meridiem à *Kestevena VVithama* illo & * fossa incili sejungitur, quam Henricus Primus per septem milliaria à *VVithama* in *Trentam* perduxit, ut Lincolniensibus ad subvehenda necessaria usui esset. Qua *Trentam* attingit hæc fossa, *Torksey* Saxonice Tuꞃceꞅiᵹ sedet, oppidulum nunc obscurius, olim admodum celebre. Ante Normannica enim tempora (ut in libro quo Angliæ censum descripsit Guilielmus Primus, habetur ducenti *Burgenses*) in hac numerabantur, qui immunitatibus gaudebant non paucis; ea lege, ut legatos Regios si quando hac iter haberent, navigiolis suis per *Trentam* deveherent, & EBORACVM usque deducerent. Qua vero hæc fossa *VVithamæ* conjungitur, prima & præcipua hujus Comitatus civitas locum habet, quam Ptolemæus & Antoninus LINDVM, Britanni *Lincoit*, à sylvis (pro quo perperam alicubi scribitur *Luitcoit*) Beda LINDECOLLINVM, & LINDECOLLINAM civitatem, an à collino situ, vel quod Colonia fuerit, non ego dixerim. Saxones Linꝺo-collyne, Linꝺo-cyllanceaꞅꞇeꞃ, Normanni *Nichol*, nos *Lincolne*, Latini *Lincolniam* vocarunt. Vnde Alexander Nechamus in Divina sua sapientia,

Lindsey.

* Fossedike. Hovedenus.

Torkesay. Domesday booke.

Lindum.

Lincolne.

Lindisiæ columen Lincolnia, sive columna,
Munifica fœlix gente, repleta bonis.

Denominatum credunt alii à flumine *VVithama*, quem vetustiori nomine *Lindim* dictum, sed nulla tamen authoritate suffulti, volunt. Nec ego illis assentior, refragatur enim Nechamus, qui fluvium ante CCCC annos *VVithamam* hoc carmine dixit,

Trenta tibi pisces mittit Lincolnia, sed te,
Nec dedignaris, VVithama parvus adit.

Malim ego à Britannica dictione *Lhin*, quæ lacum illis notat, deducere. *VVithamam* enim ad *Swanpole* sub urbem diffusiorem fuisse, qui etiam jam satis diffusus, à civibus accepi, & ut *Lindaw* Germaniæ ad Acronium lacum, *Linternumque* Italiæ, ad lacum taceam: in Britannia nostra video *Tall-hin*, *Glan-lhin*, *Linlithquo*, oppida ad lacus. Vrbs ipsa ampla & celebris collis dorso insidet, ubi *VVithama* in Ortum se deflectit, & tribus modicis alveis divisus inferiorē urbis partem alluit. Antiquum Britannorum LINDVM in ipso collis cacumine, in quod difficili ascensu scanditur, fuisse, & in Boream ultra portam *Newport* procurrisse, expressissima valli & fossarum profundarum indicia etiamnum demonstrant. In hoc Vortimerus bellicosus ille Britannus, qui sæpius Saxones profligarat, diem obiit, & contra quam jusserat hic sepultus. Ille enim spe plenus sibi persuaserat si in littore sepeliretur, ipsius manes Britanniam à Saxonibus defensuros, ut habet Ninius Evoldugi discipulus. Verum Saxones antiquo hoc *Lindo* diruto, primum Australem collis partem occu-

parunt, & ex antiquioris illius ruinis communierunt, poſtea ad fluvium deſcenderunt, in loco qui *VVickanforde* dicebatur, ædificarunt, & qua flumine non defenditur mœnibus obſepſerunt. Quo tempore, ut inquit Beda, *Paulinus prædicabat verbum provinciæ Lindiſsi, præfectumque Lindocollinæ civitatis, cui nomen erat Blecca, primum cum domo ſua convertit ad Dominum. In qua videlicet civitate, & eccleſiam operis egregii de lapide fecit, cujus tecto, vel longa incuria, vel hoſtili manu dejecto, parietes hactenus ſtare videntur.* Dani deinceps ſemel atque iterum expugnarunt, primum prædatoriæ illæ turmæ, à quibus Edmundus *Ferreum latus* extorſit, deinde Canutus, à quo Ætheldredus recepit, cum è Normannia redux Canutum fortiter hinc exturbaret, Angliamque amiſſam præter ſpem recuperaret. Edwardo Confeſſore regnante erant, ex Cenſuali Angliæ libro loquor, CIↃ LXX *manſiones hoſpitatæ, & duodecim Lageman habentes ſacam & ſocam.* Normannorum vero tempore, ut inquit Malmesburienſis, *una ex populoſioribus Angliæ urbs erat, emporium terra marique venientium*, & ut libro illo Cenſuali videre eſt, eo tempore DCCCC *Burgenſes* in hac cenſebantur, *plurimæque manſiones vaſtatæ erant*, CLXVI *propter Caſtellum. Reliquæ* LXXIV *vaſtatæ ſunt extra metam Caſtelli, non propter oppreſsionem Vicecomitis & miniſtrorum, ſed propter infortunium & paupertatem, & ignium exuſtionem.* Guilielmus Primus ad ejus firmamentum & civium terrorem in collis ſupercilio caſtrum peramplum muniti ſſimum excitavit, & eodem fere tempore Remigius Epiſcopus Dorceſtrenſis ad ornamentum ſedem ſuam Epiſcopalem *Dorceſtria*, quæ in remotiſſimo erat diœceſeos angulo, & tenue oppidum, huc tranſtulit. Cumque jam Eccleſia illa concidiſſet, quam Paulinus poſuerat, *Remigius ille mercatis prædiis in ipſo urbis vertice, juxta Caſtellum* (ut habet Henricus Huntingdonenſis) *turribus fortiſsimis eminens, in loco forti fortem, pulchro pulchram Virgini virginum, fremente Eboracenſi Præſule, qui loci jus ſibi vendicavit, conſtruxit Eccleſiam, & in ea Præbendarios* XLIV *locavit. Quam poſtea* (ut ait ille) *combuſtione deturpatam ſubtili artificio reparavit Alexander* ille Lincolnienſis munificentiſſimus Epiſcopus, de quo Guilielmus ille Malmesburienſis, *Quia ipſe pro exiguitate corporis pene portentum hominis videbatur, luctabatur excellere & foris eminere animus.* Et inter alia cecinit ejus temporis Poëta,

Qui dare feſtinans gratis, ne danda rogentur,
Quod nondum dederat, nondum ſe credit habere.

Nec ſane hi duo, ſed etiam Robertus *Bloet*, qui ante Alexandrum ſedit, R. de *Beaumeis*, Hugo Burgundus, & ſucceſſores hoc opus quod non unius Epiſcopi eſſe potuit, ad eam magnificentiam quæ nunc cernitur, paulatim perduxerunt. Certe ut maximo ſumptu, ita inſigni venuſtate & artificio raro tota ſurgit, præcipue vero propylæum illud ad partem Occidentalem, quod adventantium oculos ad ſe quaſi rapit, & allicit. In hac Eccleſia etſi plura ſunt ſepulchra Epiſcoporum, & aliorum, memoranda tamen ſolummodo videntur illud æreum in quo optimæ Reginæ Eleonoræ conſortis Regis Edwardi Primi viſcera conduntur, & illa Nicolai de *Cantelupo*, uniuſque & alterius è familia de *Burgherſh*, Catharinæ item *Swinford*, quæ fuit uxor tertia Io. Gandavenſis Ducis Lancaſtriæ, materque familiæ Somerſettenſis, cui conſepelitur Ioanna ejus filia, uxor ſecunda Radulphi *Nevill* Primi Weſtmorlandiæ Comitis, quæ maritum prole beavit numeroſa.

Lincolnienſium Epiſcoporum diœceſis non contenta anguſtis illis finibus, quibus in primitiva Saxonum Eccleſia contenti erant Epiſcopi Sidnaceſtrenſes, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa eſt, ut ſua magnitudine laborarit, & licet Henricus Secundus Elienſem provinciam, & Henricus VIII Petroburgenſem & Oxonienſem detraxerit; juridictione tamen, & Comitatuum numero, totius Angliæ longe maxima etiamnum cenſetur, & parochiales Eccleſias CIↃ CCXLVII Epiſcopus in ſua diœceſi habet. Epiſcopi huic ſedi, & multi & magni poſt Remigium præfuerunt, ſed inſtituti non eſt mei enumerare. Nec enim Roberti *Bloet*, quem Rex Guilielmus Rufus magna pecunia, ſz. 50000 libris mulctavit, cauſatus quod non optimo jure ipſam urbem Lincolniam tenuerit: nec munifici illius Alexandri, qui inſanis ſubſtructionibus ad inſaniam delectatus pluribus meminero, nec Hugonis Burgundi, in Sanctos relati, cujus corpus Rex Ioannes *cum ſuis Comitibus, ut obſequium*, inquit author meus, *Deo & Sancto præſuli præſtaret*, humeris ſuis tumulandum portavit. Duorum tamen memoria mihi recolenda, quorum alter eſt Robertus *Groſteſt*, vir & literis & linguis ſupra quam credi poſſit, in illa ætate eruditus, *terrificus Papæ redargutor, regis ſui monitor, & veritatis amator, Prælatorum corrector, Presbyterorum director, clericorum inſtructor, ſcholarium ſuſtentator, populi prædicator, ſcripturarum ſedulus perſcrutator, Romanorum malleus, &c.* Alter eſt præceptor mihi ſemper obſervandus reverendiſſimus pater Thomas *Cooperus*, de Repub. literaria, & Eccleſia meritiſſimus, è cujus ſchola me prodiiſſe & fateor, & gratulor.

R. Hoveden.

Obiit 1233.

Matt. Paris, & Anonymus Chronographus.

Vrbs etiam ipſa diu floruit, ab Edwardo Tertio in *Stapulam*, quam vocant, id eſt, in lanarum, coriorum, plumbi, &c. emporium conſtituta. Quæ quanquam gravioribus malis non ſit conflictata, ſemel incenſa, ſemelque fruſtra obſeſſa à Stephano Rege, qui ibi oppreſſus, & captus, & expugnata ab Henrico Tertio, cum Barones ſeditioſi, qui evocaſſent Lodovicum Francum ad Regnum Angliæ capeſſendum contra illum propugnarent, non magnum damnum fecit. Incredibile tamen eſt, quantum quaſi vetuſtate victa paulatim decreverit; & ex quinquaginta templis quæ avorum memoria habuit, vix octodecim jam ſuperſunt. Diſtat, ut hoc etiam adnotem, ab Æquatore LIII part. ſcrup. XII, ab ultimo Occidente part. XXII, ſcrup. LII.

The Staple.

Ut à *Stanfordia* ad *Lincolniam* via illa militaris Romanorum recta ducit, ita hinc in Septentrionem, ſublimi & recto tramite, ſubinde tamen interrupto, per X plus minus milliaria procurrit ad viculum dictum *The Spittle in the ſtreet*, & ulterius. Ad tertium autem à Lincolnia alteram etiam viam militarem *Ouldſtreet* dictam, ex hac aggere etiam conſpicuo in Occaſum divergere obſervavi, quam ad AGELOCVM proximam à LINDO ſtationem duxiſſe opinor. Sed ego curſum quem incepi perſequar.

High-dike.

VVit-

Barones Trusbutt. Bardney. Oswaldi vexillum.

VVithama jam Lindum prætergressus defluit haud procul à *VVragbye*, membro Baroniæ *Trusbutt* dictæ, cujus per Barones *Roos* titulus ad *Manours*, qui nunc sunt Comites Rutlandiæ, est delatus. Inde nobilis olim cœnobii Beaꝛꝺena sive *Peartaneu*, vulgo *Bardney*, parietinas vidit, ubi Regem Oswaldum tumulatum, vexillumque ex auro & purpura tumulo superimpositum prodit Beda. Non satis habuerunt superioris ævi scriptores Christianissimum hunc Heroem Oswaldum celebrare, nisi rebus clarissimis ab eo gestis miracula assuerent ridicula, quæ sciens prætermitto. Manum vero ejus hic incorruptam superfuisse multis seculis crediderunt majores, scripsitque Poëta satis antiquus,

> *Nullo verme perit, nulla putredine tabet*
> *Dextra viri, nullo constringi frigore, nullo*
> *Dissolvi fervore potest, sed semper eodem*
> *Immutata statu perstitit, mortua vivit.*

In Appendice Ingulphi.

Hoc Monasterium, ut scribit Petrus Blessensis, *Danorum vesania quondam concrematum & multis annorum cursibus omnino desertum, inclytus & devotus Comes Lincolniæ Gilbertus de* Gaunt *restauravit, & cui cum multis possessionibus decimas omnium Maneriorum suorum ubicunque per Angliam gratissime assignavit. Bano* fluviolo deinde *Withama* augetur, qui è media Lindseia primum per *Hornecastle* defluit, quod olim erat Adelizæ de *Condia* & solo æquatum Stephano regnante, postea Baronia Gerardi de *Rodes*, nunc, ut accepi, Carleolensis Episcopi. Inde per *Scrivelby* Manerium *Dimockorum*, qui illud tenent hæreditario à *Marmionis* per *I. Ludlow* devolutum, per *servitium magnæ Serientiæ* (Iurisconsultorum verbis nunc utor) *videlicet, quod quandocunque Rex aliquis Angliæ coronari debeat, tunc Dominus hujus Manerii qui pro tempore fuerit, vel aliquis nomine suo si idem impotens fuerit, veniet bene armatus pro guerra super uno bono dextrario, in præsentia Domini Regis die Coronationis suæ; & proclamari faciet, si aliquis dicere voluerit, quod dictus Dominus Rex non habet jus ad regnum suum & coronam suam, promptus erit & paratus ad defendendum jus Regis, & regni sui & dignitatis coronæ suæ per corpus suum versus ipsum & alios quoscunque.* Inferius Banus ad *Tatteshall* oppidulum regione palustri satis commode positum, castro de cocto latere, magna ex parte extructum, & Baronibus suis notum, *Withamam* influit. Produnt Eudonem & Pinsonem Normannos nobiles quasi fraterna necessitudine inter se conjunctos Guilielmi Primi munificentia possessiones in hoc tractu accepisse plurimas, quas ita inter se diviserunt, ut *Tatteshall* Eudoni cederet, quam per *Baroniam* teneret, à cujus posteris per *Dryby* & *Bernakos* ad Radulphum de *Cromwell* devenit, cujus filius eodem nomine qui sub Henrico VI magnus Angliæ Thesaurarius, sine prole è vita migravit. Pinsoni autem obvenit *Eresby*, quæ non longe abest, è cujus prole per *Bekos* hæreditas ad *Willoughbæos* transmigravit, ad quos etiam dotalia patrimonia perampla accesserunt per uxores non solum ab *Vffordis* Suffolciæ Comitibus: sed etiam à Dominis de *VVelles*, qui una secum attulerunt magna hæredia familiæ de *Engain* antiquæ nobilitatis, & jam inde à Normannorum ingressu, magnæ hoc in tractu potentiæ. Inter hos *VVilloughbæos* emicuit regnante Henrico Quinto Robertus *Willoughby*, qui bellicæ fortitudinis ergo Vindocini in Gallia Comes creatus; & ab his ex matre prognatus est Peregrinus *Berty* Baro *Willoughby de Eresby*, vir animi magnitudine, & militari virtute longe clarissimus. Iam mari proximus *VVithama* alterum anonymum è Septentrione rivulum recipit, cujus ad fontes *Bollinbroke* castrum humiliori situ è saxo friabili à Guilielmo de *Romara* Lincolniensi Comite extructum, Aliciæ Laceiæ ab Edwardo Secundo ereptum, quod illo invito sibi maritum acceperat, & Regis Henrici Quarti natalibus illustratum, qui inde Henricus de *Bollingbroke* cognominatus. Quo tempore inter prædia illa honoraria quæ *Honores* vocantur, censeri cœpit. Hoc vero recepto *VVithama* infra *Boston*, ut diximus, mari se tandem confundit.

Horne-castle. — *Dimocke.* Inq. 23. E. 3. *The Kings Champion.* Fines Mich. Anno 1. H. 6. — *Tatteshall.* — Cromwell. — Eresby D. Willoughbæi. — Domini Welles. Domini de Engain. — Lib. Stanlow. — *Bollingbroke.*

A Withamæ ostio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum usque ad *Humber* æstuarium, frequentioribus ubique æstuariolis lancinatum: rariores autem habet urbes, quia rari sunt portus, & arenosi pulvini passim objacent. Ex oppidis tamen quæ hoc littus occupant, memoranda sunt nonnulla, inprimis vero *VVainfleete*, vel hoc nomine, quod Guilielmum *VVainfleet* Wintoniensem Episcopum Collegii Magdalenensis Oxoniæ fundatorem, de literis virum optime meritum produxerit. Deinde *Alford*, quod mercatum debet Leoni Domino *VVelles*, qui hoc jus ab Henrico Sexto Rege obtinuit. Familia vero illa de *VVelles* admodum antiqua erat & illustris; ultimus autem Regis Edwardi Quarti filiam uxorem habuit, & Vicecomes *VVellensis* ab Henrico Septimo creatus sine prole obiit. Hæreditas vero per fœminas *VVilloughbæis*, *Dimocis*, *Delalaundis*, *Hois*, &c. obvenit. Postea *Louth* frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluviolus nomen impertiit, qui *Cokerington* subluit, caput olim Baroniæ de *Scoteney*. Et inde *Grimsby*, quod Sabini nostri, qui quod volunt somniant, à Grimo mercatore sic dictum volunt, qui quod Havelocum regium Danorum puellulum expositum educaverat, fabellis decantatur cum Haveloco illo pupillo, qui in regis coquina primo lixa, & postea Regis filiæ nuptiis ob heroicam fortitudinem honoratus, nescio quæ facinora gessit, illis dignissima qui anilibus fabulis noctem gaudent protrudere.

Wainfleete. — Alford. Barones Welles. — *Grimsby.* Eulogium.

Vix sexto hinc milliari interius antiquum apparet castrum, quod hodie *Castor*, Saxonice Ðuanᵹ-caꞅꞇeꞃ, & *Tong-caster*, Britannice *Caer Egarry*, utraque in lingua è re nomen habet, à corio scilicet dissecto, quemadmodum *Byrsa* notissima illa arx Carthaginiensium. Perhibent enim Annales nostri, Hengistum Saxonem, Pictis & Scotis devictis, quum amplissimas alibi possessiones accepisset, hoc etiam loco tantum terræ à Vortigerno impetrasse, quantum bubulo corio in tenuissimas corrigias (*Thongs* nos vocamus) secto circumdare possit, in quo hoc castrum posuit. Vnde quidam qui Britannicæ historiæ Epitomen carmine scripsit, Virgilianos versus sic convertit:

> *Accepitque solum facti de nomine Thongum,*
> *Taurino quantum poterat circumdare tergo.*

Castor. *Thong-castor.* — Byrsa.

A *Grimesby* retrahit se littus magno flexu, ut *Abum* æstuarium sive *Humber* admittat per *Thornton*,

Thornton Colledge. Barton upon Humber.

ton, olim Collegium in divinum cultum à Guiljelmo *Crasso* Albemarliæ Comite institutum, & *Barton*, ubi trajectus est in provinciam Eboracensem celeberrimus. Iuxta *Ankam* fluviolus fæculentus, & ideo anguillarum ferax, in *Humber* exoneratur, prope cujus fontes est *Merket-Rasin*, à foro quod ibi non infrequens sic dictum. Superius adsident *Angotby*, nunc corrupte *Osgodby*, olim familiæ de *S. Medardo*, à quibus ad *Airminos* hæreditario descendit, & *Kelsay*, quondam *Hansardorum*, qui magni fuerunt nominis in hoc Comitatu, à quibus ad equestrem stirpem de *Ashcough* jure conjugali devenit. Deinde vero *Ankam* ponte conjungitur ad *Glanford* tenuem mercatum, quem vulgus, à ponte, *Brigg* vocat, vero nomine pene obliterato. Proxime hunc intra roborarium *Kettleby*, cernitur familiæ Tirwhittorum equestri dignitate præclaræ sedes, olim vero ut ex nomine colligas, ketelli cujusdam (quod nomen erat usitatum Saxonico & Danico seculo) habitatio. *Bye* enim habitatio & *Byan*, habitare Saxonice significat, unde tot loci & alibi in Anglia, & præcipue in hoc Comitatu in *Bye* terminantur.

Osgody. Kelsay. Kettleby. Tirwhitt. *Bye* quid.

Toto hoc tractu statis temporibus, (ut pisces taceam) Deus bone, quanta copia abundant aves, non illæ vulgares quæ summo sunt alibi pretio querquedulæ, coturnices, gallinagines, phasiani, perdices, &c. sed quas non eloqui est ore Latino, ipsissimæ mensarum deliciæ, & heroum dapes gulæ proceribus expetitæ, *Puittes*, *Godwitts*, *Knotts*, id est *Canuti aves*, ut opinor, è Dania enim advolare creduntur, *Dotterells* ob delirantem stultitiam dictæ, quæ imitatrices aves ad lumen candelæ pro aucupis gestu capiuntur, si is brachium extendit, expandunt & illæ alam, si is tibiam, & illæ itidem; breviter, quicquid agit auceps, idem facit & avicula, donec reti obvelatur. Sed hæc illis observanda relinquo qui vel naturam sedulo venari, vel qui abdomini nati censum gulæ demergere gaudent.

Aves delicatæ. Cnotts. Dotterels.

Magis ad Occasum in *Humbrum* etiam *Trenta* flumen longo confecto cursu suscipitur quum à *Fossedike* sabulosa ripa hunc agrum terminaverit, delapsus primum haud procul à *Stow*, ubi Godiva uxor Leoftici Comitis Monasterium construxit, quod ob inferiorem situm *sub collibus*, *sub promontorio Lincolniæ* positum dicit H. Huntingdonensis. Inde prope *Knat* habitationem nunc Baronis *VVilloughby* de *Parrham*, olim familiæ Baronum de *Darcy*, quibus plurimum cum honoris, tum possessionis per filiam & hæredem de *Meinill* accessit. Profluxit hæc Darciorum familia ab antiquiori, à quodam scilicet cui nomen Normannus de *Adrecy* sive *Darcy de Noction*, qui summa æstimatione floruit sub Henrico Tertio, cujus posteri monasteriolum sacrarum virginum ad *Alvingham* in hoc Comitatu dotarunt. Sed dignitas hæc quasi extincta, cum Normannus ultimus in recta linea antiquiori, duas tantum reliquerit sorores, quarum altera Rogero *Pedwardino*, altera P. de *Limbergho* in uxorem data fuit.

Stow. Knath. Darcy de *Noction*, & *Knath*.

Inde *Trenta* ad *Gainesborrow* decurrit, Danicarum navium statione, & Sueni *Tiugskege* Danici tyranni fato nobile oppidulum, qui illic postquam regionem diripuisset (authore Matthæo Westmonasteriensi) ab incerto quopiam confossus meritas sceleris pœnas demum persolvit. Multis post sæculis possessio erat Guilielmi de *Valentia* Comitis Penbrochiæ qui jus feriæ ab Edwardo Primo obtinuit, à quo Comite per Atholiæ Comites Scotos, & *Percios*, profluxerunt Barones de *Bourough*, qui hic habitarunt, de quibus antea in Surreia. In hac Comitatus parte olim fuit urbs *Sidnacester*, quæ sedem episcopis hujus tractus præbuit, qui Lindiffarorum dicti fuerunt Episcopi, verum ita jam disparuit, ut cum nomine ipsæ etiam ruinæ periisse videantur. Nec prætereundum, quod in hoc tractu apud *Mellwood*, floret clara & equestris familia de S. *Paulo*, *Sampoll* corrupte vocant, quam semper existimavi fuisse ex antiqua Castilionea stirpe Comitum de *S. Paulo* in Gallia: sed Lucemburgica quæ gestant insignia aliud innuunt, nimirum è Gallia devenisse, ex quo stirps illa Castilionea de *S. Paulo* (quod ante ducentesimum plus minus annum accidit) per nuptias Luxenburgicæ fuerit insita.

Fines 29. E. 3. *Gainesborrow*. Barones de Borrowgh. Sidnacester. S. Paulo.

Super hoc *Trenta*, *Idell*, & *Danus* flumina ita suis aquarum divergiis (Fontini verbo utor) ludunt, ut Insulam amnicam *Axelholme*, Saxonice eaxalholme, quæ Lincolniensis agri pars est, amplectantur. Longitudine x mil. ab Austro in Septentrionem, latitudine dimidio minor patet. Quà humilior ad flumina palustris est, & fruticem odoriferum (*Gall* vocant) profundit: in media, quà leviter surgit, ferax est, & fertilis, linumque magna copia præbet, nec non Alabastritem, qui tamen minus solidus albariis & emplastris magis, quam aliis usibus convenit. Primarium oppidum olim *Axel*, nunc *Axey* vocatur, unde adjectione Saxonicæ dictionis *Holme*, qua pro insula amnica usi sunt, nomen proculdubio conflatum. Sed oppidum vix dici meruit, ita sparsim habitatur: castri tamen aream ostendit, Baronum bello demoliti, quod ad *Mowbraios*, qui tunc magnam insulæ partem possederunt, spectavit. Anno MCLXXIII, scribit vetus Chronographus, *Rogerus de* Mowbraio *à fidelitate Regis Senioris recedens, in insula Axelholme ad Kinard ferry castellum ab antiquo dirutum reparavit. Ad quem multitudo Lincolniensium navigio transvecta, castellum obsedit, Constabularium & milites omnes ad deditionem coegit, & castellum subvertit.* Superius est *Botterwic*, cujus dominum Edmundum *Sheffeld*, primum ex hac familia Baronem *Sheffeld* de *Botherwic*, creavit Rex Edwardus Sextus, qui vitam patriæ contra rebelles Norfolcianos profudit, cum ex Anna *Vera* Comitis Oxoniæ filia suscepisset Ioannem Baronem secundum, patrem Edmundi, qui nunc floret Georgiani ordinis Eques honoratissimus. Magisque ad Boream est *Burton Stather* ad alteram *Trentæ* ripam, de quo nihil memorandum hactenus legi.

Axelholme. *Gall* frutex. Alabastrites.

Comites suos Lincolniensis hic ager jactat post Eggam, qui anno DCCX floruit, & Morcarum Saxones, qui tantum officiarii erant Comites, Guilielmum de *Romara* Normannum, cui defuncto (nec enim filius qui ante partem obiit, nec nepos hoc titulo usi sunt) Gilbertum de *Gant* substituit Stephanus. Eo mortuo Simon de *S. Licio Iuvenis*, filius Comitis Simonis (verba Roberti Montensis, qui sub id tempus vixit, legis)

Lincolniæ Comites. 2. H. 2.

legis) *cum careret terra, dono Regis Henrici Secundi accepit filam ejus unicam cum honore ejus.* Deinde Ludovicus Francus, qui à seditiosis Baronibus evocatus in Angliam, alterum Gilbertum è familia de *Gant* gladio Comitatus Lincolniæ cinxit; sed ejecto statim Lodovico, hunc pro Comite nemo agnovit, & ipse ultro titulum abjecit. Tunc Radulphus sextus Cestriæ Comes hunc honorem ab Henrico Tertio Rege consequutus est, qui paulo ante mortem Hawisæ sorori suæ, uxori Roberti de *Quincy* per Chartam Lincolniæ Comitatum dedit *quantum ad se pertinet, ut inde Comitissa existat.* Sic se habent verba Chartæ. Illa itidem contulit Ioanni de *Lacy* Cestriæ Constabulario & hæredibus, quos è Margareta filia sua susciperet. Ille vero Edmundum suscepit, qui ante matrem defunctus hunc honorem filio suo Henrico fruendum reliquit, qui ultimus ex ea stirpe Comes fuit. Cum enim filii ejus immatura morte prærepti essent, & tantum filiola Alicia superesset, illam novennem Thomæ filio Edmundi Lancastriæ Comitis desponsavit ea lege, ut si *ipse sine hæredibus de corpore suo decederet, aut si illi sine hæredibus de corporibus suis immorerentur, ejus Castra, Dominia, &c. remanerent Edmundo Comiti Lancastriæ & ejus hæredibus in perpetuum.* Alicia vero ex Thoma marito prolem suscepit nullam. Sed cum Thomas maritus capite plecteretur, illa quæ impudicis moribus labeculam sibi non minimam aspersit, Eubulonem *Le Strange* quo cum familiarius vixerat, in maritum sine * Principis assensu assumpsit, qui hinc irritatus in ejus possessiones involavit. Quas omnes, cum Alicia jam grandæva diem obiisset sine sobole, Henricus Comes Lancastriæ nepos Edmundi ex filio secundo amplissimum hoc patrimonium ex forma transcriptionis, quam modo dixi, accepit, quod jam inde Lancastrensi familiæ accrevit. Nomine tamen Lincolniensium Comitum honoraverunt Reges Angliæ, Edwardus Quartus, Ioannem *De-la-pole*, & Henricus Octavus Henricum *Brandon* Suffolciensium Ducum filios, qui ambo sine sobole è vita discesserunt: & Elizabetha Regina Edwardum Baronem *Clinton*, magnum Angliæ Thalassiarcham eodem honore adauxit, quo ejus filius honoratiss. Henricus hodie gaudet.

Lib. Monast. de Stanlow.

* Edw. 2.

Vide Duces Suffolciæ.

In hoc Comitatu Parœciæ sunt plus minus 630.

NOTTINGHAM-SHIRE.

Incolnienſi Comitatui ab Occaſu confinis eſt qui multo minor, Comitatus Nottinghamienſis Saxonibus Snottengaham-ſcyre, nobis *Nottingham-ſhire*, à Septentrione Eboracenſi, ab Occaſu Derbienſi, & alicubi Eboracenſi, à Meridie Leiceſtrenſi terminatus. Partem Meridionalem, & Orientalem *Trent* flumen nobiliſſimũ, influenteſque rivuli fœcundant: Occiduam partem ſaltus de *Shirewood*, longe ſe porri *The Sand*: gens totam occupat. Hanc, quod arenoſa ſit, illam, quod argillacea, *The Clay* vocant incolæ, & in has duas partes regionem ſuam diſtribuerunt.

Trenta, Saxonice Treonta (quam *Triginta* Latine quidam minoris notæ antiquarii, ob affinitatem Gallici verbi, quo ille numerus deſignatur, appellarunt) longe itinere emenſo, ubi primum ſe in hunc agrum intulerit, & primum *Steanford*, ubi multa priſcæ vetuſtatis veſtigia ſupereſſe, & Romanos nummos inveniri accepi, & deinde *Clifton*, quæ familiæ antiquæ *Cliftonorum* & ſedem & nomen dedit, præterfluxerit, *Linum* amniculum ab Occaſu ſucipit, qui exoriens juxta *Newſted*, id eſt, *Novus locus*, ubi olim Monaſteriolum poſuit Rex Henricus Secundus, nunc vetuſtæ familiæ *Buronorum* ſunt ædes, qui à Radulpho de *Buron* primis Normannorum temporibus, hoc in agro, & Lancaſtrenſi florentiſſimo ſunt oriundi, fertur proxime *VVollaton*, ubi ædes proſpectu lætiſſimo, & ſummo artificio ſane magnificas maximis impenſis Fr. *VVilloughby* Eques auratus inani opum oſtentatione, noſtra memoria extruxit. Deinde *Lenton* alluit, quondam cœnobio quod S. Trinitati poſuit Guilielmus *Peuerell* filius Nothus Regis Guilielmi *Conquæſtoris*, nunc tantum nundinis frequentibus celebratum. Vbi altera in ripa ad ipſos fere *Lini*, & *Trentæ* confluentes, declivi ſitu locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit, urbs præcipua *Nottingham*, emollito verbo pro Snottenga-ham. Sic enim Saxones dixerunt à ſubterraneis ſpeluncis, & meatibus quæ in receptacula, & habitationem excavavit antiquitas ſub præruptis illis ſaxis in Auſtrali parte qua *Linum* fluviolum deſpectat. Vnde Saxonicum hoc Snottenga-ham interpretatur Aſſerius Latini *Speluncarum domum*, & Britannice *Tui ogo bauc.* quod idem plane denotat. Vrbs eſt loci ingenio amœna, hinc ad flumina ſpatioſa procumbunt prata, illinc faciles conſurgunt colles; omnibus etiam quæ ad vitam pertinent copioſa. Hinc *Shirewood* lignum in ignis alimentum (licet foſſili carbone male olenti multi utantur) illinc piſces *Trenta* large ſuppeditat. Vnde barbarum uſurpat verſiculum:

Limpida ſylva focum, * Triginta *dat mihi piſcem.*

Amplitudine denique ſtructuræ, tribus elegantibus templis, foro longe pulcherrimo, & munitiſſimo caſtro eſt ſane ſpecioſa. Caſtrum illud prærupta petra ad Occidentale urbis latus attollitur, quo loci arcem quondam fuiſſe creditur, qua Dani freti Ætheredi, & Ælfredi obſidionem pertulerunt, donec illi rebus infectis, obſidionem ſolverint, & vaſa conclamarint. Cum enim Dani hanc occupaſſent, *Burthredus Merciorum Rex*, (ut author eſt Aſſerius) *& Mercii nuncios ad Aetheredum Occidentalium Saxonum Regem, & Aelfredum fratrem dirigunt ſuppliciter obſecrantes, ut illis auxiliarentur, quo poſſent contra præfatum pugnare exercitum. Quod & facile impetraverunt. Mam illi fratres non ſegnius promiſſione congregato ex omni parte immenſo exercitu,* Merciam *adeunt, & uſque ad* Snottenga-ham *bellum unanimiter quærentes perveniunt. Cumque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Chriſtianis frangere murum non ſuppetebat, pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres cum cohortibus domum reverſi ſunt.* Poſtea vero Edwardus Senior villam *Bridgesford* è regione poſuit, & mœnibus, quæ jam corruerunt, ipſam urbem incluſit; quorum tantum reliquias ad Occiduam partem vidimus. Pauciſque interjectis annis Edwardi ſcilicet Confeſſoris tempore, ut eſt in Cenſuali illo Angliæ libro, CLXXIII Burgenſes numerabantur, *& de duobus monetariis* XL *Solidi Regi ſolvebantur. Aqua etiam* Trenta, *& Foſſa, & via Eboracum verſus cuſtodiebantur, ut ſi quis impediret tranſitum navium, emendare habuit per quatuor libras.*

Caſtrum autem, quod nunc cernitur, & author, & operis magnitudo nobilitant. Guilielmus enim Normannus ad Anglos frænandos extruxit; *naturaque & manu ita munitum erat* (authore Guilielmo Neubrigenſi) *ut ſola inedia, ſi defenſores idoneos habeat, expugnabile videatur.* Poſteaque Edwardus IIII magnis impenſis inſtauravit, & ſplendidis ædificiis adornavit, quibus & manum Richardus Tertius admovit. Nec temporum inclinationibus communem magnis caſtris ſortem ſubiit, nunquam expugnatum. Fruſtra ſemel obſeſſum ab Henrico Andegavenſi, quo tempore ædificia adjuncta ſuccenderunt præſidiarii. Semel etiam ex improviſo captum à Roberto Comite de *Ferrariis* in bello Baronico, qui cives omnibus fortunis ſpoliavit. Caſtellani multa referunt de Davide Scotorum Rege in hoc captivo, & Rogero de *Mortuomari*, Marchiæ Comite per ſubterraneum meatum hic deprehenſo, qui, quod fidem in patriam præ Scoticis nummis vilem habuerit, & alia ſcelera vaſto animo deſignarit, poſtea ſuſpendio periit. Certe in prima caſtri area per multos gradus deſcendimus lumine accenſo in cryptam ſubterraneam, & concamerationes ex ipſo ſaxo excifas, in quarum parietibus ſcalpuntur hiſtoriæ paſſionis Chriſti, & alia, manu, ut ferunt, Davidis Secundi, Regis Scotorum, qui ibi in carcerem conditus. In ſuperiori vero caſtri parte quæ ſublime in rupe ſurgit, per plures gradus in aliam etiam ſubterraneam cavernam devenimus, quam *Mortimers hole* vocant, quod in ea delituit Rogerus ille de *Mortuomari*, cum jam mali conſcius ſibi maleme tueret. Cæterum hæc urbs Polum Borealem LIII grad. ſublimem aſpicit, ab ultimo vero Occidente XXII partes, XIV ſcrup. numerat.

Trenta fl. | Lin fl. | Byron. Wollaton. | Lenton. | Nottingham. | * Trent. | 868. | 1175. Reg. Hoveden pag. 307. | *Mortimers hole.* Mortimeri latebra.

Hinc

Pierpount. Baronia de Shelford.

Hinc clementi alveo præterit *Trenta* per *Holme* à dominis *Holme Pierpount* dictam, quorum vetus & nobilis est familia, & ex qua Robertus de *Petræ Ponte*, sive *Pierpount* inter regni Barones ad Comitia Parlamentaria ad Edw. III evocatus erat: ad *Shelford* præclaræ equestris stirpis *Stanhoporum* sedem, quorum splendor in hoc tractu est magnus & nomen celebre. Baronia vero olim erat Ranulphi *Hanselini*, per cujus filias ad *Bardolphos* & *Everinghamos* descendit. Vnde aquas suas devolvit ad *Stoke* viculum exiguum, sed non exigua strage signatum, ubi Ioannes *Delapole* Comes Lincolniæ, qui regni hæres à Rich. III destinatus, cum sibi viam ad regnum, Henrici VII interventu præclusam videret, pro ementito principe hic se contra verum Regem seditiose opposuit, & cum suis fortiter occubuit. Haud procul *Suthwell* Collegiata Præbendariorum ecclesia B. Mariæ sacra, non splendida illa quidem, sed firma, antiqua, & celebris surgit. Quam Paulinum primum Archiepiscopum Eboracensem fundasse scribunt, cum hujus agri incolas in *Trenta* flumine sacro baptismate Christo regeneraret. Ex quo tempore Archiepiscopi Eboracenses suum hic palatium peramplum, & tria adjuncta vivaria feris referta habuerunt. Hanc civitatem esse quam Beda *Tio-vul-Fingacester* vocat, firmius credo, quod quæ ille de Paulino baptizante in *Trentam* juxta *Tio-vul Fingacester* retulerit, hoc in loco facta fuisse privata hujus ecclesiæ historia constanter affirmarit. Inde ab Ortu *Snite* fluviolus *Trentæ* illabitur, qui cum tenuis sit irrigat *Langer* Dominis suis *Tibetotis*, sive *Tiptoftis*, qui postea Wigorniæ Comites, celebrem, & *VViverton*, quæ ab *Heriz* viro hoc in tractu quondam claro per *Brettos* & *Caltoftos* ad *Chaworthos* devenit, qui è Cadurcis in Gallia nomen, & à Domino de *VValchervi'l* stemma deducunt.

Battaile of Stoke 1487.

Suthwell.

Tio-vul-Fingacester.

Tiptofti.

Chaworthi, sive De Cadurcis. Cahorsin Quercy.

Iam *Trenta* se dispescit, & oppidum satis amplum subluit *Newarke*, quasi *Novum opus*, dictum, à novo castro, quod *vernantissimum florida constructione castellum*, ut vocat Henricus Huntingdonensis, construxit Alexander munificus ille Lincolniensis Episcopus. Qui, ut antiqui historici verbis utar, *Cum esset cordis lautissimi, hoc, & aliud expensis profusissimis castellum extruxit. Et quoniam hujusmodi extructio Episcopalem honestatem minus decere videbatur: ad tollendam illius extructionis invidiam, & quasi expiandam maculam totidem monasteria construens, collegis religiosis implevit.* Nihilominus hanc vanam in militari Episcopo opum profusionem sua pœna subsequuta est. Stephanus enim Rex, cui nihil prius erat ad nutantem regni statum confirmandum, quam munitiora loca in suam redigere potestatem, eo præsulem istum carcere, & inedia adegit, ut hoc, & alterum ad *Sleford* castrum, velit, nolit, sibi tandem in manus traderet. Nec aliud quippiam hic memorabile accedit, nisi quod Rex Ioannes impeditissimum turbulentæ vitæ cursum in hoc confecit. Hinc fluvius se colligens recta in Septentriones, viculis consitus defertur, nec memorandum quicquam habet priusquam ad *Littleborrough* pervenerit, exiguum quidem oppidum & quod nomini vere respondet; ubi ut hodie frequentissimus est trajectus, ita olim celebris fuit illa *Statio*, sive *Mansio*, cujus Antoninus semel atque iterum meminit, & pro exemplarium varietate & AGELOCVM, & SEGELOCVM appellatur. Hoc in vicinia frustra jam prius indagavi, sed nunc invenisse prona fide credo, tum quod ad militarem viam sedeat, tum quod adjacens ager mœnium expressa vestigia ostendit, quam plurimosque Romanorum Imperatorum nummos aratoribus indies exhibet, quos quia porci eruncando sæpius detegunt, *Swinespenies*, id est *Porcorum denarios* vocant rustici. Qui etiam pro suo captu majores suos agrum illum lapideo muro contra *Trentæ* aquas hiberno tempore inundantes incinxisse opinantur.

Vid. Pag. 141.

1216.

Littleborrough.

Agelocum, sive Segelocum.

In Occidua hujus agri parte (*The Sand* vocant) qua *Erwash* fluviolus Trentam petit, *Sterley* olim *Strellegh* se ostendit, quæ familiæ *Strelliorum* Equestri (vulgus *Sturly* vocant) inter hujus Comitatus antiquissimas, & clarissimas cognomen sedemque præbuit. Introrsum *Shirewood*, quam alii *Limpidam sylvam*, alii *Præclaram sylvam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, arborumque rami complicati ita sylvas commiserunt, ut calles vix singulis pervii essent, nunc vero rarior est, infinitas tamen damas, & surgentes in cornua cervos alit, oppidaque habet nonnulla, in quibus *Mansfeld* prælucet, copiosum admodum forum, cujus nomen in argumenti partem arripuerunt aliqui, qui familiæ *Mansfeldiæ* in Germania suam antiquitatem asserunt, primumque *Mansfeldiæ* Comitem cum Arthuro nostro mensam rotundam celebrasse volunt, & hinc accersunt. Reges vero nostri huc quondam venandi studio allecti se recipere solebant, &, ut ex Inquisitione antiqua ipsa verba habeas, *Henricus Fauconberge tenebat Manerium de Cukeney in hoc Comitatu in Sergientia per servitium ferrandi palfredum Regis quando Rex veniret ad Mansfeld.* Ex hac sylva scatent multi rivuli qui *Trentam* petunt, præcipuus vero *Idle* censetur, ad quem prope *Idleton* anno Salutis DCXVI Ethere di potentissimi Nordanhumbrorum regis fælicitas deprehensa plusquam hæsitavit. Cum enim antea fœlicissime semper pugnasset, hic versa fortuna cecidit, à Redwaldo Orientalium Anglorum rege debellatus, qui in ejus locum Edwinum avito regno exulantem Nordanhumbris præfecit. Defertur hic fluviolus haud procul à *Markham*, viculo quidem tenui, sed qui nomen indidit *Markhamorum* familiæ & vetustate, & virtute quondam admodum insigni, cui maximum decus erat I. *Markham*, qui in summo Angliæ Tribunali tanta æquitate justitiæ clavum tenuit (quod in historiis Anglicis velim legas) ut gloria nullis seculis intermoriatur. Ab hoc sex ad Occasum milliaribus abest *VVorkensop*, lætissimo Glycyrizæ proventu notum & Comitis Salopiæ ædibus præclarum, quas extruxit nostra memoria Georgius *Talbot* Comes Salopiæ ea magnificentia quæ Comite tanto digna, & non invidenda. Ad *Talbottos* vero à *Lovetoftis* primus hujus dominis sub Normannis, per *Furnivallos* & *Nevillum* cum lauta hæreditate devolutum est. E quibus *G. Lovetost* tempore Henrici Primi Monasterium hic posuit, cujus ruinas ad Otientalem oppidi partem inter lætissima pascua vidimus; pars vero Ecclesiæ Occidentalis adhuc superest duabus sacris turribus admodum conspicua. Paulo superius

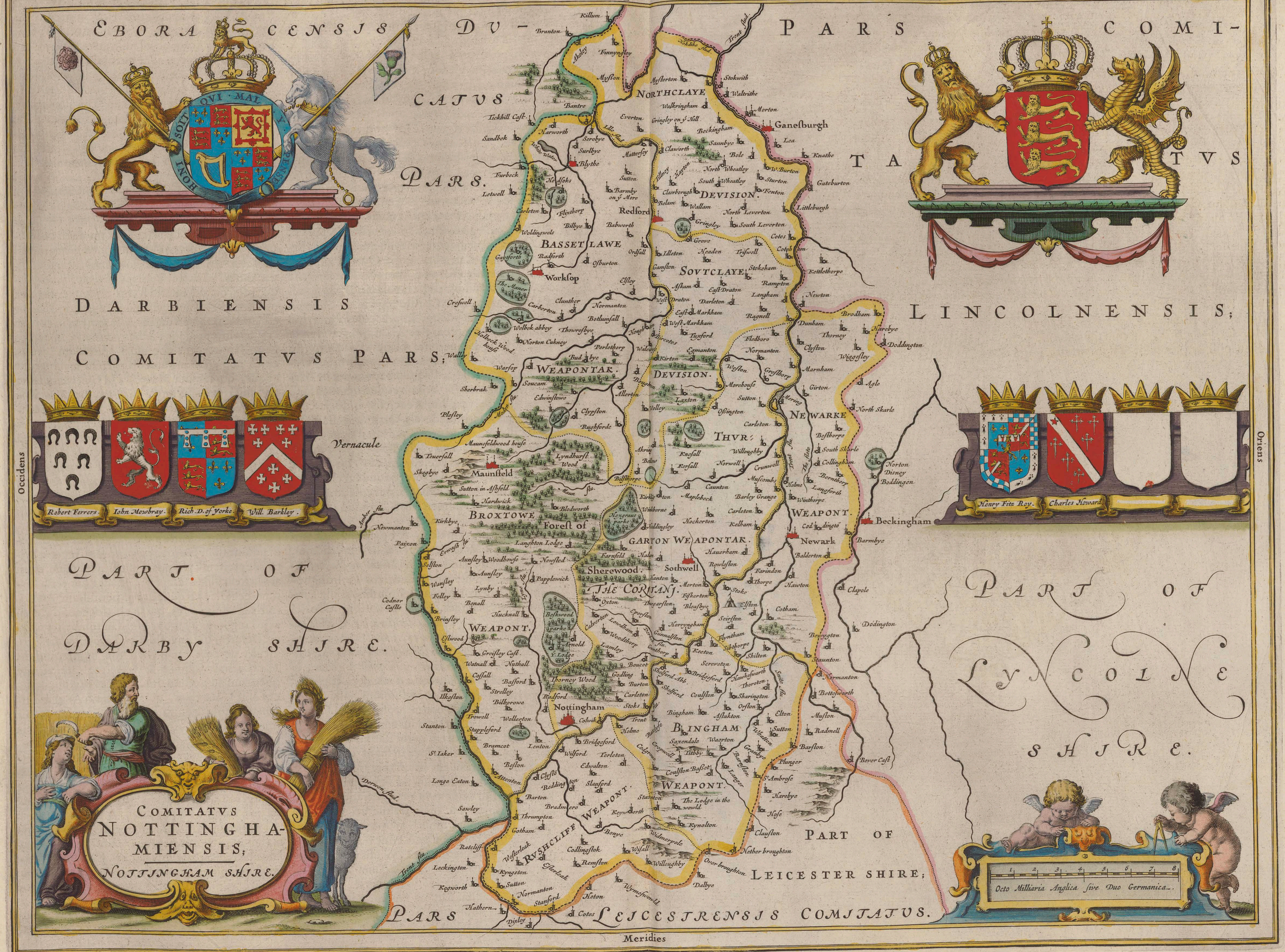
Shirewood.

Mansfeld.

Idel fl.

Markham.

Workensop. Glycyrizæ.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Eboracensis Ducatus Pars.
Pars Comitatus Lincolnensis;
Darbiensis Comitatus Pars;
Part of Darby Shire.
Part of Lyncolne Shire.
Part of Leicester Shire;
Pars Leicestrensis Comitatus.
Robert Ferrers
John Mowbray
Rich. D. of Yorke
Will. Barkley
Henry Fitz Roy
Charles Howard
Northclaye
Basset Lawe
Devision.
Soutclaye
Weapontak
Thur
Newarke
Weapont.
Broxtowe
Weapont.
Forest of Sherewood
Garton Weapontak
Bingham
Weapont.
Ryshcliff Weapont.
Nottingham
Newark
Sothwell
Maunsfield
Workfop
Redford
Ganesburgh
Beckingham
Comitatus Nottinghamiensis;
Nottingham Shire.
Octo Milliaria Anglica sive Duo Germanica.

30.

Blith. rius ad eundem fluvium *Blithe* mercatum celebrem conspeximus, quem *Bullcium*, vel *Busly* Normannici generis nobilem castro munivisse accepimus, sed vix rudera ejus jã comparent, ita omnia delet temporis vetustas. Monasteriolum vero posuerunt Rogerus *Busley* & Fulco de *Lisieurs*, & hoc ultimum fere est Nottinghamiensis agri ad Septentriones oppidum, præter *Stroby* Archiepiscopi Eboracensis oppidulum in ipso confinio locatum.

Nottinghamiæ Domini, & Comites. Lib. M. Linton Matth. Paris. p. 126. Vide Comites Derbiæ. M. Paris pag. 204. Hoveden pag. 373. b. Inq. 6. Rich. 2.

Guilielmus cognomento *Conquæstor* huic agro Guilielmum *Peuerell* filium suum nothum non Comitis, sed Domini de *Nottingham* titulo præfecit, cui natus est filius qui ante patrem obiit, & illi itidem filius ejusdem cognominis, quem Henricus Secundus hæreditate exturbavit, quod Ranulpho Cestriæ Comiti venenum miscuerit. Sub id tempus Robertus de *Ferrariis*, qui Nottinghamiam diripuit, in Donatione quam fecit Ecclesiæ de *Tuttesbury*, hoc usus est titulo, *Robertus Comes junior de Nottingham.* Sed postea Comitatum & Castellum de Nottingham cum omni honore de *Peuerell* Ioanni fratri donavit & confirmavit Rex Richardus Primus. Longo post tempore hoc titulo Richardus Secundus Ioannem de *VVowbray* insignivit, qui cum juvenis sine prole diem obiisset, successit Thomas frater, qui à Richardo Secundo Comes *Mareschallus*, & Dux Norfolciæ creatus, statimque in exilium ejectus, genuit Thomam Comitem Mareschallum capite ab Henrico Quarto obtruncatum, & Ioannem *Mowbray*, qui, uti filius, & nepos fuerunt itidem Duces Norfolciæ, & Nottinghamiæ Comites. Sed cum eorum proles mascula defecisset, & Richardus tenellus Edwardi Quarti filiolus Dux Eboraci Nottinghamiæ titulum cum aliis paulisper gessisset, Richardus Tertius Guilielmum Marchionem de *Barkley*, & Henricus Octavus filium suum illegitimum Henricum *Fitzroy*, quorum uterque nullis susceptis liberis ex hac vita migrarunt, hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorarunt. Nuperque MDLXXXXVII Elizabetha eodem honore Carolum Howardum summum Angliæ Thalassiarcham, qui à *Mowbraiis* genus ducit, ob operam (ut est in *Charta Creationis*) fortiter fideliterque bello navali contra Hispanos MDLXXXVIII, & Gadium expugnatione CIↃ IↃLXXXXVI navatam (qui hic rei navali, ut Essexiæ Comes terrestri, summo cum imperio præfuit) solemni investitura exornavit.

Visuntur in hoc agro Ecclesiæ Parochiales 168.

DAR-

DARBY-SHIRE.

OCciduum Nottinghamienſium latus claudit Provincia Darbienſis, Anglo-Saxonice Deoꞃbiꞅcyꞃe, vulgo *Darbiſhire*, quæ & ipſa clauditur ad medium Solem agro Leiceſtrenſi, ad Occidentem Staffordienſi, ad Aquilonem Eboracenſi, forma quaſi triangulari, ſed non æquilatera. Ab apice enim qui ad Auſtrum, vix ſex paſſ. mil. patet, ita utrinque exſpatiatur, ut qua Septentriones ſpectat, triginta plus minus mill. paſſ. in latitudine occupet. In duas partes *Derventione* flumine intercurrente dividitur, qui è Septentrionali limite profuſus, nigrantibus è terra aquis in Auſtrum devolutus *Trentam* petit. Trenta enim, quem dixi, apicem Auſtralem interſecat. Pars Orientalis & Meridionalis culta, non infœcunda, & vivariis frequens eſt. Pars Occidentalis ultra *Derventionem*, *Peake* vocamus, tota petroſa, montibus, & aſpretis sterileſcit, plumbi tamen, ferri, & carbonum proventu opulenta, & ovibus paſcendis ſatis commoda.

Greiſly caſtle. Greiſſeiorum familia.

In Auſtrali angulo primum quod memorandum eſt, ſe conſpectui offert *Greiſely* caſtrum pluſquam dirutum, quod una cum monaſteriolo in honorem S. Georgii poſuerunt olim *Greiſlei* Domini, qui à Guilielmo filio Nigelli de *Graiſeley* dicto genus repetentes ab ipſa Normannica Angliæ expugnatione ad hæc uſque tempora magna dignitate floruerunt, quam conjugio cum filia & hærede antiquæ familiæ de *Gaſteneys* non parum jam olim auxerunt. Ad *Dove* fl. qui à Staffordienſibus hunc agrum, donec *Trentam* invehitur, ſeparat, præter viculos ruſticanos & *Aſhburne* mercatum, ubi *Cokainorum* familia diu effloruit & *Norbury*, ubi diu incoluit *Fitz-Herbertorum* nobilis & vetuſta inprimis familia, è qua Antonius *Fitz-Herbert*, qui de municipalis juris noſtri ſcientia optime eſt meritus, nihil occurrit: à quo parum abeſt *Schirley* vetuſta poſſeſſio celebris familiæ *Shirleiorum*, qui à Fulchero quodam ſtemma ducunt, quibus præter vetuſtatem familiæ plurimum honoris, & latifundia accreverunt ex connubiis cum hæredibus *Breoſorum*, *Baſſettorum* de *Brailesford*, *Stantonorum*, *Lovettorum*, &c. Circumſita autem hic ſunt plurima loca quæ nomen & ſedem claris familiis fecerunt, *Longford* ſcilicet, *Bradburne*, *Kniveton*, unde *Knivetoni* illi de *Mercaſton*, & *Bradley*, è quibus eſt S. Lous *Knivetonus*, cujus ſtudioſæ diligentiæ multum debeo, *Keidelſton*, ubi *Curſoni*, uti etiam ad *Croxton*, *Radborn*, ubi Ioannes *Chandos* Eques auratus loci dominus magna jecit amplæ domus fundamenta, à quo per filiam ad *Polos*, qui hic hodie habitant, hæreditaria ſucceſſione deſcendit. Sed hæc illi relinquo qui hunc Comitatum plene deſcribendum ſuſcepit.

Shirleiorum familia.

Repton.

Ad Trentam vero ubi primum Dovum admiſerit, *Repandunum* cernitur, ſic hiſtorici noſtri vocitant, Saxones Hꞃepanðun, & nos hodie *Repton* vocamus, quod in tenuem viculum ex amplo oppido decrevit: olim enim admodum erat celebre, cum ſepultura Æthelbaldi boni illius Merciorum regis, qui ſuorum fraude occubuit, & reliquorum Merciæ regum; tum Burthredi ultimi Merciorum Regis fortuna, qui cum prece & pretio regnum viginti annos tenuiſſet, hic à Danis imperio exutus, vel potius ſplendida regnandi miſeria exemptus, documento eſt quam lubrico ſtant loco quæcunque pecunia ſuffulciuntur. Deinde haud procul à Trenta *Melborn* caſtrum Regium jam ruinas agit, in quo Ioannes Dux Borboniæ in prælio Agincourtenſi captus annos novendecim ſub cuſtodia Nicolai *Montgomerii* junioris fuit detentus. Vix quinque hinc milliarium interſtitio ad Arctum *Derventio* fl. volvitur, qui, ut dixi, in extremo agri ad Septentriones limite fontem è montibus *Peak* derivans, nunc inter ſaxa colliſus, nunc prata viridantia fovens per triginta plus minus milliaria iter quaſi recta in meridiem urget. In tam longo tamen decurſu nihil quod ſuſpiciat habet præter *Chatteſworth* ædes ſane amplas, elegantes, & ſuſpiciendas, quas Guilielmus *Candiſh* ſive *Cavendiſh* Eques auratus è nobili, & antiqua familia de *Gernon*, in Suffolcia oriundus inchoavit, & clariſſima ejus uxor Elizabetha, quæ nunc Salopiæ Comitiſſa, maximis impenſis nuper abſolvit.

Burthredus Rex.

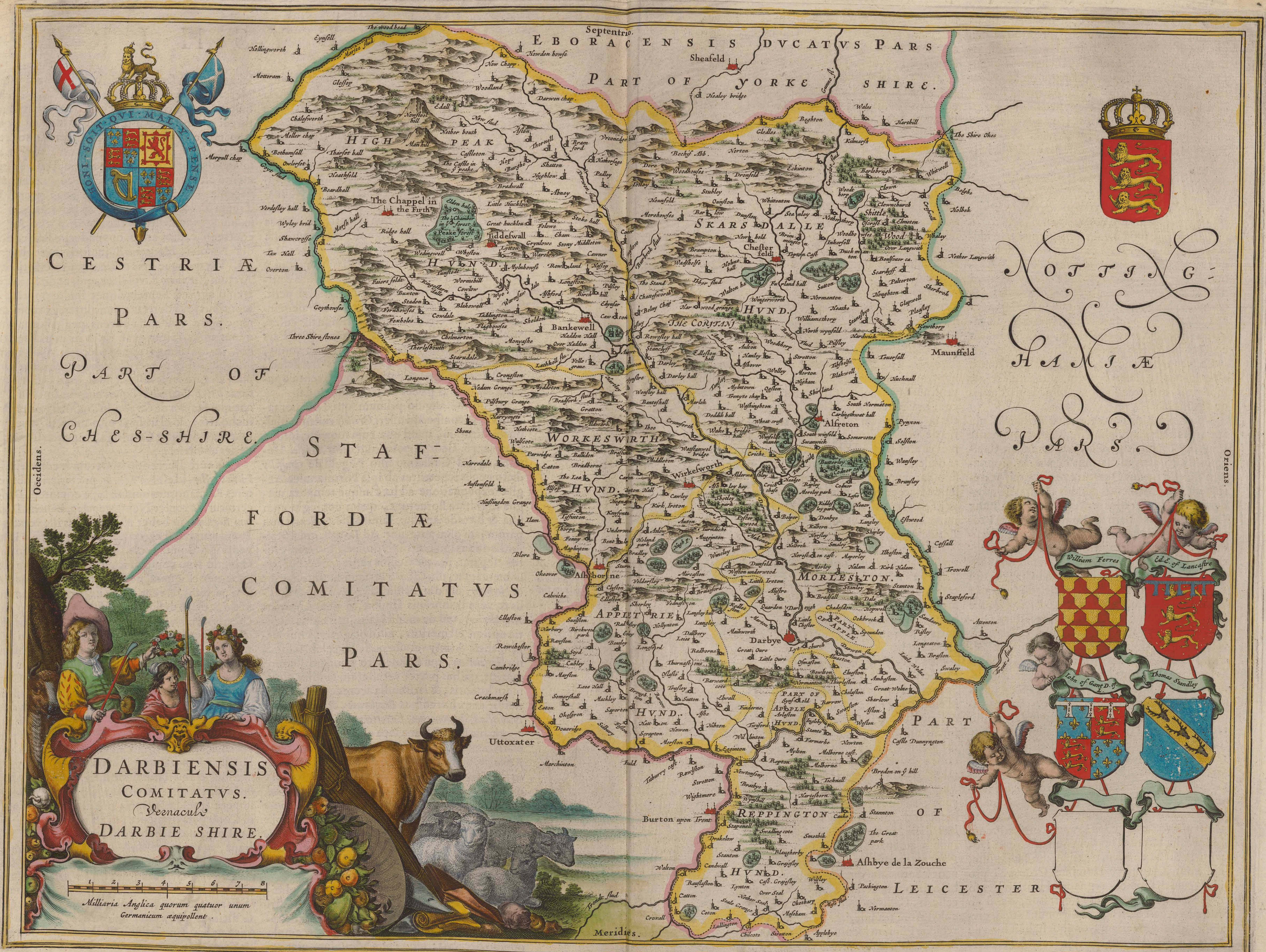
Melborn.

Chatteſworth.

Qua vero Derventio in Ortum ſe convertit *& Little Cheſter*, id eſt *Parva Vrbs*, præterierit, ubi veteres Romanorum nummi ſæpe eruuntur, *Darby* cernitur, Saxonice Noꞃðwoꞃðig, *& juxta Danicam linguam*, ut habet Athelwerdus ille vetuſtus, *Deoraby*, univerſi agri caput, quod nomen à Derventione flumine cui imponitur deſumptum univerſo agro communicavit. Oppidum eſt elegans, nec exiguum, nec infrequens, ad Orientalem partem Derventio fl. viſu perpulchrum tumido & elato defluit alveo ſub ponte ſaxeo pulcherrimo, cui elegans ſacellum, quod jam neglectum, majorum pietas impoſuit. Auſtralem partem interſecat limpidus rivulus quem *Mertenbroke* vocant. Eccleſias numerat quinque, quarum maxima omnium Sanctorum memoriæ dicata Campanile habet & altitudine & ſingulari artificio eximium. In qua Comitiſſa Salopiæ, quam dixi, diffidens hæredum amori provide ſibi ſepulchrum, & in proximo Hoſpitale alendis XII pauperculis, octo ſz. viris & quatuor mulieribus, pie poſuit. Memorabilis olim hic locus, quod graſſantibus Danis latibulum fuerit, donec Ethelfleda illa victrix Merciorum Domina inopinato impetu trucidatis Danis potita fuiſſet. Edwardi Confeſſoris tempore, ut eſt in libro Cenſuali, 143 Burgenſes habebat, qui tamen ita diminuti erant, ut regnante Guilielmo Primo, ſolummodo centum ſuperfuerint. *Hi autem ad feſtum S. Martini reddebant Regi duodecim * trabes Annonæ.* Nunc vero celebritas è juridicis conventibus pro univerſo agro, & cerviſia, quam coquit, optima, nos *Ale* dicimus, detorta à Danica voce *Oela*, non ab Alica, ut Ruellius deducit. Britanni antiquo verbo *Kwrw* dixerunt, pro quo perperam *Curmi* legitur

* *Thraves of Corne* ut videtur.

Cerviſia quæ *Curmi* Dioſcoridi, Anglis *Ale*, ab *Oel*, voce Danica.

Septentrio
EBORACENSIS DVCATVS PARS
PART OF YORKE SHIRE.
CESTRIÆ PARS.
PART OF CHES-SHIRE.
STAF: FORDIÆ COMITATVS PARS.
NOTTINGHANIÆ PARS.
PART OF LEICESTER
HIGH PEAK
SKARSDALLE HVND.
WORKESWORTH HVND.
APPLETRIE HVND.
MORLESTON.
REPPINGTON HVND.
Darbye
Bankewell
Chesterfeld
Alfreton
Wirkesworth
Ashborne
Uttoxater
Burton upon Trent
Ashbye de la Zouche
Maunsfeld
Sheafeld
Occidens.
Oriens.
Meridies.
DARBIENSIS COMITATVS. Vernacule DARBIE SHIRE.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Germanicum æquipollent
William Ferres
Thomas Stanley

31.

gitur apud Dioscoridem, cum dicat Britannos & Hiberos (fortasse Hibernos) pro vino, *Curmi* potu ex hordeo confecto uti. Hoc enim est vinum nostrum hordeaceum, quod Iulianus Augustus, Apostata ille lepide in Epigrammate vocat Πυρογενῆ, καὶ Βρόμον οὐ Βρόμιον. id est, *Spicigenam Bromon, haud Bromium.* Priscus hic est,& peculiaris Anglorum & Britannorum potus, idemque saluberrimus, quamvis Henr. Abrincensis Normannus Regis Henrici III Poëta salse his versiculis irriserit,

> *Nescio quod Stygiæ monstrum conforme paludi,*
> *Cervisiam plerique vocant, nil spissius illa,*
> *Dum bibitur, nil clarius est dum mingitur, unde*
> *Constat quod multas fæces in ventre relinquit.*

Turnebus de Vino.

Veruntamen Gallorum doctissimus non dubitat quin homines hoc potu utentes si crapulas evitarent, diuturniore vitæ usura, quam qui vinum bibunt, fruerentur, & inde esse, quod apud nos nonnulli cervisiam potantes ad annum centesimum pervenerint. Quod tamen Asclepiades apud Plutarchum refert ad rigorem cœli qui calorem in corporibus conservat, cum Britannos CXX annos vixisse prodiderit.

Cæterum hujus oppidi opulentia fere omnis est ex propolia, scilicet ex frumento emendo, & montanis revendendo, sunt enim incolæ omnes quasi propolæ.

Barones Montioye.

Non longe hinc suas agit aquas *Derwentio*, ubi terras habuit Radulphus de *Montioye* regnante Edwardo Primo,& per *Elwaston*, unde fuit Gualterus *Blunt*,quem ad Baronis de *Montioy* dignitatem Rex Edwardus Quartus evexit, cujus posteri literarum ornamentis generis claritatem adæquarunt, & inter illos præcipue Carolus nunc Comes Devoniæ,Baro de *Montioy*,Hiberniæ Prorex, & Georgiani ordinis sodalis virtute & eruditione ita emicuit, ut neminem anteponas,paucos conferas. Sub hoc *Derventio* Trentæ confluit, qui mox *Erewash* admittit limitem in hac parte à Nottinghamiensi Comitatu. Huic adsidet *Riseley* Willoughbæorum, è quibus Hugo *VVilloughby* ille Equestris ordinis (ut accepi) fuit, qui dum Glaciale mare juxta *VVardhous* Scandiæ exploraret, vi frigoris cum suis periit. Prope etiam est *Sandiacre*, vel ut alii volunt, *Sainct Diacre*, sedes nobilis familiæ Greiorum de *Sandiacre*, quorum hæreditatem adiit jure uxorio Edwardus *Hilary*, cujus filius in Greiorum nomen transivit, & post paucos annos ejus altera hæres Ioannem *Leake* Militem, altera I. *VVelsh* in maritum assumpsit.

1553.

Greii de *Sandiacre*.

Codenor castle. Barones Grey de Codner.

In Orientali latere ordine succedunt ad Boream *Codenor* olim *Coutenoure*, castrum quod ad Greios Barones spectavit, qui Domini *Grey* de *Codenor* dicti fuerunt, quorum hæreditas superiori sæculo devenit ad Zouchæos ex matrimonio, quod Ioan. *de la Zouch* filius secundus Guilielmi Domini *de la Zouch* de *Haringworth* contraxit cum Elizabetha hærede Henrici Greii postremi Domini de *Codenor*. *VVinfeld* lautissimum Manerium, ubi ædes Radulphus Dominus Cromwell pro illo seculo magnificas regnante Henrico Sexto construxit. *Alffreton* deinde cernitur, quod ab Alfredo rege constructum denominatumq; credunt, quod suos etiam Dominos habuit hinc de *Alfreton* cognominatos,quorum secundus Rober-

Alfreton.

tus filius Ranulphi monasteriolum de *Bello-Capite*, vulgo *Beauchief* in remotissimo hujus Comitatus angulo construxit; sed paucis post annis, deficientibus masculis, per duas filias eorum hæreditatem adierunt familia de *Cadurcis*,sive *Chaworth*, & *Lathami* in agro Lancastrensi. Pro insignibus erant his gemini, ut vocitant, *Cheverni* aurei in parma cærulea. Quæ eadem insignia *Musardi* Barones de *Staveley* in hoc agro coloribus commutatis gestarunt, qui desierunt Edwar. Primo regnante in *N. Musard*, ejusque soror natu maxima *T. de Frescheville* enupta,cujus posteri etiamnum hic florent. Superius in ipso Comitatus Orientali limite solo aspero est *Hardwic*,quæ claræ in hoc agro familiæ nomen impertiit, è qua Elizabetha Comitissa Salopiæ nunc ibi duo splendida inchoavit ædificia fere conjuncta, quæ à longe intuentibus se sublimi situ, amœnissimo offerunt prospectu. Hæc nunc Baronis titulum Guilielmo *Cavendish* ejus filio secundo-genito præbet, quem nuper Iacobus Rex honore Baronis *Cavendish* de *Hardwic* honoravit.

Insignia Baronum de Alfreton.

Stavely.

Hardwic.

Baro Cavendish, sive Candish. 1605.

Interius cernitur *Chesterfield* in *Scardale*, id est, in *Valle cautibus conclusa*; cautes enim *Skarres* Angli dixerunt. Huic antiquitatem, & ipsum novum nomen,murorumque ruinæ astruunt, sed nomen pristinum tempore antiquatum & extinctum jacet; prælioque tantum apud authores celebratur inter Henricum III & Barones,in quo Robertus de *Ferrariis* ultimus ex ea familia Darbiæ Comes captus,honore suo ex Parlamenti authoritate mulctatus, privatus deinceps vixit, posterique solo Baronum nomine floruerunt. Chesterfeldiæ huic adjacet ad Occasum *VValton*, quod à *Bretonis* per *Loudham* ad *Foliambos* magni in hoc tractu nominis hæreditario devenit; ad Ortum *Sutton*,ubi *Leaki* equestri dignitate diu inclaruerunt.

Chesterfield.

Walton.

Sutton

Parumque hinc abest *Bolsover* castrum antiquum paulo editius positum quod ad Hastingos *Abergevennæ* Dominos spectavit ex jure commutationis cum Rege Henrico Tertio, qui cum noluerit Comitatum Cestriæ,ad quem spectaverat, inter colos distrahi, sororibus Ioannis Scoti Comitis ultimi alias possessiones hinc inde assignavit.

Pars Occidentalis ultra Derventionem, quæ tota collibus & montibus eminet, unde olim Saxonice Peac-lond, hodie *Peake*,fortasse dicitur, id enim apud nos eminere sonat, Dovo citissimo, & limpidissimo flumine (de quo suo loco) à Staffordiensibus secluditur. Hæc licet cautes asperas & glabras alicubi habet, plures tamen sunt colles & convalles herbidæ quæ armenta & numerosos ovium greges secure pascunt.Nec enim à lupis jam periculum, qui olim hic infesti fuerunt, ad quos fugandos & capiendos quidam hic terras tenuerunt ad *VVormhill*, & inde *VVolvehunt* dicti, ut ex Archivis regni plane constat. Plumbi autem est adeo ferax, ut Chymistæ, qui Planetas tanquam criminis reos ad metalla damnant, Saturnum quem plumbo præficiunt, nobis animo esse benigno, quod plumbum concesserit, Gallis infenso, quibus denegavit, ridiculo errore tradiderint. Verumenimvero de hac regione Plinium locutum arbitror, cum dixerit, *In Britannia summo terræ corio plumbum adeo large eruitur*,

The Peake.

Lupi.

Inq. 2. E 2.

Plumbum. Brodæus.

tur, ut lex ultro dicatur, ne plus certo modo fiat. In his enim montibus lapides plumbarii feraces, ut vocant Metallici, quotidie magna copia effodiuntur, quos in collibus Favonio obversis juxta *Creach*, & *VVorkesworth* (quod hinc nomen à plumbariis operibus invenit) observatis temporibus cum Favonius flare cœperit, quem omnium ventorum pertinacissimum esse usu deprehenderunt, magna lignorum vi accensa excoquunt, & effossis canalibus quibus defluat, in massas, *Sowes* vocantur, conflant. Nec plumbum solum, sed etiam Stibium (in officinis *Antimonium* vocatur) hic in propriis venis reperitur; quo in tingendis ciliis Græcæ mulieres usæ sunt, unde Poëta Ion ὀμμαλόγραφον nominat. Lapides etiam molares hic excinduntur, cotes item ad ferramenta exacuenda, & nonnunquam Fluor quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis sunt similes, *Fluores* metallicis dicuntur) qui per omnia Crystallo est simillimus. Præter illud *VVorkesworth*, quod relatu dignum, non aliud occurrit nisi *Haddon* ad *VVie* fl. sedes *Vernonrum* annis quam plurimis, qui ut antiqui ita perillustres hoc in tractu fuerunt, adeo ut Georgius *Vernon* Eques auratus qui nostro tempore vixit, ob magnificentiam, domum bonis apertissimam & laudatam hospitalitatem nomen Reguli in *Peak* apud multitudinem retulerit. Per ejus autem filias & hæredes lauta hæreditas ad Ioannem *Mannours* ex familia Comitum Rutlandiæ, & Thomam Stanley è stirpe Comitum Derbiæ translata fuit. Huic adjacet *Bakewell* ad eundem fluviolum, qui inter hos colles sibi iter in Derventionem aperit. Badecanwell hoc Saxonibus dictum fuit, Burgumque ibi Edwardum Seniorem constituisse author est Marianus. Nescio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas *Bade* & *Baden* antiqui Angli, ut Germani sua lingua nominarunt, unde *Baden* Germaniæ, & *Buda* Hungariæ. Sane ad *VVie* scaturiginem non procul hinc novem fontes calidis aquis ebulliunt, *Buxtonwell* hodie indigitant, quas cum stomacho, nervis, & universo corpori salubres esse jam usus docuerit: honoratissimus Comes Salopiensis Georgius ædificiis nuper illustravit, & denuo nobilissimorum virorum concursu celebrari cœperunt. Quo tempore infœlicissima illa heroina Maria Scotorum Regina Buxtonæ, Cæsaris de *Feltria* versiculos immutans, hoc distícho valedixit,

Antimonium. Lapides molares. Cotes. Fluores. Crystallus.

Vernon.

Buxton.

Buxtona quæ calidæ celebrabere nomine lymphæ,
Forte mihi posthac non adeunda, Vale.

Sed hæc extra curriculum. Antiquitus tamen thermas has innotuisse Actus, sive Via Romana lapidibus constrata *Bathgate* dicta, per septem hinc milliaria ad *Burgh* viculum ostendit. Iuxta quem colli adfigitur vetustum castrum, quondam Peuerellorum, *The castle in the Peake* vocatum, Latine de *Alto Pecco* dictum, quod Rex Edwardus Tertius cum *Manerio*, *&* *Honore* Ioanni Duci Lancastriæ filio suo, cum restitueret Comitatum Richmondiæ in manus Regis, donavit. Sub hoc specus, sive subterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli Podex* dictus, magno hiatu patet, multiplicesque recessus habet, in quibus pastorem vidisse latissimam regionem rivulis interfusam, & vastos inertium aquarum conceptus, sive veri ignorantia, sive mentiendi libidine prodidit Gervasius Tilburiensis. Ex hujusmodi tamen fabulis inter Angliæ miracula censetur hæc specus, nec desunt hujusmodi fabellæ de altera in vicinia specu *Eldenhole*, in qua nihil mirandum, nisi quod sit immanis, præceps, & profunda. Sed quod ventorum sint hic spiracula, frustra sunt qui scripserunt, nec alterutri harum conveniunt illi Nechami versiculi de Angliæ miraculis,

46. Edw. 3.

Dive's arse in Peake.

Elden hole.

Est specus Æoliis ventis obnoxia semper,
Impetus è gemino maximus ore venit.
Cogitur injectum velamen adire supernas
Partes, descensumque impedit aura potens.

Sed quæ memoranda in hac edita & aspera regiuncula, quidam hoc Tetrasticho complecti voluit,

Mira alto Pecco *tria sunt, barathrum, specus, antrum;*
Commoda tot, plumbum, gramen, ovile pecus.
Tot speciosa simul sunt, Castrum, Balnea, Chatsworth:
Plura sed occurrunt quæ speciosa minus.

Darbiæ Domini è Peuerellorum stirpe illi perhibentur quos Nottinghamiæ Dominos jam ante diximus. Postea Rex Richardus Primus Ioanni fratri *Comitatus* & *Castella de Nottingham, Lancastriæ, Derbiæ, &c. cum honoribus ad ea pertinentibus cum honore etiam de* Peuerell *dedit & confirmavit.* Deinde Comites fuerunt è *Ferrariorum* familia, (quantum ego è Registris Monasteriorum de *Tutbury*, *Merivall*, & *Burton* colligere possum) Guilielmus de *Ferrariis* ex *Peuerelli* filia & hærede natus, quem Ioannes Rex propria manu (ut in *Charta* est antiqua) in Comitem Derbiæ cinxit, Guilielmus ejus filius, & ab hoc Guilielmo genitus Robertus, qui bello civili ita hac dignitate excidit, ut ex posteris nulli, quamvis summo splendore vixerint, in integrum honorem restituti fuerint. Plurimas vero hujus Roberti possessiones in Edmundum filium suum juniorem transcripsit Rex Henricus Tertius, & Rex Edwardus Tertius (ex autographo scribo) consilio Parlamenti constituit Henricum de *Lancastria* filium Henrici Comitis Lancastriæ, Derbiæ Comitem *sibi, & hæredibus*, simulque assignavit 1000 Marcas *annuatim in vitam* Henrici Comitis Lancastriæ patris sui. Inde titulus Lancastrensi stemmati coaluit, donec Henricus Septimus eundem Thomæ *Stanley* contulerit, qui Margaretam Regis matrem jam ante duxerat, & ex hac familia jam sextus Derbiæ Comes Guilielmus vir longe honoratissimus eo honore lætatur.

Darbiæ Domini & Comites. Simon Dunelmensis. Hovenden. Matth. Paris. 204. Chartæ antiquæ 1. Ioan.

Hæc de Comitatibus Nottinghamiæ, & Derbiæ, quorum partem incoluerunt illi qui Bedæ ætate *Mercii Aquilonares* vocabantur, quod ultra Trentam ad Aquilonem consederunt, *terramque*, ut inquit, *familiarum septem millium habuerunt.*

Mercii Aquilonares.

Parœcias includit hic Comitatus 106.

CORNAVII.

PEragratis jam ordine CORITANORVM *regionibus, qui proximi ad Occiduam Solis plagam fuerunt,* CORNABII *sive* CORNAVII *sunt perlustrandi: quorum* ἔτυμον *excutiant alii; vim verbi in aliud, atque aliud ducere possum, sed cum ex illis nullum loci naturæ, populique ingenio respondeat, furcillis malim ejicere, quam his nostris commentariolis intexere. Quod igitur instituti est, provincias quas* CORNAVII *ex Ptolemæi descriptione tenuisse videntur, seorsim percurram; videlicet* Warwicke-shire, Worcester-shire, Stafford-shire, Shrop-shire, *&* Che-shire. *In quibus nullum Cornaviorum nominis vestigium hodie superest, licet hoc nomen ad inclinatum usque Romanorum imperium permansisse videatur. Sub posterioribus enim Imperatoribus* CORNAVIORVM *Numeri & turmæ meruerunt, ut videre est in libro notitiarum.*

WARWICK-SHIRE.

PAgus Warwicensis, qui Anglo-Saxonibus, uti nobis *Warwick-shire*, ab Ortivo cardine Northantonensibus, Leicestrensibus, & via militari, quam dixi; ab Australi Oxoniensibus, & Glocestrensibus; ab Occiduo maxima ex parte Wigorniensibus, & à Septentrione Staffordiensibus finitus, in duas distinguitur partes, in *Feldon* scilicet, & *VVoodland*, id est, *in regionem campestrem, & sylvestrem.* Quas *Avona* flumen oblique per mediam regionem ab Ortu æstivo in Occasum Brumalem defluens quodammodo sejungit.

Feldon.

Feldon cis *Avonam* ad Austrum campestri jacet planitie, frugibusque & virenti gramine læta prospectum amœnitate plenissimum despectantibus è colle, quem *Edg-hill* vocant, præbet. Qua vero hic collis juxta *VVarmington* desinit vallum militare rotundum satis magnum vidimus, quod ut id genus alia opinemur in usum non longi temporis ingruentibus olim hostibus factum fuisse. Ex rubente autem hic terra *Rodway*, *Rodley*, & pars magna vallis ipsius *The valle of Redhorse* nuncupatur, à forma equi in colle ruffescente juxta *Pillerton* à rusticis excisa. In hac parte memoranda sunt *Shipston*, & *Kinton*, alterum ovium, alterum vaccarum forum jam olim, unde & nomina invenerunt, *Compton in the hole* ita appellatum quod sub collibus in convalle lateat: suas tamen habet amœnitates, & unde inclyta familia nomen traxit, è qua Henricum *Compton* ad Baronis dignitatem anno reparatæ Salutis CIƆDLXXII, augustissima Reg. Elizabetha provexit. *VVormleighton* ovium pastura nobile, sed nobilius ex quo clarissimum virum Ioannem *Spencer*, de quo jam diximus, Baronem *Spencer* de *VVormeleighton* Rex Iacobus creaverit. *Shughbury*, ubi Astroites lapides reperiuntur, quos loci domini de *Shugbury* dicti, in suum digma gentilitium transtulerunt, *Southam* mercatus haud ignotus, & frequens, nec non *Leamington*, à *Leamo* fluviolo qui hanc partem pererrat sic dictum, ubi fons salsus ebullit, *Vehindon*, nunc *Long Ichingdon*, & *Harbury*. Nec alio sane nomine hæc duo memoranda sunt, quam quod inter ea Fremundus Offæ regis filius ex insidiis nefariè olim occisus fuerit; vir magni nominis & singularis in Deum pietatis, cui nihil aliud invidiam conflavit, quam quod infœlici tempore, fœlicibus auspiciis hostium audaciam contudisset. Quod tamen ejus fatum in majorem illi gloriam cessit. Nam sepultus ad Offæ patris palatium (*Off-Church* nunc dicitur) posteritati adhuc superstes est, utpote qui inter indigites relatus divinos honores apud multitudinem meruit, vitaque ejus carmine satis eleganti ab antiquo scriptore descripta, è qua non sit piaculum, hos pauculos versus subjungere de homicida qui regnandi libidine percitus illum sustulit,

(Margin: The vale of Redhorse. — Shipston in Com. Wigor. Kynton. Compton. — Wormeleighton. — Shugbury. Astroites lapides. — Leamington. — Off-church.)

Non sperans vivo Fremundo, regis honore
Optato se posse frui, molitur in ejus
Immeritam tacitò mortem, gladioque profanus
Irruit exerto servus, Dominique jacentis
Tale nihil veritum sævo caput amputat ictu.
Talis apud * Wydford *Fremundum palma coronat,*
Dum simul & sontes occidit & occidit insons.

(Margin: * Alibi Radford.)

Hæc in *Feldon* sive campestri parte, quam (nec omittere decet) via illa antiqua *Fosse* transverse intersecat, cujus agger in pascuis jam deviis cernitur prope *Chesterton*, habitationem pervetustæ familiæ *Peitorum*, è qua fuit Guilielmus ille *Peito* Franciscani ordinis, quem Cardinalem & Angliæ Legatum in invidiam Cardinalis Poli Paulus Quartus P. R. (tantæ inerant animis cœlestibus iræ) frustra creavit, cum Polum Romam accersisset tanquam depravatæ religionis reum. Verum Maria Regina, quanquam Romanæ Ecclesiæ devotissima, ita se interposuit, imo opposuit, ut *Peito* Angliam ingredi prohiberetur, & Legativa authoritas integra *Polo* relinqueretur. Nescio an hic memorare intersit quod regnante Edwardo Quarto, quidam scriptis libris conquesti sint Avaritiam in hoc tractu ovium gregibus tanquam copiis contractis villas frequentes obsedisse, agricolis abactis expugnasse, & tanta cum clade excidisse, ut ex illis vir eo ævo doctus cum Poëta exclamarit:

(Margin: Fosseway. — Peito — Roffus, & T. B. contra villarum destructores.)

Quid facerent hostes capta crudelius urbe?

Ad *Avonam* vero flumen, ubi adhuc exilis hunc Comitatum subintrat, *Rugby* se primo offert laniis forum frequentissimum, deinde *Newenham Regis* ad alteram fluminis ripam, ubi tres fontes alumine, ut videtur, percolati erumpunt, quorum aqua lacteo colore & sapore, calculo mederi per-

(Margin: Newenham. Fontes salubres.)

perhibetur: urinam certe copiose ciet, vulnera statim consolidat & sanat, cumque sale hausta laxat, cum saccharo astringit. Tunc *Bagginton*, quod suum castrum habuit, & ad *Bagottos* nobilem inprimis familiam quondam spectavit. A quo parvo abest intervallo *Stoneley*, ubi monasteriolum fundavit Rex Henricus Secundus; & ex opposito castellum olim fuit ad *Avonam*, *Stoneley-holme* dictum, in *Holme-hull* constructum, quod dirutum, dum Danica bellorum flamma Angliam sub Canuto involveret.

Bagginton.

Stoneley. Registrum Mon. de *Stoneley*.

Præcipuum deinde totius Comitatus oppidum allabitur *Avona*, quod nos *Warwicke* vocamus, Saxones Wæpping-wic, Ninnius & Britanni *Caer Guarvic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, quum à *Guarth* Britannica dictione, quæ præsidium significat, vel à Legionibus, quæ locorum defensioni imponebantur, profluxisse videantur; quodammodo persuaserunt (quamvis ego potius Scepticus, quam Criticus in Etymologiis esse malim) hoc illud oppidum esse quod PRÆSIDIVM Romanis in Britannia dicebatur, ubi, ut est in Provinciarum Notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum sub dispositione Ducis Britanniarum egit. Hæc cohors ex Dalmatia scripta fuit, & ut obiter notem, ea erat provida Romanorum prudentia, ut in provinciis externos milites per præsidia disponerent, quibus, cum indigenis ob morum & linguæ diversitatem nulla potuit esse conspiratio. Nam (ut scribit ille) *Gentes servitutis frænis non assuetæ facile alias ab imposito jugo resiliunt.* Hinc militarunt in Britannia ex Africa Mauri, ex Hispania Astures & Vettones, è Germania Batavi, Nervii, Tungri, Turnacenses, è Gallia Lingones, Morini, & aliunde Dalmatæ, Thraces, Alani, &c. ut suis locis dicemus. Sed ad rem. Ne quis existimet Britannos *Guarth* illud à Francis hausisse, cum origine Hebraica sit (si Lazio credatur) & in ea plurimæ nationes consenserint. Sed hoc Præsidium fuisse, & annalium nostrorum authoritas docet, qui Romanas legiones hic consedisse memorant, & ipse etiam situs in provinciæ pene umbilico innuit; æquali enim spatio hinc ab Orientali *Norfolciæ*, illinc ab Occidentali Cambriæ littore disjungitur, cujusmodi situm PRÆSIDIVM Corsicæ oppidum in ipsa media insula positum obtinuit. Nec mirum, si præsidium, & militum stationem hic Romani habuerint, cum *Avonæ* flumini rupe satis prærupta immineat, & omnes aditus ex ipso saxo sint effossi. Mœnibus & fossis munitum fuisse apparet, castrum vero & natura & opere firmissimum Warwicensium Comitum olim sedem ad Africum prætendit; oppidumque ipsum ædificiis speciosis est exornatum, plurimumque debet Ethelfledæ Merciorum Dominæ, quæ labefactatum anno Christi DCCCCXI restauravit. Sub Normannorum etiam ingressum statu erat satis florenti, pluresque (ut vocant) *Burgenses* habuit, è quibus duodecim Angliæ Reges in bellum comitari (sic in Regis Guilielmi Primi libro scribitur) tenebantur. *Qui monitus non ibat, centum solidis Regi emendabat, si vero per mare ibat Rex contra hostes, vel quatuor* Botesvenas, *vel quatuor libras denariorum mittebant. In hoc Burgo Rex habet in dominio suo* CXIII *Burgenses, & Barones Regis habent* CXII. Rogerus secundus è Normannico sanguine Warwici Comes pulcherrimum Beatæ Mariæ templum in ipso oppidi sinu postea construxit, quod *Beauchampi* sive *de Bello-campo*, qui successerunt, suis sepulchris condecorarunt, præcipue vero *Bellocamporum* ultimus Comes Warwicensis Richardus, & Normanniæ Præfectus, qui Rothomagi CIↃ CCCC XXXIX fatis concessit, & magnifico funere elatus in hoc conditur.

Warwicke.

Præsidium.

Milites externi in provinciis. Florus lib. 4. cap. ult.

Iuxta *Warwicum* ad Aquilonem *Blacklow* collis cernitur, in quo Petrus de *Gaveston*, quem Rex Edwardus Secundus ex humili loco in Cornubiæ Comitem evexerat, à regni proceribus capite obtruncatus fuit. Principis enim gratia, & fortunæ indulgentia, tantam sibi licentiam usurpavit, ut cum Regis animum corrupisset, optimum quemque contemneret, & in omnium fortunas insolenter involaret, & homo vafer & veterator Principis & procerum animos dissociaret.

Black'low hill. aliis *Gaversden.*

Sub hoc ad Avonam fl. *Guy-cliffe* aliis *Gib-cliffe* sedet, nunc Thomæ de *Bello-fago*, sive *Beau-foe* ex veteri Normannica prosapia habitatio; & quæ ipsa sedes est amœnitatis. Nemusculum ibi est opacum, fontes limpidi, & gemmei, antra muscosa, prata semper verna, rivi levis & susurrans per saxa discursus, nec non solitudo, & quies Musis amicissima. Hic Guidonem Warwicensem decantatum illum heroëm post multos exantlatos labores sacellum construxisse, heremiticam vitam duxisse, & tandem sepultum fuisse ferunt. Prudentiores tamen locum illum à Guidone de *Bello-campo* memoria multo recentiori nomen adsumpsisse existimant, & certum est, Richardum de *Bello-campo* Warwicensem Comitem sacellum S. Margaretæ hic instaurasse, statuamque Giganteam Guidonis illius erexisse.

Guy-cliffe.

I. Rossus Warwicensis.

Guy of Warwicke.

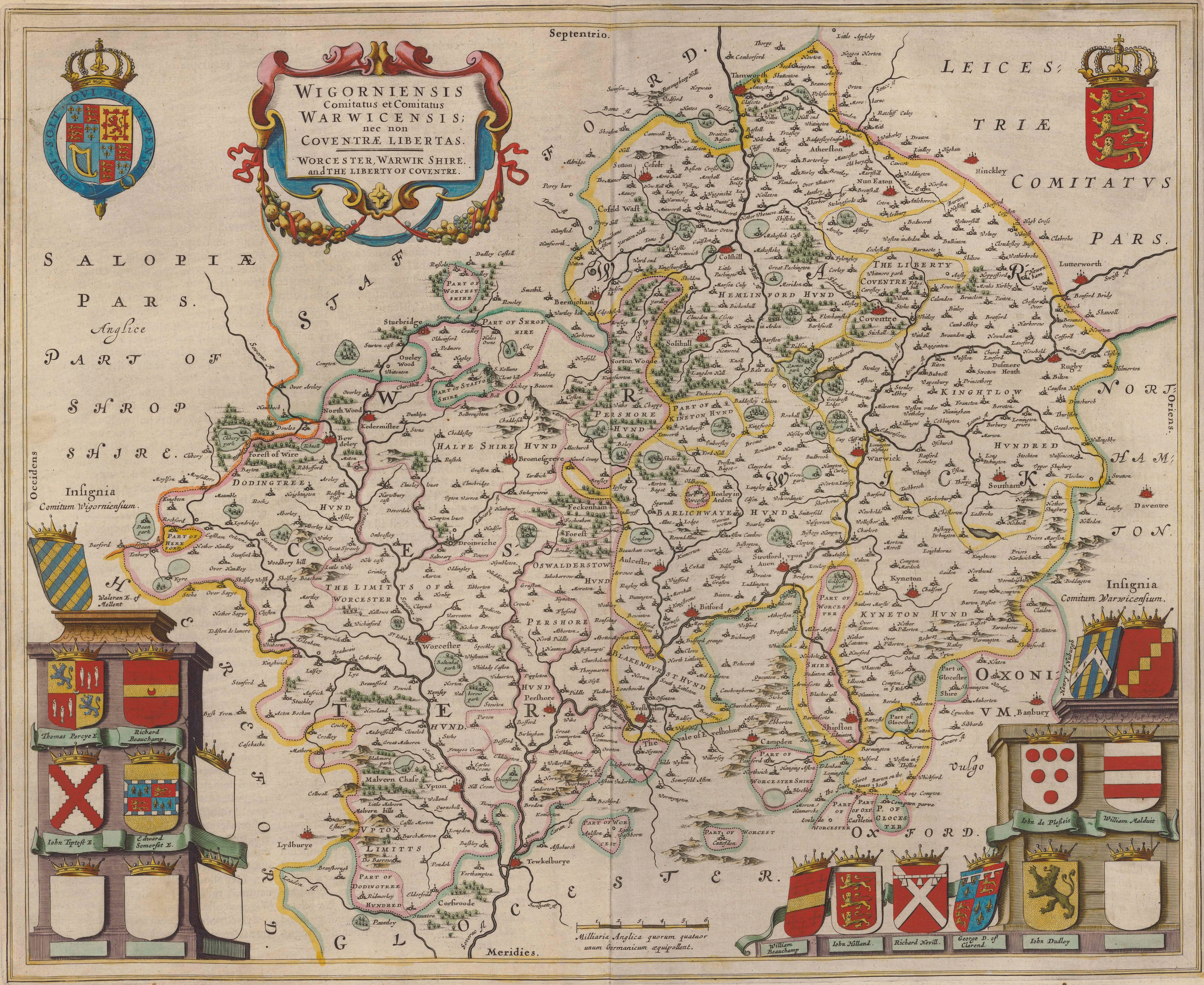
Plenior hinc *Avona* defertur per *Charlcott* nobilis & equestris familiæ *Luciorum* habitationem, quæ à *Charlcottis* jam olim ad illos hæreditario quasi transmigravit, qui ad pauperes & peregrinos suscipiendos domum religiosam pio instituto ad *Thellisford* posuerunt, *Thelley* enim fluviolus dictus erat, qui per *Compton Murdac* olim *Murdacorum*, nunc equestris familiæ *Vernajorum*, & hanc *Thellisford* Avonam petit, qui *Stratford* mox allabitur emporiolum non inelegans, quod duobus suis alumnis omnem dignitatem debet, Ioanni de *Stratford* Archiepiscopo Cantuariensi, qui templum posuit, & Hugoni *Clopton* Prætori Londinensi, qui *Avonæ* pontem saxeum quatuordecim fornicibus subnixum, non sine maximis impensis induxit. Hic frater natu minor erat ex antiqua familia quæ à *Clopton* Manerio adjacenti hoc cognomen mutuata, ex quo Walterus de *Coksfeld* dictus *Marescallus Miles*, ad *Clopton* sibi & suis certam sedem defixerat. Horum hæreditas nostro tempore ad duas sorores cohæredes descendit, quarum altera enupta Georgio *Carew* Equiti clarissimo Serenissimæ Reginæ Annæ Procamerario, quem titulo Baronis *Carew* de *Clopton* Rex Iacobus ornavit, & ego vel hoc nomine memoro, quod venerandæ antiquitatis sit summus admirator. Nec aliud ad suas ripas præter *Bitford*, Mercatum, & rusticanos viculos videt *Avona* jamjam Wigornienses aditurus.

Charlecott.

Stratford upon Avon.

Baro *Carew* de Clopton.

Sylvestrem regionem nunc perlustremus, quæ trans *Avonam* fl. ad Septentriones expanditur spatio

WIGORNIENSIS
Comitatus et Comitatus
WARWICENSIS;
nec non
COVENTRÆ LIBERTAS.
WORCESTER, WARWIK SHIRE,
and THE LIBERTY OF COVENTRE.
Septentrio.
Meridies.
Occidens
Oriens.
SALOPIÆ PARS.
Anglice
PART OF SHROP SHIRE.
LEICESTRIÆ COMITATVS PARS.
OXONIVM. Vulgo OXFORD.
Insignia Comitum Wigorniensium.
Insignia Comitum Warwicensium.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Germanicum æquipollent.
Thomas Percye E.
Richard Beauchamp
Iohn Tiptoft E.
Edward Somerset E.
William Beauchamp
Iohn Holland
Richard Nevill
George D. of Clarend
Iohn Dudley
Iohn de Plessis
William Mauduit

32

tio multo majori, maximam partem nemoribus insessa, nec tamen sine pascuis, arvis, & variis ferri venis. Hæc ut hodie *Woodland*, id est, *Regio Sylvestris*, ita etiam *Arden* antiquiori nomine olim dicebatur, verum eadem plane, ut ego existimo, significatione, *Arden* enim priscis Britannis & Gallis sylvam significasse videtur, cum in Gallia sylvam maximam ARDEN, oppidum in Flandria juxta alteram sylvam *Ardenburg*, & celebratam illam Angliæ sylvam truncato vocabulo *Den* nominari videamus, ut DIANAM illam taceam, quæ in antiquis Galliæ Inscriptionibus ARDWENA & ARDOINA, id est, si quid ego video, *Sylvestris*, & eadem fuit, quæ Italiæ Inscriptionibus NEMORENSIS nominata. Ex hac Turkillus de *Arden* qui hic floruit, magno honore sub Henrico Primo nomen assumpsit, & propago ejus admodum clara longe per Angliam succedentibus annis est diffusa. Occiduum hujus latus *Arrow* fluvius, ut se socium *Avonæ* conjungat, per *Studly* castrum quondam I. filii *Corbutionis* properat. An vero à velocitate sic dictus fuerit, ut *Tigris* Mesopotamiæ (*Arrow* enim nobis sagittam, ut *Tigris* Persis denotat) vel contra à lento cursu, quod *Ara* priscis Gallis & Britannis significavit, viderint alii. Huic adsidet *Coughton*, *Throckmortonorum* Equestris familiæ præcipua sedes, quæ numerosa, admodum clara, & splendidis ingeniis fœcunda in hoc tractu præcipue floruit, ex quo nuptias cum hærede de *Speney* contraxit. Haud multum hinc abest *Ousley*, quæ suis etiam Dominis quondam insignis, *Butleris* scilicet, Baronibus de *Wem*, à quibus hæreditario ad *Ferrarios de Ousley* dictos, est devoluta. Quorum hæreditas brevi inter I. Dominum de *Greistocke* & Radulphum *Nevill* dispertita fuit. Inferius ad *Arrow* posita est *Beauchamps-court* à Barone de *Bello-campo de Powik* denominata, à quo per filiam unicam Edwardi *Willoughbey*, filii Roberti *Willoughbey* Baronis *Broke* ad Fulconem *Grevill* virum & equestri dignitate, & naturæ facilitate clarissimum devenit, cujus unicus filius eodem itidem nomine, ita veræ virtuti, & germanæ nobilitati se consecravit, ut animi nobilitate genus longe exuperet, cujusque in me maximis meritis etsi dignas gratias nec animus meus aperire nec illustrare possit; loquens tacensque tamen gratias & agam, & habebo.

Wood-land. — Arden. — Diana Ardwena. — Studly. — Coughton Throckmortom. — Ousley. — Beauchams court. — Grevilli.

Sub hac in *Arrow* influit *Alne*, sive *Alenus*, qui inter sylvas cursum agens, *Henley* mercatorium oppidulum subluit, cui castrum adjunctum habuit familia de *Monte-forti*; qui magni nominis Nobiles, quod ab amœno in mediis sylvis situ *Bell-desert* Gallico nomine dixerunt, sed hoc nunc suis ruderibus inhumatum disparuit. Genus his erat non ab Almaria *Monte-fortiorum* familia, sed à Turstano de *Bastanberg* Normanno, hæreditas vero tandem per filias demigravit ad Barones de *Sudley*, & *Frevillos*. Ad *Arrowi* vero & *Aleni* hujus confluentes vidimus *Aulcester*, Matthæo Parisiensi *Allencester*, & rectius, quod celebratissimum & antiquissimum esse contendunt incolæ, unde *Ouldcester* dictum volunt. *Hic* (ut in veteri *Inquisitione* legitur) *erat Burgus Francus Domini Henrici Primi, & idem Rex dedit illum Burgum Roberto* Corbet *pro servitio suo, & cum idem Robertus obiit, descendit per descensum Domino VVillielmo de* Botereux, *& Domino Petro filio Herberti, & cum VVillielmus de* Botereux *obiit, descendit illa medietas villatæ in manum D. Reginaldi de* Botereux *per descensum, sicut hæredi qui nunc tenet, & cum Petrus* filius Herberti *obiit, descendit illa medietas in manum Herberti* filii Petri. *Qui Robertus dedit illam Roberto de Chaundoys.* Nunc autem è maximo oppido in exiguum rerum venalium mercatum decrevit, sed frumentariis nundinis celebratissimum. Superius inter nemora quæ jam rarescunt, sunt *VVroxhall*, ubi monasteriolum sive *Prioratum* posuit Hugo de *Hatton*, *Badesley* olim *Clintoniorum*, nunc *Ferrariorum*, & *Balshall* quondam Templariorum *Præceptoria*, quam illis Rogerus de *Mowbray* donavit, cujus tanta fuit in Templariorum ordinem munificentia, ut communi consilio decreverint, quod ipse cuicunque fratrum si quid in ordinis instituta peccasset, & coram ipso crimen agnosceret, remitteret, & condonaret. Militesque ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, quibus Templariorum possessiones in Anglia fuerunt assignatæ (Deo enim sacrata prophanare majores nostri tunc temporis piaculum existimarunt) concesserunt gratitudinis ergo Ioanni *Mowbray* de *Axholme* successori illius Rogeri, ut ipse & successores sui in singulis ipsorum conventibus honore à Regibus secundo semper exciperentur.

Henley. — Aulcester. — Liber in Scaccario. — Wroxhall. Baddesley. Balshall. — Registrum Templariorum & Ordinis S. Ioannis Hierusalem. — Vide Stat. de Templariis.

Magis ad Ortum æstivum, ubi rivuli coëuntes lacum inter vivaria diffundunt, qui statim ripis coercitus canalem agit *Kenelworth*, olim *Kenelworda* vulgo, sed corrupte *Killingworth* apponitur, & inde denominatur castrum amplissimum, pulcherrimum, munitissimum, vivariis circumseptum, quod nec Kenulphus, nec Kenelmus, nec Kineglisus construxit, ut somniant nonnulli, sed Galfridus *Clinton* Henrico Primo à cubiculis, & ejus filius (ut prolatis tabellis ostendi possit) cum ecclesiam Canonicis *Regularibus* ibi prius fundasset. Verum hujus pronepos Henricus cum prole careret, Henrico Tertio Regi divendidit, qui cum Æleonora sorore Simoni de *Monteforti* Leicestriæ Comiti in dotem assignavit. Statimque inter eos facta animorum alienatione & disjunctione, Simone Comite in bello Baronico post funestissimas turbas sublato, sex mensium obsidionem pertulit, demumque se in deditione Henrico Tertio commisit, qui hoc castrum in hæreditatem familiæ Lancastrensis adscripsit. Qua tempestate promulgatum hinc edictum quod nostri Iurisperiti *Dictum de Kenelworth* vocitant, quo sancitum fuit, ut singuli qui contra Regem arma tulissent, *solverent quantum terræ eorum valuerint per quinque annos, &c.* salutari severitate sine sanguine contra seditiosos qui in publicum exitiosi nihil spei nisi per discordias tunc temporis habuerunt. Nuper vero ex Reginæ Elizabethæ munificentia sedes erat Roberti *Dudlæi* Comitis Leicestrensis, qui ad illud instaurandum & ornandum nihil non fecit, adeo ut sive ædificiorum splendorem, sive vivariorum amplitudinem spectes, inter Angliæ castra in tertiis consistere quasi dedignetur.

Kenelworth, vulgo Killingworth. — 1266.

Hinc, ut ordinem quo iter ipse habui persequar, *Solyhill* vidi, sed in eo præter ecclesiam nihil visu dignum, deinde *Bremicham*, incolis infertum, & incudibus resonans, sunt enim plurimi fabri ferrarii. Pars ejus inferior aquis permadet, superior

Bremicham.

rior pulchris ædificiis surgit; in cujus non ultima laude posuerim, quod nobilis & bellicosa Bremichamorum in Hibernia familia hinc suam originem & nomen duxerit. Inde in extremo hujus agri ad Boream margine *Sutton Colfeild*, loco saltuoso & ingrato Ioannem *Voisy*, Episcopum Exoniensem alumnū suum prædicat, qui oppidulum jam diu intermortuum (regnante Henrico III,) ædificiis, privilegiis, & ludo litterario excitavit. Hinc descendendo in austrum veni ad *Coleshull*, olim *Clintonorum*, & huic vicinum *Maxstock*, castrum, quod *Limseios*, qui Domini de *VVolverley*, *Odingsellos*, è Flandria oriundos, & *Clintonos*, qui clarissimi fuerunt in hoc agro, perpetua quasi serie hæreditariæ successionis Dominos agnovit.

Inferius in medio Sylvestris hujus regionis *Coventrey* sedet, à conventu dicta, ut credimus, cum ejusmodi Conventum nos nostra lingua *Covent* & *Covenn* appellemus, & sæpius in historiis nostris, & Pontificum decretis *Conventria* dicatur; ut in illo, *Vel non est compos sui Episcopus Conventrensis, vel nimis videtur à se scientiam repulisse.* Sunt tamen qui à fluviolo illo interfluente & hodie *Shirburn* dicto, & in antiqua *Prioratus* Charta *Cuentford* concipitur, nomen desumptum volunt. Vndecunque appellatio sit facta, superiori seculo laneis, & pileis conficiendis ditata, unicum fuit harum regionum Emporium, & plusquam mediterranea, frequens: utpote urbs percommodo situ, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ædificiis exculta pulcherrimis, inter quæ duo rari operis contigua, & quasi æmula exsurgunt templa, alterum sanctæ Trinitati, alterum Michaëli sacrum. Ex intima tamen antiquitate nihil habet, omnium vero antiquissimum videtur fuisse monasterium sive *Prioratus*, cujus parietinas juxta illa templa vidimus quod Sanctimonialibus Canutus rex fundavit, quibus paulo post ejectis anno CIↃXL ampliavit, & quasi de novo construxit Leofricus Merciorum Comes, *tanto auri & argenti spectaculo* (Malm. verbis utor) *ut angusti viderentur ipsi parietes Ecclesiæ thesaurorum receptaculis, miraculo porro visentium oculis, ex una enim trabe 50 argenti marcæ fuerunt erasæ.* Tantoque ditavit patrimonio, ut Robertus de *Limseio* Lichfeldensis, & Cestrensis Episcopus huc sedem quasi ad Lydiam arenam transferret: ut, (sic enim scribit Malmesburiensis ille) *ex ipsis Ecclesiæ gazis surriperet, unde Regis manum impleret, unde Papæ occupationes falleret, unde Romanorum aviditati arriperet.* Verum sedes hæc post paucos annos Lichfeldiam remigravit. Ita tamen, ut unus idemque Episcopus *Coventrensis & Lichfeldensis* diceretur. Primus hujus urbis Dominus (quod novimus) fuit Leofricus iste, qui in cives commotior gravissimis illos tributis oppressit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godiva uxore obnixe intercedente, nisi ipsa nuda frequentissimam urbis partem obequitaret, quod promississimis suis capillis obtecta, à nemine, si fides sit vulgo, visa præstitit, & Conventrenses suos multis pensitationibus in perpetuum exsolvit. A Leofrico per Luciam ejus ex Algaro filio neptim, in Cestrensium Comitum possessionem pervenit, nupserat enim illa Ranulpho ejus nominis primo, & tertio ex hac stirpe Comiti Cestriæ, qui easdem, quas habuit Lincolnia liber-

Honorius 3. cap. 14. Decret.

Coventriæ Domini.

1050. Florilegus.

tes, Conventriæ indulsit, magnamque urbis partem monachis donavit, reliquam, & *Chilmore*, quod prædium est *Dominicum* sub urbe, sibi & suis reservavit. Quibus defunctis, cum nulla mascula prole superstite, hæreditas inter sorores in partes diduceretur, Conventria ad Rogerum de *Monte-alto*, sive *Mont-hault*, mediate per Arundeliæ Comites descendit. Cujus è filio nepos Robertus omne jus suum concessit *pro defectu masculorum de corpore*, *Isabellæ Reginæ matri Regis* (Edwardi sc. Tertii) *tenenda tota vita ipsius Reginæ, & post ejus decessum remanere Ioanni de* Eltham *fratri Regis & hæredibus de corpore suo procreatis, pro defectu remanere Edwardo Regi Angliæ, &c.* Sic enim habetur in *Fine* anno secundo Edwardi Tertii, Ioannes autem de *Eltham* postea Cornubiæ Comes creatus, & hic locus Cornubiæ Comitatui adjunctus. Iam inde inprimis floruit, Reges varias immunitates dederunt, præcipue Edwardus Tertius, qui Prætorem duosque *Ballivos* eligere permisit, & Henricus Sextus, qui, aliquot vicinis oppidulis adjunctis concessit, ut *Integer Comitatus per se corporatus* (ipsius Chartæ verbis loquor) *in re & nomine esset, distinctusque à Comitatu de VVarwick.* Quo tempore pro *Ballivis* duos instituit *Vicecomites*, firmissimisque mœnibus cives urbem obvallare cœperunt: in quibus sunt portæ pulcherrimæ, & ad illam quæ *Gofford* dicta, ingens os spatulare Apri immanis spectatur, quem vel Guidonem Warwicensem, vel Dianam Nemorensem inter venandum peremisse putes, cum puteum illum sive stagnum eruncasset, quod hodie *Swanswell Poole*, sed olim *Swineswell* appellatum fuisse antiquarum *Chartarum* probat authoritas.

Quod ad longitudinem attinet, XXV partibus, LII scrupulis, quod ad latitudinem, LII gradibus, XXV scrupulis definitur. Hactenus de *Conventria*, quæ tamen non à me, (ut libens agnoscam per quem profeci) sed ab Henrico *Ferrario* de *Baddesley* viro cum generis splendore, tum antiquitatis cognitione laudatissimo, & vere amicissimo, qui mihi hic & alibi erranti semper viam comiter monstravit, & quasi lumen de suo lumine accendit.

Iuxta *Conventriam* ad Boream *Ausley* castrum quondam *Hastingorum*, qui Domini Abergevennæ fuerunt, & *Brand*, olim *Verdoniorum* habitatio locantur: ad Ortum *Caloughdon*, vulgo *Caledon* locum habet, antiqua sedes Baronum *Segrave*, à quibus ad Barones de *Berkley* per alteram filiam Th. Mowbraii Norfolciæ Ducis descendit. *Segravii* hi, ex quo Stephanus Iustitiarius Angliæ fuit, Baronum honore claruerunt, *Chaucumborum* hæreditatem adierunt, quorum etiam insignia jam inde usurparunt, Leonem scilicet argenteum insurgentem & auro coronatum in clypeo nigro. Vltimus vero Ioannes Margaretam Ducissam Norfolciæ, Thomæ de *Brotherton* filiam duxit, filiamque progenuit Elizabetham, quæ Marescalli Angliæ dignitatem, & Ducis Norfolciæ titulum in *Mowbraiorum* familiam intulit. *Brinklo* etiam non multum hinc abest, ubi castrum erat antiquum *Mowbraiorum*, ad quod multa circumvicina prædia spectarunt, sed hujus etiam rudera temporis vetustas prorsus erasit, ut etiam Monasterii Combe, quod *Camvilli & Mowbraii* posses-

De Monte-alto.

Ausley.

Brand.

Caledon.

Barones Segrave.

Insignia Segraviorum.

Brinklo Castle.

Combe Abbay.

ſionibus dotarunt, & è cujus cineribus pulchræ *Harringtoniorum* ædes hoc in loco ſurrexerunt. In Ortum tendenti ſtatim ſe *Ceſter-Over*, Grevilliorum, de quo ante obiter egi, juxta quam via militaris Romanorum *VVatlingſtreet*, in Septentriones hunc Comitatum à Leiceſtrenſi interdividens procurrit per *Highcroſſe*, de qua jam diximus, prope *Nann-Eaton*, quæ olim *Eaton* dicebatur, ſed cum Amicia Roberti *Boſſu* Leiceſtrenſis Comitis uxor, ut ſcribit Henricus Knighton, *Sanctimonialium monaſterium fundaſſet, in quo ipſa facta Sanctimonialis*, à Sanctimonialibus *Nonn-Eaton* appellari cœpit. Magnaque erat ſuperioribus ſeculis celebritate ob ſanctimoniam ſacrarum virginum, quæ ibi precibus aſſiduæ, bene vivendi exemplum præbuerunt.

Aſteley. Baro *Aſteley*.

Sub hoc *Aſteley* Caſtrum quondam floruit, familiæ de *Aſteley* ſedes primaria, cujus tandem hæres fuit data in uxorem ſecundam Reginaldo *Grey* Domino de *Ruthin*, è qua prognati ſunt *Grey* Dorſettiæ Marchiones, quorum nonnulli in nitidiſſimo Collegio hic inhumati fuerunt.

Mandueſſedum.

Manceſter.

Paulo ſupra ad *VVatlingſtreet*, ſic militarem Romanorum viam cum vulgo vocamus, ubi ponte ſaxeo *Anker* fluvius conjungitur, MANDVESSEDVM oppidum longe vetuſtiſſimum ab Antonino memoratum locum habuit, quod ſuo nomine non omnino viduatum, nunc *Manceſter* dicitur, Ninnii Catalogo Caer *Mancegued*. Quod nomen, cum lapidicina adjaceat, è qua ſtructiles lapides effodiuntut, à lapidibus effoſſis, & excifis impoſitum ſuſpicari liceat. E Britannicæ enim linguæ Gloſſariis *Main* lapidis & *Foſſwad* provinciali lingua effodiendi ſignificationem habere docemur, quæ conjuncta antiquum illud nomen MANDVESSEDVM ſatis expreſſe referre videatur. Quantum autem & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecim ædiculas numerat, & nihil antiquum præter molem antiquam oſtendit, quam *Oldbury*, id eſt, *antiquus Burgus*, dicunt. Hinc enim *Atherſtone* mercatus frequens, ubi fraterculorum ædes in Capellam converſæ, quæ tamen Eccleſiam de *Manceſter*, ut matrem agnoſcit, illinc *Nonn-Eaton* ſua vicinitate exhauſerunt. *Atherſtoniæ* contiguum *Merivall*, id eſt, *vallis hilaris*, ubi Deo & Beatæ Virgini Monaſterium erexit Robertus de *Ferrariis*, in quo ipſe corio bubalino intectus ſepulturæ traditus. Vltra hæc ad Boream eſt *Polleſworth*, ubi ſacris virginibus Modwena virgo Hibernica inſigni ſanctitatis opinione cœnobium conſtruxit quod R. *Marmion* vir nobilis inſtauravit, qui ſuum habuit caſtrum in vicinia ad *Stipperſhull*. Iuxta etiam Saxonico ſeculo floruit, quod nunc fere evanuit, SECANDVNVM hodie *Seckington*, ubi Æthelbaldus Merciorum Rex inteſtino bello anno Salutis DCCXLIX, à Bearedo transfoſſus occubuit; & mox Bearedus ab Offa peremptus, eo ſcelere quo regnum invaſit ſubito amiſit.

Merivall.

Polleſworth.

Seckinton.

Comites Warwici.

Warwicenſes Comites jam ſunt recenſendi, ut enim omittam Guarum, Morindum, Guidonem Angliæ tympanum, & ejus notæ alios, quos fœcunda ingenia uno partu nobis enixa ſunt, Henricus Rogeri de *Bello-monte* filius, Roberti Comitis *Mellenty* frater, primus fuit è Normannico genere Comes, qui Margaretam filiam Ærnulfi de *Heſdin* Comitis Perticenſis potentiſſimi viri ſibi in uxorem junxerat. Ex hac familia hunc honorem geſſerunt Rogerus filius Henrici, Guilielmus filius Rogeri, qui obiit triceſimo Regis Henrici Secundi; Walleranus frater ejus, Henricus filius Wallerani, Thomas filius ejus, qui viceſimo ſexto Regis Henrici III mortuus ſine ſobole, Margeria ſorore ſuperſtite, quæ Warwici Comitiſſa obiit ſterilis, cujus tamen duo mariti, primum Ioannes Mareſcallus, deinde Ioannes de *Placetis* uxorio jure, & principis gratia in Comitum Warwicenſium honorem aſcenderunt. His autem ſine prole ex illa Margeria defunctis, Wallerandus Margeriæ patruus ſurrogatus eſt. Illo ſine ſobole mortuo ſoror ejus Alicia hæreditatem adiit. Poſtea Guilielmus ejus filius, *Maledoctus, Malduit*, & *Manduit* dictus de *Hanſlap*, qui ſine liberis è vita deceſſit. Iſabella autem Guilielmi *Male-docti* ſoror Guilielmo de *Bello-campo*, ſive *Beauchamp* Baroni de *Elmeſley* collocata Warwicenſem titulum in *Beauchamporum* familiam intulit. Qui (ſi me non fallo) quod ex Vrſi *d' Abtot* filia fuerunt prognati, Vrſum pro Symbolo uſurparunt, & poſteris reliquerunt. Ex hac ſtirpe ſex floruerunt Comites, & Dux unus, Guilielmus Iſabellæ filius, Ioannes Guido, Thomas, Thomas junior, Richardus, & Henricus, cui novo exemplo conceſſit Rex Henricus Sextus ut primus & præcipuus eſſet Angliæ Comes, & hoc titulo uteretur, *Henricus Præcomes totius Angliæ, & Comes VVarwici*, Vectæ inſulæ Regulum dixit, poſteaque in Ducem Warwici creavit, & expreſſis Diplomatis verbis conceſſit, *ut haberet ſedem in Parlamentis & alibi proximam Duci Norfolciæ, & ante Ducem Bucchinghamiæ*. Huic nata eſt unica filia Anna, quæ in *Inquiſitionibus* Warwici *Comitiſſa* dicitur, & teneris annis obiit. Succeſſoremque habuit Richardum *Nevill* (qui ſororem Ducis illius Warwici duxerat) virum invicto animo ſed fluitante fide, fortunæ quodammodo pilam. Qui non Rex Regibus fuit ſuperior, utique qui Henricum Sextum benigniſſimum ſibi Principem regno ſpoliavit, Edwardum Quartum in ſolio regio collocavit, deinde deturbavit, Henricum Sextum ad arbitria rerum denuo revocavit, Angliamque luctuoſiſſimo civilis belli incendio involvit, quod ipſe ſuo ſanguine tandem vix reſtinxit. Edwardus hujus è filia altera, & Georgio Duce Clarentiæ nepos ſucceſſit, quem puerulum & inſontem, in ſuam & ſuorum ſecuritatem, capite plexit Henricus Septimus. Iacuit deinde ille titulus qui Henrico Octavo formidoloſus fuit ob turbas quas Richardus ille *Nevill* regum flagellum dederat; donec Edwardus Sextus Ioanni Dudleio genus à *Beauchampis* repetenti detulerit, qui (ut jam dictus Richardus) vertere ſceptra molitus ſub Maria Regina profundam ambitionem capite luit. Filii autem ejus primum Ioannes cum jam pater eſſet Dux Northumbriæ, recepta conſuetudine hoc titulo pauliſper eſt uſus: & poſtea Ambroſius bellica virtute, & naturæ facilitate ornatiſſimus Reginæ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem noſtra memoria recepit, cum magna laude geſſit, & ſine liberis diem obiit.

Placita E. 3. Rotulo 234.

Rot. Parl. 23. H. 6.

24. H. 6.

In hoc Comitatu ſunt Eccleſiæ Parochiales 158.

WOR-

WORCESTER-SHIRE.

CORNAVIORVM regio altera mutato nunc nomine, *VVigorniensis Comitatus* Latine, Wire-ceaſterſcyre Anglo-Saxonice à primario oppido *VVorcester-shire* vulgo dicitur, cujus incolæ cum circumvicinis, Bedæ ætate priusquam Anglia in Comitatus deſcriberetur, WICCII vocabantur. Quod nomen ſi à ſinuoſo flumine, quod accolunt, non ſit inditum (fluminis enim ſinus *VVic*, ut jam diximus, vocarunt Saxones) à ſalinis factum videatur, quas *VViches* priſci Angli ſua lingua nominarunt. Salinæ enim hic ſunt nobiliſſimæ, pluresque ſalſi fontes ſæpius reperti, qui tamen obſtructi, eo quod cautum (ut antiquis ſchydis legitur) uno ſolummodo loco ſalem excoqui, ut ſylvis ſit proſpectum. Nec mirum utique ſit à ſalinis loca denominari, cum plurima paſſim in ſingulis regionibus occurrant, & majores noſtri Germani, ut author eſt Tacitus, hujuſmodi loca proxime propinquare cœlo, preceſque mortalium à Diis nuſquam propius exaudiri religioſe crediderint.

Wiccii.

Salinæ.

Hæc regio, cui collimitant ab Ortu Warwicenſes, à Meridie Gloceſtrenſes, ab Occaſu Herefordenſes, & Salopienſes, atque ab Aquilone Staffordienſes, ut uno verbo dicam, cœlum & ſolum adeo propitium habet, ut ſalubritate & ubertate vicinis non concedat: pyrorumque, ſi qua alia, inprimis ferax, quæ licet delicatulis minus ſunt grata, & fugaciora, ex eorum tamen vinoſo ſucco fictitium vinum *Pyrry* dictum conficiunt, quo plurimum utuntur, quamvis ſit, ut id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aqua ſane minus eſt fœlix, gratiſſima enim ubique ſunt flumina, quæ piſces delicatiores affatim ſuppeditant. Vt enim quæ obſcurioris ſunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alveum intendit *Sabrina* flumen nobiliſſimum, & partem Auſtralem perfundit *Avona*, qui à Warwicenſibus deſcendit, ut *Sabrinam* adeat.

Pyrry potus è pyris.

Sabrina primum in ipſo ingreſſu inter *Kiddermінſter* & *Bewdley* interlabitur. Hoc à bello ſitu merito ſic dictum, amœniſſime in declivi colle flumini ad Occaſum impendet, nuper ſuſpicienda arborum proceritate in *VVyre* ſaltu adjuncto, quæ jam fere evanuerunt, notum. Vnde Poëta noſter antiquarius Lelandus.

Kidderminſter. Bewdley.

Delicium rerum Bellus locus *undique floret,*
Fronde coronatus Virianæ tempora ſylvæ.

Nunc vero ſua tantum amœnitate & elegantia, nec non regiis ædibus *Tikenhall*, quas in Arthuri Principis ſeceſſum conſtruxit Henricus Septimus, celebratum oppidulum. Illud autem *Kidderminſter* è regione ad Ortum ſed à ripa remotius, quod etiam *Kidelminſter* dictum, oppidum ſane nitidum, & rerum venalium forum inprimis frequens, *Stoure* fluviolo interfuſo diviſum, cui nunc maximo ſunt ornamento Eccleſia perpulchra, in qua ex inſigni *Cockſeiorum* ſtirpe nonnulli inhumati, & ſpecioſæ ædes claræ equeſtris familiæ *Blountorum* ex illis de *Kinlett* propagatæ: olim vero notiſſimus hic locus Dominis ſuis *Biſſettis* viris ſuo ſæculo longe ampliſſimis, quorum hæredia opima demum inter ſorores diſtracta, partim ad Barones de *Abergevenny* devenerunt, partim ad leproſarum domum in agro Wiltonienſi, quam ex ſororibus altera Elephantiaſi ipſa affecta Elephantiacis conſtruxit, & ſuo patrimonio locupletavit. Poſtea Baronem ſuum habuit Iohannem de *Beauchamp*, qui à Richardo Secundo, cui *Seneſchallus* erat *hoſpitii*, diplomate Baro *Beauchamp de Kidderminſter* erat creatus, & mox à tumultuantibus cum plebe Baronibus, qui Regi chariſſimos ad reipublicæ male adminiſtratæ rationem reddendam proculcata Regis authoritate vocarunt, in Regis invidiam cum aliis viris clariſſimis damnatus & capite fuit obtruncatus.

Baro *Beauchamp* de Kiddermінſter.

Obliquior inde Sabrina *Hertelbury* Wigornienſium epiſcoporum caſtrum non procul diſſitum ſalutans, ad *Holt* à ſylva denſiori ſic dictum, quondam *Abtotorum*, poſtea *Beauchamporum* caſtrum ſe confert, qui à Guilielmo *Beauchamp* cognomine *Barone cæco* propagati in honoratiſſimam ſuccreverunt familiam, cujus hæreditas per femellas ad *Gyſe*, & *Peniſton* tandem devenit. Hinc defluit *Sabrina* tot fluviatiles murenas alens, ut vivarium hoc in loco illis feciſſe videatur natura, cujuſmodi olim creſcente luxu, excogitarunt Romani. *Lampreyes* à Latinorum *Lampetra*, quaſi à lambendis petris vocamus, quæ anguillis ſimiles ſunt lubricæ & nigricantes, prona tamen parte nonnihil cærulei, utroque gutturis latere ſeptenis paribus foraminibus acceptam aquam admittunt, cum branchiis omnino careant. Verno tempore maxime probantur utique ſuaviſſimæ, æſtate namque indureſcit nervus interior, qui illis pro ſpina. Delicatiores vero faciunt Itali condimento peculiari, vino enim Cretico necant, nuce myriſtica os claudunt, foramina totidem Garyophyllis adimplent, convolutamque in ſpiras additis avellanis tritis, medulla panis, oleo, vino Cretico, aromatibuſque ad temperatiores prunas certis momentis in tegano ſedulo excoquunt. Sed quid mihi cum re coquinaria, & Apicio.

Hertlebury. Holt priſcis Anglis ſylvas vel ſaltus.

Murenæ *Lampreyes.*

Infra *Holt* Orientalem ripam *Salwarpo* amni adventanti *Sabrina* patefacit, qui è Septentrionali regionis parte promanans per *Bromeſgrave* non ultimæ ſortis mercatum defluit, haud procul à *Grafton* inclytæ familiæ Talbottorum ſede, quam Rex Henricus Septimus Gilberto *Talbott*, Ioannis Secundi Salopiæ Comitis filio minori donavit; quem etiam ob bellicam virtutem, & eximiam prudentiam in Georgiani ordinis ſocietatem cooptavit, & Caleto in Gallia præfecit. Hinc *Salwarpus* ad *Droitwich* delabitur, (*Durtwich* aliqui vocant, à ſalinis & ſubhumido ſitu, ut Hyetus Boetiæ à lutoſo ſitu dictus) ubi tres fontes gignendo ſale fœcundi, fluviolo ſalſedinis experte interfluenti diviſi, peculiari naturæ dote ſcaturiunt, è quibus ſal puriſſimus & can-

Grafton.

Durtwich. Fontes ſalſi.

candidissimus sex quotannis mensibus, ab æstivo solstitio ad brumale fornicibus multis circumpositis excoquitur. Quo opere quanta lignorum vis absumitur, *Fekenham forrest* densissimus quondam saltus, & circumvicinæ sylvæ, si homines taceant, sua raritate magis magisque indies eloquentur. Si vero Richardum De la Wich Episcopum Cicestrensem, qui hinc oriundus, hos fontes suis precibus eduxisse scriberem, vereor ne quibusdam in divinam providentiam iniquior, & ad aniles fabulas propensior viderer. Eo usque tamen provecta est majorum pia credulitas, ut hoc non solum firmiter crediderint, literisque prodiderint; verum etiam illi divinos quodammodo honores eo nomine detulerint: cum illum ob juris Pontificii scientiam, & vitæ integritatem in Divorum numerum Vrbanus IIII solenni Apotheosi retulisset. Verum ante hunc Richardum natum, de his fontibus sic scripsit Gervasius Tilburiensis, licet non omnino vere: *In Episcopatu VVigorniensi est villa suburbana* Wichum *nomine, in qua sub monticuli cujusdam radice, aqua profluit dulcissima. In hujus ripa putei numero pauci cernuntur, quorum profunditas modica, & aqua salsissima. Cum in cacabis aqua bullitur, densescit in salem albissimum, ferturque ab universa provincia, quod à Nativitate Domini, usque ad nativitatem Sancti Ioannis Baptistæ, salsissima scaturit aqua: per alteram anni partem subdulcis prorumpit & ad salem inutilis, & quod mirabilius arbitror, cum ad usum salis aqua prorumpit oportuni *partem, vix superexcrescit, & cum tempus advenit salsuginis nulla vicinitate frangitur aqua fluvialis, nec in aliqua propinquitate maris invenitur.* Quinetiam in ipsis Regiis tabulis quas *Domesday* dicimus, *In* Wich *sunt octo salinæ Regis & Comitis quæ in ipsa hebdomada qua bulliebant, & exercebant, in die Veneris reddebant* 16 *bulliones, &c.*

Fekenham Forrest.

Richardus *de la Wich.*

* Locus corruptus.

Non quatuor hinc miliaria delatus est *Sabrina*, quin præcipuam provinciæ urbem *VVorcester* sibi appositam lentior quasi demirans præterfluit, & admiratione sane non indigna est, sive vetustatem, sive venustatem spectes. Ejus utique meminerunt Antoninus sub BRANONII nomine, & Ptolemæus (apud quem librariorum incuria suo loco exulat) sub BRANOGENII, quo nomine etiamnum *Caer Wrangon* Britannis vocatur, Ninnii Catalogo *Caer Guorangon*, & *Caer Guorcon*, Saxonibus postea Weogaꝛne-ceaꞅꞇeꝛ, Wegeoꝛna-ceaꞅꞇeꝛ, & Wiꝑe-ceaꞅꞇeꝛ, nescio an à *VVire* nemoroso saltu adjuncto, Latinis *VVigornia*, quo nomine inter primos, ni male memini, usus est Iosephus Exoniensis elegantissimus illius ævi Poëta (qui Cornelii Nepotis nomine circumfertur) in his ad Baldwinum Cantuariensem Archipræsulem versibus:

Worcester.

Branogenium.

> *In numerum jam crescit honor, te tertia poscit*
> *Infula, jam meminit VVigornia, Cantia discit,*
> *Romanus meditatur apex, & naufraga Petri*
> *Ductorem in mediis expectat cymba procellis.*

A Romanis, ut probabile est, condita fuit, cum ad Trans-Sabrinos Britannos cohibendos secundum Orientalem Sabrinæ ripam, uti ad Rheni meridionalem, urbes per intervalla disponerent. Posita est in loco modice acclivi ad flumen; quod turrigero ponte conjungitur, *olim Romanorum*, ut habet antiqua membranula, *superba mœnibus*, nunc etiam muro satis firmo munita. Sed decus est ab incolis, qui sunt numerosi, humani, & lanificio opulenti, ab ædificiorum nitore, à templorum numero, & maxime à sede Episcopali, quam Sexvulfus Merciorum Episcopus, anno Christi DCLXXX constituit, constructa ad Australem urbis partem Ecclesia Cathedrali, quæ sæpius reparata, & ab Episcopis & Monachis paulatim producta ad Occasum, fere usque ad *Sabrinæ ripam*. Speciosum sane & magnificum est ædificium, monumentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Walliæ, quorundam *Beauchamporum* nobile; doctissimisque viris (Præbendarios vocant) Collegium non minus inclytum, quam olim fuerat Monachorum Monasterium, aut presbyterorum cœnobium. In hoc enim statim à fundatione collocati erant, ut in reliquis Angliæ cœnobiis, presbyteri conjugati, diuque magna cum sanctitatis opinione Ecclesiis præfuerunt; donec Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis in Synodo decrevisset, ut deinceps religiosi in Anglia cælibem vitam traducerent. Tunc enim Oswaldus hujus urbis Episcopus, quo nemo unquam rem monasticam magis enixe promovit, presbyteros submovit, monachosque induxit. Quod Rex Eadgarus his verbis testatur: *Monasteria tam Monachorum, quam virginum destructa, & penitus neglecta in tota Anglia erant, quæ ego ad Dei laudem pro remedio animæ meæ reparare, & servorum & ancillarum Dei numerum multiplicare decrevi, & jam quadraginta & septem Monasteria cum Monachis, & Sanctimonialibus constitui, & si Christus mihi concesserit vitam tamdiu usque ad quinquagesimum remissionis numerum, meæ devotæ Deo munificentiæ oblatione procedere decrevi. Vnde nunc in præsenti Monasterium quod reverendus Episcopus Oswaldus in sede Episcopali* Wiꝑe-ceaꞅꞇeꝛ *in honorem Sanctæ Dei genetricis Mariæ amplificavit & eliminatis clericorum næniis, &c. religiosis Dei servis monachis meo assensu, & favore suffultus locavit; Ego ipsis monastice religiosis viris regali authoritate confirmo, & consilio & astipulatione Principum & Optimatum meorum corroboro, & consigno, &c.* Satisque longo post tempore, cum Danorum incursionibus, & intestinis dissidiis res Ecclesiastica proclinata ita succubuisset, ut pro numeroso religiosorum grege quem hic Oswaldus instituerat, vix duodecim superfuissent: sublevavit, & ad numerum quinquaginta adauxit, novamque Ecclesiam ædificavit Wulstanus, qui huic Ecclesiæ præsidebat Episcopus circa annum mundi redempti CIↃLXXXX, vir, ut ea ferebant tempora, minus literatus, sed tam simplici sine fuco synceritate, & tam severa vitæ austeritate, ut pravis terrori, bonisque amori fuerit, & post mortem in Sanctorum numerum Ecclesia retulerit. Sed hos Monachos, cum in omni rerum affluentia, amplius quingentos annos, quasi rerum potiti fuissent, Henricus Octavus ejecit, & pro illis Decanum, & Præbendarios substituit, ludumque literarium ad erudiendam juventutem erexit. Proxime hanc Ecclesiam, nudum Castelli nomen, & area manet, quod (ut in Guilielmo Malmesburiensi in libro de Pontificibus legitur) *Vrsus Vicecomes VVigorniæ à Guilielmo Primo constitutus in ipsis pene faucibus monachorum construxit, adeo ut fossatum cœmiterii partem decideret.* Verum hoc castellum temporis iniquitate, & fortuito incen-

Presbyteri conjugati.

Regist. Ecclesiæ Wigorniensis. Anno. 964.

S. Wulstanus.

Marianus. *Huscarles.*

incendio plurimos ante annos concidit. Vrbs etiam non semel conflagravit, anno Christi CIↃXLI ab Hardi-Canuto succensa, qui civibus infensissimus, quod *Huscarlas* suos (sic domesticos Danici tributi exactores vocarunt) peremissent, non modo ignem injecit, sed cives omnes occidione occidit, nisi qui in Beveyley insula amnica suæ saluti consuluerant. Nihilominus, ut in Guilielmi Primi libro legimus, Edwardi Confessoris tempore, *Burgenses plures habuit, & pro* XV *Hidis se defendit, quando moneta vertebatur, quisque monetarius dabat viginti solidos ad Londinum pro cuneis monetæ accipiendis.* Anno CIↃCXIII fortuitum incendium, quod castrum absumpsit, etiam summum templum suis flammis involvit: Stephano item regnante, intestinis bellis semel atque iterum deflagravit, gravissime autem, cum Stephanus Rex, qui hanc urbem Wallerano Comiti Mellenti malo suo dederat, occupasset, quo tamen tempore castellum expugnare non poterat. Nihilominus è favillis semper se pulchriori forma resuscitavit, Politiaque floruit optima, quam duo *Ballivi*, è viginti quatuor civibus electi, duo Seniores, sive *Aldermanni*, duoque *Camerarii* administrant, cum communi Consilio, quod ex quadraginta octo civibus constat. Quod ad Geographicam rationem attinet; Ab Occidua linea XXI temporibus LII scrupulis distat; Polus vero Arcticus LII gradibus XII scrupulis attollitur.

Anno XV Stephani Regis.

A Wigornia flumen in Austrum proruens *Powicke* præterfluit, sedem olim Ioannis *Beauchamp*, quem ad Baronis dignitatem extulit Rex Henricus Sextus, brevique fœmellæ ad *VVilloughbæos* de *Broke, Reados, & Lygonos* hæreditatem detulerunt. Inde *Hanley* quondam castrum Comitum Glocestriæ, & *Vpton* mercatum notissimum, ubi Romanorum numismata sæpenumero eruuntur, inter latissima & redolentia prata præterlabitur. Non procul hinc à dextra ripa *Malverne hils* suscipit *Sabrina*, colles sane, sive potius montes magnos & editos, qui per septem plus minus mill. pass. ut gradus subinde consurgunt, hunc agrum ab Herefordensibus dirimentes; quorum supercilio Gilbertus de *Clare* Comes Glocestrensis fossam olim duxit ad disterminandas suas & Ecclesiæ Wigorniensis possessiones, quæ etiamnum non sine admiratione cernitur. Ex opposito fere eadem distantia ab altera ripa *Bredon hils*, colles multo minores, quasi æmuli tamen se attollunt, inter quos emicat *Elmesley* castrum quondam Vrsi sive Vrsonis *d'Abtot*, per cujus filiam & hæredem Emelinam ad *Beauchampos* hæreditario devenit. Ad eorum radices *Bredon* villa subsidet, de cujus monasterio Offa Rex Merciorum, *Ego Offa Rex Merciorum dabo terram septies quinos tributariorum jugera continentem ad monasterium quod nominatur* Breodun, *in provincia VVicciorum, & ad Ecclesiam Beati Petri principis Apostolorum quæ ibidem in loco sita est, quam Eanwlfus avus meus erexit ad laudem & gloriam Dei viventis in secula.*

Barones de Powicke.

Hanley. Vpton. *Malvern hils.*

Bredon hils. Elmeley castle.

Bredon. Liber Wigor.

Sub his *Bredoniis* collibus ad Austrum *VVashborn* viculus unus & alter cernitur (unde cognomen familiæ in hoc tractu pervetustæ & insigni) in particula hujus provinciæ à reliquo corpore quasi divulsa, cujusmodi aliæ circumcirca particulæ disperguntur. Sed quænam fuerit caussa, non dixerim, nisi forte qui olim præfecti fuerunt, sua patrimonia vicina regioni cui præfuerant, adjunxerint. *Avona* fl. supra Sabrinam petens delabitur, qui in hoc agro *Eovesham* irrigat, quod ab *Eoves* subulco Egwini Episcopi Wigorniensis sic dictum scribunt monachi, cum prius *Eath-home, & Heat-field* nomen esset. Oppidum satis elegans surgenti à flu. colli impositum, in cujus quasi suburbio *Bengeworth* castrum olim erat, *ad caput pontis quod Guilielmus de* Audevilla *Abbas contra Guilielmum de* Bello campo *obtinuit, funditus destruxit, & in cœmiterium consecrari fecit.* Notum est hoc Monasterio, quod Edwinus ille ope Regis Kenredi filii Wolpheri Regis Merciorum, circa annum Salutis DCC construxit, notum item valle subjecta *The Vale of Ejusham* inde denominata, quæ sua fœcunditate harum regionum cella penuaria dici meruit, ea terræ benignitas in optimis frugibus uberrime profundendis. Sed quondam notissimum clade Baronum, & Catilinæ nostri Simonis de *Monteforti* Comitis Leicestriæ. Iste enim vir pravo ingenio, & profunda perfidia illud nos docuit, quod alter vere dixit, *Beneficia eo usque grata esse, dum compensari possint.* Cum enim in illum omnia quæ potuisset beneficia plena manu conseruisset, & sororem in uxorem dedisset Rex Henricus Tertius, non alium fructum, quam acerrimum odium messuit. Difficillimum enim bellum concitavit, magnam Angliæ partem effuse vastavit, sub prætextu Reipub. restituendæ, & libertatis asserendæ, ut regem in ordinem redigeret Reipub. statum immutaret, & ex Monarchia Oligarchiam efficeret, nihil non fecit. Sed demum cum rebus secundioribus aliquandiu usus fuisset, Edwardi Principis virtute hoc in loco cum multis aliis justo prælio cecidit, statimque quasi malorum sentina è Repub. exhausta, læta pax, quam ille excluserat, undique affulsit. Ad eundem fluvium *Charleton* juxta sedet, olim claræ Equestris familiæ *Hansacre*, nunc autem *Dinleiorum* sive *Dingleiorum*, qui ex antiqua Dinleiorum in agro Lancastrensi stirpe oriundi hanc hæreditario adierunt. Inferius in primitiva Anglorum Ecclesia alius etiam locus fuit religiosis cultus, tunc Fleoðanbyrig, nunc *Flatbury*, & huic vicina *Pershor*, Saxonice Peririan, à Pyris nomine facto, quod ut apud Historicum illum optimum Guilielmum Malmesburiensem legitur, *Fundavit, & perfecit tempore Regis Eadgari Egelwardus Dux Dorsettensis minime parcus animo, sed effuso in largitatem studio. Verum illud quanto succubuit detrimento? Partem divitum occupavit ambitio, partem sepelivit oblivio, majusculam portionem Reges Edwardus, & Guilielmus contulere Westmonasterio.* Inde *Avona* placide delatus per *Strensham* equestris & antiquæ prosapiæ *Russellorum* habitationem in Sabrinam demum aquas infundit suas.

Eovesham. Washborn. Particulæ Comitatuum à reliquo corpore disjunctæ.

Liber Mon. Evesham. Circa annum 1157.

The vale of Evesham.

Simon de Monte Forti.

1265. Charleton.

Flatbury. Pershor.

Oswal-slow Hundred.

Iuxta hæc ad partem hanc Australem Centuria est *Oswaldslaw*, ab Oswaldo Wigorniensi Episcopo qui ab Edgaro Rege sibi impetravit, sic dicta, cujus immunitas, dum Angliæ lustrum Guilielmus *Conquæstor*, his verbis in acta publica est relata. *Ecclesia S. Mariæ de* Wircester *habet Hundredam, quæ vocatur* Oswaldslaw, *in qua jacent* 300 *Hidæ, de quibus Episcopus ipsius Ecclesiæ à constitutione anti-*

Britannia. Xxxx *quorum*

quorum temporum habet omnes redditiones Socharum, & omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum, & Regis servitium, & suum: ita ut nullus Vicecomes ullam ibi habere possit querelam, nec in aliquo Placito, nec in alia qualibet caussa. Hoc attestatur totus Comitatus.

Augustines oke. Anno Christi 603.

Locus est sed incertæ positionis circa hunc agrum, qui Augustynes-ace, id est *Augustini quercus*, dicitur, ad quam Augustinus Anglorum Apostolus, & Britanni Episcopi convenerunt: & de Paschate celebrando, verbo Dei Anglis annuntiando, & Baptismo secundum ritum Romanum celebrando, rationibus aliquandiu digladiati, discordibus utrinque animis tandem discesserunt.

Comites Wigorniæ. * Alias D'abtot.

Hæc provincia à Normannicis temporibus, primum Vicecomitem habuit Vrsum sive Vrsonem * de *Abtot*, cui & hæredibus latifundia cum illa dignitate Rex Guilielmus Primus donavit. Illique successit Rogerus filius, qui (ut habet Guilielmus Historicus Malmesburiensis) *Paternarum possessionum compos gravi Regis Henrici Primi indignatione pulsus est, quod quendam ex ministris Regiis præcipiti furore jussisset interimi.* Verum hæc Vicecomitum dignitas per Emelinam Rogeri hujus sororem in familiam *Bellocamporum* hæreditario translata fuit. Illa enim enupta fuit Waltero de *Bellocampo*, quem Constabularium Angliæ, Milone de Glocestria abdicato, Rex Stephanus constituit. Paucis interjectis annis Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, fratrem Roberti *Bossu* Comitis Leicestrensis, primum Wigorniæ instituit Comitem, urbem Wigorniam illi elargitus, qui postea Monachus factus *Pratellis* in Normannia obiit CIↃ CLXVI. Ejus filius Robertus, qui Reginaldi Comitis Cornwalliæ filiam duxerat, & signum seditionis contra Henr. II sustulit, Robertique filius Petrus anno CIↃ CCIII rebellis ad Gallum defecit, usique sunt tantum titulo Comitis Mellenti, non Wigorniæ, quod hactenus legi. Non enim facile permisit Rex Henricus Secundus Stephani successor, ut quisquam sub eo honoribus ab hoste acceptis frueretur. *Deposuit enim ille* (ut habetur in Annalibus Monasterii *VVaverley*) *imaginarios & Pseudo-Comites, quibus Rex Stephanus omnia ad Fiscum pertinentia minus caute distribuerat.* Nec usque ad Regis Richardi II tempora quisquam quod sciam Wigorniæ Comitatus titulum gessit. Ille enim Thomæ *Percy* contulit, quem cum bello intestino Henricus IV interemisset, Richardus de *Bellocampo* ab *Abtotis* oriundus hunc honorem à Rege Henrico Quinto postea accepit. Post illum sine prole mascula defunctum, Ioannem *Tiptoft* Hiberniæ Proregem Wigorniæ Comitem creavit Henricus Sextus. Verum cum ille statim Edwardi Quarti partes sequutus præpostero obsequio ad Edwardi IV principis voluntatem in suppliciis quasi carnifex se accommodasset, ipse capite truncatus sub Henrico Sexto jam restituto carnificinam subiit. Filium tamen ejus Edwardum, in integrum restituit Rex Edwardus, cum ipse denuo regnum recepisset. Illo autem sine prole mortuo, & hæreditate inter sorores Ioannis illius *Tiptoft* Comitis Wigorniæ divisa, quæ maritos habuerunt Baronem de *Roos*, Baronem *Dudley*, & Edmundum *Ingoldesthorp*; Carolus Somersettensis, Henrici Ducis Somersettensis filius naturalis ab Henrico Octavo hoc titulo ornatus erat, cui recta serie successerunt Henricus, Guilielmus & Edwardus, qui jam floret, atque inter cæteras virtutis & nobilitatis laudes bonarum literarum studiis impense favet.

Robertus de Monte.

Orig. 1. H. 7. R. 36.

Hic ager Parœcias 152 numerat.

STAF-

STAFFORD-SHIRE.

Angli mediterranei.

TErtia Cornaviorum regio nunc *Staffordſhire*, Saxonice ꞅꞇaꝼꝼoꞃꝺ-ꞅcyꞃe, cujus incolæ Bedæ, quia Angliam mediam inhabitarunt, *Angli Mediterranei* vocantur, ab Ortiva plaga Warwicenſibus & Derbienſibus, à Meridiana Wigornienſibus, ab Occidua Salopienſibus præcincta, quaſi rhombi forma ab Auſtro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis ſe anguſtantibus. Pars Septentrionalis montana & minus læta, media *Trenta* flumine perfuſa lætior, ſylvis amicta, arvis & pratis variata; uti & meridionalis, quæ etiam carbones foſſiles habet, & ferri venas, ſuo vero commodo an incommodo norint incolæ, & ipſi dixerint.

Ferrum.

Dudley caſtell.

In hac auſtrali parte *Dudley* Caſtrum Wigornienſibus proximum primum caput exerit, à Dudone ſive Dodone Anglo-Saxone circa annum Salutis DCC, poſitum & denominatum. Guilielmi Primi tempore, in ipſius Cenſuali libro habetur, Guilielmus *Filius Auſculphi* poſſedit, poſtea illis de *Somerey* obvenit, quod tandem Richardus *Sutton* Eques auratus cum uxore *Someriorum* hærede accepit, cujus poſteri jam inde Barones de *Dudley* dicti in honoratiſſimam familiam ſuccreverunt. Poſt hoc memoratu digna in hoc tractu occurrunt *Chellington* perpulchræ ædes & *Manerium* antiquæ & celebris familiæ *Giffardorum*, quod regnante Henrico Secundo Petrus *Corbuchin* dedit Petro *Giffard*, cui etiam Richardus *Strongbow* ille Hiberniæ expugnator *Tachmelin* & alia in Hibernia donavit. *Vulfrunes-hampton* à Vulfruna pientiſſima fœmina, quæ oppidum *Hampton* prius dictum monaſterio auxit, unde pro *Vulfruneſ-hampton* corrupte *VVolver-hampton* dicitur; cujus maxima celebritas eſt ex Collegio adnexo *Cuſtodi*, ſive Decano, & Præbendariis Windeſoræ. *Theoten-hall*, id eſt, ſi interpreteris, *Gentium ſive Paganorum ædes*, hodie *Tetnall*, Danico cruore anno DCCCCXI, ab Edwardo Seniore intinctum. *Weadeſburg* hodie *VVeddſborrow* ab Æthelfleda Merciorum Domina olim firmatum, & *VValſall*, non infimæ ſortis mercatus. Iuxta quem *Tama* fl. aquas agit ſuas, qui haud procul exortus per aliquot milliaria Orientalem hujus agri partem *Trentam* quærens, pererrat prope *Draiton Baſſet* ſedem *Baſſettorum*, qui à Turſtino quodam hujus loci Domino regnante Henrico Primo efflorescentes in numeroſam & inſignem familiam ſunt propagati. Hinc enim *Baſſetti* de *Welleden*, de *Wiccomb*, de *Sapcott*, de *Chedle*, & alii tanquam à ſtirpe provenerunt. Horum autem de *Draiton* Radulphus erat poſtremus, qui Baro celeberrimus ſororem Ioannis *Montisfortenſis* Ducis Britanniæ duxerat, & ſine ſobole, regnante Richardo Secundo, diem obiit.

Chellington *Giffardi.*

Wolver-Hampton.

Tetnall.

Weddſborrow.

Tama fl.

Draiton Baſſet.

Baſſet.

Tamworth.

Inde *Tama* pontem ad *Falkeſley* (per quem antiqua Romanorum via tranſiit) penetrans, *Tamworth*, Anglo-Saxonice Tamaweorð ſubluit, Tamawordinam Marianus vocat, ita agrorum confinio locatum, ut pars altera quæ olim ad *Marmionos* Warwicenſis, altera quæ ad *Haſtingos* ſpectavit, hujus agri cenſeatur. Nomen vero factum eſt à *Tama* præterfluente, & Saxonica dictione Weorð, quæ *Cortim* & *Prædium* ſignificat, & etiam inſulam amnicam, vel locum aquis circumfuſum denotat, cum *Keyſerſ-wert*, & *Bomelſ-weort* in Germania *Cæſaris inſulam*, & *Bomeli inſulam*. Merciorum florente regno, villa hæc erat regia, & ut eſt in libro Wigornienſi, *locus celeberrimus*. Poſtea Danicis bellis collapſam in integrum reſtituit Æthelfleda Mercia, & Editha Edgari Regis filia, quæ nuptias averſata caſtitatis opinione in Sanctarum catalogum inſcripta, ædiculam virginibus velatis hic conſtituit, quam poſt paucos annos *Marmioni* Normanni, quibus hoc oppidum largitus eſt Guilielmus Primus, ad *Polleſworth* tranſtulerunt, cum Collegiatam hic erigerent eccleſiam, in qua nonnulla eorum cernuntur ſepulchra; & caſtrum elegans conſtruerent, quod ab illis per *Frevillos* ad *Ferrariorum* familiam devenit, quæ à juniori fratre Baronum *Ferrariorum* de *Groby* deſcenderunt. *Marmioni* illi, ut ſcribitur, honorarii milites hæreditario Regibus Angliæ erant. Quoties enim novus Angliæ Rex inauguratur, familiæ hujus hæres tenebatur Cataphractarius eques aulam Regiam intrare, & conceptis verbis ad duellum provocare, ſi quis Regis juri ſe opponere auſit. Et certe Alexandrum *Frevill* ſub Edwardo Tertio, per hujuſmodi ſervitium, ut vocant, hoc caſtrum tenuiſſe ex actis publicis conſtat. Hoc tamen honore in coronatione Richardi Secundi exciderunt *Frevilli*, & per nuptias *Dimocorum* familia in agro Lincolnienſi eundem accepit.

The Kings Campion. Vide in Com. Lincoln. pag. 406. Inqui. 2. E. 3.

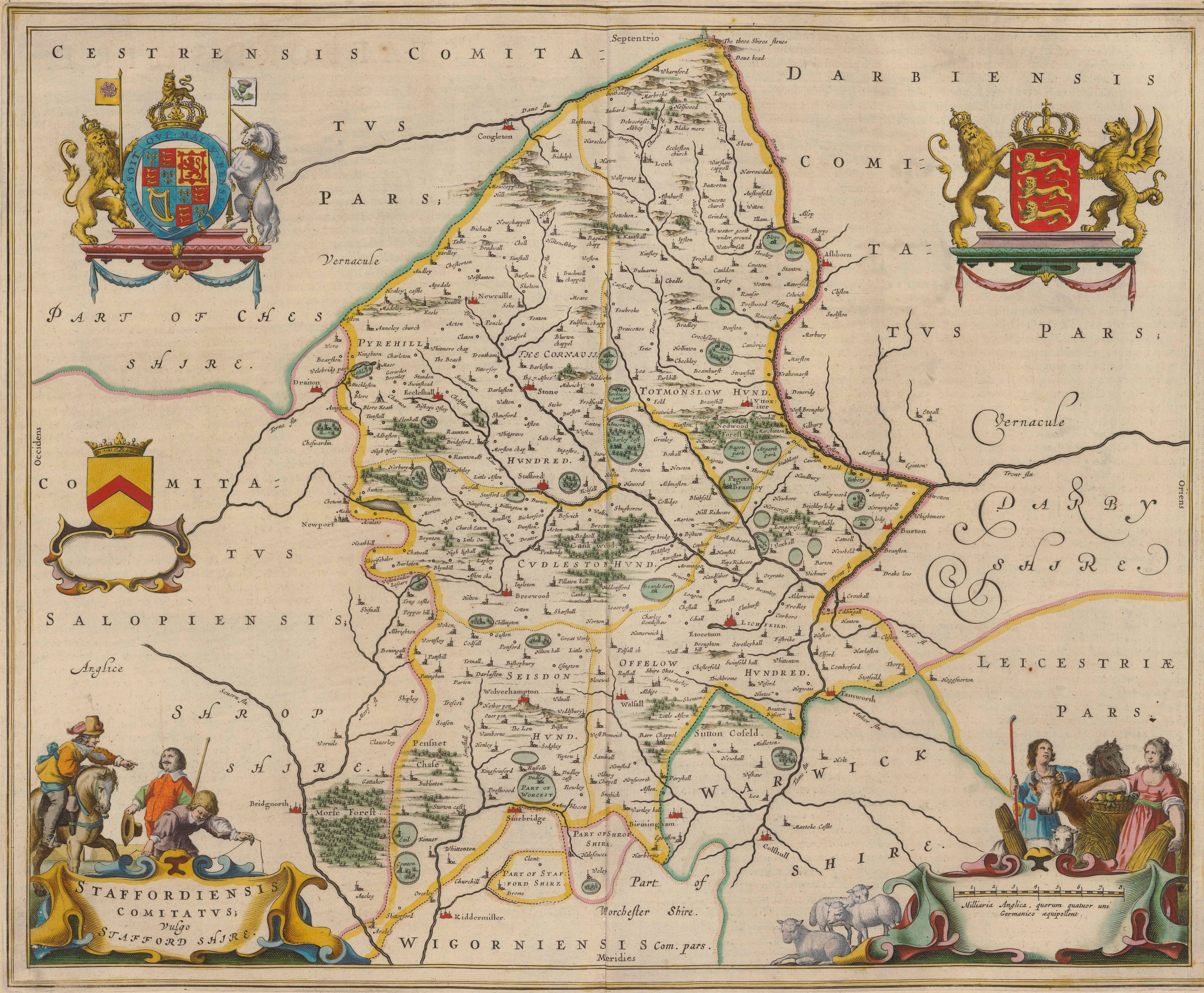
Watling-ſtreat.

Etocetum.

Ad *Falkeſley* pontem quem dixi, ut pedem referam, via illa militaris Romanorum ſæpius jam dicta & dicenda hunc Comitatum ſubintrat, & recta quodammodo linea interſecans in Occaſum ad Salopienſes tendit. Quam curioſo quidem oculo perluſtravi, ut ETOCETVM, quod Antoninus proximam ponit à MANVESSEDO, ſtationem invenirem, & bonis certe avibus jam inveni, meque antea tota via aberraſſe ingenue fateor. Ad eam enim diſtantiam quam inter MANVESSEDVM & ETOCETVM interponit Antoninus, in cadaver vetuſtæ urbeculæ incidi juxta viam vix mille paſſus ad Auſtrum à *Lichfeldia* Epiſcopali ſede notiſſima. Loci nomen hodie vulgari lingua *Wall* à mœnium reliquiis quæ ibidem ſuperſunt & duo plus minus jugera includunt, quæ *Caſtle-croft* appellant, quaſi *Caſtri campum*. Cui antiquam urbeculam ad alteram viæ partem adjunctam fuiſſe, & ante Guilielmi *Conquæſtoris* tempora deletam ex fama à majoribus tradita referunt incolæ: locumque ubi templum poſitum è magnis fundamentis conjicientes oſtendunt, ſimulque certiſſimos vetuſtatis teſtes Romanorum Cæſarum numiſmata producunt. Sed quod inprimis præſtat probationem, hinc ducit militaris via pulchro, conſpicuo, & continuo fere aggere, donec *Penck* flumine interrumpitur, & ſaxeo ponte conjungitur ad PENNOCRVCIVM à fluminis nomine facto, ea

Wall.

Pennocrucium.

STAFFORDIENSIS COMITATVS; Vulgo STAFFORD SHIRE.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
CESTRENSIS COMITATVS PARS;
PART OF CHESSHIRE.
DARBIENSIS COMITATVS PARS;
DARBY SHIRE
SALOPIENSIS COMITATVS
SHROPSHIRE.
LEICESTRIÆ PARS.
WARWICK SHIRE.
WIGORNIENSIS Com. pars.
Worchester Shire.
PART OF STAFFORD SHIRE
PART OF SHROP SHIRE
PART OF WORCEST
PYREHILL HUNDRED.
TOTMONSLOW HUND.
CUDLESTON HUND
SEISDON HUND.
OFFELOW HUNDRED.
Vernacule
Anglice
Stafford
Newcastle
Congleton
Leek
Stone
Wolverhampton
Lichfeild
Tamworth
Burton
Walsall
Birmingham
Sutton Cofeld
Bridgnorth
Kiddermister
Stourbridge
Ashborn
Newport
Draiton
Brewood
Eccleshall
Uttoxeter
Morfe Forest
Pensnet Chase
Cank wood
Milliaria Anglica, quorum quatuor uni Germanico æquipollent.

quam statuit Antoninus intercapedine. Quod nec nomen adhuc deposuit, pro PENNOCRVCIO enim *Penck-ridg* vocatur. Sed nunc tantum viculus equorum nundinis celebris, quas loci Dominus Hugo *Blunt* sive *Flavus* à Rege Edwardo Secundo obtinuit. Hinc nihil in hoc Comitatu dignum memoratu via illa habet, nisi prope *Weston*, lacum limpidum satis diffusum, sed recto tramite ad *Oken-yate* in agro Salopiensi perducit. Nunc ad mediam partem quam *Trenta* perfundit accedendum, in qua describenda fluminis ductum & flexus à fontibus persequi constituo.

Penck-ridg.

Trenta, qui suo quasi jure tertium sibi locum inter Angliæ flumina vendicat, in superiori hujus Comitatus parte, qua Occasum spectat, è duobus vicinis fontibus effluit. Quidam imperiti & male feriati homines à Gallica dictione *Trente* dictum somniarunt, unde etiam finxerunt triginta fluvios in illum influere, totidemque piscium genera in ea natare, quorũ nomina rhythmo Anglico decantant accolæ: nec dubitant huic ascribere quod Tibisco suo tribuunt Hungari, duas scilicet partes aquam esse, tertiam pisces. A fontibus in Meridiem primum multis ambagibus descendit non procul à *Novo castro subter Lymam*, respectu antiquioris quod juxta ad *Chesterton subter Lymam* olim floruit, cognominatum, ubi antiqui castri plusquam semiruta mœnia vidimus, quod primum ex dono Regis Ioannis fuit Ranulphi Comitis Cestrensis, postea beneficio Henrici Tertii familiæ Lancastrensis. Inde per *Trent-ham*, quondam *Tricing-ham*, sanctæ illius, & regiæ virginis Werburgæ cœnobiolum ad *Stone* mercatorium oppidum properat, quod Saxonico sæculo enatum, nomen à saxis invenit, quæ solenni ritu majores congesserant ad designandum locum, ubi Wolpherus Rex Merciorum paganissimus filios Vulfaldum & Rufinum, quod Christo nomina dedissent, immani scelere trucidavit. Quo loci cum posteritas in eorum memoriam Ecclesiolam sacrasset, oppidum statim succrevit, cui ab illis saxis *Stone* nomen inditum fuisse memorat Historia Petroburgensis. Post *Stone* defertur placide *Trenta* per *Sandon*, quæ quondam sedes *Staffordorum* Equitum clarissimorum, nuper vero hæreditario Sampsonis *Erdeswick* viri clariss. qui venerandæ antiquitatis cultor maximus, & hoc nomine non minus memorandus, quam quod ab Hugone de *Vernon* Barone de *Schip-broc*, variato pro habitationis ratione nomine primum in *Holgrave*, & postea in *Erdes-wick* recta linea mascula descenderit.

Trent. fl. — *New Castle under Lime.* — Trent-ham. Stone. — *Historia Petroburgensis.* — Erdeswick. *Nomina secundum habitationem variata.*

Ad hoc in Ortum *Trenta* cursu deflectit, & ab Austro *Canoc* sylvam, vulgo *Cank-wood* longe lateque diffusam habet, demumque *Sow* flu. sinistra ripa suscipit, qui emergit juxta *Healey* castrum à Baronibus de *Aldelegh*, sive *Awdley* extructum, quibus Hervæus de *Stafford* locum donavit, ut Theobaldus de *Verdon* ipsum *Aldelegh*, & à quibus familia *Stanleiorum* Comitum Derbiæ; sed hæreditas & nomen ad *Touchettos* descendit, in quorum sobole & nomine illa dignitas adhuc elucet. Nec silentio hic prætereundæ sunt ædes *Gerards Bromley* dictæ, tum ob magnificentiam, tum quod sit sedes præcipua Thomæ Gerard, quem Baronem *Gerard* de *Gerards Bromly* primo regni sui anno Rex Iacobus creavit.

Cank-wood. — *Barones de Audley.*

Sow iste *Trentæ* quasi parallelus æquali distantia fluit per *Chebsey*, quæ suos olim Dominos *Hastingos* habuit, nec procul ab *Ecclesball* habitatione Episcopi *Lichfeldensis*, & *Ellenhall*, quæ olim *Noëlorum* claræ familiæ sedes erat, qui Monasterium hic ad *Raunton* posuerunt; & à quibus hæreditario ad *Harcourtos* devenit, qui ex veteri Normannica nobilitate diu magna dignitate floruerunt. E *Noëlorum* tamen masculis Andreas *Noël* de *Dalby* Miles clariss. & Noël de *VVellesborow* in Comitatu Leicestrensi, aliique adhuc supersunt. *Sow* in de *Stafford*, subluit olim *Stafford*, & prius *Betheney*, ubi Bertelinus magna sanctitatis opinione heremiticam vitam quondam egit. Et Edwardus Senior ad Septentrionalem fluminis ripam, anno Christi DCCCCXIIII, arcem extruxit. Cum Angliæ lustrum conderet Guilielmus Primus (ut in ejus libro legitur) *Rex in hac habuit tantum* XVIII *Burgenses in Dominio suo, & XX mansiones de honore Comitis, reddebat de omnibus consuetudinibus novem libras denariorum.* Et in eodem libro, *Rex præcepit fieri Castellum, quod modo destructum est.* Tunc autem, uti etiam nunc, totius agri caput erat, cui maximum tamen decus à *Stafford* castro adjuncto, quod Barones de *Stafford* sibi in sedem construxerunt. Sub quo *Penkus* fluviolus *Sowo* illi commiscetur, qui *Pennocrucio* vetusto oppido, de quo diximus, nomen fecit. Prope autem *Sowi* & *Trentæ* confluentes intersidet *Ticks-hall* habitatio familiæ *Astonorum*, quæ sua antiquitate, & cognatione hoc tractu inprimis celebris.

Noël. — Harcourt. — Stafford. Capgravius. — Mariauns. — Tricks-hall.

His susceptis aquis *Trentã* medium jam agrum in Ortum placide secat, *Chartley* castrum duorum milliarium diverticulo à sinistra ripa sejunctum prospiciens, quod à Ranulpho Cestriæ Comite, qui extruxerat, ad *Ferrarios* per Agnetem ejus sororem, quam Guil. de *Ferrariis* Comes Derbiæ sibi in matrimonium conjunxerat, devenit, è cujus prosapia Domini Ferrarii de *Chartley* floruerunt, & Anna ultimi filia hunc honorem quasi dotale patrimonium Gualtero *D' eureux* marito suo attulit, à quo genus Roberto *D' eureux* Comiti Essexiæ, & Domino *Ferrers* de *Chartley*. A dextra ripa eadem fere distantia inter sylvas amœnissime sedet *Beaudesert*, quondam Lichfeldensium Episcoporum, postea Baronum *Pagettorum* ædes. Guilielmus enim *Paget*, qui ob magnam rerum prudentiam domi forisque spectatam, magnam apud Henricum Octavum, & Edwardum Sextum collegit gratiam, & amplissimas possessiones consequutus, ab Edwardo VI, Baro *Paget* de *Beaudesert* creatus erat. Ejusque nepos Thomas quartus Baro jam floret, qui sua virtute & artium optimarum studiis familiæ est ornamento, & ipse hoc nomine verborum honore merito exornandus.

Chartley. — Barones Ferrers de Chartley. — Beaudesert. — Barones Paget.

Lichfeldia inde visitur vix quatuor mill. pass. ab hac dextra *Trentæ* ripa semota, *Licidfeld* Beda vocat, quod Rossus Warwicensis *Cadaverum campus* interpretatur, & plurimos Christianos martyrio ibi sub Dioclesiano affectos refert. Vrbs est humili situ, satis ampla & nitida, in duas partes palude sive aqua limpida minus profunda divisa, quæ tamen duobus aggeribus, quibus subsunt sua emissaria, conjunguntur. Australis pars sive cite-

Lichfield.

citerior multo major est, & in varias descripta plateas scholam ostendit, & Hospitale S. Ioanni satis amplum pauperibus sublevandis positum. Ulterior, minor est, templo autem spectatissimo insignis, quod pulcherrimo mœnium ambitu instar castelli, & elegantissimis Præbendariorum ædibus, Episcopique palatio redimitum, præcellenti specie tribus è saxo pyramidibus excelsum surgit, multisque retro ante sæculis Episcoporum sedes fuit. Anno enim mundi redempti sexcentesimo sexto Oswius Nordanhumbrorum Rex, paganis Merciis devictis, ad veram Christi religionem propagandam hoc in loco templum condidit, & Duinam primum Episcopum ordinavit, cujus successores eam gratiam à principibus inierunt, ut non modo primas tulerint inter omnes Merciorum Episcopos, amplissimasque possessiones in suos usus acceperint, *Cankwood* sive *Canoc* sylva maxima, uberrimisque prædiis donatis; verum etiam Archiepiscopum habuit Eadulphum, cui Adrianus PP. pallium donarat, omnesque Merciorum & Orientalium Anglorum Episcopos subjecerat, aureis rationibus ab Offa Merciorum rege permotus in invidiam Ieamberti sive Lamberti Cantuariensis Archiepiscopi, qui suam operam Carolo Magno detulit si Angliam invaderet. Sed cum Offa, & Eadulpho evanuit hæc dignitas Archiepiscopalis. Inter Episcopos autem celeberrimus fuit Ceada ob sanctitatem Divis adscriptus, qui, ut inquit Beda, cum nondum luxus Episcoporum animos pervasisset, *fecerat sibi mansionem non longe ab Ecclesia remotiorem, in qua secretius cum paucis, id est, septem sive octo fratribus, quoties à labore, & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Eo seculo Lichfield *villa erat exigua, longe à frequentia urbium. Nemorosa circa regio, rivulus prope fluit. Ecclesia angusto situ erat, antiquorum mediocritatem, & abstinentiam præ se ferens.* Cum Synodo CIↃLXXV, prohiberetur Episcopales sedes in villis obscuris delitescere, Petrus Episcopus *Licedfeldensis* Cestriam suam sedem transtulit. Robertus vero de *Limseio* ejus successor eandem ad *Conventriam* removit. Paulo post Rogerus *Clinton* Lichfeldiam reduxit, & elegantissimum templum anno Christi CIↃCXLVIII, in B. Mariæ, & S. Ceadæ honorem inchoavit, castrumque, quod jam funditus deletum non apparet, restauravit. Oppidum vero patrum memoria à Rege Edwardo VI, nomine *Ballivorum* & *Burgensium* primum fuit incorporatum. Polum Borealem LII gradib. XLII scrup. sublimem videt, & ab ultimo Occidente XXI grad. XX scrup. numerat.

Circa annum. 779.

Hist. Roffen.

S. Ceada.

Guil. Malmesburiensis. A.

Paulus ista Lichfeldensis intra ripas statim coërcita, iterumque diffusior, sed se in alveum rursus colligens cito in *Trentam* immergitur, qui in Ortum cursum continuat, donec *Tamæ* flumini ab Austro obviat, cum quo *Trenta* consociatus per loca Alabastrite fœcunda cursum in Septentriones deflectit, ut citius *Dovum* excipiat, & *Burton* Alabastrinis operibus, *Ferrariorum* castro, antiquo monasterio ab Ulfrico *Spot* Comite Merciorum fundato, & * Modwenæ Hibernicæ mulieris secessu quondam insigne oppidum fere circumlambit. De quo Monasterio liber Abingdonensis, *Quidam minister Æthelredi Regis dictus* Ulfricus Spot *construxit Abbatiam de* Burton, *deditque ei omnem hæreditatem paternam appreciatam 700 libris & ut hæc donatio rata haberetur, dedit Æthelredo Regi 300 Mancas auri pro ejus confirmatione, & unicuique Episcopo quinque Mancas, insuper Alfrico Archiepiscopo Cantuariæ villam Dumbletonam.* Ut vel hinc intelligamus aurea tunc fuisse secula, aurumque etiam in rebus sacris valuisse. In hoc Monasterio Modwenna, cujus sanctitas hoc tractu celeberrima, sepulta, tumuloque hi inscripti fuerunt pro Epitaphio versiculi;

Alabastrum.

Burton upon Trent.

* Quæ & Mowenna.

1004.

Britannia.

> *Ortum Modwennæ dat Hibernia, Scotia finem,*
> *Anglia dat tumulum, dat Deus astra poli.*
> *Prima dedit vitam, sed mortem terra secunda,*
> *Et terram terræ tertia terra dedit.*
> *Auffert Lanfortin quam * terra Conallea profert,*
> *Fœlix Burtonium virginis ossa tenet.*

* Tir-Conell.

Iuxta hoc inter flumina *Dovum*, *Trentam*, & *Blithum* (qui *Blithfield* speciosas ædes antiquæ & claræ familiæ *Bagottorum* irrigat, & denominat) *Needwood* sylva spatiosa, vivariisque repleta diffunditur, in qua circumvicina nobilitas hilares venandi labores gnaviter assidueque exercet. Hæc in parte hujus agri media.

Blith fl.

Need. wood forrest.

Pars Septentrionalis montibus non magnis leviter intumescit, qui hinc exorsi, ut per Italiam Apenninus, per Angliam mediam perpetuum dorsum perpetuis jugis magis magisque elatum ad Scotiam usque nomine sæpe mutato, agunt. Hic enim *Mooreland*, inde *Peake*, deinde *Blackston edge*, postea *Craven*, deinceps *Stanmore*, & demum in cornua scissi *Cheviot* vocantur. Hæc *Moreland*, sic dicta quod in montes & colles celsior surgat, & sit infrugifera, cujusmodi loca *Moores* nostra lingua vocamus, regiuncula sane adeo aspera, squallida, & frigida est, ut nives diu tueatur, & de rusticano hic viculo nomine *VVotton* colli *VVevero* subjuncto circumferatur apud vicinos hic versiculus, quasi Deus locum illum nunquam inviseret,

Moore-land.

> *VVotton under VVever,*
> *VVhere God came never.*

Observant hic incolæ, Zephyrum ab Occasu spirantem semper esse pluviosum, Eurum vero, & Austrum, qui pluviarum alibi pincerna, serenare, nisi ab Occasu convertat se ventus in Austrum, & hoc ad maris Hibernici vicinitatem referunt. Ex his montibus plura in hoc agro emanant flumina, præcipua vero sunt *Dove*, *Hanse Churnet*, *Teyn*, *Blith*, & qui singula capit & ad mare defert *Trenta*. *Dovus* sive *Dove*, cujus ripæ extructæ sunt è solida calce, qua adusta ad stercorandos agros utuntur, Orientalem hujus partem magna ex parte citus perstringit, & à Derbiensibus separat argilloso alveo, sine ullo cœnoso pulvino, cursum per solum quod è calce illa (quam *Limestone* vocant) unde eam fertilitatem exsugit, ut vel media hyeme prata ex utraque ripa lætissime vireant, & si ripas excedat, & pratis supernatet mense Aprili, ita quasi alter Nilus fœcundat, ut vulgo accolæ lætanter dicant:

Dove fl.

> *In Aprill Doves flood*
> *Is worth a Kings good.*

Hic fluvius spatio duodecim horarum ita intumescit, ut oves & armenta secum rapiat & ferat cum magno accolarum terrore, sed spatio

rursus eodem detumescit, & se in suas ripas revocat; cum *Trenta* semel exurgens & ripas superans agris totos quatuor vel quinque dies incumbit. Sed ad flumina influentia. Primus est *Hans*, qui terra absorptus ad tertium milliare erumpit. Inde *Churnettum* fl. socium admittit, qui aquas agit per *De-la-Cres* Monasterium à Ranulpho ejus nominis tertio Cestriæ Comite constructum, *Leike* mercatu notum, & *Aulton* Baronum de *Verdon* olim castrum, à quibus per *Furnivallos* ad *Talbottos* Salopiæ Comites descendit. *Tein* amniculus paulo inferius in *Dovum* allabitur, qui haud procul à *Cheddle* exortus antiqua *Bassettorum* sede, qui à Bassettis de *Draiton* stemma deducunt, meatu adeo tortuoso serpit, ut intra mille passus quater transmiserim. Prope hunc in cœmiterio de *Checkly* tria saxa instar pyramidum sunt erecta, quorum duo imagunculis insculpuntur, medium vero altissimum. Incolæ tradunt prælium ibi initum inter duos exercitus, quorum alter armatus, alter inermis: & in eo tres cecidisse episcopos, in quorum memoriam hæc fuerunt posita. Quæ historica veritas sub hoc involvitur, nondum video.

Hans.
Churnett.
De-la-Cres.
Aulton.
Tein.
Checkley.

Iam *Dovus* ponte è saxo solidissimo constratus *Vtcester*, Saxonice Ꝩꞇꞇok-ceꞅꞇeꞃ, colle molliter acclivi, pratis floridis & re pecuaria magis dives quam structura elegans, subterfluit; quod frustra nomine conjecturæ adblandienti, ETOCETUM, priusquam viderim, opinatus sum. Sed jam dies certiora edocuit. Postea cum jam *Trentam* propius *Dovus* accedit, *Tutbury* castrum olim peramplum, quod & *Stutesbury* dicitur, ex alabastrino colle subjectæ regioni quasi minitans invisit, ab Henrico de *Ferrariis* Normanno nobili una cum monasteriolo constructum, cui latifundia amplissima in hoc agro donaverat Guilielmus Primus, quibus omnibus tandem excidit Robertus de *Ferrariis*, Comes Derbiæ, cum iterum ab Henrico Tertio defecisset. Ille enim cũ post multas quas Baronico bello turbas concitasset, in gratiam cum Rege rediisset, & fidem conceptissimis verbis in officio se permansurum obstrinxisset; brevi tamen homo ingenio irrequieto, ut fortunam quam flectere non potuit, plane frangeret, arma in principem induit, demumque captus, ut ex Actis publicis loquar, *secundum formam obligationis suæ*, hanc fortunarum & dignitatum jacturam longe maximam fecit. Lacus est alicubi in hac regione (si nos non fallit Nechamus) in quam nulla fera ullo modo intrabit, sed cum locus sit incertus & res incertior, solum ipsius Nechami versiculos adjungam, quibus pro titulo præfigitur:

Vtcester.
Tutesbury.

De Lacu in Staffordia.

Rugitu lacus est eventus præco futuri,
Cujus aquis fera se credere nulla solet.
Instet odora canum virtus, mors instet acerba,
Non tamen intrabit exagitata lacum.

In libro de laudibus divinæ sapientiæ.

De alio etiam lacu hac in regione sic scribit Gervasius Tilburiensis in Otiis Imperialibus ad Othonem Quartum, *In Episcopatu Conventrensi, & Comitatu de Stafford, ad radicem montis cui* Mahull *nomen indigenæ indiderunt: est aqua in modum paludis ample diffusa: in territorio villæ quam* Magdaleam *dicunt. In hac palude aqua est limpidissima, & sylvæ infinitæ continuæ, quæ tantam habet in refovendis corporibus efficaciam, quod quoties venatores cervos aliasque feras insecuti fuerint usque ad equorum lassitudinem, si in extremo æstuantis solis ardore aquam gustaverint, ac equis exposuerint hauriendam, amissas currendi vires reparant, ut non cucurrisse arbitreris.*

Gervasius Tilburiensis.

Cæterum Staffordiensis titulus à Roberto de *Stafford*, quem Guilielmus Normannus magnis possessionibus accumulavit, ad nostra usque tempora in ejus progenie permanet. Familia si qua alia, clara, & antiqua: sed alternantis fortunæ vices subinde experta, primum enim Barones erant de *Stafford*, inde Comites, postea Duces *Buckinghamiæ*, & Comites *Staffordiæ*. Nunc vero suo fato ad pristinum Baronum titulum reciderunt, & amplissimæ hæreditates, quas honoratissimis conjugiis adierant, quasi diffugerunt, lætiorque successit securitas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare nescit.

Staffordiæ Comites & Barones.

Habentur in hoc Comitatu Parœciæ 130.

SHROPP-

SHROPP-SHIRE.

QVarta ex illis regionibus quas CORNAVIOS olim insedisse videtur, Scirýp-scýre, & Shrobbe-scýre Anglo-Saxonibus, nobis *Shroppshire*, & Latinis *Comitatus Salopiensis* dicta, cæteris spatio multo major, nec ubertate, aut amœnitate minor, ad Orientem solem Staffordienses, ad Occidentem Montgomerienses, & Denbighienses, ad Meridiem Wigornienses, Herefordenses, & Radnorienses, & ad Septentriones Cestrenses attingit. Oppidis & castris undique stipata est frequentissimis, utpote quæ limitanea fuerit, vel *Ager arcifinius* (ut Siculi Flacci verbo utar) arcendis finitimis Wallis, unde majores nostri Anglo-Saxonico vocabulo confinia hujus Comitatus Walliam versus *The Marches* dixerunt, quod limites essent inter Wallos & Anglos: nobilesque nonnulli in hoc tractu, *Barones Marchiæ*, quasi *Domini Limitanei* dicti, qui Palatinam quandam jurisdictionem in suo quisque territorio habuerunt, jusque incolis in suis curiis administrarunt, cum variis privilegiis & immunitatibus: interque alia, ut *Brevia* è Regis Curiis locum in quibusdam caussis inter illos non habuerint. Nihilominus si de ipsa *Baronia*, vel de limitibus *Baroniarum* controverteretur, Regia Iustitiæ fora erant adeunda. Hi etiam olim *Marchiones de Marchia VValliæ* Latine nominati erant, ut constat ex Rubeo libro in Scaccario Reg. ubi legitur, quod in Coronatione Æleonoræ Reginæ uxoris Henrici III, *Marchiones de Marchia, VValliæ videlicet, Ioannes filius Alani, Radulphus de* Mortuomari, *Ioannes de* Monmouth, *& Walterus de* Clifford *nomine Marchiæ, jus Marchiæ esse dicebant hastas argentatas inveniendi & illas deferendi ad sustentandum pannum sericum quadratum purpureum in coronatione Regum, & Reginarum Angliæ.* Sed privata illa *Dominorum Marchiæ* jura pacis tranquillitas, & Regum authoritas paulatim antiquavit.

The Marches. Lord Marchers. Marchiones.

The Canopy.

Nec tamen (hoc præfari libet) universam hanc regionem ad CORNAVIOS spectasse existimarim, sed solum *Cis-Sabrinam*; *Trans-Sabrina* vero ORDOVICVM fuit, qui late hic coluerunt, cujus pars aliqua, ut etiam in *Cis-Sabrina*, territoriola nonnulla, quæ ad Dominos limitaneos spectarunt, non ita pridem authoritate Parlamentaria huic agro adjuncta. In has enim duas partes universa commode distribui potest, Sabrina fl. ab Occasu Æquinoctiali in Ortum Hibernum intersecante.

27. Henric. 8.

In Trans-Sabrina limitem Australem *Temdus* fl. Britannice *Tefidiauc* stringit, cui demum confluit *Colunus* Britannice *Colunwy* & contracte *Clun*. Hic interius scaturiens, non procul à frequenti oppidulo *Bishops Castle* dicto, quia ad Episcopos Herefordenses spectarit, quorum diœcesis in hac Provincia late patet *Coluno* castrum, vulgo *Clune castle*, nomen impertit, quod *Fitz-Allani* ab Alano *Flaoldi* Normanni filio oriundi, qui postea Arundeliæ Comites, construxerunt, cum limitanei essent contra Wallos duces, & illos assiduis incursionibus agitarent. Vbi vero cum *Temdo* coit, inter vada incerta intereminet antiquæ admodum memoriæ collis, quem *Caer Caradoc* vocant, eo quod circa annum Salutis LIII, Caratacus Britannus Rex clarissimus saxorum vallo præstruxerit, & obfirmato animo cum suis contra Ostorium, & Romanorum legionarios defenderit, donec Romanus distracta rudi illa saxorum compage, cujus reliquiæ etiamnum supersunt, irrumpens, Britannos inermes in juga montium decedere coegerit. Ipse tamen, uxore, filia, & fratribus captis, fuga evasit, sed postea (ut res adversæ nusquam tutæ) à Cartimandua Regina, cujus fidei se commiserat, Ostorio traditus, Romamque deportatus, cum Romanos longo & difficili bello exercuisset, veniam à Claudio Cæsare sibi & suis, non degenere prece, sed generosa loquendi libertate impetravit. Ob hunc collem expugnatum & Regem captum triumphi insignia Ostorio decreta, nec minus claram Carataci captivitatem censuit Senatus, quam cum Syphacem P. Scipio, & Persen L. Paulus victos Reges populo Romano ostenderint. Licet vero nec hujus belli, nec hujus viri nostræ historiæ sarcinator meminerit, nondum tamen memoria apud vulgum prorsus intercidit. Regem enim in hoc colle debellatum fuisse prædicant, & Triadum libro inter tres nominatissimos in re militari Britannos *Caradauc* * *Vrichfras* primus nominatur, quem hunc ipsum esse Caratacum mihi neutiquam dubitandum videtur.

Clune flu. Bishop Castle. Clune Castle.

Caer Caradoc. Caratacus Rex. Tacitus. Humfr. Lhuid.

Vide pag. 31.

* cum forti brachio.

Ludlow inde, Britannice *Dinan*, & *Lys-twysoc*, id est, *Principis Palatium*, ad ejusdem *Temdi* cum *Corvo* confluentes colle attollitur, majore elegantia, quam vetustate oppidum. Rogerus de *Monte Gomerico* primum castrum pulcherrimum, & munitissimum, quod *Corvo* impendet, & inde mœnia, quæ plus minus mill. pass. circuitu colligunt, adjecit. Verum filio ejus Roberto proscripto Henricus Primus sibi retinuit, obsessumque postea fortiter Stephani Regis insultus pertulit, qui cum gravissima obsidione premeret, Henricus Scotorum Regis filius unco ferreo equo abstractus, parum absuit quin intra mœnia abreptus esset. Sed præsto illi adfuit ipse Stephanus & singulari animi magnitudine à tanto periculo exemit. Deinde Rex Henricus II hoc castrum cum subjecta valle ad *Corvum*, quæ vulgo *Corves-dale* dicitur, Fulconi de *Dinan* elargitus est. Postea *Laceiorum* ex Hibernia fuit, & per filiam ad Galfridum de *Ienevile* Pictavensem, vel ut alii volunt, è familia Lotharingica, descendit, à cujus posteris rursus per filiam ad *Mortuomarios*, & inde in sacrum principis patrimonium hæreditario devenit. Ipsique postea incolæ in ipso oppidi sinu, editissimo loco, templum, quod unicum habet, perelegans posuerunt. Tunc in honore esse cœpit, vicinisque prælucere, & quamvis Stephanus Rex, Simon de *Monteforti*, & Henricus Sextus domesticis bellis afflixerint, semper tamen refloruit, & nunc inprimis ex quo Concilium Limitaneum,

Ludlow.

Vnci ferri.

1139. Matt. Paris.

Inevile.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
COMITATVS SALOPIENSIS, Anglice SHROP SHIRE.
DENBIGIENSIS COMITATVS PARS;
PART OF DENBIGH SHIRE.
MONTGOMERIENSIS COMITATVS PARS.
STAFFORDIENSIS COMITATVS PARS;
PART OF STAFFORD SHIRE.
CESTRIÆ PARS.
PART OF FLINT SHIRE
RADNORIÆ PARS
HEREFORD SHIRE.
WORCESTRIÆ PARS.
PART OF SHROP SHIRE
PART OF HEREFORD
DIEV ET MON DROIT.
Roger Montgomery.
John Talbot.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Germanicum æquipollent.
Shrewesbury
Whitchurche
Oswestrey
Bridgenorthe
Wenlok
Bewdley
Ludlow
Montgomerye
Wellynton
Newport
Draiton
Welshpoole
PIMHILL
OSWESTREY HVNDR.
NORTH BRADFORD
SOUTH BRADFORD HVND.
BRYMSTRY HVND.
WENLOK HVND
CONDOVER HVND
CHIRBVRY HVND.
PVRSLAV HVND.
CLVNNE HVND.
MVNSLOWE HVND.
OVERS HVND.
STOTTESDON HVND.
Prees heath
Morfe Forest
The Forest
Bishops castell
Clune forest
Mocktre forest
Brinwood chase
Hockelow Forest
Babins Wood Forest

taneum, non dissimile Parlamentis illis Gallicis, instituit Henricus Octavus, cujus Præses hic plerumque forum agit, quod vix unquam refriguisse videres, sive ex amplissima quam exercuit auctoritate, sive ex mira Wallorum ad litigandum alacritate. Constat hoc concilium ex D. Præsidente, tot Consilariis quot principi placuerit, Secretario, Attornato, Sollicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iusticiariis.

The Councell in the Marches.

Burford. *Cornwaile.*

Inferius ad *Temdum* conspicitur *Burford*, quæ à Theodorici *Saii* posteris ad Robertum de *Mortuo-mari*, ab ejus itidem posteris ad Galfredum de *Cornubia*, sive *Cornwaile*, qui genus ad Richardum Cornubiæ Comitem, & Regem Alemannorum retulit, ejusque prosapia ad hæc usque tempora Baronum nomine, sed non Baronum Parlamentariorum dignitate floruit. *Tenetur vero Bedford*, ut in Inquisitione legitur, *de Rege ad inveniendos quinque homines pro exercitu VValliæ, & per servitium Baroniæ.* Qui vero, ut obiter notem, integram *Baroniam* tenebant, vulgo Barones olim censebantur, & ut nonnullis doctis in jure nostro municipali placet, Baro & Baronia (ut Comes & Comitatus, Dux & Ducatus, Rex & Regnum) conjugata fuerunt.

Inq 40. E. 3.

Baro & Baronia conjugata.

Temdo nunc Salopienses relinquente, ad ejus fere ripas Septentrionem versus protuberant colles faciles, *Cleehill* vocant, hordei optimi proventu laudati, nec sine ferri venis, ad quorum ramentum in *Cleybury* viculo, Hugo de *Mortuomari* castrum ædificavit, quod statim ita delevit Henricus Secundus, quia seditionis fuerat nutricula, ut vix hodie supersint vestigia: & *Kinlet*, ubi *Blunti* floruerunt, *Bluntorum* certe nomen quod à flavo capillo factum, hoc tractu celebre, familia nobilis, vetusta, & cujus rami longe diffusi. *Brugmorse*, vulgo *Bridgnorth*, inde vidimus ad dextram Sabrinæ ripam à Burgo & *Morse* saltu adjuncto denominatum, cum antea *Burgh* simpliciter diceretur, muris, fossa, amplo castro, & Sabrina, qui in eximiam altitudinem depressus inter rupes defluit, tutum, rupeque situm, è qua viæ in superiorem oppidi partem ducentes sunt excisæ. Edelfleda Merciorum Domina primum construxit, & Robertus de *Belismo* Salopiæ Comes muro circumdedit, locique ingenio fretus ab Henrico Primo defecit, uti postea Rogerus de *Mortuomari* ab Henrico Secundo, sed infœlici uterque successu, ad deditionem utroque adacto, & ad ordinem redacto. In hujus obsidione (ut in annalibus nostris legitur) Henricus Secundus sagitta petitus, confixus fuisset, nisi Hubertus de *Sancta Clara* vir nobilis, & Regi devotus sese interponens, & sagittam & mortem pro Rege excepisset. Antea etiam Radulphus de *Pichford* ita fortiter hic se gessit, ut Henricus I parvum *Brug* in vicinia illi dederit *per servitium inveniendi sicca ligna ad Cameram castri de Brug in adventu Domini Regis.* *VVilleley* parum hinc abest, sedes olim Warnerii de *VVilleley*, à cujus posteris per *Harleios* & *Peshall* ad claram familiam de *Lacon* devenit, quæ aucta per nuptias olim cum hærede de *Passelew*, & nuper possessionibus I. *Blunt* Militis de *Kinlet*.

Cleehill.

Blunt Normannice Flavi capilli. *Bridgmorse.*

Lib. Inq.

Willey, *sive* Willeley. Lacon.

Alia sunt itidem hoc tractu oppida & castella sparsim, nimirum *Newcastle*, *Hoptoncastel*, *Shipton*, & ad *Corvum* fl. *Corvesham*, quod Walterus de *Cliford* habuit ex dono Regis Henrici Secundi, *Brancroft*, & *Hulgot*, vulgo *Howgate*, quod olim ad *Mandutos*, inde ad Robertum *Burnell* Episcopum Bathoniensem spectavit, & postea ad *Lovellos*. Superius sunt *VVenlocke*, nunc Calce, sub Richardo Secundo æris fodina notum. Sed multo notius Saxonico seculo antiquissima Sanctimonialium habitatione, ubi Milburga sanctissima virgo vitam egit, & tumulum accepit: quod restauravit & monachis implevit Comes Rogerus de *Montegomerico*. *Acton Burnell*, *Burnellorum*, & postea *Lovellorum* castellum, Comitiis Parlamentariis sub Edwardo Primo nobilitatum. *Burnellorum* hæc familia celebris olim fuit & antiqua, plurimumque ab Episcopo illo quem dixi locupletata. Desiit autem regnante Edwardo Secundo, cum Matildis hæres enupta fuit Ioanni *Lovell*, & secundo Ioanni *Haudlow*, cujus filius Nicol. nomen *Burnelli* sibi assumpsit, à quo *Ratcliffi* Sussexiæ Comites & alii genus deducunt. Vix mille passibus hinc abest *Langley* depressiori situ in vivario nemoroso, habitatio familiæ de *Lea*, quæ inter clariores & vetustiores in hoc tractu locum sibi vendicet. His proximum est *Condover*, *Manerium* quondam *Lovellorum*, nuper vero Thomæ *Owen*, *Communium Placitorum* Iusticiarii, & bonarum literarum cultoris summi, sed ille placida morte jam in Christo obdormivit, filiumque reliquit Rogerum Equitem auratum multiplici doctrina tanto patre dignissimum. *De Rege* vero *tenetur*, (ut in archivis legitur) *in capite, ad inveniendum duos pedites per unum diem in exercitu VValliæ tempore Guerræ.* Hoc verò eo nomine semel adnoto, ut intelligatur nobiles hoc tractu *feoda* à Regibus Angliæ tenuisse, ut præsto essent cum militibus ad limites defendendos, quandocunque bellum inter Anglos & Wallos exarderet. Iuxta hoc est viculus *Pitchford* (quæ olim familiæ vetustæ de *Pitchford* nomen communicavit, R. *Oteley* nunc possessio) quem sic à picis fonte dixerunt majores nostri, qui bitumen à pice non internoscebant. Fons enim illic est in privati cujusdam area, cui liquidum bitumen indies, quamvis diligentissime despumes, innatat, perinde ac in Asphaltite Iudææ lacu, in Samosatæ stagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; sed non alio quam picis vice utuntur incolæ. An vero contra Comitialem morbum valeat & vim habeat attrahendi, consolidandi vulnera, &c. ut illud Iudaicum, nemo quod sciam hactenus expertus est. Magis ad Occasum cernuntur *Pouderbache* castrum jam ruinosum, olim *Purlebache* dictum, sedes Radulphi *Butleri*, filii minoris Radulphi *Butleri* de *VVem*, à quo genus ducunt *Butleri* de *VVoodhall* in Comitatu Hertfordiæ. Sub hoc saltus *Huckstow forrest* dictus late inter montes patet, ubi ad *Stiperstons* collem magni lapidum tumuli, & quasi rupellæ confertim surgunt, Britanni *Carneddau tewion* vocant. Hos tamen ex illis fuisse cum aliis ne ariolari quidem ausim, quos Giraldus Cambrensis his verbis innuit: *Haraldus ultimus ipse pedes, cumque pedestri turba, & levibus armis, victuque patriæ conformi tam valide totam VValliam circumivit, & transpenetravit, ut vix paucos vivos reliquerit. In cujus victoriæ signum & perpetuam memoriam lapides in VVallia more antiquo in tumulum erectos locis, in quibus victor extiterat,* literas

Lib. Inq.

Wenlocke.

Guil. Malmes.

Acton Burnell. Barones Burnell.

Langley. *Condover.*

Pitchford. Fons Bituminis.

Pouderbach.

Stiperstons.

literas hujusmodi insculptas habentes, plurimos invenias.

HIC FVIT VICTOR HARALDVS.

Caurse. *Routon.*

Magis ad Septentriones *Caurse* castrum sedet, quod Petri *Corbett* Baronia fuit, à quo ad Staffordiæ Barones devenit: & antiquissimum *Routon* huic vicinum ad Occiduum agri terminum non procul à Sabrina, quod olim ad *Corbettos*, nunc ad antiquam *Listerorum* familiam spectat. Antea vero fuit Ioannis *Le Strange* de *Knocking*, in cujus invidiam Leolinus Walliæ princeps solo æquavit, ut legitur in vita Fulconis *Fitz-Guarini* Romano etiam sæculo eodem nomine floruit Antonino RVTVNIVM dictum, nec in hoc falsi esse possumus, quandoquidem & nomen & distantia, quam ille à Vriconio notissimo oppido ponit, exactissime conveniant. Huic vicina sunt *Abberbury* castrum, & *VVatlesbury*, quod à *Corbettis* ad nobilem & Equestrem familiam *Leightonorum* devenit. Nomen vero accepisse videtur à Consulari illa, & Regia via *VVatlingstreat*, quæ hac in extremam Walliam duxit, ut author est Ranulphus Cestrensis, per duo oppidula, quæ à strata illa publica *Strettons* nuncupata, inter quæ in convalle rudera etiamnum extant castri vetusti, quod *Brocardi castrum* dictum, & viridantibus pratis, quæ olim fuere piscinæ, circumsitum. Verum hæc castra, & alia, quæ enumerare vix possum, non belli furore, sed secura pace & labentibus annis jam tandem evicta, magna ex parte collabascunt.

Rutunium. *Watlesbury.* Brocards Castle.

Nunc flumine transmisso Cis-Sabrinam partem adeamus, quam CORNAVIORVM propriam fuisse diximus. Hanc rursum in duas quodammodo partes à Septentrione in Meridiem defluens dividit *Terna* fluvius, sic dictus, quod è lacu diffusiore (cujusmodi nostra lingua *Tearnes* vocamus) inter Staffordienses promanat. In harum citeriori sive Orientali parte, ubi Sabrinæ *Terna* consociatur, VRICONIVM fuit, sic Antonino vocatur, quæ Ptolemæo VIROCONIVM, Ninnio *Caer Vruach*, Anglo-Saxonibus Wꝑekenceaꞅꞇeꞃ, nobis *VVreckceter*, & *VVroxceter* dicitur. Vrbs CORNAVIORVM præcipua, à Romanis, ut videtur, condita, cum hanc *Sabrinæ* ripam munirent ubi fl. vadosum, ut non alibi inferius, ostium versus. Sed hoc Saxonico bello laceratum, Danico prorsus concidit, jamque rusticorum viculus est pertenuis, & Romanos nummos vetustatis suæ quasi testes sæpe aratoribus exhibet. Præter paucula mœnium fragmenta (*The old worke of VVroxceter* vulgo indigitant) nihil hic vidimus, quæ è saxo structili, septemplici Britannicorum ordine exterius distincta, interius arcuato opere extructa fuerunt. Eo loci ubi hæc extant, castrum fuisse ex soli inæqualitate, aggeribus, & hinc inde mœnium ruderibus suspicamur. Vbi urbis fuit area & ea satis quidem ampla, solum magis quam alibi nigrescit, & laudatissimum hoc tractu hordeum affatim profundit. Sub hanc via illorum Romanorum militaris nota nomine *VVatling-streat*, vel per vadum, vel per pontem, cujus fundamina paulo superius nuper detecta cum sepimentum piscatorium (*a weare* vocant) in fl. locarent, ad *Strattons* id est *oppida ad stratam*, de quibus modo diximus, recta duxisse accepimus, verum aggere minime apparente. Hujus VIROCONII nomen antiquum expressius se in monte proximo ostendit *VVrekenhill* dicto, *Gilberti montem* alii vocant, è cujus vertice, qui in amænissimam procumbit planitiem, gratissimus in subjectam regionem undiquaque patet prospectus. Longe hic collis procurrit arboribus convestitus, sub eo vero qua Sabrina volvitur apud *Buldewas*, vulgo *Bildas*, monasterium celebre floruit sepultura olim inclytæ familiæ *Burnellorum*, qui patroni fuerunt. Superius mansio est à situ ad publicam *Stratam*, sive militarem viam, *VVatlingstrect* dominata. Iuxtaque videntur reliquiæ Castri *Dalaley*, quod proscripto Richardo Comite Arundeliæ, Principatui Cestriæ quem erexerat, adjunxit Parlamentaria authoritate Rex Richardus Secundus. Nec procul à radicibus hujus montis in convalle devexa, ad Militarem illam Romanorum viam *Okenyate* viculus copiosa carbonum fossilium vena bene cognitus subsidet, eadem distantia qua VSOCONAM cum à VIRICONIO, tum à PENNOCRVCIO sejungit Antoninus, ut hanc *Okenyate* illam fuisse VSOCONAM, non est cur quispiam dubitet. Nec abnuit ipsum nomen, hæc enim dictio *Ys*, quæ Britannis inferius sonat, ad inferiorem ejus situm designandum adjuncta videatur. Ex altera parte sub hoc colle *Charleton* castrum cernitur, olim *Charletonorum*, qui Powisiæ erant Domini, & magis ad Ortum proxime Staffordienses *Tongcastle*, olim *Toang*, quod *Vernonii* non ita pridem instaurarunt, uti etiam collegium in oppido, quod *Penbrigii* primi, ut legi, fundarunt. Nec quicquam hic magis ostentant incolæ quam campanam ob magnitudinem tota vicinia celeberrimam. Huic adjacet *Albrighton*, regnante Edwardo Primo Radulphi de *Pichford*, nunc vero *Talbottorum* sedes, qui è familia Comitum Salopiæ sunt oriundi.

Vriconium. *Wroxcester.* Stratton. Wrekenhill. Bildas. Dalaley. Vsocona. Okenyate. Charleton. Tong. Pichford.

Vltra *Ternam* fl. in ipsius ripa *Draiton* jacet, ubi in æstu civilium bellorum inter familiam Lancastrensem & Eboracensem, prælium nobilibus agri Cestrensis admodum funestum commissum erat. Illi enim, quamvis æquo fere Marte discessum fuerit, cum discordibus animis ab utraque parte starent, confertissime cciderunt. Infra *Ternæ* satis vicinum *Hodnet*, quod olim incolas ejusdem nominis nobiles habuit à quibus hæreditario per *Ludleios* ad *Vernonos* pervenit. *Tenebatur olim de Honore de* Mont-gomery, *per servitium esse Seneschallus Honoris ejusdem. Terna* deinde paucis affusus rusticanis viculis *Rodenam* fluviolum in se admittit, & pauca emensus milliaria prope *Vriconium*, quod modo dixi, in Sabrinam immergitur. Ad hunc *Rodan*, dum adhuc recens à fontibus, *VVem* sedet, ubi inchoati olim castri ostenduntur indicia. Baronia hæc fuit primis Normannorum temporibus Guilielmi *Pantulphi*, à cujus posteris ad *Butleros* tandem devenit, ab illis vero per *Ferrers* de *Ousley*, & Barones de *Greystoke*, ad Barones *Dacre* de *Gillesland*. Hinc parum abest nemoroso in colle seu potius rupe quæ *Rad-cliffe* quondam appellata, situ suspiciendo castellum à rufescente saxo *Redcastle* & Normannis *Castle Rous* dictum, olim *Audleiorum* sedes ex Matildis *Extraneæ*, sive *Le-strange* beneficentia. Sed jam nihil nisi desolata supersunt mœnia. Vix mille

Draiton. 1459. Inq.a. 10. E. 2. Wem. Red-Castle.

hinc passibus demortuæ urbeculæ jacet cadaver jam fere absumptum. Vetustatem autem & conditores Romanorum numismata, & lateres illi quibus usi erant Romani contestantur. *Bery* quasi *Burgum* vocitant vicini & Arthurianis temporibus celeberrimam fuisse prædicant.

Morton Corbet.

Inde ad eundem flu. *Morton Corbet* castrum *Corbettorum* conspicitur, ubi nostra memoria Rob. *Corbet* Architecturæ studio abreptus splendida magnificentia ædes inchoavit, ut latius & cultius habitaret, cum statim mors hinc demigrare, & opere imperfectum relinquere jussit. *Corbetti* hi antiquæ sunt in hoc agro nobilitatis & latifundia multa jure clientelari à Rogero *Montegomerico* hujus agri Comite sub ingressum Normannorum tenuerunt, Rogerus, sc. filius *Corbet* tenuit *Huelebec*, *Hundeslit*, *Actun*, *Fernleg*, &c. Robertus filius *Corbet* in *Vlestanston*, *Rotlinghop*, *Branten*, *Vdecot*. Magis ad Austrum jacet *Arcoll*, equestris familiæ *Newportorum* habitatio, & huic vicinum *Hagmond* monasterium, quod *Fitz-Alani* si non fundarunt, maxime tamen dotarunt. Haud multo inferius ad *Sabrinam* amœnissime assidet hujus agri urbs longe clarissima ex antiqui Vriconii occasu exorta, quam nos *Shrewsbury*, & *Shrowsbury* hodie emollito vocabulo dicimus, cum majores Scrobbesbyrig vocaverint, quod collis fuerat arboribus condensus. Quo sensu & Græci suam *Bessam*, & Britanni hanc urbem etiam *Pengwerne*, id est, *Caput alneti*, quo nomine hic etiam fuit nobile Palatium ejusdem nominis. Sed unde nunc illis *Ymwithig*, & Normannis *Scropesbery*, *Sloppesbury*, & *Salop*, Latinoque nomine *Salopia*, vocatur, plane me latet, nisi ab antiquo nomine *Scrobbes-berig* varie luxato. *Ymwithig* tamen nonnulli Britanniæ linguæ periti dictam credunt quasi *Placentiam*, à Britannica dictione *Mwithau*, Bardosque ita nominasse, quod præ cæteris olim Walliæ Principibus placeret. Collem occupat subrufescentem, Sabrinaque duobus pontibus pulcherrimis pervius, se fere in circulum ducens ita incingit, ut Isthmo per exiguo debeat, quod non sit insula. Vnde Poëta noster Antiquarius Lelandus:

Corbet prænomen.

Hamond Abbey.

Shrewsbury.

Lelandus.

Edita Pengwerni late fastigia splendent,
Vrbs sita lunato veluti mediamnis in orbe,
Colle tumet modico, duplici quoque ponte superbit,
Accipiens patria sibi lingua nomen ab alnis.

Nec natura solum munita, sed etiam arte. Rogerus enim de *Montegomerico*, cui *Conquæstoris* dono obtigerat, surgenti rupi, qua Boream spectat, dirutis quinquaginta plus minus ædibus castrum inædificavit, & Robertus ejus filius cum ab Henrico Primo descisceret, mœnibus obvallavit, qua flumine non defenditur, quæ tamen vim hostilem nunquam, quod sciam, nisi bello Baronico contra Regem Ioannem pertulerunt. Primis Normannorum temporibus satis culta, & frequens erat, ut enim in libro Angliæ Censuali legimus, reddebat per annum VII libras, & XVI solidos de *Gablo*, CCLII cives censebantur, è quibus duodecim apud Angliæ reges excubare, cum in hac urbe agerent, totidemque concomitari cum venatum prodirent, tenebantur. Quod institutum crediderim, quia non multos ante annos Edricus *Streona*, Dux Merciorum, vir omnibus sceleribus notatissimus Afhelmum Principem hic inter venandum ex insidiis sustulisset. Quo tempore (ut innuit ille liber) consuetudo invaluit hac in urbe, *ut mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat, dabat Regi* XX *solidos, si puella decem solidos, quolibet modo acciperet virum.* Cæterum, ut ad rem revertar, non tantum munimentis Comes ille Rogerus, verum etiam aliis ædificiis cum publicis, tum privatis instauravit, Monasteriumque S. Petro, & Paulo posuit pulcherrimum, cui plures possessiones concessit; & una cum illis Ecclesiam S. Gregorii, *eo scilicet tenore* (ex privata Monasterii historia loquor) *ut cum Canonici, qui in ea Præbendas habebant, morte deficerent, Præbendæ in dominium monachorum devenirent.* Vnde controversia orta est non parva, Canonicorum enim filii litem monachis intenderunt, ut in paternis Præbendis succederent. Eo enim tempore Canonici, & Sacerdotes in Anglia cœlibem vitam non egerunt, & inoleverat usus, ut beneficia Ecclesiastica cognationis jure hæreditario descenderent. Sed hæc controversia sub Henrico Primo composita, in beneficiis Ecclesiasticis hæredem non debere succedere, & leges de Sacerdotum cœlibatu sub id tempus rogatæ. Subsequente tempore alia etiam hic surrexerunt templa, nam ut Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinensium fratrum cœnobia omittam, quæ *Chartloni*, *Ienevilli*, & *Staffordi* posuerunt; duæ collegiatæ Ecclesiæ, altera S. Ceadæ cum Decano & X Præbendariis, altera Beatæ Mariæ cum Decano itidem & IX Præbendariolis, erectæ erant. Hodie vero urbs est eximia, frequens, mercium copiosa, civium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commerciis opulenta. Huc enim omnes fere Walliæ commoditates, quasi ad commune utriusque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus utraque lingua in usu, & quibus inter alia, hoc in maximam laudem cessit, quod scholam erudiendis pueris totius Angliæ numerosissimam instituerint, cui Minerval honestissimum Thomas *Aston* primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus sua opera comparavit. Ad hanc urbem, quum Henricus *Percius* junior seditiosum animum in Henricum Quartum induisset, & jam mœnia oppugnaturus esset, quæ ille omni ratione constituerat, potentior fortuna subito discussit. Rex enim ex improviso à tergo cum exercitu instabat, in quem juvenis animose invectus post longam & difficilem pugnam, desperata victoria, in destinatam mortem ruit. Locum vero adhuc *Battlefield* à prælio vocant, in quo sacellum, & unum alterumque sacerdotem Rex victor instituit, ad impetrandam illo prælio occisis peccatorum remissionem. Ab Asoriis insulis gradibus XX, minutis XXXVII; ab Æquatore partibus LII, scrupulis LIII distat hæc *Salopia*.

Præbendæ hæreditario elatæ.

1401. Prælium apud *Shrewsbury*.

Battlefeild.

Ex hac urbe (nescio an operæ pretium & ad nostrum institutum videatur meminisse) postremo erupit anno Salutis CIↃDLI lætifer ille morbus, sudor Anglicus, qui statim toto regno grassatus magnam stragem, hominum præcipue consistente ætate edidit; sudore enim correpti die naturali vertenti aut perierunt, aut convaluerunt. Remedium autem præsens inventum, ut qui sudore interdiu correpti, in vestibus protinus cubitum irent, sin noctu, & in lecto, quiescerent

Sudor Britannicus. Sweating sicknesse.

rent nec loco ad viginti quatuor horas se moverent, quas & insomnes omnino ducerent. Unde hujus origio nec medicorum doctissimis constat. Sunt qui ad gypseum Angliæ solum (cum tamen nisi paucis locis gypseum sit) referunt. *Certis* (inquiunt) *constitutionibus humidis, vapores è solo illo accidit elevari, subtilissimos quidem, corruptos tamen, qui & subtilem etiam inferunt contagionem, cujus analogia est, vel ad spiritus, vel ad tenuem spumam, quæ sanguini supernatat. Quæcunque autem caussa sit, constat analogiam ejus contagionis esse ad subtile sanguinis: propter quod die una aut finitur ægritudo aut æger.* Hæc alii exquirant, observavi ego hunc morbum Angliam superiori seculo ter pervasisse (nec tamen dubito quin olim etiam pervaserit, etsi memoriæ non sit proditum) primum anno CIↃ CCCCLXXXV, quo Henricus Septimus regnum auspicatus, paulo post magnam superiorum Planetarum conjunctionem in Scorpione. Iterum sed mitius, cum peste tamen comitatus tricesimo tertio post anno, Salutis scilicet CIↃ DXVIII, post Oppositionem magnam eorundem in Scorpione & Tauro, quo tempore etiam Belgicam & superiorem Germaniam afflixit. Postremo anno illo CIↃ DLI, tricesimo tertio recurrente, cum alia illorum planetarum coitio in Scorpione vires suas exerceret. Sed de his plus satis, levicula enim videantur illis qui eruditæ experientiæ nihil tribuunt.

H. Fracastorius.

Iuxta hanc urbem multiplices gyros trahit *Sabrina*, & maxime ad *Rossall*, ubi circumductus in se fere redit, antiquissimumque illud navigii genus, quod vetustas dixit rates, hic est usitatissimum, scilicet, ex rudibus asseribus, & tignis connexæ trabes, quæ secundo flumine onera subvehunt, quarum usum & nomen à Germaniæ Rheno nostrates deportarunt, eodemque cum Germanis nomine *Flotes* vocitant. Flumini vero adjacent *Shrawerden* olim Arundeliorum Comitum castrum, postea vero longe honoratissimi viri Thomæ *Bromley*, jampridem Cancellarii Angliæ: *Knocking*, à Dominis *Le-strange* constructum, à quibus ad *Stanlæos*, Derbiæ Comites hæreditario descendit, & huic vicinum *Nesse* (cui rupes confragosa cum antro non incelebri imminet) quod cum *Cheswarden*, Rex Henricus Secundus dedit Ioanni *Extraneo*, sive *Le-Strange*, à quo propagatæ sunt amplissimæ familiæ *Le-Strangorum* de *Knocking*, *Awindelegh*, *Ellesmer*, *Blakmere*, *Luthcham* & *Hunstanton* in Norfolcia. Ab illis vero de *Knocking*, cum postremus nulla mascula prole suscepta obiisset, per Ioannam unicam filiam Georgii *Stanlæi* uxorem ad Derbiæ Comites devenit hæreditas.

Rates, vulgo *Flotes*. — *Shrawerden.* — *Knocking.* — Nesse. — Barones *Le-Strange.* — 20. Ed. 4.

A flumine remotius ad Occiduum agri limitem jacet *Oswestre* sive *Oswaldstre*, Britannice *Croix Oswalde*, urbecula fossa & muro inclusa, exiguoque castello munita, mercatu vero fœlix, pannorum præsertim Wallicorum raro tenuique textu (Levidensas si placet voces) quorum magna vis singulis septimanis hic distrahitur. Nomen habet ab Oswaldo Nordanhumbrorum Rege (cum antea *Maserfield* vocaretur) quem penda paganus Merciorum princeps hic gravi prælio & occidit, & occisum summa cum immanitate discerpsit. Vnde de illo poëta Christianus satis antiquus:

Oswestre — *Welsh cottons.* — 642. Oswaldus interfectus.

Cujus & abcissum caput, abscissosque lacertos
Et tribus affixos palis pendere cruentus
Penda jubet; per quod reliquis exempla relinquat
Terroris manifesta sui, regemque beatum
Esse probet miserum; sed caussam fallit utramque:
Vltor enim fratris minime timet Oswius illum,
Imo timere facit, nec Rex miser, imo beatus
Est, qui fonte boni fruitur semel, & sine fine.

Primam autem originem ex religione habuisse videtur, sanctissimum enim locum habuerunt ejus ætatis Christiani, & Beda miracula hic claruisse ubi Oswaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Mereduci (ut est apud Carodocum Lancabernensem) instauravit, mœnibus *Fitz-Allani* Normanni postea ejusdem Domini, & Arundeliæ Comites circumvallarunt. Solaria vero in Ariete deliquia sibi admodum infesta sensit, anno enim CIↃ DXXXXII, & anno CIↃ DLXVII, cum Solis in Ariete eclipses vires suas exercerent, incendia passa est gravissima. Post recentiorem enim hanc eclipsim, adeo late se fudit incendium, ut ædes plus minus ducentæ in urbe, & suburbiis conflagrarint. Sub hac ad Circium collis est triplici fossa circundatus, quem *Hen-dinas*, id est, *Vetus Palatium* vocant. Vrbem fuisse contendunt vicini, alii tamen sunt qui Pendæ, vel Oswaldi castra existimant. Vix tribus hinc millibus passuum *VVhittington* abest *Fitz-Guarinorum* non ita pridem castrum, qui à Guarino de *Metz* Lotharingo stemma duxerunt, ille vero hæredem Guilielmi *Peverell* qui *VVhittingtoniam* construxisse fertur, in uxorem accepit, & Fulconem genuit, patrem Fulconis illius *Fitz-Gaurini* celeberrimi, cujus ancipites variique in bellis casus magnam apud majores habuerunt admirationem. Et regnante Henrico Tertio facta erat Fulconi *Fitz-VVarin licentia firmandi competenter Castrum de VVhittington*, ut apparet ex Claus. quinto Henrici Tertii. Desiit horum Baronum dignitas tandem in fœmina, & per *Hancfordum* ad *Bourchieros*, qui nunc ad Bathoniæ Comites seculo superiori transivit. Sub hoc quædam prædia tenuit quidam Wrenocus *filius Meurici, qui pro servitio debuit esse Latimerus inter Anglos & Wallos*, id est, *Interpres*. Quod adnoto (ex Inquisitione veteri) ut intelligatur, quid sibi velit nomen illud *Latimer*, quod fere nemo cognovit, cum tamen in hoc regno sit celeberrimum. Ad Borealem agri limitem primum *Shenton* sedes claræ familiæ *Needhamorum*, & inde *VVhitechurch* sive *Album Monasterium* cernitur, tumulis aliquot *Talbottorum* clarum, sed præcipue illius Achillis Anglici Ioannis *Talbott* primi Salopiæ ex hac familia Comitis, cujus Epitaphium, ut formam Sepulchralium inscriptionum pro quolibet ævo videat lector, subjungam, licet tanto heroë minime dignum.

Videin Nor-thumbria. — Eclipses in Ariete. — Whittington. — Vita Fulconis Gallice scripta. — Barones Fitz-Warin. — *Latimer* quid significat. — *Whitechurch.*

ORATE PRO ANIMA PRÆNOBILIS DOMINI, DOMINI IOANNIS TALBOTT, QVONDAM COMITIS SALOPIÆ, DOMINI TALBOTT, DOMINI FVRNIVALL, DOMINI VERDON, DOMINI STRANGE DE BLACK-MERE, ET MARESCALLI FRANCIÆ, QVI OBIIT IN BELLO APVD BVRDEWS VII IVLII MCCCCLIII.

Hi Talbotti ante multos annos hæreditatem Baronum de *Extraneo*, sive *Le-Strange de Black-mere* hoc

Barones Le-Strange de Black-mere.

hoc in loco, uxorio jure creverunt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædesque eorum *Black-mere*, à nigro lacu dictæ plusquam semirutæ in proximo visuntur. Ad quos plurimum tum honoris, tum opum accessit ex nuptiis cum filia & altera hærede Ioannis *Giffard* de *Brimsfeild*, qui antiquæ nobilitatis in agro Glocestrensi fuit, & Matildem unicam filiam Walteri *Clifford* tertii sibi in uxorem acceperat.

Ellesmer. 1205.

Magis ad Occasum *Ellesmer* regiuncula jacet opima & fertilis, quam, ut Chronologia Cestrensis habet, Ioannes Rex Angliæ una cum castello Lewelino North-walliæ Principi in dotem constituit, quum illi filiam suam notham in matrimonium collocasset. Postea ad familiam *Extraneorum* sive *Le-Strange* devenit. Nunc autem Baronem suum habet Thomam *Egerton*, quem virum egregie prudentem, & integre æquum R. Eliz. Magni Sigilli Custodem sibi delegit, & Rex Iacobus Cancellarium constituendo ad summum togatæ dignitatis fastigium evexit, simulque titulo, & honore Baronis de *Ellesmer* exornavit.

Baro de *Ellesmer*.

Comites Salopiæ. H. Huntind. in libello de vitæ miseriis.

Nunc compendio de Salopiæ Comitibus, Rogerus de *Belesmo*, sive *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem instituit Guilielmus Primus, cui & longe maximam hujus regni partem assignavit. Huic successit primum Hugo filius natu maximus sine prole in Wallia occisus, deinde Robertus è filiis alter, vir efferata immanitate in suos ipsius filios, & obsides, quibus suis manibus & oculos eruit, & testiculos execuit; sed tandem læsæ majestatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico Primo conditus, pœnas nefariis sceleribus dignas persolvit, & ejus Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem transcriptus. Post multa tandem secula Henricus VI, anno regni sui vicesimo, Ioannem Dominum *Talbott*, quem ad bellicam virtutem & natura peperisse, & voluntas exercuisse videatur, hoc honore amplificavit. Annoque regni sui vicesimo quarto eundem quem *Salopiæ* & *VVeisfordiæ* Comitem vocat, etiam titulo Comitis Waterfordiæ, Baronia de *Dongaruan*, & *Seneschalsia* Hibernia adauxit. Cum autem ille in prælio ad Castilionem in Aquitania cecidisset una cum Ioanne filio minore Vicecomite *L'isle*, postquam quator & viginti annos magnam Galliæ partem victricibus armis peragrasset; Ioannes filius ex filia & una hæredum Thomæ *Nevill* Domini *Furnivall* natus successit, qui Lancastrensis familiæ signa sequutus, in prælio ad *Northanton* occubuit. Ab hoc prognatus est Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus, à quo *Talbotti* de *Grafton* sunt oriundi. Ioanni tertio successit Georgius, Georgio autem Franciscus ejus itidem filius, qui pater erat Georgii *Talbotti* Comitis Salopiæ, viri honoratissimi, & in magnis Reipublicæ negotiis spectatissimi: cujus filius Gilbertus locum à majoribus traditum summo splendore, & summa virtute hodie tuetur.

Sunt in hac Regione parœciæ plus minus 170.

CHES-

CHES-SHIRE.

Comitatus Palatinus.

QVinta & ultima ex illis Provinciis quas antiquitus tenuerunt CORNAVII, eſt Comitatus Ceſtrenſis, Saxonice Ceſtꞃe-ſcýꞃe, vulgo *Cheſſhire*, & *The County Palatine of Cheſter*, (quod ejus Comites jura Palatina habuerint, omneſque incolæ illis ſolis in *Feudo*, id eſt, *in fide* fuerint) ut illi Regi. Palatinus, ut quod de hoc nomine prius dixi repetam, commune olim erat omnibus qui in Regis Palatio officiis fungebantur, atque eo ſeculo Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus illi qui antea fuit Palatinus, cum authoritate judicandi in ſua regione, ejuſque tum primores quos Barones dixerunt, tum vaſſalli tenebantur Comitis Palatium accedere ad conſulendum ipſi, & ipſius aulam cohoneſtandam.

Petrus Pithæus in Campaniæ deſcr. I. Tilius.

Hæc regio (ut habet Malmesburienſis) *farris, & maxime tritici jejuna, & inops, pecorum & piſcium ferax.* At contra Ranulphus, Ceſtrenſis, *Quicquid Malmesburienſis ad aliorum relatum ſomniavit, omni genere victualium abundat, farris, carnis, piſcis, potiſſime ſalmonis optimi copioſa, mercimonia varia recipit, & refundit, quippe in ſuis confiniis ſalinas habet, mineras, & metalla.* Inſuper & ego hoc addam, ea ineſt virtus pabulis, ut caſei gratiſſimi ſaporis & laudatiſſimi magno numero hic premantur, cujuſmodi reliqua Anglia non exhibet, etiamſi hinc hujus rei caſeariæ peritiſſimæ fœminæ adhibeantur. Dumque hæc ſcribo, non poſſum non obiter mirari quod Strabo olim ſcripſit ſuo tempore quoſdam Britannorum caſei conficiendi eſſe ignaros, & quod Plinius poſtea miratus eſt *barbaras gentes quæ lacte vixerunt, ignorare aut ſpernere tot ſeculis caſei dotem, denſantes id alioquin in acorem jucundum & pingue butyrum.* Vnde colligatur, rationem caſei conficiendi à Romanis deveniſſe. Vtcunque vero ſoli ubertate pluribus Angliæ regionibus cedit hæc regio, præ cæteris tamen eximia ſemper fuit nobilitatis altrix, nec enim alia eſt in Anglia provincia quæ olim plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equeſtres familias numerarit. Ab Auſtro agro Salopienſi, ab Ortu Staffordienſi & Derbienſi, à Septentrione Lancaſtrenſi, ab Occaſu Denbighenſi & Flintenſi circumſcribitur, ad Circium vero * Cherſoneſo longius in altum abit, quæ inter duos ſinus concluſa utrinque inſinuantem Oceanum admittit, in quos etiam ſinus omnia hujus agri flumina conveniunt. In horum Occidentaliorem DEVA, qui à Denbighenſibus dirimit, in Orientalem, tum *VVever*, qui mediam regionem intermeat, tum *Merſey*, qui à Lancaſtrenſibus ſecludit. Nec commodiorem hujus deſcribendi video rationem, quam ſi horum fluminum tractus perſequar. Loca enim quæ ſunt præcipui nominis his impendent omnia. Verum prius hæc de Comitatu Ceſtriæ præmittam ex Luciano Monacho. Ne quis me ſubticere quæ ad laudem incolarum hujus regionis faciant, poſtea coarguat. Author enim ille rarus, & vixit primis Normannorum temporibus, *Si quis autem petit vel in pleno vel in proximo ſecundum habitationem morum Provinciales tangere; inſtar reliquorum viventium pro locis terrarum cæteris Anglis in parte diſſimiles, in parte meliores, in parte inveniuntur æquales. Videntur autem in primis, quod eſt optimum ſecundum generale ſpecimen morum, convivio communes, cibo alacres, hoſpitio liberales, ira faciles, lingua labiles, ſubjectionis ac ſervitutis impatientes, afflictis clementes, pauperibus compaſſibiles, cognatum ſanguinem foventes, labori parcentes, felle duplicitatis immunes, edacitate nil graves, molimina neſcientes, per uſurpatam ſæpe licentiam aliena mutuantes, ſylvis ac paſcuis abundantes, carne ac pecore divites, Britonibus ex uno latere confines & per longam transfuſionem morum maxima parte conſimiles. Illud etiam intuendum, qualiter Ceſtriæ Provincia Limæ nemoris limite lateraliter clauſa à cæteris Anglis privilegii diſtinctione ſit libera & per Indulgentias regum atque excellentias Comitum magis in cœtu populi gladium Principis, quam coronam regum conſuevit attendere, & in ſuis finibus etiam maximas negotiorum diſcuſſiones licenter ac liberius explicare. Ceſtria igitur ipſa Hibernis receptoria, Britannis vicina, Anglorum ſubminiſtrantium annona repleta: ſitu eleganti, portarum poſitione antiqua, duris experimentis exercitata: amne pariter & oculis ſecundum nomen ſuum, civitatis vocabulo digna, ſacrorum vigili cincta cuſtodia, & per miſericordiam Salvatoris divinitatis ſemper auxilio communita.*

Caſei laudatiſſimi.

* Wirrall.

Lucianus Monachus de laude Ceſtriæ.

Dee fl.

Deva Anglice *Dee*, Britannice *Dyffyr-dwy*, id eſt, *aqua Dwy*, ſalmonibus admodum ferax è duobus in Wallia fontibus enaſcitur, & inde denominatum credunt. *Dwy* enim *Duo* illorum idiomate denotat. Alii vero vim etiam verbi ſequentes *aquam nigram*, alii *Dei aquam*, & *divinam* interpretantur. Quamvis autem fontem diis ſacrum *Diuvonam* antiqua Gallorum lingua, quæ eadem erat cum Britannica, Auſonius dixerit, & omnes fluvios Διοπετεῖς, & divinos judicarit antiquitas, Britannique noſtri divinos honores fluminibus detulerint (ut eſt apud Gildam) unde tamen huic noſtro *Dwy* præ aliis divinitatem tribuerint non video. Theſſali, ut legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Iſtrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani, quod conjugalis fidei judex haberetur, honore divino affecerunt; verum nihil video, ut dixi, cur huic flumini nomen divinum indiderint, niſi forte quod alveum ſubinde mutarit, & certo victoriam accolis demonſtrarit, cum invicem infeſti eſſent, prout his vel illis, relicto alveo, magis incubuit. Hoc enim prodidit qui quodammodo credidit Giraldus Cambrenſis. Vel quod obſervarint, pluviis contra quam flumina ſolent, parum increſcere, & quoties crebriori verberatur Auſtro, vicinis agris effuſius innatare. Chriſtianis etiam Britannis ſancta hujus fortaſſe aqua videbatur. Scribitur enim quod cum in procinctu contra Saxones ſtarent terram oſculantes, ex hoc in memoriam ſacratiſſimi Chriſti ſanguinis devotiſſime bibiſſe. Cæterum *Deva*, qui è Wallia potius ruere quam fluere videtur, cum Ceſtrenſes attigerit, lentior BONIVM interluit, quod nonnullis Antonini exemplaribus BOVIVM dicitur, quæ urbs eo ſæculo fuerat inſignis, poſtea monaſterium præclarum, à cujus choro *Bonchor* & *Banchor* Britannis, Anglis Bancoꞃna-býꞃiᵹ, & *Banchor* vocabatur,

Divona.

Flumina ſacra.

Bonium.

Banchor.

Pelagius Hærefiarcha.

Septentrio
Meridies
Occidens.
Oriens
CESTRIA
COMITATVS
PALATINVS.
LANCASTRIÆ PARS
Part of Lancas Shyre.
DARBY SHIRE.
STAFFORDSHIRE
FLINTH SHIRE.
DENBIGH
FLINTH
SHROP SHIRE
SALOPIÆ PARS
DEE FLV
Morsey Flu
WYRHALL HVND
EDDESBURY
BROXTON HVNDRED
BVCKLOW HVNDR
MACCLESFEILD HVNDRED
NORTHWICHE HVNDRED
NANTWICHE HVNDRED
Chester
Millaria Anglicæ, quorum 4 uni Germ. æquip.
Richard the sone of Hugh
Ranulph Meschines
Ranulph Gernones
Hugh Cevelioc E.
Ranulph Blundeuill
John Scot Carle
Hugh Lupus Carle

tur, alumnumque habuit (ut aliqui scribunt) inter multos optimos viros, hæresiarcham illum pessimum Pelagium, qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina Occidentalem Ecclesiam diu exercuit. Vnde Prospero Aquitano *Coluber Britannus* illo versu dicitur,

Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Nec alio nomine hujus memini, quam quod vitia & venena nosse intersit omnium. *In hoc monasterio* (ut inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, cum in septem portiones, cum propositis sibi rectoribus divisum esset; nulla harum minus quam trecentos homines haberet, qui omnes de labore manum suarum vivere solebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio sustulit, quod piis precibus Christi opem pro Britannis Christianis contra Paganos Anglo-Saxones implorassent. Monasticæ vitæ institutum (ut paululum digrediar) incœpit, cum persecutiones crebræ detonarent, tunc enim viri boni, ut securius Deo vacarent, in vastas Ægypti solitudines se subduxerunt, non ut pagani clamitarunt, ut miseriis se sponte involverent, ne miseri essent. Vbi per montes, & saltus in speluncis & cellulis sparsim primum habitarunt solitarii, unde Græce Monachi dicti, postea tamen consultum videbatur, ut in iisdem ædibus (sicut humanitatis ferebat ratio) habitarent, potius quam ut feræ in eremis delitescerent: illorumque erat ut orarent, & labore manuum victum sibi, aliisque egenis pararent, & paupertatis, obedientiæ, & castitatis votis obstringerentur. Hunc Monachismum in Occiduam Ecclesiam primus intulit Athanasius, quem postquam cum clericatu in Africa S. Augustinus, in Gallia S. Martinus, & in Britannia & Hibernia ut fertur, Congellus conjunxissent: incredibile est quam longe lateque fuerit propagatus, quot & quanta illis extructa cœnobia, quæ à communione vitæ sic dicta, ut etiam Monasteria, quod solitudinis speciem aliquam retinuerint, nihilque tunc temporis sacratius habebatur; cum non tantum sibi, sed universo generi humano precibus suis apud Deum, exemplo, doctrina, labore, & industria plurimum prodessent. Verum rebus in deteriora divergentibus sancti illi mores, ut inquit ille, *rebus cessere secundis.* Iam se recipiat oratio.

Vita Monastica.

Rutilius Claudius in Itinerario.

Post hæc tempora omnino concidit hoc Monasterium, Guilielmi enim Malmesburiensis ætate, qui statim à Normannorum ingressu vixit, *Tot* (ut inquit ipse) *hic superfuerant antiquitatis indicia, tot semiruti parietes Ecclesiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantum vix alibi cernas.* Nunc vero intermortuæ urbis, vel Monasterii vix facies remanet, duarumque portarum nomina, *Port Haghan*, & *Port Cleis*, quæ mille passus disjunctæ sunt, remanent, inter quas Romanorum numismata sæpius reperiuntur. Sed ut hoc moneam, non hujus agri censetur BONIVM, sed Flintensis, cujus portio quasi à reliqua divulsa inter Cestrenses & Salopienses hic interjacet.

Banchor, de quo S. Bernardus agit in vita Malachiæ, fuit in Hibernia.

Bonium ad Flintenses spectat.

Deva vero ubi hunc Comitatum subintrat, *Malpas* sive *Malo-passum* in edito colle non procul à ripa suspicit, quod suum castrum habuit, & ob malam, arctam, præruptam, & impeditam viam, quæ *Mala platea* dicta, hoc recentius nomen à Normannis accepit, cum olim eadem fere significatione *Depenbache* Anglis diceretur. Hujus *Baroniam* dedit Hugo Comes Cestrensis Roberto *filio Hugonis*, regnante Henrico Secundo Guilielmus *Patricius* filius Guilielmi *Patricii* eandem tenuit, è cujus posteris Robertus *Patric* proscriptus eadem excidit. Paucis elapsis annis David de *Malopassu* adeptus est per *Breve recognitionis* medietatem ejusdem villæ quæ fuit Gilberti *Clerici*. Baroniæ autem hujus magna pars postea hæreditario ad *Suttones* illos qui Barones de *Dudley*, pars etiam ad Vrianum de *S. Petro*, vulgo *Sampier*, devenit. A Philippo autem juniore filio D. de *Malo passu* genus ducit clarissima equestris familia *Egertonorum*, qui hoc nomen à loco habitationis desumserunt, uti etiam ab aliis ex hac stirpe illi qui de *Cotgrave*, *Overton*, *Codington*, *Golborn*, nomina sumpserunt. De nomine hujus loci antequam discedam, liceat in hoc serio & gravi opere hunc ex Giraldo Cambrensi interponere jocum, *Contigit nostris*, inquit, *diebus, Iudæo quodam cum Archidiacono loci hujus cui cognomen* Peché, *id est*, Peccatum, *&* *Decano cui nomen* Deuill, *id est*, Diabolus, *versus Slopesburiam iter agente, cum Archidiacono forte referente audiret, Archidiaconatum suum à loco qui* Ill-street, *id est*, Mala platea *dicitur, incipere, & usque ad* Malum passum, *id est*, Mal-pas *versus Cestriam durare: considerans & intelligens quoque tam Archidiaconi cognomen, quam & Decani agnomen, lepide satis & facete subjecit: Mirum, inquit, si ab hac unquam patria me mea sors reducat incolumem, cujus quippe* Peccatum *est Archidiaconus*, Diabolus *Decanus*, *Archidiaconatus vero* Malaplatea *sit introitus, &* Malus passus *exitus.*

Malpas.

Ex rotulo *Domesday* Comitatus Cestriæ, Barones de *Malpas.*

Egertoni.

Itiner. lib. 2. cap. 13.

Hinc devolvitur *Deva* per *Shoclach*, ubi quondam fuit castrum, *Aldford*, olim *Ardernorum*, *Pouleford*, ubi suum castrum habuit regnante Henrico Tertio Radulphus de *Ormesby*, & *Eaton*, sedem celebris familiæ *Gros-venour*, id est, *Grandis venator*, cujus posteri nunc corrupte *Gravenor* dicuntur.

Shoclach.

Grosvenour.

Paulo superius ad idem flumen prope æstuarium, quod SETEIA pro *Deia*, Ptolemæo dicitur, urbs clara sedet, quam Ptolemæus ille DEVNANAM, Antoninus DEVAM à flumine, Britanni *Caer-Legion*, *Caer-Leon Vaur*, *Caer-Leon ar Dufyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, ut majores nostri Legea-ceᵲceᵲ dixerunt, à castris legionis, & nos contractius *West-Chester* ab Occidentali situ, & *Chester*, juxta versiculum,

Deunana. Deva.

Cestria de castris nomen quasi Castria sumpsit.

Chester.

Nomina enim hæc proculdubio à Legione Vicesima Victrice sunt deducta. Hæc enim Galba Imperatore iterum, & Tito Vinio Coss. in Britanniam transmissa fuit, quæ cum nimia & formidolosa legatis tam Consularibus, quam Prætoriis extitisset, Iulium Agricolam à Vespasiano præfectum habuit, & tandem sedem hac in urbe accepit, quam nec multos ante annos constructam, & ORDOVICVM cervicibus impositam opinor: quamvis non desint qui vel ipsa Luna hanc vetustiorem esse contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis ante sæculis positam. Sed plebeios hos antiquarios vel ipsum nomen ab errore tam crasso averteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis sonare diffiteri non possunt, utrum vero æquius melius fuerit urbem à Legione magna, vel à Leone Gigante denominari viderint docti; cum in Hispania Tarraco-

raconensi à Legione VII Germanica regnum nunc *Leon* dicatur, & Legionem XX, quam Britannicam, Valentem Victricem, atque Valeriam Victricem alii falso dicunt, hac in urbe egisse Ptolemæus, Antoninus, & Septimii Getæ nummus antiquus comprobent, è quo hanc etiam Coloniam fuisse constat: inscribitur enim in parte aversa COL. DIVANA LEG. XX VICTRIX. Romanæ autem magnificentiæ argumenta nunc supersunt paucula præter pavimenta tessellata, superiori ætate plurima exhibuit, quod suis verbis Ranulphus hujus urbis monachus è suo Polychronico tibi dicet, *Viæ sunt hic subterraneæ lapideo opere mirabiliter testudineatæ, triclinia concamerata, insculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, hic & numismata Iulii Cæsaris, aliorumque illustrium inscriptione insignita quandoque sunt effossa.* & Rogerus Cestrensis in Policratico, *Intuenti fundamenta lapidum in viis enormium videretur potius Romano, sive giganteo labore quam Britannico sudore fundata.* Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus, quæ duo plus mill. pass. ambitu colligunt, includitur; XI parochiales Ecclesias numerat, castrum eminet prope flumen à Comitibus constructum, ubi fora Palatinatus, & *Assisæ*, (quas vocant) bis quotannis habentur. Ædificia sunt nitida, & projectis mœnianis porticus utrinque per primarias plateas ducunt. Sed rebus secundis non perpetuo tenore usa est, primum ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis excisa, restaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, statimque Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantem vidit. Ipsum enim triumphali navicula ad proram sedentem Kinnadius Rex Scotorum, Malcolinus Cimbrorum, Maconus Manniæ & Insularum, omnesque Walliæ principes in fidem adacti, quasi remiges remis incumbentes per *Devam* fluvium læto spectaculo duxerunt. Insequente tempore, circa annum reparatæ Salutis CIↃ LXXXXIIII, cum pia æmulatione, ut inquit ille, *Ecclesiarum basilicæ decentiore forma exurgerent, & orbis Christianus quasi excutiendo semet, rejecta vetustate passim candidam Ecclesiarum vestem indueret*, Ecclesiam quam Leofricus Comes in honorem Werburgæ virginis posuerat, Hugo primus è Normannico genere Cestriæ Comes restauravit, & authore Anselmo, quem è Normannia evocarat, monachis concessit. Nunc vero Henrici IIII Germaniæ Imper. sepultura, quem abdicato imperio heremiticam hic vitam duxisse ajunt, & Episcopali sede celeberrimum. Quam statim à Normannica victoria Lichfeldensis Episc. Petrus à *Lichfeldia* huc transtulit, sed ea ad *Conventriam*, & postea ad sedem suam pristinam reducta, *Deva* diu hac dignitate viduata jacuit, donec patrum memoria Henr. VIII exturbatis monachis Præbendarios instituerit, & denuo Episcopum restituerit, cui hunc agrum, Lancastrensem, Richmondiam &c. subjecit, & in jurisdictione Archiepiscopi Eboracensis esse jussit. Verum ad vetustiora gradum referamus. Cum jam templum conditum esset, Normannici Comites mœnia, & castra adjecerunt. *Vti enim Episcopus tenuit de Rege quod ad suum pertinet Episcopatum* (sic enim legitur in libro, quo Angliam censuit Guilielmus Magnus) *ita totam reliquam civitatis partem Comites cum suis hominibus de Rege tenuerunt. Geldabat autem pro* L *hidis, erant domus* CCCCXXXI, *quæ geldabant, Monetarii autem septem. Quando Rex ipse ibi veniebat reddebat ei unaquaque Carrucata* CC *Hesthas, & unam cunam plenam cervisiæ, & unam butyri ruscam.* Et ibidem, *Ad murum civitatis & pontem reædificandum de unaquaque hida Comitatus unum hominem venire præpositus edicebat. Cujus homo non veniens Dominus ejus* XL *solidos emendabat Regi & Comiti.* Si velitationes inter Wallos & Anglos primis Normannorum temporibus, incursiones, excursiones, suburbii de *Hanbrid*, ultra pontem iterata incendia, unde *Treboeth* Wallis, id est, *Oppidum incensum* dicitur, & murum è Wallorum craniis longe ibi ductum sigillatim persequerer, mei oblitus in Historicorum messem falcem immittere viderer. Iam inde vero inprimis floruit *Cestria*, Comitatumque per se *incorporatum* Rex Henricus VII instituit. Nec quicquid abest, quod in florentissima civitate desideretur, nisi quod Oceanus molendinis quibusdam in *Devæ* alveo quasi succensens se sensim subduxerit, nec civibus, ut pridem, portus opportunitatem præbeat. Longitudinem gradibus XX, scrup. XXIII, Latitudinem gradibus LIII, scrup. XI, definitam habet. Si plura de hac urbe desideres hæc habe ex Luciano illo Monacho qui ante annos fere quingentos vixit, *Primo videndum quod* Cestria, *quæ ædificatur ut civitas, cujus positio invitat aspectum, quæ in Occiduis Britanniæ posita legionibus ex longinquo venientibus receptoria quondam ad repausandum fuit: & Romanis ut servent limitem imperii, claves, ut ita dixerim, Hibernorum custodire sufficit; nam contra aquilonare cornu Hiberniæ opposita non tam crebro quam continue ob caussas meantium & commoda mercium diversarum, velis aptatis viam aperit cursibus navium atque nautarum. Dumque in Orientem protendit intuitum, non solum Romanam ante se cathedram & imperium, verum & orbem prospicere universum: ut tanquam spectaculum proposita sit obtutibus oculorum. Fortia facta, series longissima rerum, & quicquid in orbe, quibusque personis, locis, temporibus bene gestum etiam cognoscantur, quod male actum etiam caveatur. Quæ à ventis quatuor portas quatuor habens ab Oriente prospectat Indiam, ab Occidente Hiberniam, ab Aquilone majorem Norveiam, à Meridie eam quam divina severitas ob civiles & naturales discordias Britannis reliquit angularem angustiam. Quæ olim dissidiis & odiis amaris Britanniam in Angliam mutavere, & quibus adhuc moribus fulgeant qui vicinantur eis cum lachrymis legunt. Habet præterea nostra Cestria ex Dei munere ditantem atque exornantem amnem, secus urbis muros pulchrum atque piscosum & à Meridiano latere receptorium navium ab Aquitania, Hispania, Hibernia, Germania venientium, qui (remige Christo) per laborem & prudentiam mercatorum bonis pluribus reparant & reficiunt urbis sinum, ut modis omnibus consolati per gratiam Dei nostri etiam frequenter, uberius & profusius bibamus vinum: quoniam illa regionum loca gaudent proventibus vinearum. Præterea reumate quotidiano non cessat eam revisere maris patentissima plenitudo, quæ apertis & opertis latissimis arenarum campis indesinenter grate vel ingrate aliquid mittere vel mutare consuevit, & suo accessu vel recessu afferre quippiam vel auferre.*

Ab urbe in Circium procurrit laxior Chersonessus hinc *Deio* æstuario, illinc *Merseio* conclusa, nos *VVirall*, Britanni, quod angulus sit, *Kill-gury* vocant: olim tota saltuosa & inculta fuit, ut perhibent incolæ, sed *Deforrestavit* Edwardus Tertius.

Chester Colonia Romanorum.

The Rowes.

Circiter an. 960.

Ecclesiæ restauratæ. Glaber Rodolphus.

Wirall.

tius. Nunc vero oppidis undique conſita, ſalo tamen quam ſolo fœlicior habetur, hoc enim frugibus eſt minus benignum, illud piſcibus inprimis fœcundum. Hujus ingreſſu ad Auſtrum *Shotwick* caſtrum Regium æſtuario incumbit, ad Boream eſt *Hooton*, Manerium quod tempore Richardi Secundi ad *Stanleios* devenit, qui à quodam Alano *Sylveſtre* genus repetunt, cui Ranulphus ejus nominis primus Ceſtriæ Comes *Ballivam Forreſtæ de VVirall* cornu tradito contulit. Huic contiguum eſt *Poole*, unde loci Domini qui diu dignitate floruerunt, nomen aſſumpſerunt, & in proximo *Stanlaw*, id eſt, ut interpretantur religioſi ejuſdem loci, *Saxeus collis*, ubi monaſteriolum poſuit Ioannes *Lacy* Conſtabularius Ceſtriæ, quod poſtea propter inundationes tranſlatum ad *VVhaley* in Comitatu Lancaſtrenſi. In extremitate autem hujus Cherſoneſſi, inſula modica, jejuna, & arenoſa, *Il-bre* vocant, adjacet; quæ ſuam olim Monachorum cellulam habuit. Interius ad Ortum ab hac Cherſoneſſo ſaltus objacet celebris, *The Forreſt of Delamere* cujus hæreditarii *Forreſtarii* ſunt *Dawni* de *Vtkinton*, præclaro genere prognati, utique à Ranulpho de *Kingleigh*, cui Ranulphus primus Ceſtriæ Comes illam *Forreſtariam* hæreditario jure tenendam donavit. In hoc ſuam urbeculam Eadeſburg, id eſt, ſi interpreteris, *Fœlix oppidum*, poſuit Ædelfleda Mercia, quæ exoleto jam nomine, rudetum effectum, *The chamber in the forreſt* vocatur, & ad unum & alterum hinc milliare alterius oppidi *Finborrow* ab eadem extructi parietinæ viſuntur.

Law quid. 1173.

Il-bre.

Finborrow.

Per ſuperiorem hujus ſaltus partem *VVever* fluvius defertur, qui è lacu effunditur in Auſtrali parte Comitatus, ad *Ridly*, claræ & vetuſtæ familiæ *Egertonorum* ædes, qui à Baronibus de *Malpas*, ut dixi, prognati, non procul à *Bunbury*, ubi collegium extruxerunt, & à *Beeſton* caſtro, magno mœnium ambitu, crebris turribus, monte, præcipitioque defenſo, quod ultimus Ranulphus Ceſtriæ Comes conſtruxit. De quo Lelandus noſter:

Ridly.

Beeſton.

> *Aſſyrio rediens victor Ranulphus ab orbe,*
> *Hoc poſuit Caſtrum terrorem gentibus olim*
> *Vicinis, patriæque ſua memorabile vallum.*
> *Nunc licet indignas patiatur fracta ruinas,*
> *Tempus erit quando rurſus caput exeret altum,*
> *Vatibus antiquis ſi fas mihi credere vati.*

Hinc *VVever* primo Auſtrum petit haud procul à *VVoodhay*, ubi celebris illa equeſtris familia de *VVilburham* magno ſplendore diu incoluit, per *Bulkeley* & *Cholmondley*, quæ clariſſimis Equitum familiis nomina impertierunt, nec longe hinc à *Baddely* habitatione olim antiquæ familiæ de *Praeriis*, illinc à *Cumbermer*; ubi monaſteriolum poſuit Guiliel. *Malbedeng*. Vbi hic fluvius Auſtralem agri limitem attingit inter ericeta & jacentia loca, in quibus, uti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, ut credunt, defoſſas ſæpe eruunt. Poſtea fertiles irrigans agros fluviolum ab Ortu admittit, ad quem *VVibbenbury*, à Wibba Merciorum Rege ita dicta. Cui adjacent *Hatherton* ſedes olim *Orbeiorum*, deinde *Corbettorum*, nunc vero Th. *Smith* filii Laurentii *Smith* Equitis aurati, *Dodinton* Delveſiorum, *Batherton* Griphinorum, *Shavinton* Wodenothorum (qui ex nomine genus ab Anglo-Saxonibus traxiſſe videantur) & aliarum inſignium familiarum, quibus hic Comitatus ubique abundat. Inde *VVeverus* per *Nantwich*, non procul à *Midlewich*, ad *Norwich* decurrit. Hæ ſunt ſalinæ nobiles, quinque vel ſex mill. paſſ. invicem diſtantes, ubi è puteis muria, ſive aquæ ſalſæ hauriuntur, quas non lignis ardentibus infundunt, ut veteres Galli & Germani ſolebant: ſed ſubjecto igne decoquunt, ut ſal conficiatur. Nec addubito, quin hæ Romanis cognitæ fuerint, & quod Salarium vectigal hinc penſitatum. A *Midlewich* enim ad *Northwich* via nobilis duxit, quæ è glarea in eam altitudinem educta fuerat, ut Romanorum opus facile agnoſcas, cum glarea tota hac regione ſit admodum rara, & inde ad privatorum ædificia hodie devehatur. Scribit Matth Pariſienſis, Henricum Tertium has Salinas obſtruxiſſe, cum hunc agrum hoſtilem in modum devaſtaſſet, ne inde tumultuantibus ea tempeſtate Wallis commeatus ſuppeditaretur. Sed cum placidi pacis radii illucerent, denuo apertæ fuerunt. *Nantwich*, quod primum *VVever* fluvius inviſit, maximum hujus Comitatus & ſtructura elegantiſſimum cenſetur oppidum, Britannis *Hellath VVen*, id eſt, *Salina candida*, quod candidiſſimus ſal ibi coquitur, Latinis *Vicus Malbanus*, fortaſſe à Guilielmo, qui *Malbedeng*, & *Malbanc* dictus, cui in Normannica Angliæ expugnatione obtigit. Vnicam habet Salinam (*Brinepit* vocant) quatuordecim plus minus pedes à flumine, è qua aquam ſalſam in domos per alveos ligneos ſubvehunt, in quibus doliola ſunt terra defixa, quæ illa aqua complent, & ſigno campana dato cacabis plumbeis, quarum ſex ſunt ſingulis domibus, ignem ſubjiciunt, aquam coquunt, & mulierculæ (*VVallres* vocant) raſtellis ligneis è fundo ſalem educunt, & corbibus imponunt, è quibus liquor defluit, & ſal ſubſidet. Eccleſia, quam habet unicam, perpulchra eſt, & ſpectavit, ut accepi, ad monaſterium de *Cumbermer*. Hinc *VVever* curſu ſatis obliquo tendens ab Ortu fluviolo augetur, qui à *Crew*, quod celebris eodem cognomine familia olim incoluit, delabitur. Longiuſque ab Occidentali ripa cernitur *Calveley*, quæ ſedem & nomen præbuit nobili Calveliorum familiæ, è qua regnante Richardo Secundo Hugo de *Calvely* Miles, arte militari ita in Gallia inclaruit, ut vividæ ejus virtuti nihil fuerit impervium. Inde per *Minſhull*, Minſhullorum domum, & per *Vallem Regalem* monaſterium ab Edwardo Primo amœniſſima valle locatum, ubi nunc incolit clara familia Holcroftorum, *VVever* iter accelerat ad *Nortwich*, quod Britannice *Hellath Du*, id eſt, *Salina nigra* vocatur, ubi etiam fons ſalſus eſt uberrimus, & profundus, gradibus circumpoſitis, per quos qui aquam utribus pelliceis extrahunt, ſeminudi ad alveos ſive canales aſcendunt, & infundunt, quibus in ædes Salinarias defertur, juxta quas plurimæ ſunt lignorum ſtrues. Hic *VVever* confluentem *Danum* in ſe admittit, cujus ductum jam ſequamur.

Woodhay.
Bulkeley.

1134.
Arbores ſubterraneæ.
Salinæ.

Nantwich.

Calvely.

Vale royall.

North-wich.

Dan vel *Daven* è montibus qui ad Ortum Staffordienſes & Ceſtrenſes interdividunt effluens, ſolitarius fertur ad CONDATE ab Antonino memoratum, nunc corrupte *Congleton* dictum, cujus medium *Howty* rivulus, ab Ortu *Daningſchow*, & à Septentrione ipſe *Danus* irrigant. Licet

vero

vero hoc ſua amplitudine & frequentia Prætorem & ſex Senatores habere meruit, capellam tamen ſolum habet, eamque ligneam, præter chorum & turriculam, quæ Aſtburienſem Eccleſiam ad unum & alterum milliare diſtantem matrem agnoſcit. Hæc enim perpulchra eſt, cujus porticus Occidentalis ipſam Eccleſiam, quæ ſane alta, ſua altitudine adæquat, & pyramidē adjunctam habet. In cœmeterio duæ jacent ſepulchrales Militum effigies, in quorum ſcutis ſunt duæ directæ areolæ ſive *Barræ*. Verum cum coloribus ſuis deſtituantur non facile quis dixerit fuerintne ex *Breretonis*, *Mamwaringis*, vel de *Venables*, quæ clariſſima ſunt in vicinia familiæ, & ejuſmodi *Barras* variantibus coloribus gentilitiis in clypeis geſtant.

Deinde *Davenport* vulgo *Danport* accedit, quod in ſuum nomen inſignem familiam de *Davenport* adoptavit, & *Holmes Chapell*, itinerantibus notum, ubi pontem conſtruxit avorum memoria *I. Needham*. Iuxta quod ad *Rudheath* perfugium olim erat & quaſi aſylum cum incolis hujus agri tum peregrinis, qui in leges peccarant, ut ibi annum & diem ſecure agerent. Inde *Kinderton* ſubluit antiquam ſedem antiquæ proſapiæ de *Venables*, qui ab ipſo primo Normannorum adventu hic claruerunt & vulgo Barones de *Kinderton* appellantur. Sub hoc ad Auſtrum etiam in Danum *Croco* fluviolus influit, qui è lacu *Bagmere* effuſus præterfluit *Brereton*, quod ut nomen fecit claræ, antiquæ & numeroſæ Breretonorum equeſtri familiæ, ita Guil. *Brereton* eques auratus magnificis ædificiis loco plurimum ſplendoris nuper adjecit. Mirum eſt, quod plurimorum tamen fide conteſtatum audivi, & vulgo creditum: priuſquam aliquis hæres hujus Breretonoru m familiæ diem clauſerit extremum, arborum, trunci in lacu adjuncto per aliquot dies innatare cernuntur. Cujuſmodi Leonardus Vairus refert ex fide Cardinalis Granvellani, ſcilicet prope Monaſterium S. Mauritii in Burgundia eſſe vivarium, in quo juxta numerum monachorum piſces ponuntur, illorum ſi quis ægrotet, piſciculus quoque ſemivivus cernitur ſupernatare, quod ſi monachus è vita migraturus eſt, paucis ante diebus piſcis moritur. De his, ſi modo vera ſint, nihil habeo quod dicam (nec enim ſum ego Teratoſcopus) ſed hæc & hujuſmodi vel Angeli ſancti cuſtodes noſtrorum corporum, vel Diaboli, qui Dei permiſſu potenter in hoc mundo inferiore potentiam ſuam exerunt, conficiunt. Illi cum utrique ſint naturæ intelligentes, certo deliberatoque conſilio & fine, non temere nova moliuntur: Salutem & incolumitatem quærunt ac ſpectant generis humani Angeli, perniciem contra aut excruciationem, vel ludificationem Diaboli. Sed hæc præter propoſitum.

Lib. 2 de Faſcino.

Angeli.

Diaboli.

Croco prætervectus *Brereton* paulo poſt *Midlewich* inviſit, prope confluentes cum *Dano*, ubi duo ſunt ſalſi fontes exili fluviolo diſcreti, *Sheathes* illi vocant, quorum alter niſi ſtatis temporibus non paret, quia libenter ejus aquam ut majoris efficaciæ ſuffurantur. Hinc fertur *Danus* ad *Boſtocke* olim *Boteſtoc*, vetuſtam ſedem claræ & equeſtris familiæ *Boſtokiorum*, quæ per nuptias Annæ unicæ filiæ Radulphi filii & hæredis Adami de *Boſtok* Equitis aurati ad Iohannem *Savage* cum ampliſſimo patrimonio demigravit. Ex antiqua hac *Boſtokorum* familia tanquam ex ſtirpe numeroſa ejuſdem nominis progenies in Comitatibus Ceſtriæ, Salopiæ, Bercheriæ, & alibi orta eſt. Cum jam *Danus* ſub *Northwich*, de qua dixi, cum *VVevero* aquas conſociaverit, in Occaſum recta prolabitur *VVever*, Peverumque recipit ab Ortu, qui præterfluit, & nomen facit *Pevero*, ubi habet ſedem vetuſta illa nobilis familia de *Meinilwarin* vulgo *Manewaring*, è qua Radulphus duxit filiam Hugonis *Kevelioc* Comitis Ceſtriæ, ut conſtat ex charta antiqua penes Ranulphum ejuſdem familiæ nunc hæredem. Curſum inde agit Weverus per *VVinington*, quod ſedem & nomen claræ & antiquæ *VViningtonorum* familiæ dedit, nec procul à *Merbury*, quæ à ſtagno ſubjecto ſic dicta itidem celebri illi familiæ de *Merbury* nomen contulit. Hinc pergit fluvius juxta *Dutton*, hæredium inſignis familiæ Duttonorum, qui ab Hudardo quodam Ceſtrenſium Comitum affine genus deducunt, & quorum magna eſt authoritas veteri inſtituto in omnes tibicinas, fidicinas, & citharœdos hujus provinciæ, ex quo R. *Dutton* adoleſcens animo, & manu promptus collecta id genus hominum tumultuaria manu Ranulp. ultimum Ceſtriæ Comitem Wallicis hoſtibus circumfuſum obſidionis periculo fortiter liberaſſet. Nec tacendum eſt *Nether VVhitley* hoc in tractu, unde prodierunt *Tuſchetti* ſive *Towchetti*, qui Barones *Audley* de *Healye*. Iam Weverus ille interlabens inter *Frodesham* antiquioris notæ Caſtrum, & *Cliſton*, nunc *Rock-Savage*, Savagiorum recens extructas ædes, qui hic per nuptias opimos proventus conſequuti ſunt, demum *Merſey* æſtuarium ſubintrat. Hoc vero ſic nominatur à *Merſey* flumine, quod *Ceſtrenſes* & *Lancaſtrenſes* interluens ibi tandem exoneratur, cum inter alia minus nota oppidula *Stockport*, quæ Baronem ſuum olim habuit, allueritꝫ & *Bollin* fl. admiſerit ex ampla illa Foreſta de *Maclesfeld*. Huic quod Foreſtæ illi nomen fecit imponitur *Maclesfeld*, ubi collegium conſtruxit T. *Savage* primum Epiſcopus Londinenſis, & poſtea Eboracenſis Archiepiſcopus, in quo nonnulli ex inclyta illa Savagiorum ſtirpe contumulantur, & *Dunham*, quod ab Hamone de *Maſcy*, per *Fittones*, & *Venables* ad claram familiam de *Booth* hæreditario deſcendit. Inde *Merſejus Thelwall* accedit cum non longe reliquerit *Knotsford*, id eſt, *Canuti Vadum*, quod duplex eſt, ſuperius & inferius; & *Lee*, unde ejuſdem cognominis ut generoſa & eximia, ita numeroſa propagata eſt familia. *Thelwall* autem nunc viculus eſt obſcurus, olim urbs ſatis magna ab Edwardo Seniore conſtructa, & ſic dicta, teſte Florilego, ab arborum truncis, ramis acciſis, & in terram defixis, quibus murum circumduxit. Saxones enim truncos Dell, & murum *Wall*, ſua lingua nominarunt. Et ad ipſum fluminis oſtium *Runchorne* ſedet eodem ſæculo ab Edelfleda conditum, & eodem fato nunc in pauculas caſas redactum. Edelfleda illa, ut ſemel dicam, cujus ſæpe memini, Regis Edwardi Senioris ſoror, & Ethelredi Merciorum ſubreguli uxor, Merciis (defuncto marito) difficillimis temporibus magna laude octo annos præfuit, de qua in Henrici Huntingdonenſis hiſtoria hæc Encomiaſtica carmina leguntur,

Midlewich.

Boſtok.

Pever.

Dutton.

Chronicon Walliæ.

Thowchett.

Rock-Savage.

Maclesfeld.

Thellwall.

Runkhorne.

Elfleda, ſive Ethelfleda.

O Elfleda potens, ô terror virgo virorum,
Victrix naturæ, nomine digna viri.
Te quo splendidior fieres natura puellam,
Te probitas fecit nomen habere viri.
Te mutare decet, sed solam, nomina sexus,
Tu regina potens, Rexque trophæa parans,
Iam nec Cæsarei tantum meruere triumphi,
Cæsare splendidior virgo virago, Vale.

Sub *Runckhorne* paulo interius cernitur *Haulton* oppidum cum suo castro, quod Nigello cuidam Normanno donavit Hugo Lupus Comes Cestriæ, ea lege, ut esset Cestriæ Constabularius, per cujus posteros temporum vicissitudine ad familiam Lancastrensem devenit. Nec tacendum, quod Guil. filius Nigelli illius monasterium ad *Norton* adjunctum fundavit, quod nunc ad *Brokos* ex antiqua stirpe spectat. CANGOS veteres Britanniæ populos diu multumque quæsitos an hoc in agro collocarem, diu multumque subdubitavi. Ita enim suis velis obtendit vetustas, ut nullis hactenus vestigiis indagari potuerint. Quamvis autem flos ille hominum politiorum Iustus Lipsius me hic judicem capit, ego ingenue fateor, nihil habeo quod judicem, & malim illam judicandi provinciam cuivis rogare, quam mihi assumere. Nihilominus si CEANGI, & CANGI iidem fuerint, & quid ni? satis probabile fit, eos hoc in tractu insedisse. Dum enim hæc recognovi, à fide dignis accepi viginti massas plumbeas hic in ipso littore erutas fuisse, forma oblongiori sed quadrata, in quarum superiori parte, in concavo hæc legitur inscriptio:

IMP. DOMIT. AVG. GER. DE CEANG.

In aliis vero,

Anno Christi 78.

IMP. VESP. VII. T. IMP. V. COSS.

Quod monumentum videatur erectum fuisse ob victoriam in Cangos. Huc etiam facit ipse situs ad mare Hibernicum, scribit enim Annalium XII Tacitus, Imperante Nerone ab Ostorio *ductus in Cangos exercitus, vastati agri, prædæ passim actæ, non ausis aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. Iam ventum haud procul mari quod Hiberniam spectat, cum ortæ apud Brigantes discordiæ retraxere ducem.* Sed ex superiori inscriptione ante Domitiani tempora non subjugati videantur, & ex temporum sane ratione, cum Proprætor in Britannia esset bellicosissimus ille Iulius Agricola. Ptolemæus etiam ΚΑΓΚΑΝΩΝ promontorium hoc in littore collocavit. Nec ego alibi quærere ausim quam in hoc tractu stationem illam CONGANIOS, ubi senescente Romano imperio, numerus vigilum cum suo Præfecto sub Britanniarum Duce, vigilias egit. Sed suum cuique per me liberum esto judicium.

Anno Christi 51.

Concangii.

Comites Cestriæ.

Quod ad Comites spectat, Saxonibus omissis, qui tantum Comites officiales, non hæreditarii erant, Guilielmus primus Hugonem cognomine *Lupum* Vicecomitis Abrincensis in Normannia filium, primum hæreditarium, & Palatinum Cestriæ Comitem creavit, *totumque hunc Comitatum tenendum sibi, & hæredibus ita libere ad gladium: sicut ipse Rex tenebat Angliam ad coronam, dedit,* (hæc enim sunt verba donationis) qui statim sibi Barones substituit, Nigellum Baronem de *Haulton*, cujus posteri Laceiorum nomen, eo quod *Laceiorum* hæreditas illis obtigerat, acceperunt, Comitesque fuerunt Lincolniæ: Robertum Baronem de *Monte-alto* Comitatus Cestriæ Seneschallum, quorum ultimus sine sobole Isabellam Angliæ Reginam & Ioannem de *Eltham* Cornubiæ Comitem hæredes scripsit: Guilielmum de *Malbedenge* Baronem de *Malbanc*, cujus nepotis filiæ ad *Vernonos* & *Bassettos* suis nuptiis hæreditatem transtulerunt: Richardum *Vernon* Baronem de *Sipbroke*, cujus hæreditas deficientibus tandem masculis ad *Wilburhamos*, *Staffordos*, & *Litleburios* per sorores devenit: Robertum *Filium Hugonis* Baronem de *Malpas*, qui, ut videtur, sine sobole obiit, ut prius diximus: Hammonem de *Mascy*, cujus possessiones ad *Fittonos* de *Bolin* descenderunt: Gilbertum *Venables* Baronem de *Kindreton*, cujus posteri recta serie ad nostra usque tempora floruerunt, N. Baronem de *Stockport*, cui tandem *Warrenni* de *Poynton* è familia illustri Comitum Warrenniæ & Surriæ conjugii jure successerunt. Hi sunt quos hactenus investigare potui Barones Comitum Cestriæ. Qui, ut est in antiquo libello, *suas Curias habuerunt liberas de omnibus Placitis & querelis, exceptis Placitis ad gladium Comitis pertinentibus.* Eorumque fuit, Comiti in consilio adesse, eundem observare, & aulam ejus sæpius honoris gratia accedere, atque ut in Membranis est vetustis, *Tempore guerræ in Wallia tenebantur invenire pro quolibet feodo Militis unum equum coopertum, vel duos discopertos infra divisas Cestrisciriæ. Et eorum Milites, & liberi tenentes loricas & haubergella habeant, & Feoda sua per corpora sua defendant.*

Barones Comitis Cestriæ.

Cestriæ Comites.

Hugoni Comiti primo, de quo modo dixi, successit Richardus ejus filius, qui sine prole naufragio periit cum Guilielmo Regis Henrici Primi unico filio, & aliis nobilibus inter Normanniam & Angliam anno MCXX. Richardo successit Ranulphus de *Meschines*, Comes tertius Hugonis Comitis è sorore nepos, filiumque reliquit Ranulphum dictum de *Gernoniis* quartum Cestriæ Comitem, virum bellicosum & qui Stephanum Regem in obsidione Lincolniæ cepit. Hugo cognominatus *Kevelioc* ejus filius fuit Comes quintus, qui obiit anno MCLXXXI, filiumque reliquit Ranulphum Comitem sextum, nominatum de *Blundevill*, qui cum *Chartley* & *Beeston* castra, & monasterium *De la Cresse* construxisset, sine liberis defunctus hæredes reliquit quatuor sorores, Matildem uxorem Davidis Comitis Huntingdoniæ, Mabiliam Guilielmi de *Albineio* Comitis Arundeliæ, Agnetem Guilielmi de *Ferrariis* Comitis Derbiæ, & Hawisiam Roberti de *Quincy*. In Comitatu autem successit Ioannes cognomine *Scotus* filius Davidis Comitis ex Matilde illa primogenita. Qui cum itidem nulla suscepta prole diem obiisset, Rex Henricus Tertius tam lauto patrimonio oculum adjiciens *Domanio* Regio adscripsit, Ioanisque sororibus alios alibi reditus assignavit. Ne (ut ipse Rex dixit) tanta hæreditas inter colos diduceretur, ipsique Reges postquam ad eos pervenit hic Comitatus, antiqua *Palatina Iura* & conventus hic tenuerunt (quod Galliæ Reges in Campaniæ Comitatu fecerunt) ut *Palatinatus* honorem conservarent. Honor ille deinceps Regum primogenitis cessit, & primum Edwardo Henrici Tertii filio, qui cum à Baronibus captus, detineretur, Simoni de *Monteforti* Leicestrensi Comiti, ut redimeretur, tradidit: sed Simone statim interfecto, ad regiam familiam cito rediit, Edwardusque Secundus filium suum primogenitum Comitem Cestriæ & *Flint* instituit, titulisque illis puerulum ad Comitia Parlamentaria evocavit. E Comitatu postea in Principatum erexit Parlamentaria authoritate Richardus Secuudus, eidemque Principatui adjunxit *Castrum Leonis* cum territoriis *Bromfeid* & *Yale*, castrum *Chirke*, cum *Chirck-land*, Castrum *Oswaldes-street*, Centuriam & undecim oppida ad illud castrum spectantia cum Castris Isabellæ, & *Delaley*, & aliis latifundiis, quæ Richardo Comite Arundeliæ tunc proscripto, regio Fisco accesserant; ipseque Richardus *Cestriæ Princeps* dictus fuit: verum pauculos post annos evanuit illa appellatio, cum illius Parlamenti leges refixisset Henricus Quartus, & recidit in Comitatum Palatinum, hodieque jurisdictionem Palatinam retinet, quam administrant *Camerarius*, *Iudex specialis*, *Barones Scaccarii duo*, *Servientes ad legem tres*, *Vicecomes*, *Attornatus*, *Escaetor*, &c.

Io. Tillus

Parœcias plus minus 68 habet hic Comitatus.

Regnum Merciorum.

NUnc CORNAVIORUM regiones perambulavimus, quæ una cum CORITANIS, DOBUNIS, & CATVELLANIS regnum in Heptarchia Saxonica constituerunt, quod illi Ɯyꞃcna-ꞃic, & Ɯeaꞃc-lonꝺ, Latini *Merciam* dixerunt, à Ɯeaꞃc Anglica dictione, quæ limitem significavit, reliqua enim regna huic collimitarunt. Longe amplissimum erat hoc regnum inchoatum à Crida Saxone circa annum DLXXXVI, à Penda prolatis undique finibus adauctum Christiana religione sub Penda Rege paulo post imbutum. Verum hujus periodo annis CCL confecta, in *West-Saxonum* potestatem sero concidit, cum omni bellorum injuria à Danis non paucis annis fuisset dilaniatum.

SILV-

SILVRES.

Consultissimum nunc videtur priusquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad VValliam, sive Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum sedem paulisper digredi, nec hoc erit in mea opinione digredi, sed naturæ ordinem recta sequi. Cornaviis *enim proxima obtenditur, & quasi suo jure postulare videtur, ut suo loco & ordine dicatur: maxime cum Britanni, sive VValli ejus incolæ eodem sint nobiscum jure, & nostræ Reipublicæ nobiscum jam diu fuerint quasi insiti.*

Wallia.

WALLIAM *igitur, cujus nomen universam quondam Trans-Sabrinam regionem complectebatur, nunc vero minus late patet, tres olim populi insederunt:* SILVRES, DIMETÆ, & ORDOVICES. *Hi enim non solum duodecim, quos vocant, VValliæ Comitatus, sed duos illos Trans-Sabrinos* Herefordshire, & Monmouthshire, *qui Angliæ Comitatibus annumerantur, tenuerunt. Et ut à primis primum exordiar.* SILVRES *eas regiones ex Ptolemæi descriptione incoluerunt quæ VVallis sua lingua uno nomine* Deheubarth, *id est,* Pars Australis, & *novis hodie nominibus,* Herefordshire, Radnorshire, Brecknockshire, Monmouthshire, & Glamorganshire *appellantur, in quibus & nominis Silurum nonnullæ supersunt reliquiæ. Quod tamen ad nominis notionem attinet, nihil habeo quod cum gentis natura consonat. Quod ad originem vero spectat, ex coloratis vultibus, crinibus tortis, & positis contra Hispaniam, origine Iberos fuisse conjectavit Tacitus, affirmat vero Florianus* del Campo *Hispanus, qui mirum in modum se torquet, ut Siluras in Hispania inveniat, & nescio quid de* Soloria, & Siloria *in Asturibus nobis obtrudit. Cæterum gens hæc magna fuit (è Plinio enim & Tacito, omnem South-VValliam occupasse videntur) aspera, valida, pugnax, servitutis impatiens, audaciæ promptæ, pervicaciam vocant Romani, nec atrocitate, nec clementia mutabilis: in quibus singulis nec adhuc degenerarunt posteri. Cum Romani imperitandi libidine eos adorirentur, Carataci Regis virtute viribusque confisi, & Claudii Cæsaris voce proritati, qui hos ita extinguendos dixerat, ut olim Sugambri excisi fuerant; adeo difficili bello Romanos divexarunt, cohortibus auxiliaribus interceptis; Legione, cui Marius Valens præerat, fusa, & vastatis sociorum agris; ut P. Ostorius Britanniæ Proprætor his ærumnis fessus & confectus diem obierit. Veranius etiam qui sub Nerone præfuit, hos frustra aggressus est, nam quod habet Tacitus illum modicis excursibus sylvas populatum esse, lege* Siluras *cum nostro eruditissimo Lipsio, & verissime leges. Nec tamen consopitum fuit hoc bellum usque ad Vespasiani tempora. Tunc enim Iulius Frontinus armis eos subegit, & legionario milite cohibuit. Quod vero quidam è nostratibus illum in Crispinum Iuvenalis versiculum ad nostros* SILVRES *detorserit.*

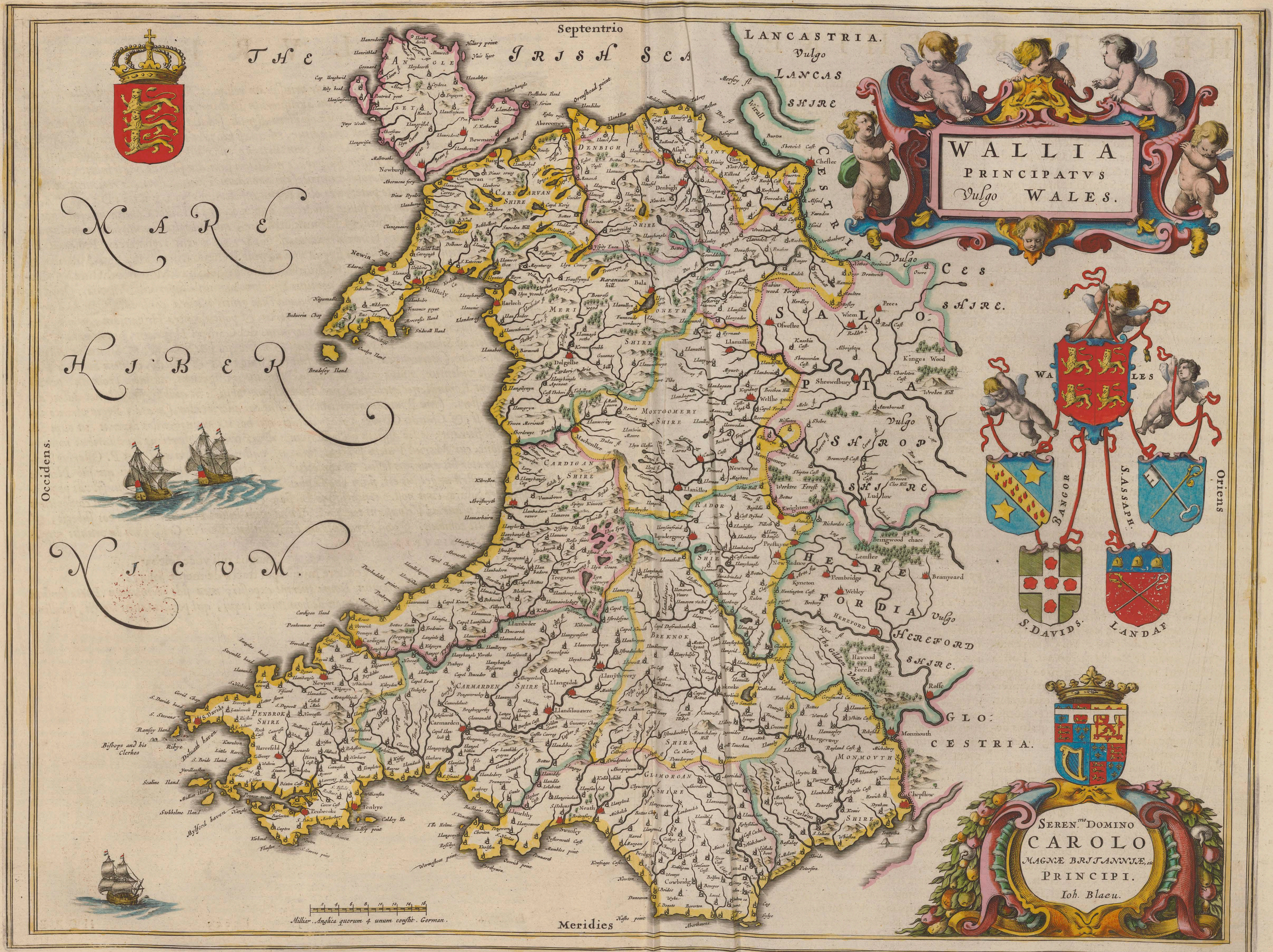
Silures. Dimetæ. Ordovices.

Tacitus.

Lib. Annal. xiiii.

magna qui voce solebat,
Vendere municipes fracta de merce Siluros.

Quasi nostri Silures capti vænum Romæ fuerint expositi; mea fide germanum Poëtæ sensum non expiscatus est. De piscibus illum, non de hominibus loqui, qui pensiculatius legerit, facillime videbit.

WALLIA
PRINCIPATVS
Vulgo WALES.
SEREN.mo DOMINO
CAROLO
MAGNÆ BRITANNIÆ, etc.
PRINCIPI.
Ioh. Blaeu.
Septentrio
Meridies
Occidens.
Oriens
THE IRISH SEA
MARE HIBERNICUM.
LANCASTRIA. Vulgo LANCAS SHIRE
CESTRIA Vulgo CES SHIRE.
SALOPIA Vulgo SHROP SHIRE
HEREFORDIA Vulgo HEREFORD SHIRE.
GLOCESTRIA.
WALES
BANGOR
S. ASSAPH.
S. DAVIDS.
LANDAF
DENBIGH SHIRE
CARNARVAN SHIRE
MONTGOMERY SHIRE
CARDIGAN SHIRE
RADNOR
BRECKNOK
CARMARDEN SHIRE
PENBROK SHIRE
GLAMORGAN SHIRE
MONMOUTH SHIRE
Milliar. Anglica quorum 4 unum conficit German.

HEREFORD-SHIRE.

Herefordiensis Comitatus, sive *Herefordshire*, Britannis *Ereinuc*, forma quasi circulari, ab Ortu Wigorniensibus, & Glocestrensibus, à Meridie Monumethensibus, ab Occasu Radnoria & Brechinia, à Septentrione Salopia definita, regio est præter amœnitatem, aut pascendis pecoribus, aut alendis frugibus nusquam non mitissima, & ab omnibus ad vitam necessariis instructissima; adeo ut secunda fertilitatis laude inter Angliæ provincias acquiescere haud facile sit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia. *Vaga* sive *Wye*, *Lugus*, & *Munow*, quæ cum floridissima prata, & lætissima arva placide irrigaverint, demum confluunt & uno alveo Sabrinæ æstuarium adeunt.

Munow fl.

Munow vero ex *Hatterell* montibus, qui satis consurgentes instar cathedræ ad Libonotum hunc agrum obvallant, descendens, primum in Austrum per eorum radices eluctatur ad BLESTIUM, oppidum ab Antonino eo situ & distantia locatum, ut non possit non esse illud, quod huic flumini appositum Britannis *Castle hean* id est, *Castrum vetus*, nobis *The old towne* vocitatur; viculus tenuis, sed cujus vetustati novum hoc nomen patrocinatur, utraque enim in lingua oppidum sive castrum vetustum sonat. Proxime hoc *Alterynnis* aquis, quasi insula amnica circumfunditur, quæ antiqua sedes veteris & Equestris familiæ *Sitsiltorum*, sive *Ceciliorum*, unde honoratissimus mihi Patronus, omnibus virtutis, prudentiæ, & nobilitatis ornamentis instructissimus D. Guiliel. *Cecilius* Baro *Burghlæus*, & summus Angliæ Thesaurarius stemma duxit.

Blestium.

Old towne.

Alterynnis.
Ceciliorum sedes.

Ab hoc *Munow*, in Ortum conversus aliquandiu hanc regionem à Monumethensibus dirimit, & ad *Map-harald*, sive *Harold-Ewias*, castrum *Doro* flumine augetur. Hoc castrum de *Ewias* dictum, ut ex Regis Guilielmi Primi Commentariis loquar, *Aluredus de Marleberg refirmavit*. Postea Haraldi fuit viri nobilis qui in argenteo clypeo areolam rubram inter tres stellulas nigras interpositam gestavit, à quo *Harold Ewias*, dici cœpit, sed Sibylla ejus proneptis, & altera hæres, conjugio ad Dominos *Tregoz* transtulit, à quibus demum ad Dominos de *Grandisono* è Burgundia natos devenit, de quibus alibi.

Harald Ewias.
Familia de Ewias.
Insignia eorum.

Tregoz, & Grandison.

Dorus autem ille qui à Septentrione defluens per *Snothill* castrum, & Baroniam olim Roberti *Chandos*, ubi nobile marmor exciditur, convallem mediam secat, quam à flumine *Diffrin Dore* vocant Britanni, Angli vero, ut vim verbi exprimere viderentur, *The gilden vale*, id est, *Vallem auream*, sive auratam nominarunt, quo nomine ob auream, opulentam, & amœnam hubertatem neutiquam indigna censeatur. Colles enim quibus includitur utrinque sunt sylvis amicti, sylvis subsunt utrinque arva, arvis floridissima prata, & in medio fluvius limpidissimns interlabitur, cui monasterium elegans à Roberto Domino de *Ewias* impositum, quod nobilium hujus agri quasi commune fuit sepulchrum.

Snothill.
Marmor.

Gilden vale.
Vallis aurea.

Ab hac valle pars hujus agri quæ ad Ortum divergit nunc *Irchenfeld*, in Censuali Guil. primi libro *Archenfeld* dicitur, quam à Danis anno DCCXV ferro flammaque vastatam capto Camalaco Episcopo Britanno produnt nostri historici. In hac *Kilpec* castrum floruit, sedesque fuit nobilis familiæ *Kilpecorum*, quos primis Normannorum temporibus honorarios fuisse regum Angliæ milites perhibent nonnulli. Quibus etiam ego facile credam. Edwardo primo regnante hic habitavit Robertus *Wallerond*, cujus nepos Alanus *Plugenet* Baronis dignitate claruit. In hac etiam *Arcenfeld* (ut in libro Censuali legimus) quidam proventus uni & alteri Presbytero, veteri instituto assignati erant, ea lege, ut pro Angliæ Regibus Legationes in Wallia obirent, atque ut ex eodem libro loquar, *Viri de Archenfeld, cum exercitus in hostem pergit, per consuetudinem faciunt* Avantward, *& in reversione* Rereward.

Irchenfeld.

Kilpec.

Vt *Munow* inferiorem hujus agri partem perstringit, sic mediam *Vaga* sive *Wy* cursu admodum arcuato intersecat, ad quem in ipso limite Occiduo *Clivus fortis*, vulgo *Clifford* castrum adsidet, quod Guilielmus *Fitz-Osberne* Herefordiæ Comes in *VVasta sua* (ex Guilielmi Normanni Censuali libro loquor) *ædificavit, sed Radulphus de Totenaio tenuit.* Postea ad Walterum filium Richardi *Puntii* Normanni devenisse existimatur, ille enim de *Cliffordia* cognominatus erat, & ad eum illustrissima *Cliffordorum* Cumbriæ Comitum familia ortum suum vere retulit. Edwardi vero Primi temporibus I. *Giffard* tenuit, qui Walteri Cliffordi duxit hæredem. Inde *Vaga* tortuosus volvitur per *VVhitney*, quæ suo nomine familiam claram insignivit, & *Bradwardin* castrum, unde ortum & nomen Thomas ille Bradwardinus Archiepiscopus Cantuariensis habuit, qui ob multiplicem & abstrusam eruditionem eo ævo *Doctor profundus* appellatus: demumque Herefordiam hujus Comitatus caput accedit.

Vaga fl.
Wye.
Clifford castle.

Cliffordi.

Inq. 26. Ed. 1.

Doctor Profundus.

Quousque pertigerit illa regiuncula *Arcenfeld* nescio, verum affinitas inter hæc nomina *Ereinuc*, *Arcenfeld*, ARICONIUM oppidum, cujus hoc tractu meminit Antoninus, & *Hareford* sive *Hereford*, quæ nunc urbs est Comitatus prima, in eam me sententiam paulatim perduxerunt, ut existimem hæc singula ab ARICONIO deducta. Nec tamen unum idemque Ariconium, & Herefordiam existimo, sed uti *Basilea* Gemaniæ, Augustæ Rauracorum, & *Baldach* Assyriæ, Babyloniæ nomen sibi vindicavit, quod hæc ex Babyloniæ, illa ex Augustæ ruderibus originem duxit: sic *Hariford* nostra (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vicino ARICONIO, ut mea fert opinio, reperit, quæ nullam hodie integram oppidi faciem habet, terræ motu, ut ferunt, conquassata. Nominis tantum umbram retinet, *Kenchester* nuncupata, & mœnium minas aliquas ostendit, quas *Kenchester walles* dicunt, ad quæ lapides tessellati, lateres Britannici, Romanorum numi-

Hereford.

Kenchester.

numismata, &c. sæpe eruuntur. *Harefordia* vero proles, quæ expressius ejus nomen gerit, ad Ortum vix tribus milliaribus Italicis abest, pratis gratissimis, & arvis uberrimis intersita, fluminibus fere incincta, ad Septentrionem & Occasum anonymo, ab Austro *Vaga*, qui è Wallia huc accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primum emicuisse creditur, ab Edwardo Seniore, ut scribunt aliqui, constructa, nec sane antiquior de ea facta est mentio. Britanni etenim priusquam Herefordiæ nomen innotuit, locum *Tresawith* à fagis, & *Henford*, à via antiqua, ipsique Saxones Fernleg à filicibus dixerunt. Incrementa, ni fallor, maxima religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum Regis martyrio accepta ferat. Qui cum nuptias filiæ Offæ Regis Merciorum ambiret, à Quendreda Offæ uxore, quæ potius Orientalium Anglorum imperium, quam honestam filiæ conditionem captavit, ex insidiis nefarie sublatus, Martyrumque catalogo insertus, templum hic sibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Episcopali statim condecoratum dignitate, in summam crevit opulentiam, munificentia primum Merciorum, inde Westsaxonum Regum. Hos enim demum hac urbe potitos è Malmesburiensi colligitur, ubi scribit Athelstanum Visisaxonem Walliæ Regulos hac in urbe eo adegisse, ut sibi vectigalis nomine (præter canes venaticos & accipitres) singulis annis XX libras auri, CCC argenti pensitarent. Integra, quod legi, semper usa est hæc fortuna, præterquam anno Domini MLV, quo Gruffinus Sout-Walliæ Princeps, & Algarus Anglus seditionem in Edwardum Sanctum, sive *Confessorem* concitantes, cum Radulphum Comitem fugassent, urbem diripuerunt, templum deleverunt, & Leofgarum Episcopum captivum abstraxerunt. Sed Haraldus statim compressa eorum audacia, *vallo*, ut habet Floriacensis, *lato & alto munivit*. Hinc in Pontificibus scripsit Malmesburiensis, *Herefordia non grandis civitas, quæ tamen fossatorum præruptorum minis ostendit se aliquid magnum fuisse*, & ut in Censuali Regis Guilielmi Primi libro habetur, *erant tantum* CIII *homines intra & extra murum*. Normanni postea ad Orientalem templi partem, secundum *Vagam*, castrum erexerunt maximum, & munitissimum: opus ut ferunt nonnulli, Comitis Milonis, quod nunc vetustate victum ruinam agit. Mœnibus deinceps urbem obsepserunt. Reinelmus Episcopus, regnante Henrico Primo, speciosum hoc, quod nunc cernitur, templum posuit, successoresque adauxerunt, adjuncto Collegio nitido, & pulchris Præbendariorum ædibus. Nam præter Episcopum, qui CCCII Ecclesiis præest, sunt in hac Ecclesia Decanus, Archidiaconi duo, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius & Præbendarii XXVIII. In templo præter Episcoporum nulla fere monumenta vidimus, Thomam vero *Cantelupum* Episcopum nobili loco natum Mausolæum habuisse accepimus, qui ob sanctitatem inter Divos relatus, parum abfuit, quin pietatis opinione Regio Martyri Ethelberto præluxerit. Hujus situm Longitudine XX grad. XXIIII scrup. Latitudine LII grad. VI scrup. dimetiuntur Geographi.

793. S. Ethelbertus Martyr.

Vix tertium hinc milliare confecit *Vaga*, quum *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è *Radnoriæ* montibus præcipitatus hanc regionem ab Occasu solstitiali, ad Ortum brumalem silens interlabitur. In primo ingressu longius aspicit *Brampton Brian* castrum, quod familia insignis hinc dicta de *Brampton*, in qua usitatissimũ erat prænomen *Brianus*, perpetua successione ad Edwardi Primi tempora tenuit, tunc vero per hæredes fœmellas ad R. *Harleium* devenit. propius vero *VVigmore* vidit, Saxonice Wÿgingamere, olim ab Edwardo Seniore restauratum, postea à Guilielmo Comite Herefordiæ castro munitum *in Vasta terra* (sic legitur in Censuali Angliæ libro) *quæ vocabatur Marestun*, quod Ranulphus de *Mortimer* tenuit à quo illi de *Mortimer*, qui postea Comites Marchiæ progerminarunt, de quibus plura in *Radnorshire*. Ad tertium milliare alterum vicinum est castrum, *Richards Castle* dictum, primum *Sayorum*, inde *Mortumariorum*, & postea *Talbottorum* possessio. Per I. Talbotti filias tandem divisa est hæreditas inter Guarinum *Archdecon*, & Matth. *Gurnay*. Sub hoc, natura, quæ nusquam magis quam in aqua miraculis ludit, fonticulum eduxit pisciculorum (vel ut alii putant ranularum) ossiculis semper scatentem, quamvis subinde exhauriantur, unde *Bone Well* vocitatur. Nec procul *Croft Castle* locatur claræ & perantiquæ Equestris stirpis *Croftorum* possessio. Inde *Vaga Lemster* adit, quod etiam *Leonminster*, & *Leonis monasterium* dictum à Leone per quietem viso somniarunt nonnulli, Britanni autem *Lhan-lieni* vocant, quod cum *Monialium fanum* denotet, & monialibus hic templum Merewalcum Regem Mercium posuisse constet, (quod postea cella Monasterii *Readingi*) aliam originem indagare, quid aliud esset quam ventos venari? Nec desunt tamen qui à lino deducunt, quod hic nascitur laudatissimum: sed præcipua hodie gloria est à lana in circumvicinis agris (*Lemster Ore* vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omnes. Frumento item adeo est fœlix, & pane è purissimo polline, ut hujus panis, & *VVeableiæ* potus (oppidum hoc familiæ nobilissimæ *D'eureux*) in proverbium cesserint. Has *Lemsteræ* dotes, & inde forum frequentissimum Herefordia, & Wigornia nimis intuendo eo invidiæ processerunt, ut Regia authoritate intercedente, statum mercatus diem mutare coegerint, suam infrequentiam ex hujus frequentia subinde causantes. Nec de *Lemster* aliud jam memoriæ occurrit, nisi quod Guilielmus *Breosa* Brechiniæ Dominus cum à Ioanne Rege defecisset, injecto igne deformaverit. *VVebleia* vero illa interius situm habet, & Baronia fuit *Verdonorum*, quorum primus Angliam cum Normannis ingressus est Bertramus de *Verdon*, cujus posteri ex nuptiis cum altera hærede *Lacyorum* de *Trim* in Hibernia, Constabularii Hiberniæ aliquandiu fuerunt hæreditarii, possessiones autem per filias devolutæ sunt tandem ad *Furnivallos*, *Burghersh*, *Ferrarios* de *Groby*, *Crophull*, & à *Crophullis* per Ferrarios de *Chartly* ad *D'eurex* Comites Essexiæ. *VVebleiæ* magis ad Occasum vicina sunt *Huntindon*, castrum olim *Bohunorum* Herefordiæ & Essexiæ Comitum, *Kinnersley* antiquæ familiæ *De-la-Bere*, & *Erdsley*, ubi diu habitavit clara & vetusta familia *Baskervillorum*, clarorum virorum & Equitum auratorum

Brampton Brian.

Wigmore.

Mortimer Barones.

Richards Castle.

Domini de Castro Richardi. Fons ossiculorum.

Lemster.

Lemster Ore. Lana optima. *Lemster bread, & Webleyale.*

Webley. Verdoni Barones.

Baskervile. Vide Gemit. Lib. ultimo.

HEREFORDIA COMITATUS.
HEREFORD-SHIRE.
Septentrio.
SALOPIÆ COMITATVS Vulgo SHROP SHIRE.
RADNORIA Comitatus.
Occidens.
Anglice RADNOR SHIRE.
BRECHINIÆ Vernacule Breknoke Shire.
WIGORNIA Comitatus. Vulgo WORCESTER SHIRE.
GLOCESTRIA Comitatus. Anglice GLOCESTER SHIRE.
Oriens.
COMITATVS MONVMETHENSIS Vulgo MOVNMOUTH SHIRE.
Meridies.
WIGMORE HVND.
WOLSEY HVNDRID.
BROXASHE HVND.
RADLOWE HVNDRED.
STRETFORDE HVND.
GRIMSWORTH HVND.
EWIASLACY HVND.
WEBTREE HVND.
GREYTREE HVND.
WORMELOWE HVND.
Ludlow
Lemster
Hereford
Pembridge
Webley
Kyneton
Prestayne
Bromyearde
Lidburry
Rosse
Archenfeilde
Malvern Hills
Part of Hereford Shire
Part of Monmouth Shire
Newent
Hay
Robert Bosu E.
Miles Consul of Engl.
Henry Bohun E.
Henry Bullingbrok D.
Stafford

37.

ratorum olim admodum fœcunda, qui è nepti Gunorę celeberrimę illius heroinæ Normannicæ genus repetunt,& olim in hoc Comitatu & vicino Salopiensi floruerunt, tenueruntque, ut obiter adnotem, *Hamelettum de* Lanton *in capite, ut de honore de* Monte Gomeri *per servitium dandi Regi unam sagittam barbatam, quoties Rex venerit in partes illas ad fugandum in Chacea de Cornedon.*

Fin. Hilarii 20. Ed. 3.

Lugus jam ad *Vagam* primum per *Hampton*, ubi ædes posuit perpulchras (quas nunc *Coningesbeii* clari in hoc tractu nominis jam aliquandiu incoluerunt) Roulandus ille *Lenthall*, qui Regi Henrico Quarto à Synthesi vestiaria, unam hæredum Th. Comitis Arundelliæ duxerat; inde per *Marden & Southon, sive Sutton* properat, quorum hoc tenues reliquias palatii Offæ ostendit, quod Ethelberti cæde infame fuit, istud Ethelberti tumulo, qui diu inglorius hic jacuerat, priusquam Herefordiam transferretur, celebre habetur. Prope autem confluentes *Lugi*, & *Vagæ* ad ortum collis quem *Marcleyhill* vocant, anno Salutis septuagesimo quinto supra millesimum quingentesimum, quasi somno solutus consurrexit, & triduum se immanissimam molem propellens horrendo reboans mugitu, & obvia quæque prosternens in superiorem locum magna cum admiratione se promovit, eo terræmotus genere, ut judico, quod Physici Brasmatiam vocant. Nec ab hoc longe distat etiam ad Ortum sub *Malvernicis* collibus, qui Orientalem agri partem hoc in loco terminant, *Ledbury* notum oppidum Leddeno fl. adpositum, quod * Edwinus Saxo vir potens Eclesiæ Herefordensi donavit, eo quod S. Ethelberti precibus se paralysi liberatum sibi persuaserit. De vallo militari in colle proximo non est cur loquar, cum in hoc tractu qui limitaneus erat, & belli area primum inter Romanos, & Britannos, postea inter eosdem & Anglos, ejusmodi plurimis in locis occurrant. Sed *Vaga* Lugo jam recepto plenus obliquior devolvitur primum per *Holme Lacy*, habitationem antiquæ & celebris familiæ de *Scudamore*, cui multum dignitatis accessit per nuptias cum hærede è prosapia de *Ewias* in hoc agro, & *Huntercombe*, &c. alibi. Hinc decurrit *Vaga* inter *Rosse*, fabris ferrariis notum, & *VVilton* è regione, castrum antiquissimum familiæ *Grejorum*, unde ejus cognominis tot Heroës originem traxerunt. Conditum hoc fuisse ferunt ab Hugone de *Longo Campo* sive *Long-champ*. Ioannem Regem *VVilton* cum castello Henrico de *Longocampo* dedisse è tabulis publicis constat, & per nuptias Guilielmo *Fitz-Hugh*, & itidem non longo post tempore Reginaldo *Grejo* (Regis Edwardi Primi temporibus) obvenisse. Iam cum paulo inferius *Goderici* castrum, à Ioanne Rege Guilielmo Comiti Marescallo donatum, postea *Talbottorum* sedem primariam *Vaga* salutarit, Monumethenses petit, & Herefordensibus valedicit.

Marden. Sutton.

Marcley hill.

Mons movens.

Ledbury.

* *Alvodum vocat Gual. Map. & Edrici Sylvestris filium fuisse asserit. Lib. de nugis Curial. 2. Cap. 11.*

Scudamore, *sive* Escudamor.

Wilton.

Baro Grey de *Wilton.*

Goderich Castle.

Elanguente jam Anglorum imperio præfuit huic agro Comitatus officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini filius ex Goda Edwardi Confessoris sorore, quem Normanni hoc honore exuerunt, cui suffecerunt Guilielmum filium Osberni de *Crepon*, sive ut Normanni vocarunt *Fitz-Osbern*, Normanniæ Ducibus arctissima propinquitate conjunctum. Huic in bello Flandrico perempto successit Rogerus ejus filius, de *Britolio* dictus, qui sine prole legitima proscriptus obiit. Stephanusque Rex Roberto *le Bossu* Comiti Leicestriæ ex Emma hærede *Britolii* nato *reddidit hæreditarie* (ex ipso autographo loquor) *Burgum Hereford, & castellum & totum Comitatum de Herefordshire*, verum frustra. Matildis etenim Augusta sive Imperatrix, quæ cum Stephano de hoc regno contendit, Milonem Gualteri Constabularii Glocestrię filium eo honore auxit, Anglięque Constabularium fecit: illum tamen acceptis his honoribus postea exuit Stephanus. Huic Miloni quinque nati sunt filii, Rogerus scil. Walterus, Henricus, Guiliel. & Mahel, viri egregii, qui intempestiva morte singuli extincti, cum præter Guilielmum invicem sine prole in paternam successissent hæreditatem. Rogero Rex Henricus inter alia dedit *Motam de Hereford cum toto Castello, & tertium denarium reditus Placitorum totius Comitatus Hereford, unde fecit eum Comitem.* Verum Rogero defuncto, si fides Roberto de *Monte* adhibeatur: Rex idem *Comitatum Herefordiæ sibi retinuit.* Horum sororem natu maximam Margaretam Humfredus *Bohun* tertius ejus nominis uxorem accepit, ejusque posteri Angliæ fuerunt Constabularii, scilicet, Humfredus de *Bohun* quartus, Henricus ejus filius, cui Ioannes Rex concessit *viginti libras de tertio denario Comitatus Hereford annuatim percipiendas, unde eum fecit Comitem.* Hic duxit sororem & hæredem Guilielmi de *Magnavilla* Comitis Essexiæ, obiitque anno quarto Regis Henrici Tertii. Humfredus quintus ejus filius, qui etiam Comes Essexiæ, cui natus Humfredus sextus, qui ante patrem obiit, cum prius tamen genuisset Humfredum septimum ex filia & una hæredum Guilielmi *Breos* Domini Brechiniæ, Humfredus Octavus ejus filius occisus fuit ad *Burrowbrig*, cum uxor ejus Elizabetha filia Regis Edwardi primi, vidua Comitis Hollandiæ illi peperisset prolem numerosam, Ioannem scilicet *Bohun*, Humfredum nonum utrumque Comitem Herefordiæ & Essexiæ sine prole defunctum, & Guilielmum Comitem Northantoniæ, cui Elizabetha soror & una hæredum Ægidii Domini *Badlesmer* peperit Humfredum *Bohun* decimum, & *Bohunorum* ultimum Comitem Herefordiæ, Essexiæ, Northantoniæ; & Angliæ Constabularium, qui duas filias reliquit Æleonoram conjugem Thomæ *Woodstochii* Ducis Glocestriæ, & Mariam nuptam Henrico Lancastrio Comiti Derbiæ, qui Herefordiæ Dux creatus, & postea Rex Angliæ inauguratus. Deinde vero Comitis Herefordiæ titulo usi sunt *Staffordi* Buchinghamiæ Duces, qui nati ex Thomæ *VVoodstochii* filia, quæ postea renupta Guilielmo *Bourchier*, dicto Comiti de *Ew*. Nostra vero memoria Edwardus Sextus Gualterum *D'Eureux*, qui à Bohunis per *Bourgciberos* ortus, Vicecomitis Herefordiæ titulo insignivit, ejusque è filio nepotem, postea etiam Essexiæ Comitem Serenissima Regina Elizabetha creavit.

Comites Herefordiæ.

Constabularii Angliæ.

Giraldus Cambriæ Itiner. l. 1. cap. 2.

1156.

2. par. Chart. an. 1. Reg. Ioan. Mat. Paris. Liber Walden. Liber Monasterii Lanthony.

Henricus 4 Rex Angliæ.

Vide pag. 327.

Continentur in hoc Comitatu parœciæ 176.

RADNOR-

RADNOR-SHIRE.

Herefordenſibus annectitur ad Occaſum æſtivalem *Radnorſhire*, Britannice *Sire Maiſeveth*, forma triquetra, quanto magis in Occaſum protenditur, in anguſtum magis magiſque contracta. Ad Auſtrum Vaga fluvius Brechnochienſes diſcludit, ad Septentrionem adjacent Montgomorienſes. Pars ejus Orientalis & Anſtralis cultior, reliqua montibus aſperior vix ullo cultu miteſcat, ſylvis tamen ſatis veſtita, profluentibus irrigua, & ſtagnis alicubi aſperſa.

Castle Colwen Caſtrum Matildis.

Illuſtrant Orientale latus, præter alia limitaneorum ducum caſtra ſuis jam ruinis fere involuta, *Caſtle Paine* à Pagano Normanno extructum denominatumque, & *Caſtle Colwen*, quod, niſi me fallo, olim *Caſtrum Matildis* in *Colowent* dictum. Illud enim admodum celebre, juriſque Roberti de *Todeneio* viri prænobilis regnante Edwardo Secundo. Creditur ante ad *Breoſos* Brechiniæ Dominos ſpectaſſe, & à Matilde de *S. Valerico* fœmina procaciſſima uxore Guilielmi Breoſa, qui rebellem animum in Regem Ioannem induit, nomen ſumpſiſſe. Quod à Wallis dirutum, Rex Henricus Tertius de lapide & cæmento eleganter anno CIↃ CCXXXI reædificavit.

Matth. Paris.

Radnor.

Sed præcipui nominis eſt *Radnor*, præcipuum totius pagi oppidum, Britannice *Maiſeveth*, pro regionis more culmeis tectis ſatis elegans. Mœnibus autem & caſtro quodam tutum fuit, ſed poſtquam Oënus ille *Glendowerdwy* ſeditioſus ſuccendiſſet, ſenſim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater ſua *Old Radnor*, id eſt, *Vetus Radnor*, Britannice *Maiſeveth hean*, & ab edito ſitu *Pencrag*, quam, regnante Ioanne, Rheſus Gruffini filius igni dederat.

Owen Glendour vulgo. *Old Radnor.*

Magi.

Si hanc *Maiſeveth* fuiſſe MAGOS urbem dixero, quam Antoninus MAGNOS vocare videtur, ubi (ut eſt in Notitiarum libro) Præfectus militum Pacenſium ſub Britanniarum Duce, Theodoſii Iunioris temporibus egit, à veritate, opinione certe mea, fortaſſe etiam aliorum, non deſcivero.

Mageſetæ.

Hujus enim tractus incolas MAGESETAS vocatos, Comiteſque *Maſegetenſes*, & *Mageſetenſes* apud mediæ ætatis ſcriptores legimus, diſtantiæque ratio cum à *Gobannio*, ſive *Abergeuenny*, tum à *Brangonio*, ſive *Vigornia*, vix tantillum ab Antonini dimenſione diſcrepat.

Preſtaine.

Vix tribus hinc ad Ortum milliaribus *Preſtaine*, Britannice *Lhan Andre*, id eſt, *Andreæ fanum* cernitur, quod è minimo viculo avorum memoria, opera Martini Epiſcopi Menevenſis, in forum adeo celebratum, & in eam elegantiam emicuit, ut Radnoriam hodie quodammodo obſcuret.

Knighton.

A quo etiam vix quatuor mill. paſſ. abeſt *Knighton* Præſtaniæ æmulum, Britannis, ut accepi, *Trebuclo*, pro *Trefyclaudh*, à foſſa ſubjecta, quam mirando opere ad disjungendos Britannos à ſuis Anglis Offa Mercius per hanc à Devæ oſtio uſque ad Vagæ per LXXXX plus minus mille paſſus duxit,

Foſſa Offæ. *Offadike.*

Vnde *Claudh Offa*, id eſt, *Offæ foſſa* Britannice vocatur. De qua in Polycratico ſuo Ioannes Sariſburienſis, *Haraldus legem ſtatuit, ut quicunque Wallorum citra terminum, quem eis præſcripſit, foſſam ſcilicet Offæ, cum telo inveniretur, ei ab officialibus Regiis manus dextra præcideretur.*

Melienith.

Poſt hoc quicquid ad Occaſum, & Septentrionalem limitem adjacet, magna ex parte effœtum & jejunum, incolis *Melienith* vocatur, eo quod montes flaveſcant. Caſtrorum tamen plurima veſtigia oſtendit, præcipue vero *Kevenles*, & *Timbod*, quod acuminato colli affixum Leolinus Walliæ princeps anno MCCLX evertit. Hæc *Melienith* ad *Vagam* uſque pertingit, qui Occiduum agri angulum tranſverſum ſecat, & occurrentibus ſaxis fractus, ſubito ſolo deſtitutus præcipitatur.

Raihader Gowy.

Vnde loco *Raihader Gowy* nomen, id eſt, *Vagæ Catarractæ*, & neſcio, an inde hoc nomen *Radnor* primum univerſo agro, deinde primario oppido excuderint Angli. Caſtrum erat ad has Catarractas, quod Rheſum Suthwalliæ Principem ſub Richardo Primo reſtauraſſe legimus.

Vortigernus.

Iuxta vaſta eſt quodammodo ſolitudo itinerum anfractibus, & montium horrore pene formidoloſa, in quam, utpote tutiſſimum perfugium ſe ſubduxit peſtis ille patriæ Vortigernus, cujus damnatam Britanni velint memoriam, cum invocatis in hanc inſulam Anglo-Saxonibus, & ſua ipſius filia horrendo inceſtu ſibi in uxorem accepta, nefariorum ſcelerum magnitudinem ſera æſtimatione perſpexiſſent. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitus demiſſo cum urbe ſua *Caer Gourtigern*, quam in præſidium ſibi conſtruxerat, deflagravit.

Leolinus.

Nec procul hinc, quaſi hoc fati fuiſſet, non ſolum iſte Vortigernus ultimus è Britannico ſanguine Britanniæ monarcha, ſed etiam ultimus è Britannico genere Walliæ Princeps Leolinus ex inſidiis interceptus, anno reparatæ Salutis MCCLXXXII fatum complevit. Cæterum à Vortigerno regiuncula illa *Guortigermaur* Ninnio dicitur, necdum nomen intercidit: urbis vero ne memoria quidem niſi ex ſcriptoribus ſupereſt. Sunt qui exiſtimant *Guthrenion* caſtrum ex ejus ruderibus extitiſſe, quod anno MCCI Walli in invidiam Rogeri de *Mortuomari* ſolo complanarunt.

Guarthenion.

Guarthenion etiam hæc regionis pars olim vocabatur, ut author eſt Ninnius, qui ſcripſit Vortigernum illum cum aperte & acriter à Germano illo Sancto admoneretur, non modo animum ad Dei cultum à vitæ pravitate non contorſiſſe, ſed etiam calumnias in ſanctiſſimum virum conterſiſſe.

Guarth Britannice calumnia, & *Eniawn* juſta.

Quapropter Vortimerus Vorgerni filius (ut inquit Ninnius) *pro illata à patre ſuo S. Germano calumnia, terram ipſam in qua Epiſcopus opprobrium tale ſuſtinuit, in æternum ſuam fieri ſanxit, unde & in memoriam S. Germani* Guarthenian *nomen accepit, quod Latine ſonat calumnia juſte retorta.*

Comites Marchiæ. G. Gemit. lib. ult. cap. 16. * *Weald*, ſive *Wild*,

Mortuomarii ſive de *Mortuomari*, qui Anglis *Mortimers* dicti, à nepti Gonoræ uxoris Richatdi Primi Ducis Normanniæ oriundi, primi Normannorum magnam hujus regiunculæ partem fuſo Edrico * Sylvatico Saxone ſibi devicerunt. Cumque longo jam tempore inter omnes in hac regione emicuiſſent, tandem Rex Edwardus,

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
RADNORIA COMITATVS
RADNOR SHIRE.
MONTGOMERI ENSIS COMITATVS PARS.
SALOPI A COMITATVS Vulgo SHROP SHIRE.
HEREFOR DIENSIS COMITATVS PARS; PART OF HEREFORD SHIRE.
BRECHINIENSIS COMITATVS PARS; Vulgo BREKNOKE SHIRE.
PART OF CARDIGAN SHIRE.
KNIGHTON HUND.
THE SISVRES.
KEVENLLICE
RAYADERGOWY HUNDRED
RADNOR HUNDR.
COLLOWINI HUNDRED
PAINESCASTLE HUNDRED.
The Forest of Knukles
The Forest of Blethuagh
The Forest of Radnor
PART of HEREFORD SHI
Ich Dien
Llanydlos
Knighton
New Radnor
Old Radnor
Prestayne
Kyneton
Rayader Gowy
Bealt
Hay
Bulleum
Quatuor milliaria Anglica sive unum mill. German.

Tertius circa annum Salutis MCCCXXVIII, Rogerum de *Mortuo-mari* Dominum de *Wigmor* hujus limitis Wallici, vel (ut vulgo loquuntur) *Marchiæ* Comitem creavit, qui statim morte multatus, sententia in eum lata, quod in Rempublicam insultaverat, Scotis in Anglici regni fraudem faverat, aqud Regis matrem familiarius egerat, & Edwardo Secundo Regis patri exitium comparaverat. Huic natus erat è Ioanna de *Ienevill*, quæ opimos reditus attulit cum in Hibernia tum Anglia, Edmundus, qui paterni sceleris pœnas luit, &p atrimonio & Comitis titulo exutus. Rogerus tamen ejus filius in integrum restitutus, titulum Comitis Marchiæ recepit, & ordinis *Garterii* in prima institutione socius electus. Hic ex Philippa de *Monte-acuto* Edmundum Marchiæ Comitem progenuit, ille vero Philippam Leonelli Ducis *Clarentiæ* Regis Edwardi Tertii filii tertio-geniti unicam filiam in uxorem duxit, unde Vltoniæ in Hibernia Comitatus, & *Dominium* de *Clare* accessit. Huic in Hibernia, cui magna cum laude præfuit, defuncto successit filius Rogerus Marchiæ & Vltoniæ Comes, quem Rex Richardus Secundus Regni successorem designavit, utique materno jure hæredem proximum. Verum ille Rege Richardo superstite, morte sublatus, Edmundum & Annam liberos reliquit. Edmundus, cujus potentia, & regii sanguinis claritas suspectior erat Henrico Quarto, qui regnum occuparat, ab eo periculis objectus, captusque ab Oweno *Glendour* rebelle, animi ægritudine confectus expiravit, Anna sorore hærede relicta. Annam vero matrimonio Richardus *Plantagenet* Cantabrigiæ Comes sibi junxit; cujus jure ejus posteri *Marchiæ* fuere Comites, regnumque vendicarunt, quod tandem etiam consecuti sunt (ut alibi dicimus) Edwardusque Quartus filium suum primogenitum Walliæ Principem, & Cornwalliæ Ducem, &c. etiam Comitem *Marchiæ* in honoris accessionem creavit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod sciam, seorsim gessit.

Lib. Monast. Lanthony 29. Edw. 3.

Vide in agro Eboracensi sub finem.

Parœciæ in hac sunt 52.

BRECH-

BRECHNOCK-SHIRE.

Radnoriæ subjungitur ad Austrum *Brechinia*, Britannice *Brechineauc*, Anglice *Brecknock-shire*, à Brechanio Principe sic dicta, ut existimant Walli, quem numerosam, & sanctam prolem, viginti quatuor scilicet filias omnes Sanctas suscepisse ferunt. Hæc multo est Radnoria amplior, sed in montes densius consurgit, convallibus tamen passim fœcundis. Ab Ortu Herefordia, ab Austro Monumuthia, & Glamorgania, ab Occasu Caermardinia terminatur. Verumenimvero cum ad hanc provinciolam describendam nihil inveniri potest, quod non diligentia Giraldi Cambrensis, qui hic ante quadringentos annos Archidiaconum egit, præripuerit; mihi aliquantisper tacere, & illum cum suo stilo in partem vocare operæpretium videatur.

Brechiniauc (inquit ille in Cambriæ Itinerario) *terra est satis abundans grano, & si quis est defectus, ex Anglicanæ vicinitatis copia affatim suppletur, pascuis & sylvis, feris & armentis terra fœcunda, fluvialibus quoque piscibus abundat, quos hinc Osca, inde Vaga ministrat, salmonibus enim, & trutis utraque, sed plus egregiis, quos* Vmbras *vocant, Vaga fœcundus est. Montibus excelsis, præter quam à Borea, undique concluditur, à Zephyro montana de* Canterbochan, *ab Austro montes habens meridionales, quorum principalis* Cadier Arthur *dictus, id est, Cathedra Arthuri, propter gemina promontorii cacumina* (est enim δικόρυφος) *cathedræ modum præ se ferentia. Et cum in alto cathedra, & in arduo sita est, summo & maximo Britonum Regi Arthuro vulgari nuncupatione est assignata. In excelso hujus montis vertice fortis ebullit scaturigo. Est autem fons in putei modum altus, sed quadratus, nullum ex se rivulum faciens, in quo tamen trutæ inveniuntur. His igitur obstaculis ad meridiem oppositis, à Phœbeio patriam fervore frigidior aura defendit, & insita quadam aëris salubritate temperatissimam reddit. Ab Euro vero* Talgar & Ewias *montana prætendit.*

A Boreali autem parte, ut dixit ille, apertior est & planior, qua à Radnoria *Vaga* flumine discluditur, cui duo incumbunt oppida, sua antiquitate nota, *Buelth* scilicet, & *Hay* : *Buelth* sylvis & situ amœnum, castro etiam munitum, sed recentiori, à Breosis scilicet, & Mortuomariis, cum vetustius dejecisset Rhesus Gruffini filius. Nunc fori frequentia, olim sua dignitate celebre fuisse videtur, quod ejus situm è cœlestibus observavit Ptolemæus, cui eodem nomine BVLLEVM Silurum dicitur. Ab hoc regio circumvicina aspera & montana, *Buelth* dicitur, in qua cum Saxones jam insulam persultarent, & Vortigernus in has partes secederet, Pascentius ejus filius rerum potitus est, permittente Aurelio Ambrosio, ut author est Ninnius, qui in mirabilibus suis, nescio quid hic admiratione suspiciendum prodit, de cumulo lapidum, in quo vestigium canis Arthuri extaret. *Hay* autem Britannice *Trekethle*, id est, *Oppidum in coryleto*, ipsa agri extremitate proxime Herefordiam Vagæ assidet, Romanis, ut videtur, nota, quorum numismata sæpius effodit, mœniumque ruinas ostendit. Nunc vero quasi confecta, profligatissimi rebellis Oëni *Glendowerdwy* furores conqueritur, qui cum per has regiones grassaretur, scelerate succendit.

Buelth.

Bulleum.

Hay.

Ut iste *Vaga* Borealem agri partem alluit, ita *Isca*, sive *Osca* eximius item fluvius mediam percurrit, qui è Nigro monte proruens, presso in solum alveo præterit *Brecknock* primarium agri in oppidum ejus fere umbilico positum, quod Britanni *Aber-Hodney* vocant, quia *Hodnejus*, & Isca eo loci aquas commisceant. Hoc Romano seculo fuisse habitatum è Romanorum Cæsarum nummis subinde erutis apparet. Bernardus de *Newmarch*, qui hanc regiunculam devicit, castrum amplum posuit, quod *Breosi*, & *Bohuni* instaurarunt, Patrumque memoria rex Henricus Octavus collegiatam Ecclesiam XIIII Præbendariorum (in Dominicanorum cœnobio) constituit, quam ab *Aberguilly* in Maredunensi agro huc transtulit.

Brecknock.

Duobus hinc ad Ortum milliaribus, lacus diffunditur, quem Britanni *Linsavethan*, & *Linsavathen*, id est, *Lacus stagnans*, Giraldus *Clamosum* vocat, quod horrendo strepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies resolvitur, Angli *Brecknock-mere* appellant, duobus mill. pass. longitudine, nec minus latitudine patet, lutris, perchiis, tincis & anguillis, quas naviculis vitilibus piscantes capiunt, feracissimus. *Levenus* fluviolus hunc invectus, inconfusus faciem suam servat, & quasi odio mixturam refugiens, quod colore ostendit, hospitales suas aquas, non largiores, quam intulerit, evehere creditur. Fama inter accolas longo jam tempore obtinuit, ubi nunc lacus est, urbem olim fuisse, quæ terræ motu absorpta, locum aquis fecerit. Et in argumentum, præter alia, vocant, quod omnes publicæ hujus agri viæ, ad hunc undiquaque ducant. Quod si verum sit, quam aliam urbem ad *Leveney* flumen existimes, quam LOVENTIVM, quam hoc tractu collocat Ptolemæus, & nusquam nunc mihi sedulo indaganti, vel è nomine, vel situ, vel ruderibus comparere potest. *Bricenaumere* (quod mihi fere exciderat) hunc lacum Marianus vocare videtur, qui prodit Edelfledam Merciam anno 913 *Britonum terram intrasse ad expugnandum arcem apud Bricenaumere, ibique uxorem Regis Britonum cepisse.* An hæc arx fuerit ipsa *Brecknocke*, aut castrum *Dinas*, quod huic impendit in rupe, quæ quo magis excelsa surgit, exilior evadit, non liquido constat. *Blean-Leveney* vero castrum vicinum caput Baroniæ fuisse, quam tenuit Petrus filius Herberti filii Herberti Domini de *Deane-Forrest* ex Lucia filia Milonis Comitis Herefordiæ, ex Archivis Regiis in confesso est.

Linsavathen lacus.

Brecknock-meare.

Loventium.

Bricenaumere.

Brecknocke.

Blean-Leveny.

Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Novo mercatu*, sive *Newmarch* Normannus, vir animi, consiliique plenus, conscripta non parva Anglorum & Normannorum manu, primus hunc agrum aggressus difficili bello à Cambris extorsit, munimenta construxit, commilitonibus, inter quos præcipui erant *Aubræi*, *Gunteri*, *Haverdi*, *Walde-*

Brechiniæ Domini.

Comitatus Brechiniæ, Breknoke.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum millare Germanicum constituunt.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Cardigan Shire.
Radnoriensis Comitatus Pars.
Herefordiensis Comitatus Pars.
Caermaridunensis Comitatus Pars;
Caermarden Shire.
Monumethensis Comitatus;
Moumouth Shire.
Glamorgan Shire.
Ich Dien
Rayder Gowy
Bealt Hundred.
Bulleum.
Bealt
Hay
Merthye Hund.
The Silures.
Talgarth Hund.
Breknoke.
Crickhoel Hund.
Dyuynok Hund.
Penkelli Hund.
Part of Hereford Shire.

Waldebeofi, & *Prichardi*, agros, & prædia aſſignavit, utque gradu certo, & confirmato inter infenſos Cambros conſiſteret, Neſtam Gruffini Principis filiam in uxorem accepit. Quæ mulier projectæ, & vindicis audaciæ tam ſe exiſtimatione, quam filium patrimonio ſpoliavit. Cum enim Mahel filius Bernardi unicus nobilem adoleſcentulum, quocum illa ſtupri conſuetudinem haberet, duriuſcule exagitaret, illa, ut inquit Poëta, *iram, atque animos à crimine ſumens*, jurejurando conceptis verbis coram Rege Henrico Secundo conteſtata eſt, Mahelem filium ab ipſa ex adultero ſuſceptum, & non à Bernardo natum, unde Mahele excluſo, Sibylla ejus ſoror patrimonium illud lautiſſimum adiit, virumque ſuum Milonem Herefordiæ Comitem eodem locupletavit. Poſtquam autem quinque Milonis filii improles obiiſſent, hæc Brechinia Berthæ ejus filiæ in hæreditate partienda ceſſit, quæ ex Philippo de * *Breos* ſuſcepit Guilielmum de *Breos* Dominum Brechiniæ, cui ſeditioſum ingenium & procax † uxoris lingua miſeriarum molem attraxit. Cum illa intemperantior linguæ fræna in contumeliam Regis Ioannis laxaſſet, Rex à Guilielmo marito, qui ſibi in ære erat maximo, acerbius æs illud exegit. Ille autem non ſolvendo, ſæpius prævaricatus, tandem tria Caſtra, *Hajam* ſcilicet, *Brecknock*, & *Radnor*, Regi in pignora tradidit. Quæ mox tumultuaria conſcripta manu ex improviſo invaſit & cæſis præſidiariis extorſit, *Lemſter* oppidum incendit, cæde, ſanguine, & agrorum deprædationibus, graſſatus, nihil non fecit quod rebelles aſſolent. Sed Regiis inſequentibus ſe cum ſuis in Hiberniam ſubduxit, cum Regis hoſtibus conſilia ſociavit, ſimulate tamen, quaſi ſe ſubmiſſurus, fide data Regem profecturum in Hiberniam acceſſit, multaque pollicitus, novas denuo turbas in Wallia dedit, ſed ſolum vertere tandem coactus in Gallia exul obiit, uxor vero capta, fame malorum extrema in carcere confecta graviſſimas procacis linguæ pœnas perſolvit. Ægidius hujus filius Epiſcopus Herefordenſis annuente Rege Ioanne paternam hæreditatem, (nepote recto hærede neglecto) conſequutus, fratri Reginaldo reliquit, cujus filium Guilielmum in adulterio cum uxore ſua deprehenſum Leolinus Princeps Walliæ ſuſpendio ſuſtulit. Per Guilielmi autem filias *Mortuomari, Cantelupi*, & *Bohuni* Comites Herefordiæ amplam creverunt hæreditatem. Hæc vero Brechinia *Bohunis* obtigit, & tandem per illos *Staffordis*, Edwardoque *Stafford* Buckinghamiæ Duce proſcripto, ad Regem reditus in hoc agro ampliſſimi devenerunt.

* *Braus* & *Breus* etiam vocatus.

† Matildis de *Haja* dicta.

Numerat paræcias 61.

MON-

MONMOVTH-SHIRE.

Brechiniæ & Herefordiæ ad Meridianam plagam subjacet Comitatus Monumethensis, vulgo *Monmouth-shire* Anglis, olim *VVentset*, & *VVents-land*, Britannisque *Guent*, ab urbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow* fluvio, qui Herefordienses, ab Ortu *Vaga* sive *Wye*, qui Glocestrenses, ab Occasu *Remneio*, qui Glamorganses sejungit, & ab Austro Sabriniano æstuario, in quod illa flumina una cum *Isca*, qui mediam intersecat regionem, evolvuntur. Rebus ad victum necessariis non solum sibi sufficit, sed etiam vicinis affatim suppeditat. Pars Orientalis herbida, & nemorosa, Occidentalis nonnihil montana & lapidosa, non tamen colono ingrata. *Gens* (ut inquit Giraldus de sua ætate loquens) *Martiis conflictibus usitatissima, strenuitatis opera laudatissima, & arte sagittifera præ cæteris Walliæ finibus instructissima.*

Ewias Lacy. Lanthony.

In extremo ad Circium angulo, qui *Ewias* dicitur, non procul à *Munow* fluvio inter *Hatterell* montes, quos, quod instar Cathedræ consurgunt, *Munith Cader* dicunt, *Lanthony* sedit vetus cœnobiolum, quod Walterus *Lacy*, cui latifundia hic dedit Guilielmus Comes Herefordiæ fundavit, & à quo *Lacii* illi qui inter primos Hiberniæ expugnatores clarissimi, profluxerunt.

Lacy Barones.

Cœnobioli ejus situm pro me describat, qui plenius novit Giraldus Cambrensis, *Stat* (inquit) *in valle de* Ewias *profundissima, quantum est jactus sagittæ arcu transmissæ, montibus ætheriis orbiculariter undique conclusa Ecclesia S. Ioannis Baptistæ, plumbeis laminis operta, lapideoque tabulatu pro loci natura non indecenter extructa, in loco videlicet ubi paupercula prius S. Davidis Archiepiscopi capella steterat musco sylvestri solum, & hederæ nexibus adornata. Veræ religioni locus idoneus, & disciplinæ Canonicæ præ cunctis Insulæ Britannicæ cœnobiis competentissimus, à duobus heremitis in honorem heremiticæ primo fundatus, ab omni populari strepitu in solitudine quadam longe remotus, super flumen Hodney, per vallis ima labentis situs, unde & ab Hodney* Lanthodeny *dictus,* Lhan *enim* locus Ecclesiasticus *sonat. Exquisitius tamen dici potest, quod propria loci illius nuncupatio Cambrice est* Nanthodeny : *usque hodie enim ab accolis* Lhan Devi Nanthodeney *vocatur, hoc est,* Ecclesia David super rivum Hodeney.

Hodney.

Pluviæ vero quas montana creant, hic creberrimæ, venti prævalidi, nebulæ sub bruma fere continuæ. Et tamen aëris quanto obtusioris, tanto benignioris, & clementioris salubri temperantia, morbi rarissimi. Hic claustrales in claustro sedentes, cum respirandi gratia forte suspiciunt, ad quaslibet partes trans alta tectorum culmina, montium vertices quasi cælum tangentes, ipsasque plerumque feras, quarum hic copia, in summo pascentes, tanquam in ultimo visus Horizonte prospiciunt. Hora vero dici quasi inter primam, & tertiam, supra montium cacumina vix emergens, etiam sereno tempore, corpus hic solare primo conspicitur. Et paulo post, *Rogerum Salisburiensem Episcopum, principalem regni tunc sub rege rectorem huc fama attraxit, qui cum aliquandiu loci naturam, heremiticam solitudinem, fratrum ibidem Deo servientium sine querela statum, & sine murmure conversationem in singulis admirans considerasset; reversus ad Regem, relatisque quæ ibi repererat, relatione dignis, cum maximam diei partem in loci præscripti titulos expendisset, tandem in hoc verbo laudis præconia consummavit. Quid, inquit, plura? Totus tam Regis, quam Regni thesaurus soli claustro erigendo non sufficeret. Cum itaque tam Regis, quam curiæ totius animum in hujus verbi stuporem diutius suspendisset: tandem de montium claustris, quibus undique vallatur, ænigma sermonis exposuit.* Sed de hoc satis superque.

Grossemont. Skinfrith.

Ad *Munow* flumen visuntur *Grossemont*, & *Skinfrith*, olim *Breosorum* ex concessione Regis Ioannis, postea Huberti de *Burgo* castra, qui ut aulicam invidiæ tempestatem in tranquillum conferret, hæc, & alia duo castella, *Blancum* scilicet *castrum*, & *Hanseldiam* Regi Henrico Tertio, ut habetur in Minori Matth. Parisiensis historia, *pro bona pace, & pristina charitate reformanda in manum resignavit.*

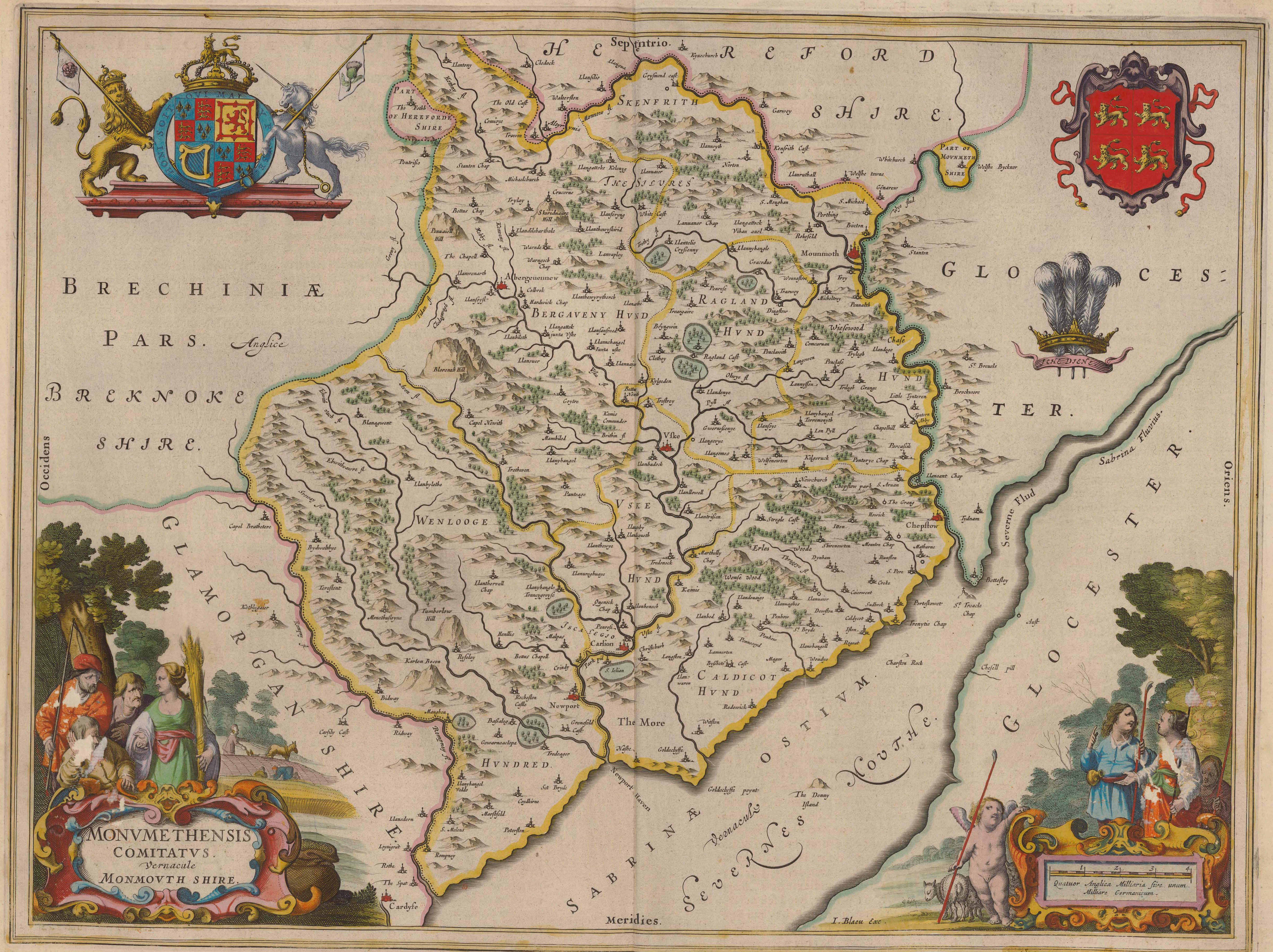
Monmouth.

In altero ad Aquilonem angulo, *Munow* & *Vaga*, sive *Wye* confluentes; primarium regionis oppidum fere circumfluunt, & nomen imponunt, *Mongwy* enim Britannis dicitur, & nobis *Monmouth.* Ad Septentriones qua fluminibus defenditur, muro & fossa præcinctum erat, in medio proxime forum castellum prætendit, quod Guilielmi *Conquæstoris* tempore floruit, ut in Tabulis Reg. videre est, Ioannem tamen Baronem *Monmouth* excitasse creditur, à quo ad Lancastrensem familiam devenit, cum illum patrimonio exuisset Rex Henricus Tertius, eo quod à Baronibus pertinaciter contra ipsum stetisset; vel potius, ut in Regis Prærogativa legimus, quod hæredes illius fidem Comiti Britanniæ Aremoricæ præstitissent. Iam inde suis immunitatibus, quas Lancastrenses concesserunt, oppidum celebre floruit. Sed nulla re æque insigne habetur, quam quod Henricum Quintum Galliæ triumphatorem, & alterum Lancastrensis stemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorsit, & Carolum VI Galliæ Regem eo adegit, ut regno quodammodo renuntiaret. Ob cujus secundos in bellis cursus, Ioannes Sewardus non infimi subsellii illis temporibus Poëta ita exultanti versu Anglos affatur:

Ite per extremum Tanain, pigrosque Triones,
Ite per arentem Lybiam, superate calores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas;
Angli juris erit quicquid complectitur orbis.
Anglis rubra dabunt pretiosas æquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres:
Dum viget Henricus, dum noster vivit Achilles,
Est etenim laudes longe transgressus avitas.

Galfridus de Monmouth sive Ap Arthur.

Galfridum etiam Arthurium Episcopum Asaphensem Britannicæ historiæ consarcinatorem alumnum suum jactat *Monmuthia*, virum sane antiquitatis bene peritum, sed fide, ut videtur, non antiqua, tot Milesias nugas passim ex suo ingenio interseruit. Adeo ut jam inter prohibitos ab Ecclesia Romana scriptores habeatur.

MONVMETHENSIS COMITATVS. Vernacule MONMOUTH SHIRE.
Septentrio.
Meridies.
Occidens
Oriens.
HEREFORD SHIRE.
BRECHINIÆ PARS. Anglice BREKNOKE SHIRE.
GLAMORGAN SHIRE
GLOCESTER.
GLOCESTER
SABRINÆ OSTIUM
Vernacule SEVERNES MOUTHE
Severne Flud
Sabrina Fluvius
Ich Dien
SKENFRITH
THE SIVRES
BERGAVENY HUND
RAGLAND HUND
WENLOOGE
VSKE HUND
CALDICOT HUND
HUNDRED
Mounmoth
Abergeneuew
Vske
Newport
Chepstow
Cardyffe
The More
Quatuor Anglica Milliaria sive unum Milliare Germanicum.
I. Blaeu Exc.

Hinc flexuoso volumine descendit in Austrum *Vaga*, in quo copiosa est salmonum piscatura à Septembri ad Aprilem. Limes hodie inter Glocestrenses,& Monumethenses,olim inter Wallos, & Anglos, juxta illum Nechami versiculum:

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Chepstow.

Qui cum jam ad ostium fere devenerit, *Chepstow* præterfluit, id est, si è Saxonico interpreteris, *Forum, Negotionis locus*, Britannis *Castle Went*. Oppidum hoc est celebre, clivo à flumine surgenti impositum, mœnibus circumvallatur magno ambitu, quæ agros,& hortos in se includunt, Castrum habet satis spatiosum flumini impendens, & è regione stetit Prioratus, cujus parte meliori demolita, quod reliquum est in Ecclesiam Parochialem convertitur. Pons vero quo *Vaga* jungitur sublicius est, & admodum excelsus, quia accedente æstu in magnam altitudinem fluvius exsurgit. Hujus Domini fuerunt è Clarensium familia Penbrochiæ Comites, qui à *Strighull* castro vicino quod incoluerunt, *Striguliæ* & *Penbrochiæ* Comites vulgo dicti, quorum ultimus Richardus vir infracto animo, projectissimis brachiis *Strongbow* cognominatus, quod arcu intentissimo uteretur, & nihil levi brachio ageret, Hiberniam Anglis primus sua virtute aperuit. Per hujus filiam descendit ad *Bigottos*, &c. nunc vero ad Comites Wigorniæ spectat. Cæterum non admodum prisca est hujus vetustas, asseverant enim plurimi, nec sine ratione è VENTA vetustissima urbe, non ante multa sæcula exortum fuisse, quæ quatuor hinc ad Occasum milliaribus Antonini ætate floruit, cui VENTA SILVRVM, quasi eorum urbs præcipua, appellatur, quod nomen nec furor hostilis, nec dies adhuc interpolavit, *Caer Went* enim hodie dicitur, id est, *Vrbs Venta*. Vrbem autem ipsam vel hæc vel ille ita abstulit, ut tantum jam è semirutis mœnibus, tessellatis pavimentis, Romanorumque nummis extitisse appareat. Ambitu mille plus minus passus collegit, ab Australi parte magna pars mœnium superest, & trium propugnaculorum plusquam rudera. Quanti tamen fuerit olim nominis, vel hinc colligatur, quod ante Monmuthiæ nomen auditum, universa hæc regio ab illa *Guent*, *VVent-set*, & *VVents-land* dicta fuerit. Ad hæc, ut in vita Tathai Britannici Sancti legimus, Academia fuit, locus scilicet bonarum literarum studiis dicatus, cui Tathaius ille à Caradoco Rege Inirii filio è solitudine evocatus magna cum laude præfuit, & Ecclesiam fundavit.

Comites Striguliæ.

Venta. *Caer-Went.*

Lib. Ecclesiæ Landaffensis.

Ad quintum hinc milliare in Occidentem *Strigulia* castrum ad montium radices sedet, nos hodie *Strugle*, Normanni *Estrighill* vocarunt, quod (ut est in Guilielmi Primi libro Censuali) Guilielmus *Fitz-Osbern* Herefordiæ Comes construxit, posteaque Comitum Penbrochiæ è Clarensium familia sedes. Vnde illi usitate *Striguliæ Comites* appellati fuerunt.

Strighul Castle.

Portskeweth.

Sub hæc ad æstuarium juxta *Vagæ* ostium *Portskeweth* adsidet, Mariano *Portscith*, qui prodidit Haraldum anno Salutis M LXV, munitionem eo loci contra Wallos objecisse, quam illi statim, duce Caradoco, everterunt. Deinde *Throgoy* fluviolus prope *Caldecot* Sabrinæ æstuarium subit, ubi castri mœnia, quod ad Angliæ Constabularios spectavit, tenebaturque per servitium *Constabulieritatis Angliæ*. Iuxta cernuntur *VVondy* & *Penhow*, olim sedes claræ familiæ de *Sancto Mauro*, nunc corrupte *Seimor*. Ad *VVondye* enim à Wallis extorquendum G. Mareschallus Comes Penbrochiæ circa annum M CC XL, tenebatur opem ferre Guilielmo de *Sancto Mauro*. A quo descendit Rogerus de *Sancto Mauro* Miles, qui alteram hæredem I. de *Bello-Campo* de *Hach* Baronis nobilissimi in uxorem habuit, qui genus deduxit à Sibylla cohærede Guilielmi illius *Marescalli* potentissimi Penbrochiæ Comitis, Guilielmo de *Ferrariis* Comite Derbiæ, Hugone de *Vivonia*, Guilielmo *Mallet*, viris olim clarissimis. Quorum omnium & aliorum nobilitas (ut certo ostendi potest) confluxit in honoratissimo Edwardo de *Sancto Mauro*, sive *Seimor*, nunc Comite Herefordiæ, virtutis & bonarum literarum fautore singulari, & eo nomine merito dignus qui celebretur.

Ca'decot. Inq. 3. Ed. 1.

Wondye.

S. Maur. vel *Seimor* familia.

The Moore.

Inundatio Ianuario *1607.*

Regio palustris per plura milliaria infra extenditur, *The Moore* vocamus, quæ (dum hæc recognoscimus) luctuosam cladem magno cum damno pertulit. Mare enim Sabrinianum cum accederet in interlunio, & assiduo Libonoto per tres ante dies retroactum fuisset, vehementiori Altano irritatum, tanto æstu incanduit, ut humiliori huic tractui, & in agro Somersettensi è regione glomeratis fluctibus incubuerit, ædes subruerit, & numerosa animalium capita, nec non homines oppresserit. Qua palustris hic tractus sensim prominendo procurrit in ipsa prominentia *Goldcliffe* extollitur, id est, ut inquit Giraldus, *Rupes aurea, eo quod aurei coloris saxa sole repercussa miro fulgore sunt rutulantia, nec mihi de facili*, ait ille, *persuasio fieri posset, quod frustratum dederit natura nitorem saxis, quodque suo fuerit flos hic sine fructu, si foret qui venas ibidem, & penitima terræ viscera arte prævia transpenetraret.* Quo in loco supersunt reliquiæ Prioratus, qui illos de *Chandos* patronos agnovit.

Gold-cliffe.

Isca fl.

Post hanc, per palustrem regionem, ad *Iscæ* ostium pervenimus, quem Britanni *Vsk* & *VVysk*, alii *Oscam* nominant. Hic medium agrum, ut dixi, intermeans tribus primæ vetustatis urbeculis affunditur.

Gobannium.

Aber-Gevenny.

Prima in ipso agri limite ad Circium, Antonino GOBANNIVM dicitur, ad *Iscæ* & *Gevenny* confluentes, unde nomen inditum, hodie vero integra antiqua appellatione *Aber-Gevenny*, & contracte *Abergenny* vocatum, quod *Gevenni*, sive *Gobannii* confluentes significat. Muris & castro munitur, quod, ut inquit Giraldus, proditionis infamia, ex omnibus Walliæ castris, frequentius maculatum fuit; primum à Guilielmo Comitis Milonis filio, postea à Guilielmo *Breoso*, quorum uterque nonnullos Walliæ proceres fide publica huc advocatos per amicitiæ simulationem nefarie obtruncavit. Sed non sine divina vindicta; hic enim omnibus bonis exutus, conjuge & filio fame enectis, profugus obiit, ille saxo in caput impacto, dum *Breulais* castrum deflagraret, scelerum tandem pœnas dependit meritas. *Abergevenii*, sive GOBANII primus, quod sciam, Dominus erat Hamelinus quidam *Balun*, qui Brienum Wallengfordensem, sive Brientium de *Insula*, *Filium Comitis* dictum, hæredem scripsit. Ille

Abergevenniæ Domini.

itidem duobus suis liberis qui leprosi erant, constructo hic Nosocomio, Gualterum filium Milonis Herefordiæ Comitis in partem hæreditatis suæ longe maximam vocavit. Illi successit Henricus frater à Wallis interfectus, qui in ejus terras involarunt, quas præfecti Regis non sine magnis periculis defenderunt. Per Henrici vero sororem ad *Breosos*, & ab illis connubii jure per *Cantelupos* & *Hastingos* ad Reginaldum *Grey* Ruthiniensem descendit: Guilielmi tamen de *Bello-campo* à *Greio* virtute cujusdam transcriptionis & conventione recuperavit, & ille itidem, si proles ejus mascula deficeret, transcripsit in Thomam fratrem Warwici Comitem, & ejus hæredes masculos. Guilielmo de *Bello-Campo* Domino *Abergevennæ* natus erat Richardus, qui ob virtutem militarem Wigorniæ Comes creatus, & Gallico bello occisus unicam reliquit filiam, quam Edwardus *Nevill* in uxorem accepit. Iam inde titulo Baronum *Abergevennæ* claruerunt *Nevilli* (Castrum tamen diu ex illa quam dixi transcriptione detentum erat) Horum quartus nostra memoria defunctus unicam tantum reliquit filiam Mariam, Thomæ *Fanæ* Equiti aurato enuptam, inter quam & Edwardum *Nevill* Equitem auratum hæredem proximum masculum, cui ex testamento, eoque authoritate Parlamentaria constabilito Castrum *Abergevennæ*, & pars hæreditatis longe maxima obtigerat, de titulo Baroniæ *Abergevennæ* in Comitiis Parlamentariis anno Iacobi Regis secundo septem seorsim diebus ab utriusque partis advocatis coram Regni proceribus acerrime & doctissime disceptatum erat. Cum tamen juris quæstio non satis esset explicata, sed honorario titulo uterque dignissimus pro familiæ splendore singulis videretur, & certissimis constaret indiciis cum titulum Baronis *Abergevennæ*, tum Baronis *Le Despenser* ad hanc stirpem hæreditario spectare: efflagitarunt à Rege proceres, ut utrique Baronis dignitas restitueretur, qui libenter adnuit. Hinc propositum erat à Cancellario proceribus primum, an hæres masculus titulum *Abergevennæ* haberet, vel hæres fœmella: plurimis placuit ut masculo titulus Baroniæ *Abergevenniæ* restitueretur. Cumque iterum propositum esset, an fœmellæ & suis hæredibus titulus Baroniæ *Le Despenser* restitueretur, consenserunt universi. Quod cum Regi declaratum, ille suo assensu regio confirmavit. Edwardusque *Nevill* regis rescripto statim ad Parlamentum nomine Baronis *Abergevennæ* evocatus, atque in trabea Parlamentaria inter duos Barones, ut moris est, introductus, & sede supra Baronem de *Audeley* locatus. Eodemque tempore coram regni proceribus perlectæ *literæ Patentes*, quibus Rex Mariam *Fane* *ad statum, gradum, titulum, stilum, nomen, honorem, & dignitatem Baronissæ Le-Despenser restituit, erexit, præfecit*, &c. *habendum & tenendum prædictum statum*, &c. *præfatæ Mariæ & hæredibus; quodque ejus hæredes sint successive Barones Le-Despenser*, &c. Nova autem suborta quæstione, cui prior locus deberetur, an Baroniæ *Abergevennæ*, vel *Le-Despenser*; proceres hoc ad designatos pro officio Comitis Marescalli Angliæ examinandum retulerunt, qui re mature perpensa pro Baronia *Le-Despenser* sententiam suis chirographis & sigillis consignarunt, quæ lecta coram proceribus, & in Diarium Parlamentarium eorum jussu relata, ex quo hæc compendio

19. Rich. 2

Cl. 19. & 21. Henr. 6. &c.

Baronissa *Le-Despenser.*

Britannia.

descripsi. Hoc castrum (nec est cur tacitus præterirem) tenuit *I. Hastinges per homagium, Wardam, & maritagium, cum acciderit* (ut in Inquisitione legitur) *& si guerra fuerit inter Regem Angliæ, & Principem Walliæ, deberet custodire patriam de* Over-went *sumptibus propriis, meliori modo quo poterit pro commodo suo, & utilitate Regis, & defensione Regni Angliæ.*

6. Edw. 2.

Secunda urbecula, quam BVRRIVM Antoninus dixit, & ad duodecimum à Gobannio milliare ponit, sedet ubi *Birthin* profluens *Iscæ* commiscetur, Britannis hodie transpositis literis, *Brunebegie* pro *Burenbegie*, & *Caer Vske*, Giraldo *Castrum Oscæ*, & Anglis *Vske*, nunc solum castri ampli & muniti ruinas ostendit, quod amœnissime intersidet inter *Iscam* flumen & *Olwy* rivulum, qui per *Ragland* elegantes Comitis Wigorniæ ædes instar castelli cursum ab Oriente sub hoc agit.

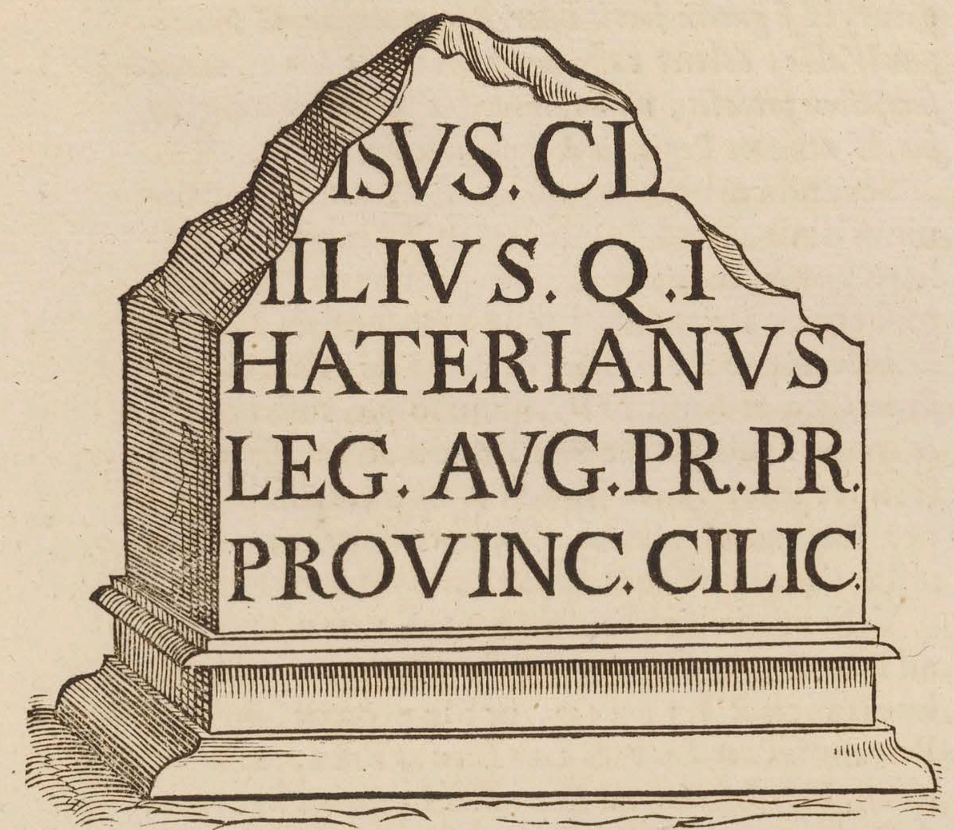
Vrbs tertia Antonino ISCA, LEGIO II dicta, ad Iscæ alteram ripam duodecim exacte milliaribus Italicis à BVRRIO, ut ille notavit, distans, Britannis *Caer-Leon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id est, *Vrbs Legionis ad Iscam fl.* à Legione Secunda Augusta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Hæc legio ab Augusto instituta, à Claudio è Germania in Britanniam sub Vespasiani auspiciis translata, cui imperium affectanti præsto fuit, Britannicasque legiones sibi adjunxit, hic demum à Iulio Frontino, ut videtur, in præsidio contra Silures locata. Quanta hæc Isca tunc temporis fuerit, audi Giraldum nostrum è suo Cambriæ Itinerario, *Erat hæc urbs antiqua & autentica, à Romanis olim coctilibus muris egregie constructa. Videas hic multa pristinæ nobilitatis vestigia, palatia immensa aureis olim tectorum fastigiis Romanos fastus imitantia, eo quod à Romanis principibus primo constructa, & ædificiis egregiis illustrata fuisset. Turrim giganteam, thermas insignes, temporum reliquias, & loca theatralia muris egregiis, partim adhuc extantibus omnia clausa. Reperias ubique tam intra murorum ambitum, quam extra, ædificia subterranea, aquarum ductus, hypogæosque meatus, & quod inter alia notabile censeas, stupas undique videas artificio miro confectas, lateralibus quibusdam, & præangustis spiraculis occulte calorem exhalantibus. Iacent hic duo nobiles, & post Albanum & Amphibalum, præcipui Britanniæ majoris protomartyres, & ibidem martyrio coronati, Iulius scilicet & Aaron, quorum uterque Ecclesiam in urbe insignem habebat. Tres enim egregiæ in hac urbe antiquis temporibus fuerant Ecclesiæ. Vna Iulii Martyris, virginum Deo dicatarum choro venustata, altera vero B. Aaron socii ejusdem nomine fundata, & Canonicorum ordine præclaro nobilitata. Amphibalus etiam B. Albani doctor, & fidelis ad fidem informator hic oriundus erat. Situs urbis egregius super* Oske *flumen navigio mari influente idoneum, sylvis & pratis urbs illustrata. Hic magni illius Arthuri famosam curiam legati adiere Romani. Vbi & Dubritius Archiepiscopus Davidi Menevensi cessit honorem, abhinc Meneviam Metropolitana sede translata.* Hæc Giraldus. Sed ad hujus antiquitatem asserendam antiquas inscriptiones quas hic nuper effossas Reverendissimus pater Franciscus Godwinus Episcopus Landavensis venerandæ antiquitatis, & optimarum literarum cultor eximius, mihi pro sua humanitate impertivit subjungendas curavi. Anno MDCII, in prato adjuncto reperta à fossoribus fuit effigies succincta & pharetrata, capite, manibus, & pedibus truncata super pavimentum tessellatum, & fragmentum aræ cum hac inscriptione literis triuncialibus,

Burrium. *Vske.*

Stuphæ.

Kkkkk

bus, ab Hateriano Legato Augusti, & Pro-Prætore Provinciæ Ciliciæ posita.

Extant hæ inscriptiones ad Mathern *in ædibus Episcopi Landavensis.*

Anno insequenti juxta hæc etiam eruta, quæ dictam effigiem Dianæ fuisse templumque à Tito Flavio Postumio Varo veterano fortasse cohortis Legionis secundæ restitutum fuisse comprobat.

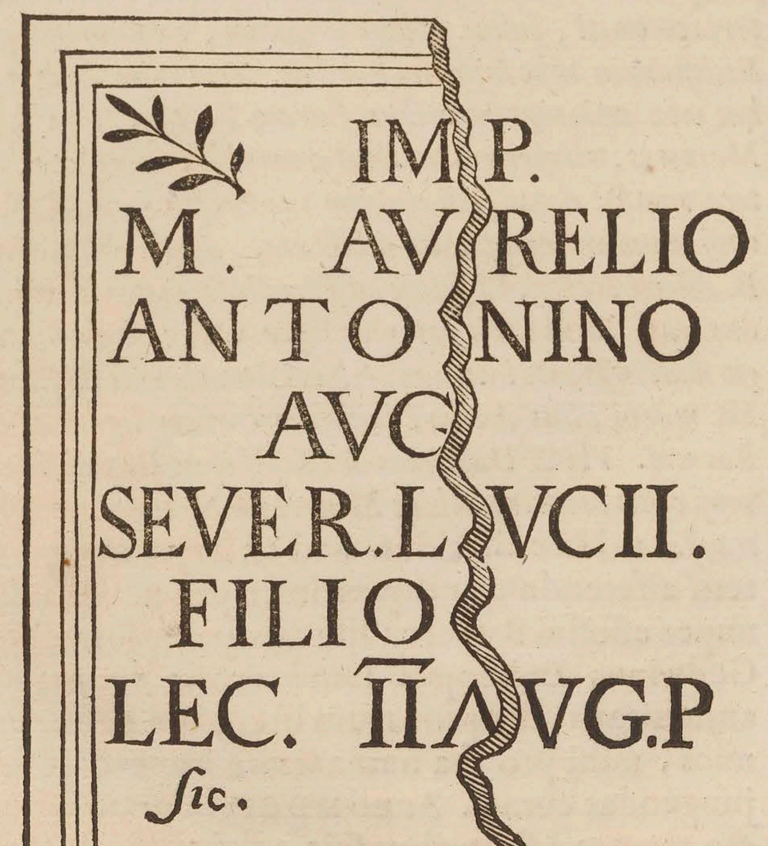
T. FL. POSTVMIVS VARVS.
V. C. LEG. TEMPL. DIANÆ
RESTITVIT.

Et hæc etiam votiva Ara, è qua GETA Cæsaris nomen erasum tunc videatur, cum ille à fratre Antonino Bassiano sublatus, & hostis declaratus, ita tamen ut ex literarum ductu quodammodo appareat.

In libris Impressis Claudius Pompejanus & Lollianus Avitus Coss. anno Christi 210.

PRO SALVTE
AVGG. N. N.
SEVERI ET ANTON-
NI ET GETÆ CAES.
P. SALTIENVS P.F. MAE-
CIA THALAMVS HADRI.
PRÆF. LEG. II. AVG.
C. VAMPEIANO, ET
LVCILIAN.

Hæc etiam mutilata ibidem reperta Ara pulcherrima, quam sic supplendam existimo.

Hæc etiam fragmenta:

* 7. VECILIANA.

* Centurio.

VIII.
7. VALER.
MAXSIMI.

Hic etiam sub ingressum Saxonum fuit *gymnasium ducentorum Philosophorum, qui Astronomia, cæterisque artibus eruditi cursus stellarum diligenter observabant*, ut scripsit Alexander Elsebiensis author rarus, è quo mihi plurima descripsit Thomas Iames Oxoniensis vir eruditus, & vere φιλόβιβλος, qui se totum literis, & libris involvit, & jam publici boni studio in Angliæ Bibliothecis excutiendis (Deus opus secundet) id molitur, quod Reipublicæ literariæ inprimis erit usui. Regnante Henr. Secundo quo tempore scripsit Giraldus, hanc satis validam fuisse videtur. *Yrwith* enim de *Caerleon* animosus Britannus diu eam contra Anglos tutatus erat, donec à Rege devictus, ejus possessione exturbaretur. Nunc vero, ut documento sit, urbium, non minus quam hominum fata volvi, in exiguum oppidulum decrevit, quæ tantæ olim amplitudinis erat, & ita utraque ripa porrecta, ut *S. Iuliani* ædes clarissimi Equitis aurati Guil. *Herbert*, qui non minus ingenii judiciique dotibus, quam generis claritate fuit celebris, in ipsa urbe fuisse, & Iulii Martyris ecclesiam eo loci extitisse ferant, quæ mille plus minus passus jam ab oppido abest. Ex ejus etiam ruinis paulo inferius ad *Iscæ* ostium accrevit *Novus portus*, Giraldo *Novus Burgus*, nobis *Newport*, recentius oppidum, castro & portus oportunitate non ignotum, quo loci olim aliqua via militaris erat, cujus his versibus meminit Nechamus:

Tho. Iames.

Newport.

Intrat, & auget aquas Sabrini fluminis Oska
Præceps, testis erit Iulia Strata *mibi.*

Hanc *Iuliam Stratam* viam fuisse non est cur dubitemus, & si rem ad conjecturam revocare liceat, à Iulio Frontino Silurum debellatore ductam fuisse non omnino absurdum videatur. *Serpit*, inquit Giraldus, *in hujus* Novi Burgi *finibus rivulus, cui nomen* Nantpencarn, *non tam aquarum profunditate, quam alvei concavitate, palustrique limositate, non nisi per certa vada transmeabilis; habueratque antiquitus vadum, cui nomen* Rydpencarn, *id est, vadum sub rupis capite*. Quod cum jam fere incognitum Henricus Secundus Angliæ Rex forte fortuna transmeasset, Walli (qui se nimis credulos vaticiniis præbent) quasi conclamatum esset, omnem meliorem spem abjecerunt, eo quod Merlinus Sylvester Wallorum Apollo vaticinatus fuisset, tunc Wallorum vires fore proterendas, cum fortis & lentiginosus princeps (cujusmodi Henricus ille erat) vadum illud transiret.

Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi Dun-settan vocarunt, qui tamen, ut in legibus antiquis videre est, sub occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum vero primis temporibus limitanei duces gravissime afflixerunt, præcipue Hamelinus *Balun*, quem dixi, Hugo *Lacy*, Gualterus, & Gilbertus de *Clare* dicti, & Brienus Wallingfordensis, quibus cum donassent Reges, quicquid hoc tractu, devictis Wallis, occupare potuissent, alii superiorem agri partem, quam *Over-Went*, alii inferiorem, quam *Nether-Went* dixerunt, in suam paulatim potestatem redegerunt.

Dun-settan.

Continet Ecclesias parœciales 127.

GLAMOR-

GLAMORGAN-SHIRE.

Glamorganiæ unde nomen.

VLtimam Silurum regionem eam fuiſſe exiſtimo, quæ nunc nobis *Glamorgan-ſhire*, Britannis *Morganuc, Glath-morgan*, & *Glad Vorganuc*, id eſt, *Regio Morganuc* vocatur, à Morgano Principe, ut plurimi ſuſpicantur, à *Morgan* cœnobio, ut alii. Si vero ego à *Mor*, quod Britannis mare ſignificat, deducerem, neſcio ſane an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ oppidum, quod nunc *Morlais*, Ptolemæo, & priſcis Gallis *Vorganium*, ſive *Morganium*, (M enim & V conſonantes ſæpius hac in lingua tranſmutantur) dici obſervavi, & unde quæſo, niſi à mari? Et hæc etiam noſtra *Morganuc* tota eſt maritima, minus enim latitudine, quam recta regione porrecta, Sabriniano mari à meridie pulſatur. Qua terram vero ſpectat, ab Ortu Monumethenſes, à Borea Brechnochienſes, ab Occaſu Maridunenſes adjacent.

Pars Septentrionalis montibus eſt aſpera, qui in auſtrum deſcendentes paulatim miteſcunt, quorum ad radices planities in meridianum ſolem extenditur, ea poſitione, quam optimam judicavit Cato, & ob quam Italiam tantopere commendat Plinius. Hæc enim pars gratiſſima fœcunditate, & crebris oppidis undiquaque nitet.

Glamorganiæ debellatio.

Rob. Fitz-Haimon.

* Aliis Inon.

12. *Knigts.*

Iuſtinus hujus regulus, regnante Guilielmo Ruſo, cum à Rheſo Principe ſuo defeciſſet, viribuſque minime par fuiſſet, præcipitato conſilio, quod ſera pœnitentia ſubſequuta eſt, Robertum *Fitz-Haimon* Normannum filium *Haimonis Dentati* Comitis Corbulenſis, ex Anglia per *Ivonem nobilem, cui filiam deſponderat, in auxilium acceſſivit. Qui habito ſtatim delectu, adſcitiſque in belli ſocietatem duodecim equeſtris dignitatis viris, primum infeſto agmine Rheſum interfecit, deinde vero fertilitate regionis ineſcatus, quam certa ſpe jam ante devoraverat, in Iuſtinum ipſum converſus, quod Ivoni fidem non liberaſſet, illum avita poſſeſſione facile exuit, regionemque inter ſuos partitus eſt, Montium inculta Ivoni conceſſit, uberiores agros ſibi, & duodecim illis, quos *Pares* vocavit, ea lege diviſit, ut clientelari jure à ſe, quaſi Domino tenerent, ſociis & auxiliaribus armis ſe invicem tuerentur, ſtationem quiſque ſuam in caſtro ejus de *Caerdiff* defenderent, & ſibi, cum jus diceretur, præſto adeſſent. Illorum nomina attexere non pigebit ex libello quem hac de re, neſcio an Edwardus *Stradling*, an Edwardus *Maunſell*, qui ambo Equites aurati, veteris proſapiæ, & antiquitatis peritiſſimi (utriuſque enim nomine circumfertur) ſcripſit. Ea vero ſic ſe habent:

Caerdiffe.

Guilielmus Londinenſis, ſive de Londres.
Richardus Granvill.
Paganus Turbervill.
Olivarius S. Iohn.
Robertus de S. Quintino.
Rogerus Bekeroul.
Guilielmus Eaſterling, quod è Germania eſſet *Britannia.* oriundus, cujus poſteri *Stradlings* nunc vocantur.
Gilbertus Humfranvill.
Richardus Siward.
Ioannes Fleming.
Petrus Soore.
Reginaldus Sully.

Remnius fluvius è montibus demiſſus, Orientalis eſt limes, quo hæc provincia à Monumethenſibus dividitur, & *Remni* dividere Britannis ſignificat. In hujus vicinia, ubi per invia agitur, inter montes paluſtri loco nutantia mœnia *Caer-Philli* caſtri cernuntur, quod adeo vaſtæ magnitudinis & admirandi operis fuit, ut Romanorum præſidium fuiſſe aſſerant fere omnes; nec ego inficias ibo, licet quo nomine illis cognitum fuerit nondum perſpicio: reſtauratum tamen videatur, cum ſacellum habeat Chriſtiano more conſtructum, (ut me docuit qui ſedulo contemplatus eſt *I. Sanford*, vir ſingulari doctrina & limato judicio) juriſque fuit *Clarorum* Gloceſtriæ Comitum. Nec enim in noſtris annalibus memoratur ante Edwardi Secundi tempora. Tunc enim cum *Spenſeri* conjunctionem inter Regem, Reginam, & proceres malis artibus diffuiſſent, Hugolinum *Spenſerum* diu irrito conatu in hoc caſtro obſederunt. Ad hunc etiam fluvium, ſed loco incerto, Fauſtus Vortigerni, ut author eſt Ninnius, peſſimi patris optimus filius magnum locum conſtruxit, ubi cum aliis ſanctis viris aſſiduis precibus à Deo contendit, ut ipſe (quem pater ſceleratiſſimo inceſtu ex ſua ipſius filia ſuſceperat) parentis culpas non male lueret, ut pater tandem ſerio reſipiſceret, & patria à Saxonico bello reſpiraret.

Caer-Philli.

Paulo inferius RATOSTABII ſive RATOSTIBII oſtium poſuit Ptolemæus, mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, id eſt, *Taffi* fluminis ſabuloſum æſtuarium. *Taffus* enim fluvius montibus dejectus ibi mare petit per *Landaff*, id eſt, *Fanum ad Taff*, tenuem urbeculam humiliori ſitu, epiſcopali tamen dignitate, cui ſubſunt parochiæ CLIV, cathedralique eccleſia Teleano ejuſdem præſuli ſacra inſignem, quam Germanus & Lupus Gallici Epiſcopi tunc inſtituerunt, cum Pelagianam hæreſim late per Britanniam graſſantem compreſſiſſent, Dubriciumque virum ſanctiſſimum primum epiſcopum præfecerunt, cui Meuricus Regulus Britannicus univerſum agrum inter *Taff*, & *Elei* flumina elargitus erat. Hinc *Taff* adit *Caerdiff*, Britannis *Caerdid*, nitidam, ut in hac regione, urbem, portumque ſatis commodum, quam *Fitz-Haimon* ille, ſive *Filius Haimonis* victor in belli ſedem, juſtitiæque forum mœnibus & caſtro communivit, in quo præter delectam cohortem, duodecim illi milites ſuas ſtationes tueri tenebantur. Nihilominus paucis interjectis annis *Yuor Bach* Britannus montanus, erecto animo homunculus, ſilenti agmine caſtrum noctu occupavit, Guilielmumque Gloceſtriæ Comitem, *Fitz-Haimonis* è filia nepotem cum uxore & filiolo captivum abduxit, ſecumque retinuit, quoad

Ratoſtabii oſtium.

Landaffe.

Hiſtoria Landavenſis.

Caerdiffe.

Septentrio
GLAMORGANENSIS COMITATVS; Vulgo GLAMORGAN SHIRE.
CAERMARIDVNENSIS COMITATVS PARS;
BREKNOKE.
BRECHINIÆ PARS.
MONVMETHENSIS COMITATVS PARS.
PART OF CAERMARDEN SHIRE.
LLANGEVELACH HVND
NEATH HVND
NEATH NIDVM
NEWCASTLE HVND
LLANTRISSENT HVND
CAERFILY HVND
CARDIF HVND
CARDIF
DENISPOWYS
COWBRIDGE
OGMOR HVNDRED
LEVCARVM
ZWANZEY HVND
WESTGOWRE
Coidfrank Forest
Swansey
Bridgende
Occidens
Oriens
Meridies
Milliaria Anglica quorum quatuor constituunt unum Milliare Germanicum.

Rob. *Curthose* Dux Normanniæ.

quoad ei de injuriis cumulate satisfieret. Quomodo vero Robertus *Curthose* Guilielmi Conquæstoris filius natu maximus, vir bellica virtute stolide ferox, spe Anglici imperii à minoribus fratribus excussus, oculisque orbatus in hoc castro consenuerit, ex nostris, si placet, historicis quæras, simulque discas ex Regia familia nasci, nec tranquillum nec tutum esse.

Vix tribus à *Taffi* ostio milliaribus, in ipso littoris flexu insulæ sternuntur duæ exiguæ, sed amœnæ, tenui freto tum à se, tum à continente discretæ, citerior *Sully* dicitur, ex oppido objecto, cui Robertus de *Sully* (illi enim in divisione obtigerat) nomen fecisse creditur, si non illum inde denominatum mavis. Vlterior *Burry* vocatur à Barucho viro sancto ibi sepulto, qui ut loco nomen, sic locus cognomen fecit suis postea Dominis. Clara enim Vicecomitum *Barrorum* familia in Hibernia inde originem duxit. *In hujus rupe marina*, inquit Giraldus, *apparet rima permodica, ad quam si aurem apponas, audies strepitum quasi operæ fabrilis, nunc follium flatus, nunc martellorum ictus, nunc cotis, & ferri sonora fricamina, stridentesque cavernis stricturas chalybum, & anhelum fornacibus ignem. Cæterum haud difficile crediderim, ex aquis marinis occulte subintrantibus sonum hujusmodi provenire posse, nisi quod non minus refluis fluctibus, vacuato prorsus littore, continuatur, quam repleto.* Nec dissimilis erat locus ille, cujus in Stromatum VII, his verbis meminit Clemens Alexandrinus, *Dicunt qui conscripserunt historias, in Britannia insula esse quandam speluncam monti subjectam, in fastigio autem hiatum, cum autem ventus incidit in speluncam & in ejus sinu alliditur, audiri sonum cymbalorum, quæ numerose pulsantur. Rejectus enim spiritus sonat vehementius.* Ab his insulis recta in Occidentem Solem littus agitur, fluminique uni se patefacit, cui interius superimponitur *Cowbridge*, Britannis à saxeo ponte *Pont-van*, mercatorium oppidum, & ex tribus illis secundum, quod victor *Fitz-Haimo* sibi retinuit. Quod autem hoc in tractu, & ad hanc ab ISCA distantiam BOVIVM, quod etiam corrupte BOMIVM concipitur, collocarit Antoninus, hoc *Bovium* fuisse blandiente conjectura opinatus sum: verum cum ad tertium hinc milliare sit *Boverton*, quod cum *Bovio* apposite consonet, ita me veritas amet, non alibi BOVIVM indagare ausim. Nec à bobus nomina locis accommodari novum esse, loquuntur Bosphorus Thracius, Bovianum Samnitum, & Bauli Italiæ, quasi Boalia, si Symacho credas. Sed hoc sit instar omnium, quindecim mill. à BOVIO NIDVM oppidum Latino etiam nomine posuit Antoninus, quod licet Antiquarii nostri frustra jam diu venati sint, ad eandem tamen ipsam distantiam *Neath* notissimum oppidum nomine vetusto quasi incolumi sese offert, & hic ad *Lantwith*, id est, *Fanum Iltuti*, quod contiguum est, complurium ædificiorum fundamenta cernuntur, & vicos habuit antiquitus diversos. Parum hinc distat in ipso fere littoris flexu Castrum *S. Donati*, antiquæ & claræ *Stadlingorum* familiæ habitatio, juxta quod nuperrime effossi fuerunt nummi antiqui Romanorum, præcipue vero triginta tyrannorum, & nonnulli Æmiliani, & Marii, qui rarius reperiuntur. *Ogmor* fluvius paulo superius viam sibi in mare aperit delapsus à montibus per *Coitie*, quondam *Turbevillorum*, postea *Gamageorum*, nunc uxorio jure Rob. *Sidney* Vicecomitis Insulæ, & *Ogmor* Castrum, quod à Londinensi familia ad Lancastrenses devenit.

Sully, forte à *Siluribus*.
Barry.
Spelunca mira.
Cowbridge.
Bovium.
Neath.
I. Stradling.
S. Donets.
Nummi antiqui.
Ogmor. fl.

Fons fluens & refluens. Sandfords Well.

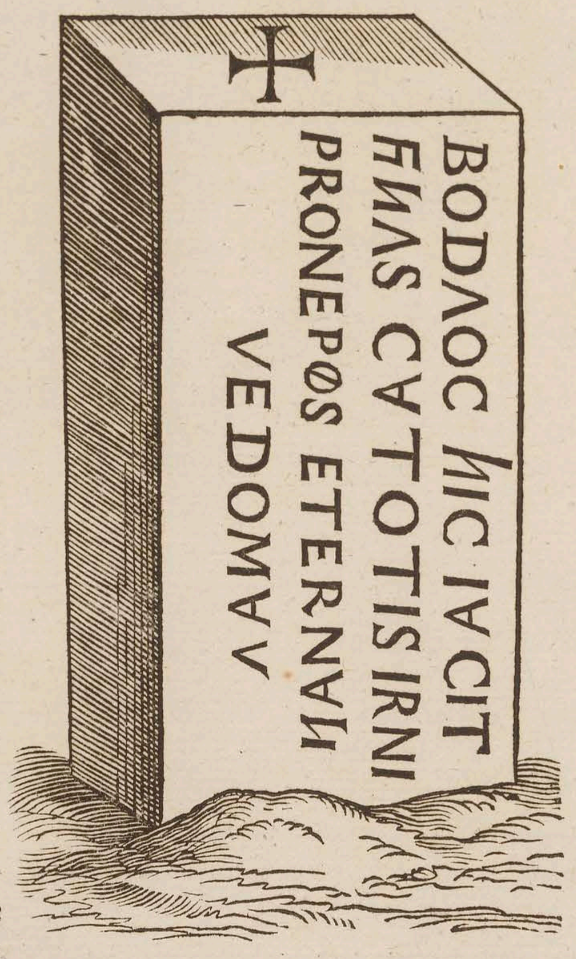
Fons abhinc abest paucis milliaribus ad Novam-Villam (ut ad me scribit vir doctissimus I. Stradling) *oppidulum ab Occidua ripa* Ogmor *fluvii, à Sabriniano littore centum fere passus, in planitie arenosa. Lympha nitidissima non est, sed satis pura & usui apta: nunquam scaturit, sed descenditur in puteum nonnullis gradibus. In refluxu maris* (*æstivo tempore*) *vix disco aquam colligas, cum mox defluente freto eandem haustro capaci bene haurias. Instabilitas itidem hyeme manet, sed longe minus apparet, propter adventitias desuper ab imbribus & aliunde aquarum venas. Hæc mihi ex indigenis complures fide digni confidenter asseverant. At enim dum famam sæpe garrulam male metuerem, ad sacras aquas semel atque iterum me nuper contuli. Modo enim animum invaserat desiderium hæc ad te scribendi. Vbi primum ventum est ad locum, omnia perlustrans tertiam horæ partem commoratus* (*æstuante Sabrina, nec quoquam ad hauriendum accedente*) *aqua defecit circa tres pollices. Discedo. Non ita multo post reversus, crevisse uno pede altius deprehendo. Fontis autem orbis inferior intra parietes propemodum sex pedes latus est. De quo etiam hoc succinit nostra Musa:*

> Te Nova-Villa *fremens, odioso murmure Nympha*
> *Inclamat Sabrina: soloque inimica propinquo,*
> *Evomit infestas ructu violenter arenas.*
> *Damna pari sentit vicinia sorte: sed illa*
> *Fonticulum causata tuum. Quem virgo, legendo*
> *Littus, ad amplexus vocitat: latet ille vocatus*
> *Ant o, & luctatur contra. Namque æstus utrique est*
> *Continuo motu refluus, tamen ordine dispar.*
> *Nympha fluit propius. Fons defluit. Illa recedit.*
> *Iste redit. Sic livor inest & pugna perennis.*

Fons in Gadibus.

Hujusmodi fontem in Gadibus refert Polybius, causamque hanc reddit, spiritum, cum suis exitibus solitis privetur, introrsum reverti, obstructisque fontis meatibus aquas includere, rursumque denudata aquis superficie venas fontis liberari obstructione, atque ita tum aquam copiose ebullire. Hinc littus legenti occurrunt *Kinfeage*, ipsius *Fitz-Haimonis* olim castrum, & *Margan* ad mare, quondam cœnobium à Guilielmo Comite Glocestriæ fundatum, nunc sedes claræ, & Equestris familiæ *Maunsellorum*. Prope hoc *Margan* in cacumine montis, qui dictus *Mynydd Margan*, ex saxo durissimo cippus erigitur IIII pedes lon-

Boduoc.

longus, & unum pedem latus, cum inſcriptione quam quicunque legerit, paulo poſt moriturum imperitum vulgus circumvicinum credulo errore dictitat; viderit ergo lector, ſi hoc audeat, nam certo ſciat ſe moriturum.

Domus æternalis. Dictiones illas poſteriores *Æternali in domo* lego, ſepulchra enim eo ſeculo ÆTERNALES DOMUS dictæ erant. Inter *Margan* autem & *Kinfeage* juxta viam jacet ſaxum IIII pedes longum, cum hac inſcriptione:

PUNP ЄIUS
CAR AN TOPIUS.

Quam ut mihi reverendiſſimus Epiſcopus Landavenſis, qui has mihi deſcribendas curavit, Cambro-Britanni addendo & immutando ita legunt & interpretantur. PIM BIS AN CAR ANTOPIUS, id eſt, *Quinque digiti amicorum, vel proximorum nos interemerunt*. Credunt eſſe ſepulchrum Morgani Principis, à quo regio ſit denominata, qui occiſus, ut volunt, anno octingenteſimo ante Chriſtum natum, ſed has literarum formulas recentioris eſſe ævi norunt Antiquarii.

A *Margan* procurrit littus in Circium per *Aberavon* tenuem mercatum ad *Avonam* fl. oſtium unde nomen, ad Nidum fl. vivo ſabulo infame, cui ejuſdem nominis vetuſtæque memoriæ oppidum Antonini Itinerario NIDUM dictum adſidet. Nidum. Neath. Quod cum *Fitz-Haimo* hanc regionem ſui juris fecit, in ſortitione Richardo *Granvillo* obtigit, qui cœnobio ſub ipſo oppido fundato, & Deo, monachiſque portione ſua conſecrata, ad ſuum ipſius in Anglia patrimonium, quod ampliſſimum habuit, reverſus eſt.

Loghor. Gower. Poſt *Nidum* fl. quicquid ad *Loghor* flumen, qui ab Occaſu hujus agri limes eſt, jacet, nobis *Gower* dicitur, Britannis & Ninnio *Guthir*, in qua, ut inquit ille, *filii Keiani Scoti ſe dilataverunt*, donec à Cuneda Britanno regulo fuerint exturbati. Th. Walſing. Regnante Henrico Primo Henricus Comes Warwicenſis hanc in ſuam poteſtatem redegit, ſed tranſactione poſtea inter Thomam Comitem Warwici & Regem Henricum Secundum in regium patrimonium devenit. Liber Monaſt. Neth. 5. Regis Ioan. Rex autem Ioannes donavit Guilielmo de *Breos per ſervitium unius Militis pro omni ſervitio*, ejuſque poſteri tenuerunt ad Edwardi Secundi tempora. Tunc enim Guilielmus de *Breos* cum multis hanc hæreditatem addixiſſet, & demum cæteris illudens in Regis gratiam Hugoni *Spenſer* in manus tradidiſſet, in cauſa fuit (inter alia) cur proceres in *Spenſeros* exitiali odio exarſerint, & Regis authoritatem temere projecerint. Hæc nunc in Orientalem & Occidentalem dividitur. In Orientali *Sweinſey* præcellit, oppidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britannis *Aber-taw*, à *Taw* præfluente, quod Henricus ille Warwicenſis Comes munivit. Sinſey. Verum hoc multo vetuſtius eſt ad *Loghor* fluvium, quod Antoninus LEUCARUM, & nos integro nomine *Loghor* appellamus. Leucarum. Loghor. Vbi ſub mortem Henrici Primi, *Howell Ap Meredic* ex improviſo cum ſuis montanis, Anglis ſuperfuſus melioris notæ plures oppreſſit. *Gower* Occidentalis huic ſubjacet, & inſinuante utrinque freto fit Cherſoneſſus, frugibus magis quam oppidis prædicanda, & Kinedo in divos relato quondam celebris, qui ſolitariam hic vitam egit, de quo ſi plura velis, Capgravium noſtrum conſulas, qui ejus miracula pleno ore celebravit.

Glamorganiæ Domini. Ab ipſa hujus provinciæ expugnatione Domini fuerunt à *Fitz-Haimone* recta linea deſcendentes Gloceſtriæ Comites, Clari, & Spenſeri, inde *Bellocampi* & *Nevillus* unus & alter, & per Nevilli filiam è Spenſeris oriundam Richardus Tertius Angliæ Rex, quo interfecto, Henricus VII hujus agri hæreditatem crevit, Gaſparique Bedfordiæ Duci patruo ſuo conceſſit, quo ſine prole defuncto, ad ſe univerſum jus Rex revocavit, & filio Henrico Octavo reliquit, cujus filius Edwardus Sextus maximam ejus partem Guilielmo *Herbert*, quem Penbrochiæ Comitem, & Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ex equitum autem XII ſobole ſolummodo ſuperſunt in hoc agro *Stradlingi* multis imaginibus clari, *Tubervilli*, *Flemingorumque* nonnulli, quorum præcipuus habitat ad *Flemingſton*, nunc corrupte *Flemſton*, quod ab illis, quaſi *Flemingorum* oppidum, nomen accepit. In Anglia vero ſuperſunt Baro *S. Iohn* de *Bletſo*, *Granuilli* in agro Devonienſi, & *Siwardi*, ut audio, in agro Somerſettenſi, Reliquorum maſcula proles jam olim defecit, hæreditaſque eorum varie per fœminas eſt diſtracta.

Parœciæ 118.

DIMETÆ.

West-Wales.

R*Eliquam hujus regionis partem quæ longius in Occasum projecta, Anglis* West-Wales *dicitur, agrumque Maridunensem, sive* Caermarden-shire, *Penbrochiensem, & Cereticam, sive* Cardigan-shire, *complectitur, Plinius Siluras etiam tenuisse existimavit: sed Ptolemæus, qui exploratius Britanniam novit, alium hic populum constituit, quos* DEMITAS *&* DEMETAS *dixit*, DEMETIÆQVE *nomine pro hoc tractu usi sunt cum Gildas, tum Ninnius, unde* Difed *Britanni incolæ mutata pro linguæ Idiotismo M. in F. hodie vocitant.*

Si non sinistræ curiositatis videretur, hanc Demetarum appellationem à Deheu Meath *deducerem, id est, planities ad Austrum; uti omnem hanc Suthwalliam, sive Australem VValliam* Deheubarth, *id est,* partem Australem; *& sane qui aliam in Britannia campestrem regionem coluerunt,* Meatas *Britanni ipsi nominarunt. Nec ab hac certe significatione aliena est hujus regionis positio, quæ cum huc perveneris, molli devexitate considentibus jugis in planitiem paulatim expanditur.*

CAERMARDEN-SHIRE.

Caermardenshire.

AGer Maridunensis, qui Anglis *Caermarden-shire*, frugibus satis fertilis, gregibus abundans, fossiliumque carbonum alicubi ferax, continetur ab Ortu Glamorgania & Brechinia, ab Occasu Penbrochia, à Septentrione *Ceretica*, intercurrente *Tivio* flu. & à Meridie Oceano, qui sinu adeo magno hic terras excavat, ut hac regio interius quasi perterrita se subduxisse videatur.

Kidwelly.

Ad hunc sinum *Kidwelly* se primum offert, cujus territorium filii *Keiani* Scoti aliquandiu occuparunt, donec à Cuneda Britanno expellerentur. Nunc vero patrimonii Lancastrensis censetur per hæredes Mauritii *Londinensis* sive de *Londres*, qui è Glamorgania movens hoc difficili bello sui juris fecit, oppidumque *Kidwelly* vetus adjecto castro mœnibus obsepsit, quod nunc vetustate quasi desertum fatiscit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluviolum transgressi, novum *Kidwelly* substruxerunt, portus commoditate eo allecti, quæ jam tamen teniis objectis fere nulla est.

Guenliana virago.

Dum Mauritius hæc loca invaderet, Guenliana Gruffini Principis uxor, ultimæ audaciæ mulier, ut rem mariti proclinatam adjuvaret, in Mauritium infestis signis acriter irruit, sed cum filio Morgano, & aliis nobilibus (ut author est Giraldus) in acie cecidit. Per Hawisiam vero filiam & hæredem Thomæ *Londinensis* devenit peramplum hoc patrimonium, cum titulo Domini de *Ogmor* & *Kidwelly*, ad Patricium de Cadurcis sive *Chaworth*, & per ejus è filio Patricio neptim ad Henricum Lancastriæ Comitem: hæredes autem Mauritii de *London*, ut vetusta docet Inquisitio,

Domini de Ogmor & Kidwelly.

Pro hac hæreditate tenebantur, si Dominus Rex, vel Capitalis ejus Iusticiarius venerit in partibus de Kidwelly cum exercitu, deberent conducere prædictum exercitum cum vexillis suis, & tota gente sua per mediam terram de Neth *usque ad* Loghor.

Tovy. Tobius fl.

Paucis infra *Kidwelly* milliaribus, *Touy* fluvius, qui Ptolemæo TOBIVS, Oceano tandem excipitur, cum agrum hunc ab Aquilone in Austrum permensus fuerit, primum per *Lanandiffry*, à fluviis confluentibus ita, ut opinantur, denominatum, quod Hoelus filius Rhesi jam olim in Anglorum invidiam prostravit.

Dinevor.

Inde per *Dinevor* principum Suthwalliæ, dum illi florerent, castrum Regium in montis vertice sublime elatum,

Maredunum. Caermerdin.

demum per *Caer-Marden*, quod ipsi Britanni *Caer-Firdhin*, Ptolemæus MARIDVNVM, Antoninus MVRIDVNVM dixit, qui non ulterius sua itinera persequitur, & librariorum incuria hoc in loco male habitus. Duo enim itinera à Galena Iscam, & à Mariduno Viroconium temere confuderunt. Vrbs hæc est totius conventus primaria, pratis & sylvis amœna, antiquitate suspicienda, *coctilibus muris*, ut inquit Giraldus, *partim adhuc extantibus egregie clausa supra nobilem* Tovium *fluvium*, qui navigiolis subvehendis par est, licet arenarum pulvinus jam ostio obtendatur.

Merlinus.

In hac natus est Britannorum Tages, Merlinus scilicet noster, ut enim ille Genii filius Aruspicinam suis Hetruscis, ita hic incubi filius, vaticinia, imo mera Orestis somnia nostris Britannis effinxit. Vnde in hac insula apud credulam & imperitam plebem vates celeberrimus audit. Statim à Normannorum in Walliam ingressu hæc urbs in eorum potestatem, auspiciis vero nescio cujus, concessit, multisque diu conflictata est difficultatibus, sæpius oppugnata, semel atque iterum succensa, primum à Gruffino filio Rhesi, inde à Rheso ejusdem Gruffini fratre: quo tempore Henricus *Turbervill* Anglus castro subvenit, & pontem interscidit. Postea vero opera Gilberti de *Clare*, qui hujus mœnia & castra vicina firmavit, has miserias exuit, cursque laxata facilius bellorum tempestates deinceps pertulit. Walliæ Principes Regum Angliæ primo geniti hic suam pro Australi Wallia *Cancellariam*, & scaccarium constituerunt.

Cantredbichan. Cantredum.

Adjacet huic urbi ab Ortu *Cantred-Bichan*, id est, *Centuria minor*, (Cantredum enim vocant Britanni terræ portionem, quæ centum villas complectitur) in qua præter ruinas castri *Careg*, quod præcipiti undique, & abruptæ rupi infixum: & suffossa plura, sive specus spatiosissimas virenti cespite nunc obtectas, quibus furente Marte, imbellem multitudinem habitasse creditur,

Specus subterranei.

etiam

etiam *fons est*, ut scribit Giraldus, *qui naturali die, bis undis deficiens, & toties exuberans, marinas imitatur instabilitates.*

Cantred maur.

Ab Aquilone autem longe patet *Cantred-Maur*, id est, *Centuria Magna*, tutissimum olim Britannis perfugium, utpote quæ sylvis densa, confragosa, & collium flexibus viæ implicatæ. Ad Austrum *Talcharn* & *Lhan-stephan* castra marinis scopulis inhærent, quæ bellicæ virtutis, cum in Anglis, tum Britannis testes sunt locupletissimi. Sub *Talcharn* in mare effunditur *Taf*, ad cujus ripas olim celebris erat *Twi Gwinar Taf*, id est, *Domus alba ad Taf* flumen, quod ex corylis albis pro æstivo domicilio constructa fuit, ubi anno reparatæ Salutis DCCCCXIIII, * Hoël cognomento *Bonus*, Walliæ princeps, frequentibus Comitiis (convenerant enim, præter alios, Ecclesiastici Ordinis centum quadraginta) antiquatis majorum institutis, novas leges suo populo tulit, ut testatur ipsarum legum proœmium. In quo postea loco monasteriolum extructum, quod *VVhite Land* dixerunt. Vnde parum distat *Killmayn Lhoyd*, ubi nuper rustici inciderunt in vas figulinum, quo latuit magna vis Romanorum numismatum ex argento minus puro. A Commodi scilicet tempore, qui argentum primus Romanorum Imperatorum adulteravit, usque ad V Tribunitiam potestatem Gordiani tertii, quæ coincidit cum anno Christi CCXLIII. Inter hæc fuerunt Helvii Pertinacis, M. Opellii Antonini Diadumeniani, Iulii Veri Maximi filii Maximini, Cælii Balbini, Clodii Pupieni, Aquiliæ Severæ uxoris Elagabali, & Sall. Barbiæ Orbianæ, quæ maximi pretii, utique rarissima, inter Antiquarios. Superest jam, ut memorem, ad *Tivy* fluvium, qui hunc agrum à Comitatu *Cardigan* disterminat, situm esse *Novum castrum*, sic hodie vocant, quod Rhesus *Ap Thomas* vir bellicosus, qui Henrico Septimo in regno adipiscendo præsto adfuit, & ab eodem merito in Georgiani Ordinis societatem adscriptus renovavit, prius enim *Elmelin* dicebatur. Quod nomen si Angli ab ulmis fecerint, non aspernanda est eorum conjectura qui illud Dimetarum LOVENTIVM, cujus meminit Ptolemæus, volunt: ulmos enim *Lhwiffen* vocant Britanni. Quum vero qui Normannorum primi hanc regionem Wallorum Principibus extorserunt ex historiis eruere non possim, ut ad Penbrochienses nunc me conferam, ordo postulat.

Talcharn. Lhanstephan. Taf. fl. * Hælius. *White land.* Numismata Romana. *New-castle.* Loventium.

Parœcias habet 87.

PENBROCHIA
Comitatus et Comitatus
CAERMARIDVNVM.
Penbrociæ Comitvm Insignia.
Septentrio.
Meridies.
Occidens.
MARIS HIBERNICI PARS.
THE IRISH SEA.
CARDIGANENSIS
Anglice CARDIGAN SHIRE.
Comitatus.
BRECHINIA Comitatus
BRECKNOKE SHIRE.
GLAMORGANENSIS Comitatus.
Anglice GLAMORGAN SHIRE.
PENBROKE
CAERMARDEN SHIRE
CATHINOK HUND.
CAYO HUND.
PERVE THE HUNDR.
ELLVET HUND.
DERLLYS HUND.
KIDWELLYE HUND.
KEMES HUND.
KILGARRAN HUND.
DEWYSLAND HUND.
DVNGLEDY HUND.
ROWSE HUND.
NERBERTH HUND.
CASTLE MARTIN HUND.
THE SILVRES or DIMETÆ
Cardigan
Newport
Haverford West
Tenbye
Kidwelly
Llanelthye
Carmarden
Llanbeder
Llangadok
Llandilouawre
The Forest
Caldy Island
Milford Haven
S. Brides Island
Sylimons Insula
Millaria Anglica quorum quatuor unum Millare Germanicum constituunt.

42.

PENBROK-SHIRE.

Jam in Austrum mare se reflectens, & ingenti ambitu, variisque recessibus littora incurvans, Comitatum Penbrochiensem, vulgo *Penbrokshire*, qui in antiquis tabulis *Legalis Comitatus Penbrochiæ*, & nonnullis *VVest-VVales* nominatur, undique urget, nisi ab Ortu, qua ager Maridunensis, & ab Aquilone, qua pars Ceretic æ obtenditur. Regio frugibus ferax, pecudibus inprimis repleta, & ad fœcunditatem marga, & id genus terræ adipe, ut etiam carbone fossili abundans. *Terra hæc*, ut inquit Giraldus, *triticea est, marinis piscibus, vinoque venali copiose referta, & quod omnibus præstat, ex Hiberniæ confinio aëris salubritate temperata.*

Primum in littore ad Austrum descendente *Tenby* elegans oppidum mœnibus firmum è sitiente rupe mare despicit, navium statione, & piscium copia admodum celebre, unde Britannice *Tenby-y piscoid* denominatur, & pro Magistratu *Majorem* habet & *Ballivum*. Inde in Occasum reducto littore tenues apparent reliquiæ castri *Manober*, quod Pyrrhi mansionem vocat Giraldus, cujus tempore, ut ipse prodit, *turribus & propugnaculis erat eximium, ab Occidente portum extensum, à Circio & Borea, sub ipsis muralibus vivarium habens egregium, tam sui venustate, quam aquarum profunditate conspicuum.*

Manober Castle.

Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandemque submovens utrinque terram longe invehitur mare, & portum efficit, quem *Milford haven* Angli vocant, quo non alter est in Europa aut nobilior, aut tutior, tot angulosis recessibus, tot portuosis stationibus distinguitur, quibus, ut fibris, ripæ undique sunt incisæ, & ut Poëtæ verbis utar:

Milford haven.

His exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam discit servare quietem.

Numerat enim (ut nauticis verbis & distinctionibus utar) *Crekas* XVI, *Bajas* V, & *Rodas* XIII, suis seorsim nominibus cognitas. Nec hac securitate magis celebris hic portus, quam quod fœlicissimæ memoriæ Henricus Septimus in eodem appulsus, Angliæ jam intestinis malis elanguescenti signum ad bene sperandum hinc sustulerit. Ad interiorem Orientalemque hujus portus sinum, *in agro totius VValliæ amœnissimo, principale provinciæ municipium, Dimetiæque caput* (Giraldum legis) *in saxosa quadam & oblonga rupis eminentia situm, lingua marina de Milverdico portu prosiliens in capite bifurco complectitur, unde Britannis* Penbro *dicitur, quod* caput marinum *sonat, & nobis* Penbroke. *Primus hoc castrum Arnulphus de* Montgomery, *frater Roberti Comitis Salopiæ, sub Anglorum Rege Henrico Primo, ex virgis & cespite tenue satis, & exile construxit, quod postmodo in Angliam revertens viro prudenti Giraldo de* Windesora *Constabulario suo primipiloque cum paucis custodiendum exposuit, nec mora, totius VValliæ Australis Cambrenses castrum obsidione cinxerunt.* Sed ita animis, magis quam viribus, Giraldus cum suis resistebat, ut illi irrito incœpto regrederentur. Castrum postea, ut etiam oppidum, munivit Giraldus ille, unde circumvicinas regiones late persultabat, demumque, ut res sua, & suorum commodius his regionibus adolesceret, Nestam Gruffini Principis sororem sibi in matrimonium adjunxit, ex qua egregiam suscepit prolem, *per quam* (ut inquit Giraldus ille ex eo oriundus) *Anglis & Australis Cambriæ maritima sunt retenta, & Hiberniæ mœnia sunt expugnata.* Omnes enim illæ nobiles *Giraldorum*, sive *Giraldinorum*, quos *Fitz-Gerald* vocant, in Hibernia familiæ, ab hoc Giraldo genus deducunt suum. *Ratione tenuræ hujus castri & villæ, castri & villæ* Tinbigh *Grangiæ de Kingeswood, Commoti de Croytarath, & Manerii de Castle-Martin & Tregiore*, Reginaldus *Grey* in coronatione Henrici Quarti petivit portare secundum gladium; sed frustra, cum responsum fuisset, quod eo tempore castra illa & prædia in Regis essent manu, ut adhuc Penbrochia oppidum est, quæ *incorporata* suum habet *Majorem, & Ballivos.*

Pen-broke.

Origo familiæ Giraldorum in Hibernia.

Rotulus Servitiorum.

Ad alterum etiam hujus portus sinum *Carew Castle* cernitur, quod & nomen & originem inclytæ familiæ de *Carew* dedit, qui se prius de *Montgomery* dictos asserunt, & ab Arnulpho illo de *Montgomery*, quem modo dixi, prognatos credunt.

Carew castle.

Influunt hunc portum conjunctis fere ostiis flumina duo, quæ *Gledawh* Britanni vocant, id est, si interpreteris, *gladii*, unde *Aberdugledhau*, id est, *Duorum gladiorum portum*, ipsi appellitant. Ad quorum Orientaliorem *Slebach* sedet * *Præceptoria* quondam Militum S. Ioannis Hierosolymis, quam sacro illi ordini Wizo & Walterus ejus filius, ut Deo militarent ad terram sanctam recuperandam, olim cum aliis prædiis elargiti erant. Partem illam hujus regionis quæ ultra portum jacet, & his solis fluminibus perfunditur, *Rossiam* sive *Ros* dicunt Britanni, facto è re nomine, quod viridante procumbat planitie.

Gledawh.

Slebach

* *A Commandery.*

Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici Primi permissu huc commigrarunt, cum Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgii partem obruisset. Lingua & moribus etiamnum à Wallis dignoscuntur, & ita ejusdem linguæ societate cum Anglis conjuncti sunt, qui ad Belgicam linguam proxime accedunt, ut hæc eorum regiuncula à Britannis *Anglia Transwallina* nuncupetur. *Gens hæc*, ut inquit Giraldus, *fortis & robusta; continuoque belli conflictu gens Cambrensibus inimicissima, gens lanificiis, gens mercimoniis usitatissima, quocunque labore sive periculo, terra marique lucrum quærere. Gens prævalida vicissim loco & tempore, nunc ad aratra, nunc ad arma gens promptissima. Et ut hoc addam, Gens Anglorum regibus devotissima, Anglisque fidissima*, & quæ Giraldi tempore, Extispicinam ad miraculum usque calluit, eorumque opus, ut gens est gnaviter industria, hic conspicitur via Flandrica longo tractu perducta. Walli collatis sæpe in unum omnibus viribus, dum hanc vetustæ eorum ditionis regionem repeterent, in hos Flandrenses irruerunt, effusisque populationibus eorum fines peragrarunt, paratissimo tamen animo illi fortunas,

Flandri in Wallia.

Little England beyond Wales.

nas, nomen, & salutem semper defensitarunt. Vnde de his & Guilielmo Rufo Malmesburiensis historicus. *Multoties Regi Guilielmo Rufo parva in VVallenses fortuna fuit, quod cuivis mirum videatur, cum ei alias semper alea bellorum fœlicissime arriserit. Sed ego intelligo pro soli inæqualitate, & cœli inclementia, sicut rebellionem eorum adjutam, ita ejus virtutem impeditam. Porro Rex Henricus excellentis ingenii vir, qui modo regnat, invenit, qua commenta illorum labefactaret arte, Flandricis in patria illorum collocatis, qui eis pro claustro sint, & eos perpetuo coerceant.* Et libro quinto, *VVallenses Rex Henricus semper in rebellionem surgentes crebris expeditionibus in deditionem premebat, consilioque salubri nixus, ut eorum tumorem extenuaret: Flandrenses omnes Angliæ accolas eo traduxit. Plures enim qui illo tempore pro matris paterna cognatione confluxerunt, occultabat Anglia, adeo, ut ipsi regno pro multitudine onerosi viderentur. Quapropter omnes cum substantiis & necessitudinibus apud Ros provinciam VValliarum, velut in sentinam congessit, ut & regnum defæcaret, & hostium temeritatem retunderet.*

Harford West.

Ad duorum gladiorum Occidentaliorem situ admodum inæquali locum habet *Harford*, *west*, Anglis olim *Haverford*, Britannis *Hulphord*, sua elegantia & frequentia inprimis celebre, & quod *per se Comitatus* habet *Majorem, Vicecomitem*, & duos *Ballivos*, pro Magistratibus. Clarenses Comites munitione & mœnibus ad Septentriones vallasse fama tenet, & nos legimus Clarensem Comitem Richardum, R. * Tancredi filium huic castro Castel'anum præfecisse.

* Fitz-Tancred.

Post Rossiam, spatiosum grandi fronte in Oceanum Vergivium longe procedit promontorium, OCTOPITARVM Ptolemæus dixit, Britanni *Pebidiauc*, & *Cantred Devi*, nos *S. Davids land*. *Terra*, ut author est Giraldus, *saxosa, sterilis, & infœcunda, nec sylvis vestita, nec fluminibus distincta, nec pratis ornata, ventis solum & procellis semper exposita.* Virorum tamen sanctissimorum secessus, & altrix, Calphurnius enim presbyter Britannus, (ut aliqui, nescio an vere, scripserunt) hic in *valle Rosina* ex Concha conjuge Martini Turonensis sorore Patricium Hiberniæ Apostolum suscepit, & Devi Episcopus religiosissimus Archiepiscopalem sedem ab Isca Legionum in remotissimum hujus angulum ad *Menew* sive Meneviam transtulit, quam deinde ab illo Britanni *Tuy Dewy*, id est, *Domus Devi*, Saxones Davyð-mynyster, Angli hodie *S. Davids* vocant, diuque suos habuit Archiepiscopos. Sed cum pestis hac in regione atrociter grassaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam translato, desiit hæc dignitas. Superioribus tamen sæculis litem contra Archiepiscopum Cantuariensem Angliæ & Walliæ Metropolitanum hac de re intenderunt Wallenses, sed causa ceciderunt. Quæ & qualis hæc olim fuerit, cum toties à piratis excisa sit, non facile quis dixerit; nunc vero urbecula est pertenuis, solumque prætendit templum spetiosum S. Andreæ, & Davidi sacrum: quod sæpius eversum, ea qua nunc cernitur forma, Petrus, regnante Ioanne, Episcopus & successores erexerunt in *Valle*, ut vovant, *Rosina* sub oppido; & juxta Palatium est Episcopi, ædesque perpulchræ Præcentoris (qui summus post Episcopum, nam Decanus hic nullus) Cancellarii, Thesaurarii, & quatuor Archidiaconorum, qui sunt è Canonicis (quorum hic sunt XXI,) quæ firmo & pulchro mœnium ambitu incinguntur.

Octopitarum. S. Davids land.

S. Patricius.

S. Davids.

Adeo vero in Occasum hoc se immittit promontorium, ut sudo cœlo Hiberniam ostendat, & hinc brevissimus sit in Hiberniam trajectus, quem Plinius à Silurum gente (Silures enim huc pertigisse existimavit) XXX mill. pass. falso mensuravit. Sed longius hanc terram procurrisse, formamque promontorii fuisse immutatam ex his Giraldi verbis intelligi potest, *Quo tempore in Hibernia egit Henricus Secundus, ex nimia præter solitum procellæ vehementia, sabulosis hujus oræ littoribus solo tenus sabulo nudatis, longis operta retro sæculis terræ facies apparuit. Arborum quoque in ipso mari stantium stipites undique præcisarum, ictusque securium tanquam hesterni, terraque nigerrima, lignaque truncorum hebeno simillima, ut non littus jam, sed lucus esse videretur, mirandis rerum mutationibus, aut forte à diluvii tempore, aut longe post, sed antiquitus tamen, tam præcisus, quam maris violentia semper excrescentis, & terram eluentis paulatim absumptus & absorptus.* Nec magno divisas hic pelago terras Guilielmi Rufi verbum ostendit, qui cum Hiberniam ex hujus rupibus prospiceret, dixit (ut habet Giraldus) se facile Angliæ navibus pontem constraturum, quo ex Anglia in Hiberniam pedes mare transiret.

Arborum stipites in mari.

Falcones egregii, & generosi hic in scopulis nidificant, quibus Henricus noster Secundus, ut author est Giraldus ille, primas deferre solebat. Ex illo enim sunt genere, si accolæ mihi non imponunt, quos *Peregrinos* rei accipitrariæ periti vocant, sunt etenim illis, ut non aliis verbis, quam longe nobilissimi nostræ ætatis Poëtæ Augusti Thuani Esmeri ex aureo illo HIERACOSOPHIOY libro, versibus utar,

Falcones.

Depressus capitis vertex, oblongaque toto
Corpore pennarum series, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac sparsi, naresque rotundæ.

Cæterum ab hoc promontorio recedentes terras magno aquarum insultu *Keimes* Regiunculam mare diverberat, quæ Baronia censetur. In hac primum *Fisgard* à piscium captura Anglis dictum, Britannis *Aber-gwain*, id est, ostium fluminis *Gwain*, asperæ rupi affixum, ubi satis commoda navibus statio: inde *Novus portus* ad *Nevern* fluvium, Britannice *Tref-draeth*, id est, *Oppidum ad Sabulum*: quod Martinus de *Turonibus* construxit, ejus posteri incorporarunt, privilegiis ornarunt, præfeceruntque *Portgrevium* & Ballivum & sibi castrum supra oppidum statuerunt, quod primaria fuit ipsorum sedes. Qui etiam Monasterium S. Dogmaelis fundarunt ad *Tivium* flumen in valle collibus circumcincta, cui Burgus adjacens (ut plura alia oppida Monasteriis) debet originem. Hanc Baroniam Martinus de *Turonibus* primus à Cambris vi & armis extorsit, à cujus posteris, qui *Martini* dicti, per nuptias ad Barones de *Audley* devenit, qui diu tenuerunt, donec regnante Henrico Octavo Guilielmus *Owen*, qui genus deduxit à filia Nicolai *Martin* Militis jus suum longa lite persecutus, tandem obtinuit, filioque Georgio reliquit, qui venerandæ antiquitatis cultor eximius me docuit esse in hac Baronia præter tres Burgos *Newport* sc. *Fishgard*, & *S. Dogmaelis*, Feoda Militaria XX, & parœcias XXVI.

Keimes Baronia.

Fisgard.

Newport.

S. Dogmael.

Domini de *Keimes*, Martini.

Kilgarran.

Ad *Tivium* quem dixi interius est *Kilgarran*, quod castri à Giraldo conditi monstrat reliquias, sed hodie in unam plateam redactam, copiosissima Salmonum piscatura solummodo celebratur. Ibi enim celebris est *Saltus Salmonum*, ubi fluvius ex alto præceps defluit, & Salmones interiora fluvii ex Oceano petentes, cum obstaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad majorem saltus efficaciam caudam ipsam ore comprimunt, dumque à circulo hujusmodi se resolvunt, cum impetu quodam tanquam virgæ circulatæ explicatione, se ab imis ad alta cum intuentium admiratione transmittunt, ut scitissime scripserit Ausonius,

Salmonum saltus.

Nec te puniceo rutilantem viscere Salma
Transierim, latæ cujus vaga verbera caudæ
Gurgite de medio summas referuntur in undas.

Penbrochiæ Comites.

Penbrochiæ Comites è variis familiis varii fuerunt. Arnulphum Montgomeriensem, qui primus expugnavit, & postea proscriptus fuerat, ejusque Castellanum Giraldum, quem postea universæ regioni præfecit Henricus Primus, Comites fuisse vix ausim affirmare. Stephanus Rex Gilberto *Strongbow* filio Gisleberti de *Clare* Penbrochiæ Comitis titulum primus contulit. Ille Richardo *Strangbow* filio Hiberniæ domitori reliquit, qui, ut inquit Giraldus, *è Clara Clarensium familia oriundus*. Hujus unica filia Isabella Guilielmum dictum *Marescallum* (eo quod ejus majores fuissent hæreditarii Marescalli palatii Regii) maritum eodem adauxit, virum belli pacisque artibus florentissimum. De quo extat in Rudburni Annalibus hoc Epitaphium:

Sum quem Saturnum sibi sensit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filiique ejus quinque sua serie Penbrochiæ Comites fuerunt, Guilielmus scilicet *Iunior* dictus, Richardus, qui cum à Rege Henrico Tertio defecisset, in Hiberniam se contulit, ubi in prælio occubuit. Gilbertus, qui in hastiludio ad *VVare* equo excussus periit, Gualterus, & Anselmus. Quibus omnibus sine prole inter breve tempus sublatis, Comitatus hujus gladio Henricus Tertius Guilielmum de *Valentia* à Lusigniana in Pictonibus familia fratrem sibi uterinum cinxit, qui uxorem habuit Ioannam filiam Gwarini de *Monte Canisio* sive *Mont-Chensy*, ex Guilielmi Mareschalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* successit filius Audomarus, qui sub Edwardo Primo erat Scotiæ Gubernator, cujus altera soror & cohæres Elizabetha Ioanni Domino *Hastings* enupta, in novam familiam hunc honorem intulit. Laurentius enim *Hastings* ejus è filio nepos, qui *Abergevennæ* Dominus erat, Penbrochiæ Comes Regis Edwardi Tertii rescripto fuit confirmatus, quod subjicere libet, ut videamus, quod jus fuerit per fœminas in titulis honorariis. *Rex omnibus ad quos &c. Salutem. Sciatis quod circumspectionis & elegantiæ præsagium, quod ex aptis consanguinei nostri charissimi Laurentii de* Hastings *juventutis auspiciis concepimus, merito nos inducunt, ut ipsum in his quæ honoris sui debitam conservationem respiciunt, pronis favoribus prosequamur. Cum itaque hæreditas bonæ memoriæ Audomari de Valentia Comitis Penbrochiæ (ut dicitur) jampridem sine hærede de corpore suo procreato decedentis, ad sorores suas fuerit devoluta, inter ipsas & earum hæredes proportionaliter dividenda, quia constat nobis, quod præfatus Laurentius, qui dicto Audomaro in partem hæreditatis succedit, est ex ipsius Audomari sorore seniori descendens, & sic peritorum assertione, quos super hoc consulimus, sibi debeatur prærogativa nominis & honoris, justum & debitum reputamus, ut idem Laurentius ex seniori sorore caussam habens, assumat & habeat nomen Comitis Penbrochiæ, quod dictus Audomarus habuit dum vivebat: quod quidem (quantum in nobis est) sibi confirmamus, ratificamus, & etiam approbamus: volentes & concedentes ut dictus Laurentius prærogativam & honorem Comitis Palatini in terris quas tenet de hæreditate dicti Audomari adeo pleno & eodem modo habeat & teneat sicut idem Audomarus illas habuit & tenuit tempore quo decessit. In cujus, &c. Teste Rege apud Montem Martini, XIII die Octobris, Anno Regni decimo tertio.* Successit filius Ioannes, qui ab Hispanis prælio navali captus, & demum redemptus in Gallia MCCCLXXV obiit. Hunc sequutus est Ioannes filius ejus, qui in hastiludio Woodstochiæ anno MCCCXCI interfectus; observatumque est, nescio quo fato, per quinque generationes in hac familia patrem nunquam filium vidisse. Cum illi defecisset proles, plurimi & opimi reditus in Regis manus (ut Iurisconsulti nostri loquuntur) devenerunt, Castrumque Penbrochiæ Francisco *Att Court* aulico gratioso fuit concessum, qui inde vulgo *Penbrochiæ Dominus* appellatus. Nec longo post tempore Ioannes Dux Bedfordiæ, & post illum Humfredus Dux Glocestriæ, ejus fratres, Regis Henrici filii, eundem titulum sunt consequuti. Deinde Guilielmus *De la Pole* factus est Penbrochiæ Marchio, eoque sublato Henricus Sextus fratrem suum uterinum Gasparem de *Hatfield* Penbrochiæ Comitem creavit, cui omnibus honoribus exuto Edwardus Quartus successorem dedit Guilielmum *Herbert*, qui in prælio ad *Banbury* occubuit. Illi eodem nomine demum successit filius, quem Edwardus Quartus, cum denuo regnum recuperasset, Huntingdoniæ Comitem creavit, & Penbrochiæ titulum filiolo suo primogenito Edwardo Walliæ Principi detulit. Satis longo post tempore Henricus Octavus Annam *Bolleniam*, quam sibi despond erat, Penbrochiæ Marchionissam dixit. Demum memoria nostra Edwardus Sextus Guilielmum *Herbert* Dominum de *Caerdiffe* eodem honore ornavit. Illi successit Henricus ejus filius, qui Walliæ sub Elizabetha Regina Præses fuit, & nunc Henrici filius Guilielmus egregiis corporis & animi dotibus ornatissimus eodem honore lætatur. Hæc autem *Herbertorum* familia in his Walliæ partibus longe est amplissima, & antiqua sane. Originem enim repetit ab Henrico, *Filio-Herberti*, qui Regis Henrici Primi fuit Camerarius, & in uxorem accepit Regis ejus amasiam, matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ, ut mihi author est Robertus Gloverus in studio Genealogico longe perspicacissimus, cujus immatura morte Genealogica antiquitas jacturam fecit longe gravissimam.

Herbertorum familia.

Habentur in hoc Comitatu parœciæ 145.

CARDI-

CARDIGAN-SHIRE.

AB OCTOPITARO, sive S. Davidis promontorio retroacta oblique in Ortum littora vasto & lunato sinu mare admittunt, cui tertia Dimetarum regio incumbit, quæ Anglis *Cardiganshire* appellatur, Britannis *Sire Aber-tivi*, vetustis scriptoribus *Ceretica*, à Carataco Rege, si quis existimet, è suo sensu, non antiquorum authoritate hæc ejus deprompta videatur conjectura: & tamen celeberrimum illum Caratacum hic rerum potitum fuisse legimus. Campestris est hæc regio ad Occasum, qua mare prospicit, uti ad Meridiem, qua Tivius flu. Maridunenses secludit: ab Ortu autem & Aquilone, qua Brechinienses & Montgomerienses spectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, sub quibus passim diffunduntur lacus. Non urbibus, sed tuguriolis, hanc olim, ut reliqua Wallia, fuisse distinctam ex illo principis sui Carataci dicto colligatur, qui cum Romæ splendorem & amplitudinem captivus perlustrasset, Itane, inquit, cum hæc & hujusmodi habeatis, nostra tuguriola concupiscitis? Quæ sunt tamen vetustioris notæ paucis percurramus.

Cardiganshire. — *Caratacus Rex.* — Zonaras.

Tivius flu. Ptolemæo TVEROBIVS, corrupte pro *Dwr Tivius*, id est, *Tivius* flu. è lacu *Lin-Tivy*, sub montibus, quos dixi, primum saxis impeditus, & fremens sine alveo devolvitur, per lapidosum admodum tractum, juxta quem ad *Roff* nundinæ pecuariæ montanorum frequentissimæ celebrantur, donec *Stratfleur*, cœnobium jampridem Cluniacensium, montibus circundatum accesserit. Inde alveo recepto per *Tregaron*, & *Landevi brevi*, in Davidis Menevensis Episcopi memoriam constructum, & nominatum defluit, ubi ille frequenti Synodo Pelagianam hęresim in Britannia renascentem, & sacris Scripturis, & miraculo labefactavit, excrescente, ut ferunt, sub eo in tumulum terra, qua ille concionatus. Huc usque, & etiam ulterius in Meridiem se agit Tivius ad *Lan Beder* mercatorium oppidulum. Hinc converso in Occasum cursu *Tivius* latior fertur, propeque *Kilgarran* lapsus, ruit ex alto præceps, & *Salmonis saltum* facit, de quo modo dixi. Salmonibus enim est feracissimus, olimque solus Britannicorum fluviorum, ut credidit Giraldus Cambrensis, Castores habuit. Animal hoc est amphibium, pedibus prioribus caninis, posterioribus anserinis, pelle cinerea subnigra, cauda oblonga, lata, & cartilaginea, qua fluitans gubernaculi vice utitur. De quorum solertia multa observavit Giraldus ille, sed hodie hic comparent plane nulli.

Tuerobius fl. — Roff. Stratfleur. — Kilgarran. *Salmonis saltus.* — Castores *Bevers.*

Vix duobus hinc milliaribus *Cardigan* abest, Britanni *Aber-Tivy*, id est, *Tivii ostium* nominant, præcipuum hujus regionis oppidum, à Gilberto filio Richardi Clarensis munitionibus firmatum, quod postea proditione deditum diruit Rhesus filius Gruffini, capto Castellano Roberto *Fitz-Stephens*, *Stephanidem* nonnulli vocant, qui (cum diu precario animam inter infensos Wallos traxisset, demum ea lege liberatus, ut possessionibus in Wallia renunciaret) primus è Normannico genere Hiberniam auspicato cum exigua militum manu intravit, & Anglis aditum sua virtute aperuit.

Cardigan. — Fitz-Stephens.

A *Tivii* ostio molliter recedit littus plurimis rivulis pervium, inter quos, superiori agri parte memorandus est, quem Ptolemæus memorat, STVCCIA, cujus nomen etiam hodie integrum in ore vulgi versatur, *Y-stwith* scilicet; qui ad fontes, plumbi habet venas, & ad ostium *Aber-y-stwith* oppidum totius conventus copiosissimum, quod Gilbertus etiam ille Clarensis muris armavit, & Gualterus *Bec* Anglus diu contra Wallos tutatus fuit. Huic adjacet *Lhan Badern vaur* id est *Fanum Paterni magni*, qui ex Armorica oriundus *Ceretico-rum* (ut habet ejus vita) *ecclesiam & pascendo rexit, & regendo pavit.* Cujus memoriæ templum sedemque Episcopalem hic consecravit posteritas. Verum Episcopatus, ut scribit Rogerus Hoveden, quia *Parochiani pastorem suum interfecerant, olim obsolevit.*

Stuccia fl. Istwith.

Eodem quoque ostio in Oceanum etiam se ejicit *Ridol* fluvius, è *Plinlimon* monte prærupte altissimo descendens, qui Aquilonarem agri partem claudit, & è suo gremio *Sabrinam* & *Vagam* nobilissima, quæ dixi, flumina, effundit. Nec multum supra Stucciæ ostium *Devi* fluvius, qui inter hanc & *Merionith* regionis limitis vice fungitur, in mare se condit.

Ridol fl.

Vix confirmarant suum in Britannia imperium Normanni, cum statim hanc oram classe tentarint, & fœliciter quidem res successit. Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo Rufo, Wallis extorserunt, sed maximam ejus partem concesserunt Cadugano filio Blethini, Britanno prudentissimo, cujus gratia plurimum in universa Wallia poterat, & quo amicissimo utebantur Angli. Sed cum ejus filius Oënus juvenis amentia præceps, pacis odio Anglos, & advenas Flandros assiduis excursionibus infestaret, infœlix pater patrimonio mulctatus, filii commissa luit, qui & ipse solum vertere coactus, in Hiberniam se subduxit. *Ceretica*m vero Rex Henricus Primus Gilberto Clarensi donavit, qui præsidia disposuit, & castella munivit. Sed Caduganus cum Oëno filio in gratiam postea ab Anglis receptus, quæ sui erant patrimonii etiam recepit. Oënus vero ad ingenium reversus, iterumque res novas molitus, à Giraldo Penbrochiensi, cujus uxorem Nestam rapuerat, occiditur. Pater autem in Angliam abductus mitiores fortunæ vices diu expectavit, tandemque suis senex redditus, à Madoco nepote ex improviso transfoditur. Rogerus de *Clare* postea *Ceretica*m Henrici II munificentia accepit, sed Richardo Comite de *Clare*, ejus, ni fallor, filio, à Wallis, dum terrestri itinere huc contendit, interempto, Rhesus Suthwalliæ Princeps, Anglis magna strage profligatis, victore exercitu sui demum juris fecit: nihilominus in Anglorum potestatem sine cruore sensim denuo recidit.

Domini *Ceretica*.

Ecclesiæ parœciales in hoc sunt 64.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
MERIONETH SHIRE.
MONTGOMERIENSIS COMITATUS PARS.
Machenlleth
Plinillimon hill
Part of Montgomery Shire.
MARE HIBERNICUM, Vulgo THE IRISH SEA.
LLANBADARN HUNDRED.
Aberystwyth
LLANYLAR HUNDRED.
PENNARTH HUND.
Tregaron
MOYTHEN HUND.
Llanbeder
TREDROIR HUND.
Cardigan
Cardigan Island
PARS PENBROCHIENSIS COMITATUS.
PART OF CAERMARDEN SHIRE.
CAERMARDUNENSIS COMITATUS PARS.
RADNORIENSIS COMITATUS PARS.
BRECHINIENSIS COMITATUS PARS.
Ich Dien
CERETICA, sive CARDIGANENSIS Comitatus; Anglis CARDIGAN SHIRE.
Milliaria Anglica, quatuor æquip. 1 German.

43.

ORDEVICES.

Silurum, & Dimetarum, quas hactenus peragravimus regiones, posteritas, cum tribus Principibus pareret VVallia, sua lingua Deheu-barth, *id est, dextram partem, Angli* South-Wales *(ut dictum est) vocaverunt. Reliquos duos principatus (quos illi* Guineth *&* Powis, *nos* North-Wales *&* Powisland *dicimus) insederunt olim* ORDOVICES, *qui &* ORDEVICES, ORDOVICÆ, *& alicubi, sed corruptissime,* Ordolucæ. *Gens valida & animosa, utpote quæ montibus inhæret, & solo animatur suo, quæque diutissime cum Romani, tum Anglici imperii immunis agitavit: nec ante Domitiani tempora à Romanis devicta: tunc enim Iulius Agricola universam prope gentem debellavit, nec ante Edvvardi Primi tempora ab Anglis in Provinciam redacta. Libertate enim diu luxuriarunt, sua fortitudine, locorumque difficultate freti, quæ insidiis & protrahendo bello quodammodo nata videantur.*

Ordovices.

Horum fines determinare non adeo difficile, nominis autem veram rationem reddere quam difficillimum existimo. Opinionem tamen concepi, cum supra duo flumina Devi, *quæ vicinis fontibus orta in diversa feruntur, consederint, &* Oar-devi *supra* Devi *flumina lingua Britannica significet, inde illos* Ordevices *dictos fuisse, perinde ac* Arverni, *quod supra Garumnam,* Armorici *quod super mare,* Horesci *quod supra Escam flu. habitarint, fuerint denominati. Nec sine vestigiis intercidit Ordevicum in hoc tractu nomen, magna enim ejus pars, quæ mari adjacet,* Ardudwy *etiamnum incolis vocitatur, ex quo* Ordovic, *&* Ordovices *molliori sono conflasse videantur Romani. Sed una universa regio recentiori nomine Latinis (præter unam regiunculam)* Guinethia *&* Venedotia, *Britannis* Guineth *nuncupatur, à Venetis Armoricæ, qui, ut habet Cæsar, in Britanniam creberrime navigare soliti, ut quidam suspicantur. Sin fas mihi sit unicam literulam immutare, arbitrarer hoc nomen Græcis, & Pausaniæ innotuisse, qui in Arcadicis prodit, Antoninum Pium male mulctasse Brigantes nostros, eo quod* GENOVNIAM *Romanorum in Britannia provinciam incursassent. Certe si* Genouthiam *pro* Genounia *legere fas fuerit, ita illa voce ad* Guinthiam *accedit, & Guinethia hæc situ adeo Brigantibus contermina jacet, ut nisi hanc regionem intellexerit Pausanias, quænam illa fuerit, Sibylla ipsa viderit. Cæterum ad Ordovices spectaruut regiones illæ, quæ nunc Anglice novis nominibus,*Montgomery-shire, Merioneth-shire, Caernarvon-shire, Denbigh-shire, *&* Flint-shire *appellantur.*

Veneti. *Guineth.*

Genounia.

MONTGOMERY-SHIRE.

Montgomeryshire, Britannice *Sire Tre-faldwin*, à primario oppido ad medium Solem *Ceretica & Radnoria*, ad Orientem *Salopia*, ad Boream *Denbighia*, & ad Occasum *Merionithia* circumscripta, licet montibus plurimum emineat, convallibus tamen grata fœcunditate, cum pascuis, tum arvis utique fœlix est regio; laudatissimorumque equorum fœcunda olim genitrix, *qui*, ut habet Giraldus, *nobilem picturæ formam protrahente natura, tam membrosa sua majestate, quam incomparabili velocitate valde commendabiles fuerunt.* In extremo hujus agri ad Occasum, ubi quasi in conum desinit, *Machleneth* sedet, forsitan Romanis MAGLONA, in qua sub duce Britanniarum præsidium egit Honorii Augusti tempore Præfectus Numeri Solensium ad montanos cohibendos, & ad secundum hinc milliare juxta *Penall* ostenditur locus *Keven Caer*, id est, *Dorsum urbis* dictus, ubi Romanorum numismata subinde effodiuntur, & orbicularis mœnium forma non parvo ambitu cernitur.

Equi laudatissimi.

Machleneth. Maglona.

Quinque hinc mille passus *Plinlimon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte, qua hujus agri latus claudit, SABRINAM secundum à Tamisi Britanniæ flumen effundit. *Haffren* Britanni, *Severne* Angli indigitant. Quæ nominis origo, non legerim, fabellæ affine videtur quod de Sabrina virgine in eo demersa commentus est Galfridus, & Poëta nuperus, qui illum sequutus cecinit:

Plinlimon.

Sabrinæ fons. Severne.

In flumen præcipitatur Abren,
Nomen Abren fluvio de virgine, nomen eidem
Nomine corrupto, deinde Sabrina datur.

Hic statim à fonte ita crebris incurvus flexibus agitur, ut sæpe reverti credatur, procurrit tamen, seu potius lentus pervagatur hunc agrum, Salopiensem, Wigorniensem, & postremo Glocestrensem, vitalemque humorem glebæ ubique suppeditans in Sabrinianum fretum se tandem placide exonerat. Hoc vero agro sylvis obumbratus per *Lanidlos, Trenewith* sive *Newtowne & Caer-fuse*, quod & antiquum, & antiquis privilegiis firmatum prædicant, in Boream eluctatur, & non procul ab Orientali ripa relinquit *Montgomery*, primarium conventus oppidum, surgenti saxo, cui amœna planities subjacet, à Baldwino limitis Wallici præfecto, regnante Guilielmo Primo, constructum, unde *Tre-faldwin*, id est, *Baldwini oppidum* Britannis vocatur. Sed Angli à Rogero *Montgomerico* Salopiæ Comite, cujus patrimonii erat, *Montgomery & Montem Gomericum* dixerunt, qui,

Newtowne. Caer-fuse.

Montgomery.

Trefaldwin.

qui, ut est in libro Angliæ Censuali, castrum construxit: veruntamen cum Henricus Tertius hoc è cineribus excitaret, (subverterant enim Walli anno Salutis CIↃXCV interfectis præsidiariis, jacuitque permultos annos) illum à loci situ *Montem Gomericum* nominasse fabulatur Florilegus. Certum autem est, Henricum illum Tertium per diploma concessisse, ut *Burgus de Montgomery sit liber Burgus cum aliis libertatibus.*

Anno XI
Corndon hill.
* *Magifold* vulgo vocant.
Welchpoole.
Red-Castle.

Iuxta hoc *Corndon* collis in cacumen satis excelsum adsurgit, in cujus summitate * saxa quædam in coronam, unde nomen habet, in alicujus victoriæ, ut videtur, memoriam, collocantur. Superius Sabrina *Trellin* allabitur, id est *Oppidum ad lacum*, unde *VVelchpoole* Anglis nuncupatur, castrum ab Austro adjunctum habet à subrufo saxo quo construitur *Castle Coch* appellatum, quod uno mœnium ambitu duo castella complectitur, alterum Domini Powisiæ erat, Baronis *Dudley* alterum. Caduganus filius Blethini celebratissimus, quem dixi, Britannus, dum hujus constructioni intenderet, à nepote Madoco (ut est in Lancarbanensis epitome) fuit interfectus. Huic è regione altera fluminis ripa objicitur *Buttington*, Danorum Hybernis notum, è quo Adheredus Merciorum Comes illos anno Christi DCCCXCIIII exturbasse author est Marianus. His relictis in Ortum paulatim se flectit Sabrina, ut *Tanet* fluviolum citius excipiat, quo consociato, Salopienses adit.

Hoc in agro Ordevicum MEDIOLANVM fuisse, quod & Antoninus, & Ptolemæus celebrant, est mihi persuasissimum, quia verissimum videtur. Cujus vestigia sagaciter odoratus sum, sed indagine parum fœlici, ita urbium etiam cadavera absumit ætas. E situ tamen si conjecturæ sit locus, cum compertissima sunt oppida, quæ utrinque ponit Antoninus, scilicet hinc BONIVM, nunc *Bangor* ad Devam, inde RVTVNIVM, nunc *Rowton Castle*, ab hoc enim XII, ab illo XX Italicis milliaribus separat; Positionum, si ita dicere liceat, vel potius distantiæ lineæ se mutuo inter *Matrafal*, & *Lan-Vethlin*, quæ vix tribus distant mill. pass. intersecant, & quasi ὑποδεικτικῶς Mediolani nostri situm demonstrant. Hæc enim ratio eliciendi tertii loci situm è duobus cognitis incerta esse non potest, cum neque montes interjaceant, nec itinerum flexus sit impeditus.

Matrafal.

Matrafal hæc, quæ quinis à Sabrina ad Occasum abest milliaribus, & quod vetustati ex parte suffragetur, licet nunc nudum sit nomen, Principum Powisiæ Regia sedes erat, & ea quidem à scriptoribus celebrata, qui memorant in ea à principibus jam relicta, Robertum de *Veteri ponte*, sive *Vipont* Anglum castrum condidisse.

Lan-vethlin.

Lanvethlin vero, id est fanum *Vethlin*, oppidulum mercatorium, etsi à linearum intersectione sit paulo remotius, nominis tamen cognatione, cum Mediolano multo est conjunctius, *Vethlin* enim ex *Methlin* linguæ Britannicæ Idiotismo factum est, ut ex *Caer Verden*, ex *Caer Merden*, *Arvon* ex *Ar-mon*. Nec *Methlin* magis à Mediolano abludit, & dissonat, quam vel *Millano* in Italia, *le Million* in Xanctonibus, vel *Methlen* in Belgis, quæ omnes urbes Mediolani nomine olim insignes fuisse nemo dubitat. Quæ vero conjectura ad veritatem sit propensior, tuum erit dijudicare, mihi satis est conjectare. Si hoc nostrum Mediolanum, & illas ejusdem cognominis in Gallia urbes, vel Medum Ducum, vel Olanum principem construxisse, aut dum construerentur, suem mediatim lanatam effossam dixerim, nonne nubes & nugas captare viderer? & hæc singula tamen de suo Mediolano scriptitant Itali. Sed cum hæc ab ejusdem linguæ populis constructa fuisse sit certo certius: (Gallis & Britannis communem linguam fuisse docuimus) eandem ob causam eandem habuisse denominationem satis probabile. In nullo tamen, quod sciam, Mediolanum nostrum cum illa Italiæ convenit, nisi quod planitie inter rivulos intersideat utraque, Italusque non indoctus ex eo Mediolani sui nomen duxit, quod sit urbs media inter *Lanas*, id est, inter fluviolos, ut interpretatur ille.

Comes Montisgomerici.

Suo nomine, titulo, & honore hic ager Comitem insignivit nullum, donec nuperrime Anno CIↃDCV Rex Iacobus Philippum *Herbert* filium natu minorem Henrici Comitis Penbrochiæ ex Maria *Sidneia*, pro singulari & propensa in illum voluntate, & spe quam de illius virtutibus concepit maxima, uno eodemque tempore Baronem *Herbert de Shurland* & *Montis Gomerici* Comitem apud Greenwicum creavit.

Principes Powisiæ.
Powisiæ Domini.
David Powel.

Powisiæ autem Principes à tertio filio Rotherici Magni prognati hunc agrum cum aliis (licet Rogerus & Hugo Montgomerienses partem nonnullam abrasissent) perpetua serie ad Edwardi Secundi tempora tenuerunt. Tunc enim Oënus filius Gruffini *ap Guenwinwyn* è Britannico sanguine ultimus Powisiæ Dominus (Principis enim nomen jampridem exoleverat) Hawisiam unicam filiam reliquit, quam Ioannes *Charleton* Anglus Regis *Valectus* duxit, & uxorio jure Dominus Powisiæ ab Edwardo II factus erat, qui (ut plurimis locis vidimus) Leonem rubrum insurgentem aureo in clypeo gerebat. Hujus posteri masculi quatuor hoc honore claruerunt, donec in Edwardo mascula successio abolita fuisset. Ille enim ex Æleonora Thomæ *Holand* Comitis Cantii filia, & una hæredum suscepit Ianam uxorem Ioannis *Grey* Equitis, & Iocosam conjugem Io. Domini *Tiptoft*, unde Barones *Dudley* & alii genus duxerunt.

Dupli. Norm. 6. Hen. 5.
Tanquervillæ Comes.

Ioannes ille *Grey* militari virtute, & beneficio R. Henrici Quinti Comitatum *Tanquervillæ* in Normannia accepit *habendum sibi & hæredibus masculis, reddendo unum Bassinet ad castrum Rothomagi, in festo S. Georgii singulis annis.* Huic natus erat Henricus Dominus Powisiæ, in cujus prosapia Powisiæ titulus ad Edwardum *Grey*, qui nostro fere tempore sine sobole legitima diem obiit supremum, cum honore permansit.

Parœciales Ecclesias ostendit 47.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
CAERNARVONIENSIS COMITATUS PARS
DENBIGIENSIS COMITATUS
PART OF CAERNARVAN SHIRE
PART OF DENBIGH SHIRE
PART OF SHROP SHIRE
MARE HIBERNICUM
Anglis
THE IRISH SEA
Cereticæ Comit. pars.
Part of Radnor shire
MONTGOMERIA
Comitatus et Comitatus
MERVINIA.
Harlech
Dolgelhe
Bala
Machenllet
Montgomery
Newtowne
Welshe poole

44

MERIONETH-SHIRE.

A Montgomerici Comitatus tergo *Merioneth-shire*, Britannice *Sir Verioneth*, Latine *Mervinia*, Giraldo *Terra filiorum Canæni*, ad sinum usque lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab Occasu ita pulsatur, ut nonnullam ejus partem abripuisse credatur. Ad Meridiem *Dovy* flumine à *Ceretica* per aliquot milliaria dirimitur, ad Septentriones *Caernarvoniam*, & *Denbighiam* attingit. Ipsa vero inter montium conglomerationes *omnium totius VValliæ terrarum* (ut inquit Giraldus) *hispida magis & horribilis. Habet enim montes altissimos, arctos tamen & in modum acus acutissimos, nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate consertos, ut in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel convitiantes, si concurrere forte statuerint, à mane ad vesperum vix convenirent.* Numerosi ovium greges in his montibus errant, nec ullum est à lupis periculum, qui tunc per universam Angliam deleti creduntur, cum Eadgarus Rex Ludvallo harum regionum principi tricenos lupos in singulos annos vectigalis nomine imperaret. Quando enim (ut Malmesburiensis habet) *tribus annis hoc præstitisset, quarto destitit, nullum se ulterius invenire professus.* Longo tamen post tempore nonnullos superfuisse ex testimoniis omni exceptione majoribus certo constat.

Montes admodum editi.

Lupi in Anglia extincti. Vide Derby-shire pag. 303. & York-shire.

Incolæ qui rei pecuariæ omnino sunt attenti, & lacticiniis vescuntur, butyro videlicet, caseo, &c. (quamvis Strabo Britannos nostros quasi casei conficiendi ignaros olim irriserit) statura, colore nitido, habitu visendo, & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti concedunt, sed ob præproperam Venerem, & otia male apud vicinos audiunt. Oppida habet rara, ad Ortum qua *Dovy* labitur, *Mouthwy Commotus* est notissimus, qui Willielmo alias Wilcock *de Mouthwy*, filio Gruffini *Ap Gwenwynwin* Domini Powisiæ juniori pro hæreditaria portione obtigit, per ejus autem è filio neptim ad Hugonem *Burgh*, & per ejus itidem neptes ad claras familias de *Newport, Leighton, Lingein & Mitton.*

Mouthwy.

Qua *Avon* flumen magis ad Occasum defluit, *Dolegethle* est viculus mercatorius à valle in qua conditur, sic dictus. Proxime mare in regiuncula *Ardudwy, Arlech*, olim *Caer Colun* abruptissima rupe castrum in mare prætendit, quod ab Edwardo Primo (ut ferunt incolæ) extructum, à situ nomen accepit. *Arlech* enim super saxum Britannis denotat. Sunt tamen qui *Harlech* vocant, & *Pulchram rupem* interpretantur. Cum domestico bello Anglia convulsa esset, *David Ap Ienkin Ap Enion* Britannis nobilis, qui à Lancastrensi familia stetit, pertinaciter contra Edwardum Quartum defendit, donec Gulielmus *Herbert* Penbrochiæ Comes per medias Walliæ Alpes difficilimo itinere perrumpens, valido fragore in castra ita detonuerit, ut deditione receperit. Incredibile fere est, quantas viæ impeditissimæ difficultates ille eluctatus est, cum hic ascendendo repere, illic descendendo se cum suis quasi provolvere cogeretur. Vnde *Le Herbert*, via illa vicinis hodie vocatur. Superius in ipso agrorum confinio æstuaria inrepunt duo celeberrima, *Traith maur*, & *Traith bochan*, id est, *Æstuarium majus & minus.*

Dolegethle.

Herberti via.

Nec procul hinc juxta *Fastineog* viculum via publica, sive militaris, quæ saxis constrata per montes hos præpeditos, & quodammodo invios ducit. Quam cum Britanni *Sarn Helen*, id est, *Helenæ strata*, nominant, Helenam Constantini matrem, cujus multa, & egregia erant per Romanum imperium opera, constravisse par est ut existimemus. Nec procul abest *Caer-Gai*, id est, *Castrum Caji*, à Cajo Romano aliquo extructum, de quo magna & mira vulgus vicinum prædicat.

Fastineog.

Via Helenæ.

In Orientali agri parte *Deva* flumen è duobus fontibus exortum (unde nomen gestare credunt, *Dwy* enim illi vocant, quo nomine & binarium numerum denotant, licet alii à divinitate, alii à nigro colore dictum contendant) & statim *Lhin-tegid*, Anglis *Pimble-meare*, & *Plenlin-meare* lacum longe lateque diffusum integer transmeat, & exit tantus, quantus venit. Nec enim *Guiniad* peculiares lacui pisces in *Deva* videas, nec Salmones in lacu, qui tamen in flumine passim capiuntur. Sed vide, si placet, lacum Poëtæ Antiquarii versibus accurate depictum,

Devæ fontes.

Pimble-meare.

Guiniad pisces.

Hispida qua tellus Mervinia respicit Eurum,
Est locus antiquo Penlinum nomine dictus,
Hic lacus illimeis in valle Tegeius alta
Late expandit aquas, & vastum conficit orbem.
Excipiens gremio latices, qui fonte perenni
Vicinis recidunt de montibus, atque sonoris
Illecebris captas demulcent suaviter aures:
Illud habet certe lacus admirabile dictu,
Quantumvis magna pluvia non æstuat: atqui
Aere turbato, si ventus murmura tollat,
Excrescit subito rapidis violentior undis,
Et tumido superat contemptas flumine ripas.

Hujus supercilio insidet *Bala* oppidulum immunitatibus dotatum, sed raris incolis, ædificiisque incultissimis, nihilominus præcipuum forum montanorum.

Bala.

Hugo Comes Cestrensis primus Normannorum hanc regionem dispositis præsidiis occupavit, cum Gruffinum filium Conani captivum teneret, sed postea ille hanc cum reliquo principatu recuperavit, posterisque reliquit, donec fatali periodo confecta, in Leolino desiit.

Ecclesias numerat 37.

CAERNARVON-SHIRE.

SVpra *Merionithiam* jacet, quæ Britannis *Sir Caer-ar-von*, Anglisque *Caernarvon-shire*, ab oppido præcipuo, & priusquam Wallia in Comitatus describeretur *Snowden Forrest*, historicis Latinis *Snaudonia*, ab illo saltu, & *Arvonia*, quod Monam è regione oppositam habet. Latus Septentrionale & Occiduum mari objacet, Australe claudit Merionithia, & Orientale Denbighiensis ager *Conovio* flu. interlabente. Qua mare prospicit, potissimum qua promontorio longius in Occasum Hibernum evehitur, incurva littora contra OCTOPITARVM sive *S. Davids Land* obtendit, gleba est satis fertili, & oppidulis redimita.

Conway fl.

Interiora autem Natura longe lateque montibus, quasi hic compages hujus Insulæ visceribus terræ densaret, confertim extulit, receptaculumque Britannis tutissimum ingruente bello fecit, tot enim aspreta, rupesque, tot convalles saltuosæ, stagnisque impeditæ interjectæ sunt, ut non modo exercitus, sed ne expediti quidem calles inveniant. Alpes, si placet, Britannicas merito hos montes appelles, nam præterquam quod totius Insulæ maximi sunt, etiam incisis undique rupibus, non minus quam Alpes, præcipites, omnesque unum ambiunt, qui in medio vaste supereminens, ita caput effert, ut non cœlo minari, sed inserere juga videatur; quæ tamen nivibus sunt fida, toto enim anno, nive, seu potius nivium senio canescunt. Vnde uno nomine omnes Britannis *Craig Eriry*, Anglis *Snowdon*, id est, utraque lingua *Niviferi montes* vocantur: uti etiam *Niphates* Armeniæ, & *Imaus* Scythiæ à nive nomen (testante Plinio) assumserunt. Nihilominus adeo sunt pabulosi, ut tritissimum sit inter Wallos, *Eriry* montes omnibus Walliæ armentis in unum coactis sufficere posse. De duobus in horum verticibus lacubus, quorum altero enatat Insula erratica, altero plurimi pisces, sed monoculi omnes reperiuntur, nihil dicam, ne fabulis indulgere videar, etsi Giraldi authoritate hoc nonnulli crediderint. Lacus vero & stagnantes aquas esse in summitate horum montium certum est, unde Gervasius Tilburiensis in Otiis Imperialibus, *In terra VVallensium intra terminos Britanniæ majoris montes excelsi fundamenta sua in saxis durissimis statuerunt, & in cacumine tanta aquositate terra crustatur, quod ubi vix pedem fixeris terram ad jactum lapidis moveri senties, unde supervenientibus hostibus VVallenses terram illam glutinosam sua transilientes agilitate impetus hostiles aut eludunt, aut damno hostium constanter expectant.* Horum incolas *Nivicollinos* novo verbo vocavit Ioannes Sarisburiensis in Polycratico, de quibus Henrici Secundi tempore sic scripsit, *Nivicollini Britones irruunt, & jam protendunt terminos suos egressi de cavernis, latebrisque sylvarum plana occupant procerum nobilium; videntibus ipsis, impugnant & expugnant, & diruunt, aut sibi retinent, eo quod juventus Britannia nostra, quæ tecto & umbra gaudet, nata fruges consumere in lucem dormit, &c.*

Snowdon hils.

Alpes Britannicæ.

Nivicollini.

Sed à montibus in campestria descendamus, quæ cum sola sint secundum mare, satis sit si tantum littus legamus. Promontorium quod in Occasum brumalem projectum diximus, Ptolemæo pro exemplarium varietate, CANGANVM, IANGANVM, LANGANVM dicitur, quod verissimum, nescio, sed LANGANVM videatur, cum hodie incolis *Lhein* vocetur, quod angusto & æquali Chersonesso procurrit, magis quam cætera regio patentibus campis, & hordeo feracissimis. Duo tantum memoranda prætendit oppidula, interius ad sinum *Pullhely*, id est, *Palus salsa*, exterius ad mare Hibernicum (quod alteram Chersonessi partem diverberat) *Nevin* villam mercatoriam, in qua anno Christi MCCLXXXIIII Angli proceres de Wallis triumphantes militari decursione & festiva pompa (ut author est Florilegus) memoriam Arthuri magni celebrarunt. Si qua alia floruerunt hic oppida, tunc deleta fuerunt cum Hugo Comes Cestriæ, Robertus de *Rudland*, & Guarius è *Salopia* primi Normannorum huc penetrantes, hoc promontorium ita popularentur, ut totum septennium desolatum jacuerit.

Canganum.

Lhein.

Pullhely.

Nevin.

Vita Gruffini.

A *Nevin* littus semel, iterumque prominentiis distinctum in Septentriones se agit. Deinde obversa in Circium fronte, coarctato in angustias freto (*Menai* vocant) Monam Insulam à Continente discindit. Huic freto SEGONTIVM urbs, cujus meminit Antoninus, superimposita erat, cujus murorum reliquias nonnullas vidimus juxta * Ecclesiolam in S. Publicii honorem constructam. Nomen à præterfluente fluvio sumpsit, qui etiamnum *Sejont* appellatur, & è *Lin-Peris* lacu profluit, in quo piscis est peculiaris non alibi visus, quem à rufescente ventre *Tor-coch* accolæ vocitant. Cum autem SETANTIORVM PORTVM hoc in situ collocarit vetustus Ptolemæi codex, quem alia exemplaria longius removent, si ego SEGONTIORVM PORTVM legerim, & ad hujus ostium fuisse dixerim, veritatem fortasse limarem, sin minus, conjecturæ veniam ab æquo lectore impetrarem. Hanc urbem Ninnius *Caer Custenith*, & qui scripsit vitam Gruffini filii Conani, prodit Hugonem Cestriæ Comitem castrum construxisse in *Hean Caer Custenni*, id est, ut vertit Latinus interpres, in *antiqua urbe Constantini Imperatoris.* Authorque est Matthæus Westmonasteriensis (sed ipse fidem suam liberet) corpus Constantii, patris Constantini Maximi, hic inventum fuisse anno MCCLXXXIII, & in Ecclesia novæ urbis honorifice locatum jussu Edwardi Primi, qui ex hujus ruinis eo tempore *Caernarvon* urbem paulo superius ita ad fluminis ostium eduxit, ut ab Occidente & Septentrione aquis alluatur. Quæ ut ipsa nomen sumpsit, quod è regione *Monæ* Insulæ objicitur, hoc enim vocabulum denotat: ita universo agro suum nomen communicavit, hinc

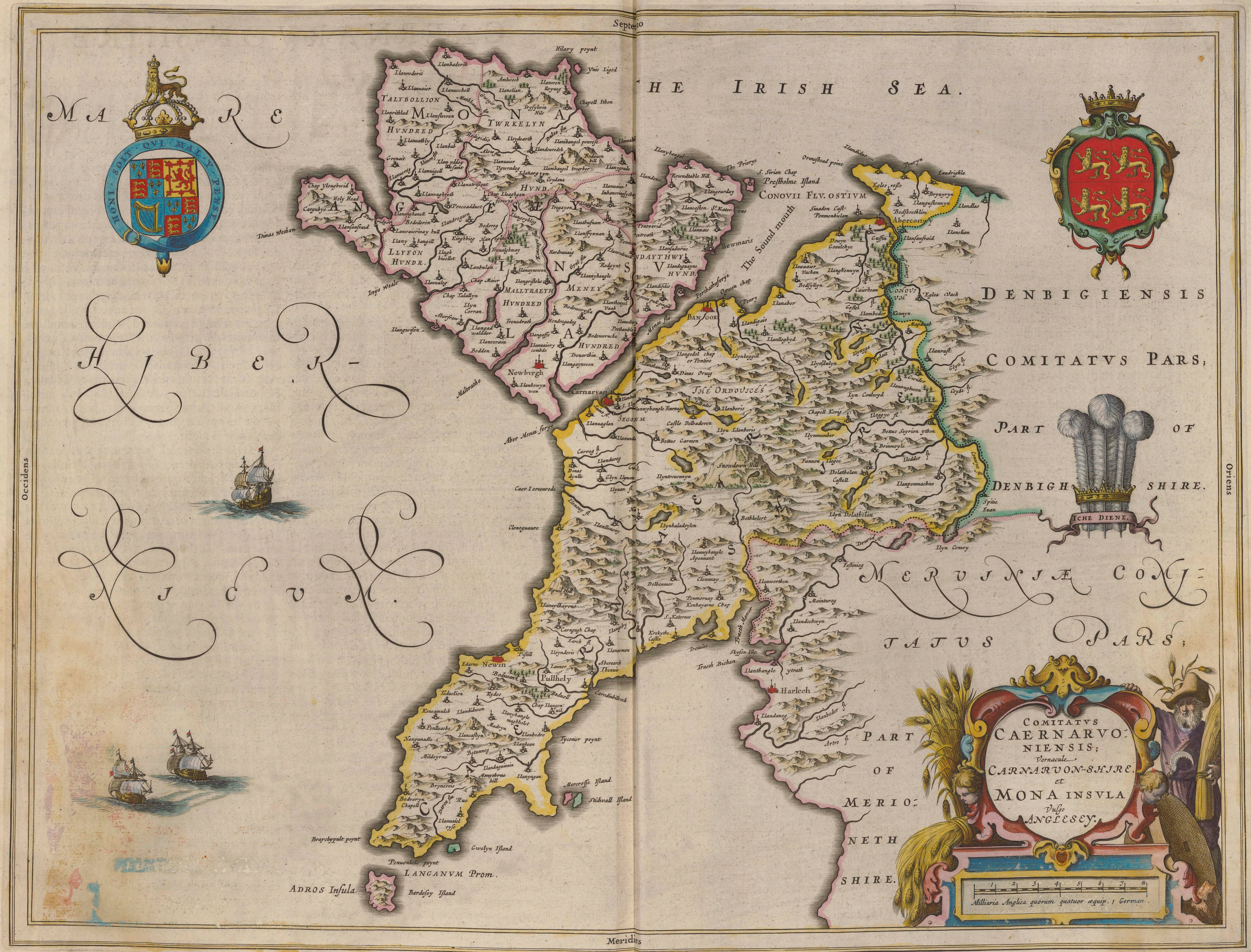
Menai.

Segontium.

* Lhan Beblin.

Tor-coch pisces.

Caernarvon.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
COMITATVS
CAERNARVONIENSIS;
Vernacule
CARNARVON-SHIRE.
et
MONA INSVLA
Vulgo
ANGLESEY.
Milliaria Anglica quorum quatuor æquip. 1 German.
1 2 3 4 5 6 7 8
THE IRISH SEA.
MARE HIBERNICVM.
HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
ICH DIENE
DENBIGIENSIS COMITATVS PARS;
PART OF DENBIGH SHIRE.
MERVINIÆ COMITATVS PARS;
PART OF MERIONETH SHIRE.
MONA
ANGLESEY
TALYBOLLION HUNDRED
TWRKELYN
LLYFON HUNDR.
MALLTRAETH HUNDRED
MENEY HUNDRED
CONOVII FLV. OSTIVM
The Sound mouth
Priestholme Island
Bangor
Carnarvan
Newburgh
Abercony
THE ORDOVICES
Snowdon
Beddgelert
Harlech
Newin
Pullhely
LANGANVM Prom.
ADROS Insula
Bardesey Island
Gwelyn Island
Beaumaris

45

etenim Anglis *Caernarvon-shire* dicitur. Angusto admodum & fere orbiculari mœnium ambitu continetur hæc urbecula, sed firmo; castrumque ostendit pulcherrimum, quod totum Occidentale latus occupat. Privatis ædificiis pro more regionis satis pulchra, & civium humanitate prædicanda. Edwardum Primum conditorem, & Edwardum Secundum ejus filium hic natum, & de *Caernarvon* cognominatum, qui primus erat ex Anglico sanguine Walliæ Princeps, summæ sibi gloriæ incolæ existimant. Habueruntque in hac Principes Walliæ suam Cancellariam, Scaccarium, nec non Iustitiarium pro Wallia Boreali. Ad septimum hinc miliare ad idem fretum, ab Austro monte satis edito, à Septentrione colle inclusum subsidet *Bangor*, sive *Banchor*, à Choro pulchro, vel, ut aliis placet, quasi *Locus Chori*, sic appellata. Quæ sedes Episcopalis Parœciis LXXXXVI præsidet. Danieli ejusdem olim præsuli sacrata est Ecclesia, non illa admodum speciosa structura. Ab Oëno enim *Glendoverduy* perditissimo rebelle, qui Walliæ urbes excidio destinarat, incendio deformata, postea Henrici Denæi Episcopi opera, regnante Henrico Septimo, restaurata vix pristinam dignitatem recuperavit. Oppidum est nunc exiguum, olim adeo amplum, ut *Banchor vaur* ob magnitudinem diceretur, castroque munivit Hugo Comes Cestriæ, cujus ne vestigia invenire sedulo percunctando potui: & ad ipsas freti fauces situm. Quas Edwardus Primus, ut in Monam sive *Anglesey*, (de qua mox suo ordine dicendum) exercitum transmitteret, ponte obnixe, sed frustra, continere conabatur. Quo etiam loco Paulinus Suetonius Romanos milites ante in Monam transmisit, equites vado, & pedites pandis naviculis, ut author est Tacitus.

Banchor. *Aliis quasi Pen chor,* id est, *præcipuus Chorus.*

Vita Gruffini.

Declivi hinc ascensu pergit littus per *Penmaenmaur* præcelsam & abruptam rupem, quæ mari eminens, angustum callem itinerantibus præbet, hinc impendentibus saxis quasi ruinam minarentur; illinc fremente Oceano in immensam profunditatem depresso. Sed hac una cum *Pen-maenbychan*, id est, *Monte saxeo minori*, superata, planities se pandit usque ad *Conovium* fl. vulgo *Conwey*, qui ab oriente hunc agrum determinat. Hic fluvius apud Ptolemæum compendiaria Græce scribendi ratione TOISOVIUS pro CONOVIUS concipitur. E palude ejusdem cognominis in meridiano Provinciæ limite emanans angustiori alveo usque ad ostium fere collisus properat, conchas alens, quæ cœlesti rore gravidæ margaritas parturiunt; CONOVIOque oppido, quod memorat Antoninus, nomen impertit. Quod licet nunc prostratum, nomenque illud eo loci extinctum, novo tamen nomine vetustatem suam subindicat. Tenuissimus enim inter ejus rudera viculus *Caer hean*, id est, *Vrbs antiqua* vocatur. E cujus spoliis novum oppidum Edwardus Primus ad ipsum fluminis ostium excitavit, quod inde *Aber-Conwey* vocant, id est, *Conovii ostium*, quem locum Hugo Cestrensis prius communierat. Ipsum vero Conovium recens munitum situ, munitumque opere, & pereleganti ad flumen castro, urbeculæ, potius quam oppidi nomen meretur, nisi quod rarius habitetur.

Penmaenmaur.

Conovius fl. Conovium.

Margaritæ. Conwey.

Ex hujus opposito cis flumen prominet inflectente cubito, quasi stationem moliretur natura, promontorium vastum, quod hujus etiam agri censetur, *Gogarth* dictum. In quo, Conovio mare subeunti *Diganwy* antiqua urbs impendebat, quæ multa ante secula ictu fulminis deflagravit. DICTUM autem urbem esse credimus, ubi sub posterioribus imperatoribus Præpositus Numeri Nerviorum Dictensium excubias egit. Quod autem *Diganwy* postea appellatum fuerit, quis non videt *Ganwey* illud ex *Conwey* profluxisse, & inde Anglicum nomen *Ganoc*? sic enim nominatum erat castellum, quod postea eo loci Henricus Tertius construxit.

Gogarts. Diganwy. Dictum. Ganoc.

Præfuit huic regioni statim à Normannorum in hanc Insulam ingressu Gruffinus filius Conani, qui cum influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuisset, tempestati subinde cessit; demumque cum sua integritate Regis Henrici Primi gratiam redemisset, facile etiam ab Anglis sua recuperavit, posteritatique reliquit ad Leolinum usque. Qui cum fratres injuriis, & vicinos Anglos incursionibus irritasset, eo adductus fuit, ut hanc montanam regionem cum Mona, sive Angleseia insula, ab Edwardo Primo clientelari jure teneret, eoque nomine mille Marcas quotannis persolveret. Quibus conditionibus cum postea non staret, sed suam perfidique fratris pertinaciam, potius, quam spem sequutus, aleam belli denuo tentaret, interfectus, & sibi, & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Ecclesias habet parœciales 68.

MONA INSVLA
sive
ANGLESEY.

QVam proxime percurri regionem *Caernar-von*, nomen à primario ejus oppido, oppidumque illud à MONA insula, quæ è regione objacet, accepisse modo dixi. Nunc vero ut eam in suum locum restituam, quam antea inprudens fateor, inter Insulas relegarum, & suo ordine perlustrem quasi suo jure postulat, cum inter Comitatus merito locum habeat. Hæc quæ Romanis MONA, Britannis *Mon*, & *Tir-mon*, id est, *Terra Mona*, & *Ynis Dowyll*, id est, *Insula opaca*, Anglo Saxonibus priscis Moneꝫ, & tandem cum Angli juris sui fecissent, Engleſ-ea & Angleſey, quasi *Anglorum Insula* dicta, tenui freto *Menai* à Britanniæ continente divisa, à reliquis partibus turbido illo

illo Hibernico mari undique pulsata, forma jacet inæquali, qua longior, ab Ortu in Occasum XX milliaribus, qua latior, vix XVII porrecta. Licet autem, ut habet Giraldus, *tellus arida & saxosa videatur, deformis aspectu & inamœna, terræ* Pebidion, *quæ Meneviæ adjacet, exteriori qualitate simillima, veruntamen interiori naturæ dote longe dissimilis. Est enim præ cunctis VValliæ finibus triticeo germine incomparabiliter fœcunda, adeo ut proverbialiter lingua Cambrica dici soleat*, Mon mam Cymbry, *quod Latine sonat*, Mon mater Cambriæ. *Quoniam aliis undique terris deficientibus, hæc sola gleba præpingui, uberique frugum proventu Cambriam totam sustentare consuevit.* Re etiam pecuaria hodie admodum est opulenta, lapidesque habet molares, & alicubi terram aluminosam, è qua alumen & calchanthum quidam non ita pridem conficere cœperunt. Verum cum res minus succederet, spe deposita ab incœpto destiterunt.

Mona. Anglesey. Hæc est MONA illa Insula nobilissima, sedes Druidum antiqua, à Paulino Suetonio adorta & Iulio Agricola in Romanum imperium redacta. Imperante Nerone Paulinus Suetonius (ut scribit Tacitus) Monam *Insulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, navesque fabricatur plano alveo, adversus breve littus & incertum. Sic pedites, equites vado secuti, aut altiores inter undas, adnantes equis transmisere. Stabat pro litore diversa acies, densa armis virisque, intercursantibus fœminis: in modum furiarum, veste ferali, crinibus dejectis, faces præferebant.* *Druidæ.* *Druidæque circum preces diras sublatis ad Cœlum manibus fundentes, novitate aspectus perculere militem, ut quasi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. Denique cohortationibus ducis, & se ipsi stimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen pavescerent, inferunt signa sternuntque obvios, & igni suo involvunt. Præsidium posthac impositum vicis, excisique luci sævis superstitionibus sacri. Nam cruore captivo adolere aras, & hominum fibris consulere Deos fas habebant.* Sed hæc agentem repentina totius provinciæ defectio ab incœpto revocavit. Postea, ut scribit idem Tacitus: *Iulius Agricula Monam insulam, cujus possessione revocatum Paulinum rebellione totius Britanniæ supra memoravi, redigere in potestatem animo intendit. Sed ut in dubiis consiliis, naves deerant, ratio & constantia ducis transvexit: depositis omnibus sarcinis, lectissimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi usus, quo simul seque & arma & equos regunt, ita repente immisit, ut obstupefacti hostes, qui classem, qui naves, qui mare expectabant, nihil arduum aut invictum crediderint sic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita insula, clarus ac magnus haberi Agricula.*

Multis post sæculis ab Anglis devicta in eorum nomen concessit, Engles-ea olim Saxonice, nunc vulgo *Anglesey*, quasi *Anglorum Insula* dicta. Sed cum hanc insulam suo nomini & dignitati asseruerit Humfr. Lhuidus in doctissima ad eruditissimum Ortelium Epistola, non est cur hic aliquis operam nostram desideret. Hoc tamen attexam: Romanorum in Britannia jam divergente imperio; quidam ex Hibernia in hanc etiam irrepserunt. Nam præter tumulos fossa circundatos, quos Hibernicorum casulas vocant, etiam locus est *Yn hericy Gwidil* ab Hibernicis denominatus, qui duce Sirigi, Britannos eo loci fuderunt, ut Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis solum, verumetiam à Norwegis graviter divexata fuit. *Marianus.* Anno etiam reparatæ Salutis millesimo Æthelredi Regis classis totam insulam circumvecta hostilem in modum devastavit. Postea Hugones duo Normannici, alter Cestriæ, alter Salopiæ Comes gravissime afflixerunt, castrumque *Aber-Llienioc* ad coercendos incolas extruxerunt, verum *Magnus* Norwegus eo tempore ad hanc appulsus Hugonem illum Cestrensem sagitta transfixit, & insulam deprædatus discessit. Deinceps etiam Angli sæpius adorti sunt, donec Edwardus Primus in suam potestatem redegerit. Villas numeravit olim CCCLXIII, hodieque incolis frequens est. Primarium hodie oppidum censetur *Bellus Mariscus*, vulgo *Beaumarish*, quod in Orientali parte Edwardus Primus in loco palustri construxit, & ob situm bello hoc nomine insignivit, cum prius locus *Bonover* diceretur, castroque munivit, quod tamen neutiquam absolutum fuisse videatur, cui præest clarissimus vir Richardus *Bulkley* Eques auratus, cujus in me humanitatem cum hæc loca inviserem, non possum non gratissimo animo semper agnoscere. *Beaumarish.*

Huic adjacet *Lhan-vays*, ædes quondam fratrum Minorum admodum celebris, quibus perbenignos patronos Reges Angliæ se præbuerunt, tum ob fratrum qui ibidem egerunt sanctimoniam, tum quod (ut ex publicis regni actis loquar) ibidem sepulti fuerunt filia Regis Ioannis, filius Regis Danorum, nec non corpora Domini *Clifford, & aliorum Dominorum, Militum, & Armigerorum, qui in guerris VValliæ, temporibus illustrium Regum Angliæ, occisi fuerunt.* *Lhan-vays.* *2. pars Pat. anno 2. H. 5.*

Secundum à *Bello-marisco* oppidum *Newburg* censetur, Britannice *Rossur*, quod decem mille passus ad Occasum abest, & ingestis arenis diu conflictatum pristini splendoris multum se amisisse conqueritur. *Newburg.* *Aber-fraw* parum hinc dissitum, quod nunc notæ obscurioris, reliquis olim plurimum dignitate præluxit, utpote olim Regum Venodotiæ sive Northwalliæ sedes Regia, quique hinc Reges de *Aber-fraw* appellati. *Aberfraw.* In extremo vero ad Occasum promontorio, quod nos *Holyhead*, id est, *Caput sacrum* vocamus, adsidet tenuis viculus, Britannice *Caer-Guby*, cui *Kibius* vir sanctissimus Sancti Hilarii Pictavensis discipulus, qui ibidem Deo vacavit, nomen fecit, unde frequens est in Hiberniam trajectus. *Holy-head. S. Kibius.* Reliqua hujus insulæ vicis passim sunt aspersa, qui cum nihil memorandum præ se ferant, hinc in continentem transmittam, & Denbighiensem agrum invisam.

De insulis Monæ adjunctis, vide inter insulas Britannicas.

Britannia.

Numerantur in hoc Comitatu Parœciæ 74.

DENBIGH-SHIRE.

CIs *Canovium* flumen Denbighensis ager, Anglis *Denbigh-shire*, Britannis *Sire Denbigh*, interius à mari recedit, & in Ortum usque ad *Devam* flu. procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab Occasu Meirionithia & Montgomeria, ab Ortu ager Cestrensis & Salopiensis circumcingunt. Pars Occidua sterilis, media qua in vallem succumbit, fœcundissima, Orientalis statim à valle naturam sibi iniquiorem, ad *Devam* vero multo æquiorem sentit.

Occidua pars, nisi quod lætior sit, qua Oceano pulsatur, sparsim habitata, glabris & macilentis montibus plusquam protuberat, quorum tamen maciem in montium pronis ut alibi in Wallia cultorum diligentia, & solertia jampridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in cespites, sive bracteas abradentes, eos artificiose congestos injecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos inspersis, eorum jejunam sterilitatem ita lætificant, ut arincam, supra quam credi possit, profundant. Nec hæc glebas comburendi ratio nova est, sed admodum antiqua, ut è Virgilio & Horatio videre est. Inter hos montes locus est vulgo dictus *Cerigy Druidion*, id est, *Lapides Druydarum*, nonnullæque cernuntur columnulæ ad *Y-voellas* peregrinis characteribus inscriptæ, quas Druydum fuisse nonnulli suspicantur, & haud multum à *Clocainog* hæc in saxo legitur Inscriptio:

AMILLIN
TOVISATOC.

Ad vallem, ubi hi montes jam rarescere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbighia*, vetustiore nomine Britannis *Cled Fryn yn Ros*, id est, *Confragosus collis in Rossia*, (sic enim illam regionis partem vocant) quam Edwardus Primus cum aliis amplissimis latifundiis Davidi Leolini fratri donavit; verum cum ille statim læsæ majestatis reus capite plecteretur, eam ex Edwardi dono accepit Henricus Lacius Lincolniensis Comes, qui non magno, sed valido mœnium circuitu, & ad Australem partem turrito castello munivit, in cujus puteo cum filius ejus unicus forte demersus fuisset, mœstissimus pater, nondum imposito fastigio, ab opere destitit. Eoque postea defuncto, oppidum cum reliqua possessione ad Lancastrensem familiam per superstitem ejus filiam Aliciam descendit, à qua tamen primum Edwardi Secundi liberalitate, cum illa familia jaceret, ad Hugonem *Spenser*, inde ad R. de *Mortuomari* ex pactione cum Edwardo Tertio devenit; ejus enim insignia ad portam primariam conspiciuntur. Sed eo morte mulctato, ad Guil. *Monteacutum* Sarisburiæ Comitem, statimque rursus ad *Mortuomarios*, & per eos ad Eboracensem familiam demum devenit. Scriptum enim est, in Edwardi IV ex Eboracensi familia invidiam magno damno à Lancastrensibus affectum fuisse. Ex quo tempore, sive quod situs præruptus non incolis placuerit, nec enim subvectio erat commoda, sive quod aquis indigum erat, paulatim ita demigrarunt, ut vetus hoc oppidum sit jam exhaustum, & novum longe majus sub ipsa rupe surrexerit, Quod adeo frequens est, ut templo multitudinis non capace, jam in antiqui oppidi area novum, tum Domini sui Roberti Comitis Leicestrensis, tum collatitia plurimorum per Angliam pecunia condere incœperint. Robertum enim illum anno MDLXVI Regina Elizabetha Baronem Denbighiæ creavit. Nec inter Angliæ Baronias alia est, quæ plures nobiles clientelari jure sibi devinctos habet.

Denbigh.

1468.

Iam venimus in regionis meditullium, ubi submotis utrinque montibus, Natura, ut quid in aspera regione posset, ostenderet, vallem longe pulcherrimam substravit, ab Austro in Septentrionem XVII mill. pass. porrectam, V plus minus latitudinem expansam, quæ Oceano & serenanti Boreæ solummodo patet, alias undique montibus continetur altis, & ab Ortu quasi pinnatis, (mira enim naturæ solertia montium horum juga mœnium pinnas mentiuntur.) Inter quos editissimus est *Moil-enlli* in cujus cacumine vallum militare, & fonticulum limpidum vidimus. Vallis hæc à salubritate, fertilitate, & amœnitate vere fœlix. Incolarum color est sanus, capitis firma sinceritas, inoffensum oculorum lumen, & annosa admodum senectus. Ipsa vero virentibus pratis, flaventibus arvis, creberrimis villis, & templis spectantium oculis mirum in modum arridet. *Cluida* flu. labentibus undique profluentibus auctus eam mediam ab ipso fonte intersecat, unde olim *Strad Cluid*. (Marianus enim *Strat-Clud-wallanorum* Regem nominat) & hodie *Diffryn Cluid*, id est, *Vallis Cluidæ* denominatur, in qua Britannos è Scotia advenas, pulsis Anglis, regnum constituisse prodiderunt nonnulli. Ad *Cluidæ* Orient. ripam in Australi vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*, Anglis *Ruthin* adsidet, maximum vallis emporium, viris & ædificiis frequens, celebreque non ita pridem castro amplo, perelleganti, & familiæ quantumvis numerosæ capacissimo. Quod simul cum oppido construxit Rogerus *Grey*, cum licentiam obtinuisset à rege, Episcopo Asaphensi, & Rectore Ecclesiæ *Lhan Ruth*, in cujus parochia locus situs. Huic pro portione navatæ in Wallos operæ Edwardus Primus totam fere vallem elargitus erat: posterisque ejus, qui titulo Comitum Cantii illustres, sedes erat, donec Richardus *Grey* Comes Cantii, & *Ruthuniæ* Dominus, quum nullam suscepisset prolem, non habita aliqua fratris Henrici ratione, Henrico Septimo hoc avitum patrimonium pretio addixerit. Ex quo tempore castrum tecto nudatum fatiscere cœpit. Nuper autem ad Ambrosium Warwicensem Comitem, cum opimis in valle reditibus, ex Reginæ ELIZABETHÆ munificentia spectavit.

Cluida fl.

Ruthin.

E valle ad Ortum ascendentem excipit *Yale* reciuncula montana, & si ad regiones subjectas, & circum-

Yale.

circumvicinas conferatur editissima, adeo ut nullum aliunde fluvium accipiat, sed plures ex se emittat. Ex hoc editiori situ aspera est, algida, & ventis undique perflata. An ab *Alen* fluviolo, qui in hac exortus semel atque iterum se recondit cuniculum agens, nomen accepit, nescio. Montes bobus, ovibus, capris sunt referti, convalles alicubi frumenti satis feraces, maxime ad Orientalem partem cis *Alenum*: Occidentalior autem pars minus est fertilis & nonnullis in locis plane ericetum, & infrugifera. Memorandum vero nihil habet præter monasteriolum dirutum, lætissime, & amœnissime in valle situm, quæ inter nemorosos colles se in crucis figuram decussat, unde *Vallis Crucis*, Britannice *Lhane Gwest* appellatur.

Valle-Crucis.

Ab hac magis in Ortum territorium, Britannice *Mailor Gymraig*, id est, *Mailoria VVallica*, Anglis *Bromfield*, usque ad *Devam* fl. pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipue juxta *Moinglath* viculum, qui à fodinis nomen assumpsit. *VVrexham* hic cernitur, Saxonice Wpittlesham, sacra turre elegantissima conspicuum, Musicisque in Ecclesia organis celebratum: & huic vicinum est *Leonis castrum*, à Legione xx Victrice, quæ paulo superius ad alteram *Devæ* ripam egit, forte sic dictum, nunc *Holt* vulgo vocatur, instauratumque creditur nuper à Guilielmo Stanleio, & olim à Ioanne Comite Warrenniæ, qui tutor fiduciarius hanc provinciolam à pupillo Madoco Britannico regulo una cum *Yale* sibi intervertit. A Warrenniæ vero Comitibus ad *Fitz-Alanos* Arundeliæ Comites, & ab illis ad Guiliel. *Beauchamp* Baronem *Abergevennæ* devenit, posteaque ad Guilielmum *Stanley*, qui cum capite plexus esset, hæc & aliæ ejus possessiones fisco fuerunt adjudicatæ.

Plumbum. Wrexham. Holt. D. Powell.

Bromfeldiæ ad Austrum *Chirke* subjacet, Britannice *Gwain*, satis etiam illa montosa, sed duobus castris nobilitata, *Chirko* scilicet, quod nomen dedit, à Rogero de *Mortuomari* posito, & *Castle Dinas Bran* in editissimo fastigiati montis jugo suspensum, cujus nunc nihil nisi parietinæ supersunt. Hoc vulgus Brennum Gallorum ducem inædificasse, & denominasse affirmat, alii *Castrum Palatii Regis* interpretantur, *Brenn* enim Regem Britannice significat, unde fortasse ille Rex potentissimus Gallorum & Britannorum per excellentiam dictus Brennus: sed à situ excelso in colle, quem *Bryn* vocant Britanni, alii nomen esse contendunt, & quidem mea opinione, multo probabilius. Henrici Tertii tempore sedes erat Gruffini filii Madoci, qui cum ab Anglis contra Wallos staret, in hoc se continere solebat, sed illo defuncto Rogerus de *Mortuo-mari*, qui ejus filio Leolino curator datus, perinde ut Ioannes (quem dixi) Warrenniæ Comes Bromfeldiam, ita hanc *Chirkam* sibi occupavit.

Chirke. Castle Dinas Bran. Brennus.

Cum res Wallorum inter se seditionibus, & Anglorum incursionibus in lapsum prona jam sisti non poterat, Comites Cestriæ, Warrenniæ, Mortuomarii, Lacius & Greji, quos dixi, primi Normannorum hanc Provinciolam paulatim in suam potestatem redegerunt, & suis possidendam reliquerunt. Nec ante Henrici Octavi tempora in Comitatum instituta, quo tempore etiam *Radnoria*, *Brechinia*, & *Montgomeria* authoritate Parlamentaria facti fuere Comitatus.

Quatuor novi Comitatus Walliæ. 27. Henr. 8.

In hoc agro Parœciæ sunt 57.

F L I N T - S H I R E.

DEnbighiensi agro ad Septentrionem longior, quam latior præjacet Flintensis provinciola, Anglis *Flint-shire*, Hibernico mari, sive potius *Devæ* æstuario ab Arcto pulsata, ab Ortu Cestrensi Comitatu, ab aliis plagis Denbighiensi finita. Non illa quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui, præsertim qua mare prospiciunt, primo quoque anno nonnullis in locis hordeum, aliis triticum, in universum secale vicesimo & supra fœnore, & postea avenam in quatuor aut quinque annos profundunt. Occidua vero ejus pars vallem Cluidanam, qua illa mari proxima descendit, & superiorem ejus partem occupat.

In hujus & Denbighiensis agri confinio, qua molliori devexitate montes se subducunt, & faciliorem in vallem descensum, & transitum præbent, in ipsis faucibus urbeculam VARIM posuerunt Romani, quam à CONOVIO ad XIX milliare locat Antoninus. Hæc nulla sui nominis parte truncata, *Bod-Vari*, id est, *Mansio Vari* hodie vocatur, ostenditque dirutæ urbis vestigia in proximo monticulo, quem illi *Moyly Gaer*, *Britannia* id est, *Mons urbis*, appellitant. Quæ vero sit nominis significatio, non liquet, nos *Variam* transitum Britannis priscis significasse alibi opinati, & *Durnovariam*, *Isannæ Variamque*, Aquæ & Isannæ transitum interpretati sumus, & à nostra opinione facit hæc VARIS eo loci sita, ubi solum patet facilis inter montes transitus. Nec tribus hinc abest milliaribus *Caer-wisk*, cujus nomen licet antiquitatem præ se ferat, nihil tamen ibi antiquum vel observatione dignum deprehendimus.

Varis. Bod-Vari. Caer-wisk.

Infra hanc VARIAM in valle prolabitur *Cluida*, statimque *Elwy* fluviolus una confluit, ubi Episcopalis est sedes. Hæc à flumine *Llan-Elwy* Britannis, à patrono Asapho, S. *Asaph* Anglis & *Asaphensis* historicis nominatur. Nec oppidum, sua elegantia, nec templum, vel structura, vel ornatu prædicandum, vetustatis tamen nomine neutiquam tacendum est. Circa annum enim reparatæ Salutis DLX, Kentigernus Episcopus Glasgvensis è Scotia profugus Episcopalem sedem, cœnobiumque hic constituit, congregatis sexcentis sexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturæ, totidem alii operibus intra monasterium exercendis, reliqui divinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conventus dis-

S. Asaph. Capgravius.

Septentrio
HIBERNICI MARIS PARS.
CESTRIÆ PARS,
CHESSHIRE
FLINT SHIRE
DENBIGH SHIRE
THE ORDOVICES.
CAERNARVONIENSIS COMITATUS PARS.
Comitatus
MERVINIÆ PARS,
PART OF MERJONETH SHIRE.
MONTGOMERY SHIRE.
SALOPIÆ PARS,
SHROPSHIRE.
PART OF FLINT SHIRE
Saint Asaph
Denbigh
Ruthin
Flint
Wrexham
W. Chester
Whitchurche
Bala
Aber conwy
Welshe Hamton
Elsmere
Vernacule
Chirk
Bottesley
Quatuor milliaria Angl. sive unum German.
Occidens
Oriens
Meridies
DENBIGIENSIS
Comitatus et Comitatus
FLINTENSIS,
DENBIGH et FLINTSHIRE.

46

tus distribuit,ut jugiter aliqui in templo Deo inservirent. Cum autem in Scotiam rediret, Asaphum virum integerrimum huic cœnobio præfecit, à quo hodiernum nomen impositum. Episcopus hujus sedis parœcias sibi plus minus CXXVIII subjectas habet, quarum beneficia, ut vocant, Ecclesiastica, sede vacante, Archiepiscopus Cantuariensis libere ad Henrici usque Octavi tempora, Archiepiscopali jure,quod nunc regale censetur, conferre solebat. Hoc enim in historia Cantuariensi legitur.

Ruthlan. Superius *Ruthlan*, à subrufa *Cluida* ripa, cui adjacet, appellationem sortita, castello nitet egregio sed fere vetustate confecto. Leolinus Sisilii filius Walliæ Princeps primo condidit, Robertus autem, quem de *Ruthlan* vocant, Hugonis Cestrensis nepos primus à Wallis extorsit, præfectusque erat Hugonis, qui illud novis operibus munivit, postea, ut Abbas de *Monte* scripsit,Henricus Secundus hoc castrum restauratum Hugoni de *Bello-campo* dedit. Sub quo statim *Cluida* mari immiscetur, & licet vallis ad ipsum ostium inferiore libra quam mare depressa videatur, nunquam tamen superlabitur, sed obstaculo naturali, non sine summa divini consilii admiratione, in ipsis marginibus hæret aqua. Hinc littus in Ortum paulatim descendendo procedit primum per *Disart* castrum, sic dictum, quod fuerit situ acclive, vel, ut alii volunt, quasi *Desert*, inde per *Basingwerk*, quod etiam Henricus Secundus Hugoni de *Bello-campo* concessit. Sub hoc *Halywel*, id est, *Fons sacer*, oppidulum vidimus, ubi fons Winefridæ virginis Christianæ memoria, quæ stuprum per vim oblatum ibi morte luit, à tyranno occisa, & musco gratissimi odoris longe est celeberrimus, ex quo emanat fluviolus sive potius proruit inter saxa,quibus nescio quid sanguineum innascitur, tantoque impetu fertur ut statim par sit molæ agendæ. Ipsi autem fonti impositum est pereleganti opere è saxo vivo sacellum, cui adjuncta est Ecclesiola, in cujus fenestra Winefredæ illius historia & cædes describitur. Prope hunc locum Giraldi ætate, ut ipse scribit, *dives vena, fructuosumque argenti scrutinium, ubi pecuniam scrutando itum est in viscera terræ.*

Haly-well.

Hanc regionis partem, quod formoso situ intuentibus arridet, & in Anglorum potestatem jam olim cesserat, Britanni *Teg-Angle*, id est, *Formosa Anglia*, dixerunt. Quod vero *Tegeniam* quidam appellarit, Igenosque ibi consedisse existimarit,tua sit cautio ne facile credas. Corruptum Icenorum nomen optimo viro imposuit. Inde in littore *Flint* castrum conspicitur ab Henrico Secundo inceptum, & ab Edwardo Primo perfectum, quod huic agro nomen fecit. Postea d Orientalem agri limitem proxime Cestrenses *Hawarden* castrum, vulgo *Harden*, haud multum à littore sedet, è quo cum Rogerum *Clifford* Walliæ Iustitiarium David Leolini frater captivum abduxisset, funestissimum bellum sibi & suis excitavit, quo Wallorum imperium funditus eversum. Castrum autem hoc quod tenebatur per *Seneschalliam* Comitum Castriæ, sedes erat Baronum de *Monte-alto*, vulgo *Mount-hault*, qui in honoratissimam familiam succreverunt, parma cyanea, in quo argenteus Leo erectus, insignes; dignitatemque auxerunt nuptiis Ceciliæ unius cohæredum Hugonis de *Albeny* Comitis Arundeliæ. Verum deficientibus tandem liberis masculis, Robertus ex hac stirpe ultimus Baro Isabellam Angliæ Reginam, Edwardi Secundi uxorem hæredem, ut jam ante dixi, scripsit. Castri vero possessio postea ad *Stanleios*,qui nunc Derbiæ sunt Comites, translata fuit.

Harden.

Barones de Monte-alto.

Australem sub his regionis partem pererrat *Alen* fluviolus, prope quem in monte ad *Kilken* viculum, fons est qui maris æmulus statis temporibus, suas & revomit, & resorbet aquas. *Hope* Castrum Britannice *Caer-gulre*, in quod Edwardus Primus se recepit, cum suos incompositos Walli subito adorti essent, ubi lapides molares è rupe exciduntur, & *Mold*, Britannice *Guidcruc*, castrum olim Baronum de *Monthault*, sive *Monte-alto*, huic *Aleno* superimponuntur, quæ antiquitatis indicia præ se ferunt plurima. Iuxta *Hope*, cum hæc scriberemus, hortulanus dum altius terram moliretur,in opus pervetustum incidit,de quo plurimæ plurimorum enatę opiniones,sed qui M. Vitruvium Pollionem diligentius legerit, perspiciet nihil aliud fuisse quam Hypocaustum, vel Hypocaustum, à Romanis inceptum, qui crescente cum divitiis luxuria, balneis plurimum sunt usi. Longum erat ulnas V, latum IIII, altum plus minus dimidium ulnæ. Includebatur parietibus ex vivo saxo, pavimentum ex testa cum calce trullissata, columellis lateritiis innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat tectorio opere politis & hinc inde perforatis,quibus fictiles impositi erant, quasi tubuli, per quos caloris vis deferebatur, &, ut inquit ille, *volvebant hypocausta vaporem.* Et quis non ex his fuisse existimet quæ Iscæ præcipue suscipiebat Giraldus? cum hæc scriberet de Romanorum operibus, *Quod inter alia notabile censeas, stuphas undique videas miro artificio confectas, lateralibus quibusdam, & angustis spiraculis occulte calorem exhalantibus.* Quorum vero hoc opus fuerit, LEGIO XX tegulis impressa loquitur, quam vix sex hinc milliarium diverticulo Cestriæ egisse jam antea docuimus.

Hope Castle.
Lapides molares.
Mold.
Balnea sive Thermæ.
Vide pag. 346.

Iuxta hunc *Alenum* fl. in angustiis sylvestribus *Coles-hul* est, *Carbonarium collem* vocat Giraldus, ubi cum Henricus II bellum, si unquam alias, magna cum cura in Wallos apparavisset, Angli inconditа multitudine laxius tendentes ciciderunt, & ipsum regium vexillum ab Henrico de *Essex* hæreditario Regum Angliæ signifero desertum fuit. Quo nomine ille postea læsæ majestatis delatus, & à delatore singulari certamine devictus, bonis in fiscum relatis, ignaviam suam pertæsus cucullum inter monachos induit.

Coles-hull.

Alia est hujus regionis portiuncula cis *Devam* fl. ab hac quasi avulsa, quam Angli *English Mailor* vocant. De hac, cum de Bonio loqueremur, in Cestrensi Comitatu egimus,nec est quod jam dictum denuo dicamus. Nec quicquam in hac occurrit quod memoretur nisi *Han-mere*, ad lacumi, unde vetusta sane & clara, quæ ibi habitat familia, cognomen assumpsit.

English mailor.
Bonium.
Vide pro Banchor.
Han-mere.

Cestrenses Comites levia prælia ex occasione, & opportunitate cum Wallis conferentes, hunc agrum primi Normannorum sibi subjecerunt, unde in antiquis membranis legitur, *Comitatus*

Vide Comites Cestriæ.

Flint

Flint pertinet ad dignitatem gladii Cestriæ, & primogeniti Regis Angliæ olim appellati fuerunt *Comites Cestriæ & Flint*. Sed cum ad Regium patrimonium accessisset, Edwardus Primus, quod ad suas opes tuendas, & VVallos coercendos commodissimum ratus erat, hanc, & omnem VValliæ oram maritimam sibi tenuit. Interiora proceribus suis, ut visum erat, assignavit, consilium Augusti sequutus, qui validiores, & exteriores provincias ipse suscepit, cæteras proconsulibus sortito permisit. Factum id autem specie quidem ut imperium defenderet, sed reipsa, ut exercitus omnes in sua haberet potestate.

Prudens Edwardi Primi consilium.

In hoc Flintensi Comitatu habentur parœciæ tantum 28.

PRINCIPES WALLIÆ.

PRincipes Walliæ antiquioris è stirpe Britannica ex Annalibus Walliæ editis petantur, mihi autem recentiores è regio Anglorum sanguine pro suscepti operis ratione hic compendio enumerare operæpretium videtur. Edwardus Primus, cui juveni Henricus Tertius pater Principatum Walliæ concesserat, cum Leolino *Ap Gryffith* postremo ex Britannico stemmate Principe occiso, Wallici Principatus quasi nervos incidisset, anno regni sui duodecimo, eundem Angliæ regno adunavit, filioque ejus Edwardo de *Caernarvon*, quem Walliæ Principem designavit, fidem & obsequium universa Provincia præstitit. Sed Principis Walliæ titulum Edwardus ille Secundus filio Edwardo non contulit, sed tantum nomen Comitis Cestriæ & *Flint*, quantum ego hactenus è Regni Regestis comperi. Edwardus autem Tertius primum filium Edwardum cognomine *Nigrum* hoc titulo solemni investitura ornavit, quem bellica gloria circumfluentem mors immature præripuit, postеaque ejus filium Richardum de *Burdigala* regni hæredem eodem insignivit, qui regno ab Henrico Quarto spoliatus nulla suscepta sobole misere periit. Henricus ille Quartus filio primogenito, qui Henrici Quinti nomine splendide inclaruit, Walliæ Principatum detulit. Filius autem ejus Henricus Sextus, qui patre moriente in cunis vagiit, hunc, quem ipse nunquam accepit honorem, Edwardo filiolo contulit, cui in prælio Tewkesburiensi capto cerebrum ab Eboracensi factione crudeliter dispersum. Non longo interjecto tempore Rex Edwardus Quartus regni compos filiolum Edwardum, qui Quintus postea Edwardus in Regum serie, Walliæ Principem creavit: & mox patruus, qui eum è medio sustulit, Richardus Tertius Edwardum filium suum, quem Edwardus Quartus Sarisburiæ Comitem fecerat (quod dudum didici) in ejus locum surrogavit, qui statim obiit. Postea Henricus Septimus primum Arthurum, eoque defuncto, Henricum, qui postea Henrici Octavi nomine notissimus, Walliæ Principes constituit. His singulis Principatus Walliæ investitura & diplomate tradito delatus hisce verbis, *Tenendus sibi & hæredibus Regibus Angliæ*. Reges enim tam præclara de filiis primogenitis bene merendi occasione se spoliare noluerunt, sed tanto beneficio cum visum fuerat sibi obstringere consultissimum judicarunt. Maria, Elizabetha & Edwardus Henrici Octavi liberi, licet investituram & diploma non acceperint, vulgo appellati fuerunt suo ordine *Principes VValliæ*. Eo etenim tempore Wallia authoritate Parlamentaria regno Angliæ ita conjuncta fuit, & adunata, ut eodem jure uteretur. Iam è VVallia in Angliam pedem referam, & ad Brigantes accedendum.

29 Edw. 1

26 Henr. 8.

B R I G A N T E S.

BRITANNIA, *quæ hucusque enormibus evecta promontoriis, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propius intuendo, nunc quasi irruentem expaveret Oceanum, introrsum se revocat, & latiora terrarum divortia faciendo recedit, in multo minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mille passus inter littora patet, quæ utrinque rectis fere littoribus in Septentrionem ad Scotiam usque pertinent. Hanc partem fere omnem integris Britannorum rebus, insederunt* BRIGANTES. *Ab Orientali enim mari, usque ad Occidentale eos habitasse scribit Ptolemæus. Gens hæc erat validissima, numerosissima, & apud meliores authores inprimis celebrata, apud quos omnes* BRIGANTES *vocantur, præter unum Sthephanum in Vrbibus, qui* BRIGAS *dixit, quo in loco, quod de illis scripserit, abrupta sententia, hodie in libris desideratur. Si hos Brigantes dictos existimarem à* Briga, *quod priscis Hispanis urbem denotavit, mihi neutiquam satisfacerem, quum dictionem esse Hispanicam è Strabone constet. Si cum Goropio è lingua Belgica, Brigantes quasi* Freehands, *id est,* liberi manibus, *denominatos sentirem, nonne ejus somnia vigilantibus objicerem? Vt ut res habet, Britanni nostri, si quos pravo ingenio, & audacius grassantes viderint, pervulgato dicterio* Wharret Brigans, *id est,* Brigantem agere *dicunt. Gallique hodie ex prisca (ut videtur) Gallorum lingua ejusdem farinæ homines* Brigand, *& prædatorias naves* Brigantin *vocitant. An vero ea vis fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica lingua, vel nostri Brigantes ejusmodi fuerint, affirmare non ausim. Si tamen non male memini,* Brigantes *Alpinum populum grassatores vocat Strabo, & Iulius Belga juvenis projectæ audaciæ, cui vis, authoritas & virtus nomen videbantur,* Briganticus *apud Tacitum cognominatur. Cujusmodi vitio Brigantes nostri affines videantur fuisse, cum ita in vicinos grassarentur, ut illis ea de causa magnam agri partem ademerit Antoninus Pius, uti author est Pausanias, qui sic scribit,* Ἀπετέμνετο δὲ Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβὴς καὶ τῶν ἐν Βρεττανίᾳ Βριγάντων τὴν πολλὴν, ὅτι ἐπεσβαίνειν καὶ οὗτοι σὺν τοῖς ὅπλοις ἦρξαν τὴν Γενουνίαν μοῖραν ὑπηκόους Ῥωμαίων. *Nec aliquos ignominiæ loci hoc laturos spero, me sane mei dissimilem præberem, si privatum quempiam, nedum gentem ignominia notarem. Neque hoc ignominiam habuit bellicosa illa ætate, cum jus in viribus omnes gentes haberent.* Latrocinia *(inquit Cæsar)* apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cujusque civitatis fiunt, atque ea juventutis exercendæ, & desidiæ minuendæ caussa fieri prædicant. *Nec à dissimili ratione* Pæones *apud Græcos, quia percursores.* Quadi *apud Germanos, &* Chaldæi, *quod grassatores nomen invenisse memorantur.*

Brigæ.
Brigantes unde dicti.
Vide Pasquierum in *Les Recherches de France*, lib. 6. cap. 20.
Reinerus Reineccius.
Birgantes tamen illi in Hybernia, in nonnullis exemplaribus vocantur.

Quod vero Florianus Del-Campo Hispanus nostros Brigantes ab Hispania in Hiberniam, & inde in Britanniam ambitiose nimis deduxerit, nulla alia conjectura suffultus, nisi quod Brigantiam urbem in Hispania sua invenerit, à veritate male metuo ne se abduxerit. Si enim non eadem caussa idem & nostris, & Hiberniæ Brigantibus nomen fecerit, malim cum eruditissimo meo Thoma Savilo judicare Brigantes nonnullos, & alias Britanniæ gentes, jam inde à Romanorum adventu in Hiberniam secessisse, alios quietis, & otii cupidine adductos, alios, ut oculos à contagione dominationis Romanæ inviolatos haberent, alios denique, ne quam libertatem à natura pueri accceperant, senes voluntate amitterent. Cæterum Claudium Imp. primum Romanorum hos nostros Brigantes aggressum fuisse, & sub imperium ditionemque suam subdidisse his versibus in suo Ludo innuit Seneca,

Ille Britannos
Vltra noti littora Ponti, & cæruleos
Scuta Brigantes, dare Romuleis colla catenis
Iussit, & ipsum nova Romanæ jura securis
Tremere Oceanum.

Ego tamen non illos tunc devictos, sed potius in Romanorum fidem se permisisse existimavi. Nam quod ille Poëtice lusit, historici non memorant. Tacitus enim prodit eo tempore discordias apud Brigantes exortas Ostorium nova bella destinantem retraxisse, quas ille paucis interfectis facile consopivit. Quo tempore, Brigantes suam Reginam Cartismanduam nobilitate pollentem habuerunt, quæ Caratacum captum Romanis tradidit. Hinc opes, & rerum secundarum luxus, maritoque suo Venutio spreto, Vellocatum ejus armigerum, in matrimonium regnumque accepit, unde concussa statim flagitio domo, funestum exarsit bellum. Pro marito studia civitatis, pro adultero libido Reginæ, & sævitia. Illa callidis artibus, fratrem, & propinquos Venutii intercipit. Venutius stimulante ignominia, accitis auxiliis, simul ipsorum Brigantum defectione, in extremum discrimen Cartismanduam adduxit. Tum petita à Romanis præsidia, alæ, & cohortes illam variis prœliis exemerunt. Ita tamen ut regnum Venutio, bellum Romanis relictum fuerit; qui non ante Vespasiani tempora Brigantes sub jugum redigere potuerunt. Tunc enim Petilius

Cartismandua.
Tacitus.

lius Cærealis hanc regionem aggreſſus; multa prælia, & aliquando non incruenta geſſit, magnamque Brigantum partem, aut bello, aut victoria amplexus eſt. Quod vero Tacitus habet, Brigantum hanc Reginam Caratacum captum Claudio tradidiſſe, eoque Claudii triumphum inſtruxiſſe, manifeſtus eſt in optimo illo authore ἀνὴχρονισμὸς, *& à Lipſio, qui antiquorum authorum genios poſſedit, jampridem notatus. Nec enim Caratacus hic Silurum in illo Claudii triumpho ductus, nec Caratacus Cunobelini filius (ſic enim in Faſtis dicitur, quem Catacratum Dio vocat) de quo Aulus Plautius, ſi non eodem anno certe ſequenti ovans triumphavit. Sed hæc alii excutiant & nos jam diximus. Hadriani tempore, cum, inquit Ælius Spartianus,* Britanni ſub Romana ditione teneri non poterant, *Brigantes noſtri à Romanis etiam deſciviſſe, & turbulentam aliquam ſeditionem commoviſſe videantur, id ni eſſet, non erat cur caneret Iuvenalis, qui tunc vixit,*

Temporis pro tempore poſitio.

Dirue Maurorum attegias, & caſtra Brigantum.

Nec poſtea Antonini Pii tempore ſe animo admodum demiſiſſe videntur, cum ille eos agri parte mulctaret, quod Genuniam, *ſive* Guinethiam *ſociam Romanorum provinciam, ut diximus, incurſaſſent.*

Si per Criticos noſtros qui hodie audaciæ ſunt admodum ingenioſæ mihi liceat, unam & alteram mendam, quæ Tacito de Brigantibus inhæret, me hic tollere poſſe videor. Altera eſt in Annalium libro 12, ubi Venutium, quem modo diximus, è Iugantum civitate fuiſſe ſcribit, è Brigantum civitate, *ego legerim, quod in hiſtoriarum 3 ipſe Tacitus innuere videtur. Altera eſt in Agricolæ vita.* Brigantes, *inquit,* fœmina duce, exurere Coloniam, &c. Trinobantes *ut legas veritas jubet, de Boodicia enim Regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat, Trinobantes autem illa in ſeditionem concitavit, & * Camalodunum Coloniam exuſſit.*

Tacitus emendatus.

* Maldon.

Cæterum ampliſſima horum regio, quæ anguſtior quam cœperat procedit, in medio, ut Italia Appennino, perpetuis montium jugis attollitur, qui Comitatus, in quos nunc deſcribitur, interdividunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum ſubjacent Comitatus Eboracenſis, & Epiſcopatus Dunelmenſis: & ad Occaſum Lancaſtrenſis, VVeſtmorlandia, & Cumberlandia, quæ omnes Provinciæ in prima Saxonici Imperii infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Nordanhumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diviſerunt Deiram, Deiꞃ-lanð *illa ætate vocarunt, ſcilicet, quæ nobis proximior cis Tinam fl. &* Berniciam, *quæ ulterior, à Tina ad Fretum uſque Scoticum pertinuit, quæ partes quanquam ſuos Reges aliquandiu habuerint: tandem in unum tamen regnum coaluerunt. Vtque obiter adnotem, ubi in vita Caroli Magni legitur, Eardulphus Rex Nordanhumbrorum, id eſt,* De Irland *patria pulſum ad Carolum Magnum veniſſe; legendum eſt conjunctim* Deirland, *& de hac regione, non de Hibernia ſive* Irlandia *intelligendum.*

Deiri.

Bernicii.

Pag. 272 Annalium Francorum in 8.

Y O R K E - S H I R E.

AGer Eboracenſis, Saxonice Euerpic-ꞅcýꞃe, Eꝼeꞃpic-ꞅcýꞃe, & Eboꞃa-ꞅcýꞃe, vulgo *Yorkſhire*, qui totius Angliæ provincia eſt longe maxima, temperatæ cenſetur ubertatis. Si hic ſaxoſa, vel arenoſa ſit ſterilitas, illic lætiſſima arvorum fœcunditas, ſi hic ſylvis ſit nuda, illic denſiſſimis nemoribus obumbrata, ita provide temperante natura, ut ipſa regio etiam ſua varietate gratior & lætior videatur. Qua declinat in veſperum, montibus quos dixi, Lancaſtrenſi agro, & Weſtmorlandia terminatur; unde Arctum ſuſpicit, Dunelmenſem Epiſcopatum habet continuato *Teſis* flu. curſu diviſum. Qua Sol exoritur, Oceano Germanico urgetur. Latus Auſtrinum primum ager Ceſtrenſis & Derbienſis, inde Nottinghamienſis, & poſtea Lincolnienſis claudunt, ubi loci nobile illud æſtuarium *Humber* interfunditur, in quod fere omnia flumina, quæ hanc regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum ſe evolvunt.

Humber.

Provincia hæc omnis in tres partes dividitur, quæ à tribus cœli plagis *VVeſt-riding*, *Eaſt-riding* & *North-riding*, vocantur. *VVeſt-riding*, ſive pars Occidua, aliquandiu * *Ouſa* flu. Lancaſtrenſi limite, & Auſtralibus regionis finibus continetur, vergitque ad Occaſum, & Meridiem. *Eaſt-riding*, ſive pars Orientalis ad orientem ſolem, & Oceanum ſpectat, quo una cum *Derventione* flu. comprehenditur. *North-riding*, ſive pars Septentrionalis ad Septentriones pertinet, *Teſi* flu. Derventione, & longo *Ouſæ* decurſu, quaſi concluſa. In Occidua parte, occidui, ſive limitanei montes multa emittunt flumina, quæ ſingula unus *Ouſa* hoſpitio accipit, & in Humbrum ſecum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partem deſcribendi, quam ſi *Dani*, *Calderi*, *Ari*, *VVherſi*, *Nidi*, & *Ouſæ* fluenta perſequar, qui ex his montibus exorti, potiora ſunt flumina, & locis potioribus affunduntur.

* Qui primum *Vre* & *Your* dictus.

Weſt-riding.

Danus, vulgo *Don*, & *Dune*, ita, uti videtur, nominatus quod preſſiori & inferiori in ſolum labitur alveo, id enim *Dan* Britannis ſignificat, poſtquam *VVortley* ſalutarit quæ inſigni familiæ cognomen contulit, uti quod in proximo eſt *VVentworth*, unde præter alios tum in hoc Comitatu

Don fl.

Wentworth.

DVCATVS EBORACENSIS Anglice YORK SHIRE.
SEREN.mo PRINCIPI IACOBO EBORACENSIVM DVCI, etc.
DVNELMENSIS EPISCOPATVS PARS.
OCEANVS GERMANICVS.
WESTMORIÆ PARS.
Part of Westmorland.
LANCASTRIÆ PARS.
Lancas-shire.
CESTRIÆ PARS.
DARBIENSIS COMITATVS PARS;
PART OF DARBY SHIRE.
PART OF NOTTINGAM SHIRE
LINCOLNIÆ PARS.
NORTH RIDING
THE WEST RIDING
THE EAST RIDING
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
York
Milliar. Anglica quorum 4 unum consti. Germ.

tum alibi nobiles, & Barones de *VVentworth* & originem & nomen una traxerunt: primum *Sheafield* oppidum præterit ferrariis fabris, uti & alia oppidula adjacentia, celebre (cum ſint in vicinia ferrariæ plures) & caſtro firmo vetuſtoque munitum, quod recta ſerie à *Lovetoftis*, Dominis *Furnivall*, & *Nevillo* Domino de *Furnivall* ad *Talbottos* honoratiſſimos Salopiæ Comites deſcendit. Inde *Danus* alnis, taxis, aliiſque arboribus amictus *Rotheram* adit, quod Eboracenſem Archiepiſcopum T. Rotheramum virum prudentem ſuo nomine inſignitum, optimumque ſibi patronum, alumnum ſuum oſtentat, qui ibidem Collegium cum ſchola triplici ad pueros ſcribendi ratione, Grammatica & Muſica inſtituendos laudabili propoſito fundavit & dotavit, quod avara noſtrorum temporum iniquitas ſubvertit. Deinde caſtellum antiquum *Connisborow*, Britannice *Caer Conan* rupi affixum ſuſpicit, in quod, cum Saxones Aur. Ambro. ad *Maisbelly* ita diſſipaſſet, ut illi, qua cuique proximum fuit, in fugam effunderentur, Hengiſtus eorum dux ſe recepit: paucoſque poſt dies pro caſtris ſuos in aciem produxit contra inſequentes Britannos, & prælium ſibi, & ſuis funeſtum conſeruit: magna enim vis hominum conciſa eſt, ipſumque interceptum capite obtruncarunt Britanni, ſi fidem potiorem mereatur hiſtoria Britannica, quam Anglo-Saxonum Annales, qui ipſum laboribus confectum placide diem obiiſſe memorant. Poſtea *Sprotburg* ſubluit antiquam ſedem vetuſtæ equeſtris familiæ *Guilielmiadum*, ſive *Fitz-VVilliams*, qui ampliſſima cognatione nobiliſſimos Angliæ attingunt, & è quibus procreati ſunt Guilielmus *Fitz-VVilliams* patrum memoria Southantoniæ Comes, & Guil. *Fitz-VVilliams* nuper Hiberniæ Prorex. Verum decurſu temporis hoc ad *Copleios*, ut *Elmeſley* & aliæ eorum in hoc tractu poſſeſſiones ad *Savillos* hæreditario jure devenerunt.

Sheafield. Furnivall. Rotheram. Connisborrow. Florilegus. 487. Fitz-Williams familia.

Diſpartito hinc alveo *Danus* vetuſto oppido allabens nomen impertit ſuum, quod nos hodie, *Dan-caſter*, Scoti *Don-caſtle*, Saxones Donaceſter, Ninnius *Caer Daun*, ſed Antoninus DANVM vocat, uti & Notitiarum liber, qui prodidit Præfectum equitum Criſpinianorum ibi ſub Duce Britanniarum ſtationem habuiſſe. Igne cœlitus demiſſo, circa annum Domini DCCLIX, ita deflagravit, ſuiſque ruinis depreſſum jacuit, ut vix denuo reſpirarit. Magnam arcis aream oſtendit, quam tunc incendio abſumptam credunt, quo loci nunc templum elegans S. Georgio ſacrum, quod unicum eſt hoc oppido, vidimus. Sub hoc vix quinque ad Auſtrum milliaribus abeſt *Tickhill* (quod omittere non libet) vetuſtum oppidum vetuſto caſtro ſatis magno, ſed ſimplici mœnium ambitu, & mole edita cui arx rotunda imponitur, munitum. Ea olim dignitate fuit, ut prædia quæ ad hoc ſpectarunt *Honor de Tickhill* ſint nominata. Regnante Henrico Primo hoc tenuit Rogerus *Buſly*, poſtea Comites Aucenſes ſive de *Ewe* in Normannia olim Dominos agnovit beneficio R. Stephani. Deinde Rex Richardus Primus Ioanni fratri donavit. Bello Baronico Robertus de *Veteri ponte* ſibi detinuit, quod ut redderet Comiti Aucenſi, Rex Henricus Tertius illi commiſit Caſtrum de *Carlcolo*, & Comitatum. Sed cum Rex Galliæ non reſtitueret Anglis ſuas in Gallia poſſeſſiones, ideo Rex Angliæ retinuit, cum ab Edwardo Primo reſtitutionem Ioannes Comes Aucenſis, jure Aliciæ proaviæ poſtularet. Richardus Secundus Rex Angliæ tandem Ioanni de *Gaunt* Lancaſtriæ Duci munifice eſt elargitus. Cæterum jam *Danus*, qui ſæpius hic inſurgit, & campis innatat, diviſas recolligens aquas, cum aliquantiſper ſolidus fluxerit, per *Hatfield Chace*, ubi cervorum admodum copioſa eſt venatio, iterum diſtractus, hinc *Idelum* Notinghamienſium flumen, illinc *Arum* petit, ut una cum illis *Humbrum* æſtuarium ſubeat. Quo in loco circumfunduntur his fluminibus *Diche-March*, & *Marshland* paluſtres regiunculæ, ſeu potius inſulæ amnicæ, quæ xv plus minus mille paſſ. in circuitu colligunt, luxuriante viriditate lætiſſimæ, paſcendis pecoribus admodum aptæ, & undique viculis quaſi redimitæ. Terram tamen pendere, & increſcentibus aquis attolli incolarum nonnulli exiſtimant, quod de *Antro* Galliæ inſula Pomponius Mela ſcripſit. Inter rivulos vero qui huc aquas convehunt, non omittendus de *VVent*, qui è ſtagno profluit juxta *Noſthill*, ubi olim fuit monaſterium Oſwaldo Regi & Sancto ſacrum, quod A. Confeſſor Regis Henrici Primi reſtauravit; verum hodie habitatio eſt claræ, & equeſtris familiæ *Gargraviorum*.

Dan-caſter. Tickhill. Plac. anno tertio Ioan. R. Pl. M. 4. H. 3. Marſhland. Noſthill. S. Oſwalds.

Calderus in ipſo Lancaſtrenſium confinio ſcatens ignobilibus prætexitur oppidis, inter quæ ad *Gretland*, in cacumine montis, in quem nullus niſi una parte acceſſus, effoſſa fuit hæc ara votiva Deo civitatis Brigantum Topico, ut videtur, poſita. Quæ nunc cernitur Bradleiæ in ædibus clariſſimi Equitis Aurati Ioannis *Savil* Baronis Scaccarii.

Calder fl.

DVI CI BRIG.
ET NVM. GG.
T. AVR. AVRELIAN
VS *DD PRO SE
ET SVIS. S. M. A. G. S.

In altero latere.

ANTONINO
III. ET. GET. COSS.

Anno Chriſti 209.

Id eſt, *DVI Civitatis Brigantum & numinibus Auguſtorum Titus Aurelius Aurelianus dedicavit pro ſe & ſuis.* Extremæ notæ mihi prorſus ignotæ. *Antonino tertium, & Geta Conſulibus.*

An vero DVI illud ſit *Deus*, quem *Diw* nunc vocant Britanni, an peculiaris Brigantum Genius Topicus, diſquirant doctiores. *Vti animæ naſcentibus, ita populis fatales genii*, ſic ſcribit Symmachus, *dividuntur. Varioſque cuſtodes cunctis regionibus mens divina diſtribuit.* Hæc enim erat priſcorum Theologica perſuaſio. Vt enim exteros taceam quorum hiſtoria ejuſmodi Diis Topicis eſt pleniſſima: habuerunt Britanni in ea parte quæ Eſſexia nunc dicitur * ANDATEM, in Cumberlandia BELLO-TVCADRVM, in Northumbria VITERINVM, & MOGONTVM, ut ex inſcriptionibus quas ſuis locis dabo, clarius conſtabit. Recteque obſervavit Servius Honoratus Topicos Deos ad alias regiones nunquam tranſire. Sed ad *Calder* flumen qui cum jam advenis aquis eſt plenior

DVI. Genii locorum. Lib. 1. Ep. 40. *Dio.

ponte

ponte pulchro ad *Eland* conjungitur, prope quem ad *Grimscarre* lateres fuerunt reperti sic inscripti:

COH IIII BRE.

Romani enim militari laude florentes & Legiones & Cohortes in pace & otio contra otium, fossis perducendis, viis muniendis, lateribus coquendis, pontibus extruendis, &c. prudentissime exercuerunt.

Vopiscus in Probo.

Halifax.

Aliqui volunt *The Chapell in the grove*, prius dictum fuisse.

Inter ipsos montes *Calder* postea à sinistra *Halifax* relinquit oppidum celebratissimum in declivi collis ab Occasu in Ortum positum. Nec multis ante seculis hoc nomen assumpsit, *Horton* enim antea dicebatur, ut ex incolis perhibent nonnulli, qui & hanc historiolam de nominis immutatione habent. Clericus quidam, ut vocant, virginem impotenter deperibat, cujus pudicitiam cum nullis lenociniis expugnare potuisset, amore in amentiam verso, caput virginis sceleratus abscidit, quod postea taxo appensum, vulgus ad putredinem usque sacrosanctum habuit, & invisit, arborisque ramusculos quisque sibi decerpsit. Sed arbore jam denudata, honoris & religionis opinionem conservavit credulitas. Populus enim credidit venulas, quæ tanquam comæ, vel stamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipsissimos fuisse virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc instituta, & ita frequentata fuit, ut *Horton* viculus in amplum oppidum accreverit, nomenque novum Halig-fax sive *Hali-fex*, id est, *Sacri capilli* acceperit. *Fax* etenim Transtrentanis Anglis capillum significat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro *Fairefax* à pulchro capillitio nominatur. Qui ergo ex nominis similitudine hoc Ptolemæi Olicanam statuunt, frustra sunt. Celebritas vero hujus magna est apud vulgus ex ea lege qua furto deprehensos statim capite obtruncant, nec non apud doctos quod Ioannem de *Sacro Bosco* authorem de Sphæra hinc oriundum perhibent. Sed celebritas major ex Parochiæ amplitudine, Capellas enim XI, è quibus duæ sunt Capellæ parochiales, & hominum plus minus duodecim millia numerat. Adeo ut incolæ subinde dicere soleant, hanc suam parochiam plures alere homines, quam alia cujuscunque generis animalia: cum alibi in Anglia in locis fertilissimis plurima ovium millia & pauculos homines conspicias quasi ovibus & bobus homines cesserint, vel ab ipsis devorati fuerint. Admiranda etiam inprimis hic incolarum industria, qui solo sterili, in quo non modo commode vivi, sed vix vivi possit, ita re pannaria floruerunt, quam primum ante septuaginta annos exercere cœperunt, ut & opes sibi magnas congerant, & vicinis omnibus laudem præripiant; verumque illud probarunt, quod dicitur, hominum industriam loci sterilitate sæpe exacui, & hinc Norimbergam Germaniæ, Venetias & Genuam Italiæ, Limogeamque Galliæ urbes infœcundis locis sitas extitisse florentissimas. Ad sextum hinc milliare non ita procul à dextra *Calderi* ripa, prope *Almondbury* viculum, in colle satis prærupte edito, qui una tantum parte ex æquo adiri possit, valli, murorum aliquæ ruinæ, & castelli quod triplici munitionum, quasi coro-

Fax, quid. *Halifax Law*.

Almondbury. Cambodunum.

na præcingebatur, manifesta indicia cernuntur. Hunc etiam OLICANVM fuisse volunt nonnulli, sed aliud vult veritas, nimirum esse CAMBODVNVM, quod perperam Ptolemæo CAMVLODVNVM, & Bedæ diviso vocabulo CAMPODVNVM. Hoc probat hinc à MANCVNIO, illinc à CALCARIA, ipsa quam statuit Antoninus, distantia. Primis etiam Saxonum temporibus summo honore floruisse videtur. Villa enim erat Regia, basilicamque habuit à Paulino hujus gentis Apostolo constructam, & Albano sacratam, unde pro *Albonbury*, *Almonbury*, nunc dicitur. Sed cum Ceadwalla Britannus, & Penda Mercius Edwinum harum regionum principem acerrimo bello persequerentur, hostili igne (ut à Beda scribitur) deflagravit, quod quidem adustus in saxis color etiamnum testatur. Castellum tamen postea eo loci surrexit, quod Henrico *Lacy* Regem Stephanum confirmasse legi. Huic adjacet *VVhitley* habitatio vetustæ sane & celebris familiæ de *Bello-monte*, quæ tamen alia est ab illa Baronum & Vicecomitum de *Bello-monte* & ante eorum in Angliam adventum inclaruit.

Withley.

His relictis, *Kirkley* quondam virginum sacrarum sedem, & Roberti *Hoodi* prædonis honestissimi, & igitur decantatissimi, tumulum præterlapsus *Calderus* petit *Dewsborrough* sub colle excelso positum. An nomen habuerit à *DVI* illo quem modo dixi, Deo Topico non dixerim, nomen sane non abludit, sonat enim *Duis Burgum*, & floruit sane in prima enascentis Ecclesiæ infantia inter Anglos in hac Provincia. Accepimus enim crucem hic extitisse in qua inscriptum fuit.

Kirkley.

Dewsborrough.

PAVLINVS HIC PRÆDICAVIT ET CELEBRAVIT.

Paulinum vero hunc primum fuisse Archiepiscopum Eboracensem, circa annum salutis DCXXVI, Annales consentiunt omnes. Hinc per *Thornhill*, quod ab ejusdem cognominis Equitibus auratis ad *Savillos* descendit, *VVakefeldiam* alluit *Calderus* re pannaria, sua magnitudine, ædificiorum elegantia, foro frequenti, & ponte inclytam, cui sacellum pulcherrimum impositum fuit ab Edwardo Quarto in memoriam eorum qui ibi prælio ceciderunt. Comitum Warrenniæ & Surriæ hæc olim possessio erat, uti etiam *Sandall* castrum adjunctum, quod Ioannes Comes Warrenniæ, qui libidini mentem nunquam clausam habuit, condidit, cum Thomæ Comitis Lancastriæ uxorem familiarius quam pudicitia postularet tractasset, ut in hoc ipsam à marito secure detineret. Sub hac cum Anglia intestino, & ipsis visceribus inhærente bello ureretur, inter plurimos alios, Eboracensis Dux Richardus Edwardi Quarti pater, qui fortunam potius movere, quam expectare elegit, à Lancastrensibus interfectus occubuit. Tractus hic circumvicinus satis longe lateque *Dominium de VVakefeld* dicitur, Seneschallumque suum habet semper aliquem ex nobilioribus vicinis, quod munus sæpius gesserunt *Savilli*, quorum familia hic est numerosissima, hodieque eodem fungitur I. *Savill* Eques auratus, cujus ædes elegantissimæ haud procul ad *Howley* conspiciuntur. Vix quintum à *VVakefeldia* milliare *Calderus* emensus est, cum

Wakefeld.

1460.

Savilli.

Howley.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
EBORACENSIS DVCATVS PARS BOREALIS
Part of The NORTRIDING OF YORKE SHIRE.
Part of Eastriding
EBORACENSIS DVCATVS PARS ORIENTALIS
PART OF LANCASSHIRE
COMITATVS LANCASTRIÆ PARS.
CESTRIÆ PARS.
PARS DARBIENSIS COMITATVS;
Darbie shire.
LINCOLNENSIS COMITATVS PARS;
PART OF LINCOLN SHIRE
NOTTINGHAMIÆ PARS.
YORK
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Germanicum constituunt.
DVCATVS EBORACENSIS PARS OCCIDENTALIS; THE WESTRIDING OF YORKE SHIRE.

48

Medley.

cum & aquas & nomen in *Aro* deponit suum. Vbi ad confluentes intersidet *Medley*, olim Meðeley, id est, *Interamna*, vel *media inter amnes* ob situm dicta: sedes superiori sæculo Roberti *VVaterton* Hippocomi Regis Henrici Quarti, nunc vero clarissimi Militis Ioannis *Savilli* dignissimi Baronis Regii Scaccarii, quem & mihi pro humanitate favisse, & hoc opus pro doctrina promovisse libens lubensque agnosco.

Are fl.

Arus ex Pennigenti montis radicibus, qui inter Occiduos montes altius se effert, ortus, statim ita mæandris ludit, quasi dubius fontes an mare petat, ut septies semihoræ spatio recto itinere mihi trajiciendus esset. Tranquillus, compositus, & vix fluens leniter fluit, unde sortitum nomen credimus. Lenem enim & lentum *Ara* Britannis denotare diximus, unde lentus ille Galliæ Araris nomen habet. Regionem ad hujus fontes *Craven* vocamus, forte à Britannica *Crage*, id est, *Saxum*. Saxis enim, atque pendentibus rupibus, & aspretis omnia inhorrescunt, quibus media, suis quasi latebris, non procul ab *Aro* subsidit *Skipton*, interque præcipitia quodammodo inclusa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod sic dictum autumat Varro, quia sub Apennino, & Alpibus lateat. Oppidum pro ratione ædificiorum inter hos montes satis est nitidum, castrumque habet ornatum sane, & munitum, à Roberto de *Rumeley* constructum, per cujus posteros hæreditario ad Albæmarlæ Comites devenit. Cum autem horum caduca hæreditas, ut ajunt, Regibus obtigisset, Robertus de *Clifford* (cujus posteri nunc sunt Cumbriæ Comites) commutationis jure, & hoc castrum & amplissima circumquaque latifundia ab Rege Edwardo Secundo consequutus est, traditis Regi in manum possessionibus quas in *Marchia VValliæ* ille habebat.

Araris Galliæ. *Craven.* *Skipton.* Latium.

Cum *Craven* superaverit *Arus*, diffusior lætiores agros circumjectos, & inter eos *Kigehley* præterit, quod nomen fecit claræ familiæ de *Kigehley* inde dictæ. E qua Henricus *Kigehley* obtinuit ab Edwardo Primo huic suo Manerio jus *mercatus, feriæ, & liberam VVarrennam, ita quod nullus intret terras illas ad fugandum in iis, vel ad aliquid capiendum quod ad VVarrenam pertineat, sine licentia & voluntate ipsius Henrici & successorum ejus.* Quod magni instar beneficii eo seculo habitum, & ego adnoto, ut videamus quid fuerit *Libera VVarrena.* Verum recta linea mascula hujus familiæ nostra memoria desiit in Henrico *Kigehley* de *Inskip*, filiæ autem & hæredes enuptæ Willielmo *Cavendisch* nunc Baroni *Cavendish* de *Hardwick*, & Thomæ *VVorsely* de *Boothes*. Hinc *Arus Kirkstall* non obscurum olim monasterium ab Henrico *Lacy* anno MCXLVII fundatum præterlabitur, demumque *Leedes*, Saxonice Loyðes invisit, quod *villa Regia* factum fuit cum CAMBODVNVM hostili igne succensum jacuit, nunc oppidum lanificio opulentum, ubi Oswius Northumbrius Pendam Mercium fudit. *Et magna cum utriusque populi utilitate*, ut inquit Beda, *nam & suam gentem ab hostili Paganorum depopulatione liberavit, & ipsam Merciorum gentem ad fidei Christianæ gratiam convertit.* Locus vero ipse in quo pugnatum est, *VVinwidfield* à scriptoribus vocatur, quod nomen à victoria impositum suspicor, uti locus in Westphalia, ubi Quintilius Varus cum suis legionibus cæsus erat, Germanice *VVinfield*, id est, *Victoriæ campus*, appellatur, ut annotavit doctissimus, & mihi summe amicus Abrahamus Ortelius. Regiuncula circumvicina vetusto nomine olim *Elmet* appellata fuit, quam Eadwinus filius Ællæ Rex Northumbriæ expulso Ceretico Rege Britanno sui juris circa annum Christi DCXX fecit. In hac calx viva passim effoditur, quæ ad *Brotherton*, & *Knottingley* excoquitur, statisque temporibus quasi nundinis ad *VVakefeldiam Sandall*, & *Stanbridge* magna vis ejus convehitur: & in Occiduam hinc regionem, quæ montana & frigidior, ad agros lætificandos & fœcundandos divenditur. Sed hæc agricolis relinquamus, ego quo cœpi pede pergam.

Kigheley. Libera Warrena. Leedes. Winwidfield. Limestone. Elmet. Ninius.

Calderum quem dixi, hospitem cum suis aquis tandem recipit *Arus*, ubi juxta ipsos confluentes, *Castle-ford* est viculus, *Caster-ford* Marianus vocat, qui prodit, cives Eboracenses plurimos ex Edelredi Regis exercitu ibi cecidisse, quos insequentes carptim lacessserunt, cum ille ob fidem violatam hanc regionem incursaret. Sed vetustiore nomine hic locus Antonino LEGEOLIVM, & LAGETIVM dicitur, in quo præter vetustatis expressa atque illustria indicia, magna vis Rom. nummorum, *Sarasins head* vulgus ibi vocat, in loco *Beanfield*, à fabis nunc dicto, juxta Ecclesiam inventa: etiam distantia à DANO & EBORACO, quibus interposuit, planissime docet: ut situm ad ipsam militarem Romanorum viam, & quod Rogerus Hovedenus diserte Civitatem vocat, taceam.

Castleford. Legeolium.

Hinc *Calderi* incursu *Arus* grandior à sinistra *Brotherton* oppidulum relinquit, in quo * Margareta Regina è venatione divertens, partu levata marito suo Edwardo Primo Thomam de *Brotherton* inde nominatum, qui postea Comes Norfolciæ & Angliæ Marescallus, peperit. Nec longe inferius *Arus* recepto *Dano* in *Ousam* se immergit. A dextra, ubi marga flavior reperitur, quæ agris inspersa ad fertilitatem plures annos valet, haud procul à ripa *Pontfract*, sive *Pontem fractum*, vulgo *Pontfreit* præterit, quod è Legeoli occasu quasi in vitam prodiit. Saxonicis temporibus *Kirkby* vocabatur, sed Normanni à fracto ponte Gallice *Pontfract* nominarunt. Ex eo, ut vulgo creditur, quod pons ligneus super *Arum* in proximo fractus erat, cum Guilielmum Archiepiscopum Eboracensem (qui natus ex Stephani Regis sorore) Roma reducem maxima hominum multitudo comitaretur, plurimique in flumen deciderent, sed Archiepiscopo uberius flente, & numen divinum invocante, ne unus periret. Agro sedet peramœno, glycyrizæ, & siseris feraci, ædificiis excultum nitidis, castrumque rupi affixum ostendit, si quod aliud magnificum, crebrisque propugnaculis non minus speciosum, quam tutum. Hildebertus *Lacy* Normannus, cui hoc oppidum cum vicino agro (Alrico Saxone exturbato) Guilielmus Primus dederat, castrum hoc primus condidit. Henricus vero *Lacy* ejus nepos *fuit in bello* (ex Placitis loquor) *ad Trenchbrey contra R. Henricum Primum, quare dessesitus fuit de Baronia de Pontfract, & Rex dedit*

Brotherton. * *Vxor secunda.* Marga flava. Pontfreit. S. Guilielmus Eboracensis. Lacy. *Placita* II. *H.* 3.

Liber Monast. de Stanlow.

dit Honorem *VVidoni de Lavall, qui tenuit ad tempora Regis Stephani, quo tempore intravit Henricus ille in Baroniam, & intercedente rege, pro 150 libr. composuit cum VVidone.* Henrico huic natus est filius Robertus, qui nulla suscepta prole reliquit Albredam *Lisours* sororem, *ex parte matris non ex parte patris hæredem, quia non alium tam propinquum habuit, unde illa post Roberti mortem utramque hæreditatem fraternam de Lacy, & paternam de Lisours occupavit.* Hæc sunt ipsa verba libri Monast. de *Stanlow.* Hanc duxit Rich. *Fitz-Eustach*, id est, Filius Eustachii, Constabularius Cestriæ, cujus posteri Laciorum nomen sibi adsciverunt, & Comites Lincolniæ floruerunt. Per Laciorum vero ultimi filiam formula transcriptionis ornatissima hæc hæreditas tandem devoluta est ad Comites Lancastrenses, qui castrum plurimum adauxerunt, uti etiam Regina Elizabetha magnis impensis instauravit, sacellumque pulchrum inchoavit. Locus principum cæde & sanguine infamis, suo enim sanguine cruentavit Thomas Comes Lancastriæ, qui Lancastrensium primus uxorio jure possedit. Illum enim Rex Edwardus Secundus, ut se à rebellione & contemptu vindicaret, salutari severitate hic capite truncavit, quem tamen in Sanctorum numerum retulit vulgus. Hic Richardus Secundus Rex Angliæ, quem Henricus IIII regno spoliavit, fame, frigore & inauditis tormentis scelerate sublatus est. Hic etiam Antonium Comitem *Rivers* Regis Edwardi Quinti avunculum, & Richardum *Grey* Equitem auratum ejusdem Regis fratrem uterinum Richardus III innocentes capitali supplicio affecit. Metuebat etenim tyrannus, ne illi viri erecto animo, sibi ad tyrannidem grassanti via intercluderent. Abbatiam quam hic religiosis *Lacii*, & Hospitale quod pauperibus R. *Knolles* posuerunt, sciens omitto, cum vix rudera jam ostendantur.

Thomas Comes Lancastriæ.

A LEGEOLIO relicta *Shirborna* oppidulo frequenti, quod à limpido fluviolo nomen accepit, & Athelstanus Rex Archiepiscopis Eboracensibus concessit, militari Romanorum via alta eminentia aggesta ad *Aberford* pervenimus: qui viculus est situs ad viam illam militarem, & aciculis conficiendis, quibus primas mulieres deferunt, celebris. *Coc* fluviolus (*Cokarus* in libris concipitur) hic subterlabitur, & in descensu ad fluviolum vetusti castri radices, quod *Castle Cary* vocant, cernuntur. Vix duum hinc milliarium intervallo ad *Cocari* fontes *Barwic in Elmet* sedet, Northumbriæ regum olim, ut ferunt, villa regia, quam muris circumseptam fuisse vel rudera loquentur. Ex altera parte *Hesselwood* locatur primaria sedes claræ & inprimis antiquæ familiæ *Vavasorum*, qui ex munere (regii enim olim *Valvasores* erant) hoc nomen assumpserunt, & postremis Edwardi Primi temporibus Guilielmus *Vavasor* ad Comitia Parlamentaria cum reliquis regni Baronibus evocatus erat, ut in ipsis quas vocant *Summonitionibus* videre licet. Subest huic clarissima illa Lapicædina, quæ *Petres Post* dicta, eo quod saxis inde excisis liberalitate *Valvasorum* templũ illud magnificum *S. Petri* Eboraci fuerit substructũ.

Aberford

Cary Castle.

Barwic in Elmet.

Hessel-wood.

Vavasores sive Valvasores.

Petres Post.

Ab Aberfordia *Cokarus* fluviolus statim *VVherfum* fl. quasi mœstior petit, civilia detestatus bella, ex quo Anglorum sanguine cruentus fluxerit. Ad ejus enim ripam juxta *Towton* viculum rusticanum, vere fuit Pharsalia nostra. Nullo unquam in loco tantum virium, tantum nobilitatis Anglia nostra vidit, centum scilicet hinc illinc millia, nunquam acriores, nunquam alacriores partium duces, qui Dominico Palmarum MCCCCLXI, instructis agminibus, collatis signis concurrerunt. Cumque anceps pugna in multum diei varium certamen extraxisset; Lancastrenses impetum non sustinentes, quibus res nulla magis exitio fuit, quam ipsius exercitus incomposita magnitudo, datis tergis effuse fugerunt: adeoque concitato cursu cædi instantes Eboracenses insequuti sunt, ut nobilibus plurimis occisis, xxx quinque Anglorum millia eo die fuerint desiderata. Pauloque inferius est juxta *Shirburn* ad *Hudleston* viculum Latomia nobilissima, è qua lapides cum primum excisi, sunt molliores, cum tamen vento & aëre indurantur, sua duritie solidissimi.

Prælium ad Towton.

Latumia.

Ex *Cravenæ* montibus descendit etiam *VVherf*, sive *VVharf*, Saxonice Gueŗ, & *Aro* æquidistans diu defertur. Si quis nomen detortum existimat ex *Guer* dictione, quæ Britannis *Rapidum* sonat, næ illius opinioni fluminis natura suffragatur, prærapida enim celeritate fremens, quasi contumax, & iratus devehitur, saxisque crebris exasperatur, quæ non sine admiratione provolvit, præsertim cum hybernis aquis intumuerit. Ipsa etiam æstate perinfestus est, quod ipse nec sine meo periculo sensi, cum primum has regiones perlustrarem. Saxa enim habet adeo lubrica, ut equi vestigia fallant, aut unda rapidior subducat. Cursu satis longo, quem quinquaginta fere pass. mill. à fontibus ad *Ousam* conficit, obscura tantum perstringit oppidula, delapsus per *Kilnesey Cragge* cautem omnium quas vidi editissimam & præruptissimam *Burnsall*, ubi pontem è saxo jam construxit Guilielmus *Craven* Equestri dignitate & Senator Londinensis hinc oriundus, qui etiam in proximo pio studio & in patriam benefico nuper posuit, & *Barden-Toure* Comitis Cumberlandiæ turriculam, ubi circumquaque est opima venatio, *Bolton* ubi olim Monasteriolum, *Bethmesley* sedem celebris familiæ *Claphamorum*, è qua fuit I. *Clapham* bello civili inter Lancastrenses & Eboracenses vir admodum bellicosus. Inde *Ilekely* accedit, quam ex ratione situs ad Eboracum ex Ptol. & nominis affinitate OLICANAM judicarim. Certe vetustum esse oppidum (præter columnas Romano opere exsculptas in cœmiterio jacentes & alibi) Severi ætate restitutum opera * à Virii Lupi Legati & Proprætoris Britanniæ edocet hæc nuper juxta Ecclesiam effossa inscriptio:

Wherf fl.

Kilnsey crag.

Olicana. Ilekely.

* Hujus meminit Vlpianus lib. 2 de vulgari & pupillari substitutione.

IM. SEVERVS.
AVG. ET ANTONINVS
CAES. DESTINATVS
RESTITVERVNT, CV-
RANTE VIRIO LVPO *LEG.
EORVM *PR-PR.

*Legato.
*Proprætore.

Cohortem secundam Legionum hic egisse testatur hæc etiam Ara, quam ibi vidimus sub gradibus domicilii positam & sic à Præfecto Cohortis Secundæ Lingonum inscriptam VERBEIÆ, Nymphæ fortasse, vel Deæ *VVherfi*, præterlabentis fluminis, quod illi VERBEIAM ex arcta nominum affinitate dixisse auspicor.

Verbeia fl. vel Nymphæ.

VERBEIÆ
SACRVM
CLODIVS
FRONTO
PRÆF. COH.
IILINGON.

Flumina enim, ut ſcribit Gildas, eo ſeculo *Divinis honoribus à cæco Britanniæ populo cumulabantur*. Araſque illis olim erectas fuiſſe docet Seneca: *Flumina*, inquit, *magnorum capita veneramur, ſubita ex abdito vaſti amnis eruptio aras habet*. Et, *Omnibus aquis*, ut inquit Servius, *ſuæ præſidebant Nymphæ*. In Eccleſiæ etiam pariete infixa eſt hæc mutilata inſcriptio:

Epiſt. 41.

\- -
RVM CÆS.
AVG. - - - - - - -
ANTONINI
ET VERI
IOVI DILECTI
CÆCILIVS
PRÆF. COH.

In ipſa autem Eccleſia dum diligenter monumenta antiquitatis Romanæ perquirerem, nihil occurrit niſi Adami *Midletoni* Militis armata è ſaxo effigies, qui floruiſſe videtur ſub Edwardo Primo, cujus poſteritas etiamnum hic in vicinia ad *Stubham* ſupereſt.

Otley.

Chevin.
Chevin quid.

Gevenna.

Inferius *Otley* adſidet Archiepiſcopi Eboracenſis oppidum, ſed nihil memorandum habet præter arduam & rigentem cautem, *Chevin* vocant, cui ſubjacet. Montis enim dorſum *Chevin* dicitur Britannis, unde dorſum illud montium perpetuum in Gallia, quæ olim illa eadem qua Britanni uſi ſunt lingua, *Gevenna* & *Gebenna* fuit dicta. Poſtea ripis utrinque calce illa fœcunda quam *Limeſton* vocant extructis *Harewood* præterfluit, ubi caſtrum vidimus nec inelegans, nec invalidum, quod pro temporum viciſſitudine ſubinde Dominos mutavit. *Curciorum* olim fuit, ſed per Aliciam hæredem devenit ad Warinum *Fitz-Gerold*, qui ipſam in uxorem duxerat, cujus filia & hæredum altera Margeria cum ampliſſimas fortunas haberet primum elocata eſt Baldwino de *Ripariis* Comitis Devoniæ filio, qui ante patrem obiit, poſtea Falcaſio de *Brent* Regis Ioannis beneficio ob egregiam in direptionibus operam. Cum autem tandem Iſabella de *Ripariis* Comitiſſa Devoniæ ſine ſobole diem obiit, obtigit hoc caſtrum Roberto de *L'iſle* filio Warini, ut conſanguineo & alteri hæredum: demum per illos de *Aldborrough* ad *Ritheros* devenit, ut author eſt mihi Fr. *Thinn*, qui antiquitates Angliæ ſumma diligentia, magnoque judicio jam diu eſt venatus. Nec tacendum quod huic vicinum *Gawthorpe*, unde effloruit *Gaſcoignorum* è Guaſconia Galliæ, ut videtur, familia, quam ſua vetuſtas & virtus plurimum in hoc tractu illuſtravit.

Harewood.

Placita 1. Ioan. Rot. 10. in D. Monſtr. le droit 35. E. 1.

Domini de Inſula, ſive *Liſle*.

Gaſcoigni.

Wetherby.

Tadcaſter.

Hinc *VVetherby* alluit *VVherfus* oppidum mercatu ſatis inſigne, quod nihil antiqui omnino oſtendit, præter locum ſub ipſo, Divæ *Helenæ* vadum nunc vocitant, ubi militaris Romanorum via flumen tranſivit. Inde per *Tadcaſter* exiguum quidem oppidulum defluit, quod tamen CALCARIAM fuiſſe ex diſtantia, ſoli natura, & nominis notatione non poſſum non ſentire, & cum Roberto *Marſhall* de *Bickerton* politi judicii viro una conſentire. Ad nonum enim milliare Italicum ab Eboraco abeſt, uti CALCARIAM ſtatuit Antoninus. Calx etiam quæ eſt cæmentorum ferrumen, & vix alibi in hoc tractu reperitur, hic copioſe effoditur, & in ædificiorum uſum Eboracum uſque & in omnem regionem circumvicinam diſtrahitur. Cum autem calx illa Britannis, Saxonibuſque olim, & Septentrionalibus Anglis *Calc* Romano nomine dicatur, (*Imperioſa enim illa civitas non ſolum jugum, ſed etiam linguam ſuam domitis gentibus impoſuit*) & Calcarienſes in Codice Theodoſii dicantur, qui ſunt calcis excoctores, non abſurdum videatur, ſi nominis ratio à calce petatur, uti *Chalcis* ab ære, *Ammon* à ſabulo, *Pteleon* ab ulmis, & *Calcaria* urbs Cliviæ fortaſſe à calce nomina acceperunt: maxime cum etiam *Calca-ceſter* Bedæ dicatur, ubi meminit Heinam mulierem, quæ prima in hac regione Sanctimonialis veſtem ſuſcepit, ad hanc civitatem ſeceſſiſſe, & manſionem ſibi inſtituiſſe. Præterea collis ad oppidum *Kalcbar* dicitur, in quo antiqui nominis nonnihil ſubeſt. Nec deſunt alia vetuſtatis argumenta, ut enim ſitum ad viam Conſularem omittam, Romanorum Cæſarum nummi ſæpe effodiuntur, foſſarum quibus ambiebatur veſtigia, & vetuſti caſtri area ſuperſunt, è cujus reliquiis non ante multos annos pons erat conſtructus, quem cum *VVherfus* ſubierit, jam ſedatior aquas ſuas *Ouſæ* confundit. Et ſane mihi neutiquam admiratione indignum videtur, quod *Wherf* tot aquis adauctus æſtivo tempore tam tenuis ſub hoc defluat, ut quidam adulta jam æſtate cum huc veniſſet lepide cecinerit,

Calcaria.

Calcarienſes. De Decurionibus L. 27.

Lingua Romana in Provinciis. Auguſtin. lib. 19. de Civitate Dei.

> *Nil* Tadcaſter *habet Muſis vel carmine dignum,*
> *Præter magnifice ſtructum ſine flumine pontem.*

Itinerarium T. Edes.

Hiberno autem tempore ſi veniſſet, tantum pontem tot aquis vix capacem vidiſſet. Sed norunt Phyſici pro calore vel frigore extra vel intra graſſante, fontes & fluvios vel decreſcere vel augeri.

Nid fl.

Rippley.

Knarſborrow Caſtle.

Superius *Nidus* fluvius fæculentior è radicibus *Cravenniorum* montium primum per *Nidherdale* vallem à ſe denominatam, ſylvis coronatus deſcendit, inde per *Rippley* mercatum aquas ducit, ubi *Inglebejorum* familia, ut magna antiquitate, ita multo ſplendore floruit. Poſtea *Gnaresburg*, vulgo *Knarſborrow* caſtrum rupi aſperrimæ impoſitum, unde & nomen inditum, profundo ſuo alveo communit, quod Serlonem de *Burgo* patruum Euſtacii *Veſci* condidiſſe ferunt, poſtea *Eſtotevilli* ſedes erat, nunc vero patrimonii Lancaſtrenſis cenſetur. Sub quo fons eſt, in quem non è terræ venis aquæ ſcaturiunt, ſed ex impendentibus rupibus guttatim diſtillant, unde *Dropping VVell* vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice brevi obduci, & lapideſcere obſervatum eſt. In agro vero vicino glycyrrhiza læte provenit, & marga illa flavior & mollior reperitur, quæ ad terræ fertilitatem plurimum juvat. *Forreſtæ* autem adjacenti præfuit olim Cuſtos *Gamellus* quidam, cujus poſteri ab habitatione ad *Screven* nomen de *Screven* aſſumpſerunt,

Dropping Well. Fons lignum in ſaxa convertens.

Slingesbei.

pserunt, à quibus orti sunt *Slingesbei*, qui hanc *Forrestariam* ab Edwardo Tertio acceperunt, & ad hunc usque diem hic clarent. Hæc *Nidus* prætervectus, non procul ab *Allerton*, sede Equestris familiæ antiquæ sane, & celebris *Malliverorum*, qui in antiquis scriptis *Mali Leporarii* dicuntur, post breve iter *Ousam* obvium undis suis adauget.

Vre. Rippon.

Vre autem ex his Occiduis item montibus, sed in altera regionis parte, scilicet in *Northriding* emanans, cum hoc nomine Septentrionalem agri partem irrigarit, paulo antequam ad *Rippon* pervenit, fit limes inter Septentrionalem & Occidentalem hujus provinciæ partem. *Rippon* vero illud, Saxonice hrippun, inter *Vrum* & *Skell* fluviolum locatum, religioni suam dignitatem debet, inprimis monasterio à Wilfrido Eboracensi Archiepiscopo, in primitiva Anglorum ecclesia constructo, *miro*, ut inquit Malmesburiensis, *fornicum inflexu, lapidum tabulatu, porticuumque anfractu*, quod postea Dani, cum nec divinis, nec humanis præ impotenti rabie parcerent, una cum oppido exciderunt. Denuo tamen instauratum floruit opera Odonis Archiepiscopi Cantuariensis, qui maximus mystagogus Wilfridi reliquias hinc Cantuariam transtulit. Sed à Normannico imperio potissimum viguit, cum, ut inquit ille, monachorum castra copiosius extrui cœpissent, tunc enim & oppidum sub suo magistratu, quem antiquo Saxonico vocabulo *Wakeman*, quasi *Excubitorem* vocant, & lanificii industria, quæ hodie valde remissa est, inclaruit; & monasterium sub Eboracensium Præsulum tutela mirum in modum florere cœpit. Templumque sane perelegans nobilium vicinorum, & sui Thesaurarii impensis positum, quod tribus excelsis pyramidibus, & advenientibus quasi gratulatur, atque *Fontibus* opulento cœnobio à Thurstino Eboracensi Archipræsule in conspectu fundato æmulabatur. Ad alteram hujus Templi partem Cantorum Collegiolum ab Henrico *Both* Archiepiscopo Eboracensi constructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum satis grandem *Hilshow* dicunt, quem à Danis aggestum perhibent. In ipso templo avorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit, id erat angustum in cryptoporticu foramen quo mulierum pudicitia explorabatur, quæ enim castæ erant, facile transibant, quæ dubia fama, nescio quo miraculo constrictæ detinebantur. *Fontium* illi monasterio (*Fountains* nos vocamus, quod uberrimo agro amœnissime positum, & plumbi venas in proximo habet) originem dederunt duodecim monachi Eboracenses, qui cum astrictiore vitæ genere Deo inservire arderent, sua claustra deseruerunt. Quibus post multas molestiarum messes hoc monasterium Thurstinus Archiepiscopus Eboracensis construxit. Horum non meminissem, nisi D. Bernardus eorum institutum tantopere in suis epistolis approbasset.

Wakeman. S.Wilfrids needle. Fountains.

Burrowbridge.

Vro non multo inferius adsidet exiguum oppidulum *Burrowbridge* appellatum, à ponte quo flumen jungitur, qui nunc pons è vivo saxo sublimis & eximius est; sublicium autem Edwardi Secundi tempore videtur fuisse. Legimus enim, cum Anglorum proceres Regem illum & Rempublicam agitarent, Humfredum de *Bohun* Herefordiæ Comitem, dum per hunc transiret, ex rima à milite sub ponte latente, per inguina transfossum fuisse. Iuxta hunc pontem ad Occasum in tribus diversis agellis, quatuor vastos lapides pyramidali forma, sed rudi admodum opera recta quasi linea positos vidimus. Duæ mediæ pyramides, quarum alteram sacra illa auri fames frustra nuper subvertit, fere contiguæ erant, exteriores non magno, sed pari fere interstitio ab his utrinque distant. De his nihil aliud habeo quod dicam, nisi quod cum nonnullis existimem Romanorum fuisse trophæa ad ipsam militarem viam erecta quæ hac duxit. Vulgi enim fabellas, qui has *Cacodæmonum sagittas* vocat, quibus antiquas urbes confixerunt, libens omitto. Non tamen hoc omittam, quod plurimi, & illi quidem docti has non è vivo saxo, sed arena pura, calce, Chalchanto, cujus & granula iis inesse dicunt, & unctuoso aliquo compositas esse existimarint. Cujusmodi cisternas Romæ fuisse ex arena fossitia & vehementissima calce ita constructas meminit Plinius, ut lapides viderentur.

Pyramides. Divels bolts.

Is-urium.

Magis ad Orientem ab hoc ponte IS-VRIVM BRIGANTVM urbs vetusta à præterfluente *Vro* nomine accepto olim floruit, sed multis retro sæculis à fundamentis excisa. Viculus autem qui ejus loco emicuit, ad testandam vetustatem, *Ealdburg*, & *Aldborrow*, id est, *Antiquus Burgus*, dicitur. Nam in ipsa urbis area restibiles sunt agri & pascua, vix quidem, ut vestigia ejus notari possint. Laboraret certe ipsa Annalium fides, ut hoc IS-VRIVM fuisse crederemus, nisi *Vrus* fluminis nomen, Romani nummi assidue eruti, & distantia, quam inter hoc & Eboracum interposuit Antoninus, fidem facerent. Ad XVI enim milliare Italicum hinc defluens *Vrus*, quem Saxones jam *Ouse* dixerunt, quod *Ousburne* amniculum recepit, EBORACVM sive EBVRACVM urbem interluit, quam Ptolemæus in libro Magnæ Constructionis secundo BRIGANTIVM vocat, si liber non sit corruptus, quod Brigantium caput esset. Ninnius *Caer Ebrauc*, Britanni *Caer Effroc*, Saxones Euoꝛ-ƿic & Eoꝼoꝛ-ƿic, nos hodie *Yorke* dicimus. Historia Britannica à Rege Ebrauco conditore nominatum prodit; liceat tamen mihi opinari, sine aliorum præjudicio, non aliunde EBVRACVM deductum quam ab *Vro* flumine, ita ut sonet *Ad* vel *Secundum Vrum*: sic EBVROVICES Galliæ ad *Eure* flumen, juxta *Eureux* in Normannia consederunt, sic EBVRONES Belgici prope *Ourt* flumen in diœcesi Leodiensi, & EBLANA Hiberniæ *Lifny* flumen attingit. Vrbs hæc totius Angliæ secunda, hujus regionis pulcherrima, universæque Septentrionali parti, & præsidio, & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificiis tam privatis, quam publicis exculta, opibus, civibusque referta, & Archiepiscopali sede præclara. *Vrus*, qui nunc *Ouse*, à Septentrionali parte in Meridiem placide delabens, ut dixi, intersecat, & quasi in duas urbes dividit, quæ lapideo ponte, qui inter alios vastissimum omnium quos vidi, fornicem habet, conjunguntur. Pars Occidentalis, quæ minus frequens est, mœnibus pulcherrimis, cum flu. quadrata facie concluditur, portaque una *Mikell-barre*, id est, *Porta* magna,

Aldborrow. Eboracum. Yorke.

magna, advenientes admittit. A qua longa & spatiosa protenditur ad pontem platea elegantibus obsessa ædibus, quibus à tergo subjacent utrinque horti consiti, & post eos ad mœnia usque campi exercitiis dicati. In quorum australi quem faciunt cum flumine angulo, molem editiorem futuro castro, ut videtur, jactam, *Old bale* nominant, eminere vidimus, quam Guilielmus *Melton* Archiepiscopus (ut in Archiepiscoporum vitis legitur) *primum spissis, & longis* 18 *pedum tabulis, postea lapideo muro fortiter inclusit*, quæ jam tamen disparuerunt.

Foss. flu.

Pars Orientalis, quæ tota est ædificiis condensa, & angustioribus plateis conclusa, formam habet quasi lenticularem, firmissimis item mœnibus armatur, & ad Ortum brumalem *Fossi* profluentis satis limosi profundo alveo munitur, qui in ipsam urbem cæca via penetrans, ponte continetur ita ædificiis continuo, ut non pontem, sed perpetuum vicum nemo non judicet: pauloque inferius *Ousæ* confluit, ubi ad ipsos confluentes è regione molis quam dixi, ad reprimendos cives firmissimum castrum loco oportuno excitavit Guilielmus Normannus. In quod vetustas libere jam diu sævit, ex quo Angli munita loca tanquam ad detractandam militiam receptacula neglexerunt. In hac etiam parte ad Ortum ęstivum Cathedrale templū Divo Petro sacrum, magnificum sane & perelegans consurgit, juxta quod extra mœnia, sed suis mœnibus & flumine inclusum nobilissimum Divæ Mariæ floruit monasterium, quod Alanus tertius Britanniæ Armoricanæ, & Richmondiæ Comes opulenta cum dote condidit; nunc autem in ædes regias conversum, vulgo *The Manour* appellatur.

The Manour.

Vnde Eboraci primordia repetam nisi à Romanis non habeo, cum Britanni ante Romanorum adventum non alia habuerint oppida quam sylvas fossa & vallo munitas, ut Cæsar & Strabo omni exceptione majores testantur. Vt igitur Ebraucum Regem, quem curiosa credulitas ex Eboraci nomine conditorem affinxisse videatur, taceam. Certissimum est, Legionem Sextam Victricem, quam Hadrianus è Germania in Britanniam traduxit, hic stationem egisse, Romanorumque Coloniam fuisse, cum ex Ptolemæi & Antonini authoritate, tum ex vetusta inscriptione quam in ædibus cujusdam Senatoris vidimus in hæc verba:

M. VEREC. DIOGENES IIIIII. VIR COL. EBOR. IDEMQ. MORT CIVES BITVRIX. HÆC SIBI VIVVS FECIT.

Nec non ex Severi Imperatoris nummo in cujus parte aversa legitur,

COL. EBORACVM LEG. VICTRIX.

Victor ille quem Andr. Schottus nuper edidit.

Municipium. Colonia.

Vnde vero Victor in Cæsarum historia Eboracum Britanniæ Municipium dixerit, cum Colonia fuerit, peto ut deliberem; nisi maluerint Eboracenses ut olim Prænestini ex Colonia in Municipii statum redigi. Coloniæ enim cum, ut Agellius habet, instituta, juraque omnia populi Romani, non sui arbitrii haberent, magis obnoxia, & minus libera conditione videbantur. Municipia autem suo jure ac legibus utebantur, Municipesque tantum muneris cum populo Romano honorarii participes erant, nullis aliis necessitatibus astricti, unde Colonias in Municipia immutari neutiquam mirandum. Sed quorsum ista? Hæc nominum differentia in Imperatorum historia non ita ad amussim observata est, quin unus idemque locus & Colonia, & Municipium dicatur. Severum tamen ex illo nummo Coloniam hanc duxisse non asseverare ausim, cum Antoninorum tempore Legionis VI sedem fuisse docuerit Ptolemæus. Severum autem hac in urbe suum palatium habuisse legimus, animamque in hæc verba hic exhalasse, *Turbatam Rempublicam ubique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo.* Corpus ejus hic militari more à militibus elatum, impositumque in rogum, honestatum militum & filiorum ipsius decursione, in loco, sub hac urbe, ad Occasum juxta *Ackham*, ubi magna moles aggesta conspicitur, quam sua ætate Radulphus Niger *Sivers* à Severo dictum tradidit. Cineres in urnulam auream sive vasculum Porphyriticum repositi, Romæ in Antoninorum monumentum illati erant. Nec silentio involvendum, quod hac in urbe Bellonæ templum extiterit. Inquit enim Spartianus de hac ipsa loquens, *In civitatem veniens cum rem divinam vellet facere, primum ad Bellonæ templum ductus est errore aruspicis rustici.* Quo tempore hujus urbis prætorium sive Tribunal fuit vel hoc nomine longe fœlicissimum, quod Æmilium Paulum Papinianum juris, & jurisprudentiæ oraculum audiverit, ut testatur Forcatulus. Et hinc certe Severus & Antoninus Augusti de Iure consulti, rescriptum dederunt de rei vindicatione.

Severus.

Bellonæ templum.

L. I. C. Constantius Chlorus.

Anno post Severi obitum plus minus centesimo Fla. Val. Constantius cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Christiana pietate insignis, qui huc (ut inquit Panegyristes) diis jam ad intimum terrarum limen vocantibus, accessit: hac etiam in urbe diem obiit, & Apotheosi in Divos est relatus, ut è nummis antiquis videre est. Quamvis Florilegus prodat ejus tumulum in Wallia repertum fuisse (ut jam diximus) fide digni tamen nobis retulerunt cum patrum memoria Monachorum ædes diruerentur, in cryptoporticu ædiculę, in qua Constantium situm fuisse opinio erat, lampadem ardentem repertam fuisse. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte soluto, diutissime, & per multa sæcula arsurum ignem in sepulchris fovisse scribit Lazius.

Constantinus Magnus.

Hic ex priore conjuge Helena CONSTANTINVM MAXIMVM ROMANÆ VRBIS, ut est in antiquis Epigraphis, LIBERATOREM, QVIETIS FVNDATOREM, REIPVBLICÆ INSTAVRATOREM suscepit. Qui Eboraci patris spiritum excepit, statimque in Imperatorem levatus. *Purpuram* (ut habet Panegyricus) *milites utilitati publicæ, potius quam affectibus servientes illi injecere lachrymanti, equumque calcaribus incitanti, ut deposcentis exercitus fugeret conatum: sed modestiam ejus vicit Reipub. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Et alibi, *Liberavit ille Britannias servitute, tu etiam nobiles illic oriendo fecisti.* Quæ verba ad natale solum Constantini judicio eruditissimi Baronii & aliorum referenda sunt.

Sed

Sed quæ jam ante diximus, nolo hic retexere.

Hinc colligi poteſt, quanta illis temporibus dignitate præluxerit Eboracum noſtrum, cum Imperatorum fuerit ſedes. Memorant etiam patrii ſcriptores à Conſtantio Epiſcopali ſede hanc urbem exornatam fuiſſe: Taurinum autem Martyrem, Eburovicum ſive D' *Eureux* Epiſcopum hic præſulem egiſſe, non ego tamen cum aliis dicam, nam Vincentius è quo illi hunc errorem hauſerunt, me falſi ſuis ipſius verbis convincere*t*. Cum vero Romani ceſſiſſent, & Britanniam prædæ barbaris reliquiſſent, ſuas etiam miſerias hæc multis malis conflictata pertulit,& vix aliud erat, cum Scotica & Saxonica bella ſeneſcerent, quam magni nominis umbra. Cum enim Paulinus Saxonibus, qui hanc regionem occuparant, Chriſtianam religionem annunciaret, in eam ſolitudinem redacta jacuit, ut non ſuperfuerit Eccleſiola in qua Edwinus Rex baptiſmum acciperet. Qui anno à Virginis partu DCXXVII, Oratorium ex ligno poſuit, cumque majorem jam Eccleſiam è ſaxo moliretur, vix jactis fundamentis, morte præreptus ſucceſſori ſuo Oſwaldo perficiendam reliquit. Iam inde Eccleſiaſtica dignitas in hac urbe convaluit, pallioque ab Honorio PP. miſſo facta eſt Civitas Metropolitana, quæ præter duodecim in Anglia Epiſcopatus, in omnes Scotiæ Epiſcopos Primatis jure fungeretur: ſed multos ante annos receſſit à ſua Metropoli Scotia, & ipſa Metropolis alios vicinos Epiſcopatus, tenues illos quidem, & fere umbratiles ita devoravit, ut jam quatuor ſolum in ſua diæceſi habeat, Dunelmenſem ſcilicet, Ceſtrenſem, Carliolenſem, & Mannenſem ſive Sodorenſem in Mannia inſula. Egbertuſque Archiepiſcopus(qui circa annum Salutis DCCXL floruit) *omnium Liberalium artium* (ſic habet Malmesburienſis) *armarium, ut ita dicam, & ſacrarium, nobiliſſimam Bibliothecam Eboraci conſtituit.* De qua Alcwinus Eboracenſis Caroli Magni Præceptor, Pariſienſis Academiæ primus inſtitutor, atque unicum hujus urbis decus, in Epiſtola ad Carolum illum, *Date mihi exquiſitioris eruditionis ſcholaſticæ libellos, quales in patria habui, per bonam & devotiſſimam Egberti Archiepiſcopi induſtriam. Et ſi placet ſapientiæ veſtræ, remittam aliquot ex pueris veſtris, qui excipiant inde quæque neceſſaria, & revehant in Franciam flores Britanniæ, ut non ſit tantummodo in Eboraco hortus concluſus, ſed etiam in Turonica emiſſiones Paradiſi.* Tunc etiam multis & magnis beneficiis Eccleſiam Eboracenſem principes cumulaverunt, præcipue Vlphus Toraldi filius (ex veteri libro adnoto, ut rara quædam conſuetudo in dotandis eccleſiis eluceſcat) *Dominabatur Vlphus ille in Occidentali parte* Deiræ *& propter altercationem filiorum ſuorum ſenioris & junioris ſuper Dominiis poſt mortem, mox omnes fecit æque pares. Nam indilato Eboracum divertit, & cornu quo bibere conſuevit, vino replevit, & coram altari Deo, & Beato Petro Apoſtolorum principi omnes terras & reditus flexis genibus propinavit.* Quod cornu ad patrum uſque memoriam reſervatum fuiſſe accepimus.

Vincentii ſpeculum hiſtoriale.

Scotia Archiepiſcopo Eboracenſi olim ſubjecta. Vide in Scotia.

Bibliotheca.

Flacc. Alcwinus ſive Albinus floruit 780.

Eccleſiaſticæ hominum nationi derogare videar, ſi ſimultates imo apertas inimicitias quas humana ambitio concitavit inter Eboracenſes & Cantuarienſes Archiepiſcopos memorarem, dum magno opum & majori exiſtimationis diſpendio de primatu acerrime concertarent. Eboracenſis enim eccleſia, ut ille ſcribit, *licet Cantuarienſi divitiis impar, pari tamen dignitate, quamvis poſteriori tempore fundata; & eadem poteſtate qua & Cantuarienſis ſublimata, Apoſtolicorumque privilegiorum conſimili authoritate confirmata* ægre tulit Cantuarienſi ſubjici ex decreto Alexandri PP. Romani, qui conſtituit, *ut Eboracenſis Eccleſia Cantuarienſi debeat ſubjacere, ejuſque Archiepiſcopi ut Primatis totius Britanniæ diſpoſitionibus in his quæ ad Chriſtianam religionem pertinent, in omnibus obedire.* De Archiepiſcopis aliquid hic attexere inſtituti certe non eſt mei, licet ex illis plurimi virtutis & pietatis merito celebrandi. Satis ſit verbo innuiſſe à Paulino, qui anno reparatæ Salutis DCXXV primus Archiepiſcopus conſecratus, ſediſſe ſexaginta quinque Archiepiſcopos ad annum CIↃDCVI, quo Tobias Matthæus virtutum & pietatis ornamentis, erudita facundia, & docendi aſſiduitate reverendiſſimus huc ab Epiſcopatu Dunelmenſi fuit tranſlatus.

Britannia.

Th. Stobbes.

Archiepiſcopus ſexageſimus ſextus.

Hæc urbs Saxonico imperio aliquandiu florentiſſima fuit, donec Danica tempeſtas ab Aquilone proruens eam ruinis ingentibus rurſus deformarit, & funeſtis cædibus cruentarit. Id quod Alcuinus ille in epiſtola ad Egelredum Northumbriæ Regem præſagiiſſe videri poſſit. *Quid ſignificat*, inquit, *pluvia ſanguinis, quam Quadrageſimali tempore, in Eboraca civitate, quæ totius regni caput eſt, in Eccleſia B. Petri vidimus de borealibus domus ſereno aëre de ſummo tecto minaciter cadere. Nonne poteſt putari de Borealibus partibus venire ſanguinem ſuper terram.* Maximis enim, & miſerrimis ſequenti ſæculo calamitatibus in Danica vaſtatione intabuit. Anno certe Salutis DCCCLXVII bellis continuis ita quaſſata erant mœnia, ut Oſbrightus, & Ella Nordanhumbrorum reges, dum Danos perſequerentur, nullo negotio in urbem irruperint. Qui ambo cruentiſſimo prælio in media urbe interfecti, Danis qui in urbem ſe receperant, victoriam reliquerunt. Vnde Guilielmus Malmesburienſis, *Eboracum furori Aquilonarium gentium prima ſemper obnoxia, barbaricos Danorum motus excepit, & ingemuit, multis ruinis conquaſſata.* Verum, ut ipſe idem teſtatur author, Athelſtanus noſter Danis extorſit, & caſtellum, quod hic firmaverant, funditus ſubvertit. Nec ſuccedentibus tamen annis ſe omnino bellis explicuit, cum ſeculum illud urbium ſubverſionibus fatale decurreret.

Verum ut his malis finem, ita etiam Eboraco fere excidium intulerunt Normanni, cum enim Suenonis filii Danica claſſe CCXL navium in proximo terram conſcendiſſent, præſidiarii Normanni, qui in urbe duo caſtella tenebant, veriti ne domus ſuburbanæ hoſtibus ad implendas foſſas uſui forent, eas ſuccenderunt: ſed agitantibus ventis, ita diffuſum eſt in univerſam urbem incendium, ut jam tota arderet, cum Dani irruentes miſeranda ubique cæde graſſarentur, Normannis trucidatis, Guilielmo *Mallet*, & Gilberto *Gant*, viris primariis reſervatis, ut cum militibus *decimarentur.* Decimum enim quemque è Normannis ſorte ad ſupplicium elegerunt. Vnde ita in ultionem excanduit Guilielmus Primus, ut in cives, quaſi à Danis ſtetiſſent, internecione, in ipſam vero urbem redintegratis flammis ſæviret;

Alfredus Beverlacenſis in Bibliotheca D. Burghlæi Theſ. Ang.

Decimatio.

Aaaaaa &

& (ut refert Malmesburiensis) *ita vicos adjacentes corrupit, ita fertilis provinciæ nervi prædæ succisi erant, humusque per sexaginta milliaria penitus inculta jacuit, ut urbes olim præclaras, turres proceritate cœlo minantes, agros pascuis lætos si quis tum vidisset peregrinus, ingemisceret: si quis vetus incola, non agnosceret.* Quanta autem antea fuisset ex Censuali Angliæ libro habe, *Tempore Edwardi Confessoris fuerunt in civitate Eboraca sex scyræ, præter scyram Archiepiscopi. Vna vastata est in Castellis. In quinque scyris fuerunt* 1428 *mansiones hospitatæ. In scyra Archiep.* 200 *mansiones hospitatæ.* Post funestas has eversiones de hac Nechamus noster sic cecinit:

Visito quam fœlix Ebraucus condidit urbem
Petro se debet pontificalis apex.
Civibus hæc toties viduata, novisque repleta,
Diruta prospexit mœnia sæpe sua.
Quid manus hostilis queat, est experta frequenter,
Sed quid? nunc pacis otia longa fovent.

Ejus enim tempore, cum placidissima pacis tranquillitas has turbulentas tempestates excepisset, redivivis opibus resurrexit, licet sæpius à Scotis, & seditiosis excidio destinata. Regnante autem Stephano, damnum fecit longe maximum ex fortuito incendio, quo hausta fuerunt Cathedralis Ecclesia, Mariæ monasterium, aliæque religiosæ ædes; & etiam (uti creditur) instructissima illa Bibliotheca, quam Alcuinus Egelredum Archiepiscopum præceptorem suum instituisse prodidit. Mariæ vero monasterium cito pristinam dignitatem nova structura recuperavit, Ecclesia autem Cathedralis serius, nec ante Edwardi Primi tempora, tunc enim novi operis fundamenta jecit Ioannes *Romanus* Ecclesiæ Thesaurarius, quod Ioannes ejus filius, Guilielmus *Menton*, & Ioannes *Thoresby* omnes Archiepiscopi paulatim ad summam, qua nunc cernitur, elegantiam perduxerunt, non sine vicinæ nobilitatis ope, præcipue *Perciorum*, & *Vavasorum*, quod eorum insignia gentilitia in ipso templo, & pro foribus effigies ostendunt, *Percii* cum trunco, *Vavasori* cum saxo in manibus, quod hic saxa, ille ligna ad novam hanc fabricam suppeditaverit. *Templum hoc* (ut habet, qui Æneæ Silvii, Pii II PP. vitam scripsit, ex ipsius Pii relatione) *& opere & magnitudine toto orbe memorandum, & sacellum lucidissimum cujus parietes vitrei inter columnas ad medium tenuissimas colligati tenentur.* Hæc est illa domus Capitularis speciosissima, in qua aureis literis hic versiculus depingitur:

Commentarii Pii PP. lib. primo.

Vt Rosa flos florum, sic est Domus ista Domorum.

The Councel established in the North.

Sub idem tempus etiam cives novis mœnibus, & crebris dispositis turribus urbem circummunierunt, optimis legibus instituerunt. Rex Richardus II, ut Comitatus per se *incorporatus* esset, concessit, Richardusque Tertius castrum ex integro construere cœpit. Et ne quid deesset, Henricus Octavus patrum memoria Concilium sive Senatum hic constituit, non dissimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrionalis hujus plagæ causas ex æquo & bono judicandas, quod constat ex Præside, Consiliariis pro Principis arbitrio nunc pluribus, nunc paucioribus; Secretario, & Subadjuvis. Quod ad Eboraci longitudinem attinet, XXII partibus, XXV scrup. latitudinem LIIII partibus, X scrup. Mathematici nostri descripserunt. Hactenus de Occidentali Comitatus parte, & urbe Eboraco, quæ nec illius, nec cujusquam alterius partis censetur, sed suis gaudet immunitatibus, jurisdictionemque in vicino ad Occasum agro habet, quam libertatem de *Ansty*, alii *The Ancienty*, ab antiquitate vocant, alii vero à Germanica dictione *Anstossen*, quæ limites denotant, conjectura satis probabili deduxerunt. Nunc habe pro coronide quæ de Eboraco I. Ionstonus Aberdonensis jampridem cecinit:

Ansty.

Præsidet extremis Arctoæ finibus oræ
Vrbs vetus, in veteri facta subinde nova.
Romanis Aquilis quondam Ducibusque superba.
Quam post barbaricæ diripuere manus.
Pictus atrox, Scotus, Danus, Normannus, & Anglus
Fulmina in hanc Martis detonuere sui.
Post diras rerum clades, totque aspera fata,
Blandius aspirans aura serena subit.
LONDINUM *caput est, & regni urbs prima Britanni:*
EBORACUM *à prima jure secunda venit.*

Bishops Thorp.

Ousa Eboracum jam relinquens vertigine illa aquarum quam *Higram* dicimus, subinde exagitatus defluit per *Bishops Thorpe*, id est, *Episcopi villam*, & *S. Andrews Thorp* dictam, antequam Gualterus Grejus Archiepiscopus Eboracensis numerata pecunia acquisivit, & ut procuratoribus regiis qui in Episcoporum bona, cum sedes vacant, sævire solent, occurreret, Decano & Capitulo Eboracensi dedit, ea lege, ut successoribus suis semper concederent. E quibus Richardus *Le Scrope* Archiepiscopus Eboracensis vir igneo ingenio, & rebus novandis apto læsæ majestatis hoc ipso in loco à Rege Henrico IIII damnatus erat, contra quem seditionis signa sustulerat. Postea *Cawood* Archiepiscoporum castrum eidem flumini adsidet, quod Athelstanus Rex, ut accepi, ecclesiæ donavit. Cui ad alteram ripam *Rical* objacet, ubi Haraldus *Haardread* cum numerosa Danorum classe applicuit. Inde *Ousa* irrigat *Selby* oppidulum non infrequens, natalibus Regis Henrici Primi celebre, ubi Rex Guilielmus Primus pater ejus templum in S. Germani memoriam posuit, qui Pelagianam hydram sæpius in Britannia renascentem fœliciter confixit. Hujus Abbas, & S. Mariæ Eboraci, ex omnibus Septentrionalis plagæ Abbatibus, sedem in Comitiis Parlamentariis habuere. Demum *Humbrum* petit per *Drax* viculum monasterio jampridem celebrem, ubi (authore Guil. Neubrigensi) Philippus de *Tollevilla* castrum habuit objectu amnium, sylvarum atque paludum munitissimum, quod ille ingentibus commilitonum animis & ciborum armorumque apparatu fretus contra Stephanum Regem propugnavit, sed brevi expugnatum in Regis potestatem concessit.

1405.

Cawood.

Drax.

EAST-

EAST-RIDING.

Eaſtriding. *Pariſi.*

EAſt-riding, ſive pars Orientalis, ſecunda hujus regionis portio, in qua PARISOS locavit Ptolemæus, ab Eboraco ad Ortum jacet. A Septentrione, & Occaſu *Derventionis* fluminis arcuato decurſu, à Meridie Humbro æſtuario, & ab Ortu Oceano Germanico circumcluſa. Ad mare, & *Derventionem* utcunque eſt gleba fœlici, media vero nihil aliud eſt, quam ſurgentium montium congeries, *Yorkes-wold*, id eſt, *Montes Eboracenſes* vocant. *Derventio*, Anglis *Derwent*, non procul ab ipſo littore effuſus primum in Occaſum, inde in Meridiem ſe flectit per *Aiton* & *Malton*, de quibus cum ad Septentrionalem regionis partem ſpectent, ſuo loco dicemus. Quam primum vero hanc partem ſubintravit, defertur haud procul à ruinis veteris caſtri *Montferrant*, cujus olim domini erant *Foſſardi* viri nobiles juxta ac opulenti: verum cum Guilielmus *Foſſard* pupillus regius Guilielmo Craſſo Comiti Albæmarliæ in tutelam datus, jam adoleſcens vim ejus ſorori obtuliſſet, Comes in facti invidiam caſtrum ſolo æquavit, & nobilem adoleſcentem ſolum vertere coegit. Poſt Comitis tamen mortem hæreditatem denuo recuperavit, filiamque unicam reliquit, quæ nupta R. de *Tornham* peperit uxorem Petri de *Malo-lacu*, cujus poſteri hac *Foſſardorum* hæreditate aucti, Barones erant longe clariſſimi. Parum hinc abeſt ripæ impoſitum *Kirkham*, id eſt, *Eccleſiæ* locus, Canonicorum enim collegium ibi fundavit Gualterus *Eſpec*, vir ſummo loco, per cujus filiam peramplum patrimonium dotale *Roſſorum* familiæ accrevit. Inde, ſed inferius *Derventio* ſui cognominis urbem habuit, quam DERVENTIONEM vocat Antoninus, & ad VII ab EBORACO lapidem ſtatuit. Notitiarum liber præfectum Numeri Derventienſis ſub Britanniarum Duce in hac egiſſe memorat, Saxonicoque imperio villa illa regia fuiſſe videtur, quam juxta amnem *Doroventionem* ſitam tradit Beda, in qua, ut ille author eſt, Eumerus ſicarius Eadwinum Regem Nordanhumbrorum gladio petiit, & tranſverberaſſet, niſi famulus ſe interponens principis vitam ſua morte redemiſſet. Locum nunquam ſignare potuiſſem, niſi mihi lucem prætuliſſet vir ille politiſſimus Robertus *Marſhall*. Is enim me docuit, ad eandem quam dixi ab Eboraco diſtantiam *Derventioni* flumini adpoſitum eſſe oppidulum *Auldby*, id eſt, ſi è Saxonico convertas, *Antiqua habitatio*, ubi nonnulla vetuſtatis indicia, & in editiori ad flumen colle antiqui caſtri extant adhuc rudera, ut non poſſit non Derventio fuiſſe. Hinc flumen *Stanford-bridge* ſubluit, qui etiam à bello ibi commiſſo *Battle-bridge* vocatur. Ad pontem enim illum Haraldus Rex Angliæ Haraldum *Haardread* Norwegum, qui ducentis navibus Britanniam infeſtabat, & jam ad *Richal* populabundus terram conſcenderat, magna Danorum edita ſtrage juſto prælio interfecit, tantumque auri pondus victori Anglo inter ſpolia obvenit, quantum duodecim juvenes cervicibus vix ſuſtinere poterant, ut author eſt Adamus Bremenſis. Hoc prælium vix novem dies ante Guilielmi Normanni adventum confectum eſt, quo tempore ſolutior Anglorum luxus excidium prædixiſſe videbatur, ſed de hoc jam ante diximus.

Montferrant. *Hiſtoria Meauxenſis.* *Derventio.* *Battle-bridge.*

Derventio, qui imbribus auctus & quaſi irritatus ſæpius ripas contemnit, & vicinis pratis ſuperinfunditur, hinc *Wreſhill* caſtrum nitidum & munitum præteriens, quod Thomas *Percy* Wigorniæ Comes conſtruxerat, velocior ſub *Babthorpe*, quæ claræ Equitum familiæ nomen & manſionem præbet, in *Ouſam* proſilit. Ex hac ſtirpe, nec pigeat, qui principi, & patriæ fideliter inſervierunt, memorare, pater & filius Henrico Sexto una militantes in prælio ad S. Albanum occubuerunt, & ſimul cum hoc epitapho ibi ſunt conſepulti;

Wreſhill. *Babthorpe.*

Cum patre Radulpho Babthorp jacet ecce Radulphu
Filius, hoc duro marmore preſſus homo,
Henrici Sexti dapifer, pater Armiger ejus,
Mors ſatis id docuit, fidus uterque fuit.

Iam *Derventio* auctiores undas trahens delabitur prope *Howden* oppidum mercatorium, cujus celebritas non eſt ab elegantia, aut frequentia, ſed quod nomen territoriolo adjuncto fecerit (quod *Howdenſhire* inde dicitur) & Collegiatam jampridem quinque Præbendariorum eccleſiolam oſtenderit, cui adjunctæ ſunt Dunelmenſium Epiſcoporum ædes, qui ampliſſimas poſſeſſiones eo loci habent. E quibus Walterus *Skirlaw*, qui floruit circa annum MCCCXC, ut in libro Dunelmenſi legitur, *Campanile hujus eccleſiæ ſummæ magnitudinis conſtruxit, ut ſi fortuita aquarum eveniret inundatio, incolis eſſet perfugium.* Parumque hinc abeſt *Metham*, quod ut cognomen, ita ſedem familiæ veteri & inclytæ *Methamorum* impertiit.

Howden. *Metham.*

Iam *Ouſa* ſpatioſior, celer, fremenſque in ABVM æſtuarium aquas invehit ſuas, ſic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus & nobis *Humber*, unde regionem ultra hoc generali nomine *Nordan-Humbriam* dixerunt. Vtrumque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis oſtium illis denotat, & huic κατ᾽ ἐξοχὴν impoſitum exiſtimem, quod *Vrus*, ſive *Ouſa* plurimos fluvios ſuo hoſpitio exceptos in hoc deducit, aliaque maximi nominis flumina in illud evolvuntur. Et certo totius Britanniæ æſtuarium eſt ampliſſimum, & piſcoſiſſimum. Ex æſtuantis Oceani acceſſibus adauctum, & iiſdem retro remeantibus ſuas illiuſque aquas vehementiſſime vaſto cum murmure, non ſine magno navigantium periculo agit. Vnde Nechamus,

Abus æſtuarium. *Humber.*

Fluctibus æquoreis nautis ſuſpectior Humber
Dedignans urbes viſere, rura colit.

Hiſtoriamque noſtram ſequutus, quaſi ab Hunnorum Rege nomen inditum fuerit, ſubjungit:

Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Oriens.
Dvcatvs
Eboracensis
Pars Orientalis,
The Eastriding of Yorkeshire
Earles of Holdernes.
The Germain Ocean,
Latinis
Mare Germanicvm,
Belgis
De Noordzee.
Humber Fluv.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Germanicum æquipollent.
East Riding
Dickering Wapontake
Buckrosse Wapont.
Pickering Wapontake
Hart-hill Devision
Holme Devision
Wighton
Hunsley Devision
Holdernes Wapontake
Howden Wapont.
Ouse and Darwen Wapontake
Bulmere Wapont.
Rydale Wapont.
Part of Westriding
Pars Comitatus Lincolnensis
Part of Lincoln shire
Yorkes Would
Yorke
Selbye
Pickering
New Malton
Hovingham
Bridlington
Flamborough
Kilham
Bainton
Pocklington
Beverley
Hull
Headen
Spun Head
Burton
Barton

Hunnorum princeps ostendens terga Locrino,
Submersus nomen contulit Humbris aquæ.

De quo etiam alius Poëta,

Dum fugit, obstat ei flumen, submergitur illic,
Deque suo tribuit nomine nomen aquæ.

Neque Nechami quidem tempore urbes ad hoc æstuarium visebantur, sed superiori & inferiori ætate his locis urbs una & altera. Romano seculo non procul à ripa ad *Foulnesse* minorum gentium flumen, ubi *Wighton* nunc cernitur, frequens agricolarum oppidulum, olim ut opinari lubet, fuit DELGOVITIA, quod (ut distantiam à DERVENTIONE in argumentum non arripiam) nominis tum similitudo, tum significatio docet. *Delgwe* enim Britannis Deorum gentilium statuas significat, & in viculo huic oppidulo adjuncto, Saxonicis etiam temporibus idolorum fanum maxima in gloria erat, quod à diis gentilibus tunc *God-mundingham*, nunc *Godmanham* eodem sensu vocant. Nec dubito, quin ipsis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum, cum superstitio fusa per omnes gentes hominum occupasset imbecillitatem. Cum autem Paulinus Nordanhumbris Christum prædicaret, *Coy-fi*, qui sacrorum gentilium Pontifex erat, Christianam religionem amplexus, hoc fanum impietatis domicilium injecta lancea *primus profanavit, destruxit, & cum omnibus*, ut inquit Beda, *septis suis succendit*. Hinc magis ad Ortum *Hull* flumen *Humbrum* petit, qui fontes habet juxta *Driffeild* vicum, Alfredi eruditissimi Nordanhumbrorum Regis monumento & aggestis hinc inde tumulis notum. Properat ille haud procul à *Leckenfeld* Perciorum Northumbriæ Comitum ædibus, cui vicina est habitatio celebris sane & vetustæ stirpis *Hothamorum* ad *Schorburg*, & rudera antiqui castri P. de *Malo lacu* sive *Mauley* ad *Garthum*. Iam *Hull* fl. propius ad *Beverley* accedit, Saxonice Bevep-lega, quod *Monasterium in Deirwaud*, id est, *in sylva Deirorum*, vocare videtur Beda, oppidum amplum & perfrequens. PETVARIAM PARISIORVM è nomine & situ conjectes, licet nihil vetustius prætendat, quam quod Ioannes cognomento de *Beverley* Archiepiscopus Eboracensis, vir, teste Beda, & pius, & doctus, cum episcopatu se abdicasset terrena aversatus, huc se contulerit, & diem circa annum Salutis DCCXXI obierit. Hujus memoriam adeo sanctam habuerunt Reges, & præcipue Athelstanus, qui illum ut Sanctum tutelarem ita coluit, postquam Danos fudisset: ut multis & magnis immunitatibus locum dotaverint, & asyli jus concesserint, quod obæratis, & rerum capitalium suspectis liberum, & tutum erat perfugium. In quo statuebatur cathedra è saxo cum hac inscriptione,

> HÆC SEDES LAPIDEA Freedstooll DICITVR, id est PACIS CATHEDRA, AD QVAM REVS FVGIENDO PERVENIENS OMNIMODAM HABET SECVRITATEM.

Vnde in justam magnitudinem crevit oppidum, inquilinorum magna indies confluxit multitudo, civesque ex *Hull* flumine ad maritima commoda incile duxerunt, quod naviculis subvehendis par est. Habuit vero pro summo magistratu duodecim Custodes, inde Gubernatores cum Custodibus. Nunc vero beneficio Reginæ Elizabethæ Prætorem & Gubernatores. Magis ad Ortum *Meaux* monasterium floruit, ita denominatum à Gamello quodam ex Meldis Galliæ, vulgo *Meaux*, oriundo, qui à Guilielmo *Conquestore* in sedem suæ habitationis assecutus, monasteriumque hic Cluniacensibus posuit Guilielmus *Le Gros* Comes Albemarlæ in redemptionem voti quod fecerat Hierosolymam visitandi. Paulo inferius *Cottingham* oppidum rusticanum satis longum procurrit, ubi castrum in ruinas jam dissipatum extruxit (licentiam permittente Rege Ioanne) Robertus *Estotevill*, à Roberto *Grandebeofe* Normanno Barone ortus, vir maximi nominis, cujus hæreditas Dom. de *VVake* per nuptias obvenit, & per filiam Ioannis de *VVake* ad Edmundum Cantii Comitem, ex quo nata est Ioanna uxor bellicosissimi illius Edwardi Walliæ Principis, qui toties de Gallis victoriam reportavit. *Hull* fl. cum jam sex mille passus hinc emensus fuerit, in *Humbrum* effunditur, juxtaque ostium sui nominis oppidum habet *Kingston upon Hull*, sed vulgo *Hull*. Hoc non admodum vetustam accersit originem, Edwardus enim Primus, qui ob regias virtutes inter primos & optimos Reges suo merito reponendus, spectata loci opportunitate qui *VVik* prius dictus, permutation s jure ab Abbate de *Meaux* accepit, atque pro *Vaccariis & Bercariis*, id est, ut ego capio, Boalibus & Ovilibus, quæ ibi invenit, oppidum extruxit, quod *Kingston*, id est, *Regium oppidum* nominavit, *ibidem* (è sacris regni scriniis loquor) *portum, liberumque Burgum fecit, homines ejusdem liberos Burgenses, & eis diversas libertates concessit*. Paulatimque in eam dignitatem emersit, ut magnificis ædificiis, firmis propugnaculis, navibus instructissimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia sit nunc emporium hujus tractus longe celeberrimum. Quæ omnia accepta ferunt cives partim Michaëli *De-La Pole*, qui privilegia huic impetravit, cum illum ad Comitis Suffolciensis dignitatem Richardus Secuudus evexisset, partim quæstuosæ mercaturæ ex Islandiæ piscibus induratis, (*Stockfish* vocant) è quibus divitias congesserunt maximas. Vnde brevi admodum spatio muro lateritio, crebrisque turribus urbem suam sepserunt, qua flumine non defenditur: tantamque vim lapidum in navium saburram detulerunt, ut inde omnes urbis regiones pulcherrime constraverint. Pro Magistratu (ut à civibus accepi) primum *Custodem* habuit, inde *Ballivos*, postea Majorem cum *Ballivis*, ab Henrico autem Sexto demum impetrarunt, ut *Majorem & Vicecomitem* haberent, & ipsa urbs Comitatus esset (ut nostri Iurisconsulti loquuntur) per se *incorporatus*. Nec pigebit ex libro Monasterii de *Melsa*, sive *Meaux*, de primo hujus urbis *Majore* (verbis licet barbaris) adnotare. *Guilielmus* de la Pole *Miles, prius mercator fuit apud* Ravens-rod, *mercandizandi scientia instructus, nulli Angligenæ mercatori secundus fuit. Ipse postea apud* King-stone *super Hull commorans primus omnium fuit Major in eadem villa, monasteriumque Sancti Michaëlis juxta dictum* King-ston, *quod modo est Carthusiensium, inchoavit & fun-*

Marginal notes: Wighton. Delgovitia. Bedæ. Godmanham. Deorum fanum. Driffeild. Lekenfeld. Beverley. Petuaria. Vita Ioh. de Beverley. Asylum. Hull. fl. Regiftr. M. Meaux. Cottingham. Estotevill. Wake. Kingston upon Hull. Placita Anno 44 Edw. 3. Ebor. 24. Stocke-fish. Coble-stones. De la Pole.

fundavit; filiumque habuit suum primogenitum Dominum Michaëlem de la Pole *Comitem Suffolciæ, qui dictum monasterium per Carthusienses fecit inhabitari. Ipse quidem Willielmus* de la Pole *multa millia librarum auri Regi Edwardo accommodavit dum apud* Andewerp *in Brabantia moraretur. Quapropter Rex in recompensationem dicti auri præfecit eum Baronibus Scaccarii sui, totumque Dominium de* Holdernes *una cum aliis terris dignitati Regiæ spectantibus per Cartam Regiam ei contulit, & præcepit, ut pro Baneretto haberetur.* Si tamen quis hæc dubitet, persuadeant, uti spero, archiva Regia, in quibus diserte Gulielmus *De la Pole dilectus, valectus, & mercator noster* vocatur. *Valectus*, ut semel doceam, eo seculo tam in Gallia, quam Anglia honorifica fuit appellatio, sed postea aptata servis, unde cum repudiaret nobilitas, mutato nomine *Nobiles à cubiculo* dici cœperunt.

Cl. 5. E.R. 3 M. 28. Valectus qui & Valettus. I. Tilius.

Ab hac urbe promontorium avido procursu in mare se emittit, quod OCELLVM Ptolemæus, nos *Holdernesse*, & Monachus quidam *Cavam Deiram*, quasi *Cavam Deirorum regionem* vocat, eadem significatione qua *Cœlosyria*, id est, *Syria cava*, nominatur. In hoc primum occurrit sinuoso in littore *Headon*, olim, si famæ veri amplificatrici credere libet, (nec fidem ego abnuam) mercatorum & rei nauticæ industria ad summam dignitatem evecta, à qua, ut locorum non minus quam hominum incerta est conditio, ita decidit *Hulli* vicinitate, & portus obstructione exhausta, ut vix tantillum pristini splendoris præ se ferat. Etsi Ioannes Rex *concessit Baldwino Comiti Albemarlæ, & Holdernessiæ, atque Howisiæ ejus uxori liberum hic Burgagium, ita ut Burgenses tenerent in libro Burgagio illis consuetudinibus quibus Eboracum & * Nichol.* Nunc tamen ad pristinæ dignitatis spem paulatim reviviscere incipit. Deinde promontorio adsidet antiquum oppidum, quod Antoninus PRÆTORIVM dixit, sed nostra ætas *Patrington*, ut Itali ex *Prætorio* oppido etiam *Petrovina* fecerunt. Hic me falsum non esse & distantia à DELGOVITIA & ipsum superstes nomen probat, quod etiam quodammodo innuit, hoc idem esse quod in Ptolemæi exemplaribus PETVARIA pro *Prætorium* corrupte concipitur. An vero hoc nomen acceperit, vel ex Prætorio ubi jus diceretur, vel ex laxo aliquo, & magnifico ædificio, cujusmodi Prætoria etiam à Romanis vocabantur, non constat. De vetustate autem sui & portus olim opportunitate gloriantur incolæ, nec de amœnitate minus glorientur, amœnissimo enim fruitur prospectu, hinc Oceanum apertissimum, illinc suis littoribus nobile æstuarium conclusum, & viridantes Lincolniensis agri oras è regione prospicit. Militaris Romanorum via * à Vallo, quam primum Antoninus persequutus est, hic terminatur. Ad mare enim, flumina, aut urbes ejusmodi publicas vias terminari scripsit Vlpianus. Inferius sedet *VVinsted* habitatio Equestris familiæ de *Hildeard*, superius *Rosse*, unde nomen assumpsit, & sedem olim habuit, illustris prosapia Baronum de *Rosse*, & ad mare *Grimstongarth*, ubi *Grimstoni* diu claruerunt: parumque hinc distat *Rise*, domus quondam nobilium qui de *Faulconberg* appellati. Inde in ipsa promontorii lingua, qua maxime in conum contrahitur, & *Spurnhead*

Ocellum Holdernesse.

Headon.

* Lincolnia.

Prætorium. Patrington.

* Picts Wall.

Winsted. Barones de Rosse. Ravenspur & Ravensburg.

Britannia.

dicitur, KELLNSEY visitur viculus, qui plane loquitur hoc ipsissimum esse OCELLVM Ptolemæi, nam uti ex OCELLO *Kellnsey* deducitur, ita *Ocellum* proculdubio ab *Y-kill* factum est, quod Britannis Promontorium, sive angustum terræ tractum significare jam ante diximus.

Kellnsey.

Ab OCELLO littus sensim se retrahit, & molliter incurvum ad Septentriones pergit per *Overthorne* & *VVitherensey* ecclesiolas, à sororibus quæ construxerunt, *Sisters-kirks* appellatas, nec procul à *Constable-Burton* à Dominis sic dicta, qui honoratissimis familiis per nuptias conjuncti summa dignitate hodie florent, & è quibus *Robertus*, ut in libro Monasterii de *Meaux* legitur, *unus de militibus Comitis Albemarliæ, qui cum Rege Richardo versus terram Sanctam profectus senex & plenus dierum cruce signatus.* Inde per *Skipsey*, quod Drugo primus *Holdernessiæ* Dominus castro firmavit. Vbi littus iterum in altum provehi incipit, sinumq; admittit, Ptolemæo ΕΥΛΙΜΕΝΟΝ GABRANTOVICORVM, quem Latinorum interpretes alii PORTVOSVM SINVM, alii SALVTAREM verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi melius exprimit, quam viculi nomen in ejus recessu, quem *Suerby* vocamus. Quod enim tutum, & periculo vacuum, id Britanni & Galli *Seur* dicunt, uti nos etiam Angli, qui forsitan à Britannis illum hausimus. Non est ergo cur ambigamus hunc ipsum fuisse ΕΥΛΙΜΕΝΟΝ GABRANTOVICORVM, qui in vicinia habitarunt. Iuxta est *Bridlington* oppidum, notissimum Ioanne de *Bridlington* vate monastico, in cujus vaticinales rhythmos omnino ridiculos incidimus. Nec procul hinc longo tractu versus *Drifield* fossa ab *Holdernessiæ* Comitibus ad terras disterminandas producta fuit, quam *Earles dike* vocarunt. Vnde autem hic popellus GABRANTOVICI nominati fuerint, rimari non ausim, nisi forsan à capris, quas *Gaffran* Britanni vocant, & quarum non alibi in Britannia major copia inveniatur. Nec hæc absurda nominis notatio videatur, cum Ægita Achajæ à capris, *Nebrodes* Siciliæ à Damis, & *Boetia* Græciæ à bobus nomina mutuentur. Promontoriolum quod suo flexu hunc sinum effecit, *Flamborough head* vulgo, Saxonice Fleam-burg ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionum primum domitorem ad hoc appulisse memorant. A Pharo nomen sumpsisse credunt nonnulli, quæ noctu ad portum illum indicandum flammas prætenderit. *Flam* enim è lingua provinciali Britanni etiamnum retinent, & hoc flammato capite in chartis suis Hydrographicis depingunt nautæ. Sunt tamen qui existimant hoc nomen ex *Angloen* Daniæ, avita Anglorum sede, in hanc insulam devenisse (ibi enim est *Flemsburg* oppidum) Anglosque inde sic nominasse; quemadmodum Galli, authore Livio, Mediolanum Italiæ appellarunt à nomine relicti ab eis in Gallia Mediolani. *Flamborough* enim viculus in hoc promontorio dicitur, unde originem habet altera nobilis familia *Constabulorum*, ut vocant, quam à *Laciis* Cestriæ Constabulariis deducunt nonnulli. Nihil certe hoc in loco percunctando accepi de rivis illis (*Vipseis* vocant) quos cæsis fontibus emanare alternis annis, magnoque & torrenti impetu mare petere juxta hoc promontoriolum scripsit Gualterus Heminburgensis. Habe tamen quod de illis

Sisters-kerkes. Constable.

Sinus salutaris. Suerby.

Gabrantovici.

Flamborough head. Ida.

Flamborough. Constable de Flamborough. *Vipseis* aquæ.

Ccccc scribit

scribit Guilielmus Newbrigensis, qui eo loci natus. *Famosæ illæ aquæ, quas vulgo* Vipseys *vocant, numerosa scaturigine è terra prosiliunt, non quidem jugiter, sed annis interpositis, & facto torrente non modico, per loca humiliora in mare labuntur, quæ quidem cum siccantur signum bonum est. Nam earum fluxus futuræ famis incommodum non fallaciter portendere dicitur.* Reducto deinde littore pulvinus in mare tanquam lingula exerta procurrit, cujusmodi veteres Angli *File* dixerunt, unde viculo nomen *Filey*: interiusque *Flixton* cernitur, ubi Athelstani tempore Hospitale conditum erat *ad defensionem* (hæc sunt verba ex Regiis Archivis) *populi transeuntis à lupis, ne devorarentur.* Vnde constat illa ætate lupos in hoc tractu grassatos fuisse, qui jam in Anglia nusquam comparent, ne in ipsis versus Scotiam limitibus, cum sint tamen in Scotia frequentissimi.

Lupi.

Comites Albæmarliæ & Holdernessiæ. Genealogiæ antiqua.

Hanc *Holdernessiam* regiunculam Guilielmus Primus Drugoni de *Buerer* Flandro dedit, cui etiam neptem in uxorem dederat, quam cum ille veneno sustulisset, fugaque saluti consuluisset, successorem habuit Stephanum Odonis filium, *Albæmarlæ* in Normannia Dominum, ex Campaniæ Comitum familia oriundum, quem Guilielmus Primus, quia sibi è sorore nepos erat, ut scribunt, Comitem *Albæmarlæ* dixit, ejusque posteri in Anglia (licet Albæmarlia fuerit locus in Normannia) titulum retinuerunt. Huic successit filius Guilielmus cognomento * *Crassus*. Ejus unica filia Hawisia tribus maritis ordine enupta fuit, Guilielmo scilicet de *Magna villa* Essexiæ Comiti, Baldwino *Betonio*, & Guilielmo *Fortio*, sive de *Fortibus*, è quo solo prolem suscepit Guilielmum, quem sequutus est Guilielmus filius. Cujus unica filia Avelina Edmundo * *Gibboso* Lancastrensi Comiti in matrimonium data, sine prole obiit. Atque ut in libro Monasterii de *Meaux* habetur, *Sic ob defectum hæredum Comitatus* Albæmarlæ, *& Honor de* Holdernesse *seisiti fuerunt in manus Regis.* Insequentibus tamen sæculis Edwardum *Plantagenet* Eboraci Ducis filium in Albæmarlæ Ducem, patre ejus superstite, creavit Rex Richardus Secundus, Henricus item Quartus Thomam filium, Clarentiæ Ducem, & Albæmarlæ Comitem fecit, quem titulum Richardo de *Bello-campo* Warwici Comiti in honoris accessionem Henricus Sextus postea adjunxit.

* Le Gros.

* Crovohbacke.

NORTH-

NORTH-RIDING.

Northriding.

VIX duobus paſſ. millibus ſupra *Flamburgi* Promontorium pars Borealis hujus regionis, ſive *North-riding* incipit, quæ cæteris partibus prætenta, à mari auſpicata longiſſimo tractu, ſed minus lato per LX mill. paſſ. ad *VVeſtmorlandiam* in Occaſum protenditur, hinc *Derventione*, & aliquandiu *Vro* fl. illinc continuo *Teſis* decurſu, quo à Dunelmenſi Epiſcopatu ad Boream ſejungitur, comprehenſa. Nec incommode hæc regio in has partes diſtribui poſſit, *Blackamore*, *Cli've-land*, *Northallverton-ſhire*, & *Richmond-ſhire*.

Scarborough caſtle

Quę ad Ortum & mare vergit *Blackamore*, hoc eſt, *terra nigra & montana dicitur*, cautibus enim, montibus, & ſylvis paſſim exaſperatur. Oram maritimam *Scarborough* caſtrum celeberrimum illuſtrat, Sceap-buꝛᵹ, id eſt *Burgus in prærupta rupe*, olim dictum. Cujus deſcriptionem habe tibi ex Guilielmi Newbrigenſis hiſtoria. *Rupes ſtupendæ altitudinis, & amplitudinis præruptis fere ex omni parte ſcopulis inacceſſa mare irrumpit, quo tota ambitur, exceptis tanquam faucium quarundam anguſtiis, quas aperit ad Occidentem, habens in ſummo planitiem ſpecioſam, herbidam, & ſpatioſam, tanquam ſexaginta jugerum, vel eo amplius, fonticulum quoque aquæ vivæ ex ſaxo profluentem. In ipſis autem faucibus, ad quas ſine labore non aſcenditur, turris regia ſita eſt, & ſub iiſdem faucibus urbis initium eſt in Auſtrum & Aquilonem utrumque latus ſpargentis, frontem vero ad Occidentem habentis, & à fronte quidem proprio muro, ab Oriente vero rupe caſtelli munitur, porro utrumque ejus latus mari alluitur. Hunc locum Guilielmus (Craſſus ille Albæmarlæ & Holderneſſiæ Comes) caſtro conſtruendo idoneum contemplatus, ſumptuoſo opere naturam juvans, totam rupis planitiem muro complexus eſt, & turrem in faucium anguſtiis fabricavit, qua proceſſu temporis collapſa, arcem magnam & præclaram Henricus Secundus ibidem ædificari præcepit*, cum ille jam Angliæ proceres, qui in ſoluto illo Stephani imperio Regium patrimonium acciderant, in primis vero Guilielmum illum Albæmarlium, qui in hoc tractu ſolus regnaverat, & hunc locum quaſi ſui juris occuparat, in ordinem redegiſſet. De projectiſſima Thomæ *Stafford* audacia, qui cum pauculis Gallis, ut magnis excideret auſis, hoc caſtrum, regnante Maria, ex improviſo cœpit, biduumque tenuit, nihil attinet dicere, nec de *Sherleis* nobili Gallo, qui illum comitatus, reus læſæ majeſtatis pro Tribunali peractus erat, licet exterus, *quod contra Legeantiæ ſuæ debitum fecerit*, pace inter Angliæ & Franciæ regna tunc vigente. Notiora hæc ſunt quam ut meis ſcriptis poſſint innoteſcere. Operæpretium tamen videatur annotare uberrimam, & quæſtuoſiſſimam hic in ſubjecto mari Halecum (ſive Leucomenidarum, aut Chalcidum, ſi ita mavis) piſcaturam, Hollandos, & Zelandios exercere, cum veniam prius veteri inſtituto ex hoc caſtro impetraverint. Veniam enim piſcandi ſemper conceſſerunt Angli, honore ſibi reſervato, utilitate vero exteris quaſi per deſidiam reſignata. Incredibile enim fere eſt, quantam pecuniæ vim ex hac in noſtro littore piſcatura Hollandi ſibi corrogant. Haleces hæ (ignoſce quæſo ſi paucis divini erga nos beneficii extra ordinem meminero) tempore quo proavorum ſeculo tantum ad Norwegiam ſua quaſi ſtativa habuerunt, noſtro Britanniam noſtram non ſine divino conſilio, numeroſis examinibus quotannis circumnatant. Circa ſolſtitium æſtivum ex alto littora Scotiæ petunt, quo tempore quia pinguiores ſunt ſtatim divenduntur. Inde Anglica littora adeunt, & ab Auguſto medio ad Novembrem optima & uberrima eorum eſt captura à *Scarborrough* uſque ad Tamiſis oſtium. Poſtea aliqua vehementiori procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Chriſti uſque natalitia ſe piſcantibus offerunt, hinc Hiberniam utrinque pernatantes in Septentr. Oceanum, circumnavigata Britannia, ſe transferunt, & ad Iunium quaſi ſubſiſtunt, & poſtquam ibi fœtificavere, immenſo agmine regrediuntur. Hæc autem dum ſcribo ſubit mihi in mentem quod apud S. Ambroſium quondam legi, *Piſces ex plurimis locis à diverſo ſinu maris innumeri, velut communi conſilio convenientes, conjuncto agmine flatus Aquilonis petunt, & ad illud Septentrionalium mare partium quadam naturæ lege contendunt. Dicas ſi aſcendentes videas, Rheuma quoddam eſſe, ita proruunt fluctuſque perſecant per Propontidem in Euxinum Pontum violento impetu profluentes.* Sed ad rem jam ſe recipiat oratio.

Vide Dier. 144. Halecum quæſtuoſa piſcatura.

Hexameron lib. 5. cap. 10.

Teiſe. fl.

Robbin Hoods Bay.

Dunum.

Duneſley.

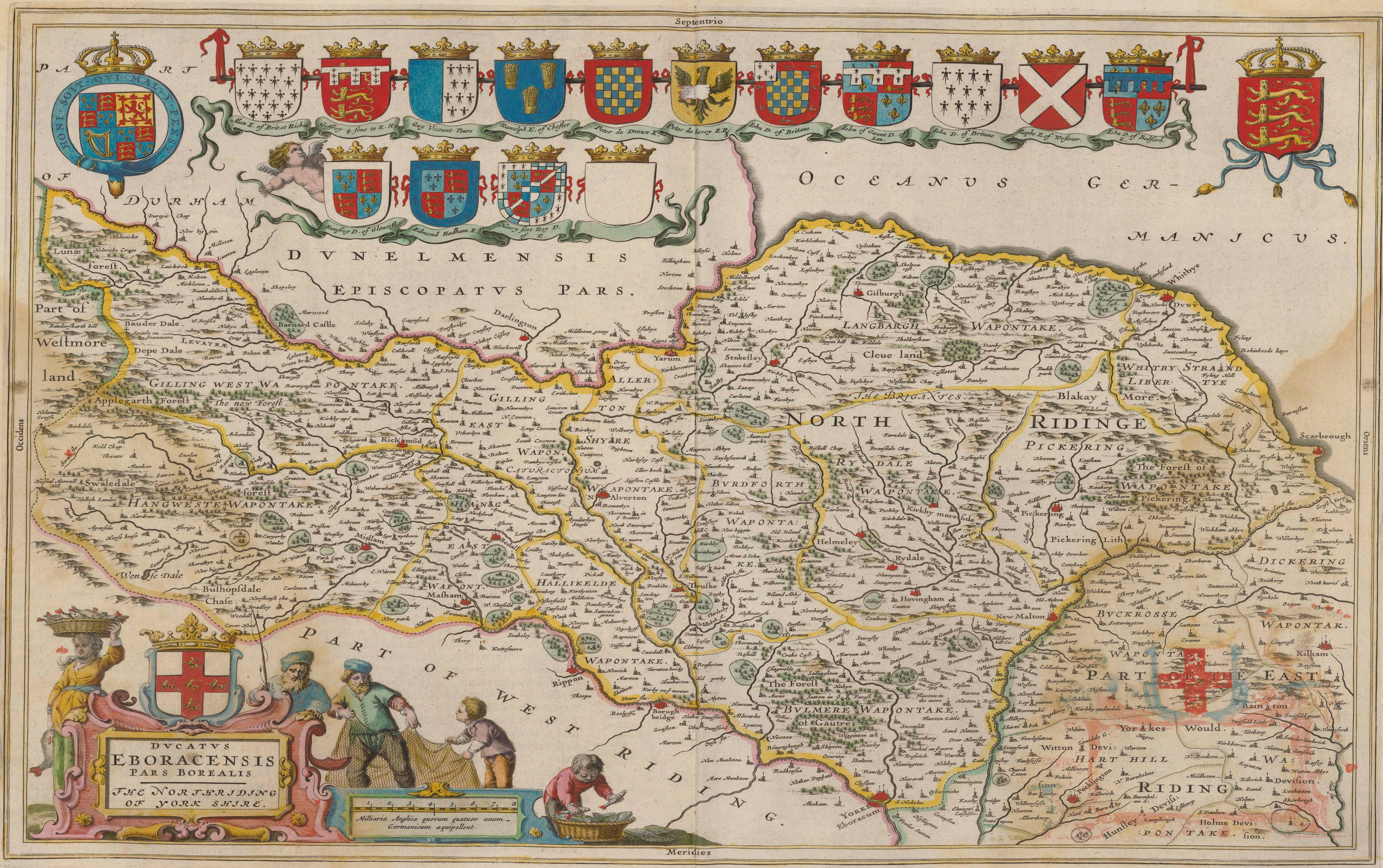
Whitby.

Inflectitur inde littus cautibus præciſum uſque ad *Teiſe* fluvium, ſinuſque circumducto littore efficitur plus minus mille paſſ. patens, quem à nominatiſſimo exlege Roberto *Hood*, *Robbin Hoods Bay* vocamus. Illum enim (Richardo Primo regnante) floruiſſe author eſt Ioan. Major Scotus, à quo prædonum principis & prædonis mitiſſimi elogio honeſtatur. Inde DVNVS SINVS, à Ptolemæo memoratus, ſtatim refugiente utrinque littore oſtenditur, cui *Duneſley* viculus adſidet, & huic contiguum *VVhitby*, Saxonice Sꞇꞃeaneſ-heale, quod Beda *Sinus Phari* interpretatur. Nec illam interpretationem in quæſtionem vocare libet, quamvis noſtra lingua adeo referat *Sinum ſalutis*, ut hunc ipſum fuiſſe *Salutarem ſinum* dixerim, niſi apud Geographum ſitus aliud perſuaderet. Lapides hic inveniuntur, ſerpentium in ſpiram revolutorum effigie, naturæ ludentis miracula, quæ, ut inquit ille, Natura cum veris & ſeriis negotiis quaſi fatigata, ludendo efformat. Serpentes olim fuiſſe crederes, quos lapideus cortex intexiſſet. Hildæ autem precibus adſcribit fama, tanquam illa commutaſſet, quæ primitiva Saxonum Eccleſia, ſacerdotum tonſuræ, & Paſchatis juxta Romanum ritum celebrationi pro viribus obſiſtebat, Synodo his de rebus anno DCLXIIII habita in Monaſterio ſuo, quod hoc in loco poſuerat, & cui ipſa prima præfuit. Cujus etiam ſanctitati adſcribitur, quod anſeres illi immanſueti qui hiberno tempore ſe conferunt gregatim ad lacus, & fluvios in Auſtralibus partibus non congelatos, dum ſuper quoſdam adjacentes hic agros tranſvolant in terram non ſine ſumma omnium admiratione

Serpentes lapidei.

Hildæ.

Anſeres deciden-tes.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Ducatus
Eboracensis
Pars Borealis
The North Riding of York Shire.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Germanicum æquivallent
Oceanus Germanicus.
Dunelmensis Episcopatus Pars.
Part of Durham
Part of Weltmore land.
North Ridinge
Part of West Riding.
Part East Riding
Langbargh Wapontake.
Gilling West Wapontake.
Hangweste Wapontake
Bulmere Wapontake.
Pickering
Whitby Strand Liberty
Darlington
Richmond
Yarum
Gisburgh
New Malton
Helmeley
Rippon
Scarbrough
Whitbye
Midlam
Masham
Alverton
York Eboracum

ratione subito decidunt. Quod non retulissem nisi à plurimis fide dignis accepissem. Qui autem à superstitiosa credulitate alieni, hoc ad vim hujus soli abditam & dissensum latentem inter hoc solum, & illos anseres, ut inter lupos & bulbos scyllæ referunt. Hujusmodi enim consensus & dissensus latentes, quos Sympathias & Antipathias dicunt, propter conservationem, providam naturam rebus quamplurimis indidisse nemo non agnoscit. Edelfleda Oswini regis filia amplissimis redditibus hoc postea adauxit, ubi & patri justa solvit. Sed demum Danicæ deprædationis tempestas omnino evertit, & quamvis Serlo Percius instaurarit, cum statim à Normannorum adventu eidem præficeretur: nunc tamen antiquæ dignitatis vix tenue præ se fert vestigium. In proximo, prærupto in colle, inter duos tamen colles editiores ad mare, Wadæ Ducis Saxonici castrum fuisse ferunt, qui in illa confusa Nordanhumbrorum anarchia, & regulorum laniena, inita cum Ethelredi regis percussoribus societate, Ardulphum regem aperto Marte ad *Whalley* in agro Lancastrensi lacessivit, sed fortuna adeo adversa, ut suis profligatis, ipse sibi fuga consuleret, posteaque morbo absumptus vitæ fabulam peregit, & hic in colle inter duo saxa solida septem plus minus pedes alta tumulatur, quæ cum undecim pedibus distarent, illum gigantea fuisse mole non dubitant affirmare. Iuxta longo post tempore castrum posuit Petrus de *Malo-lacu*, quod quasi gratia, venustateque plenum esset, *Moult-grace* Gallice nominavit (ut in historia Mealcensi legimus) sed cum circumvicinis gravissimum esset jugum; populus penes quem usus loquendi, mutata litterula *Moultgrave* dixerunt, quo nomine, licet nominis ratio minus sit nota, omnibus innotescit. Petrus hic de *Malo-lacu* vulgo *Mauley* dictus, ut in hoc curiosis satisfaciam, è Pictonibus Galliæ oriundus Roberti de *Turnham* unicam filiam regnante Richardo Primo in matrimonium duxit, cujus jure offertissimam hic adiit hæreditatem, cui septem Petri Domini de *Malo-lacu* suo ordine successerunt, qui pro insignibus areola nigra transversa, sive *Benda*, in aureo clypeo usi sunt, verum cum septimus sine sobole fatis concessisset, per ejus sorores hæreditas inter equestres familias Salvainorum & Bigotorum partita erat.

Sympathiæ & Antipathiæ.

Wada Dux ad quem Wadorum familia ortum refert.

798. Wadesgrave.

Moulgrave castle. Barones de Malo-lacu.

Prope hunc locum, & alibi in hoc littore repertum est Succinum nigrum, sive *Geate*, Gagatem aliqui esse existimant, quem inter rariores lapides, gemmasq; habuerunt veteres. Enascitur vero inter cautes ubi rimis dehiscunt, & priusquam expoliatur, colore est subrufo, & æruginoso, expolitum autem vere est, ut inquit Solinus, nigro-gemmeus. De quo Rhemnius Palemon è Dionysio,

Geate. Gagates.

Alii sunt, qui carbonem nostrum fossilem Gagatem esse credunt.

Præfulget nigro splendore Gagates.
Hic lapis ardescens austro perfusus aquarum,
Ast oleo perdens flammas, mirabile visu
Attritus rapit hic teneras seu succina frondes.

Et Marbodæus in suo de Gemmis libello,

Nascitur in Lycia lapis, & prope gemma Gagates,
Sed genus eximium fœcunda Britannia mittit,
Lucidus & niger est, levis & levissimus idem:
Vicinas paleas trahit attritu calefactus,
Ardet aqua lotus, restinguitur unctus olivo.

Audi etiam Solinum: *Gagates in Britannia plurimus, optimusque lapis, si colorem requiras, nigro-gemmeus, si qualitem, nullius fere ponderis, si naturam, aqua ardet, oleo restinguitur, si potestatem, attritu calfactus applicita detinet.*

A *Whitby* recedunt in Occasum littora, quibus adjacet *Cliveland*, à clivis, ut videtur, nomine accepto, (quos *Cliffes* nostra lingua vocamus) Montes enim clivosi passim per hanc latera trahunt, ad quorum radices regio in fertiles campos æquatur.

Cliveland.

In littore *Sken-grave* viculus multiplici piscium captura lætatur, ubi & hominem marinum ante septuaginta annos captum per aliquot dies crudis piscibus vescentem ferunt, sed qui captata oportunitate ad suum evasit elementum. Cum sopitis ventis placidissima sit maris malacia & aqua quasi in planitiem strata silet, sæpenumero subito longe hic exauditur horrendus quasi gemitus, quo tempore piscatores non audent in altum provehi, qui pro suo captu credunt Oceanum immanem esse belluam, & tunc famelicam importunius corpora humana quæ devoret, efflagitare. Sub *Sken-grave* sedet *Kilton*, castrum vivario inclusum, olim inclytæ familiæ *Thwengorum*, quorum patrimoniũ ad Barones de *Lumley*, *Hiltonium*, & *Daubeneium* descendit: huicque fere contiguum *Skelton* castrum adsidet antiquæ familiæ Baronum de *Brus*, qui originem trahunt à Roberto *Brus* Normanno. Ille duos habuit filios, Adam Dominum de *Skelton*, & Robertum Dominum *Vallis Anandiæ* in Scotia, à quo stirps regia Scotorum, Petrus vero *Brus* quintus Dominus de *Skelton* sine sobole obiit, & sorores hæredes reliquit. Agnetem nuptam Waltero de *Falconberg*, Luciam Marmaduco de *Thweng*, à quo Baro de *Lumley*, Margaretam Roberto de *Roos*, & Laderinam Ioanni de *Bella-aqua*, viris eo seculo magni honoris & existimationis: posteri Walteri de *Falconberg* diu floruerunt, tandem vero per fœminam possessiones ad Guilielmum *Nevil* descenderunt, quem bellica virtus illustravit & Rex Edwardus Quartus Comitis Cantii titulo ornavit. Filiæ autem ejus I. *Coigniers*, N. *Bedhowing*, & R. *Strangwayes* datæ fuerunt in matrimonium.

Homo Marinus.

Kilton.

Skelton. Bruis de Skelton.

Barones Falconberg.

Prope *Hunt-cliffe* autem in littore, recedente æstu, scopuli eminent, ad quos Phocæ, quas nos *Seales* contractius (ut aliqui volunt) pro *Seaveale*, id est, *vituli marini*, agminatim se conferunt, ut dormiant & apricentur, in quo scopulo littori proximo unus quasi procubitor excubat, cumque aliquis accedat, vel saxo dejecto, vel se cum sonitu in aquis devoluto, cæteris signum dat, ut sibi consulant, & undis se committant. A viris sibi maxime metuunt, quos insequentes cum aqua sint destituti rejecto posterioribus pedibus quasi arenæ & grumorum turbine sæpe repellunt, à fœminis minus timent, adeo ut qui eos capere velint, muliebri veste se induant. Eadem ora inveniuntur lapides flavescentes, rubescentes, & nonnulli salsa quadam materia incrustati, qui ex odore & gustu calchanthum, nitrum, & sulphur promittunt, nec non plurimus pyrites ærei coloris.

Iuxta ad *Huntly Nabb* littus, quod longo tractu jacuit apertum, in cautes celsius surgit, & sparsim

sim ad earum radices jacent saxa, varia magnitudine tam affabre Sphærica figura à natura efformati, ut globi artificis manu in majorum tormentorum usum tornati videantur. In quibus effractis inveniuntur serpentes saxei suis spiris revoluti, sed qui plerique capitibus destituti. *Wilton* castrum quondam *Bulmerorum* inde conspicitur, & supra ad *Dobham* in Oceanum *Tesis* fl. se evolvit, cum plures rivos hospitio susceperit & novissime anonymum juxta *Yarum* mercatu suo notum, qui *Stokesley* irrigat emporiolum, quod ad inclytam familiam de *Eure* jam diu spectavit. Sub quibus *Wharlton* castrum quondam Baronum *Meinill* & *Harlsey* familiæ *Hothom*, nec non postea *Strangwaies*, cum vetustate jam colluctantur.

Lapides globosi. Wilton. Yarum. Stokesley. Wharlton.

Tesis quod dixi ostium, navigantibus olim suspectum, jam tuta statio deprehenditur, & ad tutum accessum indicandum utraque in ripa Phari nostra memoria sunt constitutæ. Ad quartum ab hoc ostio milliare *Gisburg* editius sedet, nunc exiguum oppidum, sed cui dum stetit, magnæ gloriæ fuit Monasterium perpulchrum & opulentum, quod à Roberto de *Brus* loci Domino circa annum Salutis MCXIX constructum fuit, commune sepulchrum nobilibus in hoc tractu, & Gualterum de *Hemingford* historicum non ineruditum produxit. Locus sane hic eximius & qui cum Puteolis Italiæ amœnitate, grata varietate, & raris naturæ dotibus contendat, quos tamen salubritate longe superat. Aer interjectu montium, qua mare hybernat, mollitur, solum fœcundum, gramine lætum magnam anni partem blandos flores effundit, venisque metallicis & terra aluminosa colore vario, sed præcipue ochræ & ferruginis, è qua alumen optimum & calchanthum excoquere jam incœperunt, opulente abundat. Quod singulari solertia primus deprehendit ante paucos annos eruditus naturæ venator Cl. Eques auratus Tho. *Chaloner* (cujus curæ Britanniæ delitias Henricum Principem filium suum Rex noster maximus commisit) cum observasset folia arborum hic magis quam alibi subvirere, quercus late diffusas non altas radices agere, quibus plurimum roboris & parum succi, solum argillaceum, variisque coloribus, albicans scilicet, subflavum, & cæruleum nunquam gelu constringi, & nocte sublustri in semitis vitri instar emicare. *Ounsbery Topping* mons præceps & totus virens haud procul assurgit præalta specula longe spectabilis, qui & navigantibus pro indicio, & vicinis est pro prognostico: quoties enim culmen nube circumfunditur, plerunque pluvia subsequitur, è vasto saxo prope verticem fons oculis affectis salutaris effluit; & hinc gratissimo spectaculo valles reductæ, colles herbidi, prata virentia, pascua læta, arva frugifera, rivuli piscosi, portuosum *Tesis* fluminis ostium, littora aperta sine inundationis periculo, mareque velivolum despectantur. *Kildale* huic subest, Perciorum Comitum Northumbriæ castrum. Magisque ad Ortum *Danby*, quod à *Brus* etiam per *Thwengos* ad Barones *Latimeros* devenit, à quorum hærede nati fuerunt *Willoughbæi* Barones *Broke*. Verum hoc *Danby* cum aliis possessionibus Nevillis divenditum, è quibus Georgius *Nevill* ab Henrico Sexto ad Parlamenta nomine Domini *Latimer* inter Barones evocatus fuit, in cujus sobole ad nostra usque tempora permansit hæc dignitas. Nihil aliud est quod hic adnotem, nisi Baronem de *Meinill* nonnulla prædia hoc in agro de Archiepiscopis Cantuariensibus tenuisse, pro iisdem *Coignieros*, & *Strangwaies*, & alios, qui ab iis prognati sunt, ad obsequia, & servitia militaria Archiepiscopis præstanda astrictos esse. Cumque ex Prærogativa, *Rex Angliæ* (Prærogativæ verbis utor) *habebit custodiam omnium terrarum eorum, qui de ipso tenent in capite per servitium militare, de quibus ipsi tenentes fuerint seisiti in dominico suo ut de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per hujusmodi servitium, dum tamen ipsi tenuerint de Rege aliquod tenementum ab antiquo de Corona, ad legitimam ætatem hæredis.* Excipiuntur tamen hæc feoda, & alia Archiepiscopi Cantuariensis, & Episcopi Dunelmensis, *ita ut habeant hujusmodi terrarum custodiam, licet alibi tenuerint de Rege.*

Gisburgh. Alumen, Calchanthum. &c. Ounsbery sive Rosbery Topping. Kildale. Barones Latimer. Historia Cantuariensis. Prærogativæ Reg. 17. Et. 2. Wardship.

Interius ad montes de *Blackamore*, præter vagos rivulos & rapidos torrentes, qui passim convalles sibi vendicant, memorandum nihil occurrit, nisi *Pickering* Lancastrensis patrimonii oppidum non parvum, colli adfixum & veteri castello munitum, ad quod plurimi circumsiti viculi spectant, unde vulgo *Pickering Lith*, *Libertas de Pickering*, & *Forresta de Pickering* (quam Edmundo filio juniori Lancastriæ Comiti Rex Henricus III elargitus est) regio adjacens denominatur. In qua ad Derwentionem *Atton* sita est, quæ nomen fecit præclaræ Equitum familiæ de *Atton* à Dominis de *Vescy* oriundæ, cujus hæreditas per filias inter Edwardum de S. *Iohn Everos*, & *Coignieros* partita. Ab Edwardo autem S. *Iohn* per filiam ad Henr. *Bromflet* magna portio devenit. Qui quidem Henricus vocatus est ad Comitia Parlamentaria his conceptis verbis, quæ non alibi in Parlamentariis submonitionibus occurrunt, *Volumus & vos & hæredes vestros masculos de corpore vestro legitime exeuntes Barones de Vescy existere.* Postea per filiam titulus ille ad *Cliffordos* transivit. Ex altera parte ad quartum à *Pickering* milliare, juxta *Dow* rapidum fluviolum, *Kirkby-Morside* non postremæ sortis mercatus quondam *Estotevillorum* possessio collibus adjacet, unde nomen impositum.

Blackamore. Pickering. Atton. 27. H 6. Bromflet Dominus Vescy. Kirkby-Moreside.

Post hæc ad solem Occidentem *Rhidall* substernitur, vallis læta, amœna, fœcunda, viginti tribus parochialibus ecclesiis ornata, quam *Rhie* fluvius interfecat: *Locus*, ut inquit Newbrigensis, *vastæ solitudinis, & horroris*, priusquam Gualterus *Espec* Cluniacensibus monachis concesserat, & cœnobium fundarat. In hac *Elmesley* sedet, quod *Vlmetum* (si non mihi impono) Beda vocat, ubi Robertus ille de *Roß* dictus *Fursan* castrum construxit, juxta quod *Recall* fl. se sub terram condit. Inferius ipsi flumini *Riton* adsidet, antiquæ familiæ *Percihajorum*, qui *Percyes* vulgo vocantur, antiqua possessio. Inde *Rhius* multorum torrentum aquas secum in *Derwentionem* evolvit, qui irrigat hac in valle *Malton* forum frumento, equis, piscibus, & instrumentis rusticis celebratum, ubi veteris castri radices visuntur, quod olim (ut accepi) ad *Vescios*, amplissimos in his partibus Barones, spectavit. Horum stemma (ut ex Archivis regiis constat) à Guilielmo *Tyson* deducitur, qui Dominus *Maltonæ* & *Alnewici*, in Northumbria in prælio apud *Hastings* contra Normannos cecidit.

Rhidale. Elmesley quæ etiam Hamlak. Malton.

Barones Veſcy

Vnica ejus filia data fuit in matrimonium Ivoni de *Veſcy* Normanno, qui filiam item unicam reliquit Beatricem, quacum Euſtachius filius Ioannis Monoculi nuptias contraxit, qui religioſas ædes regnante Stephano apud *Malton* & *Watton* poſuit. Ejus enim uxor ſecunda Domina fuit de *VVatton*, filia Guilielmi Conſtabularii Ceſtriæ. Euſtachii ex Beatrice filius Guilielmus è materno utero cæſus *Veſcy* nomen ſibi aſſumpſit & inſignia, videlicet Crucem argenteam in rubeo ſcuto. Hic è B. filia Roberti *Eſtotevil* de *Knareſburg* duos progenuit filios, Euſtachium de *Veſcy*, qui Margaretam filiam Guilielmi Regis Scotorum in uxorem accepit, & Guarinum de *Veſcy* Dominum de *Knapton*. Euſtachius pater erat Guilielmi, qui Ioannem ſine prole defunctum, & Guilielmum rebus in Hibernia geſtis clarum progenuit, qui inſignia familiæ in auream parmam cum nigra Cruce commutarunt. Guilielmus vero, cum legitimus filius Ioannes in bello Wallico obiiſſet, Regi Edwardo nonnullas in Hibernia conceſſit terras, ut filius illegitimus, Guilielmus de *Kildare* dictus, paternam hæreditatem adiret, hæredemque inſtituit fiduciarium in uſum filii Antonium *Bec* Epiſcopum Dunelmenſem, ſed parum fidum de *Alnewick*, *Eltham* in Cantio, & aliis terris, quas ſibi intervertiſſe perhibetur. Filius autem hic illegitimus prælio Sterlingenſi in Scotia occubuit. Reciditque titulus tandem ad *Attonorum* proſapiam, cum Guarini *Veſcy* unica filia Margareta enupta eſſet Gilberto de *Atton*. Sed de his ſatis ſuperque, & paulo ante jam dictum.

Veſciorum. inſignia.

Matt. Paris M. S.

Lib. Dunelm.

Newborrow.

Prope hanc vallem *Neuburgus*, cui Guilielmum Neubrigenſem rerum Anglicarum ſcriptorem doctum & diligentem debemus, nunc habitatio eſt familiæ claræ de *Bellaſiſe* ex Epiſcopatu Dunelmenſi oriundæ, & *Bellelanda* vulgo *Biland*, duo celeberrima monaſteria floruerunt, quæ Rogerus *Mowbray* poſuit, & dotavit. *Mowbrajorum* horum familia, ſi qua alia, potens, nobilis, & opulenta fuit, & latifundia ampliſſima cum caſtellis *Slingeſby*, *Threſk*, aliiſque in hoc tractu poſſedit. Originem hujus proſapiæ ſi quæris, uno verbo expediam. Cum Rogerus de *Mowbray* Northumbriæ Comes, & R. * *Grande-beoſe*, ob perfidiam omnibus poſſeſſionibus exuti eſſent, Rex Henricus Primus Nigello de *Albenie* ex eadem familia, qua *Albeneii* Arondelliæ Comites, viro ſummo loco inter Normannos nato, qui Guilielmo *Rufo* ab arcu erat, maximam earum partem contulit, adeoque ditavit, ut in Anglia CXL, in Normannia CXX, *feoda militaria* teneret. Iuſſit etiam, ut Rogerus ejus filius *Mowbraii* nomen aſſumeret, à quo *Mowbraii* illi Nottinghamiæ Comites, & Norfolciæ Duces ſunt procreati. Ad hos etiam *Mowbrajos Gilling* caſtrum adjacens olim ſpectavit, nunc vero ad familiam illam antiquam & claram, quæ à pulchro capillitio *Fairfax*, id eſt, *Pulchricoma*, nomen accepit, *Fax* enim priſcis Anglis crines vel capillos denotat, unde illi Cometam, ſive ſtellam crinitam *Faxed ſtarre*, ut locum, de quo ante dixi, *Haly-fax*, à ſacris crinibus vocarunt.

Biland.

Mowbrajorum familia.

* Alibi De Fronte bovis vocatur.

Reg. Monaſt. de Fontibus.

Gilling-caſtle.

Fair-fax. Fax.

Faxed ſtarre.

Deinde ad Auſtrum *Calaterium nemus*, vulgo *The Foreſt of Galtres*, ſubjacet, arboribus alicubi opacum, alicubi uliginoſa planitie madeſcens: hodie equorum ſolenni curſu, in quo victori equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Vix enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina undique confluat, & quantis depoſitis pignoribus de equorum velocitate concertetur. In hoc nemore *Creac* cernitur, quod Egfridus Nordanhumbrorum Rex anno DCLXXXIIII, cum tribus in circuitu milliaribus S. Cuthberto elargitus eſt, per quem ad Dunelmenſem eccleſiam devenit. Vix quarto hinc milliari *Sherry-hutton* ſummæ elegantiæ caſtrum à Bertramo de *Bulmer* extructum, & à Radulpho *Nevill* primo Weſtmorlandiæ Comite reſtauratum, inter nemuſcula amœniſſime ſedet, cui vicinum eſt *Hinderskell* caſtellum conſtructum à Baronibus de *Greyſtocke*, aliis à fontium ebullientium multitudine * *Hunderd-ſkell* dictum.

The Foreſt of Galtres.

Equorum decurſus ſolennis.

Creac.

Sherry-hutton.

Hinderſkell.

* Centum fontes.

Poſt montes ad Occaſum, ubi in planitiem, & lætiores campos regio denuo ſe explicat, *Alverton-ſhire*, vulgo *North-Alerton*, regiuncula *Wisko* fluviolo irrigata jacet, nomine à *North-Alverton* oppido ſumpto, olim Ealfertun, quod nihil eſt niſi platea longior: ſed nundinis boariis feſto S. Bartholmæi, omnium quæ hactenus vidi, frequentiſſimum. Guilielmus Rufus Rex hoc eccleſiæ Dunelmenſi cum agro adjacenti donavit, cujus Epiſcopis plurimum debet. Caſtrum enim Guilielmus *Comin*, qui Dunelmenſem ſedem vi occupavit, conſtruxit, nepotique ſuo conceſſit, quod nunc quodammodo diſparuit, & qui ſubſequuti ſunt epiſcopi, immunitates quaſdam indulſerunt. Libro enim Dunelmenſi legitur, *Hugo de* Puteaco, *Dunelmenſis epiſcopus, oppidum firmavit, impetrato à rege ut inter caſtra adulterina, quæ tunc ſparſim per Angliam deſtrui jubebantur, hoc ſolum privilegium integritatis obtineret; quod Rex tamen poſtea mandavit everti, & ſolo funditus æquari.* Iuxta hoc, prælium, quod vulgo de *Standardo* dicunt, factum, in quo David Scotorum Rex, qui his regionibus fere ſolitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta ſuorum ſtrage in fugam conjectus erat, ut tum demum juſtæ iræ parentatum exiſtimarint noſtri. Vere enim hoc in bello effectum, quod Radulphus Epiſcopus, dum Anglos oratione ante prælium acueret, dixit, *Multitudo diſciplinæ inſolens ipſa ſibi eſt impedimento, in proſperis ad injuriam, in adverſis ad fugam.* De *Standardo* hoc prælium dictum eſt, eo quod Angli circa vexillum, ſive *Standardum* conglobati primum Scotorum impetum exceperint, ſuſtinuerint, eoſque demum profligaverint. *Standardum* autem hoc erat, ut in antiquis libris depictum vidimus, currus ingens rotis ſuffultus, in quo malus eximiæ altitudinis infixus, in cujus ſummo crux eminebat, & infra crucem vexillum appendebat. Signum autem erat ſummæ expeditionis, & quaſi ſacra ara exiſtimabatur, planeque idem quod *Carrocium* erat Italis, quod nunquam niſi cum de ſumma reurm ageretur, educi licuit.

North-Alverton-ſhire.

Cap. 126.

1137.

Bellum de Standard. Hovedenus.

Standardum.

Carrocium.

In hac etiam regiuncula, *Threſk*, vulgo *Thruſk*, memorandum eſt, quo olim munitiſſimum habuit caſtrum, è quo Rogerus *Mowbray* ſeditionis ſignum ſuſtulit, & Scotorum regem ad patriæ incendium evocavit, cum Henricus II, conſilio parum ſano, ſibi quodammodo ſepulchrum effodiſſet, filium æquata poteſtate regem deſignando. Sed hæc ſeditio ſanguine demum erat reſtincta, & hoc caſtrum funditus everſum, adeo

Threſk.

ut

ut præter vallum nihil castri ibi viderim. Alia etiam seditionis fax, Henrico Septimo regnante, hic exarsit; cum enim vulgus indomitum leve tributum gravissime ferrent, quod à regni ordinibus imperatum, & Rationales, sive Collectores abegissent, protinus, ut fœlix temeritas nunquam invenit modum, in Henricum *Percium* Northumbriæ Comitem qui provinciæ præfuit, hoc in loco irruunt, interficiunt, & Ioanne *Egremond* Duce, arma in patriam, & principem arripiunt; verum paucos post dies pœnas Reipublicæ graves, & justas persolverunt. Hic in proximo sunt *Sourcby*, & *Brakenbak*, vetustæ sane & præclaræ familæ de *Lascelles*, & magis ad Austrum *Sezay*, quondam *Darellorum*, postea *Dawniorum*, quæ equestri dignitate diu floruerunt.

Comes Northumbriæ à seditiosis interfectus.

Lascelles.

Eboracenses Comites & Duces.

Anno 1. Rich. 1. Hovedenus.

Eboracensis provinciæ (post Guilielmum *Mallet*, & Estotevillum unum & alterum è stirpe Normannica, quos hæreditarios Vicecomites fuisse volunt) primus & unicus Comes erat Otho filius Henrici *Leonis* Ducis Bavariæ & Saxoniæ è Matilde filia Henrici Secundi regis Angliæ, qui postea Imperator Augustus salutatus & Otho Quartus appellatus. A cujus fratre Guilielmo altero Matildis filio oriundi sunt Duces Brunswicenses & Lunæburgenses in Germania, qui in hujus cum Angliæ regibus cognationis argumentum, iisdem insignibus, quibus primi reges Angliæ è sanguine Normannico, duobus scilicet leopardis sive leonibus aureis in clypeo rubro utuntur. Longo post tempore Edmundum de *Langley* Regis Edwardi Tertii filium, quintum Eboraci Ducem instituit Richardus Secundus, cui ex altera filia Petri Regis Castiliæ, & Legionis nati sunt duo filii. Edwardus primogenitus patre superstite fuit primum Comes Cantabrigiæ, postea Dux Albæmarlæ, & demum Dux Eboracensis, qui fortiter in prælio ad *Agincourt* in Galliis, nulla suscepta prole vitam profudit. Richardus Secundo-genitus Comes erat Cantabrigiæ, qui ducta in uxorem Anna sorore Edmundi de *Mortuomari* Comitis *Marchiæ*, cui avia itidem erat filia unica & hæres Leonelli Ducis Clarentiæ, Edmundum uxoris fratrem ad regiam dignitatẽ evehere molitus, statim interceptus capite luit, quasi à Gallis corruptus Henrici Quinti vitæ insidiatus fuisset. Richardus ejus filius decimo sexto post anno summa sed improvida Henrici Sexti benignitate in integrum restitutus fuit, *ut filius Richardi fratris Edwardi Ducis Eboracensis, & consanguineus Edmundi Comitis Marchiæ*. Iamque Dux Eboraci, Comes *Marchiæ*, & *Vltoniæ*, Dominus de *VVigmore*, *Clare*, *Trim*, & *Conaght*, tantos spiritus assumsit, ut regnum, quod clandestino malis artibus, de Repub. male administrata quiritando, seditiosos rumores & libellos famosos disseminando, fœdera occulta ineundo, tumultus imo & bella excitando, aliquandiu affectaverat; tandem contra Henricum Sextum in Ordinum conventu publice suo jure postularet; utique qui filius Annæ *Mortuomariæ* sororis & hæredis Edmundi Comitis Marchiæ, cui genus recta linea à Philippa filia & unica hærede Leonelli Ducis Clarentiæ filii tertii Regis Edwardi Tertii; & igitur liberis Ioannis Gandavensis, qui quartus erat Edwardi Tertii filius jure optimo in regni successione præferendus. Cui cum responsum esset, regni proceres, ipsumque Ducem in regis fidem jurasse, regnum Parlamentaria authoritate Henrico Quarto & ejus hæredibus delatum & confirmatum fuisse, Ducem autem ipsum, qui jus à Duce Clarentiæ vendicat, Digma sive *Arma* Ducis Clarentiæ nunquam sibi assumpsisse, & Henricum Quartum regnum jure ab Henrico Tertio repetito occupasse. Hæc ille facile elusit. Iusjurandum scilicet illud Regi ex jure humano factum neutiquam præstandum, cum contra veritatem & justitiam fuerit, quæ sunt ex jure divino, haud opus fuisse authoritate Parlamentaria ad regnum Lancastrensibus deferendum, neque ipsos hoc voluisse, si quo jure niterentur; ab *Armis* Ducis Clarentiæ, quæ sibi jure competerent, perinde ac à regno vendicando consulto eo usque abstinuisse: jus autem illud ab Henrico III repetitum commentum esse ridiculum ad injuriam velandam, & nulli non explosum. Hæc licet pro Eboracensi Duce exploratissimi erant juris, prudenti tamen consilio ad imminentium periculorum remedium ita temperata res est, ut Henricus Sextus ad vitam regno uteretur frueretur, Richardus Dux Eboracensis regni hæres & successor designaretur, interposita cautione, ut neuter in alterius perniciem quicquam moliretur. Sed eo usque ambitio Ducem statim præcipitem egit, ut dum spes suas anteire pararet, exitiabile illud bellum inter Lancastrensem & Eboracensem familiam Albæ & rubræ rosæ symbolis distinctum concitarit. Quo ipse mox ad *Wakefeldiam* occubuit; Henricus Sextus quater captus, tandem regno & vita spoliatus fuit: Edwardus Comes *Marchiæ* Richardi filius regnum obtinuit, eodemque deturbatus, denuo recuperavit (sic fortuna inconstans & ludibunda attollendo & premendo sibi ludos facit) regii sanguinis Principes plurimi, & proceres splendidissimi è medio sublati, hæreditariæ illæ & opulentæ Regum Angliæ in Gallia provinciæ amissæ, Hibernia neglecta & efferata, opes regni omnino accisæ, & misellus populus nullo non calamitatum genere obrutus. Edwardus autem solio confirmatus & ejus nominis in Regum serie Quartus Richardo filio secundo Ducatus Eboracensis titulum contulit, qui cum Rege fratre à Richardo tyranno patruo tenella ætate fuit extinctus. Dein Henricus Septimus filio suo juniori, qui postea Henrici Octavi nomine in Angliæ Regem inauguratus, eundem concessit. Et nuperrime Rex Iacobus Carolum filium secundo-genitum, quem antea in Scotia Ducem *Albaniæ*, Marchionem *Ormondiæ*, Comitem *Rossiæ*, & Baronem de *Ardmanoch*, creaverat, Ducem Eboracensem, ut ad formulam loquar, *per gladii cincturam, cappæ & circuli aurei impositionem in capite, & traditionem virgæ aureæ investivit*, cum ipsum & undecim ex splendidissimis familiis pridie in Equestrem, quam *Balnei* vocant, dignitatem rite cooptasset.

Duces Brunswici.

Parlam. 10. H. 6.

Ex Rotulis Parlamenti 39. H. 6.

Bellum inter Lancastrenses & Eboracenses sive Rosam Rubram & Albam.

1604.

Numerantur in hoc Comitatu parœciæ 459, *quibus subsunt plurimæ capellæ etiam magnis parœciis incolarum multitudine adæquandæ.*

RICHMOND-SHIRE.

Hujus agri pars reliqua, quæ Solstitialem Occasum spectat, & late patet, *Richmond-shire*, sive *Richmount-shire* vocatur, nomine facto à castro quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes exstruxerat, cui Guilielmus Normannus victor, hunc agrum qui prius Edwini Angli erat, hoc brevi diplomate donavit, *Ego Guilielmus cognomine Bastardus, Rex Angliæ, do & concedo tibi nepoti meo Alano Britanniæ Comiti, & hæredibus tuis in perpetuum omnes villas, & terras quæ nuper fuerunt Comitis Eadwini in Eborashira, cum feodis Militum, & aliis libertatibus, & consuetudinibus, ita libere, & honorifice, sicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obsidione coram civitate Eboraci.*

Incisis rupibus, & montosa collium eminentia hæc regio fere tota eminet, quorum convexa sunt alicubi satis herbida, radices, convallesque non omnino infrugiferæ. Montes vero ipsi plumbo, carbone fossili, nec non ære gravidi. In Edwardi enim Quarti *Charta* mentio habetur de *Minera* sive fodina *Cupri*, juxta ipsam Richmondiam urbem. Sed avaritia, quæ mortales etiam ad inferos agit, in hos montes, nescio an difficiliori evectione deterrita, minus penetravit.

Æs, plumbum, & carbo fossilis.

Quod in montium autem summitatibus, ut etiam alibi, lapides nonnunquam fuerint reperti cochleas marinas, & alia aquatilia referentes, si non sint naturæ miracula: refusi in omnem terram sub Noe diluvii certa esse indicia, cum Orosio Christiano historico judicabo. *Refuso* (inquit ille) *sub Noe in omnem terram mari, immissoque diluvio, cum toto orbe contecto, unum spatium cœli esset ac pelagi: deletum fuisse universum genus humanum paucis in Arca fidei suæ merito ad substituendam originem reservatis, evidentissime veracissimi scriptores docent. Fuisse tamen etiam illi contestati sunt, qui præterita quidem tempora, ipsumque auctorem temporum nescientes, tamen ex indicio & conjectura lapidum, quos in remotis montibus, conchis & ostreis scabros, etiam sæpe cavatos aquis visere solemus, conjiciendo didicerunt.*

Cochleæ lapideæ.

Qua Lancastrenses attingit hæc regio, inter montes adeo vasta, solitaria, squallentia, & muta sunt omnia, ut quosdam rivulos hac reptantes, *Hell-becks*, quasi rivulos infernales sive Stygios dixerint finitimi, præcipue ille ad fontes *Uri* fluminis, qui uno saxo pro ponte conjunctus tam profunde defluit, ut despectantibus horrorem incutiat. Securaque sunt hoc tractu cubilia capris, damis, & cervis, qui hic visuntur magnitudine sua, & ramosis cornibus spectatissimi.

Hel-becks.

Urus flu. jam sæpe dictus hic ex montibus Occiduis decidit, primumque vallem *Wentsedale* gregibus satis repletam plumbique alicubi feracem, mediam stringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus est, ab Austro fluviolo *Baint* augetur, qui è stagno *Semar* magno cum murmure evolvitur. Ad ipsos vero confluentes, ubi tuguriola sunt pauca, quæ à ponte quo primum *Urus* calcatur, *Baintbrig* vocant, olim præsidium fuit Romanorum, cujus & reliquiæ hodie supersunt. In colle enim, quem à Burgo *Burgh* nunc dicunt, radices antiqui munimenti, quod quinque plus minus jugera complexum, & sub eo ad Ortum plurima habitationis vestigia extant. Ubi inter alia multa Romanæ vetustatis argumenta, nuper hoc fragmentum antiquæ inscriptionis pulcherrimo charactere, cum Victoria alata eandem sustentante, vidimus.

Went-sedale.

Bracchium.

IMP. CÆS. L. SEPTIMIO
PIO PERTINACI AVGV.--
IMP CÆSARI. M. AVRELIO A-
PIO FELICI AVGVSTO----
- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

Getæ nomen erasum.

BRACCHIO CÆMENTICIVM--
VI NERVIORVM SVB CVRALA
SENECION AMPLISSIMI--
OPERI L. VISPIVS PRÆ--
------------ LEGIO. ------------

Hinc conjicere licet, munimentum illud ad *Burgh* BRACCHIUM olim fuisse dictum, quod antea cespititium fuerat, tunc cæmentitio opere fuisse constructum, & Cohortem Sextam Nerviorum ibi in præsidio egisse, qui sua etiam æstiva habuisse videantur in edito illo colle vallato proximo, quem nunc *Ethel-bury* vocant. Nec ita pridem eruta fuit Aurelii Commodi Imp. statua, qui (uti habet Lampridius) ab adulatoribus BRITANNICUS cognominabatur, cum Britanni Imperatorem etiam contra eum eligere voluissent. Tunc posita hæc statua videatur, cum ille immodicus sui æstimator eo vesaniæ processerit, ut Herculem Romanum Iovis filium se dici jusserit. Est enim Herculis habitu efformata, & dextra clava armata, cui suberat, ut accepi, hujusmodi mutila, & lacunis interrupta descriptio, quæ male descripta, & priusquam huc accessi, perierat.

Bracchium.

Commodi Imp. statua.

------------ CÆSARI AVGVSTO
MARCI AVRELII FILIO
- - - - - - - - - - - - - - - -
SENIONIS AMPLISSIMI
VENTS PIVS.

Extabat hæc in *Nappa* ædibus turritis, & præcipua sede *Medcalforum*, quæ numerosissima totius Angliæ familia his temporibus censetur. Christophorum etenim *Medcalfe* virum equestris dignitatis, & familiæ hujus primum, trecentis equitibus ejusdem familiæ, & cognominis, eodem amictu stipatum, cum Comitatus Vicecomes nuper esset, Iusticiarios *Assisarum* excepisse, Eboracumque deduxisse accepimus. Hinc citus defertur *Urus*, cammaris fluviatilibus abundans ex quo C. *Medcalfe* nostra memoria id genus piscium ex Australi Angliæ parte huc detulerit: & inter duas rupes, unde *Att-scarre* loco nomen, præceps volvendo devehitur, non longe *Bolton*, Baronum de *Scrope* antiqua sede, & castro magnifico,

Nappa. Medcalforum numerosa familia.

Crey fishes.

Bolton castle. Barones le Scrope.

fico, quod Richardus Dominus *Le Scrope* & Angliæ Cancellarius ſub Richardo Secundo maximis impenſis conſtruxit. Iamque in Orientem Solem ſe agens, *Midelham* oppidum adit, cujus *honorem*, ut in Nevillorum Genealogia legimus, Alanus Richmondiæ Comes fratri juniori *Rinebaldo contulit, cum omnibus terris, quæ ante eorum adventum ad *Gilpatrick* Danum ſpectarunt. Hujus è filio Radulpho nepos, Robertus *Fitz-Ralph* dictus, *Wentſedale* etiam omnem à Conano Britanniæ, & Richmondiæ Comite dono accepit, & ad *Midleham* caſtrum firmiſſimum excitavit, Ranulphus ejus filius monaſteriolum Canonicis ad *Coverham*, *Corham* nunc contracte dicunt, in *Coverdale* poſuit, ejuſque filius Ranulphus ſuſcepit Mariam filiam, quæ Roberto Domino *Nevill* enupta, in *Nevillorum* familiam hanc hæreditatem ampliſſimam quaſi dotale patrimonium ſuis nuptiis tranſtulit. Qui quidem Robertus *Nevill* cum numeroſam prolem ex uxore ſuſcepiſſet, ignotus in adulterio deprehenſus, & ab adulteræ marito in vindictam genitalibus mutilatus, brevi vi doloris expiravit.

Midleham.

*Ribaldus aliis.

Domini de Midleham.

Genealogia antiqua. Coverham.

Vrus deinde, poſtquam paucula permenſus fuerit milliaria, *Iervis* ſive *Iorvallenſe*, monaſterium nunc in ruinas redactum, poſtea *Maſham* reſpergit, quæ fuit *Scroporum* de *Maſham*, qui ut è ſtirpe *Scroporum* de *Bolton* progerminarunt, ita denuo in eandem conjugio inſiti fuerunt. Ad alteram autem fl. ripam, ſed magis introrſum, *Snath* ſedet Baronum de *Latimer* primaria habitatio, qui clarorum natalium ortum duxerunt à G. *Nevill* filio minori Rad. *Nevill* primi Comitis Weſtmorlandiæ, qui hunc titulum honorarium ab Hen. Rege ejus nominis Sexto accepit, cum antiquior *Latimerorum* familia in fœmina deſiiſſet, perpetuaque ſucceſſione ad noſtra uſque tempora floruerunt. Cum maſcula prole poſtremi Baronis deficiente, lautiſſima hæreditas inter ejus filias erat diviſa, quæ in *Perciorum*, *Ceciliorum*, *D'anverſorum*, & *Cornwallis* familias enuptæ fuerunt. Nec alios locos hac in parte memoratu dignos prætervehitur *Vrus*, niſi *Tanfeld*, habitationem olim *Gerneganorum* equitum auratorum, à quibus ad *Marmionos* deſcendit, quorum ultimus Amiciam hæredem reliquit, uxorem ſecundam Ioannis Domini *Grey* de *Rotherfeld*, , cujus duo liberi adſumpto cognomine *Marmion*, matri ſucceſſerunt, alterque unicam filiam & hæredem reliquit Eliſabetham, conjugem Henrici *Fitz-Hugh* Baronis inclyti.

Maſham.

Snath. Barones Latimer.

Tanfeld. Marmion. Inq. 6. H. 6.

Swalam deinde à celeritate (ut author eſt Th. Spottus) ſic dictum magno aquarum aſſultu influentem accipit *Vrus*, qui etiam ex Occiduis montibus vix quinq; mille paſſus ſupra *Vri* fontes in Ortum defluit: admodum ſacer antiquis Anglis, quod in eo, uno die cum Angli primum Chriſto initiarentur, pluſquam decem millia virorum præter fœminas, & parvulos à Paulino Archiepiſcopo Eboracenſi vitali baptiſmo feſtiva lætitia fuerunt regenerati. Devehitur hic *Swala* valle utcunque patenti, quæ inde *Swaldale* nominatur, ſatis illa quidem graminoſa, ſed ſylvis indiga, primum per *Marricke*, ubi cœnobium ab *Askis*, qui magni olim fuerunt nominis, extructum, & *Mask*, plumbi feracem. Inde Richmondiam, vulgo *Richmond*, primariam regionis urbem exiguo mœnium circuitu incluſam, ſed perductis ad tres portas ſuburbiis ſatis frequentem profundit, quam Alanus primus Comes, cum *Gilling* villæ, ſive *Manerio* ſuo proximo minus confideret, contra Anglorum & Danorum impetus, quos Normanni hæreditate ſpoliarunt, condidit, hoc nomine quaſi *Divitem Montem* ornavit, mœnibus & caſtro firmiſſimo præmunivit, quod rupi impoſitum ex alto *Swalam* vaſto cum murmure inter ſaxa ruentem potius quam fluentem deſpicit. Erat enim villa illa *Gilling* religione magis ſancta, quam munitione firma, ex quo, in hac (quam Beda *Gethling* vocavit) Oſwius Nordanhumbrorum Rex hoſpitis inſidiis interfectus fuerat, cujus ad cædem expiandam ædificatum erat monaſterium, quod in ſummo honore eſt à majoribus noſtris habitum. Magis ad Septentrionem *Ravenswath* caſtrum ſatis magno, ſed ruentum mœnium ambitu ſe oſtendit, quod Barones ſuos *Fitz-Hugh* dictos ex antiqua Anglorum ſtirpe habuit, qui loci Domini fuerunt ante Normannorum victoriam, & claruerunt uſque ad Henrici VII tempora, magnis poſſeſſionibus ex nuptiis cum hæredibus familiarum illuſtrium de *Furneux*, & *Marmion* locupletati, quæ ad *Fienes* Dominos *Dacre* in Auſtro, & *Parros* per fœminas tandem devenerunt.

Swale fl. Sacer.

Marricke.

Richmond.

Gilling.

Ravenſwath. Barones Fits-Hugh.

Tribus infra Richmondiam mill. paſſ. *Swala* vetuſtam illam urbem præterfluit, quam Ptolemæus & Antoninus CATVRACTONIVM & CATARRACTON dicunt, Beda autem *Catarracton*, & alibi *Vicum juxta Catarractam*, unde à Catarractis nomen illud inditum exiſtimo, cum Catarracta juxta ſit, ſed propius *Richmondia*, ubi occurſantibus ſcopulis per dirupta aquis confractis ruit, ut dixi, potius quam fluit *Swala*. Et cur ille *Vicum* juxta *Catarractam* diceret, ſi ibi non eſſet fluminis Catarracta? Vrbem illis temporibus celeberrimam fuiſſe, ex Ptolemæo colligatur, quod ibi cœleſtis obſervatio facta fuerit: nam & Magnæ Conſtructionis lib. II cap. VI Parallelum quartum & vigeſimum per Britanniæ *Catarractonium* deſcribit, diſtareque ab Æquatore partibus LVII facit, at in Geographicis longiſſimum diem horis XVIII Æquinoctialibus definit, ut juxta ſuum ipſius ϑπλογισμὸν LVIII partib. diſtet. Hodie vero, ut inquit ille, *magnum nil niſi nomen habet*. Viculus enim eſt pertenuis, *Catarricke*, & *Catarrick-bridge* dictus, notus tamen & ſuo ad militarem illam Romanorum viam ſitu, quæ hic flumen tranſit, & rudetis inde diſperſis, quæ nonnullam vetuſtatis faciem præ ſe ferunt, præſertim ad *Ketter-ciks wart*, & *Burghale*, quæ ſunt à ponte paulo remotiora, & magis ad Ortum proxime flumen, ubi magnam molem quatuor quaſi propugnaculis in magnam altitudinem maximo labore aggeſtam contemplati ſumus. Quid olim à Pictis & Saxonibus pertulerit, cum illi Britanniæ urbes ferro & flamma fœdarent, nihil certi habemus; confirmato autem Saxonico imperio, floruiſſe videtur, (licet Beda vicum ubique vocet, donec anno Salutis DCCLXIX ab Eanredo, ſive Beanredo tyranno, qui Nordanhumbrorum regnum convulſit, incenſa deflagravit. Sed & ille ſtatim miſere incendio periit, & CA-

Caturactonium. Catarické.

Catarrick-bridge.

CATARRAC TONIVM è cineribus emicuit. Septuagesimo enim septimo post anno, Etheldredus Rex nuptias cum Offæ Regis Merciorum filia hic celebravit. Nec diu tamen rebus integris stetit, Danica etenim vastitate, quæ subsecuta est, prorsus corruit.

Longo inde tractu, nec inoffensus *Swala* suas ducit aquas non ita procul ab *Hornby* familiæ de *S. Quintino* castro, quod ad *Cognieros* postea devenit, præterque læta pascua, & rusticanas villas nihil vidit, nisi *Bedall* ad alium rivulum influentem, quę Regis Edwardi Primi temporibus suum Baronem Brianum *Fitz-Alan* antiqua nobilitate florentem jactat, utique à Ducibus Britanniæ & Richmondiæ Comitibus ortum, verum deficientibus masculis hæreditas ad *Stapletonos*, & *Greios de Rotherfeld* per filias delata fuit.

Hornby.

Bedal.

Fitz-Alan.

Iam *Swala* Richmondiæ agro relicto, propius ad *Vrum* accedit, ubi *Topcliffe* Perciorum primariam sedem invisit, Taben-clire Marianus vocat, qui Northumbriæ ordines ad parendum Eldredo Visi-Saxoni Edmundi fratri, anno reparatæ Salutis DCCCCXLIX jurejurando interposito se illic obstrinxisse scribit. Ad ipsos vero fluminum confluentes *Mitton* sedet, villula parva, sed non parva cæde signata. Scoti enim anno CIƆCCCXIX, cum pestis Angliam fere exhausisset, huc usque populabundi progressi, non exiguam sacrificulorum nostrorum & rusticorum manum, quam Eboracensis Archiepiscopus sub signis eduxerat, facile profligarunt. Sed ut pedem referamus. A CATARACTONIO via militaris se diffindit, qua in Septentriones ducit per *Caldwel* & *Aldburgh*, quod *vetustum Burgum* patria lingua denotat. Quo nomine olim innotuit non facile conjectarim; urbs magna ex magnis ruinis videatur; juxtaque per *Stanwig* viculum fossa per VIII plus minus milliaria inter *Tesim* & *Swalam* perducta conspicitur. Qua Circium versus ducit, *Bowes* nunc viculus, qui & *Bough* scribitur, ad XII milliare occurrit, ubi superioribus seculis Richmondiæ Comites suum castellulum, vectigal *Thorough-toll* dictum, & furcas habuerunt. Olim vero in Antonini Itinerario LAVATRAS & LEVATRAS nuncupatas fuisse, & distantiæ ratio, & situs ad viam militarem, quæ hic suo aggere conspicua, facile evincunt. Ad antiquitatem autem adstruendam facit saxum antiquum in Ecclesia, quo non ita pridem pro altari usi sunt, cum hac inscriptione in honorem Hadriani Imperatoris,

Topcliffe.

Mitton.

Caldwell.

Aldburgh.

Bowes.

Lavatræ.

IMP. CÆSARI DIVI TRAIANI PARTHICI. Max filio
DIVI NERVÆ NEPOTI TRAIANO. Hadria
NO AVG. PONT. MAXM. - - - - - -
COS. I. - - - - P. P. COH. IIII. F. - - -
IO. SEV.

Hoc etiam fragmentum ibidem effossum;

- - - - - - - -
- - - - - - - -
NOL. CAE
FRONTINVS
COH. I. THRAC.
- - - - -

Imperante Severo, cum Virius Lupus Legatus & Proprætor esset Britanniæ, Cohors prima Thracum præsidium hic egit, cui Balneum (quod etiam Balineum dicitur) restituit, ut patet ex hac Inscriptione quæ hinc *Cunningtoniam* ad ædes clarissimi & eruditissimi viri Roberti *Cottoni* ordinis equestris translata,

Balineum sive Balneum.

DAE. . FORTUNÆ
VIRIVS LVPVS
LEG. AVG. PR. PR.
BALINEVM VI
IGNIS EXVSTVM.
COH. I. THRACVM
RESTITVIT. CV-
RANTE VAL.
FRONTONE
PRÆF. EQ. ALÆ
VETTO.

Pro Deæ. Fortunæ

Hic error illis detrahendus, qui ex hac inscriptione falso descripta dum legeretur BALINGIVM perperam pro BALINEVM; locum BALINGIVM appellatum fuisse opinantur, sed propius spectanti BALINEVM planissime se in saxo exhibet, qua dictione pro BALNEO veteres usos fuisse eruditi norunt, qui minime ignorant, militibus non minus quam aliis Balnea & munditiarum & sanitatis gratia in usu fuisse, qui quotidie priusquam comederunt, eo seculo lavare soliti: nec non balnea publica & privata ubique fuisse tanto luxu instituta, ut *pauper ac sordidus sibi videretur, nisi parietes balnei magnis & pretiosis orbibus refulserint*: in quibus viri fœminæque mixtim lavarunt, licet cum Imperatorum legibus, tum Decretis Synodalibus hoc sæpius prohibitum.

Seneca. Vide pa. 370.

Inclinante Romano Imperio Numerus Exploratorum cum suo Præfecto sub dispositione Ducis Britanniæ stationem hic egit, ut ex Provinciarum Notitia constat, ubi LAVATRES nominatur. Quod vero hujusmodi balinea sive balnea, Lavacra etiam dicta fuerunt, Criticorum aliquis hunc locum LAVACRA pro LAVATRIS nuncupatum pronunciarit; malim tamen ego à rivulo in proximo præterfluente, quem *Laver* nominari audio. Recentius vero nomen *Bowes*, cum oppidum antiquum hic deflagrasse fama inter incolas obtinet, inde factum existimem. Quod enim igni exustum Britanni etiamnum *Boeth* dicunt, & eodem verbo suburbium Cestriæ ultra *Dee* fl. quod Anglis *Hanbridge*, Wallis sive Britannis, quod tumultu Wallico incendio absumptum fuit, *Treboth*, id est *Exustum oppidulum* appellatur.

Hic montana & illa vasta regio ventis aut pluviis semper exposita surgit, quæ quia asperum est saxetum, *Stanemore* patria lingua dicitur, omnia enim circumquaque sunt solitaria, nisi quod sit ad excipiendos itinerantes diversorium in ipso saxeti medio, & ad ipsum fragmentum crucis, nos *Rerecrosse*, Scoti *Reicrosse*, id est, *Regiam crucem* vocant. Quam quasi lapidem Angliæ & Scotiæ terminalem positam fuisse prodit Hector Boetius Scotus, cum Guilielmus Primus Cumbriam ea lege Scotis permisisset, ut clientelari jure à se tenerent, & nihil quod Anglorum imperio fraudi esset, molirentur. Pauloque inferius ad ipsam

Stanemore.

Spittle on Stanemore.

Rerecrosse.

ipsam militarem Romanorum viam, exiguum munimentum fuit Romanum quadrata forma, quod *Maidencastle* hodie vocant. Vnde militarem Romanorum viam per anfractus ad *Caer Vorran* duxisse limitanei mihi retulerunt.

Maiden-castle.

Comites Richmondiæ.

Comites Richmondiæ fuerunt multi pro Principum favore, & ex variis familiis, quos sua tamen serie, quam possum accurate & perspicue subjiciam. Alanus *Rufus* Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus *Niger*, cui Guilielmus *Conquæstor* hunc agrum donavit; Stephanus Comes Britanniæ frater ejus. Alanus Comes Britanniæ, filius Stephani. Conanus Comes Britanniæ filius ejus, qui ope Henrici Secundi Regis Angliæ Britanniam à vitrico Vicecomite *Porhoet* occupatam recuperavit. Galfridus *Plantagenet* filius Henrici Secundi Regis Angliæ, qui Constantiam filiam unicam Conani primo duxit. Arthurus filius ejus, quem à Rege Ioanne sublatum scribunt. Hoc sane nomine Ioannem ut Ducem Normanniæ Galli in quæstionem vocarunt, absentem, inauditum, minime confessum, & non convictum sententia lata condemnarunt, Normanniam & hæreditarias in Gallia possessiones abjudicarunt. Cum tamen ille se judicio Lutetiæ sistere publica data fide promisisset, responsurum de morte Arthuri, qui sibi subjectionis fidem jurejurando ut *ligius* obligarat, ab eadem resilierat, rebellionem excitarat, & bello captus erat. Quo tempore agitata quæstio erat, an Pares Franciç poterant judicare Regem inunctum, & ita superiorem, quum *major dignitas quodammodo absorbet minorem*; & jam Rex Angliæ & Dux Normanniæ una eademque erat persona. Sed quo digredior? Post Arthurum hi in Richmondiæ Comitatu successerunt, Guido Vicecomes Thoarensis sive de *Thovars*, cui Constantia illa secundo enupsit. Ranulphus tertius, Comes Cestriæ, cui Constantia tertio nupta. Petrus de *Dreux*, sive Druidensis, regio Francorum sanguine oriundus, qui Aliciam unicam Constantiæ filiam è Guidone Thoarensi susceptam duxit. Petrus de *Sabaudia* avunculus Æleonoræ uxoris Regis Henrici Tertii, qui Angliæ proceres & plebem contra exteros frementes veritus, ultro hoc honore cessit. Ioannes Comes Britanniæ filius Petri de *Dreux*. Ioannes Dux primus Britanniæ, filius ejus qui duxit Beatricem filiam Henrici III Regis Angliæ, cui natus Arthurus Dux Britanniæ, quem aliqui produnt Comitem etiam fuisse Richmondiæ. Certe Ioannes frater ejus junior statim à morte patris hunc gessit honorem, qui avito digmati Druidensi cum *Cantone* Britanniæ, Leones Angliæ in limbo adjecit, Custos fuit Scotiæ sub Edwardo II, ubi tres annos captivus detentus, & demum sine prole, Edwardo III regnante, obiit, Ioannesque Dux Britanniæ nepos ejus, Arthuri filius in hoc Comitatu successit. Quo sine sobole defuncto, cum de Britanniæ Ducatu acriter * decertaretur, Edwardus Tertius ad suas in Gallia partes firmandas Ioanni Comiti *Montisfortis*, qui illi de Ducatu Britanniæ fidem fecerat, cumque vir esset, & gradu propior, jure potior, & fratris mortui filiæ præponendus videbatur, hunc Comitatum, donec suas in Gallia possessiones recuperaret, concessit. Quibus mox Anglorum ope recuperatis, idem Rex Ioanni Gandavensi filio contulit, illeque Regi patri pro aliis terris in manus tandem reddidit. Rex autem illico Ioannem de *Monteforti* secundum Britanniæ Ducem, cognomento *Le Vailant*, quem generum si b adsciverat, ut arctiori nexu virum bellicosum, & Gallis infensum sibi obstringeret, Richmondiæ Comitem creavit: Verum authoritate Parlamentaria, anno XIIII Regis Richardi Secundi, ille hoc Comitatu abdicatus erat, quia Gallis contra Anglos adhæserat; titulum tamen retinuit posterisque reliquit. Possessionem vero Rex concessit Ioannæ Britannicę sorori ejus, viduę Radulphi *Basset de Draiton*. Illa mortua Radulphus *Nevill* Comes West-morlandiæ primum Castrum & Comitatum Richmondiæ *ad terminum vitæ* beneficio Henrici IIII accepit, & post eum Ioannes Dux Bedfordiæ. Deinde Edmundo de *Hadham* fratri suo uterino Henricus Sextus Richmondiæ Comitis titulum contulit peculiari jure, ut *sedem in Parlamentis Ducibus proximam haberet*. Huic successit Henricus filius ejus, qui postea Rex Angliæ ejus nominis Septimus. Dum ille autem exularet, Georgius Dux Clarentiæ, & Richardus Dux Glocestriæ ab Edwardo IIII fratre hunc Comitatum acceperunt. Postremo Henricus filius nothus Henrici VIII Dux Richmondiæ à patre investitus erat, qui sine liberis ex hac vita anno MDXXXV demigravit.

Overus de *S. Martino* circa hæc tempora nominatur Comes Richmondiæ.

Normannia à Regibus Angliæ abjudicata.

Rob. de *Arthois* non fuit Comes Ricmondiæ, ut habet Froissardus, sed Bellomontis. Liber Feodorum Richmondiæ.

* Inter Ioannem de Monteforti, & Ioannam Claudam Caroli Blesensis uxorem.

Dux Richmondiæ.

Numerantur in hoc agro Parœciæ magnæ præter Sacella 104.

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.

Episcopatus Dunelmensis, vulgo *The Bishopricke of Durham*, sive *Duresme*, Eboracensibus ad Septentrionem confinis, in trianguli speciem efformatur, cujus apex ad Occasum coeuntibus ibi Septentrionali limite & *Tesis* fontibus figuratur. Laterum alterum quod Meridiem spectat, continuo *Tesis* decursu terminatur: alterum quod Boream intuetur, primum brevi ab apice linea ad *Derwentum* flumen, inde *Derwento* ipso, donec *Chopwell* amniculum admiserit, & deinde *Tina* flumine describitur. Basim vero trianguli, quæ Ortum respicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus gravissime diverberat.

Qua in apicem coarctatur, campi sunt nudi, sylvæ satis raræ, colles glabri, sed non sine ferri venis, convalles autem satis graminosæ, Angliæ enim Appenninus, quem dixi, hunc angulum intersecat. Ad Orientalem autem partem, sive trianguli basim, uti etiam ad latera, culturæ terra est perquam grata, reditusque cum agricolarum labore contendunt, pratis, pascuis, arvis distincta, oppidis passim consita, & carbone fossili, quo pro ignis alimento plurimis in locis utimur, copiosa. Carbonem hunc aliqui bitumen terrenum nigrum, alii Gagatem, alii Thracium lapidem esse volunt, quæ omnia eandem rem esse probavit magnus ille in rebus Fossilibus philosophus Georgius Agricola. Certe hic noster nihil aliud est quam bitumen calore sub terra induratum, & excoctum, bituminis enim odorem reddit, & si aqua aspergatur, acrius & luculentius ardet, an vero oleo extinguatur non sum expertus. Si vero obsidianus lapis apud nos sit, illum esse credam qui aliis Angliæ locis reperitur, & *Canole Cole* vulgo appellatur: est enim durus, splendidus, levis, & assulatim subscissilis, accensusque cito ardet. Sed hæc illis, qui naturæ penetralia penitius rimantur, relinquamus.

Sea Cole. Carbo fossilis. — *Obsidianus lapis.* — *Canole Cole.*

Totam hanc regionem cum aliis etiam vicinis *S. Cuthberti Terram*, sive *Patrimonium* vocant in suis scriptis Monachi. Sic enim vocarunt illi, quicquid ad Dunelmensem spectavit Ecclesiam, cujus Cuhtbertus quasi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ ecclesiæ infantia Lindefarnensis Episcopus vitam tanta sanctitate, & integritate transegit, ut inter Divos relatus fuerit. Regesque nostri, & proceres, quod tutelarem illum fuisse Divum contra Scotos crediderint, non solum ejus corpus devoti sæpenumero inviserint, quod integrum incorruptumque durasse persuaserunt scriptores; sed etiam amplissima latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogarint. Egfridus Rex magnos reditus in ipsa urbe Eboraco, *Crecam*, quam dixi, & *Luguballiam* civitatem ipsi Cuthberto vivo dedit, ut est in historia Dunelmensi. Alfredus Rex, & Guthrunus Danus, quem ille Nordanhumbris præfecit, *postea totam terram inter* Were *fl. &* Tinam (libri antiqui verbis utar) *Cuthberto, & in ejus ecclesia ministrantibus perpetuo possessionis jure largiti sunt, ex qua illis, ne inopia laborarent, vitæ subsidia procurentur; præterea ejus ecclesiam tutum profugis locum refugii constituerunt, ut quicunque, qualibet de caussa ad ejus corpus confugerit, pacem per triginta septem dies nulla unquam occasione infringendam habeat.* Edwardus, Athelstanus, Reges, & Cnuto, sive Canutus Danus, qui nudis pedibus ad Cuthberti tumulum accessit, has leges & libertates non modo confirmarunt, sed statim auxerunt: nec minus Guilielmus Normannus, à cujus statim tempore Comitatus Palatinus judicatus est, & Episcopi nonnulli tanquam Comites Palatini sigillo insculpserunt militem cataphractarium phalerato equo insidentem altera manu gladium vibrantem, altera insignia Episcopatus prætendentem. Iuraque sua regalia habuerunt Episcopi, adeo ut proscriptorum bona illis, non regi cederent, & ipsa plebs immunitatibus elata militare in Scotia sub rege recusarit. Dicebant enim (historia Dunelmensis pro me loquetur) *se esse Haliwerke Folkes*, id est, *sacro operi ascriptitios, & terras suas tenere ad defensionem corporis* S. *Cuthberti, nec debere se exire terminos Episcopatus, scilicet ultra* Tinam *&* Teisam, *pro rege, vel episcopo.* Verum Edwardus Primus has libertates primus præcidit. Cum enim ille se tanquam arbitrum honorarium inter Antonium Beccum Episcopum & Priorem, de possessionibus inter se acriter digladiantes interponeret, nec illi ex ejus arbitrio facerent, *seisivit* (inquit author meus) *libertatem Episcopatus in manum suam, & ibi rimata sunt multa, & libertas in multis læsa.* Iura tamen sua postea recuperavit ecclesia, illæsaque tenuit usque ad Edwardum Sextum, cui, dissoluto Episcopatu, omnes ejus reditus, & libertates, ordines in Parlamento concesserunt. Sed statim Maria Regina eadem authoritate hanc constitutionem refixit, & omnia sarta tecta ecclesiæ restituit, quibus hodie gaudet. Nuper enim Iacobus Pilkintonus Episcopus REGINAM ELIZABETHAM de possessionibus & bonis Caroli *Nevill* Comitis Westmorlandiæ, & aliorum in hoc agro proscriptorum, qui in patriam bellum nefarie moverant, in jus vocavit, caussamque persequutus esset, nisi authoritas Parlamentaria intercessisset, & pro eo tempore (sic se habent verba) Reginæ adjudicasset, quod impensis suis maximis cum episcopum tum episcopatum è seditiosorum faucibus eripuisset. Sed his omissis ad locorum descriptionem jam stilum promoveamus.

S. Cuthberti patrimonii. — *Comitatus Palatinus.*

Flumen quod Meridionalem hujus agri partem vallat, Latinis *Teisis* & *Teiso*, vulgo *Tees*, Polidoro Italo, cui suæ Italiæ *Athesis* animo obversabatur, fine ulla ratione *Athesis* dicitur, Ptolemæo

Tees fl.

TOT-

Twesis.

ΤΟΥΑΣΙΣ & TUESIS appellari videtur, apud quem tamen Librariorum incuria suo loco exulare existimo. Cum enim TUESIN & TINAM in remotiori Britanniæ parte, ubi Scoti nunc agunt, ille statuerit: & hæc regio *Tesi* & *Tina* includitur, si in veterem Geographum Criticus esse ausim, postliminio huc in sua loca revocarem, & cum bona, uti spero, Scotorum venia, qui nulla habent flumina quibus hæc nomina vere asserant. TESIS è saxeto illo *Stanemore* erumpit, raptisque secum multis undique torrentibus, per rupes fluens, è quibus ad *Egleston*, ubi monasterium C. Britanniæ & Richmondiæ Comes posuit, marmora cæduntur, primum *Bernardcastle*, id est, *Barnardi castrum* pulsat, à Bernardo *Balliolo* Ioannis *Ballioli* Scotorum Regis abavo constructum, & denominatum. Verum Ioannes iste *Balliolus*, quem Edwardus Primus Scotorum Regem declaverat, illud amisit cum aliis in Anglia possessionibus, quod fidem Edwardo datam prodidisset. Quo tempore Rex Antonio Dunelmensi Episcopo infensior *hoc castrum* (ut habet liber Dunelmensis) *cum pertinentiis ab eo abstulit, & Comiti de VVarwicke contulit*, Herks & Hertnes *Roberto Clifford*o, Kewerston *Galfredo de Hertlpole, quæ Episcopus habuit ex foris-factura I. de Balliolo, R. de Brus, & Christophorus de Seton.* Sed paucis post annis Lodovicus de *Bellemonte* Episcopus regio Francorum sanguine natus, qui literarum, ut scribitur, omnino expers, de hoc castro, & ceteris possessionibus litem intendit, caussamque obtinuit, lata in hæc verba sententia, *Episcopus Dunelmensis debet habere foris-facturam guerrarum infra libertates Episcopatus, ut Rex habet extra.* Iuxta *Stretlham* cernitur, ubi diu habitavit præclara & equestris familia de *Arcubus* sive *Bowes*, quæ subinde difficillimis temporibus egregiam principi & patriæ navavit operam. Genus vero repetit à W. de *Arcubus*, cui, ut legi, Alanus Niger Britanniæ & Richmondiæ Comes concessit his verbis, ut gestaret pro Armis *Scutum Britanniæ cum tribus arcubus desuper.*

Barnard castle.

Stretlham.

Bowes.

Non quinque hinc mille passus abest paulo remotius à *Tesi Standrope*, quod & *Stainthorpe*, id est, *Vicus Saxeus* dicitur, oppidulum mercatorium, ubi Collegiata erat ecclesia *Nevillorum* & opus, & tumulus. Huic contiguum est *Rabye*, quem Cnuto sive Canutus Rex Danicus ecclesiæ Dunelmensi, una cum circumvicino agro & *Stantdorpe libere in perpetuum possidenda donavit. A quo tempore* (ut habet author meus) *familia Nevillorum, sive de* Nova villa, *Raby de ecclesia tenuit reddendo quatuor libras, & cervum quotannis.* Stemma enim illi à Waltheofo Northumbriæ Comite, è cujus progenie cum Robertus filius *Maldredi* Dominus de *Raby* filiam Galfredi *Nevill* Normanni duxisset, (cujus avus Gilbertus Regis Guilielmi Primi Admirallus perhibetur) posteri Nevillorum nomen asciverunt, & in familiam longe numerosissimam & potentem succreverunt, qui castrum admodum spatiosum hic erexerunt, quod eorum prima & præcipua erat sedes. Hæc duo *Stainthorp* & *Raby* tantum fluviolo separantur, qui post pauca milliaria in *Tesim* defertur propre *Selaby*, ubi nunc sedes familiæ *Brakenburiorum*, & sua vetustate, & cōjugiis cum hæredibus *Dentoni* & *Wicliffi* insignis.

Raby castle.

Nevillorum familia.

Selaby.

Tesis inde lapsus per *Sockburne*, antiquæ & nobilis familiæ de *Cogniers* domicilium, è qua fuerunt Barones *Coigniers* de *Hornby* (quorum hæreditas multum adaucta nuptiis hæredum *Darcy* de *Menill*, & Guilielmi *Nevill* Comitis Cantii & Domini *Fauconberg*, patrum memoria ad *Atherstonos*, & *Darcios* demigravit) prope Derlington frequens forum agitur, quod *Seir filios Vlphi* Saxo, impetrata ab Etheldredo Rege venia, ecclesiæ Dunelmensi donavit, Hugoque de *Puteaco*, sive *Pudsey*, templo, & ædificiis exornavit. In hujus agro tres sunt miræ profunditatis putei, *Hellkettels* vocat vulgus, id est, *inferni caldaria*, quia per antiperistasin calescat in illis aqua. Prudentiores hausta terræ motu tellure subsedisse credunt, & probabiliter quidem. Legimus enim in Chronicis de *Tinmouth, Anno Domini* 1179, *in Natali Domini, apud* Oxenhall *in territorio de Derlington, in Episcopatu Dunelmensi, elevavit se terra in altum ad similitudinem proceræ turris & mansit ab illa die quasi immobilis usque ad vesperam, & tunc cecidit tam horribili strepitu, ut vicinos terruit omnes, & absorbuit eam tellus, & fecit ibidem puteum profundum, qui est ibi in testimonium usque in hodiernum diem.* Illos autem subterraneos habere meatus, & exitus Cuthbertus Tunstallus Episcopus primus deprehendit, reperto in *Tesi* ansere, quem signatum in horum majorem experiundi gratia demiserat. Post *Derlington* nulla quæ melioris nothæ oppida adposita habet *Tesis*, sed viridantium camporum margines, & rusticanas villas flexuoso meatu lambens, tandem amplo ostio in Oceanum se ejicit, unde Trianguli basis ad oram maritimam inchoatur.

Coignier Barones.

Derlington.

Hellkettels.

Pueti profundi.

Nobiles Sur-Teis dicti, id est, super Tesim ad hunc olim floruerunt.

Littus hinc in Septentriones decurrit uno & altero tantum amniculo interscissum, juxta *Gretham*, ubi egregium Hospitale posuit Robertus Dunelmensis Episcopus, cum accepisset loci *Manerium* dono Domini Petri de *Monte-forti*. Huic proximum est *Claxton*, quod insigni in hoc tractu familiæ nomen fecit, cujus libentius meminerim, quod ex eadem fuerit T. *Claxton* venerandæ antiquitatis summus admirator. Littus inde promontoriolo solum uno prominet vix septem supra *Tesis* ostium milliaribus, cui *Hartlepole* emporium celebre, & statio fida, situ percommodo insidet. Heoꞃꞇu Beda vocare videtur (quod Huntingdonensis *Cervi insulam* interpretatur) ubi Heju mulierem religiosam monasterium olim fundasse memorat: si *Heorteu* non sit potius territorioli illius nomen, quod Dunelmensis liber innuit, & *Heort-nesse* alibi appellat, quod in mare longius procurrit. Ab hoc per XV mille passus littus continuum sparsim oppidis redimitum grata facie navigantibus arridet, donec VEDRÆ flumini se aperit, sic enim Ptolemæo nominatur, qui Bedæ *Wirus*, Saxonibus ƿeoꞃꞇ, & nobis *VVere*. Hic in ipso trianguli apice, parte scilicet regionis ad Occasum extrema, è duobus rivulis *Kell-hop*, & *Burn-hop* coalescit, qui ubi in unum coierint, hoc nomen assumit, & in Orientem properat per vasta ericeta, magna Episcopi vivaria, & *Witton* castellum Dominorum de *Evers*, qui antiquæ sunt in hoc agro nobilitatis, utpote à Dominis de *Clavering*, & *VVarkworth* nati, & à *Veciis* & *Attonis* Baronibus per filias oriundi, bellicæ virtutis gloria clari,

Gretham.

Hartlepole.

Promontorium in nostra lingua Nesse dicitur.

Vedra fl.

Were.

Witton. Barones Evers, sive de Eure.

Septentrio
NORTHVMBRIÆ
PARS.
PART OF NORTHVMBERLAND.
OCEANVS
GERMANICVS.
Occidens
Oriens
CVMBRIÆ PARS.
PARS WESTMORLANDIÆ.
YORKE SHIRE.
EBORACENSIS PARS Comitatus
Meridies
Tinemouth haven
Newcastle
Sunderland
Hartlepoole
DVRHAM
Weere dale
Teesdale Forest
Lune Forest
Stayndrop
Barnard Castle
Darlington
Staine More
EPISCOPATVS DVNELMENSIS Vulgo The Bishoprike of DVRHAM.

clari, quod Scotia testetur. *Kettnes* enim oppidulum in Scotia ulteriori Edwardus Primus illis ob operam egregie navatam dedit, & Henricus VIII patrum memoria Baronum titulo illustravit. Inde *Vedra* post pauca milliaria *Gaunlesse* fluviolum ab Austro admittit, ubi ad ipsos confluentes editiori tumulo imponitur *Aukland*, à quercubus (ut Græciæ *Sarron*) denominatum, quod turritas Episcopi ædes ab Antonio Becco magnifice restauratas, pulcherrimumque pontem prætendit, quem Gualterus *Skirlaw* Episcopus, circa annum CIↃCCCC construxit, qui has ædes etiam adauxit, & ad *Yarum* Tesim ponte conjunxit. Hinc in Septentriones *Vedra* iter flectit, ut diutius hunc agrum irriget, statimque in collis supercilio, antiquæ urbis non morientis, sed plusquam mortuæ reliquias suspicit, quam Antoninus VINOVIVM, Ptolemæus BINOVIVM dixit, apud quem ita suo loco exturbatur, & alio quasi sub axe locatur, ut semper delituisset, nisi digitum intendisset Antoninus. *Binchester* nobis hodie vocatur, unoque tantum & altero domicilio constat; vicinis tamen tum rudetis, mœniumque reliquiis extantibus, tum Romanorum nummis sæpius effossis notissimum, *Binchester penies* illi vocant, Romanorumque inscriptionibus, è quibus in aram ibi nuper incidi, sic inscriptam?

Vino-vium.

Binche-ster.

De Deabus Matribus vide in Com. Lancaster. Anno Christi 236. Votum solvit libens merito.

DEAB.
MATRIB. Q. LO--
--CL. QVIN
TIANVS--COS
V. S. L. M.

Aliud etiam saxum hic nuper erutum lacunis deformatum, quod hanc tamen penitius intuenti subostendit Epigraphen:

TRIB. COHOR. I.
CARTOV----
MARTI VICTORI
GENIO LOCI.
ET BONO
EVENTVI.

Nec aliud de illa legi, quam quod liber vetus memorat Northumbriæ Comites ab ecclesiæ possessione, hanc cum aliis villis abripuisse, cum sacra illa auri etiam sacras ecclesiæ facultates deglutiret.

Branspeth castle.

Branspeth castrum inter consurgentes colles in altera *Vedræ* ripa apparet, quod à *Bulmeris* constructum, filia Bernardi *Bulmer* Galfrido *Nevill* nuptiis conjuncta, *Nevillorum* familiæ cum aliis magnis possessionibus adjunxit. Mox *Vedra* crebris saxis eminentibus interpolatus defertur, quæ nisi vi imbrium flumen intumuerit, nunquam aqua integuntur, quibusque, quod non alibi accidit, si aqua infundatur, parumque misceatur, salsam imbibit qualitatem. Imo ad *Butterby* viculum, cum flumen æstivo tempore subsederit, è saxis illis aqua salsa subrufa exilit, quæ solis calore ita albescit, & concrescit, ut accolæ hinc salem sibi colligant.

Saxa salsa.

Iam flumen quasi insulam moliturum primariam regionis urbem colli impositam undique fere circumluit, unde nomen Dunholm à Saxonibus inditum. Collem enim, ut ex Beda colligas, Dun, & insulam amnicam holme dixerunt. Ex hoc DVNELMVM fecerunt Latini, sed vulgus *Durham*, corruptissime vocat. Situ quidem editiori & sane munitissimo, spatio tamen non magno, ovali quodammodo forma flumine ab omni parte nisi à Septentrione circumfunditur, & mœnibus firmatur. Ad Australem partem fere qua flumen se reducit, Cathedralis ecclesia surgit pyramidibus & sacra turre conspicua, in medio imponitur castrum quodammodo intermedium inter duos pontes è saxo, quibus flumen hinc ad Ortum, illinc ad Occasum conjungitur; à castro ad Septentriones patet forum & S. Nicolai cernitur Ecclesia, unde in Aquilonem protenditur suburbium longius inter flumen circumductum, uti alia utrinque ultra flumen quæ ad pontes ducunt, & in singulis sua est seorsim ecclesia. Originem autem non admodum antiquam habet. Cum enim Lindisfarnenses monachi bellorum calamitate à Danis exagitati, incertis sedibus, cum S. Cuthberti reliquiis vagarentur: hic tandem oraculo, si credere libet, admoniti, circa annum salutis DCCCCXCV consederunt. Sed rem accipe ex authore meo Dunelmensi, *Comitans sanctissimi patris Cuthberti corpus universus populus in* Dunholmum, *locum quidem natura munitum, & non facile habitabilem venit, quem densissima undique sylva totum occupaverat, tantum in medio erat planities non grandis, quam arando, & seminando excolere consueverant, ubi Episcopus Aldwinus non parvam de lapide ecclesiam postea construxit. Igitur præfatus Antistes totius populi auxilio, & Comitis Nordanhumbrorum Vthredi adjutorio totam extirpans sylvam succidit, ipsumque locum brevi habitabilem fecit. Denique à flumine* Coquedo *usque* Teisam, *universa populorum multitudo tam ad hoc opus, quam ad construendam postmodo ecclesiam prompto animo accessit; & donec perficeretur, devote insistere non cessavit. Eradicata itaque sylva, & unicuique mansionibus sorte distributis: Præsul antedictus amore Christi, & S. Cuthberti fervens, honesto, nec parvo opere inchoavit ecclesiam, & ad perficiendam omni studio intendit.* Hæc ille.

Dunelmum. Durham, sive Duresme.

Non multis post annis Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli sedem elegerunt, negotiumque non parvum Guilielmo Normanno facesserunt. Scribit enim Guilielmus Gemiticensis, *Concesserunt in partem Comitatus aquis, & sylvis inaccessibilem, firmissimo vallo erigentes castrum, quod* Dunholmum *nuncuparunt, ex quo diversos crebrius exagitantes excursus, aliquandiu ibi delituerunt, Sweni Danorum Regis adventum præstolantes.* Sed cum res ex sententia non cecidisset, fuga illi sibi consuluerunt; Dunelmumque adiens Rex Guilielmus multis ad Ecclesiasticæ libertatis firmamentum indultis privilegiis, castrum, de quo diximus, in eminentiori collis parte extruxit, quod postea in Episcoporum habitationem cessit, ejusque claves, cum Episcopatus vacaret, veteri instituto Cuthberti sepulchro appendi solebant.

Cum hoc castrum jam extructum esset, Guilielmus Malmesburiensis, qui sub id tempus vixit, his

his verbis hanc urbem describit, *Dunelmum est collis ab una vallis planitie paulatim, & molli clivo turgescens in cumulum, & licet situ aspero, & prærupto rupium omnem aditum excludat hostium: tamen moderni collibus imposuerunt castellum. Ad radices pedis Castelli defluit amnis piscosus, præsertim Isitio.* Eodem fere tempore, ut habet vetustus ille liber, Guilielmus de *Carelepho* Episcopus, qui monachos hic denuo congregavit (eorum enim claustra Danus ubique subverterat) demolita illa ecclesia, quam Aldwinus ædificarat, aliam meliori opere incœpit, quam Radulphus successor perfecit, novamque postea fabricam Nicolaus *Fernham* Episcopus, & Thomas *Melscomb* Prior anno Christi CIↃCCXLII adjecerunt. Satisque longo post intervallo ad Occiduam Ecclesiæ partem W. *Skirlaw* Episcopus elegans opus substruxit, quod *Galilæam* vocant, & in quod venerabilis Bedæ tumulum marmoreum transtulit. Quo in loco Hugo de *Puteaco* olim ædificium inchoavit, in quo, ex antiquo libro loquor, *muliebris licite fieret introitus, & quæ non habebant ad secretiora Sanctorum locorum corporalem accessum, aliquod haberent ex sanctorum contemplatione solatium.* Radulphus autem ille Episcopus (ut tradit historicus noster) *locum inter ecclesiam, & castellum, quem multa occupaverant habitacula, in patentis campi redegit planitiem, ne vel ex sordibus contaminatio, vel ex ignibus ecclesiam attingerent pericula. Vrbem etiam licet natura muniret, muro reddidit munitiorem, & augustiorem, à cancello ecclesiæ ad arcem usque castelli perducta murum construxit longitudine,* qui jam vetustati sensim cedit, nec hostilem unquam, quod acceperim, vim sensit. Cum enim David Brus Rex Scotorum ad *Beauparke* usque sive *Bereparke*, (vivarium est illud suburbanum) ferro & flamma sævisset, (Edwardo Tertio Caletum Galliæ obsidente) Henricus *Percy* & Guilielmus *Zouch* Archiepiscopus Eboracensis cum tumultuariis suorum cohortibns, se Scotis objecerunt, & ita animose aggressi sunt, ut primam & secundam aciem capto rege ad internecionem fere ceciderint, tertiamque in eum timorem conjecerint, ut citatissimo, quam potuerant, agmine fugerint, nec præruptissima loca pavori, donec in sua se recepissent, obstiterint. Nobilis hæc illa pugna est, & inter multas memoranda Scotorum strages (quam prælium ad *Nevilli Crucem* nostri vocitant) Nobilissimis enim Scotorum in hoc cæsis, & Rege capto, multos agros in confinio nostris cedere, & plurimas arces dedere coacti fuerunt. Sed hæc de Dunelmo satis, cui si placet, cum Nechami Distieho, & Ionstoni Hexastiicho valedicam,

Galilæa.

Berepar-ke.
1346.
Prælium ad Nevils crosse.

> *Arte, situque loci munita Dunelmia salve,*
> *Qua floret sanctæ relligionis apex.*

> V E D R A *ruens rapidis modo cursibus, agmine leni,*
> *Seque minor celebres suspicit urbe viros,*
> *Quos dedit ipsa olim, quorum & tegit ossa sepulta;*
> *Magnus ubi sacro marmore* B E D A *cubat.*
> *Se jactant aliæ vel relligione, vel armis;*
> *Hæc armis cluit, hæc relligione potens.*

De Monachis ejectis, Præbendariis XII, Archidiaconisque duobus substitutis, & de Prioris nomine in Decani dignitatem mutato, nihil est quod scribam, cuivis enim sunt notissima. Longitudinem grad. XXII, scrup. O, Latitudinem vero grad. LIIII, scrup. L VII definitam habet.

Sub *Dunelmo*, ne hoc omittam, ad Orientem egregium admodum cernitur Xenodochium, quod Hugo ille de *Puteaco* Episcopus opulentissimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leprosis* (ut habet Neubrigensis) *indulgentior, profusa quidem, sed tamen ex parte minus honesta largitione construxit. Alieni quippe juris non modicum huic devotioni per potentiam applicans, dum propria sufficienter impendere gravaretur.* Attamen ad sexaginta quinque leprosos (præter sacrificos) alendos proventus satis opimos assignavit.

Shirburn Hospitale.

Rectiori hinc lapsu in Septentriones *Vedra* suas aquas ducit per *Finchale*, ubi, Henrico Secundo regnante, Godricus vir antiqua, & Christiana simplicitate, totus Deo defixus solitariam vitam egit, & peregit, eodem loco sepultus, quo (ut habet Guilielmus ille Neubrigensis) *vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere consueverat.* Qui tantam sui admirationem hac sancta simplicitate excitavit, ut ejus memoriam ecclesiola R. frater opulenti illius Episcopi Hugonis de *Puteaco* honorarit. Inde *Vedra* defertur per *Lumley* castrum vivario inclusum, sedem *Lumlejorum* vetustam, quibus genus est à Liulpho viro in hoc tractu summæ nobilitatis sub Rege Edwardo *Confessore*, qui Aldgitham filiam Aldredi Comitis Northumbriæ duxit. Horum Marmaducus matris insignia sibi ascivit, (cujus jure opimam *Thwengorum* hæreditatem adierat,) scilicet baltheum, vel fasciam rubram inter tres virides Psittacos in clypeo argenteo, cum ante *Lumlæi* gestassent Psittacos sex argenteos in parma rubra. Filia enim illa primogenita Marmaduci *Thweng* Domini de *Kilton* & una hæredum Thomæ *Thweng* fratris sui. Radulphus vero Marmaduci illius filius primus Baro de *Lumley* à Richardo Secundo creatus erat. Quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir absoluta animi virtute, vitæ innocentia, omnibusque veræ nobilitatis ornamentis senex honoratissimus.

Finch-dale.

Lumley.
Barones Lumley.

E regione non procul ab altera fluminis ripa, sedet *Chester upon the street*, id est, *Castrum*, vel *Vrbecula ad viam publicam*, Conceſter Saxonibus dicta, unde CONDERCVM ego judicarim, in quo Alam primam Asturum Romanis temporibus stationem ad lineam (ut inquit) valli habuisse memorat liber Notitiarum. Pauculis enim milliaribus à Vallo, de quo postea dicendum, abest. Lindifarnenses Episcopi cum Cuthberti sui corpore, Danica intonante tempestate, in hoc annis C XIII delituerunt. In cujus memoriam cum Egelricus Episcopus Dunelmensis novæ ecclesiæ eo loci fundamenta jaceret, tantam pecuniæ vim defossam reperit, ut abundejam dives episcopatu se abdicaret, & Petroburgum reversus, cujus prius Cœnobiarcha erat, vias per paludes munierit, & alia opera non sine maximis impensis excitarit. Et longo post tempore Antonius Beccus Episcopus Dunelmensis ecclesiam Collegiatam, Decanum, septemque *Præbendas* hic instituit. In qua monumenta majorum suorum à Liulpho continua successionis serie ad nostra usque tempora è dirutis monasteriis conquisita, vel de novo facta pulchro or-

Chester upon the street.
Condercum.

ordine dispofuit, quem modo dixi, Baro *Lumlejus*. Interiusque ad ipsius fere Trianguli medium alius etiam exiguus est vicus Collegio Decani & Præbendariorum ab illo Antonino fundato, nuper notus, *Lanchester* dicunt, quem LONGOVICUM fuisse semel existimavi.

Hilton-castle.

Sed ad *Vedram* revertamur, qui jam tandem in Orientem se convertit, & *Hilton* Hiltoniorum castrum præterfluens in mare se condit ad *Wiranmuth*, ut Beda vocat, nunc *Monks Were-mouth*, id est, *Vedræ ostium quod ad Monachos spectavit*. De quo ostio sic scribit Guilielmus Malmesburiensis, *Hic Vedra Pelago influus naves serena invectas aura placido ostii excipit gremio. Cujus utrasque ripas Benedictus* Biscop *ecclesiis insignivit, & monasteria ibidem construxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine. Hujus industriam mirabitur, qui ejus vitam leget, quod copiam librorum advexerit, quod artifices lapidearum ædium, & vitrearum fenestrarum primus omnium in Angliam adscivit.*

Benedictus Biscop. Vitrarii primum in Anglia.

Quinque mill. pass. superius, *Tina* etiam ostium aperitur, quem per aliquod spatium cum *Dervento* latus Septentrionale nostri Trianguli delineare diximus. Ad *Derwentum*, qui prope Trianguli apicem fontes habet, nihil insigne adjacet, nisi *Ebchester* quem nunc vocant, viculus, ab Ebba virgine regio Northumbrorum sanguine nata, quæ tanta sanctitatis opinione circiter annum salutis DCXXX claruit, ut solemni Apotheosi in Divas relata, plura in hac insula templa sibi dicata habeat, quæ *S. Tabbs*, pro S. *Ebba*, vulgus vocitat.

Ebchester. S. Ebba.

S. Tabbs.

Ad *Tinam* autem memorandum est *Gateshead*, Saxonice Gaꝛꞅheveð, & historicis, quod idem sonat, *Capræ caput*, quasi Novi castri, quod alteram *Tinæ* ripam occupat, suburbium, cui ab Edwardo Sexto adjunctum erat, cum Episcopatum dissolvisset, sed Maria statim Ecclesiæ restituit. Hoc vulgus ipso Novo castro multo vetustius esse existimat. Si ego etiam hoc & *Novum castrum* (nam unum olim fuisse oppidum flumine tantum divisum videatur) limitaneam illam stationem fuisse dixero, quam GABROSENTUM sub posterioribus Imperatoribus vocarunt, & Cohors secunda Thracum defendit, nomenque antiquum sensu & significatione retinuisse, cum Novum illud castrum, novum nomen semel atque iterum assumpserit, nihil uti spero veritati absonum dixero, *Gaffr* enim pro capra & *Hen* in sermonis contextu pro *Pen*, quod caput est, usurpant Britanni, & eadem plane significatione *Capre caput*, antiquis nostris historicis Latine dicitur, ut *Brundusium* Messapiorum lingua à Cervi capite nomen accepit. A diversorio aliquo cui Capræ caput intersignium erat hoc nomen huic loco inditum existimem, non minus quam *Gallus Gallinaceus* Africæ, *Tresforores* Hispaniæ, *Pirum* Italiæ loca apud Antoninum, quę ab hujusmodi insignibus, ut docti non nulli credunt, sua nomina acceperunt. Historici autem nostri, uno quasi ore, hoc *Capræ caput* nominant, dum memorant Walcherum Dunelmensem Episcopum, quem Nordanhumbris Comitis authoritate præfecerat Guilielmus Primus, hoc in loco à furenti multitudine ob provinciam male habitam interfectum fuisse.

Gateshead.

Gabrosentum.

1080.

Iarrow. Girwy Bedæ.

Infra hunc vicum fere ad ipsum *Tinæ* ostium *Girwy* nunc *Iarrow* cernitur, Venerabilis Bedæ natale solum, ubi etiam monasteriolum olim floruit, cujus fundatorem & fundationis tempus docet hæc Inscriptio, quæ legitur adhuc in pariete Ecclesiæ:

DEDICATIO BASILICÆ
S. PAULI VIII. KL. MAI. I
ANNO XVI. ECFRIDI REG.
CEOLFRIDI ABB. EIUSDEMQ.
ECCLES. DEO AUCTORE,
CONDITORIS ANNO IIII.

Basilicæ.

Ecclesiæ majores, cum Christi salutare lumen mundum irradiaret (nec alienum sit adnotare) BASILICÆ fuerunt appellatæ, quod Gentilium Basilicæ, scilicet spatiosa illa ædificia, in quibus magistratus jus dixerunt, in Christianorum ecclesias fuerint conversæ. Unde Ausonius, *Basilica olim negotiis plena, nunc votis*: vel quod forma oblongiori instar Basilicarum construerentur.

Beda.

Hic Beda noster Angliæ splendor singularis, pietate & eruditione VENERABILIS cognomen adeptus, meditandis scripturis, ut inquit ipse, operam dedit, plurimaque volumina inter decumanos barbariæ fluctus doctissime conscripsit. *Quo mortuo*, ut inquit Guil. Malmesb. *sepulta est cum eo rerum gestarum omnis pene notitia usque ad nostra tempora. Cum enim pigro semper succederet pigrior, multo tempore in tota insula studiorum detepuit fervor.* Dani autem sacrum hunc locum ita afflixerunt, ut primis Normannorum temporibus, cum monasticum ordinem quidam his regionibus instaurarent, & Walcherus Episcopus hunc locum illis assignaret, *Stabant* (ut inquit author meus) *soli sine culmine parietes, vixque ullum signum antiquæ nobilitatis servabant, quibus tamen culmen de lignis informibus, & fœno illi superponentes, divini cultus officia celebrare cœperunt.*

Episcopi Dunelmenses.

Dunelmenses Episcopos, qui Comites Palatini censentur, non est cur hic enumerando persequar. Satis sit innuere, ex quo cathedra hic constituta fuerit, anno salutis DCCCCXCV, triginta quinque Episcopos usque ad nostram ætatem sedisse. Quorum celeberrimi sunt quatuor, Hugo de *Puteaco* sive *Pudsey*, qui præsenti pecunia, mille scilicet tredecim libris Comitatum Northumbriæ dum ipse viveret, *Sathbregiamque* jure perpetuo successoribus possidendam à Rege Richar. Primo emit, & Xenodochium pulcherrimum, de quo dixi, construxit, & cui cum Archiepiscopo lis intercessit acerrima, *dum* (ut habet ille) *hic præesse, ille non subesse, & neuter prodesse contenderet.* Antonius *Bec* Patriarcha Hierosolymitanus, qui in substructiones insanas, splendidumque apparatum, infinitam pecuniam effudit. Thomas *Wolsey* Cardinalis, cujus fœlicitati nisi moderatio nihil deerat, sed pervulgata est ejus historia. Et qui nobis pueris obiit, Cuthbertus *Tunstall*, summarum artium scientia & vitæ sanctitate (absit invidia verbo) illorum omnium instar, & magnum Britanniæ nostræ ornamentum.

Vide Comites Northumbriæ.

Numerantur in hoc agro, & Northumbria, Ecclesiæ Parochiales 118, præter sacella plurima.

LAN-

LANCA-SHIRE.

INter alio versus jam conferendum est meum, ad reliquos scilicet illos BRIGANTES, qui trans montes ad Occiduum Oceanum consederunt, & primo ad Lancastrenses, quos subinvitus (quæ res mihi bene vertat) quodammodo adeo. Vereor enim ne mihi satisfecero, nedum lectori. Ex voto enim paucula admodum successerunt, cum partem ejus longe maximam perlustrarem, ita vetustas prisca nomina ubique abrasisse videbatur. Sed ne Lancastrensibus deesse videar, audendum est, nec divinum numen, quod hactenus mihi affulsit, defuturum confido.

Sub montibus, qui, ut jam sæpius dixi, per Angliam mediam procurrunt, & quasi arbitri inter regiones sive Comitatus se interponunt, jacet ad Occasum Lancastrensis ager, Saxonice Loncaster-scyre vulgo *Lonka-shire*, *Lanka-shire*, & *The County Palatine of Lan-caster*, quod sit Comitatus Palatini titulo insignis. Inter Eboracenses ab Ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occasu ita includitur, ut ab Austro, qua Cestrenses aspicit, sit latior, sensimque in Boream procedens, qua *VVestmorlandiæ* confinit, coarctetur. Ibique irruente maris sinu abrumpitur, suique partem non exiguam ultra sinum habet, quæ *Cumberlandiæ* adjacet.

County Palatine. Vide Pag. 327.

Vbi in campos æquatur, hordei & tritici satis est fertilis, ad montium radices avenæ fertilior, ubique solo tolerabili, nisi uliginosis quibusdam, & minus salubribus locis, *Mosses* vocant, qui tamen hæc sua incommoda commodis resarciunt uberioribus. Abrasa enim superficie unctuosos cespites (*Turffs* dicunt) ad ignis formitem, & nonnunquam arbores subterraneas, vel quæ diu defossæ jacuerunt, præbent. Inferius vero margam ad stercorandos agros affatim alicubi suppeditant, qua tellus hominum opinione, frugum impatientissima ita mitescere incipit, ut majorem olim hominum fuisse inertiam, quam terræ ingratitudinem existimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aspectu sunt inprimis decori, dijudices; & etiam si placeat, ex armentis. In bobus enim, qui sunt proceris cornibus, & composito corpore, nihil quod Mago Carthaginensis apud Columellam requirit, facile desideres.

Mosses. Turfes. Boves Lancastrenses.

Ad partem Austrinam à Cestrensibus *Mersëio* flumine dirimitur, qui in mediis montibus exurgens, parum jam à fonte digressus, fit limes,ferturque in Occasum lento fluxu, quasi alia flumina, ut cum Poëta loquar, *in cæruleum sinum suum vocans*, statimque à Borea *Irwellum*, qui omnes hujus Orientalis plagæ fluvios secum defert, gratanter excipit. Inter quos notissimus est *Roch* fl. qui appositum habet in valle *Rochdale* mercatum non infrequentem, ut ipse *Irwell* habet sibi impositum *Buri* mercatum itidem nihilo inferiorem, & juxta, dum COCCIVM ab Antonino memoratum anxie quæsivi, *Cockley* capellam ligneam arboribus circumsitam, *Turton* capellam inter præcipitia & squallentia loca, *Turton* turrem, & *Entweissell* ædes elegantes vidi: quarum hæc sui nominis viros nobiles olim habuit, & illa sedem familiæ præclaræ de *Orell* hodie præbet. Vbi vero Irwello confluit *Irkus*, ripa sinistra, quæ è subrufo saxo surgit, vix tribus à *Mersëio* mill. pass. pervetus illud oppidum floret, quod MANCVNIVM, & MANVCIVM variante lectione Antonino nominatur, nec dum vetusto nomine prorsus deleto, *Manchester* nobis dicitur. Hoc circumvicinis oppidis præcellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo, & collegio, quod Thomas Dominus *Laware*, qui sacris initiatus erat & suæ familiæ postremus hæres masculus, regnante Henrico Quinto, fundavit. Ille enim à *Grelæis* prognatus erat, qui antiqui erant hujus oppidi (ut ferunt) Domini. Superiori vero ætate multo præcellentius fuit tum laneorum pannorum honore (*Manchester Cottons* vocant) tum asyli jure, quod Parlamentaria authoritas sub Henrico Octavo Cestriam transtulit. In adjuncto Comitis Derbiensis vivario, *Alparc* dicto, antiqui propugnaculi radices quadrata forma, ubi *Medlocus* amnis *Irwellum* subintrat, vidimus, *Mancastle* appellitant. Quod ipsum antiquum MANCVNIVM fuisse non dixero, spatium adeo angustum includit, sed potius stationem aliquam Romanorum, ad quam vidi in antiquo saxo hanc inscriptionem,

Rochdale. Coccly. Turton. Mancunium. Manchester.

ↄ CANDIDI
FIDES. XX.
IIII.

* Centurionis.

Hanc alteram mihi descripsit qui vidit Cl. Mathematicus I. Dee Collegii Mancestrensis Custos.

COHO. I. FRISIN
ↄ MASSAVONIS
P. XXIII.

Posita videantur Centurionibus illis ob fidem & probitatem tot annos spectatam.

Anno Salutis DCCCCXX Edwardus Senior, ut habet Marianus, exercitum Merciorum misit in Northumbriam (tunc enim pertinuit ad Northumbriæ Reges) *ut urbem* Manchester *restauraret*, *& ibi præsidium locaret*. Danico enim bello corruisse videtur, contra quos quia se fortitur viros præstitissent incolæ, oppidum suum *Manchester* appellatum volunt, id illi interpretanter *urbs virorum*, & huic opinioni, quæ cum sua laude conjuncta videatur, mirum in modum adblandiuntur. Sed nesciunt boni illi viri Mancunium Britannicis temporibus fuisse nomen, ut etymologia è nostra Anglica lingua petita evanescat. Malim igitur ego à *Main* Britannica deducere, quæ

LANCASTRIA
PALATINATVS
Anglis
LANCASTER et
Lancas shire.
HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
Edmond Crouckbak E.
Iohn of Gant D.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
CVMBRIÆ PARS.
PART OF
WEST MORELAND
MARE
HIBERNICVM;
Anglis
THE IRISH SEA.
EBORACENSIS
COMITATVS
PARS;
Vernacule
THE PART
OF
YORKE
SHIRE
COMITATVS
DARBIENSIS
CESTRIÆ
PALATINATVS PARS.
PARTE OF CHES SHIRE.
LOYNESDALE
FOVRNIS
FELS
HVNDRED
Leven Sandes
Lancaster
AMOVNDERNES
Bowland Forest
Wierdale Forest
BLACKBVRNE
HVND.
Preston
Blackborn
LAILAND
The Mose
SALFORD
HVND.
Rochedale
Bury
Bolton
Manchester
Chatmosse
WEST DARBIE
THE BRIGANTES
HVND.
Simons Woode
Leigh
Warrington
Lerpoole Haven
Stopford
Milliar Angl. quorum 4 uni Germanico æquipol.

Coly-hurst.

saxum sonat. Saxeo enim tumulo insidet, & sub ipsum oppidum ad *Colyhurst* latomiæ sunt nobiles & notissimæ.

Trafford Chatmosse.

Cæterum ut regrediamur, *Irwelli* aquis *Merseius* jam plenior iter Oceanum versus suscipit, per *Trafford*, ex qua & nomen & habitatio insigni *Traffordorum* familiæ, & *Chatmosse* uliginosum agrum longe lateque patentem, cujus partem non exiguam inflati amnes patrum memoria non sine magno periculo abripuerunt, unde flumina corrupta, & magna periit fluvialium piscium multitudo. Quo in loco subsidet jam vallis amniculo irrigata, arboresque prostratæ repertæ fuerunt. Vt suspicari liceat, cum terra neglecta jaceret, & rivulorum procursus in patentibus vallibus non deducerentur, meatusque vel incuria vel vastitate intercluderentur, quicquid humilius erat, in hujusmodi uliginosos tractus (*Mosses* vocamus) vel stagna fuisse conversum. Quod verum si sit, non est cur miremur tot arbores hujusmodi locis passim per Angliam, sed præcipue hoc in agro obrutas & quasi sepultas jacere. Cum enim nimia uligine radices solverentur, ut deciderent, & tam molli solo haurirentur & immergerentur, necesse est. Vicini contis & verubus tentando ubi latent explorant, loco notato effodiunt, & pro ignis alimento utuntur, sunt enim flammis & lumini, æque ac tæda, gratæ: quod fortasse fit è bituminosa terra, qua sunt circumfusæ, unde vulgus abietes fuisse credunt, quas tamen in Britannia provenisse negat Cæsar. Scio receptissimam esse opinionem, ab inundato mundo has vi undarum prostratas jacuisse, eoque magis quod editioribus in locis alicubi effodiantur: locos tamen illis editiores quos dicunt uligine permadere non diffitentur. Ejusmodi etiam arbores ingentes in Hollandia Germaniæ sæpe reperiuntur, quas eruditi in illa regione alibi fluctibus in littore suffossas vel flatibus propulsas in illa humiliora loca uliginosa advectas fuisse, & subsedisse opinantur. Sed curiosa philosophorum natio hæc plenius indagabit.

Mosses unde fiunt.

Arbores sub terra.

Abies in Britannia Cæsaris tempore non provenit.

Holcroft. Liber Inq. in Scaccario.

Post *Chatmosse* se ostendit *Holcroft*, quæ ut sedem, ita & nomen præclaræ *Holcroftorum* familiæ præbuit, quæ olim aucta ex nuptiis cum altera hærede de *Culchit*. Illud enim in proximo sedet, quod Gilbertus de *Culchit* de *feodo* Almaririci Pincernæ; ut ipse de *feodo* Comitatu de *Ferrariis*, tempore Henrici Tertii tenuit. Cujus primogenitam filiam & hæredem cum Richardus filius Hugonis de *Hindley* duxisset, ille *Culchith* nomen sibi assumpsit, ut Thomas ejus frater, qui secundam duxit, à possessione dictus est de *Holcroft*; alter eadem ratione de *Peasfalong*, & quartus de *Riseley*. Quod adnoto, ut intelligat lector, quanta fuerit apud majores, ut firmata gravitas in aliis, ita desultoria levitas in nominibus deponendis & assumendis è possessionibus. Atqui in aliis etiam Angliæ partibus hoc olim factitatum. Adjacent hic circumquaque oppidula (ut etiam per totum hunc Comitatum & Cestrensem & alias Septentrionis partes) quæ ut nomen claris familiis communicarunt, ita ejusdem sui nominis possessoribus ad hæc usque tempora gaudent. Vt *Aston de Aston, Atherton de Atherton, Tillesley de Tillesley, Standish de Standish, Bold de Bold, Hesket de Hesket, VVorthington de VVorthington, Torbec de Torbec, &c.* Infinitum esset sigillatim nominare, nec instituti nostri est insignes enumerare familias, sed loca perlustrare antiquiora. Has tamen & hujusmodi familias in Septentrionalibus his regionibus (ut semel dicam) uti virtus fundavit, provida moderatio & antiqua suis bonis contenta simplicitas auxit, ita in Australibus Angliæ provinciis luxus, usuræ, corruptelarum illecebræ, & dolus malus brevi tempore florentissimas prorsus subruerunt, adeo ut veteris nobilitatis germina jam exarescere multi conquerantur.

Nominum varietas.

Warrington.

Interim nos *Mersey* decursum persequemur, qui jam per *VVarrington* notum suis Dominis cognomine Pincernis sive *Butleris*, qui Mercatus jus ab Edwardo Primo obtinuerunt, defertur; à quo ad Septentrionem non multum abest *Winwick*, inter opima Angliæ sacerdotia nominatissimum, in cujus ecclesiæ summa parte leguntur hi versus barbari veteri charactere, de Oswaldo Rege,

Winwicke.

Hic locus Oswalde quondam placuit tibi valde
Northanhumbrorum fueras Rex, nuncque Polorum
Regna tenes, loco passus Marcelde *vocato.*

Litherpole.

A *VVarringtonio* Merseius se diffundens statimque contrahens, patenti gremio, commerciisque percommodo Oceanum ingreditur, ubi *Litherpoole* patet, Saxonice Liþeþ-pole, vulgo *Lirpoole*, à diffusa paludis in modum aqua, ut opinio est, nominatus, qui commodissimus & usitatissimus est in Hyberniam trajectus, elegantia & frequentia, quam antiquitate celebrior. Nec enim ejus nomen apud antiquiores scriptores uspiam occurrit, nisi quod Rogerus Pictavensis, qui Dominus erat (ut eo tempore loquebantur) *de honore Lancastriæ* castrum, hic construxerit, cujus custodiam jam longo sane tempore habuit nobilis illa, & equestris familia de *Molineaux*, cujus primaria sedes est in proximo ad *Sefton*, quam Rogerus ille Pictavensis Viviano de *Molineaux* primis Normannici imperii temporibus elargitus erat. Vniversam enim terram inter *Ribell* & *Mersey* flumina Rogerus ille tenuit, ut Censualis Angliæ liber testatur.

Molineux.

Sefton.

Prope *Sefton*, *Alt* fluviolus viam in mare quærit, & ubi invenit viculum adsitum *Altmouth* inde nominat, vicinumque habet *Ferneby*, in cujus uliginoso solo cespites effodiuntur, qui incolis pro ignis fomite, & lucernarum vice. Sub cespitibus autem aqua subest pigra & nigricans, cui nescio quid unctuosum superfluit, & in qua pisciculi innatant, qui à fossoribus capiuntur: ut fossiles hic esse pisces dicamus, non minus quam circa Heracleam, & Tium Ponti. Nec mirum, cum in hujusmodi locis aquosis pisces subinde humorem sectando terram subeant, & ligonibus homines piscatum eant. Quod in Paphlagonia in locis minime aquosis multi & boni pisces effodiantur, abditam aliquam & peculiarem habet rationem. Et lepide sane Seneca. *Quid est quare pisces in terram non transeant, si nos mare transimus?*

Pisces fossiles.

Ormeskirke.

Evehitur hinc magno fluxu littus apertum, interiusque à mari cernitur *Ormeskirke* mercatorium

rium oppidum, ſepultura Stanleiorum Derbienſium Comitum inſigne, quorum primaria ſedes *Latham* in vicinia eſt, ædes magnæ & magnificæ, quas illi continenter auxerunt ab Henrici Quarti tempore. Quo Ioannes *Stanley* vir equeſtri dignitate, pater Ioannis Proregis Hiberniæ ex eadem ſtirpe qua Barones de *Audley* oriundus, filiam & hæredem Thomæ *Latham* Equitis clariſſimi duxit, cui hoc amplum hæredium cum multis aliis poſſeſſionibus dotale fuit. Iam inde vero *Stanlæi* ſedem hic fixerunt, è quibus Thomas filius Th. Domini *Stanley* ab Henrico VII Derbiæ Comes creatus, ex Æleonora Nevilla filia Comitis Sarisburiæ genuit Georgium Dominum *Le-Strange*; duxerat enim ille Ioannam unicam filiam & hæredem Ioannis Baronis *Le-Strange* de *Knockin*, qui patre ſuperſtite defunctus filium habuit Thomam Derbiæ Comitem ſecundum, cui Anna filia Edwardi D. *Haſtings* peperit Edwardum Tertium Derbiæ Comitem, qui ex Dorothea filia Th. Howardi Ducis Norfolciæ ſuſcepit Henricum Comitem quartum, qui Margaretam filiam Henrici Cliffordi Comitis Cumbriæ duxit, matrem Ferdinandi Comitis quinti, qui modo diem obiit, & Guilielmi jam Comitis ſexti, qui fratri ſucceſſit.

Stanlæi Comites Derbiæ.

Dugleſſ flu.

Dugleſſ fluviolus hic tacite ſerpit, ad quem Arthurus noſter (ut author eſt Ninnius) Saxones memorabili prælio fudit. Ad hujus fontes *VViggin* eſt oppidum, Wibiggin olim dictum affirmant, de quo nomine nihil habeo quod dicam, niſi Lancaſtrenſes ædificia *Biggin* vocare, uti nec de oppido, niſi quod ſit & cultum & copioſum, *incorporatum ex Majore & Burgenſibus*; Rectorque eccleſiæ, oppidi, ut accepi, eſt Dominus. In proximo *Holand* cernitur, è qua clariſſima illa Holandorum familia, qui Cantii Comites & Surriæ, Exoniæque Duces erant, & originem & nomen traxerunt. Filia autem & hæres primogeniti fratris, qui equeſtri ordine hic floruit, tandem *Lovellis* enupta eos & poſſeſſionibus, & armis adauxit, ſcilicet ſcuto cyaneo liliis argenteis interſtincto, inter quæ argenteus itidem leo ore obverſo inſurgit.

Wiggin.

Biggin quid.

Holandorum familia.

Inſignia Holandorum.

Prope *Dugleſſi* oſtium *Merton* palus ſatis diffuſa alitur, quæ ſuo emiſſario in hunc ſe exonerat, ſtatimque *Ribello* flumini in ſuo æſtuario obviam ſe offert. Hic enim proximus eſt poſt *Merſeium* fluvius qui Oceanum accedit, nomine ſuo vetuſtiori non prorſus exoleto. BELLISAMA enim æſtuarium Ptolemæo, & nobis *Ribell* appellatum, fortaſſe ex adjectione Saxonici verbi *Rhe*, quod flumen denotat. Ex Eboracenſis agri collibus properantibus aquis primum in meridiem defertur hic fluvius per tres præcelſos montes, *Ingleborrow hill* ad fontes, quem vaſto dorſo in Occidentem ſolem gradatim quaſi adſcendentem, & in ſui extremo alio quaſi impoſito colle evectum demirati ſumus. *Penigent*, fortaſſe ab albicante, & nivoſo capite, hoc enim Britannis *Pengwin* denotat, qui vaſta mole, ſed non perinde excelſa attollitur. Vbi vero Lancaſtrenſes adit *Rhibellus* (nam hi ſunt inter Eboracenſes) *Pendle hill* ſublimi admodum faſtigio erigitur, & in ipſo faſtigio peculiarem profundit plantam, quam quaſi à nubibus productam *Clowdesbery* vocant.

Belliſama.

Penigent.

Pendle hill. Clowdſbery.

Britannia.

Verum hic mons damno, quod ſubjecto agro jampridem intulit, maximam aquarum vim eructans, & certiſſimo pluviæ indicio, quoties ejus vertex nebula veſtitur, maxime eſt inſignis. Horum libentius meminerim, tum quod in Apennino noſtro ſunt eminentiſſimi, unde vulgo uſurpatur,

Ingleborrow, Pendle, and Penigent:
Are the higheſt hils betweene Scotland and Trent.

Tum ut intelligatur quod ante dixi, cur Alpes ſummæ *Penninæ*, & ipſa montium ſummitas *Pennum*, & *Apennini* ita priſcis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium ſummitates Britannis denotat. Ad ramentum vero montis *Pendle*, *Clithero* caſtrum à *Laciis* extructum prope *Rhibell* adſidet, Et huic vicinum *VVhaley*, Saxonice Walalez, monaſterio à *Laciis* condito celebre, quod à *Stanlaw* in Comitatu Ceſtrenſi CIↃCCXCVI translatum. Vbi anno DCCXCVIII Wada Dux infœlicia ſigna contra Ardulphum Nordanhumbrorum Regem ſuſtulit ad *Billangho*, quod nunc *Langho* contractius appellatur. Hic *Ribellus* protinus in Occaſum converſus nomen ſuum impertit vico quem noſtra ætas *Riblecheſter* appellat, ubi tot Romanæ vetuſtatis veſtigia, ſtatuæ, numiſmata, columnæ, columnarum baſes, epiſtylia, aræ, marmora, inſcriptiones ſubinde effodiuntur, ut non abs re fuiſſe videatur, quod incolæ claudicante rhythmo dictitant,

Alpes Penninæ. Pen quid Britannis.

Clithero. Whalley.

Riblecheſter.

It is written upon a wall in Rome:
Ribcheſter was as rich as any towne in Chriſtendome.

Viæque militares ad hanc duxerunt eminenti aggere, altera ab Eboraco, altera è Septentrione per *Bowland Forreſt* ſaltum ſpatioſum, quæ adhuc per plura milliaria planiſſime conſpicitur. Inſcriptiones autem ita deformarunt ruſtici, ut quamvis in plures inciderim, vix tamen unam & alteram legere potuerim. Ad *Saleſbury hall*, quæ ſunt vicinæ ædes nobilis & antiquæ familiæ *Talbottorum*, columnæ baſim inſcriptam vidimus:

DEO
MARTI, ET
VICTORIÆ
DD. AVGG.
ET CC—NN

In proximo pariete huic adjunctus eſt alter lapis, Cupidinem, & alteram imagunculam præ ſe ferens, ex cujus parte averſa hæc mihi deſcripta fuit, ſed nullo ſenſu inſcriptio. quam quia me diu ſollicitum habuit, ut aliorum opinionem eliciam, hic ſubjungam:

SEOESAM
ROLNASON
OSALVEDN
AL.Q.Q.SAR.
BREVENM
BEDIANIS
ANTONI
VS MEG. VI.
IC. DOMV
ELITER

Ego autem nihil aliud ſuſpicari poſſum quam ex his pleraque eſſe Britannica locorum adjacentium nomina. Anno CIↃDCIII cum iterum

hunc locum inviserim, in aram omnium quas vidi maximam & pulcherrimam incidi cum hac Inscriptione:

In ædib. Th. Rhodes.

DEIS MATRIBVS M. INGENVI-VS ASIATICVS *DEC. AL. AST. SS. LL. M.

* Forte Decurio Alæ Asturum susceptum solvit scil. votum libens lubens merito.

De his DEABVS sive DEIS MATRIBVS, scrutando nihil eruere possum (nam in orbis terrarum inscriptionibus præterque in altera apud nos reperta non memorantur) nisi, quod Enguium oppidulum in Sicilia fuit DEARVM MATRVM præsentia nobile, ubi ostendebantur hastæ aliquot, & æreæ galeæ à Metione & Vlysse Deabus illis consecratæ.

Deæ Matres. Vide B. of Durham. Plut. in M. Marcello.

Arulam etiam alteram ibidem vidi inter rudera ejectam sic inscriptam:

PACIFE
ROMARTI
ELEGAVR
BAPOS
VIT EX VO
TO.

Hæc tam exigua erat ut tenuioris alicujus arula gestatilis fuisse videatur, & thuri aut molæ salsæ tantum adolendo, cum illa altera multo major, & ad majorum animalium sacrificia peragenda. In his Noam proculdubio imitati sunt posteri, etiam postquam à vero Dei cultu desciverant. Nec Diis solum, sed etiam Imperatoribus servili adulatione cum impio titulo NVMINI MAIESTATIQVE EORVM posuerunt. Ad has genibus advoluti supplicabant, has amplexi precabantur, ad has jurabant, utque semel dicam, in his & sacrificiis, totius religionis summa erat posita; usque adeo ut quibus nulla erat ara, iis nulla religio, nullus Deus esse crederetur.

Aræ gentilium. 8 Genesis.

Nuperrime etiam saxum hic effossum fuit, in quo exsculpta nuda effigies equestris sine sella & frœno ambabus manibus hastile contorquens, & insultans homini nudo procumbenti, qui nescio quid quadratum prætendit. Inter equum & procumbentem sunt D.M. sub procumbente leguntur GAL. SARMATA. Reliquæ literæ quæ plures erant, ita evanuerunt, ut legi nequeant, nec mihi conjectura persequi libet. ALAM SARMATARVM hoc in loco egisse ex illa superiori inscriptione, & hac quæ ante plures annos juxta reperta, videatur.

Forte C. A L. pro Centurio Alæ Sarmatarum.

HIS. TERRIS. TEGITVR
AEL. MATRONA QV——
VIX. AN. XXVIII. M. II. D. VIII.
ET M. IVLIVS MAXIMVS. FIL.
VIX. AN. VI. M. III. D. XX. ET CAM
PANIA. DVBBA. MATER
VIX. AN. L. IVLIVS MAXIMVS
—— ALAE. SAR. CONIVX
CONIVGI. INCOMPARABILI
ET. FILIO. PATRI PIENTIS
SIMO. ET SOCERÆ. TENA
CISSIMÆ. MEMORIÆ. P.

Ex Guil. Lambardi schedis.

Cæterum ex his nihil plane luminis ad priscum hujus loci nomen eruendum, de quo ambigitur, nisi subinde nomen mutarit, quod nonnunquam usu venit. Hoc enim situ Ptolemæus RIGODVNVM, si pro RIBODVNVM, à *Riblechester*, non omnino abludit, & ad hanc à Mancunio distantiam, videlicet XVIII milliarium, COCCIVM, quod & GOCCIVM in nonnullis legitur exemplaribus, locat Antoninus.

Ribodunum. Coccum.

Cæterum cum hujus fortuna, confecta periodo, sive bello, sive terræ motu, quod vulgus suspicatur, succubuisset, inferius qua regurgitantis Oceani vim patitur *Ribellus*, & BELLISAMA ÆSTVARIVM Geographo vocatur, prope *Penworthum*, ubi regnante *Conquæstore* erat Castellum, ut ex Regis ejus tabulis constat, ex Riblcestriæ occasu succedanea proles *Preston* surrexit, amplum, &, ut in his regionibus, elegans, & frequens oppidum, à religiosis viris sic dictum, nomen nostra enim lingua *Sacerdotum oppidum* sonat, sub hoc *Ribello* aquas infundit suas *Derwen* fluviolus, qui primum oppidum mercatu notum *Blacke borne* à nigra aqua sic dictum irrigat, quod olim Laciorum, regiunculæ adjacenti *Blackburneshire* nomen indidit, inde præterfluit *Houghton Tower*, quod celebri familiæ quæ diu incoluit, nomen impertiit, & *VValeton*, quod Guilielmus Lancastriæ Dominus, Regis Stephani filius, Waltero *VValeton* dedit, postea vero erat claræ familiæ *Langtonorum*, qui à *VValtonis* genus ducunt. Sed pedem referamus.

Penworthum. Penverdant alibi dicitur. Preston. Haughton. Walton.

Preston illud de quo modo dixi, *Preston in Anderesse* vocat vulgus hominum, pro *Acmundes-nesse*, sic enim hanc agri partem dixerunt Anglo-Saxones, quod inter *Ribellum* & *Cocarum* fluvios longius circumacto littore prominet, & promontorio quasi naso extenditur, quod etiam postea *Agmonder-nes* dictum. In qua Guilielmi Primi temporibus *tantum sedecim villæ incolebantur, reliqua vasta jacebant*, ut in Censuali libro legimus, *Rogerusque Pictavensis habebat*. Postea vero fuit Theobaldi *VValteri*, à quo *Botteleri* sive Pincernæ Hiberniæ originem repetunt, sic enim legimus in Charta Richardi Primi, *Sciatis nos dedisse, & præsenti charta confirmasse Theobaldo* Waltero, *pro homagio & servitio suo totam* Agmondernes, *cum omnibus pertinentiis suis, &c.* Avena hæc est feracior, hordei impatientior, sed pascuis lætior, præsertim ad mare, qua partim est campestris, unde pars ejus magna *The File*, pro *Feild* appellari videtur, (in Archivis tamen regiis *Lima* Latino nomine appellatur, quod * instrumentum illud fabrile denotat quo ferrum, aliudve politur.) Quia tamen alibi palustris, minus salubris censetur. *VVyr* fluviolus hanc citus perstringit, qui è *VVierdale* loco pleno solitudinis devolutus *Grenhaugh* castrum præterlabitur, quod Thomas *Stanley* primus ex hac familia Derbiæ Comes extruxit, cum immineret illi periculum, à quibusdam hujus agri proscriptis nobilibus, quorum possessiones ab Henrico Septimo dono acceperat. Multos enim in illum impetus dederunt, & subinde infesti in agros ejus irruerunt, donec viri optimi moderatio has inimicitias prudenter extinxerit.

Anderesse. The File. * File. Grenhaugh Castle.

In

In ora hic maritima multis in locis ſabuli cumulos videas, quibus aquam ſubinde infundunt, donec ſalſuginem contraxerit, quam poſtea, ſubditis glebis in candidum ſalem excoquunt. Nonnullæ ſunt hic etiam infidæ arenæ & rapaces (ſabulum vivum dicunt) itinerantibus adeo periculoſæ dum compendia recedente æſtu ſectantur, ut maxime caveant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor, pedeſtre naufragium faciant; præcipue vero circa *Cocari* oſtium, ubi Sirtico quaſi agro *Cockerſand Abby* Cluniacenſium jampridem monaſteriolum, à Ranulpho de *Meſchines* fundatum, ſed ventorum violentiæ expoſitum inter *Cockari* & *Luni*, ſive *Loni* oſtia interjacet, & mare Hibernicum longe lateque diffuſum proſpectat.

Salis conficiendi nova ratio.

Quick-ſands. Syrticus ager.

Lonus ille, vulgo *Lune*, ex Weſtmorlandiæ montibus ſcatens, in Auſtrum ripis impeditioribus, & inæquali alveo delapſus, accolas æſtivis menſibus opima Salmonum piſcatione ditat, qui cum aqua limpida, & arenoſis vadis præcipue lætentur, in hunc & alios hujus oræ fluvios confertim penetrant. Quam primum Lancaſtrenſes inviſerit, *Laccus* amniculus ab Ortu aquas illi committit ſuas. Quo in loco nunc *Over Burrow* eſt, pertenuis ſane ruſticorum viculus, quem urbem magnam fuiſſe, amploſque campos inter *Laccum* & *Lonum* occupaſſe, & ad extrema deditionis, fame nihil non experta, compulſam nobis memorarunt incolæ, quod à majoribus quaſi per manus traditum acceperunt. Et variis certe priſcæ vetuſtatis monumentis, inſculptis lapidibus, teſſellatis pavimentis, Romanorum nummis, & nomine hoc novo quod nobis *Burgum* denotat, locus iſte antiquitatem ſuam aſſerit. Nomen vero antiquum ſi recuperet aliis, non mihi debeat, etſi ut formicæ ſemitas anxia ſedulitate quæſivi, nec eſt cur quis putet ſingulorum in Britannia oppidorum nomina ſigillatim in Ptolemæo, Antonino, Provinciarum Notitia, & claſſicis authoribus adnotari. Si tamen conjecturæ ſit locus, BREMETONACUM, (quod aliud fuiſſe à BREMENTURACO vere judicat Hieronymus Surita Hiſpanus in ſuis ad Antoninum Notis) ex diſtantiæ ratione à COCCIO vel *Rible-cheſter*, libens opinarer.

Lune fl.

Salmones.

Over Burrow.

Bremetonacum.

Ab hoc *Burgo Lonus* flu. *Thurland Tunſtallorum* propugnaculum, à Thoma *Tunſtall* Equite aurato tempore Regis Henrici Quarti extructum, cum Rex *licentiam dediſſet firmandi & Kernallandi manſum*, id eſt, *loricis incingendi*, & *Hornby* egregium caſtellum prætervehitur, quod N. de *Monte Begonis* conditorem, Dominoſq; ſuos *Harringtonos* & *Stanleios* Barones de *Monte Aquile* ſive *Mont Eagle* à Th. *Stanley* primo Derbiæ Comite oriundos venditat. Quorum tertius & poſtremus Guilielmus *Stanley* reliquit Elizabetham filiam unicam & hæredem uxorem Edwardi *Parker* Baronis *Morley*, matrem Guilielmi *Parker*, quem Rex Iacobus avito honore Baronis de *Mont-Eagle* denuo exornavit, & nos, noſtrique poſteri univerſæ Britanniæ bono natum agnoſcamus. Ex literulis enim ſubobſcuris ad eum clandeſtino tranſmiſſis, & ab eo in medium tempeſtive prolatis, proditio, quam efferata impietas machinari poterat *Britannia*. longe nefandiſſima, in ipſo fere extremo Reipublicæ fato eſt deprehenſa. Cum ſcelerati nonnulli ſub execranda religionis larva, vi magna pulveris fulminalis conclavi Parlamentario ſuppoſita, ad Principem & patriam uno momento difflandum jamjam ignem admoturi ſtarent.

Kernellare quid.
Hornby caſtle.
Barones *Montis Aquilæ*.

Proditio Pyriopulverea.

Lonus hinc paucula permenſus milliaria *Lancaſter* ad Auſtralem ripam videt, præcipuum regionis oppidum, quod incolæ verius *Lancaſter*, uti & Scoti, qui *Loncaſtell* vocant à *Lono* flu. LONGOVICUM & nomen ſuperſtes, & flumen ſubterlabens quodammodo argumentantur, ubi ſub Britanniarum Duce, ut eſt in notitia Provinciarum, numerus Longovicariorum, qui à loco nomen ſunt mutuati, ſtationem habuit. Quamvis hodie oppidum ſit minus frequens, & incolæ omnes rei ruſticæ vacent, (circumvicinus enim ager cultus eſt, apertus, florens, nec ſylvis nudus) in Romanæ tamen vetuſtatis argumentum Cæſarum nummos nonnunquam inveniunt, maxime ubi fraterculi ſuum clauſtrum habuerunt. Aream enim ibi antiquæ urbis fuiſſe prædicant, quam Scoti cuncta obvia excurſione repentina populati, anno Salutis CIƆCCCXXII, ſuccenderunt. Ex quo tempore ædificare cœperunt propius collem viridantem ad flumen cui imponitur caſtrum, non magnum quidem, nec vetuſtum, ſed elegans & firmum: adſidetque, ipſo colle unicum quod habent templum, ubi Monachi exteri olim ſuum habuerunt cœnobiolum. Sub quo ad pontem pulcherrimum, quo *Lonus* conſternitur, in ipſa præcipiti collis declivitate, parietis antiquiſſimi, & Romani operis pendet fragmentum præceps, *Wery wall* vocitant illi, recentiori Britannico hujus oppidi, ut videtur, nomine. Hoc enim oppidum illi *Caer Werid*, id eſt, *Vrbem viridem* dixerunt, à viridanti forſitan illo colle, ſed hæc viderint alii. Ioannes Moritonii & Lancaſtriæ Dominus, qui poſtea Rex Angliæ, *Burgenſibus ſuis Lancaſtriæ charta confirmavit libertates omnes quas Burgenſibus Briſtoliæ conceſſerat*. Edwarduſque Tertius, anno regni ſui XXXVI, *conceſſit Majori & Ballivis villæ Lancaſtriæ, quod Placita & Seſſiones non alibi tenerentur*. Polum Arcticum, ut hoc non omittam, grad. LIIII, ſcrup. V, elevatum aſpicit, ab ultimo vero Occidente part. xx, ſcrup. XLVIII, removetur.

Lancaſter.

Dum ex hoc colle circumſpicerem, ut *Loni* oſtium viderem, quod non multo inferius effunditur, *Forneß* altera pars hujus regionis ad Occaſum oculis occurrit, quam mare quodammodo avulſit. Cum enim littus hinc ſe vaſtius in Occaſum projiceret, Oceanus quaſi infenſior obſtinatius illud lancinavit, imo incrudeſcente æſtu littus devoravit, ſinuſque tres laxiores efficit, ſc. *Kentſand*, quo *Ken* fl. emittitur, *Levenſand*, & *Duddenſand*, inter quos ita prominet terra, ut inde ſit nomen ſortita. *Forneß* enim, & *Foreland*, idem eſt nobis, quod *Promontorium anterius* Latinis. Tota, niſi ad mare, excelſis montium cacuminibus, & crebris rupium molibus aſſurgit, (*Forneß-fells* indigitant) inter quos Britanni diu ſecure agitavere, his defendentis naturæ munimentis freti,

Fourneſſe.

Fourneſſ-Fe s.

 licet

licet nihil invium Saxoni victori. Anno enim vicesimo octavo super ducentesimum ab adventu Saxonum, Britannos hic sedisse colligimus, quod eo tempore Egfridus Nordanhumbrorum Rex Cuthberto illi sancto terram, quæ vocatur *Carthmell*, & omnes Britannos in ea (sic enim in ejus vita scribitur) elargitus est. *Carthmell* enim partem hujus agri esse ad *Kentsand*, notissimum est, idemque nomen oppidulum in ea etiamnum servat, in quo Guilielmus *Mareschallus* senior Comes Penbrochiæ Prioratum extruxit, & dotavit. Si apud Ptolemæum SETANTIORVM λίμνη, id est, *Lacus*, ut aliqui concipiunt libri, & non Setantiorum λιμλώ, id est, *Portus*, legas, SETANTIOS dictos fuisse hos Britannos ausim affirmare. Inter hos enim montes lacus totius Angliæ maximus, nunc *VVinander-mere*, Saxonice Winpabpe-mep, à tortuoso forsitan meatu, per decem plus minus milliaria fundo quasi continuo saxo constrato, ripas incurvat, immensæ alicubi, ut ferunt accolæ, profunditatis, pisce sibi peculiari (quem accolæ *Chare* vocant) fœcundus. Suique nominis adpositum habet viculum, in quo anno Christi DCCXCII, Eathredus Nordanhumbrorum Rex Elfwoldi Regis filios Eboraco abstractos interemit, ut suo scelere, & illorum sanguine sibi regnum confirmaret.

Carthmell.

Setantiorum lacus.

Winander-mere.

Chare piscis.

Historia Malrosensis.

Inter hunc lacum, & *Dudden* flu. promontorium, quod vulgo *Fornesse* dicimus, se projicit, insulamque *VValney* quasi antemurale longo tractu prætentam habet, tenui freto divisam, cujus fauces munimentum *Pile of Fouldrey* dictum ab Abbate de *Fornesse*, anno primo Regis Edwardi Tertii, scopulo in mediis fluctibus impositum tuetur.

Pile of Fouldrey.

In ipso vero promontorio nihil visendum est præter parietinas monasterii de *Fornesse* dicti, quod Stephanus Comes Boloniæ, qui postea Rex Angliæ, anno Salutis MCXXVII extruxit in loco olim *Bekensgill* dicto, vel potius transtulit à *Tulket* in *Andernesse*. E cujus monachis, & non aliunde (ut ipsi retulerunt) Manniæ Insulæ, quæ objacet, Episcopi veteri instituto eligi solebant: nimirum cum fuerit quasi mater plurimorum monasteriorum in Mannia & Hibernia. Magis ad Ortum *Aldingham* antiquum hæredium familiæ de *Harrington*, ad quos à *Flemmingis* per *Cancefeldos* devenerat, & quorum hæreditas per filiam ad Guilielmum *Bonvill* in agro Devoniensi, & tandem per eum ad *Grejos* Dorsettiæ Marchiones descendit. Pauloque superius *Vlverston*, ideo non tacendum, quod ejus *medietatem* Edwardus III, Ioanni *Coupland*, viro inprimis bellicoso dedit, quemque in Baneretti dignitatem extulit, quod in prælio apud Dunelmum Davidem Secundum Scotorum Regem captivum abduxerit. Verum post ejus mortem Ingelramo Domino *Coucy* è Gallia idem Rex cum aliis hoc tractu latifundiis, & titulo Comitis Bedfordiæ concessit, utique qui ejus filiam Isabellam in uxorem acceperat, & cujus majores jure Christianæ de *Lindesey* magnos in Anglia habuere proventus.

Liber Fornessiensis.

Aldingham.

Harringtoni.

Vlverston.

Quod ad nobiles qui Lancastriæ titulo usi sunt, prima Normannici imperii infantia tres fuerunt qui *Domini de honore Lancastriæ* dicebantur, Rogerus scilicet Pictavensis, filius Rogeri de *Montegomerico*, qui *Pictavensis* cognominatus (authore Guilielmo Malmesburiensi) quod uxorem è Pictonibus Galliæ accepisset. Verum cum ille hoc honore sua perfidia excidisset, eundem accepit à patre Guilielmus filius Regis Stephani, Comes Moritonii, & Warreniæ. Eo autem defuncto, Rex Richardus Primus Ioanni fratri, qui postea Rex Angliæ, eundem contulit. Sic enim legitur in antiqua historia, *Rex Richardus egregium in fratrem Ioannem declaravit amorem. Nam præter Hiberniam & Comitatum Moritonii in Normannia, in Anglia tanta adjecit, ut quasi Tetrarcha esset. Denique Cornubiam, Lancastriam, Nottinghamiam, Derbiam cum adjacenti patria, & alia contulit multa.* Satis longo post intervallo Rex Henricus Tertius Ioannis filius Edmundum *Gibbosum* filium suum natu minorem, in quem hæreditates & honores Simonis *Montisforti* Comitis Leicestriæ, R. de *Ferrariis* Comitis Derbiæ, & Ioannis Monumethensis, quod seditionis vexilla in illum sustulissent, transcripsit, Comitis Lancastriæ titulo primus exornavit, & his verbis dedit *Honorem, Comitatum, Castrum & villam de Lancastre, cum vaccariis & Forrestis de VViresdale, Lownsdale, Novum Castrum subtus Limam, Manerium, Forrestam, & Castrum de Pickering, Manerium de Scaleby, villam de Gomecestre, redditumque villatæ de Huntendon, &c.* cum excidisset ille regno Siciliæ, in quod Pontifex Romanus per annulum ipsum frustra investierat, & non sine ludibrio Anglici nominis in ejus honorem aureos signari jussisset cum titulo AIMVNDVS REX SICILIÆ, postquam credulum Regem hoc nomine plurima pecunia emunxisset. Hic Edmundus (prima uxore filia & hærede Comitis Albemarlæ, quæ ipsum hæredem scripserat, sterili defuncta) è Blanchia Artesiana ex domo Francica uxore secunda Thomam, Henricum, & Ioannem, qui in infantia obiit, progenuit. Thomas Comes erat Lancastriæ secundus, qui accepit in uxorem Aliciam unicam filiam & hæredem Henrici *Lacy* Comitis Lincolniæ, quæ suam & maternam hæreditatem, scilicet familiæ de *Longa-spata*, qui Sarisburiæ fuerunt Comites, uti pater ejus Henricus ille *Lacy* antea terras suas, si modo Alicia sine sobole diem obiret, quod evenit, in familiam Lancastrensem transcripsit. Verum hic Thomas cum Principem suum Edwardum Secundum minus reverenter haberet, civilisque belli incendia foveret, prælio captus & capite truncatus sine prole diem obiit. Sententia tamen in eum lata postea Parlamentaria authoritate refixa, quod per *Pares suos* judicatus non fuerit, Henricus frater & possessionibus & honoribus successit. Hunc etiam uxor Matildis filia & ex asse hæres Patricii de *Cadurcis*, sive *Chaworth*, non solum suo, sed etiam magnis in Wallia patrimoniis, Mauritii scilicet *Londinensis*, & Siwardi, à quibus stemma illa duxerat, adauxit. Vnicum hic reliquit filium Henricum, quem Edwardus Tertius è Comite in Ducis honorem extulit, secundusque fuit è nostris proceribus Ducis nomine insignis. Verum nulla prole mascula suscepta obiit ille, duabus relictis filiabus, Matilde & Blanchia, inter quas dispertita hæreditas. Matildem duxit Guilielmus Bavarus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, Hanoniæ, & jure uxorio Leicestriæ Comes. Illa autem

Domini de Gynes.

Domini Lancastriæ.

Gualterus Hemingford.

Ro. Hoveden pag. 373. b.

Comites Lancastriæ.

Comes Lancastriæ Rex Siciliæ.

Duces Lancastriæ.

tem ſine liberis defuncta, Ioannes *Gandavenſis*, ſive de *Gaunt* dictus, quia Gandavi Flandriæ natus, Edwardi Tertii filius natu IIII, qui Blanchiam alteram Henrici filiam in uxorem acceperat univerſam hæreditatem adiit; jamque opibus par multis Regibus, Dux Lancaſtriæ à patre creatus, jura etiam regalia ab eo impetravit, qui Comitatum Lancaſtrenſem in Palatinatus dignitatem hujuſmodi reſcripto evexit, cum memoraſſet quam egregiam operam patriæ, domi belique navaſſet. *Conceſſimus* (inquit) *pro nobis & hæredibus noſtris præfato filio noſtro, quod ipſe ad totam vitam ſuam habeat infra Comitatum Lancaſtriæ Cancellariam ſuam, ac Brevia ſua ſub ſigillo ſuo pro officio Cancellarii deputando, conſignanda, Iuſtitiarios ſuos tam ad placita coronæ, quam ad quæcunque alia placita communem legem tangentia, tenenda, ac cognitiones eorundem, & quaſcunque executiones per Brevia ſua, & miniſtros ſuos ibidem faciendas. Et quæcunque aliæ libertates & jura regalia ad Comitatum Palatinum pertinentia, adeo libere & integre ſicut Comes Caſtriæ infra eundem Comitatum Ceſtriæ dignoſcitur obtinere, &c.* Nec ſolum Dux erat ille Lancaſtriæ, verum etiam ex nuptiis cum Conſtantia Petri Caſtellæ Regis filia, aliquandiu uſus eſt nomine Regis Legionis, & Caſtellæ. Sed hoc ex pacto ceſſit, & anno Richardi Secundi XIII, conſenſu Parlamenti Dux Aquitaniæ (Aquitania fremente) fuit creatus. Quo tempore hos præ ſe tulit titulos, *Ioannes filius Regis Angliæ, Dux Aquitaniæ, & Lancaſtriæ, Comes Derbiæ, Lincolniæ, & Leiceſtriæ, Seneſchallus Angliæ.*

Io. de *Gaunt* Rex Caſtellæ

Rex Henricus IIII.

Poſt hunc Ioannem, Henricus de *Bollingbroke* ejus filius, in Ducatu Lancaſtriæ ſucceſſit, qui cum exturbato Richardo Secundo, Angliæ regnum obtinuiſſet, Henricum filium, qui etiam poſtea erat Rex Angliæ, hoc honore ornavit, & ut ſibi ſuiſque in his hæreditatibus caveret, ita ex authoritate Parlamentaria his verbis cenſuit, *Nos nolentes dictam hæreditatem noſtram, aut libertates ejuſdem, occaſione inſtantis aſſumptionis regalis ſtatus, & dignitatis noſtræ in aliquo mutari, transferri, diminui, ſeu derogari; ſed eandem hæreditatem noſtram cum juribus & libertatibus ſuis prædictis, eiſdem modo & forma, conditione & ſtatu quibus nobis deſcenderunt, & evenerunt, ac etiam cum omnibus, & ſingulis talibus libertatibus & francheſiis, ac aliis privilegiis, commoditatibus & proficuis quibuſcunque, quibus dominus, & pater noſter dum vixit, eam ad terminum vitæ ſuæ ex conceſſione Richardi nuper Regis habuit, & tenuit, nobis & dictis hæredibus noſtris in dictis chartis ſpecificatis plenarie & integre conſervari, continuari, & haberi volumus. Ac tenore præſentium ex certa ſcientia noſtra, de aſſenſu præſentis Parlamenti noſtri concedimus, declaramus, diſcernimus, & ordinamus pro nobis & hæredibus noſtris, quod tam Ducatus noſter Lancaſtriæ, quam univerſa & ſingula alia, Comitatus, Honores, caſtra, maneria, feoda, advocationes, poſſeſſiones, annuitates & dominia quæcunque nobis ante adeptionem dignitatis noſtræ regiæ qualitercunque, & ubicunque jure hæreditario in Dominico ſervitio, vel in reverſione, ſeu alias qualitercunque deſcenſa nobis, & dictis hæredibus noſtris in Chartis prædictis ſpecificatis in forma prædicta remaneant in perpetuum.* Henricus deinde Quintus Parlamenti authoritate ampliſſimam hæreditatem, quæ ipſi obtigerat jure matris, quæ filia & altera hæres fuit Humfredi *Bohun* Comitis Herefordiæ, huic Ducatui adjunxit. Hac forma & conditione jam inde manſit, niſi quod Edwardus Quartus anno regni primo cum Henricum Sextum in Parlamento læſæ majeſtatis proſcripſiſſet, Coronæ (ut loquuntur) *appropriaverit*, ſibi ſcilicet & hæredibus ſuis Angliæ Regibus: à qua tamen Henricus VII ſtatim ſejunxit. Suoſque nunc habet ſeorſim Officiarios, Cancellarium ſcilicet, *Attornatum, Receptorem, Clericum Curiæ, Aſſeſſores ſex, Tabellarium, Auditores duos, Receptores viginti tres, & tres Superviſores.*

Recenſentur in hoc agro, præter plurimas Capellas, Parœciæ tantum 36, ſed illæ valde populoſæ, & quæ maximas alibi parœcias incolarum multitudine longe ſuperant.

WESTMORE-LAND.

AD extremos Lancastrenses succedit magis in Septentrionem altera Brigantum regiuncula, Latinis *Westmorlandia*, nobis *VVest-more-land*, & scriptoribus nonnullis recentioribus *Westmaria*, ab Occasu, & Borea *Cumberlandia*, ab Ortu Eboracensi & Dunelmensi agro terminata. Quæ quia tota inter montes alte pertingentes sit sita, (Appenninus enim noster hic magis magisque in latitudinem excurrit) & magna ex parte inculta jaceat, hoc nomen in nostra lingua invenit. Loca etenim inculta, & quæ non facile agricultura sublevari possint, *Mores* Angli Septentrionales vocant, & *West-more-land* nihil aliud est nobis, quam *inculta ad Occasum regio*. Ex venerandæ igitur antiquitatis schola illud de Mario Rege ejiciatur somnium, quem Pictos contudisse, & de suo nomine hanc regionem denominasse resupini nostri historici per quietem viderunt.

Pars hujus Australior, quæ angustiori spatio inter *Lonum* fl. & *Winander-mere* nonnulla ex parte concluditur, satis ferax in vallibus habetur, licet & suas asperas, glabrasque cautes ostendat, unoque nomine, *The Baronie of Kendale*, id est, *Baronia de Kendale*, sive *Candalia*, id est, *Vallis ad Canum* nominatur, *Can* enim flu. qui saxis asperatus hanc vallem perstringit, nomen indidit, ad cujus occiduam ripam frequentissimum oppidum *Candale*, sive *Kirke by Kandale*, id est, *Ecclesia in valle ad Canum*, duabus productis plateis se intersecantibus sedet, lanificii gloria, & industria ita præcellens, ut eo nomine sit celeberrimum. Incolæ enim copiosam per universam Angliam laneorum pannorum exercent mercaturam. Suoque honori imprimis esse existimant, quod suos Barones, & Comites habuerint. Barones ex stirpe Ivonis *Taleboys*, è cujus posteris Guilielmus, annuente Rege Henrico Secundo vocavit se Guilielmum de *Lancaster*, cujus neptis & hæres Gilbertum filium Rogeri *filii Reinfridi* maritum assumpsit, per cujus filias (filio Guiliel. defuncto) migravit hæreditas ad Petrum *Brus* D. de *Skelton* ejus prænominis secundum & Guil. *Lindesay*, ad quem materna origine Ingelramum Dominum de *Coucy* in Gallia genus retulisse ex historia Monasterii *Furnesii* accepimus. Per hujus Petri *Brus* filiam sororem & hæredem Petri *Brus* Tertii devenit hæc Baronia ad *Rossos* de *VVerke*, & ab illis ad *Parros* jure hæreditario hic honos devolutus est, quorum castrum è regione oppidi vetustate jam consenescit. Comites vero tres, Ioannem Ducem Bedfordiæ à fratre Rege Henrico Quinto eo honore auctum, Ioannem Ducem Sommersetti, & Ioannem de *Foix* ex illustrissima Fuxensium in Gallia familia, quem Henr. Sextus ob fidelem in Gallico bello operam eo dignitatis extulerat. Vnde fortassis est quod aliqui ex hac Fuxensi familia in Gallia etiamnum de *Candalia* denominentur. Nec aliam, quod scio, vetustatis gloriam vendicat *Candalia*.

The Baronie of Kendale.

Domini Candaliæ. Historia Furnesiensis.

Familia de Lancaster.

Comites Candaliæ.

CONCANGIOS tamen olim Romanorum stationem fuisse opinatus sum, sed jam rectius docuit dies. Inferius in *Can* flumine duæ sunt Catadupæ, ubi vasto cum murmure aquæ præcipitantur, altera est ad *Levens* viculum, altera magis ad Austrum prope *Betham*, quæ quasi certa prognostica sunt vicinis: cum enim borealis clarius insonare auditur, serenitatem, cum australis, imbres & nebulas certo expectant. Hæc in Australi & angustiori parte hujus regionis, quæ ad Occasum *Winster* amne, & spatioso quem modo dixi Lacu *VVinander-mer*, ad Ortum *Lono* sive *Luno* flumine terminantur.

Catadupæ.

The Forses.

Ad superiorem angulum lacus *VVinander-mer* quasi projectum antiquæ urbis cadaver jacet, magnis mœnium, & extra mœnia ædificiorum multis divulsis ruderibus adhuc extantibus. Propugnaculum ejus fuit oblongum fossa & vallo munitum, in longitudine enim CXXXII ulnas, latitudine LXXX occupavit. Romanorum opus fuisse lateres Britannici, cæmentum lateritiis frustulis intritum, urnulæ, vitrea vascula, Romanorum numismata sæpius inventa, lapides rotundi instar molarium, è quibus coagmentatis columnæ olim extructæ, & stratæ viæ ad hanc ducentes clare loquuntur. Nomen autem antiquum disperiit, nisi cum hodie *Amblesside* vocetur, quis AMBOGLANAM esse, cujus meminit Notitiarum Liber, conjectando suspicetur.

Amblesside.

Amboglana.

Ad Ortum *Lonus* limitis vice fungitur, tractumque adjacentem suo ex nomine *Lons-dale* insignit, id est, *Vallis ad Lonum*, cujus primarium oppidum est *Kirkby Lons-dale*, quo ad sacra & ad mercatum populus circumvicinus confluit. Supra *Loni* sive *Luni* fontes latius se explicat regio, multisque gyris, & flexibus montes excurrunt, quibus interjacent alicubi convalles prærupta altitudine, crebris locis speluncarum in modum subruptis. *Eden* flumen nobile, qui Ptolemæo ITVNA, caput in Eboracensi agro tollens, primum languida aqua, sed sensim confluentibus rivulis increscens, inter hos montes iter quærit in Occasum æstivum, per *Pendragon* castrum, cui præter nomen & saxorum struem nihil reliquit ævi vetustas. Inde per *VVharton hall* sedem Baronum de *VVharton*, quorum primus erat Thomas ab Henrico VIII, ad eam dignitatem evectus, cui successit ejusdem nominis filius, & illi qui nunc floret tertius Baro Philippus, vir honoratissimus. Postea per *Fanum Stephani*, vulgo *Kirkby Stephen*, forum notum defluit, & *Musgrave* viculum unum & alterum, qui bellicosæ *Musgraviorum* familiæ nomen dederunt, è qua Edwardo Tertio regnante Th. *Musgrave* ad Parlamenta solenni rescripto inter Barones vocatus floruit, & *Heartly* castrum vicinum incoluerunt.

Eden flu. Itunafl.

Wharton hall. Barones Wharton.

Musgrave.

Heartly castle.

Hic aquas *Ituna* quasi remoratur, ut aliis rivulis consocietur, quorum uni, vix duobus mill. pass. ab ipso *Ituna* VERTERÆ incubuerunt, priscæ memoriæ oppidum ab Antonino, & Notitiarum libro memoratum, qui innuit Romano imperio jam declinante Romanum Præfectum ibi

Verteræ.

cum

cum Directorum Numero egisse. Nunc vero ipsum oppidum in tenuem vicum exiguo propugnaculo munitum, & nomen in *Burgh* abiit, nostrates enim *Burgh under Stanemore*, id est, *Burgus sub Saxeto*, nuncupant. Sub posterioribus Imperatoribus, & notasse semel lubet, Castella parva oportuna bello, & annonæ copia munita *Burgi* dici cœperunt, nomine novo quod post translatum in Orientem imperium à Græcorum πύργῳ Germani & alii mutuo sumpsisse videantur. Vnde & Burgundiones nomen, quia *Burgos* incoluerunt, sic enim illa ætas crebra per limitem disposita habitacula vocavit. Nec aliud de illo legi, quam quod inchoato Normannorum imperio conjurationem in Guilielmum Normannum hic Angli habuerint. *Burgum* hunc VERTERAS fuisse vel affirmare ausim, quod distantia hinc à *Levatris*, illinc à *Brovonaco* in Italica resoluta milliaria exacte Antonini numeris respondeat, quodque via militaris Romanorum suo aggere etiamnum conspicienda hac ducit ad BROVONACVM, per ABALLABAM, cujus meminit liber Notitiarum, quæ adeo incorrupto hactenus mansit nomine, ut ipsa se clarissime ostendat, & omnem quodammodo scrupulum eximat. Pro ABALLABA enim nos *Apelby* contracte vocamus. Sola hujus vetustas & positio est suspicienda, nimirum Romano sæculo statio erat Maurorum Aurelianorum, & agro non inamœno *Ituna* flumine fere circumfusa: sed ita infrequens est, & tenui structura, ut nisi vetustate meruisset primarium regionis censeri oppidum, & juridicos conventus, sive *Assisas* in suo castro habere, quod publicum est maleficis ergastulum, parum admodum à vico abesset. Tota enim pulchritudo in una latiori consistit platea, quæ à Septentrione in Austrum facili colle ascendit, in cujus parte superiori castrum flumine fere totum circumdatum eminet. In inferiori templum, sita est & schola, quam Robertus *Langton*, & Milo *Spencer* Legum Doctores fundarunt, cuique merita cum laude præest Reginaldus *Bambrigg* vir doctissimus, qui plurimas antiquas inscriptiones nobis pro candore suo descripsit, & nonnullas in hortos suos huc transtulit. Nec immerito sane hanc, uti & *Burgum*, quem dixi, *Regias munitiones* vocat Guilielmus Neubrigensis, ubi memorat Guilielmum Scotorum Regem illas ex improviso cepisse, paulo antequam ipse apud *Alnewick* caperetur. Quæ Rex Ioannes postea recepta Ioanni de *Veteriponte*, sive *Vipont*, ob operam egregie præstitam, liberaliter donavit.

Burgh under Stanemore. Burgus. Vegetius lib. 4. cap. 10.

Orosius.

Aballaba. Apelby.

Intento hinc cursu in Occasum æstivum fertur fluvius per *Buley*, castrum Episcopi Carleolensis, & *Kirkby Thore*, sub quo magna rudera vetusti oppidi visuntur, Romanique nummi subinde eruuntur, & hæc non ita pridem inscriptio:

DEO BELATVCAD-
RO LIB VOTV
M. FFCIT
IOLVS.

Nomen autem vetustum penitus obliteravit ipsa vetustas, *VVheallep-castle* hodie nuncupant. Si per Antiquitatis prætorem liceat, dicerem esse GALLAGVM Ptolemæi, quod Antonino GALLATVM, suffragante itineraria distantia, nec prorsus reclamante nomine. Quæ enim à *Gall* Britanni inceperunt, in *VVall* converterunt Angli. sic GALENAM *VVallingford*, & *Gall-Sever*, *VVall of Sever*, &c. dixerunt. Melioris olim notæ proculdubio fuit cum hinc ad *Caer-Vorran* juxta murum Picticum via lapidibus constrata, *Maiden way* vocant, qua uliginosi magno gradu excurrunt montes per xx plus minus milliaria, quasi recta ducit. Ad quam stationes & Mansiones ab Antonino in nono Britanniarum itinere sitas fuisse libens existimarim, etsi loca nemo signaverit; nec mirum, cum Temporis omnia conficientis & consumentis tot jam seculis fuerint pabula.

Whellep castle.

Gallatum. *Britannia.*

Maiden way.

Iuxta ad *Crawdundale-waith* fossæ, valla, & aggestæ moles apparent: & inter ea hæc Romana inscriptio (quam mihi descripsit, quem dixi Reginaldus *Bainbrig* Gymnasiarcha Applebeiæ) in aspera rupe excisa fuit, cujus pars prior vetustate omnino exesa.

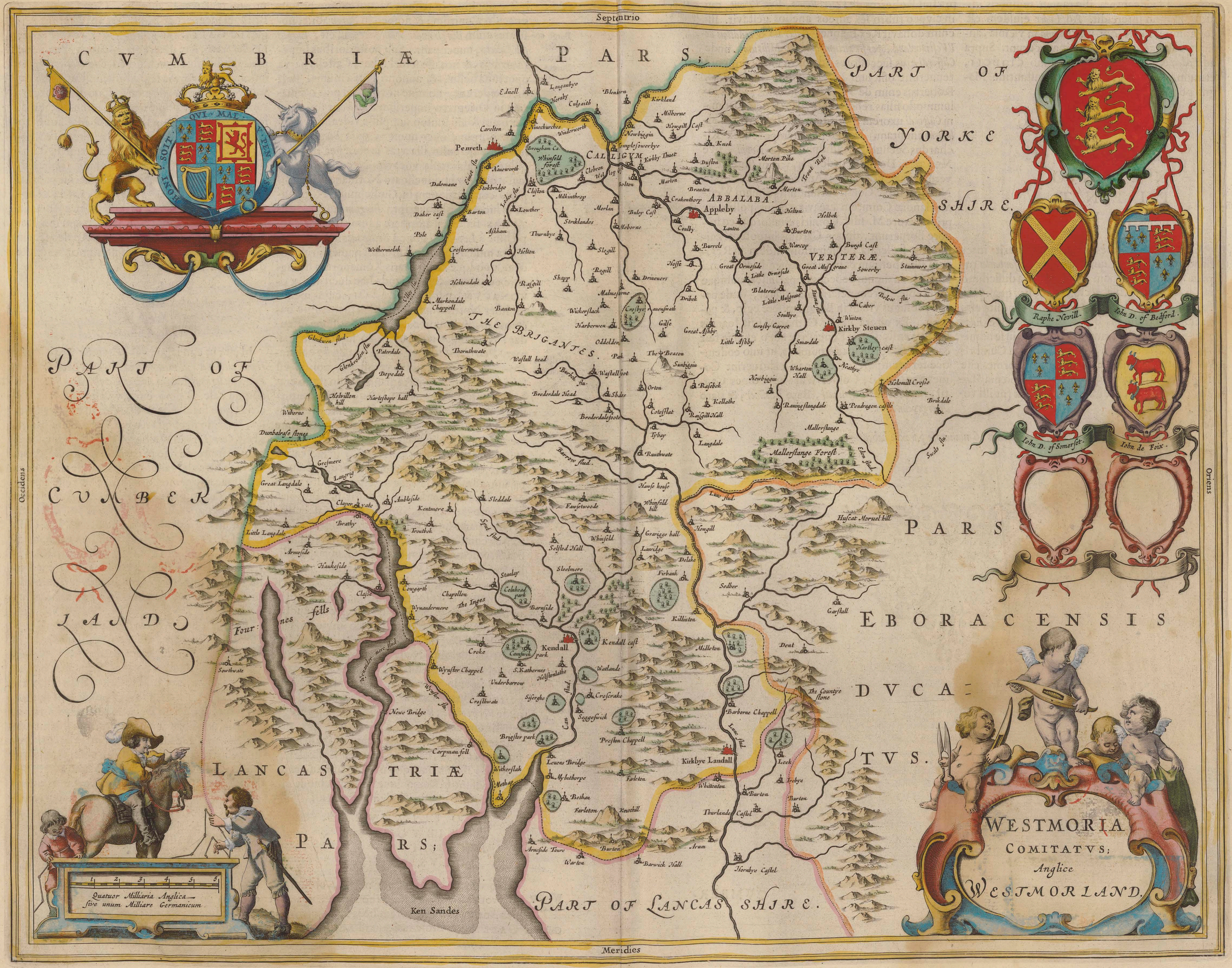
------VARRONIVS
----ECTVS LEG. XX. V. V.
---AEL. LVCANVS
--P.LEG. II. AVG. C.

Id est, ut ego lego, ----*Varronius Præfectus legionis vicesimæ Valentis Victricis* ---- *A Elius Lucanus Præfectus legionis secundæ Augustæ, castra metati sunt*, vel aliquid tale. Legio enim vicesima Valens Victrix, quæ suam sedem DEVÆ, id est, *VVest chester*, & Legio Secunda Augusta, quæ suam ISCÆ, id est, *Caer-Leon* in Wallia sedem habuit, evocatæ contra hostes in hac parte, hic substitisse, & sua stativa castra aliquandiu habuisse videantur, Præfectosque ad rei memoriam hoc in rupe insculpsisse. Tempus non facile dixerim. Ad tempus tamen designandum in vicina rupe hæ literæ grandiusculæ insculptæ supersunt CN. O C T. C O T. C O S S. sed inter Consulum paria in Fastis nihil tale occurrit. Observavi tamen à Severi ætate ad Gordianum, & postea, literam A ubique in hac insula in omnibus ejus seculi inscriptionibus transversam lineolam non habere, sed sic Λ notari.

A pro Λ.

Fertur hinc ITVNA non procul ab *Howgill* castro *Sandfordorum*, via vero militaris recta in Occasum Æquinoctialem ducit per *VVhinfield*, vivarium amplum, arboribus opacum, ad BROVONIACVM, xx milliaribus Italicis, XVII Anglicis à VERTERIS, ut posuit Antoninus, locatum, cui etiam *Brocouum*, uti *Broconiacum* in Notitiarum libro nominatur, qui Numerum Defensorum hic sua habuisse stativa docet. Hujus ædificia & dignitatem licet absumpserit vetustas, nomen tamen fere inviolatum superest, *Brougham* enim vocamus. Hic *Eimotus* fluvius ex amplo lacu effusus, & aliquandiu hanc regionem à Cumbria dividens, *Loderum* flumen recipit, prope cujus scaturiginem ad *Shape*, quondam *Hepe*, monasteriolum, à Thoma filio Gospatricii filii Ormi constructum, fons est qui instar Euripi sæpius in die reciprocantibus undis fluit & refluit, & ingentia forma pyramidali saxa, quorum nonnulla novem pedes altitudine, & crassitudine XIIII, recta quasi serie per mille passus æquali fere distantia disponuntur, quæ

Brovoniacum. *Whin* Septentrionalibus, quod Australibus *A Burr.* Brougham.

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
CVMBRIÆ PARS
PART OF YORKE SHIRE
PARS EBORACENSIS DVCATVS.
PART OF CUMBERLAND
LANCASTRIÆ PARS;
PART OF LANCASSHIRE.
THE BRIGANTES
Appleby
Kendall
Kirkby Steuen
Kirkbye Lonsdall
Ken Sandes
Raphe Nevill.
John D. of Bedford
John D. of Somerset
John de Foix.
Quatuor Millaria Anglica—
sive unum Milliare Germanicum
WESTMORIA
COMITATVS;
Anglice
WESTMORLAND.

ad alicujus rei ibi gestæ memoriam propagandam erecta videantur, illa tamen temporis injuria omnino intercidit. Ad *Loder* ejusdem est cognominis locus, qui, ut *Stricland* in vicinia, antiquæ claritatis familiis nomina fecerunt. Supra ad *Loderi* & *Eimoti* confluentes anno CIƆDCII, erutum fuit saxum his verbis Constantino Magno positum,

IMP.
C. VAL.
CONSTA-
NTINO
PIENT.
AVG.

Pientissimo Augusto.

Isan-Parles.

Cum *Eimotus* limes aliquandiu fuerit inter hanc regionem & Cumbriam, juxta *Isanparles* rupem vicinis notissimam, quam natura difficilimo aditu variis cavernis, & anfractuosis, quasi perfugium miseris, afflictis temporibus molita est, se cum suis & alienis aquis in *Itunam* sive *Eden* post paucula mill. immergit, quando in se admiserit *Blencarne* amnem, qua hac in parte Cumbriam spectat, terminalem; ad quem informes esse ruinas Castri accepi, quas pendentia mœnia *Marcantoniby* vocant, id est, *pendentia mœnia* (ut illi volunt) *Marci Antonii*.

Hanging Walls of Marcatoniby. Fines

Term. Mich. R. 6. H. 8. Insignia Vipontorum.

Westmorlandiæ Dominus primus(quod sciam) præfuit Robertus de *Veteri Ponte*, sive *Vipont*, qui in clypeo rubro sex aureos anellos gestavit. Illi enim donavit Rex Ioannes *Ballivam & redditus de VVestmorland, per servitium quatuor Militum*, unde *Cliffordi* ejus successores ad nostra usque tempora tenuerunt officium *Vicecomitatus de Westmorland*. Robertus enim de *Veteri Ponte* ultimus, duas solummodo filias reliquit, Sibyllam Rogeri Domini *Cliffordi* uxorem, & Idoneam Rogero de *Leybourne* enuptam. Longo post tempore Rex Richardus Secundus Radulphum de *Nevill*, sive *Nova villa*, Do minum de *Raby*, virum summæ & vetutissimæ nobilitatis Anglicæ ab Vthredo Northumbriæ Comite oriundum primum Westmorlandiæ Comitem creavit, cujus posteri ex priore uxore M. filia Comitis Staffordiæ eo honore floruerunt, donec Carolus impotenti animo, & scelerata conspiratione fidem in Reginam Elizabetham & patriam exuendo clarissimæ familiæ maximum dedecus impressisset, suumque ipsius splendorem nefarie maculasset, unde patria profugus vitam in Belgio misere egit, & peregit. Ex altera uxore Catharina filia Ioannis Gandavensis Ducis Lancastriæ adeo eximia fuit & numerosa propagatio nominis, ut uno eodemque fere tempore ex ea enati effloruerint Comes Sarisburiæ, Comes Warwic. Comes Cantii, Marchio *Montis-acuti*, Baro *Latimer*, & Baro *Abergevenny*.

Comites Westmorlandiæ.

In hoc Comitatu 26 numerosæ parœciæ habentur.

CVMBER-

CVMBER-LAND.

CVmbria, ad Occaſum præjacet *Weſtmorlandiæ*, vulgo *Cumberland*, ultima in hac parte Angliæ provincia, utpote quæ ipſam Scotiam ab Arcto attingit, ab Auſtro & Occidente Hibernico Oceano pulſata, ab Ortu vero ſuper Weſtmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab incolis traxit, qui veri & germani Britanni fuerunt, & ſe ſua lingua *Kumbri* & *Kambri* indigitarunt. Britannos enim diu hic inſediſſe, fremente Anglo-Saxone, hiſtoriæ teſtantur, ipſeque Marianus, qui hanc regionem *Cumbrorum terram dixit*; ut taceam Britannica paſſim locorum nomina, cujuſmodi ſunt *Caer-luel*, *Caer-dronoc*, *Pen-rith*, *Pen-rodoc*, &c. quæ hoc planiſſime loquuntur & aſſertioni meæ probationem præſtant vel apertiſſimam.

Terra autem quamvis ob Septentrionalem ſitum frigidior, & ob montes aſperior videatur, ſua tamen varietate perluſtrantibus arridet. Poſt verrucoſas enim rupes, & confertos montes metallis gravidos, quibus lacus omni volatilium genere abundantes interjacent, ſuccedunt pabuloſi colles gregibus referti, quibus rurſus ſubſternuntur porrectæ planities frugibus ſatis fœcundæ. Ad hæc Oceanus, qui ad littus alliditur, piſcium optimorum innumera examina alit, & negligentiam accolis quaſi exprobrat, quod minus gnaviter piſcaturam exerceant.

Cope-land.

Pars hujus meridionalis *Copeland* & *Coupland* dicitur, eo quod acuminatis montibus, quos *Kopa* Britanni vocant, caput ſuum exerit, vel, ut aliis placet, *Copeland* quaſi *Copperland* ab opulenta æris vena In hac ad ſabuloſum *Dudeni* oſtium, quo à Lancaſtrenſibus diſterminatur, *Millum* eſt, antiquæ familiæ *Hodleſtonorum* caſtrum, unde circumducto in Boream littore, *Ravenglas* ſtationem, ubi & Romanæ extiterunt, ut accepi, inſcriptiones, duo rivi commode circumcingunt. *Aven-glas* nonnulli olim vocatum volunt, id eſt, *Amnis Cæruleus*, multaque fabulantur de Rege *Eueling*, qui hic Regiam habuit. Alter ex his rivis *Esk* dictus, exoritur ad radices montis alte prærupti *Hard-knott*, in cujus vertice ingentia ſaxa & fundamenta caſtri non ſine admiratione nuper detecta fuerunt, cum adeo ſit præceps, ut non facile quis aſcendat. Superius *Irt* amniculus mare petit, in quo conchæ, cum rorem, quem veluti maritum appetunt, oſcitatione quadam hauſerint, fiunt gravidæ, margaritaſque ſive, ut cum Poëta loquar, baccas concheas pariunt, quas accolæ cum receſſerit aqua venantur, gemmariique noſtri minimo ab egenis emunt, & maximo revendunt. De his & hujuſmodi Marbodæus in iſto verſu loqui videtur:

Millum Caſtle. Raven-glas.

Hard-knott. Prope *Wrinoſe*.

Irt. fl.

Vide Plinium Margaritæ.

Gignit & inſignes antiqua Britannia baccas.

Jam littus in Occaſum pedetentim ſe provehit, promontoriolumque efficit, quod *S. Bees*, pro *S. Bega* vulgo vocatur. Bega enim virgo Hibernica pia & religioſa vitam illic ſolitariam egit, cujus ſanctitati miracula adſcribuntur de tauro cicurato, copioſiſſima nive, quæ Solſtitiali die, illa precante, valles & montium ſummitates alte intexerat. Vix mille hinc paſſus *Egremont* caſtrum colli imponitur, ſedes olim Guilielmi de *Meſcines*, cui Rex Henricus Primus donavit, *per ſervitium unius Militis, utque iret ad præceptum Regis in exercitu VValliæ & Scotiæ*. Qui reliquit filiam uxorem Guilielmi *Fitz-Duncani* è Regio ſanguine Scotorum, per cujus etiam filiam hæreditas devenit in familiam *Luciorum*, ab illis itidem per *Moltonos*, & *Fitz-Walteros* titulus *Egremontis* ad *Radcliffos* Suſſexiæ Comites deſcendit. Eo tamen Thomas *Percy* ex Regis Henrici VI. gratia aliquandiu fruebatur, ad Parlamenta nomine Th. *Percy* de *Egremont* evocatus.

S. Bees.

Egremont caſtle. Domini Copelandiæ. Liber Inq.

Procedit hinc littus paulatim ſe ſubtrahendo, & ut ex rudetis apparet, ubicunque facilis aſcenſus erat, à Romanis permunitum fuit. Ultimus enim erat, Romani imperii limes, & hanc oram Scoti imprimis infeſtam habuerunt, cum ex Hibernia in hanc inſulam quaſi belli diluvio inundarent. *Moresby* viculum, ubi navium ſtatio ex his munimentis fuiſſe par eſt exiſtimare. Multa ibi antiquitatis veſtigia in hypogæis & fundamentis, multæ cavernæ, quas *Picts holes*, id eſt, *Pictorum caverna* vocitant, multa inſcriptorum lapidum fragmenta ibi eruuntur, quorum unus LVCIVM SEVERINVM ORDINATVM, alter COH. VII præ ſe fert. Et hanc aram, cum cornuta Silvani imaguncula nuper effoſſam ibi vidimus:

Littora munita.

Moresby

DEO SILVAN---
COH. II. LING
CUI PRÆES----
G. POMPEIUS M---
SATURNIN----

Deo Silvano Cohors ſecunda Lingonum cui præeſt G. Pompejus M. Saturninus.

Nec non hoc fragmentum, quod I. Fletcherus loci Dominus mihi deſcripſit & tranſmiſit:

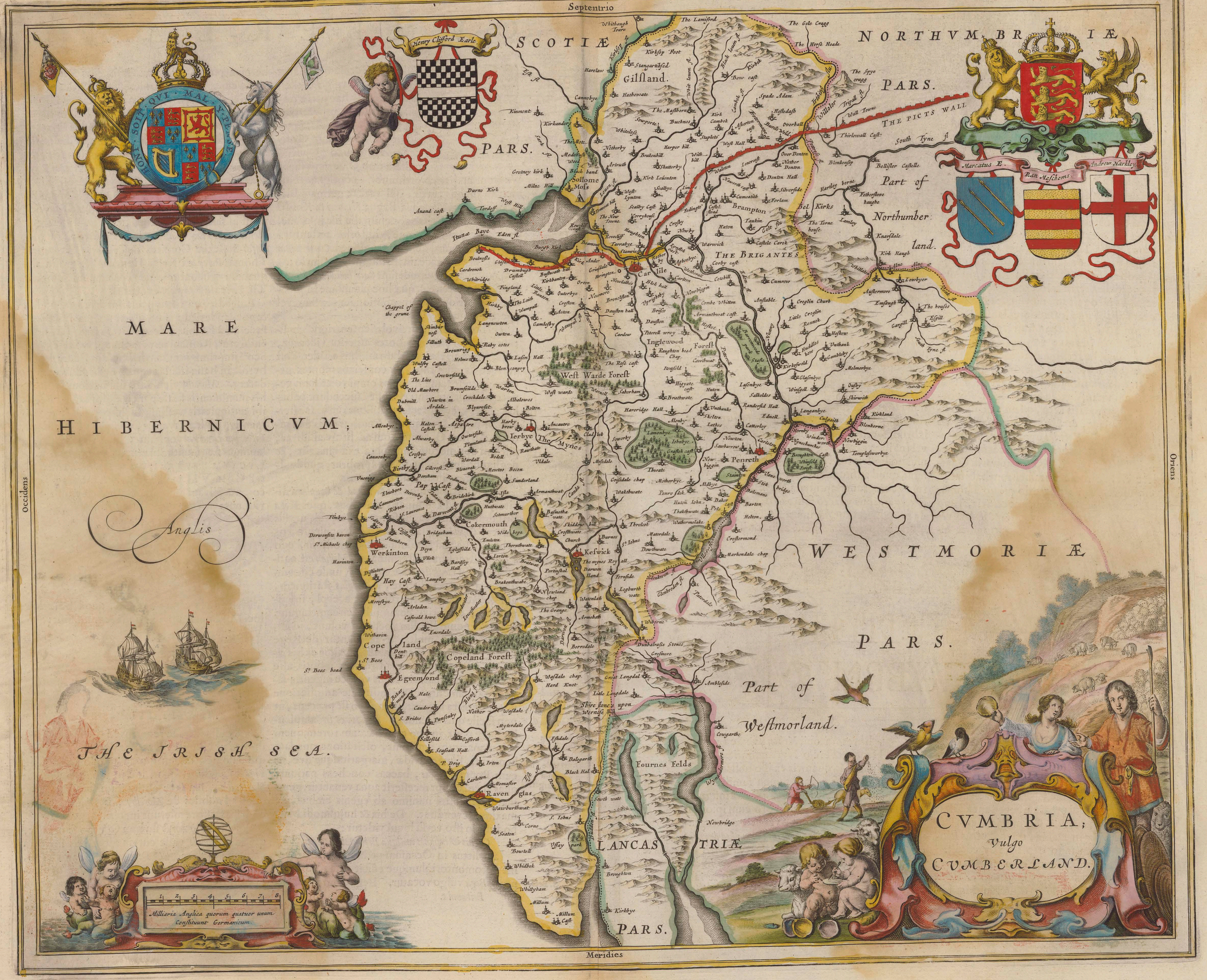
OB PROSPE-
RITATEM
CULMINIS
INSTITUTI.

Sed nullus adhuc repertus MORBIVM fuiſſe docet, ubi Equites Cataphractarii meruerunt, quod nomen tamen quodammodo ſubindicat. Nec tacendum, quod hic in proximo vidimus *Hay-caſtle*, ſua ſane antiquitate ſuſpiciendum, quod ad nobiles de *Moresby*, & *Diſtinton* dictos olim ſpectaſſe retulerunt incolæ.

Morbium.

Hay-caſtle.

Poſt hoc *Derventio* flumen Oceano ſe occulit, qui in *Borrodale* valle curvis montibus incincta exortus, inter montes *Derwentfels* vocatos ſerpit, in quibus ad *Newlands* & alibi, æris venæ opulentæ non ſine auro & argento noſtro tempore à

Septentrio
SCOTIÆ PARS.
NORTHVMBRIÆ PARS.
Henry Clifford Earle
THE PICTS WALL
Gilsland
Brampton
Carlile
THE BRIGANTES
Part of Northumberland.
MARE HIBERNICVM;
Anglis
West Warde Forest
Inglewood Forest
Penreth
Cokermouth
Werkinton
Keswick
Egremond
Copeland Forest
WESTMORIÆ PARS.
Part of Westmorland.
Fournes Felds
LANCASTRIÆ PARS.
THE IRISH SEA.
Milliaria Anglica quorum quatuor unum Constituunt Germanicum.
CVMBRIA; vulgo CVMBERLAND.
Occidens
Oriens
Meridies

Thom. *Thurlando*, Daniele *Hotchstetter* Germano Augustano, denuo sunt repertæ, cum jam olim innotuerint, ut ex *Claus.* Regis Henr. III, n. 18. constat. De his memorabilis disceptatio inter Sereniss. D. ELIZABETHAM Reginam, & Thomam *Percium* Northumbriæ Comitem, cujus hæredium terra fuit, intercessit, sed ratione regiæ prærogativæ & quod auri & argenti in illis venæ, lis secundum Reginam data. Tantum abest ut verum sit hoc Ciceronis in Epistolis ad Atticum, *Illud cognitum est, neque argenti scrupulum esse ullum in insula Britannia.* Nec Cæsar, si has fodinas nosset, Britannos importato ære uti scripsisset, cum hæ & aliæ ærariæ non solum universæ Angliæ sufficiant, verumetiam magna vis quotannis exportetur. Hic etiam passim reperitur terra illa metallica, sive saxum induratum & micans, nobis *Black lead* dictum, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores utuntur. Quod an sit Dioscoridis Pnigitis, vel Melanteria, vel ochra terra calore in nigrum adusta, aut veteribus incognitum, non facile dixerim, & perquirant alii. Per hos montes lapsus *Derventio* in lacum spatiosum diffunditur, *prægrande stagnum* vocat Beda, in quo tres eminent insulæ, una domicilium habet equestris familiæ Ratclifforum, altera à Metallicis Germanis habitabatur, tertia illa existimatur in qua S. Herbertum heremiticam vitam duxisse scribit Beda. In hujus margine, agro satis læto, quem roscidi montes circumvallant, & *Skiddaw* mons editus ab Aquilone defendit, *Keswike* oppidulum mercatorium jacet, æraria sectura ante multos annos notum, ut in Charta quadam Regis Edwardi Quarti videre est, & hodie Metallicorum habitatio. Ius vero mercatus ab Edwardo primo Thomas de *Derwentwater* loci Dominus impetravit, à quo hæreditario ad Ratcliffos devenit. *Skiddaw* vero mons ille, de quo dixi, sublime in nubes biceps quasi Parnassus adeo surgit, & *Scruffell* montem in * *Anandia* Scotiæ quasi æmulus prospicit, è quibus, prout nubes vel ascendunt, vel descendunt, præsagia de aëris mutatione captant accolæ, & vulgo cantitant,

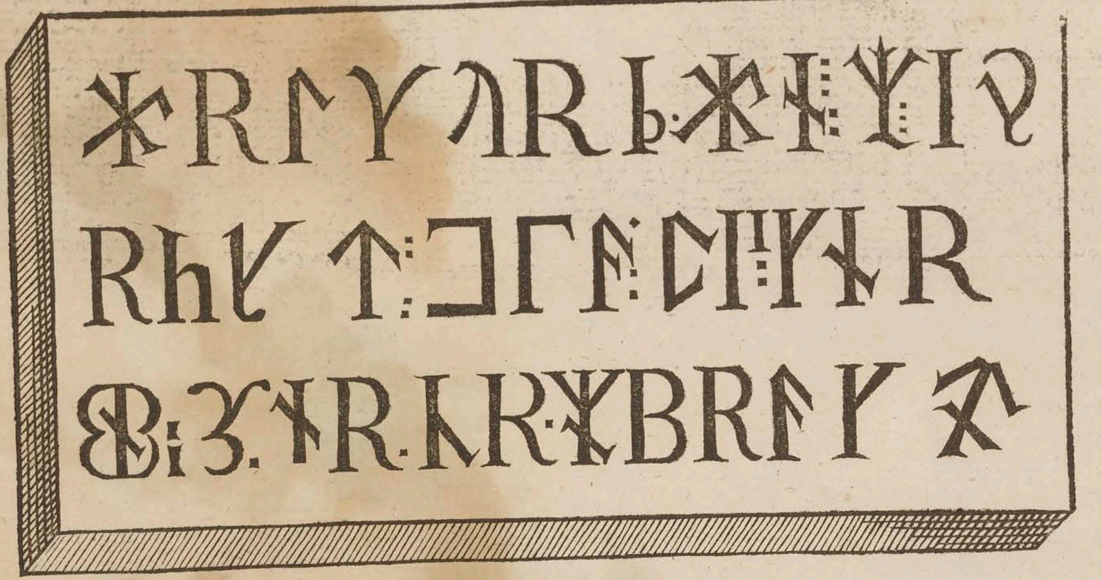
——— If Skiddaw hath a cap
Scruffell wots full well of that.

Uti etiam de hujus, & aliorum duorum in tractu montium altitudine dictitant,

Skiddaw, Lauvellin, and Casticand,
Are the highest hils in all England.

Hinc *Derventio* modo ripis arctatus, modo alveo laxatus rapidissime in Septentriones provolvitur, ut *Cokarum* recipiat. Qui confluentes *Cokarmouth* forum copiosum, castrumque Comitum Northumbriæ fere circumluunt. Oppidum eleganti satis structura, sed humiliori situ inter duos colles subsidet, quorum alteri Ecclesia, alteri è regione castrum imponitur firmissimum, cujus porta prætendit arma gentilitia *Moltonorum, Humfranvillorum, Luciorum, & Perciorum.* Huic ultra flumen ad alterum milliare objacet antiqui castri cadaver, *Papcastle* vocant, cui Romanam vetustatem monumenta non pauca adstruunt. An hoc fuerit *Guasmoric*, quod Ninnius author est Guortigernum Regem prope *Lugaballiam* ædificasse, & veteres Anglos *Palmecastle* vocasse, non facile dixerim. Ubi inter plura vetustatis monumenta inventum fuit vas patens è saxo subviridi, imagunculis affabre exsculptum, quod sive labrum fuerit ad lavandum, sive Baptisterium, vel (ut ille vocat) Regenerationis Sacrarium, cui usui hodie servit ad *Bridkirke*, id est, Brigidæ fanum, quod adsitum, non dixero. Picturis virorum Sanctorum Baptisteria fuisse exornata, ut emergentibus è sacro fonte eorum facta imitanda proponerentur, legimus. Certe præter picturas hæ peregrinæ literæ ad hoc visuntur.

Æris fodinæ. — Auri & argenti venæ. — Black Lead. — Keswike. — Siddaw mons excelsus. — * Anandall. — Cokarmouth. — Guasmoric. — S. Ambrosius Baptisterium. — Paulinus.

Quid autem illæ velint, & cujus gentis characteres, ego minime video, statuant eruditi. Primus autem & octavus non multum abludit ab eo, quo à Constantini Magni tempore Christiani usi sunt pro nomine Christi: Figura autem, non potestate reliqui proxime accedunt ad illos qui cernuntur in tumulo Gormonis Regis Danorum apud *Ielling* in Dania, quem Petrus Lindebergius in lucem anno CIↃ IↃ XCI edidit.

Hæc quæ modo dixi, una cum quarta parte Baroniæ de *Egremond*, *Wigton*, *Leusewater*, *Aspatric*, *Vldal*, &c. luculentissimo patrimonio Matildis *Lucy*, (quæ hæres Antonii *Melton* sive de *Lucy* fratris sui) Henrico Percio Northumbriæ Comiti conjugi dedit, & quamvis ex illo nullam susceperit prolem, Perciorum tamen familiam sibi hæredem scripsit, ea lege ut *Luciorum* insignia, tres scilicet Lucios pisces in rubro cum ipsorum clypeo gentilitio variarent, vel ut ex Autographo loquar, *Sub conditione deferendi arma sua de rubro cum tribus Luciis, una cum Armis de* Percy, *aureis scilicet, & Leone Azureo quateriatim, per finem levata.* Adunatis postea aquis *Derventio* Oceano se submittit, ad *Wirkinton*, Salmonum piscatura nobile. Nunc

Arma Luciorum & Perciorum. — Wirkinton.

Cu'wen, vulgo Curwen.

Nunc ſedes eſt antiquæ equeſtris familiæ *Curwenorum*, qui genus à Goſpatricio Northumbriæ Comite repetunt, cognomen à *Culwen* Gallovidiæ familia, cujus hæredem duxerant, ex conventione acceperunt, ſuaſque hic inſtar caſtri ædes habent magnificas, & à quibus nobis, abſit verbo invidia, genus maternum.

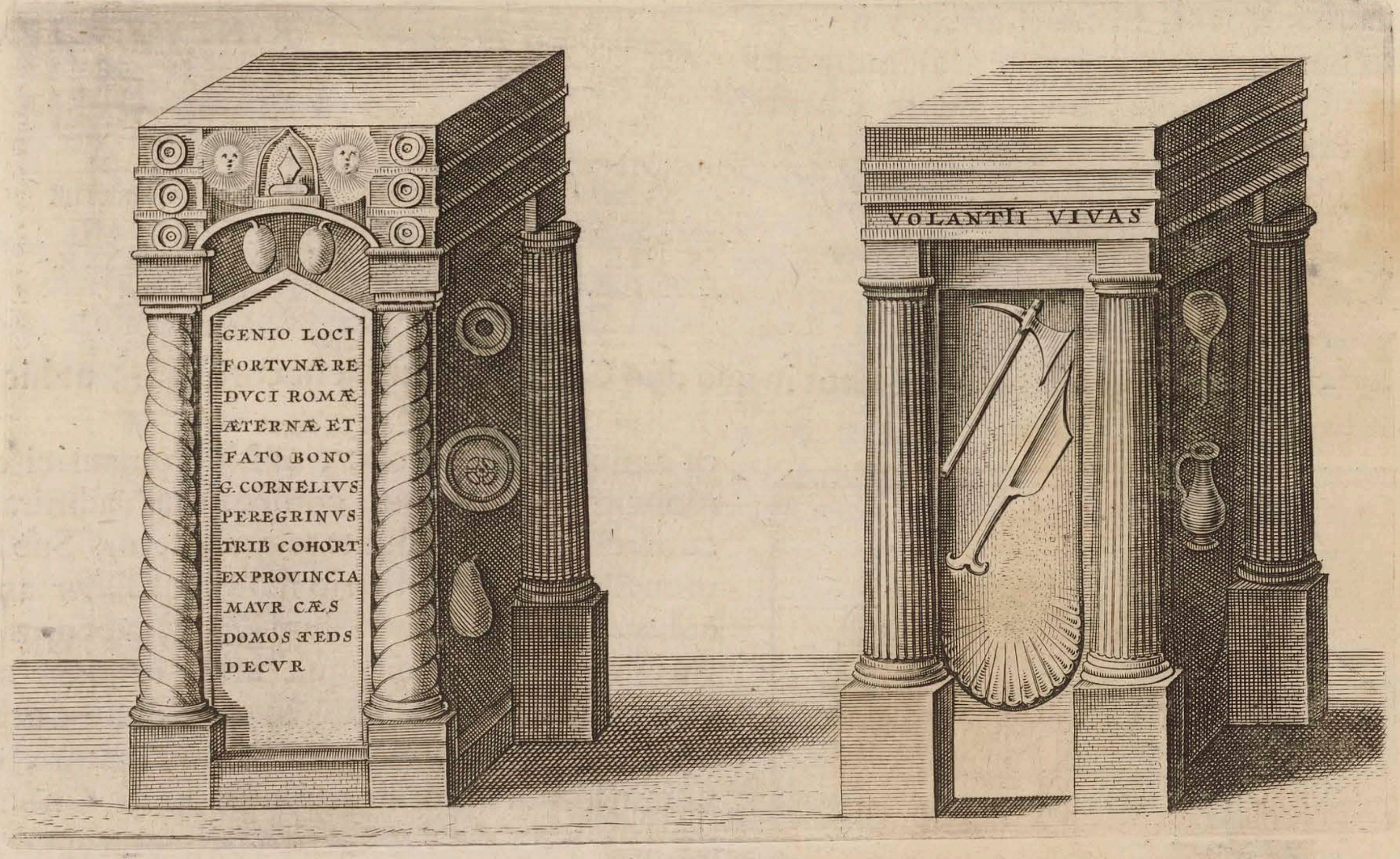
Sub Honorio & Arcadio.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor plus minus mill. paſſ. commodis locis ductum fuiſſe credunt nonnulli, à Stilicone, cum ex Hibernia Scoti hæc littora infeſtarent. Sic enim de ſe Britannia apud Claudianum.

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Munivit Stilico, totam cum Scotus Hibernem
Movit, & infeſto ſpumavit remige Thetis.

Ierby. Arbeia. Elenborrough.

Adeo etiam continuæ ſunt parietinæ ad *Eleni* oſtium, *Elne* nunc nominant, qui non longum permenſus iter ad fontes *Ierby* habet, forum non minimum. ARBEIAM fuiſſe judicamus, ubi Barcarii Tigrienſes ſtationem egerunt, & ad oſtium *Elenborrough*, id eſt, *Burgus ad Elenum*, ubi cohors prima Dalmatarum cum ſuo præfecto olim ſtationem habuit. Situm habuit in colle ſatis edito, longe in mare Hibernicum proſpectat, ſed jam ſeges eſt eo loci quo oppidum fuit, ejuſque veſtigia plane ſe exhibent, cryptæ antiquæ ſunt apertæ, multæ hic aræ, inſcripta ſaxa, & ſtatuæ cernuntur. Quæ vir optimus I. *Sinhous*, in cujus agris effodiuntur, diligenter cuſtodit, & per ædes diſpoſuit. In media area erigitur pulcherrima ex rufeſcente ſaxo forma quadrata ara affabre artificio antiquo exſculpta, pedes plus minus quinque alta, & optimo charactere inſcripta, ſed ecce ipſam & ſingula ejus latera graphice deſcripta, manu Roberti Cottoni de *Connington*, viri Equeſtri dignitate, antiquitatis cultoris ſummi, cum nos unà ſtudio patriæ illuſtrandæ has regiones non ſine dulciſſimo animi pabulo anno Salutis CIƆ IƆ XCIX perluſtravimus. Nec enim poſſumus non grata memoria proſequi optimum illum quem dixi virum, non ſolum quod nos hoſpitio benigniſſime ſingulari cum humanitate excepit, ſed etiam quod ipſe non indoctus antiquarum literarum ſit admirator, & has inſcriptiones, quæ ab aliis imperitis per hanc regionem ſtatim comminuuntur, & in alios uſus ſummo cum antiquitatis detrimento transferuntur, diligentiſſime conſervat.

Decuriones.

In inſcriptione planiſſima ſunt omnia, in penultima linea tantum (ET & ÆDES) implicatione literarum leguntur: ultima pars mutila, fortaſſe integritati ſuæ ſic reſtituenda, DECVRIONVM ORDINEM RESTITVIT, &c. Decuriones vero erant in Municipiis, qui Romæ, & in Coloniis Senatores. Sic dicti quia officium curiæ adminiſtrarunt, unde etiam Curiales nominati; quia civilia munera procurarunt.

Iſidorus lib. 9. c. 4.

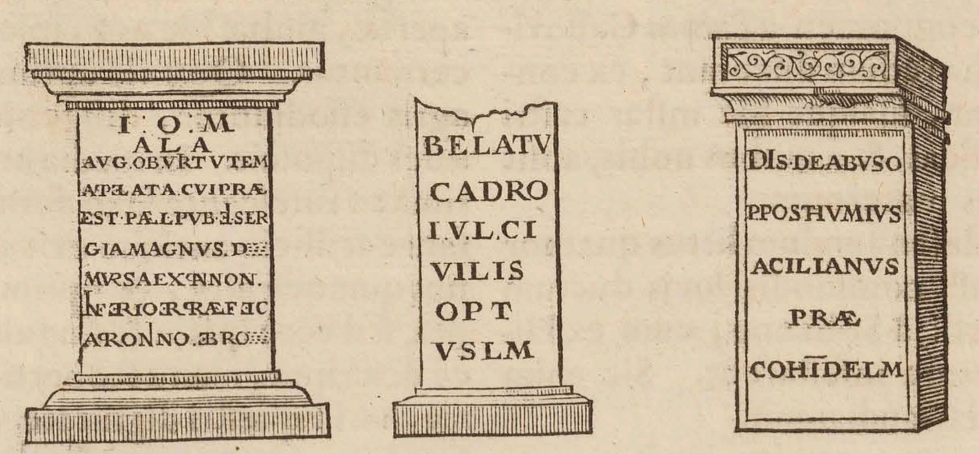
In parte hujus Aræ averſa ſuperiori margine, ut vides, leguntur, VOLANTII VIVAS. Quæ duo verbula me anxium habent, nec interpretari poſſum, niſi Decuriones, Equites, & Plebs (ex his enim conſtabat Municipium) G. Cornelio Peregrino (qui domus, ædes & Decuriones reſtituit) votiva fuerit inſcriptio: ut vir tam beneficus VOLANTII viveret. Hinc ſi conjecturæ ſit locus VOLANTIVM olim huic loco fuiſſe nomen arbitror. Subtus exſculpuntur victimaria inſtrumenta, dolabra & ſeceſpita. In ſiniſtro latere Malleus, & Præfericulum. In dextro latere Patera, Diſcus & Pyrum, ſi quid video, vel ut aliis placet, Aquiminiarum. Hæc enim erant vaſa ſacrificiis deſtinata, & præterea alia, ut Simpulum, Thuribulum, Futile, Apex ſacerdotalis, &c. quæ in aliarum ararum lateribus hoc tractu expreſſa vidimus. Secunda Ara quam hic adjecimus, fuit effoſſa apud *Old Carlile*, & nunc extat in ædibus *Barhouſiorum* ad *Ilkirk*, inſcripta fuit eo literarum implexu quem ſculptor hic ſatis graphicè expreſſit, & ſic legenda videntur.

Volantium.

Aræ Paganorum.

Sub Commodo, Anno Christi 193.

Iovi optimo Maximo. Ala Augusta ob virtutem appellata, cui præest Publius Ælius, Publii filius Sergia Magnus de Mursa ex Pannonia inferiore Præfectus. Aproniano (& fortasse) *Bradua Consulibus.*

Tertia Ara Deo Topico Belatucadro inscripta sic legenda;

Belatucadro Iulius Civilis Optio, id est, Excubiis Præfectus, *votum solvit libens meritò.*

In quarta Ara, quæ pulcherrima, nihil subest difficultatis, & sic se habet;

Dis, Deabusque Publius Posthumius Acilianus Præfectus Cohortis primæ Delmatarum.

Aræ Gentilium.

Hujusmodi aras (nec notasse veteres ritus pigeat quos jam olim sacratissima Christi religio profligavit) uti & victimas, atque seipsos frondibus coronare solebant, ad eas thure & vino supplicare, hostias immolare, ipsasque aras inungere. De quarum demolitione, invalescente Christi religione, Prudentius:

> *Exercere manum non pœnitet, & lapis illic*
> *Si stetit antiquus, quem cingere sueverat error*
> *Fasciolis, aut gallinæ pulmone rigare,*
> *Frangitur ---*

Has etiam subjectas inscriptiones ibi vidimus:

PRO SA---------------------
ANTONINI AV-PII F---
P. AVLVS *P. F. PALATINA
POSTHVMIVS ACILIANVS
PRÆF. COH. I. DELMATAR.

*Publii Filius.

*D. M
IN GENVI. AN. X.
IVL. SIMPLEX PATER
*F C.

D M
MORI REGIS
FILII S HEREDES
EIVS VBSTITVE
RVNT VIX. A. LXX.

*Diis manibus.

*Faciendum curavit.

HIC EXSEGERE FATA
-ENVS SC GERMA-
--S REG VIX. AN--
S VIX AN----
----- IX -----

D M
LVCA. VIX
ANN
IS XX.

D M
IVLIA MARTIM
A, VIX. AN
XIIIIII D. XX. H.

Lapis hic etiam cernitur affabrè exculptus in quo duo Genii alati sustinent corollam, ut hic exhibetur.

Id est, *Victoriæ Augustorum Dominorum nostrorum.*

Cum paulisper littus hinc recta perrexerit, sinuato & incurvato æstuario ita reflectitur, ut videatur esse MORICAMBE illud, quod apud Ptolemæum hoc in loco statuitur. Ita loci ingenium, & nomen quadrant, Æstuarium enim est incurvum, & *Moricambe* mare incurvum Britannice significat. Ad hoc *Cœnobium de Vlmo*, vulgo *Holme Cultrain* posuit David Primus Rex Scotorum, & Cœnobiarchæ *Vulstey* progugnaculum vicinum in gazophylacium, & librorum diplomatumque receptaculum contra repentinas Scotorum incursiones excitarunt, in quo occulta opera Michaelis Scoti cum blattis rixari ajunt, qui religiosam vitam hic professus & Mathematicis studiis artibusque abstrusis ita immersus circa annum CIↃ CCXC, ut Necromantici opinionem apud vulgus consequutus admiranda confecisse vana credulitate perhibetur. Sub hoc monasterium illi æstuario illabitur *VVaver* amniculus, qui recipit fluviolum *VViza*, ad cujus scaturiginem miseræ antiquæ urbis reliquiæ nihil extra humanitatis aleam in terris esse docent. *Old Carlile* hæc à vicinis hodie nominatur, quo nomine olim innotuit me latet, nisi CASTRA EXPLORATORVM fuerit. Distantia apud Antoninum, qui non compendia viarum sectatur, sed loca clariora enumerat, tam à Bulgio, quam Lugu-vallo apposite respondet. Situs ad explorandam commodissimus, colle enim satis edito sedit unde circumvicina regio facile circumspici possit. Certissimum vero tamen est Alam quæ ob virtutem AVGVSTA, & AVGVSTA GORDIANA dicta hic Gordiani tempore egisse, ut ex his inscriptionibus constat quas in proximo vidi.

Moricambe.

Holme. Cultraine.

Michael Scotus.

Castra exploratorum. Vide de Areanis postea in Muro Pictico.

Ala Augusta Gordiana. Apud Ilkirk.

*I O M
ALA AVG. OB
---RTVT. APPEL. CVI
PRÆEST TIB. CL. TIB. F. P.
IN- G- N IVSTINVS
PRAEF. *FVSCIANO
II SILANO II COS.

D M
MABLI
NIVS SEC
VNDVS
*EQVIS
ALE AVG
STE STIP

*Iovi Optimo Maximo.

*I O M.

*I O M
PRO SALVTE IMPERATORIS
M. ANTONI GORDIANI. P. F.
INVICTI AVG ET SABINIAE TR
IAE TRANQVILE CONIVGI EIVS TO
TAQVE DOMV DIVIN. EORVM A-
LA AVG. GORDIA. OB VIRTVTEM
APPELLATA POSVIT : CVI PRÆEST
AEMILIVS CRISPINVS PRAEF.
EQQ. NATVS IN PRO AFRICA DE
TVIDRO SVB CVR. NONNII PH
LIPPI LEG- AVG- PROPRETO -----
ATTICO ET PRETEXTATO
COSS.

Anno Christi 243.

Wigton.

Aræque hinc allatæ fuerunt quæ apud *VVigton* in via eriguntur, in quarum lateribus visuntur simpulum, futile, malleus, patera, &c. sacrificatoria: literæ vero vetustate victæ omnino diffugerunt. Nec procul hinc ad viam militarem effossa fuit columna è rudi saxo, quæ Theresbeiæ nunc cernitur, sic inscripta:

Thoresbey.

IMP CAES
M. IVL.
PHILIPPO
PIO FELI'
CI
AVG
ET M. IVL. PHI
LIPPO NOBILIS
SIMO CAES
TR. P. COS...

Hanc etiam ut alia descripsit mihi Oswaldus *Dikes* verbi divini minister eruditissimus, jamque extat in ædibus fratris ejus viri clariss. T. *Dikes* apud *Wardal.*

DEO
SANCTO BELA
TVCADRO
AVRELIVS
DIATOVA *ARAE
X VOTO POSVIT
LL. MM.

* Pro aram ex Voto.

Alteri etiam Deo indigeti hujusmodi reperta est inscriptio,

DEO
CEAI IO AVR
M RTI. ET M S
ERVRACIO PRO
SE ET SVIS. V. S.
LL. M.

Præter infinitas imagunculas, statuas equestres, aquilas, leones, Ganymedes, & alia vetustatis testimonia plurima, quæ quotidie occurrunt. Paulo superius promittitur promontoriolum, magnumque subest æstuarium modo Angliæ & Scotiæ, olim Romanæ Provinciæ, & Pictorum divortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud oppidum BLATVM-BVLGIVM (fortasse à *Bulch* Britanniorum quæ interstitium sive divortium sonat) à quo Antoninus tanquam à remotissimo loco, & provinciæ limite Britanniarum itinera incipit. *Bulnesse* hodie incolis dicitur, & viculus est admodum exilis, qui suum tamen munimentum habet, & in vetustatis indicia præter platearum tractus, & parietinas,

Solway Frith Scotis.

Blatum. Bulgium.

Bulnesse.

Britannia.

portum jam oblimatum, & viam hinc per littora ad *Elenborrow* usque stratam fuisse ferunt. Vltra hoc ad mille passus, ut mari statis dimensionibus recedente ex fundamentis videre est, Vallum illud & Murus celeberrima Romanorum opera incipiunt, Romanæ Provinciæ olim Limes, ad secludendos barbaros excitata, qui hoc in tractu Romanum imperium (ut inquit ille) circumlatraverunt. Mirabor primum cur hic tanta munimenta posuerint, cum admodum magnum per VIII plus minus milliaria objaceat æstuarium, sed jam intelligo recedente æstu ita aquam decrescere, ut facile prædones & abactores soleant transvadare. Formam littorum horum immutatam fuisse radices arborum satis procul à littore sabulo intectæ, & sæpius ventis æstu recedente detectæ, sunt argumento. Nescio an hic memorem quod de subterraneis arboribus sine ramis sæpius erutis ferunt, quas è roris indicio deprehendunt; solum enim cui subjacent, nunquam rore aspergi observarunt.

Valli Principium.

Solway Frith.

Arbores subterraneæ.

Ad idem æstuarium interius est *Drumbough* castrum jampridem Dominorum de *Dacre*, olim Romanorum statio. EXPLORATORVM CASTRA fuisse, reclamante omnino distantia, aliqui volunt. Alia etiam ibi fuit Romanorum statio quæ nunc in novum nomen mutata *Burgh upon sands*, id est, *Burgus ad sabulum* nominatur, unde vicinus ager *Baronia de Burgo* appellatur, quam *Meschines* Dominus Cumberlandiæ Roberto de *Trivers* dedit, ab illo vero ad * *Morvillos* devenit, quorum postremus Hugo reliquit filiam quæ ex secundo marito Thoma de *Molton*, Thomam *Molton* procreavit Dominum hujus loci, cujus filius Thomas nuptiis cum hærede Huberti de * *Vallibus* possessionibus *Gillesland*iam adjunxit, quæ omnes demum ad Ranulphum de *Dacre* cum Matilde *Molton* sunt devolutæ. Sed nulla re magis innotuit hoc oppidulum, quam quod Edwardus Primus hostium undique triumphator hic immatura morte diem obierit, Princeps longe clarissimus, in cujus fortissimo animo hospitium metatus est Deus dignissimum, ut Regiæ majestatis apicem, non solum fortitudine, & sapientia, sed decore etiam, & corporis dignitate adæquarit. Quemque fortuna primo ætatis flore plurimis bellis & difficilimis Reipublicæ temporibus exercuit, dum Britannico imperio aptarit: quod cum Rex inauguraretur, ita administravit, devictis Wallis, & superatis Scotis; ut alterum Britanniæ ornamentum optimo jure habeatur. Sub hoc *Burgo*, in ipso æstuario Scotos & Anglos, & classe, & reverso æstu, equitatu decertasse ferunt incolæ, quæ res perinde mira videatur, quam quod Plinius non sine admiratione de simili in Caramania loco retulit. *Solway frith*, id est, *Fretum Solway*, utrique genti dicitur hoc æstuarium à *Solway* Scotorum oppido apposito. Sed rectius Ptolemæo ITVNA dicitur. *Eiden* etenim egregium flumen, qui Westmorlandiam & interiora hujus regionis pererrat, maximam aquarum molem in illud effundit, nondum oblitus quam ægro nixu inter congesta Scotorum cadavera, anno salutis CIϽ CCXVI eluctaretur, cum illos præda ex Anglia onustos hauriret, &

Burgh upon sands.

1307.

* Morvilli dicti de Burgo super sabulones, Liber Inq.

* Vauxl.

Edward Primus.

Solway Frith Ituna.

Eiden fl.

Hist. Malros.

suis fluctibus prædatoriam illam manum submergeret.

Ituna vero hic sive *Eiden*, ubi hanc regionem adierit, ab Occasu *Eimot* flu. admittit è lacu illo *Vlse*, quem dixi, promanantem, cujus prope ripam ad *Dacor* rivulum *Dacre* castrum adsidet, nobis notum, quod familiæ Baronum de *Dacre* nomen fecerit, à Beda memoratum, quod monasterium eo tempore habuerit, uti etiam à Malmesburiensi, quod Constantinus Rex Scotorum, & Eugenius Rex Cumbrorum, se cum suis regnis Athelstano Anglo ibi in tutelam dediderint.

Dacre. Barones Dacre.

Haud multo superius, parum etiam ab *Eimoti* & *Loderi* confluentibus, ubi rotundum vallum, quod *Arthuri Tabulam* vocant incolæ, abest *Penrith*, id est, si è Britannica lingua interpretaris, *Caput*, vel *collis ruber*. Rubet enim terra & saxa è quibus construitur, vulgo autem *Perith* dicitur. Emporiolum celebre, ad occiduam plagam Castro Regio firmatum quod regnante Henrico Sexto è ruinis Romani munimenti *Maburg* in vicina fuit restauratum, templo satis pulchro ornatum, forumque est amplum & ligneum in eo ædificium in usum confluentium ad mercatum, ursis ad nodosum stipitem, quæ fuerunt insignia Comitum Warwicensium exornatum. Olim ad Episcopos Dunelmenses spectavit, sed cum Antonius Beccus Episcopus nimia opum affluentia inflatus insolesceret, *abstulit ei Edwardus Primus* (ut in Dunelmensi libro legimus) *Werk in* Tividalia, *Perith*, & *ecclesiam de Simondburne*. In ejus tamen usum W. *Stricland* Episcopus Carliolensis è clara hoc in tractu stirpe suo sumptu incile duxit è *Pete-rill*, id est, è *Petero fluviolo*, qui ad suam ripam *Plompton parke* habuit, vivarium amplum quod olim Reges Angliæ ferarum, sed Henricus VIII, hominum habitationi prudenter dicavit, cum in regnorum Scotiæ & Angliæ sit fere collimitio. Ad hoc dirutæ urbis reliquas multas vidimus, quam illi ob vicinitatem *Antiquum Perith* nunc vocant, PETRIANAS ego judicarim. Alam enim Petrianam hic egisse evincit Inscriptionis antiquæ fragmentum, quam Vlpius Trajanus Emeritus Alæ Petrianæ posuit. Sed ecce illam, & alias quas hic descripsimus.

Perith.

Haja de Plompton olim dicta.

Petriana.

GADVNO
VLP TRAI
EM. AL. PET
MARTIVS
*F. P. C.

D M
AICETVOS MATER
VIXIT *A XXXXV
ET LATTIO FIL-VIX
A XII. LIMISIVS
CONIV. ET FILIÆ
PIENTISSIMIS
POSVIT

* Annos.

* Forte Faciendum procuravit

D M
FL MARTIO SEN
IN *C CARVETIOR
QVESTORIO
VIXIT AN XXXXV
MARTIOLA FIFIA ET
HERES PONEN
*------------CVRAVIT

* Forte in Cohorte.

* Dum.

D M CROTILO GERMANVS VIX
ANIS XXVI. GRECA VIX ANIS IIII
VINDICIANVS * FRA. ET FIL. TIT. PO.

* Fratri & filiæ titulum posuit.

Cum *Eimotum* influentem *Ituna* jam receperit, obscurioribus viculis, & propugnaculis affusus in Septentriones contendit per utramque *Salkeld*. Ad minorem autem, in modum coronæ erigun- tur septuaginta septem saxa, sin gula decem pedes alta, & ante ea in ingressu singulare, xv pedes in altitudinem surgit. Hoc vulgus vicinum *Long Megg* ut reliquas ejus filias vocitant, duoque sunt intra circulum lapidum cumuli, sub quibus occisorum cadavera tegi perhibent. Et sane par est existimemus hoc victoriæ alicujus fuisse monumentum.

Inde transit *Ituna* per *Kirk-Oswald* S. Oswaldo sacrum, possessionem olim Hugonis illius *Morvill* qui cum sociis Thomam Archiepiscopum Cantuariensem occidit, & in facti memoriam diu ensis quo tunc usus erat hic asservabatur, per *Armanthwayte* castrum *Skeltonorum*, *Corby* castrum nobilis & antiquæ familiæ *Salkeldorum* quæ plurimum aucta nuptiis cum hærede de *Rosgill*, *Wetherall* olim monasteriolum quod Abbatiam S. Mariæ Eboraci matrem agnovit, ubi in rupe habitacula quædam in perfugii locum excavata cernuntur. Inde per *VVarwic* (VIROSIDVM judico,) ubi Cohors VI Nervorum olim in statione per limitem Valli contra Pictos & Scotos egit, & superiori sæculo pons ibi firmissimus è saxo impensis *Salkeldorum* & *Richmondorum* constructus, *Linstock* castrum Episcopi Carleolensis in Baronia de *Crosby*, quam Waldevus filius Comitis Gospatricii Dominus *Allerdalliæ* Ecclesiæ Carliolensi concessit, truncatoque nomine pro *Olenaco* dictum suspicor: OLENACVM enim ad lineam valli, ubi Ala prima Herculea militavit contra barbaros, fuisse videatur. Iam *Ituna* se in suum æstuarium immersurus simul fluvios accipit, *Peterillum* scilicet & *Caudam*, qui pari spatio discreti, ab Austro quasi gradus conferunt. Ad *Peterillum* præter PETRIANAS quas diximus, *Greystocke* est illustris jam pridem familiæ castrum, quæ à Ranulpho quodam *filio VValteri* originem traxit, ex cujus posteris Guilielmus de *Greystock* duxit Mariam filiam & alteram hæredem Rogeri de *Merley* Domini de *Morpath*, illi natus filius Ioannes, qui cum prole careret, licentia ab Edwardo Primo impetrata, hæreditatem transscripsit in Radulphum de *Granthorpe* filium Guilielmi ex ejus amita natum, cujus progenies diu summo in honore floruit, circa Henrici vero Septimi tempora desiit, & ad Barones de *Dacre* per nuptias venit hæreditas, ultimi vero Baronis de *Dacre* hæredes *generales* duobus Thomæ *Howard* nuper Ducis Norfolciæ filiis fuere enuptæ.

Kirk-Oswald.

Armanthwate. Corby castle. Wetherall.

Virosidum.

Linstock. Crosby.

Olenacum.

Greystock. Genealogia antiqua. Barones de Greystock.

Ad *Caudam* præter æris fodinas ad *Caudebeck*, *Highyate* Richmondorum castrum, & nitidum Carliolensis Episcopi castrum, *The Rose castle* dictum, CONGAVATA etiam fuisse videtur, ubi Cohors Secunda Lergorum stipendium meruit. *Congavata* enim vallis ad *Gavatam*, quam in *Caudam* nunc contraxerunt, Britannis significat. Sed hujus locum digito designare nondum potui. Inter horum confluentes optima & longe amœnissima positione urbs vetustissima *Carlile* interponitur, à Septentrione * *Itunæ* alveo, ab Ortu *Peterillo*, ab Occasu *Cauda* munita, & præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus

Æris fodinæ.

Congavata.

Carlile. * Eden.

bus è saxo, castello, & *Citadella*, quam vocant, armata. Forma jacet oblongior ab Occasu in Ortum procurrens, ad Occidentem est castrum satis magno ambitu, quod Regem Richardum Tertium instaurasse ex insignibus apparet. In media fere urbe exurgit templum cathedrale, cujus superior pars recentior artificio est admodum elegante, inferior tamen multo vetustior. Ad ortum vero *Citadella*, quam propugnaculis variis firmo opere posuit Rex Henricus Octavus, defenditur. Romani & Britanni hanc LVGV-VALLVM, & LVGV-BALLIVM, sive LVGV-BALIAM, Saxones, teste Beda, *Luell*; Ptolomæus (ut nonnullis visum) LEVCOPIBIAM, Nennius *Caer Lualid*, ridicula Britannorum vaticinia *Vrbem Duballi*, nos *Carlile*, & Latini *Carleolum*, recentiori vocabulo dixerunt. Luguballiam enim & Carleolum eandem fuisse uno ore consentiunt historici nostri. Sed in Etymologia rimanda, Deus bone, quam obnixe sudavit Lelandus noster, eo tandem adactus, ut crederet Itunam *Lugum* dictum fuisse, & *Ballum* à valle descendisse, ut *Lugu-vallum* sonet *vallis ad Lugum*. Ego autem, liceat & mihi meam proferre conjecturam, *Vallum* illud & *Vallia*, à nominatissimo illo Romanorum Vallo militari quod sub urbe cernitur deductum asseverarim, LVGV-VALLVM enim AD VALLVM Antonino dicitur. Murus enim ille Picticus, qui Severi vallo postea impositus erat, parum ultra *Itunam* sive *Eden* flumen, qui jam ponte ligneo conjungitur, ad *Stanwiks* viculum cernitur, & ipsum flumen è regione castri transiit, ubi in fluminis alveo ipsius vestigia, saxa scilicet ingentia adhuc extant. *Lugum* etiam sive *Lucum*, priscis Celtis qui cum Britannis ejusdem linguæ erant, *Turrim* significasse docet Pomponius Mela. Quod enim Antonino LVGO AVGVSTI dicitur, TVRRIM AVGVSTI vocat ille; ita ut *Lugu-vallum* sit, & sonet *Turris, vel munimentum ad vallum*. Ab hoc fonte si *Lugdunum* quasi *turrim in colle*, & *Lucoteciam* (sic enim quam nos Lutetiam, prisci vocarunt) quasi *turrim pulchram* derivassent Galli (ea enim verborum vis est in lingua Britannica) rectius fortasse collimassent, quam cum hanc à Luto, illam à *Lugdo* fictitio Rege deducerent. Romanis temporibus hanc floruisse varia antiquitatis indicia subinde eruta, & celebris ejus tunc temporis memoria satis affirmate loquuntur. Post Picticos etiam, & Scoticos furores pristini splendoris nonnihil retinuit, & civitas habebatur. Anno enim Christi DCXIX, Egfridus Rex Northumbrorum Cuthberto illi sancto in hæc verba dedit, *Donavi etiam civitatem, quæ vocatur* Luguballia, *& in circuiti ejus* XV *milliaria*. Quo tempore mœnibus etiam firma erat. *Cuthbertum*, inquit Beda, *duxerunt cives ut civitatis mœnia videret, fontemque in ea miro quondam Romanorum opere extructum*. Qui tunc, ut inquit liber Dunelmensis, *Congregationem Sanctimonialium, & Abbatissam ordinavit, scholasque ibi constituit*. Postea à Danis ingentibus ruinis deformata, annos plus minus ducentos suis cineribus sepulta jacuit; donec Regis Guilielmi *Rufi* auspiciis denuo reflorescere cœpit, qui novis ædificiis instauravit, castrum construxit, & Coloniam primùm ex Belgis (quos meliore consilio ductus in Walliam statim transtulit) postea ex Australibus Anglis eo deduxit. *Tunc*, ut habet Malmesburiensis, *visum erat triclinium Romanum ex lapidibus, fornicibus concameratum quod nulla unquam tempestatum contumelia, aut ignium flamma labefactari potuit, in cujus fronte inscriptum erat*, MARII VICTORIÆ. Hunc MARIVM aliqui Arviragum Britannum esse voluerunt, alii Marium illum fuisse contendunt, qui Imperator contra Gallienum salutatus, tanti roboris fuisse perhibetur, ut in digitis non venas sed nervos habuisse scriptores tradiderint. Accepi tamen in nonnullis exemplaribus concipi non MARII VICTORIÆ, sed MARTI VICTORI, quod fortasse nonnullis magis arrideat & ad veritatem propius accedere videatur. Frequentior jam *Luguballia* suum, ut scribunt, Comitem seu verius Dominum habuit Radulphum *Meschines* sive de *Micenis*, à quo Cestriæ Comites prognati, & eodem tempore ab Henrico Primo in Episcopalem dignitatem evecta Athulphum primum Episcopum habuit. Quod suæ Ecclesiæ fraudi fuisse scripserunt Monachi Dunelmenses. *Cum Ranulphus*, inquiunt, *Dunelmensis Episcopus exularet, & Ecclesia defensorem non haberet, Episcopi quidam* Carleil, *&* Tividale *ad suas diœceses applicaverunt*. Quomodo vero Scotus regnante Stephano hanc urbem cepit, & Henricus Secundus recuperavit, quomodo Rex Henricus Tertius Castrum de *Carleolo*, & Comitatum Roberto de *Veteri Ponte*, sive *Vipont* commisit, quomodo CIↃCCXCII, cum Cathedrali Ecclesia, & suburbiis deflagravit, quomodo Robertus *Brus* Scotus anno CIↃCCCXV, frustra obsedit, *&c.* in Annalibus satis fuse explicatur. Operæpretium tamen videtur adjicere duas quas hic vidimus Inscriptiones, alteram in ædibus Thomæ *Aglionby* prope *Citadellam*, sed deterioris seculi.

DIIS MANIBV
S MARCI TROIANI
AVGVSTINANI *TVM. FA
CIENDVM CVRAVIT
AFEL. AMMILLVSIMA
CONIVX KARISS.

Cui adjungitur effigies Equitis armati cum lancea. Altera vero extat in hortis Thomæ *Midleton* majusculo & eleganti charactere.

LEG. VI
VIC. P. F.
G. P. R. F.

Id est, ut conjicio, *Legio sexta, Victrix, Pia, Felix*, cætera alius explicarit.

Comitem autem habuit unicum Carleolum Andream scilicet de *Harcla* quem Rex Edwardus Secundus, ut ex ipso Creationis autographo loquar, *pro laudabili & bono servitio impenso contra Thomam Comitem Lancastriæ & alios ipsius fautores, Regis inimicos & subditos debellando & devictos Regi reddendo, sub honore & nomine Comitis* Carleol *gladio* cinxit in Comitem. Qui tamen perdite & perfide ingratus fidem patriæ & Principi datam fefellit, & postea interceptus summo cum dedecore ingratam

Lugu-Vallum.

Lucus & Lugus quid Britannis & Gallis priscis.

Lugdunum, Lucotecia, sive Lutetia Galliæ. Vetus Itinerarium nuper impressum, Lugdunum, *Desideratum montem* significare docet.

Eversdem.

* Tumulum.

* Carissima.

Andreas Harcla Comes Carleoli.

Th. Avensbury.

tam luit perfidiam *degradatus amputatis ſecuri calcaribus, poſt diſcinctus baltheo militari, inde calceis & chirothecis exutus, demum tractus, ſuſpenſus, decapitatus, & membratim diviſus.*

Ego Luguballiæ quæ Meridianum grad. XXI, ſcrup. XXXI, ab ultimo Occidente diſtantem, & Polum Borealem grad. LIIII, ſcrup. LV, ſublimem habet, cum I. *Ionſtoni* verſu Encomiaſtico nunc valedicam.

C A R L E O L V M.

Romanis quondam ſtatio tutiſſima ſignis,
Vltimaque Auſonidum meta, laboſque Ducum
E ſpecula late vicinos proſpicit agros,
Hinc ciet & pugnas, arcet & inde metus.
Gens acri ingenio, ſtudiis aſperrima belli,
Doctaque bellaci figere tela manu.
Scotorum Reges quondam tenuere beati;
Nunc iterum priſcis additur imperiis.
Quid? Romane putas extrema hic limina mundi?
Mundum retro alium ſurgere nonne vides?
Sit vidiſſe ſatis, docuit nam Scotica virtus
Immenſis animis hic poſuiſſe modum.

Iam *Itunam* ſi tranſmittas, *Rowcliffe* cernas proxime ripam Caſtellulum à Dominis *Dacre* non ita pridem ad tutelam ſuorum erectum. Super hoc conſociatis undis uno quaſi oſtio *Itunæ* æſtuarium ſubeunt duo flumina *Eſca* & *Leven*, *Eſca* è Scotia deſcendit, qui per aliquot milliaria Anglici ſe juris fatetur & *Kirſop* fluvium in ſe recipit, ubi non aquis ſed mutuo metu Angli & Scoti nuper ſeparati, uterque magnarum virtutum utrique genti teſtis locupletiſſimus. Ad hunc ubi *Netherby* viculus ex una & altera caſula jam cernitur, adeo mira & magna ſunt priſcæ urbis rudera & perfluentis *Eſcæ* nomen ita conſonat, ut ÆSICAM ibi fuiſſe ſuſpicemur, in qua Tribunus Primæ Cohortis Aſturum excubias olim contra Barbaros egit. Hic vero nunc princeps familiæ *Grayhamorum*, quæ militari virtute inter limitaneos admodum celebris, habitat, atque in ædium pariete hæc Romana legitur inſcriptio in memoriam Hadriani Auguſti à Legione Secunda Auguſta poſita:

Grayhami.

IMP. CÆS. TRA.
HADRIANO
AVG.
LEG. II. AVG. F.

Vbi vero *Liddus* flumen *Eſcæ* confluit, *Liddel* olim erat caſtrum, ut accepi, & Baronia Eſtotevillorum *qui terras tenuerunt in Cornagio, quas Ranulphus Comes Turgiſſio Brundas*, ut legitur in veteri Inquiſitione, donavit, ab *Eſtotevillo* vero ad *Wakos* hæreditario, & per eos ad Cantii Comites, Ioannes autem Comes Cantii Regi Edwardo III, & Rex Richardus Secundus Ioanni Gandavenſi Lancaſtriæ Duci conceſſit. Vltra hunc *Eſcam* etiam ager per aliquot milliaria Anglici cenſetur imperii, in quo *Sollom-moſſe* captivitate quamplurimum è Scotica nobilitate innotuit anno CIↃ IↃ XLIII, cum Scoti Th. *VVhartonum* hujus Anglici limitis Præfectum adorturi, ubi primum ſenſerint Olivero *Sincler*, quem nihili æſtimarunt, Regis vices, ipſis poſthabitis, commiſſas; adeo illis ſtomachus erupit ut acceptam quam interpretabantur injuriam ſuo dedecore & damno perſequerentur, ordinibus confuſis tumultuando omnia miſcuerunt. Quod Angli è ſuperiori loco proſpicientes illico irruunt, in fugam conjiciunt; plures capiunt qui armis abjectis in Anglorum, & limitaneorum prædonum manus ſe pauculis militibus hinc illinc deſideratis dediderunt: unde ſtatim animum deſpondit Iacobus V, Rex Scotorum, & vi mœroris animam exhalavit. Agri circumvicini *Batable ground*, id eſt, *Terra litigioſa* dicitur, quia de ea inter Anglos & Scotos contenditur. Accolæ enim utrinque ut limitanei, velox, inſidioſum, & expeditiſſimum militum genus, & velitationibus exercitatiſſimum. *Leven* alterum de quo dixi flumen in ipſo regnorum limite ſcatens nihil memorandum præterfluit præter *Beucaſtle* (ut vulgo vocant.) Regis caſtrum, quod in ſolitaria regione militum manus tuetur. *Bueth-caſtle* autem in publicis Actis ſcribitur, ut nomen factum videatur à *Bueth* illo qui hoc tractu circa Henrici Primi tempora rerum quodammodo potitus erat. Certo conſtat quod Edwardo Tertio regnante Ioannis de *Strivelin* Baronis qui filiam & alteram hæredum Adami de *Swinborn* duxit, fuerit patrimonium. In Eccleſia quæ quodammodo collapſa vice ſaxi ſepulchralis jacet hæc vetuſta inſcriptio aliunde tranſlata,

Baronia de *Lidell.* Lides dall.

Anno I. Ri. 2. Prælium ad Sollom-moſſe. 1542

Batable ground. Limitanei.

Leven.

Beucaſtle.

Strivelin Baro.

LEG II AVG
FECIT

In cœmeterio Crux in viginti plus minus pedes ex uno quadrato ſaxo graphice exciſa ſurgit, & inſcripta, ſed literis ita fugientibus ut legi nequaquam poſſint. Quod autem ipſa Crux ita interſtincta ſit, ut clypeus gentilitius familiæ de *Vaulx*, eorum opus fuiſſe exiſtimare licet.

Magis ad Auſtrum & Occaſum, interius jacet *Gilleſlandia* Baronia, regiuncula ita impedita torrentibus, quas *Gilles* vocant, ut inde nomen factum judicarim, ſi non legiſſem in libro Eccleſiæ de *Lanercoſt* Gillum quendam *filium Bueth*, qui etiam Gilbertus in Charta Henrici Secundi dictus fuit, hanc olim tenuiſſe, à quo probabile eſt nomen hoc inditum fuiſſe. Per hanc à *Carleolo* Vallum Severi ſive Murus quod celeberrimum Britanniæ monumentum recta fere linea in Ortum procurrit per *Stanwicks* viculum, *Scalby* caſtrum olim *Tilliolorum*, qui olim clari hoc tractu fuerunt cognominis, à quibus ad *Pickeringos* devenit, & inde *Cambec* rivulus Murum ſubit ad quem *Askerton* caſtellum Barones *Dacre* conſtruxerunt, ubi Præfectus Gilleſlandiæ, *Land-Sergeant* vocant, præſidium habuit. Infra Murum *Irthingo* flumini confluit, ubi *Irthington Capitale*, ut vocant, *Manerium* hujus Baroniæ de *Gilleſland*, magnæque hic ruinæ ad *Caſtle-ſteed* viſuntur. Iuxta *Brampton* tenuis eſt mercatus quem BREMETVRACVM ſuſpicamur ad lineam valli, vix enim mille paſſus à vallo abeſt ubi olim egit Cohors prima Tungrorum è Germania & divergente Romano imperio ſub Duce Britanniarum Cuneus Armaturarum. Hi equites erant toti armis tecti, Duplares vero vel ſimplares hæ Armaturæ fuerint in dubio reliquit.

Scalby caſtle.

Askerton.

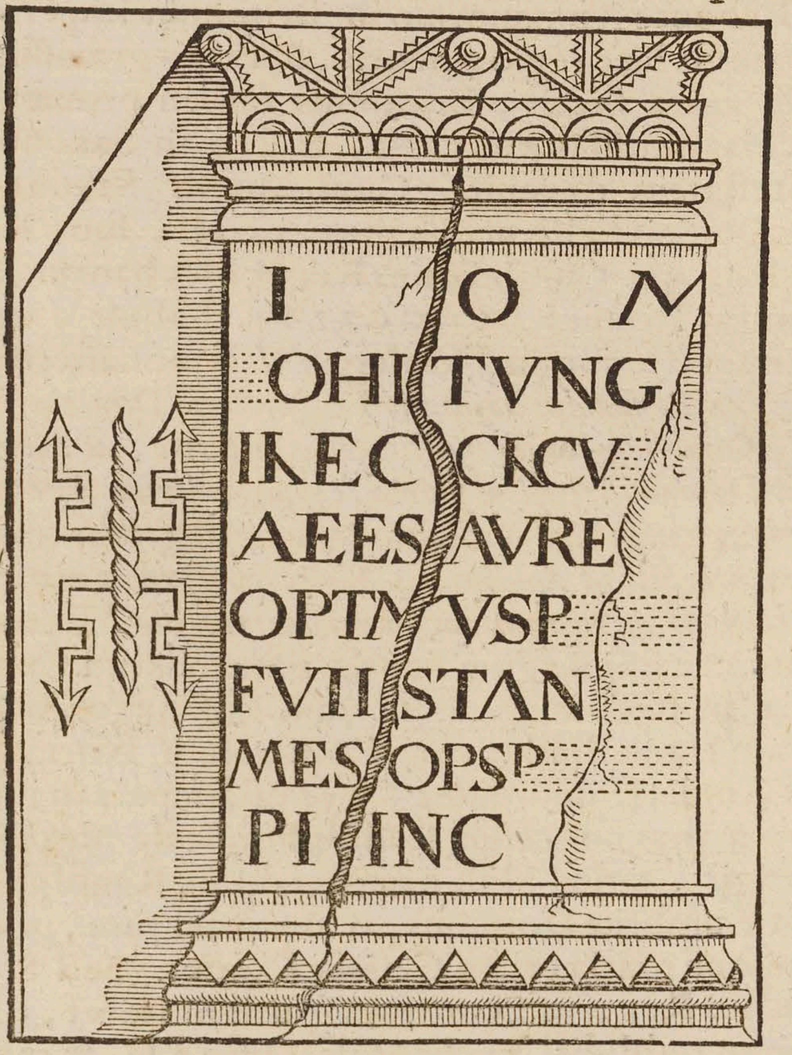
Brampton.

Bremeturacum.

Cohors I. Tungrorum.

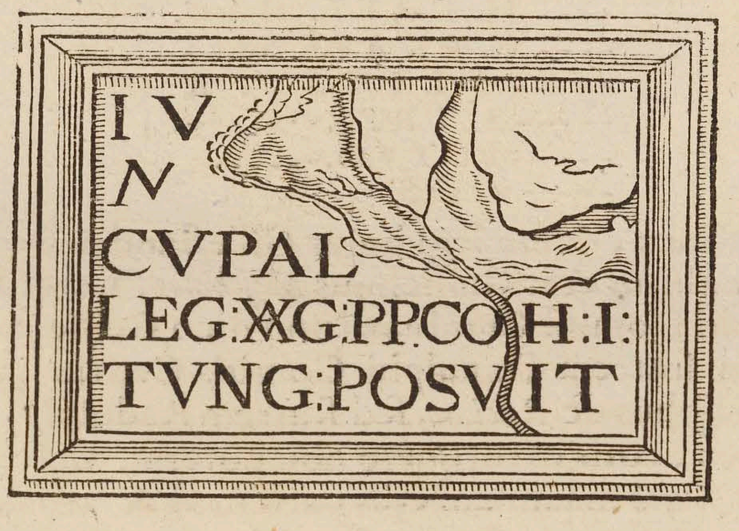
Armaturæ. Veget. Lib. 2. cap. 7.

quit. Armaturas duplices illa vocavit ætas,quæ binas consequebantur annonas. Simplares qui singulas. Nec sane tacendum quod ad *Brampton* collis surgit editior in summitate fossa munitus, *The Mote* vocant, unde in subjectam regionem longe lateque patet prospectus. Sub hoc & *Castle-steedes*, id est, *Castri locus*; uti ad *Trederman* adjunctum repertæ fuerunt hæ Inscriptiones

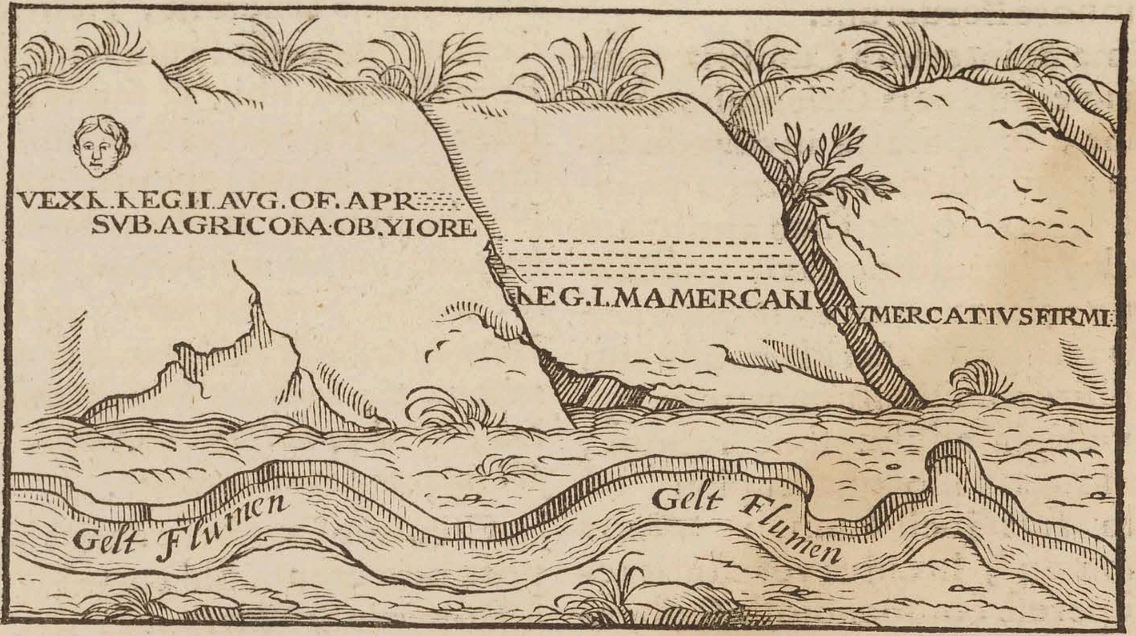
quas mihi sua manu descripsit honoratissimus Dominus Guilielmus *Howard* de *Naworth*, illustrissimi Thomæ Ducis Norfolciæ filius tertiogenitus venerandæ vetustatis cultor eximius & eruditus qui hoc in tractu jure uxoris, sororis & alterius hæredum postremi Baronis *Dacre* possidet latifundia.

Hoc etiam ibidem in Hypocausto veteri in quo malo fato nomen Legati Augusti & Proprætoris male periit.

Prope *Brampton Gelt* fluviolus defluit, ad cujus ripam in caute *Helbeck* dicta hæc hiulca leguntur à vexillatione Legionis II Augustæ, Optione fortasse, sub Agricola Proprætore posita, & cætera quæ temporis injuria nobis invidit.

Forte Propra tore.

Recentiori charactere in eadem caute etiam hæc leguntur:

O F I C I V ꝏ R O ꝏ A N O R V ꝏ

Gelt hic in *Irthing* fl. se exonerat, qui citatus, fremensque fertur per *Naworth* castrum, nunc Guilielmi *Howard* (quem dixi) qui restaurat, nuper Baronum de *Dacre*, quorum ultimus cum puer ante aliquot annos diem obiisset, Leonardus ejus patruus, qui maluit bello cum Principe, quam judicio cum neptibus de hæreditatibus confligari,hoc castrum occupavit, & seditiosam cohortem in principem conscripsit, quam Baro *Hunsdon* cum Præsidiario Berwicensi milite magna cæde,& fuga effusiore, qua ipse etiam Leonardus sibi consuluit, facile dissipavit. Propius ad Murum *Lanercost* Prioratus fuit à R. de *Vallibus Gillesłandiæ* Domino fundatum, & ad Murum *Burd-Oswald*. Sub quo, ubi arcuato ponte *Irthingum* fl. transiit Murus ille Picticus, fuit statio Cohortis primæ Æliæ Dacorum (*VVilloford* nunc loci nomen) quod Notitia Provinciarum & inscriptæ aræ plures Iovi Optimo Maximo ab illa cohorte positæ testantur, è quibus has libet adjicere, licet vetustate fere sint obliteratæ.

*I. O. M.
C O H. I. A E L
D A C. C V I - - - -
P R A E I I I I I I
I G I I I I I I I I I
I I I I I I I I I
I I I I I I I I I

I. O. M.

C o H. I. A E L
D A C. C. P.
S T A T V L o N
G I N V S, T R I B.

I. O. M.
O H. I. A E L. D A
C. - - C. - - A. G E T A
I R E L S A V R N E S
- - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - -

P R O S A L V T E
D, N M A X I M A N O
*F O R - - - - C A E
V A - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - O A E D
L E G.

*Iovi Optimo Maximo.

*Fortissimo Cæsari.

LEG. VI
VIC. P. F.
F.

I. O. M.
COHIAEL. DAC
TETRICIANO RO
---C. P. P. LVTIC
----VS. DESIG
NATVS
TRIB.

I. O. M.
COH. I. AEL.
DAC. GORD.
ANA. C. P --- EST.

I. O. M.
---- H. I. AEL. DAC.
---- C. PRAEE SI.--
----- FLIVS FA
-----S TRIB.---_---
-----PETVO.-------
----- COS.

Gilleslandiæ Domini. Ex veteri Missali. Radulphum etiam vocat R. Cooke Clarenceux. sic libri M. de Fontibus & Holme.

Primus, quem legi hujus Gilleslandiæ Dominus habitus erat Guilielmus *Meschines*, frater Radulphi Domini Cumbriæ (non dico Guilielmum illum fratrem Ranulphi Comitis Cestriæ à quo Ranulphus de *Ruelent*, sed fratrem Radulphi) qui tamen Scotis extorquere non poterat. *Gill* enim filius *Bueth* maximam ejus partem vi & armis tenuit. Post ejus mortem Rex Henricus Secundus Huberto de *Vallibus* sive *Vaulx* elargitus est, cujus clypeus gentilitius argento & rubro interstinctus depingebatur. Hujus filius Robertus Prioratum *Lanercost* fundavit & dotavit. Sed hæreditas post paucos annos nuptiis translata fuit ad *Moltonos*, & ab iis per filiam ad Ranulphum Dominum *Dacre*, cujus posteri ad nostra usque tempora summo honore floruerunt.

Cum jam maritima & interiora Cumbriæ quodammodo perlustraverim, pars Orientalior, macra licet illa, jejuna, & solitaria invisenda superest, quæ tamen nihil exhibet præter *Tinæ australis* fontes in solo subuvido, & viam antiquam Romanam octo ulnas latitudine saxis constratam. *Virginum viam* vocitant, quæ ex *Westmorlandia* ducit, & ubi *Alon* rivulus, & *Tina* ille confluunt, per latus collis molliter inclinatum veteris oppidi permagni vestigia adhuc sunt reliqua, quod ad Septentriones vallo quadruplici, ad Occasum sescuplo fuit incinctum: *Whitley castle* nunc loco nomen, in cujus vetustatis testimonium hæc superest compendiosa scribendi ratione implexis literis imperfecta inscriptio, qua docemur cohortem Tertiam Nerviorum ædem Imperatori Antonino Severi filio ibidem posuisse:

Mayden way.

IMP. CAES. Lucii Septimi Severi Ara-
BICI, ADIABENICI, PARTHICI,
MAX. FIL. DIVI ANTONINI Pii Germanici
SARMA. NEP. DIVI ANTONINI PII PRON.
DIVI HADRIANI AB N. DIVI TRAIANI
PARTH. ET DIVI NERVÆ ADNEPOTI.
M. AVRELIO ANTONINO PIO
FEL. AVG. GERMANICO PONT. MAX.
TR. POT--X--IMP.----COS. IIII. P. p.--
PRO PIETATE AEDE--VOTO-
COMMVNI CVRANTE--------
--------- LEGATO AVG.
PR——COH. III. NERVIO———
RVM---G. R. POS.

Alone.

Quod vero Cohors Tertia Nerviorum hoc in loco stipendia fecerit, quam ad ALIONEM Liber Notitiarum locat, Antoninus ALONE dixit, & rivulus hic subterlabens *Alne* nomen habet, si hoc ALONEM existimarim, verisimile, potius quam verum videatur, cum injuria temporis edacis, & furor hostilis hæc ex hominum memoria jam olim expulerint.

Cumbriæ Reges.

Labente Romanorum in Britannia imperio, quamvis hæc regio à Scotis, & Pictis gravissime dilacerata fuerit, Britannos tamen primævos incolas diutissime servavit, & sero in Saxonum potestatem devenit. Cum autem Saxonum res Danicis bellis accisa præceps iret, suos Regulos, qui Cumbrorum Reges dicebantur, ad annum Domini DCCCCXLVI, habuit, quo tempore (ut inquit Florilegus Westmonasteriensis) *Rex Edmundus adjutorio Leolini Regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus spoliavit, ac duobus filiis Dummaili ejusdem provinciæ regis oculorum luce privatis, regnum illud Malcolmo Scotorum Regi de se tenendum concessit, ut Aquilonares Angliæ partes terra marique ab hostium adventantium incursione tueretur.* Ex quo tempore filii Regum Scotiæ natu maximi Cumbriæ præfecti aliquandiu tam sub Saxonibus, quam Danis dicti erant. Cum autem Normannis Anglia se dedidisset, hæc etiam pars in illorum manus concessit, Radulphoque de *Meschines* obtigit, cujus filius natu maximus Ranulphus fuit Cumbriæ Dominus, & materno jure, principisque gratia etiam Cestriæ Comes. Sed Stephanus Rex, ut Scotorum gratiam iniret, illis denuo reddidit, ut clientelari jure à se, & regibus Angliæ tenerent, Henricus autem Secundus, qui successit, cum hanc profusam Stephani liberalitatem sibi, & suo regno fraudi fuisse sensisset, Northumbriam, Cumbriam, & Westmorlandiam à Scoto repetiit. *Scotus enim*, ut habet Neubrigenses, *prudenter considerans Regem Angliæ in hac parte cum potentia virium, tum merito caussæ præstare, quamvis posset obtendere juramentum, quod avo suo Davidi præstitisse dicebatur, cum ab eo cingulum acciperet militare: prænominatos fines repetenti cum integritate restituit, & ab eo vicissim Comitatum Huntedunensem prisco sibi jure competentem recepit.*

Cumbriæ Præfecti.

Cumbriæ sive Cumberlandiæ Comites.

Comites Cumbriæ ante Henrici Octavi tempora non erant, ille enim Henricum *Clifford*, qui à Dominis *de Veteriponte*, sive *Vipont* genus duxit primum Cumbriæ Comitem creavit, qui ex Margareta filia Henrici *Percy* Comitis Northumbriæ genuit Henricum Comitem secundum, cui ex prima uxore filia Caroli *Brandon* Ducis Suffolciæ nata erat Margareta Comitissa Derbiæ, ex uxore secunda filia Baronis *Dacre de Gillesland* duo filii, Georgius, & Franciscus. Georgius tertius Comes navali gloria clarus, ad labores impiger, ad pericula fortis, obiit CIↃIↃV, Anna unica filia relicta. Illi autem successit Franciscus frater, Comes Quartus, in quo ardor mentis ad virtutem tantis majoribus dignus clarissime elucet.

Hic ager 58 Paræciales Ecclesias præter capellas numerat.

V A L L V M.

ſive

M V R V S P I C T I C V S.

Muni-menta limitibus Provinciarum Cluſuras, quia hoſtes excluderent, & Prætenturas, quia hoſtibus prætenderentur ſcriptores vocarunt. vide P. Pithæum in Adverſariis, Lib. 1.cap.14.

SVperiorem Cumberlandiæ partem interſecat, qui nullo modo tacendus eſt, Murus ille celeberrimus, Romanæ provinciæ limes, Vallum barbaricum, Prætentura, & Cluſura, (ſic enim antiqui vocarunt.) Dioni διατείχισμα, Herodiano χῶμα, Antonino, Caſſiodoro, & aliis VALLVM, Bedæ MVRVS, Britannis *Gual Sever*, *Gal-Sever* & *Mur Sever*, Scotis *Sottiſwaith*, Anglis, & accolis *The Picts Wall*, ſive *Pehits VVall*, id eſt, *Murus Picticus*, *The Keepe VVall*, id eſt, *Cuſtodiæ Murus*, & per excellentiam *The VVall.*

Limites ſive Termini imperii.

Cum Deo duce, virtute comite, ambitioſa Romanorum fortitudo rebus ſupra vota fluentibus, imperium ita undique prolataſſet, ut ſua ipſius magnitudo jam ſibi ſuſpectior eſſet, Imperatoribus viſum eſt conſultiſſimum limitibus quibuſdam circumſcribere: viderunt enim pro prudentia *magnitudini modum eſſe debere, ut cælum non ultra ſua ſpatia procedit, & maria intra ſuos terminos agitantur.* Hi autem limites pro locorum ratione, aut à natura erant, ut mare, flumina majora, montes, terræ deſertæ, aut ab arte, ut Prætenturæ, ſcilicet foſſæ, caſtra, arces, concædes, valla, & muri, per quæ militaria contra Barbaros diſpoſita erant præſidia. Vnde in Theodoſio Novellis, *Majorum diſpoſitione vallo limitis ab incurſione Barbarica defenſatur, quicquid intra Romani nominis concluditur poteſtatem.* Ad hos limites in limitaneis caſtris & urbibus tempore pacis limitanei milites egerunt; at cum finitimorum depopulationes timerentur, pars eorum ad agrorum tutelam in ſolo Barbarico per agros ſtationes habuerunt, pars in hoſtiles fines excurrerunt ut hoſtium motus perſcrutarentur, & occaſione oblata pugnarent.

Tit.43.

Hinc ſtationes agrariæ apud Vegetium.

Prætentura prima.

In hac Inſula Romani cum ulteriores Britanniæ regiones cœlo & ſolo utique aſpero & à barbaris Britannis Caledoniis inhabitari viderent, in quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parum admodum erat, varias variis temporibus Prætenturas ad provinciam limitandam & defenſandam inſtituerunt. Primam poſuiſſe videtur Iulius Agricola cum anguſtum terrarum ſpatium inter * *Bodotriam*, & *Glottam* præſidiis firmarit, quod poſtea ſubinde communitum.

* Edenborrow Frith. & Dunbritten Frith.

Prætentura ſecunda.

Hadrianus, cui Deus TERMINVS retro ceſſit, cum ille, incertum an ob invidiam, in Trajani gloriam, ſub quo ampliſſime patuit Imperium, vel metum, in has inſulas octoginta plus minus milliaribus receſſiſſet, Prætenturam fecit ſecundam. Ille, inquit Spartianus, *Murum per* LXXX *mill. paſſ. duxit, qui Barbaros Romanoſque divideret.* Quem ex *ſtipitibus magnis in modum * muralis ſepis funditus jactis, & connexis fuiſſe* ex ſubſequenti Spartiani narratione colligi poſſit. Hic autem eſt de quo nunc agitur, per LXXX enim mill. paſſ. procurrit, ad eum PONS ÆLIA, CLASSIS ÆLIA, COHORS ÆLIA, ALA SABINIANA, quæ ab Ælio Hadriano & Sabina ejus uxore nomina ſumpſerunt. Scotuſque ille hiſtoricus qui *Rotam temporum* ſcripſit, *Hadrianus*, inquit, *vallum portentoſæ molis ex ceſpitibus è terra exciſis montis inſtar altiſſima foſſa ante adjecta à Tinæ oſtiis ad Eſcam flu. à mari Germanico ad Hibernicum uſque Oceanum primus omnium duxit.* Quod iiſdem verbis habet Hector Boetius.

* militaris ut aliqui legunt.

Rota temporum.

Prætentura tertia.

Lollius Vrbicus Britanniæ ſub Antonino Pio Legatus ſecundus præliis terminos iterum promovit uſque ad primam illam quam inſtituit Iulius Agricola Prætenturam, & ibidem tertiam Prætenturam muro excitavit. Ille, inquit Capitolinus, *Britannos vicit, alio muro ceſpititio ſubmotis barbaris ducto*, alius ſcilicet ab illo Hadriani. Cujus belli in Britannia confecti laudem Fronto (ut habet Panegyricus) *Antonino principi dabat, & quamvis ille in ipſo urbis palatio reſidens gerendi ejus mandaſſet auſpicium, veluti longæ navis gubernaculis præſidentem totius velificationis, & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt.* Verum hunc Antonini Pii, ejuſque legati Lollii Vrbici murum in Scotia fuiſſe infra docebitur.

Prætentura quarta.

Cum autem Caledonii Britanni imperante Commodo hunc perrupiſſent, Severus poſthabita ulteriori illa, & ingenti regione, munimentum per tranſverſam inſulam ab *Itunæ* æſtuario, ſive *Solwey frith* ad *Tinæ* oſtium, ſive *Tinmouth* duxit eo ſane, ſi quid ego judico, loco, ubi ſuum ex ſtipitibus murum duxit Hadrianus, & juxta mecum ſentit Hector Boetius. *Severus*, inquit, *jubet Hadriani vallum reſtitui, propugnacula ſuperaddi lapidea, & turres ea intercapedine ut tubæ ſonus vel adverſo vento editus ex una, in alteram audirctur.* Et alibi, *Vallum ab Hadriano inchoatum, à Severo fuiſſe completum noſtris Annalibus traditur.* Doctiſſimus etiam Hiſpanus Hieronymus Surita, qui ſcribit *Munimen Hadriani magna munitionum mole à Sept. Severo longius* VALLI *nomine productum fuiſſe.* Guidus item Pancirolus, qui Severum murum Hadriani collapſum tantum reſtituiſſe affirmat. Ille, inquit Spartianus, *Britanniam, quod maximum ejus imperii decus eſt, muro per tranſverſam inſulam ducto, utrinque ad finem Oceani munivit: unde &* BRITANNICI *nomen accepit. Britanniam quoad ei utilis erat*, ut habet Aurelius Victor, *pulſis hoſtibus muro munivit, &c.* quæ Spartianus. Eutropius, *Vt receptas provincias omni ſecuritate muniret, vallum per* XXXV, (emenda per LXXX,) *millia paſſuum à mari ad mare deduxit. Receptam* ſcribit Oroſius, *partem inſulæ à cæteris indomitis gentibus Vallo diſtinguendam putavit. Itaque magnam foſſam, firmiſſimumque Vallum crebris turribus communitum per* CXXII *mill. paſſ. à mari ad mare duxit.* Cum quo

Murus Vallum.

Beda conſentit, qui non libenter audit Severum Murum duxiſſe, quod murum ex lapidibus, Vallum è palis, qui dicti valli, & ceſpitibus factum fuiſſe contendit, (cum tamen Vallum, & Murus promiſcue uſurpantur.) Murum tamen vocavit Spartianus, & tam murum, quam vallum Severum poſuiſſe his verbis innuit ille, *Poſt murum apud Vallum in Britannia miſſum.* Ex Beda tamen colligitur, vallum illud nihil aliud fuiſſe, quam è ceſpitibus murum, & nemo vere dixerit Severi murum è ſaxis fuiſſe conſtructum, ſed habe ipſius Bedæ verba: *Severus Victor civilium bellorum, quæ & graviſſima occurrerant, in Britannias defectu pene omnium ſociorum trahitur: ubi magnis, gravibuſque præliis ſæpe geſtis receptam partem inſulæ, à cæteris indomitis gentibus non muro, ut quidam æſtimant, ſed vallo diſtinguendam putavit. Murus etenim de lapidibus: vallum enim quo ad repellendam vim hoſtium caſtra muniuntur, fit de ceſpiti bus quidem circumciſis è terra & velut murus exſtruitur altus ſuper terram: ita ut in ante ſit foſſa de qua levati ſunt ceſpites: ſupra quam ſudes de lignis fortiſſimis præfiguntur. Itaque Severus magnam foſſam firmiſſimumque vallum crebris deſuper turribus communitum à mari ad mare duxit.* Nec alio quam VALLI nomine apud Antoninum, & Notitiam Provinciarum deſignatur, Britanniceque *Guall-Sever* dicitur. Accedat etiam Ethelwerdus ſcriptor poſt Bedam antiquiſſimus de Severo, *Ipſe foſſam extendit in inſula præfata per tranſverſa à mari uſque ad mare, murum etiam cum turribus & propugnaculis conſtruxit intrinſecus.* Quam poſtea *Foſſam Severiam* vocat, uti annales vetuſtiſſimi Anglo-Saxonum. Severus Brýtenland mid dic forgýrd fram sæ oþ ſæ, id eſt, *Severus Britanniam foſſa præcinxit à mari ad mare.* Et alii recentiores, Severus on Brýtene geworht weal of turfum fram ſæ to ſæ, id eſt, *Severus in Britannia perfecit murum ex ceſpitibus vel vallum à mari ad mare.* Malmesburienſis item *celebrem & vulgatiſſimam foſſam* nominat. Quo in loco murus è ſaxo ducenteſimo plus minus poſt anno conſtructus fuit, de quo mox dicendum.

Guil. Malmeſburienſis.

Quod Eutropius in xxxv, Victor in xxxii, alii authores in cxxxii mill. paſſ. hujus longitudinem extenderint, mendas in numeros ſubrepſiſſe exiſtimo. Non enim tanta eſt inſulæ eo loci latitudo, etiam ſi ipſum anfractuoſum muri ductum aſcendentem, & deſcendentem perſequaris, quod ſi etiam in Italica milliaria reſolvas, paulo plus quam lxxx, ut recte numeravit Spartianus, colligas. Pauculos poſt annos hæc neglecta, ut videtur, munitio fuit. Cum tamen Alexander Severus Imper. (ut eſt apud Lampridium) *ſola quæ de hoſtibus capta erant limitaneis ducibus, & militibus donaſſet, ita ut eorum eſſent, ſi hæredes illorum militarent, nec unquam ad privatos pertinerent, exiſtimans attentius eos militaturos, ſi etiam ſua rura defenderent:* (verba hæc velim notes, nam hinc vel ſpecies *feudi*, vel origo *feudorum* deducatur) Romani tunc ultra murum progreſſi, & barbarico ſolo ſtationes extruentes, & inſtruentes, ad *Bodotriam* uſque imperii fines denuo propagarunt, quos tamen barbari, continenter bellum ex bello ſerentes ſubinde ad *Severi Vallum* repulerunt. Diocleſianus his limitibus provide proſpexit, ſub quo cum imperium permiſſum fuit in Britannia Carauſio, quod contra bellicoſas gentes habitus fuerit opportunior, ille Prætenturam inter *Glotam & Bodotriam* reſtituit, ut ſuo loco dicemus. Hos limites primum neglexiſſe arguitur Conſtantinus Maximus. Scribit enim Zoſimus, *Quum imperium Romanum extremis in limitibus ubique Diocleſiani providentia, oppidis & caſtellis, atque burgis munitum eſſet, omneſque copiæ militares in iis domicilium haberent: fieri non potuit, ut barbari tranſirent, ubique copiis hoſtium repellendorum cauſſa occurrentibus. Hanc præſidiorum munitionem Conſtantinus abolens, majorem militum partem, de limitibus ſubmotam in oppidis præſidii nullius egentibus collocavit: limites à barbaris vexatos præſidio nudavit, tranquillas & quietas urbes militum peſte gravavit, qua jam complures ad ſolitudinem redactæ ſunt, milites ipſos theatris, & voluptatibus addictos emollivit: denique, ſimpliciter ut dicam, rerum hactenus pereuntium internecioni principium, & ſemina ille præbuit.*

Agri cur limitaneis ducibus conceſſi.

Feudorum origo.

Lib. 2.

Romanæ Reipub. occaſus.

Interjectam hanc inter Cluſuras ſive Prætenturas regionem Theodoſius Theodoſii Auguſti pater ita recuperavit, urbes inſtauravit, præſidiaria caſtra, limiteſque vigiliis tutatus eſt, & prætenturis, recuperatamque provinciam ita priſtino ſtatui reddidit, ut rectorem legitimum haberet, & VALENTIA in honorem Valentiniani deinde vocaretur. Theodoſius etiam filius cum jam imperii faſtigium ſua virtute nactus eſſet, providam limitis curam habuit, juſſitque ut Magiſter officiorum, quemadmodum ſe res militum haberet, caſtrorum, cluſurarumque cura procederet, quotannis Imperatori ſignificaret. Cum autem res Romana pluſquam aperte jam labi cœpiſſet, & Picti Scotique ceſpititium ad *Bodotriam* murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur: Romana Legio, ſub Gallione Ravennate in auxilium miſſa, ſubmotis barbaris, cum ad Galliam tuendam revocaretur, Britannos hortata eſt, Gildæ & Bedæ verbis utor, *inſtruere inter duo maria trans inſulam murum, qui arcendis hoſtibus poſſet eſſe præſidio, ſicque domum cum magno triumpho reverſa eſt. At inſulani murum quem juſſi fuerant non tam lapidibus, quam ceſpitibus conſtruentes, utpote nullum tanti operis artificem habentes, & ad nihil utilem ſtatuunt. Qui*, ut habet Gildas, *à vulgo irrationabili abſque rectore factus non tam lapidibus quam ceſpitibus non profuit.* De loco ubi hic murus conſtructus pergit Beda, *Fecerunt autem eum inter duo freta vel ſinus maris per millia paſſuum plurima, ut ubi aquarum munitio deerat, ibi præſidio valli fines ab hoſtium irruptione defenderent.* (Cujuſmodi etiam murum in ſpatia longa prætentum Aſſyriam ab externis incurſibus muniviſſe author eſt Marcellinus. Et hodie Seres, ut in Oſorio legimus, valles, & camporum planities muris muniunt, ut Scytharum impetum à ſe facile propulſent.) *(Cujus operis ibidem facti*, id eſt, *Valli latiſſimi, & altiſſimi uſque hodie certiſſima veſtigia cernere licet. Incipit autem duorum ferme millium ſpatio à monaſterio* Abercurvi*nig ad Orientem, in loco qui ſermone Pictorum* Penvahel, *lingua autem Anglorum* Penveltun *appellatur, & tendens contra Occidentem terminatur juxta urbem* Alcluith. *Verum priores inimici ut Romanum militem abiiſſe conſpexerant, mox advecti navibus irrumpunt terminos, cæduntque omnia & quaſi maturam ſegetem obvia* quæ-

Marcellinus lib. 38. Circa annum 367.

Valentia. Codex Theodoſii.

Blondus. Prætentura quinta.

Murus inter Edenborrough Frith, & Dunbritton Frith.

quæque metunt, calcant, transeunt. Vnde rursum mittuntur Romam legati flebili voce auxilium implorantes, ne penitus misera patria deleretur, ne nomen Romanæ provinciæ, quod apud eos tam diu claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum vilesceret. Rursum mittitur legio, quæ inopinato tempore autumni adveniens magnas hostium strages dedit, eosque qui evadere poterant omnes trans maria fugavit, qui prius anniversarias prædas trans maria, milite nullo obsistente, cogere solebant. Iam ad vallum Severi se retulerunt Romani & per *Lineam valli* (ut habet liber notitiarum qui sub finem principatus Theodosii Iunioris scriptus,) id est, per Valli longitudinem utrinque & interius & exterius suis stationibus excubarunt Alæ equitum cum suis Præfectis 5, Cohortes cum suis Tribunis 15, Numerus 1, Cuneus itidem 1. Quæ suis locis diximus, & dicemus. His verbis, de subsequente tempore, pergit deinceps Beda, *Tum Romani denuntiavere Britonibus non se ultro ob eorum defensionem tam laboriosis expeditionibus posse fatigari, ipsos potius monent arma corripere, & certandi cum hostibus studium subire, qui non ob aliam causam, quam si ipsi inertia solverentur, eis possent esse fortiores. Quinetiam Romani, qui & hoc sociis quos relinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter urbes quæ ibidem ob metum hostium factæ fuerant (ubi & Severus quondam Vallum fecerat) firmo de lapide locarunt.* Apponam hic & Gildæ verba à quo Beda hæc hausit: *Murum non ut alterum sumptu publico privatoque Romani adjunctis secum miserabilibus indigenis solito structuræ more à mari usque ad mare inter urbes quæ ibidem forte ob metum hostium collocatæ fuerant directo librant.* Nunc iterum audi Bedam, *Quem videlicet murum hactenus famosum, atque conspicuum sumptu publico privatoque, adjuncta secum Britannorum manu, construebant octo pedes latum, & duodecim altum recta ab Oriente in Occasum linea, ut hodie intuentibus clarum est.* Ex quibus Bedæ verbis videas optimum illum suos sibi oculos confixisse, dum se cornicibus oculos configere putat, & valde vehementerque contra Boetium & cæteros Scotos asserit, Severi vallum in Scotia fuisse. Nonne Beda postquam de vallo ad *Abercurving* in Scotia egerit, Murum è firmo lapide, ubi Severus vallum fecerat, excitatum explicate scribit, & ubi quæso Murus ille è saxo nisi hoc loco inter *Tinæ* ostium, & *Itunæ* æstuarium? Vbi igitur & Severi Vallum? Muri vero etiamnum hic adeo expressa habentur vestigia, ut ipsius tractum sequaris, & in * *Vastis*, quæ vocant, magna ejus fragmenta in longa spatia porrecta, & tantum pinnis nudata hinc inde ipsis meis oculis sum contemplatus.

Circa annum Christi 420. Theodosii Breviarium vocat Alciatus. Milites per Vallum dispositi.

Murus è saxo Prætentura sexta.

* The wastes.

Vidi enim tractum ejus per montium ardua, & prona mirabiliter ascendere & descendere, qua patentiores sunt campi, fossam latam & altam exterius præjacere, quæ nunc multis locis coæquatur, interius aggerem, sive viam militarem, sed valde interruptam. Turres sive Castella habuit crebriora millenis passibus disparata, quæ *Castle-steedes* vocant, & interius oppidula munita quæ *Chesters* hodie vocant, quorum radices quadrata forma alicubi visuntur, & his turres interpositas, in quibus dispositus miles barbaris immineret, & stationes *Areani* haberent, quos Theodosius ille, de quo modo dixi, malæ fidei convictos stationibus suis removit, *Genus id hominum erat à veteribus institutum, quorum* (ut inquit Marcellinus) *officium erat, ut ultro citroque per longa spatia discurrentes vicinarum gentium strepitus nostris Ducibus intimarent.* Adeo ut conditores ejus consilium sequuti videantur, qui de *Rebus bellicis* ad Theodosium & ejus filios scripsit. Sic enim ille, *Est inter commoda reipublicæ utilis limitum cura, ambientium ubique latus imperii, quorum tutelæ assidua melius castella prospicient. Ita ut millenis interjecta passibus stabili muro & firmissimis turribus erigantur, quas quidem munitiones possessorem distributa sollicitudo sine publico sumptu constituat, vigiliis in his & agrariis exercendis, ut provinciarum quies circumdata quodam præsidii cingulo inlæsa requiescat.* Tubulum etiam æreum eo artificio muro insertum inter singula castella, & turres intercurrisse ferunt accolæ (cujus fragmenta subinde repererunt) ut si quis vocem in eum, quacunque turri immisisset, statim sonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur, ad significandum ubi loci hostium insultus timeretur. Cujusmodi miraculum de Byzantii turribus in Severi historia è Dione refert Xiphilinus. Sed cum Murus nunc jaceat, & tubulus sit nullus, multi hic circumquaque prædia & fundos in *Cornage* (ut juridici nostri loquuntur) à regibus nostris tenent, videlicet ut cornu irruptiones hostium vicinis significent, quod à veteri Romanorum instituto deductum nonnulli existimant. Quique tenebantur *ire ad præceptum Regis in exercitu Scotiæ* (ex Chartis publicis loquar) *in eundo in Antegardum, in redeundo in Retrogardum.*

Castle-steedes. Chesters.

Areani

exploratores. Lib. 28.

Tubulus ad voces deferendas.

Cornago.

Sed ut signatius Muri ductum sequar, ad BLATVM BVLGIVM sive *Bulnesse* ad Oceanum Hibernicum incipit, & secundum *Itunæ* æstuarium per *Burg upon sands*, ad LVGVVALLVM sive *Carlil* pergit, ubi *Itunam* sive *Eden* transit. Inde procurrit, *Irthingumque* flumen subjectum habet, *Cambecke* rivulum meandris se curvantem transmittens, ubi castelli magna indicia. *Irthingo* & *Poltrosse* fl. postea trajectis, Northumbriam intrat, & inter montium conglomerationes secundum flumen quod *Tinam Australem* vocant, continuus (solummodo *Tina* Boreali interfluente divisus, ubi olim ponte conjunctus erat) ad ipsum usque Oceanum Germanicum progreditur, ut suo loco cum in Northumbriam pervenero, ostendam.

Muri tractus.

Admiranda tamen hæc substructio hostilem tempestatem neutiquam avertere potuit. Sed ubi Romani è Britannia solvissent, Picti & Scoti inopinato impetu murum adorti, præsidiarios uncinatis telis distrahunt, munitionem perfringunt, Britanniamque intestinis tum seditionibus convulsam, fameque confectam gravissima longe lateque persultant. Verum deplorandam horum difficilimorum temporum miseriam depingit tibi qui non multo post vixit Gildas Britannus, *Romanis ad sua remeantibus, emergunt certatim de curucis quibus sunt trans * Stiticam vallem evecti, quasi in alto Titane, incalescenteque caumate de arctissimis foraminum caverniculis fusci vermiculorum cunei, tetri Scotorum Pictorumque greges, moribus ex parte dissiden-*tes,

Scoti sylvestres naviculas suas hodie *Caroches* dicunt.

* Scyticam vallem legit Parisiensis editio, innuit fortasse mare Scoticum.

tes, & una eademque sanguinis fundendi aviditate concordes, &c. *Cognitaque condebitorum reversione, & reditus denegatione solito confidentiores omnem Aquilonalem, extremamque terræ partem indigenis muro tenus capessunt. Statuitur ad hæc in edito arcis acies segnis & inhabilis ad pugnam, trementibus præcordiis inepta, quæ diebus ac noctibus stupido sedili marcebat. Interea non cessant uncinata undorum tela quibus miserrimi cives de muris tracti solo allidebantur. Hoc scilicet eis proficiebat immaturæ mortis supplicium, qui tali funere rapiebantur, quo fratrum pignorumque suorum miserandas imminentes pœnas cito exitu devitabant. Quid plura? Relictis civitatibus muroque celso iterum illis fugæ antrum dispersiones solito desperabiliores. Item ab hoste infestationes, item strages accelerantur crudeliores, & sicut agni à lanionibus, ita deflendi cives ab inimicis discerpuntur, ut commoratio eorum ferarum assimilaretur agrestium. Nam & ipsos mutuo nec perexigui victus brevi sustentaculo miseriorum civium latrocinando temperantur, & augebantur externæ clades domesticis motibus, quod hujuscemodi tam crebris direptionibus vacuaretur omnis regio totius cibi baculo, excepto venatoriæ artis solatio.*

Hoc vero observatione dignum, uti Romanorum prudentia hunc murum ita duxit, ut alterius quasi munimenti loco ad interiorem partem duo maxima flumina subjecta haberet, *Tinam* scilicet & *Irthing* quæ angustissimo terrarum spatio dirimuntur: ita barbarorum solertia eo præcipue loci primum aditum sibi aperuit inter hæc flu. quo liberum, nullo flumine occurrente, in Provinciæ sinum ingressum haberent, ut in Northumbria statim monstrabimus. Vulgi de hoc Muro fabellas sciens prætermitto, hoc unum tamen quod à fide dignis accepi lectori subducere nolo. Durat tradita persuasio in magna parte populi circumvicini, limitaneos Romanorum milites plantas vulneribus salutares olim in suum usum hic passim plantasse. Vnde Empirici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æstate huc ad plantas colligendas confluunt, quarum utilitatem longo temporis usu edocti, mirifice laudant, & efficacissimas esse asseveranter affirmant.

Romanorum in muro ducendo prudentia.

Plantæ salutares.

OTTA-

OTTADINI.

Post Brigantes statuuntur apud Ptolemæum, qui pro exemplarium variante lectione OTTALINI, OTTADENI, & OTTADINI *nominantur, pro quibus omnibus ego, si auderem,* OTTATINI *facili admodum mutatione substituerem; ut significaret* Trans, *vel* Supra Tinam *flumen. Sic sane incolarum nomen cum regionis positione undique conveniret. Vltra* Tinam *enim hi consederunt, & regionem in VVallia trans* Conovium *fluvium* Vch Conwey, *ultra montes,* Vch-mynyth, *ultra sylvam* Vch-coed, *ultra* Girway *flu.* Vch Gwyrway *vocant hodie Britanni. Nec certe omnino absurdum esse possit, si eadem ratione hanc regionem ultra* Tinam, Vch Tin *dixerunt, unde hoc nomen* OTTADINI *paululum luxata dictione, sed gratiori sono Romani efformasse videantur. Cum autem (ut è Dione Nicæo habet Xiphilinus) Britanni omnes qui juxta Murum, quem modo diximus, habitarent,* Μαιάται, *sive* MÆATÆ *dicerentur* Ottadinos *nostros ad Murum incolentes inter hos Mæatas fuisse æquum est ut credamus, qui memorabili illa Britannorum defectione, advocatis in belli societatem Caledoniis, arma sumpserunt. Quo tempore Severus Imperator militibus ut Britannos omnes occiderent, his Homeri versibus præcepit:*

Mæatæ.

Iliados 3.

Μή τις ὑπεκφυγεῖν αἰπὺν ὄλεθρον
Χεῖρας δ' ἡμετέρας, μηδ' ὅντινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Nemo manus fugiat vestras, cædemque cruentam,
Non fœtus, gravida mater quem gestat in alvo,
Horrendam effugiat cædem.

Sed hujus defectionis tempestas Severi morte qui in ipso belli apparatu Eboraci obiit, sedata fuit. Longo post tempore hæc regio VALENTIÆ *pars fuisse videtur. Sic enim in Valentiniani Imperatoris honorem Theodosius nuncupavit, cum barbaros contudisset, & amissam hanc provinciam recuperasset. Verum Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleverant, & regiones omnes quæ trans Humbrum æstuarium ad Septentriones jacent, Saxonico nomine* Norðan-humbra-ric, *id est,* Nordanhumbrorum regnum, *vocari cœperunt. Quod tamen nomen in reliquis agris nunc obliteratum, in una Northumbria, quam jam adibimus, quasi superstes remanet.*

Valentia.

NORTH-HVMBER-LAND.

Northumbria, Saxonice Norðan-humber-lond, & vulgo *North-umber-land*, Trianguli sed non æquilateri figura quodammodo inclusa jacet. Meridionale latus *Derwent* in *Tinam* influens, & ipsa *Tina* claudit, qua Dunelmenses spectat. Orientale latus mari Germanico pulsatur. Occidentale vero quod ab Occasu brumali in Ortum æstivum, primum concatenatis montibus, inde *Tweda* flu. protrahitur, Scotiæ obvertitur, limesque erat regnorum, cui in hoc Comitatu duo præerant præfecti, quorum alter medii limitis, alter occidui præfectus vocabatur. Terra ipsa magna ex parte aspera est, cultu dura, cultorumque corpora durasse videtur, quos feberociores faciunt vicini Scoti, nunc bello exercentes, nunc pace suos ritus miscentes, unde bellicosissimi sunt, & velites optimi. Cumque omnino Marti se quasi consecrarint, non est inter eos quispiam melioris notæ, qui suam turriculam, aut munimentum non habeat, & in quam plurimas *Baronias* divisa fuit, quarum Domini olim ante Edwardi Primi tempora *Barones* vulgo dicti, etsi tenuioris fortunæ ex illis nonnulli, sed hoc prudenter factum à majoribus, ut virtutem militarem vel honore & titulo, inter eos in regni limite foverent, & conservarent. Sed evanuit hic inter illos titulus, cum sub Edwardo Primo Baronum nomine illi solummodo gaudere inceperunt quos ad Parlamentaria Comitia Reges evocaverint. Ad mare, & *Tinam* adhibita mediocri cultura colono perquam grata est, alibi vero multo ingratior, & quasi horridior. Plurimisque in locis lapides illi *Lithanthraces*, quos *Sea-coales* vocamus, magna copia magno cum incolarum commodo effodiuntur.

Limitum præfecti.

Ranke Riders.

Baroniæ plurimæ in Northumbria.

Vid. p. 107.

Sea-Coales.

Pars citerior quæ ad Occasum brumalem vergit *Hexamshire* dicta, Archiepiscopum Eboracensem diu Dominum agnovit, & Comitatus Palatini jura nescio an jure sibi arrogavit. Sed nuper cum sacro, sive Regio patrimonio coaluisset ex commutatione cum Roberto Archiepiscopo facta, Parlamentaria authoritate Northumbriæ Comitatui connexa fuit, ut eodem esset jure, & Northumbriæ Vicecomitem in causis spectaret.

Hexamshire.

Tina Australis (qui sic dictus si Britannis credamus quod in arctum coeuntibus ripis constringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua significare affirmant nonnulli) ex Cumbria editus, prope *Alstenmore* ubi antiqua est fodina æraria; per *Lambley* quondam virginum sacrarum cœnobium à *Luciis* conditum, nunc eluvione magna ex parte subrutum, & *Fetherston-haugh* quæ veteris & generosæ familiæ de *Fetherston* sedes, delatus, cum ad *Bellister* castellum pervenerit, in Ortum conver-

South Tine fl.

COMITATVS
NORTHVMBRIA
Vernacule
NORTHVMBERLAND.
Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Oriens.
OCEANVS
GERMANICVS,
The Germain Ocean.
SCOTIÆ REGNI PARS.
CVMBRIÆ
PARS.
THE PICTES WALL
VALLVM SEVERI
EPISCOPATVS DVNELMENSIS PARS.
PART OF DVRHAM.
Ioh: Blaeu Exc.
Milliar. Anglica quorum 4 unum constit. German.

56.

versus rectà cum muro procurrit, qui nusquam tribus mill. pass. ab eo distat.

Murus sive *the Picts wall* Poltrosſ. Thirle-wall.

Murus enim Cumbria relicta, & *Irthingo* rivulo superato, *Poltroß* rapidum rivulum arcuato opere transivit, ubi magnas moles intra murum tanquam ad speculandam regionem aggestas vidimus. Proximum huic *Thirlwale* est castrum quod non quidem magnum, antiquæ & claræ familiæ quæ prius *Wade* dicta, ut sedem, ita cognomen fecit, ubi aditum in provinciam Scoti sibi reserarunt inter *Irthingum* & *Tinam*, & provide sane eo loci, ubi liber aditus, nullo interjecto flumine, in interiores Angliæ partes patet. Sed hoc & loci nomen melius intelliges ex Ioanne Fordono Scotorum historico, cujus verba, quia non ubique prostat liber, subtexere operæpretium videtur. *Obtinentes* (inquit) *Scoti quæ cis citraque murum sunt regiones inhabitare cœperunt victores, ac citato repente rurali vulgo cum suis sarpis*, *quilibus*, id est, *ligonibus*, *rastris*, *tridentibus*, *& fossoriis*, *patulas in eo rimas, foraminaque crebra perfodiunt, quibus utique promptum habeant aditum*, *& recessum. Ab illis ergo foraminibus*, *hæc deinde maceria hoc in loco nomen hodiernum cepit*, *Anglica enim lingua locus dicitur* Thirlwal, *Latine Murus perforatus*. Hinc *Blenkensop*, quod familiæ celebri nomen dedit, uti etiam sedem, parsque olim fuit *Baroniæ* Nicolai de *Boltebv*, regione non inamœna ad Austrum prospeximus.

Scoto chronicon I. Fordoni.

Caer Vorran.

A *Thirlwall* murus insanienti flumini *Tippall* se patefacit, ubi in collis descensu paulo intra Murum, pedamentum castri Romanorum forma quadrata cernitur, cujus unumquodque latus passus CXL colligit. Ipsaque ædificiorum fundamenta, & viarum tractus adhuc intuentibus planissime apparent. Ferunt limitanei equites viam militarem silice, & saxo constratam per edita loca ad *Maiden-Castle* in *Stanemore* hinc duxisse, certe ad *Kirkby-Thor*, de quo dixi, rectà duxit. Anicula vero, quæ casulam proximam incoluit, Arulam votivam antiquam nobis ostendit, sic Deo indigeti VITIRINEO inscriptam.

DEO
VITI
RINE---
---LIMEO
ROV
*P. L. M.

* Posuit libens merito.

Caer Vorran jam loco nomen est, quodnam olim fuerit, eruere ingenii non est mei, cum inter stationes per lineam valli memoratas nulla nomine adludat, & ex inscriptionibus lux nulla affulgeat. Quodcunque fuit, murus juxta longe erat firmissimus, & altissimus: vix uno enim & altero hinc stadio in colle satis excelso superest XV pedes altus & IX latus, utrinque quadrato lapide extructus, etsi Beda XII tantum pedes in altitudinem surrexisse prodat.

Hinc obliquior progreditur murus per *Iuerton*, *Forsten*, & *Chester in the Wall*, prope *Busy-gapp* prædationibus infamem, ubi castella fuisse accepimus, (per prædones vero limitaneos perlustrare tuto non licuit) *Chester* autem illud valde magnum fuisse retulerunt, adeo ut stationem illam II Dalmatarum existimemus quæ MAGNA in Notitia dicitur, ubi hæc legitur inscriptio,

Chestre vocant.

PRO SALVTE
DESIDIENI Æ
....LIANI PRÆ
ET SVA. S.
POSVIT VOT
...AO SOLVIT LIBE
NS. TVSCO ET BAS
SO COSS.

Anno Christi 259.

Hanc etiam mutilatam aram inde allatam ad *Melkrig* Viculum legimus.

DEAE SVRI
AE SVB CALP
VRNIO AG-------
ICOLA LEG. AVG
PR. PR. A LICINIVS
---LEMENS PRAEF
---III. A. IOR-------

Hæ duæ inscriptiones nunc extant in ædibus D. Rob. Cortoni Conningtoniæ.

Quod si legere possem, sic libenter legam, & literarum ductus favet. *Deæ Suriæ*, *sub Calphurnio Agricola Legato Augusti. Proprætore Licinius Clemens Præfectus.* Calphurnium vero Agricolam, cum bellum Britannicum immineret, adversus Britannos misit M. Antoninus Philosophus circa annum Christi CLXX. Quo tempore Cohors aliqua sub eo hanc Aram posuit SVRIÆ DEÆ, quam leones gestarunt capite turritam, cum tympano in manu, ut prolixe in narratione de Dea Syria ostendit Lucianus. Quamque Nero, licet usquequaque religionum contemptor, unice aliquandiu coluit, & mox ita sprevit, ut urina contaminaret.

Dea Suria. Capitolinus.

Alii *Iunonem*, alii *Venerem* volunt. *Suetonius Nerone c. 56.*

Hinc *VVillymotes-wicke* claræ familiæ *Ridleiorum* sedem vidimus, juxtaque *Alon* flu. magno aquarum insultu in *Tinam* influentem, cum uterque *Alon* undas consociarint suas. Ad *East-Alon* vicus nunc *Ould Towne*, id est *vetus oppidum* cernitur. Sed ad Murum. Proxima in muro statio post *Busyegap*, *Seavenshale* dicitur, cujus nomen si mecum à Saviniana vel potius Sabiniana Ala profluxisse quis credat, ego confidentius dicam illud HVNNVM fuisse, ubi Sabinianam Alam excubasse meminit Provinciarum Notitia. Inde post *Carraw*, & *VValton*, est *VValwicke*, GALLANAM Antonini aliqui esse volunt, in quibus omnibus veterum munitionum sunt manifesta vestigia.

Alon fl.

Seavenshale.

Gallana.

Hic *Tina Borealis* Murum interlabitur qui è limitaneis jam Angliæ & Scotiæ montibus effusus primum Orientem solem petens *Tindale* à se denominatum irrigat, demumque *Rheadum* flumen in sinum admittit suum, qui è *Readsquire* monte prærupto scatens, ubi sæpe est *True place*, id est, *conferendi locus*, pro Orientalibus limitibus (Præfecti enim limitis Orientalis utriusque regni caussas hic inter limitaneos cognoscere soliti) vallem ob deprædationes incolis nimis vacuam suo nomini adoptat.

North Tine.

Tindale.

True place.

Rhedesdale.

Vtra-

Vtraque vallis laudatissimorum velitum altrix, utraque suos habet montes in summitate, adeo uliginosos, ut equitibus sint omnino imperviæ; in quibus quod mireris, plures sunt lapidum strues admodum magnæ, *Lawes* vocant, quas in memoriam occisorum olim aggestas credunt vicini. In utraque etiam plures sunt veterum castrorum ruinæ. In *Tindale* sunt *VVhitchester*, *Delaley*, *Tarset*, olim *Comminiorum*. In altera *Rheadesdale* sunt *Rochester*, *Greenchester*, *Rutchester*, & alia nonnulla quorum antiqua nomina longi temporis injuria absorpta latent. Verum cum ad *Rochester*, qui propius *Readi* fontes in cautis eminentia, quæ substratam regionem longe despectat (unde & novum hoc nomen desumptum videatur) ara antiqua inter rudera vetusti castri cum hac inscriptione fuerit reperta:

Id est, Duplares Numeri exploratorum Bremenii Aram instituerunt Numini ejus Cæpione Charitino Tribuno votum solverunt libentes merito.

D. R. S.
DVPL. N. EXPLOR.
BREMEN. ARAM.
INSTITVERVNT
N E I V S C C A E P
CHARITINO TRIB
V S L M

Bremenium.

Nonne hinc conjectemus BREMENIVM tanta indagine tam diu investigatum hic fuisse, cujus Ptolemæus in hoc situ meminit, & à quo Antoninus primum Britanniarum iter tanquam à limite exorditur? Limites autem Imperii erant maria, flumina majora, montes, terræ desertæ & imperviæ, quales hoc in tractu; fossæ etiam, muri, concædes, & imprimis castra suspectioribus locis constructa, quorum hic fere continua extant vestigia. Sane cum muro Antonini Pii in Scotia perrupto Barbari late vastarent, Murusque Hadriani neglectus jaceret ad Severi tempora, hic Romani imperii limitem constitutum existimare liceat: & hinc Itinerarii vetus quod Antonini nomine circumfertur, exordium duxisse, utiq; *A Limite*. Quod autem adjicitur, id est *A Vallo*, à librariis est Glossema, cum BREMENIVM CXIIII mill. pass. absit à Vallo ad Septentriones; nisi ex agrariis videatur fuisse stationibus, quas modo dixi positas esse in solo barbarico ultra Vallū.

Prælium ad Otterburn. 1388.

Ab antiquo BREMENIO vix quinque abest ad Meridiem milliaribus *Otterburn*, ubi inter Scotos & Anglos fortissime pugnatum victoria huc illuc ter quaterve alternante & postremo ad Scotos: Henricus enim *Percy* ob præcipitatum juvenilis ardoris impetum agnomine *VVhot-spur*, qui Anglos duxit, captivus erat abductus, mille quingentis è suis occisis, & Guilielmus *Douglas* Dux Scotorum cum suorum plurimis desideratus, ut nusquam major utriusque gentis bellica virtus emicuerit.

Risingham.

Aliud antiquæ etiam memoriæ oppidum inferius alluit, imo fere jam eluit *Rheadus*, *Resingham* hodie vocant, id est antiqua Anglorum & Germanorum lingua, *Gigantum habitatio*, ut *Risingberg* in Germania *Mons Gigantum*. Magna & multa ibi vetustatis indicia. ferunt incolæ contra Soldanum quendam, id est Paganum principem Deum *Magon* hoc diu propugnasse; nec omnino vane. Ejusmodi enim Deum hic cultum fuisse comprobant hæ duæ ibidem è flumine nuper extractæ aræ sic inscriptæ:

Deo Moguonti Cadenorum & numini Domini nostri Augusti M. G. Secundinus Beneficiarius Consulis Habitanci Primas tam pro se & suis posuit.

DEO
MOGONTI CAD.
ET. N. DN AVG.
M. G. SECVNDINVS
BF. COS. HABITA
NCI PRIMAS TA---
PRO SE ET SVIS POSVIT

DEO
MOVNO CAD.
INVENTVS DO
V. S.

Primas.

Ex harum priore quodammodo colligatur HABITANCVM loco fuisse nomen, & illum qui posuit Beneficiarium fuisse Consulis, locique Primatem. Præcipuos urbium, vicorum, & castellorum magistratus *Primates* fuisse dictos è Theodosii Codice satis superque constat. An Deus iste fuerit Genius Topicus Gadenorum quos Ottadinis proxime vicinos statuit Ptolemæus nondum perspicio, viderint alii. Repertæ etiam hic fuere hæ inscriptiones quas ut alias CL. V. Roberto Cottono de Conington Equiti aurato debemus, qui nuperrime vidit & descripsit.

D. M.
BLESCIVS
DIOVICVS
FILIÆ
SVÆ
VIXSIT
AN. I. ET
DIES XXI.

CVI PRÆEST. M
PEREGRINIVS
SVPER TRIB.

COH. I. VANG
FECIT CVRANTE
IVL. PAVLO TRIB.
SſſſſS

DE AE TER
TIAN AE SA
CRVM AEL.
TIMOTHEA---P.
V. S. LL. M.

HERCV
LI IVL.
PAVLLVS
TRIB.
V. S.

AVR. ANTONI
NI. PII AVG. M
MESSORIVS
DILIGENS TRI-
BVNVS SACRVM.

DEO·INVICTO
HERCVLI·SACR
L·AEMIL·SALVIANVS
TRIB·COH·I·VANGI
V·S·P·M·

ICOSCIPRE·
N·AVERL·CAST
VETVS TAECNABS

Quæque reliquas operis elegantia longe præcellit tabula longa hac forma affabre insculpta à Cohorte quarta Equitum Gallorum Augustorum Numinibus posita:

Sed his omissis. *Rheadus* paulo inferius suas, pluresque torrentes quas accepit aquas in *Tinam* invehit & eousque *Rhedesdale* pertingit. Quam, ut est in Regii Scaccarii libro, *Vmfranvilli tenuerunt de antiquo feofamento per regalem potestatem, & servitium, ut custodirent vallem à latronibus.*

Wastes. Nomades. Sheales. Chipches. Swinborne.

Hic circumquaque in *vastis* quas vocant terris, ut etiam in *Gillesландia* quasi Nomadas antiquos videas, militare genus hominum qui à mense Aprili usque ad Augustum in tuguriolis hinc inde dispersis, *Sheales & Shealing* vocant, passim cum suis pecoribus excubant. *Tina* ille *borealis* deinde per *Chipches* turriculam olim *Vmfravillorum*, postea *Heronorum* defertur, (nec procul à *Swinborn* castellulo quod claræ familiæ nomen dedit, & olim fuit pars Baroniæ Guilielmi *Heron*, postea sedes *Woderingtonorum*) Murum accedit, & intersecat sub *Collerford*, ubi ponte fornicato conjunctus erat, & ubi jam *VVallwick* ampli castri visuntur

Collerford.

ruinæ. Quod si CILVRNVM non fuit in quo Ala secunda Asturum sua stativa habuit, in proximo fuit ad *Scilicester in Muro*, ubi postquam Sigga Patricius Elswaldum Nordanhumbrorum Regem perfide trucidasset, Ecclesia à fidelibus extructa fuit in honorem Cuthberti, & Oswaldi, cujus nomen ita cæteris offecit, ut pristino nomine obliterato, S. *Oswaldes* nunc dicatur. Oswaldus hic Nordanhumbrorum rex signa moturus in Cedwallam Britannum (sic Beda vocat quem ipsi Britanni Caswallon dixerunt) Cumbriæ, ut videtur, regem, Crucem erexit & flexis genibus Christum supplex precatus est ut suis cultoribus cœlesti succurreret auxilio, statimque elata in altum voce ad exercitum proclamavit, *Flectamus omnes genua & Deum omnipotentem vivum & verum deprecemur ut ab hoste superbo & feroce nos sua miseratione defendat. Nullum*, inquit Beda, *nullum ut comperimus, fidei Christianæ signum, nulla Ecclesia*,

Cilurnum. Scilcester. Hovedenus. S. Oswalde.

Cedwalla sive Caswallo.

Beda li. 2. c. 2.

clesia, nullum altare in tota gente erectum est, priusquam hoc sacræ crucis vexillum novus militiæ eductor dictante fidei devotione contra hostem immanissimum pugnaturus statueret. Cum enim opem Christi, quam implorarat, hoc in prælio præsentem sensisset Oswaldus, protinus Christo nomen dedit, Aidanum Scotum ad suos Christiana religione imbuendos evocavit, & ipsum victoriæ locum heavenfield, id est, *Campus cœlestis*, vocarunt posteri, qui hodie eodem sensu (ut aliqui volunt) Haledon appellatur. De quo ecce tibi qualescunque ex Oswaldi Vita versiculos:

Circa annum 634. Christiana religio prima in Northumbria. Heafonfield nunc Haledon.

Tunc primum scivit causam cur nomen haberet
Heafenfeld, *hoc est cœlestis Campus, & illi*
Nomen ab antiquo dedit appellatio gentis
Præteritæ, tanquam belli præsaga futuri:
Nominis & causam mox assignavit ibidem
Cœlitus expugnans cœlestis turba scelestam.
Neve senectutis ignavia possit honorem
Tam celebris delere loci, tantique triumphi,
Ecclesiæ fratres Hangustaldensis adesse
Devoti, Christumque solent celebrare quotannis.
Quoque loci persistat honos in honore beati
Oswaldi Regis, ibi construxere Capellam.

Alterque in ejus laudem indocto seculo non indocte scripsit,

Quis fuit Alcides? quis Cæsar Iulius? aut quis
Magnus Alexander? Alcides se superasse
Fertur. Alexander mundum, sed Iulius hostem:
Se simul Oswaldus, & mundum vicit, & hostem.

Infra S. *Oswaldes* uterque *Tina* confluit, cum Australis *Tina* (qui gradum quasi cum Muro unius, & alterius milliaris intervallo confert) *Langley* castrum præterierit ubi olim sub Rege Ioanne Adam de *Tindale* suam habuit Baroniam, quæ postea devenit ad Nicolaum de *Bolteby*, nuperque fuit *Perciorum*, & ad *Aidon* pontem ligneum nunc male firmum, & nutantem subierit. Iam *Tina* auctus, subindeque auctior, uno alveo urget ad Oceanum iter, per *Hexham*, Bedæ *Hangustald*, Saxonice hextoldesham, quod Romano sæculo AXELODVNVM fuisse, ubi Cohors prima Hispanorum stationem habuit, nomen persuadet, & situs editior in colle (collem enim *Dunum* dixerunt Britanni.) Verum de hoc audi qui ante quingentos annos floruit Richardum Priorem hujus loci, *Haud procul à flumine Tina, ad Austrum sita est villa nunc quidem modica & raro cultore habitata, sed ut antiquitatis vestigia testantur, quondam ampla & magnifica. Hæc ex rivulo decurrente & quandoque ad modum torrentis exuberante* Hextold *nomine*, Hextoldesham, *nominatur. Quam Etheldreda Egfridi Regis uxor dedit S. Wilfrido anno* DCLXXV, *ut episcopali cathedra sublimaret, qui ibi construxit Ecclesiam quæ artificiosa compositione & eximia pulchritudine inter omnia Angliæ monasteria præcellebat.* Habe etiam quæ scripsit Malmesburiensis. *Hæc fisco regio famulabatur quum VVilfridus Episcopus ab Etheldreda regina pro aliis possessionibus commutarit. Ibi ædificia minaci altitudine murorum erecta, & diversis anfractibus per cochleas mirabile quantum expolivit cementariorum opera, quos Roma spes munificentiæ attraxerat, adeo ut ambitionem Romanam præ se ferrent, diuque vetustate luctata consisterent.* Quo tempore Episcopalem sedem hac in urbecula constituit rex Egfridus. Sed dignitas illa post octavum Episcopum, intonantibus Danicis bellis, tota evanuit. Deinceps vero tantum Archiepiscoporum Eboracensium villa habebatur ante commutationem cum Henrico Octavo factam, quo suo jure cesserunt, celebraturque prælio illo funesto quo Ioannes *Nevill* Dominus *Montis-acuti* Lancastrenses duces magno animo aggressus, majori successu fudit, & ideo ab Edwardo Quarto Comitis Northumbriæ titulo decoratus. Nunc vero tota ejus gloria est in monasterio illo antiquo, cujus pars in pulchras I. *Fosteri* Militis ædes est conversa. Ecclesia vero occidentali parte tantum demolita, stat integra, & magnifica sane est structura, in cujus choro cernitur tumulus antiquus nobilis ex familia illa bellicosa *Vmfranvillorum*, ut ex clypeo apparet, tibiis in crucem decussatis. Qua forma eo seculo tantum sepulti erant illi (ut obiter notem) qui Crucem susceperunt, & cruce signati fuerunt in bellum sacrum ad terram sanctam à Mahometanis recuperandam. Ad Orientalem etiam Ecclesiæ partem in collis supercilio duo eriguntur è saxo solido & quadrato firmissima propugnacula, quæ ad Archiepiscopum Eboracensem, ut accepi, spectant.

Testa Nevilli.

Hexham. Axelodunum.

Dunum.

Sepulti cum tibiis in crucem dispositis.

Hinc ad Orientem Solem *Dilston* sedem *Ratcliffornm* pervenimus, *Divelston* in antiquis libris dicitur, à rivulo *Tinam* influente, quem Beda *Devilesburnam* dixit, ubi (ut scribit ille) Oswaldus fide Christi munitus *Cedwallam* Britannum infandum tyrannum, qui jam duos Nordanhumbrorum Reges occidisset, regionemque effuse vastasset, justo prælio peremit. Ad alteram *Tinæ* ripam CVRIA Ottadinorum jacet, cujus meminit Ptolemæus, CORSTOPITVM Antonini ex distantiæ ratione videatur, hodie à ponte *Corbridge*, Hovedeno *Corobridge*, Huntingdonensi *Cure*. Ecclesiam nunc tantum ostendit, & juxta turriculam ab Ecclesiæ vicariis constructam & habitatam. Antiqui tamen operis supersunt reliquiæ non paucæ, inter quas defossum antiquorum thesaurum quæsivit Rex Ioannes: sed illusit illi fortuna per sui ipsius vanitatem, non minus quam olim Neroni illuserat, cum abditas Didonis opes Carthagini investigaret. Præter lapides etenim ære, ferro, & plumbo signatos nihil invenit. Rudetum vero quod adjacet & *Colecester* dicitur, Romanorum militum fuisse præsidium, qui viderit, facile dixerit. Eadem deinde ripa *Biwell* castrum elegans vidimus, quæ fuit regnante Ioanne Baronia Hugonis *Balliol*, *pro qua debuit ad VVardam Novi Castelli super* Tinam *Milites triginta.* Sub hoc * moles est pulcherrima ad Salmonum capturam, & duæ ex saxo firmissimo solidæ sublicæ positæ, quæ pontem olim supportarunt, in flumine medio eminent. Hinc *Prudhow* castrum, quod antiquis etiam libris *Prodhow* scribitur, collis dorso amœno situ impositum *Tina* subterlabens suspicit. Hanc PROTOLITIAM, (quæ & PROCOLITIA) Cohortis primæ Batavorum stationem fuisse tantisper suspicabor, donec dies certiora doceat. Celebre vero est, quod Henrici Secundi tempore Guilielmi Scotorum Regis obsidionem fortiter elusit, *cum casso & suis noxio labore* (ut habet Nubrigensis) *fudasset.* Postea ad *Vmfranvillos* magni nominis viros spectavit, è quibus Gilbertus, regnante Edwardo

Dilston.

Beda l. 3. c. 1. *Caswallon* Ninius vocat. Curia.

Corbridge.

Thesaurus frustra quæsitus. Hoveden. Tacitus.

Colecester.

Biwell. Liber Inquis. A Weare.

Prodhow.

Protolitia.

Vmfranvilli.

Cilurnum. Scilcester. Hovedenus. S. Oswalde.

Cedwalla sive Caswallo.

Beda li. 2. c. 2.

wardo Primo, militari laude florens titulum Comitis Angusiæ in Scotia uxorio jure consequutus. Hæres vero *de sanguine* (ut loquuntur Iuridici nostri) tandem in familia de *Taleboys* elocata fuit: posteaque ad Bedfordiæ Ducem Principis munificentia hoc castrum devenit.

Sed ut ad Murum pedem referamus. A S. *Oswaldes*, duarum munitionum, quas *Castlesteedes* appellant, fundamenta in muro cernuntur, deinde locus *Portgate* dictus, ubi portam fuisse in muro vis verbi in utraque lingua ostendit. Sub hoc interius est *Halton-hall*, ubi floret & vetustatis, & virtutis militaris gloria *Carnabiorum* familia, & juxta sedet *Aidon-castle*, quæ fuit pars Baroniæ Hugonis illius *Balliol* quem dixi. Cur vero hoc nomine *Aidon* plura loca ad murum insigniantur, eodemque Ala militaris sive Equitum ordo Britannice significetur, cujusmodi plures per Muri longitudinem sua (ut ex Notitiarum libro constat) olim habuerint stativa; perpendat lector, si non inde hoc nomen locis istis fuerit impositum, perinde ac *Leon* oppidis, ubi legiones sua castra tenuerunt. Cæterum juxta effossum fuit fragmentum antiqui lapidis, in quo exprimitur effigies decumbentis in lecto, sinistræ innixi, dextra dexterum genu tangente, & hæc leguntur:

Portgate.

Aidon. Aden.

NORICI. AN. XXX.
--ESSOIRVS MAGNVS
FRATER EIVS
DVPL. ALÆ
SABINIANÆ.

M. MARI
VS VELLI
A LONG
VS AQVI
S HANC
POSVIT
V. S. L. M.

Exterius *Pont* fluvius scatens, & defluens juxta *Fenwick-hall* habitationem claræ & militaris *Fenwicorum* familiæ per aliquot milliaria muro prætenditur, & in suis ripis pro præsidio habuit cohortem primam Cornaviorum ad PONTEM ÆLII, ab Ælio Hadriano extructum, nunc *Ponteland* dictum, ad quem Henricus Tertius & Rex Scotorum anno CIↃCCXLIIII pacem sunt pacti; & juxta hunc Cohors prima Tungrorum ad *Borwick* egit, qui in Notitia Provinciarum BORCOVICVS dicitur. A *Portgate* procurrit murus ad *VValtowne*, quam, cum nomini significatio consonet, & XII mill. pass. ab Orientali Oceano absit, eandem credimus esse Villam Regiam, quam AD MVRVM vocat Beda, in qua Segbertus Orientalium Saxonum Rex baptismo in Christi Ecclesiam à Paulino insitus. Huic vicinum est propugnaculum Vetus, *VVinchester* nominatum, VINDOLANAM libenter credo, quam Cohortis IIII Gallorum olim limitaneam fuisse stationem docet liber ille Notitiarum. Et inde *Rouchester*, ubi præsidiarii castri, quod Muro adjunctum fuit, expressa quadrata forma vestigia planissime conspeximus. Iuxta *Headon* cernitur, quæ fuit pars Baroniæ Hugonis de *Bolebec*, qui maternum genus à Baronibus clarissimis de *Monte-fixo* deduxit, filiasque solummodo procreavit, quæ cum Radulpho Domino *Greistocke*, I. *Lovello*, *Huntercombo*, & *Corbetto* matrimonia contraxerunt.

Penwicke.

Pons Ælii.

Ponteland.

Borcovicus.

Borwic.

Walton. Ad murum.

Windolana.

Old Winchester.

Baronia Bolebec.

Iam ubi Murus & *Tina* fere coeunt, *Newcastle* urbium in hac plaga ocellus prælucet, portu nobilis, quem *Tina* efficit, sua profunditate naves valde magnas admittens, & ita defendens, ut nec tempestatibus facile jactari, nec vadis affligi possint. Situ acclivi, & admodum inæquali sedet ad borealem ripam fluminis, quod pulcherrimo ponte conjungitur, cui ingredienti ad sinistram impendet castrum, postea clivus præceps, ad dextram forum, & ædificiis pars urbis potior, unde haud facile ascenditur in partem superiorem, quæ multo est amplior. Ecclesiis quatuor ornatur, Mœnibus armatur firmissimis, quæ septem portis patent, crebris turribus interjectis. Quodnam olim fuerit, in comperto non est. GABROSENTVM, facile judicarim, cum ejus quasi suburbium *Gates-head* illud Britannicum nomen à capris deductum, sua significatione exprimit, ut ante dictum. Gabrosentum etiam & in eo Cohortem secundam Thracum statuit Notitia Provinciarum ad lineam Valli. Vallum autem & Murum per hanc urbem duxisse certo est certius, ad *Pandon* portam superest una, ut creditur, è turriculis illius Muri, certe & opere & forma ab aliis diversa magnam præ se fert vetustatem, nomenque *Monk-chester* præsidiarium fuisse castrum mihi persuadet. Sic enim à Monachis vocabatur, cum Normannicum imperium inciperet, statimque à Novo castro, quod Robertus Guilielmi Normanni filius extruxit, hoc novum nomen *Newcastle* induit, magnaque paulatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & fossiles carbones, quibus regio abundat, in alias Angliæ partes subvehendo cepit. Edwardo Primo rerum potiente, civis quidam opulentissimus è media urbe à Scotis captivus abreptus, cum se magna pecuniæ vi redemisset, urbem primo quoque tempore præmunire cœpit. Reliqui vero cives ejus exemplo commoti opus peregerunt, & mœnibus munitissimis undique obsepserunt. Ex quo tempore adeo secure & hostium & prædonum, quibus vicinia scatebat, minas elusit, & mercaturam exercuit, ut commerciorum frequentia, & opibus sit jam florentissimum, quo nomine in Comitatum *per se incorporatum* Henricus Sextus instituit. Distat à primo meridiano XXI part. XXX scrup. ab Æquatore Arcticum versus LIV grad. LVII scrup. De suburbio *Gates-head*, quod ponte conjungitur, & ad Dunelmensem pertinet Episcopum, superius diximus. Hanc ob situm & carbonum fossilium copiam, quorum magnus est usus, & quibus luculentos focos magna pars Angliæ & Belgii debet, ita in suis Britanniæ Vrbibus dilaudat Ionstonus:

Newcastle upon Tine.

Gabrosentum.

NOVUM CASTRUM.

Rupe sedens celsa, rerum aut miracula spectat
Naturæ, aut solers distrahit illa aliis.
Sedibus æthereis quid frustra quæritis ignem?
Hunc alit, hunc terra suscitat ista sinu.
Non illum torvo terras qui turbine terret;
Sed qui animam terris, detque animos animis.

Eliquat

Eliquat hic ferrum, æs, hic aurum ductile fundit,
Quos non auri illex conciet umbra animos?
Quin (ajunt) auro permutat bruta metalla.
Alchimus hunc igitur prædicat esse Deum.
Si Deus est, ceu tu dictas divine Magister,
Hæc quot alit? quot alit Scotia nostra Deos?

Barones Sur-Teis. Wallsend.

Vix tribus hinc milliaribus abest (*Gosseford* enim, quæ Baronia fuit olim Richardi *Sur-Teis*, id est, *super Teisam*, qui magno honore sub Henrico Primo effloruit, prætermitto) viculus *VVallsend* nominatus, id est, *Finis muri*. Hunc significatio ipsa stationem fuisse Cohortis secundæ Thracum docet, quæ Notitiarum libro VINDOBALA, Antonino VINDOMORA appellatur: hoc enim *Finem muri*, illud *Finem Valli* in Provinciali Britannorum lingua significasse videatur, cum Murum *Mur*, & Vallum *Gual* jam olim dixerint.

Vindobala. Vindomora.

Nec credibile est, Vallum, vel Murum ulterius perductum fuisse, cum nulla ulterius sint ejus indicia, & *Tina* jam proximus Oceano alveo suo altissimo pro munimento est firmissimo. Sunt tamen qui ad ipsum *Tinæ* ostium, quod *Tinmouth* nuncupatur, Vallum, non Murum pertigisse volunt, illudque *Pen-ball-crag*, id est *Caput valli in rupe*, dictum contendunt, quibus nec ego refragabor. Sed hoc Romanorum sæculo TVNNOCELLVM fuisse fere asseverabo, cum *Tunnocellum Promontorium Tunnæ*, vel *Tinæ* sonat, ubi Cohors prima Ælia Classica (ab Ælio Hadriano, ut ex nomine probabile est, instituta) navalibus operis meruit. Naves enim Lusorias dictas in fluminibus limitaneis habuerunt Romani, tam ut vicinorum excursus cohiberent, quam incursus vicissim facerent, ut videre est in Codicis Theodosiani libris, sub titulo *De lusoriis Danubii*. Saxonica Heptarchia Tunnacester vocabatur, non à *Tunna* Abbate, ut Beda tradit, sed à flumine, monasteriolumque à Danis sæpe direptum habuit. Nunc autem *Tinmouth-Castle* appellatur, castroque magnifico & munito superbit. *Quod*, ut vetustus scriptor inquit, *ab Orientis plaga, & Septentrionis altissima supra Oceanum rupe se inaccessibile præbet, alibi vero situ altiori facili defensione indiget.* Vnde Robertus *Mowbray* Northumbriæ Comes sibi in belli sedem delegit, cum res novas contra R. Guiliel. Rufum moliretur. Sed res ut assolet, parum fœliciter rebelli cecidit, qui statim acriter obsessus in monasterium adjunctum se subduxit, quod asyli jure sacrosanctum habebatur, sed inde extractus diuturno carceris squalore proditionis pœnas sero persolvit.

Tinmouth. Tunnocellum. Lusoriæ naves.

Seton. Segedunum. Seghill. Barones Ogle.

Nunc littus mihi legendum est. A tergo promontorii, cui TVNNOCELLVM insidet, proxime *Seton*, quæ sub Henrico Tertio pars fuit Baroniæ *De-la-vall*, *Seghill* cernitur, olim SEGEDVNVM, Cohortis Tertiæ Lergorum statio ad Vallum, & certe Britannis *Segedunum* idem quod *Seghill* Anglis denotat. Hinc littus post paucula milliaria *Blitho* fl. viam in mare aperit, qui *Belsey* quondam *Midletoniorum*, & *Ogle* castrum Baronum de *Ogle* alluens, hic cum *Ponto* fl. exoneratur. Hi Baronum dignitate à primis Regis Edwardi Quarti annis floruerunt, locupletati nuptiis cum hæredibus *Berthramy* de *Bothall*, Alani *Heton*, & Alexandri *Kirkby*. Stirps mascula Baronum nuper defecit in Cuthberto Barone Septimo, qui duas progenuit filias, Ioannam enuptam Edwardo *Talbott* filio juniori Georgii Comitis Salopiæ, & Catharinam Carolo *Cavendish* ex ordine Equestri.

Wentsbecke Baronia de *Mitford*. *Rutarii* sive *Ruptarii*.

Paulo superius *VVents-beck* flumen ab Oceano absorbetur, qui præterlabitur *Mitfordiam*, quam succendit Rex Ioannes & ejus *Rutarii*, cum has regiones gravissime persultaret. *Rutarios* vocavit hæc ætas externos illos & prædatorios milites quos è Belgio & aliunde in subsidium Regis Ioannis Falcasius * de *Brent*, & Walterus *Buc* adduxerunt, *Brent* homo efferatus tandem regno ejectus, *Buc* vero sedatior, cum strenuam operam regi navasset, possessiones in agro Eboracensi & Northantonensi à Rege accepit, ejusque posteri ibidem floruerunt usque ad Ioannem *Buc* proscriptum sub Henrico Septimo. Cujus pronepos est Georgius *Buc*, vir literate doctus, Eques auratus & à regiis spectaculis, qui (juvat enim profiteri per quos profeci) multa in historiis observavit, & candide impertiit. *Baronia* hæc quondam fuit Guilielmi *Berthrami*, cujus stirps statim defecit in Rogero è filio nepote, hæredesque tres datæ fuerunt in matrimonium, *Normanno Darcy*, T. *Penbury*, & Guilielmo de *Elmeley*.

* Alias *de Breaut*.

Morpeth.

Deinde *Wents-beck* interlabitur *Morpit* celebratum oppidulum: ad Borealem enim fluminis ripam oppidum, ad australem templum, castrumque umbroso in colle adsidet, quod una cum oppido à Rogero de *Merlaco* sive *Merley*, cujus Baronia erat, ad Dominos de *Greistock*, & inde ad Barones de *Dacre* de *Gillesland* devenit. Nihil ex antiqua memoria de hoc habeo, nisi quod anno Christi MCCXV ab ipsis incolis in invidiam Ioannis Regis succensum fuerit. Hinc *Wents-beck* flu. allabitur *Bothall* castrum, & Baroniam olim Rich. *Berthram*, à cujus posteris ad Barones de *Ogle* devoluta est. Ad cujus ripam jam diu existimavi, ex veritate, an opinione nescio, GLANOVENTAM olim extitisse, quæ præsidio Cohortis primæ Morinorum ad limites defendendos à Romanis firmata erat. Quod ipsa situs ratio mihi quasi persuadet, jubetque nomen fluminis, & ipsa nominis significatio. Ad lineam enim Valli vel Muri sedet, ubi statuit liber Notitiarum, flumen *Wents-becke* dicitur, & GLANOVENTA Britannis *Littus* vel *Ripam Venta* significat. Vnde littoralis Galliæ urbs *Glanon*, cujus Mela meminit, nomen traxisse videatur.

Hist. Malros. Glanoventa.

Withrington. Coqueda flu. Harbottle. Halyston.

Non procul, ut minoris famæ turriculas omittam, *VVithrington*, sive *VVoderington*, Saxonibus olim Widringtun antiquum castrum prope littus cernitur, quod nomen fecit nobili & Equestri familiæ de *Withrington*, cujus virtus in Scotico bello subinde emicuit. *Coqueda*, sive *Coquet* fl. inde mari immiscetur, qui inter montis *Cheviotæ* aspreta emanans, haud procul à fontibus *Billesdun* habet, unde clara familia *Selbeiorum*, & inferius ad Austrum *Harbottle*, Saxonice hereborel, id est, *Exercitus statio*, unde *Harbottellorum* familia superiori ætate floruit. Castrum olim habuit, sed quod à Scotis an. salut. MCCCXIII subversum. Huic contiguum est *Halyston*, id est, *Saxum*

Britannia. Ttttt

Saxum sacrum, ubi in primitiva Anglorum ecclesia Paulinum multa millia hominum baptisasse fama obtinet. Ad ipsum vero *Coquedæ* ostium *VVarckworth*, castrum *Perciorum* non inelegans locum habet & littus tuetur, ubi miro opere sacellum è rupe excavata sine trabibus & lignis efformatum. Hoc Rex Edwardus III Henrico *Percy* cum *Manerio de Rochbury* donavit. Prius Baronia erat Rogerii filii *Richardi* ex dono Henrici II Regis Angliæ, qui etiam *Clavering* in Essexia illius filio dedit, unde jubente Rege Edwardo Primo, *Clavering* nomen sibi assumserunt, relicto veteri illo more desumendi nomina ex prænomine sive Christiano nomine patris, antea enim secundum paternum nomen Robertus **Fitz-Roger*, Rogerus *Fitz-Iohn*, &c. nominabantur. Partem hæreditatis per *Finem* & conventionem adierunt *Nevilli*, qui postea Comites Westmorlandiæ, partem Eva filia nupta Th. *Vfford*, à cujus posteris ad *Fienos* Barones *Dacres* hæreditario devenit. A junioribus autem filiis Barones de *Evers*, *Everi* de *Axholme*, *Claveringi* de *Kalaly* in hoc Comitatu, & alii genus deducunt. *Morwic* etiam huic adjacet, quæ suos etiam Dominos jactet, quorum stirps mascula circa annum MCCLVIII desiit. Hæreditas per filias ad *Lumleios, de S. Mauro*, *Bulmeros*, & *Roscellos* transivit.

Wark-worth.

Rot. Parl. 5. Edw. 3.

Clavering.

*Filius.

Morwick.

Littus deinde ALAVNO flumini se patefacit, qui necdum illo nomine viduatus, quo Ptolemæo innotuit, *Alne* contracte dicitur, ad cujus ripam præter *Twifford*, id est, *Duplex Vadum*, ubi Synodus sub Egfrido rege celebrata fuit, & *Estington* habitatio *Collingwoodorum*, qui laude militari claruerunt, etiam *Alan-wick*, Saxonice ealnpic, vulgo *Anwick* cernitur, victoria Anglorum nobilitatum oppidum, qua majorum virtus Guilielmum Scotorum regem Henrico Secundo captivum tradidit; & castro firmatum egregio. Quod cum Malcolmus Tertius Rex Scotorum obsidione eo adegisset, ut jam dederetur, occisus erat à milite qui castri claves lanceæ cuspidi appensas traditurum se simulavit, lancea in eum adacta. Simulque Edw. filius patris mortem ulturus, dum incautius in hostem irruit, accepto vulnere brevi periit. Baronia hæc quondam fuit *Vesciorum*, Eustachio enim filio Ioannis, patri Guilielmi *Vesci* Henricus Secundus dedit tenendum per servitium XII *Militum*. Ioannes autem *Vesci* è bello sacro rediens Carmelitas secum primus in Angliam adduxit, illisque hic in *Holne* solitudine non dissimili Carmelo monti in Syria Conventum extruxit. *Vesciorum* ultimus Guilielmus, cum Antoninum *Bec* Episcopum Dunelmensem hæredem fiduciarium instituisset, ut hoc castrum cum latifundiis filio notho, quem solum reliquerat, traderet; hæreditatem dolo malo intervertit Episcopus, & Guilielmo *Percio* præsenti pecunia divendit, ex quo ad *Percios* jam inde spectavit.

Alaunus flu. Alne.

Alnewick.

1174.

1097.

Testa. Nevilli.

Carmelitæ.

Historia Dunelmensis.

In diversos hinc angulos littus se cuneans tendit per *Dunstaburge* patrimonii Lancastrensis castrum, quod *Bebbam* aliqui falso suspicati sunt, quæ superius sedet, & pro Bebbanbur࠵ nunc *Bamborrow* vocatur. Beda noster, ubi hoc castrum à Penda Mercio obsessum, & incensum fuisse memorat, Bebbam Reginam sic cognominasse scribit. Florilegus vero, Idam primum Nordanhumbrorum regem construxisse refert, quod prius ligneis palis, postea muro firmavit. Sed hujus descriptionem ex Rogero Hovedeno habe. *Bebba*, inquit, *est civitas munitissima, non admodum magna, sed quæ duorum, vel trium agrorum spatium complectitur, habens unum introitum cavatum, & gradibus miro modo exaltatum, inque summitate montis Ecclesiam perpulchre factam, & in occidente in summitate ipsius fons est miro ornatus opere, dulcis ad potandum, & purissimus ad videndum.* Nostra vero ætate castrum potius quam civitas habetur, sed adeo amplum, ut civitatis sit æmulum. Nec aliud quam castrum habebatur, cum Rex Guilielmus *Rufus* excitata è regione turre *Male-vicina* dicta, *Moubraium* rebellantem & in illo delitescentem continenti labore oppugnaret, qui furtiva fuga se tandem subduxit. Decoris maximam partem longo post tempore, intestino bello amisit, cum *Bressius* Normannus vir militaris, qui Lancastrensi familiæ studuit, inclementius in illud sævíret. Iam inde vero cum tempore, & ventis conflictatum est, qui incredibilem vim sabuli ex Oceano in ejus munitiones per fenestras patentes converrerunt. Huic adjunctum est *Emildon*, quæ olim Baronia Ioannis *Le Viscont*, sed Rameta hæres familiæ possessiones divendidit Simoni de *Monteforti* Comiti Leicestriæ. In hac natus est Ioannes *Duns*, *Scotus* dictus, quia è Scotico genere, qui in Mertonensi Collegio Oxoniæ educatus, in Dialectica, & spinosa illa Theologia ad miraculum doctissimus, dubitabundus tamen sacrarum rerum fidem caligine circumfudit & tam profunda & admiranda subtilitate, licet obscuro incultoque dicendi genere plurima scripsit, ut Doctoris Subtilis nomen promeruerit, & novam Scotistarum sectam nomine suo condiderit. Misere autem periit apoplexia correptus & nimis festinato funere pro mortuo tumulatus, quum redeunte vita, sero morbi impetum natura discuteret, frustra ad petendam opem miserabili mugitu, pulsatoque diu sepulchri lapide, eliso tandem capite animam ediderit. Vnde in illum Italus quidam:

Dunstaburg. Bebba.

Bamborrow.

Male-vicina Turris.

Viscontes.

Ioannes Scotus Doctor Subtilis floruit 1300.

Paulus Iovius in Elogiis Doctorum.

Quæcunque humani fuerant, jurisque sacrati,
In dubium veniunt cuncta vocante Scoto.
Quid? quod & in dubium illius sit vita vocata,
Morte illum simili ludificante stropha.
Quumnon ante virum vita jugulavit adempta,
Quam vivus tumulo conditus ille foret.

Quod vero hic in Anglia natus fuerit, ex manuscriptis ejus operibus in Bibliotheca Mertonensi Oxoniæ, eorumque fide dico, quæ sic terminantur, *Explicit Lectura Subtilis in Vniversitate Parisiensi Doctoris Ioannis Duns, nati in quadam villula parochiæ de Emildon, vocata Dunston, in Comitatu Northumbriæ, pertinente domui Scholarium de Mertonhall in Oxonia.*

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit præter *Insulam Sacram*, de qua suo loco, donec ad *Tweda* ostium ventum sit, qui Angliam à Scotia longo spatio discludit, limesque Orientalis dicitur, unde Nechamus noster,

Tweda. fl.

Anglos

Anglos à Pictis sejungit limite certo
Flumen, quod Tuedam pristina lingua vocat.

Hic fluvius copiosa scaturigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites, & abactores, ne gravius quid dicam, quibus, ut ait ille, jus sibi vendicat ensis, diu tortuosus errat. Vbi vero proxime *Carram* vicum accesserit, multis aquis convalescens regnorum collimitia discriminare incipit. Cumque *VVerke* olim *Rossorum*, nunc *Grejorum*, qui militari laude diu floruerunt, castrum alluerit, in quod Scoti non raro detonuerunt, *Tilli* fluvii binominis aqua augescit. Ad fontes enim qui sunt in parte hujus regionis interiori *Bramish* appellatur, viculusque *Bramton* admodum obscurus & nullius fere numeri illi incumbit, unde Septentrionem petit per *Bengely*, quæ cum ipsa *Brampton*, *Bromdum*, *Rodam*, quæ stirpi hoc tractu insigni nomen fecit, *Edelingham*, &c. Baronia fuit Patricii Comitis de *Dunbar* regnante Henrico Tertio. Qui etiam, ut est in libro *Inquisitionum*, in Archivis Regiis erat *Inborow*, & *Outborow* inter Angliam & Scotiam, id est, si ego intelligo, ut præstaret & observaret hac in parte ingressum & egressum commeantium inter utrumque regnum. Veteres enim Angli ingressum & atrium sua lingua Inborou dixerunt. Superius flumini apponitur *Chevelingham* nunc *Chillingham*, quod, ut *Horton* non multum hinc distans, ambo castra *Grejorum*, ex quo duæ illæ *Grejorum* familiæ conjugio coaluerunt.

Carram. Werke. Bramishfl. Bramton. *Inborow*, quid.

VVollover Baronia inde prope jacet, quam Rex Henricus Primus dedit Roberto de *Muscocampo*, sive *Muschamb*, qui in parma cærulea tres gessit albos papilliones, è cujus posteris Robertus potentissimus Borealis hujus plagæ Baro regnante Henrico Tertio censebatur. Hæreditas vero statim inter fœminas dissipata, quarum una Comiti *Strathernia* in Scotia, altera Guilielmo de *Huntercumbe*, tertia Odonello de *Ford* fuit enupta. *Gleni* fl. inde ab Occasu *Tillum* suis aquis infusis adauget & *Glendal* vallem quam intermeat denominat. De hoc fluviolo Beda, *Paulinus veniens cum Regina in villam regiam, quæ vocatur Ad-Gebrin* (*hodie Yeverin*) *triginta sex diebus ibidem cum eis Catechizandi, & Baptizandi officio deditus morabatur: quibus diebus cunctis à mane usque ad vesperam nihil aliud agebat, quam confluentem eò de cunctis viculis ac locis plebem, Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluvio* Gleni, *qui proximus erat, lavacro remissionis abluere. Hæc villa tempore sequentium regum deserta, & alia pro illa est facta in loco qui vocatur* Melmin, *hodie vero* Melfeld.

Wollover. Insignia Muscamporum. Matth. Paris. Fin. 35. H. 3. Glendale. Lib. 2. cap. 14. Yeverin. Melfeld.

Hic prope *Brum-ridg* ad *Brumeford* Athelstanus Rex collatis signis cum Aulafo Dano, Constantino Scotorum, Eugenio Cumbrorum Regulo adeo fœliciter dimicavit, ut prælium hoc fuerit celeberrimum, & grandiloquis verbis & versibus ab historicis, & Poëtis ejus seculi decantatissimum. Hic *Bramish* in *Tilli* nomen abit, & primum *Ford* castrum bellicosæ familiæ *Heronorum* quondam, nunc *Carrorum*, inde *Etall*, ubi *Manerii* qui Manours & de Maneriis dicti habitarunt equestri splendore olim clari, & quorum posteri Rutlandiæ Comites nunc sunt honoratissimi. Multa castella in hoc tractu sciens omitto, infinitum enim esset sigillatim enumerando persequi, cum certum sit Regis Henrici Secundi temporibus castella MCXV, in Anglia extitisse.

Prælium ad *Brumford*. Vide H. Huntingnon. Guil. Malmesb. & Ingulph. Ford. Etall. Castella 1115, in Anglia.

Ex adverso hujus *Fordi* ad Occasum mons surgit prælaltus, *Floddon* dicunt, Iacobi Quarti regis Scotorum cæde, & suorum strage signatus, qui, dum Henricus Octavus Tornacum in Gallia obsideret, magno animo, & majore spe (nostras enim urbes in antecessum diviserant) signa in Angliam intulerunt. Sed Thomas *Howard* Surriæ Comes instructus agminibus hoc in loco animose excepit, pugnatumque acriter est utrinque, donec nox incertis, qua data victoria esset, intervenit. Lux autem insequens victorem, victumque ostendit, & ipse Scotorum rex non paucis vulneribus confectus, inter confertas cadaverum strues repertus. Vnde nova accessio facta *Howardorum* insignibus.

1513. Prælium ad Floddon.

Tweda, *Tillo* jam recepto, plenior decurrit per *Norham* sive *Northam*, quondam *Vbbanford*, Dunelmensium Episcoporum oppidum. Egfridus enim Episcopus construxit, & Ranulphus successor castrum in excelso præruptæ rupis posuit, & fossa communivit, in cujus exteriori muro, qui majoris est ambitus, variæ interjiciuntur turriculæ in angulo ad flumen, interius ambitus est alter munitior, in cujus medio arx surgit editior, sed secura pax nostri seculi, hæc licet in limite, jam diu neglexit. Oppidum subjacet in planitie ad Occidentem, templumque habet, in quo conditus erat *Ceolwulphus* Rex Northumbrorum, cui Venerabilis Beda libros Ecclesiasticæ historiæ Anglorum inscripsit, qui postea *abrenuntians seculo in Lindsfernensi Ecclesia monachus effectus cœlesti regno militavit, corpus postea delatum in Ecclesiam Northam.* Cum etiam Dani *Insulam Sacram*, ubi Cuthbertus ille Sanctus (quem Beda tantopere celebrat) & sedit episcopus & fuit sepultus, depopularentur, atque nonnulli religioso furto ejus corpus transvehere ambirent, reflantibus ventis *cum honore debito sacrum corpus ad* * Vbbanford, *incertum an episcopatus sedem, deposuere, juxta amnem* Twedam, *jacuitque ibi multis annis usque ad adventum Ethelredi Regis.* Hæc & alia me docuit (nec enim reticebo per quem profecerim) Georgius *Carletonus* hinc oriundus, filius utique Castellani hujus loci, quem cum propter singularem in Theologia quam profitetur, & amœnioribus literis eruditionem amaverim, & ab ipso redamer, amore plane indignus essem, si non agnoscam. Sub *Norham* ad *Killey* viculum vicinum, avorum memoria ornamenta balthei militaris, & ensis manubrium è solido auro reperta fuisse à grandævis accepimus, quæ T. *Ruthallo* Episcopo Dunelmensi donata erant.

Notham. Rog. Hoved. Ceolwulphus Rex. Guil. Malmesf. lib. 1. de gestis Pontif. * Bulbeford in impressis corrupte legitur. Killay. Manubrium aureum.

Paulo inferius *Tuedæ* ostium cernitur, cui in ulteriori ripa impendet ultimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniæ oppidum *Berwick*. Quod nomen à Berengario Duce, quem somniarunt, deducunt aliqui. Lelandus ab *Aber*, quod ostium Britannis sonat, ut *Aberwic* vicum ad ostium significaret. Sed qui novit quid *Berwicus* sonet in Regum nostrorum Chartis, in quibus nihil frequentius, quam *Dono oppida C. & D. oppida cum suis Berwicis*, næ ille viderit veram hujus Ber-

Berwick. Ingulphus Berwicum Manerium interpretatur.

Berwici etymologiam. Ego quid velit, conjicere non possum nisi vicum, quasi appendicem loco cuipiam celebriori annexam denotet. Donationibus enim Edwardi Confessoris, *Totthill Berwicus* Westmonasterii, & *VVandlesworth Berwicus* Patricsciæ dicuntur, & id genus sexcenta. At quorsum hæc? operam sane ludimus, si (ut aliqui volunt) Beopnica-pic Saxonice olim dixerint, id est, *Berniciorum vicus*. *Berniciæ* autem nomine has regiones insignitas fuisse notius est quam dici possit, & jam antea diximus. Vndecunque vero nomen habet, situ longius in mare porrigitur, ita ut mari & *Tueda* fere circumvalletur. Et inter duo potentissima regna posita, quod de Palmyra Syriæ Plinius dixit, prima semper in discordia utrique genti fuit cura, adeo ut ab eo tempore quo Edwardus Primus Scotis primum extorserit, sæpius à Scotis occupatam Anglus recuperaverit. Sed ejus historiolam summatim hic si placet contexamus. De Berwico hoc nihil antiquius legi, quam quod Guilielmus Scotorum Rex ab Anglis bello captus Henrico nostro Secundo, ut se carcere liberaret, ea lege tradiderit, ut in perpetuum Anglicæ ditionis esset, nisi ad certum diem redemptionis pretium persolveret, protinusque, ut est in Polychronico Dunelmensi, Henricus castro munivit. Verum numerata pecunia Richardus Primus Scoto restituit. Postea Ioannes Rex (ut est in historia Melrossensi) *& villam & castellum de* Berwick *cepit, cum VVerk, Roxburgh, Mitford, & Morpath incendit, Northumbriamque totam pervastavit cum suis* Rutariis, *quia Barones Northumbriæ homagium Alexandro Scotorum Regi apud* Feltun *præstitissent.* Multis post annis cum Ioannes *Balliolus* Rex Scotorum jusjurandum violasset, Edwardus Primus Berwicum, anno humanæ salutis CIↃCCXCVII, in suam potestatem redegit, brevi tamen cum Mars Scotis arridere cœpit, desertum occuparunt illi; statimque per deditionem nostri receperunt. Postea in soluto illo Edwardi Secundi regno, Roberto *Brus* Scotorum regi acriter oppugnanti Petrus *Spalding* tradidit, nostrique frustra obsederunt, donec Hector ille noster Edwardus Tertius anno Christi CIↃCCCXXXIII fortiter adortus, fœliciter potitus fit. Regnante tamen Richardo Secundo abactores quidam Scotici ex improviso castellum ceperunt; sed ante novem dies Henricus *Percius* Northumbriæ Comes recuperavit. Vix septimus agebatur annus, cum Scoti iterum non viribus, sed pecunia expugnarent, qua de caussa Henricus ille *Percius*, qui loci præfectus erat, in læsæ majestatis crimen vocatus, verum ille Scotorum fidem & fortitudinem itidem pecunia labefactavit, statimque recepit. Satis longo post tempore cum intestino bello Anglia plusquam intabesceret, Henricus Sextus jam in Scotia profugus, Scoto, ut sibi securitatem in Scotia præstaret, in manus tradidit. Sed post annum vicesimum secundum Thomas *Stanlejus* non sine suorum cæde in Edwardi Quarti potestatem reduxit. Ex quo tempore Angliæ reges operibus subinde firmarunt & communierunt, maxime vero Regina Elizabetha, quæ nuper hostium terrori, civiumque præsidio, astrictiore ambitu intra vetera mœnia, excelso muro firmissimo lapidum connexu compacto circumclusit, quem rursum fossa profunda, continuo aggere, aggestitiis molibus, & hypethræis ita præmunivit, ut oppugnantibus omnem spem munitionum forma, vel firmitas facile præcidat. Vt interim præsidiarii militis virtutem, & bellicum apparatum omnium opinione majorem prætermittam. Qui huic oppido cum authoritate præfuit (ut hoc etiam adnotem) semper aliquis erat ex prudentissimis & spectatissimis Angliæ proceribus, simulque Orientali huic ad Scotiam limiti præfectus. Longitudine part. XXI, scrupulis XLIII, Latitudine LV, grad. XLVIII, scrup. definitur, uti observarunt Mathematici. Vnde hac cœli inclinatione dies longissimus sit horarum XVII, scrup. XXII, & nox tantum VI horarum, scrup. XXXVIII, ut non falso ille Servius Honoratus scripserit, *Britannia lucis dives vix quoddam spatium concedit noctibus*, nec mirum, si milites nullo adhibito lumine tota nocte alea hic ludant, si noctium ἀβυχασμὸν consideres, & Iuvenalis dixerit *minima contentos nocte Britannos.*

1171.

Britannia lucis dives.

De *Berwico* in corollarium habe jam I. Ionstoni versus,

> *Scotorum extremo sub limite, meta furoris*
> *Saxonidum: gentis par utriusque labor.*
> *Mille vices rerum, quæ mille est passa ruinas,*
> *Mirum, qui potuit tot superesse malis!*
> *Quin superest, quin extremis exhausta ruinis,*
> *Funere sic crevit firmior usque suo:*
> *Oppida ut exæquet jam munitissima. Civis*
> *Militis & censum, & munia Martis obit.*
> *Postquam servitio durisque est functa periclis,*
> *Effert lætitiæ signa serena suæ:*
> *Et nunc antiquo felix se jactat honore,*
> *Cum reddit Domino debita jura suo:*
> *Cujus ab auspiciis unita Britannia tandem*
> *Excelsum tollit libera in astra caput.*

Quod de limitaneis qui circumhabitant quondam prodidit in vita sua à se descripta, & alterius nomine edita Æneas Sylvius sive PP. Pius Secundus, qui in Scotiam legatus erat circa annum CIↃCCCCXLVIII, juvat apponere cum necdum degeneraverint.

Commentarii Pii Secundi Ioan. Gebellini nomine editi.

* Fluvius *est, qui ex alto monte diffusus utramque terram disterminat: hunc cum navigio transmeasset Æneas, atque in villam magnam circa solis Occasum declinasset, in domum rusticanam descendit, atque ibi cœnam cum sacerdote loci & hospite fecit. Multa ibi pulmentaria, & gallinæ, & anseres afferebantur in esum, sed neque vini, neque panis quicquam aderat, & omnes tum fœminæ virique villæ, quasi ad rem novam accurrerant; atque ut nostri vel Æthiopes vel Indos mirari solent, sic Æneam stupentes intuebantur, quærentes ex sacerdote cujas esset, quidnam facturus venisset, Christianamne fidem saperet. Edoctus autem Æneas itineris defectum, apud monasterium quoddam panes aliquot & vini rubei metretam receperat, quibus expositis major admiratio illos tenuit, qui neque vinum, neque panem album viderant. Appropinquabant autem mensæ prægnantes fœminæ, earumque viri attrectantes panem & vinum odorantes portionem petebant, inter quos totum erogare necesse fuit. Cumque in secundam noctis horam cœna protraheretur, sacerdos & hospes*

*Tweda.

Limitaneorum mores.

hospes cum liberis virisque omnibus Ænea dimisso abiere festinantes; dixerunt se ad turrim quandam longo spatio remotam metu Scotorum fugere, qui fluvio maris refluxu decrescente noctu transire, prædarique soleant, neque secum Æneam multis orantem precibus quoquo pacto adducere voluerunt, neque fœminarum quampiam, quamvis adolescentulæ & matronæ formosæ complures essent: nihil enim his mali facturos hostes credunt, qui stuprum inter mala non ducunt. Mansit ergo illic solus Æneas cum duobus famulis, & uno itineris duce inter centum fœminas, quæ corona facta medium claudentes ignem, cannabumque mundantes, noctem insomnem ducebant, plurimaque cum interprete fabulabantur. Postquam autem multum noctis transierat, latrantibus canibus, & anseribus strepentibus, ingens clamor factus est, tumque omnes fœminæ in diversum prolapsæ, dux quoque itineris diffugit, & quasi hostes adessent omnia tumultu completa. At Æneæ potior sententia visa est in cubiculo (id enim stabulum fuit) rei eventum expectare, ne si foras curreret ignarus itineris, cui primum obviasset, ei se prædam daret, nec mora, reversæ mulieres cum interprete nihil mali esse nuntiant, atque amicos, non hostes venisse.

Seovenburgenses. Fifburgenses. 1013.

Fuerunt in hac regione popelli quidam *Seovenburgenses*, & *Fifburgingi* dicti, quorum locum designare in obscuritate tanta, judicii non est mei. Nec definire an Dani vel Angli fuerint. Scribit vero Florentius Wigorniensis editus opera honoratissimi Dom. Guilielmi *Howardi*, cum comitia Oxenfordiæ haberentur, *digniores & potentiores ministros ex Seovenburgensibus Sigeferthum*, & *Morcarum* clanculum sublatos fuisse ab Edrico *Streona*, Edmundumque * Clitonem contra voluntatem patris Alfritham Sigefrithi uxorem duxisse, & profectum ad *Fifburgingos terram Sigeferthi invasisse, & illorum populum sibi subjugasse.* Sed alii hæc disquirant.

* Principem Fifburgingi. 1015.

Reges, Duces & Comites Northumbriæ. Bernicii.

Hæc provincia ab Osca Hengisti fratre, & filio ejus Iebusa in Saxonum potestatem redacta, primum suos Duces clientelari jure Cantii regibus obstrictos habuit. Inde cum regnum Berniciorum, quos Britanni *Guir* à *Brinaich*, id est, quasi *Montanos* dicunt, constitutum esset, quod à *Tesi* ad Scoticum fretum pertigit, pars ejus optima fuit, paruitque Nordanhumbrorum regibus, qui cum suam periodum confecissent, quicquid ultra *Tuedam* erat, in Scoticum nomen cessit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum rex suo imperio per deditionem adjecit. Alfredus postea Danis permisit, quos Athelstanus pauculos post annos exturbavit, Eilricum tamen Danum populus postea in regem extulit, quem Ealdredus rex statim expulit. Deinceps vero regium nomen in hac provincia desiit, Comitesque vocabantur qui præfuerunt. E quibus hi ordine in historiis nostris memorantur, Osulfus, Oslacus, Edulphus, Waldeofus senior, Vchtredus, Adulphus, Alredus, Siwardus, Tostius, Edwinus, Morcarus, Osculphus, Siwardus ille vir fortissimus, qui ut in armis vixit, armatus etiam mori voluit. *Comitatus autem ejus Eboracæ Tostio fratri Comitis Haroldi datus est; Northamtoniæ vero ac Huntingdon Comitatus cum cæteris terris suis inclyto Comiti Waldeofo filio & heredi suo sunt donati.* Hæc Ingulphi verba subjeci, quod sunt qui negant hunc Huntingdoniæ Comitem fuisse.

Ingulphus pag. 511. b Anno 1056.

Nunc subtexam quod in antiqua membrana hac de re in Bibliotheca Ioannis Stowæi honestissimi civis, & seduli civitatis Londinensis antiquarii legi. Copsi factus Northumbriæ Comes dono Guilielmi *Conquæstoris* expulit Osculphum, à quo tamen paucos post dies interfectus erat. Osculphus deinde lancea à latrone trajectus diem obiit. Tum Gospatricus emit Comitatum à *Conquæstore*, à quo non multo post eo honore deturbatus, successorem habuit Waldeofum Siwardi filium. Huic capite truncato subrogatus est Walcherus Episcopus Dunelmensis, qui, uti Robertus *Comin* successor, populari tumultu occubuit. Robertus *Mowbray* postea eundem titulum consequutus est, quem sua ipsius scelerata perfidia statim perdidit. Deinde Stephanus Rex Henricum filium Davidis Regis Scotiæ, ut in Dunelmensi Polychronico legitur, Northumbriæ Comitem instituit, cujus filius etiam Guilielmus, qui postea Rex Scotorum se scripsit, Guilielmum de *Warrenna* Comitem Northumbriæ, ejus enim mater è familia fuit Comitum *Warrennæ*, ut constat ex libro Monasterii de *Brinkburn*. Post paucos annos Rich. Primus hunc Comitatum Hugoni de *Puteaco* Episcopo Dunelmensi dum viveret, pretio addixit. Sed cum Rex ille ab imperatore in reditu è terra sancta *incarceraretur*, & *Hugo ad ejus liberationem tantum 2000 libras argenti contulisset, quas Rex minus gratanter accepit, eo quod censeretur modicum præstitisse, quem sub obtentu liberationis ejus, immanes copias didicerat adunasse, ille officio Comitatus privatus est.*

Lib. Dunelm.

Hodie vero *Perciorum* familia illo honore gaudet, quæ à Brabantiæ Comitibus oriunda *Percii* cognomen cum *Percy* possessionibus accepit, ex quo Ioscelinus filius junior Godfredi Ducis Brabantiæ vera proles Caroli Magni per Gerbergam filiam Caroli fratris minoris Lotharii Regis Francorum postremi ex stirpe Carolea, Agnetem Guilielmi *Percy* filiam, & ex asse hæredem in uxorem duxerat, cujus Guilielmi proavus Guilielmus *Percy* Angliam cum Guilielmo victore ingressus, dono ab illo accepit latifundia in *Tat-caster*, *Linton*, *Normanby*, & aliis locis. Convenit vero inter hanc Agnetem & Ioscelinum, ut ille *Perciorum* nomen assumeret, & sibi sua Brabantiæ antiqua insignia retineret, videlicet leonem cæruleum (quem Brabanti postea mutarunt) in clypeo aureo. Primus ex hac familia Northumbriæ Comes fuit Henricus *Percy* ex Maria filia Henrici Comitis Lancastriæ natus, qui antiqua nobilitate & bellica gloria clarus ab Edwardo Tertio amplis prædiis in Scotia muneratus, ab uxore secunda Matilde *Lucy*, licet ex ea nullam prolem susceperit, stipulatione facta ut Insignia *Luciorum* gestaret, admodum locupletatus, à Richardo Secundo Comitis Northumbriæ fuit honore exornatus. Cui tamen optime merito malam reposuit gratiam, rebus enim afflictis deseruit, & Henrico Quarto viam ad regnum præmunivit ab eo Insula *Mania* donatus, contra quem mox tacito conscientiæ verbere exulceratus ob Richard. injuste sua opera abdicatum, & exacerbatus ob certum & verum regni hæredem Edmundum de *Mortuo-mari* Comitem Marchiæ sibi affinem in

Percii è stirpe Caroli Magni.

Vide pag. 417.

in carcere neglectum, hostilem induit animum, primum fratre Thoma Comite Wigorniæ & animoso filio Henrico cognomine *Whotspurre*, cum copiis in ipsum clam submissis, qui ambo in prælio ad Salopiam periere. Vnde proscriptus, verum brevi à Rege, cui terrori erat, quadam conniventia in gratiam receptus, & bonis restitutis omnibus, nisi Insula *Mannia*, quam Rex sibi retraxit. Paulo tamen post in novas cupiditates popularis & præceps ipse adscitis in belli societatem Scotis signa in Regem quasi usurpatorem sustulit, & ex improviso apud *Barham-moore*, à Th. *Rokesby* Vicecomite Eboracensi qui se objecit, tumultuaria pugna, anno MCCCCVIII, fusus & occisus. Post annum undecimum Henricus *Percy* hujus ex filio Henrico *Whot-spure* nepos, (cui mater Elizabetha filia Edmundi de *Mortuomari* sen. Comitis Marchiæ ex Philippa filia Leonelli Ducis Clarentiæ) avitum honorem Parlamentaria authoritate ab Henrico Quinto recepit, qui dum Henrici Sexti partes contra Eboracenses obfirmate tueretur, in prælio apud *S. Albani Fanum* cecidit, uti filius ejus Henricus Tertius Northumbriæ Comes, qui duxit Æleonoram filiam Richardi Baronis *Poynings*, *Brian*, & *Fitz-Paine*, eadem caussa in prælio ad *Towton* anno CIↃCCCCLXI. Iam Lancastrensi familia quasi depressa, & *Perciorum* nomine simul conculcato, Rex Edwardus Quartus Ioannem *Nevill* Dominum *Montis-Acuti* Comitem Northumbriæ constituit, sed ille post breve tempus hunc titulum regi in manus reddidit, & Marchionis *Montis-Acuti* accepit. Postea Henricus *Percy* Henrici illius, quem modo dixi, filius gratia Edwardi Quarti paternum adeptus est honorem, qui, Henrico Septimo regnante, à rusticis de pecunia Ordinum decreto imperata contra exactores tumultuantibus occisus. Huic successit Henricus *Percy* Comes quintus, cui è filia & cohærede Roberti *Spenser* & Æleonoræ filiæ & cohæredis itidem Edmundi de *Beaufort* Ducis Somersetti Henricus Comes sextus natus, qui cum liberos haberet nullos, & Thomas frater ejus morte esset mulctatus, quod contra Regem Henricum Octavum in primo religionis discidio arma moverat; quasi jam de familia actum esset, magnam partem lautissimi patrimonii largitionibus in Regem & alios effudit. Paucis elapsis annis Ioannes *Dudley* Comes Warwici titulum Ducis Northumbriæ occupavit, cum in tenella Edwardi Sexti ætate, pro partium studiis, honorum titulos partium duces inter se sortirentur. Hic ille dux erat Northumbriæ qui aliquandiu patriæ turbo pacem publicam interturbavit, dum Mariam atque Elizabetham Henrici Octavi filias legitimo successionis jure excludere, Ianæque *Grey*, cui filium nuptiis conjunxerat, regnum aucupari prono juridicorum in rerum potitos favore, machinaretur. Vnde læsæ Majestatis reus peractus capitis pœnam subiit, ad funestam securim, Pontificiam religionem, quam in rem suam diu antea serio, vel simulate projecerat, amplexus & publice professus. Eo sublato Thomam *Percy* Henrici Comitis Sexti è fratre Thoma nepotem Maria Regina natalibus restituit, primumque Baronem de *Percy*, & mox Comitem Northumbriæ *sibi & hæredibus masculis de corpore & pro defectu Henrico fratri & hæredibus ejus masculis* novo Diplomate creavit. Verum hic Thomas Comes Septimus sua in Principem & patriam perfidia restaurandæ Romanæ religionis velo obtecta vitam cum dignitate anno MDLXXII amisit. Singulari tamen Reginæ Elizabethæ benignitate ex illo Mariæ Diplomate Henricus ejus frater Comes Octavus successit, qui in carcere anno MDLXXXV vitam terminavit, filiumque Henricum è Katharina filia primogenita & una hæredum I. *Nevill* Baronis *Latimer* natum, nonum ex hac stirpe Northumbriæ Comitem successorem habuit.

Vide pag. 340.

Dux Northumbriæ.

3.&4.Ph.&Mariæ.

FINIS.

INSVLÆ MINORES
ANGLIÆ ADIACENTES.

ORam jam tandem ex Anglia solvam, & in altum provectus insulas circa eam sparsas perlustrabo. Si mihi confiderem, aut qua in me esset facultas, adirem singulas: verum cum antiquitatem eruere nostri sit instituti, quæ obscurioris sunt notæ perstringam, quæ antiquioris sunt nominis invisam, & tantisper illis immorabor: ut nunc demum bonis auspiciis in suam asserantur antiquitatem.

Vt verò ordine, & recta quasi nave hæc instituatur navigatio, primùm in Sabrinianum fretum vela faciam, & Hibernia Scotiaque relictis in Oceanum Germanicum descendam, inde per mare Britannicum, quod ad Hispaniam usque pertinuit, cursum quàm possum secundissimè tenebo. Male tamen metuo, ne hæc antiquitatis navis, cùm me parum perito utatur naviculatore, vel ad errorum scopulos allidatur, vel ignorantiæ fluctibus opprimatur: sed audendum est; τόλμα, inquit Antiphilus, νεῶν ἀρχηγός, & qui secundò naviget, fortasse multo fœlicius cursum conficiat.

Primum autem cum à re minimè alienum videatur, proponam quod Plutarchus ex fabulosa Demetrii relatione qui Hadriani temporibus vixisse videtur, refert generatim de insulis Britanniæ adjacentibus: *Demetrius narravit earum Insularum, quæ sunt prope Britanniam, plerasque desertas esse & sparsas, quarum nonnullas Dæmonibus & heroibus esse dicatas: sese autem cognoscendi visendique causa, Imperatore mittente, navigasse ad unam desertis proximam, paucis habitatam cultoribus, quos Britannis sacrosanctos & inviolatos omnes esse accepit. Non multo autem post quam eò venisset, fœdam cæli perturbationem, & prodigiosam tempestatem eò coortam, procellas in abruptum lapsas cecidisse, ardentium fulminum jactus fuisse, quibus sedatis, Insulanos dixisse, aliquem è præstantioribus interiisse.* Et paulò post: *Iam verò illic Insulam quandam esse dixit in qua Saturnus carcere clausus à Briareo custodiatur sopitus, somnum illi pro vinculo esse, multos autem ei Dæmonas esse circumpedes atque servos adstare.* Sic libuit olim, ut etiam hodie, de locis remotissimis miranda & fabulosa quadam mentiendi securitate audacter confingere.

In Sabriniano freto primum eminent duæ insulæ exiguæ, quarum nobis altera, quod plana sit, & projecta, *Flatholme* ea significatione, qua *Planaria* Italiæ: altera *Stepholme*, quod acclivis, Britannicè *Reoric*: ambæ Britannico sæculo *Echni*, uti nostro *Holmes* appellatæ. Sic enim planities herbidas aqua circumfusas vocarunt Anglo-Saxones; nec alia re olim celebres fuerunt quam Danorum stationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni sepultura, cujus discipulus Barruchus, *Barry* insulæ in Wallia nomen reliquit (ut Landavensis ecclesiæ antiquum testatur monumentum) quæ itidem *Barrorum* familiæ nobili in Hibernia nomen fecit. Adjacentem habet *Silly* insulam exiguam in littore Silurum quorum nominis plusquam umbram retinere videtur, ut oppidulum è regione in agro *Glamorgan*, Siluram tamen vel Silurum insulam, cujus meminit Solinus, non ausim affirmare, cum ejusdem nominis sint aliæ, sed à Siluribus longius dissitæ insulæ.

Flatholme. Stepholme. Holmes *quid Anglis.*

Barry. *Giraldus. Britannia.*

Silly.

Inde *Caldey* est, Britannice *Inis pir*, littori satis vicina, & huic è regione magis in alto *Londey* ad Devoniensem agrum spectans, à cujus promontorio *Hert-ness* XIIII abest milliaribus. Hæc amplior habetur, nec tamen multo plus duobus mille passuum longa & mill. pass. lata perhibetur, cautibus ita præcincta ut non sit nisi unus & alter aditus. Munimentum habuit, cujus ruinæ, ut etiam Sacelli S. Helenæ sacri etiamnum conspiciuntur. Quod olim aratro proscissa fuerit sulci loquuntur, nunc totus fructus est è volatilibus marinis quibus abundat. Arbores habet nullas præter sambucos malè olentes quas sturni tanta multitudine frequentant, ut vix præ eorum fimo ad eas pateat accessus. Sed quid ego hæc? cum sic olim descripserit Thomas *De-la-Mere* ex ordine Equestri, dum enarrat quomodo misellus Rex Edwardus II, cum importuna uxor, & tumultuantes Proceres minas jactarent, & terrores denuntiarent, huc se tanquam in perfugium subducere cogitarit: *Londay* (inquit ille) *est insula in Sabrinæ ostio duobus mill. undique longa, abundans pascuis amœnis, cuniculos producit copiosè, columbas, & struconas (quos vocat Alexander Nechamus Ganymedis aves) in dies habet prægnantes, aquas insuper recentes de fontibus scaturientes incolis ministrat, ipsa licet undique mari sit circumcincta: unum duntaxat aditum habet, quo vix duo viri poterint conjuncti pedites incedere: ex omni alia parte rupis horrendæ alta proëminentia prohibens ingressum* Vix autem apud historicos nostros memoratur, nisi quod Guilielmus de *Marisco* pirata perditissimus has oras regnante Henrico Tertio, hinc olim infestas reddiderit, & regnante Edwardo Tertio, pars erat hæreditatis *Luterellorum*.

Caldey. Londey.

Inde in Penbrochiensis agri flexu *Gresholme*, *Stockholme*, & *Scalmey* occurrunt satis graminosæ, & thymo agresti admodum lætæ. *Scalmey* Plinii fuisse SILIMNVM olim existimavimus, sed hanc nobis veritas jam immutavit sententiam. Silimnum enim illum Plinii, LIMNI Ptolemæi ex verbi cognatione verisimile est; hanc esse Britannorum *Lymen* ipsum pro me vocabulum edocet, cui Anglus hodie novum nomen, *Ramsey* scilicet, inscripsit. Hæc S. Davidis Episcopali sedi objacet, ad quam spectat, & Iustiniani cujusdam viri sanctissimo fato, superiori sæculo inprimis celebris erat, qui cum ex Britannia Aremorica in feracissimo Sanctorum sæculo huc se recepisset, & totus Deo defixus diu solitarius vixisset, tandem à servulo peremptus, in Martyrum catalogum fuit relatus. In cujus vita hæc

Gresholme. Stockholme, & Scalmey. Silimnus.

Limni.

Ramsey.

Lemeneia Insula sæpius vocatur. Quæ quidem appellatio cum Britannico nomine *Limen*, quo hic locus ipsis Britannis innotescit, ejus oscitantiam notat, qui proxime superiorem insulam *Limnon* Ptolemæi facit, quam Britanni nunc *Enhly*, Angli *Berdsey* nominant, id est, *Insula avium*. Hanc autem esse quæ Ptolemæo EDRI, & Plinio ANDROS & ADROS alibi legitur, audacius ex vi verbi conjectare possim. *Ader* enim avem Britannis significat, & eodem sensu Anglis *Berdsey* posteà appellata est. *Enhly* enim recentius est nomen, & à viro quodam sancto enatum, qui hic heremeticam vitam egit. Insulam enim hanc (quæ ad Orientem eminenti est promontorio ad Occasum plana, & fertili gleba) tot sancti viri olim coluerunt, ut præter Dubricium, & Merlinum Caledonium, 20000 sanctos hic conditos antiquæ referant historiæ. Proxima huic MONA, Britannis etiam *Mon*, *Tir-Mon*, & *Ynis Dowyll*, id est, *Insula opaca*, Saxonibus Moneȝe de qua jam ante egi.

Edri.

Berdsey.

Mona. Anglesey. Vide pag. 365.

Monæ sive *Anglesejæ* tres insulæ minores adjacent, *Moyl Rhoniad*, id est, *Insula Phocarum* ad Circium, quam ab Episcopis Bangorensibus, ad quos spectavit, ab injustis occupatoribus retentam Henricus Deneus Episcopus Bangorensis, ut in Cantuariensi historia legimus, classe & militibus, Henrici VII tempore recuperavit. Ad Ortum est *Ynis Ligod* .i. *Insula Murium*, inferius *Presthol me* .i. *Insula sacerdotum*, nihilque in ea vidimus nisi sacram turrim sacelli S. Cyriaci quæ longè se spectantibus exhibet: fidem superat quod vicini de infinita multitudine marinarum avium quæ hic pariunt, referunt; quodque etiam perhibent de aggere qui per mare hinc duxit ad radicem vasti illius montis *Pen-Maen-Maur*, in usum eorum qui religionis ergo hunc locum olim prisca religione sacrum invisérunt. *Lambey* exiguam insulam huic oppositam ad Hiberniæ littus omitto, licet Metallici alumen ibi nuper magnis impendiis quæsiverint.

Lambey.

MANNIA.

The Ile of Man.

Magis ad Arctum Mona illa jacet, cujus meminit Cæsar, in medio, ut inquit ille, inter Britanniam & Hiberniam cursu. MONOEDA Ptolemæo, quasi *Mon-eitha* .i. (si conjectare fas sit) *Mona remotior*, ad alterius Monæ differentiam. MONABIA Plinio, MENAVIA Orosio, & Bedæ *Menavia secunda*, ubi *Monam* sive *Anglesey Menaviam priorem* vocat, & utramque *Britannorum insulas*; apud quos tamen *Mevania* perperam legitur, *Eubonia* & *Manaw* Ninio, qui & Gildæ nomine circumfertur, *Menaw* Britannis, incolis *Maning*, nobis Anglis *The Yle of Man*. *Medio libramine* (ut inquit Giraldus Cambr.) *inter Boreales Hiberniæ & Britanniæ partes porrecta, de qua utri terrarum applicari de jure debuerat, ab antiquis non mediocriter ambigebatur. Demum in hunc modum lis ista quievit. Quoniam advectos periculi caussa venenosos hæc terra vermes admisit, eam Britannis applicandam censura communis dictavit.* Incolæ tamen, & lingua & moribus ad Hibernicos proximè accedunt, ita autem ut *Norwagicum* quiddam admisceatur.

Mona sive Menavia. Lib. 2. c. 9. *Manau Guotodin* in quodam Ninnii exemplari dicitur.

A Septentrione in meridem XXX plus minus Italica mill. projecta, Latitudinem verò qua maxime patet, vix ultra XV mill. qua minime VIII extendit. Bedæ ætate trecentas familias, ut *Mona* nongentas, & sexaginta habuit: nunc autem VII Curias, sive parochiales Ecclesias numerat. Linum & Cannabim abunde profert, pascua & arva habet satis læta. Hordei, tritici, sed præcipue avenæ ferax est, unde avenaceo pane maxime vescitur, pecorum ubique multitudo, & numerosi ovium greges, sed cum oves, tum pecora minora, uti etiam in vicina Hibernia sunt, quàm in Anglia, nec eadem frontis dignitas. Cum autem sylvis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem utuntur, quem dum effodiunt, sæpe numero in suffossas arbores incidunt. In medio montibus densius attollitur, è quibus editissimus *Sceafell*, unde sudo cœlo Scotia, Anglia, & Hibernia prospici possit. Inter oppida præcipuum censetur *Russin*, ad Australe latus situm, quod à castro ubi præsidium habetur vulgo *Castletowne* appellatur, ubi in insula sedes Episcopalis à Gregorio Quarto Pontifice Romano fuit instituta, cujus Episcopus *Sodorensis* dictus ab hac ipsa insula (ut creditur) jurisdictionem in omnes Hebridas insulas olim habuit, nunc tantum in ipsam insulam exercet, & Archiepiscopo Eboracensi subest. Locum tamen & suffragium in Ordinum Angliæ conventu Parlamentario non habet. Oppidum autem frequentissimum est *Duglas*, quod portus sit optimus, aditusque facilimus, ad quem Galli, & alii exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ab insulanis emercantes. In Occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi*, ubi Episcopus plerumque agit, & *The Pyle* munimentum exigua in insula positum, ubi etiam non pauci sunt milites præsidiarii. Ipsi vero Australi promontorio modica etiam insula (*The Calfe of Man* vocant) prętenditur, marinis avibus, quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto, ut ferunt, enatis, quas Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*, & *Soland-Geese* vocant, abundantissima.

Episcopus Sodorensis.

Duglas.

Bernacles.

Quod reliquum est, subjungam ex epistola quam doctissimus, & in Christo reverendus Iohannes *Meryk* hujus insulæ Episcopus ad me scripsit. Pecore, piscibus, frumento etiam, sed magis industria hominum, quam terræ bonitate hæc insula & sibi sufficit, & quotannis plurimum transmittit. Administratione tamen fœlicior erat illustrissimi Comitis Derbiensis sumptibus, in quos maximam annui proventus partem impendit, præsente paratoque milite à vicinis hostibus defensa. Controversias omnes Iudices, quos è suis eligunt, & *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit magistratus, signatumque querenti tradit, illo adversarium & testes citat. Si quid ambiguum, & majoris momenti, ad duodecim quos *Claves insulæ* appellant,

Deemsters.

Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Oriens.
HONI SOIT QUI MAL Y PENSE
MARE HIBER-NICUM;
THE IRISH SEA.
THE ISLE OF MAN.
MONA.
The poynt of Ayre
Cranston
Kirk Bridge
Shellack poynt
Kirk Androw
Vark
Lough
Icorby poynte
Kirk patriark
Kirk Christ
Malar Lough
Sollie mouth
Bala Lough
Ramsy Towne
Ramsy Hauen
Kirk Balalough
Kirk Maghhauls Neade
Kirk Michell
Corte
Snafell
Whetston
Glan Cam
Egnes
Laxi Baye
Laxi poynt
Glan Brow
Laxi Towne
Peel Towne
Kirk Lonnon
Peel Castell
S. Johns Chap.
Kirk Larman
Kirk Onkon
Kirk Patrik of the Peel
Kirk Mortown
Black water
Douglas Towne
Douglas Hauen
Kirk Bredon
Douglas poynt
Dauby poynt
Clanmey
Dauby pitt
The Nunry
Watch Hill
Kirk Karbrey
Friery Boymahan
Kirk Santon
S. Kathrons Chap.
Balisaly Abbey
Balisaly Towne
Flesbik
Kirk Mali
Ramsway
S. Migbils Island
Kirk Christ
Balicahen
Portwick
Baladoul
Rushin Castel
Port Earn
Castletowne Baye
Polt Bash
Chappel
Scorthlar
The poynt Lange Nouse
Portell Morrey
The Stack
The Mull Hills
Spalrek
The Calfe of Man

Clares insulæ. Annos.

pellant, refertur. Coronatores quos vocant *Annos*, qui Vice-Comitum officio funguntur, habet. Ita Iudex Ecclesiasticus citat, definit, infra octo dies parent, aut carceri intruduntur. Vt linguam propriam, ita & leges, & nummum etiam habuisse accepi, quæ peculiaris dominii signa sunt. Ecclesiasticæ ab hoc canonico ad civile plurimum accedunt. Iudici & Formulariis nunquam hic ne denarius à populo impenditur. Quod de Maleficiis referunt scriptores Anglici, falsum est. Qui ditiores sunt, & ampliora prædia possident, victu splendidiore, & morum probitate ad Lancastrenses sese accommodant. Mulieres quocunque se ex ædibus conferunt mortalis conditionis memores, linteo quo mortuæ involvendæ sunt, se circumcingunt. Quæ verò mortis sententiam ex lege subierunt, culeo insutæ in mare è rupe projiciuntur. Omnes à furandi & mendicandi ostiatim consuetudine sunt alienissimi, mire religiosi, & ad Ecclesiæ Anglicanæ formam ad unum usque paratissimi accedunt. Gentium vicinarum tam civilem quam Ecclesiasticam Ataxiam detestantur, & cum in duas Australem & Borealem partes insula sit divisa, hæc sermone communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit.

Operæ pretium videtur, si hujus insulæ historiolam, quam veritas suo jure quasi postulat, hic intexam; ut res gestas, si non sepultas, tamen senescentes ab oblivione hominum, & silentio vindicem. Britannos verò hanc insulam uti Britanniam tenuisse in confesso est, sed cum à Septentrione gentes tanquam infusi nimbi, has Australes plagas inundarint, in Scotorum potestatem devenit. Sub Honorio enim, & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus (ut est apud Orosium) æque ac Hibernia ipsa culta fuit, & * Binle Scotum quendam hanc tenuisse scripsit Ninnius. Sed Scotos, ut idem prodit, ex omnibus regionibus Britannicis & insulis expulit Cuneda avus Maglocuni, qui quod in his insulis grassaretur, *Insularis Draco* Gildæ appellatur. Posteà Edwinus Nordanhumbrorum Rex, hanc insulam (ut prædictam Monam) Anglorum imperio subjugavit, si utramque *Menaviarum* nomine (ut volunt scriptores) intelligamus, quo tempore Britannorum insula habita fuit. Verum cum secundo suos fœtus emisisset Aquilo, Normannos, Danos, & Norwegos dico, Norwegi, quorum latrociniis frequentioribus mare Septentrionale infestissimum fuit, in hanc insulam & Hebridas involaverunt & Regulos constituerunt, quorum historiolam ex antiquo manuscripto libro ne omnino intercidat, ad verbum subjungam. *Chronicon* vero *Manniæ* inscribitur, & à Monachis monasterii de *Russin*, quod præcipuum in hac insula erat, conscriptum videtur.

** Buile aliis.*

CHRONICON
REGVM MANNIÆ.

ANno Domini MLXV *obiit piæ memoriæ Edwardus Rex Angliæ, cui successit in regnum Haraldus filius Godwini, contra quem Haraldus Harfager Rex Norwegiæ prælium commisit apud* Stainford-bridge, *& Angli victores existentes, omnes fugarunt, de qua fuga quidem Godredus, cognomento* Crouan, *filius Haraldi Nigri de* Iselandia *fugiens, venit ad Godredum filium Syrric, qui tunc regnabat in Mannia, & honorifice susceptus est ab eo.*

Eodem anno Guilielmus Bastardus *debellavit Angliam, & Godredus filius Syrric, Rex Manniæ obiit, cui successit filius Fingal.*

MLXVI *Godredus* Crouan *collegit multitudinem navium, & venit ad Manniam, prælium cum populo terræ commisit, sed superatus & fugatus erat. Iterum exercitum, & naves coadunavit, venit ad Manniam, pugnavit cum Mannensibus, victus & fugatus est. Tertio congregavit multitudinem copiosam, & venit noctu ad portum qui vocatus est* Ramsa, *& trecentos viros occultavit in sylva, quæ erat in devexo montis supercilio, qui vocatur* Scacafel. *Orto lucis sydere, Mannenses construxerunt aciem suam, & magno impetu facto, congressi sunt cum Godredo. Cumque pugna vehemens esset, trecenti viri surgentes de insidiarum loco à tergo, Mannenses debilitare cœperunt, & in fugam compulere. Cum autem vidissent se superatos, nec aliquem diffugii sibi locum patere, nam rheuma maris* Ramsa *amnis alveum impleverat, & hostes ex altera parte constanter persequentes, qui tunc remanserant, clamore miserabili, postulabant à Godredo vitam sibi donari. Ille autem flexus misericordia, & miserans calamitatem eorum, qui apud ipsos per aliquod tempus nutritus fuerat, revocavit exercitum, & prohibuit ne eos diutius persequerentur. Godredus sequente die optionem exercitui suo dedit, ut si mallent Manniam inter se dividere, & in ea habitare, vel tantum substantiam terræ accipere, & ad propria remeare. Illis autem magis placuit totam insulam vastare, & de bonis illius ditari, & sic ad propria reverti. Godredus autem cum paucis qui secum remanserunt de insulanis, Australem partem insulæ, & reliquiis Mannensium Aquilonarem tali pacto concessit, ut nemo eorum aliquando auderet jure hæreditario sibi aliquam partem terræ usurpare. Vnde accidit ut usque in hodiernum diem tota insula solius Regis sit, & omnis reditus ejus ad ipsum pertineat. Igitur Godredus subjugavit sibi Dubliniam, & magnam partem de* Laynestir. *Scotos vero ita perdomuit, ut nullus qui fabricaret navem vel scapham, ausus esset plusquam tres clavos inserere. Regnavit autem sexdecim annis, & mortuus est in insula quæ vocatur* Yle. *Reliquit sanè tres filios, Lagmannum, Haraldum, & Olavum. Lagmannus major natu, regnum arripiens, septem annos regnavit. Rebellavit autem contra eum Haraldus frater ejus multo tempore. Sed tandem captus à Lagmanno, genitalibus, & oculis privatus est. Post hæc, Lagmannus pœnitens quod fratris sui oculos eruisset, sponte regnum suum dimisit, & signo Crucis Dominicæ insignitus, iter Ierosolymitanum arripuit, in quo & mortuus est.*

MLXXXIX. *Omnes proceres insularum audientes mortem Lagmanni, miserunt legatos ad Murecardum* O-Brien *Regem Hiberniæ, postulantes ut aliquem virum industrium de regali stirpe in regem eis mitteret, donec Olavus filius Godredi cresceret. Annuit eis Rex libentissimè, & quendam Dopnaldum filium Tade ad eos misit, monens & præcipiens ei, ut cum omni benignitate & modestia regnum quod sibi non debebatur, gubernaret. Sed ille postquam ad regnum pervenit, parvipendens præcepta sui Domini, cum magna tyrannide abusus est regno, & multis sceleribus perpetratis,* III *ann. enormiter regnavit. Tunc omnes principes insularum una conspiratione commoti, adversus eum con-*

congregati sunt, & expulerunt à finibus suis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non est ultra reversus ad eos.

MLXXVII. *Quidam Ingemundus missus est à Rege Norwegiæ, ut regnum Insularum arriperet. Cumque ad Insulam* Leodus *pervenisset, misit nuntios ad omnes principes Insularum præcipiens in unum convenirent, & constituerent eum regem. Interim verò ipse cum sociis suis rapinis, & comessationibus vacabat, mulierum & puellarum pudicitiam violabat, & fœdis voluptatibus, & carnis illecebris operam dabat. Cumque hæc nuntiata fuissent principibus insularum, jam in unum ad constituendum eum regem congregatis nimio succensi furore, properaverunt ad eum, & supervenientes nocte, domum in qua erat, combusserunt, & eum cum omnibus suis partim ferro, partim flammis extinxerunt.*

MXCVIII. *Fundata est Abbatia S.* Mariæ *Cistertii. Antiochia à Christianis capta est, & Cometa apparuit.*

Eodem anno commissum est prælium inter Mannenses apud Santwat, *& Aquilonares victoriam obtinuerunt. In quo bello occisi sunt* Othor *Comes, &* Macmaras *Principes ambarum partium.*

Eodem anno Magnus Rex Norwegi filius Olavi filii Haraldi Harfagre, *volens explorare incorruptionem S. Olavi Regis & Martyris, præcepit ut ejus Mausoleum aperiretur. Episcopo autem & Clero resistente, ipse Rex audacter accessit, & vi regia aperiri scrinium fecit. Cumque & oculis vidisset, & manibus attrectasset incorruptum corpus, subito timor magnus irruit in eum, & cum magna festinatione discessit. Sequente nocte, Olavus Rex & Martyr ei per visum apparuit, dicens: Elige tu, inquam, unum è duobus, vel vitam cum regno infra triginta dies amittere, vel à Norwegia discedere, & eam amplius nunquam videre. Expergefactus Rex à somno vocavit ad se principes, & majores natu, & exposuit eis visionem. Illi autem conterriti, hocconsilium dederunt ei, ut cum omni festinatione de Norwegia exiret. Ille sine mora coadunari fecit classem centum sexaginta navium, & ad Orcadas insulas transfretat, quas sibi statim subjugavit, & transitum faciens per universas insulas, easque sibi subjiciens, pervenit usque ad Manniam, cumque applicuisset, ad insulam S. Patricii venit videre locum pugnæ quam Mannenses paulo ante inter se commiserant: quia multa adhuc corpora occisorum inhumata erant. Videns autem insulam pulcherrimam, placuit in oculis ejus, eamque sibi inhabitationem elegit, munitiones in ea construxit, quæ usque hodie ex ejus nomine nuncupantur. Galwedienses ita constrinxit, ut cogeret eos materias lignorum cædere, & ad littus portare, ad munitiones construendas. Ad Moniam insulam Walliæ navigavit, & duos Hugones Comites invenit in ea, unum occidit, alterum fugavit, & insulam subjugavit. VVallenses vero multa munera ei præbuerunt, & valedicens eis ad Manniam remeavit. Murecardo Regi Hiberniæ misit calceamenta sua, præcipiens ei ut ea super humeros suos in die natalis Domini per medium domus suæ portaret, in conspectu nunciorum ejus, ut inde intelligeret se subjectum esse Magno Regi. Quod audientes Hibernienses, ægrè ferebant, & indignati sunt nimis. Sed Rex saniori consilio usus, non solum, inquit, calceamenta ejus portare, verumque manducare mallem, quam Magnus Rex unam Provinciam in Hibernia destrueret. Itaque complevit præceptum, & nuncios honoravit. Multa quoque munera per eos Magno Regi transmisit, & fœdus composuit. Nuntii verò redeuntes ad dominum suum, narraverunt ei de situ Hiberniæ, & amœnitate, de frugum fertilitate, & aëris salubritate. Magnus verò hæc audiens,*

Monia pro *Anglesey*, vide Giraldum Cambrensem in Itinerario Cambriæ.

nihil cogitabat quam totam Hiberniam sibi subjugare. Itaque præcepit classem congregare. Ipse verò cum sedecim navibus procedens, explorare volens terram, cum incautè à navibus discessisset, subito ab Hibernensibus circumvallatus, interiit cum omnibus fere qui secum erant. Sepultus est autem juxta Ecclesiam S. Patricii in Duno. Regnavit VI *annis. Quo mortuo, Principes insularum accerserunt Olavum filium* Godredi Crouan, *qui degebat in Curia Henrici Regis Angliæ, filii Guilielmi.*

MCII. *Olavus filius* Godredi Crouan *regnare cœpit, &* XL *annos regnavit, vir pacificus, habuit omnes reges Hiberniæ & Scotiæ sibi confœderatos. Accepit in uxorem Affricam filiam Fergusii de* Galewedia, *de qua genuit Godredum. Ex concubinis suscepit Regnaldum, Lagmanum, Haraldum, & filias multas, quarum una nupsit Sumerledo regulo* * Herergaidel, *quæ fuit causa ruinæ totius regni insularum. Genuit ex ea filios* IIII, *Dulgallum, Raignaldum, Engus, & Olavum.*

* Argile.

MCXXXIII. *Eclipsis solis tanta* IIII *Nonas Augusti, ut dies in noctem verteretur.*

MCXXXIIII. *Olavus dedit Yvoni Abbati de* Furnes *partem terræ suæ in Mannia ad Abbatiam construendam in loco qui dicitur* Russin. *Et rem ecclesiasticam in insulis & reditibus ditavit, & libertatibus dotavit.*

MCXLII. *Godredus filius Olavi transfretat ad Regem Norwegiæ, cui nomen erat Hinge, & hominium suum ei fecit, & moratus est apud eum, honorificè susceptus ab eo. Eodem anno tres filii Haraldi fratris Olavi, qui nutriti fuerant apud Dubliniam congregantes magnam turbam hominum, & omnes profugos Regis, venerunt ad* Manniam, *postulantes ab eodem Rege medietatem totius regni Insularum sibi dari. Rex autem cum audisset, placare eos volens, respondet super hoc consilium se habiturum. Cumque diem & locum constituissent, ubi consilium haberi debuisset, interim illi nequissimi de morte Regis inter se tractabant. Constituta autem die convenerunt utræque partes in portu, qui vocatur* Ramsa, *sederuntque seriatim, Rex cum suis ex una parte, illi una cum suis ex altera. Regnaldus autem medius fuerat, qui eum percussurus erat, stabat seorsim loquens cum quodam viro de Principibus terræ. Cumque vocatus venisset ad Regem, vertens se ad eum, quasi salutans eum, securim fulgentem in altum levavit, & caput Regis uno ictu amputavit. Perpetrato autem tanto scelere, statim insulam diviserant inter se paucis diebus transactis, congregata classe transfretaverunt ad Galwediam volentes sibi subjugare; Galwedienses autem conglobati, & magno impetu facto, congressi sunt cum eis. Illi statim terga vertentes, fugerunt cum magna confusione ad Manniam, omnesque Galwedienses qui in ea habitabant, quosdam jugulaveruut, alios expulerunt.*

1143.

MCXLIII. *Godredus filius Olavi ex Norwegia rediens fit Rex Manniæ, & in ultionem patris duobus Haraldi filiis oculos eruit, & tertium occidit.*

MCXLIIII. *Godredus cœpit regnare, &* XXX *annis regnavit. Tertio regni anno Dublinenses eum accerserunt, & Regem Dubliniæ illum constituerunt, in quem Murecardus Rex Hiberniæ bellum movit, & fixis tentoriis apud civitatem quæ dicitur* Coridelis, *fratrem uterinum* Osibelem *cum 3000 equitum ad Dubliniam misit, qui à Godredo & Dublinensibus interfectus erat, cæteris omnibus fugatis. His actis Godredus ad Manniam revertitur, & tyrannidem exercere cœpit, & nobiles exhæreditavit, quorum unus Thorfinus filius* Oter, *cæteris potentior accessit ad Sumerledum, & Dubgallum Sumerledi filium Regem insularum dixit, subjugans illi multas insulas; cum hæc à Paulo quodam Godredus intellexisset, parata*

classe procedit obviam Sumerledo venienti cum 80 navibus.

Et anno MCLVI *commissum est bellum navale in nocte Epiphaniæ, & multis utrinque cæsis, proximo die pacificati sunt, & diviserunt inter se regnum insularum, factumque est regnum bipartitum à die illa usque in præsens tempus, & hæc fuit caussa ruinæ regni insularum, ex quo filii Sumerledi occupaverunt illud.*

MCLVIII. *Sumerledus venit ad Manniam cum* LIII *navibus, & Godredum fugavit, insulam vastavit: Godredus vero transfretavit ad Norwegiam quæsitum auxilium adversus Sumerledum.*

MCLXIIII. *Sumerledus collegit classem centum sexaginta navium, & applicuit apud* Rhinfrin, *volens totam Scotiam sibi subjugare: sed ultione divina à paucis superatus, cum filio suo & innumerabili populo ibidem occisus est.*

Eodem anno bellum fuit apud Ramsa *inter Reginaldum fratrem Godredi & Mannenses, & per dolum cujusdam Comitis Mannenses in fugam conversi sunt.*

Et Reginaldus cœpit regnare. Quarto autem die supervenit Godredus de Norwegia cum magna multitudine armatorum, & fratrem suum Reginaldum comprehendit, & oculis & genitalibus privavit. Eodem anno obiit Malcolmus Rex Scotiæ, & frater ejus VVillielmus ei successit in regno.

MCLXVI. *Duo Cometæ apparuerunt ante solis ortum mense Augusti, unus ad Austrum, alter ad Aquilonem.*

MCLXXI. *Richardus Comes Penbrochiæ transfretavit in Hiberniam, & Dubliniam cum magna parte Hiberniæ subjugavit.*

MCLXXVI. *Iohannes de* Curcy *sibi subjugavit Vltoniam, & Vivianus Apostolicæ sedis Legatus venit in Manniam, Godredumque Regem legitimè desponsari fecit cum uxore sua Phingola filia* Maclotlen, *filii* Murkartac *Regis Hiberniæ, matre videlicet Olavi qui tunc triennis erat. Desponsavit eos Silvanus Abbas, cui ipsa die Godredus dedit partem terræ apud* Mirescoge *ubi monasterium construxit, sed tandem concessa est terra cum monachis Abbatiæ de Russin.*

MCLXXII. *Reginaldus filius Eacmarcat, vir de regali genere in Manniam veniens cum magna turba hominum, absente Rege, primo congressu quosdam qui littora custodiebant, fugavit, & circiter 30 occidit. Posteà eadem die congregati Mannenses ipsum cum omnibus pene suis occiderunt.*

MCLXXXIII. O Fogolt *Vicecomes de Mannia.*

MCLXXXV. *Eclipsis solis die Philippi & Iacobi.*

MCLXXXVII. *Obiit Godredus Rex Insularum quarto Idus Novembris, proxima verò æstate translatum est corpus ad insulam* Hy. *Reliquit tres filios, Reginaldum, Olavum, & Yvarum; dum vixit, Olavum filium hæredem constituit, quod solus ille legitimè natus esset, sed Mannenses quum Olavus esset jam vix decennis, Reginaldum ex Insulis accersunt, & Regem constituunt.*

MCLXXXVIII. *Reginaldus filius Godredi incepit regnare super Insulas, & occisus est Murchardus vir potens in omni regno insularum.*

MCXCII. *Commissum est bellum inter filios Sumerledi Reginaldum & Engus, sed Engus victoriam obtinuit.*

Eodem anno Abbatia de Russin *translata est ad* Dufglas, *at post quatuor annos monachi ad* Russin *reversi sunt.*

MCCIII. *Michael Episcopus Insularum obiit ad* Fontanas, *cui successit Nicholaus.*

MCCIIII. *Hugo de* Lacy *venit cum exercitu in Vltoniam, & commisit bellum cum Iohanne de* Curcy, *eumque comprehendit, & Vltoniam sibi subjugavit. Postea Iohannem liberum ire permisit, qui venit ad Regem Reginaldum, à quo honorificè susceptus est, quia ejus gener erat, Iohannes siquidem de* Curcy *habuit in uxorem Africam filiam Godredi, quæ fundavit Abbatiam* S. Mariæ de Iugo Domini, *& ibidem sepulta est.*

MCCV. *Iohannes de* Curcy, *& Reginaldus Rex Insularum cum* C *navibus Vltoniam ingressi in portu qui vocatur* Stranfeord, *segniter obsederunt castellum de* Rath, *sed VValterus de* Lacy *superveniens cum exercitu, eos fugavit; dehinc* Curcy *terram suam nunquam recuperavit.*

MCCX. *Engus filius Sumerledi cum tribus filiis suis occisus est.*

Iohannes Rex Angliæ tum classem 500 navium ad Hiberniam adduxit, eamque sibi subjugavit, & mittens Comitem quendam, qui nomine Fulco, ad Manniam, eam in una quindena ferè omnino devastaverunt, & suscipientes obsides ex ea in patriam reversi sunt. Reginaldus Rex, & optimates non erant in Mannia.

MCCXVII. *Obiit Nicholaus Episcopus Insularum, & sepultus est in Vltonia in domo de* Benchor, *cui successit Reginaldus.*

Libet aliqua de Olavo & Reginaldo fratribus retexere.

Reginaldus *dedit fratri suo Olavo insulam quæ vocatur* Lodhus, *quæ cæteris insulis latior esse dicitur, sed raris colitur incolis, quod montuosa & saxosa sit, & ferè tota inarabilis. Incolæ verò illius plerunque venatione, & piscatura vivunt; ad hanc ergo insulam possidendam Olavus profectus est, & habitavit in ea pauperem ducens vitam: cumque vidisset eam ad sustentationem suam, & sui exercitus minimè sufficere, accessit fiducialiter ad Reginaldum fratrem suum qui tunc morabatur in Insulis, & sic alloquutus est eum. Frater(inquit) & Domine mi, Rex, nosti tu quod regnum Insularum ad me jure hæreditario pertinuit: sed quia dominus ad hoc gubernandum te elegerat, non invideo tibi, nec molestè fero te esse in regali culmine sublimatum. Nunc ego te deprecor ut provideas mihi aliquam portionem terræ in Insulis, in qua honestè vivam. Nam insula* Lodhus *quam mihi dedisti, me sustentare non valet. Quo audito, Reginaldus frater habiturum se consilium dixit, & die crastina, quum Olavus vocatus venisset ad colloquium, comprehendi eum jubet Reginaldus, & duci ad Guilielmum Scotiæ Regem, ut penes eum in carcere servaretur, fuitque Olavus cathenatus in carcere septem ferè annos. Anno verò septimo obiit Guilielmus Rex Scotiæ, cui successit Alexander filius. Qui antequam moreretur, jussit ut incarcerati omnes liberarentur. Olavus igitur liberatus venit ad Manniam, moxque cum non modico comitatu nobilium profectus est ad Sanctum Iacobum, & jam reversum Reginaldus frater fecit Olavum in uxorem ducere filiam nobilis de* Kentyre, *germanam uxoris suæ* Lavon *nomine, deditque illi in possessionem* Lodhus. *Post paucos dies Reginandus Episcopus Insularum Olavum, & Godredum filium &* Lavon *uxorem congregata Synodo canonicè separavit, utpote consobrinam prioris uxoris. Posthac Olavus duxit Scristinam filiam Ferkari Comitis de* Rosse.

Hac de re uxor Reginaldi, Regina insularum concitata misit literas nomine Reginaldi regis in Insulam Sky *ad Godredum filium suum, ut Olavum occideret: Godredo hoc*

hoc machinante, & Lodhus intrante, Olavus scapha modica fugit ad socerum suum Comitem de Rosse, Godredus Lodhus depopulatur. Eo tempore Vicecomes de Sky Pol filius Boke, vir potens in omnibus insulis, quod Godredo consentire noluit, fugit, & cum Olavo apud Comitem de Rosse una habitavit, & inito fœdere cum Olavo, venerunt ambo in una navi ad Sky. Denique missis exploratoribus, didicerunt quod Godredus in quadam Insula quæ vocabatur insula Sancti Columbæ securè cum paucis hominibus moraretur. Et coadunantes sibi omnes amicos, & notos suos, & eos qui se sponte sibi jungere voluerunt, intempestæ noctis silentio, tractis quinque navibus de proximo maris littore, quod ad duorum stadiorum spatium distabat à prædicta insula, & insulam circumdederunt. Godredus autem & qui cum ipso fuerant surgentes primo diluculo, & videntes se undique circumseptos ab hostibus, obstupuerunt. Sed armis indutis bellicis, viriliter resistere conati sunt, sed frustra. Nam circa horam diei nonam Olavus, & Pol prædictus Vicecomes cum omni suo exercitu insulam ingressi sunt, & occisis omnibus quos extra septa Ecclesiæ repererunt, Godredum comprehensum oculis, & genitalibus privaverunt. Quo tamen facto Olavus non concessit, nec resistere potuit, propter filium Boke prædictum Vicecomitem. Factum enim hoc anno Christi MCCXXIII. In proxima æstate acceptis obsidibus ab universis magnatibus insularum Olavus cum classe triginta duarum navium venit ad Manniam, applicuitque apud Rognolfwaht. Ipso tempore Reginaldus & Olavus diviserunt inter se regnum Insularum, data Mannia Reginaldo super portione sua cum reguli nomine. Olavus II acceptis cibariis à populo Manniæ cum comitatu suo ad portionem suam Insularum rediit. Sequenti anno Reginaldus assumpto secum Alano Domino Galwediæ cum Mannensibus ad insulanas partes profectus est, ut partem terræ, quam dederat Olavo fratri suo auferret ab eo, & eam suo dominio subjugaret. Sed quia Mannensibus contra Olavum vel insulanos pugnare non libuit eò quod diligerent eos, Reginaldus & Alanus Dominus Galwediæ, nihil proficientes ad propria reversi sunt. Post modicum temporis Reginaldus sub occasione eundi ad Curiam domini Regis Angliæ accepit à populo Manniæ centum Marcas, & profectus est ad Curiam Alani Domini Galwediæ. Eodem tempore dedit filiam suam filio Alani in matrimonium. Quod audientes Mannenses indignati sunt valdè, & mittentes propter Olavum constituerunt eum sibi regem.

MCCXXVI. Recuperavit Olavus hæreditatem suam, regnum videlicet Manniæ, & insularum quod Reginaldus frater ejus gubernaverat XXXVIII annos, & regnavit securè duobus annis.

MCCXXVIII. Olavus cum omnibus optimatibus Manniæ & fortiori parte populi transfretavit ad insulas. Paulò post Alanus Dominus Galwediæ, & Thomas Comes Atholiæ, & Reginaldus Rex venerunt ad Manniam cum magno exercitu, totam australem partem Manniæ vastaverunt, & ecclesias spoliaverunt, & viros quotquot capere poterant occiderunt, & redacta est australis pars Manniæ ferè in solitudinem. Et post hæc reversus est Alanus cum exercitu suo in terram suam, & reliquit Ballivos suos in Mannia qui redderent ei tributa patriæ. Supervenit autem Olavus Rex & fugavit eos & recepit regnum suum. Et cœperunt Mannenses qui antea circumquaque dispersi fuerant, congregari, & confidenter habitare.

Eodem anno inopinato intempesta nocte, hyemali tempore venit Reginaldus Rex è Galwedia cum quinque navibus, & combussit omnes naves Olavi fratris, & optimatum Manniæ apud Insulam S. Patricii, pacemque petens à fratre suo, mansit apud portum Ragnollwath quadraginta diebus; interim attraxit sibi omnes Insulanos in Australi parte Manniæ, qui juraverunt se animas in mortem posituros donec dimidium regni sortiretur: contrà Olavus Aquilonares sibi adjunxit, & XIIII Februarii apud locum qui dicitur Tinguálla, commissum est inter fratres prælium, in quo Olavus vicit, & Reginaldus Rex à quibusdam interfectus est ibidem, nesciente fratre. Et venientes prædones ad Australem partem Manniæ, vastaverunt eam. Monachi de Russin transtulerunt corpus Reginaldi Regis ad Abbatiam S. Mariæ de Fournes, ibique sepultum est in loco quem ipse sibi elegerat. Post hæc Olavus adiit Regem Norwegiæ, sed antequam illuc perveniret, Haco Rex Norwegiæ quendam nobilem nomine Husbac filium Owmundi Regem insularum Soderensium constituit, vocavitque nomen ejus Haconem. Venit autem idem Haco cum Olavo, & Godredo Don filio Reginaldi, & multis Norwegiensibus ad insulas, & dum expugnarent castellum in insula Both, Haco lapide percussus interiit, & in Iona sepelitur.

MCCXXX. Venit Olavus cum Godredo Don, & Norwegiensibus ad Manniam, diviseruntque inter se regnum, Olavus Manniam obtinuit, Godredus ad insulas profectus in Lodhus insula occisus est, & Olavus regnum insularum obtinuit.

MCCXXXVII. XII Calend. Iunii obiit Olavus Godredi filius Rex Manniæ in insula S. Patricii, & sepultus est in Abbatia de Russin: regnavit XI annos, duos vivente fratre, & novem post mortem ejus.

Haraldus filius successit, ætatis XIIII annorum, & regnavit XII annis. Anno regni primo profectus ad insulas, & Loglennum consanguineum custodem Manniæ constituit, sequenti Autumno misit Haraldus tres filios Nel, nimirum Dufgaldum, Thorquellum, Molmore, & amicum suum Ioseph ad Manniam, ut consilium inirent. Igitur vicesima quinta die conveniunt apud Tingualla, & oborta invidia inter filios Nel, & Loglennum pugnatum est utrinque acriter, interfectis ibidem Dufgaldo, Molmore, & prædicto Iosepho. Vere sequenti Haraldus Rex venit ad insulam Manniam, & Loglennus in Walliam fugiens, cum Godredo Olavi filio alumno suo, & XL aliis naufragio perierunt.

MCCXXXVIII. Gospatricius, & Gillescrist filius Mac-Kerthac venerunt à rege Norwegiæ in Manniam, qui Haraldum ex Mannia excluserunt, & tributa ad opus regis Norwegiæ capientes, quod Curiam Regis Norwegiæ adire recusavit.

MCCXL. Gospatricius obiit, & in Abbatia de Russin sepelitur.

MCCXXXIX. Haraldus Regem Norwegiæ adivit, qui post biennium confirmavit illi, & successoribus suis hæredibus sub sigillo omnes insulas quas antecessores possederant.

MCCXLII. Haraldus rediit ex Norwegia ad Manniam, & ab incolis honorificè susceptus, pacem habuit cum Regibus Angliæ & Scotiæ.

MCCXLVII. Haraldus, uti etiam & pater, factus est Miles à Rege Angliæ, & multis muneribus donatus venit ad propria. Eodem anno accersitus fuit à Rege Norwegiæ, & duxit ejus filiam. Et anno MCCXLIX dum

reverteretur cum uxore, Laurentio Manniæ electo, & multis nobilibus prope fines Radlandiæ orta tempestate submersus est.

MCCXLIX. *Reginaldus Olavi filius, frater Haraldi cœpit regnare pridie Nonas Maji, & tricesima die ejusdem occisus est ab Yvaro milite, & à suis, in prato prope ecclesiam S. Trinitatis ad Australem partem; sepultusque est in ecclesia S. Mariæ de* Russin.

Eo tempore Alexander Rex Scotorum coadunavit multas naves, ut sibi subjiceret insulas, & in insula Kerwaray *febre correptus moritur.*

Haraldus filius Godredi Don Regis nomen in insulis usurpavit, omnes principes Haraldi Regis Olavi filii exules fecit, & profugos ejus principes, & optimates pro eis constituit.

MCCL. *Haraldus filius Godredi Don vocatus per literas adiit Regem Norwegiæ, qui detinuit illum in carcere, quod regnum injustè occupasset.*

Eodem anno applicuerunt apud Roghalwaht *Magnus Olavi filius, & Ioannes filius Dugaldi, qui regem se nominabat, sed Mannenses ægrè ferentes quod Magnus non nominaretur, repulerunt eos à littore suo, quorum multi naufragio perierunt.*

MCCLII. *Venit Magnus Olavi filius ad Manniam, & constitutus est Rex, sequenti anno profectus est ad regem Norwegiæ & mansit ibi per annum.*

MCCLIIII. *Haco rex Norwegiæ constituit Magnum filium Olavi regem insularum, & confirmavit eas sibi, hæredibus suis, & nominatim Haraldo fratri ejus.*

MCCLVI. *Magnus rex Manniæ profectus in Angliam, fit Miles à rege Angliæ.*

MCCLVII. *Ecclesia S. Mariæ de* Russin *dedicata est à Richardo Sodorensi.*

MCCLX. *Haco Rex Norwegiæ venit ad partes Scotiæ, & nihil expediens, versus ad Orcades ibi apud* Kirwas *moritur, & sepultus est* Bergæ.

MCCLXV. *Obiit Magnus filius Olavi Rex Manniæ & insularum apud castellum de* Russin, *& sepultus in ecclesia S. Mariæ de* Russin.

MCCLXVI. *Translatum est regnum insularum propter Alexandrum Regem Scotorum.*

Quæ sequuntur alio charactere, & recentiore descripta sunt.

MCCLXX. *Die septimo Octobris classis Alexandri Regis Scotorum applicuit apud* Roghalwath, *& sequenti die ante solis ortum commissum est prælium inter Mannenses & Scotos, & ceciderunt 535 Mannensium, Vnde quidam versificator,*

L. decies, X ter, & pente semel cecidere,
Mannica gens de te, damna futura cave.

MCCCXIII. *Robertus Rex Scotorum obsedit Castrum de Russin, quod Dingway Dowyl tenuit contra eum, sed tandem Rex Castrum cepit.*

MCCCXVI. *Die Ascensionis, Richardus* le Mandevile, *& fratres ejus cum magnatibus aliis Hiberniæ applicuerunt apud* Ramaldwath, *petentes sibi victualia, & argentum ministrari, quod deprædati erant per hostes super eos continuè debellantes. Cùm Communitas respondisset se nihil velle dare, processerunt contra Mannenses cum duabus turmis, quousque venerunt sub latere montis* Warthfell, *in campo ubi manebat Iohannes* Mandevile, *& ibi commisso prælio devicerunt Hibernici Mannenses, spoliaverunt insulam, & Abbatiam de* Russin, *& cum per mensem in insula perendinassent, impletis navibus ad propria sunt reversi.*

Hactenus è libro illo antiquo.

Finis Chronici Regum Manniæ.

Sequentis historiæ seriem nunc ex aliis attexam.

CVm Alexander Tertius Rex Scotorum occiduis insulis partim victoria, partim pecunia Norwegorum Regi numerata potitus esset, *Manniam* etiam quasi ex earum numero aggressus est, virtuteque Alexandri *Steward* sub suam redegit ditionem; Regulumque imposuit ea lege ut sibi navali bello cum decem navibus, quandocunque juberet præsto adesset. Maria tamen filia Reginaldi Regis Manniæ (qui devenerat *ligius homo* Iohannis Regis Angliæ) litem de insula intendit coram Rege Angliæ, sed responsum tulit ut à Scoto peteret, quòd ille tunc temporis Insulam tenuerit. Ejus autem ex filio nepos Ioannes *VValdebeof* (nupta enim fuit Maria in familiam de *VValdebeof*) jus avitum persequutus est in Parlamento anno Edw. Primi tricesimo tertio, coram Angliæ Rege tanquam Superiore Domino regni Scotiæ. Nihil aliud tamen responsi tulit, quam (ut ex ipsis sacris scriniis loquar) *Sequatur coram Iustitiariis de Banco Regis, audiatur, & fiat justitia.* Sed quod ille jure non potuit, Guilielmus de *Monteacuto* affinis ejus (erat enim è *Mannensium* Regum familia oriundus) armis obtinuit. Tumultuaria enim Anglorum manu Scotos omnes Insula exturbavit, sed cum ille ad hoc bellum magnum æs alienum conflasset, nec unde nomina dissolveret, haberet; Antonio *Bec* Episcopo Dunelmensi, & Patriarchæ Hierosolymitano in septem annos oppignoravit & usumfructum legavit, eidemque Antonio mox Rex ad vitam concessit. Posteà deliciis suis Petro de *Gaveston* concessit Rex Edwardus Secundus, quo tempore illum Cornubiæ Comitem creavit, illoque extincto dedit Henrico de *Bellomonte cum omni dominio & justitia regali.* Scoti autem mox sub Roberto *Brus* recuperarunt, & Thomas *Randolphus* bellicosus ille Scotus, ut longo post tempore Alexander Dux Albaniæ se *Manniæ Dominos* scriptitarunt, & recentioribus Regum Insularum insignibus usi sunt, videlicet tribus humanis tibiis armatis, conjunctis, & poplitibus inflexis, cujusmodi Sicilia nudis ad tria designanda promontoria olim numismatibus exhibuit. Antea tamen (ut è sigillis ipsorum Regum vidimus) navis velo complicato illis in usu erat, cum titulo *Rex Manniæ & Insularum.* Scotis circa annum MCCCXL Guilielmus de *Monte-acuto* junior Comes Sarisburiæ armata manu extorsit, qui *Manniam cum corona Anno Domini* MCCCXCIII, (ut habet Walsinghamus) Guilielmo *Scrop* grandi pecunia vendidit. Quo ob læsam majestatem capite mulctato & bonis publicatis, in Henrici Quar-

Domini Manniæ.

Insignia Regum Manniæ.

Insignia antiqua Siciliæ.

Quarti Regis Angliæ jus devenit, qui hanc insulam Henrico *Percio* Northumbriæ Comiti concessit (quasi victor triumphato Guilielmo *Scrop*, quem ipse privatus interceperat & securi percusserat cum regnum affectaret) ea lege ut ipse posterique cum Reges Angliæ inaugurarentur, præferrent ensem quo Henricus ille cinctus esset, cum Angliam redux adiret, vulgo *Lancaster Sword*. Sed ipsius Regis verbis è Regiis Archivis hoc proponere lubet. *De nostra gratia speciali dedimus & concessimus Henrico Comiti Northumbriæ Insulam, Castrum, Pelam, & Dominium de* Man, *ac omnia, insulas, & dominia eidem insulæ pertinentia, quæ fuerunt Guilielmi* Le Scrop *Chevalier defuncti quem in vita sua conquæstati fuimus, & ipsum sic conquæstatum decrevimus, & quæ ratione Conquæstus illius tanquam conquæstata cepimus in manum nostram. Quæ quidem Conquæstum & decretum in præsenti Parlamento nostro de assensu Dominorum Temporalium in eodem Parlamento existentium, quoad personam præfati Guilielmi, ac omnia, terras, tenementa, bona & catalla sua tam infra regnum nostrum, quam extra ad supplicationem Communitatis regni nostri affirmata existunt, &c. Habenda & tenenda eidem Comiti & hæredibus suis, &c. per servitium portandi diebus Coronationis nostræ & hæredum nostrorum ad sinistrum humerum nostrum, & sinistros humeros hæredum nostrorum per seipsum aut sufficientem & honorificum Deputatum suum, illum gladium nudum quo cincti eramus quando in parte de Holderneß applicuimus, vocatum* Lancaster-Sword, &c. Quarto autem post anno Henr. ille *Percy* proscriptus, & mox licet natalibus restitutus, *Mannia* tamen mulctatus erat, quæ collata fuit primo Guilielmo *Stanley*, posteà Ioanni *Stanley* una cum *patronatu Episcopatus*, &c. cujus posteri Comitatus Derbiæ titulo insigniti, & *Manniæ* Reguli vulgo appellati fuerunt.

Anno 1. Henr. 4. Rot. 2. bundello 2.

Annales Th. Otterbon. Anno 7. Henr. 4.

INSVLA SACRA ET FARNE.

IN mari autem Germanico, qua Britanniam alluit, admodum raræ comparent insulæ, nisi quæ sunt in freto Edenburgensi, May scilicet, *Basse*, *Keth*, *& Inche Colme. i. Columbæ Insula*. In Northumbriæ littore, *Lindi* fluvio una objecta est *Lindis-farne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ ut Bedam audias, *accedente, & recedente rheumate, id est, æstu, bis quotidie instar insulæ maris circumluitur undis, bis renudato littore contigua terræ redditur*. Vnde ille *Semi-insulam* apposite vocavit. Pars occidua angustior & cuniculis relicta, isthmo admodum tenui orientali connectitur, quæ multo latior, qua Meridiem spectat, oppidulum habet cum Ecclesia, & in eo castrum, ubi olim sedes fuerat Episcopalis quam Aidanus Scotus evocatus ad fidem Christianam Nordanhumbris annunciandam instituit, loci solitudine & recessu delectatus; sederuntque ibi undecim Episcopi. Posteà autem irruentibus Danis sedes Dunelmum translata fuit. Sub oppido portus subest non incommodus, quem propugnaculum in colle ad Euro-austrum positum tuetur.

In vita S. Cuthberti.

Hæc ob sanctorum monachorum habitationem *Holy Iland* Anglis vocatur. De qua Alcuinus in epistola ad Egelredum Northumbriæ Regem: *Locus omnibus in Britannia venerabilior, Paganis gentibus datur ad deprædandum, & ubi primum post discessum S. Paulini ab Eboraco Christiana religio in nostra gente sumpsit exordium, ibi miseriæ & calamitatis sumpsit initium*. Ad septimum hinc milliare Euro-austrum versus *Farn* insula conspicitur, à *Banborrow* castro duobus fere milliaribus dissita, altissimo inclusa Oceano, & cautium corona incincta, quæ suum habet fere in medio munimentum. Eò loci (ut perhibent) ubi Episcopus Lindisfarnensis Cuthbertus ille Divus tutelaris Borealium Anglorum, ut Deo vacaret, *condidit* (ut inquit in ejus vita Beda) *civitatem suo aptam imperio, & domos in hac civitate congruas erexit. Erat enim ædificium situ penè rotundum, à muro usque ad murum mensura quatuor, vel quinque perticarum distentum. Murus ipse deforis altior longitudine stantis hominis: nam intrinsecus immanem cædendo rupem multo illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum, sive cogitationum lasciviam sufficeret, ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem pius incola nihil de sua mansione præter cœlum posset intueri. Quem videlicet murum non de secto lapide, vel latere, vel cemento; sed impolitis prorsus lapidibus, & cespite, quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit. E quibus quidam tantæ erant granditatis, ut vix à quatuor viris videantur potuisse levari. Duas in mansione habebat domos, Oratorium scilicet, & aliud ad communes usus habitaculum. Quorum parietes de naturali terra multum intus forisque circumfodiendo, sive cædendo confecit. Culmina verò de lignis informibus & fœno superposuit. Porrò ad portum insulæ major erat domus, in qua visitantes eum fratres suscipi & quiescere possent, nec longè ab ea fons eorundem usibus accommodus*. Huic adjunguntur minores aliæ ad Septentriones insulæ, *VVidopens*, *Staple Iland*, quæ duobus abest milliaribus, *Bronsman*, & his minores duæ quas *VVambes* nominant.

Holy Iland.

Farne Ile.

Beda in vita Cuthberti.

Post has, *Coquedi* insula vulgo *Coquet*, Coquedi fluminis ostio præjacet carbone fossili satis fœcunda. Nec plures hoc tractu eminent insulæ, sed è regione, *Saxonum insulæ*, nunc *Heilichlant*, id est, *Insula sacra*, & multa perpetua quasi serie Frisiæ Orientali & Occidentali prætexuntur, inter quas Romanis armis notissima erat, quæ Straboni BIRCHANIS, Plinio BVRCHANA, & FABARIA Romanis, à frugis similitudine sponte provenientis, quam (ut obiter restituam, quamvis ad institutum non spectet) *Borkun* esse Amesiæ ostio objectam, nomen ipsum loquitur.

Saxonum insulæ.

Birchanis. Lib. 7.

Borkun.

Inferius ad Hollandiæ littus qua Rhenus se olim exoneravit, fluctibus obteguntur Armamentarii antiquissimi fundamenta, quæ rarius Oceani inundatione nudata, admirandum venerandæ antiquitatis spectaculum, & nobilissimam substructionis formam exhibent, quam elegantissimis typis Abrah. Ortelius veteris Geographiæ instaurator, & amicus mihi conjunctissimus ex ipso Oceano vindicavit. Hujus libentius meminerim, quod Hollandi *'t Huys te Britten*, id est, *domum Britannicam* indigitant, ut saltem nomine sit Britannica. Vt enim in confesso est C. Caligulam cum Britanniam cogitaret in ludicra illa expeditione, pro pharo construxisse; ita Septimium Severum vetustate collapsam restituisse antiqua inscriptio ibi effossa testatur. Vnde tamen *Britten* dicta fuerit, in conjectura positum. A Britannis, ut nomen sortiatur, probabile est, *Brettam* enim Philip. Melanchthonis patriam à Britannis denominari ipse credidit, & *Montes* in Hannonia *Breten* à Britannis dictos fuisse alibi legimus. Veruntamen, ut cum Plinio loquar, cum ille *Britannicæ herbæ*, quæ Bataviæ peculiaris, nomen miretur, nisi fortè confines Oceano Britanniæ propinquæ dicaverint: sic ego, cur hæc arx, *Britannica* diceretur, demiror, nisi nostræ Britanniæ oppositæ Batavi consecrarint. Locum in Morinis *Portum Morinorum Britannicum* vocat Plinius, vel quod inde in Britanniam trajicerent, vel quod ex adverso prospiceret. Quid igitur impedit, quo minus hæc arx eadem ratione Britannica appellaretur? Huc enim Britannos sæpe appulisse,

Armamentarium Britannicum in Hollandiæ littore.

Britten huys.

Portus Morinorum Britannicus. Chamavi juxta coluerunt ex Eunapii legationibus.

se, & hinc è Germania in Britanniam trajectum fuisse nemo diffiteri possit, cum Zosimus Oceanum inter Britanniam, & hoc Rheni ostium interfusum, DCCCC stadiis tanquam usitatum trajectum dimensus fuerit, scripseritque annonam è Britannia ad hunc locum subvehi solere, & inde fluvialibus navigiis adverso Rheno ad Romanorum castra distrahi: cum Iulianus Aug. *Horrea extrueret*, ut inquit Marcellinus, *ubi condi possit annona à Britannis sueta transferri.* Quo tempore hoc armamentarium in horreum conversum, & ex Britannica annona, *Britannicum* appellatum videatur, eoque magis quod in Hollandiæ monimentis *Britenburg* concipitur. Illa enim ætas castra opportuna, & annonæ copia referta, *Burgos*, ut est in Burgundionum historia vocavit. Quid (ut hac in re, quæ tam multos incertat, conjecturam ex conjectura contexam) si Britanni hoc occupaverint, & suo nomini adoptaverint, quum Magnum Maximum, quem alii Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni ostium adpulit. Si nec dum hoc Britannicum nomen acceperit, quid si Saxones *'t Huys te Britten*, vocarint, quod in Britanniam hinc solverint, cum nostra littora suis *Ciulis*, (sic myoparones vocarunt) infestarent. Saxones enim Bataviam, Saliis Francis expulsis, insedisse docet Zosimus, & inde in Britanniam se infudisse satis clarè constat. Quod etiam, ut antea dixi, Dominus Ianus Dousa vir verè nobilis & doctissime eruditus in sua Ode Lugdunensi innuit. Audi tamen, ne in Britannicam gloriam effusior videar, cum doctissimus Bataviæ alumnus Hadr. Iunius Britannicam herbam ad *Britten* suæ gentis vocabulum revocarit, quod copiosè proveniat in cespitibus quos illi *Britten* dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres extruunt: neutiquam absurdum erit, si quis hanc *'t Huys te Britten* ad eandem originem referat, scilicet ita nuncupatam fuisse, quod contra incursantes undas oppositis aggeribus è cespite, sive *Britten* munita fuerit, quas cum Oceani violentia interscidisset, etiam ædificium depressisse videatur. Sed hæc viderint illi qui vim verbi, & loci situm penitius perspiciunt, & mihi ignoscant si in alienam messem hic falcem immiserim.

Burgus *quid.*

Saxones in Hollandia.

Zosimus lib. 4.

Ianus Douza.

In nomenclatore.

Britten herba.

In ea ora Zelandiæ etiam insulæ Scaldi, Mosa, & Oceano circumfusæ sunt, de quibus hoc solum attexam, quod *Valachriæ* nomen, (ea inter has prima est) à Wallis nostris enatum conjicit Levinus Lemnius. E regione Zelandiæ Tamisis nobilissimus Britanniæ flu. in Oceanum illabitur, quo loci duas insulas TOLIAPIN & CAVNAM, sive CONVENNON locat Ptolemæus. De altera Toliapi quam *Shepey* suspicor, vide in Cantio.

Zeland.

Toliapis. Caunus. Canuey. Shepey. Vide in Essexia pag. 239.

Magis ad Ortum extra Tamisis ostium *Tanato* insulæ locus vadosus, arenosus, & naviganti-bus insidiosus longè præjacet, quem *Goodwine sands* vocant, ubi insulam anno MXCVII absorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt Annales. De quo sic Ioannes Twinus: *Fuit hæc terra valdè fertilis, & pascuis abundans, paulò humilior quam Tanatos, ex qua transitus per naviculam, tria aut quatuor millia passuum longus erat. Hæc insula, insolita tempestate ventorum, imbrium furore turbulento, & inaudita maris rabie immergitur, & eructata arena incredibiliter obducitur, & irrecuperabiliter in dubiam terræ & maris naturam convertitur: intelligo enim quid loquor, quia interdum tota fluitat, interdum verò patitur gradientes decedente mari.* Forsan hæc Toliapis, ni malis pro *Toliapis*, *Thanatis* legere, & nonnullis exemplaribus *Toliatis* legitur, de qua in Cantio egimus.

Goodwine sands.

Lomea nonnullis.

Hoc in loco immensa aquarum vastitas ita coarctatur, ut Oceani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non amplius XXX mill. pass. pateant, quæ angustiæ *Fretum* aliis *Britannicum*, aliis *Gallicum* dicitur, & maris est Britannici limes, quod sensim littora, quæ quasi coierant, semovet, & terris vasta æqua portione cedentibus, Britanniam & Gallias ab Ortu ad Occasum interluit. Ab hoc Britannicum Mare incipit, in quo primum occurrit insula, seu potius peninsula *Selsy*, Saxonicè ꞅeolꝼ-ea, id est, juxta Bedam, *Insula vitulorum marinorum*, sive *Phocarum*, quas nostra lingua *Seales* vocamus. Sed de hac jam antea dixi pagina 174.

Fretum Britannicum.

Vide pag. 195.

Mare Britannicum.

Seales.

Superius VECTA insula jacet, *Guith* Britannis, Wuit-lanꝺ, & Wicꝩ-ea Saxonibus (insulam enim ea vocarunt) nobis *The Isle of VVight*, & *VVhight*. De qua jam priùs dictum.

Vecta.

The Isle of Wight. Pag. 156.

De Portlandia, quæ nunc non insula, sed continenti annectitur, jam antea in Durotrigibus egimus.

Portlandia. Vide in Comitatu *Dorset*.

Hinc ad oppositum Galliæ littus trajiciam, ubi à *Beerfleet* Normanniæ, ad medium usque canalem mare scopulis, & cautibus quasi constratum esse affirmant nautæ, inter quas Guilielmus Henrici Primi filius Angliæ, & Normanniæ hæres dum è Normannia in Angliam transmitteret, anno Salutis CIↃCXX luctuoso naufragio cum sorore, fratre notho, & aliis è flore nobilitatis submersus erat. Vnde ejus seculi Poëta:

Abstulit hunc terræ matri maris unda noverca,
Proh dolor! occubuit Sol Anglicus, Anglia plora:
Quæque priùs fueras gemino radiata nitore,
Extincto nato vivas contenta parente.

Funus plangendum, privat lapis æquoris unus,
Et ratis una suo principe regna duo.

Aliusque eodem tempore hæc carmina de illo naufragio procudit:

Dum Normannigenæ Gallis claris superatis,
Anglica regna petunt, obstitit ipse Deus:
Aspera nam fragili dum sulcant æquora cymba,
Intulit excito nubila densa mari.
Dumque vagi cæco rapiuntur tramite nautæ,
Ruperunt imas abdita saxa rates.
Sic mare dum superans tabulata per ultima serpit
Mersit rege satos, occidit orbis honos.

Septentrio
OCEANVS GERMANICVS;
Coswick
Kyley
NORT:
Fennam
HVMBRIÆ PARS;
Occidens
HOLY
ILAND.
Anglis
THE GERMAN OCEAN.
Oriens
Rosse
PART OF
Newtowne
Warne flu.
Bambrough cast.
NORT HVMBERLAND.
Lucken
Mendies
FARNE
ILAND.
INSVLA SACRA;
Vulgo
HOLY ILAND;
et
FARNE.

57.

Magis ad Occasum nonnullæ insulæ Galliæ prætentæ, Anglici tamen juris in alto apparent: primùmque Normanniæ, sive Lexobiorum littori quos Britanni nostri *Lettaw* quasi *Littorales* vocant, *Alderney* adjacet quæ in Regiis Archivis *Aurney* & *Aureney* & *Aurigney* dicta, ut ARICA illa videatur quæ apud Antoninum in Regis Hispaniarum exemplari inter Britannici maris insulas habetur. EBODIAM sive EVODIAM illam esse cujus solus meminit P. Diaconus hujus plagæ parum gnarus, alii opinantur, quam ad trigesimum à Sequanico littore mill. statuit, & *aquarum garrulitatem in Charybdim vergentium* longe exaudiri narrat. Cæterùm hæc *Alderney* quæ vix septem à Promontorio Normanniæ *Le Hague* abest milliaribus, octo plus minus mille passus ambitu colligit, solo uberi, pascuis & arvis læta, Ecclesiam habet, & ædes octoginta numerat. Nescio an memorem molarem gigantis dentem tantæ magnitudinis in hac insula fuisse inventum, ut pugnum æquaret, cum B. Augustinus se tam ingentem vidisse scribat, ut si in nostrorum dentium modulos minuatim concideretur, centum videretur facere potuisse. Hinc in Occasum scopulosa cautium eminentia procurrit, nautis metuenda, quibus *Quasquettes* appellantur.

Alderney. Arica. Ebodia. Dens Gigantis. De Civit. Dei l. 15. c. 9.

IARSEY & GARNSEY.

Cæsarea.

Gearsey.

His subest ad Meridiem CAESAREA ab Antonino memorata, vix duodecim mille passus dissita, quam Galli nunc ita contraxerunt, ut *Cæsaris Burgum* in Normannia, & Hispani *Cæsar-augustam* in Hispania, *Gearzey* enim illi indigitant, ut *Cherburgh* pro *Cæsaris burgo*, *Saragosam* pro *Cæsar augusta* dicunt. Gregorius Turonensis vocat *Insulam Maris quod Constantiæ civitati* adjacet, ubi narrat quomodo Prætextatus Episcopus Rothomagensis huc relegatus erat, ut Papirius Massonius *Insulam littoris Constantini* vocat, quod Constantiæ antiquæ urbi objacet, quæ Ammiano CASTRA CONSTANTIA dici videantur, & superioribus sæculis *Moritonium*. Scribit enim Robertus Montensis, *Comes Moritonii*, id est, *Constantiarum*, si illud non sit à librario, *Moritonium* enim, quod nunc *Mortaigne*, longius à mari abest.

Castra Constantia. Moritonium.

Insula hæc triginta plus minus mill. pass. ambitu colligit, cautibus & brevibus (quæ vadosa sunt loca navigantibus insidiosa) defensa. Terra satis fertilis, variis frugibus & gregibus abundat, oves habet multas, & ex iis plurimas quatuor cornibus conspicuas. Cœlo admodum salubri, nec aliis morbis quam febribus mense Septembri (quas quidem *Settembers* vocant) obnoxio, adeo ut medicis hîc nullus locus. Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) utuntur. Quæ Fucus marinus Plinii esse judicatur, atque scopulosis circumquaque insulis & rupibus copiosissimè provenit. Hæc sole siccata pro igne est, & cujus cinere tanquam marga, & terræ adipe agros vervactaque lætificant, uberrimaque faciunt. Nec licet hanc nisi tempore verno & æstivo colligere, idque diebus à magistratu indictis. Quo tempore festiva quadam lætitia ad littora undique cum suis carris confluunt, & ad rupes vicinas suis lembis certatim confluunt. Sed quod hujus generis à mari ejicitur, pauperculis in suum usum colligere licet. Interiora insulæ leviter collibus intumescunt, sub quibus amœnæ valles rivulis rigatæ substernuntur, fructiferis arboribus & pyris è quibus potum conficiunt, consitæ. Villis frequens est, Parœciis duodecim distincta, & commodis undique stationibus sinuata, inter quas securissima est in Australi insulæ parte inter oppidula S.Hilarii, & S.Albani, quæ suam habet insulam præsidio munitam omni aditu circumcisam in qua S.Hilarium Pictavensem Episcopum huc relegatum sepulturæ traditum ferunt. Oppidum enim ejus nomini sacrum è regione hujus insulæ primarium censetur oppidum, tum ratione emporii, tum fori judiciarii quod ibi statuitur. Ad Orientale latus qua Constantiam urbem ex adverso prospectat, præruptæ rupi castrum affigitur munitissimum elato nomine *Mont-Orgueil*, quod plurimum Henr. V instauratori debet, cui cum præsidio præest qui universæ insulæ præficitur, qui olim *Custos Insulæ* dictus, & regnante Henrico III, CC libras singulis annis accepit. Ab Austro, sed longiori intervallo cernitur *S.Malo*, à Maclovio viro summæ sanctitatis novo nomine adsumpto, cum prius Civitas *Diablintum* diceretur, & in Notitia antiqua ALETUM, in manuscripto enim Isidori Mercatoris expressè legitur, *Civitas Diablintum quæ alio nomine Aletum*. Incolæ piscationi, sed inprimis agriculturæ strenue incumbunt, mulierculæ autem tibialibus texendis quæ *Iarsey Stockes* vocamus, magnum sane quæstum faciunt.

Vraic. Fucus marinus.

S. Hilarius.

Mont Orgueil. i. Mons superbus.

Aletum.

Quod ad Politiam spectat, Gubernator à Rege Angliæ missus summus est magistratus, ille *Ballivum* constituit, qui cum duodecim *Iuratis* assessoribus è singulis duodecim parœciis, Parochianorum suffragiis selectis, in civilibus jus dicit: in criminalibus cum septem ex juratis: in caussis ex æquo & bono cum tribus.

Viginti hinc milliaribus ad occasum æstivum altera abest insula, quæ Antonino SARNIA, nobis hodie *Garnsey* appellata, cytharæ quasi forma ab Ortu in Occasum projecta, *Cæsareæ* quam dixi, nec magnitudine nec fœcunditate adæquanda, parœcias enim tantum decem habet. In hoc tamen præferenda, quod nihil venenosum, ut illa, alat. Naturæ munimentis tutior, utique prærupta cautium corona redimita, inter quas Smyris lapis durissimus, & asperrimus reperitur (nos *Emeril* vocamus) quo gemmarii lapides expurgant, scinduntque, & vitriarii vitrum diffindunt. Portus etiam commoditate, mercatorumque commeatu multò est celebrior. In extrema enim ferè ad Ortum parte sed australi latere, lunato sinu portus admittitur magnarum navium capax, cui adsidet oppidulum *Sancti Petri* longa platea & angusta productum, bellico apparatu plenum; & mercatoribus cum bellum ingruit, frequentissimum. Veteri etenim Regum Angliæ privilegio perpetuæ hîc sunt quasi induciæ & Gallis aliisque quamvis bellum exardescat, ultro citroque huc sine periculo venire, & commercia secure exercere licet. Portus aditus qui satis scopulosus utrinque castris munitur, ad sinistram vetus est castellum, ad dextram alterum (*Cornet* vocant) è regione eminet in rupe satis edita, & accedente æstu mari circumflua. Quod regnante Maria, Leonardus *Chamberlan* Eques auratus, & insulæ Præfectus, nuperque Thomas *Leighton* successor novis operibus firmari curarunt. In hoc enim plerumque agit insulæ Præfectus & milites præsidiarii qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patiuntur. Ad Aquilonem peninsula adnectitur *La-val*, quæ suum habuit religiosorum conventum, sive Prioratum. In Occidua parte juxta mare lacus est qui ambitu mille quingentos passus colligit, piscium fœcundus, sed inprimis carporum, qui sua magnitudine, & delicato sapore admodum laudati. Incolæ non adeo gnavi ut illi *Iarseiæ* in solo colendo, verum navigando & mercaturam exercendo incertiori lucro desudant. Terram autem suam ita quilibet seorsim colere gaudet, ut tota insula in portiunculas septis dividatur, quod illi non solum emolumento, sed etiam firmamento contra hostes habent.

Sarnia.

Garnsey.

Granona fortè literis transpositis quam in tractu Armoricano memorat Notitia.

Smyris lapis.

Portus S. Petri.

Libertas tempore belli.

Castle Cornet.

Septentrio
Occidens
Oriens
Meridies
Millaria Anglica quorum quatuor unum constituunt Germanicum
1 2 3 4
MARE
BRITANNICVM; Anglis
THE BRITISH SEA.
SARNIA INSVLA,
Vulgo
GARNSEY:
et
INSVLA CÆSAREA,
Vernacule
IARSEY.
The Vale
Great Sarch
Little Sarke
Sarna
Brehon
S. Martyn
S. Andrew
S. Saviour
S. Peter de Bays
Trinity
S. Sampson
The Towne
Cornet castle
S. Hillary
S. Saviour
S. Iohns
S. Marye
S. Martyne
S. Brelade
S. Peters
S. Ouens
S. Lawrence
S. Clement
Grovill
Pierre de Lehe
Plymont
Seauwen Bay

Vtraque insula multiplici hortorum viriditate, & pomariis ridet, unde vino è pyris factitio (*Siseram* aliqui vocant, nos *Sydre*) plerumque utuntur. Incolæ utrobique sunt origine vel Normannici, vel Britones, Galliceque loquuntur; Gallos tamen haberi aut nominari dedignantur, & se Anglos dici lubenter audiunt. Vtrobique *Vraic* illa pro ignis est fomento, vel fossiles ex Anglia carbones: piscium utrobique maxima multitudo, & eadem utrobique Politia.

Normannia amissa.

Spectarunt olim hæ Insulæ cum aliis circumvicinis ad Normanniam, sed cum Henricus Primus Rex Angliæ Robertum fratrem anno Christi CIↃCVIII debellasset, Normanniam,& has insulas Angliæ regno adjunxit, ex quo tempore Angliæ firma fide adhæserunt, etiam cum Iohannes Rex Angliæ reus peractus de nepotis cæde sententiâ latâ omni Normanniæ jure excidisset, quam ut beneficiarius Regis Gallorum tenuit, universaque provincia ab illo defecisset; nec non cum Henricus Tertius Rex Angliæ suo in Normannia jure pacta pecuniæ summa posteà cessisset. Iamque inde fidem Anglis datam summa constantiæ laude tenuerunt, solæque supersunt Regibus Angliæ ex avita hæreditate Guilielmi *Conquæstoris* & Ducatus Normanniæ; licet Galli subinde adorti sint qui è vicino Galliæ littore has non Gallici, sed Anglici juris esse ægris oculis diu despectarunt. *Garnseiam* sane ut ex Archivis regni videre est, regnante Edwardo Quarto occuparunt, sed fortitudine Richardi *Harleston Valecti de Corona* (ut eo tempore vocarunt) brevi exturbati fuerunt,& Rex ipsi in fortitudinis præmium Insulæ & castri Præfecturam detulit. Annoque CIↃCCCXLIX cum Anglia intestinis malis sub Rege puerulo laboraret, Leo Strozzi triremium Gallicarum præfectus invasit, sed multis suorum desideratis, repulsus incepto destitit.

Francica 16. Edw. 4.

Quod ad rem Ecclesiasticam pertinet, Episcopo Constantiensi in Normannia paruerunt, donec ille nostra memoria Pontificis Romani in Anglia authoritatem (quod Episcopi nostri faciunt) abjurare recusarit. Iam inde à Diœcesi Constantiensi à Regina Elizabetha fuerunt separatæ, & in Perpetuum Diœcesi Wintoniensi adnexæ, ut Episcopus Wintoniensis & successores singula quæ ad Episcopalem jurisdictionem spectant, exequantur. Ad Genevensis tamen Ecclesiæ disciplinam quam Galli ministri induxerunt, res Ecclesiastica administratur.

Quòd ad civiles harum insularum consuetudines, quasdam è Regiis Tabulariis adnotare jam possim, scilicet ut Iohannes Rex *instituit duodecim Coronatores juratos ad Placita & jura ad Coronam spectantia custodienda, & concessit pro securitate insularum quod Balivus de cætero per visum Coronatorum poterat placitare absque Brevi, de nova desseisina facta infra annum, de morte antecessorum infra annum, de dote similiter infra annum*, &c. Quòd I*uratores illi non protrahant judicia sua ultra unius anni spatium.* Quòd *in custumis & aliis rebus tanquam indigenæ, non alienigenæ tractentur.* Sed hæc aliis qui singularia curiosius indagent, relinquenda censeo. In universum Consuetudines Normanniæ in plerisque hîc locum habent.

Cl.25.Ed. 3. An. 9. Ed. 3.

Serk.

De *Serke* insula modica, quæ illis interjacet, rupium præcipitiis circumvallata, in quam R. Elizabethæ auspiciis, & suo, ut ferunt, commodo Coloniam cum priùs inculta jaceret, deduxit I. de S. *Owen* de *Iarsey*, cui generis antiquitatem ultra S. Oweni tempora quidam, nescio quâ fide, asserunt. De *Iethow* quæ in usum Præfecti *Garnseiæ* ad pascenda pecora, & damas, cuniculos, atque phasianos alendos est instar vivarii, necnon de *Arne* quæ illa amplior, Franciscanis fratribus sedes erat solitaria, cum scriptoribus antiquis non memorentur, non est cur ego pluribus loquar.

Iethow. Arne.

Eodem inde littore LIGA Antonini eminet, quæ superstite nomine etiamnum nunc *Ligon* dicitur. Tum septem insulæ sternuntur SIADÆ Antonino, à numero, *Saith* enim septem Britannicâ linguâ sonat, Gallis hodie *Le set Isles*. Has *Siades* enim existimo *Hiadatas* corruptè apud Strabonem appellari, ab his enim, ut inquit ille, minor est quàm diurnus in Britanniam insulam cursus. A Siadis ad BARSAM, cujus etiam meminit Antoninus, VII intersunt stadia, Gallis *Isle de Bas*, Anglis *Basepole*. *Bas* enim quod minus profundum Britanni vocant, & ex bolide demissa in minorem altitudinem mare hoc loci subsidere nautæ deprehendunt. Vix enim septem vel octo cubitis depressum est, cum per reliquum littus XII, XVIII, XX cubitis mare altum sit, ut in Chartis Hydrographicis videre est. Inter has tamen insulas & *Foy*, Cornwalliæ mare hoc nostrum Britannicum in maximam deprimi altitudinem observarunt nautæ, quam CXVI plus minus ulnis in canali commensurant. Hinc ad Britanniæ nostræ oras jam transmittam, & oram legens, *Ideston*, *Moushole*, *Longshippes* scopulos potius infames quàm insulas prætervectus, ad extremum Cornwalliæ promontorium LISIAM Antonini conspicio, nunc *Lethowsow* vicinis, aliis verò *The gulfe*, id est, si interpreteris, vorago, quæ tantum recedente æstu nudata apparet. Hanc Lissiam antiquorum existimo, quod *Lis* idem significat, ut accepi, apud nostros Britannos. *Liso* enim vasto cum murmure sonum edere, cujusmodi in vorticosis locis audiuntur, & eo loci Oceani fluxus & in Boream,& Orientem magno cum fremitu eluctatur inter Cornwalliam & insulas coarctatus, quas SIGDELES Antoninus, SILLINAS Sulpitius, SILVRAS Solinus, *Silly* Angli, *Sorlings* nautæ Belgici, HESPERIDAS & CASSITERIDES antiqui Græci vocarunt. *Hesperidas* enim dixit Dionysius Alexandrinus à situ Occidentali his versibus.

Liga. Siadæ. Setiles. Barsa. Basepole. Speculum Oceani. Mare Britannicum ubi altissimum. Lisia. The gulfe. *Lisia*, inversis literis *Silia*. Sylly. Cassiterides, Sillinæ & Hesperidæ.

——— αὐτὰρ ὑπ' ἄκρην
Ἱρὴν ἣν ἐνέπουσι κάρην ἔμμεν Εὐρωπείης
Νήσους θ' Ἑσπερίδας, τόθι κασσιτέροιο γενέθλη,
Ἀφνειοὶ ναίουσιν ἀγαυῶν παῖδες Ἰβήρων.

Quos ita convertit Priscianus:

*Sed * summam contra Sacram, cognomine dicunt*
Quam caput Europæ, sunt stanni pondere plenæ
Hesperides, *populus tenuit quas fortis Iberi.*

* Sacrum promontorium.

Has etiam *Ostrymnides*, dixit Festus Avienus in *Oris Maritimis*, de quibus hæc carmina intexit, ut in Pariensi habentur editione, & Notis ad eosdem.

In

In quo Inſulæ ſeſe exerunt Oeſtrymides
Laxè jacentes, & metallo divites
Stanni atque plumbi: multa vis hîc gentis eſt,
Superbus animus, efficax ſolertia,
Negotiandi cura jugis omnibus
** Noluſque cumbis turbidum latè fretum*
Et belluoſi gurgitem Oceani ſecant;
Non hi carinas quippe pinu texere
** Facere morem non abiete, ut uſus eſt,*
*Curvant * phaſelo: ſed rei ad miraculum*
Navigia junctis ſemper aptant pellibus,
Corioque vaſtum ſæpe percurrunt ſalum.

* *Non uſque navibus* in Notis Pariſienſibus. Lodovicus Nonnius legit *Nulliſque cymbis*.
* *Fecere remos.* Notæ Pariſ. Nonnius. *Acereve norunt.*
* Phaſelos. Marianus Scotus.

Cujuſmodi etiam in uſu erant hoc in pelago anno Salutis DCCCCXIIII. Legimus enim quoſdam viros pios ex Hibernia in carabo (alibi Caruca) qui ex duobus tantum coriis & dimidio factus erat in Cornwalliam fuiſſe delatos. Poſtea etiam de iiſdem inſulis idem Avienus:

Tarteſiiſque in terminos Oeſtrymnidum
Negotiandi mos erat, Carthaginis
Etiam colonis.

Has verò *Caſſiteridas* cæteri Græci à ſtanno, dixerunt, ut & apud Drangos Aſiæ, à Stanno locum quendam CASSITERON vocat Strabo, & inſulam in mari Indico CASSITERAM etiam à ſtanno dictam fuiſſe è Dionyſio memorat in Vrbibus Stephanus. MICTIN autem illam quam ſex dierum navigatione introrſum à Britannia abeſſe,& candidum plumbum proferre è Timæo ſcribit Plinius, inter has fuiſſe vix auſim affirmare. Non me tamen latet eruditiſſimum Hermolaum Barbarum pro *Mictim*, *Mitterim*, in manuſcriptis codicibus legiſſe, & pro *Mitterim*, *Carꝛiterim* legere. Quòd autem has eſſe CASSITERIDAS toties quæſitas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipſarumque ſitus, & Stanni venæ. *Artabris* (inquit Strabo) *quibus Britanniæ Occidentales partes è regione adjacent,ad Aquilonem opponuntur inſulæ, quas Caſſiteridas appellant, quodammodo in Britannico climate conſtitutæ.* Et alibi: *Amplius eſt mare inter Hiſpaniam, & Caſſiteridas, quam à Caſſiteridis ad Britanniam interjectum. Adverſus Celtiberiæ latus ſpectant Caſſiterides*, inquit Solinus. Diodorus Siculus: *In inſulis Oceano Ibero proximis, quæ à Stanno Caſſiterides nominantur.* Euſtathius, *Caſſiterides inſulæ decem ſunt contiguæ ad Arctum.* Cùm verò hæ *Sillinæ* Artabris, id eſt, *Galliti*æ in Hiſpania oppoſitæ ſint, cum ab illis in Aquilonem ad amuſſim vergant, cum in Britannico climate conſtituantur, cum Celtiberiæ latus ſpectent, cum longè ampliori mari ab Hiſpania, quam à Britannia disjungantur, cum ſint Oceano Ibero proximæ, cum contiguæ ſint ad Arctum, & melioris notæ tantummodo decem numerentur, ſcilicet, *Sanctæ Mariæ, Annoth, Agnes, Sampſon, Silly, Breſar, Ruſco*, ſive *Treſcaw, S. Helenæ, S. Martini, Arthur*, & quod caput eſt, cum ſtanni venas habeant, ut nullæ aliæ hoc tractu inſulæ: & à fodinis duæ minores *Minanwitham*, & *Minuiſiſand*, nomen duxiſſe videantur: malim ego has CASSITERIDAS exiſtimare, quam vel *Aſores* quæ nimis in Occaſum provectæ ſunt, aut *Ciſargam* Hiſpaniæ proximè quaſi contiguam, cum Olivario, aut ipſam noſtram Britanniam, cum Ortelio, cum Caſſiterides plures erant, & Dionyſius Alexandrinus poſtquam de Caſſiteridibus egerit,de Britannia ſeorſim agat.

Si quis è numero has eſſe CASSITERIDAS inficiatur, cum plures ſint quam decem,idem etiam *Hæbudas*, & *Orcadas* numeret, & ſi rationibus ſubductis, nec plures,nec pauciores,quam quinque Hæbudas, & triginta Orcadas cum Ptolemæo invenerit,alio loco quam quo nunc extant, indaget, & indagando è numerorum ratione certo ſcio, haud facile invenerit. Verum priſcis ſcriptoribus de his eo ævo ſejunctiſſimis orbis terrarum partibus, & inſulis, ut hodie de Freti *Magellanici* inſulis, & Novæ Guineæ tractu, nihil nobis explorate eſt cognitum.

Quod vero Herodotus has non noverit, neutiquam mirandum eſt; fatetur enim ipſe ſe pro comperto nihil habere, quod de Europæ extremis referat. Primum tamen plumbum in Græciam hinc delatum erat. Plumbum (inquit Plinius lib. VIII, cap. de rerum inventoribus) è Caſſiteride inſula primus apportavit Midacritus.Sed de his audi Strabonem libro Geographiæ III ſub finem. *Caſſiterides inſulæ decem ſunt numero, vicinæ invicem, ab Artabrorum portu verſus Septentrionem in alto ſitæ mari. Vna earum deſerta eſt, reliquæ ab hominibus incoluntur atras veſtes gerentibus, tunicas indutis ad talos uſque demiſſas, cinctis circum pectus, cum baculis ambulantibus. Tragicis qui ſimiles furiis. Vivunt ii ex pecore, vagantes incertis ſedibus. Metalla habent ſtanni & plumbi, quorum, & pellium loco fictilia, ſalem & ærea opera à mercatoribus recipiunt. Primis temporibus ſoli Phœnices à Gadibus eò negotiatum iverunt, celantes alios iſtam navigationem. Cùm autem Romani quendam navis magiſtrum ſequerentur, ut & ipſi emporia iſta addiſcerent, is invidia ductus dedita opera navem ſuam in vadum compulit, in eandemque perniciem iis qui inſequebantur conjectis, ipſe è naufragio ſervatus ex ærario publico pretium amiſſarum mercium recepit. Tamen Romani re ſæpius tentata, navigationem addidicerunt. Deinde Publius Craſſus cum eò navigaſſet, videretque metalla non altè effodi, homineſque eos pacis ſtudioſos otio abundante, mari quoque navigando ſtudere, id volentibus commonſtravit:quanquam amplius mare navigandum eſſet eò quòd inde ad Britanniam pertinet.* Sed ad *Silly*. Inſulæ vero hoc nomine inſigniuntur,plus minus centum quadraginta quinque, gramine veſtitæ, aut muſco ſubviridi tectæ, præter horrentes rupes, & ſaxa eminentia innumera, in orbem quaſi ſitæ octo leucis ab extremo Cornwalliæ Promontorio. Frumento nonullæ ſatis feraces, cæterum omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis, & marinis avibus abundant. Omnium maxima eſt quæ à *S. Maria* nomen cepit,caſtrum habet & præſidium militare. *Hæ ſunt inſulæ illæ quas Fretum turbidum duarum aut trium horarum navigatione diſtinguit à Danmoniorum ora, & quarum incolæ cuſtodiunt morem vetuſtum. Nundinas & nummum refutant, dant res & accipiunt,mutationibus potius quam pretiis neceſſaria parant, Deos percolunt, ſcientiam futurorum pariter viri, ac fœminæ oſtentant*, ut habet Solinus Polyhiſtor.*Melanchlanos* vocat incolas Euſtathius ex Strabone, quod nigris veſtibus ad talos uſque demiſſis induerentur. Vitaque cedunt(ut credidit Sardus)plerumque vita ſatiati. E rupe enim ſe projiciunt in mare fœlicioris vitæ ſpe,quod proculdubio Britannicorum Druidum fuit perſuaſio. Huc etiam damnatos ad metalla relegare ſolebant Romani Imperatores. Maximus enim Auguſtus cum Priſcillanum ob hæreticam pravita-

Sulpitius Severus.

tem capitis damnasset, sectarios ejus Instantium Hispanum Episcopum, & Tiberianum publicatis bonis in *Syllinas insulas* deportari jussit. Eumque qui in motu Cassiano vaticinatus erat, & multa quasi instinctu Deorum dixerat, in hanc insulam (ut credunt quidam) relegavit Marcus Imperator, qui pro *Syria insula* Siliam Insulam libenter legunt, cum *Syria insula* nondum sit Geographis nota. Relegatio sive deportatio in insulas eo ævo exilii genus erat, Provinciæque præsides ita relegare poterant, si sub se insulas haberent, sin minus, Imperatori scribebant, ut ipse insulam reo assignaret, nec ejus corpus qui in insulam relegatus abierat, non licebat Principe inconsulto, alibi transferre, & sepelire.

Vlpianus lib. 7. de Mathematicis. Relegatio in insulas.

In medii temporis scriptoribus harum Sillinarum insularum ne nomen quidem usquam occurrit, nisi quod Rex Athelstanus subjugaverit, & reversus Ecclesiam S. Berianæ, vel *Burienæ* exstruxerit in ultimo Britanniæ ad Occidentem promontorio, ubi terram conscendit.

Vide pag. 136.

Contra has ad Gallicum littus Osissimis, sive Britanniæ Armoricæ præjacet AXANTOS Plinii, quæ nomine integro etiamnum *Vshant* vocatur, Antonino VXANTISSENA, qua una dictione, duæ coaluerunt, VXANTIS scilicet, & SENA. Hæc enim insula inferius est nunc *Sayn*, quæ *Brestæ* objecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Sounos* corrupte Plinio dicitur, circa quam ab Ortu in Occasum plus minus septem milliaria procurrunt confertissimi scopuli, potius quam insulæ. De hac accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena in Britannico mari Osissimis adversa littoribus Gallici numinis oraculo insignis est, cujus antistites perpetua virginitate sanctæ numero novem esse traduntur, Galli Zenas, vel Lenas, vocant*(sic potius cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putantque ingeniis singularibus præditas maria ac ventos concitare carminibus, seque in quæ velint animalia vertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire ventura, & prædicere, &c.* Huic aliæ subtenduntur insulæ, *Isles aux Motton* juxta *Penmarc* .i. *Caput Equi*, *Gleran* è regione antiquæ *Blaviæ* (quæ hodie *Blavet*) Grois & *Bellisle*, quas VENETICAS vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ Minoris adversæ sunt, qui nescio an ita nominati quasi piscatores. *Venna* enim prisca Gallorum lingua hoc significare videtur. Hos Venetis Italiæ authores fuisse existimat Strabo, qui etiam prodit navali pugna eos cum Cæsare congressuros fuisse cum Britanniam cogitaret. VENETICAS has insulas NESIDAS ex Dionysio Afro nonnulli vocant, cum tamen Græco codice Νησιάδων πόρος .i. *Insularum tractus* legitur. De quibus ex illo Priscianus.

Axantos. Vshant.

Siambis.

The Seame nautis.

Veneti. Insulæ Veneticæ. Nesidæ. Vannes. Venna Caroli .i. *piscatio Caroli* Helgardo.

Nec spatio distant Nesidum littora longè,
*In quibus uxores * Amnitum Bacchica sacra*
Concelebrant hederæ foliis, tectæque corymbis.
Non sic Bistonides Absinthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus ἱεραφεώτην.

* Samnitum.

Quod etiam Festus Avienus sic expressit.

Hinc spumosus item ponti liquor explicat æstum,
Et brevis è pelago vortex subit: hic chorus ingens
Fœminei cœtus pulchri colit Orgia Bacchi,
Producit noctem ludus sacer: aëra pulsant
Vocibus & crebris latè sola calcibus urgent.
Non sic Absynthi propè flumina Thraces, & almæ
Bistonides, non qua celeri ruit agmine Ganges,
Indorum populi stata curant festa Lyæo.

Bellisle vero inter has prædictas *Nesidas* esse Strabonis ex aliorum fide authoritas convincit. Ligeris enim ostio præjacet, & in opposita Galliæ regione SAMNITAS posuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *In Oceano autem Insulam esse ajunt parvam, non plane in alto sitam, objectam ostio Ligeris: in ea habitare Samnitarum mulieres, Bacchico instinctu correptas, quæ Bacchum ceremoniis & sacrificiis demereantur: nullum eò virum venire, sed ipsas navigiis avectas cum viris suis coire, atque inde in insulam reverti: moris quoque esse, ut templi tectum quotannis auferatur, eademque rursum die ante Solis occasum integatur, una qualibet mulierum onus apportante: cui onus excidat, eam ab aliis discerpi: & eas frustra inter euandum ad templum congerentes non ante finem facere quam furore solvantur: semper autem usu venire, ut una de iis onere elapso ita lanietur.* Sic priscos scriptores de Orbis terrarum extremis mendaciuncula, & fabellas contexere juvit. *Quæ autem de Cerere & Proserpina magis sunt*, inquit ille, *probabilia. Perhibent enim insulam esse Britanniæ propinquam in qua Deabus his sacrificetur eodem ritu quo in Samothrace.*

Cum autem Britannicum Mare usque ad Hispaniæ littus, & excursum Pyrenæi protendi scribat Mela, qui ipse natione Hispanus, possem & hîc memorare *Normonstier*, *Lisle de Dieu*, *Lisle de Rey* salis marini proventu insulas notissimas; verum cum antiquis Geographis ne nominentur quidem, mihi satis sit nominasse. Proxima autem insula quæ hodie *Oleron* à Plinio VLIARI nomine celebratur, quæ in sinu, ut inquit ille, Aquitanico, ad ostium Charontonis fl. nunc *Charente*, multas habuit immunitates à Regibus Angliæ tunc Ducibus Aquitaniæ concessas. Quo tempore navali disciplina & gloria adeo floruit, ut hæc maria legibus in hac insula latis anno CIↃCCLXVI non minus ac olim Mare Mediterraneum legibus Rhodiis, regerentur.

Lib. 2.

Oleron. *Vliarus.*

Nihil aliud nunc restat, cum è tot cæcis Oceani vadis, & asperis Antiquitatis cautibus eluctata tandem enavigarit oratio, quam ut nautæ olim Neptuno vela lacera, aut tabulam votivam; sic ego etiam aliquod, DEO OPT. MAX. & VENERANDÆ ANTIQUITATI Anathema consecrarem, quod libens merito nunc voveo, & suo tempore Deo volente vota solvam. Interea meminerit lector, me cum invido, & edaci illo hoste TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuisse, de quo Græcus optimè cecinit:

Ἀργαλέως φέρεται πολιὸς χρόνος, ἀλλὰ παρέρπων,
Καὶ φωνὰς κλέπτει φθεγγομένων μερόπων·
Καὶ μὴ φαινόμενος τοὺς φαινομένους ἀφανίζει.
Καὶ μὴ φαινομένους, εἰς φανερὸν προφέρει.

Ego verò illo Mimnermi disticho, quod verissimum esse novi, me identidem affari, & consolari soleo:

Τὴν σαυτοῦ φρένα τέρπε, δυσηλεγέων δὲ πολιτῶν
Ἄλλος τίς σε κακῶς, ἄλλος ἄμεινον ἐρεῖ.

Oblectes animum, plebs est morosa legendo,
Ille benè de te dicet, at ille malè.

FINIS.

Soli Deo Gloria.

INDEX TABULARUM
TOMI IV ATLANTIS,
Sive
REGNI ANGLIÆ.